



Las Escrituras en Ashéninka Ucayali del Sur del Perú

South Ucayali Ashéninka Bible

Contents

FRT	1
ETANTA-NAKARI	2
ÉXODO	41
LEVÍ-ITI	59
IKAATEEYINI	62
Deu.	68
JOSUÉ	69
JEWARIPAENI	74
1 SAMUEL	77
2 SAMUEL	85
1 REYES	88
2 REYES	94
2 CRÓNICAS	97
ESDRAS	98
JOB	99
MAMPAANTSI	102
ISAÍAS	107
JEREMÍAS	112
EZEQUIEL	114
DANIEL	116
JONÁS	118
MIQUEAS	120
MALAUQUÍAS	121

MATEO	122
MARCOS	158
LUCAS	170
JUAN	189
RANTAYI-TAKIRI	214
ROMA-JATZI	247
1 CORINTO-JATZI	263
2 CORINTO-JATZI	279
GALACIA-JATZI	289
EFESO-JATZI	295
FILIPOS-JATZI	301
COLOSAS-JATZI	305
1 Te.	309
2 Te.	312
1 TIMOTEO	314
2 TIMOTEO	319
TITO	322
FILEMÓN	324
HEBER-PAENI	325
SANTIAHO	338
1 PEDRO	342
2 PEDRO	347
1 JUAN	350
2 JUAN	354
3 JUAN	355
JUDAS	356
ROÑAAHAN-TEETZIRI	358

Las Escrituras en Ashéninka Ucayali del Sur del Perú
The Holy Bible in the South Ucayali Ashéninka language of Peru
Las Escrituras en Ashéninka Ucayali del Sur del Perú

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ashéninka Ucayali del Sur (Ashéninka, South Ucayali)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-06-08

ISBN 978-1-5313-0764-6

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 20 Sep 2016

db14e188-438b-52a5-9541-56657c3fc3d9

Las Escrituras
en Ashéninka Ucayali del Sur
[cpy]

Las Escrituras en Ashéninka Ucayali del Sur del Perú
[cpy]

Primera edición
© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Edición para la Web
© 2015, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

www.ScriptureEarth.org

Licencia Creative Commons (Reconocimiento-NoComercial-SinObraDerivada 3.0 Unported)
Compartir • Usted es libre de copiar, distribuir y comunicar públicamente la obra.
Reconocimiento • Debe reconocer los créditos de la obra.
No comercial • No puede utilizar esta obra para fines comerciales.
Sin obras derivadas • No se puede alterar, transformar o generar una obra derivada.
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

ETANTA-NAKARI

Rowetsikae-takiro Maawoeni

¹Owakira etanta-nakari rowetsikan-teetzi, riitakira Tajorensi wetsika-kirori inkite eejatzi kepatsi. ²Tema tekatsi jeekatsini kepatsiki, iyoshiita inkaari eejatzi tsireni-kaakiri. Apatziro anashaata ishire Tajorensi inkaari-mashiki.

³Ari iinaawae-tanaki Tajorensi, ikantzi: “Okoñeetyii”, matanaka koñeetyaanaki. ⁴Iñaatziro Tajorensi kameetha okantanaka okoñeetyaanaki. Rinashitakawo koñeetyaatsiri, eejatzi tsirenikaakiri. ⁵Iitakiro “kitejeri”. Rooma kaari koñeeta-tsini iitakiro “tsireniri”. Ari otsireni-tanee opoñaashita okiteje-tanee, rootaki etana-kawori apaani kitejeri iroka.*

⁶Opoñaashita ikantane Tajorensi: “Otzimi aatzinkironi nijaa-paeni, rootaki inashi-tyaawoni.” ⁷Imatakiro Tajorensi, tzimanaki aatzinkironi nijaa. Eenitatsi nijaa jeekaneen-tsiri jenokinta, itsipa jaawiki. Ari okantanakari. ⁸Iitakiro Tajorensi aatzinkironi nijaa ‘inkite’. Ari otsireni-tanee opoñaashita okiteje-tanee, rootakira apitetatsiri kitejeri iroka.

⁹Opoñaashita ikantzi Tajorensi: “Aptaatayaa nijaa-paeni okaatzi tzimatsiri jaawiki, okoñaatantyaari jempe opiryaa-pathate.” Matanaka ikantakiri. ¹⁰Iitakiro Tajorensi jempe opiryaa-patha-tanaki “kepatsi”. Rooma jempe apataatanaka nijaa-paeni iitakiro “inkaari”. Ikanta raminakiro Tajorensi kameetha okantaka. ¹¹Opoñaashita ikantzi Tajorensi: “Oshooki kepatsiki inaashi-yitachari inchato eejatzi pankirensi, tzimatsini okithoki ithotee-teri eejatzi rowaetyaari.” Matanaka ikantakiri. ¹²Ari oshookanaki kepatsiki inashi-yitachari inchato eejatzi pankirensi. Tzimayitanaki okithoki inchatopaeni. Ari okimitakari pankirensi. Raminakiro Tajorensi aatzinkironi kameetha okantaka. ¹³Ari otsireni-tanee opoñaashita okiteje-tanee, rootaki mawatatsiri kitejeri iroka.

¹⁴Opoñaashita ikantzi Tajorensi: “Itzimi jenokinta oorenta-chani, riitaki inashi-takae-yaawoni kitejeri eejatzi tsireniri. Rootaki riyootan-tyaawori kitejeri-paeni, ojarensi-paeni, eejatzi kitejeri roemoshirenkan-teetari. ¹⁵Riitaki oorentaa-chani jenokinta ikoñeetya-kahaero jaawiki.” Matanaka ikantakiri Tajorensi.

¹⁶Aripaete rowetsikakiri Tajorensi apite antari oorenta-chani. Apaani antari oorenta-chari kitejeriki, riima itsipa ewonkiri oorenta-chari tsireniriki. Ari rowetsika-kiriri eejatzi maawoeni ompokiro-paeni.

¹⁷Rowanakiri Tajorensi irika-paeni jenokinta, riitaki koñeetya-kahaerori maawoeni kepatsiki, ¹⁸kitejeriki eejatzi tsireniriki. Rootaki riyootan-tyaawori kitejeri eejatzi tsireniri. Ikanta raminakiri Tajorensi irika-paeni kameetha ikantaka. ¹⁹Ari otsireni-tanee opoñaashita okiteje-tanee, rootaki 4-tatsiri kitejeri iroka.

²⁰Opoñaashita ikantzi Tajorensi: “Ishekitee nijaaki inaashi-yitachani shimapaeni, eejatzi shiwankiri-paeni aayita-tsini.” ²¹Tema rowetsikakiri Tajorensi antari-paeni jeekatsiri inkaariki, eejatzi maawoeni inashi-yi-tachari jeekatsiri nijaaki, oshenyiyi-tanaki. Rowetsikakiri ikaatzi inashi-yi-tachari shiwankiri-paeni aayita-tsiri. Ikanta raminakiri Tajorensi irika-paeni kameetha ikantaka. ²²Itajonkawenta-nakiri Tajorensi, ikantziri: “Itzimayitee iryaani-paeni, ishenitan-teeyaari nijaaki-paeni. Ari ikimitee-yaari eejatzi shiwankiri-paeni rosheki-yitee kepatsiki.” ²³Ari otsireni-tanee opoñaashita okiteje-tanee, rootaki 5-tatsi kitejeri iroka.

²⁴Opoñaashita ikantzi Tajorensi: “Roshekitee kepatsiki ikaatzi inaashi-yitachari, ipireetari-paeni, antami-weri-paeni, anayita-tsiri, maawoeni tzimatsini kepatsiki.” Matanaka ikantakiri. ²⁵Ikanta rowetsikayitakiri Tajorensi maawoeni irika-paeni kameetha ikantaka.

²⁶Opoñaashita ikantzi Tajorensi: “Jame owetsiki atziri kimiteeni aaka. Riitaki iyothanita-tsini rawijeri jeekatsiri inkaariki-paeni, shiwankiri-paeni, ipireetari-paeni, maawoeni tzimatsiri kepatsiki, eejatzi ikaatzi anayita-tsiri jaawiki.” ²⁷Imatakiro Tajorensi rowetsikakiri atziri, roshiyi-kaakari jempe ikanta rirori. Rowetsikakiri shirampari eejatzi tsinani. ²⁸Iroka ikantakiri Tajorensi itajonkawenta-nakiri: “Itzimayitee peentsite, poshekityitee. Pinampi-teeyaawo maawoeni kepatsiki, pipinkathari-wentante. Piyothanitee pawijiri maawoeni tzimatsini jaka kepatsiki. Pawijiri ikaatzi jeekayitatsiri nijaa-ki, shiwankiri-paeni, ipireetari-paeni, antami-weri-paeni, eejatzi ikaatzi anayita-tsiri jaawiki.”

²⁹Ikantaki eejatzi Tajorensi: “Nopakimiro okaatzi shookatsiri kepatsiki tzimatsiri okithoki, eejatzi inchato-paeni okaatzi kithoki-tatsiri. Rootaki powayitee-yaari eerokapaeni. ³⁰Riima antami-weri-paeni, ikaatzi anayita-tsiri jaawiki, shiwankiri-paeni, rowaeyaawo inchashi-paeni.” Matanaka ikantakiri Tajorensi. ³¹Ari raminakiri Tajorensi ikaatzi rowetsikakiri kameetha ikantaka. Ari otsireni-tanee opoñaashita okiteje-tanee, rootaki 6-tatsi kitejeri iroka.

2

¹Ari rowetsikaetakiro okaatzi tzimayitatsiri inkiteki eejatzi kepatsiki. ²Tema rootaki 7-tatsiri kitejeri ithonkantakawori Tajorensi maawoeni okaatzi rowetsikayitakiri. Roojatzi imakoryaantapaaka rirori. ³Ari itajonkanakiro Tajorensi iroka 7-tatsiri kitejeri. Ikantaki: “Notajonkaawenteero iroka kitejeri.” Tema iroka kitejeri rootaki imakoryaantakari Tajorensi rowetsikantayitakawori maawoeni tzimayiteentsiri.

* ¹5 Ikantee-tziri jaka “Ari otsireni-tanee opoñaashita okiteje-tanee”. Tema paerani owakira rowetsikakiri Tajorensi ooryaa, okiteje-tanaki. Ari rowetsikakiro okaatzi ikowakiri, opoñaashita otsireni-tanee. Rootaki apaanitatsiri kitejeri. Ari okantapiin-tanaakityaa, otsireni-tanee okiteje-tanee, rootaki itsipa apitetapaentsiri kitejeri.

⁴Iroka ikenkithatakoetziro owetsikantakari inkite eejatzi kepatsi. Tema paerani rowetsikantakawori Tajorentsi iroka inkite eejatzi kepatsi, ⁵tekira oshookayitziita pankirentsi eejatzi inchashipaeni. Tekira rowariiroota Tajorentsi inkani kepatsiki, tee itzimita antawaetatsini. ⁶Roo kanteencha, shitowaatatsi kepatsiki nija irenkapathatzirori maawoeni. ⁷Opoñaashita raakiro kepatsi Tajorentsi rowetsikakiri atziri. Itajonkakiri ikiriki, añaanaki. Aripaete rañaanaki etanakawori atziri.

⁸Ikantakaakawo Tajorentsi otzimi pankirentsimashi janta ishitowapiintzira ooryaa iiteetziro Poshinaarini. Aritaki roejeekakiri janta shirampari rowetsikakiri. ⁹Ari ishookakaayitaki Tajorentsi inashiyitachari pankirentsi-paeni, owaneenkayitachari, tzimayitatsiri kameethatatsiri okithoki owaetyaari. Ishookakaaki eejatzi niyankineki pankirentsimashiki apite pankirentsi: apaani rañaanteetari, itsipa riyootantyaawori kameethatatsiri eejatzi kaari kameethatatsi. ¹⁰Enitatsi Poshinaarini nija irenkirori pankirentsimashi, enitatsi ochewaa okaatzi 4. ¹¹Etanakawori ochewaa iiteetziro Shinchaari, rootaki tapotachari janta Tapotaariki, ari itzimiri ooro. ¹²Riiperori ooro tzimatsiri janta, tzimatsi riiperori tziri, tzimatsi eejatzi mapipaeni poreryaatatsiri.* ¹³Iroka apite-taneentsiri ochewaa iiteetakiro Shipoposhaarini, rootaki tapotachari janta Cheenkariniki. ¹⁴Iroka mawa-tapaentsiri ochewaa iiteetziro Tampishaarini, rootaki tapotachari Aatzikaweniki janta ishitowapiintzira ooryaa. Rooma otsipa 4-tatsiri ochewaa rootaki iiteetakiro Antawaani.

¹⁵Ikanta Tajorentsi ari roejeekakiri irika shirampari janta pankirentsimashiki ijeeki Poshinaarini, rantawaete, eejatzi raminakowentiro. ¹⁶Iroka ikantanakiri: "Kameethatatsi pithotiro okithoki pankirentsi-paeni jeekatsiri pankirentsimashiki. ¹⁷Rooma okithoki pankirentsi riyoteentyaawori kameethatatsiri eejatzi kaari kamethatatsi, eero pithotziro okithoki. Aririka pithotakiro, aritaki pikamaki."

¹⁸Opoñaashita ikantanakiri Tajorentsi, "Tee okameethatzi ijeekawaete shirampari apaniroeni. Oztimatyee nowetsikiniri amitakoyiterini." ¹⁹Owakira rowetsikantakari Tajorentsi maawoeni antamiweripaeni, shi-wankiripaeni aayitatsiri jenoki, kepatsi raaki rowetsikantakari. Ari ramakiniri shirampari iiteetziro Adán, iitantayityaariri apaani-paeni rowetsikakirira Tajorentsi. Okaatzira iitayitakiri tsimeryiyatsiri, rootaki iwaeroyitaari nimaeka. ²⁰Imatakiro Adán iitayitakiri maawoeni antamiweripaeni, maawoni shiwankiripaeni, eejatzi ipireetaripaeni. Tema tekatsi apaani amitakoterini rirori. ²¹Ikanta Tajorentsi rowochokyaakiri Adán, ikanta imaperotanaki kameetha, rayitakiri imeriki, iwichaneeri kameetha iwathaki. ²²Rootaki imereki atziri rowetsikakiri Tajorentsi etanakawori tsinani. Ramakiro Tajorentsi tsinani iñiiri atziri. ²³Ikanta iñaawakiro, ikantanakiri:

jNaaka ashitawo nowatha iroka!

Rootaki nomereki.

Tsinani oetyaa,

Tema nowatha rowetsikaetaki.[†] ²⁴Rootaki ritsiparyaantyaariri ewankari ipaapate eejatzi riniro, aririka raaki iina, tema apaani ikantaneeya iwathaki okimitakawo rapaani-watha-tanaatyeeeni.

²⁵Kaankimerekiri ikanteeyani apitekiro, shirampari eejatzi iina, tema tee ikaaniwiteeyaaeni.

3

¹Tema kiyothaniri ikantaka maanki rawijiri antamiweri ikaatzi rowetsikakiri Tajorentsi Pawa. Ari rom-jampitakiro tsinani, ikantakiro: "¿Arima ikantzimi Tajorentsi tee okameethatzi pithotero okithoki okaatzi pankiteenchari jaka?" ²Akanakiri tsinani, okantanakiri: "Shinetaantsitsi nothotero okithoki pankiyi-teenchari, ³rooma ojatekaenchari pankirentsimashiki eero nothotziro. Tema ikantatyaaana Tajorentsi tee okameethatzi nothotero, tee inintakaanawo eejatzi noteeyiro, aririka noteeyakiro, ari nokamaki."

⁴Ari rakanakiro maanki iroka tsinani, ikantziro: "Theeyaantsi ini, eero pikami. ⁵Tema riyotzitakawo Tajorentsi aririka pithotakiro okithoki pankirentsi ipinkakaemiri aritaki piyotanakiro kameethatatsiri eejatzi kaariperori, poshiyakotanakyaari ikantaha Tajorentsi rirori." ⁶Aminanakiro tsinani okithoki pankirentsi kameetha okantaka, oñaawenatanakawo othotero, oshekitzimotantyaawori iyomento. Aakiro chochoki, othotakiro. Roojatzi aantanakanariri oemi, opapaakiri, ithotawakiro eejatzi rirori. ⁷Ari okonaatzimotanakiro, ojeekamerekitashiteeyani apiteroeni. Ahaeyanagini oshi pankirentsi, oshirikakiro, rootaki opoñaantanakari.*

⁸Okanta otampetyaanaki tsireniiteeni ikematziiri ranashitapaaka Tajorentsi Pawa ikinawaeteeyinira rirori pankirentsimashiki. Ari ishiyeyanakani roma-napithatyaari pankirentsimashiki. ⁹Riitaki kantacha Tajorentsi Pawa ikaemapaaakiri shirampari: "¿Jempe pijeekakika?" ¹⁰Ari rakanakiri shirampari: "Noke-mawakimi pikinapaaki pankirentsimashiki, antawaote nothaawanaki, tema tekatsi nokithaatyaari, rootaki nomanantanakari." ¹¹Ikanta Tajorentsi, rojampitapaakiri: "¿Iitaka kantakimiri pijeekamerikitashitaha? ¿Pithotakiro ma chochoki nokantzimiri eero pithotziro?" ¹²Rakanakiri shirampari, ikantzi: "Kaarima tsinani pipakinari nospitayari, rootakira pakinawori chochoki, nothotantakawori naaka." ¹³Ikanta Tajorentsi Pawa rojampitanakiro tsinani, ikantziro: "¿Iitaka pantantawori iroka?" Roojatzi okantanta-nakari roori: "Maanki amatawitakinari naaka, rootakiki nothotantakawori chochoki." ¹⁴Ikantanakiri maanki

* 2:12 oshiyawitariri shempa = bedelio; mapipaeni poreryaatatsiri = ónice † 2:23 Iroka ñaantsi akantziri aaka "atziri", rootaki ikanteetziri paerani "ish", rooma akantziri aaka "tsinani", rootaki ikanteetziri paerani "ish-shah". Ari añiirori iroka ñaantsi "ish-shah" opoñaawo ñaantsi "ish" akantziri aaka "atziri", aririka atspiteero añaawaetero "ishah" oshiyawo akantziri aaka "opoña". Aririka añaawaetero ñaantsi "ish-shah" oshiyawaetakawo akante "atziriri-opoña". * 3:7 Ikantakoetziri jaka "pankirentsi" roojatzi iiteetzitiri "hihuera."

Tajorentsi Pawa: “Okantakaantziro pantakirowa iroka, nimaeka riyakateetemi pitsipawitarira maowoeni antamiweripaeni. Pishipaneeki panashiteeya nimaeka, kepatsi powaeya. ¹⁵ Naaka kantakahaeyaawoni okijaneentantemiri iroka tsinani. Ari ikanteemiri ojariteeyaari ikijaneenteeri pitomipaeni. Riitaki ompo-jiimini piitoki ojariteeyaari tsinani, apatziro patsikiri eeroka iitziki.” ¹⁶ Ikantanakiro tsinani: “Antawoete pikemaatsiwaeteeya aririka pitzimaanite. Pikoetyaapiinteeri piimi, riitaki antariwentzimiri rirori, osheki pipinkathateri eeroka.” ¹⁷ Eejatzi ikanteetanakiri shirampari: “Okantakakimi paawakotawakiro piina roojatzi pithotantakawori chochoki nopinkakawitziimiri, eerokaha kantakaanteroni riyakatanteetyaawori kepatsi. Antawoete pipomeentsiwaeteeyaawo pantawaetee piñaanteeyaawori otzimaa powaeyaari eenirowa pañaayitzi. ¹⁸ Kitocheemashi okantayiteeya kepatsi. Piwankiri powayiteeyaari. ¹⁹ Oztimaye pimajawenteero okaate powayiteeyaari, roojatzi piikamakotee, tema kepatsipane pinatzi rowetsikae-takimiri, eejatzi pipeyaneeyawo kepatsi.” ²⁰ Ikanta shirampari iitakiro iina ‘Eva,’ tema roo rinirontayiyaari ikaate tziimayitatsini.† ²¹ Roojatzi raantanaka Tajorentsi Pawa mashitsi rowetsikakiniri iithaari, rootaki ikithaatakiriri shirampari eejatzi tsinani,

²² ikantaki: “Ari roshiyakae aakapaeni shirampari, riyotanakiro kameethatsiri eejatzi kaariperori. Nimaeka tee nokowakaaneeri ithotaneero chochoki owañaantatsiri, tee nokoyi rañe ikanteetatyeyani eero ikamaanite.” ²³ Roojatzi romishitowantakari Tajorentsi irika shirampari pankirentsimashiki jeekatsiri Edén-ki. Rantawaetakaakiri jaka kepatsiki jempe rahaetakiri rowetsikanteetakiriri shirampari. ²⁴ Ikanta romishitowanteeroki shirampari, rowaakiri ronampiri tajorentsi pankirentsimashiki jempe ishitowapiintzi ooryaa. Rowaakiro eejatzi owathamentotsi oshiyawori opaamatzi paamari, oshewatzimaeta eejatzi, eero rareteenteetawo pankirentsi ow añaantatsiri.

4

¹ Ikanta Adán, itsipatakawo iina Eva. Ari omotzitaki, roojatzi itzimantakari otomi oetakiri Caín, tema okantaki roori: “Notzimakiri notyomi shirampari. Riitaki Tajorentsi pakinariri.”* ² Roojatzi itzimantakari itsipa otomi iita Abel, rirentzitanakari Caín. Pirawerintzi rini Abel, riima Caín pankiwaerentsi rini. ³ Okanta paata ojamanitaki, irika Caín, raanakiniri Tajorentsi iwankiri ipiri. ⁴ Ari ikantzitakari Abel rirori, raanakiniri Tajorentsi kameethaperotatsiri ipira. Raakameethatanakiri Tajorentsi irika Abel ari ikimitzitakari row-ishatepaeni. ⁵ Teemaeta raakameethatziri Caín eejatzi okaatzi ramawitakanariri. Rootaki otyaantanakariri Caín imashirenka. ⁶ Ikantakiri Tajorentsi: “¿Iitaka otyaantzimiri pimashirenka? ⁷ Pantakityeeromi kameethatsiri, eero pikantayitshitam. Roma tee pimatziro, aritakira pikaariperoshiretaki. Roo kantzimaetacha aritakimi potsinampaakiroomi eeroka.”

⁸ Ikanta Caín raanakiri rirentzi Abel ikinawaetakayiri. Ikanta ikinawaeteeyinira, ari rompojaakiri Abel. ⁹ Ari rojampitakiri Tajorentsi irika Caín, ikantziri: “¿Jempe ikinakika pirentzi Abel?” ikantanaki Caín: “Tee niyotzi. ¿Naakama kempoyeeriri?” ¹⁰ Rapiitziiri ikantziri: “¿Iitaka pantantakawori iroka? Kimitaka okaemakaematyeenamiri riraa pirentzi pompojagirira. ¹¹ Kijaneentaarewo pikanteeya, eero pinampitaawo kepatsiki tema otsiryaantanamikiri riraa pirentzi pompojagirira. ¹² Pankiwaerintzi pinawita, eeromaeta piñaayiteero okithokitzimoteemi. Pithonkero pikinakinawaeyite jemperikapeni, eero piñaahaero pijeekashiwaeteeya.” ¹³ Rakanakiri Caín irika Tajorentsi ikantziri: “Eero nomatziro nokijashityaawo okaatzi powajankitakina, antawoete ini. ¹⁴ Poemishitowakina kepatsikika, oztimaye niyaate nokinaki-nawaetee jemperika, inteena nokinapithateemi, eero noñiiri nojeekashiwaeteeya. Ikaatzi ñaayitenani ari rompojeena.” ¹⁵ Rakanaki Tajorentsi ikantziri: “Tzimatsirika ompojeemini eeroka, osheki rowajankiitiri rirori.” Ikimitakaantakiri Tajorentsi ikentakotatyeerimiri iwathaki Caín riyoeantyaariri, opoñaantyaari eero rompojaneteeri.†

¹⁶ Shitowanaki Caín ikenithawaetakaakiri Tajorentsi, jataki inampiteeyaawo Nod-ki, jeekatsiri ishitowapiintzi ooryaa janta Edén-ki. ¹⁷ Ikanta Caín aaki rirori iina, rowakakiro, tzimaki itomi iitakiri Enoc. Rowetsikaki Caín inampi, iitakiro Enoc, aakotakiri iwaero itomi. ¹⁸ Riitaki Enoc ashitanakariri Irad. Ikanta Irad riitaki ashitanakariri Mejujel. Ikanta Mejujel riitaki ashitanakariri Metusael. Ikanta Metusael riitaki ashitanakariri Lamec. ¹⁹ Ikanta Lamec tzimaki rirori apite iina: etanakawori oeta Ada, otsipa oeta Zila. ²⁰ Itzimanaki otomipaeni Ada iitakiri Jabal, riitaki isheninkapaeni ikaatzi pankoshetawaetachari, pirawaenitachari. ²¹ Eenitatsi Jabal itsipa rirentzi iitachari Jubal, rijatzi isheninkapaeni ikaatzi piyompi-waetatsiri, eejatzi showiwaetatsiri. ²² Tzimaanitaki roori Zila, oetakiri Tubal-Caén, riitaki wetsikayitziiriri poreryaayitatsiri eejatzi kijoyitatsiri. Irika Tubal-Caén eenitatsi rirori ritsiro oeta Naama. ²³ Ikanta Lamec, ikantakiro iina Ada eejatzi Zila:

“Pikemijantena okaate nokantemiri:

Nompojakiri atziri tema retashitakityaana ikichankakina nowathaki.

Nowamaaki ewankari tema retashitakinaha rompojakina.

²⁴ Osheki ikijawenteeteri Caín,

rooma naaka nomaperotante nokijakowentante.”‡

† 3:20 Iroka waerontsi “Eva,” iñaaniki riroriipaeni oshiyawo akantziri aaka “Añaahaantsi.” * 4:1 Iroka waerontsi “Caín,” iñaaniki riroriipaeni oshiyawo akantziri aaka “Itzimakakina.” † 4:15 Ikantakoetziri jaka “osheki rowajankiitiri” roojatzi ikanteetziri “okaate 7 rapiteeteri rowajankiitiri.” ‡ 4:24 Ikantakoetziri jaka versículo-ki, roojatzi oshiyawori ikanteetaki “Tema 7 okaate rapiteetero ikijawenteeteri Caín, rooma naaka okaate 77 napiitante nokijakowentante.”

²⁵ Ikanta rapiiteero Adán itzimakahaero iina, tzimae itsipa otomi oetakiri Set. Ari okantzi: “Ipaana Tajorentsi itsipa notyomi riitaki poyaataariri Abel-ni, rompojakiri paerani Caín.”²⁶ ²⁶ Ikanta Set tzimaki itomi rirori iitakiri Enós. Riitaki etanakawo rapatziyaanakari Tajorentsi raakotapiinteero iwaero.

5

¹ Iroka rojankinatakota ikaatzira icharinipaeni Adán. Tema owakira Tajorentsi rowetsikakiri atziri, ari roshiyari ikantaha itajorentsitzi rirori. ² Rowetsikakiri shirampari eejatzi tsinani. Itajonkawentakiri. Tema owakira rowetsikakiri Tajorentsi, iitakiri ‘Atziri.’

³ Okaataki Adán 130 rojarentsiti, aripaete itzimae itsipa itomi iiteeri Set. Riitakira kimitanakariri jempe ikantawaeta rirori. ⁴ Okanta awijaki maawoeni irokapaeni, eeniroha rañaawita Adán okaataki 800 ojarentsi. Tzimawae itomipaeni eejatzi rishintopaeni. ⁵ Tzimanaki Adán 930 ojarentsi okaatzi rañaaki, roojatzi ikamantaa. ⁶ Tzimanaki rirori Set okaatzi 105 rojarentsiti, aripaete itzimaki itomi iitakiri Enós. ⁷ Okanta awijayitaki maawoeni irokapaeni, eeniro rañaawita Set okaatzi 807 ojarentsi. Tzimawae itomipaeni eejatzi rishintopaeni. ⁸ Tzimanaki Set 912 ojarentsi okaatzi rañaaki, roojatzi ikamantaa.

⁹ Tzimanaki rirori Enós okaatzi 90 rojarentsiti, aripaete itzimaki itomi iitakiri Caenán. ¹⁰ Okanta awijayitaki maawoeni irokapaeni, eeniro rañaawita Enós okaatzi 815 ojarentsi. Tzimawaki itomipaeni eejatzi rishintopaeni. ¹¹ Tzimanaki Enós 905 ojarentsi okaatzi rañaaki, roojatzi ikamantaa.

¹² Tzimanaki rirori Caenán okaatzi 70 rojarentsiti, aripaete itzimaki itomi iitakiri Mahalaleel. ¹³ Okanta awijayitaki maawoeni irokapaeni, eeniro rañaawita Caenán okaatzi 840 ojarentsi. Tzimawae itomipaeni eejatzi rishintopaeni. ¹⁴ Tzimanaki Caenán 910 ojarentsi okaatzi rañaaki, roojatzi ikamantaa.

¹⁵ Tzimanaki rirori Mahalaleel okaatzi 65 rojarentsiti, aripaete itzimaki itomi iitakiri Jared. ¹⁶ Okanta awijayitaki maawoeni irokapaeni, eeniro rañaawita Mahalaleel okaatzi 830 ojarentsi. Tzimawae itomipaeni eejatzi rishintopaeni. ¹⁷ Tzimanaki Mahalaleel 895 ojarentsi okaatzi rañaaki, roojatzi ikamantaa.

¹⁸ Tzimanaki rirori Jared okaatzi 162 rojarentsiti, aripaete itzimaki itomi iitakiri Enoc. ¹⁹ Okanta awijayitaki maawoeni irokapaeni, eeniro rañaawita Jared okaatzi 800 ojarentsi. Tzimawae itomipaeni eejatzi rishintopaeni. ²⁰ Tzimaki Jared 962 ojarentsi okaatzi rañaaki, roojatzi ikamantaa.

²¹ Tzimanaki rirori Enoc okaatzi 65 rojarentsiti, aripaete itzimaki itomi iitakiri Matusalén. ²² Ari ikantapiintatya Enoc rantziro ikoyiri Tajorentsi. Tzimakiita Matusalén, eeniro ijeekawita Enoc okaatzi 300 ojarentsi. Tzimawae itomipaeni eejatzi rishintopaeni. ²³ Tzimanaki Enoc 365 ojarentsi okaatzi ijeekaki. ²⁴ Ari ikantapiintatya Enoc rantziro ikoyiri Tajorentsi, roojatzi rantaariri Tajorentsi, tee iñahaeteeri.

²⁵ Tzimanaki rirori Matusalén okaatzi 187 rojarentsiti, aripaete itzimaki itomi iitakiri Lamec. ²⁶ Okanta awijayitaki maawoeni irokapaeni, eeniro rañaawita Matusalén okaatzi 782 ojarentsi. Tzimawae itomipaeni eejatzi rishintopaeni. ²⁷ Tzimanaki Matusalén 969 ojarentsi okaatzi rañaaki, roojatzi ikamantaa.

²⁸ Tzimanaki rirori Lamec okaatzi 82 rojarentsiti, aripaete itzimaki itomi, ²⁹ Ari iitakiri Noé. Tema ikenkithawaetaki Lamec, ikantzi: “Riyakatakiro Tajorentsi kepatsi, otzimatyee antawaetee osheki apanki-waetee. Irika eentsi riitaki makoryaakahaeni.”* ³⁰ Tzimakiita Noé, eeniro rañaawita Lamec okaatzi 595 ojarentsi. Tzimawae itomipaeni eejatzi rishintopaeni. ³¹ Tzimanaki Lamec 777 ojarentsi okaatzi rañaaki, roojatzi ikamantaari.

³² Ikanta Noé tzimaki rirori okaatzi 500 rojarentsiti, aripaete itzimaki itomipaeni: Sem, Cam, Jafet.

6

¹ Ikanta roshekitanaki atziripaeni kepatsiki, tzimayitanaki rishintopaeni. ² Owaneenka okantayitaka, iñaaayitakiro itomyaayi Tajorentsi. Ari riyoyaaki tsinani, iinantakawo okaatzi kameethatzimotakiriri. ³ Ari ikantanaki Tajorentsi: “Tee nokoyi rañaayitee atziripaeni, tema wathatsi rinayitaki riroripaeni. Apatziro rañaawitaya okaate 120 ojarentsi.” ⁴ Ikanta iinantayitanakawo itomyaayii Tajorentsi, tzimanaki itomipaeni, rootaki etaneenchari. Riitakira irika antaripenthaki nampitakawori jaka kepatsiki, riroriperori ikanteeyani.

⁵ Iñaaakiri Tajorentsi maperotaka ikaariperotaki atziripaeni kepatsiki, itzimawenteeyironi ikenkithashiretawo ikaariperoyite. ⁶ Antawo okatsitzimoneentanakiri Tajorentsi rowetsikakirira atziripaeni. ⁷ Ikantanaki: “Otzimatyee nothonkaeri atziripaeni ikaatzi nowetsikakiri kepatsiki, ari noshiyakahaeri antamiweripaeni, anashiyitachari, shiwanakiripaeni. Antawo okatsitzimoneentakina nowetsikawitakarira.” ⁸ Roo kantacha, iñaaapiintakiri Noé kameethashireri ikantzimotakiri rirori.

⁹ Iroka okanta ikenkithatakoetziri Noé. Tema Noé kameethashireri rini, ikemijantapiintziri Tajorentsi. Ikaatzira atziripaeni ijeekayeyinira paerani, apatziro Noé rantapiintakiri ikowayiri Tajorentsi. ¹⁰ Ikaatziz mawa itomi, iroka iwaero: Sem, Cam, Jafet. ¹¹ Osheki ikaariperotzimotakiri aatziripaeni Tajorentsi, ikoshekawakaawaeta. ¹² Tema mawoeni ikaariperotaki atziripaeni. Ikanta iñaaakiri Tajorentsi osheki okantaka kaariperotaantsi kepatsiki, ¹³ ikantakiri Noé: “Nokenkithashiretaka nothonkeri atziripaeni. Riitaki kantakaantakirori otzimantakiri kepatsiki ompojawakahaantsi, nothonkeri irikapaeni eejatzi maawoeni kepatsi. ¹⁴ Pivenatero inchatu tzimatsiri okashi, rotaki pamaatakotantayari. Pitsipanayitero inthomeeki pitantotantyaawo jantarikota. Roojatzi piwichantakyaawori tziriki iwitenkayitaha ojanarikira eejatzi inthomeeki, eero okyaantantawo nijaa. ¹⁵ Iroka okaate ojanthate pamaatakomento: 300 okaate ojanthate pimonkaantantyaawo pikonaki, 50 okaate ojanthate oshipaneeki pimonkaantantyaawo pikonaki, 30

§ 4:25 Iroka waerontsi “Set,” iñaaniki riroripaeni oshiyawitakawo akantziri aaka “Ipaana.” * 5:29 Iroka waerontsi “Noé,” iñaaniki rirori okimitawo akantziri aaka “Makoryaatsiri.”

okaate ojenokite pimonkaantanyaawo eejatzi pikonaki.* ¹⁶ Mawamenko okaate oshitamenko owawitya, apaani okantya pimoontero shaawiini opankotapishiki ikine ramineete. Iroka omoo okaate ojenokite apaani pikonaki. Apaani okantya eejatzi ashitawo. ¹⁷ Nowaryaatyeeero antawo inkani thonkironi kepatsi, rootaki thonkaerini maawoeni añaayitatsiri jemperikapaeni jaka kepatsiki. ¹⁸ Roo kantzimaetacha tzimatsi akashiyaaakawaeyaari. Pomonkyaayiteri amaatakomentotsiki pitomipaeni, piina, paniropaeni eejatzi eeroka. ¹⁹ Pomonkyaayite eejatzi apitepaeni tsimeri pamaatakomentoki, apaani shirampari eejatzi apaani tsinani, opoñaantyaari itzimantayiteeyaari. ²⁰ Pomonkyaayite eejatzi pamaatakomentoki apitepaeni ikaatzi inashiyitachari antamiweripaeni: shiwankiripaeni, ipiraetari, anashiyitachari kepatsiki, opoñaantyaari itzimantayiteeyaari riroripaeni. ²¹ Paayite eejatzi okaatzi rowaetari, powaantyaawo, otzimantyaari poyaari eeroka eejatzi tsimeripaeni.” ²² Rantakiro Noé maawoeni okaatzi ikantakiriri Tajorentsi.

7

¹ Ikanta Tajorentsi ikantakiri Noé: “Ikaatakira atziripaeni nimaeka, apatziro pikantakaawo eeroka pantapiintakiro nokoyiri naaka. Pikye amaatakomentotsiki pitsipatanakyaari pitomipaeni. ² Paanaki inashiyitachari tsimeri kitewathari, ikaate 7 shirampari eejatzi tsinani, riima tsimeri kaariperowathari apite ikaate paanaki, apaani shirampari eejatzi tsinani. ³ Paanaki eejatzi inashiyitachari shiwankiri, ikaate 7 shirampari eejatzi tsinani, eero ipeyanta jempe ikantawaeta. ⁴ Okatapaaki 7 kitejeri nowaryaantyaawori inkani, okamaetyaawo opariyi okaate 40 kitejeri eejatzi 40 tsireniri. Nothonkatyeerira kepatsiki maawoeni añaayitatsiri, ikaatzi nowetsikawitakari.” ⁵ Rantakiro Noé maawoeni okaatzi ikantakiriri Tajorentsi.

⁶ Oonkantakiri paerani kepatsi, tzimaki Noé okaatzi 600 rojarentsiti. ⁷ Roojatzi rotetaphateeyanakawoni Noé onkawo amaatakomentotsiki itsipateyanakarini itomipaeni, iina, raniropaeni. ⁸ Ikaatzi antamiweripaeni kitewathatsiri, eejatzi kaariperowathatsiri, aayitatsiri, anashiyitachari, ⁹ oteyitanaka amaatakomentotsiki itsipatakari Noé, apitepaeni itsipatawakaapaa, apaani shirampari eejatzi tsinani. mataka okaatzi ikantakiri Tajorentsi. ¹⁰ Okanta monkaatapaaka 7 kitejeri, etanakawo onkawo opamankanakiro kepatsi.

¹¹ Okaataki rojarentsiti Noé 600, roori kitejeri 17 apitetaneentsiri kashiri. Aripaete otonkakotanaki antawoete inkaare inthomoekinta kepatsi, ashitaryaakotanaka eejatzi jenoki inkiteki. ¹² Okamaetakawo oparyaaki kepatsiki okaatzi 40 kitejeri eejatzi 40 tsireniri. ¹³ Rootakira kitejeri ikyaanakanakiri Noé amaatakomentotsiki itsipayanakari itomipaeni Sem, Cam, Jafet, iina eejatzi mawa raniro. ¹⁴ Aritaki itsipatakari maawoeni antamiweripaeni, ipireetari, anashiyitachari kepatsiki eejatzi shiwankiripaeni. ¹⁵ Maawoeni antamiweripaeni ikyaayitanaki amaatakomentotsiki itsipatakari Noé, apitepaeni itsipatawakanaka. ¹⁶ Rotetanaka apaani shirampari eejatzi apaani tsinani. Yomaatakaha okaatzi ikantakiriri Tajorentsi Noé. Roojatzi rashitanakanakawori Tajorentsi ashitawo amaatakomentotsi.

¹⁷ Ari iyomaatapaaka okaatzi 40 kitejeri paryaapaaki inkani. Okanta onkanaka, amaatanaki amaatakomentotsi. ¹⁸ Eekiro opokaahatzi nijaa, eekiro otzinaatya amaatakomentotsi. ¹⁹ Tema intsipaete opokaahapaaki nijaa, opamankanakiro antawopaeni tonkaari jaka kepatsiki. ²⁰ Opamankaperotanakiro antawopaeni tonkaari, awijaneentanakiro ojenokitzi okaatzira omonkaatari 15 konakintsi. ²¹ Roojatzi ithonkaatakari maawoeni atziripaeni jaka kepatsiki, aritaki ikanteeyakani shiwankiripaeni, antamiweripaeni, ipireetari, eejatzi anashitachari kepatsiki. ²² Ari ithonkatakiri añaayitatsiri kepatsi, maawoeni ikaatzi jekawitachari. ²³ Apatziro ikantakawo Noé eejatzi ikaatzi jeekaentsiri amaatakomentotsiki, ritaaki añaahatsiri. Riima itsipapaeni ithonkaetakiri: atziripaeni, antamiweripaeni, shiwankiripaeni, ikaatzira anashiyiwitachari, maawoeni. ²⁴ Tema 150 kitejeri okaatzi ojamantaki opamankakiro onkawo kepatsi.

8

¹ Ikanta Tajorentsi, roshiretaari Noé eejatzi maawoeni antamiweripaeni itsipatakari amaatakomentotsiki. Itampyaatakaakiro pyahaana onkawo. ² Ashitayitanaa oshitowaawitaha nijaa poñaaneenchari inthomoeki kepatsiki, ari okantzitanaka jenoki inkiteki. Kaatanee opari inkani, ³ amatsinka okantaka opiyaata nijaa. Okaataki 150 kitejeri, opiyahaantari nijaa. ⁴ Ikanta rawijaki 5 kashiri, opiryaaatkotee amaatakomentotsi janta ochempiki iitachari Ararat.* ⁵ Eekiro iyaatatzii opiyaataawo nijaa. Ikanta rawijaneentakiro rawijaki apite kashiri, ari okoñaate tonkaari jenokitatsiri.†

⁶ Okanta awijaki 40 kitejeri, rashitaryaahaero Noé imoontakirowa amaatakomentotsi, ⁷ rowaahakiri tzijoniro. Ikanta reworewowaeta tzijoniro royaawentawo opiryaaatee kepatsi. ⁸ Ikanta Noé, romishitowakiri shiro iñaantyaawori piryaaateerika kepatsi. ⁹ Eejatzi ipiyaawo shiro amaatakomentotsiki, tee iñi jempe rookya, eenirowa onka kepatsiki. Rowaankawakotanaka Noé rookantapaari shiro romonkyaawaeri amaatakomentotsiki. ¹⁰ Eejatzi royaawentaawo Noé okaatzi 7 kitejeri, rapiiteeri rowahaeri shiro. ¹¹ Okanta otsireniityaaki, piyaawo shiro, ramae ithowaki tsipanashi. Ari riyotee Noé piryaaatzimatee.‡ ¹² Eejatzi royaawentawaa Noé okaatzi 7 kitejeri, rapiiteero rowaahaeri shiro. Tee ipiyaawo.

¹³ Okaataki Noé 601 rojarentsiti, ari opiryaaate kepatsi. Ikanta rawijaneentanakiro 10 kashiri, rookaero Noé opankoshi amaatakomentotsi. Iñaakiro piryaaatee kepatsiki.§ ¹⁴ Ikanta imonkaatzimataka apite kashiri,

* 6:15 Kantakochari jaka “300 pimonkaantyaawo pikonaki” rootaki ikanteetziri eejatzi 135 ojanthate. Kantakochari “50 pimonkaantyaawo pikonaki” rootaki ikanteetziri eejatzi 22.5 ojanthate. Kantakochari “30 pimonkaantyaawo pikonaki” rootaki ikanteetziri eejatzi 13.5 ojanthate. † 8:4 Ikanteetziri jaka “rawijaki 5 kashiri” rootaki ikanteetzitari eejatzi “kashiri 7, eejatzi kitejeri 17” ‡ 8:5 Ikanteetziri jaka “rawijaneentakiro rawijaki apite kashiri” rootaki ikanteetzitari eejatzi “kitejeri 1, eejatzi kashiri 10.” § 8:11 Kantakochari jaka “inchapana,” roori iiteetziri “olivo.”

§ 8:13 Ikanteetziri jaka “rawijaneentanakiro 10 kashiri” rootaki ikanteetzitari eejatzi “kitejeri 1, eejatzi kashiri 1.”

ari opiryaaateeri kameetha kepatsi.* ¹⁵ Ikanteeri Tajorentsi irika Noé: ¹⁶ “Pishitowaera amaatakomentotsiki, pitsipateeyaawo piina, pitomipaeni eejatzi paniropaeni. ¹⁷ Pomishitowaeri maawoeni antamiweripaeni ikaatzira pitsipatakari: shiwankiripaeni, ipiraetari, anashiyitachari kepatsiki. Ishekiteeta maawoeniki kepatsiki.” ¹⁸ Ikanta Noé itsipatakawo iina, itomipaeni, raniropaeni, shitowoeveni amaatakomentotsiki.

¹⁹ Ari ishitowaeyanagini maawoeni antamiweripaeni, ipiraetari, anashiyitachari, aayitatsiri maawoeni. ²⁰ Roojatzi rowetsikantaka Noé taapokimentotsi roemoshirenkantyaariri Tajorentsi. Raaki apaani ikaatzi tsiyeriyatitsiri kitewathatatsiri, ari ikantzitakari ikaatzi shiwankiyitatsiri. Itaakiniri. ²¹ Ikanta ikemaenkatawakiri Tajorentsi iwoshininika, ikantanaki: “Eero napiiteero nothonkaeri atziripaeni, nothonkawentashitakari iyaaperonkari. Okantawitaka reentsitakori ikenkithashiryahaapiintawo atziripaeni rantayitero kaariperori. Ari ikimitakiri maawoeni antamiweripaeni, eero napiiteeri nothonkaeri nokimitaakirira nimaeka.

²² Ashi owaero ipankiwaete inampiki roojatzi rowiitanteeyaawori iwankiwaeropaeni.

Ashi owaatyero omajawirentsisee eejatzi okatsinkaetyee.

Ashi owaatyero okyaawontsisee eejatzi ojarentsisee.

Okitejiyitayi eejatzi otsireniyitayi jaka kepatsiki.”

9

¹ Ikanta Tajorentsi itajonkawentakiri Noé itsipatakiri itomipaeni, iroka ikantakiri: “Roshekitee pitomipaeni, ithonkya inampiteeyaawo kepatsiki. ² Ithaawanteemi antamiweripaeni. Eeroka yotashiteerini shiwankiripaeni, antamiweripaeni, nijaweripaeni. ³ Kameethatatsi poyaari antamiweripaeni eejatzi pankirentsipaeni. Naakaha pakimirori maawoeni. ⁴ Riima ahiinkari wathatsi, eero powakotawo riraa, rootaki añaakayiriri. ⁵ Roo kowaperotachari irahaantsi. Arika piratakakiri pisheninika pompojeri, arira nomatakimi naaka. Arira nokantzityaari pipira, pirentzi, maawoeni atziriyitatsiri, niratakayiri nompojeri.

⁶ Iitarika ompojerini atziri,

Arira rompojeeteeri rirori.

Tema Tajorentsi owetsikakiri atziri, roshiyakaakiri itajorentsihiretzi irirori.

⁷ Roshekitee pitomipaeni eeroka,

Ithonkaeya inampitanteeyaawo kepatsiki.”

⁸ Eekiro iñaanatziiri Tajorentsi irika Noé itsipatakiri itomipaeni, ikantziri: ⁹ “Pikem, tzimatsi nokashyaakaakimiri, ari nokantzityaari eejatzi picharinipaeni. ¹⁰ Ari nokanteri maawoeni antamiweripaeni ikaatzi tsipayitakimiri pishitowaera amaatakomentotsiki: shiwankiripaeni, tsiyeripaeni, ikaatera tzimayitaatsini kepatsiki. ¹¹ Okaatzi nokashyaakaakimiri eero nowashiñeero. Eero napiitantaawo onkawo nowajankitanteeyaari atziriite eejatzi antamiweripaeni. Eero apiita onkayea kepatsi othonkaerikari tzimayitaatsiri.” ¹² Eekiro ikenkithawaetakaatziiri Tajorentsi, ikantziri: “Irika iñahaeteeri riyotanteeyaari tzimatsi nokashyaakaakimiri, roo piñaapiinteeri eeroka eejatzi antamiweripaeni. ¹³ Arika piñeeri oye menkoriki, piyotzi eenitatsi nokashyaakaakimiri. ¹⁴ Arika ooreenkakite kepatsiki, ari iñahaeteeri ikatziye oye. ¹⁵ Ari nokenkithashireterori naaka nokashyaakaakimiri eeroka eejatzi antamiweripaeni, eero rapiiteero iñahaero onkawo othonkaero kepatsi. ¹⁶ Arika noñeeri oye menkoriki, nokenkithashiretapiinteero nokashyaakaakimiri rootaki naapatziyanteeyaari atziripaeni, eejatzi antamiweripaeni jeekatsiri kepatsiki. ¹⁷ Roo iñeeri atziripaeni riyotantyaari, riyotee eejatzi antamiweripaeni eenitatsi nokashyaakaantziri.” Rooowa iñaani Tajorentsi ikamantakiriri Noé.

¹⁸ Irika itomipaeni Noé ikaatzi shitowaatsiri amaatakomentotsiki: Sem, Cam, Jafet. Riitaki Cam ipaapatetanakari Canaán. ¹⁹ Ritaki mawa itomipaeni Noé oshekitaatsiri kepatsiki. ²⁰ Owaancheempeki rini Noé, riira etanakawo ipankiyitziro chochoki imiriyiiteeri. ²¹ Ikanta rirakirowa Noé owaa iwankiri, antawoete ishinkitanakawo tee iñaakoteeya, aatonkoryaawaetaka ipankoki. ²² Ikanta Cam ipaapatetanakari Canaán, iñaakiri ipaapate raatonkoryaawaetaka, ikamantakiri rirentzi. ²³ Ipokapaaki Sem itsipatakari Jafet, ramaki ithaari ipashikaeri ipaapate. Itaapi ipokantaka eero iñaantari raatonkoryaakaa. ²⁴ Ikanta ikakitee Noé, riyotaki ritaki iyaapitsi itomi pashikaeriri. ²⁵ Ikantanaki:

Iyakataarewo rinatye Canaán,

Romperatapiintane rinatye rirentzi.

²⁶ Eekiro ikantanakitzi Noé:

Riitaki Tajorentsi tajonkawenteerini Sem,

Riitaki omperateeyaarinini Canaán.

²⁷ Riitaki Tajorentsi kantakayaarinini Jafet roshekitanteeyaari,

Inampiteeyaawo iipatsiteki Sem,

Rijatzii omperateeyaarinini Canaán.

²⁸ Okanta awijakira onkapaetetantakari kepatsi, ojamani rañaawae Noé okaatzi 350 ojarentsi. ²⁹ Okaatzi ojamanitaki rañaaki Noé 950 ojarentsi roojatzi ikamantaari.

10

¹ Okanta awijakira onkawo, tzimanaki itomipaeni Sem, Cam, Jafet. Riitaki ichariniyitanakari Noé.

² Riitaki Jafet tomintanakariri Homer, Mahoh, Madae, Javán, Tubal, Mesece, Tiras. ³ Riitaki Homer tomintanakariri Askenaz, Rifaf, Togarma. ⁴ Riitaki Javán tomintanakariri Elisa, Tarsis, Quitim, Dodanim.

* 8:14 Ikanteetziri jaka “imonkaatzimatata apite kashiri” rootaki ikanteetzitari eejatzi “kitejeri 27, eejatzi kashiri 2.”

⁵Riitaki icharininitakari Jafet, rijatzi nampitanakawori iñaacheraakipaeni. Tzimayitanaki irikapaeni inampi, eejatzi iñaanipaeni.

⁶Riitaki Cam tomintanakariri Cus, Mizraem, Fut, Canaán. ⁷Riitaki Cus tomintanakariri Seba, Javila, Sabta, Raama, Sabteca. Riitaki Raama tomintanakariri Seba eejatzi Dedán. ⁸Riitaki Cus tomintanakariri Nimrod, etanakawori atziri oshekitzimotziri ishinsinka. ⁹Riitaki Tajorentsi kantakaakariri Nimrod ikominthantantari. Roo opoñaantari ikanteetzi: “Poshiyaari Nimrod, tema Tajorentsi kantakaakariri ikominthantantari.”

¹⁰Iroka kyaariperori inampiite jeekatsiri Sinar-ki, ri ipinkathariwentantziri Nimrod: Babel, Erec, Acad, Calne. ¹¹Ari ipoñaakawori Sinar-ki ashitawori inampipaeni: Nínive, Rejobot, Cala, ¹²rijatzi ashitawori kyaariperori nampitsi iitachari Resén. Iroka nampitsi Resén rootaki jatekachari ojeekira nampitsi Nínive eejatzi Cala. ¹³Riitaki Mizraem tomintanakariri Ludim, Anamin, Lejabim, Naftujim, ¹⁴Patrusim, Caslujim, Caftorim, ri isheninkapaeni Filistia-jatzi.

¹⁵Riitaki Canaán tomintanakariri Sidón rantarite itomi, eejatzi Het. ¹⁶Rijatzi isheninkapaeni Canaán irika: Jebus-jatzi, Amor-jatzi, Herhes-jatzi, ¹⁷Jev-jatzi, Arac-jatzi, Sin-jatzi, ¹⁸Arvad-jatzi, Zemar-jatzi, Hamat-jatzi. Riitaki icharinipaeni irika Canaán ikaatzi pookayitaatsiri. ¹⁹Riitaki thonkakariri inampitawo Gerar-ki, ipoñaanakawo nampitsiki Sidón roojatzi Gaza-ki. Ithonka inampitakawo nampitsiki Sodoma, Gomorra, Adma, Zeboem, roojatzi Lasa-ki. ²⁰Riitaki irikapaeni icharininitakari Cam, rijatzi nampitanakawori jemperikapaeni. Tzimayitanaki irikapaeni inampiite, eejatzi iñaanipaeni.

²¹Ikanta Sem rantarite Jafet, tzimaki icharini rirori iiteetakiri Heber. Riitaki Heber oshekiteentziri ikaatzi ichariniytanakariri Sem. ²²Riitaki Sem tomintanakariri Elam, Asur, Arfaxad, Lud eejatzi Aram.

²³Riitaki Aram tomintanakariri Uz, Jul, Heter, Mas. ²⁴Riitaki Arfaxad tomintanakariri Sala. Eejatzi Sala riitaki tomintanakariri Heber. ²⁵Ikanta Heber tzimanaki apite itomipaeni: etakawori iita Peleh,

aripaete ipookanaki atziri iipatsiteki. Riima itsipa itomi iita Joctán.* ²⁶Riitaki Joctán tomintanakariri Almodad, Selef, Jazar-mavet, Jera, ²⁷Adoram, Uzal, Dicla, ²⁸Obal, Abimael, Seba, ²⁹Ofir, Javila, Job-ab. Maowoeni irikaete riitaki itomiite Joctán. ³⁰Ithonka inampitakawo janta Mesa-ki roojatzi Sefar-ki jeekatsiri ochempimashiki ishitowapiintzira ooryaatsiri. ³¹Riitaki irikapaeni icharininitakari Sem, rijatzi nampitakawori jemperikapaeni. Tzimayitanaki irikapaeni inampiite, eejatzi iñaanipaeni. ³²Riitaki irikapaeni icharininitakari itomipaeni Noé. Tema awijanakira paerani onkawo, ari ithonkari ipaashiniytanaki irikapaeni, rinashiyitaanaka inampiteeyawowa jemperikapaeni.

11

¹Paerani apaani okanta iñaantsi iñaawaeteetziri kepatsiki. ²Ikanta rowahanaka atziripaeni inampityaawo ishitowapiintzira ooryaa, areetaka janta iiteetziri Sinar, iñaapaakiro owinteniopathatzi kepatsi, ari inampitapaakawo. ³Ari ikantawakahaeyakani atziripaenni: “Jame owetsikaeyeni kepatsipatha atayimaetyaawo.” Arira retanteetanakawo rotantoteetawo kepatsipatha, tee apatziro rotantoteetawo mapi. Retanteetanakawo eejatzi otsirekanteetawo tsirepatheri, tee apatziro rahaetziro otsirekanteetari paerani. ⁴Ari ikantawakahaeyakani eejatzi: “Pipokaeyeni, jame owetsike anampi, owetsiki eejatzi antawo atementotsi areetachani jenokinta. Jame anampiteeyaawo kameetha eero añaantawo akinakinawaetee jemperikapaeni.” ⁵Riitaki kantacha pokaki Tajorentsi raminero nampitsi eejatzi atementotsi rowetsikakiri atziripaeni. ⁶Ikantashiretanaki Tajorentsi: “Apaani okanta inampiite, apaani okanta iñaani eejatzi, okaate ikenkithashireteeyaari rantero, ari imatakiro. ⁷Nimaeka nowashiñaapithateri iñaanipaeni, eero ikemathatawakaanta iñaanatawakaeya.” ⁸Ari ipakaakaakiri Tajorentsi rowetsikawitakawowa antawo inampi, ipookayiteero ikinayiteero jemperikapaeni. ⁹Ikompitakaayitakari iñaanipaeni eejatzi, opoñaantayari eero ikemathatawakaanta. Jatayitanaki inampiteeyaawo jemperikapaeni. Rootaki iitanteetakawori Babel iroka antawo nampitsi rowetsikakiri atziripaeni.*

¹⁰Irika icharinipaeni Sem. Tema awijaki apite ojarentsi onkantakari paerani, tzimaki Sem okaatzi 100 rojarentsite, tzimaki itomi Arfaxad. ¹¹Ojamani rañaaki Sem okaatzi 500 ojarentsi. Osheki itomi eejatzi rishintopaeni tziamaentsiri. ¹²Ari tzimaki Arfaxad okaatzi 35 rojarentsite, ari itzimaki itomi iitakiri Sala. ¹³Ojamani rañaaki Arfaxad okaatzi 403 ojarentsi. Osheki itomi eejatzi rishintopaeni tziamaentsiri. ¹⁴Ari tzimaki Sala okaatzi 30 rojarentsite, roojatzi itzimantaka itomi iitakiri Heber. ¹⁵Ojamani rañaaki Sala okaatzi 403 ojarentsi. Osheki itomi eejatzi rishintopaeni tziamaentsiri. ¹⁶Ari tzimaki Heber okaatzi 34 rojarentsite, roojatzi itzimantakari itomi iitakiri Peleh. ¹⁷Ojamani rañaaki Heber okaatzi 430 ojarentsi. Osheki itomi eejatzi rishintopaeni tziamaentsiri. ¹⁸Ari tzimaki Peleh okaatzi 30 rojarentsite, roojatzi itzimantakari itomi iitakiri Reu. ¹⁹Ojamani rañaaki Peleh okaatzi 209 ojarentsi. Osheki itomi eejatzi rishintopaeni tziamaentsiri. ²⁰Ari tzimaki Reu okaatzi 32 rojarentsite, roojatzi itzimantakari itomi iitakiri Seruh. ²¹Ojamani rañaaki Reu okaatzi 207 ojarentsi. Osheki itomi eejatzi rishintopaeni tziamaentsiri. ²²Ari tzimaki Seruh okaatzi 30 rojarentsite, roojatzi itzimantakari itomi iitakiri Nacor. ²³Ojamani rañaaki Seruh okaatzi 200 ojarentsi. Osheki itomi eejatzi rishintopaeni tziamaentsiri. ²⁴Ari tzimaki Nacor okaatzi 29 rojarentsite, roojatzi itzimantakari itomi iitakiri Taré. ²⁵Ojamani rañaaki Nacor okaatzi 119 ojarentsi. Osheki itomi eejatzi rishintopaeni tziamaentsiri. ²⁶Ari tzimaki Taré okaatzi 70 rojarentsite, roojatzi itzimantakari itomipaeni iitakiri Abram, Nacor, Harán.

* 10:25 Iroka waerontsi “Peleh”, iñaaniki riroripaeni oshiyawo akantziri aaka “Pookaantsi.”

* 11:9 Iroka waerontsi “Babel” iñaani ini riroripaeni, roo oshiyawori añaaniki aaka akantziri: “Kompitaantsi.”

²⁷ Irika isheninkapaeni Taré. Irika Taré riitaki tomintanakariri Abram, Nacor, Harán. Irika Harán riitaki tomintanakariri Lot. ²⁸ Irika Harán riitaki etakawo ikamae janta Ur-ki iipatsiteki Caldi-ite, tekiraha ikamiita Taré ashitariri. Ikamaki itzimakira paerani. ²⁹ Ikanta Abram iinantakawo Sarai. Riima Nacor iinantakawo rirori Mil-ca, rishinto Harán. Iroka Mil-ca roo irento Isca. ³⁰ Teemaeta itzimi eentsite Sarai, amashithakiwaetaty roori. ³¹ Ari riyataki Taré janta Canaán-ki rookanakiro Ur iipatsiteki Caldi-ite. Ari raanakiri itomi Abram itsipataaneeri Sarai ranoro, raanaeeri eejatzi Lot icharini. Ikanta rareetawo Harán-ki, ari inampitapaawori. ³² Ojamani rañaaki Taré okaatzi 205 ojarentsi, ari ikamaeri rirori janta Harán-ki.

12

¹ Ikanta Tajorentsi iñaanatakiri Abram, ikantakiri: “Eenitatsi otsipa kepatsi noñahakimiri, piyaate janta, pookaneeri pisheninkapaeni eejatzi piipatsite. ² Ri noshekyahaeri picharinipaeni. Ari nota-jonkawentakimi eeroka, riroperori nokantakahaemi. Eeroka kantakaeyaawoni notajonkawentantyaariri itsipajatzipaeni. ³ Ari notajonkawenteeri ikaatzi tajonkawentakimimi eeroka. Ari niyakateeri naaka ikaatzi iyakatemi eeroka. Tema eeroka kantakaeyaawoni notajonkawentanteeyaariri maawoeni inashiyitachari sheninkatawakaeyitachari jaka kepatsiki.” ⁴ Tzimaki Abram okaatzi 75 rojarentsi. Jataki Canaán-ki rookotakinirira Tajorentsi, rookaneero Harán inampiwitawo. ⁵ Itsipatanaawo iina Sarai, eejatzi Lot itominthori. Ithonkaki roaneero tzimimoyitziriri, raaneeri maawoeni ratzirite ramanantakiri Harán-ki. Iroka okanta rareetantakiri Abram Canaán-ki, ⁶ ithonkaki roanashitakawo iroka kepatsi, roojatzi rareetantakiri Siquem-ki ojeekira inchato iiteetziri More. Rootaki inampiite Canaán-jatzi janta. ⁷ Ari roñaahakariri Tajorentsi, ikantakiri: “Roo noperiri iroka kepatsi ikaate picharinityaari.” Rowetsike taapokimentotsi jempe roñaahakariri Tajorentsi, ipinkathatapaariri. ⁸ Ikanta ikinanee ochempimashiki okaakitapaera Betel ikyaapiintzira ooryaa. Ari rowatzikapaero ipankothaante. Imontetapaakawo Betel ikyaapiintzira ooryaa, rooma nampitsi Jae ojeeki ishitowapiintzira ooryaa. Ari rowetsikapaeri otsipa taapokimentotsi, raakotapaero iwaero Tajorentsi iñaapinkathatapakiri. ⁹ Eekiro ranashitanakitya, riyaatziro kirinkanta Nehuev-ki.

¹⁰ Okanta paerani iñaahetakiro antawo tashetsi. Rootakira riyaatantakiri Abram ijeekawaete Egipto-ki tema tekatsi rowaeyaari inampiki. ¹¹ Ikanta rareetzimataka Abram janta Egipto-ki, ikantakiro iina Sarai: “Noená, pikemina, maperori pikameethaanikitaki eeroka. ¹² Arika iñaawakimi Egipto-jatzi, ikanteeyeni: ‘Iroka tsinani iina ini irika atziri.’ Rootaki opoñaantyaari rompojina, eero rompojimaetzimi eeroka tema ikowatyé rayimi. ¹³ Pikanteri eeroka: ‘Aari rini’, rootaki opoñaantyaari eero rompojanteetana naaka.”

¹⁴ Ikanta rareetaka Abram janta Egipto-ki, iñaawakiro Egipto-jatzi kameethaanikiri okantaka Sarai. ¹⁵ Iñaawakiro reerawite. Riyaatashiitakiri Faraón iwinkatharite Egipto-jatzi, ikamantakiri kameethaanikiri okantaka tsinani. Roojatzi rahaetantakawo Sarai iwinkatharipankoteki Faraón. ¹⁶ Okantakaantziro okameethaanikitziro Sarai, raakameethatawakiri Faraón irika Abram. Ipashitakiri osheki oveja, vaca-paeni, ratziritepaeni, kawayopaeni eejatzi camello-paeni. ¹⁷ Okantakaanta Sarai, rowajankitantakiri Tajorentsi mantsiyarentsi irika Faraón, itsipataakiri isheninkapaeni. ¹⁸ Roojatzi ikamakaantantakiri Faraón irika Abram, ikantakiri: “¿Iitaka pomanakotantawori iroka? ¿Iitaka kaari pikamantantana piinaha iroka tsinani? ¹⁹ Pikantakina: ‘Choeni ini.’ Naaka matajantachanimi ari noenantakyaawomi. Iroka nimaeka piina, paanaero.” ²⁰ Ikanta Faraón, ikantakiri ratzirite roemishitowaeri Abram raaneeroota iina, raaneero eejatzi okaatzi tzimimotziriri.

13

¹ Ikanta ipiyanawo Abram janta Nehuev-ki itsipatanaawo iina ipoñanaawo Egipto-ki, ramaero maawoeni tzimimotziriri. Ari itsipataari itominthori Lot. ² Ashaahantaa Abram, ishekitzimotakiri ooro, koriki, osheki ipirapaeni. ³ Ikanta rawijee ipoñaanaawowa Nehuev-ki, roojatzi rareetantaari Betel-ki. Ikanta rawijanee roojatzi niyankithakineki awotsi rareetantyaari nampitsiki Jae, rowetsikapaero ipankothaante jempe retakawo paerani ipankota, ⁴ jempe rowetsikaki paerani taapokimentotsi, raakotantakawori iwaero Tajorentsi ipinkathatziri.

⁵ Ari ikantakiri eejatzi Lot, ishekitzimotakiri rovejate, ivacate, ratzirite, ikaatzi tsipatariri rirori. ⁶ Okanta janta jempe inampitaawo, opomeentsitzimotakiri itsipatawakahaeya, tee riyomaatawo rowanawo ipirapaeni. ⁷ Ikaatzi kempoyeeriri ipirapaeni Abram rantzitariki rashi Lot. Ari ijeekitari eejatzi Canaán-jatzipaeni eejatzi Ferez-jatzi.* ⁸ Roo ikenkithawaetakantakiri Abram itominthori Lot, ikantakiri: “Asheninkaha owawakaeyaani aaka, tee okameethate antaminthatawakaeya, tee omatzita eejatzi rantaminthatawakaeya kempoyeeriri apirapaeni. ⁹ Iroka antawoete kepatsi, pamine jempe pinampityaawo. Arika pikinanaki kirinkanta, nokinanaki naaka katonkonta. Rooma pikinanakirika katonkonta, nokinanaki naaka kirinkanta.” ¹⁰ Raminakiro Lot othapya Jordán, jempe ojeeki nampichaniki iitachari Zoar, iñaatziro kameethari okantaka, tzimatsi osheki nija. Ariwaetaki Egipto. (Roperori okantawita tekira ithonkaeroota Tajorentsi iroka Sodoma eejatzi Gomorra.) ¹¹ Rookotakiro Lot inampityaawo ishitowapiintzira ooryaa Jordán-cheraki. Ari rotsiparyahaeri Abram irika Lot. ¹² Roojatzi ijeekanaki rirori Abram Canaán-ki, jataki Lot inampityaawo ojeekira nampitsipaeni, okaakitapaera nampitsi Sodoma. ¹³ Ari ipiyotapaari atziri antayitzirori kaariperori kaari iñaamata Tajorentsi.

* 13:7 Ikenkithakoteetziri jaka ‘Ferez-jatzi,’ nampitsi ini iiteetziri “Ferez.” Terika ari okantya, oshiyaka riitaki ikenkithakoteetziri nampitawori antawoki nampitsi, iinashitanteyaari nampitawori rowaneki. Ari okanta, iñaani inatzi Heber-paeni iroka ‘feréz,’ roo akantziri aakapaeni ‘nampitsi.’

¹⁴Ikanta riyaaataki Lot, ikantakiri Tajorentsi irika Abram: “Pamine katonko, kirinka, ishitowapiintzira ooryaa eejatzi jempe ikyaaapiintzi. ¹⁵Ari nopakimiro maawoeni kepatsi okaatzi piñaakiri, okanteetaty-eyyaani pashiteeyaawo, roojatzi rashiteeyaari ikaate pichariniteeyaari. ¹⁶Ari noshekyahaeri roshiyeyaawo impaneki. Tee ryoetero jempe okaatzi oshekitzu impaneki, ari roshiyeyaari picharinijiteeyaari eero ryoeteeri jemperika ikaate roshekite. ¹⁷Pikatziyanaki, pithonkiro panashityaawo maawoeni kepatsi okaate nashitakahaemiri, tema naaka pimironi.” ¹⁸Ari okantakari, roo riyaaatankari Abram inampiteeyaawo inchatomashiki. Riitaki ashitawo atziri iitachari Mamre. Ari ekaatapaeri nampitsi iiteetziri Jibrón. Rowetsikapae janta taapokimentotsi ipinkathatapaeri Tajorentsi.

14

¹Okanta paerani janta Sinar-ki ipinkatharitzira Amrafel, riima Arioc ipinkatharitziri rirori Elasar-ki, Quedorlaomer ipinkatharitziri rirori Elam-ki, eejatzi Tidal ipinkatharitziri Hoem-ki. ²Kameethari raapatziyawaka irikapaeni pinkathari rowayiriminthitari Bera pinkatharitzitsiri Sodoma-ki, Birsu pinkatharitzitsiri Gomorra-ki, Sinab pinkatharitzitsiri Adma-ki, Sem-eber pinkatharitzitsiri Zeboem-ki, eejatzi pinkatharitzitsiri Bela-ki iiziteetari Zoar. ³Ikanta irikapaeni 5 pinkathari rowayirimintheetakiri, raapatziyawaka rirori ipiyotakiri rowayirite janta Sidin-ki ojeekira inkaari Katyaari. ⁴Tema tzmakotaki okaatzi 12 ojarentsi irikapaeni 5 pinkathari romperawaetakiri pinkathari Quedorlaomer, roo 13-tapaentsiri ojarentsi ikenkithashireteeyakani ipiyatyaari rowayiriteri. ⁵Okanta ojarentsi 14-tapaentsiri, irika pinkathari Quedorlaomer itsipatakari itsipa pinkathariite ikaatzi aapatziyakariri riyaaeteeyakini Astawot Karnaem, ari ithonkakiri rowayiritari Refa-ite. Ari ikantanakiri eejatzi Zuzi-ite janta Jam-ki, imatanakiri eejatzi Emiite janta Save-quiriataem-ki. ⁶Imatziitanakiri Jori-ite janta tonkaariki Seir-ki, ipatziwatanakiri roojatzi Parán-ki tsipanampitawori tonkaari. ⁷Ikanta ipiyaawo Quedorlaomer itsipataari pinkathariite aapatziyariri, rareeteeyaani En-mispat-ki iiteetziri eejatzi Cades. Ithonkatanakiri maawoeni iñaanakiri janta iipatsiteki Amalek-iite, ari ikantanakiriri eejatzi Amor-jatzi nampitawori janta Jazezon-tamar-ki. ⁸Ikanta pinkatharitzitsiri Sodoma-ki, Gomorra-ki, Adma-ki, Zeboem-ki, Bela-ki (iiteetziri eejatzi Zoar,) riyaaeteeyakini roma-natya Sidim-ki. ⁹Irikapaeni 5 pinkathari, rowayiritakari itsipa 4 pinkathariite: Quedorlaomer pinkatharitzitsiri Elam-ki, Tzidal pinkatharitzitsiri Hoem-ki, Amrafel pinkatharitzitsiri Sinar-ki, Arioc pinkatharitzitsiri Elasar-ki. ¹⁰Tema janta Sidim-ki tzimatsi pitsitharipatha. Ikanta pinkatharitzitsiri Sodoma-ki eejatzi Gomorra-ki ikowaki ishiyaphathero awijaentsiri, ithonkari ipiinkantakari pitsitharipatha, ithonkaka ikamaki. Riima itsipa pinkathariite, ishiyeyanakani tonkaariki. ¹¹Ikanta pinkathariite thonkaantetsiri, rayitanakiri maawoeni rowanawo, rayitizitanakiri eejatzi rashaahawo pinaperoyitachari okaatzi tzimatsiri janta Sodoma-ki eejatzi Gomorra-ki. Jateeyeni. ¹²Janta Sodoma-ki, ari inampitawori Lot itominthori Abram. Rahaetanakiri rirori itsipatahaetanakiri rashaahawo.

¹³Eenitatsi apaani atziri shiyanaenchari, ikamantakiri Abram irika Heber-ite. Ari inampitawo Abram rinchatomashiteki Mamre. Irika Mamre riitaki Amor-jatzi, rirentzi Escol eejatzi Aner, riyiyitaki aapatziyariri Abram. ¹⁴Ikanta ikemawaki Abram rahaetakiri itominthori, riyoyaaki itomi ronampiripaeni rawentaaperotari, ikaateyini 318 ipiyotaka. Royaatzishitanakiri pinkathariite roojatzi janta nampitsiki Dan. ¹⁵Roma-pokakiri tsireniriki Abram rowayiritari pinkathariite itsipatakari ratzirite, ipatziwatanakiri roojatzi Job-a-ki jeekatsiri katonkonta nampitsiki Damasco. ¹⁶Ari raapithatawaeri maawoeni owaahawontsi raayiwitanakari. Ari rokakaawentawaeri eejatzi itominthori Lot, raawero eejatzi maawoeni rashitari. Rokakaawentawaero tsinanipaeni, eejatzi osheki itsipa atziripaeni raawiitakari.

¹⁷Ikanta Abram, piyaawo ithonkatawakirira Quedorlaomer itsipataari pinkathariite ikaatzi aapatziyakariri. Ari riyaaataki pinkatharitzitsiri Sodoma-ki itonkyotawaeri janta Save-ki, tema ikanteetziri Save rootaki “Pinkatharyaarini”. ¹⁸Ari riyaaatizitanaka Melquisedec pinkatharitzitsiri Salem-ki, riitaki romperatajorentsite Jenokijatzi Tajorentsi, raanaki pan itsipataanakiro rireetziri. ¹⁹Ramanakowentawaeri Abram, ikantanaki:

“Itajonkawentemi Jenokijatzi Tajorentsi,
Owetsikakirori inkite eejatzi kepatsi.

²⁰Kimoshirewentaarewo rini Jenokijatzi Tajorentsi,
Riitaki kantakaawori poetsinampaantakariri omanayitzimiri.”

Ipakiri Abram irika Melquisedec eepichokiini raapithatantawaeri roma-nayitakaha.* ²¹Ikanta pinkatharitzitsiri Sodoma-ki ikantakiri Abram: “Pipenari atziripaeni, payero eeroka ashaahawontsi.” ²²Rakanaki Abram, ikantanakiri: “Tema naakotakiro iwaero Tajorentsi, Jenokijatzi owetsikakirori jenokinta eejatzi kepatsi. ²³Eerowa nayi apaani pashitari eeroka, eero naajeetzi oeta noojotantyaariri no-zapato-te. Teera nokoyi pikantena paata, pikante: “Irika Abram nashaahantakaakari.” ²⁴Tekatsi nokoyi naaka, apatziro nayiro okaatzi rowayitakari nonperatane. Riima tsipatakinari Aner, Escol, Mamre, raayitaki rirori.”

15

¹Ari iñaanateeri Tajorentsi imishiriki Abram, ikanteeri: “Eero pithaawawaetzi Abram, naakataki kempoyaawentemini. Osheki nopinateemi.” ²Rakanaki Abram, ikantanaki: “¡Tajorentsi! Piyotzi eeroka tekatsi notyomipaeni. ¿Iitaka pipinatantenari. Riitaki Eliezer nonampiri Damasco-jatzi ashiteeyaawoni maawoeni

* 14:20 Kantakotachari jaka “eepichokiini” roo ipakiriri paerani Abraham irika Melquisedec. Arika raapithatante roma-nayitaha Abraham-ni okaatzi 10, apaani rashitakaakyaari Melquisedec. Ari ikantakirori maawoeni raapithatantakiri, otzimerika 10, apaani rashitakaakyaari Melquisedec.”

tzimimotanari.”³ Ikantzi eejatzi: “Tee pikowakaana itzime notyomintyaari, irika Eliezer nomperatani, riitaki ashiteeyaawoni tzimimotanari.”⁴ Rakanakiri Tajorentsi, ikantziri: “Riitaki pitomipaeni eeroka ashiteeyaawoni maawoeni tzimimotanari, kaarira itsipajatzu ashiteeyaawoni.”⁵ Ikanta Tajorentsi romishitowakiri Abram jakakiroki, ikantziri: “Paminero jenokinta, piyoteri jempe ikaatzi roshokitzi ompokiro. Ari ikanteeyaa pichariniiteyari roshokitee rirori, roshiyeeyaari roshokitzi ompokiropaeni.”⁶ Rawentaakari Abram Tajorentsi. Roowa ipoñantari Tajorentsi raakameethatziri Abram, iitakiri tampatzikashireri.⁷ Ikantakiri: “Naakataki Tajorentsi, naaka amaemiri jaka pinampitawowa paerani Ur-ki iipatsiteki Caldi-ite, nopashiteemiro iroka kepatsi.”⁸ Rakanakiri Abram, ikantanakiri: “¡Tajorentsi! ¡Jempe okantyaaka niyotantyaari naaka ashitaawori iroka kepatsi?”⁹ Ikantanakiri Tajorentsi: “Pamakina ewankari pipira tzi- maentsiri mawa rojarentsite: vaca, cabra, oveja. Pamakina konthawo, eejatzi iryaani shiro.”¹⁰ Ari ikantakiro Abram, ramakiniri ipirapaeni, itankakiri, rowayitakiri imontekoyitakiri. Teera itankaeteri shiwankiripaeni rirori.¹¹ Pokapaaki amempori paeni ikemaenkatakiri. Jeekaki rirori Abram romishiyiri kemaenkatakiri.¹² Okanta otsireniityaanaki, ayitzimotakiri Abram antawoete iwochokini, maanaki. Ari omapokanaka otsirenikakitanaki. Antawo ithaawanaki.¹³ Ikantakiri Tajorentsi: “Abram, otzimatyete piyotero iroka, rahaeteri picharinipaeni otsipaki kepatsi, okaate 400 ojarentsi ijeeke. Ari romperawaeteeyaari, ish- intsiwenteeteri, rantawaetakahaeteri.”¹⁴ Ari nowajankitzi maetakyaaari naaka omperanawaetakariri. Arika okaatapaaki, aritaki ishitowae, oshokitzi motakiri osheki rashaahawo.¹⁵ Tekatsizimaeta awijimotemini eeroka, apatziro pikamae aririka pantarikitapaaki, pitsipateeyaari piwaejatziti. ¹⁶ Arika ojananikataki paata, ari ipiyeet itomi pichariniite jaka, tekira omonkaatapaakaata iyaariperonka Amor-jatziite.”¹⁷ Okanta otsirenitanki, tee okoñaatane ramine. Iñaaki Abram paamari antawoete okachaataki, oshiyawityawomi omorekantatyeeyaari kaminkari tsimeri itankaetakiri. ¹⁸ Aripaete ikenkithawaetakaakiri Tajorentsi Abram, ikantakiri: “Nashitakyaeyari picharinipaeni iroka kepatsi, etanakyawo antawaaki nija Egipto-ki, roojatzi antawaaki nija Eufrates, rootaki aapatziyawakaanteeyaari. ¹⁹ Aakotawakiroota iipatsite Cin-ite, Cenez-ite, Cadmon-jatziite, ²⁰ Het-ite, Ferez-ite, Refa-ite, ²¹ Amor-ite, Canaán-ite, Gerges-ite, Jebus-ite eejatzi.”

16

¹ Tee okanta Sarai itzimakayiro oemi Abram, tzimimaetacha omperatane oeta Agar, Egipto-jato ini. ² Okantakiri Abram: “¡Pikemaki! Tee ikowakayina Tajorentsi itzimi, nokoyimaetaka pitsipatyawo onampiri Agar, pitzimakayiro, riitaki noshiyakayeri notyomipaeni naaka.” Inimotakiri Abram okantakiriri iina Sarai. ³ Aakiro Sarai onampiri Egipto-jato, opakiri Abram iiniantyaawo. Tzimaki 10 ojarentsi inampitakawo Canaán-ki. ⁴ Ikanta itsitakawo Abram ronampiri Agar, rowakakiro. Okanta oñaaka Agar omotzitaki, okijaneentanakiro Sarai. ⁵ Okantakiri Sarai oemi Abram: “Eeroka kantakaantakirori okijaneentantanari Agar. Naakawitaka pakimrori piiniantyaawo, oñaakaha omotzitaki, okowanaki awijena oñaaperotya. Tema Riitaki Tajorentsi yotziro iitarika kantakaantzirori naakarika, aama eerokarika.” ⁶ Rakanakiro Abram iina, ikantanakiro: “¡Pikemina! Ponampirira ini iroka tsinani, eerokataki yoteroni jemperika pikantero.”⁷ Roojatsi okijantanaakawo onampiri, roojatzi oshiyantakiri Agar.

⁸ Iñiimaetakawo ronampiri Tajorentsi ochempimashiki, ojeekashitziro nijaateni jeekatsiri awotsiki riyaaatantetari nampitsiki Shur. ⁹ Rojampitakiro, ikantziri: “¡Jempe pikinapaakika omperatane Sarai? ¡Jempe piyaateka?” Ari akanakiri roori, okantanakiri: “Noshiyapithatyaawo Sarai omperatanari.”¹⁰ Ikantanakiro ronampiri Tajorentsi: “¡Agar! Pipiyeet opankoki omperatzimiri, panteniro okaate omper- atemiri.”¹¹ Eekiro ikantanakitziro ronampiri Tajorentsi:

“Noshekyaaaperoteemiri pijariteeyaari,

Tekatsi yoteerini jempe ikaate tzimatsini, ishekiperotaatyera. ¹² Tema motzitakimi nimaeka, itzimae

apaani pitomi,

Riitaki piiteri Ismael.

Tema iñaakimi Tajorentsi pashironkawaetaka.*

¹³ Roshiyari pitomi kawayoniro, mashireyantzi ikantya.

Rantamintheteeri maawoeni atziri, ari ikantzityaari maawoeni atziripaeni rantamintheteeri rirori.

Kijokiro rowaero inampi, okantawitya eero inimotziri isheninkapaeni.”¹⁴ Okanta okenkithawaetakaakiri Agar irika Tajorentsi, oeteeri: “Tajorentsi Naantatsiri,” tema okantakitzi roori: “Iñaana Tajorentsi, eeniro naniira.”¹⁵ Rootaki iitanteetakawori iroka nijateni: “Inijaate Añaaniri Naakinari.” Tema iroka nijateni ojeeki niyankithakineki awotsi kinachari janta nampitsiki Cades roojatzi Berea-ki.

¹⁶ Okanta Agar, tzimaki itomi Abram, oetakiri Ismael. ¹⁷ Tzimimaetaka Abram okaatzi 86 rojarentsite, ari

itzimakiri Ismael.

17

¹ Tzimaki Abram okaatzi 99 rojarentsite, ari iñaahaeri Tajorentsi, ikantakiri: “Pijeekimotena kameetha eeniro pañiika eero otzimawaetzika kaariperori pantzimotaneri, tema naakataki Tajorentsi Shintsiperori.

² Eenitatsi aapatziyawakahaeyaari. Ari nomaperotakiro noshekeemiri picharinipaeni.”³ Ari rotziwerowanakari Abram, oeyotanaka kepatsiki ikenkithawaetzira Tajorentsi, ikantziri: “Iroka nantzi- motemiri. Oshhekiperori ikanteeyaa pichariniite, rinashiteeya ipiyoteeya ikaate sheninkatawakahaachani, oshiyakahaemimi eerokami ipapateteeya. ⁴ Rootaki piitanteeyaari nimaeka Abraham, eero piitaawo

* 16:11 Iroka waerontsi “Ismael”, iñaaniki rirori oshiyakawo akantziri aaka “ikemaki Tajorentsi.”

Abram, tema oshekiperori ikanteeya pichariniite rinashiteeyaawo ipiyoteeya ikaatzira isheninkatawaka-haeyaani, oshiyakahaemimi eerokami ipapateteeya.* ⁶ Osheki ikaatee pichariniteeyaari, eenitatsi pinkatharitaatsini, rinashiteeyaawo ipiyoteeya ikaatzira isheninkatawakahaeya. ⁷ Iroka nokashiyakaemiri eeroka nimaeka, rootaki nokashiyakaahaeriri eejatzi paata pichariniite, naakatapiintaki Pitajorentsitetee-ya, naakatzitaka Itajorentsiteteeya eejatzi pichariniite. ⁸ Nopaemiro maawoeni kepatsi jeekatsiri Canaán-ki piyekakira nimaeka, ari pinampiteeyaawo. Eerokataki ashiteeyaawoni, roojatzi rashiteeyaari pichariniite. Rashi rowatyeero rashiteeyaawo, naakataki Itajorentsiteteeya.”

⁹ Eekiro ikenkithawaetatz Tajorentsi ikantziri Abraham: “Pimonkaatenawo aapatziyawaantaeyaari, eejatzi ikantziteeya pichariniite. ¹⁰ Iroka otsipa aapatziyawaantaeyaari, otzimatyethoyeenawo pichariniite imonkaateero. Maawoeni shirampariite itochonkyaaniteeya. ¹¹ Pitoyiteero eerokaete opatzithowaki pishiramparitantari. Roo riyotanteeyaari eenitatsi aapatziyawaakaari aakaete. ¹² Nimaeka etanakaawo itochonkyaaniteeya peenchaanikite tzimakoteentsiri 8 kitejeri. Ari ikanteeteri eejatzi otomipaeni pomperatane owakira tzimatsiri, ari pikanteri pomperatane owakira pamanantayitziiri kaari pihekinkata. ¹³ Otzimatyethoyeenawo apiteroeni: eenchaaniite pomperatane, eenchaaniite eejatzi pamanantane. Roo inahaetanyaawo piwathaki okaatzi aapatziyawaakaari. ¹⁴ Riima pisheninkapaeni kaari totachonkyaanikitaachani, otzimatyethoyeenawo romishitowaeteri eero pitsipataari pinampiki, okantakaantziro tee rantziro aapatziyawaakaari.”

¹⁵ Ikanteeri Tajorentsi eejatzi Abraham: “Nimaeka oeteeya piina Sara, eero oetaa Sarai.† ¹⁶ Antawoete notajonkawentero, ari notzimakayiro roori itzimae entsite. Maperori notajonkawenteero. Osheki ikaatee ojariteeyaari, eenitatsi pinkatharitaatsini. Tema oshekiperori ikanteeya ojaripaeni rinashiteeyaawo ipiyoteeya ikaatzira isheninkatawakaa, ikimitakaanteero roomi rinironteeya.” ¹⁷ Rotziwerowanana Abraham, oeyootanaa kepatsiki, ishirontashireta ikantzi: “¿Arima rowakantee atziri antarikiteentsiri tziimaentsiri 100 rojarentsiti? ¿Arima omateeya eejatzi otzimae Sara antawokitakira okaakakira 90 ojarentsiti?”

¹⁸ Eekiro ikantatzi Abraham, ikantzi: “Okamintha inintahaeyaawo Ismael okaatzi pitajonkawentakiri.”

¹⁹ Ikantanaki Tajorentsi: “Nokantatziimi naaka arira otzimae piina Sara itizime pitomi, riitaki piiteri Isaac. Riitaki maperoteeroni aapatziyawaakaane, eero nopakaakahaeri ichariniite rirori. ²⁰ Nokemaki jempe ikantakota Ismael, aritaki notajonkawentakimiri. Ari noshekyahaeniri icharini rirori. Riitaki ipaapate-teeya 12 riroperori jewayiitatsini, naaka kantakahaeyaawoni iriroperotanteeyaari ichariniite, kameethari raapatziyawaakaeya. ²¹ Rootaki itzimantyaari Isaac, yotapaaka apaani ojarentsi otzimaniantyaari Sara, riitaki noejokirotakahaeyaari aapatziyawaakaane. ²² Ikanta ithonkanakiro Tajorentsi ikenkithawaetakaakiri Abraham, ipeyapithatanaari.

²³ Tee rowawijaanaki Abraham apaani kitejeri, itochonkyaanikitakiri itomi Ismael. Ari ikantzitakari maawoeni itomipaeni shirampariyitatsiri, ari ikantzitakari eejatzi ramanantane romperatanepaeni jeekatsiri ipankoki. Rantakiro okaatzi ikantakiriri Tajorentsi. ²⁴ Tzimanaki Abraham okaatzi 99 rojarentsiti itoteekatiniri opatzithowaki ishiramparitantari ²⁵ Riima itomi Ismael tzimaki rirori okaatzi 13 rojarentsiti, itotziteentakariri opatzithowaki ishiramparitantari. ²⁶ Tee awiji apaani kitejeri itotantakawori Abram opatzithowaki ishiramparitantari, arira itsipatakari itomi Ismael. ²⁷ Ari itsipatzitakari eejatzi ramanantane romperatanepaeni ikaatzi jeekatsiri ipankoki kaari isheninkayita.

18

¹ Ikanta ijekawaetzi Abraham opatzimooki ipanko tampatzikapaeteki ooryaa, roñaahakaari Tajorentsi janta rinchatomashiteki Mamre. ² Ikanta raminaki Abraham inaaatziiri mawa atziri. Intsipaeete ikatziyanaka itonkyotawakari, rotziwerowashitawakari, oeyootanaa kepatsiki. ³ Ikantawakiri: “¿Inowinkatharite! Paata pawijita, ⁴ namawakimiita eepichokiini nija pikewyaari pitziiki, piyeke otsimankakira inchatu pimakoryaawaete. ⁵ Naakataki pomperatane, pareetakari ipankoki. Paata niyaatawakiita namine owanawontsi poyaari okine pishintsiti aririka pawijanaki.” Ikanteeyini rirori: “Ariwé, kameethakati.” ⁶ Kyaanaki Abraham inthomoeki ipankoki, ikantapaakirro Sara: “Intsipaeete pamine roperori trigo-pane okaate mawa piyeekitero powapiintzirowa powetsikane pan.”* ⁷ Ari ramaki Abraham riroperori ewonkiri vaca. Ipakiri ronampiri, riitaki aminerini okine rojanteri rowantyaariri. ⁸ Tee apatziro ewonkiri vaca ramaki Abraham, ramakiniri eejatzi itene vaca. Kimoshireri ikanta raminayitawakiniri rowanawo, ijekaeayakini areetariri otsimankakira inchatu.

⁹ Ikanta ithonkakiro rowaeyakani, irikapaeni areetzinkari rojampitakiri Abraham, ikantzi: “¿Jempe piina Sara?” Ikantanaki Abraham: “Ojeeki inthomoeki.” ¹⁰ Ikantanaki areetzinkari: “Arika nopiyee otsipaki ojarentsi ari noñaapaero Sara itzimae entsite.” Okemaki Sara ikenkithawaeteeyinira Abraham, ojeekaki ojanari opatzimooki opanko, itaapiikira oemi. ¹¹ Antarikiteeyakini apitekiroeni Abraham eejatzi Sara. Kaatapaaki oñaawenta otsinanitantari. ¹² Roo kaari aamawetantanakawo oshirontanaka, okantashiretanaki: “¿Jempe okineeka notzimae naaka, antarikiteeyakinani apiteekite?” ¹³ Rojampitanakiri Tajorentsi irika Abraham, ikantzi: “¿Iitaka oshirontantari Sara? ¿Tema okemijantzi arira otzimae okantawitaka antawokitaki? ¹⁴ ¿Eenitatsima pomeentsitzi motyaarini Tajorentsi? Arika nopiyaki otsipaki ojarentsi nareetemi,

* 17:5 Iroka waerontsi “Abraham”, inaaniki riroripaeni oshiyawori akantziri aaka “ipaapate osheki sheninkatawakahachani.” † 17:15

Iroka waerontsi “Sara”, inaaniki rirori oshiyawo akantziri aaka “rishinto pinkathari.” * 18:6 Kantakotachari jaka “piyeekite powantapiintawori” roori oshiyawori rowanteetawori paerani trigo-pane okaatzi otenatzi 7 kilo. Tema mawa riyeekiitaki, tzimaki okaatzi 20 kilo trigo-pane.

ari noñaapaero Sara itzimae entsite.”¹⁵ Okanta okemawaki Sara, antawoete othaawanaki, okowawitanaka othaenkero ikanteetakiri, okantanaki: “Tema tee noshironta.” Ari ikantanakiro Rirori: “Niyotaki naaka shirontakimi.”

¹⁶ Ari ikatziyanaa areetzinkari, jataneë ikinaneero nampitsiki Sodoma. Ari royaatanakiri Abraham riwethatawaeyaari. ¹⁷ Ari ikenkithashiretanakiri Tajorentsi, ikantzi: “¿Nokamanterima Abraham okaate nanteri?” ¹⁸ Tema riitaki oshekitaatsini icharini, shiintsi rinatyë ikaate sheninkatawaka-haachani. Riitaki nokashiyaakaakiri ikantakaanteero notajonkawentanteeyaari maawoeni inashi-yitachari isheninkatawakaaha kepatsiki. ¹⁹ Naaka yoyaakiri imatakaanteeyaari itomipaeni imayiteero niy-otaantakiri, eejatzi ikaatzi ichariniteeyaari. Rantateero maawoeni kameethatatsiri, okaatzi tampatzikat-siri, roo poñaantaari nomatantyaawori naaka okaatzi nokashiyaakaakiri.” ²⁰ Roojatzi ikantananakiri Tajorentsi: “Irika paeni Sodoma-jatzi eejatzi Gomorra-jatzi omaperota ikaariperotaki. ²¹ Ari niyaateri nimaeka janta, namintero maperotachari iyaariperonka okaatzi ikanteetziri. Rootaki niyotantyaari.” ²² Awijanaki apite areetzinkari nampitsiki Sodoma, roojatzi ijeekanaki Abraham itsipatanakiri Tajorentsi.

²³ Ari rontsirokapaakari okaakiini, ikantzi: “¿Arima pithonkatakiri kameethashireri jeekimotziriri kameetha inampiki? ²⁴ Aamaashitya tzimatsi 50 kameethashireri janta nampitsiki. Ikaaterika 50 kameethashireri, ¿arima pithonkaki nampitsi? ¿Eeroma pimatziro pipeyakoteri, ikaaterika ikateerika 50? ²⁵ Tekatsira inimote pithonkeri kameethashireri ikantakaantzirowa kaariperori paeni, kimiwaetaka arikami ikaate ikaariperowaete. Eero pantziro iroka. Tema eerokataki ipaapateete aminakotantani maawoeni kepatsi. ¿Eeroma pantziro kamethatzi motantzi?” ²⁶ Ari rakanaki Tajorentsi ikantanaki: “Arika noñaaki janta Sodoma-ki ikaate 50 kameethashireri, aritaki nopeyakoteeri maawoeni nampitawori janta, okantawitaka ikaariperowiteeyakani.” ²⁷ Tekira inimotzi riita Abraham, rapititanakiri rojampitzi, ikantzi: “Pipeyakotawakina napiitemiro nojampitemi, tema Tajorentsi pini eeroka, atziri nini naaka. ²⁸ Arika riyota-paakya 5 kameethashireri imonkantziri 50 kameethashireri, ¿arima pithonkakaakiri maawoeni atziri-paeni nampitawori janta?” Ari ikantanaki Tajorentsi: “Arika noñaaki ikaate 45 kameethashireri, eerowa nothonkiro nampitsi.” ²⁹ Eekiro ikantatziri Abraham: “Arika ikaate 40 kameethashireri, ¿arima pithonkaki maawoeni atziri paeni nampitawori?” Ikantzi Tajorentsi: “Arika noñaaki ikaate 40 kameethashireri, eero nothonkiro nampitsi.” ³⁰ Eekiro ikantatziri Abraham ikantakowentanziri, ikantzi: “Eenitatsi nokowakotemeri eero pijamana napiitemiro nokantakimiri. ¿Iitaka awijatsini aririka ikaate 30 kameethashireri?” Ari rapititanakiro Tajorentsi ikantzi: “Arika noñaaki ikaate 30 eero nothonkiro nampitsi.” ³¹ Eekiro rapitatziri Abraham ikantzi: “¿Pinkathari! Osheeki nowomeenchaakimi nojampitzi. ¿Iitaka awijatsini ikaaterika 20 kameethashireri?” Ari ikantaneë Tajorentsi: “Arika ikaate 20 kameethashireri eero nothonkiro nampitsi.” ³² Eekiro ikantatziri Abraham, ikantzi: “Pikeme nokantemi Nowinkatharite, eerowa pikijana, ari noweyaantawaemi nojampitemi, eero napiitziro. ¿Iitaka awijatsini ikaaterika 10 kameethashireri?” Ari ikantaneë Tajorentsi: “Arika noñaaki ikaate 10, eero nothonkiro nampitsi.” ³³ Ikanta ithonkanakiro Tajorentsi ikenkithawaetakaeri Abraham, jataaneë. Piyaja rirori Abraham ipankoki.

19

¹ Ari otsireniityaanaki, areeteeyakani Sodoma-ki apite ronampiri tajorentsi. Ijeekamintheetzi Lot ikyaapiinteetzira nampitsiki, ari ipiyotapiinteeyani atziri paeni. Ikanta iñaawakiri, ikatziyanaka itonkyotawakyaari, rotziwerowashitawakari ipinkathatawakari, oeyootanaka kepatsiki. ² Ikantawakiri: “¿Pinkathari! Nokowatzi pimaanaki nopankoki. Iroka nija piikewya piitzi. Arika okitejitamaneë, ari pawije.” Ikanteeyini rirori: “Aritaki, nomaye jakakiroki.” ³ Eekiro ikantatziri Lot, roojatzi ikowantanakari areetzinkari royaatanakiri ipankoki. Ikanta rareetakaapaakari, rowetsikakaantapaaki Lot owananontsi-paeni, rowetsikakaantaki eejatzi panponka kaari rowaeteetzi shineyakaeroni, rowakayaari areetzinkari. ⁴ Tekira imahaeyiniita, ipokaeyapaakini osheki Sodoma-jatzi, itapotapaakiro pankotsi ijeekayakinira, ari ikateeyakini ewankaripaeni itsipatakari antari paeni. ⁵ Ikaemapaakiri Lot, ikantzi: “¿Jempe ijeekika areetapaenchari pipankoki otsirenitankira? Pomishitoweri, nokowatzi noñaathatakayaari.” ⁶ Ari ishi-towanaki Lot ikenkithawaetakari atziri paeni, rashitakoperotakiri areetachari. ⁷ Ikantzi: “Pikem-poyahaeya atziri paeni, pantzimotantzirokari kaariperori. ⁸ Eenitatsi apite nishinto tekira iyotziyiita shirampari. Pikoyirika aritaki nomishitowakimiro, roori piñaathawaetyaari pantero pikoyiri eeroka. Teemaeta nokoyi pikoshekyari areetanari nopankoki, nowaemakaantane rini.” ⁹ Ikanteeyini kaariper-otatsiri: “Apatziromi romperawaetakami itsipajatziri atziri oshiyimiri eeroka. Piteenki, eeroka nomap-erote nimaeka nokoshekyaa.” Retanakari ikoshekanakari Lot. Ipokaeyapaakini okaakiini ipankoki ikoyi rotatsinkirimi jaawi. ¹⁰ Ari rakotanaki areetzinkari, rakathateeri Lot romonkyahaeri ipankoki. Rashitanakiro. ¹¹ Thonkatanaka mawoeni imawityaakitankani ewankaripaeni eejatzi antari paeni. Aakiri imakone ithotyakotziro ashitawo pankotsi.

¹² Ikantanaaki areetzinkari, ikantzi Lot: “¿Tzimatsima Itsipa pisheninka jaka? Paanakiri pit-omipaeni, pishintopaeni, pitzineripaeni. Payitanakyaari eejatzi pikaateeyinira, pishitoye nampit-siki. ¹³ Nothonkatyeerowa iroka nampitsi. Okimiwitakawo okaemakamatatyeeemi iyaariperonka atziri-paeni nampitawori jaka. Rootaki rotyaantantakinari Tajorentsi nothonkero.” ¹⁴ Ari riyataanaki Lot iñeeri itzineripaeni, ikaatzi okashiyaari rishintopaeni oemintyaari, ikantapaakiri: “Pishitoye pinampiki, ithonkatyaerowa Tajorentsi.” Teemaeta ikemijanteeyeni itzineripaeni Lot, roshiyakaatzi rowashiyawae-tashita.

¹⁵ Okanta okitejitzimataki, ikantanaeri ronampiri tajorentsiite irika Lot: “Terika pikoyi pikame nothonkatyeerowa iroka nampitsi, pishiyakaero piina pitsipataanakiro apite pishinto. Intsiapaetera.”

¹⁶ Etsikiroeni ikantawaeta Lot tee ithakyaawaetzi, akotanaki ronampiri tajorentsiite rakathawakotanakiri, tema etakopero royiri Tajorentsi irika Lot. Ari ikantanakirori iina eejatzi rishintopaeni. Rookakiro ojanari nampitsiki, awijakotee atsipetyaawomi ithonkaetakirowa nampitsi.

¹⁷ Ari ishitowanaki nampitsiki Lot, ikenkithawaetanaki itsipa ronampiri tajorentsi, ikantziri: “Pishiye, eero piijekawaetzi niyanki awotsiki, pawijakoteeta. Eero paminapanaatzi pitaapiiki, apatziro powanakiro piyaatero tonkaariki.” ¹⁸ Ari rakanakiri Lot, ikantanakiri: “Eerowa omata nowinkatharite. ¹⁹ Osheki kameethari pantakinari, maperori pineshironkatakina powawijaakotaana. Eeromaeta okanta noshiye tonkaariki, aritaki nokamaki aririka areetawakina pithonkatatantyaawori nampitsi. ²⁰ Eenitatsi jaka okaakiini oryaanini nampitsi. Arira nokinanaki. Pishinetena niyaate eero nokamanta. Tema oryaanini ini nampitsi.” ²¹ Ikantanaki itsipa ronampiri tajorentsi: “Nokemakimi, aritaki nomatakiro pikowakotakinari. Eero nothonkoro ewonkiri nampitsi pikantakinari. ²² Piyaatanakiita nimaeka. Eero nothonkitawo nampitsi tekiraata pareetyaata jempe poshiretakawo.” Roojatzi iitanteetakawori nampitsi Zoar.* ²³ Okanta okitejita-manee, areetaka Lot janta Zoar-ki.

²⁴ Rowaryaaki Tajorentsi paamari janta Sodoma-ki eejatzi Gomorra-ki. ²⁵ Ithonkakiri jeekantawori nampitsi, ari ikantakiro maawoeni shookayitatsiri janta. ²⁶ Pokawitacha iina Lot, oyaatakiri oemi, aminamintheetzi otaapiiki, omapokashitanaka opeyanakawo tziwithantha. ²⁷ Okanta okitejitamanee, anan-kamanakani Abraham janta ikenkithawaetakaakira chapinki Tajorentsi. ²⁸ Raminapaaki jantó ojeekira nampitsi Sodoma, ojeekitaha eejatzi Gomorra, iñaatziro okachaareenkataki, okimitakawo okachaatzu pometaantsi.

²⁹ Imatakiro Tajorentsi ithonkakirowo nampitsi inampiwitawowa Lot. Teemaeta ipeyakotziri Tajorentsi irika Abraham, rowawijaakoteeri itominthori Lot thonkatachani rirori. ³⁰ Antawoete ithaawanaki Lot inampiteeyaawo Zoar-ki, itonkaanaki tonkaariki itsipatanawo apite rishinto. Ari ijeekawaeteeri impeeta-mooki. ³¹ Okanta rantawote rishinto Lot okenkithawaetakaakiro irento, okantziro: “Antarikiteeri apaapate, tekatsi shirampari aementyaari jaka, antantyaawori ametapiintari. ³² Jame ashinkiteeri, roo añaantyaari itzimae eentsitepaeni.” ³³ Okanta otsirenitanaki, okitaakitaatakiri opaapate. Otsipatakari rantawote rishinto. Teemaeta ikemawenta opaapate jempepaete otsipatakari, jempepaeterika opiriintanaa eejatzi. ³⁴ Okanta otsipa kitejeri, okantee rantawote rishinto, okantziro irento: “Notsipatakirira naaka apaapate tsireniriki, jame apiiteri oshinkiteeri pitsipatantyaariri eeroka, rowakantemire.” ³⁵ Okanta otsirenitanee, apiiteeri oshinkiteeri opaapate, omatakirowo ewankawo otsipatakari opaapate. Teemaeta ikemawenta eejatzi Lot jempepaete otsipatakari rishinto jempepaeterika opiriintanaa eejatzi. ³⁶ Roojatzi omotzitantakari apitika rishinto Lot, riitaki owakakirori opaapate. ³⁷ Etanakawo rantawote itzimaki otomi, oetakiri Moab, riitakira oshekitaneentsiri iiteetakiri Moab-ite.† ³⁸ Ari okantaka eejatzi ewankawo, tzimae otomi, oetakiri Ben-amí, riitaki oshekitaneentsiri iiteetakiri Amon-jatzi.‡

20

¹ Ikanta Abraham jatee kirinkanta Nehuev-ki, inampitapaawo Gerar-ki, jeekatsiri niyankithakineki awotsi nampitsiki Cades roojatzi Shur. ² Ikantantayitzi janta: “Kaari noena iroka Sara, choeni ini.” Ikanta ikemaki Abimelec, pinkatharitsiri nampitsiki Gerar, rotyaantaki aakiteroni Sara, iinantyaawo. ³ Okanta otsirenitanaki imishiwaetaki Abimelec, ikantziri Tajorentsi: “Ari pikamaki, tema payitantakiro tsinani tzimatsiri oemi.” ⁴ Tekiramacheeni iñeeroota Abimelec iroka tsinani, ikantanaki rirori: “¡Pinkathar! ¿Kameethatatsima powamayeri kaari tzimatsini ikinakaashitane? ⁵ Riimacheetaka Abraham kantakinari: ‘Iroka tsinani choeni ini’. Amatizitakawo eejatzi roori okantzi: ‘Ariini rini irika Abraham.’ Teera nokowawita nowaariperotante. Tekatsi nantakayirori kaariperotatsiri.” ⁶ Rakanakiri Tajorentsi imishiriki, ikantziri: “Niyotaki naaka tee pikowawita nowaariperotante. Rootaki kaari noshinetantzimi pantero, rootaki opoñaantari kaari pikaariperotzimotantana. ⁷ Pipaeri iina irika atziri. Tema kamantananeri rini, ari ramanakotakimi eero pikamanta. Eerorika poepiyeeniri iina, ari pithonkatakya pikame maawoeni eejatzi pitomipaeni.”

⁸ Ikanta ipiriintamanaa Abimelec, ikaemakiri romperatanepaeni, ikamantakiri okaatzi imishitakiri. Antawoete ithaawaeyanakini. ⁹ Ikanta Abimelec ikaemakiri Abraham, ikantakiri: “Paminero jempe pikantakina. ¿Jempema nokantakimika naaka powaariperotantenari? Kaari rantetziro iroka. ¹⁰ ¿Litaka pikenkithashiretari pantantawori iroka?” Ari ikantaki Abimelec iñaanatakiri Abraham. ¹¹ Rakanaki Abraham, ikantanaki: “Noshiyakaatzi ari rompojawenteetakinawo noena, noshiyakamintheetzi jaka nampitsiki tekatsi pinkathaterini Tajorentsi. ¹² Omaperowita nitsirotawo Sara tema rishinto inatziiri ashitanari, kaaritzimaeta ashityaawoni nonaanate. Roowa naantakawori. ¹³ Paerani ikantakina Tajorentsi noshitoye iipatsiteki ashitanari, nokantakiro Sara okantantayite jemperika nareetya: ‘Aariini rini.’” ¹⁴ Ikanta Abimelec roepiyeeniri Abraham iina. Ipashitawaari tzimahaantatsiri romperatane, ipawaeri tsinani eejatzi shirampari, ari ipawaeri eejatzi tzimakaarantatsiri ivacate eejatzi rovejate. ¹⁵ Ikantawaeri: “Iroka noepatsite, paminee jemperika pinintziro pinampityaawo.” ¹⁶ Ari ikantawaero Sara roori: “Oshekira

* 19:22 Iroka nampitsi “Zoar,” akantziri añaaniki aakayite “ewonkiri.” † 19:37 Iroka waerontsi “Moab”, iñaaniki rirori okimiwiitawo akantziri aaka “poñaachari opaapateki.” ‡ 19:38 Iroka waerontsi “Ben-amí”, iñaaniki rirori okimiwiitawo akantziri aaka “itomi nosheninka.”

koriki nopakiriri piyaariri, ikaatzi 1000. Roo inimotanteemiri eero pikaaniwaetanta. Riyoteero maawoeni pikaateeyakinira rowetsikaero okaatzi awijeentsiri.”

¹⁷ Ikanta Abraham ramananakari Tajorentsi, omapokashitanaa retsiyatakotanee Abimelec, eejatzi itsipatari. Etsiyatakotanee eejatzi ronampiripaeni otzimaanitanteeyaari. ¹⁸ Tema okantakaantakiro Sara, imaanirotakaakiro Tajorentsi tsinanipaeni romperatane Abimelec okaatzi jeekapankotziriri.

21

¹ Ikanta Tajorentsi, ikenkithashireteero Sara, monkaataka inintakaakirori. ² Roojatzi omotzitantakariri eentsite, otzimakiniri apaani itomi Abraham, okantawitaka rantarikitaki Abraham, tema imonkatakiniiri Tajorentsi okaatzi ikantakiriri. ³ Imatakiro Abraham, iitakiri Isaac otomi Sara. ⁴ Ikanta imaakotapaaki 8 kitejeri raanakiri iithoowaanikiteri, tema rootaki ikantakiriri Tajorentsi. ⁵ Tzimaki Abraham okaatzi 100 rojarentsi itzimantakari Isaac.

⁶ Ari okenkithashiretanaka Sara, okantzi: “Ikaatzi kemakoteenani tzimaki neentsite, aritaki ishirontawentakina, tema ari nokantaka naaka ishirontakaakina Tajorentsi. ⁷ ¿Litama yotatsiri arira itzimaee neentsite nothotahaeri? Matzimaetaaka tzimaana okantawitaka rantarikiwitaka Abraham.”

⁸ Ikanta ikimotatanaki Isaac rookanakiro iteni, antawoete ikimoshireteeyanaakini Abraham. ⁹ Roo kantacha Sara, oñaakiri otomi Agar Egipto-jato itzimakaakirori Abraham, osheki itheenkimawetziri Isaac. ¹⁰ Iyaatashitakiri Abraham, okantapaakiri: “Potyaanteero ponampiri otsipataneeyaari otomi. Tee okameethatzimotana itsipatyaari notomipaeni naaka otomipaeni onampitaarewo. Tee nokoyi rantetyaari pashitakaeyaari.” ¹¹ Osheki okatsitzimotanakiri Abraham, tema rijatzi itomi. ¹² Riitaki kantacha Tajorentsi ikanteeri Abraham: “Eero ipakootzimowaeztimi pitomipaeni eejatzi riniro. Pimatero okantakimiri Sara. Tema irika Isaac, riitaki shekitaatsini picharinityaari riroperotatsini. ¹³ Ari nokanteeri eejatzi otomi pomperatane, ari noshekyahaeri eejatzi itomipaeni rirori, tema riitaki pitomi.” ¹⁴ Okanta okitejetamane, ipakiro Abraham iroka Agar pan, ipakiro eejatzi mashihsinaki, ari ipiyaantakiniro nija. Ikyakaakiro irokapaeni, itsipataakiro Ismael otomi, rotyaantakiro iyaate. Jatanaki ochempimashiki iteetziro Beerseba, okinakinawaetzi, tee iyotzimaetya jempe areetya.

¹⁵ Okanta othaateero onijaate mashihsinakiki, ookanakiri otomi inchatapishiki. ¹⁶ Iyaatapithatanakiri inteneeni, tema tee okoyi oñeeri ikamimotero. Okanta jeekapaaki inteneeni, iraanaka otomi. ¹⁷ Ikemakiri Tajorentsi riraawaeta eentsi, ikaantanaki ronampiri tajorentsiite jenokinta, ikantziro Agar: “¿Litaka awijimotzimiri Agar? Eero pithaawashiwaeta, ikemakiri Tajorentsi rirahaa peentsite pomaryaakirira. ¹⁸ Piyaate, pitzinahaeri, eero powashironkayiri. Tema ari noshekyahaeri ichariniite.” ¹⁹ Ikantakaakawo Tajorentsi, oñaaki Agar oshitowaatzi nija. Jatanaki, opiyaantaki mashihsinakiki, oetakiri otomi Ismael. ²⁰ Riitaki Tajorentsi tajonkawentakiri eentsi, roojatzi rantaritantakari. Ari inampitakawo ochempimashiki. Kominthaantzi rini. ²¹ Inampitakawo ochempimashiki iteetziro Parán. Okanta riniro, opakiri inanytaawo Egipto-jato.

²² Aripaete riyataki Abimelec ikenkithawaetakayiri Abraham. Itsipatanakiri Ficol, reewari rowayirite. Ikantapaakiri: “Niyotzi osheki itajonkawentakimiro Tajorentsi okaatzi pantayitzi. ²³ Nokoyi paakotenaawo iwaero Tajorentsi, niyotantyaari eero powariperotantana naaka, notyomipaeni, eejatzi ikaate nochariniityaari. Nokoyi pikantaperotena, niyotantyaari aririka paakameethatakina naakaete nokim-itizimi eeroka naakameethatapiintakimi, ari poshiyakayiriri eejatzi atziripaeni ikaatzi nampitawori jaka pinampitakawowa eeroka.” ²⁴ Ikantanaki Abraham: “Aritaki nomatakimiro pikowakiri, omaperotatya.”

²⁵ Ikantanakiri eejatzi: “¿Piñaakiri ponampiripaeni rashitakawo nonijaate nokaapiintziri?” ²⁶ Ikantanaki Abimelec: “Tee niyote jempe itzimi aapithatakimirori, owakiraha nokemakimi nimaeka.” ²⁷ Raaki Abraham rovejate, ivacatepaeni ipashitakiri Abimelec. Arira raapatziyawakahaari. ²⁸ Riitaki kantacha Abraham, rinashitaka itsipa 7 rovejate. ²⁹ Rojampitakiri Abimelec, ikantziri: “¿Litaka pinashintariri povejatepaeni?”

³⁰ Ikantanaki Abraham: “Irika 7 oveja nopakimiri, roori riyotanteetyaari naakataki kiyakotzirori ikaapi-iteetzira nija.” ³¹ Roo itanteetakawori Beerseba, tema ari ikenkithawaetawaaka janta apiteroeni eenitansi raapatziyawakaeyaari. ³² Ikanta ithonkakiro ikenkithawaeteeyini Beerseba-ki, piyanaa Abimelec itsipatanakiri Ficol inampitakiri Filistia-jatzi.

³³ Ikanta Abraham inpankitaki inchatoto janta Beerseba-ki, ikowakotakiri Tajorentsi raakotero iwaero, ikanteetziri “Añaaniri Tajorentsi”.[†] ³⁴ Osheki ojamanitaki jeekawaetaki Abraham iipatsiteki Filistia-jatzi.

22

¹ Okanta ojamanitaki, ikowaki Tajorentsi iñeero rawentaashirenkari Abraham. Iñaanatakiri iwaero, ari rakanaki rirori, ikantanaki: “Jaka nojeeki Tajorentsi.” ² Ikantziri Tajorentsi: “Piyaate janta Moriaj-ki, paanakiri petakoperotane pitomi. Arika pareetakya, pitayenari tonkaariki jempe janta noñaahakimiro.” ³ Okanta okitejetamane, ipiriintanaka Abraham, rowetsikakiri iyawayote, raanaki itsima itaantyaariri, jataki rookotakinirira Tajorentsi. Raanakiri itomi Isaac itsipatanakiri apite romperatane. ⁴ Mawatapaentsiri kitejeri ari raminanaki jantó roshiretakawonta. ⁵ Ikantakiri romperatane: “Ari pi-jeekawaki jaka pikempoyeeri kawoyo. Niyaatawakiita naaka notsipatanakyaari notyomi. Arika nomatakiri nopinkathateri Tajorentsi, roojatzi nopiyanteeya.” ⁶ Raakiro itsima Abraham, inatakaanakiri Isaac, raanaki eejatzi iyotsiryaanite, eejatzi paamari. Jateeyanakini apityaampikiteeni. ⁷ Tekira ojamaniteeta

* 21:31 Iroka waerontsi “Beerseba”, iñaaniki rirori oshiyawori akantziri aaka “Nijaateni Aapatziyawakahaantsi.” † 21:33 Kantakotachari jaka “inchatoto,” roo iteetziri “tamar-isco.”

rojampitakiri Isaac ipaapate, ikantziri: “Pawa.” Ari rakanakiri Abraham, ikantzi: “Iitaka pikoyiri notyomi.” Ikantzi Isaac: “¿Tzimatsi tsitsi, paamari, jempe ayeka oveja atayeri?”⁸ Ikantzi ashitariri: “¡Notomi! Riitaki Tajorensi kantakaeyaawoni itzimantyaari oveja atayeniriri.” Eekiro riyateeyatziini.

⁹ Ikanta rareetapaaka jempe rookotakiniri Tajorensi, ipewiryaapaaki mapi Abraham rowetsike itaamento, ipewiryaakiro itsima itaantyaariri. Raakiri itomi roojotakiri, roma-ryaakiri taamentotsiki ipiyotakirowa itsima. ¹⁰ Roo itzinaawitanakawo iyotsiryaanite rojataanantyaariri itomi, ¹¹ ikaemotanakiri ronampiri Tajorensi, ikantziri: “¡Abraham! ¡Abraham!” Rakanaki rirori ikantzi: “Jaka nojeeki.” ¹² Ikantziri ronampiri tajorensi: “Eero pojateeri eentsi, niyotakimi nimaeka tee pipiyathatari ikantzimiri Tajorensi, tee pithañaapithatari papintzite pitomi.” ¹³ Ari raminanaki itaapiiki Abraham, riñaatziri roojotaka icheeki oveja inchamaeshiki. Riyaatashitanakiri, riitaki poyaatakariri itomi itaakiri. ¹⁴ Rootaaki iitantakawori Abraham tonkaari, iitakiro: “Ipantziro Tajorensi oetarika koetyimoteeri.” Roo ikantantapiinteetari: “Ipaetanteero oetarika koetyimoteeri janta itonkaariteki Tajorensi.”

¹⁵ Eejatzi rapiitakiro ronampiri Tajorensi iñaanateeri Abraham, ¹⁶ ikantziri: “Iroka iñaani Tajorensi: ‘Okantakaanziro tee pithañaari papintzite pitomi, naakatakira pikemijante nopaanteki.’” ¹⁷ Ari piñaakiro notajonkawentaperotemi. Naakataki oshekeerini pitomipaeni roshiyeyaari roshekizti ompokiro, roshiyeyaawo oshekizti eejatzi impaneki nijathapyaaki. Riitaki otsinampahaerini ikijaneentane. ¹⁸ Riitaki kantakaanteeroni itajonkawenteentantyaawori maawoeni inashiyitachari isheninkatawakaaha kepatsiki, okamintha pikemijantakina.” ¹⁹ Piyaaja Abraham jempe royaawentziri romperatanepaeni. Ikanta ranashitakawo maawoeni Beerseba, ari inampitaawori Abraham janta.

²⁰ Okanta ojamanitaki, ikemakoteero Abraham iinathori Mil-ca itsimakahaero rirentzi Nacor. ²¹ Etakawori itzimi iita Uz, itzimanakiri itsipa iitakiri Buz, itzimanakiri itsipa iitakiri Kemuel, riitaki ashitanakawori Aram. ²² Ari itzimanaaki itsipa: Quesed, Jazo, Pildas, Jidlaf, Betuel. ²³ Irika Betuel riitaki ashitanakawori Rebeca. Riitaki irikapaeni 8 otomipaeni Mil-ca itzimakakirori Nacor, rirentzi Abraham, ²⁴ Itzimakakirori eejatzi Nacor omperatane iitachari Reúma. Irika ikaateeyini: Teba, Hajam, Tajas, Maaca.

23

¹ Okaatzi 127 ojarensi añaaki Sara. ² Ari okamaeri roori janta nampitsiki Quiriat-arba iiteetziri eejatzi Jebrón jeekatsiri Canaán-ki. Antawoete riraakotakawo Abraham okamakira Sara. ³ Okanta okamakira Sara, riyaatashitakiri Het-ite nampitawori janta, ikanteri: “Pashinjatzi nini naaka tee osheninkatawaka, nokoyi namanante piyaminkarimoote nokitatantyaawori noena.” ⁴ Ikanteeyanakini Het-ite: “Pikemijantawakina nowinkatharite. Riyoyaane Tajorensi pini eeroka, pamine kyaariperori kaminkarimoo pikitatero piina. Tekatsi thañaapithatemironi.” ⁵ Katziyanaka Abraham, riwethatanakari Het-ite. ⁶ Ikantanakiri: “Kyaariperorika pikowaeyini nokitatzimotemiro noena, pikanteri Efrón itomi Zoar, ⁹ nokoyi namanantero impeetamoo iiteetziri Macpela jeekatsiri iipatsiteki. Aritaki nopinatakiri jempe okaate ikowakotenari. Roo opoñaantyaari nashitantyaawori naaka.” ¹⁰ Ari ijeekaki irika Efrón itsipatakari isheninkapaeni Het-ite, rakanakiri Abraham ikemantyaariri isheninkapaeni, ikemantyaari ikaatzi areeyitachari nampitsiki, ikantanaki: ¹¹ “Eero nowinkatharite, nopashitemiro noepatsite impeetamoo. Riitaki nosheninkapaeni ñeenani nopashitemiro. Otmizatye pikitatero piina.” ¹² Ari rapiitanakiro Abraham riwethatanakari nampitawori janta. ¹³ Ikemakiri maawoeni itsipatakari, ikantanakiri Efrón: “Pikemi nokantemi, nokoyi payeri koriki nopinatemirori piipatsite, nokitatzimaetyaawo noena janta.” ¹⁴ Ari ikantanaki Efrón: ¹⁵ “Pikemi nowinkatharite, teera eepichokiini ipana noepatsite ikaatzi 400 ipewireeya koriki, teemaeta okameethatzi iñaawaetakoteri koriki. Pamakiro piina, pikitatero.” ¹⁶ Inimotanakiri Abraham ipinateri Efrón okaatzi ikantakiriri ipiyoteeyakanira isheninkapaeni Het-ite. Ipakiri iyorikite, raawakiri.

¹⁷ Rootaki awijaentsiri iipatsiteki Efrón jeekatsiri Macpela-ki, omontetakari Mamre ojeekira impeetamoo, inchatomashi ini eejatzi. ¹⁸ Rashitanakawo Abraham iroka kepatsi. Maawoni iñaakowentakiro Het-ite ipinateetakiro, iñaahaeyakironi eejatzi ikaatzi areeyitachari nampitsiki. ¹⁹ Ari ikitatakiro Abraham iina Sara janta impeetamooki ramanantakotakiri Macpela-ki, omontetakari Mamre, iiteetzitawo eejatzi Jebrón janta Canaán-ki. ²⁰ Rootaki rashitantakawori Abraham okaatzi tzimatsiri kepatsi eejatzi impeetamooki. Rootaki ipimantakiri Het-ite, okine ikitatero Abraham iina.

24

¹ Antarikiperotaki Abraham, osheki itajonkawentakiri Tajorensi. ² Ikanta Abraham ikaemakiri antarikitaentsiri romperatane, kempoyeeniriri tzimimotziriri. Ikantakiri: “Poteeyachokitena.” ³ Pikantena kyaariperoeni, paakoteri Tajorensi Itajorensitetari jenokintaki eejatzi kepatsiki, eero pishinetanari notyomi iinantaawo tsinani Canaán-jato jeekatsiri jaka. ⁴ Otmizatye piyaate nonampiteeki, pamineniri nosheninkapaeni inantyaari.” ⁵ Rakanakiri romperatane, ikantziri: “Eerorika okoyi opoke ewankawo, ¿jempe nokantyaaka? ¿Otmizatyeema naanakiri pitomi pinampiteeki jempe pipoñaaka paerani?” ⁶ Ikantanaki Abraham: “Eero, eero omata payeri notyomi janta. ⁷ Tema Tajorensi, Itajorensitetari jenokintaki, amaanari paerani iipatsiteki ashitanari, iipatsiteki eejatzi nochariniite. Ishinetakiri iperi iroka kepatsi maawoeni nocharinityaari. Aritaki rotyaantaki ronampiri tajorensite tsipatemini pamantyaari tsinani iinantaari notyomi. ⁸ Eerorika okoyi oyaatemni tsinani, pimonkaatakiro pantzimotanari. Tee nokoyi

* 24:2 Kantakotachari jaka “Poteeyachokitena” rootaki rameteeyarini Judáite paerani, rotaeyachokitanaka iporiki rirori okine riyoteeteri imaperotatya imonkaatziro ikantakaantane rirori. Rootaki roteeeyachokitantariri isheninka okine ipinkatheeteri. Tee ishineteeri roteeeyachokiteri itsipajatzu kaari riyotzi rirori, pankenatantani.”

payeri notyomi janta.”⁹ Imatakiro romperatane, roteeyawathakiri Abraham, ikantaki: “¡Omaperotatya! Ari nantakiro okaatzi pikantakinari.”

¹⁰Riyoyaakiro tzmimotziriri omperatariri ipashitantaari. Raanaki 10 tsimeri ikyaakaanakiri, jataki inampiki Nacor janta Mesopotamia-ki. ¹¹Ikanta rareetzimataka nampitsiki, ari otsireniityaanaki, imakoryaakaapaakiri ipirapaeni ojeekira nija. Ari okaawoshitapiintari tsinanipaeni. ¹²Amanapaaka, ikantaki: “Tajorentsi, Itajorentsite omperatanari Abraham, eeroka kantakaeyaawoni omatantaari nokoyiri, pineshironkateri omperatanari. ¹³Ari nojeekawaki jaka nijateniki, pokapaaki tsinanipaeni okayi nija. ¹⁴Eeroka kantakaeyaawoni aririka nokantakiro apaani ewankawo: ‘Pipawakina pichomone nirantawakyaata nomiri.’ Okantanaki roori: ‘Pirantawakya. Ari nopitakyaari imiri eejatzi pipirapaeni.’ Rootaki tsinani pikowakaakiriri pomperatane Isaac. Ari niyoteri petakotari omperatanari.”

¹⁵Tekiraata ithonkiroota ramaña, pokapaaki apaani ewankawo onatakiro ochomone oshempaki. Rootaki Rebeca rishinto Betuel. Tema irika Betuel riitaki otomi Mil-ca itzimakakiriri Nacor rinentzi Abraham.

¹⁶Kameethanto ini Rebeca, tee iyootziriri shirampari, tekatsi antaminhawaeteroni. Oerinkapaaka nijaaki, okaapaaki, roo opiyaneemi. ¹⁷Ari ishiyashitanakawo omperatarewo, ikantakiro: “Pipawakina nirawaki eepichokiini pinijaate.” ¹⁸Okantanaki roori: “Pirawaki nowinkatharite.” Owayiitakiro ochomone, opakotaakiri onijaate oteeyakotakiniri. ¹⁹Ikaatakiro riraki imiri omperatarewo, okantanakiri Rebeca: “Nokaapaanaate otsipa noperiri pipirapaeni, nirawakiita rirori.” ²⁰Intsipaete oshiyapaenta okaapanaatzi nija irapinteeziri, osheki opiyapiyataka, iyeekitakiniri imiriteri piratsipaeni. ²¹Ari raminaminthakiro operataari tekatsi ikantero, tema ikowatzi riyote riirika Tajorentsi kantakaawori omatantakari iroka. ²²Ikanta ithonkaka rireeyakini piratsipaeni, romijokyaanakiri omarentsi rowetsikaetziri ooro, iryaani rini. Ikyaan-takaakawo okiriki. Ipakiro eejatzi apite omarentsi omaatyaari akoki, antari rini.†‡ ²³Ikantanakiro: “Pikan-tena, ¿litaka pipaapatetari? Antawo ipanko pipaapate nomaantyaari notsipatyaari nokaateeyakinira.”

²⁴Okantanaki roori: “Naakataki rishinto Betuel, otomipaeni Mil-ca rishinto Nacor. ²⁵Eenitatsi jempe pima-haeyeni, eenitatsi eejatzi osheki royaari pipirapaeni.” ²⁶Ari rotziwerowanaka omperataari ramananaakiri Tajorentsi. ²⁷Ikantanakiro: “Riroporori rini Tajorentsi, Itajorentsite omperatanari Abraham, tee ramatawiteri omperatanari ineshironkateri. Riitaki amakinari jaka noñaantakawori ipanko isheninkathori.” ²⁸Tee ojeekanaki Rebeca, oshiyaperotanakitya opankoki oñeero iniro, okamantapaakiro.

²⁹Eenitatsi iyaariri iroka Rebeca iita Labán, riitaki shiyaneenchari kaayirontsiki raminiri atziri. ³⁰Tema iñaawakiri omarentsi rowetsikaetziri ooro omayitakari ritsiro akoki, ikemawakiro eejatzi okamantapaakiri ikantakirori atziri. Ikanta rareetapaakiri Labán romperatane Abraham ijeekaakayirira ipirapaeni nijaateniki. ³¹Ikantapaakiri: “Pipoke itajonkawentane Tajorentsi. ¿litaka pijeekantari inteeneeni? Rowet-sikaanteetakimira pankotsiki poyirira pipirapaeni.”

³²Ari riyaaatanaki omperataari janta pankotsiki. Rowayiyantapaakiri Labán irikapaeni eejatzi ipirapaeni, ipakiri royaari. Ari ramaetakiniri nija areetzinkari ikewapakyaari. ³³Ikanta royiitawakiniri rowapaakyaari, ikantanaki romperatane Abraham: “Eerowa nowa eerorika nokamantzimiro nokoyiri.” Ikantanaki Labán: “ajaa pikamantena.” ³⁴Ikantanaki omperataari: “Naakataki romperatane Abraham. ³⁵Antawoete itajonkawentakiri Tajorentsi irika omperatanari, osheki rashaahantakaakari: eenitatsi rovejate, ivacate, iyorikite, camello, iyawayotepaeni, tzmitsi osheki ratzirite romperatane tzmitsi eejatzi osheki tsinani. ³⁶Ari okantakari Sara okantawitaka aatawitaka, tzmiae otyomi. Riitaki rashitakaakari omperatanari okaatzi tzmimotziriri. ³⁷Ikowaki eero namatawitziri, ikantakina: ‘Eero pishinetanari notyomi iniantyaawo tsinani Canaán-jato jeekatsiri jaka. ³⁸Roo kameethatatsi piyaatashiteri isheninkathori ashitanari, pamineniri notyomi apaani tsinani janta nosheninkapaeniki, kameethatatsiri iniantyaawo.’ ³⁹Nokantanaki naaka: ‘Nowinkatharite, ¿eerorika okoyi oyaatena tsinani?’ ⁴⁰Ikantanakina rirori: ‘Kameethari nokantzimotakari Tajorentsi, aritaki rotyaantakimi ronampiri tajorentsite itsipatemi, ari pimatakiro okaatzi nokantakimiri. Aritaki pamaki tsinani iniantyaari notyomi, isheninkathori ini ashitanari. ⁴¹Eerorika ikowashita nosheninkathori ipemiro rishinto, arira okaatzi ikantawakinari.’ ⁴²Nokanta nareetapaaka nijaateniki, namanakari Tajorentsi Itajorentsite omperatanari, nokantziri: ‘Kyaariperorika pineshironkatana omatya nokoyiri jaka. ⁴³Nokowakotzimi nojeeke jaka nijaateniki, opoñaantyaari omatya ironta ewankawo pokantsiri okaayi nijaa, aririka nokantawakiro: ‘Pipena eepichokiini nijaa pichomoneki, nirawakiita.’”

⁴⁴Arika akanakina, okantena: “Pirawaete. Ari nokaapaanaate otsipa noperiri pi-pirapaeni nirawaki eejatzi rirori.” Rootaki tsinani ikowakaakiriri Tajorentsi itomi omperatanari.’ ⁴⁵Tekira nothonkiroota namaña, noñaawakiro opokaki Rebeca amakiro ochomoni oshempaki. Oerinkapaaka nijaateniki, okitapanaaki nijaa. Ari nokantziri: ‘Pishinetena nirawaki pinijaate.’ ⁴⁶Intsipaete oyiitanakiro ochomoni, okantanakina: ‘Pirawaki, aritaki nokitaatapaanaate otsipa imiriteri eejatzi pipirapaeni.’ Opakina nijaa nomiritaki, opitakari eejatzi nopirapaeni. ⁴⁷Ari nojampitanakiro: ‘¿litaka pipaapatetari?’ Ari okantanakina roori: ‘Naakataki rishinto Betuel itomipaeni Nacor eejatzi Mil-ca.’ Ari nokyaantakaakawo thatanentsi okiriki, nomaantantakawo akoki apite omarentsi. ⁴⁸Ari notziwerowanakari nopinkathatanakiri Tajorentsi, nomampaawentanakari Itajorentsite omperatanari Abraham, riitaki amakinari nareentantakari ipankoki isheninkathori, namineniri iina itomi. ⁴⁹Nokoyi pikantena kameetharika ikoyiri omperatanari, terika inimotemi pikantena, niyotantyaari oeta nanteri.” ⁵⁰Ikanta Labán itsipatakari ipaapate Betuel, ikantanaki: “Tema riitaki Tajorentsi kantakaawori, piyote eeroka kameethatatsirika. ⁵¹Apatziri nokantzi naaka: Iroka

† 24:22 Kantakotachari jaka “iryaani rini,” riitaki ikanteetziri eejatzi “ikaatzi itenatzi 6 gramo.” eejatzi “kashetani siclo.” ‡ 24:22 Kantakotachari jaka “antari rini,” riitaki ikanteetzitiri eejatzi “ikaatzi itenatzi 100 gramo.” eejatzi “10 siclo.”

Rebeca, paanakiro. Rootaki iinantaari itomi omperatizimiri, rootakira ikowakiri Tajorentsi.”⁵² Ikanta ikemaki romperatane Abraham, otziwerowaperotanaka iinaapinkathatanakiri Tajorentsi, rowatziitotanaka kepatsiki.⁵³ Inoshikanakiro ramayitakiri rowetsikaetziri ooro, koriki, kithaarentsipaeni. Ipakiro maawoeni Rebeca. Ipashitakiri eejatzi iyaariri eejatzi riniro.⁵⁴ Owaeyanakani, irawaeteeyakini itsipatari oyaatakiriri. Mahaeyakini. Okanta okitejitamane, ipiriintamana, ikantanaki omperataari: “Pishinetena nopiye ipankoki omperatanari.”⁵⁵ Teemaeta ikoyi iyaariri Rebeca eejatzi riniro, okantaki: “Paata iyaatzita ewankawo, nokowatzi ojeekanee okaate 10 kitejeri omanaki iroka, aripaete oyaatemi.”⁵⁶ Ikantanaki omperataarewo: “Aritaki pojamanitakaakina, riitaki Tajorentsi kantakaakawo omatantakari awijeentsiri. Oztimatye pishinetena nopiyaiitee ipankoki omperatanari.”⁵⁷ Ikanteeyanakini riroripaeni: “Thame akaemirowankawo, akemirow jempem okantzi roori.”⁵⁸ Ikaemaetakiro Rebeca, rojampiitakiro: “¿Pikoyi poyaatanakiri atziri?” Ari okantanaki roori: “Jeen, nokoyi noyaatanakiri.”⁵⁹ Ari ishineetakirori iyaate Rebeca otsipatanakyaawo apaani tsinani koeratzirori paerani eeniro eentsitapaakini. Oyaatanakiri romperatane Abraham itsipatanari oyaayitakiriri.⁶⁰ Riwehataawaawo iyaariri, ikantawaero: “Piyaatera choeni, eerokataki rinironteyeyari osheki atziri. Riitaki pitomipaeni aapithayiteerini inampi ikijaneentane.”⁶¹ Ari okyaakaanakari camello iroka Rebeca otsipatakawo koeratzirori paerani, oyaatanakiri romperatane Abraham. Imatakiro omperataari raanakiro Rebeca, piyanaa.

⁶² Areetzimataa rirori Isaac ipoñahaawo nijaaki iiteetziro “inijaate Añaari Ñaakinari,” jeekatsiri kirinkanta Nehuev-ki.⁶³ Tsireniityimataki riyaatzi ikinawaetzi. Raminanaki iñaatziri ipokaeyini camello-paeni.⁶⁴ Ari okantzitaka Rebeca eejatzi, aminaki jantó oñaakiri Isaac, ayiitashitanakiri.⁶⁵ Ojampitanakiri romperatane: “¿Iitaka irinta pokashitakaeri?” Ikantanaki omperataari: “Riimacheetaka omperatanari.” Ari aanakiro owashikawo, opashikawootapithatanakiri.⁶⁶ Ikamantapakiri Isaac irika romperatane okaatzi rantakiri.⁶⁷ Ikanta Isaac raanakiro Rebeca opankoki Sara rinirori, iinantakawo iroka tsinani. Osheki ikowanakiro Isaac iroka Rebeca. Rootaki oemoshirenkapakiriri okamaera rinirori.

25

¹ Tzimaes otsipa iina Abraham oeta Cetura ² Irika itomipaeni itzimakakirori: Zimram, Jocsán, Medán, Madián, Isbac, Súa. ³ Riitaki Jocsán tomintanakariri Seba eejatzi Dedán. RiDedán sheninkatariri Asur-paeni, Letus-ite, Leum-paeni ⁴ Madián tomintanakariri Efa, Efer, Janoc, Abida, Elda. Maawoeni irikapaeni ri otomipaeni Cetura. ⁵ Riima Isaac riitaki aakirori okaatzi tzmimotziriri ashitariri Abraham. ⁶ Riima itsipa itomipaeni otzimakiri iinapaeni, apatziro ipakiri eepichokiini tzmimotziriri Abraham. Tekira ikamiita Abraham, rotyaantakiri itomipaeni rinashityaawo inampiteeyawo ishitowapiintzira ooryaa, tee itsipatari Isaac.

⁷ Okaatzi 175 ojarentsi rañaaki Abraham. ⁸ Kameetha ikamashitaka Abraham aakiri rantyaashiparinka. Ari itsipatapaari isheninkapaeni. ⁹ Riitaki kitateeri Isaac itsipatakari Ismael janta omoonaki Macpela-ki omontetari Mamre, iipatsiteki Efrón itomiranki Zoar Het-ite. ¹⁰ Rootaki iipatsite Abraham ramanakiriri paerani Het-ite. Ari ikitataari Abraham itsipatapaawo iinani Sara. ¹¹ Okanta ikamaki Abraham-ni, itajonkawentakiri Tajorentsi irika Isaac, riitaki nampitaawori janta nijaateniki iiteetziro “Inijaate Añaari Ñaakinari.”

¹² Irika itomipaeni Ismael, itomiranki Abraham itzimakantakawori Agar, Egipto-jato ini onampiri Sara. ¹³ Irika ikaatzi tziamaentsiri: Nebaetot, reerawite itomi. Eejatzi Cedar, Adbeel, Mibsam, ¹⁴ Misma, Dima, Massa, ¹⁵ Jadar, Tema, Jetur, Nafis, Cedema. ¹⁶ Riitaki 12 itomipaeni Ismael. Maawoeni tzmimotziriri iipatsite, rootaki iwaero aakoyitakiri inampi eejatzi iipatsite. Reewayitzi ikaatzira ijeeki inampiki. ¹⁷ Okaatzi 137 rojarentsite Ismael roojatzi ikamantaari. Ari itsipatapaari isheninkapaeni. ¹⁸ Inampitaawo itomipaeni niyankithakineki kepatsi ojeekira nampitsi Havila, Sur, imontetakawo nampitsi Egipto, awotsiki jatachari Asiria-ki. Ari inampitakawori, okantawitaka tee ikowaeyini isheninkapaeni.

¹⁹ Irika ikenkithatakoetziri Isaac, itomi Abraham. ²⁰ Tzimaki Isaac okaatzi 40 rojarentsite, raantakawori iina Rebeca rishinto Betuel, ritsiro Labán, Arampaini rini nampitawori Padan-aram-ki. ²¹ Teera itzimi Rebeca eentsite. Rootaki ramanakotantakawori Isaac ikowakotziri Tajorentsi. Ikemakiro ramana Tajorentsi, motzitaki Rebeca. ²² Okanta omotzitaki Rebeca, okematziiri raatzikizikaatziro omotziki eentsite, ari okantashiretanaki: “Tzimsirika awijimotenani, ¿oetaka nañaantyaari?” Jataki amanari Tajorentsi okoyi iyotero oeta anteri. ²³ Rakanakiro Tajorentsi:

Itzimatzit apite tsipatawakaachari inthomoeki pimotzikira, Apite okanta nampitsi, rootaki retantawori ikoshekawakaa tekira itzimiita. Shintsiri ikantya apaani, riima itsipa tee ishintsitzi, Riitaki omperatantachani impoerintzi, riitaki rompereetya etawori itzimi. ²⁴ Okanta omonkaataka otz-imaanitantaari Rebeca, tzmaki tsipantzi. ²⁵ Etapaakawori itzimi ikityonkatepokitatzi, ithonka iwitizitaki iwathaki, iiteetakiri Esau.* ²⁶ Roteeyakiri iitzi itzimaapaakira, rootaki itantteetakiriri Jacob. Tzimaki Isaac okaatzi 60 rojarentsite otzimanitantakari Rebeca.†

²⁷ Ari ikimotatanaki eentsipaeni. Osheki iñaawenatakawo Esau owaantsi, kominthaantzi rini. Riima Jacob, tekatsi iñaamatya rirori, rashi royirowo ijeekawaetzi pankotsiki. ²⁸ Antawoete retakotakari Isaac itomi Esau, tema osheki rowakotapiintakari ikentate. Rooma Rebeca etakotane oyiri roori Jacob.

* 25:25 Iroka waerontsi “Esau”, iñaaniki riroripaeni oshiyawori akantziri aaka “witzintzi.” † 25:26 Iroka waerontsi “Jacob”, iñaaniki rirorite oshiyawaetawo akantziri aaka “Patzikontantsi.” Oshiyawaetawo eejatzi akantziri “Iwitaantsi.”

²⁹ Ikanta ijeeke Jacob ronkotsiwaetzi, ari rareetaari Esaú imakonekiini ipoñahaawo owaantsiki. ³⁰ Ikantapaakiri: “Pipena eepichokiini poshiñeenkatentsiri ponkotsiri, aatyena notashe.” (Rootaki iitanteetariri Edom eejatzi irika Esaú.)[‡] ³¹ Ari ikantanaki Jacob: “Petawakyaawo eeroka poshiyakaena naakami etyaawoni notzime.” ³² Eekiro ikantanakitzi Esaú: “Tema pikemana aatyena notashe, tekatsi oetya neewatakira notzimaki.” ³³ Eekiro ishintsitanakitzi Jacob, ikantziri: “Ajatyaa pikantaperotena nimaeka.” Ari ishinetaakiniriri Esaú rirentzi Jacob roshiyakaeri riitaki etyaawonimi itzimi, opoñaatari rahaero paata maawoeni tzimimotziriri ipaapate. ³⁴ Ipakiri Jacob rowanawo rirentzi Esaú. Ikanta ithonkakirowaka, riranaki imiri. Katziyanaka, jatane. Tee ikenkithashiretakotero jemperika ikanteetero retawitakawowa itzimaki paerani.

26

¹ Aripaete apiitaka iñahaetaki antawoete tashetsi janta, oshiyawo iñaakiri paerani Abraham-ni eniro rañawita. Rootaki riyaatantakari Isaac janta Gerar-ki, inampiwitawowa Abimelec, pinkathariwentziriri Filistia-jatzi. ² Ari roñaahaari Tajorentsi, ikantakiri: “Eero piyaatzi Egipito-ki. Ari piyeke jempe nonin-takakimiro naaka. ³ Roojatzi piyeekawaki jaka nampitsiki. Aritaki notajonkawentakimi, tema nopakimiro maawoeni iroka kepatsi, roojatzi rashiteeyaarini eejatzi pitomipaeni. Rootaki nomonkaatantyawori nokashyaakaakiriri paerani ashitzimiri Abraham. ⁴ Aritaki noshekyahaemiri pitomipaeni roshiyaari jempe ikanta roshakitzi ompokiro jenokinta. Aritaki nashitakahaeyaari maawoeni kepatsi. Riitaki kantakahaeyaawoni pitomipaeni itajonkawentanteetyaariri maawoeni inashiyitachari isheninkapaeni. ⁵ Tema ithotyaaakiro paerani Abraham-ni ikemijantakiro nokantayitziriri, nonintakaantane, okaatzi niyotayit-ziriri eejatzi.”

⁶ Rootaki ijeekantapaakari Isaac janta Gerar-ki. ⁷ Ikanta rojampikowentziro Rebeca irikapaeni nampitawori janta, thaawanaki Isaac ikante rootaki iina, apatziro ikantzi choeni ini. Tema maperori okameethantotzi Rebeca, rootaki ikenkithashiretantakari Isaac ari rompojanteetakyaari iina. ⁸ Ojamanitaki ijeekawaaetaki Isaac janta. Okanta raminawaetzi Abimelec imoontzirowa ipanko, iñaakiri Isaac inintaawaetzi-iro iina Rebeca. ⁹ Ari ikaemakaantakiri, rojampitakiri ikantziri: “Tema rootaki piina iroka, ¿tema ari? ¿Iitaka pikantantari kyia choenira ini?” Ikantanaki Isaac: “Noshiyakaamintheetzi ari pompojantakinawo.” ¹⁰ Ikantanakiri Abimelec: “Iitaka pikoshekawaetantari. Eepichokiinitaki, notsipatantyaaworimi piina, arira pikaariperotakaakinami.” ¹¹ Ikanta Abimelec ikantakiri maawoeni jeekatsiri nampitsiki: “Iitakarika koshekakyaarini irika atziri, koshekakyaawoni iina eejatzi, aritaki nompojakaantakiri.”

¹² Ari ipankiwaetakiri Isaac janta, rowiitakiro iwankiri, tema Tajorentsi tajonkawentakiriri. ¹³ Oshekitzimotakiri osheki rowaahawo, ashaahantzinkari rini. ¹⁴ Oshekini rovejate, ivacate. Osheki ikaatzi eejatzi romperatane. Rootaki ikijaneetantanakariri Filistia-jatziite. ¹⁵ Tema paerani eniro rañawita Abraham ashitariri, ikiyakotakaakiri nijaateni romperatanepaeni. Roo kantacha ipokaeyakini Filistia-jatzi ityakitapakiro maawoeni. ¹⁶ Tee ikijashitapaawo Abimelec, ikantakiri Isaac: “Pishitoyi nonampiki, tema pawijakina naakapaeni tzimaki pashaahawo.”

¹⁷ Shitowanaki Isaac ijeekapaki janta Gerar-ki. Ari inampitapaawo. ¹⁸ Rapiitapaero ikiyaatapaero nijaateni ikiyaatakiri paerani ipaapate, ityaakiwitaari Filistia-jatzi ikamakira Abraham. Rowaeniro owaero nijaateni iitzirowa paerani ipaapate. ¹⁹ Ikanta ikiyaateeyironi nijaateni romperatanipaeni Isaac, rareetakawo oshitowaatzi nijaateni. ²⁰ Ikanta koeratziriri rovejatepaeni Abimelec janta Gerar-ki, ikijapaakiri koeratziriri rovejate Isaac. Tema ikantawakaeatyaaeni: “Iroka nijaateni nashi.” Rootaki iitantakawori Isaac iroka nijaateni “Esek”, tema ari rantawakaawentakawori nijaateni.* ²¹ Ari ikiyaatakotee romperatanepaeni Isaac otsipa nijaateni, roojatzi rapiitakiri ikijawakaawentawo, rootaki iitantaawori Isaac iroka nijaateni “Sitna.”[†] ²² Rootaki ishirinkantaari Isaac ijeeke inteena, ikiyaatakotee otsipa nijaateni. Teera itzimapai kijawakaawentyaawoni, iitakiro nijaateni “Rejobot”, tema ikantakitzi ikenkithawaetzi: “Ishinetakaero Tajorentsi anintaawaeteeya jaka, ari añaakiro oshekitzimotee oetarika.”[‡]

²³ rojatzi riyaatantanaka Isaac janta Beerseba-ki. ²⁴ Okanta tsirenipaeteki roñaahakari Tajorentsi, ikantakiri:

“Naakataki Itajorentsite pipaapate Abraham.

Eero pithaawashiwaeta, naakataki tsipatzimiri.

Ikantakaantakiro romperatane Abraham, aritaki notajonkawentakimi,

Aritaki noshekyahaemiri pitomipaeni.” ²⁵ Rootaki rowetsikantakari Isaac taapokimentotsi janta, ramantyaariri Tajorentsi. Iira ijeekawaaetaki janta, ari ikiyaatakiri eejatzi romperatanepaeni nijaa.

²⁶ Ikanta ipokaki Abimelec ipoñaanakawo janta Gerar-ki ikenkithawaetakiri Isaac. Itsipatakiri raapatziyane iita Ajuzat, eejatzi Ficol, riitaki eewatziriri owayiriite. ²⁷ Ikantawakiri Isaac: “¿Iitaka pipokashitananari nimaeka piñena? Tema pomishitowakina paerani pinampiki, tee pikowana janta.” ²⁸ Ari ikanteeyini riroripaeni: “Noñaakitziimi naakaete itsipatzimi eeroka Tajorentsi. Nokenkithashiretaka otzime antzi-motawakaeayari. Iroka okaate nokantemiri: ²⁹ Tee nokoyi powaariperotena, tee nokoshekawaetzimi eeroka.

‡ 25:30 Iroka waerontsi “Edom”, iñaaniki riroripaeni oshiyawo akantziri aaka “kityonkari.” * 26:20 Iroka waerontsi “Esek”, iñaaniki riroripaeni oshiyawori akantziri aaka “Antawakaachari.” † 26:21 Iroka waerontsi “Sitna”, iñaaniki riroripaeni oshiyawori akantziri aaka “kijaneentawakahaantsi.” ‡ 26:22 Iroka waerontsi “Rejobot”, iñaaniki riroripaeni oshiyawori akantziri aaka “Anintaawaeteeya.”

Tema osheki naakameethatakimi, kameethaha notyaanteemi paerani eeroka, osheki itajonkawentakimi Tajorentsi.”³⁰ Ikanta Isaac osheki roemoshirenkakahaeayanakarini irikapaeni, osheki rirawaeteeyanakini, rowaeyakani eejatzi.³¹ Ikanta ipiriintamana okitejitamaneera, imatakiro rantzimotawakaeyaari, kameetha raapatziyawakaana apitepaeni. Ikanta Isaac, riwethatawaari riyaaeteeyeenira irikapaeni.³² Tekira awijita otsipa kitejeri, ipokaeyapaakini romperatane Isaac, ikamantapaakiri iñaaki otsipa nijaateni ikiyaatakiri.³³ Rootaki iitantakawori Isaac iroka nijaateni “Seba.” Iitanakiro nampitsi “Beerseba.”[§]

³⁴Ikanta Esaú, tzimaki okaatzi 40 rojarentsite, raantakawori Judit, rishinto Beeri, Het-ite rini. Raakiro eejatzi Basemat, rishinto itsipa Het-ite iiteetziri Elón.³⁵ Iroka apite tsinani, osheki okijashiryaakiri Isaac eejatzi Rebeca.

27

¹Antarikitapaaki Isaac, tee ikowichaatee. Ari ikemakiri Esaú, reewari itomipaeni, ikantakiri: “¡Notomif!” Rakanakiri Esaú: “Iitaka paawa”² Ikantziri Isaac: “Notyomi, naaka antyashiparitakina, tema rooteentsi nokami.”³ Nokoyi piyaate pikentakitena tsimeri.⁴ Ponkotsitenari, poshiniri ikantya nokoyiri naaka, pamakinari noyaari. Roojatzi nopasonkiwentantanimiri tekira nokamanakiita.”⁵ Kemimaetaka roori Rebeca, okemakiri Isaac ikantziri Esaú. Riyaamintheetzi Esaú ramini tsimeri royaari ipaapate,⁶ okantakiri itsipa otomi: “Nokemakiri pipaapate ikantziri parentzi Esaú, ikantziri: ‘Pikentakitena tsimeri ponkot-sitenari, kameetheeni okine noyaari, aritaki nopasonkiwentakimi tekira nokamanakiita.’⁷ Pikemijantero nokantemiri.⁸ Piyaate poteeyi apite iryaani cabra, pamakinari, nonkotsitawakiniriita pipaapate okaatzira iñaamatapiintari rirori.”⁹ Eeroka aanakinirini rowawakya. Opoñaantaari ipasonkiwentemi eeroka tekira ikamanakiita.”¹⁰ Ikantanakiro Jacob riniro: “Witzintzira rini yeeyi, rooma naaka tekatsi nowitzi.”¹¹ Ari riyotawakina ashitanari aririka ipampitawakina, ari ikenkithashiretakya notheenkashiretaziri, aminaashiwaetya ipasonkiwentena tema osheki ikijimatankina.”¹² Okantanakiri riniro: “Naakataki ikiji pipaapate. Pantero eeroka nokantakimiri naaka, pamakinari apite piratsi.”¹³ Riyaatashitanakiri Jacob ipirapaeni, ramakiniri riniro. Onkotsitawakiri roori, owetsikakiniri jempe ikanta iñaamatapiintari Isaac.¹⁴ Aakiro rooperori ithaari antarite otomi Esaú royo ipankoki, okithaatakaakiri Jacob.¹⁵ Okaantataakari imashi piratsi rakoki, eejatzi ikentsiki jempe tee otzimi iwitzi.¹⁶ Opakiri pan eejatzi owanawontsi okaatzi onkotsitakiri.

¹⁸Raakotanakiro Jacob ijeekakira ipaapate, ikantapaakiri: “¡Paawal.” Rakanaki Isaac: “Iitaka notyomi.”¹⁹ Ikantzi Jacob: “Naakataki Esaú, pantarite pitomi. Nomatakiro okaatzi pikantakinari. Pipiriinte, poyaa noyentani, pipasonkitakotena.”²⁰ Ikantzi Isaac: “¿Intsipaetema pikentakitzi tsimeri?” Ikantanaki Jacob: “Riitaki kantakaawori Tajorentsi pawa noñaantakari intsipaete.”²¹ Ikantanaki Isaac: “Pipoki okaakiini nopampitawakimi, niyotantemiri eerokarika notyomi Esaú.”²² Pokapaaki okaakiini Jacob ipampitawakiri ipaapate. Ikantzi Isaac: “Aripaantewaetaki iñaawaetzi Jacob, rooma rakojampi riiwaewitaka Esaú.”²³ Tee riyotawakiri, tema witzipako ikantaka ariwaewitaka rirentzi Esaú. Roojatzi ipasonkiwentantankari.²⁴ Rapiitanakiri rojampitzi, ikantziri: “¿Eerokama notyomi Esaú?” Ikantzi Jacob: “Jeen, naakataki Esaú.”²⁵ Ikantanakiri ipaapate: “¡Notyomif! Poyiitenari piyentane nowawakyaata, roojatzi nopasonkiwentemi.” Royiitakiniri owanawontsi ipaapate. Ramakiniri eejatzi imiri. Rowawakawo Isaac rirakiro imiri eejatzi.²⁶ Roojatzi ikantantanakiri: “Pipoke okaakiini notyomi, pontsirokona.”²⁷ Ikanta rontsirokapaakari Jacob ipaapate, ikemaenkatawakiro Isaac ithaari. Nopasonkitakotakari, ikantaki iñaanziri: Riitaki jankahaentsiri notyomi.

Oshiyakawo ojankahani owaantsi itajonkawentziri Tajorentsi.

²⁸Riitaki Tajorentsi owaryaapiintemironi inkani.

Riitaki kithokitakaaperoteemironi piwankiri.

Osheki okanteeya piwankiripaeni, eejatzi piimiri.

²⁹Osheki omperawaeteemini,

Ipinkathayiteemi poñaayitachari otsipaki nampitsi.

Peewayiteeri parentziperotari eeroka,

Ipinkatheeteemi eejatzi.

Ikaate kijimawaetemini, aritaki imaetakiri rirori.

Riima ikaate kimoshirewentakimini eeroka, imaeteeri eejatzi rirori.

³⁰Ikaatakiri Isaac ipasonkitakotakari itomi Jacob. Roo ishitowanakitziini Jacob ijeekira ipaapate, areeta-paaka Esaú riyatziira ramawenta.³¹ Ronkotsitaki eejatzi owanawontsi, ramakiniri ipaapate, ikantapaakiri: “Pipiriinte pawa, poyaa tsimeri ikentakiri pitomi, pipasonkitakotena.”³² Ari rojampitanakiri Isaac, ikantanakiri: “¿Jempe pitaka eeroka?” Ikantanaki rirori: “Naakataki Esaú, pantarite pitomi.”³³ Iyokitzi ikantanaka Isaac, riraashirenkanaka iñaawaetanaki, ikantanaki: “¿Litakama pokaentsiri amakiniriri itsimerite, nowawakiri tekira pareetapaakaata eeroka? Nopasonkitakotakiriira, tajonkawentaarewo rinanaki rirori.”³⁴ Ikanta ikemawakiro Esaú ikantakiriri ipaapate, okatsitzimotanakiri, antawoete riraawaetanaka, ikantanaki: “Pipasonkitakotziteni eejatzi naaka, ashitanari.”³⁵ Ikantanaki Isaac: “Parentzira amatawitakinari, nopasonkitakotzimaetakiri rirori, tema eerokawitaka nopasonkitakotemi.”³⁶ Rakanaki Esaú: “Tema iitaha Jacob, apite ramatawitakina. Retakawo raapithatakinawo neewatantari notzimaki, raapithatzi-takinawo pipasonkiwentenami nimaeka. ¿Eeroma omataa pipasonkiwentawaena naaka?”³⁷ Ikantanaki

§ 26:33 Iroka waerontsi “Seba”, iñaaniki riroripaeni oshiyawori akantziri aaka “Oshekitaantsi.” Iroka ñaantsi “beer” oshiyawori akantziri aaka “nijaateni.”

Isaac: “Nowakirira pirentzi Jacob reewateemi eeroka, riitaki omperateeyaarini pisheninkathoriapaeni, noshekyahaeniri iwankiri, ari oshiyawo eejatzi imiri. ¿Jempema nokanteemika eeroka notyomi?”³⁸ Eekiro ikantanakitzi Esaú: “¿Tema okameethatzi pipasonkitakotzitena naaka, ashitanari? Pipasonkitakotzitena eejatzi naaka.” Rapiitaneero riraawaetanaa.

³⁹Ikantanaki Isaac:

Pinampiteeyaawo inteena,
Eero pinampitaawo okaakiini añapathatziira kepatsi,
oparyaayitziira eejatzi inkani.

⁴⁰Rootaki pojataamento pipiyawentanteeyaari.

Romperawaeteemi pirentzi.

Roo kantacha, aririka piroperotee eeroka,

Arira piijekashiwaeteeya.

⁴¹Aripaete retanakawo Esaú ikijaneentziri rirentzi Jacob, ipasonkitakotakirira ashitariri. Ikantashiretanaki: “Arika ikamaki intsipaete ashitanari, aripaete nompojeri yeeyi Jacob.”⁴² Yotzimaetaka Rebeca oeta ikenkithashiretari Esaú, okaemaakantakiri Jacob, okantakiri: “Ikowatziira pirentzi rompojemi.⁴³ Pikemijantena notyomi nokantemiri. Piyaate inteena janta Harán-ki, ijeekira aarini Labán. ⁴⁴Ojamani pikantya piijekawaete janta awijawaeta imashirenka pirentzi. ⁴⁵Ipeyakotaweroota okaatzi pantakiri. Aritaki nokamanteemi pipiyanteeyaari. Tee nokoyi nopeyashityaari apite notyomipaeni.”⁴⁶ Okantakiri Rebeca oemi Isaac: “Osheki nojamashiryaakawo rishinto Het-ite iinatakari Esaú. Roojatzirika rayeri Jacob oshiyakawori iroka nampitawori Canaán-ki, okamethatzi nokamapithatero.”

28

¹Ikanta Isaac ikaemakiri Jacob, ipasonkitakoteeri, ikantziri: “Eerowa piinantawo tsinani nampitawori jaka Canaán-ki. ²Piyaate Padan-aram, inampiki picharini Betuel, paye rishinto pikonkiri Labán. ³Riitaki tajonkawentemini Tajorentsi oshekitzimotziri ishintsinka, roshekyaakimiri pitomipaeni, riitaki inashiyitariri sheninkatawakahaachari maawoeni jemperikapaeni. ⁴Rijatzi tajonkawentemini eeroka, eejatzi pitomipaeni, tema riitaki kashiyaakaakimirori paerani picharinini Abraham, pashiteeyaawo maawoeni kepatsi ajeekakira nimaeka kaari ashita aakapaeni. Tema rootaki ikashiyaakaakiriri Tajorentsi paerani Abraham.”⁵ Rotyaantakiri Isaac itomi Jacob janta Padan-aram-ki. Ikanta Jacob areetaka ipankoki rikonkiri Labán, itomi Betuel Aram-jatzi iyaariri Rebeca, riniro Jacob eejatzi Esaú.

⁶Iñaakowentakiri Esaú ipasonkiwenteetziri Jacob, rotyaanteetakiri Padan-aram-ki raye iina. Iñaakiri eejatzi Esaú ipaapate ikaminayiri Jacob eero iinantantawo tsinani Canaán-jato. ⁷Jataki Jacob Padan-aram-ki, imatakori okaatzi ikantakiriri ipaapate. ⁸Antawoete ikenkithashirewanta Esaú teera inimoteri ipaapate okaatzira iina apite Canaán-jato. ⁹Rootaki riyaatantakari iñeeri Ismael, rijatzi itomi Abraham. Raapaakiro rishinto iitachari Majalat, irento Nebaot, okantawitaka otzimi apite iina Canaán-jato.

¹⁰Jataki rirori Jacob janta Harán-ki ipoñaanakawo Beerseba-ki. ¹¹Ikanta riweyaaka niyankineki awotsi ari imaapaaki, tema tsirenitani. roepinaakiro omaryaakaa mapi, rotziitotakawo, maanaki. ¹²Ari imishiwaetakiri, iñaaki pawitsi okinapaakiro jenokita inkiteki roojatzi kepatsiki. Ari rayiiteeyini ronampiri tajorentsite pawa, ari rateeteeyaneeni eejatzi. ¹³Iñiitakari eejatzi Tajorentsi ikatziyimotakari okaakiini, ikantziri iñaanatzi: “Naakataki Tajorentsi, itajorentsite picharinini Abraham, eejatzi ashitzimiri Isaac. Aritaki nashitakahaemiro iroka kepatsi, ari nokanteeri eejatzi pitomipaeni rashiteeyaawo iroka kepatsi pomaryaakaha. ¹⁴Osheki ikanteeya riroripaeni roshiyeyaawo oshekitzi impaneki. Ithonkya inampiteeyaawo katonkonta, kirinkanta, ishitowapiintzira ooryaa eejatzi ikyaapiintzira. Tema eeroka kantakaeyaawoni notajonkawentanteeyaari maawoeni inashiyitachari isheninkapaeni jaka kepatsiki. Ari ikanteeyaari eejatzi pitomipaeni riitaki kantakaeyaawoni notajonkawentanteeyaari maawoeni. ¹⁵Naakataki tsipatapiintakimiri, aritaki nokempoyaawentakimi jemperika pikinayite. Aritaki nomatakiro noepiyeemi jaka piijekakira. Otzimatyé nomonkaatero okaatzi nokantakimiri, eero nookawentzimi.”¹⁶ Ari ikikitakiri Jacob imishiwaetzira, ikantashiretzi: “Omaperotatyaa ijeeki Tajorentsi jaka, teera niyowita.”¹⁷ Antawoete ithaawanaki, ikantashiretzi: “Tajorentsi pathaha ini jaka. Ipanko inatzi Tajorentsi. Otzimatyé aki jaka aantanyaari inkiteki.”

¹⁸Ikanta ipiriintamanaa Jacob okitejitamaneera, raakiro mapi rotziitotakari, ipiriintathanteenatakiro. Ijeetantanakawo yeenkantsi itajonkawentanakiro. ¹⁹Jeekawitachari janta nampitsi iwiitawo Luz, rowashiñaanakiro owaero, iitanakiro rirori Bet-el.*²⁰ Iñaawaetanaki Jacob, ikantanaki: “Itsipatana Tajorentsi, ikempoyaawentana jempe nokinayitzi, ipakina nowanawo, nokithaayitiri eejatzi. ²¹Tekatsirika awijimotenanani, aririka nopiyaki ipankoki ashitanari, notajorentsiteeyari Tajorentsi. ²²Iroka mapi nopiriintathanteenatakiro, pipanko ini, Tajorentsi. Okaate pashitakahaenari naaka, ari noepiyakimi eepichokiini.”[†]

* 28:19 Iroka waerontsi “Bet-el”, iñaaniki riroripaeni oshiyawo akantziri aaka “Ipanko Tajorentsi.” † 28:22 Kantakotachari jaka “eepichokiini” oshiyawitawo aririka ipakimi Tajorentsi 10 tsimeri, otzimatyé apaeri aapaani. Ari oshiyawo maawoeni ipayiteeri, otzimatyé oepiyeeniri aapaani okaatzi ipakaeri.

29

¹Eekiro riyaatatzi Jacob ranashita, areetaka iipatsiteki nampitawori ishitowapiintzira ooryaa. ²Ikanta rareetaka owaantsiki ojeekira nijaateni, iñaapaaki osheki oveja rireeyini nijaa, mawa ikaatzi rinashiyitaka ipiyoteeyakani. Antawo ini mapi rashitakotanteetawori nijaa. ³Ikanta ipiyoteeyaanira koeratziriri oveja, raopithatawakaawo ashitawo. Arika ithonkakiro imiritakaeri ipirapaeni, eejatzu rashitakotaneero nijaa. ⁴Rojampitapaakiri Jacob koeratziriri oveja, ikantziri: “¿Jempe pipoñaaka eeroka asheninka?” Ikanteeyini rirori: “Harán-jatzi nineeyini.” ⁵Rapiitanakiri rojampitziri: “¿Piñiiri eerokapaeni Labán itomi Nacor?” Ari rakaeyanakini: “Noñaatatzi.” ⁶Eekiro ikantatzi Jacob: “¿Tee imantsiyawaetzi?” Ikanteeyini koeratziriri oveja: “Tekatsi ikanta Labán. Paminero jantó, rootakira rishinto pokaentsiri amakiriri ovejate, oeta Raquel.” ⁷Ikantanaki Jacob: “Eenitatsira okitejitzu tekiraha otsirenitziita pashitakotantyaariri povejate. ¿Iitaka kaari pipantari imiri, pitziyeri eejatzu?” ⁸Ikanteeyini riroripaeni: “Eero nomatziro, otzimatyey noyeeri itsipa koeratziriri rovejate naawyaantyaawori noshirinkiro ashitawo nijaa. Nopantyaariri imiri ovejapaeni.”

⁹Ikenkithawaemintheetzi Jacob, areetakaapaakiri Raquel rovejate opaapate, rootakira koeratziniriri. ¹⁰Ikanta iñaawakiro Jacob iinathori Raquel areetakaapaakiri rovejate rikonkiri Labán, jatanaki roshirinkiro ashitawo nijaateni, ipakiri imiri ovejapaeni. ¹¹Riwethatawakawo Raquel ithowootawakiro, rirayimotawakawo. ¹²Ikanta ikamantapaakiro Jacob riira otomi Rebeca, itzinerira rini Labán, iyaatashitanakiri Raquel opaapate, okamantapaakiri. ¹³Ikemakowentawakiri Labán itzineri Jacob, otomi ritsiro, ishiyashitanakiri, rawithakitapakiri, iwethatawakawo eejatzu, raanakiri ipankoki. Ari ikenkithawaetakapaakiri Jacob rikonkiri ikamantakiri okaatzi awijimotakiriri. ¹⁴Ikantanaki Labán: “Eerokataki nosheninka okaakiini, ari poshiyana naaka.” Apaani kashiri ijeekawaetapaaki Jacob ipankoki Labán.

¹⁵Omopokashitaka, ikantakiri Labán: “Tee inimotena eerorika nopinatizimi pantawaeri, nosheninkathorira pini. Pikantena jempe ikaateka pikoyiri nopinatemiri.” ¹⁶Eenitatsi apite rishinto Labán: rantawote rishinto oeta Lea, otsipa ewonkiri oeta Raquel. ¹⁷Amashiwaetayaaha okiki Lea, rooma Raquel kameethantó iniri roori. ¹⁸Rootaki ikowashiryaaakiri Jacob iroka Raquel, ikantanaki: “Kantacha nantawaete 7 ojarentsi, nantawaewentero pishinto, Raquel.” ¹⁹Ikantzi Labán: “Rootaki kameethatatsi nopimiro eeroka, tee nokoyi noperi itsipajatzu. Pijekapae nopankoki.” ²⁰Imatakiro Jacob rantawaewentakiro Raquel okaatzi 7 ojarentsi, tee iñiimaetawo ojamanitizimoteri rantawaewentakirowa, tema inintaperotatziro.

²¹Okanta omonkaataka 7 ojarentsi, ikantakiri Jacob rikonkiri Labán: “Pipenawowa pishinto noenantyaawo, nomonkaatakiro nokantakiri paerani okaate nantawaewentero.” ²²Ikaemakaantakiri Labán nampitawori janta, ipokaki maawoeni ikimoshireteeyini aawakaeyaaha rishinto Labán. ²³Okanta otsirenitanaki, raanakiro rishinto Lea, ipakiri Jacob, imaantakawo. ²⁴Ipakiro Labán rishinto Lea apaani romperatane oeta Zilpa, rootakira omperaantyaari. ²⁵Okanta okitejitamanaki iñaatziro Jacob imaantashitakawo Lea. Riyaatashitanakiri Labán, ikantakiri: “¿Iitaka pikoshekananari? Kaarira Lea nantawaewente, Raquel-ra nantawaewentaki. ¿Iitaka pamatawitantanari?” ²⁶Rakanaki Labán, ikantziri: “Tee rameteetawo jaka iimintakahaetayaawo ewonkiri shintotsi tekirarika oemintyaata etawori otzimaki.” ²⁷Payero Lea, arira nopakimiro eejatzu Raquel, otzimatyey pantawentawero eejatzu okaate 7 ojarentsi.” ²⁸Ari ikantakiro Jacob, raakiro Lea. Rayitaawo eejatzu Raquel. ²⁹Ipakiro eejatzu Raquel apaani romperatane oeta Bilja, rootaki omperaantyaari. ³⁰Imatakiro Jacob raakiro Raquel. Rootaki ikowaperotakiri awijanakiro ikoyiro Lea. Eejatzira nantawaeteeniri Labán okaatzi 7 ojarentsi.

³¹Ikanta iñaakiri Tajorensi imanintawaetziro Lea, itzimakakiro otomipaeni. Rooma Raquel tee okanta otzimi roori. ³²Okanta omotzitaki Lea, otzimakiri otomi iiteetakiri Rubén, tema okantashiretakitzi roori: “Iñaakina Tajorensi nowashiretakowaetaka, rootaki ikowantakinari noemi.”* ³³Ari apiitanakiro Lea omotzitee, otzimani otomi, iiteetakiri Simón. Ari okantashiretanaki roori: “Iñaakina Tajorensi imanintawaeteetanaha, rootakira roweyaakaanariri itsipa notomi.”† ³⁴Eejatzu apiiteero omotzitee, otzimakiri itsipa otomi, iiteetakiri Lewi. Tema okantashiretakitzi: “Itsipaperoteenaata noemi, tema notzimakiniri mawa itomi.”‡ ³⁵Eejatzu itzimawae itsipa eentsite Lea, iiteetakiri Judá, tema okantashiretanakitzi: “Nomampaawentaari Tajorensi.” Ari okaatapaaki tzimanitaki.§

30

¹Okijaneentanakiro Raquel irento Lea oñaakirowa tee otzimaanitzi roori, okantakiri oemi Jacob: “Nokowaki pitzimakayina naaka, eerorika pitzimakaashitana, arira nokamakiri.” ²Ari iijanakiro Jacob Raquel, ikantanakiro: “¿Naakama Tajorensi pikantantanari? Pikowakoteri rirori riitakira maanirotakayimiri.” ³Okantanaki: “Pitsipatyawo nomperatane Bilja. Arika itzimaki otomipaeni, noshiyakayeri naakami tzimakinirini” ⁴Opakiri Raquel oemi onampiri Bilja, itsipatyawo. Imatakiro Jacob itsipatakawo Bilja. ⁵Tzimanaki apaani itomi Jacob. ⁶Ari oñaawaetakiri Raquel, okantaki: “Irika eenchaaniki iitya Dan, tema ikemakina Tajorensi nokowakotakiri, owakowentaawo nini, ipakinaha apaani notyomi.”* ⁷Ari apiitakiro Bilja otzimaki itsipa itomi Jacob. ⁸Okantanaki eejatzu Raquel: “Irika eenchaaniki iitya Neftalí,

* 29:32 Iroka waerontsi “Rubén”, iñaaniki riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “añaakina nowashirewetakawa.” † 29:33 Iroka waerontsi “Simón”, iñaaniki riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “iñaakenaha.” ‡ 29:34 Iroka waerontsi “Levi”, iñaaniki riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “tsipataantsi.” § 29:35 Iroka waerontsi “Judá”, iñaaniki riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “mampaawentaantsi.” * 30:6 Iroka waerontsi “Dan”, iñaaniki riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “Owakowentaawo.”

tema osheki nokoshekakawo eentyo, notsinampaakiro.”[†] ⁹ Okanta oñaaka Lea tee otzimaanitane roori, okantakiro onampiri Zilpa itsipatyawo Jacob. ¹⁰ Otzimakiri Zilpa itomi Jacob. ¹¹ Okantaki oñaawaetanaki Lea: “Okaminthaamatsitakina.” Rootaki iitanta yaari eenchaaniki Gad.[‡] ¹² Eejatzi aapiitakiro Zilpa otzimakiri itsipa itomi Jacob. ¹³ Ari okantanaki Lea: “Kimoshiretaantsi ini. Nimaeka okantayitaki tsinanipaeni kimoshireri nokantaawo naaka.” Rootaki iitanta yaari eenchaaniki Aser.[§]

¹⁴ Ikanta riyaaatki Rubén rowaneki rowiwaetzii. Ari oñaaki iwenkiniro, ramakiniro riniro Lea. Okanta oñaawakiro Raquel iwenkiniro, okantakiro Lea: “Pipena eepichokiini ramakiri pitomi.”^{*†} ¹⁵ Okantanaki Lea: “¿Tekirama inimotziimiita paaphithakinarira noemi? Eekiro pikowatzi paaphithatenawo iwenkiniro ramakinari notyomi.” Okantanaki Raquel: “Arika pipakina ramakimiri pitomi, arira itsipatakimi Jacob tsireniriki.” ¹⁶ Okanta otsirenitanaki, areeta Jacob ipoñahaawo rowaneki, oshiyashitawakari Lea, okantawakari: “Otzimatye pitsipatapana opinatyari iwenkiniro ramakinari notyomi.” Imataki Jacob itsipatapawo Lea. ¹⁷ Ari otzimakiri 5-taneentsiri itomi Jacob, tema ikemakiniro Tajorentsi okowakotakiriri. ¹⁸ Oñaawaetanaki Lea okantzi: “Irika eenchaaniki iitya Isacar, tema riitaki Tajorentsi pakinariri, okantakaantziro nopiyoteetarira noemi notsipayitakawo nomperatanepaeni.”[‡] ¹⁹ Omotzitaki Lea itsipa itomi Jacob, riira 6-tanaentsiri. ²⁰ Okantanaki: “Ineshironkatakina Tajorentsi, ipakina kameethantzi notyomi. Ikowaperotakina nimaeka noemi, tema notzimakirini 6 itomipaeni.” Rootaki oetantari irika eenchaaniki Zabolón.[§] ²¹ Ari oweyaantawaawo Lea otzima e ishinto, oetakiro Dina. ²² Ikanta Tajorentsi ikenkithashiretanakiro Raquel, imatakiniro okowakotziriri, tzimanite. ²³ Okanta otzimakiri etanakawori otomi, okantanaki: “Rookaphithakinaawo Tajorentsi nokaaniwentawaetaha tee notzimi eentsite. ²⁴ Inkamintha ikowakakina notzima e itsipa.” Rootaki iitantakariri José otomi.^{*}

²⁵ Ikanta otzimakiri Raquel otomi José, ikantakiri Jacob rikonkiri Labán: “Pishineteena niyaatee nonampiki. ²⁶ Pipawaenari notyomipaeni eejatzi noenapaeni, rootakira nantawentakiri. Pishineteena niyaatee. Tema piyotakiro jempe nokanta nantawaetapiintaki.” ²⁷ Rakanaki Labán, ikantzi: “Niyotaki naaka, itajonkawentakina Tajorentsi pikantakaantakiro eeroka. Eero piyaatzi, thame anampityawo jaka. ²⁸ Pikatena pikoyirika nopinatemi pantawaetanaha, aritaki nopinatakimi.” ²⁹ Ikantanaki Jacob: “Piyotziro eeroka jempe nokantaka nantawaetapiintaki, nokoeratzimiri pipirapaeni. ³⁰ Teera ishekitzi paerani tekira nopokanakiita naaka jaka. Rooma nareetakaha naaka ari roshekitanakiri pipirapaeni, itajonkawentakimi Tajorentsi. ¿Jempeaeteka otzime nowakaeyaari nashi notyomipaeni?” ³¹ Eekiro ishinsitatzii Labán ikantzi: “¿Jempe ikaatzika pikoyiri nopinatemiri?” Ikantzi Jacob: “Tee nokoyi pipinatena. Aritaki napiiteero nokoerateemiri pipirapaeni, otzimatye inimotemi eeroka nokantemiri. ³² Pishineteena niyaate pipiramashiki niyoshiitiri iryaani oveja ikaatzi cheenkayitatsiri. Niyoshiitiri eejatzi iryaani cabra karinayitatsiri, eejatzi inashiyitachari iyarinanka, riira inashiyari, pipinateneri nokoeratzimiri pipirapaeni.”[†] ³³ Ari aminiro paata okaate pipinateneri, eero nayitzimiri. Ari piñaakiri nopirapaeni cabra riyoshiya karinari, inashiyaitachari iyarinanka. Piñeeri eejatzi novejata cheenkaripaeni rini. Piñaakiriirika kitamaari, kaari karinatatsini, piyote pashira eeroka.” ³⁴ Ikantanaki Labán: “Ariwé, kameethataki pikantanari.” ³⁵ Rinashitanakari Labán ipirapaeni cabra ikaatzi karinayitatsiri, eejatzi ikaatzi inashiyitachari iyarinanka. Rinashititakari eejatzi rovejata cheenkayitatsiri. Ipakiri itomipaeni ipiratyari. ³⁶ Raanakiri inteena ipirapaeni, okaatzi mawa kitejeri ranashitakaakari, rinashitaka ijeekakaakiri. Roojatzi ijeekanaki rirori Jacob ikoeratziniri Labán ipirapaeni kaari karinatatsiri, kaari cheenkatsini.

³⁷ Raaki Jacob eeritonki inchashithaki, ishaakakiro iñaahaentyaawori okitamaashithakite.[‡] ³⁸ Rowayitakiniri piratsi inchashithaki rowamentoki, imirimentoki eejatzi, ro rowawiyaantanyaari ipokayinira rire imiri. ³⁹ Ikanta rowaeyanaka ipira, rinashiyitanaka iyarinanka. ⁴⁰ Rinashitzimaetakari Jacob inashitachari iyarinanka, eejatzi ikaatzi cheenkayitatsiri oveja. Rinashitakari ipira Labán. Ari ikantapiintatziro Jacob rinashitari rashitari rirori. ⁴¹ Eekiro riyataakaatziro Jacob royiniri inchashithaki wathayitatsiri piratsi, aririka ipokayeni imirimentoki. Ikineraminero inchashithaki aririka rowawiyaantawaeya. ⁴² Rooma ipokayitzi mathari ipira, tee royiniri inchashithaki. Riitakira rashitari Labán ipirapaeni mathayitatsiri, riima wathayitatsiri rashi Jacob. ⁴³ Rootaki roshekitzimotantakariri Jacob ipirapaeni, osheki eejatzi ronampirapaeni. Antariite ashaahantzinkari rinanaki.

31

¹ Ikemaki Jacob ikenkithawaetzii itomipaeni Labán, ikanteeyini: “Raapithatakaeri Jacob maawoeni ipirapaeni apaapate, rootakira rashaahantantakari.” ² Iñaakiri Jacob ikijashiryawaeta rikonkiri, tee

[†] 30:8 Iroka waerontsi “Nefal”, iñaaniki riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “koshekaawo.” [‡] 30:11 Iroka waerontsi “Gad”, iñaaniki riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “Okaminthaakina.” [§] 30:13 Iroka waerontsi “Aser”, iñaaniki riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “kimoshireri.” ^{*} 30:14 Kantakotachari jaka “rowiwaetzii,” rootaki ikanteetzitari “rowiitaye trigo.” [†] 30:14 Kantakotachari jaka “iwenkiniro,” chochoki ini iteetziiro “mandráhora.” Ikanteetzi, rootakira aashitari tsinanipaeni otzimanteeyari eentsite. [‡] 30:18 Iroka waerontsi “Isacar”, iñaaniki riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “Nopiyoteetari.” [§] 30:20 Iroka waerontsi “Zabolón”, iñaaniki riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “neshironkantaantsi.” ^{*} 30:24 Iroka waerontsi “José”, iñaaniki riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “Royaatapaakiri itsipa.” [†] 30:32 Riitaki ikowaperoteetapiintzi kitamaari ipiretari, ari ikantziititari kaari karinatatsini. Maawoeni riyoteetzi tee itzimanitzi cheenkari iryaani oveja, ari roshiyitari eejatzi cabra tee ikarinanitzi. Rootaki ikantantakariri Jacob rikonkiri Labán, eero ikijoshirentanta rakantyaawori okaate ikowakoteriri. [‡] 30:37 Kantakotachari jaka “inchashithaki,” rootaki iteetziri “álamo, avellano, castaño.”

raakameethateeri ikimiwitarira paerani. ³Ikanteeri Tajorentsi irika Jacob: “Pipiye iipatsiteki pipaapate jeeekayitzira pisheninkapaeni, eerowa nookawentzimi.” ⁴Ikaemakaantakiro Jacob apite iina, Raquel eejatzi Lea, opokashitakiri jeeekira irirori owaantsiki ikoeratziri rovejatepaeni. ⁵Ikantawakiro: “Noñaakiri pipaapate tee raakameethateena ikimitaanaha paerani. Roo kantacha itsipatapiintakina Itajorentsiti ashitanari naaka. ⁶Piyoteeyini eerokapaeni kameetha nantawaetapiintakiniri pipaapate, nomatakiro okaatzi naawyakiri naaka. ⁷Osheki ramatawitiintakina, tee imonkaatziro ipinatena ikantakinari. Ikamintha Tajorentsi tee ishinetziri rowaariperotena. ⁸Tema aririka ikante: ‘Riira nopirapaeni karinayitatsiri nopinatemiri,’ maawoeni tsinani piratsipaeni otzimanakiri karinayitatsiri. Arika ikante: ‘Nopinatemiri nopirapaeni thapayitachari iyaninankari,’ otzimanakiri maawoeni thapayitachari. ⁹Arira ikinakaakiro Tajorentsi raapithatziri ipirapaeni, roshekyaaakinari nashi naaka. ¹⁰Tema antawoteeyinira piratsi, ari romishimpyeetakina, noñaakiri rowawiyantawaeyaani kaninayitatsiri piratsipaeni, eejatzi kantawaeyitachari othapayita iyaninanka. ¹¹Arira iñaanatakina eejatzi nomishiriki ronampiri tajorentsiti Pawa, ikantakina: ‘Jacob.’ Ari nakanakiri naaka, nokantanakiri: ‘Iitaka.’ ¹²Ikantanakina ronampiri tajorentsiti: ‘Pikempoyahaeri kameetheeni piratsipaeni. Arira piñaakiri ikaatzi owawiyanteenchari, ikaninayite. Tema noñaakiro maawoeni rantzimotakimiri Labán. ¹³Naakatakira Tajorentsi oñaahakimiri paerani Bet-el-ki, pamanakotanakawowa paerani mapi pikenkithashirentyaawori pikantakinari. Pikatziye, piyaatee pinampiki pitzimakira paerani.’ ¹⁴Ari akanakiri Raquel otsipatakowo irento Lea, okantanakiri: ‘Tekatsi rashitakayinari ipankoki nopaapate. ¹⁵Tema roshiyakaakina pashinjato ninayiti. Ipinatakina, anintaakawo okaatzi pantawaetakiniriri pipinawentana naaka. ¹⁶Omaperoratya ashitaawo maawoeni rashaawo nopaapate okaatzi ipakimiri, roojatzi rashitaari eejatzi otomipaeni. Pimatero okaatzi ikantakimiri Tajorentsi.’”

¹⁷Ari ikatziyanakari Jacob, ikyaakahaeyanakarini ipira itomipaeni eejatzi iinapaeni. ¹⁸Jatee inampiki ipaapate Isaac janta Canaán-ki. Raahaeyanakinini maawoeni ipirapaeni ikaatzira ramanantakiri ipineetziriri rantawaetakira Padan-aram-ki. ¹⁹Riyaamintheetzi Labán rameetziri rovejatepaeni, ayitanakiri Raquel itajorentsitetashitari opaapate. ²⁰Rootaki opoñaantari imatantakawori Jacob ramatawitakiri Labán, irika Aram-jatzi. Tee ikantanakiri rooteentsi riyaaete. ²¹Ishiyakahaawo maawoeni tzimimotakiniri. Intsiyaete imontyaanakawo nijaa Eufrates, roojatzi rareeatankari tonkaariki iteetziro Halaad. ²²Okanta awijaki mawa kitejeri, ari riyotaki Labán shiyaaha Jacob. ²³Ikamantakiri isheninkapaeni, jataki royaatawakiri. Roo awijaki 7 kitejeri royaatawakiri janta tonkaariki Halaad-ki. ²⁴Okanta otsirenitanaki roñaahakari Tajorentsi irika Labán iteetziri Aram-jatzi imishiriki. Ikantakiri: “Eero pishintsithatziri piñaanateri Jacob.”

²⁵Rareetawaari Labán itzineri Jacob janta Halaad-ki, ipankoshetatapaakaha. Ari ipankoshetatapaakari eejatzi Labán itsipatikari isheninka. ²⁶Iñaanaminthakiri Jacob, ikantziri: “¿Iitaka pantakiri? ¿Iitaka pamatawitantanari? Pamapithatakinawo nishintopaeni, poshiyakotakari inoshikantzi owayiri-paeni. ²⁷¿Iitaka pamatawitantakinari, pomananeekiimi pishiyaka? Tee pikamantaajaatanakina. Arimi pikamantakinami, antawoete noemoshirenkawkimimi, niweshiryaaawentawakimi, noshowiwentawakimi, oyameñekate thatanentsi. ²⁸Teemacheeni niwethatawaeyaawo nishintopaeni, nocharinipaeni, nokowawitaka nothowootawaerimi. Poshiyakotakarira rantziri majontzi. ²⁹Nokowawitaka, nowaariperowaetemimi maawoeni eerokaete. Rooi kantacha inkaahanki tsireniriki iñaanatakina Itajorentsiti ashitzimiri, ikantakina: ‘Eerowa pishintsithatziri piñaanateri Jacob.’ ³⁰Pikowaperowitaha piyaatee inampiki ashitzimiri, eero payitanarimi notajorentsitetari.” ³¹Ari rakanakiri Jacob rikonkiri Labán, ikantanakiri: “Osheki nothaawantakimi. Noshiyakaamintheetzi ari paapithatawakinawo pishintopaeni. ³²Eenitatsirika amakiriri pitajorentsiti, jikamera! Iñeeriita asheninkapaeni. Eenitatsirika namapithatakimiri pashitari eeroka, paanakiri.” Tee riyotzi Jacob rootaki Raquel amapithatakiriri itajorentsiti opaapate. ³³Ikyaanaki Labán ipankoshetaki Jacob, eejatzi ashiki Lea, eejatzi ikantakiro ashi omperatanepaeni eejatzi, teemaeta iñiiri itajorentsiti. Ari ikyaanaki ashikira Raquel, ³⁴rootaki amakiriri itajorentsiti opaapate, omanakiri ikyaakomentoki piratsi, ojeekakotzimaetakari. Ikanta ithotyaaowitakiri opaapate, tee iñiiri. ³⁵Ari okantanakiri Raquel opaapate: “Ashitanari, tee nokoyi pikijya eerorika nokatziya nojeekira, noñaawentatyaaha.” Tema ithonkakiro ithotyaaowitakiri Labán itajorentsiti, teemaeta iñiiri.

³⁶Arira ikijanakari Jacob, ikantanakiri Labán: “¿Iitaka nantzimotakimiri? ¿Eenitatsima kaariperori nantakiri opoñaantari poyaatantani? ³⁷Pithonkakiro paminahaantakina. ¿Piñaakiro okaatzi pashitari eeroka? Povero jaka iñaantyaawori pikaateeyakinira, iñaantyaawori nokaatakira naaka eejatzi. Rootaki riyotantaari riroripaeni itzimirika kinakaashywaeteenchari. ³⁸Piyote eeroka okaatzi 20 ojarentsi nantawaetakiri pipankoki, tee piñiiri ipeyaaniwaetya pipira, tee nowaaneenta apani. ³⁹Teera piñeena namemiri ikaatzi ratsikiri owaminthatariri, nopinatzimiri pikowakotanarira peyaenchari. Pikowakotanari eejatzi ikaatzi ikoshiteetziri tsireniriki eejatzi kitejeriki. ⁴⁰Ayimawaetakina nomiri ooryaapaetekki, ayimatakina nowatsinkare tsireniriki, eejatzi nowochokini. ⁴¹Tema okaatzi 20 ojarentsi nojeekimotakimiri pipankoki. Iroka okaatzi nantawaetakiri: 14 ojarentsi nantawentakiro apiteka pishinto, eejatzi 6 ojarentsi nantawentakiri pipirapaeni. Tee pimonkaatero pipinatena pikantakinari. ⁴²Eeromi itsipatana Itajorentsiti Abraham, Itajorentsitetari eejatzi ashitanari, tekatsimi namakimi nimaeka. Roo kantacha iñaakina Tajorentsi nowashiretakowaetaka, kameethari okantaka nantawaeri, rootaki ikijantakimiri tsirenipaetekki.”

⁴³Ikanta Labán rakanakiri Jacob, ikantanakiri: “Okaatzi nishintotari naaka, nishinto ini. Ikaatzi nochariniyitari naaka, nocharini rinayitzi, ikaatzi nopirayitari naaka, nopira rinayitzi. Maawoeni piñaayitzi nimaeka, nashi rini. Roo kantacha, ¿kantachama nokoshekyaaawo nishintyopaeni, eejatzi

ikaatzi powakaakirori? ⁴⁴ Pipokanakiita, thame akenkithawaete oeta anteri, rootaki iñeeri ikaatzi aminaminthakaeri.” ⁴⁵ Ari itiznaanakiro Jacob apaani mapi, ipiriintathanthaatakiro. ⁴⁶ Ikantanakiri isheninkapaeni: “Pipewireero mapi.” Ramaeyapaakini mapi, ipewiryapaakiro. Ari rowaeyakani. ⁴⁷ Rootaki iitakiri Labán iñaaniki rirori “Jegar Sajaduta,” rima Jacob iitakiro iñaaniki rirori “Galaad.”* ⁴⁸ Ari ikantanakiri Labán: “Iroka piyoteenchari mapipaeni, rootaki oshiyakawori aminaminthatatyeeemi okaatzi antayitakiri.” Rootaki oetantakiri janta Galaad. ⁴⁹ Iitziiteetakawo eejatzi “Mizpa,” tema ikantanakiri Labán: “Riira Tajorentsi amineeni, okantawitakya eero iñaapootawakeyita.† ⁵⁰ Arika powatsinaawaetero nishinyo, paminerika otsipa piina, okantawitakya tekatsi ñeemini janta, riitaki Tajorentsi ñemini.” ⁵¹ Eekiro ikenkithawaetanakitzi Labán, ikantziri Jacob: “Iroka apewiryakiri mapi, iroka eejatzi piirinteenchari mapithantha, ⁵² rootaki riyotanteetyaari, eero amatziro owaariperotawakaeya. Eero owaariperotawaka nonampiki, eejatzi pinampiki eeroka. ⁵³ Riitaki yoteroni oetaarika antayiteri aakapaeni Itajorentsite picharinini Abraham, Itajorentsite eejatzi nocharinini naaka Nacor.” Ikanta Jacob raakotanakiri iwaero Itajorentsite ipaapate Isaac, ikantziri: “Eeroka yotatsi tee notheeya.” ⁵⁴ Ari itaanakiri Jacob rowejate janta ochempiki, ikaemakiri isheninkapaeni rowaeyaani. Maawoeni rowaeyakani, ari imahaeyakini tonkaariki. ⁵⁵ Okanta amaetyaaka, ipiriintanaka Labán ithowootaneeri icharinipaeni eejatzi rishintopaeni. Ikanta ramanakoyitanaawo, piyaanaawo inampiki.

32

¹ Eekiro ranashitaya Jacob. Ari itonkyotakiri ronampiri Tajorentsi. ² Ikanta iñaawakiri Jacob, ikantanakiri: “Rowayirite rini Tajorentsi irikapaeni.” Rootaki iitantakawori Majanaem janta itonkyotawakarira.* ³ Ari rotyaantakiri Jacob jatatsini inampiki Seir, iipatsiteki Edom, riyaaete ikamanteri Esaú rootaentsi rareeteeya. ⁴ Ikantawakiri rotyaantane: “Pikantenari yeeyi Esaú: ‘Owetsikaka pirentzi Jacob rantemiro okaate pomperatyariri, rotyaantakiri ñaantsi nokantemiri: ‘Ojamanitakira nojeekawaetaki Labán-ki. ⁵ Noshkeyaakiri nopirapaeni: vaca, kawayo, oveja, nonampirapaeni: shirampari eejatzi tsinani. ¡Nowinkatharite! Notyaantatziimi iroka ñaantsi, tema nokowatzi paakameethatawaena.’”

⁶ Ikanta ipiyeeyani rotyaanteetakiri, ikantapaeri Jacob: “Nomatakiro niyaataki noñiiri pirentzi Esaú, kaakitaki itonkyotemi, ramaki 400 ruzirite.” ⁷ Ikanta ikemaki Jacob, antawoete ithaawanaki, osheki okantzimoshiraanakari. Rootaki itsiparyantanakariri apawopaeni ratzirite, eejatzi ikantakiri ipirapaeni. ⁸ Tema ikantashiretanakitzi: “Arika ipokaki Esaú rowayiritawakiri apawopaeni natzirite, ishiyayitanakiri itsipapaeni.”

⁹ Ari retanakawo ramananaka, ikantziri: “Tajorentsi, Itajorentsite nocharini Abraham-ni, Itajorentsite eejatzi ashitanari Isaac, tema eeroka kantakinari: ‘Pipiye pinampiki, iipatsiteki pisheninkaete. Arika pimatakiro, ari nokempoyaawentakimi.’” ¹⁰ Tekatsi oetzimotene okaatzi paakameethawitakina, maperori pitsipatana. Tema apatziro naanashaatantakawo nokotzi, nomontyaantakawo Jordán. Tzimatsi nimaeka apite ikaatzi ipiyotaka natzirite, riitaki nameniri oeta noperiri. ¹¹ Pineshironkatena eero ikoshekewaetan-tana yeeyi Esaú. Antawoete nothaawantakiri ipoki rowayiritena, rompojayero tsinanipaeni eejatzi eentsipaeni. ¹² Koñaatziro nokemakimi pinkantakina paerani: ‘Naaka kantakeyaawoni oshekitzimotantemiri. Roshekitee pitomipaeni, roshiyeyaawo oshekitzi impaneki, tekatsi materoni riyoteri jemperika ikaatzi.’” ¹³ Ari imaaki Jacob janta. Riyoyaanaki ikaate ipayitawakiriri rirentzi Esaú. ¹⁴ Ipayitawakiri ipirapaeni cabra: ikaate 200 tsinani, 20 shirampari. Ipayitawakiri eejatzi oveja, ikaate 200 tsinani, 20 shirampari. ¹⁵ Ipayitawakiri eejatzi ikaate 30 camello itsipataakiri iryaani owakira tzimatsiri. Ipayiteri eejatzi vaca, ikaate 40 tsinani, 10 shirampari. Ipitakyaari eejatzi kawayo ikaate 20 tsinani, 10 shirampari. ¹⁶ Ari ipayitakiri romperatane riyoshiitakiri ipirapaeni, ikantakiri: “Peewateeyeni, eerowa poyaatawakahaeyaani okaakiini, inteenani pikantayitya.” ¹⁷ Ikantawakiri jewatanaentsiri: “Arika piñaapaakiri yeeyi Esaú, aritakira rojampitawakimi, ikantemi: ‘¿Iitaka omperatzimiri? ¿Jempe piyaateka? ¿Iitaka ashitariri ipirapaeni pamakiri?’” ¹⁸ Pakanakiri pikanteri: ‘Pashi eeroka nowinkatharite Esaú, riitaki ipemiri Jacob, pomperatane. Awotsikitaki rirori rareetya.’” ¹⁹ Ari ikantakiri eejatzi apitenaentsiri, mawatanaentsiri, ari ikantakiri maawoeni rotyaantakiri aanakiriri ipirapaeni, ikantawakiri: “Arika piñaapaakiri Esaú, roojatzira pikanteriri.” ²⁰ Pikanteri eejatzi: ‘Awotsikitaki pomperatane Jacob rareetya.’” Iroka ikantakiri ikenkithashirewaetaka Jacob: “Ari noetsimaryaakiri iñaawakirorika nopayiteriri. Arika iñaawakiro, ari rariperotawaena.” ²¹ Imatakiro Jacob reewatakiro rotyaantane raayitanakiro ipayiteriri rirentzi. Roojatziri jjeekanakiri rirori maanee ipankoshetaki.

²² Katziyanaka Jacob tsireniriki, raanakiro apite iina, apite ronampiri, 11 itomipaeni. rashaatanakawo Jacob ikinapiinteeztira. ²³ Ari rotyaantakiri rahaetanakiro okaatzi tzimimotziri. ²⁴ Ikanta jjeekanakiri aparinoeni Jacob, ari roma-nkiyakari apaani atziri rooteentsimi ikitejitakotakayiri. ²⁵ Ikanta iñaakiro atziri tee raawyaashitari Jacob, rompojakiri okaatzira owika ipori, ichorekapookitakiri Jacob. ²⁶ Ari ikantanakiri atziri: “Pipakayina, rooteentsi okitejite.” Ikantanakiri Jacob: “Eerorika pitajonkawentana, eerowa nopakaemi.” ²⁷ Rojampitanakiri atziri: “¿Jempe piitaka piwaero?” Ari rakanakiri, ikantziri: “Noeta Jacob.” ²⁸ Ikantanakiri atziri: “Eerowa piitaawo nimaeka Jacob. Israel piiteeya. Tema pomankiyakiri Tajorentsi, ari

* 31:47 Iroka waerontsi “Galaad,” iñaaniki riroriapaeni oshiyawitakawo akantziri aaka “piyoteenchari aminaminthakaeri.” Iroka waerontsi “Galaad” rootaki iñaani Heber-ite, rooma waerontsi “Jegar Sajaduta,” rootaki iñaani Aram-jatzi. † 31:49 Iroka waerontsi “Mizpa,” iñaaniki riroriapaeni oshiyawitakawo akantziri aaka “aminaantsi.” * 32:2 Iroka waerontsi “Majanaem,” iñaaniki riroriapaeni oshiyawitawo akantziri aaka “apitera ikaatzi ipiyoteeyani owayiri.”

pikantereri eejatzi atziripaeni, ari paawyaakiri.”[†] ²⁹ Ari rojampitanakiri rirori, ikantziri: “Pikantena, ¿jempe piitaka eeroka?” Ikantzi atziri: “¿Iitaka pikowantari piyotero nowaero?” Ari itajonkawenteetanakiri Jacob.
³⁰ Iitanakiro Jacob janta “Peniel,” tema ikantanakitzi: “Noñaawootakiri Tajorentsi, teemaeta nokami.”[‡]
³¹ Shitowapaaki ooryaa roojatzi rawijantanaari Jacob Peniel-ki. Okantakaantziro ichorekapookitakirira, aashetataki ranashita. ³² Rootakira kaari rowantayitawo nimaeka Israel-paeni ichorimonkipaeni tsimeri, tema ari ichokiryahaetakiri paerani Jacob.

33

¹ Ikanta iñaawakiri Jacob ipokaki rirentzi Esaú ramaki 400 ratzirite, rinashitanakanawo otomipaeni Lea, ashi Raquel, ashipaeni romperatane. ² Rootaki reewataki apite romperatane itsipatakiro otomipaeni, opoñaapaaka Lea otsipatakari otomipaeni, roo impoetapaentsiri Raquel otsipatakari otomipaeni José.
³ Anashitanaka Jacob, ri jewataneentari. Okaatzi 7 rapiitakiro rotziwerowanaka rokaakitapaakira Esaú rirentzi, tema antawoete ipinkathatakiri oeyootapaaka. ⁴ Riitaki kantacha Esaú, ishiyashitawari rirori, riwathakitapaakiri, inintawari. Apitepaeni rirahaeyanakani. ⁵ Ari raminanakiro Esaú tsinanipaeni, eejatzi eentsipaeni, rojampitzi: “¿Iitaka irikapaeni?” Ikantzi Jacob: “Riitaki itomipaeni ponampiri ipakiriri Tajorentsi.” ⁶ Ari opokapaaki romperatanepaeni otsipatapaakari otomipaeni, otziwerowashitapaakari, antawoete opinkathatapaakiri oeyootapaaka kepatsiki. ⁷ Okanta opokapaaki eejatzi Lea otsipatapaakari otomipaeni, roojatzi antapaakiri roori. Riitaki weyaantapaakawori ipokapaaki José itsipatapaakawo riniro Raquel, iñaapinkathatapaakiri eejatzi. ⁸ Ari rojampitanakiri Esaú rirentzi Jacob, ikantziri: “¿Jempe pikanterika pipirapaeni ikaatzi noñaawakiri?” Ikantanaki Jacob: “Riitaki pashi eeroka paakameethatan-tenari.” ⁹ Ikantakiri Esaú: “¿Eero yeeyi! Eenitatsi osheki nashi. Poejokirotyaari ikaatzi pashitari eeroka.”
¹⁰ Eekiro ishintisanakitzi Jacob, ikantziri rirentzi: “¿Eero yeeyi! Tema noñaakiro paakameethatawakina, otzimatyete payeri nopashitzimiri. Tema noñaapakimira piwathaki eeroka, oshiyawitakawo riimi Tajorentsi noñaaki. Tema kameethari pikanta piwethatawakina. ¹¹ Rootaki nokowantari payero okaatzi namakimiri nopashitemiri, tema Tajorentsi ashaakantahaanari, tekatsi koetyiimotenani.” Ikanta ishintsinetakiri Jacob rirentzi, roetsinampaakiri Esaú rayero okaatzi ipashitari. ¹² Ikantanaki Esaú: “Thame aate ajeke jaka. Naaka jewatanakimini.” ¹³ Ikantzi Jacob: “Piyotzi eeroka yeeyi teera ishenkaashiwaeta eenchaanikipaeni. Oztimatyete nokenkithashiretakoteri eejatzi nopirapaeni tziimayitatsiri iryaani. Arika nanashitakaanakiri apaani kitejeri, aritaki ikamayitaki. ¹⁴ Rootaki kameethatatsi peewatakahaeri pomperatane, eentsikiroenira nonoshikaeayaeri nopirapaeni, neentsitepaeni, roojatzi neetsipantapakimiri janta Seir-ki.” ¹⁵ Ikantzi Esaú: “Iriwé, nokoyi nopanakimi natzirite itsipatemi.” Ari ikantanaki Jacob: “Tee nokoyi, eero poñaashirenkana.” ¹⁶ Tee imaapaentzi Esaú intsipaete ipiyitanaka inampiki Seir-ki. ¹⁷ Riima Jacob, jataki rirori janta Sucot-ki. Ari rowetsikapaakiri ipanko, ipankoshetatapaakiri eejatzi ipirapaeni. Rootaki iitantakawori janta Sucot.*

¹⁸ Tema ipoñahaawo Jacob janta Padan-aram-ki, tekatsi awijimoterini, kameetha rareeta janta Canaán-ki. Imontetapaawo inampikira Siquem ari rowetsikapaki rirori inampi. ¹⁹ Ramanantapakiro iipatsite itomipaeni Hamor, okaatzi opinatari 100 koriki. Irika Siquem riira itomi Hamor. Ari rowatzikitaawo ipankosheta janta. ²⁰ Ari rowetsikaki taapokimentotsi, iitakiro El-Eloje-Israel.†

34

¹ Okanta Dina, ishinto Lea, iyaatani areetawo ewankawopaeni nampitawori janta. ² Ari iñaawakiro Siquem itomi Hamor Jev-jatzi rini jewatatsiri inampiki. Ishintsientakakaawo iñaathatyaawo. Rowaariperonta. ³ Rootaki opoñaantanakari inintaaperotanakiro Dina okowanakiri aapatziyaari. ⁴ Ikenkithawaetakaakiri ipaapate Siquem, ikantakiri: “Piyatashiteri ashitawori maenawo pikantakowentena, nokowatzira nayiro.”
⁵ Riyotaki Jacob rowaariperonta Siquem rishinto Dina. Tekatsi ikantanaki tema royaawentatziiri itomipaeni riyaaateeyini ikoerateri rovejatepaeni.

⁶ Pokaki Hamor ipaapate Siquem, ikenkithawaetakaakiri Jacob. ⁷ Ikanta rareeteeyapaeni itomipaeni Jacob ikemapaakiro okaatzi awijeentsiri, antawo ikjanaka, tema antawoete rowaariperoteetakiri Riroripaeni iñaathatzitakarira rishinto Siquem. Tema tee oshinetaantsita okaatzi rantakiri Siquem. ⁸ Riitaki kantacha Hamor ikenkithawaetakaakiri itomipaeni Jacob, ikantakiri: “Ikowakirowa notomi pitsiro. Pishinetero ayiri. ⁹ Jame aheninkatawakaeya. Opoñaantyaari naantyaawori pishintopaeni, payityaawo nashi naaka. ¹⁰ Pinampiteyaawo jaka atsipatawakaeya. Iroka nampitsi pashiite ini, pipimantawaeyitapaki, pamanantayite piipatsite.” ¹¹ Ikanta Siquem, ikantanakiri ashitawori eejatzi iyaariripaeni Dina: “Osheki nokowaki inimotemi. Aritaki nokakimiro okaate pikowakotenari. ¹² Okantawitaka tee ameteeyawoni apawakaeya, ari nopakimiro naaka. Oztimatyeteera pishinetero ewankawo nayiro.”

¹³ Tema rowaariperotakiro Siquem Dina, ramatawinkakiini rakanakiri itomipaeni Jacob, ikantakiri Siquem eejatzi Hamor: ¹⁴ “Tee okameethatzi rayero choeni atziri kaari totathawaanikitachani, antawoete nokaaniwentakiro naakapaeni. ¹⁵ Aritaki nakakimi aririka inimotakimi iroka: Poshiyakoyitakina naakapaeni, pitothawaanikiyitakiri maawoeni shirampari ikaatzira jeekimoyitizimiri. ¹⁶ Arira okameethataki

† 32:28 Iroka waerontsi “Israel,” iñaaniki riroripaeni oshiyawitakawo akantziri aaka “Romankiyaanta Tajorentsi.” ‡ 32:30 Iroka waerontsi “Peniel,” iñaaniki riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “Ipoo Tajorentsi.” * 33:17 Iroka waerontsi “Sucot,” iñaaniki riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “pankosheta.” † 33:20 Iroka waerontsi “El-Eloje-Israel,” iñaaniki riroripaeni oshiyawitakawo akantziri aaka “Tajorentsi riitaki Itajorentsite Israel.”

paayitero eerokapaeni notomipaeni, nomatzityaawo naayitero pitomipaeni eerokaete. Arira atsi-patawakahaeya ajeekeayeni, apaani akantya asheninkatawakahaeya. ¹⁷ Terika inimotzimi nokantakimiri pitohowaaninya, arira niyaataki nahaatero choeni.” ¹⁸ Inimotanakiri Hamor eejatzi itomi Siquem okaatzi ikanteeyakirini riroripaeni. ¹⁹ Tekatsi royaawentanakya ewankari, ithowaanikitanaka, ikowaper-otanakitziro rishinto Jacob. Tema pinkathataarewo Siquem isheninkamashiki, ²⁰ raanakiri Siquem ipaap-ate, Hamor, roojatzi janta ikyaapiinteetzira nampitsiki, jempe ipiyotapiinteeta, ikanteeyakirini atziripaeni: ²¹ “Irikapaeni naapatziyane rineeyini, riitaki nampiyityaawoni jaka riyompariyitya, eenitatsi kepatsi jempe ijeekeapaaki. Kameetha inantyaawo itomipaeni, imatzityaawo atomipaeni aaka. ²² Imatatyeyaarika ijeeke-moyitee, otzimatyeeera inimoyitee ikanteeri: atothowanikiyiteeri maawoeni shiramparipaeni, rootakira rameteeyaarini riroripaeni. ²³ Ikaatzi rashiyitari, ipirapaeni, maawoeni ashiiyiteeyari aakapaeni. Apatziro akeri okaatzi ikoyiri, aritaki ijeekeimoyitakae aakapaeni.” ²⁴ Ikanta ewankaripaeni nampitawori janta, inimotanakiri ikantakiriri Hamor eejatzi Siquem, ithowaanikiyitanaka.

²⁵ Okanta awijwatikana mawa kitejeri, tekira retsiyatakoperoteeta shiramparipaeni ithowaaniiytakaha, riyateeyakini itomipaeni Jacob, Simeón itsipatanakiri rirentzi Levi iyaariri Dina, raanaki rojataamento, rompojapaakiri maawoeni tekatsi piyatawakaarini. ²⁶ Rowamaahezitakari Hamor itsipataanakiri itomi Siquem. Raanayiro Dina ojeekawitakaha ipankoki Siquem, jateeyeeni. ²⁷ Jateeyanakini eejatzi itsipa itomipaeni Jacob, inaapaakiri roma-ryaayitakaha kaminkaripaeni, ithonka raanakiro okaatzi tzimatsiri nampitsiki ipiyawentziro ritsiro rowaariperotakirowa. ²⁸ Raanaki oveja, vaca, kawayo, maawoeni tzimatsiri nampitsiki eejatzi okaatzi tzimatsiri rowaneki. ²⁹ Ithonkanakiro tzimatsiri pankotsiki, raanakiri maawoeni eenchaaniki eejatzi tsinanipaeni. ³⁰ Rootaki ikantantanakiriri Jacob itomi Simeón eejatzi Levi: “Pikan-takaanakinaha eerokapaeni. Osheki ikijaneentena nimaeka nampitawori jaka, Canaán-jatzi, Ferez-jatzi. Arika rapatotanakya riroripaeni ikoyi ipiyawentya, ipokashitena rowayiritena. Tekatsira osheki natzirite naaka, aritaki rompojakina eejatzi notyomipaeni.” ³¹ Ikanteeyanakini riroripaeni: “¿Kameethatsima ikanteetero choeni mayempiro ini?”

35

¹ Ikanta Tajorentsi ikantakiri Jacob: “Piyaate pinampiteeyaawo janta Bet-el-ki. Ari powetsikapakina taapokimentotsi, tema naaka Pitajorentsite, oñaahakimiri paerani pishiyapithatantakariri pirentzi Esau.”

² Ari ikantanakiri Jacob itomipaenipaeni eejatzi ikaatzi tsipatakari: “Pookeri pitajorentsitashiyitari eerokapaeni, piyaate pikaawoshite, pikithaateeyaawo otsipa piithaari. ³ Jame aate Bet-el-ki, ari nowetsikapakiri taapokimentotsi nopinkathatapakiri Tajorentsi neshironkatakinari nokemaatsiwaetakaha paerani, tema itsipatapiintakina jempe nokinayitaki.” ⁴ Iitakiri Jacob maawoeni itajorentsitashiyitari, ikaatzi ithaiyitziro eejatzi kempitantsiki. Raanakiri Jacob maawoeni ikitatakiri inchatomashiki jeekatsiri okaakiini inampiki Siquem.

⁵ Ikanta riyateeyeeni Jacob, ikantakaakawo Tajorentsi ithaawaeyanakini ikaatzi nampiyitawori janta. Rootaki kaari ikoshekanteetawaari itomipaeni Jacob. ⁶ Maawoeni itsipatakari Jacob, areeteeyakani iiteetziro Luz, roojatzi iiteetzitari Bet-el jeekatsiri Canaán-ki. ⁷ Ari rowetsikapakiri taapokimentotsi, iitakiro El-Bet-el. Tema ari roñaahakari paerani Tajorentsi ishiyapithatantakariri rirentzi. ⁸ Ari okamaeri paerani Débora omperatapiintane Rebeca, ikiteetakiri antamimashiki okaakitapakira Bet-el. Iitakiro Jacob janta “Alón-bacut.”†

⁹ Ikanta ipiyaa Jacob ipoñahaawo Padan-aram-ki, rapiiteero Tajorentsi roñaahaari, itajonkawentawakiri.

¹⁰ Ikantakiri:

“Piwaero ini Jacob,

Roو kantacha eeromaeta piitaawo nimaeka jempe piwita ketziroeni.

Israel piiteeya.”

Ari rowaeniri Tajorentsi otsipa iwaero Jacob. ¹¹ Ikantanakiri:

“Naakataki Tajorentsi shintsiperori.

Ari noshekyahaeri pitomipaeni eejatzi picharinipaeni

Noshekyahaemiri pitomipaeni riyoshiiteeya sheninkatawakahaachani, rijatzi inashiyitaachani isheninkapaeni jemperikapeni.

Nopinkatharitakaayitakiri pitomipaeni.

¹² Aritaki nashitakahaemiro kepatsi nashitakaakariri paerani Abraham eejatzi Isaac.

Roojatzi iroka kepatsi nashitakayaariri pitomipaeni.” ¹³ Ikanta ipiyanaa Tajorentsi ikenkithawaetakaakirira Jacob, ¹⁴ raanaki mapi, ipiriintathanthatakiro ikenkithawaetakaakiri Tajorentsi. Ijeetantanakawo yeenkantsi, eejatzi imiriitari oפוñaantyaari otajorentsiantyaari. ¹⁵ Iitanakiro Bet-el janta.‡

¹⁶ Roojatzi rawijantanakawo Jacob Bet-el. Okaakitimatapaaki rareetya Efrata-ki, ari okatsitakotapaakiri Raquel, otzimaanite. Osheki maeta okemaatsitaka otzimaanitantaari. ¹⁷ Okanta oñaakiro aminirori osheki okemaatsiwaetaka, okantanakiro: “Eero pithaayi, tzimaki itsipa peentsite.” ¹⁸ Tema kamimatiki

* 35:7 Iroka waerontsi “El-Bet-el,” inaani riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “Otajorentsite Bet-el.” Paminero eejatzi Hn. 28:19 oeta ikantakoetziri. † 35:8 Iroka waerontsi “Alón-bacut,” inaani riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “Irahaantsimashiki.” ‡ 35:15 Paminero Hn. 28:19.

roori, oetanakiri eentsite “Benoni,” riima ashitariri iitakiri rirori “Benjamín.”¹⁹ Roojatzi okamantaari Raquel, ikiteetakiro awotsiki jatachari Efrata-ki, iiteetziri nimaeka Belén.²⁰ Rowiriintaki Jacob mapi janta ikitateetakirowa. Rootaki iroka mapi riyoetantari ari okitataari Raquel.²¹ Eekiro riyaatatzi Jacob, rawijaneentanakiro Mihdal-edar-ki.

²² Ikanta ijeekaperotapaki Israel janta, jataki Rubén itsipatakawo Bilja, roojatzi itsipatzitari ipaapate. Ikanta riyotakira Israel, antawoete ikijanaka.

Itomipaeniite Jacob

Ikaatzi 12 itomipaeniite Jacob.²³ Irika otomipaeni Lea: Rubén (Jewari itomi Jacob), Simeón, Leví, Judá, Isacar eejatzi Zabulón.²⁴ Irika otomipaeni Raquel: José, Benjamín.²⁵ Irika otomipaeni Bilja, omperatane Raquel: Dan, Neftalí.²⁶ Irika otomipaeni Zilpa, omperatane Lea: Had, Aser. Riityakira itomipaeni Jacob ikaatzi tzimaentsiri janta Padan-aram-ki.

²⁷ Ari riyaataki Jacob iñeeri ashitaririni Isaac ijeeki rirori nampitsiki Mamre-ki, roojatzi iiteetzitari Arba, iiteetziro eejatzi Jebón. Rootaki inampipaeni Abraham eejatzi Isaac.²⁸ Tzimaki Isaac okaatzi 180 rojarentsite roojatzi ikamantaari.²⁹ Raanakiri itomipaeni Jacob, Esaú, ikitateeri. Ari itsipataari isheninkapaeni aakiri rantyashiparinka.

36

¹ Irika itomipaeni Esaú iiteetziri Edom.² Rootaki iinantakari Esaú tsinanipaeni Canaán-jato. Oeta Ada, rishinto Elón isheninkapaeni Het. Otsipa oeta Ajolibama, rishinto Iná, ijawo Zibeón isheninkapaeni Jev-jatzi.³ Ikanta raakiro Basemat, rishinto Ismael, ritsiro Nebaeot.⁴ Irika otomipaeni Ada itzimakaakirori Esaú, iita Elifaz. Itzimakaakirori Basemat iita Reuel.⁵ Itzimakaakirori Ajolibama iita: Jeús, Jaalam, Coré. Riitakira itomipaeni Esaú irikapaeni tzimayiteentsiri ijeekawitaha rirori Canaán-ki.⁶ Ikanta raanakiro Esaú iinapaeni, itomipaeni, ikaatzi jeekanampiziriri, maawoeni. Jataki inteena otsipaki nampitsi, ari rontsiparyaanakari rirentzi Jacob. Rayitanaari ipirapaeni, maawoeni tzimimotakiriri janta Canaán-ki.⁷ Omaperotatya roshekizimotakiri ipira apiteroeni, tee omateeya itsipatawakaeya iipatsiteki. Tee iyomaatapaeya rowakaeyaari ipirapaeni.⁸ Rootaki riyaaantakari Esaú iiteetziri Edom inampityaawo tonkaariteki iiteetziro Seir.

⁹ Irika itomipaeni Esaú, icharinipaeni Edom nampitakawori tonkaariteki iiteetziro Seir.¹⁰ Iroka iwaeropaeni itomipaeni Esaú: Elifaz, otomipaeni Ada iina Esaú. Eejatzi Reuel, otomipaeni Basemat iina Esaú.¹¹ Irika itomipaeni Elifaz: Temán, Omar, Zefo, Hatam, Cenaz.¹² Eenitapsi otsipa Elifaz romperatane iinantakari oeta Tzimna. Itzimaaki roori otomi iitakiri Amalec. Riira otomipaeni Ada, iina Esaú.¹³ Irika itomipaeni Reuel: Najat, Zera, Jama, Miza. Riira otomipaeni Basemat, otsipa iina Esaú.¹⁴ Rooma Ajolibama iina otsipa Esaú, otzimakiri roori Jeús, Jaalam, Coré. Tema rishinto Iná inatziiri roori, ijawo Zibeón.

¹⁵ Irika icharinipaeni Esaú. Ikaatzi itzmakantakiri Elifaz, rantarite itomi Esaú: Temán, Omar, Zefo, Cenaz,¹⁶ Coré, Hatam, Amalec. Riityitaki itomipaeni Elifaz ikaatzi jewariyiteentsiri nampitsiki Edom. Maawoeni irikapaeni otomipaenira Ada.¹⁷ Irika itomipaeni Reuel, itomi Esaú, ikaatzi jewariyitatsiri: Najat, Zera, Jama, Miza. Riityitaki icharinipaeni Reuel ikaatzi jewariyiteentsiri nampitsiki Edom. Riira otomipaeni Basemat iina Esaú.¹⁸ Irika otomipaeni Ajolibama, rishinto Iná iina Esaú, ikaatzi jewariyiteentsiri Jeús, Jaalam, Coré.¹⁹ Maawoeni irika riitaki itomipaeni Esaú, iiteetziri eejatzi Edom. Riitakira jewariyiteentsiri.

²⁰ Irika itomipaenika Seir, Jor-jatzi rini, nampiyitawori janta, iiyita: Lot-án, Sobal, Zibeón, Iná,²¹ Disón, Ezer, Disán. Riitakira jewariyitakiriri Jor-jatzi, itomipaeni Seir, nampitawori Edom-ki.²² Irika itomipaeni Lot-án: Jori, Jemam. Iroka Tzimna ritsiro ini Lot-án.²³ Irika itomipaeni Sobal: Alván, Manajat, Ebal, Sefo, Onam.²⁴ Irika itomipaeni Zibeón: Aja, Iná. Irika Iná, riitaki ñaakirori paerani nijaateni jaawaari janta tonkaariteki, ikoeratzinirira iyawayote ipaapate Zibeón.²⁵ Apaani ikanta itomi Iná riitaki iitachari Disón. Okanta apaani rishinto iitachari Ajolibama.²⁶ Itomipaeni Disón iiyita: Jemdán, Esbán, Itrán, Querán.²⁷ Itomipaeni Ezer iiyita: Bilján, Zavaán, Acán.²⁸ Itomipaeni Disán iiyita: Uz, Arán.²⁹ Ikaatzi reewariyitakari Jor-jatzi: Lot-án, Sobal, Zibeón, Iná,³⁰ Disón, Ezer, Disán. Riityitakira jewatagiriri isheninkapaeni janta Seir-ki.

³¹ Riitakira pinkathariyiteentsiri nampitsiki Edom tekira itzimanakiita iwinkatharite Israel-ite.³² Irika Bela, itomi Beor, riira pinkatharitaentsiri Edom-ki, iiteetziro nampitsi Dinaba.³³ Ikanta ikamae paerani Bela, ipoyaataari Job-ab itomi Zera, ipinkatharitee rirori nampitsiki Bosra.³⁴ Ikanta ikamae Job-ab, ipoyaataari Jusam ipinkatharitee rirori nampitsiki Temán.³⁵ Ikanta ikamae Jusam, ipoyaataari Jadad itomi Bedad pinkatharitee. Riitaki asharyaakariri rowayiritari Madián janta Moab-ki. Oeta inampi Avit.³⁶ Ikanta ikamae Jadad, ipoyaataari Samla ipinkatharitee rirori inampiki iiteetziro Masreca.³⁷ Ikanta ikamae Samla, ipoyaataari Saúl poñaachari janta Rejobot-ki, nampitsi jeekacheratzirori nijaa.³⁸ Ikanta ikamae Saúl, ipoyaataari ipinkatharitee Baal-janán, itomi rini Acbor.³⁹ Ikanta ikamae Baal-janán, ipoyaataari ipinkatharitari Jadar. Riitakira poñaachari nampitsiki iiteetziro Pau. Iina Jadar oeta Mejetabel, rootaki rishinto Matred, ijawo Mezaab.⁴⁰ Iroka iwaeropaeni ichariniyitari Esaú. Rootaki iwaero aakotakiri inampipaeni rirori: Tzimna, Alva, Jetet,⁴¹ Ajolibama, Ela, Pinón,⁴² Cenaz, Temán, Mibzar,⁴³ Mahdiel eejatzi Iram. Tema Edom iiteetzitari eejatzi Esaú. Riityitaki reewariyitakari Edom-jatzi, inampiyitawowa paerani reewaritee aakoyiteeri iwaero inampipaeni.

§ 35:18 Iroka waerontsi “Benoni,” iñaaniki riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “Otyomi Nowashirenka.” Otsipa waerontsi “Benjamín,” iñaaniki riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “Otomi Nakoperori.” Tema riitaki retakoperotane itomi. Riitaki ashiteeyaawoni okaatzi rashitari ipaapate.

37

¹Roojatzi jeeekaki rirori Jacob inampitawo Canaan-ki, jeeekira paerani ipaapate. ²Iroka ikenkithatakoet-ziri itomipaenipaeni Jacob. Tema ewankaritaki José tzimaki 17 rojarentsite, riitaki aminapiintziri ovejapaeni itsipayitari rirentzi, otomipaeni Bilja eejatzi ashi Zilpa, romperatanepaeni ipaapate. Riitaki José kamantapiintakiriri ipaapate rantayitzirowa kaariperori rirentzipaeni. ³Riitaki José inintaperotziri ipaapate tee ari ikantziziri itsipapaeni, okantakaantziro itzimakira rantayashiparinkaki. Rontyahaetakirini owaneenkakitachari kithaarentsi. ⁴Ikanta riyoteeyakini rirentzipaeni riitaki José inintaperotziri ipaapate teera ari ikantziri riroripaeni, ikijaneentanakiri, tee riwethatanaari.

⁵Ikanta imishiwaetaki José, ikamantakiri rirentzipaeni. Rootakira ikijaneentaperotantanakari. ⁶Tema ikamantakitziiri, ikantziri: “Pikeme nokamantemiro okaatzi nomishitakiri. ⁷Noñaakiro ajeekaeeyini owaantsiki, oojotsinaayitziro awankiri. Omapokashitanaka opiriintanaka noojotsinaatakiri naaka, tampatzikiri okanta okatziyanaka. Rooma pashipaeni eeroka otapotapaakiro nashi, opinkathatzimaetawo.”

⁸Ari rakanakiri rirentzipaeni, ikantziri: “¿Pipinkathariwentayenama eeroka? ¿Eerokama omperawaete-nani?” Eekirowa ikijaneentaperotanakitziiri, ikemirira ikenkithatakotziro imishitakiri. ⁹Ikanta rapaaitakiro José imishiwaetaki, ikamantakiri rirentzipaeni. Ikantziri: “¿Piyotakima, eenitatsi otsipa nomishitakiri? Noñaakiri ooryaatsiri, kashiri eejatzi 11 ikaatzi ompokiro ipinkathatakina.” ¹⁰Ikanta ikenkithatakiniri José imishiri ipaapate eejatzi rirentzipaeni, ikijathanakiri ipaapate, ikantanakiri: “¿Litaka oshiyakaawentachari pimishitakiri? ¿Opinkathataateyemima piniro, pirezintzipaeni eejatzi naaka?” ¹¹Ikijaneentakiri rirentzipaeni, riima ashitariri kinkithashireri royirowa imishiri itomi.

¹²Ikanta riyateeyakini rirentzipaeni José janta Siquem-ki, ithotyaaotzi rowakaeyaariri rovejate ipaapate. ¹³Ikanta Israel ikantakiri José: “Nokoyi piyaate Siquem-ki, pimpoetaateri pirezintzipaeni ikoeratziri ovejapaeni.” Ikantanaki José: “Aritaki nomatakirowa niyaate.” ¹⁴Ikantziri Israel: “Piyaate, piñahaateri pirezintzipaeni jempe ikanta ijeeki, eejatzi ovejapaeni. Pipiyera intsipaete, pikamantapakina.” Rotyaantakiri Israel itomi José ipoñanakawo Jebrón-ki. Ikanta rareetaka José Siquem-ki, ¹⁵tzipinatakira janta. Ari itonkyotakiri apaani atziri, rojampitakiri: “¿Litaka pithotyaaotziri?” ¹⁶Ikantanaki José: “Nothotyaaotziri yeeypaeni. Pikamantena jempe ijeekirowa ikoeratziri ovejapaeni.” ¹⁷Ikantanakiri atziri: “Aamakya jateeyeenirika, nokemakiri ikanteeyini ikinanaki Dotán-ki.” Jatanaki José ithotyaaokoteeri. Iñahaerira janta Dotán-ki. ¹⁸Ikanta riroripaeni iñaaawakiri inteena ipokakira, tekira rareetariita jeeekaeeyakinira, ikamantawakaahaeyakani rompojeri. ¹⁹Ikantawakaanaka: “Kaakitaki mishiwaetapiintatsiri. ²⁰Pipokaeyeni, jame ompojeri, oteteri omookira, akantapakiri: ‘rowakari katsimari owanteneri.’ Añaaawakiroota jempe okantya imishitapiintakiri.” ²¹Ikanta ikemakira Rubén, ikowawitanaka rotsiparyaaowenterimi José eero ikoshekantari rirentzipaeni. Ikantanaki: “Eero ompojiri. ²²Poteteri omookira jeekatsiri tonkaariki, tee okameethatzi pakotashiteri. Eero pewanatakaari riraa.” Rootaki ikantantawitiri Rubén tema tee ikoyi rompojeeteri José, riyaaetea ipaapateki. ²³Ikanta rareetapaaka José jeeekaeeyakinira rirentzi, raatonkoryaawakiri. ²⁴Roojotanakiri, rotetakiri omookira opiryaaanatakira.

²⁵Ari jeeekaeeyanikini rowaeyani. Roojatzi iñaaantawakariri ipokaeyakini Ismael-ite ipoñanakawo janta Halaad-ki, ramayitaki ipirapaeni, kajankaripaeni, aawintawontsipani, owa inchatopaeni, rayero Egipto-ki. ²⁶Ikanta Judá ikantanakiri rirentzipaeni: “¿Litaka owamaantyaariri arentzi, akoyimaeta amanakotero ompojakirira?” ²⁷Rootaki kameethatatsi apimanteniri Ismael, eero ompojawaetashitari, tema riitaki arentzi aakapaeni.” Inimotanakiri rirentzipaeni okaatzi ikantakiri Judá. ²⁸Ikanta rareetapaakaha iyompariwaet-zinkari Madián-jatzi, roeyowaetanakiri José omookira, ipimantawakiniri Ismael-ite ikaatzi 20 ipewiryaaaka koriki. Roojatzi rahaetanakariri José janta Egipto-ki.

²⁹Ikanta ipiyaawitapaanawo Rubén omookira, teera iñaaapaeri José inthomoeki, ijaanakiro ithaari okatsitzimoneentanakirira. ³⁰Ipiyashitanakiri jeeekira rirentzipaeni, ikantapaakiri: “¿Teera añahaeri ewankari? ¿Jempe nokantyaaka nimaeka?” ³¹Rahaeyakironi iithari José, itziritantakawo riraa ipira rowamaakiri. ³²Ari rotyaanteeniri ipaapate, ikantziri: “Piñeero iroka kithaarentsi noñaakiri, paminero roorika ikithaari pitomi.” ³³Ikanta riyotawakirowa Jacob, ikantanaki: “Roomacheetaka iithaari notyomi. Aamakya itonkyotakityaari owanteneri, rowakari.” ³⁴Ari itziijaahanakiro iithaari Jacob, antawoete iriraanaka, ikithaatanakawo meremankiri, ojamani rowashiretakotanakiri ikamakira itomi. ³⁵Osheki ikowawiteeyakani itomipaeni roemoshirenkaerimi, ari okantzizitakiri rishintopaeni, teemaeta ikoyi rirori roemoshirenkaerimi. Eekirowa riraakowaetayaari itomi, ikantziri: “Oshekira nowashiretakotyaari notyomi, roojatzi paata nospipantanteeyaariri.” ³⁶Ikanta rareeteeyakani Madián-jatzi janta Egipto-ki, ipimantapakiri eejatzi José, ipapaakiri atziri itteetziri Potifar, ewatziriri owayiripaeni. Riitaki itsipatari Faraón pinkatharitatsiri Egipto-ki.

38

¹Aripaete rotsiparyaanakiri Judá rirentzipaeni, jataki jeeekawaetzi ipankoki atziri iita Jira, poñachari Adulam-ki. ²Ari iñaaakiro rishinto Canaan-jatzi iitachari Súa, raakiro. ³Ikanta raawakaaka, imotzitakaakiro, otzimakiri otomi iitakiri Er. ⁴Eejatzi apiitakiro omotzitaki, otzimakiri itsipa otomi, iitakiri Onán. ⁵Eejatzi otzimawae itsipa otomi, oetakiri Sela, riitaki tzimaentsiri jeeekantawitakiri Judá Quezib-ki. ⁶Ikanta Judá ikowakaakiri Er rantarite itomi, raakiro tsinani iitachari Tamar. ⁷Riitaki kantacha Tajorentsi tee inimotziri okaatzi rantayitzirowa Er, rootaki rowamaantakariri. ⁸Ikanta Judá ikantakiri Onán: “Pahaero iina pirezintzi tema piinathori ini. opoñaantyaari pitzimakahaero roshiyawaetayaari riimi ashityaarini

* 37:25 Kantakotachari jata “owanaa inchatu” roowa itteetziri “mirra.”

pirentzini.”⁹ Riyotaki Onán jemie itzimakayirori iinathori eeromaeta rashitari rirori. Rootaki kaari ithonkaperotantawo ifaathawitawowa omotzitzikari iina rirentzini, itzimikari itomipaeni, rashitaarikari rirentzini. ¹⁰ Antawoete owatsimaakiri Tajorentsi okaatzi rantziri Onán, rowamaakiri eejatzi rirori. ¹¹ Ikanta Judá ikantakiro raniro Tamar: “Piyaatee pijeekapae ipankoki pipaapate tema kinankawo pini, rantaritawakiita itsipa notyomi Sela.” Tema ikenkithashiretaka Judá, ikantzi: “Aamaaka ari ikamakari rirori Sela roshiyaaari rirentzipaeni.” Rootaki iyaatantaari Tamar ojeekapae ipankoki opaapate.

¹² Okanta ojamanitaki, kamae eejatzi iina Judá, rishinto Súa. Ikanta okaatzimoteeri Judá rowashiretakowaeta, jataki nampitsiki Tzimnat, ijeekayitzira ameeziriri rovejate. Riitaki itsipatanakari Jira Adulam-jatzi ikempiyane. ¹³ Okanta okemaki Tamar riyaaatzi rikonkiri janta Tzimnat rameeyiteri rovejate, ¹⁴ aatonkoryaanakawo oethaari owashiretakowaeta, opashikawootanaka eero riyotanteetawo. Ari ojeekanaki awotsinampiki nampitsi Enaem ikinapiinteetzira janta Tzimnat. Rootaki antantawori iroka tema yotaki roori antariwitaa Sela, roo kantzimaetacha tee raakahaetziro. ¹⁵ Ikanta iñaapaakiro Judá roshiyakaamintheetziro mayempiro ini, tee riyotapaakiro opashikawootakaha. ¹⁶ Ari itempaashitanakiro raminero okaakini. Teera riyotzi roori raniro, ikantapaa: “¿Tee pikoyi notsipamiki?” Ari okantanakari roori: “¿Iitaka pipenari aririka pitsipatakina?” ¹⁷ Ikantanakari Judá: “Ari nopakaantakimi iryaani nopira.” Okantanakari roori: “Kameethataki. Roo kantacha otzimatyee pookanaki pashitari eeroka roojatzi potyaantantakariri pipira.” ¹⁸ Eekiro ikantanakizi Judá: “¿Iitaka pikoyiri nookanakimiri?” Okantanakari roori: “Pookanakinawo pikotzi, eejatzi pipothomento pithaantakiri.” Ipaakiro Judá okaatzi okowoktakiriri, itsipatakawo. Imotzitaakiro.* ¹⁹ Ari iyaatee Tamar, opashikaryaawootana, okithaataanaawo oethaari owashiretakowaewitaha. ²⁰ Ikanta Judá rotyaantakaantakinero iryaani ipira raanakinero ikempiyane Adulam-jatzi, oepiyanteeyaanariri ipanakirori ketziroeni, teemaeta iñaapaero. ²¹ Rojampitapaakiri jeekatsiri janta: “¿Jempe okinakira mayempiro Enaem-jato jeekatsiri Enaem-jato jeekatsiri awotsinampiki?” Ari rakaeyanakiriri: “¿Tekatsira mayempiro jeekatsini jaka?” ²² Ari ipiyanakari ijeekira Judá, ikantapakiri: “Teera noñaahaero tsinani. Nojampiwitakari jeekatsiri janta, ikantanakina: Tekatsi mayempiro jeekatsini jaka.” ²³ Ikantanakari Judá: “Aamashitya ari ithaenkaetkina eekirorika aataye athoyaaokotero, ayeroota nopakirori.” Tema nopakaantawitakawo iryaani nopira, teemaeta piñaapaero.”

²⁴ Okanta ojamanitaki awijaki mawa kashiri, eenitatsi pokaentsiri, ikantapaakiri Judá: “Eenitatsira atziri maantakawori paniro Tamar, maotzitakira nimaeka.” Icheraanakari Judá ikantanakari: “iPayero, pitayero!” ²⁵ Ikanta rahaetanakiro, otyaantakaantakiniri ñaantsi rikonkiri, okantaki: “Iitarikara ashitawori iroka, riitakira tzimakakinari. Paminero iitaka ashitawori ipothomento ithaantakoetziri eejatzi ikotzi.” ²⁶ Ikanta riyotaworo Judá riitaki ashitawori, ikantanakari: “Omatakiro iroka antakiro kameethatatsiri, naaka antakirori kaariperori, tema tee naakayiro notyomi Sela.” Ari aashiryaaanaki tee rapiteero itsipateeyaa.

²⁷ Okanta otzimaanitaki Tamar, apite ikantaka eenchaanite. ²⁸ Ikanta itzimapaakira eenchaanite, romishitowawakotapaaka apaani. Ojowakotantawakari kityonkathari mampetha aminirori, okantanakari: “Riira etapaakawori ishitowapaaki”. ²⁹ Ikanta romonkyaanero rako, riitaki etapaakawo itzimaki itsipa. Rootaki iitantakariri aminirori tziminkawo “Fares,” okantanakari: “¿Pimatakiro piñaashintsitaka?”[†] ³⁰ Roojatzi itzimantapaakari itsipa, roojotanteetakari ketziroeni kityonkathari mampetha, iiteetakiri Zara.‡

39

¹ Ikanta raanakirira Ismael-ite José janta Egipto-ki, ramanantawakiri Egipto-jatzi iita Potifar. Irika Potifar reewari owayiripaeni, inampina rini pinkathari Faraón. ² Riitaki kantacha Tajorentsi itsipatiintakariri José, itajonkawentakiri janta ipankoki omperanatariri Egipto-jatzi. ³ Riyotaki omperanatariri José itsipatyaaari Tajorentsi, itajonkawentziri maawoeni rantayitzi. ⁴ Rootaki raakameethaperotantanakariri omperatariri, riitaki rowakiri ramitakotero, ramineniri tzimatsiri ipankoki, ishinetakiniri ikempoyeeniri maawoeni tzimimotziriri. ⁵ Ari retanakawo Potifar ipanakiri José ikempoyero tzimatsiri ipankoki, maawoeni, aripaete itajonkawentakiri Tajorentsi irika Potifar ipankoki eejatzi rowaneki. ⁶ Riitakira José koeratziniriri maawoeni tzimimotziriri, teera okantzimowaetanariri Potifar ikoeyero oetarika royaari. Kameethantzi rini José, inintaashireetakiri.

⁷ Okanta ojamanitaki, aminaminataki iina omperatariri, okantakari: “Pitsipatena.”⁸ Tee raapatziyaawo José, ikantanakiro: “Pikeme nokantemi, irika omperanatariri inintakaakinawo nokoerateeniri maawoeni tzimimotziriri, nojeekira naaka ipankoki eero otzimawaetzi oeta kantzimoshiretyaarini. ⁹ Naakaha rawentaa jaka pankotsiki, tekatsi apaani oeta ithañaapithatenari. Apatziro pikantakawo eeroka ithaaniimi, tema iina roymi. ¿Iitaka nantantayawori kaariperori, pikowatziima nokaariperotzimoteri Tajorentsi?” ¹⁰ Ashironkawentapiintawitakiri José itsipatyawomi. Tee raapatziyimaetawo. ¹¹ Okanta ojamanitaki ikyaapae José pankotsiki rantawaete. Tekatsi jeekatsini. ¹² Oteeyakotakiri roori iithaariki, okantziri: “Pipokiita pitsipatena.” Riitaki matacha José ishiyapithatanakawo, roojatzi rookanakiro iithaari oteeyakiro roori.

* 38:18 Ikantakoetziri jaka “pothomentotsi” rootaki ihaantapiintziri paarani Heber-ite. Rowetsikaetziro kotsiro, ari rowaetziro okashi inchoato okine ipothoentayaa. Eenitatsi atziri owetsikayitziro iroka pothomentotsi, rashi ini, ikine riyooetero rootaki rashitari rirori. Arika rotyaanteniriri isheninka jankinarentsi, rapineetakiro jankinarentsi, riyontaakiro ipothomento otsirekironi. Arika otsirekaryakya jankinarentsi ophothotakaha ipothomento, riyooete eenitatsi kowawiteencha raminero jankinarentsi. Rootaki rameteetari paarani ipothotanteetawo pothomentotsi, oshiyawo nimaeka rojankinatziro iwaeropani atziri rojankinariki. † 38:29 Iroka waerontsi “Fares,” iñaaniki riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “Naashintsitaantsi.” ‡ 38:30 Iroka waerontsi “Zara,” iñaaniki riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “kityonkari.”

¹³Ikanta ishiyapithatanakawo, roojatzi rookanakiro iithaari oteeyakirowa akoki roori, ¹⁴okaemakiri omperatanepaeni, okantakiri: “Pikemina, ramaki noemi jaka apaani Hebreo-jatzi riitaki theenkimawaeteeri nimaeka. Ipokashitakina nojeekira ikowawita itsipatena, ari nokaemanaki shintsiini. ¹⁵Ikanta ikemawakina nokaemanakira shintsiini, shitowanaki, iroka rookanakiro iithaari.” ¹⁶Roojatzi owakiro roori iithaari José roojatzi raretantapaari omperatariri ipankoki. ¹⁷Okamantawakiri, okantiziri: “Irika Heber omperatane pakakiriranki, ikyashitakina amaapiintzira, ikowawitaka roetsinampaena. ¹⁸Ari nokaemanaki shintsiini, shiyanaka ishitowanaki, iroka rookanakiro iithaari. ¹⁹Arira ikantakina pomperatane.” Antawoete ikijanaka omperatariri José ikemakirowa okamantakiri iina. ²⁰Roteeyakiri José, romonkyaaakantakiri, ijeekayitizira eejatzi romonkyaaakantane pinkathari. ²¹Okantawitaka romonkyaaakantawitakari, eekiro itajonkawentanakitziiri Tajorentsi irika José, osheki ineshironkatakiri. Ikantaakawo Tajorentsi ikempiyaminthatakari kempoyeeriri omonkyahaarewo. ²²Ikwakaakiri ikoeteniri rirori omonkyahaarewo. Riitaki José jewatziriri, okaatzi romperatariri rirori, rantayitiziri. ²³Teera ipakowaetanaa koeratziriri omonkyahaarewo, riitaki José koeratanakiriri maawoeni. Tema Tajorentsi tsipatakiri, itajonkawentapiintakiri.

40

¹Ikanta omperataarewo pakopiintziriri pinkathari imiri, owetsikapiintziniriri pan, ikijakaakari omperatariri, pinkatharitatsiri Egipito-ki. ²Ikanta Faraón, pinkatharitatsiri, ikijakiri reewarite pakopiintzatiziriri imiri, eejatzi reewari owetsikapiintziniriri pan. ³Rotyaantakiri kempoyeeriri omonkyahaarewo, rashitakoteri. Arira ijeekitari eejatzi José romonkyahaetziri rirori. ⁴Ikanta eewatziriri omonkyahaarewo, rowawijaakiniri José ikoerateri irikapaeni, osheki ojarentsi romonkyahaetakiri janta. ⁵Ari imishiwaetaki pakotantani, eejatzi owetsikapiintziriri pan. Inashiyitakaha imishiri irikapaeni, inashiyitaka eejatzi oshiyakaawentziri. ⁶Okanta okitejitamane, raminamaneeri José omonkyahaarewo, iiaapaatziriri antawoete okantzimoshiryaakari. ⁷Rojampitapaakiri, ikantziri: “¿Iitaka pipaashinikyaaantantari?” ⁸Ari ikanteeyanakini rirori paeni: “Tzimatsi nomishitakiri, tekatsitzimaeta kantenawoni oetarika kantakotachari.” Ikantanaki José: “Pipokeeta, pikamantawo pimishitakiri. Tema Tajorentsi matzirori riyotakotziro mishiwaerentsi.”

⁹Ari retanakawo reewari pakotantani ikamantziri José okaatzi imishitakiri, ikantziri: “Noñaaki nomishiriki apaani pankirentsi, ¹⁰tzimatsiri mawa otewa. Shookanaki pankirentsi, oteyakitanaki. Rootaki oteyaki peyanaenchari okithoki, irakayitanaki. ¹¹Naaka oteeyakirori riramento Faraón, naakiro okithoki pankirentsi, nochowakiniri riramentoki. Ari naakotanakiniri eejatzi Faraón nopakotziri.” ¹²Ikantanakiri José: “Iroka oshiyakaawentachari pimishiri: mawatsiriri otewa pankirentsi, rootakira mawar kitejeri. ¹³Arika awijaki mawa kitejeri raminakotakimiro Faraón okaatzi awijimotakimiri, ari roepiyeeemi pantawae-teeniri. Aritaki papiiteero pipakoteeri Faraón, pikemityirowa paerani. ¹⁴Arika omatakya nokantakimiri, eerowa pipeyakotana naaka. Pikamanteri Faraón romishitowanteenari naaka jaka. Pineshironkataa-jeeteena naaka. ¹⁵Tema pimantaarewo nini naaka, nopoñaawo iipatsiteki Heber-ite, tee okameethatzi romonkyaaawaeteetena, tema tee nantziro kaariperori.”

¹⁶Ikanta iñaakiro reewari owetsikapiintziriri pan kameethari riyotakotakiro José mishirentsi, ikantanaki rirori: “Noñaakira naaka nomishiriki nopewiryaakotziro noetoki mawa kantziri yeekitaki kitamaari pan. ¹⁷Kantziri nopewiryaakiri jenoki ari iyeekitakiri kantawaetachari pan nopiriri Faraón. Roo kantacha ipokayapaakini shiwankiri rowapaakawo pan nowakotakiri noetoki.” ¹⁸Rakanakiri José, ikantanakiri: “Iroka oshiyakaawentachari pimishiri eeroka: mawatsiriri kantziri, mawa kitejeri ini. ¹⁹Tema omonkaatapaakyaarika mawari kitejeri raminakoteemiro Faraón pantakiri eeroka, ithatakaantemi inchatoki, ipokaeyini tzijopaeni royaawo piwatha.”

²⁰Yomaatapaakaha mawa kitejeri, ari omonkaatakari roemoshirenkya Faraón itzimantakari paerani, antawoete roemoshirenkaeyakani itsipayitakari inampinapaeni. Ikanta ipiyoteeyanira roemoshirenka, ikaemakaantakiri kitapiintziriri imiri itsipataakiri owetsikapiintziniriri pan. ²¹Ikantakiri kitapiintziriri imiri: “Papiiteero pantawaetachari nopankoki.” Rapiiteerowa irika ikitairi imiri Faraón ikimiteerowa paerani. ²²Riima owetsikapiintziniriri pan ithatakaantakiri, monkaatakaha okaatzi ikantakiriri José oshiyakaawentachari imishiriki. ²³Ikanta kitapiintziriri imiri Faraón, imaejantanakiri José tee ikenkithashiretaneeri.

41

¹Awijaki apite ojarentsi. Ari imishiwaetaki Faraón ijeeki othapyaaiki nijaa Nilo. ²Iñaatziri ishitowaeiyini nijaaki 7 wathantzi paeni vaca kameethari ikanteeyakani, ari ijeekaeyini rowaeyaani janta. ³Iñaatziri royaatapaakiri itsipa 7 matharipaeni vaca, kaariperori rini. itsipataapaakiri wathantzi paeni rowaeyani. ⁴Ikanta mathari vaca-paeni, rowanakari wathantzi paeni. Ari ikakiwitanakari Faraón. ⁵Eejatzi ipiyanaa imaanee, imishitaki otsipa. Iñaki 7 oshooki pankirentsi kameethari okantayitaka, oshookaki owaatoki. ⁶Iñaatziri otsipa 7 oshooki pankirentsi, tee opantawo, jampipayitaki owakiro tampyaa poñahaenchari ishitowapiintzira ooryaa. ⁷Okanta iroka jampipateentsiri oshooki, owanakawo otsipa kaatatsiri 7 tzimatsiri okithoki. Ari ikakitanakiri Faraón, iñaakirowa imishiri. ⁸Okanta okitejitamane okantzimoshiretamanari, ikaemakaantakiri maawoeni yotzinkaripaeni eejatzi sheripiyaripaeni janta Egipito-ki. Ikamantakiri Faraón maawoeni imishitakiri, tekatsitzimaeta kanterini oetarika oshiyakaawentziri imishitakiri.

⁹Ikanta reewari kitapiintziriri imiri pinkathari, ikantanakiri Faraón: “Nokenkithashiryaaneero nokaariperotzimotakimira paerani. ¹⁰Pikjakiri paerani reewari owetsikapiintziriri pan eejatzi naaka, potyaantakina romonkeena jewatakaantatsiri janta. ¹¹Ikanta imishitaki reewari owetsikapiintzimoriri pan, nomishitaki eejatzi naaka otsipa. Tzimatsi otsipa oshiyakaawentachari okaatzi nomishiyitakiri. ¹²Ari

itsipatakina janta apani ewankari Heber, ikempiyane rini koeratziriri omonkyahaarewo. Nokamantakiri okaatzira nomishitakiri, riyotaakinawo okaatzi kantakotachari. ¹³ Monkaatzimaetaka maawoeni ikantakinari rirori. Napiiteerowa naaka nantawaeteemi, riima itsipa ishirikaetakiri.”

¹⁴ Ikanta Faraón ikaemakaantanakiri José. Intsipaeete romishitowapaentziri rashitakoetakirira. Jatanaki José rameetakaantapaenta, ikithaatapaenta otsipa ikithaari, jatanaki ijeekira Faraón. ¹⁵ Ikantawakiri Faraón: “Tzimatsi nomishitakiri, tekatsizimaeta materoni ikantenawo oetarika oshiyakaawentachari. Roo kantacha nokemaki naaka pimatziro eeroka pikamantantziro aririka pikemakiro okaatzi imishiteetziri.” ¹⁶ Ari rakanaki José, ikantanaki: “¡Pinkathari! Teera naaka materoni apaniroeni, riitaki Tajorentsi ooñaawontemironi pimishiri.” ¹⁷ Kenkithawaetanaki Faraón, ikantanakiri José: “Nomishitakiro nojeeki othapyaaiki Nilo. ¹⁸ Noñaaki ishitowaatapaaki 7 vaca wathantzi, ari rowawaeteeyapaakani. ¹⁹ Noñaatziri rishitowaatapaaki itsipa ikaatzi 7 matharipaeni. Tee noñaapiinteri kaariperori vaca jaka Egipto-ki. ²⁰ Ikanta matharipaeni vaca, rowanakari itsipa wathantzi paeni. ²¹ Okantawitaka rowawitakari wathantzi paeni, eekiro riyaatzi imathazi ikantaha paerani. Ari nokakitanaki. ²² Ari nomishitaki otsipa, noñaaki 7 oshooki pankirentsi, jaankanari okantaka owaatoki. ²³ Noñaatziro otsipa 7 oshooki pankirentsi, jampiyathakiki okantakiro tampyaa poñahaenchari ishitowapiintzira ooryaa. ²⁴ Okanta pankirentsi jampipateentsiri, owanakawo otsipa kaatatsiri 7 jaankanatatsiri. Nokamantawitakari maawoeni sheripiyaripaeni, tekatsizimaeta yoteroni oetarika kantakotachari nomishitakiri.”

²⁵ Ari rakanakiri José Faraón, ikantanakiri: “¡Pinkathari! Okaawita apite pimishitakiri, apani okanta ikamantzimiri Tajorentsi ranteri. ²⁶ Tema ikaatakira 7 wathantzi vaca, 7 ojarentsi ini. Okaatakira 7 jaankanatatsiri oshiwathate pankirentsi, 7 ojarentsi ini. Tema apani okanta mishirentsi ²⁷ Ari ikantakari 7 matharipaeni vaca oyaatapaakiriri wathantzi paeni, 7 ojarentsi ini. Kaateentsiri 7 shiwitha jampiyathateentsiri, okantakiro tampyaa poñahaenchari ishitowapiintzira ooryaa, 7 ojarentsi iñahaetero tashetsi. ²⁸ Okaatzira nokamantakimiri pinkathari, rootakira ikamantzimiri Tajorentsi okaate ranteri. ²⁹ Tema iñahaetateeroo jaka Egipto-ki okaate 7 ojarentsi otzimanteeyaari pankirentsi. ³⁰ Iñiiteeyaawo eejatzi okaate 7 ojarentsi eero oshookae pankirentsi. Tekatsi kenkithateeroni oshekitantapaentari pankirentsi Egipto-ki. Arira owamayimatakiri itashe ikaatzi nampitawori jaka. ³¹ Antawoete okantya tashetsi, eero iñahaeteero owanawontsi tzmawitachari paerani. ³² ¡Pinkathari! Apanira okanta oshiyakaawentziri apite pimishitakiri. Intsipaeetera rantero Tajorentsi iroka, tema rootakiki owakiriri rantero. Rootakiki rapitantakawori romishimpiimi. ³³ ¡Pinkathari! Otmimatye pamine atziri yotzinkari eewateroni nampitsi. ³⁴ Pantero iroka pinkathari: Powayite eewariite jatatsini maawoeniki nampitsi Egipto. Riitaki piyotatsini pankirentsi, roojatzi omonkaantakyaari 7 ojarentsi oshekitzimaetaka pankirentsi. Jemperika otzimaperote pankirentsi, raye eepichokiini rowaantyaawo.* ³⁵ Ithonka raakiyite okithokiyiterika ojarentsiki, ipayiteri pinkathayitatsiri nampitsiki rowaantyaawo, rootakira rowayityaari paata atziripaeni. ³⁶ Ari pikantero powaantyaawo maawoeni pankirentsi jaka nampitsiki, eero aantari atziripaeni itashe areetakyarika 7 ojarentsi ritasheyeete maawoeni Egipto-ki.”

³⁷ Okameethatzimotakiri Faraón eejatzi ithapinapaeni okaatzi ikantakiri José. ³⁸ Ari ikantanaki Faraón: “¿Arima añaaki itsipa atziri oshiyaarini irika, ijee kantashiretari itajorena Tajorentsi?” ³⁹ Ipthokashitanakiri José, ikantanakiri: “Tekatsira itsipa yotzinkari kenkithashiryahaachani kameethari awijemini eeroka, tema Tajorentsi yotakayimironi maawoeni iroka. ⁴⁰ Eroka aaminakaanteeroni nimaeka nowinkatharipankote, ikemijanteeyemini maawoeni atziripaeni okaate pikantereri. Rooma naaka, nawijaneentemi ipinkathayitena tema pinkathariperori nini. ⁴¹ Naakataki owakimiri peeweteri maawoeni jee katsiri jaka Egipto-ki.” ⁴² Inowijyaanakiro Faraón ipothomoto, rowakiniri rakoki José. Ari ikithaeteetakiri kyaariperori, ithaantakahaetakiri thatanentsi rowetsikaetziri ooro. ⁴³ Roteteetakiri otsipakiki ishiyakomoto pinkathari, ikanteetakiri atziripaeni ikaemaeyeni, ikante: “Piteenkaryaayite.” Ari retanakawo José reewatziri maawoeni Egipto-jatzi. ⁴⁴ Ikantanaki eejatzi Faraón: “Okantawitaka naaka pinkatharitatsiri, roo kantacha eerokaha ipinkathate maawoeni Egipto-jatzi, eero rantashiwawo ikoyiri rirori, okaate pikantereri eeroka rootakiki ranteri.” ⁴⁵ Ikanta Faraón rowakiniri José otsipa iwaero iñaaniki Egipto-jatzi, iitakiri Zafnat-panea. Ipakiri inantyaawo Asenat rishinto Potifera omperatajorentsitaneri nampitsiki iiteetziri On. Roojatzira riyaaantanakiri José ranashityaawo maawoeni Egipto.

⁴⁶ Tzimaki José okaatzi 30 rojarentsita raanteetakiriri iñeeri Faraón pinkatharitatsiri Egipto-ki. Ari riwethatanakiri José pinkathari Faraón, jataki ithotyero maawoeni Egipto. ⁴⁷ Oshekitzimaetanaka pankirentsi okaatakira 7 ojarentsi. ⁴⁸ Ithonka ipiyotakaantakiro José maawoeni pankirentsi okaatzi kithokiteentsiri ojamantakira 7 ojarentsi. Rowaantakawo owanawontsi nampitsikipaeni okaatzi kithokiyiteentsiri owaantsikipaeni. ⁴⁹ Ipiyotakaantaki José osheki pankirentsi, oshiyawaetakawo impaneki. Tema omaperotatya roshekitaki, tee ikantapaeya riyoteero jemperika okaatzi. ⁵⁰ Tekira omonkaatyata iñahaetantyaawori tashetsi, itzimakaakiro iina José iroka Asenat, tzmanaki apite itomi. ⁵¹ Etanakawori itzimaki iitakiri Manasés, tema ikantakitzi José: “Imaejantakahaanawo Tajorentsi maawoeni nokemaatsiwaetane, eejatzi nosheninkapaeni.”† ⁵² Riima apitetaantsiri iitakiri Efraín, tema ikantakira eejatzi José: “Itzimakakina Tajorentsi nampitsiki jempe nokemaatsiwaetaka.”‡

* 41:34 Kantakotachari jaka “raye eepichokiini rowaantyaawo” otzimerika okaate 5 opiyotya rowiiteetziro pankirentsi, rahaete apani rowaantyaari. Ari ikantziyaawo otsipa okaaterika 5, raye apani. Ari ikantziiteeyaawo maawoeni. † 41:51 Iroka waerontsi “Manasés,” iñaaniki riroriite oshiyawaetawo akantziri aaka “maesantaantsi.” ‡ 41:52 Iroka waerontsi “Efraín,” iñaaniki riroriite oshiyawaetawo akantziri aaka “owaeyantsi.”

⁵³ Ari okaatapaaki 7 ojarentsi okithokitantakari pankirentsi Egipto-ki. ⁵⁴ Monkaatapaakaha ojarentsi ikantakiri paerani José. Inahaetantyaawori tashetsi maawoeniki nampitsi, rooma Egipto-ki tee inahaetziro, tema eenitatsi owanawontsi. ⁵⁵ Ikanta inahaeyawakironi Egipto-jatzi tashetsi, riyaatashitanakiri Faraón ikowakoteri owanawontsi. Ikantawakiri Faraón maawoeni Egipto-jatzi: “Piyaatashiteri José, panterowa okaate ikantemiri.” ⁵⁶ Antetanakaha tashetsi maawoeniki nampitsi, rashiryaakaantakiro José rowaan-takawowa owanawontsi ipimanteniriri Egipto-jatzi, tema eekiromoaperotatya tashetsi. ⁵⁷ Osheki atziri poñaayitachari otsipaki nampitsi pokaentsiri Egipto-ki, ramanante owanawontsi rowaantakari José, tema tekatsi owanawontsi otsipaki nampitsi.

42

¹ Ikanta ikemaki Jacob ari otzimi owanawontsi janta Egipto-ki, ikantanakiri itomipaeni: “¿Litaka paminaminthatawakaantari? ² Ikamanteetakinaha tzimatsi owanawontsi janta Egipto-ki. Piyaateeyeni janta pamanantakite oyaari, eero aantee atashe.” ³ Ikanta irikapaeni 10 rirentzipaeni José, pokaeyakini Egipto-ki ramanante owanawontsi. “Riitaki kantacha Jacob teera ishinetziri Benjamín riyate rirori, rirentzi okaakiini José, tema ikenkithashirewataka ari awijimotakiri kaariperori. ⁴ Riyateeyakini itomipaeni Israel itsipayanakari itsipapaeni atziri jatatsiri ramanante owanawontsi, tema maawoeni Canaan-ki inahaetakiro tashetsi.

⁵ Riitaki José eewatakaantzirori nampitsiki, riitaki pimantziniriri owanawontsi atziri paeni poñaayitachari otsipaki kepatsi. Ikanta rareeteeyakani rirentzipaeni ijeekakira rirori, rotziwerowashitapaakari roey-ooperotanaka kepatsiki. ⁶ Riyotawakiri José rirentzipaeni inaawakirira. Roshiyakaawakiri tee riyotziri, shintsitha ikantawakiri rojampitziri: “¿Jempe pipoñaaka eerokapaeni?” Ikanteeyanakini riroripaeni: “Nopoñaahaeyaani Canaan-ki, nopokatzi namanante owanawontsi.” ⁸ Okantawitaka riyowitawaari José rirentzipaeni, teemaeta riyotapaeri riroripaeni. ⁹ Ari ikenkithashiretanakiro José imishitakiri paerani, ikantanakiri rirentzipaeni: “Eeteempiyaerintzi pineeyini. Pipokaeyatziini paminaantyaawo nampitsiki.” ¹⁰ Rakaeyanakini riroripaeni: “Tee, pinkathari, apatziro nopokaeyini namanante owanawontsi. ¹¹ Maawoeni naakapaeni nokaatakira apaani ikanta ashitanari. Kameethashireri nineeyini. Tee neeteempiyaawaeta.” ¹² Eekiromo ishintsitanakitzi José ikantziri: “Pitheeya, pipokaeyatziini paminaantyaawo nampitsiki.” ¹³ Ari rakaeayanakini rirori, ikanteeyini: “Nonampiteeyaawoni naaka Canaan-ki, nokaatzi 12 yeeyipaeni, apaani ikanta ashitanari. Roojatzi ijeekanaki itsipa iyaapitsi yeeyi itsipatanakari ashitanari. Tzimatsi itsipa apaani peyeenchari, tee noñaahaeri.” ¹⁴ Rapiitanakiro José ikantanakiri: “Nokantakimi. Eeteempiyaerintzi pineeyini. ¹⁵ Iroka niyotantemiri: Riyotana Faraón tee notheeya, eerowa pipiyaawo pinampiki, eerorika pamanari iyaapitsi pirentzi. ¹⁶ Ipiye apaani pirentzi rahaateri. Roojatzi ijeekawaki itsipapaeni romonkyahaeteri. Arira noñeero kyaariperorika pikantakinari. Arika pitheeyakya, eerokataki eeteem-piyaawaerintzi.” ¹⁷ Romonkyakaantakiri José maawoeni irikapaeni okaatzi mawa kitejeri. ¹⁸ Okanta omonkaataka mawa kitejeri, ikanteeri: “Nopinkathatziiri Tajorentsi naaka. Arika pikemijantakira, eero pikami. ¹⁹ Kyaariperorika kameethashireteeyini, pamakina apaani pirentzi romonkyahaeteri, riyateeta itsipapaeni raanaki owanawontsi royaari pitomipaeni. ²⁰ Arika pamakiri iyaapitsi pirentzi, ari noñeero kyaariperorika pikantakinari. Terika ari okantya, aritaki pikamaki.” Imateeyakironi ikanteetakiriri.

²¹ Ari ikantawakaeyitanaka: “Tema kyaariperori teera aneshironkateri arentzi, tee akemijantziri ikantawitakae paerani eero owashironkaawaetziri, ikemaatsiwaetya. Rootaki añaanawori nimaeka ashironkaawaeta akaapaeni.” ²² Ari rakanaki Rubén, ikantanaki: “Tema nokantawitakimi paerani eero powashironkaawaetziri ewankari. Roo kantacha tee pikemijanteeyenani. Otmizatye atsipetyaawo rowa-jankiwentateteero ikamakira.” ²³ Tee riyoteeyini riroripaeni ikemathatakirira José okaatzi ikenkithawaet-akiri. Tema ikenkithawaetakaapiintakirira José eenitatsi owaahakotziniriri inaaani ikemathatantyaariri. ²⁴ Iteenkapithatapaentziri José irikapaeni, ari riraawaetakari. Ikanta ipiyapaaka raapaakiri Simeón, roo-jotakaantakiri, maawoeni inahaeyakirini. ²⁵ Ikantakiri ronampiri riyeekeiteniri owanawontsi, roepiyakiniri iyorikite, roteyiteeniri owanawontsiki. Ipawakiri eejatzi rowaneeyaari awotsiki aririka riyate. Imatakiro okaatzi ikantakiri.

²⁶ Ari ikyakaayitanakiri ikawayote owanawontsi, piyeeyaani. ²⁷ Ikanta rareeteeyaani jempe imahaeya-pakini, raminakiro rowanawo ikoyi iperi royaari ikawayote. Inaatziiri rotetaka iyorikite, rowaetakiniri jenokiini. ²⁸ Ikantanakiri rirentzipaeni: “Pamineri noorikite roepiyeetaanari.” Antawoete ithaawaeyanakini riroripaeni, okawaeteeyanakani, ikantawakaeyita: “¿Jempe ikanteeka Tajorentsi?”

²⁹ Ikanta rareeteeyaani Canaan-ki, ikamantapakiri ipaapate Jacob okaatzi awijimotakiriri, ikanta-pakiri: ³⁰ “Ishintsithawaetakina inaanatana pinkatharitatsiri nampitsiki, roshiyakaakina naakami eeteem-piyaawaerintzi naminaantziro inampiki. ³¹ Ari nakanakiri naaka, nokantziri: ‘Kameethashireri atziri nineeyini, teera naaka eeteempiyaawaerintzi. ³² Nokaateeyini 12 yeeyipaeni, apaani ikanta ashitanari, eenitatsi itsipa apaani peyeenchari kaari noñaahae notsipateeyaari, eenitatsi itsipa eejatzi apaani iyaapitsi jeekanaentsiri itsipatanakari nopaapate Canaan-ki.’ ³³ Ari ikantanakina rirori: ‘Irokaha noñaantyaawo kyaariperorika pikantana kameethashireri pineeyini eerokapaeni. Pookanakina apaani pirentzi jaka, pipiyanaaki eerokapaeni paanaki eepichokiini owanawontsi royaari pitomipaeni. ³⁴ Otmizatyeera pamakinari iyaapitsi pirentzi. Ari noñeero omaperotatyaarika pikantanari kameethashireri pineeyini, tee poshiyaari eeteempiyaawaerintzi eeroka. Ari nopakahaeri pirentzi, kantacha piyomparitya eeroka jaka nampitsiki tekatsi oowomeenchahemini.’”

³⁵ Ikanta rojekapakirowa rowanawopaeni, iñaatzi rirentzipaeni José rotetakoyiiteeniri iyorikite. Ikanta iñaakirira iyorikite, antawoete ithaawaeyanakini, imatizitanakawo ashitariri. ³⁶ Ari ikantanaki Jacob: “Rooteentsi pithonkitenari notomipaeni. Tee añahaeri José atsiptyaari, ari ikantakari Simeón. Eekiro pikowatzi payitenari eejatzi Benjamín. Oshékira okatsizimotakina.” ³⁷ Ikanta Rubén ikantanakiri ipaapate: “Pishinetenari Benjamín, naakataki koerateerini. Aritaki namaemiri. Eerorika noepiyeeri, powamayeri apiteeni notyomipaeni naaka.” ³⁸ Riitaki kantacha Jacob rakanaki, ikantanakiri: “Eero noshinetziri royaatemi notyomipaeni. Tema kamaki José rirentziwitari, riitaki yotapaenchari ijeekanaki rirori. Eenitatsirika awijimotakirinimi, eerokapaenira kantakaanteroni nokamantyaari, teera roo ayinani nantiyashiparinka nowashirenkaha ayinani.

43

¹ Eekiro iyaatatzi itasheyeetzi nampitsiki. ² Ikanta ithonkaeyakironi Jacob eejatzi itomipaeni rowakawo tzmahaantapaentsiri rowanawo raakitzi Egipto-ki, ikanteeri Jacob itomipaeni: “Papiitero piyaate, pamanantakite eepichokiini owanawontsi oyaari aakapaenika.” ³ Ari rakanaki Judá, ikantanaki: “Ikantawakinaha paerani atziri: ‘Eerorika pamashitanari iyaapitsi pirentzi, teera nokoyi pipiyashiteena.’ ⁴ Arika pishinetakiri naanakiri yeeyi iyaapitsi, aritaki niyaataki namanante owanawontsi. ⁵ Rooma eerorika pishinetziri, eerowa niyaateeyini. Tema ari ikantawakina atziri: ‘Eerorika pamanari pirentzi, tee nokoyi pipiyashiteena.’ ⁶ Ari ikantanaki Israel: ‘¿Litaka powashironkaantanari? ¿Litaka pikamantantari eenitatsi itsipa pirentzi?’ ⁷ Ari ikanteeyanakini riroripaeni: “Tema osheki rojampiteeyakinani jemperika noakaateeyini, ikantana: ‘¿Eenitatsima ashizimiri? ¿Eenitatsi itsipa pirentzi?’ Tekatsi nokinakaanakiro naakapaeni, otzimatyte nakeniri rojampitanari. ¿Jempema niyotantakyaari ikowatziira nameniri iyaapitsi yeeyi?’ ⁸ Ikantanakiri Judá ipaapate Israel: “Akoyirorika añaaite, pishinetenari iyaapitsi royaatanakina, naakaha koerateerini. Ari niyaatanaki nimaeka, ahaekarira atashe aakapaenika. ⁹ Naakataki pinatemini oetarika awijimotakirinimi iyaapitsi. Eerorika noepiyashitari jaka, naakaha kantakaanakirori roojatzi nokamanteeyaari. ¹⁰ Eeromi atzimawentawaetziromi iroka ojamanitakaakaeri, apitera nopiyakimi namanante oyaari.”

¹¹ Ari rakanakiri ipaapate, ikantanakiri: “Tekatsi akinakayiro nimaeka, pimatero. Payitanakya eejatzi pipashityaeriri atziri. Paanakiniri kyaariperori tzmatsiri anampiki: paanakiniri eepichokiini itziriitari, pitsi, kajankari, kepishaari, eejatzi pajotzikipaeni. ¹² Poepiyeeniri koriki pakimiriri, pipinatapakiri eejatzi otsipa owanawontsi ipawakimiri, aamaeya tee riyotzi rotetakaakimirira koriki. ¹³ Piyaate piñahaateri atziri, paanakiri pirentzi. ¹⁴ Riira Tajorentsi Shintsiperori kantakaeyaawoni ineshironkaetanemiri, opoñaantyaari ishineteeri itsipa pirentzi eejatzi Benjamín. Ikoiririka ithonkya notyomipaeni naaka, imatyaata.” ¹⁵ Ari raanaki itomipaenira Jacob ipashitantayityaari, raanakiri iyorikite roepiyeeteeniriri, rawjakaanentakiri itsipa ipinatapakirori owanawontsi ramaeri. Raanakiri Benjamín, jateeyanakini Egipto-ki. Rareetaawo ijekira José.

¹⁶ Iñaawakirira José rareetapaakaha Benjamín, ikantanakiri romperatane: “Paanakiri irikapaenika atziri nopankoki, powamaakaante nopira, ponkotsitakaante, nowakaateyeeyairira irikapaenika tampatzika-paeteki.” ¹⁷ Ari ikantakiro romperatane José okaatzi ikantakiriri. Raanakiri ipankoki. ¹⁸ Roo kantacha antawoete ithaawaeyanakini riroripaeni iñaakirowa rahaetanakiri ipankoki José. Ikantawakahaeyanakini: “Ikoshekawaetayaaha irika. Aamashitya ikantawentayeeri iyorikite roepyaeriri chapinki. Aamashitya rantawaetakaatayee roshiyakahae romperatane, ari ikantakiri eejatzi apirapaeni.” ¹⁹ Ikanta rareeteeyapaakanira ipankoki, ikenkithawaetakaapaakiri romperatane. ²⁰ Ikantapaakiri: ‘Arira nopokaki chapinki namanantzi owanawontsi. ²¹ Roo kantacha nareeteeyakani nomaapaakira, ari naminapaakiro owanawontsi nōñaakiri koriki rotetaka. Tee ithomakahaantawaeta. Namaeri nimaeka noepiyeeri. ²² Namaki itsipa koriki nopinaterori owanawontsi naaneeri. Roo kantacha tee niyomaeta iitakarika oteteeriri koriki namakiri chapinki.’ ²³ Ari rakanakiri omperataarewo: “Eero pithaawashiwaeta. Aamaya riitaki owakiriri koriki Pitajorentsite eerokapaenira, Itajorentsite eejatzi ashizimiri. Tema naawakiri naaka koriki ikaatzi pipinatakirori owanawontsi.” Romishitowakaantakiri omperataarewo irika Simeón, ramaeri ijekaeayakinira rirentzi. ²⁴ Roojatzi ikyakaanakanakiriri maawoeni ipankoki José, ipapaakiri nijaa ikiwakoyityaari, ipakiri rowanawo eejatzi iyawayotepaeni. ²⁵ Tema yoteeyakini ari rowaeyakyaani, owetsika ikanteeyakani riroripaenira ipashitawakyaari José aririka rareeteeya tampatzikapaeteki.

²⁶ Ikanta rareetapaakaha José ipankoki, ipayitakiri okaatzi ramayitakiri inampiki. Ari ipinkathatanakiri, roeyootashitakiri roojatzi raretakawo kepatsi. ²⁷ Ari rojampitanakiri José, ikantanakiri: “¿Tema pimentsyaateeyini? ¿Jeeaktsi pipaapate antyashipari pikantakinari, tee imantsiyawaetzi rirori? ¿Roojatzi rani rirori?” ²⁸ Ari rapiitanakiro iñaapinkathatziri eejatzi, ikantanakiri: “Tee imantsiyawaete ashitanari, roojatzi rani.” ²⁹ Ari raminanaki José ikatziyeeyakanira, iñaatziiri ikatziya rirentzi Benjamín, riitaki otomipaeni rinori rirori. Ikantanaki: “¿Riitaki iyaapitsi pirentzi pikantanari chapinki? Riitaki Tajorentsi tajonkawentemini!” Ari ikenkithawaetanakiro José iroka ñaantsi, ³⁰ antawoete omiraashiretanakiri iñaawakirira rirentzi, ikowawitanaka riraanakya. Ikyaanaki imaapiintzira, ari riraawaetapaakari. ³¹ Ikanta ikaatkirowa riraawaeta, ikiwawootanaa, shitowapae, ikantapaakiri: “Poyiitero owanawontsi.” ³² Inashita rowakoetakiniri rowanawo José, ari ikantakiriri itomipaeni Jacob, eejatzi Egipto-jatzipaeni ikaatzi tsiptapiintariri José. Tema tee ishinetantziro Egipto-jatzi rakyooteri Heber-ite. ³³ Imataki rirentzipaeni José ijekaeayakini jempe rookotakiniri. Retapaakawo rojeekawakiri antari rirentzi roojatzi iyaapitsi.

Osheki okompitzimoteeyakarini irikapaenika. Ari raminawakahaeyanakani.*³⁴ Ari rowakaakari José irikapaenika okaatzi tzimimotziriri rowamentoki. Riitaki Benjamín ipaperotaki owanawontsi, awijanakiro okaatzi ipakiriri itsipapaeni. Kimoshirera ikantaka José itsipayitakarira rirentzipaeni rirawaeteeyakini.

44

¹ Okanta amayitaka iroka, ikantakiri José romperatane: “Poteteniri owanawontsi irikapaenika atziri, potetayiteeniri iyirikitepaeni. ² Potetakaeri niramonto iyaapitsi, pitsipataakiniri iyorikite ipinawitakawori eentsikiroeni rimpoete owanawontsi.” Imatakiro romperatane okaatzi ikantakiri José. ³ Owakira ishutowapaki ooraya, rotyanteeri José rirentzipaeni ikyaaakaaneeyari ikawayote riyaaayitee. ⁴ Tekiraha riyaaatziitea inteena, ikanteeri José romperatane: “Piyaate poyaatawari ananinkaneentsiri inkaahanki, pikanteri: ‘¿Iitaka pantantawori kaariperori? ¿Iitaka pikoshitantawori iramentotsi? ⁵ Rootakira riramonto eewatanari, roo iñaawyaawaetantapiintari eejatzi. Pantakirowa kaariperori.’”

⁶ Ikanta romperatane rareetawaari, ikantapaakiri ñaantsi ikantakiriri omperatariri. ⁷ Ari ikanteeyanakini rirori: “¿Iitaka pikantantanawori iroka ñaantsi? Teera nametawo nantayitero pikantakinari. ⁸ Tema piñaana nopiyaaha Canaan-ki, noepiyeemiri koriki ikaatzi noñaakiri rotetaka owanawontsiki. ¿Iitaka nokoshitantaari omperatzimiri? ⁹ Paminiro riramonto omperatzimiri, arrika piñaakiro, iitakarika amakirori, ikamiita. Omperatarewo ninatye eejatzi naakapaeniri ipankoki.” ¹⁰ Ari ikantanaki omperatarewo: “Aritaki nomatakiro pikantakiri eerokapaenira. Arika noñaakiri iitakarika amakirori iramentotsi, apatziro nomperatashityaari. Riima itsipapaeni tekatsi nokanteri, riyaaetea.” ¹¹ Intsiyaete rowayiteeyanakirini rowanawo, raminayitakiro. ¹² Ithonka raminahaantakiri omperatarewo, retanakari rantarite rirentzi eejatzi iyaapitsi. Iñaatziro otetaka iramentotsi Benjamín-ki. ¹³ Itzijaanakiro iithaari, tema osheki okatsitzimoshiretanakiri. Inatakoyitaneero rowanawo, piyanaawo nampitsiki.

¹⁴ Ikanta rareetapaaka Judá ipankoki José itsipayitakarira rirentzipaeni, roojatzi ijeekaki José ipankoki. Rotziwerowashitapaakari, roeyootapaaka kepatsiki ipinkathatapaakiri. ¹⁵ Rojampitawakiri José, ikantawakiri: “¿Iitaka panteeyakirini? ¿Tema piyote atziri oshiyaniira naaka riyotziro iñaawyaatanta?” ¹⁶ Ikantzi Judá: “¿Iitaka nokantemiri eeroka? ¿Jempe nokantyaaka piyotantyaawori? Riyotzi Tajorentsi eenitatsi kaariperori nantakiri. Irikateeyakinani naaka jaka: naakataki pomperatane notsipatakari iñaakoetakiri piramento.” ¹⁷ Riitaki kantacha José, ikantanaki: “Eero omata, apatziro nomperatyaari iñaakoetakiri niramonto. Rooma eerokapaenira tekatsi nokantemi, piyaatee pipaapateki. Tekisira oñaashirenkimini.”

¹⁸ Ikanta Judá ipokashitapaakiri José, ikantakiri: “Pikeme nokantemi pinkathari, pishinetana nokamantemi. Nokowakotemi eero pikijana, oshiyawityaawo eerokami Faraón. ¹⁹ Tema pojampitakina eenitatsirika ashitanari, eenitatsirika eejatzi iyaapitsi yeeyi. ²⁰ Nokamantakimira naaka eenitatsi nopaapate, tema antyashiparitaki, eenitatsi eejatzi iyaapitsi yeeyi weyaantapaakawori itzimi ranyashipariwitakaha nopaapate. Pikemaki nokantakimi, osheki retakoperotakari nopaapate, tema riitaki weyaantawori itzimawae otsipaki iina nopaapate. Eeniwitacha paerani iina, kamaki rirori. ²¹ Pikowakotakinari eeroka nameri, tema pikowatzi piñeeri. ²² Pikemakina nokantanakimi tee ishinetziro nopaapate ipoke, arrika rookanentanakiri nopaapate, aritaki ikamanaki. ²³ Roo kantacha pikanteeyakinani eeroka eerorika namashitari yeeyi, eero pishinetana napiiteero noñaahaeni. ²⁴ Nokanta niyaatee paerani, nokamantapakiri nopaapate okaatziri pikantakinari. ²⁵ Roojatzi ikantantaanari nopaapate: ‘Papiitero pipiye pamanate eepichokiini oyaari.’ ²⁶ Nokantanakiri naaka: ‘Eero omata nopiye eerorika naanakiri iyaapitsi yeeyi. Tema eerorika royaatana rirori, eerowa ishinetana jeewari noñeeri.’ ²⁷ Ari ikantanakina nopaapate: ‘Piyoteeyini eeroka apitemacheeni otzimaki pinirothori. ²⁸ Peyakaha apaani, roojatzi nimaeka tee noñaahaeri. Tema niyotaki rowakarira owanantani.’ ²⁹ Arika paaneeri itsipa pirentzi ayinani, oetaarika awijimotakirini, eerokaha kantakaanteroni nokamantyaari, teera roo nanyashiparinkari nowashirenkaha ayinani.’ ³⁰ Piñaakiro, antawoete retari nopaapate irika ewankari. Eerorika naaneeri, ³¹ aritaki ikamaki nopaapate eerorika iñaawaeri. Naakatakira kantakaanteroni ikamantyaari ashitanari rowashirewaetanakyaarika. ³² Nokantakiri eejatzi naakataki rashitakaeya nopaapate oetaarika awijimotakirini ewankari. Nokantakiri naaka: ‘Eerorika noepiyeemiri yeeyi, naakatakira kantakaanteroni roojatziro nokamantakyaari naaka.’ ³³ Rootakira nokowakotanzimirirowi payiina pomperatane. Naakatakira poyaatyaarini irika ewankari. Pishineteri riyaaete royaataneeri rirentzipaeni. ³⁴ ¿Jempe nokinakayiroka nopiye nopaapateki eerorika naaneeri yeeyi? Teera nokoyi noñeeri rowashirewaetya nopaapate.”

45

¹ Tee ramawetanakiro José ipiyoteeyakanira ratziripaenira, ikaemanaki: “¡Pishitowaeayawakini maa-woeni!” Tekatsira romperatane José jeekaneentsini. Ari ikamanteeyanakirini, ikantziri: “Naakaha pirentzi.” ² Shintsiiini rirahaeyakani, ikemaeyakirini maawoeni Egipto-jatzi. Jateeyanakini roojatzi iwinkatharipankoteki Faraón. ³ Ikantanakiri rirentzipaeni: “Naakaha José, ¿Roojatziima rañi apaapate?” Antawoete ithaawaeyanakini irikapaenika itsipatakirira okaakiini. Tee rakanakiri.

⁴ Ikantanakiri José: “Pipokaeenyi okaakiini.” Ikanta ipokaeypaakini, ikantziri: “Naakatakira pirentzi José, naaka pipimantakiri paerani Egipto-ki. ⁵ Eero okantzimowaetashitzimi eerokapaenira nimaeka, okantawitaka pipimantakina. Tema Tajorentsi otyaantakina jaka nowawijaakoteeri osheki atziri. ⁶ Awijakira

* 43:33 Kantakotachari jaka “Osheki okompitzimotanakari”, tema tee riyoteeyini rirentzi José jempe ikantaka riyotanteetakariri itzimi etawori itzimi, jempe itzimi iyaapitsitari.

apite ojarensi inahaetziro tashetsi jaka nampitsiki. Eenitatsira 5 ojarensi eero inahaeteero okithokitee pankirentsi, okantawitya ipankiwiityaawo. ⁷Riitaki kantacha Tajorentsi rotyaantakina naaka jaka nowawijaakoyiteemi eerokapaenira, eero ithonkanta pitomipaeni. ⁸Ari okantari, riitaki Tajorentsi otyaantakinari jaka teera eeroka. Rijatzi Tajorentsi owakinari nojeekanampiteri Faraón, neewateri romperatanepaeni, nopinkathariwentakiro eejatzi maawoeni Egipto. ⁹Piyaate intsipaete apaapateki, pinkantapakiri: "Iroka ikantzi pitomi José: "Ipinkatharitakaakina Tajorentsi jaka Egipto-ki. Pipokanakiita intsipaete, piñeena. ¹⁰Pinampitapaeyaawo iteetziro Hosén, pitsipatapaeyaari pitomipaenika eejatzi picharinipaeni, ari powa- paeri pipirapaeni, maawoeni tzmimotzimiri. Pitsipatapaena naaka. ¹¹Aritaki nopawakimi powanawo eeroka eejatzi pitomipaeni. Nopawakiri eejatzi pikaatzira pijeekaeyini, eero ikoetyaawaetanta rirori- paenira. Tema eeniro inahaetero itasheneentawaeteete okaate 5 ojarensi." ¹²Piñaakinaha eeroka pitsipatakari arentzi Benjamín naakaha kenkithawaetakirori iroka ñaantsi. ¹³Pikamantapakiri apaapate piñaakitana nopinkathariwentantzi Egipto-ki. Pikamantapakiri eejatzi jempe okanta piñaakiro jaka. ¡Piyaatanakiita intsipaete pahaateri apaapate!" ¹⁴Ari rawithakanakiri José rirentzi Benjamín, osheki riraanaka. Ari ikantakari eejatzi Benjamín osheki riraanaka rawithakitakirira José. ¹⁵Ari inintaawootanakiri José maawoeni rirentzipaeni, ari rirahaeyani rawithakitawakaaha. Roojatzi inaanatantanaari rirentzi- paeni rirori.

¹⁶Okanta iwinkatharipankoteki Faraón ikemaetaki arira rareeteeyani rirentzipaeni José. Antawoete ikimoshiretanaki Faraón, ari ikantzitakari eejatzi ikaatzira itsipanampiyitari. ¹⁷Ikanta Faraón ikantakiri José: "Pikanteri pirentzipaeni ikyaakaayitaneeyaari ikawayote ipiyeeta Canaán-ki. ¹⁸Roojatzi raman- teeyaari ipaapate eejatzi isheninkapaeni. Aritaki nopakiri naaka kyaariperori kepatsi jeekatsi Egipto- ki. Aritaki ininteeyaawo rowawaetapaeya okaatzi shookatsiri jaka nonampiki. ¹⁹Pikanteri eejatzi raanaki shiyakomentotsipaeni ramanteeyaawori tsinanipaeni, eentsipaeni eejatzi pipaapate. ²⁰Ipokaeeyeniita, eero okantzimowaetashitari okaatzi tzmimotziriri nimaeka, tema okaatzi rooperoyitatsiri tzmayitatsiri jaka Egipto-ki riitaki ashiteeyaawoni." ²¹Ari ikantakiro itomipaenira Israel. Ipayitawakiri shiyakomentotsi ikantakiriri Faraón. Ipawakiri eejatzi owanawontsi rowanaeyaari awotsiki. ²²Ipawakiri eejatzi owaki- rariipaeni kithaarentsi ikithaaneeyaari. Riima Benjamín ipawakiri koriki ikaatzi 300 ikithoki, eejatzi 5 kithaarentsi. ²³Ipakaantawakiri ipaapate ikaatzi 10 ikawayote ikyaakaayitakiri kyaariperori okaatzi tzmayitatsiri janta Egipto-ki. Eejatzi 10 ikawayote tsinani ikyaakaayitakiro owanawontsi, pan eejatzi otsipa owanawontsi royaari ipaapate ipokanakirika awotsiki. ²⁴Ikanta riwethatawari José rirentzipaeni, ikantawakiri: "Teera nokoyi pitzimawentawakaeya awotsiki piyaateeyenira nimaeka." Imatakiro ja- teeyeni. ²⁵Ipoñahaeyanaani Egipto-ki roojatzi raretantaari Canaán-ki inampitawowa ipaapate Jacob. ²⁶Ikamantapakiri itomi ikantziri: "Paawa, roojatzira rañi José, riitakira pinkatharitatsiri Egipto-ki." Tekatsi ikantanaki Jacob, tema tee ikemijantziri okaatzi ikantawitariri. ²⁷Roo kantacha ikamantapaakirira maawoeni ñaantsi okaatzi ikantakiri José, oñaayitawakiro shiyakomentotsi rotyaantakaantakiri José ishiyakotantanakyaari Jacob, antawoetera ikimoshiretanaki. ²⁸Ikantanaki: "¡Nokemaki eeniro rañi notyomi José! Otzimatyte niyaate noñaapaeri tekira nokamanakiita."

46

¹Jataki Israel, raanakiro maawoeni tzmimotziriri. Ikanta rareetaka Beerseba-ki, ari itaapakiniri Itajorentsite Isaac ipaapate Jacob. ²Okanta otsirenitanaki inaanatakiri Tajorentsi imishiriki Israel, ikantziri: "Jacob!" Ari rakanaki rirori, ikantanakiri: "Iitaka." ³Ikantanaki: "Naakataki Tajorentsi, rijatzi Itajorentsi- terei ashitzimiri. Eero pithaawashiwaeta piyaate Egipto-ki, aritaki noshekyahaemiri pisheninkapaeni janta. ⁴Aritaki nospitakakimi janta Egipto-ki, naakataki oepiyeerini pitomipaeni ijeekawitakyaarika janta. Ari okantya aririka pikamaki, itsipatapaemi José." ⁵Ikanta Jacob rawijapithatanakiro Beerseba. Ikanta itomipaenira Israel, rotetanakiri shiyakomentotsiki rotyaantakiniriri Faraón: ipaapate, isheninkapaeni, eejatzi inapaeni. ⁶Jataki Jacob itsipatanakari ikaateeyinira janta Egipto-ki, raanakiri ipirapaeni, maawoeni tzmimotakiriri janta Canaán-ki. ⁷Raanakiri itomipaeni, rishintopaeni, icharinipaeni, maawoeni.

⁸Iroka iwaeropaeni Israel-ite ikaatzi jataentsiri Egipto-ki. Ikaatzi itomiyitari Jacob: Rubén, reewarite itomi. ⁹Irika itomipaeni rirori Rubén: Janoc, Falú, Jezrón, Carmi. ¹⁰Itomipaeni rirori Simeón: Jemuél, Jamín, Ojad, Jaquín, Zojar, Saúl, riitaki otomi tsinani Canaán-jato. ¹¹Itomipaeni rirori Leví: Hersón, Coat, Merari. ¹²Itomipaeni rirori Judá: Er, Onán, Sela, Fares, Zara. (Er eejatzi Onán kamaeyakini rirori janta Canaán-ki) Itomipaeni rirori Fares apite ikantamatsita: Jezrón, Jamul. ¹³Itomipaeni rirori Isacar: Tola, Fúa, Job, Simrón. ¹⁴Itomipaeni rirori Zabulón: Sered, Elón, Jajleel. ¹⁵Riyyitakira itomipaeni Jacob ikaatzi itzimakakirori Lea ijeekantawitakiri Padan-aram-ki, ari okaatzitakari eejatzi Dina rishinto. Tema 33 atziri ikaatzi rapatotanaka maawoeni otomipaeni roori, eenitatsi shirampariipaeni eejatzi tsinanipaeni. ¹⁶Irika itomipaeni rirori Had: Zifión, Jahui, Ezbón, Suni, Eri, Awodi, Areli. ¹⁷Itomipaeni rirori Aser: Imna, Isúa, Istú, Bería, ritsiro iteetziri Sera. Itomipaeni rirori Bería: Heber, Malquiel. ¹⁸Riyyitakira otomipaeni Zilpa itzimakakirori Jacob. Tema iroka Zilpa rootaki ronampiriranki Labán ipakirori rishinto Lea. Tema 17 atziri ikaatzi rapatotanaka maawoeni otomipaeni roori. ¹⁹Irika otomipaeni Raquel, inaha eejatzi Jacob: José itsipatakari Benjamín. ²⁰Irika itomipaeni José itzimakakirori Asenat: Manasés, Efraín. Riyyitakira tziimaentsiri Egipto-ki. Tema Asenat rishinto ini Potifera, omperatajorentsitaneeri nampitsiki On. ²¹Irika itomipaeni rirori Benjamín: Bela, Bequer, Asbel, Hera, Naamán, Eji, Ros, Mupim, Jupim ipoñaapaaka Ard. ²²Riyyitakira otomipaeni Raquel itzimakakirori Jacob, tema 14 ikaatzi rapatotanaka maawoeni. ²³Irika itomi rirori Dan: Husim. ²⁴Irika itomipaeni rirori Neftalí: Jajzeel, Huni, Jezer, Silem. ²⁵Riyyitakira otomipaeni

Bilja itzimakakirori Jacob. Tema iroka Bilja rootaki ronampiriranki Labán ipakirori rishinto Raquel. Tema 7 ikaatzi rapatotanaka maawoeni otomipaenipaeni roori. ²⁶Maawoeni atziripaeni itsipatakari Jacob rareeteeyakani Egipto-ki, isheninkapaeni rirori, ikaateeyini 66 atziri. Ikaatakira 66 atziri teera itsipateero raniropaeni. ²⁷Tema itzimakira eejatzi apite itomi José Egipto-ki, rapatotanaka maawoeni kaatanaki 70 atziri. Riyyitakira isheninkapaeni Jacob ikaatzi areeteenchari Egipto-ki.

²⁸Tema areetapaakaata Jacob Egipto-ki, rotyaantakiri Judá iñeeri José ipokeeta itonkyotawakyaari janta Hosén-ki. ²⁹Ikanta rareeteeyapaakani Hosén-ki, ikantakiri José romperatanipaeni ramineniri ishikakomento itonkyotantawakyaariri ipaapate. Ikanta ifaawootawaeri ipaapate, rawithakitawakiri, ojamani ikantaka riraaka. ³⁰Ikanta Israel ikantanakiri José: “Aritakiira noñaawootapaemi eenirowa pañi. ¡nimaekaha nokami!” ³¹Ari ikantanakiri José rirentzipaeni eejatzi maawoeni isheninkapaeni ipaapate: “Paata noñaakiteriita Faraón, nokamanteri, nokanteri: ‘Areeteeyakani yeeyipaeni, isheninkapaeni ipaapate ikaatzi nampitawori Canaan-ki, ipokaeyakini itsipatapaena nojeekira naaka. ³²Ramayitakiri rovejate, ivacatepaeni, okaatzi tzmimoyitziriri riroripaeni, maawoeni. Tema rootaki rantawaero riroripaeni ikoeraayitzi ipirapaeni.” ³³Arika ikaemakimi Faraón rojampitemi: ‘¿Iitaka pantawaetziri?’, ³⁴pikanteeyerini eerokapaenira: ‘Apatziro nameteeyarini nokoeratziri nopira, ari noshiyakotari ikantaha paerani nocharinini.’ Rootaki pimatantyaawori pinampityaawo Hosén-ki. Tema tee inimoteri Egipto-jatzi itsipityaari koeraayitziro oveja.”

47

¹Jatani José ikamanteri Faraón. Ikantapaakiri: ‘Areetakaha nopaapate itsipityakari yeeyipaeni ipoñaakawo Canaan-ki. Ari ijeekaeyapaakini Hosén-ki, ijeekakaapaakiri rovejatepaeni, ivacatepaeni, ikaatzi tzmimoyitziriri, maawoeni.’ ²Ramaki ikaatzi 5 rirentzipaeni, iñeeri Faraón. ³Ikanta Faraón rojampitakiri rirentzipaeni José, ikantziri: “¿Iitaka pantawaetziri eerokapaeni?” Ikanteeyanakini riroripaeni: “¡Nowinkatharite! Nameteeyawoni naaka nokoeratziri oveja, ari noshiyari nocharinini. ‘Nopokaeyatziinira nonampityaawo jaka, tema antawo ifaahaetakiro tashetsi janta Canaan-ki, tekatsi rowaeya eejatzi novejatepaeni. Nokowakotzimiro, nowinkatharite, nonampityaawo jaka Hosén-ki.” ⁴Ikanta Faraón ikantanakiri José: “Pokakira pipaapate eejatzi pirentzipaeni itsipateemi eeroka. ⁵Okaatzira kepatsi jeekatsiri Egipto-ki, eerokataki aminakaantzirori. Piperi janta Hosén-ki, ari inampityaawo, tema kyaariperori ini irona kepatsi, tekatsi oshiyawoni. Eenitatsirika pisheninkaete yotaperotziri ikoeratziri ovejapaeni, pikanteri ikoeratenari nashi naaka.”

⁷Ari raanakiri eejatzi José ipaapate Jacob janta Faraón-ki iñeeri. Riwehatapaakari Jacob pinkathari Faraón. ⁸Rojampitawakiri Faraón, ikantziri: “¿Jempe okaatzika pojarentsite?” ⁹Ikantanaki Jacob: “Tzimaki 130 nojarentsite nokinakinawaeyitzi jemperikapaeni. Tekira ojamaniteeta ojarentsi noñaakiro okaariperowaetaki, teemaeta nomonkaatyawo nañe okaatzi ikinakinawaetaki etanakawori nocharinipaeni.” ¹⁰Ari riwehatanaari Jacob pinkathari Faraón, piyanaawo. ¹¹Ipakiri nimaeka José kyaariperori kepatsi, ari inampiteeyakawoni janta, imonkaatakiro ikantakiriri Faraón. Roojatziri otzimantaari iipatsite ipaapate eejatzi rirentzipaeni iteetziro Ramesés. ¹²Ekkirowa ipapiintatziiri José rowanawo maawoeni isheninkapaeni, oetarika koetyimoyitarini.

¹³Tekatsira nampitsi jempe otzime owanawontsi, eekiro iyaatatzi itasheneenteetzi. Kamayitatsi atziri-paeni aayitzi itashe Egipto-ki eejatzi Canaan-ki. ¹⁴Ithonka ipiyotakiri José maawoeni koriki ikaatzi ipinayitzi Egipto-jatzi, Canaan-jatzi, ramanantayitzirowanawontsi, rowakiri koriki iwinkatharipankoteki Faraón. ¹⁵Ari thonkapaaka koriki Egipto-ki eejatzi Canaan-ki, riyateeyakini Egipto-jatzi iñeeri José, ikantapaakiri: “Pipena eeroka nowanawo. Tee okameethatzi pishinetaena nokamayite tekatsitapaaki noorikite.” ¹⁶Ari rakanakiri José, ikantanakiri: “Thonkapaakarika piyorikite pamayite pipira, rootaki opinatyaari nopemira powanawo.” ¹⁷Ramayitaki Egipto-jatzi rovejate iperi José, ivacate, ikawayote. Riitaki ipinatziiri José ikaatzi ramayitakiri, ipayitapiintakiri rowanawo. ¹⁸Okanta awijanaki ojarentsi, kyaapaaki otsipa ojarentsi, jateeyeni eejatzi ikantapakiri José: “Teera namatawitayeemi eeroka, arira ikaatapaaki noorikite. Maawoeni nopirapaeni tema pashitakari eeroka. Tee otzimapaee otsipa oeta nopemiri, apatziro noepsatsite eejatzi naakapaenira. ¹⁹Nokoyi pamananteeyenani naakaete pitsipatahaenawo noepsatsite, pipimaetenawo nowanawo. Romperatane rowayitakina Faraón, ari nantawaetzimaetyaanari noepsatsiteki, pipimaetenawo nowanawo. Roojatziri nantawaetzimaetyaanari noepsatsite. ¿Iitaka pishinetantemari eeroka nookawentyaawo noepsatsite?”

²⁰Ikanta José ramanantakiro maawoeni kepatsipaeni tzmimoyitziriri Egipto-jatzi rashityaawo Faraón. Imatakiri Egipto-jatzi ipimantayitakiro iipatsite okantakaantziro tashetsi. Rootaki rashitantakawori Faraón maawoeni kepatsipaeni. ²¹Maawoeni Egipto-jatzi, romperatane rinayitaki Faraón. ²²Eenitatsi otsipa kepatsi kaari ramanante José, roo rashipaeni omperatajorentsiataarewo, tema ipapiintakiri Faraón rowanawo. Rootaki opanaantari kaari ipimantantawo iipatsite. ²³Ikanta José ikantakiri atziripaeni: “Maawoeni eerokapaenira eejatzi piipatsite rashiyitakimi Faraón, tema riitaki namanantakiniri. Irokaha nimaeka okithoki pipankiteeyerini kepatsiki. ²⁴Otzimatye pinashityaawo pipiyotero piwankiri okaate 5, paaki apaani pipapiinteeri Faraón. Rooma otsipa 4 tzmahaantaneentsini powaantyaawo pipankiteeri otsipaki ojarentsi, roojatziri powakaeyariri pitomipaenira, powakaeyaari pipaateeyinira piyeekaeyini.” ²⁵Ari ikanteeyanakini riroripaeni: “Neshironkatanteneri pini eeroka pineshironkateeyakanani, tema powawijaakotakina nokamayitemi. ¡Romperatane ninayitaki Faraón!” ²⁶Ari inintakanantakiri José rowiitapiinteeneri Faraón eepichokiini aririka rowiyyitero pankirentsi Egipto-ki. Roojatzira okanta nimaeka

ikowakaanteetziri. Riima omperatajorentsitaarewo, tee rashitawo paerani Faraón iipatsite riroripaeni, rootaki kaari ipinawaetanta.*

²⁷ Arira inampiteeyakawoni Israel-paeni janta Egipto-ki. Inampiperotakawowa janta Hosén-ki. Rashitapaakawo kepatsi, riitaki kyaaryooteentsi roshokitapaaki riroripaeni. ²⁸ Awijaki 17 ojarensi jiekapaaki Jacob Egipto-ki. Okaatzii apatatana 147 rojarensite. ²⁹ Rooteentsi iyomaatya ikamantyaari Israel. Ikaemakaantakiri itomi José, ikantakiri: “Kyaariperorika pimatenuw nokantemiri, poteeyachokitena, pikantena aririka pimatakinauw nokowakotemiri. Teera nokoyi pikitana Egipto-ki.” ³⁰ Arika nomakoryaaki notsipatapaeyaari nocharinipaeni, paanakina, pinkitateena jempe ikitayita riroripaeni.” Ari ikantanaki José: “Aritaki nomatakiro.” ³¹ Eekiro ishintsitanakitzi ipaapate: “Pikantena teera nokoyi pamatawitena.” Ari rapiitanakiro ikantziri: “Aritaki nomatakiro.” Oeyootanaka Israel imaamentoki.

48

¹ Tekira ojamaniteeta ikamanteetakiri José, ikanteetziri: “Mantsiyatukira pipaapate.” Jatanaki José ramineri ipaapate, ari raanakiri apite itomi Manasés eejatzi Efraín. ² Ikamanteetakiri Jacob, ikanteetziri: “Areetapaaka pitomi José raminemi.” Ratsiwakanakawo, piriintanaka. ³ Ikenkithataakawakiri Jacob itomi José, ikantziri: Roñahakina Tajorensi Shintsiperori, nampitsiki Luz, jeekatsiri janta Canaán-ki. Ita-jonkawentakina, ⁴ ikantapaakina: ‘Aritaki noshekyahaemiri pitomipaeni. Ikaate pichariniyiteeyaari, osheki rinashiyiteeya isheninkaetepaeni. Aritaki nashitakaeyaari iroka kepatsi. Rootaki rashiteeyaari riroripaeni ari ikanteetateyeyaani.’ ⁵ Irika apite pitomi Manasés eejatzi Efraín, ikaatzi tzimaentsiri jaka Egipto-ki tekira nopokanakiita notsipateemi piyeekira eeroka jaka nampitsiki, noshiyakahaeri naakami ashityaari. Nokimiteerira Rubén eejatzi Simeón naakataki ashitari. ⁶ Riima itsipa pitomipaeni pipoyaateeri pitzimaeri, riitaki pashityaari eeroka, eero noshiyakahaeri riimi notyomipaeni naaka. Okantaanzitzi rorentzitari Manasés eejatzi Efraín, aritaki oshekitzimoteeri eejatzi okaate nashitakaayityaari paata rirentzi. ⁷ Okanta noshitoyeero paerani Padan-aram-ki, okamimotakina piniro Raquel janta Canaán-ki, roowiteencha na-reeteeyaami Efrata-ki. Ari nokitanakiro janta ikinapiinteetzirowa Efrata-ki, iiteetziri eejatzi Belén.”

⁸ Ari ikempoyaanakiri itomipaeni José, ikantziri: “¿Litaka irikapaeni?” ⁹ Ikantanaki José: “Riityitaki notyomipaeni ipakinari Tajorensi jaka Egipto-ki.” Ikantanaki ipaapate: “Pamakiri okaakiini, niwethataneeyaariita.” ¹⁰ Antyashiparitapaaki kameetha Jacob, tee ikowichaate kameetheeni. Ramakiniri José okaakiini itomipaeni, ari inintaawootakiri eejatzi rawithakitakiri. ¹¹ Ari ikantanakiri José: “Teera nokenkithashirewita noñahaemi, riitaki kantacha Tajorensi ikantakaakawo noñaanakiri pitomipaeni.”

¹² Rakathatakiri José itomipaeni roejeekakiri iporiki ipaapate, otziwerowanaka rirori roeyootanaka roojatzi kepatsiki ipinkathatanakiri. ¹³ Raakiri apitepaeni itomi, roteeyantanakiri Efraín rakoperori, riima Manasés roteeyantanakiri rampate. Rontsirokapaakiri ipaapate. Jeekanaki Efraín rampateki Israel, riima Manasés rakoperori. ¹⁴ Ikanta rowaankawakotanakaha Israel, ikonompikawakotanaka, roteeyapatziitotantakiri Efraín rakoperori, riwitaka iyaapitsi. Riima Manasés roteeyapatziitotantakiri rampate, riwitakaha jewari. ¹⁵ Ari riwethatanaari José, ikantanakiri: “Namañaaari Tajorensi ikemijantakiri Abraham, eejatzi ashitanari Isaac. Rijatzi Tajorensi kempoyawantakiri notzimakira paerani roojatzi nimaeka. ¹⁶ Namañaaari Ronampiri tajorensi ontsiparyawentapiintanawori maawoeni kaariperori, nokantziri: ‘Pitajonkawentari irikapaeni eentsi. Riitaki kantakaanteroni ikenkithashiretantapiinteentari naaka, ikenkithashiretantapiinteetyaari ashitanari, Isaac eejatzi Abraham. Itzimayitee osheki itomipaeni. Riitaki oshekiprotaatsini kepatsiki.’”

¹⁷ Riitaki kantacha José tee okameethatzimotziri rantakiri ipaapate, roteeyapatziitotantashitakiri rakoperori Efraín, rooma rampate roteeyapatziitotantakiri Manasés. ¹⁸ Ikantziri: “Tee ari okantya. Irika jewatatsiri itzimi. Poteeyapatziitotantyaari pakoperori.” ¹⁹ Riitaki kantacha tee ikoyi ipaapate, ikantanakiri: “Niyotaki notyomi. Aritaki imatakiro eejatzi iriropotee ikaatera isheninkatawakaeya. Riima rirentzi iyaapitsi riitaki awijeerini iriropotee, imaperoteeya roshekitee isheninkapaeni.” ²⁰ Irira ipasonkitakotanakiri, ikantanakiri: “Rootaki piwaero iñaaawetapiinteeri Israel-ite aririka riwethatantya, ikantayitee: ‘Imatakimiro Tajorensi eeroka okaatzi imatakiniriri Efraín eejatzi Manasés.’” Riitaki Efraín retakiri ipasonkitakotakiri eejatzi Manasés. ²¹ Ari ikantanakiri José: “Rooteentsira nokame. Riitaki Tajorensi tsiapatapiintemini eerokapaeni. Aritaki roepiyeemi iipatsiteki picharinini. ²² Eerokaha nopaperotaki pawijanakiri pirezitapaeni. Nopemiro ochempi naapithakiriri paerani Amor-jatzi nowayiritantakariri rirori.”

49

¹ Ikaemakiri Jacob maawoeni itomipaeni, ikantakiri: “Pontsirokana okaakiini, nokamantatyee mirowa okaate awijimotemini paata.

² ¡Itomipaeni Jacob! Pipokaeeni okaakiini pikemantyaari.

Powayempitayaariri pipaapate Israel.

³ Eeroka Rubén, neewarite notyomi,

Noshintsinka noyimi, eerokataki etakaanakawori noshintsinka,

Eeroka etawori ipinkatheetzimi, oshekitzimotzimi pishintsinka.

⁴ Ari okaatzimaetapaaka piriropoteane,

* 47:26 Kantakotachari jaka “rowiitapiinteeri Faraón eepichokiini” rootaki oshiyawori ikanteetzi “Arika ipiyoteetero pankirensi okaatzi 5, raaki apaani rashitakahaeyaari Faraón.” † 47:29 Paminero Hn. 24.2

Poshiyawitapiintakawo oshinchaari nijaa,
Tema pitheenkaneentzitaakinawo nomaamento.

⁵Rooma eeroka Simeón eejatzi Leví, pirentzi powawakaeyaani,
Powamaamento powayitakiro pichekopitepaeni.

⁶Eerowa napiiteero notsipateeyeemini jempe pipiyoteeyapiintani.
Tema otyahakimi paerani pimashirenka osheki atziri powamaaki.

Okantakaantziro pikijawaetaka piitzinkakiiwaetanakiri piratsipaeni.*

⁷Koweenkari okantaka piyatsimankari,
Omaperota pikijanaka.

Naaka mataperoteemini notzimpookayiteemi notsipatahaemiri Israel-ite.

⁸Rooma eeroka Judá, rajahaawenteemi pirentzipaeni.

Poteeyakentsiyiteeri kijaneentemini.

Ipinkathayiteemi pirentziteeyaari.

⁹Eeroka Judá, notyomitari naaka.

Poshiyaari iryaani manitzi aririka ipakaeri rowari ratsikane.

Roeyoota, romaryaawaeta kepatsiki, ikantaha antari manitzi.

¿Itaka materoni oñaashirenkaerini?

¹⁰Tekatsira materoni raapithateeri ishintsinka Judá,
Tekatsi aapithateerini iwinkatharimento roteeyakiri,
Roojatzi ipokantakyaari ashitawori iwinkatharimento,
Ikemijantawakiri inashiyitachari roshakitawakayitaha.

¹¹Riitaki oojotakoterini iyawayote oponkitziki pankirentsi rireetziri,

Ikiwantawo rireetziri maawoeni iithaari, tema oshekiperotatzi chochoki rireetziri.†

¹²Kameethantzi ikanteeya, tema cheenkaakiri okantayitya rooki awijanakiro ocheenkatzzi rireetziri.

Kitamaari okantayitya raeki awijanakiro okitamaatzzi tenitsi.

¹³Inampiteeyaawo Zabolón inkaarecheraki,

jempe aatapiintayita amaatakomentotsi.

Ari iweyaathapiyiteeyaani roojatzi janta Sidón-ki.

¹⁴Roshiyeyaari Isacar piratsi ikyaakahaetari,

Ari makoryaapiintatsini piratsipankoki.

¹⁵Ikanta iñaawakirowa kameethari owetsikaka imakoryaanteeyaawo,

Oeyootanaka inatakahaeteri.

Maeriri ikantaka roshiyakahaetziri omperataarewo.

¹⁶Ipinkathariwenteeri Dan isheninka ikimitaa itsipa ipinkathariwenteeri Israel-ite.

¹⁷Roshiyeyaari Dan maanki ijeeki awotsinampiki,

Riitaki atsikakiiterini kawayo,

Rowariimaetyaari kyaakotariri.

¹⁸¡Tajorentsi! Nawentahaemi powawijaakoteena.

¹⁹Ikoshekawaetaari Had owayiri-paeni,

Riitaki kantacha aritaki nopiyatakyaari paata.

²⁰Riima Aser oshekizimoteeri iwankiri rowaeyaari,

Kyaariperori owanawontsi ini, oshiyaawo rowanawo pinkathariperori.

²¹Roshiyaari Neftalí maniro tekatsi ashitakoterini,

Owaneenkatacha ikantayita itomipaeni.

²²Riima José roshiyaawo pankirentsi shookatziiri ocheraki nijaa,

Osheki okithokinite,

Ithonkiro itaayitziro otanto.

²³Osheki ikijaneenteeri omanatzinkari,

Roma-natantapiinteeyaari chekopi,

Ikanteetateeyaani roñaashirenkapiinteeri.

²⁴Riitaki kantacha José shintsishempa ikanta rirori,

kijokiro royirowo iwiani.

Ikaminthakiri Itajorentsi Jacob Shintsiri,

Okamintha iwaero kempoyaaewentantani, kijakowentari Israel.

²⁵Ikamintha Itajorentsi ashitzimiri, ri neshironkateemini.

Riitaki Tajorentsi Shintsiperori, riitaki tajonkawenteemini.

Opoñaawo itajorenka jenoki ikiteki.

Opoñaawo itajorenka inthomoeyaaki inkaareki.

Opoñaawo itajorenka tenitsiki eejatzi owamaarentsiki.

²⁶Okaatzira ipasonkitakotanakimi ashitzimiri,

* 49:6 Kantakotachari jaka "piratsipaeni" irijatzi ikanteetzitari "toro". † 49:11 Kantakotachari jaka "riitaki oojotakoterini iyawayote oponkitziki pankirentsi rireetziri," roo oshiyaawori ikanteete "Oshekiperotatziira pankirentsi rireetziri, tee ineshironkatziro pankirentsi otomipaeni ikawayote rowamayirowa."

Awijanakiro okaatzi ipasonkitakotanari ashitanari naaka.

Eero opeyaawo, roojatzi paata eero inahaetaantaawo eejatzi ochempi.

Oshiyakawo ijeeapatziitotanteetyaariimi José irokapaeni tajorenkantsi,

Tema riitaki riyoyaetaakari itsipatakari rirentzipaeni, riitaki riroperoyitaatsini.

²⁷Roshiyeeyaari Benjamín owantaneri,

rananinki rowamanaari ratsikane,

Arika otsireniityaane ipawakaeyaani tzimahaantapaentsiri.”

²⁸Riyyitakira isheninkapaeni Israel, rootaki ñaantsipaeni ikantanakiriri ipaapate ipasonkitakotanakari itomipaeni. ²⁹Ikantanakiriri itomipaeni: “Okaatapaakiini nokamantyaari. Pitsipatahaenari nocharinipaeni pinkitateena, omookira ipatsiteki Efrón Het-jatzi, ³⁰jeekatsiri janta Canaán-ki. Rootaki omoowa jeekatsiri Macpela-ki, amontetari Mamre, ramanantakiri paerani Abraham itsipatakiro ipatsite Efrón, okitataaha iina. ³¹Jaha ikiteetakiri Abraham itsipatahaetakiri iina Sara, eejatzi Isaac itsipatahaetakiri iina Rebeca. Ari nokitateero eejatzi Lea. ³²Ironta kepatsi eejatzi omookira jeekatsiri janta riira Het-jatzi pimantakirori paerani.” ³³Ikanta ithonkari Jacob riyotaayitanayiri itomipaeni, ari roma-ryaanakari, kamanaki. Itsipatapaari isheninkapaeni.

50

¹Ikanta rawithakanakiri José ikamakira ipaapate, rirayimankakiini ithowootanakiri. ²Ikantanakiri aawintantzinkari itsipatakirira, itziritantyaari yeenkantsi ipaapate Israel. Ari itziritantakari yeenkantsi iwathaki. ³Okaatzi 40 kitejeri rojamanitaki itziritantakariri okine eero ishitzitanta. Tema omaperotatya okowaperota iroka. Osheki Egipto-jatzipaeni owashiretakotakotariri Israel, okaatzi 70 kitejeri ojamantaki rowashiretakotari.

⁴Okanta awijaki rowashiretakotari, ikenkithawaetakaakiri José ikaatzi jeekatsiri ipankoki Faraón, ikantakiri: “Kyaariperorika nokameethatzimotzimi eerokaete, nokoyi pinkantenari Faraón, pikanteri:

⁵Tema ikamimatakira paerani nopaapate, ikantakina eero namatawitziri, otzimatyee nokitateeri jempe rowetsikaantaka rirori, jantaha Canaán-ki ojeekiri. Rootaki nokowantari pishinetena niyaate nokitateeri nopaapate, aririka nokitakiri, ari nopiyeeero.” ⁶Ari rakanaki Faraón, ikantanakiri: “Piyaate pikitateeri pipaapate, pimatero okaatzi ikantakimiri paerani.” ⁷Jataki José inkitateeri ipaapate, ari royaateeyanakirini jeekanampiyitziiriri iwinkatharipankoteki Faraón, ikaatzi pinkathariyitatsiri eejatzi Egipto-ki. ⁸Ari iyaatzitanakari isheninkapaeni Jacob, rashi José, eejatzi rashi rirentzipaeni. Apatziro rookaeyanakirini eencheeriki eejatzi ipirapaeni janta Hosén-ki. ⁹Eenitatsi atziripaeni kinakoyitaneentsi ishiyakomentoki, itsipa kinakoyitaneentsiri iyawayoteki royaateeyanakirini José. Osheki ikaateeyini atziri. ¹⁰Ikanta rareeteeyapaakani Atad-ki, intatsikeronta Jordán, ari ranteeeyapaakironi rameteeyariniri riroripaeni ikenkithashiretakotari kamayitatsiri. Ari rowashiretakowaetanakari José ipaapate okaatzi 7 kitejeri. ¹¹Ikanta inahaeyakirini Canaán-jatzi nampiyitawori janta, ikanteeyanakini: “Ikitatziiri Egipto-jatzi riroperorite kaminkari.” Rootaki iitantakawori riroripaeni Abel-mizraem intatsikero Jordán-ki.*

¹²Imatakiro itomipaeni Jacob okaatzi ikoyiri ranteniriri. ¹³Raaneri Canaán-ki, ikitateeri omoooki jeekatsiri Macpela-ki, ramanantakiri paerani Abraham rashiwitari Efrón Het-jatzi jempe ikitayiteeya isheninkapaeni. Iroka kepatsi eejatzi omooha omontetari Mamre. ¹⁴Ikanta ithonkakiri ikitakiri ipaapate, piyaanawo José Egipto-ki itsipataari rirentzipaeni eejatzi ikaatzi oyaatanakiriri, maawoeni.

¹⁵Kamakira Jacob, ikenkithashireteeyaaakani rirentzipaeni José, ikantashireteeyini: “Aamashitya ari ikijaneentakae nimaeka José, ipiyawenteeya owaariperowaetakirira paerani.” ¹⁶Rotyaantaki kanterini José: “Tekira ikamanakiita pipaapate, ikantakina nokamantemi: ¹⁷‘Nokoyi pariperoteeri pirentzipaeni, rowaariperowaetakimira, ikemaatsitakaawaetakimi.’ Rootaki nokowantari pipeyakoteero rowaariperowaetakimira, tema naaka romperatane Itajorentsiti pipaapate.” Ikenkithawaetakayirira José rotyaantane rirentzipaeni, irawaetaacha rirori José. ¹⁸Ari rareeteeyapaani rirentzi, rotziwerowashitapaakari, roeyootapaaka kepatsiki, ikanteeyini: “Irikateeyakinani, naakataki pomperatane.” ¹⁹Riitaki kantacha José rakanakiri, ikantziri: “Eero pithaawashiteeyani. ¿Naakama Tajorentsi.? ²⁰Pikenkithashirewiteeyakani eerokapaeni powaariperotenami, riitaki kantacha Tajorentsi riyotakiro okaatzi kaariperori pantawitakari, ikantakaakawo Tajorentsi kameethari okantzimotanteeya, rootaki nomatantakawori okaatzi añayitziiri nimaeka, rowawijaakotanteeyaariri osheki atziri. ²¹Eero pithaawashiwaeta. Aritaki nopayitakimi poyaari eeroka eejatzi pitomipaanira.” Ari ikantakiri José ikenkithawaetakaakiri kameetha rirentzipaeni rinimotakahaeri.

²²Ikanta José eejatzi isheninkapaeni ipaapate, eeniro inampiteeyaawoni Egipto-ki. Okaatzi 110 rojarentsiti ranaaki José. ²³Inaayitanakiri itomi Efraín. Inaanakiro eejatzi ishekinkatari itomipaeni icharini Maquir, itomira Manasés. ²⁴Okanta paata, ikantakiri José rirentzipaeni: “Iyotapaaka eepichokiini nokamantyaari, roo kantacha ari ipokaki Tajorentsi ineshironkateemi, raayiteemi piyeekayiwitakaha jaka nampitsiki, rookaemi otsipaki kepatsi ipakiriri paerani Abraham, Isaac eejatzi Jacob.” ²⁵Ikanta José ikantayitakiri itomipaeni Israel: “Aritaki ipokaki Tajorentsi ineshironkateemi. Nokowatzi pikantaperotena, eero pamatawitana, paayitaneerowa eerokapaeni notonkipooki.” ²⁶Ari ikamaeri José janta Egipto-ki okaatzi 110 rojarentsiti. Itziritanteetakari yeenkantsi iwathaki, rowaetakiniri.

²⁷Ikanta José eejatzi isheninkapaeni ipaapate, eeniro inampiteeyaawoni Egipto-ki. Okaatzi 110 rojarentsiti ranaaki José. ²⁸Inaayitanakiri itomi Efraín. Inaanakiro eejatzi ishekinkatari itomipaeni icharini Maquir, itomira Manasés. ²⁹Okanta paata, ikantakiri José rirentzipaeni: “Iyotapaaka eepichokiini nokamantyaari, roo kantacha ari ipokaki Tajorentsi ineshironkateemi, raayiteemi piyeekayiwitakaha jaka nampitsiki, rookaemi otsipaki kepatsi ipakiriri paerani Abraham, Isaac eejatzi Jacob.” ³⁰Ikanta José ikantayitakiri itomipaeni Israel: “Aritaki ipokaki Tajorentsi ineshironkateemi. Nokowatzi pikantaperotena, eero pamatawitana, paayitaneerowa eerokapaeni notonkipooki.” ³¹Ari ikamaeri José janta Egipto-ki okaatzi 110 rojarentsiti. Itziritanteetakari yeenkantsi iwathaki, rowaetakiniri.

³²Ikanta José eejatzi isheninkapaeni ipaapate, eeniro inampiteeyaawoni Egipto-ki. Okaatzi 110 rojarentsiti ranaaki José. ³³Inaayitanakiri itomi Efraín. Inaanakiro eejatzi ishekinkatari itomipaeni icharini Maquir, itomira Manasés. ³⁴Okanta paata, ikantakiri José rirentzipaeni: “Iyotapaaka eepichokiini nokamantyaari, roo kantacha ari ipokaki Tajorentsi ineshironkateemi, raayiteemi piyeekayiwitakaha jaka nampitsiki, rookaemi otsipaki kepatsi ipakiriri paerani Abraham, Isaac eejatzi Jacob.” ³⁵Ikanta José ikantayitakiri itomipaeni Israel: “Aritaki ipokaki Tajorentsi ineshironkateemi. Nokowatzi pikantaperotena, eero pamatawitana, paayitaneerowa eerokapaeni notonkipooki.” ³⁶Ari ikamaeri José janta Egipto-ki okaatzi 110 rojarentsiti. Itziritanteetakari yeenkantsi iwathaki, rowaetakiniri.

* 50:11 Iroka waerontsi “Abel-mizraem,” inaaniki riroripaeni oshiyawitawo akantziri aaka “rowashiretakowaetanta Egipto-jatzi.”

ÉXODO

Ratsi-petakaetari Israel-paeni Apitantoniki

⁶ Okanta paata, kamae rirori José, matzitaka rirentzi-paeni, eejatzi ikaatzi itsipatakari ipokaeyakini paerani. ⁷ Roo kanteencha eeki royaatatzii isheniteeyini rirori Israel-paeni, tekatsi otsinampaerini. Tema ithonka inampitan-takawo maawoeni Apitantoni.

⁸ Okanta paata tzimae Apitantoniki owakirari pinkathari, teemaeta ikemako-tziri José okaatzi rantakiri inampiki. Riitaki kantapera-kiriri isheninka-paeni Apitantoniki, ikantziri: ⁹ “¡Nosheninká! Shenitaki Israel-paeni anampiki, riroperori ikantee-yakani, tema rawijanakae aakapaeni. ¹⁰ Oztimatyee amini jempe akinakaero eero ishenitanta, aamaeyaa otzima-minthatakirika owayiritaantsi, ari raapatziya-wakyaari ikaatzi kijaneenteeri, ari ipithoka-shitanakae aakapaeni, aritaki riyaaitee ijeeakae-yawitani anampiki.” ¹¹ Ari retanakawo Apitantoni-jatzi imapero-tziri rompera-waetari Israel-paeni, rowetsika-kaakiri apite nampitsi, iiteetziro “Manchakironi” itsipa iiteetziro “Itomyaani Ooryaa”. Rootaki rowaahaanta-pankoti pinkathari Faraón. Osheki ratsipetakaa-waetakaakari Israel-paeni rompera-yitakari, rowayitaki aminayiterini jempe rantawae-takaeri. ¹² Tema imapero-witeeta-tyaari Israel-paeni ratsipetakahae-tari, eeki ro ishenitatzii rirori. Tema ithaawantani itzima-kirini Apitantoni-jatzi irika Israel-paeni. ¹³ Eeki rowewitatyari Apitantoni-jatzi rompera-waetari Israel-paeni. ¹⁴ Antawo rowatsimae-takiri Israel-paeni rompera-waeteetarira, roetzinaarikotakawo itaakahae-tziri kepatsi rowetsikan-teetyaawori ipanko-paeni, rantawae-takae-tziri owaantsiki. Tema osheki ratsipetakahae-takari.

¹⁵ Ikanta pinkathari-otsiriri Apitantoniki ikenkitha-waetakaakari Sifra eejatzi Fúa, tema rootaki aminirori tsinani-paeni Heber-paeni aririka otzimaanite, ikantakiro: ¹⁶ “Paminiro tsinani-paeni Heber-paeni aririka otzimaaniyite. Riirika shirampari tzimatsini, powamayiri. Roorika tsinani eero powamayiyo.” ¹⁷ Teemaeta omatziro tsinani-paeni ikantawi-takawori pinkathari-tatsiri Apitantoniki. Tema pinkathari oyiri roori Tajorentsi, tee owamaayi-ritzi shirampari eenchaa-niki. ¹⁸ Rootaki ikaemakaan-tanta-kawori pinkathari-tatsiri Apitantoniki, ikantakiro: “¿Iita kaari powamaantari shirampari eenchaa-niki?” ¹⁹ Okanteeyini roori: “¡Pinkathari! Tema ñaaperori okanteeyani tsinani Heber-paeni, tee oshiyawo Apitantoni-jato, tekira nareetyaa naminiro tziamaanitarsi, aritaki tziamaanitanaki.” ²⁰ Rootaki ineshironka-tanta-kawori Tajorentsi tsinani-paeni aminirori Heber-paeni otzimaa-niyitzi. Ari okanta isheki-pero-tantakari Heber-paeni tema eeki riyaaatatzii otzimimo-tziri ishintsinka riroripaeni. ²¹ Tema okemijanta-yitziro Tajorentsi roori tsinani-paeni aminirori otzimaaniyitzi Israel-paeni, rootaki ishekitan-takanawori otomi-paeni roori. ²² Ikanta Faraón, ikanteeri isheninka-paeni Apitantoniki, ikantziri: “¡Pikemi Nosheninka-paeni! Pookiri nijaaki maawoeni shirampari otomi-paeni Heber-paeni, roorika tsinani eero pookayi-tziro roori, añaayiteeta.”

2

Itziman-takari Moisés

¹ Ikanta apaani isheninka Leví-paeni raaki iina. Tema iroka iina roojatzi isheninka Leví-paeni. ² Ari itzimaki otomi. Tema kameethaanikiri rirori eenchaa-niki. Rootaki omananta-kariri riniro. Tema mawa kashiri omanawi-takari. ³ Tee omataneeya omaniri eenchaaniki, aaki tsiwoo “owichaanatakiro” otziri-moko-takiro. Otetakiri eenchaaniki, owamaata-kotakiri oshimpena-thapyataki nijaa. ⁴ Ari otyaantakiro ritsiro eenchaa-niki, okatziyaka inteeneeni aminako-wentziri oetarika awijimo-terini eenchaa-niki.

⁵ Ari iyaataki nijaaki rishinto Faraón okaawoshitya. Anashiwaetapaaka onampiri-paeni nijaathapyaaiki. Oñaatziro rishinto Faraón janta tsiwoo oshimpena-thapyataakira nijaa, okaemakiro onampiri, okantziro: “Pipoki, paakitero tsiwoo.” ⁶ Okanta ashitaryaa-wakiro tsiwoo, oñaatziro rotetaka eenchaa-niki, ayimatakiri ishenka. Osheki etako-shire-tanakari roori, okantanaki: “Reentsite Heber-paeni irika.” ⁷ Ari okantanaki ritsiro eenchaa-niki, okantziro rishinto Faraón: “¿Tee pikoyi nokaemimi nosheninka thoteemirini eenchaa-niki?” ⁸ Okantzi rishinto Faraón: “Jeen, nokoyi. Piyaate pikaemakitero.” Jatanaki ewankawo, okaemapaentziro riniro eenchaa-niki. ⁹ Okantawakiro: “¡Tsinani! Paanakiri irika eenchaa-niki poemotan-tenari, aritaki nopinatakimi.” Aaneeri riniro eenchaa-niki, oemotan-teeri. ¹⁰ Ikanta ikimotakiri eenchaa-niki, opaero rishinto Faraón. Oshiyakaantakiri riirikami otomi roori, rootaki oetantakari “Ahaa-nyaari” tema okantakitzi roori: “Nijaaki naakiri”. Tema iroka waerontsi Ahaa-nyaari, rootaki ikantziri iñaniki riroripaeni “Moisés”.

¹¹ Ikanta rantari-pero-tanaki Moisés, jataki rareetari isheninka-paeni, iñaapaa-tziiri osheki rantawae-takae-tziri. Iñaakowentapaakiri isheninka Moisés ipajawae-tziri Apitantoni-jatzi. ¹² Ithonka raminanaki tekatsi-rika ñeerini, rowamaakiri Apitantoni-jatzi, ikitata-nakiri impanekiiteki. ¹³ Okanta okiteejetamane rapitakiro riyaaitee, iñaapaa-tziiri ranta-wakahaeyani isheninka rirori. Ikantziri antanta-tsiri: “¡Nosheninká! ¿Iita pikoshekantariri akaateeyinira?” ¹⁴ Ari rakanaki, ikantzi: “¿Iitaka owakimiri eeroa pompera-tantenari? ¿Pikowatziima powamayina, pikimitaakiri chapinki Apitantoni-jatzi?” Ikanta ikemawaki Moisés, antawo ithaawanaki, roshiya-kaantzi riyotakoe-takiri rowamaakiri chapinki Apitantoni-jatzi. ¹⁵ Ari ikemaki rirori Faraón, ikowaki rowamayiri Moisés. Rootaki ishiyan-takari Moisés ikinanakiro Kosheka-weniki. Ari ikoyi inampityaawo janta. Kotyaatapaaka ikaapiin-teetzi nijaa.

* 1:15 19,20 Heber-paeni = Israel-paeni

¹⁶ Tema janta Kosheka-weniki ari inampitawori sheripiyari iita Reuel, tzimatsi 7 rishinto rirori. Ari iyaate-e-yakini roori ayi nijaa imiriteri ipira opaapate.* ¹⁷ Ari ipokaeya-paakini ikaatzi aminako-wentziriri ipira-paeni janta, ithañaa-pitha-takawo ayimi nijaa. Rootaki riyataan-tanakari Moisés ikjako-wentawo, raapaaki rirori nijaa ipakiri imiri opira-paeni. ¹⁸ Okanta opiyeeyaani ewankawo-paeni opankoki, rojampitawao opaapate, ikantziro: “¿Intsipaeitima pipiyapaaka?” ¹⁹ Okanteeyini roori: “¡Pawal! Noñaaki Apitantoni-jatzi janta, riitaki kijako-wentakarini ithañaa-pitha-tanawo nijaa aminako-wentziriri ipira-paeni janta. Riitaki kitaataki-nawori nijaa, ipakiri apira-paeni.” ²⁰ Ari ikantanaki Reuel: “¿Jempe nimaeka rirori? ¿Pikaemiri ipoki royaa. Iitaka pookanta-nakariri?” ²¹ Ari okanta ijeekan-tapaakari Moisés ipankoki Reuel. Okanta paata irika Reuel, ipakiri Moisés rishinto, oeta Séfóra, iinantakawo. ²² Ari otzimakiri itomi, ikantanaki Moisés: “Itsipa-jatzi naaka jaka, kaari nonampi.” Rootaki iitantakariri itomi “Itsipa-jatzi”, tema iroka waerontsi Itsipa-jatzi, rootaki ikantee-tziri iñaaniki rirori-paeni “Gersón”.

²³ Okanta paata kamae pinkathari-witachari Apitantoniki. Eekiro ratekae-yatziini Israel-paeni tema osheki ishinti-teetziri rantawae-takae-tziri. Rootaki ikemanta-kariri Tajorentsi jenoki rowashire-tawae-teeyakani. ²⁴ Tema ikemirira ratekaeyini, roojatzi roshiretakotakawo Tajorentsi ikashiya-kaakiriri paerani Abraham, Isaac, eejatzi Jacob. ²⁵ Tema iniiri Tajorentsi maawoeni Israel-paeni riyotakatziiri okaatzi awijimoyitziiri.

3

¹ Riitaki Moisés aminakowentziriri ipira-paeni rikonkiri, iiteetziri Jetro. Sheripiyari rirori janta Kosheka-weniki. Ikanta raanakiri Moisés ipira-paeni ochempi-mashiki raminakaeri royaari. Rareeta-ka iiteetziro Mamerii-toni, rootaki rochempi-mashite Tajorentsi.* ² Ari roñaahakari janta Ronampiri Tajorentsi ipaamatzi-motakiri. Ikanta ramina-pero-tanaki Moisés, iñaatziro kitochee-maeshi paamatatsiri, teemaeta opaaka omoreki. ³ Ari ikanta-shire-tanaki Moisés: “Nimaeka naminakitero okaakiini kaari othonkatanta otaaha, tee noña-piintziro kimityaawoni iroka.” ⁴ Ikanta iñaakiri Tajorentsi ipokaki Moisés raminiro okaakiini, iñaawaetanaki omorekakira kitochee-maeshi, ikantziro: “¡Moisés!” Ikantzi Moisés: “¿Iitaaka?” ⁵ Ikantzi Tajorentsi: “Eero ponsirokawo okaakiini morekaen-tsiriri. Panashi-kontatashiyaa, tema pikatziyan-tatyaawo tajorentsi-pathari.” ⁶ Eekiro ikantana-kitzii Tajorentsi: “Naakataki Itajorentsite piwaajatziite, Itajorentsite Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.” Ari rotzimika-wootanaka Moisés, tema ithaawan-tanaki-tyaari Tajorentsi raminawooteri.

⁷ Eekiro iñaanata-nakitziiri Tajorentsi, ikantziro: “¡Moisés! Noñaakiri rashironka-waeta ikaatzi nashitari naaka jeekatsiri Apitantoniki. Nokemakiri ratekakaakiri aminayi-tziriri rantawae-teeyinira. Noñaakiri rashironkaa-waeta. ⁸ Tema rootaki nopokan-takari kepatsiki, nookakaa-wenteeri rashiwitakari Apitantoni-jatzi. Nomishitowaeri, naaneri otsipaki kepatsi poshini-patha-tatsiri, kimii-pathatatsiri, jempe oshookapae osheki pankirentsi, eejatzi jempe itzimapae osheki ipireetari. Tema rootaki inampi-witari nimaeka Owinteni-jatzi, Thaawan-taarewoni-jatzi, Ochempi-weni-jatzi, Nampitsi-weni-jatzi, Thaantewenijatzi eejatzi Kaya-weni-jatzi.† ⁹ ¡Moisés! Nokemakiniri ratekani Israel-paeni, noñaakiri eejatzi Apitantoni-jatzi osheki rowashironkaa-waetakiri. ¹⁰ Otsizimatye piyaate Apitantoniki jempe ipinkatharitzi Faraón, pomishitowaeri rompera-waeteetari Israel-paeni, nashitari naaka.” ¹¹ Ikantanaki Moisés: “Tee noripero-waetzi naaka niyaata-shitan-tyaari Faraón, nomishito-wanteeyaari nosheninka-paeni ijeeki Apitantoniki.” ¹² Ikantzi Tajorentsi: “Aritaki akaate, iroka piyotan-tyaari naakataki otyaantzimiri: Aririka pomishitowa-yiteeri ikaatzi nashitari naaka ijeekira Apitantoniki, aritaki pipinkatha-teenari maawoeni jaka tonkaariki.”

¹³ Ikantanaki Moisés: “¡Tajorentsi! Eenitatsi pomeentsi-tzimotanari aririka niyaawi-takyaa, nokanta-paakiri Israel-paeni: ‘Naaka rotyaantani Itajorentsite awaejatziiteni.’ Aririka rojampi-tanakina, ikantena: ‘¿Jempema iitaka rirori?’ ¿Iitakama nokanterini naaka?” ¹⁴ Ari rakanaki Tajorentsi, ikantzi: “NAAKATAKI NAAKATAKI PIINTA-TSIRI.” Eekiro ikantana-kitzii Tajorentsi: “Iroka pikanterini Israel-paeni: ‘Irika iitachari NAAKATAKI, riitaki otyaanta-kinari nopokantari noñeemi eerokapaeni.’” ¹⁵ Eekiro iñaawae-tanakitziiri Tajorentsi ikantziro Moisés: “Pikanteri pisheninka Israel-paeni: ‘Iroka ikantzi Awinkatharite, Itajorentsite awaejatziite Abraham, Isaac, Jacob, riitaki otyaantani noñeemi eerokapaeni.’ Tema ashi owaatyero nowaero. Ari iiteenari pisheninkapaeni eejatzi ikaate ichariniiyeteeyari paata rirori. ¹⁶ Piyaate, pipiyoteri antaripero-paeni Israel-paeni, pikanteri: ‘¡Nosheninka! Roñaahaana Awinkatharite, Itajorentsite awaejatziite, Itajorentsite Abraham, Isaac, Jacob, ikamanta-kinawo jempe pikanta iñaakimi rowashironkaa-waete-tzimi Apitantoniki. ¹⁷ Iroka otsipa ikantakinari: ‘Aritaki nookakaa-wenteemi owashironkae-tzimi Apitantoniki, noejeekaemi inampiiteki iwaajatziite Owinteni-jatzi, Thaawantarinijatzi, Ochempi-weni-jatzi, Nampitsi-weni-jatzi, Thaantewenijatzi, eejatzi Kayaawenijatzi, jempe oshookapae osheki pankirentsi, eejatzi jempe itzimapae osheki ipireetari.’” ¹⁸ Aririka poeminta-takaa-kyari antaripero-paeni, riitaki pitsipa-tanakyaa piyaata-shiteri pinkathari Apitantoniki, pikanta-paakiri: ‘¡Pinkathari! Roñaahaakina Tajorentsi, Itajorentsite nosheninka Heber-paeni. Otsizimatye nanashi-teeyeni okaate mawa kiteejeri, niyaate ochempi-mashiki notayiniri nopira Nowinkatharite Tajorentsi.’” ¹⁹ Niyotzimaetaka naaka, eero ishinetzimi piyaate pinkathari-tatsiri Apitantoniki. Otsizimatye noshintsiteri naaka. ²⁰ Roo kanteench,

* 2:16 ipira, opira = owisha = oveja * 3:1 ipira-paeni = owisha; Tema inashi-yitaka iwaero rikonkiri Moisés, iiteetziri: Jetro, Reuel, ikantee-tziri eejatzi Hobab. † 3:8 jempe oshookapae osheki pankirentsi, eejatzi jempe itzimapae osheki ipireetari = itzimapae osheki pitsi eejatzi tenichaa, ikimi-waetapaawo oshiyaatapa nijaa.

aritaki noñaaha-kimiro noshintsinka, nowamayi osheki Apitantoni-jatzi. Aririka iñaakiro okaate nanteri inampiteeki, aripaete ishineteemi pinkathari Faraón piyaatee. ²¹ Naaka kantakae-yaarini Apitantoni-jatzi ipashitan-tawae-yaariri oetarika-paeni pisheninka-paeni aririka riyaaatee-yeeni, tema eero riyaa-wakowae-tashi-tanaa. ²² Tema othonka okowako-taneero tsinani jeeka-nampi-tziri, okowako-taneero otsipata-piintari, opayati-waero ooro, koriki, eejatzi kithaarentsi-paeni. Rootaki pikithaa-teriri pitomi-paeni, tema paapitha-tanee-ri maawoeni rashaahawo Apitantoni-jatzi.*

4

¹ Ari ikantanaki Moisés: “¡Tajorentsi! Eero imatziro nokantiriri, osheki ipiyatha-tina. Apatziro ikantee-yinani: ‘¡Moisés! Tee roñaayimi Tajorentsi.’” ² Rapiita-nakiri Tajorentsi, ikantziri: “¡Moisés! ¿Iitaka poteeyakiri pakoki?” Ikantzi Moisés: “Nokotzi nateyi.” ³ Ikantzi Tajorentsi: “Ajantyyaa pookiro jaawiki.” Rookakiro Moisés ikotzi. Ari opeyanakari maanki. Ishiya-pitha-tanakawo ikotzi iñaakiro opeyanakari maanki. ⁴ Ikantzi Tajorentsi: “Poteeyiri ipatzishithaki.” Imatakiri Moisés roteeyakiri, kotzitsi-tanee. ⁵ Ikantzi Tajorentsi: “Piñaakiro. Rootaki riyotan-teetyaari maperori noñaahakimi, tema naaka Itajorentsite piwaejatzite Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.”

⁶ Ari ikantanakiri eejatzi Tajorentsi: “¡Moisés! Pojate-wakotyaa pishipaneeki.” Imatakiri Moisés, iñaatziro rako othonka opathaananaki, kitamaa-wakotanaki, kimiwae-tanaka okitamaatzi jiriniki. ⁷ Ikantzi Tajorentsi: “Papiiteero poja-tewa-koteeyaa.” Rapiitakiro Moisés rojate-wakotaa. Etsiyatane ipathaawo, kimitanaa ikantaha maawoeni iwathaki. ⁸ Ikantzi Tajorentsi: “Eerorika ikemijian-teetzi iñaawiteetakyawo petakyaari poñaahantiri, aritaki ikemijan-teetakimi aririka iñaahetakiro otsipa poñaahantiri. ⁹ Eerorika ikemijan-teetzi iñaahantiri-potakyaawo iroka apite kaari iñaapiin-teetzi, paaki eepichokiini nijaa, pijakotiro jaawiki. Aritaki oshiyana-kyawo irantsi.”

¹⁰ Ikantzi Moisés: “¡Apaá Nowinkatharite! Osheki opomeentzi-tzimotana noñaawaeti, tema ari nokantzita paerani, eejatzi nimaeka piñaana-tanta-kinari pompera-tina. Tema osheki nokowa-piintawita nokenkitha-waetimi, osheki nokijopaantetaki noñaawaeti-rika.” ¹¹ Ari ikantzi Tajorentsi: “¡Moisés! ¿Iitaka pakiriri atziri-paeni iñaani? ¿Kaarima naaka kijopaante-takaeriri, matayempi-tatakaeriri, eejatzi mawiyaaakitakaeriri? ¿Kaarima naaka aminakaa-yitziriri eejatzi? ¹² Otzimatyee piyaati, aritaki niyotaaikimi jempipikanteri, naaka tsipatimimi.” ¹³ Eekiro ikantana-kitzii Moisés: “¡Apaá, Nowinkatharite! Potyaanti itsipa atziri.” ¹⁴ Ari ikijatha-tanakiri Tajorentsi irika Moisés, ikantanakiri: “Aritaki jjeekiri janta pientzi Aarón, isheninka Leví-paeni. Riyotziro iñaawaetzi kameetha rirori. Pokaki itonkiyo-timi, antawo ikimoshiretanaki aririka iñaawaemi. ¹⁵ Tema eeroka kamantirini okaatzi ikenkitha-takaanteri, ari nojeekityaari eejatzi naaka notsipatemi, niyoteemiro okaate panteri. ¹⁶ Rootaki ikamantiriri Aarón maawoeni atziripaeni okaatzi pikanta-kiriri eeroka. Tema okaatzi pikaman-tiriri Aarón okimiwae-tyaawo naakami Tajorentsi naanatirini atziripaeni. ¹⁷ Iroka pikotzi poteeyeri, rootaki pimatant-tyaawori kaari iñaapiin-teetzi.”

¹⁸ Ari ipiyaa Moisés ipankoki rikonkiri Jetro, ikantapaeri: “¡Konki! Rootentzi niyaatee Apitantoniki, jempijeeki nosheninka-paeni. Nokoyi naminaatiri eeniro-rika rañaayitzi.” Ikantzi Jetro: “Pimateero ñotzi, okantashitzimatyaa tekatsi awijimo-temini.” ¹⁹ Tema ikantzi-takari Tajorentsi irika Moisés jjeekantari Kosheka-weniki, ikantakiri: “¡Moisés! Pipiyi Apitantoniki, tema kamae kowawita-chari rowamayimi.” ²⁰ Tema raaneero iina Moisés itsipataa-neero itomi-paeni, ikyaaokotakaa-naari ipira-paeni, piyaa Apitantoniki. Tema tee rotsiparyawo ikotzi Tajorentsi.*

5

¹ Ikanta Moisés itsipatari Aarón jataki ikenkitha-waetakaeri Faraón, ikantapaakiri: “¡Pinkathari! Pikemiro iñaani Tajorentsi, Ajorentsite Israel, ikantzimi: ‘Pishineteri atziri nashitari naaka riyaaatee ochempi-mashiki roemoshirenkaena.’” ² Ari rakanaki Faraón, ikantanaki: “¿Iltzimika Tajorentsi nokemijantiri, rootakima noshine-tantyaariri pisheninka-paeni riyaaatee? Tee niyotziri jempije itzimi Tajorentsi-tatsiri, eero noshine-tziri riyaaatee pisheninka-paeni.” ³ Ari ikanteeyini rirori: “¡Pinkathari! Roñaahaana Itajorentsi nosheninka Heber-paeni. Otzimatyee niyaateeyeni, okaate mawa kiteejeri nareetan-tyaari ochempi-mashiki. Ari notayi-niri natsipe-takaani Notajorentsite, eero aantana mantsiyarentsi, eero rompojanteetana.” ⁴ Ari rakanaki iwinkatharite Apitantoni-jatzi, ikantziri: “¡Moisés! ¡Aarón! ¿Iitaka pookakaan-tyaariri rantawaero pisheninka-paeni? Ikantawa-kaata, otzimatyee rantawaeti.” ⁵ Eekiro ikantana-kitzii Faraón: “Osheki pisheninka Israel-paeni jaka nampitsiki. ¿Kameetha-tatsima pookakaeri rantawaero?” ⁶ Tema tee ishenkaana Faraón, riyotaakiri ikaatzi aminiriri Israel-paeni, jewayitziro antawaerentsi, ikantziri: ⁷ “Aritapaaki pipakiri katawoshi wetsika-yitziro kikonakiri kepatsi, riyaaati rirori rayi katawoshi. ⁸ Pishintsiwentzi-maetyaari pikantiri: ‘Tee nokoyi powetsiki eepichokiini, tema nokowatzii powetsiki jempije okaatzi powetsika-piintziri.’ Tema iperatee-yatyaani, rootaki ikaeman-teeyarini, ikantzi: ‘¡Aatiwé. Atayiniri atsipeta-kaani Atajorentsite!’” ⁹ Pipa-pero-tiri osheki rantawaero, eero pishine-tziri jjeekashiwaityaa irikapaeni. Eero ikemijanta-waetziro theeyaantsi-paeni ñaantsi.”

¹⁰ Jataki aminiriri Israel-paeni, jewatakaan-tzirori antawaerentsi, ikantapaakiri: “Pikemi ikantakinari Faraón: ‘Tema eero nopayiteemi katawoshi.’” ¹¹ Eeroka jatatsini payi. Roo kanteencha otzimatyee kikonakiri kepatsi powetsiki okaatzi powetsika-piintziri.” ¹² Ithonka ikinayi-tanaki Israel-paeni jempje-rika-paeni

* 4:20 ipira-paeni = asno

janta Apitantoniki, ithotyakoyitzi katawoshi. ¹³ Ari ikantapiin-tanakiyaa rowayitakiri Faraón ishintsiwentantzi rowetsikaeti kijonakiri kepatsi okaatzi rowetsika-piintziri Israel-paeni. ¹⁴ Tema osheki ipajawae-teetakiri Israel-paeni rowakiri Faraón reewatiri isheninka-paeni, ikantziri: “¿Iita kaari pimonkaa-tantawo okaatzi powetsika-piintziri? Tee pimatziro chapinki, eejatzi nimaeka.”

¹⁵ Jateeyakini jewatziriri Israel-paeni, ikantapaakiri Faraón: “¡Pinkathari! ¿Iita powashironkaan-tariri patzirite? ¹⁶ Tema tee ipaeteena katawoshi, eekiro ishintsiwent-teetayaana, ikanteetana: ‘Powetsiki osheki kijonakiri kepatsi.’ Ipajatzima-teetana. Riitaki kantakaan-tzirori pinampina-paeni.” ¹⁷ Ikantanaki Faraón: “Tema piperatee-yatyaani eeroka. Rootaki pikantantari: ‘¡Aatiwé. Atayiniri atsipeta-kaani Atajorentsiti!’ ¹⁸ Pipiyanaki, pantawae-teeyini. Okantawityaa eero ipaetzimi katawoshi, ozimatyee powetsiki kijonakiri kepatsi okaatzi powetsika-piintziri.” ¹⁹ Osheki opomeentsi-tzimota-nakari Israel-paeni jewatziriri isheninka-paeni rantawaeti, ishintsiwent-teetziri rirori rowetsiki kijonakiri kepatsi okaatzi rowetsika-piintziri kitejeriki. ²⁰ Roo ishitowa-nakitzi ikenkitha-waetakaeri Faraón, iñaapaakiri Moisés eejatzi Aarón royaawen-takari. ²¹ Ikantapaakiri: “Riitaki Atajorentsiti owajankitaa-wenti-mironi okaatzi pantakiri. Eeroka kantakaan-takiro ikijashiri-tanteeri Faraón eejatzi inampina. Okemiwae-takawo eeroka pakirinimi iyotsiro-shitha-kiti rowamaanteeri.”

²² Ari ramanana Moisés, ikantzi: “¡Ashitanari! ¿Iita powajankitaan-tariri pashitari eeroka? ¿Iitaka potyaan-tanta-kinari nopokan-takari noñiiri? ²³ Tema rowajankitaa-waetanakiri Faraón nosheninka-paeni nokenkitha-takota-paakiniri piwaero, tekatsi-maeta panti pookakaa-wentantee-yaariri pashitari eeroka.”

6

¹ Rakanakiri Tajorentsi, ikantziri: “¡Moisés! Piñaakowentero noshintsiteri naaka Faraón ishinetan-teemiri pishitoyi inampiki, riitaki shinti-teemini eejatzi eerokapaeni piyaatee.” ² Eekiro ikantana-kitziiri Tajorentsi: “Tema naaka Tajorentsi. ³ Naaka oñahakariri paerani Abraham, Isaac, Jacob, nokaman-takiri nowaero, nokantakiri: ‘Naaka Tajorentsi Shinti-perori’, teemaeta nokaman-tziri nowaero-pero, noeta ‘Naakataki.’ ⁴ Tema eenitatsi nokashiya-kaakiriri rirori-paeni, nokowaki inampitee-yaawo Owinteniki jempe ikimita-kaanteetakiri itsipa-jatzipaeni irika. ⁵ Niyotzitaka eejatzi osheki rowashironka-waetaka Israel-paeni, ishinti-waetakiri Apitantonijatziri rantawae-takaeri. Tema noshiretakawo nokashiya-kaakiriri. ⁶ Rootaki pikantan-tyaariri Israel-paeni, pinkanteri: ‘Pikemi ikantzimi Tajorentsi: ‘Naaka Tajorentsi, aritaki nookakaawen-teemi ishinti-tzimira rantawae-takaemi Apitantonijatziri. Ari piñaakiro noshintsinka, kameetha nowawijaa-koyiteemi nokijawen-teemi. ⁷ Naaka ashitee-mini, naaka Pitajorentsiti-teeyaa. Ari okantayaa piyotan-teeyariri naakataki Pitajorentsiti, naaka ookakaawen-teemiri rompera-waetzimi Apitantonijatziri. ⁸ Naneemi nampitsiki nokashiya-kaakiriri paerani piwaejatzite Abraham, Isaac, Jacob. Rootaki nopaemiri, pashitee-yaawo. Naakataki Tajorentsi.’”

⁹ Rootaki rapiitakiri Moisés ikamantziri isheninka-paeni, teemaeta ikemijan-teeyini, tema antawo okantzi-motakiri ishinti-teetzirira rantawaete. ¹⁰ Ari rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés: “¹¹ ‘Piyaate pikanteri Faraón pinkathari-tatsiri Apitantoniki, ishinetiri riyatee pisheninka-paeni ijekawaetakira iipatsiteki.’” ¹² Ari ikantanaki Moisés: “¡Tajorentsi! Tee ikoyi ikemijantena nosheninka-paeni. Rii owanaapero Faraón eero ikemijantana, tema tee niyotzi noñaawaetzi kameetha.”

7

¹ Ari iñaanateeri Tajorentsi irika Moisés, ikanteeri: “¡Moisés! Naaka kantakae-yaawoni ikimita-kaantantimiri Faraón eerokami tajorentsi. Riima pirentzi Aarón, riitaki pikimi-takaantiri kamantantironi piñaani. ² Tema eeroka kamantirini Aarón okaatzi nokantimiri, rowawijayi-maetyaanari rirori Faraón ishinetan-teeyariri pisheninka-paeni ishitowae inampiki. ³ Roo kanteencha osheki nokijo-shire-takaeri Faraón. Roojatziri noñaakan-tantyaawori kaari iñaapiin-teetzi Apitantoniki. ⁴ Eero ikemi-maetzimi Faraón. Roo kanteencha aritaki noñaakaeri noshintsinka maawoeni Apitantonijatziri. Tema kameetha nokijawen-teeyariri pisheninka Israel-paeni, nashitari naaka, nokimi-takaeri nowayiriri. Aritaki naayiteeri maawoeni ijekawae-witaka Apitantoniki. ⁵ Aririka noñaahan-takiro noshintsinka Apitantoniki, aririka nahaeri pisheninka Israel-paeni janta, aripaete riyoti Apitantonijatziri naaka Tajorentsi.” ⁶ Imatakiro Moisés eejatzi Aarón okaatzi ikantakiriri Tajorentsi. ⁷ Tema okaataki Moisés 80 rojarentsiti ikenkitha-waetakaan-takariri Faraón. Riima Aarón okaataki rirori 83 rojarentsiti.

⁸ Ari rapiiteero Tajorentsi iñaanateeri Moisés eejatzi Aarón, ikantziri: “⁹ ‘Aririka ikantakimi Faraón: ‘Ajaantayaa poñaayina kaari iñaapiin-teetzi,’ pikanta-nakiri eeroka Aarón: ‘Pookiro pikotzi ikatziyakaha Faraón opeyaari maanki.’” ¹⁰ Jataki Moisés eejatzi Aarón iñiiri Faraón, imatakiro ikantakiriri Tajorentsi. Rookakiro ikotzi Aarón ikatziyakaha Faraón itsipayi-takari inampina, opeyanakari maanki ikotzi. ¹¹ Ari ikaemakaan-takiri rirori Faraón yotaniri-paeni eejatzi sheripiyari-paeni Apitantonijatziri. Imawita-paakawo rirori-paeni. ¹² Rookapaakiro ikotzi apaani-paeni rirori, opeyanakari maanki. Roo kanteencha ikotzi Aarón oniyakiri rashi irika-paeni yotaniri. ¹³ Teemaeta ikemijantzi Faraón, eekiro ikijo-shiretanakitzi. Tema mataka ikantzi-takari Tajorentsi.

¹⁴ Ari rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Osheki ikijo-shiretaka Faraón, tee ishinetziri riyatee pisheninka-paeni. ¹⁵ Pananin-kashiteri Faraón riyataa-manee rirori nijaaki. Pitonkiyo-tyaari nijathapyaaiki

* 6:3 Naakataki = Jehová = Yawé = Pinkathari

poteeyiro pikotzi peyakariri maanki. ¹⁶Pikantiri: ‘¡Pinkathari! Tema rotyaanta-witakina Tajorentsi, Ita-jorentsise Heber-paeni, nokaman-timiro iñaani ikantzimi: “Pishineteri nashitari naaka riyaaete ochempi-mashiki ipinkatha-tina.” Roo kanteencha teemaeta pikemi eeroka, owanaa pipiyathataka. ¹⁷Rootaki ikantan-takari eejatzi Tajorentsi: “Iroka piyotan-tyaanari naaka Tajorentsi.” Píñaakina noteeyakiro nokotzi, rootaki nopajaan-tyaawori nijaa, aritaki opeyana-kyaaowo iraantsi. ¹⁸Ari ithonkakyaa ikami maawoeni ikaatzi jeekatsiri nijaa, oshityaati nijaa. Tema osheki ipinkamatiro Apitantoni-jatzi aririka imiritiro.’” ¹⁹Ikantanakiri Tajorentsi irika Moisés: “Pikanteri pirentzi Aarón rowaankiro ikotzi jempe ojeekayitzi nijaa, inkaari, jempe owaanka-naayita, jempe rowaan-teetawo Apitantoniki, tema othonkyaa opeyaowo iraantsi okaatzi tzimayi-tatsiri inchato-naaki eejatzi mapinakiki, maawoeni.”

²⁰Tema imatakiro Moisés eejatzi Aarón okaatzi ikantakiriri Tajorentsi. Roñaahakiri Faraón itsipatakari inampina-paeni, ipajaan-takawo ikotzi nijaa, thonkaka opeyanakawo iraantsi okaatzi tzimatsiri janta. ²¹Thonkaka ikamayitaki maawoeni ikaatzi jeekatsiri nijaa-ki, thonkanaka oshityaatanaki nijaa, tee okameethatzi imiriteero Apitantoni-jatzi. Thonkaka iraanchaataki maawoeni nijaa janta Apitantoniki. ²²Roo kanteencha imatakiro eejatzi isheripiyarite-paeni Apitantoni-jatzi okaatzi rantakiri Moisés. Rootaki ikijo-shire-tantari Faraón, tee ikemijantzi, tema mataka ikantzi-takari Tajorentsi. ²³Piyaa rirori Faraón ipankoki, apatziro inimowae-tziri, tee okantzimotyari okaatzi iñaawitakari. ²⁴Tema ikiyako-teeyakini oth-apyaaiki nijaa maawoeni Apitantoni-jatzi ikoyi rayi kiteshaari nijaa, rootaki rireri, tema tee okameethatzi rireero antawaani. ²⁵Ari maakotaki okaatzi 7 kitejeleri ipeyanta-kawori Tajorentsi iroka nijaa iraantsi.

8

¹Ari rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Piyaate ijeekira Faraón, pikanteri: ‘Ikantzi Tajorentsi: “Pishineteri ikaatzi nashitari naaka riyaaete ipinkatha-teena. ²Eerorika pishine-tashitari, aritaki nowajankitaan-takimiri mashero-paeni maawoeni piipatsiteki. ³Ari itzimaki osheki mashero nijaaki, ikyayite pipankoki, eejatzi jempe pimaapiintzi. Tema ari ithonkyaa ikyapaaki ipankopaeniki pinampina-paeni, eejatzi ipankopaeniki maawoeni pisheninka. Ari ikyayitaki pitashi-mentoki, pichomoniki-paeni, maawoeniki. ⁴Ithonkyaa rateeta-paakimi mashero-paeni, eejatzi ikanta-paakiri maawoeni pisheninka-paeni. Imatakiro pinampina-paeni eejatzi.”’” ⁵Opoñaashita ikantanakiri Tajorentsi Moisés: “Pikanteri Aarón rowaankiro ikotzi jempe otmizimayitzi nijaa, jempe rowaan-teetawo eejatzi. Ari ipoñeeyaari mashero-paeni iñahaeteri Apitantoniki.” ⁶Ari rowaanka-nakiro Aarón ikotzi jempe otmizimayitzi nijaa janta Apitantoniki. Tema tonkaapaaki osheki mashero, ipamankapaakiro nampitsipaeni Apitantoniki. ⁷Roo kanteencha imatizitakawo sheripiyari-paeni, roetonkaaki isheripiyarin-kakiini rirori osheki mashero janta Apitantoniki.

⁸Rootaki ikamaakaan-tanta-kariri Faraón ipoki Moisés eejatzi Aarón, ikantawakiri: “Pikowako-teeri Tajorentsi ipeyeeri mashero-paeni ikaatzi oñaashirenka-kinari naaka eejatzi nosheninka-paeni. Aritaki noshine-takiri pisheninka-paeni riyaaete itayiniri ratsipe-takaani Pitajorentsise.” ⁹Ari rakanakiri Moisés pinkathari Faraón, ikantziri: “Pikantena jemperika okaatzi namanakotantemireri eeroka, pinampina-paeni eejatzi pisheninka-paeni, eero roñaashirenkan-teemi mashero-paeni pipankokipaeni, apatziro ijeeki nijaaki.” ¹⁰Ikantzi Faraón: “Okiteeje-tamane.” Ikantzi Moisés: “Aritaki omatakyya okaatzi pikowakiri, rootaki piyotan-tyaari tekatsi itsipa monkaatyarinini Notajorentsise. ¹¹Tema eero itzimane mashero-paeni pipankoki, eejatzi ipankoki pinampina-paeni, ari ikantzitakyaa ipankokipaeni pisheninka-paeni, apatziro ijeekayite nijaaki.” ¹²Ikanta ipiyaa Moisés eejatzi Aarón ipoñaahaavo ipankoki Faraón. Ari ramananaka Moisés ikowako-tziri Tajorentsi ipeyeeri mashero-paeni ikaatzi oñaashirenka-kiriri Faraón. ¹³Imatakiro Tajorentsi okaatzi ikowakiri Moisés. Ithonka ikamanaki mashero-paeni kyahaen-tsiri pankotsiki, piyoteen-chari okaankiiteera, eejatzi owaantsiki-paeni. ¹⁴Tema ithonka ipiyota-kaanteetakiri mashero ikaatzi kamaantsiri, shityeanka-mashitaki. ¹⁵Tema tekatsi kantashiryaaneerini Faraón, kameetha ijeekane. Ari rapiita-neero ikijo-shire-tanee, tee rantziro ikantawi-teetariri, mataka okaatzi ikantzi-takari Tajorentsi.

¹⁶Ari rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Pikanteri pirentzi Aarón: ‘Powaankiro pikotzi, pipajaanetero kepatsi, tema rootaki peyaneen-chani netsi, ithonkyaa iñahaeteri maawoeni Apitantoniki.’”*

¹⁷Tema imatakiro Aarón okaatzi ikantee-takiriri. Rowaankakiro ikotzi, ipajaanetero kepatsi, peyanaka netsi. Riitaki shenita-neentsiri maawoeniki Apitantoniki. Tema roñaashirenka-paakiri atziri-paeni eejatzi piratsi-paeni. ¹⁸Ari imawitakawo eejatzi sheripiyari-paeni ipeyiri netsi isheripiyarin-kakiini, teemaeta imatziro. Tema osheki ikantanaka ini atziri-paeni eejatzi ipira-paeni. ¹⁹Ikantawi-takari sheripiyari-paeni pinkathari Faraón, ikantziri: “Okaatzi piñaakiri, Tajorentsi kantakaawo.” Teemaeta ikemi Faraón ikantawi-teetariri, tema mataka okaatzi ikantzi-takari Tajorentsi.

²⁰Ari rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Pananin-kashiteri okiteeje-tamane Faraón riyaaatamane nijaaki, pikanteri: ‘Iroka ikantzi Tajorentsi: “Pishineteri riyaaete nashitari naaka ipinkatha-teena. ²¹Tema eerorika pishine-tziri riyaaete, aritaki notyaantaki osheki inashi-tachani shimpoki-paeni, riitaki oñaashirenka-paakimini pipankoki, ipankoki pinampina-paeni eejatzi ipankokipaeni maawoeni pisheninka-paeni. Ithonkaero maawoeni iipatsite jempe inampiyitawo. ²²Eeromaeta itzimi shimpoki-paeni Okaakishaariki jempe ijeeki Israel-paeni, ikaatzi nashitari naaka. Tema rootaki piyotan-tyaari naaka Tajorentsi ashitawori kepatsi. ²³Tema naaka ookakaa-wenteerini maawoeni nashitari naaka, ikaatzi pashitawitakari eeroka. Inkaamani omatyaa iroka.”’” ²⁴Tema imatakiro Tajorentsi okaatzi ikantakiri, pokapaaki

* 8:16 netsi = tsitio

osheki shimpoki ipankoki Faraón, ipankoki inampina-paeni, eejatzi ipankoki isheninka-paeni, ithonka ipamankapaakiro maawoeni Apitantoni. Tema ithonka rowaaripero-tanta-paaki irika-paeni shimpoki.

²⁵ Rootaki ikaeman-takariri Faraón irika Moisés eejatzi Aarón, ikantakiri: “Kantacha piyaate pitayiniri patsipe-takaani Pitajorentsiti, roo kanteencha eero pawijiro jempe oweyaa nampitsi.” ²⁶ Ari ikantzi Moisés: “Tee inimotana pikantanari, tema piwinkani roori aririka notayiniri Notajorentsiti. Aririka nomatakiro iwinkani Apitantoni-jatzi, aritaki rowamaa-wentakinawo. ²⁷ Otzimatyee nijaateeyeni, tema okaatzi mawa kiteejeri nanashitya ochempi-mashiki, notayiniri natsipe-takaani Notajorentsiti, nanteero okaatzi ikantanari rirori.” ²⁸ Ikantzi Faraón: “Aritaki noshine-takimi piyaate pitayiniri patsipe-takaani Pitajorentsiti janta ochempi-mashiki, eeromaeta piyaa-perotzi inteena. Pamanakotena eejatzi naaka.”

²⁹ Ikantzi Moisés: “¡Pinkathari! Aririka noshitowanee nokenkitha-waetakaemi, aritaki nokowako-takiri Tajorentsi ipeyeeri inkaamani irika-paeni inashi-yitachari shimpoki ikaatzi oñaashirenka-kimiri eeroka, pinampina-paeni eejatzi pisheninka-paeni. Okantashitzimaetya eero papiitziro pamatawitana, pithañee-yaari nosheninka-paeni riyaae itayiniri ratsipe-takaani Notajorentsiti.”

³⁰ Ari ishitowanee Moisés ikenkitha-waetakaeri ipankoki Faraón, ramanaari Tajorentsi. ³¹ Imatakiro Tajorentsi okaatzi ikowakiri Moisés. Peyanaa shimpoki-paeni ikaatzi oñaashirenka-kiriri Faraón, inampina-paeni eejatzi maawoeni isheninka-paeni, tekatsi apaani tzmahaan-tanaa-tsini. ³² Roo kanteencha Faraón, rapiita-neero ikijo-shire-tawaetzi, tee ikemijantziro ikantee-tziriri, tee ishinetziri riyaaete Israel-paeni.

9

¹ Ikanta Tajorentsi rapiiteeri Moisés ikantakiri: “Piyaaete piñeeri pinkathari Faraón, pikanteri: ‘Ikantzi Tajorentsi, Itajorentsiti Heber-paeni: “Pishineteri ikaatzi nashitari naaka, riyaaete ipinkatha-teena. ² Tema eerorika pishine-tziri riyaaete, roojatzi-rika pithañee-yaari, ³ aritaki nowajankitaan-takimiro kowaenkatsi-siri mantsiyarentsi, rootaki thonkaerini ikaatzi pipirarari powaneki, ikyaaokoetari-paeni, maawoeni.* ⁴ Riima ipira-paeni Israel-paeni, eero ikamahaantzi apaani. Tema nina-shityaari ikaatzi rashitari Israel-paeni, eejatzi rashi Apitantoni-jatzi.” ⁵ Ari rowaki Tajorentsi apaani kiteejeri, ikantzi: “Inkaamani nomatero okaatzi nokantakiri.” ⁶ Okanta okiteeje-tamanae, imatakiro Tajorentsi okaatzi ikantakiri. Ithonkanaka ikamaki ipira-paeni Apitantoni-jatzi, riima rashi Israel-paeni tee ikamahaantzi apaani. ⁷ Rojampi-kowen-takiri Faraón ipira-paeni Israel-paeni, ikematziro ikanteetzi: “Tee ikamahaantzi apaani.” Roo kanteencha Faraón, eekirowa ikijo-shire-tanakitzi, tee ishinetziri riyaaete Israel-paeni.

⁸ Ari rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés eejatzi Aarón, ikantziri: “Powiiteeyini jamampo, riitaki Moisés oñaayirini Faraón rooka-panetero. ⁹ Rootaki shekita-neentsini jamampo maawoeni Apitantoniki. Rootaki pathaakaa-yiterini maawoeni Apitantoni-jatzi eejatzi piratsi-paeni.” ¹⁰ Imatakiro Aarón eejatzi Moisés, raanaki ojamampote paamari, jataki ijeekira Faraón. Rooka-pane-takiro Moisés jamampo jenoki. Rootaki opoñaan-tanakari ipathaa-waeyi-tanaki maawoeni atziri-paeni eejatzi ikimita-nakari ipira-paeni. ¹¹ Tee imatziro sheripiyari-paeni okaatzi rantakiri Moisés, tema ithonka ipathaa-waeyi-tanaki rirori, roshiyana-kari jempe ikantayi-tanaka maawoeni Apitantoni-jatzi. ¹² Roo kanteencha, ikantakaawo Tajorentsi eekirowa ikijo-shire-tatzii Faraón, tee ikoyi ikemiro ikantee-tziriri, monkaataka ikantzi-takariri Tajorentsi paerani Moisés.

¹³ Eejatzi rapiiteeri Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Panainkanaki inkaamani piñeeri Faraón, pikanteri: ‘Ikantzi Tajorentsi, Itajorentsiti Heber-paeni: “Pishineteri riyaaete ikaatzi nashitari naaka, ipinkatha-teena. ¹⁴ Tema notyaan-tatzii nimaeka osheki mantsiyarentsi patsipe-tyaari eeroka, pinampina-paeni, eejatzi maawoeni pisheninka-paeni. Rootaki piyotan-tyaari tekatsi itsipa kimitenani naaka jaka kepatsiki. ¹⁵ Tema nimaeka nowajankitaan-temiro eeroka mantsiyarentsi, eejatzi nokimiteri maawoeni pisheninka-paeni, tema ari pikamaetyaanaki jaka kepatsiki. ¹⁶ Omapero-tatyaa, tema naaka kantakaawo pañaayite, rootaki riyotan-teetenari otzimimotana naaka noshintsinka, ari okantya ikenkitha-takoe-tantee-nari naaka maawoeni kepatsiki. ¹⁷ Tema piñaawi-takawo okaatzi awijeentsiri, eekirowa pithañaa-tyaari ikaatzi nashitari naaka, tee pishine-ritzi riyaaitee. ¹⁸ Tema inkaamani, ari okimityaawo nimaeka iweyaaakaha ooryaa, ari piñaakiro opariyi jiriniki, tee inañaeziro paerani jaka Apitantoniki kimityaawoni iroka, omapokakimi nimaeka. ¹⁹ Otzimatyee potyaante ahaaterini pipira-paeni, eejatzi maawoeni tzimatsiri powaneki. Tema aririka opariyaa-paaki jiriniki, othonka owamaapaakiri atziri-paeni, eejatzi ipira-paeni kaari jeekatsini pankotsiki.” ²⁰ Tema eenitatsi apaani-paeni inampina Faraón pinkatha-tanakiriri Tajorentsi ikemakiro ikantakiri, ramayiteeri romperatani eejatzi ipira-paeni ipankoki. ²¹ Riima ikaatzi piyatha-tawori inañani Tajorentsi, tee ramaeri ipankoki romperatani eejatzi ipira-paeni.

²² Ari rapiiteeri Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Powaanka-wakotyaa jenokinta, opariyiita Apitantoniki jiriniki, thonkirini atziri, ipira-paeni eejatzi maawoeni iwankiri Apitantoni-jatzi.” ²³ Ari itzinaa-wakotanaka Moisés jenokinta roteeyiro ikotzi, ikantakaawo Tajorentsi ookathatyaa. Othonka ojiriniki-tanaki maawoeni Apitantoniki. ²⁴ Tema matanaka ojiriniki-tanaki, otsipatakawo jiriniki ookatha-rentsi. Osheki okowaenkataki, tee inañapiin-teetziro paerani Apitantoniki kimityaawoni iroka. ²⁵ Tema othonka owaaripero-tapaakiro jiriniki ipatsiteki Apitantoni-jatzi. Omatakiri maawoeni atziri-paeni, eejatzi ipira-paeni. Omatakiro owaaripero-takiro pankirentsi-paeni shookatsiri owaantsiki, otewaryaa-yitanakiro

* 9:3 pipirarari = waaka-paeni, owisha-paeni; ikyaaokoetari-paeni = caballos, asnos, camellos † 9:16 Waerontsi ‡ 9:23 ookathatyaa = paryaapaaki paamari § 9:24 ookatha-rentsi = paamari

inchato-paeni tzimatsiri nampitsiki. ²⁶ Rooma janta Okaakishaariki jempe inampitee-yawoni Israel-paeni, tee inahaetziro opariyi jiriniki.

²⁷ Ari ikaemakaan-teeri Faraón irika Moisés eejatzi Aarón, ikanteeri: “Nokaariperotaki naaka. Tema kameethari ikanta rirori Tajorentsi. Rooma naaka eejatzi maawoeni nonampina-paeni, kaari-perori nokanteeyani. ²⁸ Pamaniri Tajorentsi okaatantyaari ookatha-rentsi, eejatzi jiriniki. Aritaki noshine-takimi piyaayitee, eero nothañaa-neemi.” ²⁹ Ari rakanaki Moisés ikantanakiri: “Aririka noñaakiro niyaa-tapitha-teero pinampi, ari nowaanka-wako-tashi-teeyari Tajorentsi namaneeri. Ari okaatapaaki ookathataka eejatzi jiriniki, rootaki piyotan-tyaari rashi Tajorentsi iroka kepatsi. ³⁰ Roo kanteencha niyotzi naaka, tekira pipinkathatzimaetari eeroka Tajorentsi, ari ikimitzitakari eejatzi pinampina-paeni.” ³¹ Tema thonkaka okamaki pankirentsi okaatzi powaenka-ryaawi-teenchari, okaatzi eejatzi teyakiwi-teenchari.* ³² Roo kanteencha, teemaeta okamayitzi okaatzi ojamani-yitatsiri oshooka-yitzi.† ³³ Ikanta ishitowanee Moisés ikenkitha-waetakaeri ipankoki Faraón, itzinaa-wako-tanaa ramananeeri Tajorentsi. Awijeen-katanaki jiriniki, tee opariyaani inkani, tee ookatha-taneeyaa. ³⁴ Ikanta inaaikiro Faraón tee opariyane inkani, awijanaki jiriniki, tee ookatha-taneeyaa, ari ikaaripero-tanee eejatzi. Tema rapiita-neero ikijo-shire-tanee, ari ikimitzi-tanaari inampina-paeni. ³⁵ Maperotanaa ikijo-shire-tawae-tanee Faraón, tee ishinetziri riyaae Israel-paeni. Tema monkaataka ikantakiriri Tajorentsi paerani Moisés.

10

¹ Eejatzi rapiiteeri Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Piyaati piñiiri Faraón, tema naaka kantakaari ikijo-shire-tawae-tantari rirori eejatzi inampina-paeni, rootaki inaantee-tyaawori kaari inaaapiinteezi. ² Rootaki pikaman-teeriri pitomi-paeni eejatzi picharini-paeni okaate nantayi-teeri Apitantoniki, tema noñaahayitee-ri kaari inaaapiin-teezi. Ari piyoyiteeri eerokapaeni naakataki Tajorentsi.” ³ Ari riyaaatanaki Moisés eejatzi Aarón iniiiri Faraón, ikantapaakiri: “Iroka ikantzi Tajorentsi, Itajorentsite Heber-paeni: ‘¿Jempema okaateka pipakaero pikijo-shire-yitzi? Pishineteri riyaaete ikaatzi nashitari naaka, ipinkatha-teena. ⁴ Eekiro-rika pithañaa-tyeeyari, ari namaki inkaamani osheki tsitsiri pinampiki. ⁵ Ipamanka-paakiro kepatsi, eero okaankitee eepichokiini. Ithonka-paakiro royaawo tzimahaan-taneen-tsiri owamayiromi jiriniki, ithonka-paakiro royaawo okaatzi shookatsiri inchato-paeni. ⁶ Ipiyota-paakyya pipankokipaeni, ari ikantzitakyya ipankoki pinampina-paeni, eejatzi maawoeni ipankopaeniki Apitantoni-jatzi. Inahaeteero kaari inaaayitzi paerani ashitzimiri eejatzi piwaejatzite-paeni.’” Ithonkakiro ikenkitha-waetakaeri Faraón, piyanaa rirori. ⁷ Ikantanakiri inampina-paeni Faraón: “¿Pinkathari! ¿Jempema okaateka ipakaero rajarii-matee irika atziri? Pishineteri riyaaete isheninka-paeni, ipinkatha-teeri Itajorentsite. ¿Tema piñiiri rowaariperotaitakero anampi Apitantoni?” ⁸ Ari rapiitakiro Faraón ikaemakaan-tziri Moisés eejatzi Aarón, ikantakiri: “Piyaati pipinkathateri Pitajorentsite. Roo kanteencha nokoyi pikantina jempe-rika itzimi jatatsini.” ⁹ Ikantzi Moisés: “Tema maawoeni niyaateeyini: eentsi-paeni eejatzi antariki-paeni, notyomi-paeni eejatzi nishintyo-paeni. Ari naaneeri maawoeni nopira-paeni. Tema antawo okantyya noemoshirenkaeri Notajorentsite.”* ¹⁰ Ikantanaki Faraón: “Tema tee omana pikoyi pantiro kaari-perori. ¿Poshiya-kaantzi ari noshine-takimi piyaate, ari paayita-neeri eejatzi peentsite-paeni? Omawitakyya itsipatimi Tajorentsi eerokapaeni. ¹¹ Eero omata pikoyiri. Piyaateeyeni eeroka antari-paeni, pipinkathateri Tajorentsi, tema rootaki pikowae-yakirini.” Roepiyawakiri Faraón tee ikoyi iniiiri.

¹² Ari rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Powaanka-wako-teeyaa jempe ojeeki Apitantoni, tema namatyeo osheki tsitsiri, ithonkiro pankirentsi tzimahaan-taneen-tsiri kaari owamaanaki jiriniki.” ¹³ Ari rowaanka-wako-tanaka Moisés jempe ojeeki Apitantoni roteeyiro ikotzi, ikantakaakawo Tajorentsi otampyaataki kiteejeriki eejatzi tsireniriki. Okanta okiteeje-tamane, ineeetazii osheki tsitsiri amakiri tampyaa kinapaen-tsiri ishitowa-piintzi ooryaa. ¹⁴ Tema piyotapaaka tsitsiri-paeni Apitantoniki. Tee otzimaa jempe okaankitee eepichokiini. Maperori isheninta-paaki, tee ineeetziro paerani, eero ineeeteero paata eejatzi. ¹⁵ Ithonka ipamanka-paakiro maawoeni nampitsi, tsirenitankyya-tapaaki kepatsiki. Ithonka rowapaakawo pankirentsi, maawoeni okithoki-paeni inchato okaatzi tzimahaan-taneen-tsiri kaari owamayi jiriniki. Maperi ithonkakiro, tee ineeete Apitantoniki jempe eerishitee inchatoshi, omataka owaantsiki eejatzi antami-mashiki.

¹⁶ Ari ishintsi-tanaki Faraón ikaemakaan-takiri Moisés eejatzi Aarón, ikantakiri: “Nokaaripero-tzimotakiri Pitajorentsite, ari nokantzi-takimiri eejatzi eeroka. ¹⁷ Roo kanteencha, nokoyi pipyakoteneawo nantzimota-kimiri, eero napiiteero. Pikowakoteri Tajorentsi, ipeyeeri nopankoki naaka irika-paeni owamaan-taniri.” ¹⁸ Ikanta ishitowanee Moisés ipankoki Faraón ikenkitha-waetakaeri, ramananeeri Tajorentsi. ¹⁹ Ari ikantakaakawo Tajorentsi oshintsiti otampyaati okinapaakiro ikyaaapiintzira ooryaa, othonkaneeri aanakiri tsitsiri-paeni ookakiri Inkaariki Kityonkaariki. Tee ineeetaneeri tsitsiri maawoeni nampitsiki Apitantoniki. ²⁰ Roo kanteencha Tajorentsi, eekiro ikijo-shire-takaa-tziiri Faraón, tee ishinetziri riyaaete Israel-paeni.

²¹ Ari rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Pitzinaa-wakoti jenokinta, otsirenikaakitantyaari maawoeni Apitantoniki, tema otsirenikaakiperotatyee kantacha roteeyetiro.” ²² Ari itzinaa-wako-tanaka Moisés jenokinta, tema mawa kiteejeri otsirenikaakitaki maawoeni Apitantoniki. ²³ Tema tekatsi ñahaerini

* 9:31 powaenka-ryaawi-teenchari = cebada; teyakiwi-teenchari = lino † 9:32 ojamani-yitatsiri oshooka-yitzi = trigo, centeno * 10:9 nopira-paeni = owisha-paeni, waaka-paeni

isheninka, okaatzi mawa kiteejeri tee okantya riyaayite jempe-rika-paeni. Riima Israel-paeni koñeetyaakotatsi ipankoki rirori-paeni. ²⁴ Ari rapiita-neero Faraón ikaemakaan-takiri Moisés, ikantakiri: “Piyaati nimaeka pipinkatha-teeri Tajorentsi, paanakiri pitomi-paeni. Apatziro pookanakiri pipira-paeni.”[†] ²⁵ Ikantzi Moisés: “Eeroka pawakinani piratsi notayiri, rijjatzi kachaa-teyamaitatsini notayiniri Tajorentsi. ²⁶ Tema otzimatyee naanakiri ikaatzi nopiratsi naaka. Eero nookanaki apaani, riitaki noemoshirenkan-tapiin-tariri Tajorentsite. Tema eerorika nayiri, tee niyotzi oetarika noemoshirenkan-tyaariri Tajorentsi aririka nareetakya jempe noshiritawo.” ²⁷ Tema riitaki Tajorentsi kantakaakawo ikijo-shire-tantari Faraón, tee ishinetziri riyaayitee. ²⁸ Ikantanakiri Faraón irika Moisés: “¡Piyaati! Tee nokoyi pipiyi piñiina. Aririka napiitakiro noñiimi, aritaki pikamaki.” ²⁹ Ikantzi Moisés: “¡Kameetha pikantakiri! Eero napiiteero noñiimi.”

11

¹ Eejatzi rapiiteeri Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Naaka kantakaeyaawoni iñaantyaawori pinkathari otsipa kowaenkari, roojatzi iñiiri maawoeni Apitantoni-jatzi. Aririka iñaakiro ikowaenka-takotanaki Faraón, aritaki ishineteemi piyaatee. Riitaki Faraón shintsiwen-teemini piyaatanteeyaari. ² Pikanteri pisheninka-paeni ikowakoteri pinatachari ijeeka-nampi-tziri, ari okimitzi-tyaari tsinani-paeni okowakotiro ojeeka-nampi-tziri opayita-waero rowetsikae-tziri koriki, ooro.” ³ Ikantakaakari Tajorentsi Apitantoni-jatzi ipashita-waeyaari Israel-paeni. Ari ikantzi-teetakari eejatzi Moisés, ikimita-kaetakari riroperori. Osheki ipinkatha-takiri inampina-paeni Faraón eejatzi maawoeni atziripaeni. ⁴ Ari ikenkitha-waetakaakiri Moisés pinkathari Faraón, ikantakiri: “Pikemi ikantzi Tajorentsi: ‘Aririka oniyankiityaa-paaki tsireniri, ari nanashitiro maawoeni nampitsi Apitantoni. ⁵ Ari ithonkyaa ikami rantarite-paeni itomi Apitantoni-jatzi, eejatzi rantariti itomi-paeni Faraón, okantawitaka riroperori ijeekawitaka iwinkathari-mentoki. Imatzityaa rantariti itomi-paeni omperataa-rewo ashironkaa-chari toonka-waetatsiri. Ari ikamitakyaa etanakawori itzimi ipira-paeni. ⁶ Tema ari rakisheenkatakyaa iraachaani Apitantoniki, tee iñahaetziro paerani kemityaawoni, eero apiitaa eejatzi paata. ⁷ Roo kanteencha, tekatsi koshekyaarine israel-paeni, eero itzimi otsitzi thaatirini. Rootaki piyotan-tyaari riyotziri Tajorentsi Apitantoni-jatzi, riyotzitari Israel-paeni ikaatzi rashitari rirori. ⁸ Ari ipokanaki pinampina-paeni iñiina, rotziwerowa-paaki, ikanti: ‘Piyaatee eeroka, paaneeri pisheninka-paeni ikaatzi pitsipa-takari.’ Aririka okaataki awijatsini, aripaete niyaatee.” Tema antawo ikijaka Moisés ishitowanee ikenkitha-waetakaerira Faraón. ⁹ Ari rapiitakiro Tajorentsi ikantziri Moisés: “Owanaa itheenkimi Faraón, rootaki kantakaan-tironi iñaantyaawori okaatzi kaari iñaapiin-teezti paerani Apitantoniki.”

¹⁰ Imatakiro Moisés eejatzi Aarón, tema roñaaha-yitakiri Faraón kaari iñaapiintzi. Riitaki Tajorentsi kantakaawo ikijo-shire-tanta-naari Faraón. Tee ishinetziri riyaatee Israel-paeni ijeekiita Apitantoniki.

12

¹ Ikanta Tajorentsi iñaanateeri Moisés eejatzi Aarón janta Apitantoniki, ikanteeri: ² “Riroperori irika kashiritatsirika, riitaki etaqaantaneeyaawoni ojarentsiki.* ³ Pikenkitha-waetakaeri maawoeni Israel-paeni, pikanteri: ‘Aririka areetyaa kiteejeri 10 irika kashiri, ari piyoshiiteri apaani pipira ipankopaeniki apaani-paeniki pisheninkapaeni eeroka.† ⁴ Teerika pishakitzi pipankoki pithonkan-tyaariri poyaari pipira, kantacha pikaemiri jeeka-nampi-tzimiri, pantetyaari pipira, riitaki oyaarini ikaatzira ijeekaeyini rirori ipankoki. ⁵ Tema kameetha ikantyya irika pipira, shirampari, tzimaentsiri apaani rojarentsite.‡ ⁶ Ari ijeekawaki irika pipira roojatzi kiteejeri 14 irika kashiriki. Riitaki powamaa-yiteri aririka otsireniityaanaki apaani-paeni pipankoki eeroka. ⁷ Payiro riraa, pipotho-tantyaawo apiteero otzinkami-panke eejatzi okonopro pashitakowo jempe powayityaari pipira. ⁸ Tema tsireniriki poyaari pitashi-takiri, patantyaari kaari shineya-kaerori, eejatzi inchashi kepishi-tatsiri.§ ⁹ Eero powari añiinkari, eejatzi onkotsirentsi, apatziro poyaari tashirentsi. Tema kantacha poyaawo eejatzi okaatzi tzimantayitariri inthomaanta imotziki. ¹⁰ Pithonkateri poyaari, eero powaantari powaneeyaari inkaamani. Aririka itzimahaan-tapaaki eepichokini, pitayiri. ¹¹ Iroka pikantyya poyaari. Powatha-kityaa, eero panashi-konta-tashita, poteeyiro pikotzi, intsipaete poyaa. Tema iroka kiteejeri aetero “Anonkoryaantsi,” rashi Tajorentsi. ¹² Tema nimaeka tsireniriki nonkinanaki maawoeni nampitsi Apitantoniki, ari nowamaakiri maawoeni rantarite itomi-paeni Apitantoni-jatzi, eejatzi rantarite itomi-paeni ipira-paeni. Tema Tajorentsi naaka. Aritaki notzimpookitakiriki itajorentsi-nirote Apitantoni-jatzi. ¹³ Tema rootaki iraaantsi niyotan-tapaa-kyaaawori pipanko jempe piyeeka-yitzi eeroka. Aririka noñaapaakiro ophototakyaa iraaantsi pipankoki, nanonkoryaa-nakiro. Eero piñiuro mantsiyarentsi owamaan-tatsiri ratsipe-teetyaari Apitantoniki.*

¹⁴ Tema rootaki pikenkishire-tapiin-teeri iroka kiteejeri, antawo poemoshirenkaero poshire-teeyaari Tajorentsi. Rootaki imateeri ikaate picharini-teeyaari. Ashi rowaero roemoshirenkaero. ¹⁵ Tema okaatzi 7 kiteejeri powapiin-tyaawo ratanteetari. Pookayitero pipankoki okaatzi shineya-kaerori etana-kawori kiteejeri. Eenitatsi-rika atziri owakyaawoni shineya-tsiri ratanteetari etana-kawori kiteejeri roojatzi

† 10:24 pipira-paeni = owisha-paeni, waakapaeni * 12:2 etaqaantaneeyaawoni ojarentsiki = ithonki-matapaawo kashiri marzo retanta-neeyaawori kashiri abril. † 12:3 pipira = owisha = cordero ‡ 12:5 pipira = iriirika owisha, terika cabra-rika. § 12:8 patantyaari = pan * 12:13 Kantakota-chari jaka “nanonkoryaa-nakiro” riitaki ñawaetatsi Tajorentsi, tema ranonkoryaa-tyeero ipanko-paeni Israel-paeni. Ari okanta rowawijaa-kotantaariri ikaatzi jeekatsiri paerani, itajonka-wenteeri. Tema Tajorentsi eejatzi Ronampiri tajorentsi, aririka ranonkoryaakiro pankotsi, itajonka-wentatziro, eero iñeetziro mantsiyarentsi ikemaatsi-teetyaari. Tee oshiyawo aririka ranonkoryaante shiretsi.

omonkaa-tantakyaa 7 kiteejeri, eero ishineteetzi-ri itsipatee-yaari isheninka, ari rookaetakiri.[†] ¹⁶ Tema piyowenteeyaana pimpinkathataena etana-kyaaawoni kiteejeri. Ari pikanterori eejatzi aririka omonkaa-tapaakyaa 7 kiteejeri. Tekatsi antawae-tatsini, apatziro ronkotsite royaari. ¹⁷ Poemoshirenkaero iroka kiteejeri rowantee-takawori atanteetari kaari rowaetee-tzi shineya-kaerori, tema rootaki kiteejeri naanteemiri piyeeka-witaka Apitanoniki. Otzimatyee piyotahaeri ikaate picharini-teeyaari, ashi rowaero roemoshirenkaero rirori nokantakiri. ¹⁸ Powapiin-teeyaawo atanteetari kaari rowaetee-tziri shineya-kaerori kiteejeri 14 roojatzi kiteejeri 21 aririka retana-kyaaawo owakirariki ojarentsi. ¹⁹ Tema eero otzimi eepichokiini shineya-kaerori atanteetari pipankoki, roojatzi omonkaa-tanta-kyaaari 7 kiteejeri. Eenitatsi-rika owakota-kyaaawoni shineya-kaerori, eero ikowaeteeri pinampiki, rookaetakiri. Okantawityaa riitakirika Israel-paeni, itsipa-jatzi-rika jeekimo-tzimiri, otzimatyee rookaeteri. ²⁰ Jempe-rika pinampiyitee-yaawo eeroka, eero powako-waetawo shineya-kaerori atanteetari.’”

²¹ Ari ipiyotakiri Moisés maawoeni antaripero-paeni Israel-paeni, ikantakiri: “Piyaate piyoshiiyite pipira powamayiri pipankokipaeni eeroka, riitaki oemoshirenkyaaari kiteejerika ‘Anonkoryaantsi.’[‡] ²² Payi inchashi, pashetan-tyaawo riraa pipira powakotakiri, pipotho-tantyaawo apitekiro otzinkami-panke eejatzi okonompipro-panke pashitakowo. Aritaki piyeekawaki pipankoki, eero pishitowa-waetzi roojatzi inkaamani.[§] ²³ Tema awijatyee Tajorentsi rowamaa-nakiri rantarite itomi-paeni Apitantoni-jatzi. Aririka iinaa-paakiro iraaantsi pipotho-takiro apitekiro otzinkami-panke eejatzi okonompipro-panke pashitakowo, ari raw-ijanakiro pipanko-paeni. Eero ishinetziri Tajorentsi ikyaa-wankotemi thonkan-taniri. ²⁴ Poemoshirenka-piinteero eeroka nokantakimiri, ashi rowaero eejatzi ikaate picharini-teeyaari roemoshirenka-yiteero rirori. ²⁵ Aririka pareeteeyaa kepatsi-kinta ikashiya-kaakimiri Tajorentsi, roojatzi poemoshirenkiteeyaari eejatzi janta. ²⁶ Aririka rojampi-teemi ikaate picharini-teeyaari, ikantemi: ‘¿Litaka oshiyakaa-wentachari iroka oemoshirenkaantsi?’ ²⁷ Iroka pikante eerokapaeni: ‘Ari ratsipe-takaetari ipireetari roemoshirenkaetari Tajorentsi kiteejeri Anonkoryaantsi. Tema ranonkoryaakiro paerani Tajorentsi ipankopaeni asheninka Israel-paeni ijeekan-tawitakari Apitanoniki, tema rowamaa-nakiri rantarite itomi-paeni-paeni Apitantoni-jatzi, riima asheninka-paeni aaka tee rowamaa-nakiri.’”

Ari rotziwerowanaka Israel-paeni ipinkatha-tanakiri Tajorentsi. ²⁸ Ikanta riyaaatee-yeeni Israel-paeni, imatakiro okaatzi ikantakiriri Tajorentsi irika Moisés eejatzi Aarón.

²⁹ Okanta niyankiite tsireniri, ithonka rowamaakiri Tajorentsi rantarite itomi-paeni Apitantoni-jatzi. Retanakiri rantarite itomi-paeni pinkathari Faraón, imatiztakari rantarite itomi-paeni omonkyahaarewo. Ari ikantiztakari etachari iryaani itzimi ipira-paeni. ³⁰ Ikanta ikakitanaki tsireniriki Faraón, maawoeni inampina-paeni, eejatzi Apitantoni-jatzi, antawo okantanaka irahaantsi. Tema maawoeni ipankoki ikamayitaki rantarite itomi-paeni. ³¹ Ari ikaemakaan-takiri Faraón tsireni-paeteki Moisés eejatzi Aarón, ikantakiri: “Piyaatee, tee nokoyi piyeeki-motaneena, paaneeri maawoeni pisheninka Israel-paeni, pipinkathateri Tajorentsi, tema rootaki pikanta-piintakinari. ³² Paaneeri maawoeni pipira-paeni. Pimatero pikowapiintakiri panteri. Piyaata-nakiita. Pamana-kowen-tena eejatzi naaka.”*

³³ Tema ishinti-thatanakiri Apitantoni-jatzi ithaanki-takaantyaariri riyaaatee Israel-paeni, ikantziri: “¡Piyaatanaki intsipaete! Tee nokoyi nothonkyaa nokami.” ³⁴ Ari raanakiro Israel-paeni opatha atanteetari kaari rowaeteetzi shineya-kaerori, iponatan-tanakawo imaahta, inatanakiro. ³⁵ Imatakiro Israel-paeni okaatzi ikantakiriri Moisés, ikowako-tanakiri Apitantoni-jatzi ikaatzi rowetsikae-tziri koriki, ooro, eejatzi kithaarentsi. ³⁶ Riitaki Tajorentsi kantakaakari Apitantoni-jatzi ipashitan-tawaariri Israel-paeni, ipayitawaeri okaatzi ikoyiri. Ari ikantakirori Israel-paeni raapitha-tanta-naariri Apitantoni-jatzi rashaahawo.

³⁷ Jatee-yeeni Israel-paeni ipoñaanakawo Itomyaani Ooryaa riyaaatee-yironi Pankoshaaki. Tema riyoshi-ita antari-paeni, ikaateeyeni 600,000 atziri. Tee riyooztzoro jempe okaatzi tsinani-paeni eejatzi eentsi-paeni. ³⁸ Tee apatziro riyoshiityaa Israel-paeni riyaaatee-yeeni, itsipata-nakari inashi-yitachari atziri kaari isheninkayita. Tema raayitane osheki ipira-paeni.[†] ³⁹ Tema intsipaete romishitowakiri inampiki Apitantoni-jatzi, tee rowaeta-nakiro shineya-kaerori opatha atanteetari, tee ronkotsi-tanaki rowanawo, apatziro itashitanaki atanteetari.

⁴⁰ Tema okaatzi 430 ojarentsi ijeekaki Israel-paeni janta Apitanoniki. ⁴¹ Aripaete ishitowae-yeeni maawoeni rowayiri-takaani Tajorentsi ijeekawitaka janta Apitanoniki omonkaa-tapaaka 430 ojarentsi. ⁴² Tema raminakowentakiri Tajorentsi tsireniriki Israel-paeni, tema romishitowaeri ijeekawitaha Apitanoniki. Rootaki raminakowen-tantee-yaariri Tajorentsi iroka tsireniriki Israel-paeni, roojatzi imateeri ikaate icharini-teeyaari.

13

¹ Ikanta rapiiteero Tajorentsi iñaanateeri Moisés, ikantziri: ² “Pashita-kaeyaanari rantarite-paeni itzimakaan-teetani. Tema maawoeni omapokaaniri otzimiri otomi-paeni pisheninka Israel-paeni, eejatzi ashi ipireetari-paeni, tema riitaki nashi irika-paeni.”

³ Ari rapiiteero Moisés ikanteeri isheninka-paeni Israel-paeni, ikantziri: “¡Nosheninkapaenil Pikenkishire-teero kiteejeri pishitowan-taari Apitanoniki, jempe rompera-wiitakimi. Tema ishintsinka Tajorentsi romishitowan-teemiri. Rootaki eero powantaawo rowaetee-tziro shineya-kaerori atanteetari. “Tema irika kashiri iiteetziri “Eerikiri”, riitaki pishitowan-tayaari.”* ⁴ Riitaki irika kashiri poemoshirenkan-

† 12:15 ratanteetari = pan ‡ 12:21 pipira = owisha = cordero § 12:22 inchashi = hisopo * 12:32 pipira-paeni = powishate, piwaakate † 12:38 ipira-paeni = owisha-paeni, waakapaeni * 13:4 Eerikiri = Abib

teeyaari paata aririka pahaero inampi Owinteni-jatzi, Thaawantaarinijatzi, Ochempi-weni-jatzi, Thaantewenijatzi, eejatzi Kayaawenijatzi. Tema rootaki ikashiya-kaakiriri Tajorentsi paerani awaejatzite pashitee-yaawo. Ari oshookapae janta osheki pankirentsi, eejatzi jempe itzimapai osheki ipireetari.[†]

⁶ Tema okaatzi 7 kiteejeri powaeyaawo atanteetari kaari rowaeteetzi shineya-kaeroni. Roo kanteencha aririka omonkaa-tapaeya 7-tatsiri kiteejeri, poemoshirenkaeri Tajorentsi.[‡] ⁷ Tema okaatzi 7 kiteejeri rowaetyaawo atanteetari kaari rowaeteetzi shineya-kaeroni. Ero otzimi eepichokiini pinampiki opatha rowaete-tzirori shineya-kaerori. ⁸ Otmizatyeep pikaman-teeri paata pitomi, pikanteeri: ‘Opoñaantari oemoshirenkiro iroka kiteejeri, tema eenitatsi rantzimota-kinari paerani Tajorentsi noshitowan-taari nojeeka-witaka Apitantoniki.’ ⁹ Poshiya-kaanteero iroka ñaantsi pikenta-kotyaaowomi pakoki eejatzi pipankaki. Pikenkithata-koteero riyotakahaemiri Tajorentsi, tema ishintsinka Tajorentsi raanteemiri paerani pijeeka-witaka Apitantoniki. ¹⁰ Otmizatyeep pametee-yaawo poemoshirenkaero ojärentsiki-paeni aririka omonkaa-tapaeyaa. ¹¹ Ari rareeta-kahae-mi Tajorentsi iipatsiteki Owinteni-jatzi, jempe otzimi ikashiya-kaakimiri eeroka eejatzi piwaejatziteni. Aririka rashita-kahae-miro eeroka, ¹² pashita-kahae-yaari eerokapaeni Tajorentsi maawoeni romapokaetani itzimaetziri. Ari pikantiriri shirampari omapokani otzimiru pipira-paeni, tema riitaki Tajorentsi ashtariri. ¹³ Riima omapokani otzimiru iryaani pipira ikyaaakoetari, pipoyaa-tantyaari oryaanitsiti pipira kaari ipinkaetzi. Eerorika itzimi pipoyaa-tantyaariri, pikatzikiri. Ari pikantiriri eejatzi itomi-paeni ikaati picharini-teeyaari, pipoyaa-tantyaari iryaani pipira rowaetari.[§] ¹⁴ Aririka rojampitimi pitomi-paeni, ikantimi: ‘Iita kantakota-chari iroka?’, pikantiri eeroka: ‘Rootaki kantakotacha ishintsinka Tajorentsi romishitowan-teeri ajekawita Apitantoniki, romperawaetee. ¹⁵ Okantakaakawo ikijo-shire-tawaetaki pinkathari Faraón, tee ishinetana niyaatee, rootaki rowamaan-takariri Tajorentsi rantariti itomi-paeni Apitantoni-jatzi, ari ikanta-kiriri eejatzi omapokachari otzimiru iryaani ipira-paeni. Rootaki notan-taanariri Tajorentsi shirampari omapokani otzimiru iryaani nopira. Ari nokanteeriri etawori itomi-paeni notyomi-paeni. ¹⁶ Pikemita-kaantiro eeroka pikenta-kotyaaowomi ñaantsi pakoki eejatzi pipankaki, tema shintsiri Tajorentsi ramanteeri paerani ajekawitaka Apitantoniki.’”

¹⁷ Ikanta ishineteeri paerani Faraón riyaaetee Israel-paeni, tee ikinakaa-neeri Tajorentsi iipatsiteki Kinakinawaetaniripaeni, ari eenta-thakiwita. Tema ikantakitzi Tajorentsi: “Aririka iñaakiro Israel-paeni omanarentsi-paeni, ari ikowanaki ipiyaneero Apitantoniki.” ¹⁸ Rootaki itapota-kaantakariri Tajorentsi ochempi-mashiki roojatzi Inkaariki Kityonkaariki. Tema wetsikaeyakani Israel-paeni rowarityaa ishitowan-taari Apitantoniki. ¹⁹ Tema ramaero Moisés itonki-pooki José, rootaki ikowakiri paerani José, Ikantaki: “Aririka ineshironka-teemi paata Tajorentsi, nokoyi pikantina kameetha, paaneenawo paata notonki-pooki.” ²⁰ Ikanta rawijanaki Israel-paeni ijeekawi-tapaaka Pankoshaaki, areetee-yakani Shewamantaaki jempe etanakaawo otonkaawo ochempi-mashi. Ari imahaeya-paakini. ²¹ Riitaki Tajorentsi jewatapiintakiriri. Tema iñiiri okantajamata kitejipaeteki menkori, riyotzi ari ikineeyini. Rooma tsireni-paeteki opaamatzi menkori, rootaki okoñaantantari jempe ikini ranashi-teeeyini. Ari okanta ranashi-tantakariri kiteejeriki eejatzi tsireniriki. ²² Tema tee ookiri Israel-paeni kitejipaeteki okantajamataha menkori, ari okimitzitakari tsireni-paeteki okoñeetyaa-kotziri opaamajamataki.

14

¹ Ikanta Tajorentsi iñaanateeri Moisés, ikanteeri: ² “Pikanteri Israel-paeni ipiyeeta maawoeni, ipanko-thaante-tapaeya Opatzimoo-weniki, imonteta-paeyawo nampitsi Rashaahawo Inkañaaweri, jempe ojatekakiri inkaariki eejatzi Pankothanthari. ³ Rootaki ikantan-tyaari Faraón: ‘Tekatsi ikini ishiyi Israel-paeni, otzikawakiri ochempi-paeni.’ ⁴ Ari nokanta-kaakyaawo naaka rapitiuro ikijo-shire-tanee Faraón, rootaki ikowantyaari royaa-kyaatawaemi. Ari noñaahan-tirori noshintsinka, notsipa-teeri rowayiritepaeni. Ari riyoti Apitantoni-jatzi naaka Tajorentsi.” Imatakiro Israel-paeni okaatzi ikantakiriri Tajorentsi.

⁵ Ari ikamanteetaki iwintharite Apitantoni-jatzi, ikantee-tziriri: “Shiyaka Israel-paeni.” Antawo owatsimaa-nakiri Faraón ikemawakira, imatzita-nakawo inampina-paeni rirori, ikantee-yanakini: “¿Iita ashinetan-taariri riyaaetee Israel-paeni, tekatsi omperatee-yaari?” ⁶ Intsipaeiti rowetsika-nakiro ishiyakomento, ikaemakiri rowayiriri. ⁷ Riyoshiitaki rooperori-paeni shiyako-mentotsi okaatzi 600. Raanaiki eejatzi otsipa ishiyako-mento-paeni Apitantoni-jatzi, ari rotetanakari jewayiztiriri rowayiriri. ⁸ Riitaki Tajorentsi kantakaawori ikijo-shire-tanta-naari Faraón, pinkathari-tatsiri Apitantoniki, royaa-kyaanakiri Israel-paeni. Roo kanteencha Faraón tee ikenkishire-taawo antawo ishintsini Tajorentsi ishitowan-taari Israel-paeni janta. ⁹ Jateeyakini Apitantoni-jatzi royaakyaatziri Israel-paeni. Eejatzi rowayiritepaeni ikyaaowoyitakari ipira-paeni, eejatzi ishiyako-mento-paeni Faraón. Royaa-waeri ipanko-thaante-yitapaaka inkaariki-thapyaaiki Opatzimoo-weniki, omontetakari nampitsi Rashaahawo Inkañaaweri.*

¹⁰ Ikanta rokaaki-tapaaki Faraón, raminee-yakini Israel-paeni, iñaatziiri ipokaeyakini Apitantoni-jatzi royaa-kyaatziiri. Antawo ithaawae-yanakini Israel-paeni, ikowako-tanakiri Tajorentsi ramitakoteri. ¹¹ Ikantanakiri Moisés: “¿Tekatsima Apitantoniki jempe nokitawata pamantanari ochempi-mashiki nokamayiti? ¿Jempema pikantana? ¿Iitaka pamantaanari nojeekawita Apitantoniki? ¹² Aritaki nokantzi-takimi Apitantoniki: ‘Piñaashi-tina ishintsitawetana Apitantoni-jatzi nantawae-teniri, rootaki kameetha-witacha

[†] 13:5 Ikantee-tziriri jaka “jempe oshookapae janta osheki pankirentsi, eejatzi jempe itzimapai osheki ipireetari.” Tema rootaki kimitawori ikanteetzi “itzimapai osheki pitsi eejatzi tenichaa, kimi-waetapaa oshiyaaata nijaa.” [‡] 13:6 atanteetari = pan [§] 13:13 ikyaaakoetari =

kawayo = asno; rowaetari = owisha * 14:9 ipira-paeni = iyawayoti = kawayo

rompera-tina Apitantoni-jatzi, eero noñiirumi nimaeka nokami ochempi-mashiki.’”¹³ Ari rakanakiri Moisés isheninka-paeni Israel-paeni, ikantziri: “Eero pithaawan-teeyarini. Pitonta-shireti. Aritaki rowawijaa-kotakimi Tajorentsi. Tema ikaatzi Apitantoni-jatzi piñiiri nimaeka, eero piñahaeri paata. ¹⁴Eero pikantashiryaa-waeta, riitaki Tajorentsi piyawen-timini eerokapaeni.” ¹⁵ Ari ikantanaki Tajorentsi: “¡Moisés! ¿Iitaka pikaema-kaema-tantanari? Pikanteri pisheninka-paeni Israel-paeni: ‘Piyateeyini.’” ¹⁶ Rooma eeroka powaankiro pikotzi inkaariki, aritaki otenkaryaanaki. Tema ari opiryaa-kotatanaki, ari ikineeya-nakini Israel-paeni ranashi-tanaki. ¹⁷ Naaka kompita-shiryaa-kaerini Apitantoni-jatzi, ikowantyaari royaakyaa-timi. Ari iñiirori noshintsinka Faraón, eejatzi maawoeni rowayiriti. Nothonkiro ishiyako-mento eejatzi ipira-paeni ikyaako-yitari-paeni. ¹⁸ Tema aripaeti riyoti Apitantoni-jatzi naakataki Tajorentsi, aririka iñaakiro noshintsinka jempe nokantakiri pinkathari Faraón, nothonkiteri ishiyako-mento, rowayiriti eejatzi ipira-paeni ikyaakoyitari-paeni”

¹⁹ Ikanta Ronampiri Tajorentsi, eejatzi menkori jewatziriri Israel-paeni, inkitapaaki itaapiiki ikineeya-paakironi ketziroeni. ²⁰ Ojatekapaaka niyankineki ranashiteeyanira Apitantoni-jatzi royaakyaa-tziri Israel-paeni. Tsireni-kaakitako-tanaki Apitantoni-jatzi, riima Israel-paeni koñeetyaaki iñiirori tsireni-paetiki. Rootaki kaari imatantawo Apitantoni-jatzi royaateri Israel-paeni, tema tsireni-kaaki-takotaki rirori.

²¹ Ikanta rowaanka-nakiro Moisés rako inkaariki, ikantakaakawo Tajorentsi opoki antawo tanyaa tsireni-paetiki okinapaakiro ishitowa-piintzira ooryaa, ari otenka-ryaanaki inkaari, piraakotatanaki awotsitanakira. ²² Ranashi-tanta-nakawo Israel-paeni opiryaa-kotatanaki inkaari, tema oshiyaa-nakawo impeeta okatziya-tantaa-tanaka rampateki eejatzi rakoperoki. ²³ Royaakyateeyakirini Apitantoni-jatzi, itsipayitakari rowayiriti Faraón ikyaako-yitakari ipira-paeni, ishiyako-yitaka ishiyako-mentoki-paeni, weyahae-yakani niyankineki inkaari. ²⁴ Ikanta okiteejetzi-mataki, ari raminaki Tajorentsi ijeekaki koñeetyaakira menkori oorenta-jamateenchari, iñaakiri rowayiriti Apitantoni-jatzi, ikantakaakawo ithaaweyini iriroripaeni. ²⁵ Ikantakaawo eejatzi othopaa-yitanaki oshiyantari ishiyako-mento. Ari omaperotanakyaa ithaawae-yanakini. Ikanteeyini Apitantoni-jatzi: “Jame apiya-pithateri Israel-paeni, tema ikijawentatyaari Tajorentsi.” ²⁶ Roo kanteencha ikantakiri Tajorentsi irika Moisés: “Powaankaero pako inkaariki, opiyaateeta nijaa opamankiri maawoeni Apitantoni-jatzi, ishiyako-mento-paeni eejatzi ikaatzi kyaakotariri ipira-paeni.” ²⁷ Tema kitejee-tzimataki, rowaanka-nakiro rako Moisés inkaariki, intsipaeti opiyaata-paaka inkaari. Ishiya-mintheeta Apitantoni-jatzi, itonkiyo-takawo inkaari. Ari ikantakiro Tajorentsi ithonkantakariri Apitantoni-jatzi niyankaaki inkaari. ²⁸ Tema intsipaeti opiyaata-paaka inkaari, opamanka-nakiro ishiyako-mento-paeni, ikaatzi kyaakotariri ipira-paeni, eejatzi maawoeni rowayiriti Faraón itsipatakari royaakyaa-tziri Israel-paeni. Ithonkaka maawoeni, tekatsi añahaatsini. ²⁹ Riima Israel-paeni kameetha ranashi-tanta-nakawo inkaari opiryaa-kotanakira, oshiyanakawo impeeta okatziya-tantaa-tanaka rampateki eejatzi rako-peroki.

³⁰ Ari ikantakirori Tajorentsi rowawijaa-kotanta-kariri Israel-paeni rompera-waetari Apitantoni-jatzi. Iñaakiri Israel-paeni ikamaeyakini Apitantoni-jatzi rotampitziitaka inkaare-thapyaaiki. ³¹ Ikanta iñaakiro Israel-paeni kyaari-perori okantaka rantakiri Tajorentsi rotsinampaakiri Apitantoni-jatzi, ipinkathatanakiri, rawentaa-nakiri Tajorentsi eejatzi ikemita-nakiriri Moisés, romperatani Tajorentsi.

15

¹ Romampaa-wentanakari Moisés Tajorentsi eejatzi isheninka Israel-paeni. Iroka ikantzi romampa-haeyani:

Nomampaa-koteeri Tajorentsi, tema riroperori ikantaka rirori rotsinampaantaki.

Rowiinkakiri ikyaakoetari eejatzi ikaatzi kyaakotariri.* ² Nomampaa-wenteeri Tajorentsi,

Tema riitaki shintsi-takaanari, riitaki owawijaa-kotaanari.

Riitaki Notajorentsite, otzimatyee nomampaa-kotee-yaari,

Riitaki Itajorentsite ashitanarini, otzimatyee najahaa-wentee-yaari.

²² Ikanta raaneeri Moisés isheninka Israel-paeni rookaneero Inkaari Kityonkaari. Ikinakini ochempi-mashiki iiteetziro Tantotsi-weniki, tema mawa kiteejeri ranashi-teeyakani, tee añahae nijaa ochempi-mashiki rirori. ²³ Ikanta rareetee-yakani iiteetziro Kepishaari, tee okantyaari rirori nijaa, tema kepishi okantaka. Rootaki owaeta-kaantzirori janta Kepishaari.† ²⁴ Ari ikijima-tanakiri isheninka-paeni Moisés, ikanteeyirini: “¿Iitaka ireri?” ²⁵ Rootaki ramanan-tanakiri Moisés ikowako-takiri Tajorentsi. Ari roñaahakiriri apaani inhashimpoki. Raakiro Moisés, rowiinkakiro nijaaki, kameetha-tanaki imiritiro.

Ari ikowaki Tajorentsi iñaantyariri Israel-paeni. Ipakiri ikantakaantani eejatzi rametee-yaari.

²⁶ Ikantakiri: “Aririka pikemijanteri Pitajorentsite, tampatzika-shire-teemi, pimonkaa-teero ikantakaan-tani, noñaakimi pipakahaero okaatzi ipinkakaan-tani, eero patsipetawo eeroka mantsiyarentsi ratsipe-takari Apitantoni-jatzi, tema naaka Tajorentsi, etsiyata-kotakaan-taniri.” ²⁷ Ikanta rareetee-yakani Kompiro-shaariki, jempe otzimiri janta okaatzi 12 nijaateni, ari oshookiri eejatzi okaatzi 70 kompiroshi. Ari ipanko-thaante-teeya-paakani janta.

16

¹ Tema rootaki iroka kiteejeri 15 ikaatan-tyaarimi apite kashiri ishitowan-taari Israel-paeni Apitantoniki. Ari rawijee-yanakini ipoñaanaawo Kompiroshaariki roojatzi niyanki-thakineki ochempi-mashi Cheentoniki. ² Okanta janta ochempi-mashiki, maawoeni Israel-paeni iñaanawae-tapaakiri Moisés eejatzi

* 15:1 ikyaakoetari = kawayo † 15:23 Kepishaari = Mara

Aarón. ³ Ikanteeyini: “Ari okameethawita rowamaa-yitinami Tajorentsi Apitantoniki, jempe nopiyotokotapiin-tziri wathatsi nochomoniki, jempe nokemapiin-teeyani nowawae-teeyani. Rooma pamawiteeyakinani eeroka jaka ochempi-mashiki rooteentsi paakaenawo notashe maawoeni nokaatee-yinira.”*

⁴ Ari rapiiteeri Tajorentsi, ikanteeri Moisés: “Ari nowaryaa-kiniri owanawontsi. Rootaki rowiiteri Israel-paeni okaate royaari apani kiteejeri. Ari niyoteri ikemijan-tziro-rika nokantziriri. ⁵ Roo kanteencha iroka 6-tatsiri kiteejeri, otzimatyee rawijakaero okaatzi rowiita-piintziri otsipaki kiteejeri, rootaki rowaan-tyaari.” ⁶ Rootaki iroka ñaantsi rowawijaa-kiniriri maawoeni isheninka-paeni Moisés eejatzi Aarón, ikantakiri: “Nimaeka tsirenii-teeni ari piyoteri riitaki Tajorentsi omishitowaemiri Apitantoniki. ⁷ Rooma inkaa-manee ari piñiirori rowaneenkawo Tajorentsi, tema ikemakimi okaatzi pikijima-waetakiri. ⁸ Poshiya-kaantzima naaka pikijima-waetzi?” ⁹ Eekiro ikantana-kitzii Moisés: “Nimaeka tsirenii-teeni ipimi Tajorentsi wathatsi poyaari. Rooma inkaa-manee ipimi osheki atanteetari, rootaki pikemaneen-tyaari. Tema ikemakimi Tajorentsi pikijima-waetakiri. ¹⁰ Poshiya-kaantzi naaka pikijima-waetzi? Tema tee naaka pikijimati, Tajorentsi pikijimataki.”

⁹ Ari ikantanakiri Moisés ririziti Aarón, ikantziri: “Pikaemiri maawoeni asheninka-paeni Israel-paeni, pikanteri: ‘Pipoki maawoeni apiyowen-tyaari Tajorentsi, tema ikemakimi pikijima-waetakiri.’” ¹⁰ Iñaana-minthee-tziri Aarón maawoeni Israel-paeni, ari raminanaki ochempi-mashiki, iñaatziro rowaneenkawo Tajorentsi janta menkoriki. ¹¹ Ari iñaanata-nakiri Tajorentsi irika Moisés, ikantziri:

¹² “¡Moisés! Nokemakiri pisheninka-paeni Israel-paeni ikijima-waetana. Nokoyi pikanteri: ‘Pikemiri ikantzi Tajorentsi: ‘Aritaki powakyya wathatsi tsirenii-teeni, rooma inkaa-manee ari powakyya osheki atanteetari, rootaki pikemaneen-tyaari. Tema rootaki piyotan-teeyaari naakataki Pitajorentsite.’”

¹³ Okanta otsireniityaanaki, ari itonkae-yapaakini tsimeri, anashi-tee-yapaakani opiyotaka ipankothaante Israel-paeni. Rooma okiteeje-tamanee iñaatziro ashemashi-tapaaki itsini ompokiro kepatsiki.†

¹⁴ Ikanta okaatapaakira itsini ompokiro, iñeetatzii piyopane-tapaen-chari okaankiityira ochempi-mashiki, oryaaneerikiini. ¹⁵ Tee riyotziro Israel-paeni jempe oeta, ikanta-wakahaeyani: “¿Oetaka iroka?” Ikantzi Moisés: “Rootaki owanawontsi ipimiri Tajorentsi poyaari. ¹⁶ Iroka ikantzi Tajorentsi: ‘Powiiyiti okaate pantetyaari poyaari jempe pikaateeyini pipankoki. Pijayi apaniki pachaka ikemyaari apani atziri.’”

¹⁷ Imatakiro Israel-paeni ikante-takiriri. Eenitatsi ahaentsiri osheki, itsipa eepichokiri rowiitaki. ¹⁸ Rootaki imonkaa-tanta pachaka raayitzi, tee rapaawae-tziro ahaentsiri osheki, tee okoetyi-motyaari ahaentsiri eepichokiini. Raayitaki okaatzi ikoyiri royaari. ¹⁹ Ari ikantaki Moisés: “Eero powaan-tawo ashi inkaamanii.”

²⁰ Roo kanteencha, ipiyatha-takawo Israel-paeni ikantawi-takariri Moisés, eenitatsi owaan-teenchari royaarimi inkaamanii. Tema othonka ochowi-tanaki, eejatzi shitzitanaki. Rootaki ikijanta-kariri Moisés ikaatzi piyatha-takariri. ²¹ Ari ikantatyaai ikoyii okiteeje-tamanee, rayi okaatzi ikoyiri royaari. Aririka ijaawata-paaki ooryaa, othonka iwyaaahanakya.

²² Rooma 6-tatsiri kiteejeri, ari rawijakaero okaatzi rowiita-piintziri otsipa kiteejeri, apite pachaka raakotzi royaari apani atziri. Roajatzi riyaaatshitantakiri jearipaeni ikamantziri Moisés okaatzi raayitakiri. ²³ Ari ikantzi Moisés: “¡Jewaripaeni! Rootaki ikantakiri Tajorentsi, ikantzi: ‘Okiteeje-tamanee, rootaki kiteejeri imako-ryaan-teetari iitajonkawentakiri Tajorentsi. Pikoyi-rika ponkotsitiro, pimatiro. Pikoyi-rika pitashitiro, pimatiro. Aririka otzimahaanti, rootacha powaan-tyaawo poyaari inkaamanii.’” ²⁴ Imatakiro okaatzi ikantakiriri Moisés, rowaan-takawo, rootaki royaari inkaamanii, teemaeta ochowitzi, tee oshitzitzi eejatzi. ²⁵ Ari ikantzi Moisés: “Poyaawo nimaeka, tema rootaki kiteejeri jempe romaerintaweteetari Tajorentsi. Eero piñiirori opiyowanetyaa okimipiintaha. ²⁶ Tema apatziro okaate 6 kiteejeri powiita-piinti, rooma kiteejeri 7-tatsiri imako-ryaan-teetari, eero piñiirori opiyowanetyaa.” ²⁷ Roo kanteencha, eenitatsi Israel-paeni jatamanaa-tsiri kiteejeri imako-ryaan-teetari rowiiti, teemaeta iñaapae. ²⁸ Rootaki ikantanakariri Tajorentsi irika Moisés, ikantziri: “¿Jempema okaateka pipakairo pipiyatha-waetawo nokanta-kaantani, eejatzi noñaani? ²⁹ Pikenkishiretyaa, naaka Tajorentsi wetsika-kimrori kiteejeri imako-ryaan-teetari. Rootaki otzimantari 6-tatsiri kiteejeri paantyaari osheki poyaari apiteki kiteejeri. Rooma kiteejeri imako-ryaan-teetari, piijeeki pipankopaeniki eero pishitowa-waetzi jempe-rika-paeni.” ³⁰ Ari ikantakiro Israel-paeni romoerintaweteetari kiteejeri imako-ryaan-teetari.

³¹ Ikanta irika Israel-paeni iitakiro iroka owanawontsi “iitaka”. Tema kitamaapaneri, roowaetaki oryaaneeriki okithoki pankirentsi, pocharinii rowaetaki ocheerinkaantsi rowaetee-tziro pitsi.§

17

¹ Ikanta rawijee-yanakini maawoeni Israel-paeni ijeekawi-tapaaka ochempi-mashiki Cheentoni, eensikiroeni ikanta riyaaateeyini, ikemijantakiro ikantziriri Tajorentsi. Roajatzi rareetee-yantakarini Maamentoweniki, ari ijeekae-yapaakini janta jempe tee otzimapae nijaa rireri. ² Ari rapiiita-neero Israel-paeni iñaana-mintha-teeri Moisés, ikantziri: “¡Moisés! Pipina nijaa nomiriteri.” Ari ikantzi rirori Moisés: “¿Iitaka piñaana-mintha-tantanari naaka? ¿Iitaka pikoshekan-tariri Tajorentsi?”

³ Tema antawo imiritee-yakini Israel-paeni, eekiro iñaana-mintha-tatziiri Moisés, ikantziri: “¿Iitaka pamantanari nojeekawita Apitantoniki? ¿Rooma pamantanari aayitina nomiri naaka, imiri notomi-paeni eejatzi nopira-paeni?” ⁴ Rootaki ramanan-tankari Moisés ikowako-takiri Tajorentsi, ikantziri: “¡Tajorentsi! ¿Jempema nokanti-rika irika-paeni nosheninka? ¡Aririka awijimo-takiri eepichokiini

* 16:3 nowawae-teeyani, atanteetari = pan † 16:13 tsimeri = oshiyawi-tariri shonkiri = codorniz ‡ 16:16 pachaka = gomer = oshiyawori apite litro. § 16:31 iitaka = maná; okithoki pankirentsi = culantro

oetarika, ari rowamaan-takyaanawo mapi!”⁵ Ikantzi Tajorentsi: “¡Moisés! Piyaati jempe ipiyoteeyakani pisheninka-paeni Israel-paeni, pitsipa-tanakyaari antaripero-paeni. Paanakiro pikotzi pipajaatan-taakawori paerani nijaa. ⁶Ari nojekiri eejatzi naaka janta ochempiki Mameriitoni. Pompojiro shiranta, aritaki oshitowanaki nijaa rireri pisheninka-paeni.”

Tema imatakiro Moisés okaatzi ikantakiriri Tajorentsi, iñaakiri antaripero-paeni Israel-paeni rantakiri. ⁷Rootaki owaeta-kaantzirori janta Koshekaa-rini, rootaki itteetzitari eejatzi Kijima-shaari, tema osheki ikijawaetaka Israel-paeni, ikijima-waetakiri Tajorentsi, ikantaki: “¿Maperorima itsipatee Tajorentsi, tee ramatawitee?”

19

¹Tema awijanaki ikaatzi mawa kashiri romishitowae-teeri Israel-paeni ijeekawitaka Apitantoniki, areetee-yakani ochempi-mashiki Cheentoni. ²Tema ipoñaanaawo Maamentoweniki irikapaeni Israel-paeni, roojatzi ochempi-mashiki Cheentoni jempe ijeekae-yapaakini. Ari ipanko-thaante-teeya-paakani imonteta-paakawo ochempi. ³Ari itonkaanaki Moisés itonkiyo-tyaari Tajorentsi ikenkitha-waetakaeri. Ari iñaawae-tanaki Tajorentsi ijeekaki ochempiki, ikantziri: “¡Moisés! Pikamanteri icharini-paeni Jacob pikanteri: ‘¡Israel-paeni! Iroka iñaani Tajorentsi, ikantzi: “⁴Piñaayi-takiro jempe nokantakiri Apitantoni-jatzi, jempe nokantakiro namanteemiri nojekira naaka, tema oshiyawi-takawo riimi amaemini pakitha ishiwankiki. ⁵Aririka pimonkaa-teero okaatzi akashiyakaa-wakaari, eerorika pipiyathatana, tema eerokapaeni netako-pero-teeyaa, ari awijanakiro okaatzi netakotari paashini-jatzi, tema naaka ashitawori maawoeni kepatsi. ⁶Ompera-tajorentsi-taarewo piinayitee eeroka pikaatzi ipinkathari-wenteetakimi. Pikiteshireyitee.” Rootaki iroka ñaantsi pikanteriri pisheninka Israel-paeni.’”

⁷Ari ipiyapaaki Moisés, ikaemakiri antaripero-paeni, ikamantakiri okaatzi ikantakiriri Tajorentsi. ⁸Ikantee-yanakini maawoeni Israel-paeni: “Ari amatakiro okaatzi ikantakiri Tajorentsi.” Eejatzi ipiyanaawo Moisés, ikamanta-paeri Tajorentsi, ikantziri: “Ikowaeyakini nosheninka-paeni.” ⁹Ari ikantziri Tajorentsi: “¡Moisés! Ari nokanta-kaakyaawo otsirenirikaakiti menkori, ari nopokiri nofiimi, tema ari ikemakina pisheninka-paeni noñaanatimi. Ashi rowaero ikemijantimi.” Tema rapiita-nakiro Moisés okaatzi ikowakiri Israel-paeni, ikamantakiri Tajorentsi, ikantziri: “Kyaaripero ikowaeyakini nosheninka.” ¹⁰Ikantzi Tajorentsi: “¡Moisés! Piyaati, powetsika-shire-takahae-yaari pisheninka-paeni nimaeka iroka kiteejeri eejatzi inkaamane. Ikiwayi-teero eejatzi iithaari-paeni. ¹¹Raamawentyaayaa eejatzi otsipaki kiteejeri. Tema ari nayiite ochempiki Cheentoni, iñiina maawoeni pisheninka-paeni. ¹²Pookoteniri pisheninka-paeni jempe pitoyiyaa ranashiti, pikanteri: ‘Eero pawijiro eepichokiini jempe nookotakiro. Pipinkathatiro, eero pitonkaa-waetzi. Eenitatsi-rika awiakironi jempe nookotakiro, otzimatyee rowwamae-tiri.’ ¹³Tee oshinetaan-tsitzi eepichokiini roteeyetiro, aritaki rompojantee-takyaari mapi, eerorika ikenteeyeri. Riirika atziri, riirika ipireetari, otzimatyee rowamaayiteri. Apatziro oshinitaan-tsita itonkahaeti aririka itziwooteeti.” ¹⁴Ari roerinkaa Moisés janta ijeekae-yakinira isheninka-paeni, rowetsika-shire-takaa-yitakiri. Ikiwakaa-yitakiri iithaari apaani-paeni. ¹⁵Ikantakiri eejatzi Moisés isheninka-paeni, ikantziri: “¡Israel-paeni! Otzimatyee paamawentyaayaa otsipaki kiteejeri, eero pitsipatawo piina-paeni.”

¹⁶Okanta okiteeje-tamane mawatatsiri kiteejeri, omapoka-shitaka oshintsitanaki ochenki-tanaka ookatha-rentsi, tsirenikaakitanki menkori ochempiki. Ikemaetatzii oshintsitanaki itziwooteetzi. Antawo ithaawae-yanakini kemakirori. ¹⁷Ari raanakiri Moisés maawoeni isheninka-paeni itonkiyo-tawakyaari Tajorentsi. Katziyee-yapaakani onomatiki ochempi. ¹⁸Tema kachaaryeenka okantanaka Cheentoni rayiita-paakira Tajorentsi. Kimitaka kachaa-reen-katzi paamari. Othonka otziñaaka ochempi. ¹⁹Eekiro ishintsiiatzi itziwooteetzi. Tema iñaawaezira Moisés, akatsi rirori Tajorentsi roshiyakawo ookatharentsi. ²⁰Rayiitaki Tajorentsi ochempi Cheentoni. Ari ikaemakiri Moisés ipoki tonkaariki. Jatanaki Moisés tonkaariki. ²¹Ikantziri Tajorentsi: “¡Moisés! Pipiyi taapiki, pikanteri pisheninka-paeni eero rawijiro jempe nookotakiro ikowi iñiina. Raamawentyaayaa ikamayitzikari. ²²Otzimatyee rowetsika-shire-teeyaa eejatzi Ompera-tajorentsi-taarewo, ipokantyaari iñiina. Raamawentyaayaa ithonkakari ikamayitzi.” ²³Ari ikantziri Moisés: “¡Tajorentsi! Eero imatziro nosheninka-paeni itonkaero ochempi Cheentoni, tema eeroka kanteent-sitzi: ‘Pookoti jempe iweiyiiaa ranashi-teeti ochempiki, tema otajorentsi-pathatzi iroka.’” ²⁴Ari ikantziri Tajorentsi: “¡Moisés! Poerinkaa. Opoñaashityaa pitonkahae eejatzi pitsipa-teeyaari Aarón. Riima Ompera-tajorentsi-taarewo eejatzi pisheninka-paeni, eero rawijiro jempe pookotakiro, raamawentyaayaa ikamikari.”

²⁵Ikanta roerinkaa Moisés, ikamanta-paeri isheninka-paeni.

20

Ikantakaan-teetani kaatsiriri 10

¹Ari iñaawae-takirori Tajorentsi iroka ñaantsi, ikantaki: “²Naaka Pitajorentsite, naaka ahaemiri rompera-waetee-tzimi Apitantoniki. ³Eero pipinkatha-waetziri tajorentsi-niro, apatziro pipinkathatina naaka. ⁴Eero powetsika-waetzi oshiyakaa-wontsi, eero piitajorentsi-waetziri jeekatsiri jenokinta, kepatsiki, nijaaki eejatzi otapi-naki kepatsi. ⁵Eero pipinkatha-waetziri, eero potziwerowa-shiwaetari eejatzi. Tema naaka Pitajorentsite, Shintsi-perori, Amaako-tantaniri. Naaka owajankiteerini kijaneen-tanari, eejatzi itomi-paeni, icharini-paeni, itomi-paeni icharini-paeni. ⁶Riima ikaatzi etakote-tee-nani naaka, ikemijan-teero noñaani, osheki netakotee-yaari rirori, ari nokanteeriri maawoeni icharini-teeyaari ikaati poyatee-yaarini paata. ⁷Naaka Pitajorentsite, eero pipaeryaa-shiwaetana. Tema nohonkiri nowajankiteeri naaka ikaatzi paeryaa-shiwaetana. ⁸Pikenkishire-teero kiteejeri imako-ryaan-teetari, itajonkawen-teetakiri. ⁹Tema

eenitatsi 6 kiteejeri pantawae-tantyaari, panteero okaatzi pikoyiri. ¹⁰ Rooma kiteejeri 7, ari pikenkishire-teenari Naaka, Pitajorentsiti. Tee okameethatzi pantawae-tantyaawo iroka kiteejeri, eejatzi pitomi, pishinto, pomperatani, pipira-paeni, eejatzi paashini-jatzi ikaatzi jeekimo-tzimiri pipankoki. ¹¹ Tema okaatzi 6 kiteejeri nowetsikan-takawori inkiti, kepatsi, inkaari eejatzi okaatzi tzimatsiri. Rooma kiteejeri 7, nomako-ryaan-takawo. Notajowen-takiro iroka kiteejeri. ¹² Pipinkatha-teeri pipaapati eejatzi piniro. Aritaki ojamanitaki naanaakaemi kepatsiki nokashiya-kaakimiri nopamiri. ¹³ Eero powamaantzi. ¹⁴ Eero pimayempitzi. ¹⁵ Eero pikoshitzi. ¹⁶ Eero pitheeya-kotanta. ¹⁷ Eero piinaawena-takotari okaatzi tzimimo-tziriri pisheninka, ipanko, iina, romperatani-paeni, ipira-paeni, maawoeni.*

Ithaawaeyini Israel-paeni

¹⁸ Iñaakiro maawoeni Israel-paeni ookatha-rentsi, ikemakiro tziwoorentsi, iñaakiro eejatzi kachaari ochempiki. Ikanta iñaayitakiro iroka-paeni, antawo ithaawae-yakini, inteena ikatziyee-yakani. ¹⁹ Ari ikantee-yanakirini Moisés: “Piñaanatina eeroka, aritaki nantakiro okaate pikantinari. Tee nokoyi iñaanatina Tajorentsi, rowamaa-nakari.”

24

¹² Ikanta rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés: “Pitonka-haero ochempi, poyiina janta. Ari nopimirori mapikota jempe nojankinatakiro noñaani eejatzi nokanta-kaantani, rootaki piyotaa-yiteeriri pisheninka-paeni.” ¹³ Ari ikatziyanaka Moisés itsipatakari Josué amitako-tziriri, wetsikanaka riyaaati rochempitiki Tajorentsi. ¹⁴ Ikantanakiri antaripero-paeni: “Ari poyaawakina jaka roojatzi nopiyan-teeyaari. Riitaki jeekakaemini Aarón itsipatyaari Hur. Eenitatsi-rika kosheka-wakaa-chani, pikowakoteri rirori raminakotimiro.”

¹⁵ Ari itonkaanee Moisés ochempiki. Opeyawakiri otsirenikaakitakira menkori. ¹⁶ Ari ayiinta-paaki rowa-noonkawo Tajorentsi ochempi-mashi Cheentoni. Okaatzi 6 kiteejeri omenkoritaki. Okanta omonkaataka 7 kiteejeri, eenitatsi ñaanata-kiriri Moisés menkoriki. ¹⁷ Tema koñaatziro iñaayitakiro Israel-paeni rowa-noonkawo Tajorentsi, oshiyakawo opaamatzi paamari tonkaariki ochempiki. ¹⁸ Ikyaaanta-nakawo Moisés menkori, tonkaanaki ochempiki, ari ijeekakiri okaatzi 40 kiteejeri eejatzi 40 tsireniri.

25

Rashita-kaetawori tajorentsi-thaante

¹ Ari rapiiteero Tajorentsi iñaanateeri Moisés, ikantziri: ² “Pamini wetsikinani tajorentsi-thaante ari nojeekiri notsipa-tyaari pisheninka-paeni. ³ Pimatiro maawoeni jempe okantajaantyya noñaayimiri. Tema ari pikantiro powetsikoro tajorentsi-thaante, eejatzi okaate tzimatsini inthomoeki.”

¹⁰ “Powetsiki inchanaki, awijaneentiro apikonati ojanthate, awijaneentiro apaani akonaki okimiinani, eejatzi okaate ojenokiti.* † ¹¹ Pitziri-tantyaawo ooro inthomoeki eejatzi jakakiroki. Powashi-nampiri-tantyaawo ooro onampi-naki. ¹⁶ Ari potetiro inchanakiki nopimiri nokanta-kaantani. ¹⁷ Powetsiki otapa piyoshii-takiri ooro. Rootaki itteeteri iroka otapa “neshironka-mentotsi”. Awijaneentiro apikonate ojanthate, rooma okimiiti awijaneentiro apakonate. ¹⁸ Powetsiki apiti roshiya-kaawo shiwankiri Onampiri tajorentsi, riitaki powakiri apitekiti opatziyaakiki otapa. Riitaki piyoshiiteri ooro, eentsikeroeni pikantiri pompojeri powetsikan-tyaariri. ¹⁹ Apaani okantyya otapa powetsikiro. Ari ikatziyeri apitekiti opatziyaakiki apite shiwankiri ronampiri tajorentsi powetsikakiri. ²⁰ Ari itzinaa-shiwanki-tyaa ikatziya-yitaki imonteta-wakaeya, riitaki pamankan-takyaawoni ishiwanki neshironka-mentotsi. ²¹ Rootaki pitapatan-tyaawori inchanaki, ari potetakirori nokanta-kaantani nopimiri. ²² Ari noñiimiri eeroka janta, ari nokenkitha-waetakaemiri nojeekaki neshironka-mentotsiki, nojatekan-takyaari apite shiwankiri ronampiri tajorentsi jeekaen-tsiri otapakiki Tajorentsi-naki. Ari nokaman-timirori okaate piyotaa-yiteeriri Israel-paeni.”

26

Tajorentsi-thaante

¹ “Iroka okaate payiri powetsikan-tyaawori Tajorentsi-thaante. Tema okaatzi 10 rooperori kithaarentsi, anashirikimawotatsiri, thonkiri-mawo-tatsiri, eejatzi kityonka-mawo-tatsiri. Ari piwichaa-kotirori roshiya-kaawo shiwankiri ronampiri tajorentsi.* ² Iroka okaate ojanthayiti kithaarentsi-paeni. Tema okaatzi ojanthate 28 konakinti, rooma okimiitzira okaate 4 konakinti.† ³ Powawiti 5 kithaarentsi, tema apamawoeni okantanakyya, powawiti eejatzi otsipa 5 kithaarentsi.

⁷ Ari pikanta-kirori eejatzi iwitzi pipira, powetsiki okaate 11 kithaarentsi, rootaki pipashikan-tyaawori Tajorentsi-thaante.‡ ⁸ Tema iroka okaate ojanthate apaani kithaarentsi, okaate 30 konakinti. Rooma jempe okimiitzi okaate 4 konakinti.§ ⁹ Payi okaate 5 kithaarentsi, powawitakiro. Pimati otsipa okaate 6 kithaarentsi, powawitakiro eejatzi. Rootaki pipashikan-tyaawori Tajorentsi-thaante. Potziyiro jempe awijapaaki, rootaki pithatakiri ikyaapiinteetira Tajorentsi-thaanteki.

* 20:17 ipira-paeni = buey, asno * 25:10 inchanaki = owetsikae-tzirori inchato acacia † 25:10 awijaneentiro apikonati = apaani metro eejatzi 10 centimetro; awijaneentiro apaani akonaki = 75 centimetros * 26:1 rooperori kithaarentsi = lino † 26:2 28 konakinti = 12.5 metro; 4 konakinti = 2 metro ‡ 26:7 pipira = cabra § 26:8 30 konakinti = 13 metro; 4 konakinti = 2 metro

¹⁴ Paaki eejatzi imashi piratsi pithakan-takyaawo kityonkari, rootaki pipashikan-tyaawori tajorentsi-thaante. Payitakya imashi jeekatsiri nijaaki, rootaki pipewiryaaakiri pipashikan-tyaawo.*

¹⁵ Payi eejatzi incha-kota-paeni omeriki-tyaari tajorentsi-thaante, kameetha otampatzikayiti.†
³⁰ Otzimatyee powetsikiro tajorentsi-thaante jempe okanta noñaaha-kimiro ochempiki.

³¹ Pithata-shitiro rooperori kithaarentsi. Rontyaani yotzirori ikarina-tantawo anashiriki-thatatsiri, thonkiri-thatatsiri eejatzi kityonka-thatatsiri. Ari rontyaakotiro roshiya-kaawo shiwankiri ronampiri tajorentsi.‡ ³² Payi inchapamki powatzika-shitirori okaate 4, pitziri-tanta-kyaaawo ooro. Powetsiki eejatzi okaate 4 ayeentironi jempe powatzikiro, riyoshiityaa koriki. Powetsikaki otsiko-paeni, riyoshiitya ooro. Rootaki pojatekan-tyaawori kithaarentsi pithata-shitirori.§ ³³ Tema iroka kithaarentsi pithata-shitirori, rootaki inashi-tyaawoni apinate tajorentsi-thaante, apaani tajorentsi-tatsiri, otsipa tajorentsi-pero-tatsiri. Ari poyirori Tajorentsi-naki jempe otajorentsi-perotaki. ³⁴ Pitapatan-takyaawo tajorentsi-naki otapa neshironka-mentotsi powakiri janta otajorentsi-perotakira.

27

Taapokimentotsi

¹ Powetsikiro eejatzi taapokimentotsi paashitiro incha-kota, okaate 5 konakintsi ojanthati eejatzi okaate okimitti, rooma ojenokitzi okaate 3 konakintsi.* ² Powetsiki okaate 4 ochee onampi-naki. Eero payi otsipa incha-kota powetsikiri ochee, tema apakota okantya. Pitziri-tantyaawo kiterita-tsiri eshiro.†

28

Ikithaa-yitari ompera-tajorentsi-taarewo

¹ Pikaema-kaanteri pirentzi Aarón eejatzi itomi-paeni Nadab, Abiú, Eleazar, Itamar. Tema riitaki niyoshii-takiri ikaatee-yakini pisheninka Israel-paeni nompera-tajorentsi-teeyaari. ² Powetsika-kaantirini iithaari pirentzi Aarón ikashiya-kaerori rompera-tajorentsi. Tema rootaki ipinkatha-tantee-tyaariri, rowaneenka-tanakyaa-rika.

³¹ Pontyaa-kaanti anashiriki-mawotatsiri kithaarentsi. Rootaki ipewiryaa-kotyaari. ³³ Powetsika-kithokiyiti pithata-shitirori opatzi-kaakiki pewiryaa-wontsi. Paayiti kityonka-thari mampetha, thonkiri-thatatsiri, anashiriki-thatatsiri. Ari pikimitaakiri eejatzi ooro, powetsika-ñakiyi-takiri, pithayiteri opatzi-kaakiki. ³⁴ Pithati apaani powetsika-ñakiteri ooro, pithati eejatzi apaani powetsika-kitho-kitakiri mampetha. Ari pikanta-kirori maawoeni opatzi-kaakiki, kameetha pithapetaata-kiniro. ³⁵ Rootaki ikithaa-tapiintyaari Aarón aririka imateero rompera-tajorentsi-tantari. Aririka ikyi tajorentsi-thaanteki ipinkathatiri Tajorentsi, aririka ishitoyi eejatzi, rootaki ikemaeteri okameniyiti ithañaki-yitakiri ooro, ari okantya eero ikamanta.

³⁶ Powetsiki eejatzi ooromerontaki. Riitaki yoshiita-chani ooro powetsikan-tyaari. Ari pijankinirori ñaantsi, kantatsini: “Kiteshireri Tajorentsi”. ³⁷ Pithato-tantyaawo thonkiri-thatatsiri, poojoteniri ramantheeriki, eejatzi ipankakeroki. ³⁸ Ari ojeeka-piinta-tyee ramantheeri ipankakeroki Aarón, rootaki rinimotakaantyaari Tajorentsi. Tema riitaki Aarón atsipetyaawoni okaatzi rowaaripero-yitakiro Israel-paeni roententakiri Tajorentsi, eejatzi okaatzi rashita-kaetariri Tajorentsi roententayitakiri.

29

Itahae-tziri kiteeeriki

³⁸ “Iroka poetziñaariko-tyaari kiteeeriki: Pitayi taapokimentotsiki apite piratsi tzimatsiri apaani rojar-entsite. Eero poshiteero.* ³⁹ Pitayi apaani okitejiityaama-neerika, riima itsipa pitayiri otsireniityaa-neerika. ⁴⁰ Irika piratsi petyaari pitayiri, pitsipa-teeri ramiroka-patheetani pankirentsi-pane ijeekiteetakiro apite pajoki, itsipateetiro eejatzi oyeenka inchakitho ijeekitee-takiro apaani pachakaki, ijeetan-takyaari eejatzi imiriteetziri apaaniki pachaka.† ⁴¹ Ari pikanteriri eejatzi itsipa pitayiri aririka otsireniityaane. Pitsipa-teeri itahae-tziri pashita-kaariri pankirentsi-pane, eejatzi imiriteetziri. Pitayiro okaatzi rashita-kaetariri Tajorentsi okachaa-maeti okantya iñaawenaa-tyaawori. ⁴² Rashi rowaero itahaenawo ikaati picharini-teeyaari opatzimooki Tajorentsi-thaante, janta notsipa-teemira naaka, nokenkitha-waetakaemi. ⁴³ Ari nopiyota-piintee-yaari notsipa-tyaari pisheninka-paeni Israel-paeni. Tema otajorentsiatye okantakae-yaawo janta nowaneenkawo. ⁴⁴ Tema tajorentsi nokantakae-yaawo tajorentsi-thaante, eejatzi taapokimentotsi. Ari nokemiteeriri Aarón eejatzi itomi-paeni, tema riitaki nompera-tajorentsi-ti naaka. ⁴⁵ Tema ashi noyiro notsipa-teeyaari icharini-teeyaari Israel-paeni, naakataki Itajorentsi-teeyaa. ⁴⁶ Rootaki riyotanteeyaari Naaka Itajorentsite, naaka amaeriri ijeekawitaka Apitantoniki notsipa-taari. Tema naaka Itajorentsite.”

* 26:14 piratsi = owisha † 26:15 incha-kota = acacia ‡ 26:31 rooperori kithaarentsi = lino § 26:32 incha-panke = acacia * 27:1 incha-kota = acacia; 5 konakintsi = 2.25 metro; 3 konakintsi = 1.25 metro † 27:2 kiterita-tsiri eshiro = bronce * 29:38 piratsi = owisha † 29:40 pankirentsi-pane = harina; apite pajoki = 1/10 efa = apite kilo; oyeenka inchakitho = olivo; apaani pachaka = 1/4 hin = apaani litro; imiriteetari = vino.

30

Kajankari itahae-tziri

¹ “Powetsiki otsipa taapokimentotsi payi incha-kota, rootaki itaan-teetyaari kajankari.* ² Omonkaa-tawakaeyaa onampi-naki, okaate apaani konakintsi ojanthati onampina-paeni. Rooma ojenokiti okaate apite konakintsi. Eero payi otsipa incha-kota powetsikiri ochee, roojaatziita apakotawonika.†
³ Riitaki yoshiita-chani ooro pitziri-tantyaawo oshitamenko, onampina, eejatzi ochee-paeni. Powashi-thapi-tantyaawo ooro onampi-naki-paeni. ⁴ Powakiro taapokimentotsi ithatashii-takirowa kithaarentsi tajorentsi-naki, omontetyaawo otapa neshironka-mentotsi, jempe noñaapiin-timi eeroka janta. ⁵ Ari itaapiin-teerori Aarón okiteeje-tamaneer kajankari, aririka riyaati raminiri ootamentotsi. ⁶ Rapiita-panaatiro Aarón aririka otsireniityaaneer itayiro kajankari, aririka roeja-panaatiro ootamentotsi. Rashi rowaero ikaati picharini-teeyaari ranteenawo iroka. ⁷ Apawo-jatzi ojarentsiiki ijeetan-teeyaawo Aarón riraaki ratsipe-takaani ochee-paeniki taapokimentotsi, okantya ipeyakoetiro ikaariperoretakira. Apawo-jatzi eejatzi ojarentsiiki itahaeti ratsipe-takaani ipeyakoe-tantyaawori iyaari-peronka ikaati picharini-teeyaari. Tema tajorentsiitanaki iroka taapokimentotsi ikantakaakawo Tajorentsi.”

31

Kiteejeri imako-ryaan-teetari

¹² Ari rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Moisés: ¹³ “Pikenkitha-waetakaeri eeroka pisheninka, pikanteri: ‘Pipinkathatiro kiteejeri imako-ryaan-teetari, tema rootaki pikenkishire-tapiin-teeri eerokapaeni eejatzi naaka aririka awijayiti ojarentsi-paeni, rootaki riyoetan-tyaari naaka Tajorentsi oeteshire-yiteemiri eerokapaeni. ¹⁴ Pitajorentsi-teero iroka kiteejeri imako-ryaan-teetari, pipinkathateero. Ikaati theenka-kironi iroka kiteejeri, rowamahaeteri. Ikaati antawae-tantyaawoni iroka kiteejeri, eero itsipataari ikaateeyini, rowamahaeteri. ¹⁵ Kantacha pantawaeti okaate 6 kiteejeri. Rooma kiteejeri 7, pitajorentsi-teero, pomaeri-tantee-yaawo pikenkishireteena Naaka. Eenitatsi-rika antawae-tantyaawoni iroka kiteejeri, aritake rowamaetakiri.’ ¹⁶ Otzimatyee ipinkathateero pisheninka-paeni iroka kiteejeri romaerintan-teetari, rootaki romaeri-mento. Ashi rowaero ojarentsiiki-paeni ikashiya-kaenawo Naaka. ¹⁷ Ashi owaero ikenkishire-tapiin-teena pisheninka-paeni, roshire-tantee-nari Naaka.” Tema 6 kiteejeri rantawaetaki Tajorentsi rowetsikan-takawori inkiti eejatzi kepatsi, rooma kiteejeri 7, ari ikaatakiro rantawaetaki, roojatzi imako-ryaantaka.

¹⁸ Ikanta ithonkakiro Tajorentsi ikenkitha-waetakaeri Moisés ochempiki Cheentoni, ipakiri apite mapikota jempe rojankinatan-takawo Tajorentsi rakoem-pekiki Ikantakaantani.

32

¹ Ikanta iñaakiro Israel-paeni rojamanitakira Moisés te roerinkaawo ochempi, ipiyowen-takari Aarón, ikantakiri: “Powetsikina oshiyakaa-wontsi notajorentsi-tetee-yaari, riitaki jewateenani. Tema tee ayoteeyini iitarika antakiriri Moisés, amayiteeri ajekawitaka Apitantoniki.” ² Ari rakanaki Aarón, ikantanakiri: “Pamakinari jaka maawoeni ooro othayitziro okempitaki piinapaeni, pitomipaeni eejatzi pishintopaeni.” ³ Ithonka rahaetakiri ooro ikaatzi ithatee-tziri kempitantsiki, raana-kiniri Aarón. ⁴ Tema riwyaahakiri maawoeni ooro. Iwenata-shitakiri, roshiya-kaakari iryaani waaka. Ikanteeyini Israel-paeni: “¡Nosheninká! Irika atajorentsite amayiteeri ajekawitaka Apitantoniki.”* ⁵ Ikanta iñaakiro Aarón kanteen-chari, rowetsikiki eejatzi taapokimentotsi jempe ijeekaki roshiya-kaawo iryaani waaka. Ishintsiiyini kaemaeyini Israel-paeni, ikantzi: “Okiteeje-tamaneer oemoshirenkyaa apinkathatiri Tajorentsi.” ⁶ Ikanta ipiriin-tamanaa okiteeje-tamaneer, itaa-kiniri ipira-paeni, eejatzi okaatzi rashita-kaariri raapatziyan-teeyaari. Ari rowaeyakani, rirawae-teeyini, ithaamen-teeyakani.

⁷ Ikanteeri Tajorentsi irika Moisés: “Piyaaete taapiki, tema kaariperotaki pisheninka-paeni pamaeri ijeekawita Apitantoniki. ⁸ Tema intsipaete ipakaanakiro okaatzi nokantziriri rantiro. Rowetsikiki roshiya-kaawo iryaani waaka. Riitaki ipinkathatzi, itaa-kiniri ratsipe-takaani-paeni. Ikanteeyini: ‘¡Nosheninká! Irika atajorentsite amayiteeri ajekawita Apitantoniki.’” ⁹ Eekiro iñaawae-tatzii Tajorentsi ikantziri Moisés: “Niyoshire-takiri pisheninka-paeni, osheki ipiyathayita. ¹⁰ ¡Antawo rowatsimaakina nimaeka, otzimatyee nothonkiri! Rooma eeroka aritaki noshekyaaakimiri ikaati picharini-teeyaari.”

¹¹ Rootaki ramanan-tanakari Moisés, ikantzi: “¡Tajorentsi! ¡Litaka ayimatan-tzimiri pimashirenka pikoyi pithonkeri pashitari eeroka, tema riitaki pamaeri eeroka ijeekawitaka Apitantoniki, poñaahan-takiro pishintsinka pamantaariri? ¹² Ari ikanteer-yanakini Apitantoni-jatzi: ‘Tema reeteempyaashita Tajorentsi raantariri, ikoyi rowamayiri ochempi-mashiki eero itzimantaa kepatsiki.’ Pipitsimareeyaa, aritapaaki pikijakiri pashitari eeroka. ¹³ Pikenkishire-takoteeri pomperatani-paeni Abraham, Isaac, eejatzi Israel. Tema pipaeryaaka eeroka pikantakiri: ‘Kyaaryoperori nosheni-teemiri ikaati picharini-teeyaari roshiyeeyari ompokiro-paeni jenokinta, riitaki ashitee-yaawoni maawoeni iroka kepatsi nokashiya-kaakimiri, ari ikanteetaatyeyyaani rashitee-yaawo riroripaeni.’” ¹⁴ Ari ipakaanakiro Tajorentsi okaatzi ikantawi-takari ithonkaerimi ikaatzi rashitari rirori.

¹⁵ Ari roerinkaari Moisés, ramae apite mapikota jempe ojankinataka ñaantsi, tema apitekiro ojankinataka jantakironta. ¹⁶ Riitaki Tajorentsi wetsikakiro mapikota, rijatzi Tajorentsi thapatakiro okaatzi

* 30:1 incha-kota = Acacia † 30:2 apaani konakintsi = 45 centímetro; apite konakintsi = 90 centímetro

* 32:4 waaka = becerro

jankina-teenchari mapikotaki. ¹⁷ Ikanta ikemapaeri Josué ikaemaeyini isheninka-paeni, ikantziri Moisés: “Pikemi ikaemaeyini asheninka-paeni kimitaka rowayiri-teetatyaa apanko-thaanteki.” ¹⁸ Ari rakanaki Moisés, ikantzi: “Tema romampahae-yatyaani nokemakiri naaka. Tema kaari kaemaantsi rotsinampaeteri rowayiri-teetyaari, kaari eejatzi kaemaantsi rotsinampaeri rowayiritani.” ¹⁹ Ikanta rareetapaa Moisés ipanko-thaante-teeyakani isheninka-paeni, iñaatziiri roshiya-kaawo iryaani waaka, riitaki ithaamen-teeyarini. Antawo ikijanaka Moisés, rookapaakiro mapikota jempe otonkae-matanaka ochempi, othonka opookapaaki mapikota. ²⁰ Raapaakiri roshiya-kaawo iryaani waaka, itaakiri. Itononkakiri, roowe-pane-takiri, rowiinka-wane-takiri nijaaki. Rirakaakiri isheninka-paeni.

²¹ Ari rojampi-takiri Aarón, ikantziri: “¡Yeeyi! ¿Jempema ikantakimika eeroka asheninka-paeni panta-kaantari iroka antawoete kaari-perotatsiri?” ²² Akanaki Aarón ikantzi: “¡Jewari! Eero pikijana. Piyotziri eeroka asheninka-paeni osheki iñaawena-takawo kaari-perori. ²³ Tema riitaki kantakinari: ‘Powetsikina oshiyakaa-wontsi notajorentsi-tete-yaari, riitaki jewateenani. Tema tee ayotee-yini iitarika antakiriri Moisés amaeri ijeeakawita Apitantoniki.’ ²⁴ Nokanta-nakiri naaka: ‘Ikaatzi itzimimo-tziri ooro, ramakinari.’ Imatakiro ipaetakinari ooro, notaakiri paamariki, ari rowetsika-nakiri roshiya-kaawo iryaani waaka.”

²⁵ Ikanta iñaakiri Moisés tee ikanta-peroteeya isheninka-paeni, osheki itheen-kawae-takiri iijaneentani. Tee imataneero Aarón ikaminaa-yiteeri. ²⁶ Jataki okiishitaha awotsi inampiki, ikantzi: “Ikaatzi awentaariri Tajorentsi, ipoki jaka nojeekakika naaka.” Tema riitaki yoshiiteencha maawoeni Leví-paeni riyaaatki ijeeakira Moisés, itsipata-paakiri. ²⁷ Ikantakiri Moisés: “¡Nosheninká! Iroka ikantzi Tajorentsi, Itajorentsite Israel: ‘Payi apaani-paeni eeroka piyotsiro-shitha-kite, pipiyi pipanko-thaanteki, pikyaayiti maawoeniki pankotsi, powamayiri pirentzi, pitsipaminthari, eejatzi pisheninka-paeni.’” ²⁸ Imatakiro Leví-paeni ikantakiriri Moisés. Tema ikaatzi 3,000 isheninka rowamaakiri. ²⁹ Ari ikantzi Moisés: “Pimatee-yakironi eerokapaeni powetsika-shire-wentaari Tajorentsi, rootaki itajonka-wentanteemiri, tema pimatakiro pompera-tajorentsi-yitantari apaani-paeni eeroka pikemijan-takiri Tajorentsi pakota-shiyi-takiri pitomi-paeni eejatzi pirentzi-paeni.”

³⁰ Okanta okiteeje-tamane, ikantakiri Moisés isheninka-paeni: “Tema antawoete pikaariperotaki eeroka-paeni. Nimaeka niyaati ochempiki ijeekira Tajorentsi, okantashi-maetyaa raripero-teemi.” ³¹ Jataki Moisés ijeekira Tajorentsi, ikantapaeri: “Antawoeti ikaariperotaki nosheninka-paeni, rowetsikakiri ooro, riitaki itajorentsite-takari. ³² Nokowako-tzimi paripero-teeri ikaariperotakira. Eerorika paripero-teeri, posheteenawo nowaero pojankina-takotakinaha.” ³³ Ari rakanakiri Tajorentsi irika Moisés, ikantziri: “Apatziro nosheta-koteeri ikaatzi kaaripero-tzimotanari naaka. ³⁴ Pipiyi eeroka, paaneeri pisheninka-paeni jempe nookota-kimiro. Riitaki jewatimimi Nonampiri. Roo kanteencha, aririka omonkaa-teeyaa paata nowajankitaante, aripaete nowajankitaa-wenteeri iyaari-peronka.”

³⁵ Tema ikantakaakawo Tajorentsi, imantsiya-tanaki maawoni Israel-paeni okantakaawo ipinkatha-takiri roshiya-kaawo iryaani waaka rowetsikakiri Aarón.

34

Owakiriri Ikashiyakaa-wakaetani

¹ Ari iñaanateeri Tajorentsi irika Moisés, ikanteeri: “¡Moisés! Paminee eeroka apite mapikota oshiyawo nowapita-kimiri, ari nojankinaterori noñaani nojankinawi-takari etawori mapikotakiki pipookakiri.

² Pananiki okiteeje-tamane pitonkaero ochempi Cheentoni. Pipoki otonkaa-perotaha ochempi nojeekira naaka. ³ Apaniroeni pipoki, tekaatsi anashi-waetachani janta ochempiki, eejatzi eero ranashiwaeta ipireetari-paeni.”

⁴ Raaki Moisés apite mapikota, roowae-witaka etakawori ipawitakariri. Okanta okiteeje-tamane, ananinkanaka raanakiro apite mapikota, itonkaanaki ochempiki Cheentoni, imatakiro okaatzi ikantakiriri Tajorentsi. ⁵ Ari rayiita-paaki Tajorentsi menkoriki, itsipata-paakiri Moisés, ipaeryaa-paaka Tajorentsi, ikantzi: “¡Naakataki!”

⁶ Tema ikatziyi-motapaakari okaakini Moisés, icheraapaaki ikantziri: “¡Naakataki Tajorentsi! Shintsi-perori, kaminthaan-taniri, neshironka-tantaniri, tsinampari, etakokita-tanta-niri, kyaariperori. ⁷ Ashi noyiro netakotari maawoeni, nothonkaeri netakotee-yaari ikaati icharini-teetyaari. Nopeyako-teeniri iyaari-peronka, tema ikinashi-waeyitaka. Roo kanteencha tee namaakiteeri nowajankiteeri antziroeri kaari-perori, nothonkiri nowajankitaa-wentziri iyaari-peronka ashtariri, icharini, itomi icharini-tanakari, eejatzi maawoeni ichariniyiteeyaari riroripaeni.”

⁸ Tema intsipaeti rotziwerowanaka Moisés, oeyotanaka kepatsiki ipinkatha-tanakiri Tajorentsi. ⁹ Ikantanakiri: “¡Tajorentsi! Kyaari-pero-rika paakameethatina, pitsipa-teena nokaatee-yakinika. Tema irika nosheninka-paeni osheki itheenkantzi. Roo kanteencha nokoyi pipeyako-teenawo nantayitakiro kaaripero-tatsiri. Poshiyakaanteena eerokami ashitaanari.”

¹⁰ Ikantzi Tajorentsi: “Pikemi nokantimiri. Eenitatsi nokashiya-kaeriri pisheninka-paeni Israel-paeni, aritaki iñaayiteero maawoeni riroripaeni. Tema nantatyero kaari iñeetzi paerani jaka kepatsiki, kaari iñeetzi otsipaki nampitsi. Tema ithonkyaa iñiiri atziri-paeni pijeekantakawo okaatzira rantakiri Tajorentsi, tema antawo okaate noñaakaemiri maawoeni eerokapaeni.” ¹¹ Eekiro ikantana-kitzii Tajorentsi: “Pantiro okaate nokantimiri. Aritaki piñaakina nomishitowayiri Ochempi-weni-jatzi, Owinteni-jatzi, Thaawantaarewoni-jatzi, Nampitsi-weni-jatzi, Thaantewenijatzi, Kaya-weni-jatzi.

* 34:3 ipireetari = owisha-paeni eejatzi bueyes † 34:5 Ikantakoe-tziri jaka ‘Naakataki’, roojatzi oshiyawori ñaantsi añaakiri janta 3.14.

Tema iñaaniki rirori Heber-paeni, ikantziri ‘Jehová’. Eenitatsi itsipa kantziroeri iroka ñaantsi ‘Pinkathari’.

¹² Paamawentyaa paapatziyari-kari nampiyi-tawori jaka jempe nookota-kimiro, ramatawi-tzimi-kari, tema oshiyakawo iwirentsi ramatawi-mento. ¹³ Pitzimpooka-pithateri itaa-mento-paeni, pitzimpooka-pithateri itajorentsi-nirote, pithonkiri oshiyakaawo-paeni Inkaariweri. ¹⁴ Eero pipinkatha-tziri itsipajatzipaeni tajorentsi-niro, tema irika Tajorentsi aamaawae-rintzi, rootaki owaeta-kaantziriri ikantan-teetariri Tajorentsi Aamaako-tanta-niri. ¹⁵ Paamawentyaa paapatziyari-kari nampiyi-tawori kepatsiki jempe poshire-takawo, imatakaemiro-kari ratsiperya-waeta ipinkatha-tziri itajorentsi-nirote, itayiniri ratsipe-takaani-paeni, pakyoootzirikari rowaantari tzimahaan-tatsiri iwatha kaari itayi. ¹⁶ Paamawen-tyaa ikaemiri-kari pitomi-paeni raakaeri rishinto-paeni. Tema osheki omayempi-waetzi opinkatha-witarira otajorentsi-nirote, ari imatanakiro eejatzi pitomi-paeni ratsiperya-waetyaari ipinkathateri rirori tajorentsi-niro-paeni.”

²⁸ Ojamani ijeekaki Moisés itsipatari Tajorentsi okaatzi 40 kiteejeri eejatzi 40 tsireniri. Tee rowaeyaa, tee imiritee nijaa. Ari rojankinata-kirori ñaantsi-paeni mapikotaki jempe okantakota ikashiyakaa-wakaeyarini. Tema rootaki iroka Ñaantsi kaatatsiri 10. ‡

40

¹⁶ Rantakiro Moisés okaatzi ikantakiriri Tajorentsi. Imatakiro maawoeni. ¹⁷ Tema awijaki apaani ojarentsi ishitowan-teetaari Apitantoniki, aripaeti ithonkae-takiro rowatzikae-teero Tajorentsi-thaante.*

³⁴ Ari omapoka-shitaka opamanka-paakiro menkori Tajorentsi-thaante, tema ojeekan-tapaakawo rowa-neenkawo Tajorentsi.

‡ 34:28 rowaeyaa = pan * 40:17 Ikantee-tziri jaka “awijaki apaani ojarentsi”. Rootaki otsipa ojarentsi apiteta-tsiri, etanaawori kiteejeri, etanaawori eejatzi kashiri otsipaki ojarentsi, ithonkae-takiro rowatzikae-teero Tajorentsi-thaante. Ikantee-tziri eejatzi: “kiteejeri 1, kashiri 1, ojarentsi 2”

RASHI LEVÍ-PAENI

¹Ari ifaanateeri Tajorentsi irika Moisés, ijeekaki tajorentsi-thaanteki, ikanteeri: ²“¡Moisés! Pikenkitha-waetakaeri pisheninka-paeni Israel-paeni, pikanteri: ‘Aririka pamakiniri Tajorentsi pipayiteriri, pamakiniri piwaakati, eerorika pamakiniri powishate. ³Riirika waaka pipiriri katziyeen-katatsini iyachaarinka pitaakiririka, riitaki paanaki shirampari, eero ramashi-waeta. Tema riitaki ookimotyaaeni Tajorentsi pitaakiniriri opatzimooki tajorentsi-thaante. ⁴Pioteya-yinatiri iitoki katziyeen-katatsini iyachaarinka pitaani, tema riitaki ookimotyaaeni Tajorentsi ipeyako-tantee-mirori pantakirowa kaariperotatsiri. ⁵Powamayiri pipira tajorentsi-thaanteki. Rayimae-tyaawo itomi-paeni Aarón, Ompera-tajorentsi-taarewo, riraa pipira rashita-kaeyaari Tajorentsi, itsikirijan-tyaawo onampi-naki-paeni taapokimentotsi ojeekakira opatzimookiki Tajorentsi-thaante. ⁶Aririka powamaakiri, pimeshaayiri imashi, pitoyitiro maawoeni iwatha. ⁷Riima itomi-paeni Ompera-tajorentsi-taarewo Aarón, riitaki oejatsini paamari taapokimentotsiki, ritaki oonthoyitironi tsitsi-paeni paamata-tsini. ⁸Riijatzi itomi-paeni Aarón Ompera-tajorentsi-taarewo, owankita-kirini iwatha ipira opaamatakira tsitsi, itsipataakiri iito, eejatzi iyeenka-paeni. ⁹Eerokataki kewironi isheeto-paeni, eejatzi ipori-paeni. Itayimae-tyaari Ompera-tajorentsi-taarewo taapokimentotsiki. Okatziyeenkayaa iyachaarinka itaaha. Rootaki ookimotantyaari Tajorentsi ifaanaperotyaaeri rashitakaetariri.

¹⁰Riirika owisha, riirika cabra pashita-kaariri Tajorentsi katziyeen-katatsini iyachaarinka pitaakiri, riitaki paanaki shirampari, eero ramashi-waeta. ¹¹Powamayiniri Tajorentsi jantakiroki taapokimentotsiki okatontkontzira. Rayiro itomi-paeni Aarón, Ompera-tajorentsi-taarewo, riraa itsikirijan-takyaawo maawoeni onampi-naki-paeni taapokimentotsi. ¹²Opoñaashitya pitoyitakiri maawoeni iwatha, iito eejatzi iyeenka-paeni. Raakiri Ompera-tajorentsi-taarewo, rowanki-takiri opaamatakira paamari taapokimentotsiki. ¹³Eerokataki kewironi isheeto-paeni, eejatzi ipori-paeni. Itaayitiro Ompera-tajorentsi-taarewo rowanki-takiri taapokimentotsiki. Okatziyeenkayaa iyachaarinka itaaha. Rootaki ookimotantyaari Tajorentsi ifaanaperotyaaeri rashitakaetariri.

¹⁴Riirika shiwankiri pashita-kaeyaari katziyeen-katatsini iyachaarinka pitaakiri, pamakiniri shiro, eerorika iryaani jamomo. ¹⁵Riitaki Ompera-tajorentsi-taarewo ashitakae-yaari Tajorentsi. Ithayaaakiri iitoki, ipitenkan-takyaawo riraa maawoeni onampi-naki taapokimentotsi, itaakiri taapokimentotsiki. ¹⁶Paawakiro ishenokitziro rowanawo, eejatzi ishiwanki-paeni. Pookakiro onampi-naki taapokimentotsi ishitowa-piintzira ooryaa, jempe opiyotaka ojamampoti itahaetani. ¹⁷Pitankapetatiri eero pithatyaa-waetziri. Itayiri Ompera-tajorentsi-taarewo taapokimentotsiki. Okatziyeenkayaa iyachaarinka itaaha. Rootaki ookimotantyaari Tajorentsi ifaanaperotyaaeri rashitakaetariri.

2

¹Roorika pankirentsi-pane pamaki pashita-kaeyaari Tajorentsi, pamaki rooperori opane, powaetakiro yeenkantsi eejatzi kajankari. ²Pamakiniri itomi-paeni Aarón, Ompera-tajorentsi-taarewo. Raawaki eepichokiini powaeta-kirori yeenkantsi, eejatzi kajankari. Itaakiro taapokimentotsiki. Rootaki ookimotantyaari Tajorentsi ifaanaperotyaaawo itahae-takiniriri rashita-kaetariri. ³okaate tzmahaan-taneentzini opane pashita-kaariri Tajorentsi, tajorentsi-pane-tanaki iroka. Riitaki owaeayawoni Aarón eejatzi itomi-paeni.

11

¹Rapiiteero Tajorentsi ifaanateeri Moisés eejatzi Aarón, ikanteeri: ²“Pikenkitha-waetakaeri pisheninka Israel-paeni, pikanteri: ‘Irika tsmieriyatatsiri ikaatzi jeekayitsiri antamiki, riitake kameethatatsiri poyaa. ³Tema maawoeni tsmieriyatatsiri tzmatsiri apiti ishetaki, oepiyironi rowanawo iniyawi-takawo, inaatawaero kameetha iniyeeero eejatzi, tee ipinkae-tziri irika-paeni, kameetha-tatsi rowaetyaari. ⁴Riima ikaatzi ikyakoetari, tzmawitachari apiti ishetaki, kaari oepiyironi rowanawo te inaa-perotziro iniyantyaawori, tee ikameethatzi poyaari, pipinkiri.* ⁵Ari ikimitari oshiyawi-tariri kochoero, kaari oepiyironi rowanawo tee inaa-perotziro iniyantyaawori, teemaeta otzimi apiti ishetaki, riitaki pipinkiri.† ⁶Ari ikimitari oshiyawi-tariri jamani, kaari oepiyironi rowanawo tee inaa-perotziro iniyantyaawori, tee otzimi apiti ishetaki, riitaki pipinkiri.‡ ⁷Eejatzi ikimitari chaancho, tzyma-witacha apiti ishetaki, kaari oepiyironi rowanawo tee inaa-perotziro iniyantyaawori, riitaki pipinkiri. ⁸Eero powayitari irika iwathapaeni, eero poteyaneentziri eepichokiini ikami-rika, riitaki pipinkiri.

⁹Irika jeekantawori nijaa-paeni, riitaki kameetha-tatsiri poyaari tee ipinkae-tziri. Tema maawoeni tzmatsiri ipeteeshi, eejatzi ipentaki, ikaatzi jeekantawori inkaari eejatzi nijaa-paeni, tee ipinkae-tziri irika-paeni, kameetha-tatsi poyaari. ¹⁰Riima kaari tzmatsini ipeteeshi-paeni, ipentaki-paeni jeekantawori inkaare eejatzi nijaa-paeni, ikaatzi jeekantawori inthomoyaaiki nijaa, piwinkani poyeri. ¹¹Eero powayitari irika-paeni, riitaki pipinkiri. Eero poteyaneentziri aririka ikamayiti. ¹²Riitaki pipinkayitiri maawoeni jeekatsiri nijaaki kaari tzmatsini ipeteeshi-paeni, eejatzi ipentaki-paeni.

* 11:4 ikyakoetari = camello † 11:5 oshiyawi-tariri kochoero = tejón, conejo ‡ 11:6 oshiyawi-tariri jamani = liebre

¹³Irika shiwankiri-paeni ikaati pipinka-yiteeri, kaari kameetha-tatsini poyaari: pakitha, awo, shimapako, ¹⁴tziyo, ikaatzi oshiyayi-tariri shirontzi, ¹⁵ikaatzi inashi-yitachari tsiroytonki,[§] ¹⁶ikaatzi oshiyayi-tariri mamawo, oshetatsiko, cherepito, ikaatzi oshiyayi-tariri pakitha, ¹⁷pawo, thoowo, ¹⁸janantzi, thawori, amemperi, ¹⁹thompari, ikaatzi oshiyayi-tariri janantzi, tsimpe, piiri.

²⁰Irika itsipa ikaatzi pipinkiri, naapakizatitsiri tzimatsiri ishiwanki, tzimatsiri iityeeriki ranashi-tantari. ²¹Riima maawoeni oshiyariri inaaipaki zimatitsiri ipori, mitaatsiri, eero pipinka-yitziri poyaari. ²²Irika ikaati poyaari: ikaatzi oshiyayi-tariri tsitsiri, pitziro, tsinawo, kentori. ²³Riima itsipa-paeni ikaatzi kaari apaeriiri inaaipaki-witachari, aayita-tsiri, anashiyita-chari, riitaki pipinkiri.

²⁴Iroka-paeni otsipa matironi osheneemini. Itzimi-rika oteeyakirini ikamirika ipinkaetani tsmiriyitatsiri, ari ipinkaetanakiri rirori roojatzi tsireniriki. ²⁵Itzimi-rika antakironi eepichokiini iwatha kaminkari tsmiriyitatsiri, otzimatyee ikiwaero iithaari, ari ipinkaetanakiri roojatzi tsireniriki.

⁴²Tema tee ikameethatzi powayityaari ikaatzi konthaa-chari kepatsiki, anayita-tsiri kepatsiki, otzimawityaa iityeeriki-paeni, riitaki pipinkayitiri. ⁴³Pipinkayitiri ikaatzi anayita-tsiri kepatsiki, ikaatzi kamathayitatsiri, tema aririka poteeyakiri, ari ipinkaetanakimi eeroka. ⁴⁴Tema Naaka Pitajorensite. Pikiteshiretee eeroka-paeni, tema naaka kiteshireri. Tee okameethatzi rowaaripero-waetimi tsmiri-yitatsiri ikaatzi anashiyitachari kepatsiki. ⁴⁵Naakataki Tajorensi, naaka oemishitowaemiri Apitantoniki Pitajorensi-teteena. Pikiteshiretee, tema naaka kiteshireri.”

⁴⁶Rootaki iroka ñaantsi riyotaan-tziri Tajorensi jempe ikantakota tsmiri-paeni jeekatsiri antamiki, shiwankiripaeni, maawoeni añaayita-tsiri niijaaki, maawoeni kamathaa-yitatsiri kepatsiki. ⁴⁷Ari piyoteeriri ikaatzi ipinkae-tziri eejatzi ikaatzi kameetha-yitatsiri. Ikaatzi rowaetari eejatzi kaari rowaetari.

12

¹Ikanta Tajorensi iñaanateeri Moisés, ikanteeri: ²“¡Moisés! Piyoteeri pisheninka Israel-paeni, pikanteri: ‘Aririka omotziti tsinani, otzimakiri shirampari eentsite, ipinkaetiro okaate 7 kiteejeri. Tema oshiyaaowo ipinkae-tziro aririka oñaawentyaa roori. ³Aririka imaakotapaaki 8 kiteejeri itziman-takari eentsi, itomeshitaani-takiri. ⁴Rooma tsinani tziimaanteentsiri, otzimatyee omaerintyaa roori okaate 33 kiteejeri, roojatzi opeyantee-yaari iraa. Tema eero okameethatzi oteeyiro itajorensi-takahaetani-paeni, eero okyahaetajorensi-thaanteki, roojatzi iyomaatan-takyaawori kiteejeri omaerinta. ⁵Roorika otzimakiri tsinani eentsiti, ipinkaetiro okaate 14 kiteejeri. Ari oshiyaaowo ipinkae-tziro aririka oñaawentyaa roori. Tema otzimatyee omaerintyaa okaate 66 kiteejeri, roojatzi iyomaatan-takyaawori kiteejeri omaerinta.

⁶Aririka iyomaateero omaeriwentari eentsiti shirampari, roorika tsinani eentsiti, otzimatyee aanakiniri Ompera-tajorensi-taarewo apaani ipireetari tziimaen-tsiri apaani rojarensite, ayiniri eejatzi iryaani jamomo, riirika apaani shiro. Riitaki katziyeen-katsini iyachaarinka itahaetzirira opatzimooki tajorensi-thaante okantya rariperoe-tanteeyaawori. ⁷Riitaki raanakiri Ompera-tajorensi-taarewo, itaa-kiniri Tajorensi janta tajorensi-thaanteki rariperoe-teero tsinani. Ari omonkaatari okaatzi omaeriwentaka roori.”

Rootaki iñaani Tajorensi iroka. Rootaki ashi tsinani-paeni tzimayi-tatsiri eenchaa-niki shirampari, roorika tsinani. ⁸Eerorika imonkaata amanantan-tyaari ipireetari, kantacha amanantii apite shiro, eerorika apite iryaani jamomo. Riitaki Ompera-tajorensi-taarewo matironi raripero-takaan-teero, kiteshire-tanee roori. Tema itaaki apaani raripero-tantee-tyaawori tsinani. Riima itsipa katziyeenka iyachaarinka itaakiri.”

16

¹Ari rapiiteero Tajorensi iñaanateeri Moisés, tema kamaki apitekiro itomi Aarón okantakaawo rontsirokakawo ijeekira Tajorensi. ²Iroka ikantzi Tajorensi: “¡Moisés! Pikanteri pireziti Aarón, eero ipiya-piyata ikyee otajorensi-perotzira tajorensi-thaante jempe othataka tonta-mawori, ojeekakira neshironka-mentotsi otapawo tajorensi-naki, ikami-kari. Tema ari noñaaha-kyaaari nomenko-ryeen-kataki neshironka-mentotsiki. ³Aririka ikyee Aarón tajorensi-thaanteki, otzimatyee raanaki apaani ewonkiri waaka ipeyakoe-tantee-yaariri rantakerowa kaaripero-tatsiri. Raanaki eejatzi apaani ipireetari, riitaki katziyeen-katsini iyachaarinka itaanewo.

¹¹Ramaeta-kiniri Aarón ewonkiri waaka, riitaki rowamaakiri, itaawen-tyaari ipeyakoe-tantyaanariri rantakerowa kaariperotatsiri, eejatzi ikaatzi jeekatsiri ipankoki. ¹²Ari raanakiro taa-mentotsi ijaanakiro owaamari-menkiti taapokimentotsi ijeekakira Tajorensi. Apite rowii-panetanaki rakoki opane kajankari. Raanakiro otajorensi-perotzi jempe othataka tonta-mawori. ¹³Itaakiro opane kajankari jempe ijeekaki Tajorensi. Othonkyaa okachaa-tanaki neshironka-mentotsi otapaki tajorensi-naki. Rootaki eero ikamanta rirori Aarón. ¹⁴Opoñaashitaka raanaki eechaakiini riraa ewonkiri waaka, itsikirijan-takyaawo neshironka-mentotsi ishitowa-piintzira ooryaa, imatakiro eejatzi ikatziyakaha rirori itsikirijakiro neshironka-mentotsi okaate 7 rapiipiintiro. ¹⁵Ari rowamaakiri itsipa ipira, riitaki itaawenteetiri rantakirowa kaari-peri atziri-paeni. Raanakiro riraa inthomoeki otajorensi-perotzira, itsikirijan-tyaawo neshironka-mentotsi eejatzi jantakiroki janta ikatziyakaha. Imatakiro ikimitaantakawo riraa ewonkiri waaka.* ¹⁶Rootaki iroperoe-tantee-yaari jempe otajorensi-witaka tema rantawerowaitakiro pisheninkapaeni. Ari ikantakirori eejatzi maawoeni tajorensi-thaante, ojatakaen-chari ipanko-thaante-yitaka ikaatzi kaaripero-yiteentsiri.

§ 11:15 tsiroytonki = cuervos * 16:15 ipira = cabrito

¹⁷ Aririka ikyii Aarón jempe otajorentsitaki raripero-takaan-teeri kaaripero-yitatsiri, eero ishineteetziri ijeeki itsipa atziri janta tajorentsi-thaanteki, roojatzi ishitowan-teeyaari Aarón. Tema imatakiro ipeya-kotee-takiniri rantakirowa kaariperotatsiri rirori, ikaatzi jeekatsiri ipankoki, eejatzi iyaari-peronka maawoeni isheninka Israel-paeni. ¹⁸ Ari riyataanaki ojeekaki taapokimentotsiki omontetakari jempe ijeeki Tajorentsi, itajorentsi-takaero taapokimentotsi. Raakotanaki eechaakiini riraa ewonkiri waaka eejatzi rashi ipireetari, itziritakiro ochee-paeni taapokimentotsi.† ¹⁹ Itsikirijan-takyaawo iraanisi taapokimentotsi okaate 7 rapiipintiro. Ikiteta-kahaero rowaaripero-waetakiro pisheninka Israel-paeni, itajorentsi-takahaero.

²⁰ Iroka nojankinatani rootaki pikenkishiryaapiin-teeyaari. Aririka omonkaa-teeyaa kiteejeri 10, kashiri 7, otzimatyee pitziwentyaawo, eero pantawaetee. Ari ikantee-yaari pisheninka, eejatzi itsipa-jatzi atziri jeekimo-tzimiri pipankoki. ³⁰ Tema iroka kiteejeri aritaki ipeyakoe-teemiro pantakirowa kaariperotatsiri, ari pikiteshiretee eeroka janta jempe ijeekaki Tajorentsi. ³¹ Tema ashi owaero nojankina-takaantani, ashi powaero pimako-ryaan-teeyaawo. Pitziwen-teeyaawo eejatzi. ³² Ikite-shire-takahaemi Omperatajorentsi-taarewo ijeepatzii-toetakiri, poyaata-kariri ipaapati rompera-tajorentsi. Riitaki matironi ipeyako-teeri kaari-perorite. Ikithaa-teeyaawo kyaari-perori ithaari tajorentsi-mawo-tatsiri.‡ ³³ Riitaki riropero-takahaeroni otajorentsi-naki-perotzi eejatzi tajorentsi-thaante. Ari ikanteerori taapokimentotsi antaweroetakiri. Imateeri eejatzi Ompera-tajorentsi-taarewo, eejatzi maawoeni pisheninka-paeni ikaateeyakinira.

³⁴ Ashi owaero iroka nojankina-takaantani. Tema apawo-jatzi ojarentsiki ikyaahaeti ipeyakoe-tantyaawori rantayitzirowa kaari kameethatatsi Israel-paeni.”

Tema imatakiro Moisés okaatzi ikantakiriri Tajorentsi.

20

¹ Ikanta Tajorentsi iñaanateeri Moisés, ikantziri: ² “Iroka otsipa pikantiriri pisheninka Israel-paeni: ‘Ikaati ashitakae-yaarini reenchaaniti tajorentsi-niro iiteetziri “Pinkathari Itaawen-teetziri Eenchaaniki-paeni”, otzimatyee rowamahaeteri. Okantawityaa riirika Israel-paeni, riirika itsipa-jatzi atsipatari anampiki, rowamahaeteri. ³ Tema ari nokijaneen-teeri naaka irika-paeni, aritaki nothonkaeri inampiki, tema riitaki owaaripero-takirori tajorentsi-thaante, rowinkatharyaakiro nowaero, okantakaan-tziro rashitakaakari reenchaaniki tajorentsi-niro iitachari ‘Pinkathari Itaawen-teetziri Eenchaaniki-paeni’. ⁴ Aririka ipiyatha-takyaawo itsipa-paeni pisheninka eerorika rowamayiri ikaatzi ashitakaa-kariri reenchaaniki tajorentsi-niro iiteetziri ‘Pinkathari Itaawen-teetziri Eenchaaniki-paeni’, ⁵ ari nokijaneen-teeri naaka, ari nokanteeri maawoeni isheninka-paeni rirori. Ari nothonkaeri notsipa-taanteeyaari ikaatzi aapatziya-kariri ikaariperotakira, ipinkatha-waetashi-takari tajorentsi-niro iiteetziri ‘Pinkathari Itaawen-teetziri Eenchaaniki-paeni’.

⁶ Atziri-paeni ikaati awentee-yaarini sheripiyari-paeni, eejatzi yotantaniri-paeni, kaariperotaki rirori rawentaakarira. Tema nokijaneentakiri naaka irika atziri, aritaki nothonkaeri inampiki.

⁷ Pikameetha-shire-yitee, pikiteshireyitee, tema naaka Pitajorentsi-tetari. ⁸ Pikemijan-teero maawoeni noñaani, pantayi-teero eeroka. Tema naaka Tajorentsi, kiteshire-takaemiri.

⁹ Ikaati yakaterini ipaapati eejatzi riniro, otzimatyee rowamahaeteri. Tema okantakaan-tziro riyakatakiri ipaapate eejatzi riniro, rootaki rowamaan-teetyaariri.

¹⁰ Ikaati mayempi-tironi tsinaninentsi, otzimatyee rowamahaeteri apitekiro, tsinani eejatzi shirampari.

† 16:18 ipireetari = cabrío ‡ 16:32 kyaari-perori ithaari = lino

IKAATEEYINI

¹Okanta apiteta-tsiri ojarentsi ishitowan-taari Israel-paeni Apitantoniki, rootaki etawori kiteejeri, apiteta-tsiri kashiri ithonkan-teeta-kawori tajorentsi-thaante. Janta Cheentoniki, ari rapiiteero Tajorentsi iñaanateeri Moisés tajorentsi-thaanteki, ikanteeri: ²“¡Moisés! Pithonkiri pojankina-takoteri maawoeni pisheninka-paeni, maawoeni jempe ikaatzi isheninka-tawakaa, eejatzi iwaeejatzite-paeni. Tema rojankina-takotatyeyea apaani-paeni iwaero maawoeni shirampari-paeni. ³Petana-kyaaari pojankina-takoteri kaaten-tsiri 20 rojarentsita, pithonkeri maawoeni. Pinashi-yitakyaari eeroka pojankina-takotiri matironi rowayir-ityaa. Pikanteri Aarón ramitakotimi.”

13

¹Ikanta Tajorentsi iñaanateeri Moisés, ikanteeri: ²“Potyaanti aminaki-tironi kepatsi Owinteni, tema rootaki nashita-kaeyariri pisheninka Israel-paeni. Piyoshiiti apaani pikaatzi pisheninka-tawakayani, riitaki jearipaeni potyaantayite”. ³Imatakiro Moisés ikantakiriri Tajorentsi, rotyaan-takiri ikaatzi riyoshii-takiri, ipoñaanakawo ochempi-mashiki Moontaawoki. Tema riitaki jeevarite Israel-paeni. ⁴Iroka iwaero-paeni ikaatzi riyoshii-takiri: Raminakiri ikaateeyini icharini-paeni Rubén, riyoshii-takiri Samúa, itomi Zacur. ⁵Raminakiri ikaateeyini icharini-paeni Simeón, riyoshii-takiri Safat, itomi Horí. ⁶Raminakiri ikaateeyini icharini-paeni Judá, riyoshii-takiri Caleb, itomi Jefone. ⁷Raminakiri ikaateeyini icharini-paeni Isacar, riyoshii-takiri Igal, itomi José. ⁸Raminakiri ikaateeyini icharini-paeni Efraín, riyoshii-takiri Oseas, itomi Nun. ⁹Raminakiri ikaateeyini icharini-paeni Benjamín, riyoshii-takiri Palti, itomi Rafú. ¹⁰Raminakiri ikaateeyini icharini-paeni Zabulón, riyoshii-takiri Gadiel, itomi Sodi. ¹¹Raminakiri ikaateeyini icharini-paeni José (eejatzi Manasés), riyoshii-takiri Gadi, itomi Susi. ¹²Raminakiri ikaateeyini icharini-paeni Dan, riyoshii-takiri Amiel, itomi Gemali. ¹³Raminakiri ikaateeyini icharini-paeni Aser, riyoshii-takiri Setur, itomi Micael. ¹⁴Raminakiri ikaateeyini icharini-paeni Neftalí, riyoshii-takiri Nahbí, itomi Vapsi. ¹⁵Raminakiri ikaateeyini icharini-paeni Gad, riyoshii-takiri Geuel, itomi Maqui. ¹⁶Rootaki iwaero-paeni ikaatzi rotyaan-takiri Moisés raminakitiro kepatsi. Riimo Oseas, itomi Nun, rowaaniri otsipa iwaero, iiteeri Josué. ¹⁷Rotyaan-teeya-kirini Moisés raminakitiro kepatsi Owinteni. Ikantawakiri: “Pyaateeyini pikinanaki katonkanta Piryarini, pitonkaero janta ochempi-mashi. ¹⁸Ari paminiro jempe okantawaeta kepatsi. Piñeeri jempe ikantawaeta nampitawori janta, shiinti-rika ikanteeyani, oshekirika ikaatzi. ¹⁹Paminiri jempe okanta ipankopaeni, kameetha-rika kepatsi, roopero-rika ipanko, iyoshii-tashita-rika ipanko-sheta. ²⁰Kameetha-rika oshooki pankirentsi, terika okamayitzi. Tzimatsi-rika inchato-paeni. Pitonta-shiretanaka, kaari ithaawaetzi. Pamayiteera chochoki okaatzi tzimatsiri janta.”

Tema owakira etanaawo okithoki-paetetz chochoki-paeni imiriteetziri.* ²¹Ari riyaaate-yanakini, ipoñaanaawo Cheentoniki raminiro kepatsi, roojatzi Owaankiirini jempe okiishita awotsi jatachari Omana-weniki. ²²Ipampitha-tanakiro okatonkotzira Piryarini, areetee-yakani nampitsiki Ariperotaarini. Ari inampitawori janta Ahimán, Sesai eejatzi Talmai, icharini-paeni Anac. Tema iroka nampitsi Ariperotaarini, rootaki etakawo inampi-teetawo, okaataki 7 ojarentsi, ari rimpoetee inampitaawo Shitowarini-jatzi Apitantoniki. ²³Tema areetee-yakani nijaateniki iiteetziri Monkyawoni, ari ithatzin-kakotanaki apamonkiro chochoki imiriteetziri. Tema apite ikaawen-takiro inatakotakiro incha-pankeki. Rmaae eejatzi okithoki otsipa pankirentsi-paeni.† ²⁴Riitaki iitana-kirori Monkyawoni irika Israel-paeni, tema ari ithatzinkanakiro apamonkiro chochoki imiriteetziri.

²⁵Imatakiro raminayi-takiro kepatsi, okaatzi imaakotake 40 kiteejeri ipiyanta-yitaari. ²⁶Jateeyeni iñaapaeri Moisés eejatzi Aarón ochempi-mashiki Moontoni janta Tajorentsi-taarini. Jempe ipiyoteeyakani eejatzi maawoeni isheninka-paeni. Ikamanta-paeri jempe okanta raminaki-tziro, roñaaha-paeri okithoki chochoki tzimatsiri janta. ²⁷Ikantapaeri: “Nomatakiro nareetakita jempe potyaan-takina. Ari oshookapae osheki pankirentsi, eejatzi ari itzimapa osheki ipireetari. Iroka okithoki pankirentsi okaatzi shookatsiri janta.‡ ²⁸Roo kanteencha, antari-pentha-kyaa-paeni ikaatzi nampitawori janta, antawo-paeni inampi, rooperori rowetsika-yitziro ipanko-paeni. Noñaakiri eejatzi janta icharini-paeni Anac. ²⁹Rooma janta Piryarini, ari inampitawori Otenkanaaweni-jatzi. Rooma ochempi-mashiki, ari inampitawo Thaawantaa-rinjatzi, Kayaawenijatzi, eejatzi Ochempi-weni-jatzi. Rooma janta inkaarithapyaaki eejatzi Pareenkaarini, ari inampitawori Owinteni-jatzi.” ³⁰Ari itzinaa-wako-tanaka Caleb, imaeritawaki maawoeni isheninka-paeni ipiyotakiri Moisés, ikantanaki: “¡Aritaki aakiro irona kepatsi! ¡Aritaki amatakiro ashitee-yaawol!” ³¹Roo kanteencha akanaki ikaateeyini riyaaate-yakini janta, ikantzi: “¡Erowé! Eero otsinampaeri irinta atziri. Maperori ishinti-yitzi rirori, tema rawjeee akaapaeni.” ³²Tema tee ikantapae kameetha Israel-paeni rotyaan-teetakiri raminiro kepatsi, ikantzi: “Osheki okowaenkatzi kepatsi naminaki-tziri, tee okameethatzi. Tema antari-pentha-kyaa-paeni ikanteeyani atziri-paeni ikaatzi

* 13:20 pankirentsi = uva † 13:23 chochoki imiriteetari = uvas; okithoki otsipa pankirentsi-paeni = granados, higos ‡ 13:27 Ikante-tziri jaka “Ari oshookapae osheki pankirentsi, eejatzi jempe itzimapa osheki ipireetari.” Tema rootaki oshiyawori ikanteetzi “itzimapa osheki pitsi eejatzi tenichaa, roshiya-waetapaawo oshiyaaatapa nijaa.”

noñaaki-tziri janta.[§] ³³ Ari noñaakiriri eejatzi antari-penthaa-kyaa-paeni atziri, riitaki icharini-paeni Anac. Tee niyomaatari ikatziya, noshiya-matsita-kari naaka tsitsiri iñaakina rirori.”

14

¹ Ari ikaemae-yanakini Israel-paeni. Osheki riraawae-teeyakani tsireniriki. ² Ari retanaawo ikijima-taneeri Moisés eejatzi Aarón, ikanteeyini: “¡Ari okameetha-witaka akamaeyinimi janta Apitantoniki! ¡Tema okameetha-witaka akamaeyinimi jaka ochempi-mashiki! ³ ¿Iitaka ramanteeri Tajorentsi jaka ithonkaetee owayiritaantsiki, inoshika-nakiro owayiri-paeni aena-paeni eejatzi atomi-paeni? ¿Tema okameethatzi apiyayitee Apitantoniki?” ⁴ Ari ikanta-wakae-yanakani: “Jame amini itsipa jewateeni. Jame apiyayitee Apitantoniki.”

⁵ Ari rotziwerowanaka Moisés eejatzi Aarón ipiyotee-yakanira isheninka-paeni Israel-paeni, roeyotanaka kepatsiki. ⁶ Ikanta Josué eejatzi Caleb, jateentsiri raminaki-tziro kepatsi, itzjiaa-nakiro iithaari-paeni riyotan-teeyaari osheki okantzimo-shire-tanakari. ⁷ Ikantanakiri maawoeni isheninka-paeni: “¡Omapero okameethataki kepatsi naminaki-tziri! ⁸ Riirika Tajorentsi nintakaeroni, aritaki ineshironka-takae areetan-tyaari nampitsiki, aakataki ashitee-yaawoni. Tema ari oshookapae osheki pankirentsi, eejatzi ari itzimapae osheki ipireetari.* ⁹ Teemaeta okameethatzi pikijima-waeteri Tajorentsi. Eero pithaawan-tawaetari nampitawori janta, tema eero añaakaa-nakari aakapaeni. Tekatsi piyakowen-tyaarini irikapaeni, tee roshiyee aakapaeni tzimatsi Tajorentsi aminako-wenteeri. ¡Eero pithaawaeyini!”

¹⁰ Ari ikowaeya-witanakani isheninka-paeni ishemyaan-tyaarimi mapi. Roojatzi okoñaatan-tanakari ish-intsinka Tajorentsi tajorentsi-thaanteki, iñaayitakiro maawoeni Israel-paeni. ¹¹ Ari iñaanateeri Tajorentsi irika Moisés, ikanteeri: “¿Jempema okaateka ipakaero rajarii-mawaetana pisheninka-paeni? ¿Jempema okaateka ipakaero itheen-kawaetana noñaaha-yiwitakari kaari iñaapiin-teetzi? ¹² Ari iñaakiro mantsi-yarentsi owamaan-tatsiri, nothonkaeri ikaatee-yakinira. Rooma eero, ari noshekya-haemiri picharini-teeyaari, riitaki ñaaperoiyitaachani rawijiri ikaateeyinika irika-paeni.”

¹³ Roo kanteencha rakanaki Moisés ikantanakiri: “¡Tajorentsi! Aritaki ikemako-takiro Apitantoni-jatzi okaate pantiri, tema maawoeni iñaayitakiro paerani pishintsinka paantaariri nosheninka-paeni.

¹⁴ Aritaki ikamantakiri rirori ikaatzi nampiyi-tawori kepatsiki. Tema ikemako-teeya-kimini jempe pikantaka paerani pitsipa-takari nosheninka-paeni, pikanta-kaakawo iñaawootimi. ¡Tajorentsi! Eero pamankan-takariri menkori, peewatakeri kitejipaeteki, rooma tsireni-paeteki pipaama-takaakiro menkori koñeetyaa-kotakiriri. ¹⁵ Aririka pithonakiri powamaa-yiteri irika, aritaki iñaawae-tanaki atziripaeni ikaatzi kemaakota-kimiri, panta-yitakiri, ikante: ¹⁶ “Piña-matsiteri Tajorentsi, eero imatziro rashita-kaeyaari Israel-paeni kepatsi ikashiya-kaakiriri paerani, ithonka-shitakari rowamayiri ochempi-mashiki.” ¹⁷ ¡Tajorentsi! Nokoyi poñaahantiro pishintsinka, pimonkaatiro okaatzi piñaawae-takiri paerani, pikantaki:

¹⁸ ¡Naakataki Tajorentsi!

Tsinampa-tatsiri, Etako-pero-tanta-niri.

Nopeyako-tziniri antayitziroori kaaripero-tatsiri, kinashi-waeyi-tachari.

Roo kanteencha, eero namaaki-teeri nowajankiteeri ikaatzi antayitziroori kaari-perori,

Ari nothonkaeri nowajankitaa-wenteeri iyaari-peronka ipaapate-teetari-paeni,

Itominteetari-paeni, itomi-paeni icharini-teetari-paeni, eejatzi iweajatzite-paeni, maawoeni. ¹⁹ Tema maperori pineshironka-tantzi eero, pipeyako-teeniri iyaari-peronka irika. Tema rootaki pantakiri pamantaariri irikapaeni Apitantoniki roojatzi jaka ijekapaakika.”

²⁰ Ikantanaki Tajorentsi: “Kameethataki. Tema nomatakiro pikowakiri, aritaki naripero-teeri. ²¹ Roo kanteencha, tema omapero-tatyaa nañii naaka, omapero-tatyaa eejatzi nopamankantawo noshintsinka maawoeni kepatsi. ²² Tema eero itzimae apaani ikaatzi ñaayita-kirori noshintsinka, ikaatzi ñaayita-kirori Apitantoniki kaari iñaapiin-teetzi, okaatzi nantayi-takiri eejatzi ochempi-mashiki. Tema ikaatzi apiipiin-takirori rajarii-matana ochempi-mashiki, kaari kowatsini ikemijan-teero nokanta-witariri,[†] ²³ eero iñaayiteero kepatsi nokashiya-kaakiriri paerani iweajatzite. Tema ikaatzi ajariima-waetakinari eero itzimae apaani ñaayiteeroni. ²⁴ Riima nonampiri Caleb riitaki ñaahaeroni. Tema riitaki kenkishirya-haenchari kameetha, rawentaa-pero-takina. Rootaki noshine-tantyaariri rirori rareeteeyaa kepatsiki raminaki-tziri ketziroeni. Ari nampitee-yaawo maawoeni icharini-teeyaari rirori. ²⁵ Roo kanteencha, nokoyi pipiyanki okiteje-taneerika pikinaneero ochempi-mashiki piyaatiro Inkaariki Kityonkaariki. Tema janta taapiki, ari inampitawori Otenkanaaweni-jatzi eejatzi Owinteni-jatzi.”

²⁶ Eekiro iñaawae-tatzii Tajorentsi iñaanatziri Moisés eejatzi Aarón, ikantziri:

²⁷ “¿Eekeroma namawetatyeero ikijima-waetanari irikapaeni kaari-peroyi-tatsiri Israel-paeni? Tema nokemakiri ikijima-waetakina. ²⁸ Piyaate pikamanteri pisheninka-paeni, pikantiri: ‘Iroka iñaani Tajorentsi, ikantziz: “Omapero-tatyaa, ari nokanta-kaakyaawo awijimotimi okaatzi nokemakimiri pikantee-yakirini pikami.‡ ²⁹ Ithonkyaa ikami ochempi-mashiki maawoeni antariteen-tsiri kaateen-tsiri 20 rojarentsite, ikaatzi jankina-takoteen-chari, ikaatzi kijima-waetakinari eejatzi. Ari romaryaa-chonchoetee ochempiki

§ 13:32 Osheki okowaenkatzi kepatsi naminaki-tziri, tee okameeatzi = Iroka kepatsi naminaki-tziri, osheki oniyayi-takiri ikaatzi nampiyi-tawori janta. * 14:8 Ikante-tziri jaka “Ari oshookapae osheki pankirentsi, eejatzi jempe itzimapae osheki ipireetari.” Tema rootaki oshiyawori ikanteetzi “itzimapae osheki pitsi eejatzi tenichaa, oshiya-waetapaawo oshiyatapaawo ñajaa.” † 14:22 apiipiin-takirori = rapiitakiro okaatzi 10 ‡ 14:28 Omapero-tatyaa = Tema omapero-tatyaa nojeeki naaka jaka, ari okimitari eejatzi, omapero-tatyaa nokaman-temiri nimaeka.

ikamayitakirika. ³⁰ Riima Caleb itomi Jefone. Eejatzi Josué itomi Nun, riitaki ñaayiteeroni inampiteeyaawo janta. Rooma maawoeni eerokapaeni, tekatsi apaani areetachani kepatsiki nokashiya-kaawi-takimiri pinampi-teeyaawomi. ³¹ Riima pitomi-paeni poshiya-kaanta-witakari ari inoshika-yitakiri owayiri-paeni, riitaki nareeta-kaayi-teeyaari kepatsiki pimanin-takiri eerokapaeni. ³² Tema ari pomaryaa-chonchoetee eerokapaeni ochempi-mashiki pikamayitee-rika. ³³ Tema okaatzi 40 ojarentsi ikina-kina-waeyitee pitomi-paeni janta ochempi-mashiki, raminakowen-teeri ipira-paeni. Riitaki atsipetee-yaawoni okaatzi pipiyathawaetaka eerokapaeni, roojatzi pithonkan-takyaari pikami eerokapaeni jaka ochempi-mashiki. ³⁴ Tema 40 kitejeri okaatzi paminan-takitawori kepatsi, ari okaate eejatzi 40 ojarentsi patsipe-yitee-yaawo okantakaawo pikaaripero-waetaki: apaani ojarentsi okimitakawo apaani kitejeri. Ari piyoteenari jempe nokanta nowajankitaantzi naaka.” ³⁵ Tema Naaka Tajorentsi, ñaawaetatsi. Aritaki nokanteeriri maawoeni kaariperoripaeni ikaatzi aapatziya-wakahaen-chari ikijima-waetana. Tema jaka ochempi-mashiki ithonkaeyaa, ari ikamayi-teeri maawoeni.”

³⁶ Tema iroka awijimo-takiriri ikaatzi rotyaan-takiri Moisés raminakitiro jempe okantawaeta kepatsi, ipiyayitaaha rirori ramaero kaari-perori ñaantsi, rootaki opoñaan-tanakari Israel-paeni ikijima-waetanakiri Moisés, imaninta-nakiro kepatsi, tee ikoyi riyateero janta. ³⁷ Rootaki rowamaan-takariri Tajorentsi irika-paeni omanakiri mantsiyarentsi, okantakaan-tzirowanaashitakawo ikenkitha-takotapaero kepatsi jempe okanta iñaakitziro. ³⁸ Riima Josué itomi Nun eejatzi Caleb itomi Jefone, tee ikamaeyini rirori. Apatziro ikamaeyakini itsipa ikaatzi riyaaatki raminiro jempe okantawaeta kepatsi.

³⁹ Ikamantakiri Moisés maawoeni Israel-paeni okaatzi awijeent-siri. Tema antawo rowashire-teeyanakanani maawoeni Israel-paeni. ⁴⁰ Okanta okiteje-tamane, itonkae-yanakini ochempiki, ikanteeyini: “Nantakiro kaari-perori, nokoyi niyaateeyini tonkaariki ikashiya-kaakaeri Tajorentsi.” ⁴¹ Ikantzi Moisés: “¿Iitaka pipiya-thaatyaawori ikantakaantani Tajorentsi? Tema eero okameethatzi oetarika pantawiyaaari. ⁴² Eero piyaatzi, tema tee itsipateemi Tajorentsi. Paamawentyaa imatawakimi-kari powayiriminthatani. ⁴³ Ari pitonkiyo-takyaari janta Otenkanaaweni-jatzi eejatzi Owinteni-jatzi, ithonkimi-kari rowayiri-timi. Tema eero itsipatzimi Tajorentsi janta, okantakaantziro pipiyatha-takari eerokapaeni.” ⁴⁴ Teemaeta ikemi irikapaeni, ikoyi itonkaero ochempi. Riima Moisés eejatzi itajorentsi-mokote Tajorentsi, roojatzi ijeekaki jempe ipanko-thaante-teeyakani. ⁴⁵ Ari roerinkae-yakani Otenkanaaweni-jatzi eejatzi Owinteni-jatzi nampiyi-tawori tonkaariki, tema osheki ikentapaaki, romishiyakiri itsipapaeni. Ipatzimatankiri roojatzi janta Oshireshaariniki.

21

¹ Ikanta rawijee-yakini Israel-paeni ipoñaanaawo Ochempii-toniki ikinaneero Inkaariki Kityonkaariki. Itapota-naakyaawo eero ikinantanaa iipatsiteki Kiraani-jatzi. Ikanta niyanki-thaki awotsi, ari okantzi-moneen-tapaakari Israel-paeni. ² Ari retanaawo itheenki-mataneeri Tajorentsi eejatzi Moisés. Ikanteeyini: “¿Iita pamanta-waetanari nojeekawita Apitantoniki? ¿Rooma pamantanari powamayina ochempi-mashiki? Tekatsi nomiriteeri eejatzi nowaeyaari. ¿Neshitapaakiro okaatzi nowapiin-takari!”* ³ Ari rotyaantaki Tajorentsi osheki kepiyari maanki, ratsika-paakiri. Tema osheki Israel-paeni kamaentsiri. ⁴ Riyaatee-yakini ijeekira Moisés, ikantapaakiri: “¿Moisés! Nokaaripero-tzimotakiri Tajorentsi, okantakaawo notheenki-mawae-takiri eejatzi nokimitakimi eeroka. Pikanteeri ipeyeri maanki, tee nokoyi noñeeri.” Ari ramanako-taari Moisés maawoeni isheninka-paeni. ⁵ Ari ikantzi Tajorentsi: “Powetsiki roshiya-kaawo kepiyari maanki, powatzika-kotiri jenoki. Aririka ratsikanti maanki, raminiri roshiya-kaawo rowatzika-koetakirira, aritaki rawajakotee.” ⁶ Raaki Moisés eshiro kiterita-tsiri rowetsikahi roshiya-kaawo maanki, rowatzika-kotakiri. Ikanta ratsikayitzi maanki, ramineero owatzika-kotakaha roshiya-kaawo, awijakotaneet.

¹⁰ Ikanta rawijee-yakini Israel-paeni, ipanko-thaante-teeya-paani Mashinchaariniki.

²¹ Okanta paata rotyaantaki Israel-paeni jatatsini iñiri iwinkatharite Ochempi-weni-jatzi, iitachari Sehón, ikantiri: ²² “¿Pinkathar! Ari piñaayi-tawakina nokinee-yapaakini pipatsiteki. Tee roo nopokashiti piwankiri-paeni, pichochokite-paeni, eero nomiriyitziro eejatzi pikeekanatakotzirowa pinijaate-paeni. Apatziro nopampi-thatakiri ojaawokitakira awotsi, roojatzi nawijan-tanakyaari jempe iweyaa piipatsite.”

²³ Teemaeta ikoyi pinkathari Sehón ikinimoteri Israel-paeni iipatsiteki. Ipiyota-nakiri rowayirite, jataki rowayiri-tawakyaari Israel-paeni ochempi-mashiki. Itonkiyo-takari Aatzikaetoniki, ari rowayiri-teetakari Israel-paeni. ²⁴ Ikanta ipiyawen-tanaka Israel-paeni, ithonka-nakiri ithatyaanakiri rowayirite Sehón. Rayitakiri maawoeni jempe iweyaa-yaata iipatsite. Opoñaanakawo Kameñaariniki roojatzi Jakochaawoniki. Areetakawo iweyaa-thapita iipatsiteki ñaaperoripaeni Pityaankaarinini-jatzi. ²⁵ Ari okanta raanta-kawori Israel-paeni maawoeni inampipaeniki Ochempi-weni-jatzi. Inampitakawo otzinkami inampipaeniki iiteetziiri Kaaweni, tema ithonkakiro inampiyi-ontakawo oryaani-paeni nampitsi jeekatsiri janta.

22

Rotyaantaki Balac kaemerini Balaam

¹ Awijeeya-nakini Israel-paeni, ipanko-thaante-teeya-paeni owinteni-pathatzi iipatsiteki Athataa-weni-jatzi, othapyaaki Pareenkathapyaariki, imonteta-paakawo Kashiryaaari. ² Tema iñaakiro Balac, itomi

* 21:5 nowapiin-takari = pan † 21:9 eshiro kiterita-tsiri = bronce

Zipor, jempe ikanta Israel-paeni ithonkan-takariri Ochempi-weni-jatzi. ³Antawo ithaawanaki Athataa-weni-jatzi ithaawantari Israel-paeni, tema owanaa ishenitaki Israel-paeni. ⁴Ari ikenkitha-waetakaa-nakiri Athataa-weni-jatzi rantariperoti-paeni Kosheka-weni-jatzi, ikantziri: “Ari ithonki-takaero aepatsite irika atziri-paeni, roshiyaari waaka ithonkirowawo katawoshi.” Tema irika Balac itomi Zipor, riiitaki iwinkatharite Athataa-weni-jatzi.* ⁵Rotyaantaki jatatsini iñiiri Balaam itomi Beor, nampitawori Naawyawaniki Antawaathaapyaaniki iipatsiteki Sheninkaweni, ikanteri: “Ikyaaiki anampiki atziri-paeni shitowaa-tsiri Apitantoniki, tema ithonka ipeyapaakiro aepatsite, imonteta-paakawo nonampi ipankothaante-yitapaaka. ⁶Pipokanaki intsipaete, pitakijiri irika-paeni atziri, omapero-tatziiri otzimi ishintsinka, rawijakina naaka-paeni. Okanta-shitzi-maetya nomishitowayiri naaka noepatsiteki, aririka nowayiritakyari. Roo kanteencha, niyotzi naaka ikaatzi pitajonka-wentziri eeroka, aritaki omatakyya. Riima ikaatzi pitakija-yitziiri eeroka, aritaki omatakyya.”

⁷Jatanaki antaripero-paeni Athataa-weni-jatzi, eejatzi antaripero-paeni Kosheka-weni-jatzi raayitanaki ipinateriri ñaawyaatan-taniri. Areetee-yakani ijeekira Balaam, ikamanta-paakiri ikantawa-kiiri Balac. ⁸Ari ikantzi Balaam: “¡Ari! Inkaamani nokantimi oetarika ikantinari Tajorentsi. Ari pimaanaaki.” Ari imahaeya-paakini inampina-paeni Athataa-weni-jatzi ipankoki Balaam. ⁹Ari roñaahakari Tajorentsi irika Balaam, rojampi-takiri, ikantziri: “¿Iitaka pitsipa-yitakari pipankoki?” ¹⁰Rakanaki Balaam, ikantzi: “Rotyaantanewoapaeni Balac itomi Zipor, iwinkatharite Athataa-weni-jatzi, ipokatzi, ikantana: ¹¹Irika-paeni atziiriite shitowaa-tsiri Apitantoniki ikyaaiki anampiki ithonka ipamankapaakiro aepatsiteki. Pipokanaki intsipaete, pitakijiri irika-paeni. Okantashitzi-maetya nomishitowayiri naaka noepatsiteki, aririka nowayiri-tyaari.” ¹²Ari ikantzi Tajorentsi: “¡Balaam! Eero poyaatziri pokaentsiri. Eero piyaka-waetziri irikapaeni, notajonkawentani naaka irika-paeni.” ¹³Okanta okiteeje-taneera ikantakiri Balaam inampina-paeni Balac: “¡Ayompari! Pipiyi pinampiki, tee ikoyi Tajorentsi noyaata-nakimi.” ¹⁴Ari ipiyanaawo inampina-paeni Athataa-weni-jatzi inampiki jempe ijeeki Balac, ikantapaeri: “¡Pinkathari! Tee ikoyi royaatina Balaam.”

¹⁵Rapiitakiro Balac rotyaantzi itsipa inampina-paeni, osheki ikaatee-yakini, maperori riroperotzi irika-paeni. ¹⁶Riyaatee-yanakini iñeeri Balaam, ikantapaakiri: “¡Ayompari! Pikemiro iñaani nowinkatharite Balac itomi Zipor, ikantzimi: “Nokoyi pipoki piñiina. ¹⁷Aritaki nopinatakimi osheki, ari nantankimiro okaatzi pikantinari. Pipoki nimaeka, pitakijiri irika atziri-paeni.” ¹⁸Rakanakiri Balaam rotyaantani-paeni Balac, ikantziri: “Okantawiyaa ipinawomi Balac iwinkathari-pankote jempe ijaakaha koriki, eejatzi ooro, eero nopiyathari Tajorentsi, eero nawijakaero nantiro ikowakaanari, tee okameethatzi eepichokiini nawijakaero. ¹⁹Roo kanteencha, ari pimaanaaki eeroka, noñaawakiro oetarika ikanteenari tsireniriki Tajorentsi.” ²⁰Okanta tsireniriki, roñaahaari Tajorentsi irika Balaam, ikantakiri: “Tema eeroka ipokashi-teeeyini irika-paeni atziri raanakimi, poyaata-nakiri. Roo kanteencha otzimatyee pantiro okaatzi nokantimiri naaka.” ²¹Okanta ikakita-manee Balaam, rowanki-tanakiniri jeeka-mentotsi ikyaaoketari. Royaata-nakiri inampina-paeni Athataa-weni-jatzi.†

²²Roo kanteencha antawo ikijanaka Tajorentsi riyaaatanaki Balaam. Royaawen-takari awotsiki Ronampiri Tajorentsi ipiyata-wakyaari. Pokaki rirori Balaam kyaakota-kari ipira, itsipatakari apite romperatani. ²³Iñaapaakiri ikyaaoketari Ronampiri Tajorentsi, ikatziyaka awotsiki roteeyakiro iyot-siroshithakite, tempaawi-tanaka ikyaaoketari. Ipajata-nakiri Balaam ikyaaoketari ikoyi opampithatiro awotsi. ²⁴Rapiitakiro Ronampiri Tajorentsi rotzika-wakiri jempe okaamanachakitzi awotsiki, jempe itanto-teetziro apitekiro onampi-naki. Rootaki awotsi jatachari pankirentsi-mashiki imiriteetziri. ²⁵Ari iñaapaeri eejatzi ikyaaoketari Ronampiri Tajorentsi, otzitanaka tantotsiki, anawyya-kotakiri iporiki Balaam. Ari rapiita-nakiro ipajatziri ikyaaoketari. ²⁶Eekiro ishirinkaneen-tanakiyaa Ronampiri Tajorentsi okaamanachaki-perotzira awotsi, tekatsi ikini itempae ikyaaoketari, tee imatya ikini rampateki eejatzi rakoperoki. ²⁷Ikanta iñaapaeri ikyaaoketari Ronampiri Tajorentsi, maryaanaka jaawiki. Antawo ikijanaka Balaam, ipajatan-tanakari inchaki. ²⁸Ikantakaakawo Tajorentsi, ñaawaetanaki ikyaaoketari, okantanakiri Balaam: “¿Jempema nokantzimika naaka pipajawae-tantanari, tema mawa papiitakiro pipajawae-tantani?” ²⁹Rakanakiro Balaam ipira, ikantziri: “Roo nopajatan-tzimiri pitheenakina. Ari otzimimi nojataa-mento, nojataa-kimimi.” ³⁰Ari okantzi ikyaaoketari: “¿Tema naaka pipira pikyaakaa-piintari? ¿Arima nokantzi-piintzimi pikyaakotana?” Ikantzi Balaam: “Tee.”

³¹Ikantakaakawo Tajorentsi iñiiri Balaam ikatziyaka Ronampiri tajorentsi awotsiki roteeyakiro iyot-siroshithakite. Ari rotziwerowanaka Balaam, roeyootanaka jaawiki ipinkatha-tanakiri. ³²Rojampi-tanakiri Ronampiri Tajorentsi, ikantziri: “¡Balaam! ¿Iitaka pipajawae-tantawori pipira, tema mawa papiitakiro pipajawae-tziro? Tema naaka pokaentsi nopiyatimi, tema kaari-perori pikantzi-motakina noñaakimi. ³³Rootaki pipira iñaapaakina, mawa apiitakiro otempaa-pithatana. Eeromi otempaemi, nowamaa-kimimi eeroka, rooma roori eero nowamaero.” ³⁴Ari rakanakiri Balaam Ronampiri Tajorentsi, ikantziri: “¡Nokaaripero-tzimotakimi! Tee niyotzi eerokataki otzikanari awotsiki. Roo kanteencha, kaari-pero-rika okantzi-motakimi nantziri, nimaeka nopiyanee.” ³⁵Ikantzi Ronampiri Tajorentsi: “¡Balaam! Poyaata-nakiri rotyaan-teetani-paeni. Roo kanteencha okaatzi nokanta-yitimiri naaka, rootaki piñaawaeteri eeroka.” Rootaki royaatan-tanakariri Balaam inampina-paeni Balac.

³⁶Ikanta ikemaki Balac pokaki Balaam, jatanaki itonkiyo-tawakyaari otzinkanami inampi Athataa-weni-jatzi, jeekatsiri Kameñaarithpayaaki, jempe iweyaa-thapita iipatsite. ³⁷Ikantawakiri: “¡Balaam! Notyaantaki chapinki kaemimini. ¿Iitaka kaari pipokanta piñiina? ¿Poshiya-kaatzi eero noemoshirenkawentzimi?

* 22:4 waaka = buey † 22:21 ikyaaoketari, ipira = asna

³⁸Rakanaki Balaam, ikantzi: “¡Pikemi niyompari! Aritaki pokakina noñiimi. Roo kanteencha tee otzimi-motana noshintsinka noñaawae-tantyaawori okaatzi nokoyiri naaka. Apatziro noñaawaetiro okaatzi ikoyiri Tajorentsi.” ³⁹Ikanta Balaam itsipatakari Balac jateeyakini Jaawokiweniki. ⁴⁰Ari rowamaa-kaantapaaki Balac ipireetari-paeni. Rotyaantaki rahaeta-nakiniri Balaam eejatzi inampina-paeni.†

⁴¹Okanta okiteeje-tamane, raanakiri Balac iyeemakaantani Balaam janta Inkañaaweriitoniki. Ari raminako-takiro okoñaataki ipanko-thaante-teeyakani Israel-paeni.

23

¹Ari ikantanaki Balaam: “Powetsikina jaka 7 taapokimentotsi. Powamayina 7 ewonkiri waaka eejatzi 7 itsipa ipireetari.”* ²Imatakiro Balac okaatzi ikantakiriri Balaam. Ari itsipatakari Balac irika Balaam itaakiri apaani ewonkiri waaka, eejatzi apaani ipireetari okaatakira 7 taapokimentotsi. ³Ikantzi Balaam: “¡Pinkathari! Ari piyeeka-wentawakiri pitaani. Niyaatawakiita naaka, okanta-shimaetya itonkiyo-tena Tajorentsi. Aritaki nokaman-takimi eeroka okaatzi ikantinari.” Jatanaki Balaam ikinakiro okaanki-chempi-takira tonkaari.

⁴Ikanta itonkiyo-takari Tajorentsi irika Balaam, ari ikantzi Balaam: “Nokantaki rowetsikaeti 7 taapokimentotsi, notaaki apaani waaka eejatzi apaani ipireetari okaatakira 7 taapokimentotsi.” ⁵Ari ikantakaakawo Tajorentsi riyotiro Balaam iñaawaeteri, ikantakiri: “Pipiyi jeeekakira Balac, pikamantiri okaatzi nokantakimiri naaka.” ⁶Ari ipiyaari Balaam iñaapaeri Balac jeeekawen-tziri itaani, itsipayi-takari inampina-paeni Athataa-weni-jatzi. ⁷Ari iñaawae-tanakiro Balaam riyotahae-takiriri ñaantsi, ikantanaki: Nopoñaakawo Tonkaeroniki ramakina Balac, Nokinapaakiro ochempi-mashiki jempe ishitowa-piintzi ooryaa, ikaemakaan-takina Iwinkatharite Athataa-weni-jatzi, ikantakina:

“¡Pipoki, pitakijiri Israel-paeni!
¡Pipoki, piyakateri icharini-paeni Jacob!”

⁸¿Iitaka notakijan-tyaariri naaka kaari ikoyi Tajorentsi itakijeeteri?
¿Iitaka niyakatan-tyaariri naaka kaarira riyakatzi rirori Tajorentsi?

⁹Tema irika Tajorentsi, tee roshiyari atziri-paeni itheeyan-tyaari,
Tee rinashitawo okaatzi ikenkishire-takari.

Aririka ikanti: “Iroka nantiri.” Aritaki rantakiro.

Imonkaa-tziro maawoeni ikashiya-kaantziri.

²⁰Ikantee-takina naaka notajonka-wentanti.

Tema imatakiro Tajorentsi itajonka-wentantaki rirori, eero nomateero naaka noepiya-ñaani-teeri.

²¹Tee iñeeteero iyaari-peronka icharini-paeni Jacob,
Tee riñeeteero eejatzi ikowaenka-takowaetzi isheninka Israel-paeni.

Tema ashi royiroti itsipata-piintakari Itajorentsite.

Riitaki rajahaa-piintakari iwinkathari-tetaari.

²²Tema irika Tajorentsi, amaeriri jeeekawitaka paerani Apitantoniki,

Otzimimo-tziri ishintsinka oshiyaawomi ishintsinka katsi-mari-paeni piratsi.†

²³Tekatsi oetzimotyaaari icharini-paeni Jacob takijaantsi,
Tekatsi oetzimotyaaari Israel-paeni yakataantsi.

Nimaeka akantiri Israel-paeni:

¡Osheki rantzimota-kimiri Tajorentsi kaari iñaapiin-teetzi!

²⁴Roshiyakari kashekari irikapaeni,

Ikatzia rajaryaanta.

Eero romorenka roojatzi ratsikan-takyaariri ratsikanewo.

Riranakiro riraa rowamaani-paeni.

²⁵Ari ikantanaki Balac: “¡Balaam! Teera pinintatyeepiyakateri, eero pitajonka-wenteeri eejatzi.” ²⁶Ikantzi Balaam: “¡Balac! Tema nokantzi-takimi ketziroeni: ‘Okaatzi ikantinari Tajorentsi, rootaki nantiri.’”

25

Jeeekaki Israel-paeni Pahaankaetoniki

¹Ari jeeekae-yapaakini Israel-paeni janta Inchatoniki. Imayempi-waeyi-takiro Athataa-weni-jato. ²Okaemakiri Israel-paeni itsipatyaawo otayiniri atsipeta-kaani tajorentsi-niro-paeni. Rakiyota-piintakiro Israel-paeni. Ipinkatha-waetakiri otajorentsi-nirote-paeni. ³Ari okantakari rawentaan-takariri Israel-paeni tajorentsi-niro Inkañaaweri janta Pahaankaetoniki. Rootaki ikijanta-nakariri Tajorentsi irika Israel-paeni.

⁴Ari iñaanateeriri Tajorentsi irika Moisés, ikanteeri: “¡Moisés! Pipiyoteri maawoeni reewarite Israel-paeni, pishirika-kentsi-yiteri okiteejita-manee, inteenaryaantee-yaari nomashirenka maawoeni Israel-paeni.” ⁵Ipoña ikaemakiri Moisés itsipapaeni reewarite Israel-paeni, ikantakiri: “Powamayiri asheninka-paeni ikaatzi aapatziya-kariri tajorentsi-niro Inkañaaweri jeeekatsiri Pahaankaetoniki.”

⁶Ikanta apaani isheninka Israel-paeni ramaki Kosheka-weni-jato jempe ipiyotee-yakani isheninka-paeni, iñaawakiri Moisés, eejatzi maawoeni Israel-paeni jeeekaeiyini riraako-waeteeyani rirori-paeni opatzimooki

† 22:40 ipireetari-paeni = waakapaeni, owisha-paeni

* 23:1 waaka = becerro, ipireetari = carnero

† 23:22 katsi-mari-paeni = búfalo

Tajorentsi-thaante. ⁷Ikanta iñaawakiri rirori Fines itomi Eleazar icharini Ompera-tajorentsi-taarewo Aarón, ishitowa-shi-tanakiri ipiyotee-yakanira isheninka, raanakiro iyotsiro-shitha-kiti. ⁸Riyaata-shitakiri irika isheninka jempe ipanko-thaante-yitaka isheninka-paeni, rojataakiri imotziki apitekiro, shirampari eejatzi tsinani. Aripaete okaatapaaki mantsiyarentsi owamaayi-takiriri Israel-paeni. ⁹Tema osheki-pero Israel-paeni owamaakiri mantsiyarentsi.*

31

Ikijawentaa Israel-paeni

¹Ari iñaanateeri Tajorentsi irika Moisés, ikanteeri: ²“Paanakiri maawoeni Israel-paeni ikijawenteeyaa, riyaati rowayiri-teeyaari Kosheka-weni-jatzi. Aririka pimatakiro, aripaete pitsipa-shire-yiteeyaari piwaejatzi-paeni.” ³Ikaemakiri Moisés maawoeni isheninka-paeni, ikantakiri: “Powetsika-yiteeyaa eerokapaeni, piyaati pikijawen-teeyaa powayiri-tyaari Kosheka-weni-jatzi, tema rootaki ikowakiri Tajorentsi.”

⁷Imatakiro rowayiritari Kosheka-weni-jatzi, ithonkakiri rowamaakiri maawoeni, imatakiro okaatzi ikantakiriri Tajorentsi irika Moisés. ⁸Ari ikaatzi rowamaa-nakiri iwinkatharite-paeni Kosheka-weni-jatzi. Irika iitawiteeyani: Evi, Requiem, Zur, Hur, Reba. Ikaatzi 5 pinkathari rowamaakiri. Imatzitanakari Balaam itomi Beor rowamaan-tanakari iyotsiro-shitha-kite. ⁹Ithonka-nakiro Israel-paeni inoshika-nakiro tsinani-paeni Kosheka-weni-jato, rayita-nakiri reenchee-rikiti. Eejatzi ipira-paeni, iwaakatipaeni, maawoeni rashaahawo-paeni.

¹⁵Ari ikantawaeri Moisés isheninka-paeni: “¡Noshenká! Iitaka kaari powamaantawo iroka-paeni tsinani? ¹⁶Rooyitaki ikaminaani Balaam kantakaan-takirori ikaaripero-tzimotan-takariri asheninka-paeni Tajorentsi janta Pahaankaetoniki. Rootaki rowajankitaan-takariri Tajorentsi asheninka-paeni ikamantayitakari.”

* 25:9 osheki-pero = 24,000

APIIN AANI-TANEENTSIRI

¹Iroka ikenkithawae-takaa-kiriri Moisés maawoeni Israel-paeni janta ijeekan-tawitakari ochempiki. Ari janta ojeeki eni Jordán janta ishitowa-piintzira ooryaa.

6

¹Rootaki iroka ikantakaan-teetziri, inintakaan-teetziri, kaari ishinetaan-teetziri. Rootaki ikanta-kinari Piwinkatharite Tajorensi okine niyotahaemi. Rootaki ikowakaa-kimiri panteri janta nampitsiki jempe roejeekaemi. ²Aritaki okantya pipinkathateri Piwinkatharite Tajorensi. Pimonkaatero ikowa-kaanteetziri eejatzi ikantakaan-teetani, rootakira panteri maawoeniki ojarensi, eekirowa pañaatye. Roojatzi noninta-kayita-kariri pitomipaeni, eejatzi picharini-paeni. Rootakira piñaantee-yaawori pañaahae osheki ojarensi. ³¡Israel-paeni! Rootakira piyaa-takaan-tyaawori pimonkaatero. Ari okantya eero awijimontanteemi oetarika-paeni. Aritaki piñaahaeri rosheki-pero-tanee asheninka. Ari pinampi-teeyaawo janta kepatsi kameetha-tatsiri. Ari itzima-paeri pitsi, roshiya-paawo oshitowaatzi nijaatani. Tema rootaki iroka ikanta-kimiri Pinkathari, Itajo-rentsiti picharinini. ⁴¡Israel-paeni! Pikemi. Irika Awinkatharite Tajorensi, apaniro ikanta ¡pinkatharitziri rirori. ⁵Pininta-pero-teeri, pininta-shire-teeri, pininta-shiinsi-teeri eejatzi. ⁶Pikenki-shireero kameethari maawoeni iroka nokanta-kimiri. ⁷Piyaata-kayeri piyoteeri pitomipaeni iroka. Piñaawaetero, pikantzirowa pipankoki, eejatzi awotsiki. Pikantzirowa pomaryaaaha, eejatzi pipirintaha. ⁸Poojota-kotyaaawo pakoki jankina-takoteen-chari ikowa-kaantee-tziri. Eejatzi poojota-kotyaaawo pitamakoki. Rootaki riyotee-tanyaari. ⁹Pojanki-natero eejatzi tzinkamin-tsiki eejatzi ashitawoki pipanko.

8

¹Pantapiintero ikowa-kaantee-tziri okaatzi nokantzimiri nimaeka. Rootakira pijeekan-teeyaari. Aritaki piñaahaeri rosheki-pero-tanee asheninka. Opoñaan-tyaari roma-nataneero nampitsi ikowakaa-kiriri Pinkathari picharini-paeni. ²Poshire-tyaawo janta ikina-kinawae-takaan-takimiri-ranki Pinkathari ochempiki okaatzi ojamanitaki 40 ojarensi. Rootakira rantantawori opoñaan-tyaari itsinampa-shire-takaan-teemiri, rootaki iñaantan-teemiri eejatzi. Tema ikowawitaka riyotero okaatzi pikenkishiryaa-witakari. Ikowawitaka riyotero aririka piyomaa-takiro ikowa-kaantee-tziri. ³Rowajanki-takaan-tawitakimi, itasheya-neenta-kaawi-takimi. Roo kanteencha rowakaa-kimiro maná. Tema tee piyotako-witawo iroka owanawontsi paerani, tee riyotako-witawo eejatzi picharini-paeni. Ari okantakari riyotakaan-takimrori tee apatziro akoyimotari atziri royaawo pan, rootaki kowapero-tachari akemijan-teero maawoeni ikanteeri Tajorensi. ⁴Okaatakira iroka 40 ojarensi, tee pithonka-takota piithaari, tee aawaayitzi piitzi. ⁵Otzimatye piyote riitaki Piwinkatharite Tajorensi tampatzika-takimiri. Ari roshiyari ipapateetari, itampatzika-tziri itomi.

18

¹⁵Ari ikoñaate paata Kamantan-taniri, roshiyina naaka. Riitaki Piwinkatharite Tajorensi kanta-kahae-yaawoni. Otzimatye pikemijan-teeri. ¹⁶Rootajaantaki iroka pikowako-takiriri Piwinkatharite Tajorensi paerani janta ochempiki Horeb. Tema iroka kitejeri paerani papatotan-takari, pikantaki: “Tee akoyiro apiiteero akemaero icheraha Awinkatharite Tajorensi. Tee akoyiro añaahaero eejatzi antawo paamari. Akamaekari.” ¹⁷Ikanta-nakina Pinkathari, ikantzi: “Kameethataki ikanta-kimiri. ¹⁸Nokanta-kahae-yaawo ikoñaate Kamantan-tantaniri roshiyimi eeroka, isheninka rirori pichariniteeyaari. Noyiniri noñaane ipaan-teki. Ikenkitha-teero okaate nokanteriri. ¹⁹Nowajan-kiteeri maawoeni kaari kemijan-teerini Kamantan-taniri.”

31

¹Rapiiteeri iñaanata-neeri Moisés Israel-paeni, ikantziri: ²“Tzimaki 120 nojarensite, tekatsi noshintsinka nanashi-tantee-yaari. Tema ikantakina Pinkathari eero nomontya-haawo eni Jordán. ³Riitaki anashitakaemini Piwinkatharite Tajorensi. Riitaki thonkaa-terini atziripaeni jempe pikinee-yankini, paanteeyaawo iipatsite. Riima Josué, riitaki jewatapaemini, ipinkathari-tapae. Rootaki ikantakiri Pinkathari.”

34

⁵Roojatzi ikamantaa Moisés, romperatanewo Tajorensi. Ikamaero iipatsiteki Moab, ininta-kaakiriri Pinkathari. ⁶Ari ikiteetakiri owinteni-patha-tzira Moab, pinkathari-tatsiri Bet-peor, nampitsi kaari riyoteetzi nimaeka. ⁷Okaatki 125 rojarensite ikamantakari. Eeniro ikowichaa-tzimaeta kameetha, eejatzi eeniro ishintsitzi. ⁸Ojamanitaki okaatzi 30 kitejeri riraakoe-yakarini Israel-paeni Moisés-ni janta ochempiki Moab. Okanta imonkaa-takiro kitejeri riraako-tanta-kariri kaminkari. ⁹Tekira ikamana-kiita Moisés-ni, rotaiya-patziito-takiri Josué, itomi Nun. Ipaneeri riyomento. Arira ipinkatha-tanakiri Israel-paeni Josué, rantaneero okaatzi ikanta-kiriri Pinkathari Moisés-ni.

JOSUÉ

¹Tema kamae rirori Moisés, romperatani Tajorentsi. Ari iñaanateeri Tajorentsi irika Josué, itomi Nun, itsipata-piintani Moisés. Ikanteeri: ²“Josué! Tema kamae nomperatani Moisés. Eeroka montyaaka-haeyarini maawoeni pisheninka-paeni intatsikiro Pareenkaarini, piyaati janta kepatsiki nashita-kaemiri maawoni eerokapaeni. ³Naakataki payita-kimirori, tema rootaki nokantzi-takariri paerani Moisés, nokantakiri: ‘Naaka pimironi maawoeni kepatsi jempe-rika pikinayitaki’. ⁴Iroka okaate piipatsite. Opoñaana-kyaawo jaka ochempi-mashiki, Kiteniitoniki roojatzi Antawaaki Enini, maawoeni iipatsite Thaawan-taani-jatzi, roojatzi janta Inkaariki Antawo jempe ikyaapiintzi ooryaa. ⁵Eero itzimae otsinampaemini jempe-rika pijeeka-yitee. Naakataki tsipata-piintimini nokimitaakiri paerani Moisés notsipa-takari. Eero nowapinteemi, ari nokanteetatyeyyaani notsipa-teemi. ⁶Pikyaaryooti, piñaaperotyaa kameetha. Tema eeroka aakahaerini kepatsi maawoeni pisheninka-paeni. Rootaki nokashiya-kaakiriri paerani piwaejatziiteni. ⁷Apatziro nokoyi pikyaaryooti, kametha piñaaperotyaa. Pikemijan-taneero noñaani okaatzi riyotaa-kimiri nompera-tanini Moisés. Kijokiro powaero, rootaki okameetha-tzimotan-teemiri okaate panta-yiteeri.* ⁸Pamepaantetya piñaawae-tapiin-teero jankinarentsi iñaani Tajorentsi, pikinkishiryaa-piintyaawo kiteerikeri eejatzi tsireniriki, rootaki pimatant-teeaawori pantayi-teero okaatzi jankina-teenchari. Tema rootaki okameetha-tantyaari okaate panta-yiteeri. ⁹Naakataki kantzimiri pikyaaryooti, kametha piñaaperotyaa. Eero pithaawawaetzi, eero powashaanta-waeta, tema naaka Pitajorentsite, ashi nowaero notsipa-timi jempe-rika pikinayitee.”

3

Imontyaan-takawori Pareenkaarini

¹Okanta okiteeje-tamane, ananinkanaka Josué itsipata-naari maawoeni isheninka-paeni rookaneero ijeekawi-tapaaka Inchatoniki, aretee-yakani Pareenkaarini. Ari imahaeya-paakini tekira imontyaata intatsikiro. ²Okanta ijeekapaaki mawa kiteejeri, ithotyakiro reewariti Israel-paeni raminiro maawoeni ipanko-thaanteki-paeni isheninka. ³Riyotaakiri maawoeni isheninka-paeni, ikantakiri: “Aririka piñaakiri Ompera-tajorentsi-taarewo Leví-paeni inatakotanakiro itajorentsi-mokote Tajorentsi, rashaata-kaero, piyaateeyini eerokapaeni, poyaata-nakiri. ⁴Okini piñiuro jempe pikineeyini, tema tee pikineeyini paerani eerokapaeni jaka. Eeromaeta pokaakitawo tajorentsi-moko, inteena pimpoeteeyini eerokapaeni.”* ⁵Ari ikantanakiri Josué isheninka-paeni: “iPowetsika-shire-teeyaaani maawoeni, tema okiteeje-tamane roñaayimiro Tajorentsi kaari piñaapiintzi!” ⁶Ikantakiri eejatzi Ompera-tajorentsi-taarewo-paeni: “Paanakiro tajorentsi-moko, peewetari maawoeni asheninka-paeni pashaateeyini.” Raanakiro Ompera-tajorentsi-taarewo-paeni tajorentsi-moko, reewata-nakiri maawoeni isheninka-paeni ashaatee-yanakani.

⁷Iñaanata-nakiri Tajorentsi irika Josué, ikantziri: “Nimaeka nokanta-kaeyaawo iñiimi pisheninka-paeni riiperori eeroka. Rootaki riyotan-tyaari ari notsipa-tzimi naaka nokimitziri paerani Moisés notsipa-takari. ⁸iJosué! Pikantiri eeroka Ompera-tajorentsi-taarewo-paeni natakirori tajorentsi-moko, pikanteri: ‘Aririka paatzikaa-paakiro nijaa Pareenkaarini, ari paatzinkae-yapaakini.’” ⁹Imatakiro Josué, ikantakiri isheninka-paeni: “iNosheninkapaeni! Pipokaeyini maawoeni, pikemi ikantzi Atajorentsite. ¹⁰Rootaki piyotan-tyaari ari itsipatzimi eerokapaeni Tajorentsi Kañaaniri, aritaki piñaayi-teeri ithonkaeri Owinteni-jatzi, Thaawan-taarini-jatzi, Thaanteweni-jatzi, Nampitsi-weni-jatzi, Pitzitharini-jatzi, Ochempi-weni-jatzi eejatzi Kaya-weni-jatzi. ¹¹Ari piñaayi-takiro rashaata-kaetiro Pareenkaarini itajorentsi-mokote Pinkathawentzirori maawoeni kepatsi. ¹²Piyoshiiti ikaati 12 asheninka, paayiti apaani-paeni akaatzi asheninkatawakahaeyani. ¹³Tema aririka rashetanaki iitziiki-paeni Ompera-tajorentsi-taarewo natakirori itajorentsi-mokote Pinkathawentzirori maawoeni kepatsi, ari opiryaa-tanaki Pareenkaarini. Eero oshiyaa-tanaa nijaa, antawo oonkanakayaa katonko.”

¹⁴Ikanta ishitowae-yanakini Israel-paeni ipanko-thaanteki rashaatyaawo Pareenkaarini, eewatee-yakini Ompera-tajorentsi-taarewo inatakotakiro tajorentsi-moko. ¹⁵Ikanta raatzikaata-paakiro nijaa Ompera-tajorentsi-taarewo natakotakirori tajorentsi-moko, asheyitanaki iitziiki-paeni. Tema eeniro okemaatzi Pareenkaarini rowiitan-teetawori okithoki pankirentsi. ¹⁶Rootaki oonkanta-nakiri katonkonta, antawo otapyaatanaka nijaa areetaka Potsitaariki ojeeka-nampi-tziri Kemaatsi-taariki. Rooma kirinkanta Mamerinewiki omontetari Inkaariki Mirityaawo, piryataanaki. Ari ikineeya-nakini Israel-paeni riyaaateeyini intatsikiro Kashiryaariki. ¹⁷Riima Ompera-tajorentsi-taarewo natakotakirori itajorentsi-mokote Tajorentsi, roojatzi ikatziyee-yakani opiryaa-tanakira Pareenkaarini. Roojatzi imontyaan-tanakira maawoeni Israel-paeni opiryaa-tanakira Pareenkaarini.

6

Ikyaan-tee-takari Kashiryaariki

* 1:7 Kijokiro powaero = eero pitempaa-waeta pakoperoki eejatzi pampateki.
imoonkaa-tanteetawo konakintsi.

* 3:4 inteena pikantyaawo = 1,000 metro = 2,000 okaatzi

¹ Tekatsi mateeroni ikyahae Kashiryariki, tekatsi eejatzi mateeroni ishitowae, tema rashita-peroetanakiro iroka nampitsika, okantya ipiyawentyaa aririka rowayiri-tapaa-kyaaari Israel-paeni. ² Roo kanteencha iñaanateeri Tajorentsi irika Josué, ikanteeri: “Josué! Noshine-takimiri pithonkiri Kashiryarijatzji, iwinkathariti eejatzi rowayiririti-paeni. ³ Pitapotiro nampitsi pitsipa-tanakyaari pisheninka-paeni owayirita-chani, apawo-jatzi pitapotiro kiteejeriki. Tema okaate 6 kiteejeri pitapotyaa. ⁴ Reewati 7 Ompera-tajorentsi-taarewo roteeya-yitaki iwaakapatipaaeni itziwootan-tyaari. Royaaate-yaapaakiniri ompera-tajorentsi-taarewo natakotakirori tajorentsi-moko. Aririka omonkaa-takya 7 kiteejeri, 7 papiitiro pitapotiro nampitsi. Itziwootee-yanakini Ompera-tajorentsi-taarewo rirori.” ⁵ Aririka pikemawakiro ijantheen-katanaki iyameninka tziwoorentsi, picheraanaki pikaemaeyini. Aritaki otzimpoakanaki otantotari Kashiryari. Ari pikyaheyini janta.” ⁶ Ikaemakiri Josué Ompera-tajorentsi-taarewo, ikantakiri: “Paanakiro itajorentsi-mokote Tajorentsi. Reewati 7 Ompera-tajorentsi-taarewo roteeya-yitaki iwaakapatipaaeni itziwootan-tyaari. Royaa-teeya-paakiniri Ompera-tajorentsi-taarewo natakotakirori tajorentsi-moko.” ⁷ Riyotaakiri isheninka-paeni, ikantziri: “Piyaateeyini, panashitiro Kashiryari, pitapotiro. Riima ikaati owayirita-chani riitaki jewatirini itajorentsi-mokote Tajorentsi.”

⁸ Rantakiro Israel-paeni okaatzi ikantakiriri Josué. Jewatanaki 7 Ompera-tajorentsi-taarewo, itziwooteeyini. Pokakotatsi itajorentsi-mokote Tajorentsi itaapiiki. ⁹ Jewataki ikaati owayirita-chani, pokaeyatsini itaapiiki Ompera-tajorentsi-taarewo. Eenitatsi itsipa owayiri-paeni impoeta-tsiri royaata-kowen-tziro itajorentsi-mokote Tajorentsi. Tee ipakaa-neenta tziwoorentsi. ¹⁰ Tema riyotaa-yitakiri Josué isheninka-paeni, ikantakiri: “Eentsikiroeni panashi-teeyini, roojatzi nokantan-takimiri: ‘¡Picherayi pikaemaeyini!’ Aripaete pikaemaeyini” ¹¹ Imatakiro itapotee-yawoni nampitsi inatakotee-yakironi itajorentsi-mokote Tajorentsi. Ari ipiyeeyani ipanko-thaanteki, roojatzi otsipaki kiteejeri.

¹² Ikanta ipiriin-tamaana Josué, raaneero Ompera-tajorentsi-taarewo-paeni itajorentsi-mokote Tajorentsi. ¹³ Jewatanaki 7 Ompera-tajorentsi-taarewo, pokakotatsi itajorentsi-mokote Tajorentsi itaapiiki. Tee imako-ryaapaentzi ranashi-teeyini, roetzinaariko-takawo itziwooteeyini. Jewatatsi ikaati owayirita-chani. Eenitatsi itsipa owayiri-paeni impoeta-tsiri royaata-kowen-tziro itajorentsi-mokote Tajorentsi. Tema roojatzi ikameenkatataki tziwoorentsi. ¹⁴ Ari rapiitakiro itapotawo nampitsi Kashiryari, rootaki apiteta-tsiri kiteejeri. Ari ipiyeeyani ipanko-thaanteki. Ari ikantapiin-takiro okaatzi 6 kiteejeri rapiitakiro itapotakawo.

¹⁵ Okanta 7-tatsiri kiteejeri, ananinkae-yanakini itapotawo nampitsi, ikimita-piintzirowa. Iroka kiteejeri, 7 rapiitakiro itapotziro nampitsi. ¹⁶ Okanta 7-tatsiri itziwootaki Ompera-tajorentsi-taarewo-paeni, ikaemako-tanakiri Josué isheninka-paeni, ikantziri: “¡Pcherayi pikaemaeyini! ¡Tema ishineta-kimiri Tajorentsi ikaatzi nampitawori jaka!”

¹⁷ Ari icheraanaki ikaemae-yanakini owayirita-chani, tziwootanaki Ompera-tajorentsi-taarewo-paeni. Ikanta ikemawakiri maawoeni isheninka-paeni ipoema-tanakiri tziwoorentsi, cheraa-naki ikaemaeyanakini, rootaki otzimpoakan-tanakiri otantotari nampitsi Kashiryari. Tampatzika rowanakiro ikyahae-yanakini nampitsiki. ¹⁸ Ithonkanakiri rowamaantanakiri iyotsiroshithakite maawoeni shirampari, tsinani, ewankari, antariki-paeni, imatanakiri ipira-paeni, maawoeni. Ari ikaatzi ithonkakiri rowamaakiri.†

¹⁹ Tema ikemakoe-tanakiri Josué maawoeniki janta, tema riitaki Tajorentsi tsipata-kariri.

8

Ithonkae-takiri Tzimpookaarini-jatzji

¹ Ari iñaanateeri Tajorentsi irika Josué, ikanteeri: “Kameetha piñaaperotyaa, eero pithaawa-waetzi. Paaneeri pisheninka-paeni ikaati owayirita-chani, piyaati powayiri-tyaari Tzimpookaarini-jatzji, naaka kantakae-yaawoni potsinampaeri iwinkatharite, pithonkiri maawoeni. Eeroka ashitee-yaawoni inampi eejatzi iipatsite. ² Tema ari pimatakiro Tzimpookaa-rini-jatzji eejatzi iwinkatharite pikimitaakiri Kashiryarini-jatzji eejatzi iwinkatharite. Noshine-takimi nimaeka payiro okaatzi tziwimo-tziriri, payiri eejatzi ikaatzi ipirayitari. Powetsikya, okantya pomapokiri pikinashi-takiri itaapiiki.”

³ Ari rowetsikanakari Josué eejatzi isheninka-paeni jatatsini rowayiri-tyaari Tzimpookaarini-jatzji. Riyoshiitaki ikaatzi 30,000 ñaaperori isheninka-paeni, rotyaan-takiri tsireni-paetiki. ⁴ Ikantawakiri: “Itaapiiki pikinashi-takiri, pomanee-yakyaani okaakiini. Powetsika-paakya powayiritantyaari. ⁵ Riima itsipa asheninka owayirita-chani royaatina naaka niyaati nampitsiki. Aririka ishitowanaki ikoyi romanatawakina, ari noshiya-pitha-tana-kyaaari, akimiteero chapinki. ⁶ Aririka ipatzima-tanakina Tzimpookaarini-jatzji, rookanakiro inteena inampi, ikanteeyini: “Ishiya-pitha-tatyeer irikapaeni ikimiteero chapinki.” Roshiyakaa-mintheetzi noshiya-pitha-tatyeerimi naakapaeni. ⁷ Roojatzi pishitowan-tanakaari eeroka-paeni jempe pomanee-yakani, pikee-yapaakini inampiki. Tema ishineta-kaeri Tajorentsi owayiri-tyaari irikapaeni. ⁸ Aririka pikyaaki inampiki, pitayiro. Pimatiro ikantakaeri Tajorentsi. Rootaki ikoyiri rirori.” ⁹ Imatakiro Josué rotyaan-takiri owayirita-chani. Ikineeyakini isheninka-paeni ikyaaapiintzira ooryaa, omaneeyakani niyanki-thaki awotsi poñaachari Tajorentsi-pankoniki roojatzi Tzimpookaa-riniki. Riima Josué, tee riyaatzi rirori, eejatzi imaanee ipanko-thaanteki.

¹⁰ Okanta okiteeje-tamane, ananinkanaka Josué raminiri isheninka-paeni, ikaati owayirityaarini Tzimpookaarini-jatzji. Ipiyotakiri maawoeni isheninka-paeni, eejatzi antari-pero-paeni. ¹¹ Ari itonkahae-yanakini owayirita-chani ikaatzi itsipata-nakiri Josué. Tema imonteta-paakawo nampitsi Tzimpookaarini,

* 6:4 ipireetari = owisha † 6:21 ipira-paeni = buey, owisha, kawayo

ari ipanko-thaante-yitapaaka okatonkotzira nampitsi. ¹² Rotyaantaki 5,000 isheninka owayirita-chani ikyaaapiintzira ooryaa, maneeyapaakani niyanki-thaki awotsi poñaachari Tajorentsi-pankoniki roojatzi Tzimpookaarini. ¹³ Iroka ikanta rinashiyitakari roojeekakiri isheninka-paeni Josué: Eenitatsi apaani-paeni manayiteenchari owayirita-chani ikyaaapiintzira ooryaa. Riima itsipa-paeni ipanko-thaante-yitaka okatonkotzira nampitsiki. Roojatzi reewatan-tanakari Josué tsireni-paeteki janta otenka-naiki. ¹⁴ Ikanta riyotaki pinkathari-tatsiri Tzimpookaarini, intsipaete ikaemanakiri rowayirite-paeni, rananinkae-yanakini, tema ari ikamanta-wakahae-yakani jempe rowayiri-tantyyaa. Ari ikaatzi raanakiri rowayiriti ipiyata-wakyaari Israel-paeni riweyaa-paaka intatsikiro Mameriweniki. Tee riyotee-yini manee-yapaakani itsipa Israel-paeni nampitsiki ikinapaakironta. ¹⁵ Ikanta Josué itsipatakari rowayiriti, ikimiwitaka ithaawa-nakiyeemi, ishiya-pitha-tanakari Tzimpookaarini-jatzi ikineeya-nakini ochempi-mashiki. ¹⁶ Ari ikaemakotakiri rowayirite-paeni iwinkatharite Tzimpookaarini-jatzi, ikantziri: “¡Pipatzimateri!” Ikanta ipatzimae-tanakiri Josué, rookanakiro inteena inampi. ¹⁷ Tekatsi apaani owayiri jeekaneen-tsini kijako-wentyaarinii Tzimpookaarini-jatzi eejatzi Tajorentsi-pankoni-jatzi, tema ithonka riyataanaki rowayiriti ipatzimatanakiri Israel-paeni.

¹⁸ Ari rapiitakiro Tajorentsi iñaanatzi Josué, ikantziri: “Powaankiro piyotsiro-shitha-kiti pookotantyaawo Tzimpookaarini, tema noshine-takimiri naaka pithonkiri.” Rowaanka-nakiro Josué iyotsiro-shitha-kiti roteeyakiri, rookotan-takawo nampitsi. ¹⁹ Romapoka-shitanaka ishitowae-yanakini owayiri-paeni ikaatzi omaneen-chari, jatanaki Tzimpookaarini, kyaapaaki nampitsiki, itaapaakiro. ²⁰ Ari ipithokapaenta itaapiiki rowayiriti Tzimpookaarini-jatzi, iñaatziro okachaa-reen-kataki otaha inampi. Tekatsi ikini ishiyanaki ochempi-mashiki, tema ithonka rotzakakiri Israel-paeni roshiya-kaamintheetziri inkaahanki romishiya-tziiri. Tema riitaki pithoka-shitana-kariri rowayirita. ²¹ Iñaakiri Josué ikyaaiki nampitsiki rowayiriti ikaatzi omaneen-chari, imatakiro itaakiro nampitsi, ipiyashi-teeya-paakirini Tzimpookaarini-jatzi, rowayiri-tapaakari. ²² Ari ishitowae-yaneeni owayiri-paeni kyaapaen-tsiri nampitsiki, rojatekaetanakiri Tzimpookaarini-jatzi, tekatsi ikinee ishiyi, rowamahae-takiri maawoeni. ²³ Apatziro iwinkatharite Tzimpookaarini-jatzi rañaaki, tee rowamaheziri. Roteeyee-takiri, raanakiri ijeekakira Josué.

²⁴ Ithonkae-takiri Tzimpookaarini-jatzi ikaatzi jataneen-tsiri ochempi-mashiki ipatzima-tantzi. Ari ipiyapaaka maawoeni Israel-paeni nampitsiki Tzimpookaarini, ithonkakiri rowamaakiri ikaatzi jeekawitaneenchari. ²⁵ Tema thonkaka ikamakii Tzimpookaarini-jatzi. Ikamayitaki shirampari eejatzi tsinani. Ikaateeyeni 12,000 kamaentsiri. ²⁶ Tee ipakaero Josué rowaankiro iyotsiro-shitha-kiti rookotantawo nampitsi, roojatzi ithonkan-takariri ikaatzi nampitawori Tzimpookaarini. ²⁷ Tema rayitakiri Israel-paeni maawoeni rashitari Tzimpookaarini-jatzi eejatzi ipira-paeni. Imatakiro Josué ikantakiriri Tajorentsi. ²⁸ Itaakiro Josué nampitsi Tzimpookaarini. Roojatzi nimaeka iñeetziro opiyoo-pookita jempe okanta itzimpookaek-takiro paerani. ²⁹ Raakiri Josué iwinkatharite Tzimpookaarini-jatzi, ithatakiri otewaki inchatro, roojatzi tsireniiteeni. Ikanta itziroryaane ooryaa, ikantaki Josué: “Pithatayaa-kotiri kaminkiri, pookakiteri okishiitapaaki awotsi, panawyaan-tyaari osheki mapi.” Roojatzi iñahezziro nimaeka mapi ipiyota-shiitakiriri.

9

Ramatawinka Nampitsii-toni-jatzi

¹ Ari ikemaeyakini okaatzi awijeent-tsiri iwinkatharite-paeni Thaawan-taarini-jatzi, Ochempi-weni-jatzi, Owinteni-jatzi, Nampitsi-weni-jatzi, Thaante-weni-jatzi eejatzi Kayaa-weni-jatzi. Tema irika-paeni pinkathari riitaki jeeka-nampi-yitzirori Pareenkaarini, othapyaaki Antawoete Inkaari eejatzi Kiteniitoni. ² Ari ikaminaa-wakahae-yakani irikapaeni pinkathari, ikanta-wakaa: “Jame aapatziya-wakaeyaa, apiyata-wakyaari Josué jewatziriri Israel-paeni.”

³ Riima Thaante-weni-jatzi nampitawori Nampitsii-toniki, ikemako-takiri Josué jempe ikantakiri Kashiryaari-jatzi eejatzi Tzimpookaarini-jatzi. ⁴ Ikenkishire-teeya-nakani ramatawiteri. Raaki antyashipawo-paeni rotemento eejatzi paejatoteentsiri mashitsi, owamata-pooki-tanaka, ikithaayitanakawo, ikyaaoko-tanakari ipira-paeni jateeya-nakini. ⁵ Tema pichaki-pooki-tanaka, ikyaaanta-yitakari iitziiki paejato-pookiri. Raanaki paejato-teentsiri rowanawo, othonka opowa-pooki-taki. ⁶ Areetee-yakani Pineeronchariniki jempe ipanko-thaantetaka Josué eejatzi isheninka-paeni, ikantapaakiri: “Eeroka nopokashitzi, tema inteena nopoñaayitaka. Nokoyi paapatziyina.” ⁷ Ari rakae-yanakini Israel-paeni ikantziri Thaante-weni-jatzi pokaentsiri: “Aama teerika pipoñaaa inteena, okaakiini piyeeki. Jjempe okantyaari aapatziya-wakaeyaa?” ⁸ Eekiro ishintsi-tanakitziiri, ikantziri: “Nokoyi pompera-tina.” Ikantziri Josué: “Jjempe pipoñaaka? Jjempe piitaka? Jjempe ojeeki pinampi?” ⁹ Ikanteeyini riroripaeni: “Inteena nopoñaaka, nokemako-takiri Pitajorentsite. Othonka nokemakiro eejatzi okaatzi rantakiri Pitajorentsite Apitanoniki. ¹⁰ Rookaki rotyaan-tanta-kinari neewariri-paeni, eejatzi nosheninka-paeni, ikantakina: ‘Piyaati jempe ijeekae-yini Israel-paeni. Paanaki poyaari awotsiki. Aririka piñaakiri, pikantiri: ‘Naaka pomperatani. Nokoyi aapatziya-wakaeyaa.’” ¹¹ Tema owakira nopokae-yanakini nohotyaa-koyitziimi, eeniro ojaawawita nowanawo. Rooma nimaeka paejato-tanaki rowanawo, othonka opowa-pooki-taki. ¹² Ari ikimi-witaka eejatzi mashitsi-naki owakirawitacha. Tema ithonka ijanaryaaki nimaeka. Ari okimitzita-kari eejatzi noethaari, nokyaantari noetziki, thonkaka, tema inteena nopoñaayitaka.” ¹³ Raakiro Israel-paeni rowanawo Nampitsii-toni-jatzi ramakiri inampiki, rowaka eepichokiini. Teemaeta ikowako-tziri Tajorentsi oetarika ranteri. ¹⁴ Imatakiro Josué rojankina-takotakiro okantakota raapatziya-wakaan-tyaari eero

* 9:4 ipira-paeni = asnos † 9:5 rowanawo = pan ‡ 9:12 nowanawo = pan

rowayiri-tawakaanta. Ikantakiri: “Eero nowamayimi.” Roojatzi imatzitakari reewariti-paeni Israel-paeni ikantaki rirori-paeni.

¹⁶ Okanta awijaki mawa kiteejeri, ikamantee-takiri Israel-paeni, ikantee-tziri: “Tee inteena ijeekaeyini Nampitsii-toni-jatzi, riitaki pitsipa-nampitari”. ¹⁷ Jateeyakini Israel-paeni ithotyaako-teeri Nampitsii-toni-jatzi. Okanta awijaki mawa kiteejeri, rareetakari inampiki. Iroka iitziro inampi-paeni: Nampitsii-toni, Manityaarini, Kitaawonchaarini, Antamishaarini. ¹⁸ Teemaeta rowayiri-tapaa-kyuari, tema raapatziya-wakari chapinki, ikantakiri: “Eero nowayiri-tzimi. Aririka notheeyakya nokantzimi, ari rowajankitaakina Tajorentsi, Itajorentsite Israel.” Rootaki ikijima-waetanta-nakariri Israel-paeni irika reewariti-paeni. ¹⁹ Roo kanteencha, iroka ikanteeyini reewariti rakayitziro Israel-paeni: “Eero nowayiritari. Tema aritaki nokantzitakari chapinki: ‘Eero nowayiri-tzimi. Aririka notheeyakya nokantzimiri, ari rowajankitaakina Tajorentsi, Itajorentsite Israel.’” ²⁰ Eekiro ikantana-kitzii reewariti-paeni Israel-paeni: “Eero akoshekari, ijeekiita. Tema eerorika amonkaa-tziniri akanta-kiriri Tajorentsi, aritaki ikijakae. ²¹ Eero powamaa-kaanta-waetzi apaani, apatziro pompera-waetyaari rayi tsiitsi, eejatzi nijaa.” Ari ikinaakerori jewari-paeni imonkaa-tziro ikantakiriri Nampitsii-toni-jatzi, raapatziyaari.

²² Ari ikaemakaan-takiri Josué Nampitsii-toni-jatzi, rojampi-takiri ikantziri: “¿Litaka pamatawi-tantanari pikantaki: ‘Inteena ojeeki nonampi.’? Tema okaakiini piyeekae-yawitani. ²³ ¡Ari riyakaeteemi! Ashi powaero nompera-waeteemi. Otzimatyee pitsima-tapiintee, paapiintee nijaa ashi ipanko Notajorentsite.” ²⁴ Rakanaki rirori ikantanaki: “Tema antawo nothaawan-takimi powamana-kari, rootaki namatawiantanzimiri. Tema nokemako-takiri Pitajorentsite ikantakiriri paerani Moisés, ikantziri: ‘Ari nothonkari ikaatzi nampitawori jaka, nopaemiro eerokapaeni maawoeni iroka iipatsite.’” ²⁵ Roo kanteencha, pimatiro pompera-waetina eeroka-paeni. Pantakaenawo okaatzi kameetha-tzimotzimiri eeroka.” ²⁶ Imatakiro Josué, tee ishinetziri Israel-paeni rowayiri-tyaari Nampitsii-toni-jatzi. ²⁷ Riyyitakiri rowakiri tsimata-piintatsini, riijatzi aapiinta-tsinii nijaa rashi maawoeni Israel-paeni, ashi itaapooki-mento Tajorentsi jempe-rika ikowakayiri Tajorentsi. Rootaki rantawaero rametanakari rantziro roojatzi nimaeka.

10

Rowayiri-teetari Ochempi-weni-jatzi

¹ Ikanta Adonisedec pinkathari-tatsiri Aapatziyaweniki, ikemako-takiri Josué raapitha-takiri iipatsite Tzimpookaarini-jatzi. Ithonkakiri maawoeni, itsipataakiri iwinkatharite, ikimita-kiri paerani Kashiryaaari-jatzi, ithonkakiri itsipataakiri iwinkatharite. Tema ikemako-tzitakari raapatziyakari Nampitsii-toni-jatzi, itsipataakiri iipatsiteki ijeekan-tyaari kameetha. ² Antawo ithaawanaki. Tema ñaaperoripaeni rirori. Antawo okaatzi iipatsite, anaanakiro rashi Tzimpookaarini-jatzi. Tema otzinkami nampitsi iroka Nampitsii-toni. ³ Rootaki rotyaan-tantakari Adonisedec jatatsini iñiiri Hohan pinkathari-tatsiri Aripere-taarewoniki, iñiiri Piream pinkathari-tatsiri Wathaweniki, iñiiri Jaffa pinkathari-tatsiri Kijoshiryaaarini, iñiiri Debir pinkathari-tatsiri Waakani-kiki, ikantakiri: “Pipoki pamitakotina owayiri-tyaari Nampitsii-toni-jatzi, tema raapatziyakari Josué reewariti Israel-paeni, itsipata-wakari.” ⁵ Ikanta irika 5 pinkathari jeekatsiri iipatsiteki Ochempi-weni-jatzi. Pinkathari-tatsiri Aapatziyaweniki, Aripere-taarewoniki, Wathaweniki, Kijoshiryaaarini, eejatzi Waaka-niki, raapatziya-wakaa-naka rirori, raayita-nakiri rowayirite. Jataki itzimashiteri Nampitsii-toni-jatzi rowayiri-tyaari.

⁶ Ari ikimitakari eejatzi Nampitsii-toni-jatzi, rotyaantaki jatatsini ijeekinta Josué ipanko-thaanteki Pineeronchaari-niki, ikantapaakiri: “Pipoki intsipaeti, pikijako-wentyaari pomperatani. Tema raapatziya-wakaaka pinkathari-paeni jeekatsiri tonkaariki iipatsiteki Ochempi-weni-jatzi, ikoyi rowayiri-tina.” ⁷ Ikanta ikemawaki Josué, pokanaki rirori itsipayi-takiri ñaaperori rowayirite ipoñaakawo Pineeronchaarini. ⁸ Ari iñaanateeriri Tajorentsi, ikanteeri: “¡Josué! Eero pithaawan-tashitari, noshine-taakimiri pithonkiri. Tema tekatsi otsinampaemini eeroka.” ⁹ Ikanta ipokanaki Josué tsireni-paetiki ipoñaakawo Pineeronchaarini, romapokakiri rowayiri-takari. ¹⁰ Tema ikantakaakawo Tajorentsi ithaawan-teetyaari Israel-paeni, iña-haetakiri ithonkantaki rowamaantaki Nampitsii-toniki. Ipatzima-tanakiri ikinawi-tanaka awotsiki jat-achari tonkaariki Moopankoniki, ari rowamaawae osheki, roojatzi rareetantaka Kiyarenchaariki eejatzi Pirateeroniki. ¹¹ Ikanta roerinkae-yawoeni Moopankoniki ishiya-pitha-witari Israel-paeni, rowaryaaki Tajorentsi antawo jiriniki oshiyakawo mapi, roojatzi janta Kiyarenchaariki, othonkakiri owamaakiri awijanakiri ikaatzi rowamaa-yitakiri Israel-paeni.

¹² Ari ikowako-takiriri Josué irika Tajorentsi ithonkiri rowayiriteri Ochempi-weni-jatzi. Tema ikemakiri maawoeni isheninka-paeni, ikantaki:

“¡Ooryaa! Paatzinki jaka Nampitsii-toniki.

¡Kashiri! Paatzinki janta taapiki Maniroshaariki.”

¹³ Ari imatziamaetaka aatzinka-paaki ooryaa eejatzi kashiri. Roojatzi ipakaan-takawori Israel-paeni ipiyawenta rowayiritari iijaneentani.

Rootaki jankina-teenchari paerani rojankinariki Jaser, kantatsiri: “Ojamani raatzinkaki ooryaa jenokinta, roowiteencha omonkaa-teeyaamini apaani kiteejeri.”

¹⁴ Teera iñeetziro paerani oshiyawori roñaahan-takiri Tajorentsi rantakiro ikoyiri apaani atziri, tema ikijako-wentatyaari Israel-paeni.

¹⁵ Ari ipiyaari Josué itsipataari isheninka-paeni ipanko-thaanteki janta Pineerontsiniki.

24

²⁹ Okanta paata, kamaki Josué itomi Nun, romperatani Tajorentsi. Okaatzi 110 rojarentsite ikamantakari. ³⁰ Ikiteetakiri inampiki, iiteetziri “Osheki-pero Antetaantsi” jeekatsiri ochempi-mashiki iipatsiteki Efraim-paeni, janta katonkonta ochempi Omoyekaetoniki. ³¹ Tema irika Israel-paeni osheki ipinkatha-tapiin-takiri Tajorentsi eeniro rañaawita Josué. Ari ikantzi-takawori eejatzi ikamaera Josué, tema eeniro rañaayitzi antari-pero-paeni yotakotzirori okaatzi rantayita-kiri paerani Tajorentsi.

³² Ikanta ramaero Israel-paeni itonki-pookini José janta Apitantoniki, ikitata-paeri Shempariniki. Rootaki iipatsite Jacob, iwaejatziiteni, ramanan-takiri paerani rashiwitawo itomipaeni Hamor, ipinatakiri ikaatzi 100 ikithoki koriki. Tema irika Hamor riitaki ipaapate iiteetziri Shempatsi, ikantziri iñaaniki riroripaeni Siquem. Okanta paata, riitaki icharini-paeni José ashitaawori maawoeni iroka kepatsi.

JEWARIPAENI

¹ Tema kamaki Josué, ikowaki Israel-paeni riyoti itzimi-rika etyaawoni rowayirityaa, ikowako-takiri Tajorentsi, ikantziri: “jItzimika etyaawoni itonkaero rowayiri-tyaari Owinteni-jatzi?” ² Ari rakakiri Tajorentsi ikantziri: “Riitaki etyaawoni rowayiri-tyaari icharini-paeni Judá, naaka kantakae-yaarini raapitha-tantyaariri iipatsite, riitaki ashitee-yaawoni.” ³ Ikanta icharini-paeni Judá ikaemakiri maawoni icharini-paeni Simeón, tema riitaki isheninka-thori, ikantakiri: “Jame atsipata-wakaeyaa atonkaero kepatsi ipaeta-kinari. Jame owayiri-tyaari Owinteni-jatzi. Aritaki nomatakiro naakapaeni, ari noyaatakimi piipatsiteki ipaeta-kimiri eeroka.” Imatakiro icharini-paeni Simeón, royaatee-yanakirini isheninka-thori-paeni. ⁴ Tonkaahae-yanakini Judá-paeni. Ikantakaakawo Tajorentsi ithonkiri maawoni Owinteni-jatzi, eejatzi maawoni Nampitsi-weni-jatzi. Tema osheki-pero ikaatzi atziri rowamaakiri janta Porekae-toniki.*

⁵ Ikanta rowayiri-takari Judá-paeni irikapaeni Aapatziyaweni-jatzi. Ikyaaiki inampiki, ithonkakiri rowamaantakari iyotsiroshithakite maawoni, itaanakiro inampi. ⁶ Ikanta rawijanaki Judá-paeni rowayiri-tanakari Owinteni-jatzi nampiw-tawori ochempi-mashiki, Piryaaarini, eejatzi taapiki owinteni-pathatzira. ⁷ Ikanta rawijanaki Judá-paeni rowayiri-tanakari Owinteni-jatzi nampiw-tawori Aripertaarini, iiteetziri paerani “4 Ashitawori Inampi”, rowamaa-nakiri Sesai, Ahimán eejatzi Talmai, jewari-paeni rirori.

⁸ Ari ikantakari eejatzi icharini-paeni José, rowayiri-takari Tajorentsi-pankoni-jatzi. Tema itsipatapiintani Tajorentsi irikapaeni. ⁹ Rotyaantaki icharini-paeni José jatatsini raminakitero Tajorentsi-pankoni, iiteetziri paerani Tzipyaarini. ¹⁰ Ikanta riyaaatee-yanakini aminirori nampitsi, itonkiyotaka poñaaneenchari nampitsiki, ikantawakiri: “jAyompari! Pineshironkatena, nokoyi piyoteenawo jempe ikyaaapiin-teetzi nampitsiki, aritaki nomatakimi eeroka naakameethatemi.” ¹¹ Imatakiro roñaahae-takiri jempe ikineetzi ikyaaanteetari nampitsiki, ithonkaatakiri rowamaantakari iyotsiro-shitha-kite nampitawori janta. Riima atziri yotaakiriri ikyaaantakari nampitsiki, romishiyakiri eejatzi ikaatzi isheninka-yitari rirori.

¹² Riima Israel-paeni icharini-paeni Manasés tee imatziri romishitoyiri nampitawori Maanki-pankoni, Impanekyaariki, Charināariki, Niyeetoniki eejatzi Owayiriitoniki. Roojatzi inampitee-yawoni Owinteni-jatzi janta. ¹³ Ikanta ishekitanaki paata Israel-paeni tzmanaki ishintsinka, ishintsiyi-teeri rantawae-takaeri Owinteni-jatzi, teemaeta romishitowaeri inampiki. ¹⁴ Ari ikantakari eejatzi Israel-paeni icharini-paeni Efraín tee imatziri romishitoyiri Owinteni-jatzi nampitawori Pithatsiniki. Riitaki ikowakiri itsipatyaari inampityaawo inampiki.

¹⁵ Ari ikantakari eejatzi Israel-paeni icharini-paeni Zabolón tee imatziri romishitoweri Owinteni-jatzi nampitawori Jankaa-riniki, eejatzi ikaatzi nampitawori Katawoshaariki, roojatzi inampiyi-takawo Owinteni-jatzi inampiki itsipatakari icharini-paeni Zabolón. Ishintsiyi-tziri rantawae-takae-tziri. ¹⁶ Eejatzi ikantakari Israel-paeni icharini-paeni Aser tee romishitoyiri nampitawori Tampatzikaariki, Shimaaki, Owaeyashaariki, Amatawyaarini, Owaeyashaawoki, Omonkyahaarini eejatzi Kaankiirini.

¹⁷ Itsipatakari icharini-paeni Aser inampitawo Owinteni-jatzi ashitawori inampi janta, te roemishitoyiri.

¹⁸ Ari ikimitakiri eejatzi Israel-paeni icharini-paeni Neftalí tee imatziri roemishitoyiri nampitawori Ooryaapankoniki eejatzi Akapankoniki. Ari itsipatakari Owinteni-jatzi inampitawo iipatsiteki. Osheki ishintsiyi-takiri rompera-yitari Ooryaa-pankoni-jatzi eejatzi Akapankoni-jatzi. ¹⁹ Riima Ochempi-weni-jatzi romishiyakiri Israel-paeni icharini-yitari Dan, inampiyi-tyaawo tonkaariki ochempi-mashiki, tee ishineteetziri roerinki taapiki owinteni-pathatzira.

2

Ikamantaari Josué

¹ Ikanta rowetha-tanaari Josué maawoni isheninka-paeni, jatayita-naki Israel-paeni raayitero apaani-paeni iipatsite. ² Tema eeniro rañaawita Josué, osheki ipinkatha-tapiin-takiri Israel-paeni Tajorentsi. Ari ikantzi-tanaawori ikamaera Josué, tema eeniro rañaayitzi antari-pero-paeni yotakotzirori jempe ikanta ineshironka-takiri paerani Tajorentsi.

³ Ikanta ikamayitaki ikaatzi tsipayi-takariri paerani Josué. Eejatzi ikaatzi owakira tzimayi-witaa-chari, kaari yotako-pero-terini Tajorentsi jempe ikanta ineshironka-tziri paerani isheninka-paeni.

Rapiiteero Israel-paeni Ipyathatari Tajorentsi

¹ Tema rantayi-taneero Israel-paeni kowaenkatzimotziriri Tajorentsi, ipinkatha-waetashi-takiri roshiyakaawo tajorentsi-niro Inkañaaweri. ² Te ikowaneeri Tajorentsi, Itajorentsite paerani iwaejatzitepaeni owawijaa-koteeriri ijeekawitaka Apitantoniki. Ipinkatha-waetashi-takiri itajorentsite ashitawori inampi itsipataari inampitee-yaawoni. Rootaki rowatsimaan-takariri Tajorentsi. ³ Tema ipinkatha-waetakiri roshiyakaawo tajorentsi-niro Inkañaaweri, eejatzi roshiyakaawo tajorentsi-niro Ompokiromae. Te ikowaneeri Tajorentsi. ⁴ Rootaki ikijantanakari Tajorentsi, rookawen-tanakari Israel-paeni. Ikantakaakawo ipoki koshintzi-paeni inampiki, ikoshitakiri okaatzi tzimimo-tziriri. Ipokapaiki owayiri-paeni, tee okantya ipiyata-wakyaari. ⁵ Riyaawi-teeyakani rowayirityaa, te itsipata-naari Tajorentsi imatantyaariri rowayiritani. Tema imonkaa-takiro Tajorentsi okaatzi ikantakiriri. Tema osheki ikemaatsi-waetaka Israel-paeni.

* 1:4 osheki-pero = 10,000

¹⁶ Rootaki ikowanta-kari Tajorentsi itzimi jewari-paeni, riitaki jeekakaa-yiteerini Israel-paeni. Riitaki ookakaa-wenteerini aririka ikowaetemi raapitheeteri iipatsite.* ¹⁷ Teemaeta ikemijan-tziri reewarite-paeni, tema riitaki ikowa-perotaki ipinkatha-waeteri tajorentsi-niro. Tee ishenkaanaka ipakaero jempe ikantayita paerani iwaejatzite ikemijan-tziro ikantakaantani Tajorentsi. Tema ipakaa-nakiro rirori-paeni. ¹⁸ Aririka ikantakaa-yaawo Tajorentsi itzimi reewarite Israel-paeni, riitaki jewayitziriri. Ikanta eeniro ijeekayitzi reewarite, itsipata-piintari Tajorentsi irika jewari, ipiyako-wentari rowayiriyita. Tema osheki ineshironkatari Tajorentsi irika Israel-paeni, ikemiri ratekaeyini okantakaawo rompera-waeteetari, eejatzi ikemaatsi-takae-tari. ¹⁹ Roo kanteencha, aririka ikamae reewarite-paeni Israel-paeni, rapiita-neero ikaariperowaetzi, imapero-tatziro, rawijanakiri ikaariperotaki paerani iwaejatzite, ipinkatha-waetashitari roshiyakaawo tajorentsi-niro-paeni. Tee ikoyi ipakaero, osheki inaama-waetakawo rantayitziro. ²⁰ Tema antawo rowatsimaakiri Tajorentsi irika Israel-paeni, ikantanaki: “Ikantakaan-tziro Israel-paeni itheenakakiro nokashiya-kaeriri paerani iwaejatzite-paeni, te ikoyi ikemijan-teena, ²¹ rootaki eero nomishitowan-taari ashitawori paerani inampipaeni jaka, kaari rotsinampae roemishitoyi paerani Josué eeniro ijeekawita.” ²² Tema ikowawitayaa Tajorentsi iñiirimi Israel-paeni ipiyya-shiretée ikemijan-teeeri, roshiyako-teeyaari iwaejatzite ikemijan-takiri paerani rirori. ²³ Rootaki ikowan-takari Tajorentsi itsipatyari Israel-paeni ashitawori paerani inampi janta. Tema tee ithonkiri roemishitoyiri, riitaki Tajorentsi kantakaawo kaari ithonkantari Josué.

3

Ipaeryahae-takiri Otoniel

⁷ Imaperotakiro Israel-paeni ikaariperotaki tee ookimotaari Tajorentsi, rookawenta-nakari. Itajorentsiteta-shiwaet-takiri Inkañaaweri, eejatzi roshiya-kaawo Inkaari-weri. ⁸ Antawo rowatsimaakiri Tajorentsi irika-paeni Israel-paeni, ishineta-nakiri imaperoteri rompera-waetyaari Cusan-risataim pinkatha-ritatsiri Othowyaaniki jeekatsiri Tonkaeroniki. Tema ojamani rompera-waetakari okaatzi 8 ojarentsi ijeekawaetaki. ⁹ Ari ikowa-koteeri Tajorentsi irika-paeni Israel-paeni itzimae kijakowentee-yaarini. Riitakiri itomi Cenaz, iitachari Otoniel, iyaapitsi rirentzi Caleb. ¹⁰ Ojeeka-shiretan-tanakari Ishire Tajorentsi irika Otoniel, retanakawo reewatziri Israel-paeni, jataki rowayiriyaa. Ishineta-kiniri Tajorentsi rotsinampaeri Cusan-risataim pinkatha-ritatsiri Tonkaeroniki. ¹¹ Ojamani ijeekawaetee kameetha Israel-paeni okaatzi 40 ojarentsi, roojatzi ikamantaari Otoniel itomi Cenaz.

Ipaeryahae-teeri Aod

Rapiiteero Israel-paeni ikaariperowaetzi, ishinti-waetakiri Athataa-weni-jatzi.

¹² Rapiiteero Eglón Israel-paeni ikaariperotzi-moteeri Tajorentsi, ari ikantakaakawo Tajorentsi otzimi-moteri ishintsinka Eglón pinkatha-ritatsiri Athataa-weniki, riitaki owayirita-kariri Israel-paeni. Okantakaan-tziro ikaariperotzi-motakiri Tajorentsi. ¹³ Ikanta iwinkatharite Athataa-weni-jatzi raapatziyakari iwinkatharite Pityaankaarini-jatzi, eejatzi Otenkanaa-weni-jatzi, ipokaeyakini rowayiritari Israel-paeni, raapithatakiri inampi iiteetziri Kapa-shaari.* ¹⁴ Tema okaatzi 18 ojarentsi romperatee-takari Israel-paeni romperatari iwinkatharite Athataa-weni-jatzi.

Rowakiri Aod pinkathari Eglón

¹⁵ Ikanta Israel-paeni ikowa-koteeri Tajorentsi. Ikantakaakawo Tajorentsi itzimae itsipa kijakowentee-yaarini, riitaki Aod itomi Gera, isheninka Benjamín-paeni, ampatentsi irika. Ikanta rotayaan-takiniri Israel-paeni ishintsitakiri ramaeteniri koriki irika Eglón iwinkatharite Athataa-weni-jatzi. ¹⁶ Rowetsikaki Aod iyotsiro-menete, apimene ithoyempitakiro, tee ojantha-perotzi. Roojota-kotakawo rakoki romana-kotan-takawo iithaari.* ¹⁷ Ikanta riyataki raanakiniri ishintsitan-tziri rahaeteniri koriki irika Eglón iwinkatharite Athataa-weni-jatzi. Riiperori wathantzi irika atziri Eglón. ¹⁸ Tema imatakiro ipakiri ishintsitan-tziri rahaeteniri koriki, ari riwethata-waari Aod ikaatzi itsipayitakari. ¹⁹ Ikanta rareetaka ijeekira itajorentsiteta-waeta-shitari jeekatsiri okaakitapae Pineonchariniri, ipiyya Aod ijeekinta Eglón, ikanta-paeri: “Pinkathari, eenitatsi ñaantsi nokoyiri nokaman-temiro apaniroeni.” Ari rakanaki Eglón, ikantzi: “¡Pishitowaeyini!” Shitowae-yanakini inampina-paeni rirori. ²⁰ Rontsiroka-paakari okaakiini Aod ijeeki imajawiryaa-waeta. Ikantzi Aod: “Namatziimi iñaani Tajorentsi.” Ari ikatziyanaka rirori. ²¹ Rowaanka-nakiro Aod rampate rako, raakiro kotsiromene romanakiri oweyaari iithaari rakoperoki, rowathaakiri imotziki, ²² itsitsikitakiniri, othonka okyaa-kotanaki okawo iyotsiro-menete, tee oshitowae, jataki isheeto-ki. ²³ Ari ishitowanaki Aod jakakiroki, rashita-nakiro kameetha, rojateka-neero ashitakowantsi.

Riyotakiri owanteen-tziri

²⁴ Ikanta ishitowanee, ari ipokaeya-paakini romperatani-paeni pinkathari, iñaapaa-tziro ashitaka pankotsi, ikanteeyini: “Aamashityaa ratonkokaatyaa-irika ishita.” ²⁵ Ikanta royaawenta tee riyotzi oeta rantziri kaari rashita-ryaan-taawo, rashitayaa-kotakiri, iñaatziiri romaryaaka iwinkatharite, kamaki.

Ithonkae-takiri rowayiriteetari Athataa-weni-jatzi

* 2:16 jewari-paeni = aminako-tantaniri. Tema riitaki aminirori ikija-wakahaeyani Israel-paeni. Roo kanteencha, tee apatziro raminiri ikijawa-kaeta, tema riitaki reewaritari Israel-paeni, reewatziri eejatzi owayiri-paeni. Rootaki iitantariri “jewari” * 3:13 Kapa-shaari = Kashiryaa † 3:16 tee ojantha-perotzi = apako-nakiro ako ojanthatzi

²⁶ Ikanta raminee-yakironi oeta ikamantakari, shiyanaka Aod. Ikinanaki ijeekayitzi roshiya-kaawo tajorentsi-niro-paeni, awijakotee janta iiteetziro Rawotsite Witzintzi-weni. ²⁷ Ikanta rareetaa ipatsiteki isheninka-paeni Efraín-paeni, itziwoota-paaki. Oerinkae-yaani Israel-paeni, riitaki jewateerini maawoeni. ²⁸ Ikantakiri: “Poyaatena, tema ishinetakiri Tajorentsi owayirityaari Athataa-weni-jatzi.” Royaattee-yanakirini, ithonka raapaakiro imontyeeta-piinta Preenkaariniki, tee ishinetzi apaani awijatsini janta. ²⁹ Tema omaperotayaa ishekitzi Athataa-weni-jatzi rowamahaetaki eejatzi riiperori owayiri-paeni. Tema tekatsi apaani shiyatsini. ‡ ³⁰ Ari okanta ithonkae-tanta-kariri Athataa-weni-jatzi, riitaki thonkakiriri Israel-paeni. Okaatzi 80 ojarentsi ijeekawaetee kameetha tekatsi koshekyaarini.

Rowawijaa-kotantee Samgar

³¹ Ikanta imatantaki Aod, riitakira mataneerori Samgar itomi Anat, rowamaaki rirori osheki Kinakinawaetaniri-paeni rominthaawan-takari ipira-paeni. Rijatzi kijakowentee-yaariri Israel-paeni. §

21

²⁵ Paerani tekira itzimanaki riiperori iwinkatharite Israel-paeni, rantashi-yitakawo apaani-paeni okaatzi ikowayi-tziri rirori.

1 SAMUEL

Itziman-takari Samuel

¹Eenitatsi apaani atziri nampitawori Ramataim-ki isheninka Zuf jeekatsiri iipatsiteki Efraín. Iitachari Elcana, itomi Jeroham, icharini Eliú. Icharini-tanakari Tohu eejatzi Zuf Efraín-paeni rirori. ²Apite okaatzi iina Elcana. Oeta Ana, otsipa oeta Penina. Eenitatsi otomipaeni Penina, rooma Ana tee otzima-nitzi eentsite. ³Ari ikanta-piintatya ojarentsiki Elcana itonkae nampitsiki Silo ipinkatha-tziri Shintsiki-perori Tajorentsi, itayitziniri ipira. Ari ijeekiri janta itomi ompera-tajorentsi-taarewo Elí, apite ikaatzi: iitachari Ofni, itsipa iitachari Finees, rompera-tajorentsi-taarewote Tajorentsi. ⁴Okanta omonkaa-tapiintaha kitejeri itaan-tanariri Elcana irika Tajorentsi, rashitakaawo eepichokiini iina eejatzi itomipaeni itayi-niriri Tajorentsi. ⁵Retakoperotawo Ana roori, rashitakaawo kameetha-perori, okanta-witaka tee ikowakaero Tajorentsi otzimi eentsite.

⁶Rootaki okija-pero-tanta-nakawori Penina, onina-waetanakiro, owaafaa-waetziro tema tee ikowakaero Tajorentsi otzimi eentsite. ⁷Ari okanta-piintatya Penina ojarentsiki, aririka iyaate itajorentsi-pankoteki Tajorentsi, okijaneentziro. Rootaki irawae-tantari Ana, oñaakaha tee otzimi eentsite. ⁸Ikantakiro oemi, Elcana: “¡Ana! ¡Iitakama piraantari? ¿Iitakama powashire-tantari kaari powanta? ¿Teema naaka kameetha-pero-tatsiri, nawijiri ikaansi-tyaarika 10 pitomipaeni?” ⁹Okanta apaani kitejeri janta Silo-ki, ari okaatakiro owawaeta Ana, okatziyanaka. Ari ijeekitaka ompera-tajorentsi-taarewo Elí ikyaa-piintee-tzira tajorentsi-pankoki. ¹⁰Aakiro Ana oshenka, antawo okantzimo-takiro, amanakiri Tajorentsi. ¹¹Okantzi amana: “¡Tajorentsi Shintsiki-perori! Pineshironkatena, tema naaka pomperatanewo, eero pimaajantana nokoyi itzimi apaani notyomi. Riitaki nashita-kaemi rantantemirori okaatzi pikowayiteeri. Riyotan-teetyaari eeroka nashitakaheyaari, eero nameetziri iishi.” ¹²Ojamanitaki amana Ana, ramina-mintha-takiro Elí opaanteki. ¹³Tema amana-shiretatyaa roori, tee ikemaetziro oñaawaetzi, apatziro oñaawaechera-tashita. Ikenkishiryaanaka Elí oshinki-tatya Ana. ¹⁴Ikanta-nakiro: “¿Jempema okaateka pipakayiro pishinki-waeta? ¡Pipakayiro piriro shinchaari!” ¹⁵Akanaki Ana, okantzi: “Tee ari okantya nowinkathar-ité, tekatsi nire, tee noshinki-waeta. Tema noshiri-pero-tatyaari Tajorentsi, okantakaan-tziro antawo nowashire-takowaetaka. ¹⁶Eero pikenkitha-shire-waeta-shita pikante kaariperori tsinani ini, aña nokamaetatyaaawo namana tema eenitatsi kantzimo-shire-tanari, antawo nowashire-takowaetaka.” ¹⁷Ari rakanakiro Elí, ikanta-nakiro: “Piyaaete kameetha, ari imatakimiro Itajorentsite Israél okaatzi pikowako-takiriri.” ¹⁸Okantzi roori: “Ariwé nowinkatharite, okamintheeya okaatzi pikanta-kinari.” Jatee Ana jempe opoñaaka paerani, owawaetapaa kameetha, tee owashire-waetapaa. ¹⁹Okanta otsipaki kitejeri ananinka-manee, okaatakiro amanari Tajorentsi. Jataje Ramá-ki ojeekira opanko. Ikanta Elcana itsipatakawo iina. Ari imatakimiro Tajorentsi okaatzi okowako-takiriri. ²⁰Motzitanaki Ana. Okanta paata otzimakiri otomi, oetakiri Samuel, okantzi: “Riitaki nokowako-takiriri Tajorentsi.” ²¹Ikanta Elcana tonkaanaki Silo-ki itsipatanakari isheninka-paeni, jempe okantya imonkaa-tantyaawori ikantakiri rantero, itaan-tyaariri eejatzi ipira okaatzi rameta-piinteyarini. ²²Tee iyaatzimaeta Ana, okantakiri oemi: “Eero niyaatzi naaka rookawa-kiroota iteni eentsi, roojatzi naantanakyaari nashita-kae-yaari Tajorentsi, ashi rowaero ijeekae janta, eero ipiyaa jaka.” ²³Ari ikantanaki Elcana: “Pimatero kameetha-tzimo-tzimiri eeroka. Aritaki pijeekawaki roojatzi rookanta-kyaaawori iteni eentsi. Okamintheeya imonkaatiro Tajorentsi okaatzi ikowakiri rantiri.” Ari okantaka, tee iyaatzi roori, roojatzi ikimota-tantakari otomi, ookakaakiri iteni. ²⁴Ikanta ookakaakiri iteni, aanakiri otomyaaniki Silo-ki tajorentsi-pankoki. Ari aanaki eejatzi mawa ewonkiri vaca, eejatzi aayi-tanaka okithoki rowetsikan-teetari pan okaatzi oshekizti 22 poteryaaki ipiyaa-tantee-tawori, eejatzi apaani imiriteetziri ipiyaate-takiro mashitsi-nakiki. ²⁵Owamaaki ewonkiri vaca, aanakiniri Elí, eejatzi ayanakananari otomyaaniki. ²⁶Okanta-paakiri Ana: “¡Eejó, Pinkathari! Naakataki tsinani amanakariri paerani Tajorentsi jaka. ²⁷Tema nokowako-takiri itzime apaani neentsite, imatakinawo Tajorentsi okaatzi nokowakotakiri. ²⁸Riitaki nashita-kaeyaari Tajorentsi, ashi rowaero rashityaari rirori eeniro ijeekira kepatsiki.” Ari rotziwerowanaka ipinkatha-tanakiri Tajorentsi.

2

¹⁸Irika ewankari Samuel, eekiro riyaatatzi rirori rantziniri Tajorentsi ikoyiri. Ikithaa-tapiintawo tajorentsi-mawo-tatsiri. ¹⁹Ari iyaatapiintzi ojarentsiki riniro otsipatari oemi tajorentsi-pankoki otayiniri Tajorentsi opira, ayiniri otomi iithaa-ryaaniki owetsikiri roori. ²⁰Ikanta Elí osheki ikimoshire-wentakiri Elcana eejatzi iina, ikantakiri: “Inkamintheeya Tajorentsi ikantakayaawo piina otzimanteeyaari itsipa pitomi-paeni poyaateeyarini ashitakaa-kariri roori Tajorentsi.” Ari opiyeeyaani opankoki. ²¹Ikanta Tajorentsi ikanta-kahaawo omotiztee Ana. Ari itzima mawa otomi, apite ishinto. Riima Samuel eekiro riyaatatzi rantaritzi rantayi-tziro ikoyiri Tajorentsi.

3

¹⁹Eekiro ikimota-tatzi Samuel, imatakiro Tajorentsi ramitako-takiri ithotyaa-kiniri okaatzi ikanta-kiriri. ²⁰Othonka ikemakoe-takiri Samuel riitaki kamantan-taniri ikowakaakiri Tajorentsi, riyootakiri nampitsiki Dan roojatzi Beerseba-ki. ²¹Ari rapiiteero Tajorentsi roñaahaari nampitsiki Silo, ari riyoteeri ifaani ikowakaa-kiriri.

8

Ikoyi Israel-paeni itzimi iwinkathari-perote

¹Antari-pero-tapaaki Samuel, rowakiri itomi-paeni jewaterini Israel-paeni. ²Etawori itomi, iita Joel, itsipa itomi iita Abías. Riitaki jewatatsiri janta Beerseba-ki. ³Tee roshiyako-tzimaetyaari ashitariri irika itomi-paeni, osheki imashitataka, iñaamatawo ipineeteri, tee imatziro kameetha-tatsiri. ⁴Ari ipiyoteeyakani antaripero-paeni Israel-paeni, jataki iñeeri Samuel janta Ramá-ki, ⁵ikanteri: “Antari-pero-tapaakimi eeroka, tee roshiyakotemi pitomi-paeni. Otmimatye pamini pinkathari-wentenani, ikimita-haetzirowa otsipaki nampitsi eenitatsi pinkathari-pero-tatsiri.” ⁶Tee inimotanakiri Samuel ikowakoe-takiri ramine apaani pinkathari-went-terini. Ramanakari Tajorentsi. ⁷Rakanakiri Tajorentsi, ikantakiri: “Pimatiro okaatzi ikowako-tzimiri atziri-paeni. Tee imaninteetzi eeroka, naaka imaninteetaki, tema tee ikoyi nopinkathari-wenteeri. ⁸Tee rookiro ikanta paerani nomishitowan-taariri Egipto-ki, roojatzi ikanta nimaeka rantayi-tziro ikowashiyitari. Tee roshiretina naaka, ipinkatha-tashi-takari antajorentsi-tewae-tashitakari. Ari ikantzi-takimiri eeroka nimaeka. ⁹Pantiniri okaatzi ikowayirini. Iro kanteencha otmimatye pishintsitha-tawakiri eejatzi, piyoteeri jempe ikantya romperatyaari pinkathari-wenterini.” ¹⁰Imatakiro Samuel, ikamantakiri atziri-paeni ikantakiri Tajorentsi jempe ikantakota iwinkatharite ikowaya-kirini. ¹¹Ikantakiri: “Iroka ikantya ipinkathari-wentantemiri: Rashita-paakyaari pitomi-paeni, raanakiri ishiyakomentoki riyoteeri rowayiritya, itsipa ikyaako-takae-yaari iyawayoti, itsipa raminako-wentiro ipanko pinkathari. ¹²Itsipa rowakiri jewaterini 1000 rowayirite, itsipa jewaterini 50 rowayirite. Ikaemayitakimi ipankiwae-takaemi, powiitero pipanki-takiri, itsipa owetsika-tsini rowayiri-mento, itsipa owetsika-tsini ikashiyaa-kayirori ishiyako-mento-paeni. ¹³Raanakiro pishinto-paeni rantawae-takayiro, antawatiro kajankari-paeni, otsipa onkotsiwae-tatsini, otsipa amiroka-pitha-tironi pan. ¹⁴Rashita-paakyaawo rooperori piipatsite, rooperori piwankiri-mashi, paapiintziri oyeenka. Ipayiteeri inampina-paeni. ¹⁵Otmimirika 10 paakiri piwankiritari, rashitee-yaari rirori apaani. Ipayiteri royaari inampina-paeni eejatzi aminayitziriri rowayirite. ¹⁶Rashitee-yaari pompera-tanewo-paeni, shirampari eejatzi tsinani. Rahaari riroperori pipirapaeni pikyaaka-piintziri tenari, rantawae-takayiri rirori. ¹⁷Eenitatsirika 10 pipirataro, rashityaari apaani. Ari imatakimi eeroka romperateemi. ¹⁸Eero ramitakotzimi Tajorentsi paata, jemperika ikanta-waeta-paakimi piwinkatharite pikowakiri.” ¹⁹Tee ikemijantzimaetyaari atziri-paeni ikanta-witakiri Samuel, ikantanaki: “Okanta-witya, nokoyi itzimi nowinkathari-pero-teeyaari. ²⁰Nokoyi nokimityaari itsipajatzzi atziri-paeni tzimatsiri iwinkatharite, riitaki jewatziriri rowayirita.” ²¹Ikanta Samuel ikamantakiri Tajorentsi okaatzi ikanta-kiriri atziri-paeni. ²²Ikantzi Tajorentsi: “Pantiniri ikoyiri, poyiniri pinkathari-wenterini.” Imatakiro Samuel, ikantakiri Israel-paeni: “Pipiyee pinampiki.”

9

Ipinkatharitaki Saúl

¹Eenitatsi isheninka Benjamín iita Cis, itomi Abiel, icharini Zeror. Tomintariri Zeror iita Becorat, tomintariri Becorat iita Affa, otomi isheninka-paeni Benjamín. Irika Cis riroperori rirori. ²Eenitatsi itomi, kameetha rewankaritziri rirori. Iita Saúl. Tekatsi isheninka Israel-ni oshiyaarini ikantaha irika ewankari, tekatsi awijirini ikaatzira ikatziya. ³Ikanta Cis ipeya-pitha-takari iyawayote. Ikantakiri Saúl, itomi: “Piyaate pitsipa-tanakyaari omperatanewo, pithotyaa-koteeri ayawayote.” ⁴Jataki Saúl, rawijanakiro ochempi ijeekira Efraín-paeni, areetaka iipatsiteki Salisa-jatzi. Tee iñiiri iyawayote. Awijanaki iipatsiteki Saalim, tee iñeeri. Inkanairo iipatsiteki Benjamín-paeni, tee iñiimaetari. ⁵Areetaka iipatsiteki Zuf, ikantakiri romperatanewo: “Jame apiyee, osheki royaawen-takae ashitanari, tee ikowaeeri caballo.” ⁶Rakanaki romperatanewo, ikantzi: “Eenitatsi jaka nampitsiki kamantan-taniri, maawoeni ipinkatharite-tziri. Okaatzi ikantziri rirori, aritaki omatakya. Jame aate añeeri, riitaki kanteeni jempe akini athotyaaotiri ayawayote.” ⁷Ikantzi Saúl: “¡Jame! ¿iitaka aanakiniriri? Tekatsitaki owanawo athaateki. Tekatsi apapaakiriri kamantan-taniri.” ⁸Ikantzi romperatanewo: “Eenitatsi apaani noorikite. Riitaki apinateriri roñaahan-teerori jempe akinanaki.” ⁹(Paerani okaatzi rametari Israel-paeni aririka ikoyi riyaaete ikowakoteri Tajorentsi, ikantzi: “Jame añaaakiriri”, riitaki aeteeri “kamantan-taniri”, paerani iiteetzi “ñaawya-waerintzi”). ¹⁰Ikantzi Saúl: “Jametya añeeri.” Jataki nampitsiki iñiiri kamantan-taniri. ¹¹Ikanta itonkaeyanakini riyaatzi nampitsiki, itonkyoo-takawo ewankawo-paeni ayi njaa, rojampitawakiro: “¿Arima ijeeki jaka ñaawya-waerintzi?” ¹²Akanakiri okantziri: “Jeen, aritaki ijeeki janta. Intsipaeeti piyaatanaki, roemo-shirenkaeyatyaani tajorentsi-pankoki. ¹³Aririka pareetakya janta, pithotyaa-koteri tekira riyaaata-nakiita tajorentsi-pankoki royaa. Ero royita atziri-paeni eerorika rareeta rirori. Riitaki tajonka-wentironi owanawontsi royaari ikaatzi ikaemaeyakirini. Piyaatanakiita intsipaeeti, aritaki piñaapaakiri.” ¹⁴Awijanaki riyaatiro nampitsiki. Ari raree-tzimataka janta, pokanaki rirori Samuel riyaatiro tajorentsi-pankoki. ¹⁵Maakotaki apaani tsireniri rareetan-tyaari Saúl, roñaahakari Tajorentsi irika Samuel, ikantakiri: ¹⁶“Okiteji-tamanee, ikaatakiika nimaeka ooryaa, ari notyaan-takimi apaani atziri isheninka Benjamín-paeni, riitaki pitajorentsi-takayiri reewatan-tyaariri Israel-paeni. Riitaki pakaakerini Filistia-jatzi ikosheka-waetakimira. Antawo noneshironka-takiri, areetakina nojeekira okaatzi ikowako-tanari.” ¹⁷Ikanta Samuel iñaawakirira Saúl, ikantanakiri Tajorentsi, ikantziri: “Irika atziri pokenesirika, riitaki nokanta-kimiri chapinki. Riitaki pinkathari-wenterini isheninka.” ¹⁸Ari rareeta-paaka Saúl nampitsiki, ipokashi-tapaakiri okaakiini Samuel, ikantziri: “Pikantina. ¿Jempe ojeekika ipanko ñaawya-waerintzi?” ¹⁹Rakanaki Samuel, ikantziri: “Naakataki ñaawya-waerintzi, pipiki pakiyotina. Okiteji-tamanakirika ari

nokantimi okaatzi pikoyiri pojampi-tinari, noepiyeemi pinampiki. ²⁰ Inahaateeri piyawayote peyawiteen-chari chapinki, eero okantzimo-waetzimi. Tema eeroka ashiteeyaawoni maawoeni tzmimotziriri Israel-paeni, roojatzi rashitee-yaari pisheninkateeyaari paata. ²¹ Ikantzi Saúl: “¡Naakataki isheninka Benjamín-ni, tee nosheki-teeeyeni! Ari ikantzita eejatzi nokaatee-yinira isheninkatana Benjamín-ni. ¿Litaka pikantantari eeroka ashiteeyaawoni maawoeni?” ²² Ikantzi Samuel: “Jame akye inthomoeki.” Raanakiri ipiyotee-yakanira ikaatzi 30 atziri, itsipataa-nakiri romperatanewo. ²³ Ikanta-paakiri Samuel onkotsiwa-tatsiri: “Pamakinari wathatsi nokanta-kimiri, pinashi-tyaari poyiri.” ²⁴ Akotanaki onkotsiwa-tatsiri, royiiteeta-kiniri ipori irika Saúl. Ikantzi Samuel: “Irika nowaan-takimiri, poyaa. Riitaki nowaantakimiri eeroka, areetzimoshiryaa-paakina rakiyotana atziri jeekatsiri jaka.” Imatakiro Saúl rakiyotakiri Samuel. ²⁵ Ikanta roerinkanaa otaapiki nampitsiki, rowetsikae-takiniri Saúl imaantyaari jenokinta pankotsiki. ²⁶ Ari imaaki Saúl. Okanta okiteji-tamane, ikanteeri Samuel irika Saúl: “Pikakite, pawije jempe poshoretawo.” Imatakiro Saúl ipiriintanaka. Anashitanaka itsipata-nakiri Samuel. ²⁷ Ikanta roerinkaeyanaani oweyaa-thapitaha nampitsi, ikantziri Samuel irika Saúl: “Potyaantiri romperatanewo retyaawo, poyaawa-kinaata eepichikiini, nokaman-timiro okaatzi ikanta-kinari Tajorentsi.”

10

Ijeepatziito-takiri Saúl ipinkathari-wentantyaari Israel-paeni

¹ Raakotakiri Samuel yeenkantsi, ijeepatziito-takiri Saúl, ikantakiri: “Itajorentsi-takaatyeeemi Tajorentsi. Eeroka pinkathari-wenterini Israel-paeni, rartzirite Tajorentsi. Eeroka kijako-wentyaarini ikosheka-waetarira ikija-neentanewo. Iroka piyotan-tyaari eeroka rowakimi Tajorentsi peeweteri rartzirite. ² Ikanta Samuel ikaema-kaantakiri maawoeni Israel-paeni, ipinkathari Tajorentsi janta Mizpa-ki. ³ Ikantakiri: “Iroka ikantzi Tajorentsi, Itajorentsite Israel: ‘Naaka omishitowaemiri Egipto-ki, netsinaa-ryaako-teemi rompera-waetzimira Egipto-jatzi, nomateeri ikaatzi kosheka-waetzimiri.’ ⁴ Roo kanteencha, pimanin-tawae-takiri Tajorentsi etsinaryaako-teemiri, okantzimo-waetzimi pikemaatsi-waetaha. Pipakaaneeri Tajorentsi, tema pikantaki: “Nokoyi apaani pinkathari-wenteenani.” Nimaeka otzimatyee piyaateeyini pipinkathari Tajorentsi, pikaateeyinira pisheninka-tawakaa okaakiini eejatzi ikaatzi pisheninka-paeni maawoeni.” ⁵ Ikanta Samuel riyatashitanakiri okaakiini ikaa-teeeyinira Israel-paeni, roshiyakaantakiro inaarya-teeta. Ari inaakiro isheninka Benjamín-ni ikowakaetakiri. ⁶ Ikanta ipokaeyapaakini okaakiini ikaateeyinira Benjamín-ni, roojatzi roshiyakaantakiro ketsiroini inaaryaa-wentee-tatyeeyaarimi, inaatziro riitaki ikowakaetakiri isheninka Matri. Rapiitakiro roshiyakaeromi inaaryaa-tatyeeyaami, inaatziro ritakiri Saúl, itomi Cis, riitaki ikowakaetakiri. Ithotyakoe-witakiri jempe ijeeki, tee inaha-tzimtaetari. ⁷ Rapiiteero ikowakoe-tziri Tajorentsi, riyotan-tyaari aririka ijeeki Saúl janta. Ikantanaki Tajorentsi: “Ari ijeeki Saúl janta. Pithotyaa-koteri jempe rontsiritaka owaahanteetaha.” ⁸ Jateeyakini ithotyaa-koetziri jempe ijeeki. Ikanta ramaateeri Saúl, tema tekatsi monkaatyaarini ikatziyaha. ⁹ Ikantzi Samuel: “¡Piinaakiri ikowakiri Tajorentsi ipinkathari-wenteemi? Tekatsi jaka oshiyaaarini irika.” Ikanteeyanakini atziri: “¡Ariwé, riitaki nowinkathariti-teeyaari!”

13

Rowayiriteeyaari Filistia-jatzi

¹ Antaritapaaki Saúl retanta-nakawori ipinkathari-wentziri Israel-paeni. Okanta awijanaki apite ojaentsi ipinkathari-tzira, ² riyoyaaki 3,000 rowayirite Israel-paeni. Rookanaki itsipa 2,000 itsipatyaari janta Micmas eejatzi tonkaariki Betel-ki, riyoyaaki itsipa 1,000 jeeka-neentsiri itsipatyaari Jonatán janta Gabaa-ki iipatsiteki Benjamín-paeni. Ikaatzi tzyma-haanta-paentsiri atziri, roepiyeeri Saúl riyaaatee ipankoki. ³ Ithonkaa-takiri Jonatán rowayiritari Filistia-jatzi jeekatsiri omenthaka. Riyotee-yakini Filistia-jatzi okaatzi awijeent-tsiriri. Ari itziwoo-takaantaki Saúl riyotan-tyaari maawoeni, tema ikamanteeyatziirini: “¡Pikemi maawoeni Heber-paeni!” ⁴ Maawoeni Israel-paeni riyotaki ithonkaa-takiri Saúl rowayirite Filistia-jatzi. Rootaki ikijaneent-tantariri Filistia-jatzi irika Israel-paeni. Ipiyotee-yakani Saúl janta Gilgal-ki itsipatari atziri-paeni. ⁵ Ipiyotzitaka eejatzi Filistia-jatzi rowayiri-tyaari Israel-paeni. eenitatsi 30,000 ishiyako-mento, 6,000 icaballote, osheki owayiri-paeni kinatsiri jaawiki, roshiyakawo impaneki tzmatsiri antawaaki inkaare. Jataki Micmas, rowetsika-yitaki ipanko-sheta janta ikyaa-piintzi ooryaa Bet-awén-ki. ⁶ Ikanta inaakiro ikaaripero-takotaki Israel-paeni ithonka-tyeeri Filistia-jatzi, omanee-yanakani impeeta-mooki, shiranta-tapiki, otenkanaa-yitza eejatzi owaanka-naataha nijaa. ⁷ Montyaanaka itsipa-paeni intatsikirona Jordán-ki, ikinaki iipatsiteki Gad eejatzi rashiki Galaad. Roojatzi ijeeki Saúl rirori janta Gilgal-ki, tema thaawaeyakini rowayirite. ⁸ Ari royaawentaka Saúl okaatzi 7 kitejeri, ari okaatzi kitejeri ikanta-kiriri Samuel. Tee rareetzimaeta Samuel janta Gilgal-ki, piyeeyanaani atziripaeni. ⁹ Ikantaki Saúl: “Pamaki tsimeri atayiniriita Tajorentsi, raapatziyan-teeri.” Riitaki matakirori Saúl itaakiniri. ¹⁰ Ari ithonki-matakiro Saúl itayiniri, areetapaaka Samuel. Jatanaki Saúl itonkyo-tawakyaari, rowetha-tawakyaari. ¹¹ Ikanta-wakiri Samuel: “¿Iitakama pantanta-kawori awijeent-tsiriri?” Ikantzi Saúl: “Noñaakiri ipiyeeyani atziri-paeni, noñaakiro tee pareetya pikanta-witakaha. Tema piyotee-yakani Filistia-jatzi janta Micmas-ki. ¹² Noshiyakaa-mintheetzi ari ipokaki rowayiritina Gilgal-ki, tee nokowako-taajetziri Tajorentsi. Rootaki nootaan-takariri tsimeri. ¹³ Rakanaki Samuel, ikantzi: “Pishinkiwenta-shitaka eeroka pimatán-takawori iroka, tee pimatziro inintakaantziri Tajorentsi Piwinkatharite. Aritaki ishineta-kimiroimi Tajorentsi ashi powaeromi pipinkathari-wenteerimi Israel-paeni. ¹⁴ Eero piñiimaetawo okijotzi pipinkatharitzira. Ari

raminee Tajorentsi itsipa ikoyiri rirori, riitaki rowaeri jewateerini ikaatzi rashitari, tema pipiyatha-takari eeroka ikanta-witakimiri.”

15

Romishitowaeri Tajorentsi Saúl okanta-kaantziro ipiyatha-takaha

¹ Ikanta paata Samuel ikantakiri Saúl: “Rotyaan-takina Tajorentsi nojee-patziitotimi peewatantyaariri asheninka Israel-paeni. Pikemijanta-pero-tiro iñaani Tajorentsi. ² Iroka ikantaki Tajorentsi Shintsi-perori: ‘Nowajankiteri Amalec-jatzi ikosheka-waetakari paerani Israel-paeni ishitowantaari Egipto-ki.’ ³ Piyaati, powayiri-tyaari Amalec-jatzi, pithonkiro okaatzi tzmimo-tziriri, eero pineshironka-tziri. Pompojiri shirampari-paeni, tsinane-paeni, eejatzi itomeeriki owakira tzymaentsiri. Pompojiri ipira, rowishate, camello eejatzi iyawayote, maawoeni.” ⁴ Ikaema-kaantakiri Saúl isheninka, ramayi-takiri janta itteetziro Telaim, ikaatzi 200,000 kineentsiri jaawiki rowayiritya, eenitatsi eejatzi 10,000 isheninka-paeni Judá. ⁵ Jataki Saúl inampi-paeniki Amalec-jatzi, ari ijeekapaaki nijaa-cheraka. ⁶ Ikantakiri Saúl Cene-jatzi-paeni: “Pishitoye, eero pitsipatari Amalec-jatzi, notsipa-teemi-rikari. Noñaakimi eeroka-paeni osheki pineshironka-takiri Israel-paeni ipoñaan-taari Egipto-ki.” Imatakiro Cene-jatzi-paeni, tee itsipatanaari Amalec-jatzi, rinashitanaa rirori-paeni. ⁷ Imatakiro Saúl rowayiritari Amalec-jatzi retanakari Havila-ki, areetaka itteetziro Shur-ki, katonkonta Egipto-ki. ⁸ Roteyapaakiri iwinkatharite itachari Agag. Rowathaa-paakiri ikaatzi rowayirite, ithonkakiri maawoeni. ⁹ Teemaeta rompojiri Agag, irika Saúl itsipata-karira rowayirite. Ari ikimitaakiri owaneenkari rowishate, ipirapaeni, watha-tatsiri iryaani vaca, tee ithonkiro eejatzi rashaahawo pinapero-tachari. Apatziro ithonkakiro kaari roopero-tatsini, kaari pinapero-tachani. ¹⁰ Iñaanateeri Tajorentsi irika Samuel, ikantziri: “¹¹ Osheki okantzimo-neentakina nopinkathari-takaa-kirira Saúl, ipakaakina naaka, tee rantziro nokantziri.” Antawo okantzimoshiyaaakiri Samuel, roetziñaariko-tanakawo maawoeniki tsireniri ikowako-tziri Tajorentsi. ¹² Rananinka-shita-nakiri Saúl iñeeri. Ikamanteet-takiri, inkanteetziri: “Riyaatatzi Saúl janta Carmel-ki. Ari rowetsikaki taapoki-mentotsi janta, ikanta itapowaeta janta, awijaki ikinanakiro Gilgal-ki. ¹³ Ikanta Samuel riyataki ijeekira Saúl, ikanta-wakiri: “Riitaki Tajorentsi tajonka-wentimini. Nomonkaa-takiro okaatzi ikanta-kinari Tajorentsi.” ¹⁴ Ikantzi Samuel: “¹⁵ Jitaka ashitariki owisha nokemakiri ikaemi? Nokemakiri eejatzi ikaemi vaca-paeni.” ¹⁶ Ikantzi Saúl: “Riitaki namakiri ipira Amalec-jatzi. Riitaki inimotakiriri rowayiri-paeni kameethari rowishate, eejatzi kameethari ivacate, ikoyi itayiniri Piwinkatharite Tajorentsi. Nothonki-maetakari itsipa kaari riropero-tatsini.” ¹⁷ Ikantzi Samuel: “¹⁸ Pikemi nokaman-timiro ikanta-kinari tsireniriki Tajorentsi!” Ikantzi Saúl: “Pikantinawo.” ¹⁹ Ikantzi Samuel: “Piñaawitaka eeroka tee piriiperotzi. Nimaeka peewateeri pisheninka Israel-paeni. Tema jee-patziitotakimi Tajorentsi pipinkathari-wentantyaariri Israel-paeni. ²⁰ Riitaki Tajorentsi shineta-kimiri pimatiro, ikantakimi: ‘Piyaati, pithonkiri kaaripero-ripaeni Amalec-jatzi, pimaperotiri powayiritiri pithonkiri pompojiri.’ ²¹ Jitaka kaari pantantawo ikantzimiri Tajorentsi? Paakiro okaatzi tzmotziriri owayiritani. Kaariperori eeroka iñaakimi Tajorentsi.” ²² Ikantzi Saúl: “Nantakiro ikanta-kinari Tajorentsi, nomatakiro okaatzi inintakaakinari. Namakiri Agag iwinkatharite Amalec-jatzi, nothonkakiri maawoeni tzmatsiri janta. ²³ Apatziro ramaki owayiri-paeni riroperori owisha, eejatzi vaca-paeni ikaatimi ithonkiri. Ramakiri Gilgal-ki itayiniri Tajorentsi Piwinkatharite.” ²⁴ Ikantzi Samuel:

“Rootaki ikowa-pero-tziri Tajorentsi pikemijantiri,

Tee apatziro ikoyiro pitayiniri pashita-kaariri.

Rootaki powapero-tachari pikemijantiri, eero pipiyatha-waetari,

Awijiro kipayiniriri pashita-kaariri iyeenka owisha-paeni. ²⁵ Kaaripero rirori piyatha-tariri Tajorentsi, roshiyako-waetari iñaawya-waerintsi. Roshiyakotari pinkatha-waetziriri tajorentsi-niro, riitaki ikemijan-tapero-tziri. Aritaki pikanta eeroka, pipiyatha-takawo ikanta-witakimiri. Imanintakimi rirori, tee ikoyi pipinkatharite nimaeka.” ²⁶ Iñaanateeri Saúl jirika Samuel, ikantziri: “Ari nokantakiri nantakiro kaari kameetha-tatsi, tee nantziro ikanta-witanari Tajorentsi. Nothaawanta-shitakiri asheninka-paeni, nantakiniri ikowako-takinari. Pipeyako-tinawo natzmotakimiro kaari kameetha-tatsini. ²⁷ Pitsipatina naaka, nokowaki nopiyashi-teeri Tajorentsi nopinkatha-teeri.”

²⁸ Ikantzi Samuel: “Eero notsipatzimi, tema pipiyatha-takawo iñaani Tajorentsi. Tee ikowaneemi pipinkathari-wenteeri Israel-paeni.” ²⁹ Rootaki ipiyawi-tanaka Samuel, akotaki Saúl roetaeyakotawakiri opatziyaakiki iithaari, itzijaahaako-tawakiri. ³⁰ Naawaetanaki Samuel ikanta-nakiri Saúl: “Piitakaawitaya nimaeka pitziyaako-witakinaha, ari ikanteemi Tajorentsi eeroka pipinkathari-wentzirira Israel-paeni. Raapitha-teemiro ipaeri itsipa pisheninka, riroperotanee rirori, rawija-neemi eeroka. ³¹ Ikimoshire-wentziri Tajorentsi irika Israel-paeni, tee itheyanita, tee roepiyantziro iñaani. Kaari atziri roepiya-paante-tantyaari.” ³² Rapiita-nakiro Saúl, ikantzi: “Nokaariperotaki. Nokoyi pitsipa-teena apinkatharite Tajorentsi Piwinkatharite. Nokowatzimi eejatzi iñeemi antaripero Israel-paeni, iñeemi atziri-paeni eekiro piyaata-tyee pitsipateena apinkatharite Awinkatharite Tajorentsi.” ³³ Rapiiteero Samuel ikanteeri Saúl: “Jame apinkatha-teeri Tajorentsi.”

³⁴ Ikantzi Samuel: “Pamakinari naaka Agag iwinkatharite Amalec-jatzi.” Tee ithaawa-waetzi Agag ramaetakiri ijeekakira Samuel, iñaashitaka awijimotakiri ikaariperotakatzi rompojeeteri. ³⁵ Ikanta iñaanata-wakiri Samuel, ikantziri: “Rootaki pishetaa-mento powamaan-takariri osheki atziri-paeni, pikantakaantakiro iroka tsinane-paeni tekatsitane otomi-paeni. Ari okante-yaari piniro eeroka.” Akotanaki Samuel, raanakiro iyotsiro-shithakite icheka-chedaa-takiri Agag janta Gilgal-ki, rowamae-motakiri Tajorentsi. ³⁶ Ari ipiyanaa Samuel inampiki janta Ramá-ki, tonkaanee Saúl

ipankoki rirori Gabaa-ki. ³⁵Tee rapiiteero Samuel iñeeri Saúl, osheki riraako-waetakari rirori. Tema osheki okantzimo-waetakari Tajorentsi rowakirira ipinkathari-wentiri Saúl Israel-paeni.

16

Jee-patziito-tziri Samuel irika David

¹Ikantakiri Tajorentsi irika Samuel: “¿Jempe okaatzika pipakayiro piraako-waetari Saúl? Tee nokoyi naaka ipinkathari-wentiri Israel-paeni? Payi yeenkantsi, pijayiro pichee-nakitsiteki, piyaata-shiteri Isaf nampitawori Belén-ki, riitaki pinkathari-tatsini itomi.” ²Ikantzi Samuel: “¿Jempe nokantyaaka niyaantan-yaari? ¿Aririka riyotaki Saúl, ari rowamaakina!” Ikantziri Tajorentsi: “Paanaki ewonkiri vaca, pikantiri: ‘Nopokatzi notayiniri Tajorentsi.’” ³Pikaemiri Isaf pitayirinta piratsi, naaka kantimini oetarika pantiri. Naaka kantimini eejatzi iitarika nokoyiri pijee-patziitotiri ipinkatharitantyaari.” ⁴Imatakiro Samuel ikanta-kiriri Tajorentsi. Ikanta rareetaka Belén-ki, itonkyo-tawakari jewari-paini, tee itzirinta-pero-tawakari. Rojampi-takiri, ikantziri: “¿Rootakima pipokashitantanari pantinawo okaatzi kamiitha-tzimotinani?” ⁵Rakanakiri Samuel, ikantziri: “¿Jeen! Rootaki nopokashi-tantziimiri. Jame atayiniri Tajorentsi. Pikite-watha-yitee. Pitsipatina atayiniri.” Imatakiro Samuel ikite-watha-takaakiri Isaf, imatziiteeyakarini eejatzi itomipaeni. Ari itsipateeyakarini itaawaeteeyini. ⁶Ikanta ipokaeyakini, iñaawakiri Samuel irika Eliab, ari ikenkshiryaanaka: “Riitaki irika atziri ikowakaakiri Tajorentsi ipinkathariti.” ⁷Ikantzi Tajorentsi: “Eero rowapeyimo-tashi-tzimi jempe ikanta-waeta iwathaki, eepenthaki ikatziya. Tee nokowakaeri naaka. Tema tee okameethatzi okaatzi iñaawitari atziri, osheki owapeyimo-witari koña-tatsiri. Rooma naaka naminiri ishireki.” ⁸Ikaemakiri Isaf irika Abinadab, roojatzi iñaantawakari Samuel. Ikantanaki: “Kaari irika ikoyiri Tajorentsi.” ⁹Ramaki Isaf itsipa iitachari Sama. Ikantzi Samuel: “Kaari eejatzi irika ikoyiri Tajorentsi.” ¹⁰Ikaatzi 7 itomi Isaf ikaema-witakari iñeeri Samuel, ikanta-waeri: “Kaari irika-paeni ikoyiri Tajorentsi.” ¹¹Rojampi-takiri Samuel irika Isaf, ikantziri: “¿Ari ikaatzi pitomi?” Ikantanakiri rirori: “Eenitatsi apaani iyaapitsi, riyaatatzi raminiri owisha.” Ikantzi Samuel: “Pikaema-kaantiri, ari oyaawakiri-ita jaka.” ¹²Rotyaantaki ikaemae-tziri, ramaetakiri iñeeri Samuel, iñaatziri kameetha iñaaperotapaaka, rooperaanikitakiri rooki, kameethaaniki-waetaki. Iñaana-shire-takiri Tajorentsi irika Samuel, ikantziri: “Riitaki irika, ijee-patziitotiri.” ¹³Tee ishenkaanaka Samuel, raakotakiri yeenkantsi, maawoeni iñaakowentakiri rirentzi ijee-patziitoe-takiri ewankari, ojeekan-tanakari ishire Tajorentsi irika David. Ikanta ikaatakiro Samuel, jatane ne inampiki Ramá.

Rantawae-tziri David irika Saúl

¹⁴Tee ojeekan-tanaari ishire Tajorentsi irika Saúl, riitaki jeekashiretantanaari peyari rotyaan-takiniri Tajorentsi. ¹⁵Ikanta-witakari romperatanewo Saúl: “Ikyaanashiretatziimi peyari rotyaan-takimiri Tajorentsi. ¹⁶Tema naaka romperatanewo, potyaantina namini yotzirori ipiyompiwaetzi. Aririka ikyaanashiretimi peyari, pikanteri ipiyompitakoteemi, ari pithaamenta-shire-taneeyaa.” ¹⁷Ikantziri Saúl romperatanewo: “Pamine eeroka yotzirori ipiyompiwaetzi. Aririka piñaaki, pamakinari.” ¹⁸Ikantzi apaani romperatanewo: “Irika noñaakiri itomi Isaf poñaachari Belén-ki, riyotzoro rirori ipiyompiwaetzi, naaperori ikanta, shintsiperori, riroperori owayiri, riyotzi kameetha ikenkitha-waetzi, kameethaananikiri atziri, rawentaari Tajorentsi. ¹⁹Rotyaantaki Saúl kamanterini Isaf, ikantiri: “Potyaan-tinari pitomi David, aminkowentziriri owisha.” ²⁰Imatakiro Isaf, raaki iyawayoti, rotetakiniri owanawontsi, imiriitzi, eejatzi tashirentsi wathasi. Ipawakiri itomi David raanakiniri Saúl. ²¹Jataki David iñeeri Saúl, raawakiri rompera-waetyaari. Okanta ojamanitaki rinimotakiri Saúl irika David, riitaki inintakaakiri rametapotapiintiri. ²²Rotyaantee Saúl ñaantsi ikantakaan-teeri Isaf: “Nokoyi itsipawetina David jaka, tema osheki nonin-takiri.” ²³Ikanta raahashire-tantakariri Saúl peyari rotyaantakiniriri Tajorentsi, ipiyompi-wenteeri David. Thaamentanaa Saúl ikemawakirowa piyompirentsi, rookaneeri peyari.

17

Ikijako-wentari David maawoeni isheninka

¹Ipiyotakiri Filistia-jatzi rowayirite omana-tachani, ipiyotee-yakani janta Soco-ki iipatsiteki Judá-paeni. Roojatzi ishitowaiyanakini nampitsiki Soco-ki, ari ipanko-sheta-teeyapaakani niyanki-thakineki awotsi areatantyaari Azeca-ki, janta iipatsiteki Efes-damim-jatzi. ²Imatakiro rirori Saúl ipiyotakiri Israel-paeni, ipanko-sheta-teeyakani rirori janta Ela-ki, tema wetsikaeyakani romana-tantyaariri Filistia-jatzi. ³Ijeekae-yakini Filistia-jatzi janta tonkaariki ochempi. Ijeekitaka Israel-paeni intatsikiro otsipaki ochempi omontetari. ⁴Ari ishitowanaki apaani owayiri iitachari Goliat, ipoñaaka nampitsiki Gat. Okaatzi 6 konakintsi riyomaa-teetziri ijenokitzi ikatziya. ⁵Aatzinka-paaki Goliat, ikantziri owayiri Israel-paeni: “¿Iitaka powet-sikantari powayiritina? Naakataki Filistia-jatzi, eeroka romperatanewo Saúl. Pamine apaani pikaateeyini ipoki rowayiritina. ⁶Aririka imatakina rowayiritina, eeroka omperateenani. Naakarika matakirini, eeroka-paeni nomperateeya, pantawae-teena.” ⁷Eekiro ikanta-nakitzi Filistia-jatzi: “Nokoyi nomanatiri Israel-paeni. ¿Potyaantina apaani pisheninka rowayiritinal?” ⁸Ikemantakiri Saúl eejatzi maawoeni Israel-paeni ikantaki Filistia-jatzi, ominthaawa-shiryaa-nakiri, antawo ithaawae-yanakini. ⁹Ikanta David, itomi irika atziri iitachari Isaf, Efrata-jatzi, ipoñaaka nampitsiki Belén ijeekira Judá-paeni. Roojatzi ipinkathariwita Saul, antari-pirotapaaki rirori Isaf. Tzimatsi 8 itomi irika atziri. ¹⁰Ari ipokaeyakini mawa itomi Isaf royaatiri Saúl rowayiritiya. Iroka iwaeropaeni ikaatzi pokaentsiri: Eliab, jewartatsiri itzimi. Itsipa iita Abinadab. Mawatapaen-tsiri iita Sama. ¹¹Riitaki iyaapitsi irika David. Jateeyanakini nimaeka rantariti-paeni itomi

Isaí royaata-nakiri Saúl. ¹⁵ Ari riyaaatapiintzi rirori David ijeekira Saul. Eejatzi ipiya-piya-tapiintzita Belénki raminiri rowishati ipaapati. ¹⁶ Osheki ipiya-piya-tapiintaka Filistia-jatzi roñashirenkiri Israel-paeni, maawoeniki kitejeri eejatzi tsireniriki. Okaatzi 40 kitejeri ipiya-piyatashitakari. ¹⁷ Ikanta Isaí ikantakiri David: “¡Noyom! Paanakiniri pirentzi 20 piyateenchari okithoki pankirentsi, eejatzi 10 pan. ¹⁸ Paanakiniri eejatzi jewatziriri owayiri-paeni okaatzi 10 kijo-petari iteni vaca. Paminaatiri jemperika ikanta pirentzi, pamaena rashitari rirori niyotan-tyaari tekatsi awijimo-tirini pirentzi. ¹⁹ Jeeekatsi Saúl janta nampitsiki Ela itsipatari irentzi-paeni David eejatzi Israel-paeni, rowayiritari Filistia-jatzi. ²⁰ Ikanta ananinkanaki David, rookanakiri rowishate raminiri itsipa atziri. Jatanaki raanakiro okaatzi ikanta-kiriri Isaí. Apatziro rowanokiro janta ipankosheteeyakanira riyaaatan-tyaari owayiripaeni romanaitya. Naaperoeyanakani ikaemaeyanakani. ²¹ Taamaeyapaakani Filistia-jatzi, imontetapaakari Israel-paeni. ²² Ipakiri David ramakiri aminako-wentzirori owayiri-mentotsi. Tee ishenkaa-paaka rirori ojatenka-paaka itaamaeyakanira, rojampiko-wentapaakiri irentzi jeeekatsirika kameetha. ²³ Ikenkithawae-tamintheetzi, shitowanaki Goliat itaamaakaha owayiri-paeni. Riitaki poñaachari nampitsiki Gat. Rapiitaneero ikaemapae, ikoyi romanatantyaari Israel-paeni. Ikemakiri David. ²⁴ Ishiya-pithatari Israel-paeni irika atziri iñaawakirira ipokaki. Osheki ithaawantanakari. ²⁵ Ikanteeyini: “¿Piñaakiri pokaentsirika atziri? ¡Ipokatzi romanatee aaka-paeni! Iitarika owamaakiri atzirika, osheki ashaaha-wontsi ipiriri pinkathari, ipityaari eejatzi rishinto iinantaawo. Ishinetziteeyaanari pinkathari ipaapati owamaakirini ipakahaero rotyaantziniri koriki ikaatzi ikantaanziriri Israel-paeni ipapintiriri.” ²⁶ Rojampi-tanakiri David itsipatakari, ikantziri: “¿Litaka ipaetiriri owamayiri irika Filistia-jatzi, ipeyanteeyaari irika kantzima-wae-takaeri? ¿Jempe iimatsitaka irika kaariperori Filistia-jatzi ikoshentan-tyaariri rowayirite Tajorentsi Kañaaniri?” ²⁷ Rakaeyanakirini atziri-paeni, roojatzi rapiitakiri okaatzi ikantawakaeyarini, ikantziri: “Rootaki ipaetiriri atziri owamaerini Goliat.” ²⁸ Ikanta Eliab, rantarite David, ikemaki ikantakiri atziripaeni ikaatee-yinira, ikijanakiri David, ikantanakiri: “¿Litakama pipokantari eeroka jaka? ¿Litakama pookanakiri aminerini ikaamatsitzira powishati janta ochempiki? Niyotzimi pikanta eeroka, oetarika pikenkishiryaaari, pipokashiwaeta piñeeri owayiritachari.” ²⁹ Akanaki David, ikantziri: “¿Litakama nantakiri? ¿Apatziro nokenkitha-waetashita? ³⁰ Ipiyaa-pitha-tanakiri irentzi, rojampi-takiri itsipa. Roojatzi ikantziriri ikantee-takiri inkaahanki. ³¹ Ikanta ikemaetakiri David okaatzi ikantakiri, ikamantee-takiri Saúl. Ikaema-kaantakiri rirori. ³² Ikantakiri David irika Saúl: “¡Pinkathari! Eero ikantzimo-shire-waetee irinta. Naaka pomperatanewo, niyaati nomanatiri irinta Filistia-jatzi.” ³³ Ikantziri Saúl: “Eero okanta piyaatzi apaniroeni powayiri-tyaari irinta Filistia-jatzi, tekira pantari-pero-tziita. Retzitzakawo paerani rirori rowayirita eeniro rewankari-inaapaaki.” ³⁴ Ikantziri David: “Naaka pomperatanewo, tema naaka aminiriri rowishate nopaapate. Ipokawitaka manitzi, maeni, ratsikawitapaakari apaani owisha ipiyoteeyanira. ³⁵ Noyaatako-wentanakiri naapitha-tawaeri ipaanteki. Ikwawita ratsikena naaka, noteeyanakiri inomaki nompokajiri, nowamaakiri. ³⁶ Riirika manitzi, eejatzi-ririkama maeni, ari nowamaakiri. Ari nokantzitakyaari jirinta kaariperori Filistia-jatzi. Tema osheki retashitakari rowayirite Tajorentsi Kañaaniri. ³⁷ Riitaki Tajorentsi aakowen-takinari ratsikinami manitzi, ratsikinami eejatzi maeni, ari raakowen-takina eejatzi rowamayinami irinta Filistia-jatzi.” Ikantziri Saúl: “Piyaate, riitaki Tajorentsi aminakowentimini.” ³⁸ Ikanta Saúl, ipakaantakiri iithaari, ikithaataakyaari David. Ramanthee-teeteri kijonakiri, ikyaanata-kahaetyaari kijotakiri ishipaneeki. ³⁹ Ikithaa-witakawo David irokapaeni, iñaanta-witakawo ranashitakaayaawomi. Tee imapiin-tziro ikithaa-tyaawo irokapaeni. Ikantakiri Saúl: “Eero omata nanashi-takayiro irokapaeni, tee nametyaawo.” Raatonkorya-haawo maawoeni. ⁴⁰ Raaneero ikotzi, rowiitanaki 5 kameeroyinari mapiki nijaateniki, rotetanakiro iithaateki iithaantakotanakiro. Roteeyanakiro ijeewithate, riyaaatashitanakiri Filistia-jatzi. ⁴¹ Noshikaka rirori Filistia-jatzi itonkyo-tyaari David. Riitaki jewatatsiri romperatanewo. ⁴² Ikanta raminawakiri Filistia-jatzi irika David, iñaatziiri eeniro riryaanitzi, kameetha iñaaperotapaaka, rooperaanikitaki rooki, kameethaanikitaki rirori. Tee ithaawantari. ⁴³ Ikanta-wakiri: “¿Naakama otsitzi piñaakina pamashi-tantanari inchaki?” Ithaenkimawae-tanakiri David raakotanakiri itajorentsi-tetashitari. ⁴⁴ Ikantaki eejatzi Filistia-jatzi: “¡Pipokeeta, nopimiri piwatha royaawo tzijo eejatzi owantaniri!” ⁴⁵ Rakanakiri David irinta Filistia-jatzi, ikantziri: “Pamashi-takina eeroka piyotsiro-shithakite, pichekopite. Rooma naaka nopoka-shitakimi nawentaawo iwaero Tajorentsi Shiintsi-perori, ashitariri rowayirite Israel-paeni, ikaatzi pikowakiri eeroka powayirityaari. ⁴⁶ Ishinetakimi Tajorentsi nowamaemi, aritaki nothatyaakimi nimaeka. Maawoeni iwatha-paeni powayiriti nopiri tzijo royaawo eejatzi katsimari owantaniri. Ari riyotee maawoeniki kepatsi eenitatsi itajorentsi Israel. ⁴⁷ Riyotee ikaatzi piyoteen-chari jaka tee rowawijaako-tantawo Tajorentsi chekopi, kotsiro-shithaki. Iroka owayiri-taantsi rashi Tajorentsi, riitaki shineta-kimiri eeroka-paeni nowamaayitimi.” ⁴⁸ Ipoñaashitanakiri Filistia-jatzi, ipokashi-tapaakiri David. Tee ishenkaetaanaka rirori David, ishiyashi-tanakiri ipiyatyaari Filistia-jatzi. ⁴⁹ Kyaawakotanaki ithaateki, raaki imapikite, ijeewithatakiri Filistia-jatzi, rompokajiri itamakoki. Tyaanaki kepatsiki Filistia-jatzi roojatzi owikapaaka mapiki itamakoki. ⁵⁰ Ari ikantakiro David rotsinampaan-tanakiri Filistia-jatzi. Apatziro raanaki ijeewithate eejatzi imapikite rowamaantyaariri. Tee otzimimo-witari David iyotsiro-shithakite. ⁵¹ Ishiyashi-tapaakari David ikatziyimo-tapaakari okaakiini. Romijokii-tapaakiri iyotsiro-shithakite, ithatyii-tapaakiri iito. Ikanta iñaako-wentakiri Filistia-jatzi-paeni rowamaetakiri riroperori rowayirite, shiyeeyanakani rirori-paeni. ⁵² Royaakyaa-tanakiri Israel-paeni eejatzi Judá-paeni, antawo ikaemae-yanakini royaakyaa-tanakiri. Rowamaawakiri osheki rowayirite Filistia-jatzi, ishitowakaapaakiri Saaram-ki rawijakaanakiri Gat-ki eejatzi Ecrón-ki.

18

⁵Imatakiro David maawoeni okaatzi ikantziriri Saúl. Rootaki ikowantanakari Saúl reewateri rowayirite. Osheki rinimotakiri rowayirite eejatzi inampina-paini Saúl. ⁶Ikanta ipiyeeyaani owayiri-paeni rowamaakirira David irika Filistia-jatzi, opokaeyapaakini tsinani-paeni jeekayitatsiri maawoeniki nampitsi inampitawo Israel-paeni. Owetheeyawaeyaarini pinkathari Saúl, okimoshiretaeyanakini, omampahaeyani, otzironkaeyani Opaimatakaanakakiri otampoonaakite tzimatsiri ithataneeriki. ⁷Iroka okantzi omampahaeyani tsinani-paeni:

Ikaatzi 1000 atziri rowamaakiri Saúl,

10,000 ikaatzi rowamaakiri David. ⁸Rootaki owatsimaan-tanakiriri Saúl ikemakirowa mampaantsi. Ikan-tanaki: “Tema ikanteetakiri 10,000 ikaatzi rowamaakiri David. Rooma naaka ikaamatsitzi 1000 nowamaakiri. ¡Ntsipaeti ipinkathariti rirori!” ⁹Rootaki roonantanakariri Saúl irika David. ¹⁰Okanta otsipa kitejeri, ikyantashiretakari Saúl peyari rotyaan-takiniriri Tajorentsi. Shinki-wentanaka iwinkathari-pankoteki. Pokaki David romampaawentyaari ikimi-tapiin-tzirowa. Raanakiro Saúl roshetaamento. ¹¹Ikoyi Saúl rosheteerimi David riyonkakotantyaarimi tantotsiki. Rowawijaa-wijaa-takiro roshetaamento. ¹²Ithaawantanakari Saúl David. Tema Tajorentsi ipakaanakiri Saúl. Riitaki David ramitakotaneeri. ¹³Rootaki rookanta-kariri Saúl irika David, tema rowakiri reewateeri 1000 owayiri-paeni. Riitaki jatatsini rowayiritya, ipiye eejatzi. ¹⁴Riitaki Tajorentsi amitako-tziriiri David, okaatzi rantayi-tziri kameetha okanta. ¹⁵Rootaki ithaawan-tantariri Saúl irika David, inaakirira kameetha okanta rantayi-tziri. ¹⁶Ikowaperoyakirini David maawoeni Israel-paeni eejatzi Judá-paeni, riitaki jewatziriri jemperika ikinayitzi romanayitya.

19

Ikowawita Saúl rowamaerimi David

¹Ikantakiri Saúl itomi iitachari Jonatán eejatzi reewarite rowayirite, ikantziri: “Powamayiri David.” Iro kanteencha, osheki retakotakari Jonatán irika David. ²Ikamantakiri David, ikantakiri: “Ikowatzzi rowamaemi nopaapate. Paamaayaari inkaamani, piyaate pijeeki pomanapiintaha. ³Ari niyaate naaka notsipa-tyaari nopaapate jaha pijeekakira eeroka. Nokenkitha-waeta-kayiri, nokemiri jempe ikantina, aritaki nokaman-takimi okaatzi ikantinari. ⁴Ikenkithawae-takaakiri Jonatán irika Saúl, ikantako-wentziri David. Ikantakiri: “¡Pinkathari! Tee okameethatzi powariperotiri romperatanewo, David. Tekatsi ikantimi rirori, tema rantapiin-tzimiro maawoeni kameetha-tatsiri. ⁵Ishinetakiro rañaawo imatantakariri rowamayiri Filistia-jatzi. Ari ikantakiro Tajorentsi ikijako-wentaari maawoeni Israel-paeni. Piñaakiro eeroka, nowinkatharite, osheki pikimoshiretanaki. ¿Iitaka pikowantari powamayiri David? Tema tekatsi rantani rirori.” ⁶Ikanta ikemawaki Saúl ikanta-kiriri Jonatán, ikantanaki: “¡Riyotzi Tajorentsi, eero ikami David!” ⁷Ikaemakiri Jonatán irika David, ikamantakiri okaatzi ikenkitha-waetakiri. Raaneeri ijeekira Saúl, jeekapae David ikimi-piini-taha paerani. ⁸Apiitanaa owayiri-taantsi. Jatanee David rowayiriteri Filistia-jatzi. Imatakiro. Imapero-takiri, romishiyakiri. ⁹Ikanta peyari rotyaan-tziri Tajorentsi, ikyantashiretapaari Saúl. Jeekaki ipankoki roteeyanakiro roshetaa-mento ikema-mintha-tziri David ipiyompiwaetzi. ¹⁰Rapiiwi-taawo riyontakoteerimi David tantotsiki. Rowawijaaawero David roshetaa-mento Saúl, oshetaashi-tapaaka tantotsiki. Tee ishenkaanaki David, shiyaka tsireniriki. ¹¹Ikantakiri Saúl rowayirite: “Paminakiteri ipankoki David, ari pijeekawentapaakiri. Okiteji-tamaneerika, roojatzi powamaantakyaari.” Roo kanteencha okamantakiri Mical, iina David, okantakiri: “Eerorika pishiya iroka tsirenirika, aritaki rowamahaetakimi inkaamani.” ¹²Aashitakiri Mical shiwitha, rootaki owayiitakotanakariri David jaawiki. Shiyana rirori.

28

³Kamae Samuel, osheki rowashiretakotakari maawoeni Israel-paeni, ikiteetakeri inampiki Ramá-ki. Ikanta Saúl romishtowa-wetakawo inampiki sheri-piyaari-paeni eejatzi yotako-shire-tantatsiri. ⁴Piyoteeyakani Filistia-jatzi, pokaeyanakini ipanko-sheta-teeyapaakani Sunem-ki rowayiritantya. Imatakiro Saúl rirori, ipiyotakiri Israel-paeni, panko-sheta-teeyakani Gilboa-ki. ⁵Ikanta Saúl inaakiro ipanko-sheta Filistia-jatzi, antawo ithaawanakini, itzinka-shiryaanakini. ⁶Ikowakowi-takari Tajorentsi, tee rakiri, tee imishitakaaneeeri. Tee iyotakaaneeeri Urim eejatzi kamantan-taniri.* ⁷Ikantakiri Saúl romperatanewo: “Pamini sheri-piyaawo, niyaata-shiteroota nojampitero.” Ikantanakiri rompera-tanewo: “Eenitatsi apaani tsinani poñaachari Endor-ki, sheri-piyaawo roori.” ⁸Ikithaa-tanaka Saúl otsipa kithaa-rentsi eero iyotantawakari. Itsipata-nakari apite atziri. Jatanaki rareetyaawo iroka tsinani. Ikantapaakiro: “Nokoyi pinkaema-shireenari nokantakimiri. Pamakinari ishire atziri nokoyiri naaka.” ⁹Okantanaki tsinani: “Piyotakiro eeroka rantakiri Saúl, romishitowakiri sheri-piyaari-paeni eejatzi yotako-shire-tantatsiri. ¿Iitaka piñaashirinka-tanari, rooma pikoyi rowamahaetina?” ¹⁰Ikanta-nakiro: “Riitaki yotatsi Tajorentsi eero pashironkaa-waeta, tekatsi owajanki-terimi.” ¹¹Kowanaki tsinani, okantziri: “¿Iitaka pikoyiri nokamakotimiri?” Ikantanakiro Saúl: “Nokoyi pikaemako-tinari Samuel-ni.” ¹²Oñaatziri tsinani irika Samuel-ni, antawo okaemanaki. Okantakiri Saúl: “¿Iitaka pamatawi-tantanari? Eeroka-taki Saúl.” ¹³Ikantaki pinkathari: “Eero pithaawa-kaawo, ¿iitaka piñaakiri?” Okantzi tsinani: “Noñaaki osheki tajorentsi-witachari rateetziro jenoki.” ¹⁴Ikantzi Saúl: “¿Jempe ikanta-waetaka?” Okantzi roori: “Antariki rini, ikithaataawo owewiryakoro.” Riyotanaki Saúl riitaki Samuel, rotziwerowanaka ipinkatha-tanakiri.

* 28:6 Kantakotachari jaka “Urim”, rootaki mapiki poreryaatatsiri, iyotanteetari paerani.

¹⁵Naawaetanaki Samuel-ni, ikantziri: “¿Litaka poñaa-shirenkana-tanari pikaema-kaantana?” Ikantziri Saúl: “Antawo okantzimo-shiryaaakina, rowayiri-mintha-takina Filistia-jatzi. Rookawen-takina Tajorentsi, tee rakina nokowako-witari, tee romishimpyaana eejatzi. Nokanta-witari kamantantaniri, tekatsi ikantinari. Rootaki nokaeman-tzimiri eeroka pikantina iitarika nanteri.” ¹⁶Ikantzi Samuel: “¿Litaka pojampi-tantanari naaka? Tema rookawen-tanakimira Tajorentsi, ikija-neentanakimi. ¹⁷Imatakimi Tajorentsi okaatzi ikamanta-kinari naaka jempe ikantemi. Rookakahaemiro pipinkathari-witaha, ipinkathari-takahaeri David, pitsipaminthari. ¹⁸Tema tee pikemijantziri ikanta-witakimiri, tee pithonkiri Amalec-jatzi. Rootaki piñaanta-kawori tee rakaemi Tajorentsi. ¹⁹Ikwaki Tajorentsi ithonkiri Filistia-jatzi irika Israel-paeni. Ari itsipataakimi eeroka eejatzi. Okiteji-tamaneerika pitsipa-teena naaka eejatzi pitomi-paeni. Ishinetakiri Tajorentsi Filistia-jatzi itsinampaeteri rowayirite Israel-paeni.” ²⁰Antawo ithaawanaki Saúl, ikemakirira Samuel-ni. Oshipetashiryapaakiri, tyaanaki jaawiki, omaryaa-penthaakii-tapaaka. Apaani kitejere eejatzi apaani tsireniri tee rowaeya. ²¹Okanta oñaakiri tsinani ithaawanaki Saúl, opokashi-tapaakiri, okantziri: “Nomatakimiro pikowako-takinari. Noshinewentakimi. ²²Nokoyi powawakya eepichokiini, pishintsitanta-neeyaari, piyaa-tantaneeyaari.” ²³Tee ikowawitya Saúl royaa. Ishintsitashitakari inampina-paeni eejatzi tsinani, roojatzi ikowantanakari royaa. Piriintanaa, jeekanee omaamentoki. ²⁴Owamaaki tsinani opira, owetsikaki pan kaari shineyatsini. ²⁵Aanakiniri Saúl rowanawo. Ari rowaeyakani itsipatakari inampina-paeni. Ikanta ikaatakiro rowaka, katziyanaka, jateeyaneeni tsireniriki.

31

Ikamantakari Saúl eejatzi itomi-paeni

¹Ikanta Filistia-jatzi rowayiri-mintha-takari Israel-paeni. Romishiyeetakiri Israel-paeni, rowamaahaantawaki janta ochempiki Gilboa-ki. ²Royaakyaa-teetanakiri Saúl itsipataa-nakiri itomi-paeni. Rompojee-takiri Jonatán, Abinadab eejatzi Malquisúa, itomi-paeni Saúl. ³Ari ipatha-wenteeta-nakari Saúl, romanateetziri, ikentee-takiri. Antawo ithaawanaki. ⁴Ikanta-nakiri inampina: “Pinojokero piyotsiroshithakite, powatheena eeroka. Tee nokoyi rompojina irika kaariperori, ishiron-tawentina.” Tee ikoyimaeta inampina, antawo ithaawaki. Raakiro rirori Saúl iyotsiroshithakite, ipatsitanakawo apaniroeni. ⁵Ikanta inampina Saúl iñaakirira ikamaki, imatzita-nakawo eejatzi rirori, ipatsitanakawo iyotsiroshithakite, apitekirote ikamanaki. ⁶Ari okanta ikamantakari Saúl, itsipatakari mawa itomi, inampina, eejatzi rowayirite-paeni.

APITE-TANEEN-TSIRI ROJANKINARI SAMUEL

5

Ipinkathari-wentakiri David Israel-paeni eejatzi Judá-paeni

¹ Ikanta isheninka-paeni Israel riyaaata-shitakiri David janta Hebrón-ki, ikantakiri: “Naakataki pisheninka-paeni okaakiini. ² Eerokataki jewatakinari paerani nowayiri-yitakiri ipinkathari-tzira Saúl. Riitaki Tajorentsi kantzi-takimiri: Eeroka jewateerini Israel-paeni, Pipinkathari-wenteeri nashitaari.” ³ Imatakiro eejatzi antari-wentziriri Israel-paeni, riyaaata-shitakiri David janta Hebrón-ki, ikantakiri: “jame aapatziya-wakahaeya! jRiitaki yotatsini Tajorentsi eero amatawi-tawaa-kaanta!” Ari ijee-patziito-takiri David ipinkathari-wenteeri maawoeni Israel-paeni. ⁴ Okaataki David 30 rojarentsiti ipinkathari-tantanakiri. Okaatzitaka 40 ojarentsi ojamanitaki ipinkathariwentantzi. ⁵ Awijanakiro 7 ojarentsi okaatzi ipinkatharitaki paerani rirori Hebrón-ki. Rooma Jerusalén-ki okaatzi 33 ojarentsi ipinkathari-wentakiri Israel-paeni, eejatzi Judá-paeni.*

Ikyaaiki David pinkathari-pankoki jeekatsiri Sión-ki

⁶ Jataki David Jerusalén-ki itsipata-nakari rowayirite romanateri Jebus-paeni, riitaki ashitawori inampi janta. Ikenkishiryaa-witaka Jebus-paeni eero imatziro David ikye inampiki. Ikantakiri: “Eero pimatziro pikye nonampiki. Ari rooka-matsi-tawakimi mawityaakiri itsipata-kyaaari amashi-tachari iitziki.” ⁷ Roo kanteencha, imatakiro David raakiro owayiri-panko jeekatsiri Sión-ki, iiteetakiro ‘Inampi David.’ Kameetha itanto-takiro janta oweyaa-thapitaha, retanakawo taapiki Milo roojatzi ojeekira pankotsi. ¹⁰ Eekiro otzimimo-tatziiri ishintsinka David, itsipatakari Tajorentsi. Tema Tajorentsi, riitaki Shintsi-perori.

7

¹ Ari ijeekaki pinkathari David ipankoki. Ishinetakiri Tajorentsi imakoryaawaki rowayiritari kija-neentziriri. ² Ikenkithawae-takaakiri David kamantan-taniri Natán, ikantakiri: “Piñiuro eeroka nopanko, iyoshiitaka jantarikota. Rooma itajorentsi-nakite Tajorentsi ipanko-sheta-tashiitakawo.” ³ Ikanta-nakiri Natán: “jPinkathari! Pantero okaatzi pikenikshiryaaakari, tema Tajorentsi riitaki ñaana-shire-tzimiri.” ⁴ Okanta otsireni-tanaki iñaanatakiri Tajorentsi irika Natán, ikantakiri: ⁵ “Piyaata-shiteri nomperatanewo, David, pikanteri: ‘Iroka ikantzi Tajorentsi: jEerokama wetsikinani pankotsi nojeekan-tyaari? ⁶ Roojatzi paerani nomishitowantaariri Egipto-ki irika Israel-paeni, tee nojeekan-tyaawo pankotsi, apatziro nanashi-nashi-waetashita nojeekantawo pankotsi-sheta, rootaki notajorentsi-thaantete. ⁷ Osheki ojarentsi notsipatakari Israel-paeni, tee nokowakotziri ikaatzi nowakiri jewaterini Israel-paeni, rowetsikina jantari-panko nojeekan-tyaari.’ ⁸ Pikanteri nomperatanewo, David: ‘Ikantzimi Tajorentsi Shintsi-perori: “Naakataki amakimi pijeekawita owaantsiki paminakowentziri owisha, pimatantyaawori pipinkathari-wenteeri Israel-paeni, nashitanaari. ⁹ Tee nookawentzimi jempe pikinayitzi, nashiryaaakari ikaatzi owayiri-tzimiri. Ithonka ikemakoe-teemi jemperika, poshiyako-teeyaari riroperori-paeni jeekatsiri jaka kepatsiki. ¹⁰ Noñaaki jempe ijeekae nashitanaari Israel-paeni, ari inampi-pero-teeyaawo, tekatsi oña-shirenkaerini. Eero itz-imaie kaariperori kosheka-waetee-yaarini ikimita-haetzirira paerani ¹¹ nowantakariri jewatziriri nashitaari Israel-paeni. Ari pijeeka-shiwa-teeya, eero piñaahaari romanawae-teemi ikaatzi kijaneentzimiri.’ Ikantzi eejatzi Tajorentsi: ‘Ari noshekya-haeri picharini-tyaari.’ ¹² Aririka omonkaa-takya okaate panteri, pikamaerika, ari itzimaie pitomi, riitaki poyatemiini ipinkatharite. ¹³ Riitaki wetsikinani nopanko. Ari notajonka-wentakiri, ashi rowatyeeero ipinkatha-wentante ikaatzi icharini-teeyaari. ¹⁴ Riitaki notyomintaari naaka. Ipaapatziteena rirori. Rantakirorika kaariperori, naakataki owajanki-terini ikimipapiintaha atziri ipajatziri itimipaeni. ¹⁵ Ashi nowaero noneshironkateri. Eero noshiya-kayiri Saúl nopakaakiri noneshironka-tziri. Tee añaahaari rirori, eeroka poyataariri. ¹⁶ Ashi rowaero ipinkathari-yitee picharinitaneeyaari eejatzi eeroka. Ari okantee-tatyeeyaani ipinkathari-wentantee.” ¹⁷ Imatakiro Natán ikamantakiri David okaatzi ikemakiri, eejatzi okaatzi roñaahaetakiriri.

11

David itsipatari Betsabé

¹ Okanta otsipaki ojarentsi, rootaki kitejeri rametapiin-teetawowa rotyaan-teetziri owayiri-paeni romanatya. Rotyaan-teeri David Joab itsipatakari jewatziriri rowayirite, raaneeri maawoeni owayiri Israel-paeni. Rashiryaaakari Amon-jatzi-paeni, ithonkakiro itapatokawo nampitsi Rabá. Roojatzi ijeekaki David rirori Jerusalén-ki. ² Ikanta tsireniityaanaki ooryaa, piriintanaka David romaryaaakaha imaantareki. Ateetanaki jenoki okameetha-pankaatzira iwinkathari-pankote, ari raminako-takiro okaawoshi-waeta tsinani, kameethaanikitaki roori. ³ Rojampiko-wentakiro David iroka tsinani. Ikematziti ikantee-tziri: “Iroka tsinani oeta Betsabé, rishinto Eliam. Rootaki iina Urías, isheninka Het-paeni.” ⁴ Rotyaantaki David aakiteroni tsinani. Opokashitanakiri roori, oñiiri. Ari itsipatakawakaawo tsireniriki. Okanta omatakiro okite-watha-tantane-yaari, jatee opankoki. ⁵ Motzitanaki tsinani, otyaantaki kamanterini David. ⁶ Rotyaantaki David kanterini Joab: “Ikantzi pinkathari: ‘Paakiteri Urías, isheninka Het-paeni.’”

* 5:5 Kantako-tachari jaka ‘Awijanakiro 7 ojarentsi’ rootaki ikantee-tziri eejatzi 7 ojarentsi, eejatzi 6 kashiri.’

Imatakiro Joab, raakiziri. ⁷ Ikanta riyaaata-shitakiri Urías pinkathari David, rojampi-tawakiri ikantziri: “¿Te imantsiyatzi Joab? ¿Tee imantsiyatzi owayiripaeni eejatzi? ¿Jempe okantakotaka owayiri-taantsi?”
⁸ Ikantakiri eejatzi: “Piyaatee pipankoki, pikiwakiitzi-tapaeya.” Ari ishitowanaki Urías pinkathari-pankoki, opakaantakiri David owanawontsi ipankoki Urías. ⁹ Tee riyaaatizimaeta Urías ipankoki, roojatzi ijeekaki pinkathari-pankoki itsipatahari owayiri-paeni aminakowentziriri pinkathari tsireniriki. ¹⁰ Ikamantee-takiri David tee imaaape Urías ipankoki. Rojampi-takiri David irika Urías, ikantziri: “¿Iitaka kaari pimaantapaa pipankoki? ¿Teema pimakotzi piyaayi-tzira jemperika-paeni?” ¹¹ Rakanakiri Urías, ikanta-nakiri: “Tee okameetha-perotzi pankotsi ojeekantari tajorentsina. Ari oshiyawo imaanteri owayiri Israel-paeni, eejatzi Judá-paeni. Ari okantari eejatzi imaanteri Joab, jewatziriri powayirite. ¿Tee okameethatzi niyaate nowawae-tapaeya naaka nopankoki, nomaapaeta notsipata-paeyaawo noena? ¿Tee inimotena naaka nowinkatharite!” ¹² Ikantzi David: “Ari pimaanee nimaeka, okiteji-tamane piyaatee.” Ari ijeekanee Urías Jerusalén-ki roojatzi okiteji-tamaneerika. ¹³ Rakiyotakiri David irika Urías, ipakotakiri osheki imiri, ishinki-takiri. Okanta otsireni-tanaki, jataki Urías imayi itsipata-paari rowayirite pinkathari, teemaeta riyaaate ipankoki. ¹⁴ Okanta okiteji-tamane, rojanki-nataki David rotyaan-teniri Joab, riitaki awijakiro Urías. ¹⁵ Iroka okantzi rojankinari: “Riitaki petya Urías pitaamaheri jempe okoweenka-perotzi owayiri-taantsi. Ikentee-teriiti, ikameeta.” ¹⁶ Imatakiro Joab. Ikanta itapotakiro nampitsi rowayiritero, rowakiri Urías jempe ijeeki riroperori owayiri-paeni, ¹⁷ ishitoyee-yanakini kijakotawori inampi, roma-natakiro Joab. Ari ikentee-takiri ewatziriri rowayirite David, ari imaetakiriri eejatzi Urías. ¹⁸ Rotyaantaki Joab jankina-rentsi ikenkitha-takotziro okaatzi awijeen-tsiri omana-rentsiki, ikoyi riyotero David awijeen-tsiri. ¹⁹ Ikantakiri aanakirori jankina-rentsi: “Arika pikaatakiro pikamanteri pinkathari jempe okantakota omana-rentsi, ²⁰ piñaatyeeri ikijanakya pinkathari, ikantemi: ‘Iitaka piyaata-shitan-tawori okaakiini nampitsi powayiritaawo? ¿Tema piyote kantacha ikameetha-tzimotemi ichekopite ateeeten-tsiri otantoki nampitsi?’
²¹ ¿Pimaesan-takiro ma awijeen-tsiri paerani Tebes-ki rompojan-teeta-kariri Abimelec, itomi Jerobaal? ¿Tema okameetha-tzimo-takiro tsinani opetoki tononka-mentotsi ojeekaki jenoki otantoki nampitsi? ¿Iitaka piyaata-shitan-takawori okaakiini otantoki nampitsi? Pakanakiri eeroka pikanteri: ‘Kamaki eejatzi Urías isheninka Het-paeni ewatziriri powayirite’” ²² Jataki kamanterini pinkathari. Ikanta rareetaka ikamantakiri David okaatzi ikanta-kiriri Joab otyaanta-kiriri.* ²³ Rakanaki amakirori ñaantsi ikanta-nakiri David: “Ishitoyee-yanakini owayiri-paeni kijakotawori inampi retanakawo romanatee-yakinani. Ari nopiyata-nakiri, nomishiyakiri. Nopatzima-tanakiri areetakina ikyaa-piintee-tzira inampiki. ²⁴ Ateetapaaki otantoki nampitsi, roma-natzimaetana. Ari ikenteetaki ewatziriri powayirite Pinkathari. Iri ikentee-takiri eejatzi Urías, isheninka Het-paeni, kamaki.” ²⁵ Rakanaki David ikanta-nakiri amakirori ñaantsi: “Pikanteri Joab eero okantzimo-shire-waetari iroka, ashi oyiro omana-rentsi. Riyaaata-kaayiro rowayirityaari irikaete, roojatzi raperaa-tanta-kyaa. Poemintha-takae-yaari eeroka rowayiritya.” ²⁶ Okemakowentakiri iina Urías ikamaki, owashire-takowae-takari oemi. ²⁷ Okanta okaatzimo-takiro owashire-takotari oemi, ikaema-kaantakiro David, roejeekaero iwinkathari-pankoteki, iinantaawo. Owaeyan-takiri rowakaa-kiriri. Teemaeta inimotziri Tajorentsi okaatzi rantakiri David.

12

Ikijatha-takiri Natán irika David

¹ Rotyaan-teeri Tajorentsi kamantan-taniri Natán iñeeri David. Ikanta rareetaka Natán ijeekira pinkathari, ikenkithawae-takaakiri, ikantziri: “Eenitatsi apite atziri jeekatsiri nampitsi. Ashaahan-tzikari rini, itsipa tekatsi tzimimo-terini. ² Itzimimo-tziri osheki rowishate, ivacate irika ashaahan-tzikari, ³ rima ashironkaenkari apatziro ramaanta-matsitaka iryaani owisha, ipiratakari. Itsipa-minthari royiri itomipaeni, rakiyotziri rowanawo, rirakotziri imiri, ari itsipatari imaapiintzi. Roshiya-kaantari roomi rishinto. ⁴ Ikanta ipokaki areetariri atziri ashaahan-tzikari. Tee ikowe rowamaye rowishate, ivacate rowapaa-kyaa pokatsiri rareetakiri. Riitaki rayitaki rowishate ashironkaenkari, rowamaakiri rowakae-yaari areetariri.” ⁵ Antawo rowatsimaa-nakiri David kantawae-tachari atziri, ikanta-nakiri Natán: “¿Riitaki Tajorentsi kemenani tee notheeya, otzimaty rompojeeteri antakirori iroka! ⁶ Otzimaty roepiye 4 owisha, ipinatan-teeyaariri ashitariri rowashironkaakiri.” ⁷ Ikantzi Natán: “David! Eerokataki irika atziri. Riitaki Pawa Itajorentsite Israel, kanteentsi: ‘Naakataki owakimi pipinkathari-wentero Israel-paeni, tee noshinetemi rompojemi Saúl. ⁸ Nopakimiro pikempoyero pinkathari-panko, eejatzi iina paeni pitsipatari pinkathari-pankoki. Noshine-takimi pipinkathari-wenteeri Israel-paeni eejatzi Judá-paeni. Teera ari okaete iroka, ari nopakimi otsipa awijirori iroka. ⁹ Iitaka pipiyatha-tanta-kariri Tajorentsi, pikaariperotzimo-tanta-kariri? Powakaantakiri Urías, isheninka Het-paeni, pamamena-takawo powayiritari Amón-jatzi, payiteeri iina. ¹⁰ Ari ashi owayero nimaeka rompojan-teete pipankoki, okantakana-tziro pipiyatha-takina, payiteeri iina Urías, isheninka Het-paeni, piinantaawo.” ¹¹ Ikantaki eejatzi Tajorentsi: “Naakataki kanta-kaahae-yaawoni itzime pitomipani maemane-temini. Nokanta-kaeyaari pisheninkaete rapipitha-teemiro piinaete, piñaamin-theteri rapitewae-tyaawo kitejeriki. ¹² Pantawi-takawo eeroka paananikiini irokapaeni, rooma naaka eero nomanakaawo othonka iñaayitiro Israel-paeni, kitejeriki ranteetero.”

* 11:22 Antawoitee iyatsima-tanaki David ikijanakiri Joab, ikantakiri pokaantsiri ikamanteri: ‘Iitaka piyaata-shitan-tawori okaakiini nampitsi powayiritaawo? ¿Tema piyote kantacha ikameetha-tzimotemi ichekopite ateeeten-tsiri otantoki nampitsi? ¿Pimaesan-takiro ma awijeen-tsiri paerani Tebes-ki rompoje-tanta-kariri Abimelec, itomi Jerobaal? ¿Tema okameetha-tzimo-takiro tsinani opetoki tononka-mentotsi ojeekaki jenoki otantoki nampitsi? ¿Iitaka piyaata-shitan-takawori okaakiini otantoki nampitsi?’

¹³ Ikanta-nakiri David irika Natán: “¡Nokaaripero-tzimo-takiri Tajorentsi!” Rakanakiri Natán irika David: “Eero rowashironkaa-wentzimirow Tajorentsi piyaariperonaka, eero pikami. ¹⁴ Riitaki kamatsini peenchaanite owakira tzimaen-tsiri. Tema pikijima-takaan-takiri Tajorentsi pantakiro iroka.” ¹⁵ Ikanta ipiyaawo Natán ipankoki, ikantakaanakawo Tajorentsi omapokanaka imapero-tanaka imantsiya-tanaki reenchaanikite David rowaeyan-takaa-kirori iinani Urías. ¹⁶ Osheki David ikowako-takiri Tajorentsi eero ikamanta reenchaanite, tee rowaeya. Tee imahae imaantariki, romaryahawaetaka kepatsiki. ¹⁷ Ipokashi-witari antariite jeeka-panko-tziri ikoyi rowiriin-teeri romaryahakaha kepatsiki, tee ikowe ipiriinte. Tee rakiyoteeri rowaeyanira antariite. ¹⁸ Okanta awijaki 7 kitejeri kamaki eenchaanikiri. Tee ikamanteri rompera-tanewopaeni David ithaawa-kaatyaari, ikamanta-wakaeyani: “Eeniro rañaawitaha eenchaanikiri, tee ikemijantee akanta-witariri. Rootaki owakirari nimaeka ikamaki, aritaki imapero-tanakya akamanta-kiriri kamaki reenchaanite.” ¹⁹ Ikanta David iñaakiri ikamanta-wakaeyani rompera-tanewo, riyotanaki kamaki reenchaanite. Rojampi-tanakiri, ikantziri: “¿Kamakima eenchaanikiri?” Ikanteeyini rompera-tanewo: “Jeen, kamaki.” ²⁰ Ari ipiriintana David roma-ryahakaha kepatsiki, ikithaa-tanaawo ikithaari, owaneenka-tanaa, itziritanaa kajankari, ikithaa-tanaawowa otsipa ikithaari. Jataki itajorentsi-pankoteeki Tajorentsi ipinkatha-teeri. Piyapaa ipankoki, ikowapaaki owanawontsi, iitakiri, owapaa. ²¹ Ikanta rompera-tanewopaeni David, rojampi-takiri ikantziri: “¿Iitaka pantakiri? Eeniro rañaawita eenchaanikiri, iitaka kaari pikowanta poyaa, piraawaetaka. Ari kamaki eenchaanikiri, ari pipiriin-tanaawo powanta-naari.” ²² Ikantanaki David: “Eeniro rañaawita eenchaanikiri, tee nowaa, niraawaetaka, nokantashiretzi: Oshiyaka ari ineshironka-teena Tajorentsi, eero ikamanta eenchaanikiri. ²³ Ari ikamaki nimaeka, ¿iitaka nomasheka-wenteri? ¿Irima nowiriin-teeri? ¡Noyaawentya niyaate noñaapaeri, tema eero imateero rirori ipiyeen iñaapaena!”

²⁴ Ikanta David roemo-shirenkaero iina Betsabé. Riyaataki iñiiri, rapitetaawo. Ari okanta owaeyan-tantakariri otomi, iitakiri Salomón. Osheki ineshironka-takiri Tajorentsi irika eenchaanikiri. ²⁵ Riitaki Natán kamanta-kiriri David. Rootaki iitanta-kariri Jedidías irika eenchaanikiri.

1 REYES

Kaatapaaki ipinkatharitz David

¹ Tema antari-pero-tapaaki pinkathari David, oshekikiti rojarentsite. Ipewiryaa-kowiteetari osheki iithaari, teemaeta ijaawatzi. ² Ikantakiri romperatani: “¡Pinkatharí! ¿Pikoyi naminemi ewankawo? Rootaki aminemini, opashikaemi, otsipatemi pimayi ojaawantemi.” ³ Jataki ithotyaaokotzi kamethaa-nikiro ewankawo maawoeni inampiki Israel-paeni. Iñaaki ewankawo iitachari Abisag poñaachari Apimako-ryaariniki. Rootaki ramakiniriri pinkathari. ⁴ Mapperori okamethaa-nikitzi Abisag. Rootaki aminapaa-kiniriri okaatzi ikowayi-tziri pinkathari, teemaeta iinantawo.

³² Opoñaashita ikantaki pinkathari David: “Pikaeminari Ompera-tajorentsitaawo Sadoc, Kamantan-taniri Natán, Benaía itomi Joiada.” Ari ipokaeyakini rirori iñiiri pinkathari. ³³ Ikantawakiri: “¡Nosheninká! Pitsipa-tanakyaaari nomperatani-paeni, ikyaaakae-yaari nopira notyomi Salomón, paanakiri Shipoposhaariniki.* ³⁴ Eeroka Sadoc Ompera-tajorentsitaawo eejatzi Kamantan-taniri Natán, pijee-patzii-toteri notyomi Salomón omatant-yaari ipinkathari-wenteeri asheninka-paeni Israel-paeni. Pitziwoteeyini janta, pikaemaeyini eejatzi, pikante: ‘¡Irikawé pinkathari Salomón!’ ³⁵ Ompoñaashitya poyaaatee-yirini itaapiiki aririka ipiyeewo, roojatzi ijeekan-tapaa-kyaaari nowinkathari-mentoki, tema riitaki poyaaateenani. Tema riitaki niyoshii-takiri ipinkathari-wenteeri asheninka-paeni Judá-paeni, eejatzi itsipapaeni Israel-paeni.” ³⁶ Ari rakanaki Benaía itomi Joiada, ikantzi: “¡Pinkatharí! Aritaki okantyaari. Riitaki Pitajorentsiti nintakaan-tzirori. ³⁷ Riitaki Tajorentsi tsipata-piintakimiri eeroka, okantashitzimaetya ari ikimitzitaayaari eejatzi Salomón, ikantakae-yaawo imaperotero ipinkatharitee rirori.”

³⁸ Ikanta Ompera-tajorentsitaawo Sadoc, Kamantan-taniri Natán, Benaía itomi Joiada, Peyakaa-shitaniri-paeni, Akoryantzi-paeni, ikyaaokotanakari Salomón ipiraki pinkathari David, raanakiri Shipoposhaariniki.† ³⁹ Ari raaki Ompera-tajorentsitaawo Sadoc waakapa eejatzi yeenkantsi, jeekatsiri tajorentsithaanteki, ijeepatzii-totakiri Salomón. Ari ikaatzi itziwootee-yanakini maawoeni janta, ikaemae-yanakini ikanteeyini: “¡Irikawé pinkathari Salomón!”

2

¹ Tema rooteentsi ikami pinkathari David, ikaemakaan-takiri Salomón, ikantziri: ² “¡Notyomí! Kimi-taka rooteentsi nojoweyi, niyaatatyee jempe ikinayitzi maawoeni atziri. Pitonta-shire-pero-te eeroka, pishirampari-pero-te. ³ Panta-piinteero rompera-tzimiri Tajorentsi, pithotyaa-yiteero iwinkakaantani, ikantakaantani, ishineta-kaantani eejatzi ishinti-thatan-tziri, okaatzi jankina-teenchari ñaantsi riyotahaeri owaejatziteni Moisés, rootaki iyaatan-tyaari kameetha oetarika pantayi-teeri, tekatsi awijimo-temini jempe-rika pikinayite. ⁴ Ari imonkaa-terori Tajorentsi okaatzi ikashiya-kaakinari, ikantakina: “Kyaari-pero-rika ikemijanteena ikaate picharini-teeyaari, kameetha-rika roshire-teena, rawentaa-shire-teena, ahi rowaero ikaate picharini-teeyaari ipinkathari-wenteeri pisheninka-paeni Israel-paeni.”

¹⁰ Tema makoryaaki David. Ikiteetakiri iiteetziro “Inampi David”.* ¹¹ Ojamani ipinkathari-wentakiri David paerani isheninka-paeni Israel-paeni okaatzi 40 ojarentsi. Retakawo ipinkatharitaki nampitsiki Ariperto-taariniki okaatzi 7 ojarentsi, eejatzi nampitsiki Aapatziyaweniki okaatzi 33 ojarentsi. ¹² Ikanta retanakawo ipinkathari-tanaki Salomón, ipoyaataari ipaapate. Riitaki matakirori ijeekakaantaki kameetha.

5

¹ Ari ikemakiri Hiram pinkathari-tatsiri Mapiniki ikanteetzi: “Ijeepatzii-toetakiri Salomón, ipoyaataari ipaapate.” Tema irika Hiram osheki retakota-piintakiri pinkatharini David, rotyaantaki inampina-paeni iñiiri Salomón. ² Ikanta Salomón rirori, rotyaantaki kamanterini Hiram, ikanteri: ³ “Piyotzi eeroka tee imatziro ashitanarini David rowetsikeniri itajorentsi-pankote Tajorentsi jempe ipinkatheetero iwaero, okantakaan-tziro romana-mintha-tziri iijaneentani. Roo kanteencha, Tajorentsi kantakaaawori rotsinampaan-takariri maawoeni owayirita-piintariri.* ⁴ Rootaki ijeekakaan-teenari Tajorentsi kameetha. Tekatsi owayiriteenani, eero natsipe-taawo kowaenkayitzi-tatsiri-paeni. ⁵ Rootaki nokowantari nowetsikiniri itajorentsi-pankote Tajorentsi jempe ipinkathee-teero iwaero, tema ikashiya-kaakari paerani ashitanari, ikantakiri: ‘Riitaki pitomi poyaaatee-mini paata ipinkathari-wentante, riitaki wetsikae-nawoni notajorentsi-pankote, jempe ipaeryahae-teero nowaero janta.’ ⁶ ¡Pinkatharí! Pikanteri patzirite-paeni itoyina inchatopaeni tzimatsiri janta Kiteniitoniki, aritaki ramitako-takiri natzirite-paeni naaka. Jempe-rika okaate pikoyiri nopinatemi rantawaeri patzirite, aritaki nomatakiro. Piyotzi eeroka tekatsi nosheninka-paeni yoteroni itoyiro kameetha roshiya-kotyaari piyeeka-nampi-tziri Shimaa-jatzi-paeni.”

* 1:33 nopira = nowayawote = mula † 1:38 ipira = iyawawote = mula * 2:10 makoryaaki = maaki = jatashire-tee ijeeki ishire iwaejatzite-paeni; Inampi David = Aapatziyaweni. * 5:3 rotsinampaan-takariri = romaryahaeri iijaneentani-paeni jaawiki, raatzikan-takariri iitzi

6

¹Aritaki imatakiro Salomón ipinkathari-wentziri isheninka-paeni Israel-paeni okaatzi 4 ojarensi, riitaki apiteta-tsiri kashiri, iiteetziri “Shipakiryaa”. Aripaete retanakawo Salomón rowetsikini itajorensi-pankote Tajorensi. Tema aritaki ojamanitaki okaatzi 480 ojarensi ishitowan-taari Israel-paeni Apitan-toniki.

²Ikanta awijaki 11 ojarensi ipinkatharitz Salomón, riitaki 8-tatsiri kashiri iiteetziri “Owiitaantsi”, ithonkae-takiro rowetsikae-tziro tajorensi-panko, rowetsikae-takiro jempe okaatzi ikenkishiryahae-takari rowetsikaetero. Tema okaatzi 7 ojarensi ojamanitaki ithonkan-teeta-kawori rowetsika-kaantakiro pinkathari Salomón.

11

Ipinkatha-takiri Salomón tajorensi-niro

¹Okanta paata, irika pinkathari Salomón osheki tsinani inintaki. Inintakiro rishinto iwinkatharite Apitan-toni-jatzi. Imatzitakawo inintakiro Athataa-weni-jato, Pityaankaarini-jato, Kiraapeerini-jato, Shimaa-jato, Thaawantaa-rewoni-jato. ²Rootaki ipinkakaa-witakariri Tajorensi paerani Israel-paeni, ikantakiri: “Pipinkayitero maawoeni tsinani poñaayitachari otsipaki nampitsi, omatakaemiro-kari pipinkathateri eeroka tajorensi-niro-paeni.” Roo kanteencha Salomón, osheki inintakiro iroka-paeni tsinani, iinantakawo. ³Okaatzi 700 iinanta-pero-takari, otsipa okaatzi 300 ishirontani, rootaki iina-paeni oetzipina-shire-takiriri. ⁴Ikanta rantyashipari-tapaaki Salomón, oetzipina-shire-takiri iinapaeni ipinkatha-waeteri tajorensi-niro-paeni. Tee ikameetha-shire-tzimo-teeri Tajorensi, tee roshiyaari David, ipaapateni. ⁵Ipinkatha-waetakiri Salomón tajorensi-niro Ompokiromae, itajorensi-nirote Shimaa-jatzi. Ipinkatha-waetakiri eejatzi tajorensi-niro iiteetziri “Pinkathari Itaawentee-tziri Eenchaa-niki-paeni”, riitaki itajorensi-nirote Pityaankaarini-jatzi. Riyyitaki tajorensi-niro-paeni ipinkayitemi. ⁶Rantashitakawo Salomón kaari inimoterini Tajorensi, tee ikyaryootzi roshire-tyaari, tee roshiyaari David, ipaapateni. ⁷Rowetsikaki Salomón ikaapapanokote tajorensi-niro iiteetziri “Otsinampaan-taniri” janta tonkaariki Aapatziyaweniki jempe ishitowa-piintzi ooryaa. Tema ipinkaetani itajorensi-nirote Athataa-weni-jatzi. Ipoñaa rowetsikakiri eejatzi roshiya-kaawo tajorensi-niro ‘Pinkathari Itaawentee-tziri Eenchaa-niki-paeni’, tema ipinkaetani eejatzi itajorensi-nirote Pityaankaarini-jatzi. ⁸Ari ikimitakiri eejatzi ashi maawoeni iinapaeni poñaayi-tachari otsipaki nampitsi, riitaki otaapiintziniri kajankaenkari, otayi-niriri otajorensi-nirote atsipeta-kaani-paeni.

⁹Ari ikijanakiri Tajorensi irika pinkathari Salomón, okantakaan-tziro tee ikowaneeri, tee ikenkishire-taanaari Itajorensite Israel, ipakaanakiri ikemijantziri, jempe itzimi apiiwitakariri roñaahawi-takari. ¹⁰Ikantawi-takari: “Eero pipinkatha-tziri tajorensi-niro-paeni.” Roo kanteencha Salomón, ipiyathat takari Tajorensi ikantawi-tariri. ¹¹Rootaki ikantan-takariri Tajorensi, ikantziri: “¡Salomón! Omaperota pipiyathatakina, tee pithotyahae-ro nokashiya-kaemiri, ari pimitaakiro nojankina-takaantani nokanta-witakimiri. Ari okaatapaaki nopinkathari-takaakimi, riitaki nopinkathari-takahaari nimaeka pomperatani. ¹²Roo kanteencha, eero nookakae-tzimiro eeroka, osheki netakotakari ashitzimiri David, riitakira pitomi nookakaeri ipinkatharitz tekira-wita imonkaetero. ¹³Eeromaeta nooka-kaeri maawoeni ipinkatharite. Aritaki nowanaki apaani ikaatzi isheninkata-wakaayita, riitaki Judá-paeni. Rootaki nanteri tema osheki netakotakari paerani David, nomperatani. Netakotzi-takawo eejatzi inampi, Aapatziyaweni.”

¹⁴Imatakiro Jeroboam, itomi Nabat, poñaachari Poshini-pathaniki. Tema irika Jeroboam, romperatani Salomón, ipoñaawo nampitsiki Katsinka-weniki, riitaki isheninka icharini-paeni Efraím. Kinankawo ashitariri oeta Zerúa. ¹⁵Iroka opoñaantari Jeroboam ikoshekariki pinkathari: Tema itanto-takitziro Salomón maawoeni inampi David, ipaapateni, rowetsikakiro Tamako-pathani. ¹⁶Irika Jeroboam, shintsiperori atziri, tekatsi pomeentsi-tzimo-tyaarini. Ikanta iñaakiri Salomón irika ewankari shirethatzinkari, romperat takari raminayitero okaatzi rashiyitari icharini-paeni José, iwaejatziteni. ¹⁷Okanta paata, jataki Jeroboam ikinawaetzi ipoñaanakawo Aapatziyaweniki. Ari itonkiyo-takari Kamantan-taniri Ahías, poñaachari Makoryeeroniki. Iñaakiri ipokaki ipashikakawo owakira-mawori iwashika-mento. Apaniroeni itonkiyotaweniki, tekatsi itsipatyyaa. ¹⁸Raakiro Ahías owakirari ipashikakari, itzijaakiro, okaatzi 12-japeeriki. ¹⁹Ikantziri Jeroboam: “Payi eeroka 10 ojapeki, tema rootaki ikantakiri Tajorensi, Itajorensite Israel, ikantzi: ‘Ari notzijahaero naaka iwinkathari-mento Salomón, tema eeroka nokowaki pipinkathari-wenteeri ikaate 10 isheninkata-wakahaeyani Israel-paeni. ²⁰Riima Salomón, apatziro apaani ipinkathari-wenteeri rirori ikantakaan-tziro netakotani nomperatani David, ipinkathari-wenteero eejatzi Aapatziyaweni, tema rootaki nampitsi nokowakiri. Tee oshiyawo otsipa inampi isheninka-paeni Israel-paeni. ²¹Tema ipiyathatakina Salomón, ithaamenta-shitakari ipinkatha-wetziri Ompokiromae, itajorensi-nirote Shimaa-jatzi, Otsinampaan-taniri, itajorensite Athataa-weni-jatzi. Imatzitakari “Pinkathari Itaawentee-tziri Eenchaa-niki-paeni”, itajorensite Pityaankaarini-jatzi. Okaatzi rantakiri Salomón, tee inimotana noñaakiro, tee rithotyahanawo nojankina-takaantani eejatzi noshine-takaantani, tee roshiyaari David, ipaapateni. ²²Roo kanteencha, eero naapitha-tziri ipinkatharitz. Tekira ikamanakiita, eekiro reewari-tatye, okantakaawo netakotari paerani ashitaririni, David, nomperatani, jempe itzimi nashitakari naaka, jempe itzimi thotyaa-irori nokanta-kaantani eejatzi nojankina-takaantani. ²³Eeromaeta ipinkatharitee itomi Salomón, eeroka

* 11:1 iwinkatharite Apitan-toni-jatzi = faraón

nokowaki pipinkathari-wenteeri ikaate 10 isheninkata-wakahaeyani Israel-paeni. ³⁶ Apatziro noshine-tawaeri itomi ipinkathari-wenteri apaani ikaatzi isheninkata-wakahaeyani, eero itsiwakanta roota-mento David Aapatziyaweniki, tema rootaki nampitsi nashitakari jempe ojeekakotaki nowaero.’”

⁴⁰ Rootaki kantakaan-tzirori, ikowantari Salomón rowamayiri Jeroboam. Roo kanteencha shiyaka Jeroboam ikinaki Apitantoniki jempe ipinkatharitzisi Sisac. Ari ijeeekakiri janta roojatzi ikamantaari Salomón.

⁴² Iroka okaatzi ipinkathari-wentakiri Salomón maawoeni Israel-paeni nampitsiki Aapatziyaweni okaatzi 40 ojarentsi. ⁴³ Ikanta imakoryaahe rirori, ikiteetakiri inampiiteki ashitaririni, David. Ipoayaatari ipinkatharitee itomi, iitachari Roboam.†

12

Riyaayitaki nampitsiki-paeni ipinkatharitzisi

¹ Jataki Roboam janta Shempachaarini, ari ithonka riyaayitaki maawoeni isheninka-paeni rirori iwinkathari-tetyaari janta. ² Yotzimaetaka Jeroboam itomi Nabat, ijeeekakira rirori Apitantoniki ishiyapithatari pinkathari Salomón, ari inampita-kawori janta. ³ Ari rotyaanteetaki kaemerini Jeroboam. Pokaki jempe ipiyotee-yakani maawoeni isheninka-paeni rirori. Ari rojampi-teetakiri Roboam, itomi pinkatharini Salomón, ikantee-tziri: ⁴ “Osheki imapero-takina rowashironkaa-waetana ashitzimirini. Nokoyi powatsinaryaa-koteena okaatzi ishintsiyitana romperatana. Aririka pimatakinawo, eeroka omperatee-nani.” ⁵ Rakanaki Roboam, ikantziri: “Pipiyanaki maawoeni eerokaete nosheninká. Aririka awijaki mawa kiteejeri, ari nokoyi pipoki piñiina.” Piyeeya-nakani maawoeni isheninka-paeni.

⁶ Ikanta pinkathari Roboam, ikowaki ikaminayiri antari-pero-paeni inampinatari paerani Salomón, ipaapateni, eeniro rañaawita rirori. Ikantakiri: “¡Nosheninká! ¿Litaka pikaminayinari eerokaete nokanteri atziri-paeni?” ⁷ Ikanteeyini antari-pero-paeni: “Aririka poshiya-kotyaari jempe ikantayita romperatani pisheninka-paeni, aritaki pantenirimi ikowayi-tziri, ari pakakirimi kametha rojampi-takimira, ashi poyiromi pompera-teeyaarimi rirori-paeni.” ⁸ Roo kanteencha Roboam, tee ikemijantaritzi antari-pero-paeni ikaminaa-witakari. Riitaki ikowakiri ikaminayiri ewankari-paeni ikaatzi ikimotee-yakini paerani, jempe itzimi inampina-yitari rirori. ⁹ Rojampi-yitakiri, ikantziri: “¿Litaka pikamineenari eeroka-paeni nokanteri asheninka-paeni ikantakina: ‘Powatsinaryaa-koteena okaatzi rompera-waetakina paerani ashitzimirini.’”

¹⁰ Rakanaki ewankari-paeni ikaatzi paerani Roboam roemonkae-yakani, ikantzi: “Iroka pikanteri pakiri asheninka-paeni kantzimiri: ‘Imapero-takina ashitzimiri rompera-waetakina paerani.’ Pikanteri eeroka: ‘Ishintsiyitakimi paerani ashitanarini rompera-tzimi, naaka maperoteemini nompera-teemi.’” ¹¹ Imaperotakimi ashitanarini ikema-tena-takaemi, eekiro nokema-tena-takaa-tyeemi naaka. Ipajawae-tanta-kimiri ashitanarini owathaki-rontsi, rooma naaka nopajatan-teemiro opatzitha kotsiironki.”†

¹² Okanta awijaki mawa kiteejeri piyaa Jeroboam itsipataari maawoeni isheninka-paeni jempe ijeeiki pinkathari Roboam, tema aritaki ikantzi-takari chapinki, ikantakiri: “Aririka awijaki mawa kiteejeri, pipiye piñeena.” ¹³ Roo kanteencha, teemaeta raki kameetha Roboam itomi pinkatharini Salomón, ikowako-witariri isheninka-paeni, tee ikemijantziri ikaminaa-witakariri antari-pero-paeni. ¹⁴ Rakanta-shitakari okaatzi ikaminaa-kiriri ewankari-paeni, ikantakiri: “Imapero-takimi ashitanari ikema-tena-takaemi, eekiro nokema-tena-takaa-tyeemi naaka. Ipajawae-tanta-kimiri ashitanari owathaki-rontsi, rooma naaka nopajatan-teemiro opatzitha kotsiironki.” ¹⁵ Tee raapatziyakotari pinkathari ikowako-witakariri isheninka-paeni, tema rootaki ikowakiri Tajorentsi awije omonkaa-tantyaari ikantzi-takari Jeroboam, itomi Nabat, ikamanta-kiriri Afías Makoryeeroni-jatzi. ¹⁶ Ikanta maawoeni Israel-paeni, iñaakiri pinkathari teera raapatziyakotari, rakanakiri, ikantziri:

Tee nosheninka-perotari naakaete pipaapateni David.
Eero naakakotzimiro pikaateeyini icharini-tzimi itomi Isai.
Eekiro ikantee-yanaki-tziini:

¡Tema aaka israel-paeni, jame apiye apanko-thaanteki-paeni!

¡Riima isheninka-paeni pinkatharini David, ipinkatha-wenta-wakaeyaa ikaatzi isheninkata-wakaa rirori!

Ari ipiyeeya-nakani Israel-paeni ipanko-thaanteki-paeni.

¹⁷ Rootaki ipinkathari-wentan-tariri Roboam isheninka-paeni Israel-paeni ikaatzi nampitawori iipatsiteki Judá-paeni. ¹⁸ Ari rotyaanta-witakiri pinkathari Roboam inampina, Adoram, ikowakoteri isheninka-paeni rashita-kaariri iwinkatharite. Ishitwanaki maawoeni Israel-paeni rowamaan-takari mapi. Ari rotetanakari intspaete pinkathari Roboam ishiyako-mentoki, shiyanaka Aapatziyaweniki. ¹⁹ Ari okantakari rookawenta-wakaan-takari Israel-paeni, tee itsipatee-yaari ikaatzi icharini-yitari pinkatharini David roojatzi nimaeka.

²⁰ Ikanta ikemaki itsipa isheninka-paeni Israel-paeni, ikanteetzi: “Piyaa Jeroboam.” Ikaemakaan-takiri ipoki jempe ipiyotaka maawoeni isheninka-paeni. Ari rowakiri ipinkathari-wenteeri maawoeni isheninka Israel-paeni. Teera ipinkatha-wenteeri itsipa ikaateeyini isheninkata-wakahaeyani icharini-yitari David, apaniroeni ijeeekawaetzi Judá-paeni.

† 11:43 makoryaaki = maaki = jatashirenkae ijeeekira ishire icharini-paeni * 12:10 Ishintsiyitakimi paerani ashitanarini rompera-tzimi, naaka maperoteemini nompera-temi = Iroka ewonki-tatsiri nakoe-mpeki awijiro antawotzi ithaki ashitanarini. † 12:11 nopajatan-teemiro opatzitha kotsiironki = nopajatan-teemiri kitioniro (tema kitioniro iiteetziro paerani opatzitha kotsiironki)

²¹ Ikanta rareetaka Roboam Aapatziyaweniki ipiyota-paakiri Judá-paeni eejatzí Benjamín-paeni, osheki-perori ikaateeyini rowayirite riyoshii-takiri. Ikoyi rowayiri-tyaari itsipa isheninka-paeni Israel-paeni, imatantee-yaaworimi Roboam, itomi Salomón ipinkathari-wenteeri maawoeni isheninka-paeni.[‡] ²² Roo kanteencha, iñaanatakiri Tajorentsi itomyaayi iitachari Semaías, ikantakiri: ²³ “Pikenkitha-waeta-kaeri Roboam, itomi pinkatharini Salomón, iwinkatharite Judá-paeni eejatzí Benjamín-paeni. Pimatzi-tyaari pikamanteri maawoeni nampitawori janta, pikanteri: ²⁴ ‘Iroka ikantzi Tajorentsi: Tee okameethatzi piyaate powayirita-wakaeyaa pikaatzi pisheninkata-wakahaeyani eeroka Israel-paeni. Pipiyi maawoeni pipanko-thaanteki, tema rootaki nantawaeri naaka.’” Ikanta ikemaeya-kironi ñaantsi ikantziriri Tajorentsi, piyayitanaka ipanko-thaanteki-paeni, imatakiro jempe ikantakiri Tajorentsi.

²⁵ Rapiiteero Jeroboam inampitaawo nampitsi Shempachaariki jeekatsiri tonkaariki iipatsiteki Efraín-paeni. Ari inampitaawori rirori. Ikanta paata rookaneero inampiwí-takawo Shempachaariki, jatee, inampitaawo nampitsiki Tajorentsi-pooni. ²⁶ Ari ikenkishiryaanaka Jeroboam, ikantzi: “Kimitaka aritaki rapiteero ipinkathari-wenteena Roboam, icharini pinkatharini David, ²⁷ tema roojatzi riyaaata-piinteyini Aapatziyaweniki nosheninka-paeni itayiri ratsipe-takaaní itajorentsi-pankoteki Tajorentsi, kimitaka aritaki ineshironka-takiri Roboam, pinkathari-tatsiri iipatsiteki Judá-paeni. Aamaakya aritaki rowamaa-kaantakina naaka, ipiyashi-teeri Roboam iwinkatharite Judá-paeni.”

²⁸ Ari raminaki pinkathari itzimirika kamineerini, rowetsika-kaantaki apite roshiya-kaawo ewonkiri waaka riyoshiita ooro, ikantakiri maawoeni isheninka: “¡Nosheninká Israel-paeni! Aripapaaki pipiyapiy-ataka Aapatziyaweniki. Irika pitajorentsi-tetee-yaari jaka, riitaki amaemiri pijeeka-witaka paerani Apitan-toniki.” ²⁹ Rowaki apaani roshiya-kaawo waaka Tajorentsi-pankoniki, riima itsipa rowakiri iipatsiteki Dan-paeni. ³⁰ Rootaki ikaaripero-waetan-tyaari Israel-paeni, riyaaitee Tajorentsi-pankoniki eejatzí iipatsiteki Dan-paeni ipinkatha-teeri roshiya-kaawo ewonkiri waaka. ³¹ Rowetsika-kaanta-yitaki eejatzí tonkaariki iyaapapankote. Riyoshii-yitaki isheninka rompera-tajorentsi-tyaari, kaarimaeta isheninka-paeni Leví-paeni.

15

⁹ Tema awijaki osheki ojarentsi ipinkathari-wentakiri Jeroboam maawoeni itsipa isheninka-paeni Israel-paeni. Riima isheninka-paeni Judá-paeni raminee riroripaeni itsipa pinkathari-wenteerini, iitachari Asa.

16

²³ Tema okaataki 31 ojarentsi ipinkatharitzí rirori Asa iipatsiteki Judá-paeni. Aripaete retanakawo rirori Omri ipinkathari-wentziri itsipa isheninka-paeni Israel-paeni. Okaatzi 12 ojarentsi ipinkatharitaki. Rooma janta nampitsiki Aakameetha-weniki ipinkatharitaki okaatzi 6 ojarentsi. ²⁴ Ramanantakiro Omri iipatsite Oshitekii-toni-jatzi, ikaatzi apikithote koriki opinatakari. Ari rowetsikakiri inampi iitakiro Oshitekii-toni, tema rootake owaetakaan-tzirori iwaero ashitawori iipatsite paerani iitachari Oshitekii-toni, ikantee-tziri iñaaniki rirori ‘Semer’.*

²⁵ Tee inimotziri Tajorentsi okaatzi rantziri pinkathari Omri. Omaperotaka ikaariperotaki rawijakiri ikaariperotaki etakawori paerani ipinkatharitzí. ²⁶ Roshíya-kotaari ikaariperotaki Jeroboam itomi Nabat, tema ikaaripero-takaakiri eejatzí maawoeni isheninka-paeni Israel-paeni, rowatsimaakiri Itajorentsite Israel iñaakiri ipinkatha-waetziri oshiyakaa-wontsi.

²⁸ Ikanta imakoryahae rirori Omri, ikiteetakiri Oshitekii-toniki. Ipoyaataari ipinkatharitee Acab, itomi rirori.†

³⁰ Tema okaatzi 22 ojarentsi ipinkathari-wentakiri Acab isheninka-paeni Israel-paeni janta Oshitekii-toniki. Teemaeta inimoritzí Tajorentsi ipinkathari-witaka Acab itomi Omri, omaperotaka ikaariperotaki, rawijanakiri ikaatzi etakawori paerani ipinkatharitzí. ³¹ Tee rookiro rantayi-tziro kaari-perori roshiya-kotaari pinkatharini Jeroboam, itomi Nabat, tema iinantakawo Jezabel, rishiinto pinkatharitatsiri Shimaaki, iiteetziri “Itsipa-minthari Inkañaaweri”. Tema riyaaataki paerani Jeroboam, ipinkatha-waetakiri tajorentsi-niro Inkañaaweri. ³² Rowetsika-kaantaki taapooki-mentotsi janta Oshitekii-toniki, rowetsika-kaantzitaka iyaapapankote jempe itaawenteeteri tajorentsi-niro Inkañaaweri. ³³ Imatakiro eejatzí ipinkathari Acab rowetsika-kaantaki oshiyakawo tajorentsi-niro Inkaariwero, rootaki rowatsimaapero-tanta-kariri Itajorentsite Israel, tema rawijanakiri etayita-kawori paerani ipinkathari-yitzi rowatsimaeri Tajorentsi.

17

¹ Ikanta Elías Inimo-weni-jatzi poñaachari Wakaniki, ikenkitha-waeta-kaakiri pinkathari Acab, ikantziri: “¡Pinkathari! Kyaaripero iroka nokantemiri, tema ñaantsi Itajorentsite Israel, riitaki omperatanari naaka. Ari awijaki ojarentsi-paeni eero oparyahae inkani, eero iñeete eepichokiini itsini ompokiro roojatzi nokantan-teeyaari naaka: ‘Oparyahae.’” ² Ari iñaanata-kiriri Tajorentsi rirori Elías, ikantziri: ³ “¡Elías! Pishiya, pikinaki ishitowa-piintzira ooryaa. Pomaña nijaateniki Chekaawoniki, jeekatsiri intatsikiro Paaenkaarini. ⁴ Rootaki pimiriteri nijaateni. Ari nokanta-kaakyaari tsiirotyonkiniro rayimiro poyaari janta.”*

‡ 12:21 osheki-perori = 180,000 owayiri * 16:24 apikithote koriki opinatakari = apite talento = 66 kilos † 16:28 imakoryahae = imahae = jatashiren-katee ijeekira ishire iwaetzitzi-paeni * 17:4 tsiirotyonkiniro = cuervos

⁵ Imatakiro Elías ikantakiriri Tajorentsi, jataki, jeeekaki nijaateniki Chekaawoniki jeeekatsiri intantsikiro Pareenkaariniiki. ⁶ Pokatsi tsiitoyonkiniro raminiri wathatsi royaari eejatzi ratantyaariri. Raminiri okitejeetyaa-manee eejatzi tsireni-teeni. Rootaki ririri nijaateni.† ⁷ Okanta awijaki jempe okaatzi kitejeri, piryaatanaki nijaateni, tema tee inahaeteero opariyee inkani kepatsiki.

⁸ Opoñaashita inaanateeri Tajorentsi irika Elías, ikanteeri: “Piyaate Iwyaariniki otsipa-nampitari Shimaa, aritaki piijekiri janta. Tema ari nokanta-kaakyaawo kinankawo tsinani opimi poyaari.”

¹⁰ Jataki Elías Iwyaariniki. Ikanta rareetzi-mataka nampitsiki, itonkiyo-takawo tsinani kinankawo aawaetzi incheempiki. Ikaemako-tapaakiro, ikantziro: “¡Ayompawo! Nokoyi pipakotena eepichokiini nijaa nirawakiita.” ¹¹ Rooteentsi iyaatanaki ayiniri imiri, rapiita-nakiro, ikantziro: “¡Pamaki eejatzi eepichokiini noyaari!”[‡] ¹² Akanakiri roori, okantziro: “¡Kyaaripero nokantemi, tema añaatsi Pitajorentsite, tekatsi ratanteetari nopimiri! Apatziro otzimi eepañekiini pankirentsi-pane chomoki, eejatzi yeenkantsi eenitatsi eechaakiini. Rootaki naantari eepichokiini incheempiki nonkotsitiro nakiyoteri notyomi, aririka nothonkakiro, ari noyaawentyaa ayina notashe.”[§] ¹³ Ikantzi Elías: “Eero pithaawa-shita. Piyaate pimatero pikantakiri. Roo kanteencha naaka petawakyaawo pitashi-tenawo, pamakinawo nowawakyaawo. Opoñaashitya pimpoete pitashite pashi eeroa pakiyoteri pitomi. ¹⁴ Tema ikantakina Tajorentsi, Itajorentsite Israel, eero othonka pankirentsi-pane eejatzi yeenkantsi, roojatzi rowaryaan-teeayaawori Tajorentsi inkani kepatsiki.”

¹⁵ Tema omatakiro kinankawo ikantakiriri Elías. Osheki kitejeri awijeentsi tee okoetyeyaa owanawo otsipatakari Elías eejatzi otomi. ¹⁶ Tee othonkyaa pankirentsi-pane ochomoniki eejatzi ikitaka yeenkantsi, tema monkaataka inaanani Tajorentsi ikantakiriri Elías.

¹⁷ Okanta paata romapoka-shitaka imantsiyataki otomi kinankawo, maperotaka, tee omatanaa rañeenkane-tanee. ¹⁸ Oñaanata-nakiri kinankawo irika Elías, okantziro: “¡Itomyaayi Tajorentsi! ¿Iitaka pipokashitantanari? ¿Rooma pipokantari pikenkishire-takaanawo nowaariperonka ikamantyaari notyomi?” ¹⁹ Ari rakanakiro Elías, ikantziro: “Pamakinari jaka pitomi.” Raawakiri Elías othomaakiri riniro, rateeta-kaanakiri imaapiintzira romaryaa-paakiri imaantotoki. ²⁰ Icheraanaki Elías, ikantzi: “¡Tajorentsi! ¡Ashitanar! ¿Pimatzi-tyaawoma powashironkayiro kinankawo nomayimotziri powamayitero otomi?” ²¹ Tema mawa rapiitakiro Elías rowanki-shipanee-takari eentsi. Rapiita-nakiro icheraanaki, ikantzi: “¡Tajorentsi! ¡Ashitanari! Poepiya-shire-teeri eentsi.” ²² Ikemakiri Tajorentsi ikantakiriri Elías, roepiya-shire-teeri eentsi, añaanee. ²³ Ithomaa-neeri, rayiita-kaaneeri jaawiki, ipapaero ashitariri, ikantziro: “Irika peentsite, añaahae.”

²⁴ Okantzi tsinani: “Ari niyotzimi nimaeka eeroa itomyaayi Tajorentsi, tema omapero-tatyaa inaanani Tajorentsi okaatzi piñaawae-tziri eeroa.”

18

¹ Tema ojamanitaki, awijaki okaatzi mawa oarentsi, rapiiteero Tajorentsi inaanateeri Elías, ikanteeri: “Piyaate, piñiiri pinkathari Acab, tema rootaatsi nowaryaawo inkani irenkaeroni kepatsi.” ² Jataki Elías inñiiri pinkathari Acab. Tema antawoete okantaka tashetsi Oshitekii-toniki. ³ Ikaemakiri Acab inampina iitachari Abdías, tema imapero-tatziro rirori ipinkatha-tziri Tajorentsi. ⁴ Tema owamaakaan-takiri paerani Jezabel Kamantan-taniri-paeni, irika Abdías riitaki omanakiriri impeetamooki ikaatzi 100 Kamantan-taniri, rinashitakari ikaatzi 50 apichonchoete ipiyotakiri rirori Kamantan-taniri, ari ipiriri rowanawo eejatzi imiri.* ⁵ Ikenkitha-waeta-kaakiri Acab irika Abdías, ikantakiri: “Jame anashitero maawoeni nampitsi amini jempe owaopathata, amini eejatzi nijaateni jempe oshooki katawoshi rañaant-yaari apira-paeni ikyaakoetari. Eerorika añaashita, ari ithonka-kyaa ikami apira-paeni.”†

⁶ Tema ikinanaki Acab otsipaki awotsi, eejatzi Abdías ikinitanaka rirori otsipaki awotsi tekatsi itsipatanakyaawo. ⁷ Ikanta riyataanaki Abdías awotsiki, itonkiyo-takari Elías. Tema riyotawaeri, rotziwerowa-shita-waari, ikantziro: “¿Tema eeroa Elías?” ⁸ Rakanaki Elías, ikantzi: “Naakataki. Pipiyanki, pikanteri piwinkatharite: ‘Noñaaheri Elías.’” ⁹ Ikantzi Abdías: “¿Eenitatsima nantani potyaantan-tanari nokamanteri pinkathari Acab rowamaan-tenari?” ¹⁰ ¡Kyaaripero iroka nokantemiri, tema añaatsi Pitajorentsite! Osheki ithotyaaoko-takaan-takimi pinkathari Acab maawoeni nampitsiki. Ikaatzi kantatsiri: ‘Tee noñiiri, ishintsiyitzi ikantziro: ‘Pikanta-perotena terika piñiiri!’ ¹¹ Eekiro pikanta-tyaana eeroa nimaeka: ‘Piyaate pikamanteri piwinkatharite, pikanteri: ‘Noñaaheri Elías.’’ ¹² Kimitaka aririka niyaatanaki, aaneemi ishiri Tajorentsi, eero niyotzi jempe pijeeki. Aririka nokaman-tawita-kyaaari pinkathari Acab, eerorika inaaashitziimi rirori, aritaki rowamaakina. Tema naaka, ashi noyiro nopinkatha-tziri Tajorentsi owakira newankaritapaaki. ¹³ ¿Tema ikamantee-tzimiro okaatzi nantakiri owamaakaan-tantari Jezabel Kamantan-taniri-paeni? Tema nomanaki impeetamooki ikaatzi 100. Ninashitaka ikaatzi 50 apichonchoete ipiyotaka rirori Kamantan-taniri, ari nopiriri rowanawo eejatzi imiri.‡ ¹⁴ Eekiro pikanta-tyaana eeroa nimaeka: ‘Piyaate pikamanteri piwinkatharite, pikanteri: ‘Noñaaheri Elías.’’ ¹⁵ ¿Pikowatziiima rowamayina?” ¹⁶ Ikantzi Elías: “¡Kyaari-pero iroka nokantemiri, tema añaatsi Tajorentsi Naaperori omperatanari naaka. Nimaeka niyaate noñiiri Acab!”

¹⁶ Piyaawo Abdías ithotyaaoko-taateri pinkathari Acab, ikamantakiri. Jatanaki rirori Acab itonkiyo-tyaari Elías. ¹⁷ Ikanta inaaawari, ikantawakiri: “¿Eerokama oñaashirenkayitakiriri asheninka-paeni Israel-paeni?” ¹⁸ Ikantzi Elías: “Teera naaka ñaashirenkirini. Tema eeroa pitsipatakari isheninka-paeni piwae-jatzitani, okantakaawo pipakahaero ikantakaantani Tajorentsi, pipinkatha-waeta-shitakari roshiya-kaawo

† 17:6 ratantyaariri = pan ‡ 17:11 noyaariri = pan § 17:12 ratanteetari = pan * 18:4 rowanawo = pan † 18:5 apira-paeni ikyaakoetari = amorapaye = caballos, mulas ‡ 18:13 rowanawo = pan

Inkañaaweri-paeni. ¹⁹Pikaema-kaanteri maawoeni asheninka-paeni Israel-paeni ipiyotee-yaani Owaantsii-toniki. Pikaemiri janta inaaawyaa-takaani Inkañaaweri ikaate 450, pikaemiri oñaawyaa-takaani Inkaariweri ikaate 400, eejatzi ikaateeyini akiyota-piintzirori Jezabel.”

²⁰Ikaemakaan-takiri Acab maawoeni isheninka-paeni Israel-paeni, ipiyotakiri maawoeni ñaawyaa-waetaniri-paeni Owaantsii-toniki. ²¹Ari ipokakiri rirori Elías jempe ipiyotaka isheninka-paeni, ikan-tapaakiri: “¿Jempema okaateka pipakahaero pipithopitho-waetaka okantakaemi otzimi apite pikenk-ishiryaaani? Riirika riroporori Tajorentsi pikemijanteri, pimatero. Riirika Inkañaaweri pikemijanteri rirori, pimatero.” Ari imaeritee-yakini isheninka-paeni tekatsi akatsini. ²²Eekiuro inaanata-tziiri Elías isheninka-paeni, ikantziri: “Apaani nokanta naaka iyamanta-nirite Tajorentsi, riima Inkañaaweri ikaatzi 450 inaaawyaa-tanirite rirori. ²³Pamaeyini jaka apite ipireetari. Riyoshiitaki ñaawyari-paeni apaani ipireetari ikoyiri rirori, itopitheeri-kitakiri, rowanki-takiri itsimaki, eero itaantzi-maetari paamari. Ari nokimitakiri naaka itsipa ipireetari, nowanki-takiri tsitsiki, eero notaantzimaetari eejatzi paamari.”[§] ²⁴Opoñaashita pikowakoteri pitajorentsiite-paeni eerokaete, pipaeriuro iwaero. Rooma naaka nopaeeriuro iwaero Nota-jorentsi. Itzimi-rika Tajorentsi kematsini, owayiiteroni paamari, riitaki maperetzirori Itajorentsiiti.” Ikanteeyini maawoeni Israel-paeni: “¡Ariwé!” ²⁵Ikantanakiri Elías inaaawyaa-takaani Inkañaaweri: “Poyoy-aantya eeroka irika ipireetari, petyaari powamayiri, tema osheki pikaateeyini. Pikowakoteri pitajorentsiite pipaeriuro iwaero, eeromaeta pitaantari paamari.”

²⁶Imatakiro ikantakiriri, raakiri ipireetari, rowamaakiri. Retanakawo okitejetyaa-manaki, tampatzika-takotaki ikowako-witari itajorentsiite Inkañaaweri, ikantziri: “¡Inkañaaweri, pakina!” Tekatsi akirini. Eekiuro imitaawi-teeya-tyaani rinki-inki-teeyironi rowetsikakiri itaapooki-mento. ²⁷Tampatzika-takotaki, osheki ishironta-wentari Elías irikapaeni, ikantziri: “Pishintsiteri pikaemiri pitajorentsiite. Amaashityaa eenitsiririka rantziri, riyaatatzi rareetan-tawaeta. Powakireeri amaashityaa imaatziirika.”

²⁸Eekiuro ikaemae-yatziini, ikijawaa-waewi-takawo iyotsiraa-nikite, rowathaa-waetakawo thoyempithowa-yitatsiri, oshitowa-yitaki riraa, aritaki okanta rametee-yarini riroripaeni. ²⁹Rooteentsi imonkaatyaa ooryaa okaatzi itaanta-piintariri rirori ratsipe-takaani, eekiuro ishinti-witeeya-tyaani ikaemaeyini, teemaeta rakaetziniri ramanani. Tekatsi akirini, tekatsi kemirini eejatzi. ³⁰Ikaemanakiri Elías maawoeni isheninka-paeni, ikantziri: “Pipokaeyini maawoeni jaka.” Pokaeya-paakini isheninka-paeni. Ari rowetsikaeri Elías itaapooki-mento Tajorentsi itzimooki-teetakiri paerani. ³¹Raaki mapipaeni okaatzi 12. Ikaatzira paerani eejatzi itomi-paeni Jacob 12. Tema riijatzi Jacob ikantakiri paerani Tajorentsi, ikantziri: “Israel piiteeyaa.” ³²Ipewiryaahero mapipaeni rowetsikae itaapooki-mento Tajorentsi, antawo ikiya-thapi-takiro, kantacha ipankiteetemi osheki okithoki pankirentsi.* ³³Ipiyotakiro tsitsi, itowathayitakiri ipireetari, rowanki-takiri tsitsiki. ³⁴Ikantzi Elías: “Pamakiro antawo 4 chomo owantakiri nijaa, pijeetero taapooki-mentotsi eejatzi tsitsi.” Eekiuro ikantatzii Elías: “Papiitero pijeetero.” Rapiitziro ikantzi: “Papiiteero pijeetero.” Imateetakiro okaatzi ikantakiri Elías. ³⁵Jaa-paaka nijaa ikiya-thapi-teetakirowa taapooki-mentotsi, shiyaa-thaaka nijaa.

³⁶Tema monkaata-paaka ooryaa okaatzi itaapiintziri ipira taapooki-mentotsiki, pokanaki Elías. Icheraa-paaki, ikantzi: “¡Tajorentsi! Itajorentsiite Abraham, Isaac eejatzi Israel. Pimatero nokowako-tzimiri, rootaki riyotan-teeyaari eeroka Itajorentsiite Israel-paeni, naakataki eejatzi pomperatani. Okaatzi nantziri naaka, eerokataki omperatanari nantemiro. ³⁷Pimatero Tajorentsi, pimatenawo nokowako-tzimiri. Rootaki riyotan-tyaari atziri-paeni eerokataki Tajorentsi, eeroka kaema-shire-yitziriri ikemijanteemi.”

³⁸Omapoka-shitanaka ookatha-tanaka, otaapaakiri wathatsi, tsitsi, mapi, paapane, maawoeni, paamatanaki eejatzi nijaa jaapae-chari ikiya-thapi-teetakirowa.† ³⁹Ikanta inaaakiro maawoeni Israel-paeni opaamatanaki, oeyotanaka, roojatzi kepatsiki, ikanteeyini: “¡Tajorentsi irikawé! ¡Riitaki Tajorentsi!”

⁴⁰Ari ikantzi Elías: “Poteeyiri inaaawyaa-tanirite-paeni Inkañaaweri. Tekatsi apaani shiyatsini.” Ari roteeyee-tanakiri maawoeni, raanakiri Elías nijaateniki Tzipyaariki, ithatyaakiri ikentsiki maawoeni.

⁴¹Ari ikenkitha-waeta-kaakiri Elías pinkathari Acab, ikantziri: “Piyaate pipankoki, powapaeyaa, pirapae eejatzi pimir. Tema poema-tapaaki antawo inkani.”

⁴²Ari itonkaanaki eepichokiini pinkathari Acab, owawaetapaaka, riraki eejatzi imiri. Ari itonkaa-perotanaki rirori Elías otzishi-menthaki Owaantsii-toniki, jeeka-paaki roeyota-paaka janta, rontsiroka-kaakawo ipoo iyeretoki. ⁴³Ikantziri romperatani: “Pikatziya-neente jeñokiini, pamini inkaari-kinta.” Jatanaki, raminaki inkaariki, ikantzi: “Tekatsi noñii.” Eekiuro ishinti-tatziiri Elías, ikantziri: “Papiipiintero pamini, okaate 7 papiipiintero pamini.” ⁴⁴Rootaki 7-tatsiri ipiya-piyataka romperatani, ikantziri: “Noñaaki inkaari-kinta oryaani menkori, oshiyawo akotsi.” Ikantzi Elías: “Piyaate ijeekira pinkathari Acab pikanteri: ‘Paaneero pishiyako-mento, tekira oparya-paakiita inkani.’”

⁴⁵Ari otsireni-tanaki inkite, antawo otampyaa-tanaki, paryapaaki antawo inkani. Otetanaka Acab ishiyako-mentoki, jataki Panki-tajorentsi-niki. ⁴⁶Riima Elías, ikantakaakari Tajorentsi otzimi ishintsinka, roojo-thaki-tanakawo iithaari. Ishiyana-kityaa riyaaatanaki, riitaki etakawori rareetaka Panki-tajorentsi-niki tekiraata rareetyaata rirori Acab.

§ 18:23 ipireetari = waaka = buey * 18:32 Kantako-tachari jaka “osheki okithoki pankirentsi” roojatzi oshiyawori akante apite antawo rowantee-tawori okithoki pankirentsi ipankii-tziri. Oshiyawo eejatzi ikanteetzi okaate 20 litro. † 18:38 ookatha-tanaka = iwaamarite Tajorentsi okinapaaki jenoki inkiteki

2 Reyes

17

⁶Ikanta Oseas pinkatharitee, okaatzi 9 ojarensi rowawijaakiri ipinkatharitantakari. Roojatzi ipokantakari yotzinkariite Asiria-jatzi, roma-natakiri Samaria-jatzi. Inoshikanakiri Israel-paeni Asiria-jatzi, ijeekakahaeri nampitsiki iitachari Halah. Ari inampitaawori inampiki Habor, jempe oshiyaata nijaa Gozán. Eejatzi ari ijeekaero inampitsiteki Medos-satziite. ⁷Rootaki awijeentsiri tema Israel-paeni rantzimotakiri kaariperori Pinkathari Tajorensi okantawitaka Tajorensi rowawijaakoteeri Israel-paeni, okantawitaka rowawijaakoteeri Faraón, eejatzi Egipto-jatziite maawoeni Israel-paeni, roori kantzimaetacha ramanakari tajorensiniro. ⁸Ranteero eejatzi ramanakari itsipajatzipaeni, okantawitaka Tajorensi ikantakaantawitaka ijeekanteeyaawo iipatsite itsipajatzipaeni. Ari roshiyakotanakari Israel-paeni yotzinkariite antakirori kaariperori. ⁹Eejatzi Israel-paeni ithaenkimatakiri Pinkathari Tajorensi, rowetsikanakari iyaapapanokote maawoeniki inampi. Rowetsikitanaka eejatzi jempe ojeeki atementotsi antawo jempe raminakoteeri ikijaneentani okine imateeri rowayirityaari. ¹⁰Ari ipewiryaaakiro mapipaeni, oshiyawo taapokimementotsi, rowetsikashiwaetaka itajorensinirote Aser. Rootaki rantakiri tonkaari, eejatzi rantzitaakawo jaawi antawoki inchato inthomoetatsiri. ¹¹Ari okanta, ari ikantzitakawo ikantakirowa itsipajatzipaeni, tema Tajorensi ikashaakaantakiri rashiteeyaawo kepatsi. Itaayitakiniri kajankaenkari tajorensiniro janta ochempiki. Rantayitakiro maawoeni kantawaetachari kaariperori ithaenkimawaetakiro iyatsimankari Pinkathari ikaemakoteeyironi. ¹²Ramanayitari tajorensiniro, okantawitaka ikantawitakari Pinkathari: “Eero pamanari tajorensiniro”. ¹³Tema ikamantawitakari Tajorensi, ikantawitakari; Aritaki notyaantakiri kamantantaniri; eejatzi ñawayaantzinkari nokantawitakari, nokantziri: “Pookaero pikaariperowaetzi. Pimonkaatenawo nonintakaantani, okaatzi nopinkakayimiri, maawoeni nonintakaakiriri picharini, okaatzi nokantakiriri arika ikamantakiri kamantantaniri, riitaki nomperatani. ¹⁴Roori kantacha, tee ikemijantziri picharini, kijoshiretaki. Roshiyakari ipaapate rirori, tee ikemijantziri iwinkatharite Tajorensi. ¹⁵Ipakaakiro ikowaaanteetziri. Imaemanetakiri ikashaakaantani Tajorensi. Ipiyathatakawo okaatzi ikantakaanteetakiri, Inintziro tajorensiniro kaari kameethatatsiri. roshiyakaakiri icharini tee ipantari. Roshiyakiri itsipajatzipaeni, okantawitaka ikantawitakari Pinkathari: “Eero poshiyari itsipapaeni.” ¹⁶Ipakaakiro inintakaantani Awinkatharite Tajorensi, rowetsikakiri roshiyakaakiri apite iryaani, rowetsikantakari kijokiri. Rowetsikakiri eejatzi roshiyakaakiri tajorensiniro Asera, ramanawaetashitakari ompokiropaeni maawoeni, eejatzi ramanawaetashitakari tajorensiniro Baal. ¹⁷Eejatzi reentsite, roshiyakaakiri riimi ratsipetakaanani. Sheripiyaritanaki, takisantanaki, ishinetaantziro kaariperori, riyowitaka Tajorensi rini, rootaki opoñaantari ikijaneentantari. ¹⁸Rootaki ikijaneentantakariri Tajorensi Israel-paeni, roojatzi rookantakariri jempe janta noñaahari. Apatziro nojeekakaakiri Judá-paeni inampiki. ¹⁹Roori kantacha, ipiyaathatanakari eejatzi rirori, ipakaakiro inintakaantani Awinkatharite Tajorensi, aritaki ranteero eejatzi ikantakirowa Israel-paeni. ²⁰Roojatzi rapakaantakariri Tajorensi maawoeni icharinipaeni Israel-paeni. Rowajankitakiri, ishinetakiri inoshikeri ikijaneentani. ²¹Tema paerani, Tajorensi, rinashiyitakari apaanipaeni Israel-paeni, tee roshiyakayiri maawoeni ipinkathariwentantakariri icharini pinkathari David. Ikanta rirori-paeni riyoyaaki pinkathariwenteroni Jereboam, itomi Nabat. Riitaki antakirori okaatzi rantakiri Israel-paeni rapakaakiri Pinkathari, kaariperotaki kameethaeni. ²²Aritaki ikantari Israel-paeni tema rantakiro eejatzi kaariperori roshiyakotakiri okaatzi rantakiri Jeroboam, tee rookiro. ²³Okaatapaakira iroka, rookawentakiri okaatzi royaakowitariri Israel-paeni, tema ikamantawitakari maawoeni kamantantaniri-ite, rompera-tanewo Tajorensi, ari ikanta Israel-paeni inoshikanteetaariri Asiria-ki, jempe ajeeki nimaeka. ²⁴Ikanta iwinkatharite Asiria-jatzi, atziriite Babilonia, Cuta, Ava, Hamat eejatzi Sefarvaim, ari ijeekakiri janta nampitsiki Samaria-ki, inampiiteki Israel-paeni. Roowa raantakawori maawoeni Samaria jeekaayakini inampiiteki. ²⁵Tema irika atziri tee ipinkathatzi Tajorensi, okanta riyotanakirowa ijeeki kameethari, rootaki rotyaantantanakariri Tajorensi manitzi, roowa rowamaantakariri apaanipaeni riroriite. ²⁶Roojatzi riyatashitantakariri ikamantziri pinkatharitatsiri Asiria-ki, ikantziri: Irikahanki atziri paanakiriranki nampitsiki jeekatsiri Samaria-ki okine ijeeke janta, tee riyotziro ipinkathateri itajorensite nampiwitawori ketziroeni jaka nampitsiki, okanta tee riyotashitawo, rootaki rotyaantantanakariri manitzi-paeni, riitaki owakariri nimaeka. ²⁷Ari okanta nimaeka, iwinkatharite Asiria-jatzi ikantakaantaki, ikantzi: “Poepiyayiteeri sheripiyaripaeni anoshikawitakari chapinki. Okine riyatee inampiteeyaawo janta, riyotahaeri atziriite jempe ikanta itajorensite riyotziri rirori jaka nampitsiki. ²⁸Ikanta apaani omperatajorensitaawo inoshikatakiri Samaria-ki, ijeekane nampitsiki Betel. Ari riyotaakiri atziri-paeni owakira nampitanaawori janta, ipinkathataakiri Tajorensi riyotakaakiri eejatzi roma-mpaawentari Pinkathari. ²⁹Roori kantacha, irikaete atziri poñaayitachari otsipaki nampitsi, rowetsikaeyakini apaanipaeni itajorensitetashityaari janta nampitsiki antawoki rowetsikakiri Samaria-jatzi ochempiki inampiki rirori. ³⁰Ikaatzi poñaayitachari Babilonia-ki, rowetsikakiri roshiyakaawenteetziri itajorensinirote iitachari Sucoot-benot. Ikanta poñaayitachari Cuta-ki, rowetsikakiri roshiyakaawenteetziri itajorensinirote iitachari Nergal. Riima ikaatzi poñaayitachari Ava, rowetsikakiri roshiyakaawenteetziri itajorensinirote iitachari Nibhaz, itsipa rashi Tartac. Ikaatzi poñaachari Sefarvaim-ki, itaayitziro reentsite roshiyakayiri ratsipetakahaetani ipaetziriri Adramélec eejatzi Anamélec, iwawaniroteeyarini. ³²Ikowawita eejatzi riweshiryaawentyaari Tajorensiperotatsiri, roori

kantzimaetacha pokaki isheripiyarite ikaateeyinira rirori, okine ipawakaeyaari janta riweshiryawawentee-tarira itajorentsintsitashiitari. ³³ Ari okanta, okantawitaka riweshiryawawentawitakari Tajorentsi, roori kantzimaetacha riyataakaakiro ramanari itajorentsinirotetashitari, rootaki rametapiintari inampiiteki jempe janta inoshikaetakiriranki. ³⁴ Roojatzi ikantziro nimaeka rantziro roshiyakayiro paerani, rootaki kaari ipinkathatantari Tajorentsi tee imonkaatziro inintakaantani eejatzi iwinkakaantani tee ikemijantziro riyotaawitakariri eejatzi inintakaantani okaatzi ikantawitakariri Pinkathari riyomaero icharinipaeni Jacob, riitaki owakiniriri iwaero Israel-paeni. ³⁵ Ikwapaetetakira Tajorentsi raapatziyawakaeya itsipatyaari ikaateeyinira, inintakaakiri ikantakiri: Eero pithaamentawaetari tajorentsiniro, eero pawentaari, eero pashitakaari eejatzi pipirapaeni. ³⁶ Naaka piweshiryawawentya, tema naakataki Piwinkatharite Pitajorentsite. Tema noñaahakimiro notajorentsi nowawijaakotanteemiri nomishitowanteemiri Egipto-ki. Apatziro nokantakaawo naaka piweshiryawawentaana, pipinkathateena eejatzi, pipaena patsipetakaani pitaayinari. ³⁷ Otmimatye pikyaaryoote pimonkaatero nonintakaantani eejatzi nowinkakaantani, niyotaantakiri eejatzi nokantakaantakiri okaatzi jankinateenchari. Eero pajahaawentawaetari itsipa itajorentsintsitashiteetari. ³⁸ Eero pipeyakotziro aapatziyawakaani jempe okaatzi nokantakimiri eerokaete. Eero pajahaawentawaetari itsipa itajorentsintsitashiitari. ³⁹ Tema apatziro nokantakaawo naaka, piweshiryawawentaana tema naaka Piwinkatharite Pitajorentsite. Naakataki oshetapithateerini pikijaneentani kowawitachari roetsinampaeimi. ⁴⁰ Ari ikantzi Tajorentsi. Roori kantaetaachani ikemijantziri irika atziri poñaachari otipaki nampitsi royaatakiro etawori aapatziyawakahaantsi. ⁴¹ Apawojatzi riweshiryawawentawitari Tajorentsi, roori kantzimaetacha riyotakaakiri eejatzi riweshiryawawentari itajorentsinirote. Ari ikantakiro itomipaeni eejatzi icharinipaeni rantakiro eejatzi okaatzi rantakiri paerani etanakawori, roori kantzimaetacha roojatzi ikantziro nimaeka rantziro ikimitzirowa paerani icharinini.

24

Rookaetakiri Joaquín ikineero Babilonia-ki

⁸ Ari otzimaki 18 rojarentsite Joaquín retantanakawori ipinkatharitzi, ipinkatharitaki mawa kashiri Jerusalén-ki. Oeta riniro Nehusta, rootaki rishinto Elnatán, Jerusalén-jato ini. ⁹ Roori kantacha, eenitatsi rantayitziro tee okameethatzi iñeero Tajorentsi rirori. Ari roshiyari jempe ikanta icharinipaeni paerani.

¹⁰ Ikanta rowayiritepaeni Nabucodonosor, pinkatharitisiri Babilonia-ki, jateeyakini rowayiriteri Jerusalén-jatzi. Othonka itapotakiro ipankopaeni rowayirityaari. ¹¹ Ikanta rowayiriteetari Jerusalén-jatzi, areetapaaka pinkathari Nabucodonosor. ¹² Ikanta Joaquín, iwinkatharite Judá-paeni, itsipatakawo riniro, eewatzirowayiritepaeni, jearipaeni, maawoeni atziri aapatziyariri, ishinetaka rayeri iwinkatharite Babilonia-jatzi. Raanakiri inampiki ikemaatsitakaawaetyaari. Rootaki awijeentsiri paerani ipinkatharitan-tari Nabucodonosor, tekira awijeeta osheki ojarentsi, okaatzi 8.

¹³ Ikanta pinkathari Nabucodonosor, ithonka raakiri korikipaeni pinatachari itajorentsi pankoteki Tajorentsi, ikyaaiki ipankoki pinkathari, raakiro maawoeni tzimatsiri. Monkaataka okaatzi ikamantantakiri paerani Tajorentsi. Ithonka ijataakiro ooronaki rowetsikaaantakiri paerani Salomón, pinkatharitat-siri Israel-ki, okaatzi owaneenkataro itajorentsi pankote Tajorentsi. ¹⁴ Ithonka raanakiri nampitawori Jerusalén-ki, maawoeni jearipaeni, ñaaperoripaeni owayiri, ikaatzi yotzirori rowetsikawaetzi, osheki atziri raanaki, ikaatzi 10,000. Rooweiteencha raperaaterimi raanakiri maawoeni, apatziro ijekamatitanaki ashironkaenkaripaeni.

¹⁵ Imatakiri Nabucodonosor raanakiri eejatzi pinkathari Joaquín, itsipataanakiri iina, eejatzi rewarite rowayiritepaeni, riroperori atziripaeni nampitawori Jerusalén-ki. Raanakiri inampiki Nabucodonosor iteetziro Babilonia. ¹⁶ Irika ikaatzi riroperori atziripaeni raanakiri iwinkatharite Babilonia-jatzi, ikaateeyini 7,000 atziri; itsipa ikaatzi 1,000 riyoyahaetziro rowetsikayitziro oeyitarika, itsipa riroperori atziripaeni, ñaaperotachari rowayiritya. ¹⁷ Ikanta iwinkatharite Babilonia-jatzi rowakiri ipinkatharite Matanías, riitaki poyataariri itominthori Joaquín, rowashiñaahaeniri iwaero iteeteri Sedequías.

Ipinkatharitantari Sedequías

¹⁸ Iroka okaatzi rojarentsite Sedequías retantanakawori ipinkatharitzi, okaatzi 21 ojarentsi. Ipinkathar-itaki Jerusalén-ki okaatzi 11 ojarentsi. Iroka owaero riniro, oeta Hamutal, rishinto Jeremías, opoñaawo roori nampitsiki iteetziro Libna. ¹⁹ Tee okameethatzi iñeero Tajorentsi okaatzi rantayitziro, ari roshiyakari jempe ikanta paerani Joacim rirori. ²⁰ Rootaki opoñaantari rowatsimaeri Tajorentsi, ikijakiri Jerusalén-jatzi, ari roshiyakaakiri eejatzi Judá. Tee ikoyi iñahaeri.

25

Ithonkaetantakariri Jerusalén-jatzi

¹ Aritaki awijaki 9 ojarentsi ipinkatharitaki Sedequías, rootaki kitejiteri 10, irijatzi kashiri 10. Ari ipokakiri pinkathari Nabucodonosor ramaki osheki rowayirite roma-nateri Jerusalén-jatzi, itzimashita-paakiri ookaakiini. Ipankoshetateeyapaani intatsikero, rowatzikapaakiro jempe roma-nateeyaani. ² Tee thaankiini rapakaero itzimashitakiri, ojamani ikanteeyakani, roojatzi okaatantakiri ipinkatharitzi Sedequías, okaatzi 11 ojarentsi. ³ eenitatsi awijeentsiri ojarentsiki, rootaki kitejeri 9, ari rawijaki 4 kashiri. Ari iñahaetaki antawo tashetsi. Tekatsi rowaeyaani atziripaeni. ⁴ Ikanta atziripaeni imoontakiro otantotari nampitsi, okantawitaka itzimashitziro Babilonia-jatzi. Ari ishiyeeyakani maawoeni, pinkathari eejatzi rowayirite, tsireniriki ishiyaka. Ikinieeyakini ishitowanaki jempe otzimawita apite otanto nampitsi jempe

itzimashiwiteetakari, ikineeyakini jempe ikinapiintziro pinkathari, ipampithatanakiro awotsi jatachari Jordán. ⁵ Roori kantacha, rowayirite Babilonia-jatzi ipatzimatanakiri pinkathari Sedequías, royaatawaeri owintenipathatziira Jericó-ki. Ari ithonkari iporokanaki rowayirite pinkathari Sedequías, rookawentanakiri apaniroeni. ⁶ Ikanta irikaete Babilonia-jatzi rotaeyakiri pinkathari Sedequías, raanakiniri iwinkatharite Babilonia-jatzi, ijeekiro rirori iiteetziro Ribla, ojeeki ipatsite iiteetziro Hamat. Aripaete riyakowentakiri pinkathari Nabucodonosor rowamayiteri Sedequías, ⁷ Inaakowentakiri jempe ikanta rowamayitakiri ito-mipaeni. Riima pinkathari Sedequías, ikantaki pinkathari: “Pikithokireneniri roki Sedequías. Poojoteri, paanakiri nampitsiki Babilonia-ki.”

Itzimpookaetakiro tajorentsipanko

⁸ Okanta awijaki 19 ojarentsi ipinkatharitz Nabucodonosor, awijaki eejatzi 5 kashiri, ari maakotaki 7 kite-geri. eenitatsi itsipanampiro pinkathari iita Nabuzaradán, ramakiri ikaatzi rowayiriteeyani. Areeteeyakani Jerusalén-ki. ⁹ Itaakiro tajorentsipanko, ipanko pinkathari, ithonkari itaakiro maawoeni ipanko Jerusalén-jatzi. Rootaki riyoshiitaki itaakiro ipankopaeni riroperori atziri. ¹⁰ Imatanakiro otanto nampitsi Jerusalén, itzimpookanakiro rowayirite Babilonia-jatzi. ¹¹ Ikanta Nabuzaradán itsipanampiri pinkathari, raanakiri inoshikani nampitsiki Babilonia. raperaatanakiri raanakiri, maawoeni aapatziyakariri iwinkatharite Babilonia-jatzi, ithonka raanakiri yotzirori rowetsikayitziro oetarika. ¹² Apatziro rootamatsitanakiri atziri ashironkaayitachari. Riitaki thamaetakoeteroni pankirentsipaeni imiriteetari, maawoeni owaantsipaeniki.

¹³ Ikanta owayiripaeni, ithonka ijataanakiro rowetsikaetzinirori tajorentsipanko: otzinkami, okonom-piropaeni, rowetsikashitziro jempe ishitowaatapiintzi nijaa. Ithonka raanakiri koriki Babilonia-ki. ¹⁴ Ithonkari raanakiro eejatzi okoekimento, itsikomento jamampo, rowantapiintawori ipaamarimenkite, ikitantapiintari samampo, maawoeni okaatzi rowetsikaetziro ashi tajorentsipanko. ¹⁵ Imatakiro eejatzi reewarite owayiripaeni, raanaki rirori ikaatzi rowetsikaetziro ooro eejatzi koriki: omarentsi eejatzi riraamentopaeni. ¹⁶ Ikantakoetziro otzimi apite otantotari nampitsi, rootaki janta jempe oshitowaatzi nijaa, eejatzi tzinkamintsipaeni okaatzi rowetsikaantakiri paerani pinkathari Salomón. Rootaki okaatzi rowetsikaantakiri ashi tajorentsipanko, tekatsi yotatsini jempe okaatzi otenatzi. ¹⁷ Janthari okantayita tzinkamintsi, okaatzi 18 ojanthatzi ojenokitzi. eenitatsi korikipata rowatzikaetakiri opatzikaakiki, ikaatzi ijanthatzi 3 ijenokitzi. Irijatzi rowetsikanteetantaka otantotsi, kameethari rowaneenkaetakiro. Iroka apite tzinkamintsi, tee ojamawaka ojenokitzi.

Ithonkaetantakariri isheninkapaeni Judá

¹⁸ Ikanta eewatziriri owayiripaeni, rotaeyakiri eejatzi iitachari Seraías, omperatajorentsitaarewo rini, eejatzi roshiyakaakiri Sofonías, irijatzi omperatajorentsitaarewo, eejatzi mawa kempoyaawentzirori tajorentsipanko. ¹⁹ Imatanakiri atziripaeni nampitawori nampitsiki, eewatziriri owayiripaeni, raanaki 05 atziri rompera-tanewo pinkathari ipankoki ikaatzi oñaapaakiri ijeeki nampitsiki. Tema royiitatzi atziri riyoteeri jempe ikanta rowayiriteeta. Raanaki ikaatzi 60 riroperori atziri, riitaki inahaetapaaki ijeeki nampitsiki. ²⁰ Ikanta irika Nabuzaradán, raanakiri ikaatzi rotaeyakiri ijeeki iwinkatharite Babilonia-jatzi, ari inampitawori rirori iiteetziro Ribla, ²¹ Rootaki ipatsite Hamat. Ari ikantakiri iwinkatharite Babilonia-jatzi: “Pompojeri.” Ari okanta raapithaetantakariri ipatsite Judá, raakiro itsipa atziri.

2 CRÓNICAS

24

Ipinkatharitantakari Joás

¹ Eemitatsi 7 rojarentsite Joás retantanakawori ipinkatharitzu. Tema 40 ojarentsi okaatzi ipinkatharitzu Jerusalén-ki. Iroka owaero riniro, oeta Sibia, oפוֹנְאָוּוּ roori iiteetziro Beerseba. ² Maawoeni rantakiri Joás kameethari okantaka iñaakiro Tajorentsi, ari ikaatakiri omperatajorentsitaarewo iiteetziri Joeada. ³ Irika Joeada, apite okaatzi iina, rootaki rowaeyakaakari. Tzimaki itomipaeni eejatzi rishintopaeni.

⁴ Okanta ojamanitaki, ikenkithashiretaka Joás rowetsikaero itajorentsipankote Tajorentsi. ⁵ Ipiyotakiri maawoeni omperatajorentsitaarewo, eejatzi isheninkapaeni Leví. Ikantakiri: “Panashitero maawoeni inampitsite Judá, pikowakoteri iyorikite Israel-paeni, jame owetsikaero itajorentsipankote Tajorentsi. Pishintsite, eero pojamaninkiro.” Roori kantacha, tee ithaamenta isheninkapaeni Leví, tee ithaankiwentziro ikantziriri Tajorentsi. ⁶ Ikanta pinkathari Joás, ikaemakiri omperatajorentsiperori iiteetziri Joeada, ikantakiri:

¿Iitaka kaari pithaamentanta ramantyaari koriki isheninkapaeni Leví eejatzi Judá eejatzi rashi Jerusalén-jatzi. Rootaki ikantakiri paerani Moisés, rompera-tanewo Tajorentsi, ikantakiri etakawori paerani pisheninkapaeni Israel riyoye rowetsikaetantyaari jempe ijeekaeyeni aawakaachari.

⁷ Tema iroka iiteetziri Atalía, rootaki owaero kaariperori, eenitatsi osheki oyaatakirori, ikyaayitaki itajorentsipankoteki Tajorentsi. Ikyaaki tajorentsipankoki raakiro okaatzi rashitakayitariri Tajorentsi. ⁸ Ikanta irika pinkathari, rowetsikakaantaki ashironaki, rowakiro opatzimooki tajorentsipanko, eejatzi roshiyakahaero otsipaki nampitsi. ⁹ Ari ikamanteetakiri maawoeni isheninkapaeni Judá, ari roshiyeeetakiri Jerusalén-jatzi, otzimatyé rashitakahaeyari Tajorentsi, rootaki iñaani paerani Tajorentsi, ikantakiriri Moisés, ijeekantakari ochempimashiki Israel. ¹⁰ Ari imatakiro, maawoeni jewaripaeni, maawoeni atziri, ipokaeyakini raminakiri, rotaneeri. Ari ikantatziro maawoeni kitejeri. Osheki koriki raakiri. ¹¹ Ikanta isheninkapaeni Leví, riitaki ayirori ashironaki jempe ijeeki pinkathari, okine raminero rirori. Ikanta iñaakiro tzimaki osheki koriki, ipokaki jankinatatsiri iyaemakaantani pinkathari itsipatakari aminerini antawaeyitatsini, riitaki owakiriri omperatajorentsiperori, rosokakiri koriki jaekiteentsiri. Aririka ithonkakiri raminakiri, rotaneeri. Ari ikantatziro maawoeni kitejeri. Osheki koriki raakiri. ¹² Ikanta pinkathari itsipatakari Joeada, ipapiintakiri koriki aminakaantzirori rowetsikaero tajorentsipanko, riitaki aminatsini amitakoterini rowetsikaero tajorentsipanko. Otzimatyé eejatzi ramine owetsikayitzirori oetarika, rootaki rowetsikanteeyaawori tajorentsipanko. ¹³ Ari retanakawo rantawaetanaki ikaatzi rowaetakiri rantawaete. Thaamenta ikanteeyani, rowetsikaero tajorentsipanko rashi Tajorentsi, imateero jempe okanta rowetsikaetakiro paerani. Kameethari ikanteero rowetsikaero. ¹⁴ Ikanta ithonkari, ikaemaetakiri pinkathari itsipatakari Joeada, ipaeri koriki tzimahaantapaentsiri. Riitaki rowetsikaetakiri jemperika ikowaeyirini ashi tajorentsipanko. Rootaki imatantapiintyaawo ipinkathateeri Tajorentsi, pitayeeneri patsipetakaani, pimateero eejatzi okaatzi rowetsikanteetakiriri ooro eejatzi koriki. Eeni ro rahi Joeada, osheki rowamaapiinteetaki ratsipetakaani kameethatzimotziriri Tajorentsi.

¹⁵ Roori kantacha, antyashiparitapaaki Joeada, ikanta imaperotaka, kamaki. Osheki okaatzi rojarentsite, okaatzi 130 ojarentsi. ¹⁶ Ikitaetakiri nampitsiki jempe inampitawo paerani pinkathari David, itsipataari jempe ikitata paashinjiztapaeni pinkathari. Riitaki pinkathariwentakiriri kameethaeni maawoeni Israel, raakameethatakiri Tajorentsi, aritaki roshiyakahaeri ikaatzi antawaetsiri tajorentsipankoki.

¹⁷ Tema kamaki Joeada, areeteeyakani rewaritepaeni Judá, owanaana ikimoshirewenteetakiri pinkathari. Ikowapiintaki ikaminaeteri rantantyaawo kameethari. ¹⁸ Ikanta ipiyapithatanaari tajorentsipankoki ijeekaki Tajorentsi, itajorentsite icharinipaeni paerani, osheki piyowentawaariri Asera, imatzitakawo eejatzi tajorentsiniropaeni. Rootaki ikijantanakari Tajorentsi, ikijanakiri Judá eejatzi Jerusalén. ¹⁹ Roori kantacha, rotyaantaki Tajorentsi osheki kamantantaniri, riitaki kantakahaeyawoni ipiyayitee ikemijanteeri Tajorentsi. Roori kantacha, tee ikowaeyeni ikeme okaatzi ikaminaantawitari kamantantaniri.

²⁰ Ikanta Zacarías, itomi omperatajorentsitaarewo Joeada, ijeekashiretantakari ishire Tajorentsi, ikatziyaka tonkaariki ochempiki, ikaminaakiri atziripaeni, ikantziri: “Iroka ikantzi Tajorentsi: ‘¿Iitaka kaari pikemijantanta eerokapaeni nonintakaani? ¿Iitaka pikowakowatantawori pashironkaawaetya? ¿Niyotzi pipakaakina eerokapaeni, ari noshiyaari eejatzi naaka, aritaki nowawijaakoteemi eeroka!’ ”

²¹ Roori kantacha irikapaeni, ikowaeyakini nopithokashiteri. Ishemyakiri, rootaki ikoyiri, ari okantzi Inintakaantani Tajorentsi.

ESDRAS

Inintakaantani Ciro

¹Tema tzimaki apaani ojarentsi ipinkatharitzo Ciro inampiki rirori Kyaako-weniki. Ari omonkaa-tyaari inaani Tajorentsi ikamantan-takiri paerani Jeremías. Ikantakaakari Tajorentsi pinkathari Ciro, ikamantante maawoeniki jaka ipinkathari-wentantzika, rojankineetero ikowa-kaantani rirori, ikante: ²“Naaka Ciro, iwinkatharite Kyaako-weni-jatzi, iroka noñaani nokantzi: Riitaki Tajorentsi, Inkite-jatzi, nintakaakinawori neewawentero pinkathari-paeni kepatsiki. Ishinetakina eejatzi nowiriinteero itajorentsi-pankote Aapatziyaweniki jeekatsiri iipatsiteki Judá-paeni. ³Eenitatsi-rika rashitari Tajorentsi, aritaki ineshironkat-kakiri. Riyaate Aapatziyaweniki iipatsiteki Judá-paeni, ramitako-tantero ipiriinteero itajorentsi-pankote Tajorentsi, Itajorentsi Israel, jeekatsiri janta Aapatziyaweniki. ⁴Eenitatsi-rika awijako-teentsiri rowayiri-teetan-takariri, eeniro-rika rañaayitzi jempe-rika-paeni, ramitako-tawaeri ijeeka-nampitziri, ipayiteri: koriki, ooro, ipira, otsipa ipashitan-tayitiri ikashiya-kaerori itajorentsi-pankote Tajorentsi wetsika-chani Aapatziyaweniki.”

Ipiyaawo Israel-paeni Aapatziyaweniki

⁵Ikanta rowetsikae-yanakani isheninka-paeni Judá-paeni eejatzi Benjamín-paeni, jewari-paeni, Ompera-tajorentsitaa-rewo-paeni, Leví-paeni, tema riiyitaki ikowashire-takaakiri Tajorentsi rowetsikaero itajorentsi-pankote Tajorentsi janta Aapatziyaweniki. ⁶Ramitako-tawaeri ikaatzi ijeeka-nampi-yitzi janta, ipawaeri koriki, ooro, ipira, okaatzi pinayita-chari, eejatzi otsipa okaatzi ipashitan-tayitakari. ⁷Riima pinkathari Ciro, ramaeri okaatzi ashitari itajorentsi-pankote Tajorentsi, raanakiri paerani Nabucodonosor rowayiri-tanta-kawori Aapatziyaweniki. Ikaatzi ipiyotakiri iyaapapankoteki itajorentsi-nirote rirori. ⁸Tema ithonka roepiya-yiteeri pinkathari Ciro, ipakiri Mitridate kempoyeeriri koriki raminiro kameetha okantayita, okantya ramayiteero. Ipapaeri rirori Sesbasar, reewarite Judá-paeni. ¹¹Iroka ikaatzi ipiyotaka koriki eejatzi ooro, ikaatzi 5400. Tema riitaki ramaeri Sesbasar roepiyeeri Aapatziyaweniki, itsipayi-taari noshikaa-rewo-paeni rompera-waeteetari Kompitaariki.

2

⁶⁸Ikanta ipokaeyakini jewari-paeni inaapaakiro itajorentsi-pankote Tajorentsi janta Aapatziyaweniki, ipiyoyi-tapaaki ipashiyi-tyaawori rowetsikan-teetee-yaawori itajorentsi-pankote Tajorentsi jaha ojeekakira. ⁷⁰Ari ijeekae-yapaeni irikaete Ompera-tajorentsitaa-rewo-paeni, Leví-paeni, maawoeni isheninka-paeni, mampaawae-tzinkari, aamaako-wenta-wori ikyaa-piinteetzira, eejatzi ikaatzi antawae-tatsini Tajorentsi-pankoki. Ari ijeekae-yapaeni maawoeni Israel-paeni inampiiteki rirori.

3

⁸Tema awijanaki apaani ojarentsi, riitaki apiteta-tsiri kashiri ijeekae-yapaeni itajorentsi-pankoteki Tajorentsi Aapatziyaweniki, ari reteeya-nakawoni rantawae-teeyini Zorobabel itomi Salatiel, Jesús itomi Josadac, eejatzi rirentzi-paeni, Ompera-tajorentsitaa-rewo-paeni, eejatzi Leví-paeni. Maawoeni ikaatzi piyayitaa-chari Aapatziyaweniki inoshika-witee-takari. Ari rowaetakiri maawoeni Leví-paeni, reteeta-nakari kaayi-teentsiri 20 rojarentsite, tema riiyitaki jewatakaan-teroni rowetsikae-teero itajorentsi-pankote Tajorentsi.

6

¹⁴Ari ikantakari maawoeni rantariperote Judá-paeni, eekiro riyaa-kaana-kitziro rantawaeri rowetsikae-yiteero, imonkaa-tziro okaatzi ikantziri Kamantan-taniri Hageo eejatzi Zacarías itomi Iddo. Tema imateero rowetsikae-yiteero, roojatzi ithonkan-takawori rantawaeri, imatakiro ikantakiriri Tajorentsi Itajorentsi Israel. Imatakiro eejatzi ikantakiriri pinkathari Ciro, Dario, eejatzi Arterjes, pinkathari-wentan-tatsiri Kyaako-weniki. ¹⁵Tema ithonkae-teero rowetsikae-teero tajorentsi-panko kitejeri mawa, kashiriki iiteetziri “Shipakiryari”. Tema rootaki 6-tatsiri ojarentsi ipinkathari-wentantariri Dario Kyaako-wenijatzi.

¹⁶Tema antawo roemoshirenkae-yakironi maawoeni Israel-paeni, itajorentsi-pankote Tajorentsi, itsipayi-takari isheninka-paeni noshikaa-rewo-paeni ikaatzi piyayitaa-chari, eejatzi Ompera-tajorentsitaa-rewo-paeni, Leví-paeni, ithaamenta-wentee-yakawoni.

JOB

Rashironkaa-waetaka Job

¹Eenitatsi janta Kaminaa-weniki apaani atziri iitachari Job. Kameetha-shireri irika atziri, tampatzika-shireri, ipinkathatziri Tajorentsi, iwinkani rirori kaaripero-tatsiri. ²Eenitatsi ikaatzi 7 itomi, mawa rishinto. ³Riroporori irika atziri rawijiri ikaatzi inampiteeya-woni ishitowa-piin-tzira ooryaa. Itzimi-motziri osheki ipira-paeni, osheki eejatzi rompera-tani-paeni.* ⁴Tema roetzinaarikotakawo rowawae-teeyani itomi-paeni ipankoki, retanakawo apaani itomi, otsipa kiteejeri itsipa itomi, imatakiro maawoeni itomi. Ikaemakaan-tziro mawa ritsiro akyoteri roemoshirenkae-yani, eejatzi rirawae-teeyini. ⁵Ikanta imonkaa-takiro roemoshirenka-waeta ikaateeya-kini, ikaemiri Job itomi-paeni, rowetsika-shire-takaeyaari. Okiteeje-tamane ipiriinta. Kachaamaetatsi itaawentziri itomi, retanakari apaani, eejatzi ikantakiri itsipa, ari ikantziri maawoeni ikaateeyinira. Tema ikanta-shire-tatzii Job: "Aamaashityaa kaariperotaki notyomi-paeni, ikijima-shire-tawae-takiri Tajorentsi." Ari ikantapiin-tatziro.

⁶Okanta paata riyateeya-kini ronampiripaeni Tajorentsi ikemijanteri oeta ikanteriri, eejatzi jatztanaka Yakatananiri rirori. ⁷Rojampi-tawakiri Tajorentsi irika Yakatananiri, ikantziri: "Jempema pipoñaana-kawoka?" Ikantziri Yakatananiri: "Nopoñaakawo janta nokinakina-waetzi nanashi-tawo maawoeni kepatsi." ⁸Ikantziri Tajorentsi: "¿Piñaakirima nompera-tani Job? Tekatsi oshiyaarini rirori janta kepatsiki, kameetha-shireri irika notyomyaayi, tampatzika-shireri, ipinkathatana naaka, iwinkani rirori kaariperori." ⁹Rakanaki Yakatananiri, ikantziri: "Jha! ¿Poshiyakaan-tzima, ipinkatha-tashi-tzimi Job?" ¹⁰¿Tema piñiuro osheki paminako-wenta-kiri rirori, eejatzi ikaatzi jeeka-panko-tziri, maawoeni okaatzi tzimimo-tziri? Pitajonka-wentakiniri maawoeni rantawaero, rootaki oshenitan-takari otzimi-motziri oeta-rikapaeni janta kepatsi-kinta. ¹¹Ajatyaa, pakotashiteri eeroka nimaeka, paapthateri okaatzi tzimimo-takiriri, aritaki ikijima-waetanakimi eeroka." ¹²Ikantziri Tajorentsi: "Piñaakiro eeroka okaatzi tzimimo-takiriri, pimatiro okaatzi pikowakiri. Eerowakya pikosheka-waetari iwathaki rirori." Piyanaa Yakatananiri ikenkitha-waetakaerira Tajorentsi.

¹³Okantaka ijeekaeyini itomi-paeni Job itsipa-teeyawo ritsiro rowawae-teeyani, rirawae-teeyini imiri ipankoki rantariti rirentzi.† ¹⁴Ari rareetapaaka kamanterini Job, ikantapaa-kiri: "Nojeeka-mintheetzi owaantsiki noshewa-takaeri kepatsi piwaakate, ari rowawae-teeyani eejatzi piyawo-tapaeni okaakiini.‡ ¹⁵Ari romapoka-shitaka rareeteeya-paakani koshintzipaeni, ithonkapaakiri rowamaapaakiri pomperatani-paeni, raanakiri maawoeni pipira-paeni. Apatziro noshiyaka naaka namimiro iroka ñaantsi."§ ¹⁶Tekiraatami ithonkiro ikenkitha-waetzi shiyeenchari ikamantantzi, areetapaaka itsipa, ikantapaa-kiri: "Ayiitaki ookatha-rentsi, othonkapaakiri otapaakiri pipira-paeni eejatzi ikaatzi aminakowen-tziri, othonkakiri maawoeni. Apatziro noshiyaka naaka namimiro iroka ñaantsi.* ¹⁷Tekiraatami ithonkiro ikenkitha-waetzi shiyeenchari ikamantantzi, areetapaaka itsipa, ikantapaa-kiri: "Ipokaeya-kini mawa rapatoyitzirowayirite Oshewa-weni-jatzi, rowayiri-tapaa-kina, ithonkanakiri raanakiri ikyakoe-tari pipira-paeni, rowamaana-kiri ikaatzi aminakowen-tziri rowamaantakari iyotsiroshithakite. Apatziro noshiyaka naaka namimiro iroka ñaantsi.† ¹⁸Eekiro ikinkitha-waewitaya shiyeenchari ikamantantzi, areetapaaka itsipa, ikantapaa-kiri: "Ijeekaeyini pitomi-paeni itsipa-teeyawori ritsiro rowawae-teeyani, rirawae-teeyini imiri ipankoki pantarite pitomi, ¹⁹omapoka-shitaka antawo tampyaa okinapaa-kiro ochempi-mashiki, othonkakiro eewokapaa-kiri pankotsi, opetaryaa-nakiro, anawiyaa-kiri maawoeni pitomi-paeni, kamaki. Apatziro noshiyaka naaka namimiro iroka ñaantsi."

²⁰Katziyanaka Job, itzijaa-nakiro iithaari okatsi-tzimo-neentana-kiri, rameetana-kiri iishi. Ari rotziwerowa-naka kepatsi, amananaka, ²¹ikantziri: "Nokaanki-mereki-tzitapaaka otzimantakinari ashitanari, Nokankimerekitanee eejatzi nopiyeero janta. Riitaki Tajorentsi pakinawori, rijatzi Tajorentsi aapitha-taanawori. Ijikimoshirewenteetero iwaero Tajorentsi!

²²Okantawitaka maawoeni iroka-paeni, tee ikaaripero-waetanaki Job, tee iñaawaetzi apaani ñaantsi karipero-tatsiri ikijimateri Tajorentsi.

2

¹Okanta otsipa kiteejeri rapiitakiro riyateeyini ronampiripaeni Tajorentsi ikemiri Tajorentsi oeta ikanteriri, eejatzi riyaatzitanaa rirori Yakatananiri ikemiri Tajorentsi oeta ikanteriri. ²Ikantawaeri Tajorentsi irika Yakatananiri: "Jempema pipoñaana-kawoka?" Ikantziri Yakatananiri: "Nopoñaanakawo janta nokinakina-waetzi nanashi-tawo maawoeni kepatsi." ³Ikantziri Tajorentsi irika Yakatananiri: "¿Piñaakirima nompera-tani Job? Tekatsi oshiyaarini rirori janta kepatsiki, kameetha-shireri irika notyomyaayi, tampatzika-shireri, ipinkathaperotana, iwinkani rirori kaariperori, aamawentacha tee ikoyi rowaariperotanti. ⁴Eenitziamaetacha ikaameetha-shiretzi, okantawitaka pinintakaa-witakina eeroka noshine-temiri

* 1:3 osheki ipira-paeni = 7,000 owisha, 3,000 camello, 500 rapiityita-paeni bueyes, 500 iyawoyote † 1:13 imiri = vino ‡ 1:14 piwaakate = bueyes § 1:15 koshintzipaeni = sabeos * 1:16 pipira-paeni = owisha. ookatha-rentsi = tariito, iwaamariti Tajorentsi opoñaakawo jenokinta. † 1:17 ikyakoe-tari pipira-paeni = camello

pikaaripero-takaerimi.” ⁴Rakanaki Yakatantani, ikantzi: “Eerorika ikoshekake-tari iwathaki apaani atziri, roojatzi inimowaeteri. Tema kantacha ishinetero apaani atziri maawoeni tzimimo-tziriri rowawijaa-kotantyaawori rañaamento eero ikamanta. ⁵Ajatyaa pantziteri itonki-paeni eejatzi iwatha. Aritaki ikijima-waetanakimi eeroka.” ⁶Ikantzi Tajorentsi: “Piñaakiri eeroka pimateri jempe okaata pikowakiri. Roo kanteencha eero pikoshekitari rañaamento.”

⁷Piyanaa yakatantani ikenkitha-waetakaerira Tajorentsi, roojatzi omatantanakari mantsiya-rentsi Job, ithonkanaka ipathaa-waetanaki iwathaki etanakari iitziki roojatzi iitoki. ⁸Ikanta Job, jeekawaetanaki jampomashiki. Raaki chomosheta, rootaki ikaentantari iwathaki.

⁹Okantakiri iina: “¿Roojatzi pikanta pikameetha-shiretzi? ¿Pikiji-matiri Tajorentsi, pikami!”
¹⁰Ikantanaki rirori: “¿Noená! Poshiya-kotakawo piñaawaetaki apaani tsinani kaari yowae-matsi-tatsini. ¿Tema ipaero Tajorentsi okaatzi kameetha-tzimo-teeri, eeroma ipaero eejatzi okaatzi akematsiyityaari? Okantawitaka maawoeni iroka-paeni, tee ikaaripero-waetzi Job, tee iñaawaetziro apaani ñaantsi karipero-tatsiri.

3

¹Ikanta iñaakiro Job okaatzi awijimo-yitakiriri, tee imaeritane, ñaawaetanaki riyakatziro kiteejiri itziman-takari paerani. ²Ishintsitanakiro iñaawae-tanaki, ikantanaki:

¹¹¿Iitaka kaari ookaanitanta paerani ashitanari eeniro omotzitana?
¿Iitaka kaari nokaman-tapaaka owakira notzimapaaki?

19

²⁵Roo kanteencha, niyotzi naaka añaatsi Owawijaakotenani. Riitaki kijakowen-teenani paata jaka kepatsiki.

²⁶Okantawi-takyaa oparyaa-pithayite iroka nomashi, Aritaki noñeeri Tajorentsi koñaatziro nowathaki.

27

¹Eekiro iñaawae-tanakitzi Job, ikantanaki:

“Ashi noyiro nokameetha-shiretzi, tekatsi ookakae-nawoni, Niyotzi naaka, tekatsi kariperori nantzimo-tanteri riyakowen-tanteetinari.”

30

²⁵Noshiyakaa-minthee-tziro kametha nokimo-shire-waete, opokimo-tashi-takina kaariperori. Noyaako-minthee-tziro nokoñee-tyaakote, opokimo-tashi-takina tsirenikaakiri.

²⁷Tee okaatzi ominthaaha-shiretana, Tema osheki kiteejeri nokemaatsiwaetyaa.

²⁸Owashiretakina, tee noñiiri ooryaa, Nokatziyaka ipiyo-tapiintaha asheninka-paeni, nokowako-witakari ineshironkatina.

31

²¿Jempema ikantinaka Tajorentsi Inkite-jatzi?

³¿Oetaka rantzimo-tinari Shintsi-perori poñaachari jenoki?

⁴¿Tema rowajankiteeri rirori antzirori mashirenka-taantsi?

¿Tema rowashironkayiri antzirori kaariperori?

⁵¿Tema iñiiri Tajorentsi okaatzi nantziri?

¿Tema riyotziro naatzika-yitzi jempe-rika-paeni nanashita?

⁶“¿Nokenki-shiryaama naaka notheeya-waetyaa?

¿Noshiyatyaama niyaayite namatawi-tante?”

⁶¿Rahaena Tajorentsi itena-mentoki,

Rootaki tampatzika-tatsiri otenatantzi, otenatziro okaatzi nantziri kameetha-tatsiri!

38

¹Ari rakanakiri Tajorentsi irika Job ijeekan-takawo tampyaa, ikantakiri:

⁴“¿Job! ¿Jempema pijeekika eeroka owakira nowetsikan-taka-wori kepatsi?

¿Pakina, kyaari-perorika piyotantzi!

⁵¿Tema naaka kowaentsiri jempe iweyaa-thapi-yityaa kepatsi?

¿Tema naaka monkaatan-takawori shiwitha iroka keepatsi?

⁶¿Tema naaka kijotakaa-kirori kepatsi nowetsikan-taka-wori?

¿Oshiyawi-takawo nowakityeeromi mapipaeni onampinaki pankotsi okijotan-tyaari?

⁷Tema rootaki nantakiri paerani nowetsikan-taka-wori iroka kepatsi, rakishiyeeen-kata-ha romampae-yani kiteje-takori ompokiropaeni,

Tema thaamenteeyachani irika ronampiripaeni Tajorentsi.

42

¹Rakanaki Job ikantana-kiri Tajorentsi:

²Niyotzimi naaka pimatziro maawoeni pithotyero,

Niyotzimi eeroka ashitawori maawoeni kenkishiryaaantsi. Tema tekatsi omani-mo-temini.

³Jempema noetaka naaka, eero otzimi-motantana niyotani, nokijo-shire-wentantyaawori pikaminaantzi?

Noñaawae-tashi-waetaka naaka, teemaeta nokemathatziro noñaawae-tziri,

Tema omapokakina tee noñaapiintziro naaka awijimotakinari, osheki okompi-tzimo-takina.

⁴Pikemi, nokoyi noñaanatemu.

Pakina okaatzi nojampi-timiri, piyoteena eejatzi.

⁵Tema nokema-shitzimi piñaawaetzi, tee noñiimae-tzimi,

Rooma nimaeka noñaakimi, naminakimi koñaatziro.

⁶Rootaki owatsima-waeta-kinari naaka,

Noñiuro nojeeka-waematsitaki jamampoki, eejatzi kaahashi-mashiki iñaantee-tinari nopakahaero noñaawae-tashi-waetari.

Rapiiteeniri Tajorentsi irika Job Otzimi-moteeri

¹⁰ Ikanta ramana-kotakari Job itsipamintha-tani-paeni, ikantakaa-kawo Tajorentsi awijimo-teeri ikemaatsi-waeta-kari. Tema ipaperoteeri osheki tzimimo-teerini Job, awijanakiro osheki-perotzi okaatzi tzimimo-witariri ketziroeni. ¹¹ Ipokaeya-kini rirentzi, ritsiro-paeni, eejatzi ikaatzi yotziriri paerani. Rakiyoteeya-kirini ipankoki. Osheki imoshireta-kayitakiri, ikantziri: “¡Aapa! Osheki rowashironkaa-kimi Tajorentsi, patsipe-takawo pikemaatsi-waeta-ka.” Ipashiyi-tapaakari ikaatzi areetaka-riri ipankoki, eenitatsi pakiriri koriki, itsipa ipayitakiri kantatepokitachari ooro. ¹² Itajonka-wenteeri Tajorentsi irika Job, rawijakaa-kiri jempe ikantawita ketziroeni. Osheni-pero-tanee ipirayitari.* ¹³ Itzimae 7 itomi, eejatzi mawa rishinto.

* 42:12 Osheni-pero-tanee ipirayitari = 14,000 owisha, 6,000 camello, 1,000 apiteyitatsiripaeni buey, 1,000 kawayo-paeni.

Mampaantsi

5

⁴Tajorentsi! Tee pinaamatawo eeroka kaari kamethatatsiri,
Eero okanta raapatziyee-mi kaaripero-tatsiri.

⁵Eero okanta itsipa-teemi kantakaa-perori-paeni.

Tema ikijaneentzimi eeroka ikaatzi antzirori kaari-perori.

22

Mampaantsi

Romampaani David Ikenkishirya Ishiya-pithateri Kowatsiri Rowamayeri

¹Tajorentsi! Notajorentsite! ¿Iita pookawentan-tanari?

¿Iita kaari pipokanta powawijaa-koteena?

¿Iita kaari pikemantana nashironkaa-waeta?

²Tajorentsi! Nokaema-witzimi kitejapaeteki, teemaeta pakana.

Nomawitakawo tsireni-paeteki, teemaeta netsinaryaa-kotzi,

³Roo kanteencha, eeroka tajorentsi

Tema pijeeki eeroka jempe romampahaeyani Israel-paeni.

⁴Eeroka rawentaaka paerani nowaejatzite-paeni.

Rawentaa-yitakimi, pookakaa-wenta-yitakiri eeroka.

⁵Ikwako-takimi pikijawen-tyaari, pimatakiro pookakaa-wenta-yitakiri.

Rawentaa-yitakimi eeroka, tekatsi owashiwentaayiteerini.

⁶Tema naaka atziri naawita, roo kanteencha ikimita-kaeta-kina chowitsi.

Osheki imaninta-waetakina atziri-paeni, itheenka-shire-waetakina.

⁷Ishironta-wenta-waetakina ikaatzi ñaayitanari,

Itsimetsi-kyaawae-teetakina, roteka-yina-waeta, ikanteeyini:

⁸“Piñaa-matsiteri awentaariri Tajorentsi. Añaawakiri aririka ramitako-teeri.

Tema ikantatzi osheki ineshironka-tziri, añaawakiri aririka rowawijaa-koteeri.”

⁹Tema eeroka kantakaakawo notzimantakari omotzitanahina ashitanari.

Eeroka kantakaakawo nawentaan-tzimiri eenirowa nothotzi noteni.

¹⁰Eeroka ashitakinari tekiraaha notzimi.

Eenirowa nojeeki omotziki ashitanari, eeroka Notajorentsite.

¹¹Eero pijeeka-pithatana inteena, tema okaakitaki nokemaatsi-waetyaa.

Tekatsi kijakowente-nani.

¹²Tema ithonka rotzikakina kijaneentanari, roshiyakari ipiyoteeyani waakapaeni,

Roshiyakari imashirenka poñaachari Kithoki-shaariki, ithonka rinkitee-yakinani.*

¹³Pahaankaeyakini ikaatzi kijaneentanari,

Roshiyakari manitzi rowari iwathatsite, pirinkae-kimashitaki.

¹⁴Tema noshiyakawo naaka nijaa ijakoe-tziri,

Tema thonkaka okitho-ryaayitaki notonki.

Oshiyakawo najankane iwyaaha-chari,

tema thonkaka iwyaahaka inthomoeki.

¹⁵Tema piryaa-kentsitakina, oshiyakawo opiryaatzi chomo-petoki.

Tsirekaka nonene nopatzi-thaanteki.

Tema pookakina jempe opiryaa-panetzi kepatsi nokami.

¹⁶Tema roshiyakari otsitzi ipiyowentee-yakinani kaari-perori, ithonka rinkita-paikina.

Iwena-waetakina nakoki eejatzi noetziki.

¹⁷Iyoshii-tashitaka nomashi, koñaa-pookitaki notonki.

Osheki ramina-mintha-takina kijaneentanari.

¹⁸Ipawakaakawo nomaatha.

Iñaaryaa-wentakawo riyotan-tyaari itzimi-rika ayironi.

¹⁹¡Rooma eeroka Tajorentsi, eero pookawentana!

Eeroka shintsi-takahaanari. Pipoki intsipaete pikijawentena.

* 22:12 waakapeni = toro

Rojankinatakiri David.

Rashi yotaanzirori omampahaantsi.

¹Amaanikiini noyeeri Tajorensi.

Ari rowayempitataan, ari ikemaena nokaemirira.

²Rowawijaakotaana nokamaemi ikitatanteetenarimi.

Rowawijaakotakina eejatzi oniyenami sampowatha.

Ikatziyakahaana okijopathatziira kepatzi.

Ramitakotaana nanashitantaari kameethari, tee nantziwawaeta.

³Roma-mpaakahaanawo owakirari omampahaantsi.

Eejatzi weshiryaaantsi, rootaki nokimoshirewentantariri Tajorensi.

Osheki ñaayitawakirori iroka, riyokitziwentayitakiro.

Roowa rawentaantanakariri Tajorensi.

⁴Kimoshireri ikanteeya awentahaeyarini Tajorensi.

Kaari aapatziyeyearini shamewaetatsiri,

Kaari amanariri tajorensiniro.

⁵¡Noyinkatharite! Tajorensi, pitajonkawentantapiintee,

Osheki poshiretapiintee,

Tekatsi oshiyeemini eeroka,

Noñaawenawitakawo nokamanteri itsipapaeni atziri okaatzi pitajonkawentantayitakira.

Roori kantzimaetacha oshekiperotanee jempe okaatzi kaari riyoteetzi.

⁶Tee pikowamatsiteero ramayiiteemi ratsipetakaani, eejatzi rashitakahaetemiri.

Tema pikemathatakahaanawo,

Teera intaani onimotemi itayeetzimiri pirahaatsi, eejatzi ikaatzi ramayitzimiri rashitakaayitzimiri.

⁷Pikeme nokante naaka: Ari nopokaki.

Tema rojankinatakoyitakina paerani.

⁸Ari onimotakina nanteemiro okaatzi pikowakayinari.

Oshyaawo pojankinashiretantatyeenawomi pinintakaantani.

Mampaantsi

Rojankinari David, ikantanaka Kamantantaniri Natán ishintsineentanakiri, tema riyotakoetakirowa rantakiro kaariperori imayempitakiro Betsabé

¹¡Tajorensi! Eeroka neshironkatantaniri, pikaminthahaena.

Tema eerokataki etakotantaniri, pipeyakoteenawo okaatzi nantakiri. ²Pipakaa-kahaenawo okaatzi kariper-otakaakinari.

Poetenteena nokaariperotakira.

³Niyotzi osheki nopiyathawaetakimi.

Tee omata nomaajantero nokaariperotakira.

⁴Apatziro nokaariperotzimotakimi eeroka.

Nantashitakawo okaatzi pipinkakaanari.

Tema okaate pikanteeri eeroka, kametha otampatzikate,

Eeroka kiteshireri pimatantawori pipiyakowentantzi.

⁵Tema kaariperotakina naaka, ari nokantzita owakira notzimapaaki.

Nokaariperotzita inthomoeki omotziki ashitanari, jaka anteetzirowa kaariperoyitatsiri.

⁶Pineshironkatziiri eeroka kameethashireri,

Piyo-shiryakahaanawo piyotaninka.

⁷Pikimitakaena poetentanteenawomi kaawoshirontsi, eero nopitsiwaetanta.

Pikaawoshiteena, aritaki nokitamaatane kameetha, ari nawijanakiro okaatzi okitamaatzi jiriniki.*

⁸Pikantakayaawo nokemanteeyaawori jempe ikimoshireteetzi, eejatzi jempe ithaamenteeta.

Piwiriintapookiteena powatsinaawaetakina.

⁹Pomanapithatyawo nowaariperonka eero piñaantaawo,

Posheteenawo maawoeni owariperotakinari.

¹⁰¡Tajorensi! Poeteshireteena.

Powakirateenawo noshire, notampatzi-kashiretan-teeyari.

¹¹Eero pookawentana,

Eero paapithatanawo Pitajorenka.

¹²Papiiteero pinintaakahaena pikimitaakiro paerani owakira powawijaakotakina.

Potapi-shire-tantenawo roopirori Pitajorenka.

¹³Rootaki niyotaanteeyariri theenkimawaetzimiri okantakantziro tee ikemijanteemi eeroka,

Ipiyashitanteemiri eeroka kaariperoripaeni.

¹⁴¡Apa Tajorensi, Owawijaakotantaniri! Pipeyakoteenawo okaatzi nompojantaki.

* 51:7 kaawoshirontsi = hisopo

Ari nomampaawenteemi riyoeantyaari eeroka tampatzikashireri.

¹⁵ †Tajorentsi! Pithaamenta-cheratakaena.

Nopinkatha-waante-tanteemiro nomampaani.

¹⁶ Tema te inimoteeme namashiwaetzimiri notayimiri natsipe-takaani.

Te pikowaeri okatziyeenkata iyachaarinka notaashiwaetzimiri.

¹⁷ Tema rootaki pikowaperoteeri eeroka Tajorentsi piñiina okatsi-tzimo-shire-teena okaatzi nantzimotz-imi.

Tema ikaatzi ikemitakaanteetari riiperori ratsipetakaetani itahaetziniriri Tajorentsi, riitaki atziri okatsi-tzimo-shiretziri iyaariperonka.

¹⁸ Paakameethateeri Kijakowentoni-jatzi, pineshironkateeri.

Papiiteero pipiriinteero otantopaeni Apatziyaweni.

¹⁹ Ari rinimoteemiri itahaetziri ratsipe-takaetani kameetha-pero-tatsiri,

Riitaki mapero-teeroni okatziyeenkate iyachaarinka itahaetemiri, maaroni ikaatzi rashitakaetzimiri itahaetziri.

Tema itahaetemiri ipiraetari tahaerontsiki.†

89

Mampaantsi

Rojankinee-takiro romampaa-wentee-tawo ikashiya-kaakiriri Tajorentsi pinkathari David

¹ Ashi nowaero nomampaeyaa, nomampaa-wenteero ineshironka-teena Tajorentsi.

Nomampaa-wenteeyaari, nokanteeri ikaate icharini-teeyaari: “Tee rookawentanta Tajorentsi.”

² Nokantee eejatzi: “Ashi poyiro petakotanta.

Tee pipaashini-tanitz, poshiyakawo inkite ashi oyiro jempe okanta roori.”

³ Ikantzi Tajorentsi: “Eenitatsi nokashiya-kaeriri ikaatzi niyoshii-teeri naaka.

Nokanta-pero-teeri nomperatanewo David, nokantziri:

“Eero nookawentaari ikaate picharini-teeyaari,

Naaka kantakae-yaawoni rashi rowaero ipinkathari-wentantee.’”

(Pishowi-teeyini, pipiyompi-teeyini eepichokiini.)*

⁵ Tajorentsi! Osheki ikimo-shire-wentakiro inkite-jatzi okaatzi pitajonka-wentantziri.

Osheki ikenkitha-takotakimi kiteshireriite ashi poyiro eeroka tee pookawentanta.

⁶ ¿Eenitatsima inkite-jatzi monkaat-yaarini Tajorentsi?

¿Eenitatsima oshiyarini Tajorentsi? Tema rawijiri riiperori jenoki-jatzi.’

⁷ Tema ipiyoteeyani kiteshireri-paeni ipinkatha-tziri Tajorentsi.

Maperori iriiperotzi rirori rawijanakiri ikaatzi piyowentariri.

⁸ Tajorentsi Ñaaperori! ¿Eenitatsima oshiyimini eeroka?

Eeroka shintsi-perori. Ashi poyiro pikyaaryoo-wentantziri.

⁹ Oztimimo-tzimi eeroka pishintsinka pomaeryaan-tawori otamakaatzi inkaari.

Pimatzitawo eejatzi oshinkiryaa-takaani tampyaa.

¹⁰ Potsinampaakiri Ajahaariweni, poshiya-kaantakari kaminkari.

Tema eeroka shintsi-shempari, pomishiyakiri pikoshekani.†

¹¹ Tema eeroka ashitawo maawoeni inkite eejatzi kepatsi.

Eeroka wetsikakiro kepatsi, eejatzi maawoeni tzimatsiri.

¹² Eeroka wetsikakiro okaatzi tzimatsiri katonkonta eejatzi kirinkanta.

Oshiyawaetaka omampaa-tyeeyaami ochempi Piyopathee-toni eejatzi Pinkaetoni, opaeriiri piwaero.

¹³ Tema eeroka shintsi-shempari, eejatzi okimitaka pako.

Tema osheki otsinampaantaki pakoperori.

¹⁴ Eeroka kameetha-shireri pipinkathari-wentantziri, eejatzi eeroka tampatsika-shireri.

Osheki petakotanta, oshiyakawo roomi jewata-piinteemini pikyaaryooperotani.

¹⁵ Tajorentsi! Tema osheki ikimoshiretzi atziri thaamenta-chari romampaa-wentzimi,

Oshiyakawo ranashi-tatyeemi jempe pikoñeetyaakotziri eeroka.

¹⁶ Ashi rowaero ikimo-shiretzi ipaeriiri piwaero.

¹⁷ Ari rajahaawenteemi, tema eeroka tampatzika-shireri.

¹⁸ Mapero, jempe pikanta eeroka, ari okanta pishintsinka, eejatzi powaneenkawo.

Tema apatziro pikanta-kaawo eeroka, aririka pikoyi, pimatziro pishintsi-takaana.

¹⁹ Ikimitawo Tajorentsi riimi otzikaako-mentotsi.

Riitaki Itajorentsite Israel, Awinkatharite.

²⁰ Paerani pikenkitha-waeta-kaakiri piiteshirerite, ikemakimi ishireki.

Pikantziri: “Noneshironka-takiri ñaaperori.

Nopinkathari-takaakiri ikaatzi niyoyaakiri nashitari naaka.”

²¹ Noñaaakiri nomperatanewo David.

Nojee-patzii-totan-takiri notajorenchaate.

† 51:19 ipiraetari = becerro * 89:4 Pishowi-teeyini, pipiyompi-teeyini eepichokiini = Selah † 89:10 Ajahaariweni = Rahab = Egipto

²¹ Ashi noyiro notapi-wako-tantee-yaari nako.
Ari oshintsi-shempa-takahaeri noshempa.

²² Eero rotsinampaeri ikaatzi koshekariri.
Ari ikimitee-yaari kaari-perori, eero rotsinampaeri.

²³ Naaka thonkirini ikaate owayirityaari.
Nothonkaeri ikaate kijaneenterini.

²⁴ Tema kijokiro nokanteeri noneshironka-teeri,
Okantakaawo ipaeryaa-piinteero nowaero otzimimo-tantee-yaariri ishintsinka.

²⁵ Ari nokanta-kaakyaawo ipinkathari-wentantee ijeeki inkaariki.
Imatero eejatzi ipinkatharite ijeeki nijaaki-paeni.[‡]

²⁶ Ari ikantee-teena: “Tajorentsi! Eeroka ashitanari,
Eeroka Notajorentsite, poshiyawa mapi nomana-mento omatantari nawijakotee.”

²⁷ Nokimita-kaanteeri naaka nantarite notyomi.
Riitaki awijirini ikaate pinkatha-wenteeroni kepatsi.

²⁸ Rashi royi noneshironka-teeri rirori.
Eero aminaashita okaatzi nokashiya-kaakiriri.

²⁹ Tema rashi rowaero ipinkathari-yitee ikaate icharini-teeyaari.
Ari ikantee-tatyero eeniro iñeetziri ooryaa jenokinta.

³⁰ Aririka ipakaakiro itomi noñaani,
Eerorika riyata-kaero ithotyahero okaatzi niyotaa-kiriri,

³¹ Aririka ipiyatha-takyaawo nowinka-kaantani,
Eerorika ikemjantziro nokanta-kaantani,

³² Ari nowajankitaakiri ipiyatha-takina,
Nopajawenteeri ikaariperotakira.

³³ Eero nopakaemaetawo netakotee-yaari.
Nojokiro-peroteeyaari, ashi noyiro notsipa-tyaari.

³⁴ Eero nomaejantziro okaatzi nokashiya-kaakiriri.
Eero nomaeritzi nokanteri okaatzi nokaman-takiriri.

³⁵ Tema Naaka Tajorentsi kashiya-kaakiriri,
Eero namatawi-tziri David, okaatzi nokantakiriri:

³⁶ “Ashi royi picharini ipinkatharitee pinampiki,
Ari ikantee-tatyero ipinkatharitee eenirowa iñeetziri ooryaa eejatzi kashiri.

³⁷ Ari ikantee-taatyeya ijeeki, roshiyaari kashiri,
Ashi rowaero ijeekae inkiteki.
(Pishowi-teeyini, pipiyompi-teeyini eepichokiini.)

91

Mampaantsi

⁹⁷ Tema poshiya-kaakiri Tajorentsi riimi itekatsitan-teetari, rootaki pawijako-tantaari.
Poshiya-kaakiri Tajorentsi Jenoki-jatzi riimi pinampi.

¹⁰ Eero othonkaemi kaari-perori,
Eero omateemi imantsiyanka ikaatzi jeeka-nampi-tzimiri.

¹¹ Aritaki rotyaanteemi Ronampiri Tajorentsi,
Riitaki aamaako-wentemini jempe-rika pikinayite.

¹² Tema riitaki thomaawa-kimini
Eero pompojan-tawae-tapaaka mapikinta.

103

²⁰ Ronampiri tajorentsiite, tzimatsiri ishintsinka, pithaamentee-yaari Tajorentsi!
Tema eerokaete antzirori okaatzi ikantzimiri.
Paamawentyaa, eero pipiyathatari rompera-tzimiri. ²¹ Eerokaete maawoeni rowayirite, pikimo-shire-wenteeri Tajorentsi!

Eerokaete romperatani, panta-piinteeniri ikoyiri rirori! ²² Eerokaete maawoeni rowetsikani Tajorentsi,
Pajahaa-wentee-yaari maawoeni jempe-rika-paeni ipinkathari-wentantzi!
Tema najahaa-wentari naaka Tajorentsi noshireki!

119

⁸⁹ Tajorentsi: Ari ashi owaatyero piñaani jenokintaki.

⁹⁰ Eeroka kyaaryoowenteerini maawoeni ikaatzi añaatsiri paerani, eejatzi ikaatzi añaatsiri nimaeka, eejatzi ikaatzi tzimaatsini paata.

Eeroka owetsikakirori kepatsi, rootaki opoñaantari otzimi.

⁹¹ Maawoeni okaatzi pinintakaantakiri, ari ashi owaatyero otzimae.

[‡] 89:25 Kantako-tachari jaka, riitaki Tajorentsi kantakae-yaarini pinkathari David ipinkatharite ipoñaakyaawo Antawoki Inkaari, rijatzi pinkathari-tatsini poñaachani antawaaki eniki.

Tema maawoeni okaatzira tzimatsiri oshiyawaetakawo riimi pomperatani.

⁹²Eeroka kimoshiretakaakinari piyotaakina.

Eeromi piyotaakinami, aritaki aakinami nowashirenkari.

⁹³Eero nopeyakoneenteero pikantakaantani,

Tema ari okanteeya pijeekakahaena kameethaeni.

⁹⁴Powawijaakotaana, tema pashitaanaha,

Nokemijantanakiro pikantakaantani.

⁹⁵Kijokero rowawitakina thaenkantzinkari ikoyi ithonkaatenami.

Roori kantzimaetacha eekiro niyaatakaatziro nomonkaatziro pikantakaantani,

⁹⁶Noñaayitakiro thonkanitachari maawoeni oetarikapaeni,

Rooma pinintakaantani, ari ashi owaetaateero roori.

148

Rajahaa-wentari Tajorentsi maawoeni rowetsikani

¹¡Pajahaa-wentee-yaari Tajorentsi inkiteki!

¡Pajahaa-wentee-yaari ojenokiperotzinta!

²¡Pimateero eeroka ronampiripaeni tajorentsi, pajahaa-wentee-yaari!

¡Eeroka rowayiritepaeni inkite-jatzi, pajahaa-wentyaari!

³¡Eejatzi eeroka ooryaa, kashiri, pajahaa-wentyaari Tajorentsi!

¡Pimateero eeroka ikaatzi oorenta-chari, pajahaa-wentyaari!

⁴¿Pajahaa-wentee-yaari eeroka, Jenoki-pero-jatzi,

Pimateero eeroka, nijaa jeekatsiri inkiteki!

⁵Pajahaa-wentee-yaawo iwaero Tajorentsi,

Tema apatziro iñaawaetaki rirori, wetsika-yitanakimi eeroka-paeni.

IKAMANTANTAKIRI ISAÍAS

6

¹Ikanta ikamae pinkathari Uzías, ari noñaawyaatakari Tajorentsi ijeeki iwinkatharimentoki, ipamankantakawo ikithaari tajorentsiipanko. ²eenitatsi jenokintaweri paamathaeteentsiri rowaatzinkaka ipatziitoki. eenitatsi 6 ishiwankiri. Apite ishiwankiri ipashikapootantari, apite okanta ipashikantari iwathaki, apite raantari. ³Apiiitziro ikanteeyini:

“Kiteshire, Kiteshire, Kiteshire rini, shintsiperori Tajorentsi,

Ipamankantakawo rowaniinkawo kepatsi.” ⁴Ikanta ikamenitanaki iñaawaetzi, antawoete omoyekanaka ashiroki tajorentsiipanko, kachaariinka okantanaka tajorentsiipanko. ⁵Ari nokantashiretanaki: “¡Ikantamatsiteetana, nimaeka nokame! Nokitateeya Nowinkathariteki Tajorentsi Shintsiperori. Kaariperopaanteri nini, nojeekimotziri atziriite kaariperopaanteri.” ⁶Ikanta apaani jenokintaweri oshiyakawori paamari, ipokashitapaakina. Ramakotaki paamarimenki raakiri taapokimentotsiki, ⁷Rontsirokakiro nopaanteki, ikantana:

“Pamine, ontsirokakimi pipaanteki paamarimenki.

Ithonkaemiro piyaariperonkari,
Ipeyakoeteemiro pikaariperowitakaha.”

⁸Ari nokemaki ikenkithawaetanaki Awinkatharite, ikantzi:

“¿Iitaka notyaanteri? ¿Iitaka jatatsini ikamantante?”

Nakanaki naaka, nokantzi:

“Naaka potyaante.” ⁹Ari ikantanakina:

“Pimatero, pikamanteeri atziriite, pikanteri:

‘Arika pikemawitya, eeromaeta pikemathatziro.

Arika paminawitya, eeromaeta piñiuro.’

¹⁰Eeroka kantakahaeyaawoni ikijoshiretanteetyaari,
witayempitari ikanteetya, imawityaakiyiite.

Rootaki eero ikowichaataanta,

Eero ikemanta,

Eero ikenkithashiretanta,

Tee ikemijantzi, rootaki eero rawijakotantaawo.” ¹¹Nokantziri:

“¡Noyinkatharite! ¿Okaateka ojamanite iroka?”

Ikantzi rirori:

“Arika ithonkaeteeri paata jeekatsiri nampitsiki,

Kaankipanko okanteeya pankotsipaeni,

Kaankiitya okanteeya eejatzi osheki owaantsi.

¹²Ramaeri Tajorentsi thaankiini atziriite,

Kaankiite okanteeya nampitsiki tekatsi nampiteeyaawoni.

¹³Itzimerika añaneentsini apawopaeni,

Aritaki ithonkaetaki eejatzi irikaete, roshiyeyaawo itowaetziro meta ari ookanakiro isankahani.

Apatziro oshookamatsitee opiriniki.”*

7

¹Okanta inampiite Judá-paeni ipinkatharitzira Acaz itomi Jotam icharini Uzías, ikenkithashiretaka Rezín iwinkatharite Siria-jatzi, raapatziyaari Peka itomi Remalías iwinkatharite Israel-paeni rowayirityaari Judá-paeni. Ikoyi ikye inampiiteki, teemaeta imatziro. ²Ari ikamanteetakiri pinkathari Acaz itsipatakari ikaatzira jeekapankotziriri, ikanteetziri: “Raapatziyaakari Siria-jatzi Isaías. ³Ari iñaanateeri Tajorentsi Isaías, ikanteeri: “Paanakiri Acaz piotonkyotyaaari pinkathari Sear-jasub othapiki nampitsi roonkanaateetzirowa nijaa, iteetziri ‘inatsiryaapankaatakotakira kiwawaerentsi?’

⁴Pikanteri pitomi:

‘Paamahaeya, tekatsi pithaawanteeya,

Tontashireri pikantya, eero pithaawantari apite oshiyakawori okachaatzii paamari,

Irikaete Resín, Siria-jatzi, eejatzi itomi Remalías,

katsimaki ikantaka ayimatziro mashirenkari. ⁵Irika Siria-jatzi itsipatakari Efraín-iite itomi Remalías,

ikowaeyakini rowashironkayimi. Ikanteeyakini: ⁶“Jame aapithateri iipatsite Judá-paeni. Jame omintaaweri ikine aapithateri iipatsite. Arika aakiro kepatsi riitaki owaeri itomi Tabeel

ipinkathariwentee.” ⁷“Roori kantzimaetacha ikantaki Tajorentsi: “¡Eero imatziro! ⁸Tema Damasco

rootaki otzinkamintsitari inampitsite Siria-jatzi.

Riitaki Rezín iwinkatharitewitari Damasco-jatzi.

Arika awijaki 65 ojarentsi, aritaki ithonkaeteeri Efraín-iite eero iñahaeteero inampiite.

⁹Rootaki Samaria otzinkamintsitari inampi Efraín-iite.

* 6:13 Ikantakoetziri jaka “eepichikiini ikaete,” roojatzi ikantakoetzitari “itzimawita paerani 10 atziri, apanimacheeni añatsiri.”

Riima itomi Remalías riitaki iwinkatharitetari Samaria-jatzi.

Eerorika pikyaaryooteeyini, aritaki ithonkaetakimi eejatzi eerokaete.”¹⁰ Iroka otsipa ikantakiriri Tajorentsi irika Acaz: ¹¹“Pikowakoteri Pitajorentsite Tajorentsi roñaayemi kaari piñaapiintzi, rootaki piñeeri piijekira otapinaki kepatsi, piijekira eejatzi ojenokiperotzira jenokinta.”¹² Rakanaki Acaz, ikantzi: “Tee okameethate noñaantawaetyaari Tajorentsi nokowakoteri roñaayena kaari noñaapiintzi.”

¹³Ikantanaki Isafas:

“Pikeme isheninkaete pinkathari David. ¿Iitaka pikijaneentakiriri atzirite, pikijaneentzitarima eejatzi Notajorentsite?

¹⁴Riitaki Awinkatharite oñaayemironi kaari piñaapiintzi:

Ari owaeyantaki tsinani kaari yoterini shirampari,

Itzime otomi, iitya Emanuel.

9

¹Eero ojamanitzimaeta ikemaatsiteetya. Ari retakawo Tajorentsi rowashiwenteeri Zabulón-iite eejatzi Neftalí-ite. Rooma paata kyaariperori okanteeya nampitsi Halilea jempe ipiyotapaa atziri kaari ashenkanta janta inkaarecheraki, intatsikero antawaaki nijaa Jordán.

²Riitaki oshiyakawori ikinatyeeemi otsirenirikitzira, riitaki ñaayiteeriri ootamentotsi.

Otsimankakowitakari raampari kathatayeri ikineemi sarinkaweniki.

Kimiwaetaka ijeekaatyeeemi okiteenkatzira.

³Poshekyakiri atzirite,

Poemoshirenkaperoteeri riroriite.

Maawoeni ikimoshirewenteeyimini oshiyawaeteeyaawo ikimoshirewenteetziro arika rowiiteero pankirentsi,

Oshiyawaetyaawo ikimoshirewenteetziro arika ranteteeyaawo ashaahawontsi.

⁴Tema pontsiparyaakowenteeri eeroka romperanawaeteetari,

Powatsinaaryaakoteeri ishinsineentawaeteetziro,

Ikaatzi ikemaatsitakaayitari reewawenteetziro.

Kimiwaetaka paerani paperaatantakariri Madián-jatziite.

⁵Itayiteeteeri isapaatote owayiri-paeni ikamenitakayitziro ranashitantari.

Itayiteeteeri ikithaari iraatkiri iraanzi.

⁶Tema tzimaki eenchaanikiri ishinetakayiri Tajorentsi. Ipakiri shintsinkantsi ipinkathariwentante.

Ikanteetzi: Kempoyaawenta rowaeteniri ikenkithashiretari, Tajorentsi kaari roetsinampahaetziri,

Añaari Ashitaanari, Pinkathariwentantatsiri ijeekaetzira kameethari.

⁷Irijatzi pinkathariwenteerini ichariniiyitari David,

Ithonkya ikemakoeteero ishintsinkari.

Okantaetateeya ijeekaetee kameethari,

Ashi owatyero ipinkathariwentantee,

Tampatzikashireri rinaatye, kameethashireri ikantante,

Ari okantaetaatyeeyaani etanakyaawo nimaeka.

Thaamenta ikanteeya, Tajorentsi shintsiperori.

14

¹Ikanta Tajorentsi ineshironkateeri Jacob-iite. Riyoshiiteeri Israel-paeni, roepiyeeri rashiteeyaawo iipatsite. Ipokaki paashinijatzzi, itsipateeyaari inampiki Jacob-iite. ²Raakameethateeri paashinijatzziite irikaete Israel-paeni, ramitakoteeri ipiyayitee inampiki. Imateero Israel-paeni, romperataari shirampariite eejatzi tsinaniite. Ikaatzira omperawaetakariri paerani Rirori, ipiyataari rirori, rompera-tanewo rowaeri. ³Arika rowatsinaaryaakotaami Tajorentsi pikemaantsiwaetakaha, powashiretakawaetaha, rashiminthateetzimira romperatzimi, ⁴aritaki pithaenkaeri pinkatharitatsiri Babilonia-ki, pikante pomampaeya:

“¿Pamineri irika! ¿Jempe okinakika romperawaetakae paerani?

jempe ikantakiroka ithonkantakawori nampitsi ijeekira ooro!

⁵Itzinkahapithateeri Tajorentsi ipajamento irika kaariperori,

rootaki rotaeyapiintziri pinkathari,

⁶rootaki ipajawaetantakariri atzirite, tema antawoete ikijaka,

rootaki ipinkantakariri nampitawori jemperikapaeni, tema antawoete amashirenkari okantaka.

⁷Kameethari ijeekaetee maawoeniki kepatsi, tekatsi koshekawakahaachani.

Kimoshireri ikanteeya ikaemawaeteeyeni.

⁸Eekiro othaamentayita inchatopaeni jeekatsiri Líbano-ki, kimiwaetaka okenkithawaetateeyeni santari,

Okante: “Tema rashiryahaetakimi eeroka, tekatsi pokatsini itowaena naaka.” ⁹Antawoete ikoshekawaka kaminkaripaeni otapinaki, pokaki otonkyotawaemi.

Kakintetaki ishire kaminkariite, ikaatzi jewatatsiri paerani kepatsiki pokaki otonkyotawaemi.

Ikaatzi pinkathariwentziri paerani atzirite tee ijeekae nimaeka iwinkatharimentoki.

¹⁰Maawoeni iñaawaeyitee, ikantawakahaeya:

‘Pimatziawoma eeroka tee otzimimoteemi pishintsinkari,

poshiyakotaanawo naakaete.’

¹¹Jempe okineeroka pishamenkari, eejatzi oyameninkari piwiyompimento. Shitziinka okantaka pimaantari, chowiyitaki eejatzi pipashikawo.

¹²¡Eeroka iiteetaweetari Sariwoto!

jempe iitaka rowaryaheetantakimiri.

Osheki atzirite pipinkathariwentaki,

roori kantzimaetacha rowaryahtakimi jaawi.*

¹³Pikantashirewitaka: "Nateete jenoki jenokintaki,

Nowetsike nowinkatharipankote nawijanakiri ompokiropaeni ijeekira Tajorentsi.

Ari nojeekeri janta katonkonta, ochempiki ipiyotapiintaha itajorentsitetashiitari.

¹⁴Niyaaperote jenoki nawijanakiro ojenokitзира menkori,

Noshiyaari Jenokijatzi."

¹⁵¡Tema piyaatashitaka inthomoeperotzira ipinkathariwenteetzirira kaminkaripaeni!

¹⁶Pampoyaa royemi ikaete ñeemini,

Antawoete raminaminthetemi, ikante:

‘¿Riima irika atziri ithaawakaani kepatsijatzi,

thonkirori nampitsipaeni?

¹⁷Riitaki owaankiityaakirori kepatsi tekatsi nampiteeyaawoni,

ithonkairo maawoeni nampitsi. Tee ishineteeri ijeekashiwaeteeyani ikaatzi raayitakiri.’

¹⁸Kamayitaki maawoeni pinkathariwentakiriri paashiniijatziite jempe ikitayitaka,

apaanipaeni ikitataka riroriite.

¹⁹Rooma eeroka, rookaetakimi inteena kitataarewomashiki,

Roshiyakahaetakimi shitzitatsiri kaarashi,

Roshiyakahaetakimi eejatzi shitziwari,

arika rompojawakahaeyani atziri, rookaetakiri impeetaki opiyotaha mapi.

²⁰Eero roshiyakahaetzimiri itsipa pinkathariyitatsiri ikaatzi ikitaaetakiri, tema pimaperotakiro pinampiite,

pompojaki pisheninkapaeni pinampiki.

Eero ikijotzi rañe isheninkapaeni kaariperori.

²¹Powetsikya okine pompojeri itomipaeni, okantakaantziro rompojantzira ipaapate,

Eero ikenkithashirewaetantaawo ipinkathariwenteeri nampitawori kepatsiki, eero ishenitantaawo nampitantaawoni kepatsiki.

²²Iroka ikantaki Tajorentsi shintsiperori:

"Nokoshekatyeeyaari irikaete, nothonkaeri Babilonia-jatzi,

ikaatzira jeekatsiri janta, rowaeyaniite eejatzi ichariniite.

29

¹³Ikantakina Pinkathari:

"Okaatzi icheraacheraawaetziri irika atziri, oshiyawaetakawo okaakishiretayeena,

Ipinkathapaantetashitana, teemaeta ikenkithashiretakotena kameethaeni, inteenashireri rowanaanaa.

Oamenahashiwaeta ipinkathawitana, riyotaantashiwaetawo rametari rirori.

¹⁴Rootaki napiitanteeyaawori noñayeeeri kaari iñaapiintzi atzirite, kempoyaa ikanteeyaani.

Nopeyapithateeri riyomento yotaniwitachari.

Nopeyapithateeri ikenkithashiretani kenkithashirewitachari."

40

¹Iroka ikantzi Pitajorentsiti:

"Poetzimoshirenkaeyeenani. Poemoshirenkaeyeenani nonampikika.

²Pinintathateri piñanateri nampiwitawori Jerusalén-ki.

Pikamanteeri, pikanteri: 'Ari okaatapaaki romperaetzimi, ipinakowenteetakiro pikinakaashitani,

Imaperotakimi rowajankitzimi pikaariperotakira.'"

³Icheraapaaki, ikantantapaaki:

Powameethateeniri Tajorentsi ikinapaakira ochempimashiki,

Poshiyakaahaeniri Tajorentsi itampatzikaetziro awotsi.

⁴Omameripathatee otenkanaayitzira,

Okarenipathayitee ochempi,

Okaatzira otenkanaayitzi nimaeka, okaatzira ochempimashitzi,

Karenipankaari okanteeya.

⁵Roñaahanteero Tajorentsi rowaniinkawo, ipiyoteeya atzirite ikaatzi ñahaerori.

Riitaki Tajorentsi kenkithawaetakirori iroka ñaantsi."

53

¹¿Iitaka kemijanteroni okaatzi akemakiri?

¿Iitaka ñaakirori ishintsinkari Tajorentsi?

* 14:12 Riitaki roshiyakahaetzi jaka iwinkatharite Babilonia-jatzi roshiyari "Sariwoto," riitaki oshiyakowitakariri ompokiro ikenkithatakotapiintakiri Canaán-jatzi, ikanteeyini: "Riitaki atajorentsiti awijiriri itsipa tajorentsityitatsiri jeekatsiri ochempiki.

²Ikimotataakaiki nomperatani ijeekanikira Tajorentsi,
Roshiyakaakiri owakira parithatatsiri pankirentsi,
Rooma kepatsi kaari oshookanta pankirentsi,
Tee orooperotzi okameethate, tee owaneenkata,

Tekatsi ñaamatyaawoni okantawaetaha,

³Maninta royiro maawoeni atziri, tee ikoyiro.

Antawoete okatsitzimotziri atziri, rametakawo okantzimoshirewaetari.

Roshiyawaetakari kaari ñaamataawo ñahaeteri, manintaarewo oyiri, tee akenkithashiretakoteri.

⁴Omaperotatya, riitaki aanakirori akemaatsiyitakari,

Irijatzi aanakirori akemaatsiwaetari.

Tema riitaki owatsinaawaetakiriri Tajorentsi,

Riitaki owajankiwaetakiri, riitaki owañaawaetakiriri eejatzi.

⁵Rojatahaetakiri okantakaantziro ipiyathawaetaka,

Ikemaatsitakahaetakari okantakaantziro iyaariperonkari.

Ikanta rowajankitzitakiri rootaki ijeekantaari kameethaeni.

Ikanta rowatsinaetakiri, roojatzi retsiyatakotantaari.

⁶Atzipinawaetaki aakaete maawoeni oshiyawaetakari owisha tzipinari, akinawaetashitaka jemperikapaeni,

Riitaki kantacha Tajorentsi, ratsipetakaakari irika ayaariperonkari aakaete.

⁷Ipajawaeteetakiri, ishinetaka tee ikaaniwaetzi,

Tee ñaawaetzi eepichokiini ikenkithawaetapaente.

Roshiyakaetakiri rahaetziri owisha rowamahaeteri.

Roshiyakari owisha tee ikaemaawaete arika rameeteeteri,

Ari ikantakari rirori, maeriri ikantaka.

⁸Tsinampashireri ikantakaakari, tee ariperori okaatzi ikantakowiteekariri.

Ikanta rowamahaetakiri, tee itzime itomipaeni.

Rowamahaetakiri ikantakaantziro natzirite.

⁹Itsipatahaetakiri kaariperoshireri ikitaetakiri,

Itsipatahaetakiri kaminkari atziri katsimashireri,

Tekatsi iyaariperonkari rirori,

Tee itheeyapaantetapaentya.

¹⁰Tee ishintsineenteri Tajorentsi ikemaatsitakahaeyaari.

Riitaki kowashiteencha ratsipetakowentyaari kaariperori, rañaanteeyaari, ñaayitanteeyaari ichariniiyitari.

Riitaki kantakaantakirori omatantakari rantawaeri Tajorentsi.

¹¹Osheki ikemaatsiwentakawo ñaantawori kitejiinkari, osheki ikimoshirete arika ñaahaero awijeentsiri.

Irika tampatzikashireri nomperatani osheki rontsiparyaakowentee, riitaki ikemaatenatakaayita iyaariperonkari atzirite.

¹²Roejeekaeri Tajorentsi ijeekamentoki riroperoriite, itsipateeyaari shintsiperori oetsinampaanteentsiri,

Tema ishinetaka ikamimotante, roshiyakaetakiri riimi kaariperori,

Riitawitaka ikematentakahaetakari iyaariperonkari osheki, rowatsinaryaakotairi kaariperoshireriite.

54

¹Iroka ikantzi Tajorentsi:

“Okantawitaka tee powaeyeya, maaniromanthaki pinawitaka, roori kantzimaetacha antawoete pinkimoshiretee.

Tee pikemaatsiwitya powaeyante, pithaamenteeyaani.

Osheki tzimaatsini pitomipaeni okantawitaka imaninteetakimi, pawijaero nimaeka tzimatsiri oemi.[☆]

²Poemotero pipankonaki eero pithaawakaawo pomaankero pijeekantakari.

Pishiryeeero oojotantari, pikentakotero kameethaeni,

³Tema osheki poewawahayiteeya.

Piyaate pisheninkaki otsipaki nampitsi, inampiteeyaawo ochempiki jempe tee inampiiteetawo.

⁴Eero ominthaawashiriimi, riroperori pikantya, tekatsi kaweyawaetemini, tekatsi pikaaniwente.

Pimaesantero pikantaha paarani pikaaniwenta, eero pikenkithashireteero rowinkatharyeetemi pikinankaritzira,

⁵Oshiyawo riimi Tajorentsi ñanteeyaatyemini.

Iroka iwaero Tajorentsi shintsiperori, riitaki pinakowenteemiri, Tajorentsi rini Itajorentsite Israel, Itajorentsite jaawijatzi.

⁶Poshiyakawo ookaarewo ewankawo, ashironkaawaetachari,

Roori kantzimaetacha ikaemaemi Pitajorentsite, ikanteemi:

⁷“Eepichoki nookawentakimi, roori kantzimaetacha antawoete netakotzimi nopiyashiteemi notsipateeyemini.

⁸Antawoete nokijapaenta, eepichokiini nookawentakimi, Roori kantacha ojamani okanteeya noneshironkateemi.”

Rootaki iñaane Tajorentsi, pinakowenteeri.

⁹“Noshinetakiniri Noé, nokantakiri: ‘Eero apiiteero oonkaeya kepatsi.’

eenitatsi noshinetakimiri eejatzi eeroka, nokantzimi: ‘Eero napiiteero najariimataami.’ ¹⁰ Ataakawitya tonkaariki, pookawita ochempi,

Eero napakaero noneshironkatzimi eerokaete, eero pipakayiro paapatziyawakaa eerokaete.”

Ari ikantzi iñaawaetaki Tajorentsi, neshironkaperotzimiri.

¹¹Rowashironkahaetani nampitsi, atsipetakawori tampyaa, tekatsi kantemini.

Naakataki piriinteeroni potanto nowetsikanteeyaawo porekatsiri mapi.

Osheki owanawo okanteeya otantotsi.

¹²Antawo nowetsikayiteero pankotsi, poreryaari okanteeya mapi nowetsikantyaawori.

Oshiyawo oporeryaatzi nijaa opatzimooki.

¹³Niyotaayiteeri maawoeni notomiite, ijeekayitee kameethaeni.

¹⁴Tontashireri pikanteeya pitampatzikashiretee, pijeekashiwaeteeyani eero ishintsineenteeteemi,

Eero pithaawashiwaeta, eero okantzimoshirewaeteemi thawankantsi.

¹⁵Arika ikoshekaetemi, tee naaka kantakahaeyaawoni,

Roori kantacha, aritaki poetsinampaakiri eeroka ikaatzi maemanetemini.

¹⁶“Pikeme, naakataki owetsikakiri kotsiroempeki antawaeteerori paamari rowetsikayitzi omanamentotsi.

Naakataki owetsikakiri eejatzi thonkantaniri.

¹⁷Tekiraata otzimeeta omanamento materoni athonkante,

Santziko powaeri kantakowaetemini.

Noshineteeniri naaka ikaatzi antawaetanari: roetsinampaante.”

Riitaki Tajorentsi iñaawaetzirori iroka.

61

¹Ijeekantana ishire Tajorentsi,

Tema Tajorentsi riitaki tajorentsitakaakinari, rotyaantakina noñaayeeniri ashironkaenkari Kameethari Naantsi.

Nowatsinaryaakoteeri okantzimoshirewaewitari.

Nokenkithatakahaeri romonkyahaetziri nontsiparyaakowenteeri.

Nojeekakaashiwaeteeyaari ikaatzi raakaanteetziri.*

²Nokenkithatakoteero raakameethatanteera Tajorentsi.

Ikjakowentee Tajorentsi ikaatzi kijaneenteeri.

Rotyaantakina noemoshirenkaeri owashirewaetachari,

³Namantheeteeri ikaatzi okantzimoshirewaetari Sión-jatzi eero ijeekantawaetaawo samampoki,

Kimoshireri ikanteeya eero rowashirewaetaawo,

Kameñeenka ikanteeya roma-mpahae eero ikantakantawaeta ithaakyaate.

Iiteeteri ‘inchato tampatzikashireri’, riitaki Tajorentsi pankitakiri roñaahantantyaawori rowaniinkawo.

* 61:1 Paminero Lc 4.18-19

JEREMÍAS

23

²³Iroka ikantaki Tajorentsi inaawaetzi, ikantzi:

“¿Kaarima naaka Tajorentsi jeekatsiri inteena, jeekita-chari eejatzi okaakiini?

²⁴¿Eenitatsima materoni romana-pitha-tena?

Apatziro naaka nothotyiro nojeekantawo maawoeni, nojeeki kepatsiki eejatzi inkiteki.

Tema naaka Tajorentsi naawaetzirori iroka ñaantsi.”

25

Ipokaki sorarotan-taniri ikinapaakiro katonko

¹Tema okaataki 4 ojarentsi ipinkatharitari inampiki Judá-paeni irika Joacim, itomi Josías. Ari ñaanaatakiri Tajorentsi Jeremías ikamantakiri oeta awijimo-terini isheninka Judá-paeni. Tema owakira okaataki apaani ojarentsi ipinkatharitzu Nabucodonosor Kompitaariki. ²Ikamantan-takiro Jeremías ñaani Tajorentsi, ithonka ikemayitaki Aapatziyaweni-jatzi, eejatzi otsipaki inampi-paeni Judá-paeni, ikantaki: ³“Paerani awijiki okaatzi 23 ojarentsi retanta-nakawori Tajorentsi ikamantanawo ñaani. Tema owakira retanta-nakawori Tajorentsi ikamantana rootaki ojarentsi 13 ipinkathari-tantari Josías, itomi Amón janta inampiteki Judá-paeni. Rootaki ñaani nowawijayimiri eeroka-paeni, osheki napiita-kimiro nokaman-tzimiro. Roo kanteenchá, tee pikemaeyini. ⁴Tema rotyaantaki romperatani Tajorentsi, iyamanta-nirite, teemaeta pikemijantziri eerokapaeni, osheki pipiyatha-takari. ⁵Iroka ikamantee-takiriri, ikantee-tziri: ‘Pipakaero pikaaripero-waetzi, tee opantawo. Aririka pipakahaero, aritaki piyeekae kameetha janta kepatsiki ikashiya-kaakimiri Tajorentsi, ashi powaero piyeekae janta. Tema rootaki ikashiya-kaeta-kimiri eerokapaeni, eejatzi ikaate picharini-teeyaari. ⁶Eero pipinkatha-waetziri tajorentsi-niro. Eero rompera-waetzimi eejatzi. Eero pikijashiryaakaawaetari Tajorentsi, pipinkatha-waetziri powetsikani-paeni eeroka. Aririka pikemijantakiro iroka, eero rowajankiteemi.’ ⁷Pikemi ikantzi Tajorentsi: ‘Osheki pipiyatha-takina eerokapaeni. Maperori powatsimaakina pipinkatha-waetakiri pitajorentsi-nirote. Tema okantakaawo pipinkatha-waetakiri, aritaki piñaakiro iita awijimo-temini.’

⁸Rootaki ikantawori Tajorentsi Naaperori, ikantzi: ‘Tema pipiyatha-takina nokanta-witzimiri, ⁹piñeena nokaemiri maawoeni nampitawori katonkonta, nokaemiri nomperatani Nabucodonosor, pinkathari-tatsiri Kompitaariki, ipoki, ithonkemi rowayiri-tyaami pinampiki, ithonka-nakiri eejatzi nampitsi-paeni jeekana-nampi-tzimiri. Ashi powaero ithonkae-teemi, rootaki ithaa-wakaeta-piintyaa, osheki ipinkaero. ¹⁰Naaka kantakae-yaawoni ikyaan-yaari irika-paeni pinampiki, eero ikemaetee thaamenta-waeta-chani ikimoshirete, tekatsi aawakaa-chani, eero ikemaetee toonka-waeta-tsini, tekatsi nampitee-yaawoni ootachani tsireniriki. ¹¹Ari okamaetyaahae nampitsi, tekatsi inahaetee ithonkaero maawoeni. Okaate 70 ojarentsi rompera-waetemi pinkathari-tatsiri Kompitaariki. ¹²Aririka omonkaa-takyaa 70 ojarentsi Kompitaariki, ari nokimitahaeri maawoeni nampitawori Oshewa-weniki, nomateri nothonkaeri, ari nothonkaeri eero ñahaeteeri. Naaka Tajorentsi, ashitawori ñaani iroka.

29

Rojankinari Jeremías rashi Noshikaa-rewo-paeni

¹Iroka rojankinari Kamantan-taniri Jeremías. Rootaki rojankina-takiri ijeekira Aapatziyaweniki, rotyaantziniri antari-pero-paeni inoshikae-takiri. Rotyaantziniri eejatzi Ompera-tajorentsitaa-rewo, Kamantan-taniri, eejatzi Aapatziyaweni-jatzi inoshikakiri paerani Nabucodonosor raanakiri Kompitaariki. ²Aripaete rotyaantaki jankinarentsi ishitowan-taari pinkathari Jeconías inoshikae-tantariri otsipaki nampitsi, eejatzi ikan-takiro iina pinkathari, ikaatzi inampinatari ipankoki pinkathari, jawayita-tsiri Aapatziyaweniki, maawoeni Judá-paeni, yotzirori rowetsika-waetzi eejatzi eshiro-pakori-paeni. ³Riitaki amakirori jankinarentsi Elasa, itomi Safán, itsipatakari Gemarías, itomi Hilcías. Riitaki rotyaantaki Sedequías, iwinkatharite Judá-paeni, riyaaero Kompitaariki ñiñiri Nabucodonosor. Iroka okantzi jankinarentsi: ⁴“Iroka ñaani Tajorentsi Naaperori, Itajorentsite Israel. Rootaki ikowawi-takari ikamanteri nampiwtawori Aapatziyaweniki, ikantakaakawo inoshikaeteri Kompitaariki, ikanteeri: ⁵‘Piwetsiki pipanko-paeni, pinampi-tyaawo janta. Pipankite powayityaari. ⁶Paawakaeyiteeya, itzimantyaari pitomi-paeni eejatzi pishinto-paeni, ari ikimityaari rirori-paeni raawakaayiteeyaa itzimantyaari itomi-paeni. Pishenite, eero pishineta ithonkaetemi. ⁷Pantawaete eero pikoshekanta jempe piyeekaki, pikantena noneshironkatemi. Aririka noneshironkateri ashitawori inampi, rootaki neshironkantaansi piñiiri eerokapaeni. ⁸Naaka Tajorentsi Naaperori, Itajorentsite Israel, pikemi nokante: Paa-mawentyaa ramatawi-tzimi-kari kamantan-tawitachari, ñaawyaa-taniri-paeni ikaatzi pojatekan-takari jaka. Eero pakakotziri imishiwaero. ⁹Aririka ikenkithate ipaereero nowaero, theeyaantsi. Tee naaka otyaanterini.’ Rootakira ikantakiri Tajorentsi. ¹⁰Rapiitakiro Tajorentsi, ikantzi: ‘Aririka pimonkaa-takiro eerokapaeni piyeekaeiyini Kompitaariki okaate 70 ojarentsi, aripaete noneshironka-teemi, aritaki noepiyeemi pinampiiteki, rootaki nokantzi-takimiri paerani.’

¹¹Ikantzi eejatzi Tajorentsi: ‘Tema niyotzi naaka nokenkishiryaa jempe nokantemi pijeeka-yitan-teeyaari kameetha, eero pashironkaa-waetanta, aritaki pinintahaeyaa paata. ¹²Aripaete pikowako-teena, pamaneena, aritaki nokemakimi okaatzi pikowako-tanari. ¹³Pithotyaaako-teena, aritaki piñahaena. Tema kyaaripero pikyaaryoo-wenta-shire-teena. ¹⁴Aritaki, piñahaena. Eero apiita okaatzi piñiiri nimaeka. Tema nahaemi maawoni jempe pijeeka-yitaki nampitsiki. Nopiyoteemi. Aritaki pipiye jempe pinampitawo paerani inoshikan-teeta-kimiri. Naaka Tajorentsi, kantatsi.’ Aritaki ikantzi iñaawaetaki Tajorentsi.

32

¹Okanta ojarentsi 10 ipinkathari-tantari Sedequías iipatsiteki Judá-paeni, ari iñaanateeri Tajorentsi irika Kamantan-taniri Jeremías. Okaataki 18 ojarentsi ipinkatharitziri rirori Nabucodonosor. ²Tema itapotakiro Aapatziyaweni rowayirite-paeni pinkathari Kompitaari-jatzi, romonkyahaetakiri rirori Kamantan-taniri Jeremías iyaankiiteri-teki pinkathari-tatsiri iipatsiteki Judá-paeni. ³Tema riitaki Sedequías pinkathari-tatsiri iipatsiteki Judá-paeni omonkyakaan-takiriri, ikantziri: “¿Itaka pikamantantari eeroka pikantzi: ‘Iroka ikantzi Tajorentsi: Noshine-takiro iroka nampitsi ikosheka-waetyaawo iwinkatharite Kompitaari-jatzi, aritaki ikyaaki jaka nampitsiki.’”

33

¹Ari rapiteero Tajorentsi iñaanateeri Jeremías, ijeekira iyaankiiteri-teki jempe romonkyahaetakiri, ikanteeri:

¹⁴“Paata aritaki notyaanteemi kameethari naantsi okaatzi nokashiya-kaakiriri paerani iwinkatharite Israel-paeni, eejatzi iwinkatharite Judá-paeni.* ¹⁵Paata aritaki nokanta-kaakyaawo itzimi icharinityaari David, oshiyawoni oshooka-pirinitzi inchato kamawiteen-chari. Kameetha-shireri ikan-teeyaa ipinkathari-wentantee rirori, itampatzika-shiretee. ¹⁶Aripaete rawijako-yitee isheninka-paeni Aapatziyaweni-jatzi ari ikantee-yaari eejatzi maawoeni Judá-paeni, eero ithaawa-waetee inampiki. Rootaki owaetakaan-terini ikanteeteri: ‘Tajorentsi tampatzika-shire-tanta-tsiri.’” ¹⁷Ari ikantzi Tajorentsi iñaawaetaki, ikantzi: “Aritaki itzimae icharini David rashi rowaero ipinkathari-wenteeeri isheninka Israel-paeni.”

* 33:14 iwinkatharite = ipankoki

EZEQUIEL

18

Antayiteeri apawopaeni

¹ Ipokaki Tajorentsi nojeekira naaka, ikantakina: ² “¿Iitaka kaari okoñaatanta inampiki Israel ikenkithawaeteetziri paerani ikanteetziri: ‘Arika ithotero ashitanari kachori chochoki, riitaki itomipaeni tsiyaekitee raekiki.’” ³ Naaka Tajorentsi, pikemena nopaeriuro nowaero, eero papiiteero eeroakaete pikenkithawaeteero ikenkithawaetziri paerani Israel-paeni. ⁴ Naaka ashitari maawoeni atziri, nashitari ipaapateetari eejatzi itomipaenipaeni. Ikaate kaariperotatsini, otzimatye ikame.

28

Kaariperori ñaantsi ikamanteetziriri pinkatharitatsiri nampitsiki Tiro

¹ Ipokaki Tajorentsi jempe nojeeki naaka, ikantakina: ² “Shirampari, eeroka noñaanatzi, piyaate pikamanteri iroka ñaantsi pinkatharitatsiri nampitsiki Tiro:

‘Iroka ikantaki Tajorentsi:

Owanaana piñaaperowaetaka pishireki,
pipinkathatashitakari tajorentsiniro
riitaki jeekaentsiri iwinkatharimentoki tajorentsiniro
othonka otapotakimi inkaare.
Tema eeroka tee pitajorentsitz, atziri pini,
eeroka kenkithashiretashitacha apaniroeni ijeekitantakimi riyomento tajorentsiniro.

³ ¿Poshiyakaatzi pawijakiri okaatzi riyotanitari Daniel?

¿Tzimatsima nomanimotzimiri kaari piyotzi?

⁴ Tema roori piyotani, okaatzi paawiiri eeroka
pimatakiro otzimimotzimi osheki koetyiimotzimiri,
piyeekitakiro powantariri ooro eejatzi koriki.

⁵ Osheki pashiminthatawo eeroka pipimantawaetzi
poshekyaaikiro pashaahawo,
rootaki pashaahawo ñaaperotakayimiri pishireki.

⁶ Rootaki ikantantari Tajorentsi:

Pantzirorika riitaki yotanitakayimiri tajorentsiniro,
⁷ nokantakahaeyaawo ipoke paashinijatzi atziri rowayiritemi,
mataperori iyatsimate atziripaeni,
riitaki ameroni rojataamento rowamayemi,
eeroka rompoje, owanaana pikameethatzi, yotaniri,
aritaki papaawaeteeya pookawenteeyaawo powaneenkawo.

⁸ Rookaetemi inthomoyaaki,
eerowa pikamita niyankyaaki inkaare.

⁹ ¿Eekiroma pikenkithashiretatziri tajorentsiniro,
arika piñaawakiri ikaate maemanetemini?

¡Arika rotaeyemi ompojemini
tekatsira piitya eeroka atzirimacheeni pini!

¹⁰ Rowamayemi paashinijatzi atziri,
poshiyeyaari rompojeetziri kaariperoshireri.

Naaka Tajorentsi, kenkithawaetatsiri,
aritaki nokamantakimi.’” ¹¹ Ikantakina eejatzi Tajorentsi:

¹² “Atziri pini eeroka, iroka omampahaantsi pomampaakotyaari pinkatharitatsiri nampitsiki Tiro, pikanteri:
Iroka iñaane Tajorentsi, ikantzi:

Owanaana pikameethawitaka eeroka, yotani pikanta, owaneenkaki pikanta.

¹³ Pinampiwitakawo pankirentsimashiki Edén-ki, rashitakaawitakimiri Tajorentsi,
Osheki owaneenkataka okantakawo kantawaeyitachari mapiki poreryaari.

Pithatanitari ooro rowetsikaetakimiri owakira pañaanaki.*

¹⁴ Eeenitatsi aayitatsiri, paamaawentyaari, piyeekaki ochempiki itajorentsitakaakiri Tajorentsi.
Panashiwaetzi jempe ipiyotapaa ompokiro.

¹⁵ Tekatsi pikinakaashitya, kameethari pikanta owakira rowetsikaetakimi
Roojatzi pikaariperotantanakari.

¹⁶ Tzimanaki osheki pashaahawo, osheki pikoshekawaetanaka, owanaana pikaariperotanaki.
Rootaki nookantakimiri, tee nokowe piyeekimotena.

* 28:13 Ikanteetziri jaka “mapiki poreryaari”, riitaki ikanteetziri eejatzi: rubí, crisólito, jade, topacio, cornalina, jaspe, zafiro, granate eejatzi esmeralda.

Nomishitowakimi pijeekawitaha ochempiki rashitari Tajorentsi.

Riitaki omishitowakimiri aayitatsiri, pitsipawitari pinampitawo ompokiromashiki.

¹⁷Piñaakiro powaneenkata, owanaana piñaaperotanaka pishireki.

Osheki omajontyaanakimi pishipakiryaaanakira.

Nookakimi jaawi, osheki pikaanitaki piñaakirira raminaminthatakimi pinkatharipaeni nomishitowakimira.

¹⁸Owanaana pikaariperotaki, maperori okoweenkataakimi pashaahawo,

Iwinkani rowaeta pitajorentsipankote.

Rootaki nowantakari paamari jempe pijeke eeroka, riitaki thonkaemini itaayimi.

Iñahaemi pisamampotee jaawi.

¹⁹Maawoeni atziri ikaate ñahaemini, osheki ithaawakaemi.

Koweenkaki pikanteeya. Ashi powaero eero pitzimae.”

DANIEL

7

Tsimeripaeni Koweenkatatsiri

¹ Roojatzi ipinkatharitz Belsasar janta Babilonia-ki, etanakawori ojarentsi ipinkatharitanaki, ari imishitaki Daniel, Ikanta ikakitanakira, rojankinatakotakiro okaatzi imishitakiri. Iroka rojankinatakiri:

² Noñaawyaataka otampyaataki osheki, opoñaapaaka oetarikapaeni, otamakaatakiro inkaare.

³ Ipoñaashitanaka ishitowanaki inkaareki tsimeri antariyitatsiri, ikaatzi 4. Rinashiyiita. ⁴ Etakawori arityaawetaka manitzi, roori kantzimaetacha tzmimaetacha ishiwankiri roshiyakari pakitha. Naminawakirira, ithokiteetakiri ishiwankiri. Rowiriinteetakiri kepatsiki, ikatziyakiri roshiyakaakiri ikantawaeta ikatziyaka atziri. Rowaetzitakanari ishire, ari rathatakiri jempe ikantawaeta atziripaeni.

⁵ Apitaneentsiri tsimeri ariityaawitaka maeni, itzinaaki apaani rako, ratsikaki mawa imeriki. Nokemaki ikanteetakiri: Panashitya, poyaari tsimeri, jempe ikaate piñaamatyaari.

⁶ Mawataneentsiri tsimeri ariityaawitaka kashekari, roori kantzimaetacha tzmimaetacha ishiwankiri okaatzi 4. Tzimaki eejatzi iitopaeni okaatzi 4. Rowaetakiri ipinkathawentante.

⁷ Niyataakaakiro nomishiwaetzi tsirenirika, ari noñaakiri irika itsipa tsimeri 4-tapaentsiri. Koweenkatatsiri, ithaawanteetani, shintsiperori. eenitatsi raeki antawo mapikyaanikiteentsiri. Rowakawo maawoeni, rowaariperotakiro, raatzikakiro tzmahaantaneentsiri. Tee roshiyari itsipa tsimeri nomishitakiri. eenitatsi ichee okaatzi 10 iitoki.

⁸ Nokempoyaamintheetziro icheepaeni, noñaatziri itsipapaeni oshitowanaki ichee ewonkiperotatsiri. Inowikyeetakiro otsipa mawa ichee jeekawitachari, ipoyaatakiro. Iroka ichaanikiri, eenitatsi ooki oshiyakari itzimimotziri atziri. Tzimitacha opaante, ari oñaawaetaki, osheki ajahaawentantzi.

Riyakatantamento Tajorentsi

⁹ Niyataakaakiro nomishiwaetaki, noñaaki

jeekamentotsi owaneenkatachari. Ari ijeekanaki Antarikitapaentsiri.

Kitamaaki okantaka ikithaari, ariwaetaki okitamaatzi jiriniki. Ari okantzitaka iishi, oshiyawaetakawo roomi iwitziri owisha kitamaaperotatsiri.

Paamaperotaki jeekamentotsi, ari okantzitari tzmatsiri oshiyakawo oshiyantari shiyakomentotsi.

¹⁰ Paamataki ariwaeta nijaa, opoñaapaaka janta ijeekakira rirori.

Jataki inteena pinkathatakiri janta,

mataperoperotaka rishekiperokitaki ikaatzi katziyimotakariri okaakiini ikatziyakaha rirori.

Ari ijeekapaaki itzinkamipaeni, retapaakawo rapatotapaaka,

itzintaryapaakiro jankinarentsi.

¹¹ Niyatakaamintheetziro namineero okaatzi awijeentsiri, nokemaminthatakiro okaatzi ikenkithatakotziri ichaanikiri, tema owanaa ajahaawentawaetantaka. Omapokashitanaka rompojeetakiri tsimeri, ioweteetakiri, rookaetakiri paamariki itaantyaari. ¹² Ikanta itsipapaeni tsimeri koweenkatatsiri, ikantakahaetakari tee otzimimotziri ishintsinkari. Roori kantacha ojamanitaki ishineteetakiri rañaahae roojatzi paata iyomaatanteeyaari.

¹³ Eekiro nomishiwaetatzisi tsirenirikiriki.

Omapokashitanaka ikoñaatapaaki apaani pokaentsiri oshiyakariri itomi atziri,

ikinapaa menkoriki,

riyaatashitziri Antarikitatsiri,

rontsirokapaakari ijeekakira rirori.

¹⁴ Ikantakahaetakari otzimimotziri ishintsinkari, rowaneenkawo, iwinkathankari, opoñaantyaari ipinkathariwenter atziripaeni jeekayitatsiri jemperika janta,

ipinkathariwenteetziri jemperikaeni, kemathatawakaawori iñaani jemperikaeni.

Ashi rowaatyeero ipinkathariwentantee,

tekatsi materini rookakayiri ipinkatharitzira.

¹⁵ Naakataki Daniel, nokemakiro rooteentsi akinani nothaawankari. Okantzimoneentawaetakina okaatzi nomishitakiri. ¹⁶ Nontsirokapaakari apaani katziyeenchari janta, nokowakotakiri rooñaawontenawo okaatzi awijeentsiri. Rakanakina, ikantanakinawo maawoeni oetarikapaeni ikanteetziri, ikantzi:

¹⁷ Irika tsimeri koweenkateentsiri kaateentsiri 4, riitaki oshiyakaawentachari pinkatharitatsini paata ikaate 4, riitaki pinkathariwentantatsini paata kepatsiki. ¹⁸ Roori kantacha paata, riitaki ashiteeyaawoni itajorentsitakaanani Jenokiperotatzisi, ashi rowaatyeero ipinkathariwentantee."

¹⁹ Nokowaki niyotakoperoteeri 4-tapaentsiri weyaantapaakawori tsimeri, irika kaari oshiyawakaachari itsipapaeni, tema riitaki koweenkaperotatsiri: eenitatsi osheki raeki mapikiteentsiri, ishetaki roshiyakawo kitamaari koriki. Rowakawo maawoeni, ithonkakiro, raatzikawaetakiro tzmahaanteentsiri. ²⁰ Nokowaki eejatzi niyotakoperoteero ichee kaatatsiri 10, niyotakotero eejatzi ichaanikiri tzmatsiri ooki eejatzi

opaante, ajahaawaetachari. Noñaakiro rawijanakiro jempe okanta antawotzi otsipa ichee, okantakaan-takiro ikahaaki mawa ichee jeekawiteenchari ojeekantyaari roori. ²¹ Okanta noñaakiro ichee owayiri-takari itajorentsitakahaetani, oetsinampaawitakari. ²² Roojatzi rareetantakari Antarikitsiri Jenokiper-ajatzi, rotzikaawentakiri itajorentsitakaani, tema monkaapaetepaaka ipinkathariwentante irikapaeni itajorentsitakaani.

²³ Tema ikantzi:

“Irika 4-tapaentsiri tsimeri, rootaki oshiyakaawentachari okaate 4 ipinkathariwentantee janta kepatsiki, eero roshiyakayiro otsipa, tema ithonkero maawoeni okaatzi tzimatsiri kepatsiki, rowaariperoteero, raatzikaero okaate tzimahaantatsini.

²⁴ Iroka ichee kaatatsiri 10, roshiyakaawenteetzi pinkatharitatsiri kaatatsini 10.

Ipinkatharite rirori arika awijaki kantakotachari.

Roojatzi rowinkatharyaantakyaari itsipa pinkathari. Eero roshiyaari itsipa etanakawori, rowinkatharyeeri ikaate mawa pinkathariwitachari.

²⁵ Ikemaeri Jenokiperajatzi, ikowero ithonkerimi itajorentsitakaani Jenokiperajatzi.

Ikowawitya rowashiñaero jempe okantawaeta riweshiryaawentari tajorentsitsatsiri.

Ikowawitya eejatzi rowashiñaero Ikwakaanteetzi.

Ari imawityaawori awijaneentakirika mawa ojarentsi.*

²⁶ Roori kantzimaetacha paata, aripaetera ijeekapaaki Jewari raminakotantyaari.

Aritaki rowinkatharyaakiri, roojatzi ithonkantakyaari, ashi rowaatyeero ithonkaeya raperoteeya.

²⁷ Roojatzi ikantakahaeteri itajorentsitakaani Jenokiperajatzi ipinkathariwentantantyaari.

Riiyitaki pinkathariwenterini maawoeni otzimimowitari ishintsinkari, rowaneenkawo, iwinkathankari, jemperika ijeeki kepatsikinta. Ashi rowatyeero ipinkathawentante. Ikemijanteri maawoeni atziri jeekatsiri kepatsikinta.

²⁸ Ari okaatzi roñaayeetakinari. Naakataki Daniel. Okantzimoneentanakina, oeteryaakina. Tekatsitzi-maeta nokamantakoterori.

* 7:25 Kantakotachari jaka “awijaneentakiri mawa ojarentsi”, rootaki ikanteetziri: “apaani ojarentsi, ojarentsipaeni eejatzi oniyankitzi-matakirika ojarentsi.”

JONÁS

¹Ikanta Tajorentsi iñaanatakiri Jonás, itomi Amitai, ikantziri: ²“Piyaate Naana-weniki, pikamanteri atziri-paeni nokoyi nothonkiri, tema nokemaki naaka jempe ikanta ikaariperoyitaki.” ³Roo kanteencha Jonás, tee ikemijantzi. Ikenkishiryaaka ishiya-pithateri Tajorentsi riyaae Owaneenkaarini. Ari iñaaki antawo amaatako-mentotsi, rooteentsi oshitoyi Makaariniki. Ipinatakiro rotetan-tyaari, otetanaka rirori. ⁴Roo kanteencha, ikantakaakawo Tajorentsi otampyaate inkaariki, antawo otamakaa-tanaki. Tema rooteentsi okoteemi amaatako-mentotsi. ⁵Antawo ithaawanaki aminirori amaatako-mentotsi, ramanawi-takari atziri-paeni itajorentsi-nirote. Rowiinkaki rashaahawo eero otsitsiyanta amaatako-mentotsi. Tema ikiitapaaka inkaahanki Jonás inthomoe-kinta amaatako-mentotsiki. Imaaperotapaakitzi janta. ⁶Jatanaki reewarite aminirori amaatako-mentotsi jempe romaryaaka Jonás, ikantapaakiri: “Iita pantziri jaka pochokintzi! Pipiriintel! Pikowakoteri Pitajorentsite. Ineshironka-teeta, apiinki-kari.”

⁷Ari ikantanaki aminirori amaatako-mentotsi, ikantzi: “Pipoki, jame añaaryaatyaa ayotant-yaari iita kantakaantzirori añaantawori iroka kowaenkateentsiri.” Imatakiro iñaaryaa-teeyakani. Iñaatziiri riitaki Jonás kantakaan-tzirori.* ⁸Rojampi-takiri, ikantziri: “Pikamantena, ¿Iita añaantawori kowaenkatsiri? ¿Litaka pipokantari jaka? ¿Jempe pipoñaan-nakari? ¿Jempe iitaka pisheninka?” ⁹Akanaki Jonás, ikantziri: “Naaka isheninka Heber-paeni, nopinkatha-tziri Inkite-jatzi Tajorentsi, riitaki wetsikakiro inkaari eejatzi kepatsi.”[†] ¹⁰Antawoete ithaawanaki, ikanteeyini: “¿Jempe pikanta-teetenaka?” Tema yotanaki ishiya-pitha-tatyaari Tajorentsi, tema aritaki ikantzi ikamantaki. ¹¹Eekiro ikantee-tanaki-tziiri: “¿Jempe nokantemika opakaan-teeyari otamakaatzi?” Tema eekiro omapero-tanakityaa otamakaatzi inkaari. ¹²Ari ikantanaki Jonás: “Pookina inkaariki, aritaki opakaanakyaa otamakaatzi. Naaka kantakaantakiro añaantawori okowaenkatzii otampyaatzi.”

¹³Tema shintsiwiteeyanakani ikomateeyini ikoyi raatakote othapyaaki inkaari. Teemaeta imatziro. Eero omapero-tanakityaa otamakaatzi inkaari. ¹⁴Ikowako-tanakiri Tajorentsi, ikanteeyini: “¿Tajorentsi! Eero pishinetana nopiinki ikantakaan-tziro irika atziri. Tekatsi-rika iyaari-perorite, te nokoyi powajankitaa-wentenari ikamakirika. Pimatziro eeroka Tajorentsi okaatzi pikoyiri.” ¹⁵Ikaatanakiro ikowako-tziri Tajorentsi, rowiinkaetanakiri Jonás inkaariki. Tema maeryaatanaki otamakaatzi inkaari. ¹⁶Ikanta iñaakiro atziri-paeni, antawoete ipinkatha-tanakiri Tajorentsi. Itaa-kiniri ratsipe-takaani, ikanteeyini: “Tajorentsi! Kyaaripero nokemijanteemi.”

¹⁷Rowaki Tajorentsi antari omani niyawakirini Jonás. Mawa kitejeri eejatzi mawa tsireniri jeekaki imotziki omani.

2

¹Ikanta ramanaa Jonás ijeekakira imotziki omani, ²ikantziri:

“¿Tajorentsi! Noñaakiro nokemaatsi-waetaka, nokowako-takimi. Pikaminthaakina eeroka.

Pikemakina nokaemi kaminkari-mashiki.

³Pookawi-takina ocheenkaatzira inkaari, Onoshika-nakina oshinchaari.

Aanakina omoetonkaari inthomoe-kinta.”

⁴Ari nokantziri: “¿Tajorentsi! Pookawentakina.

Eero noñaahaero pitajorentsi-pankote.

⁵Othonkakina opamankakina nijaa,

Opeyakina ocheenkaatzira inkaari.

Tema othonkakina ankowiyinatakina jamantoshe.

⁶Notsiryaanaki inthomoeiki nareeta-paentawo kepatsi.

Kimiwitaka ashi noyiromi nojeekemi jempe rashita-koeta-kinami.

Roo kanteencha Nowinkatharite Tajorentsi, eeroka owawijaa-kotaana nokamimi.

⁷Nokanta nokamimataki, nokenkishiryaaneemi eeroka Tajorentsi.

Pikemakiro namanani pitajorentsi-pankoteki.

⁸Ikaatzi pinkatha-waetziriri roshiya-kaawo tajorentsi-niro,

Tee ikinatzimi.

⁹Rooma naaka, kamiñeenka nopaasoonkiteemi,

Notahaemiri natsipe-takaani nashita-kaemiri.

Aritaki nanteemiro nokantzimiri.

Tema apatziro pikanta-kaawo Pitajorentsiti, powawijaa-kotantzi.”

¹⁰Ari ikanta-kahaari Tajorentsi irika omani, ikamaankaeri Jonás othapyaaki inkaari.

3

¹Ari rapiiteero Tajorentsi iñaanateeri Jonás, ikantziri: ²“Piyaate Naana-weniki, pikamantantero okaate nokantemiri.” ³Jataki Jonás Naana-weniki, imatakiro ikantakiriri Tajorentsi. Tema antawo nampitsi Naana-weni, mawa kitejeri anashitan-tyaawori maawoeni. ⁴Areetaka Jonás nampitsiki, anashitaka apaani

* 1:7 Paminiro Ooñaawontzirori Nñaantsi-paeni: ‘Nñaaryaa-taantsi’ † 1:9 Heber-paeni = Israel-paeni

kitejeri, ikantzi ikenkithatzi: “Yotapaaka 40 kitejeri, ithonkae-tantyaariri ikaatzi nampitawori Naana-weniki.”⁵ Ikanta ikemaki nampitawori Naana-weniki: antari-paeni eejatzi eentsitee-reki, ikemijanta-nakiri Tajorentsi, ikanta-wakahaeyani: “Jame atziwentyaa.” Ikithaa-tanakawo etawori-pooki iithaari, rootaki riyotan-teeyaari rowashiretako-tatyaa.

⁶Ikanta ikemaki pinkathari-tatsiri Naana-weniki, rookanakiro iwinkathari-mento, ikithaa-tanakawo etawori-pooki iithaari, jeekanaki samampoki. ⁷Ikamantantaki inampina-paeni pinkathari, riyotan-tyaari maawoeni nampitawori, ikantzi: “Itziwentyaa maawoeni atziri, tekatsi owaachani. Ari ikimiteeriri ipira-paeni, eero ipiri eepichokiini rowanawo eejatzi imiri.”⁸ Otzimatyee ikithaa-pookityaa atziri-paeni eejatzi ipira-paeni. Icheraa-pero-tatyee ramaniri Tajorentsi. Ipakahaero ikaaripero-waetzi eejatzi ikoshékanta. ⁹Aamaashityaa aritaki ineshironkatee Tajorentsi, rotsimaryaa-shire-teeyaa. Eero anaantawo ithonkae.”

¹⁰Iñaakiri Tajorentsi jempe ikantanaa Naana-weni-jatzi, tema ipakaa-neero rantawitakawo kaariperori. Te ikowanee Tajorentsi rowajankiteeri.

4

¹Te inimotziri Jonás iñaakiri Tajorentsi tee rowajankiteeri Naana-weni-jatzi, otyaanakari imashirenka. ²Ikowako-takiri Tajorentsi, ikantzi: “¡Tajorentsi! Ari niyotzitaka panteri eeniro nojeeki nonampiki. Rootaki nokowantari niyaatemi Makaariniki. Tema niyotzi eeroka Tajorentsi etakotantaniri, neshironka-tantaniri, te pikijanita. Antawo petakotanta, pikanta-wityaa: ‘Ari nowajankitaakimi’, roo ojamanitakimi te pikowanee powajankitaante. ³Rootaki noñaashirenkan-tzimiri Tajorentsi, nokoyi nokami. Rootaki nokowa-perotziri nokami, te nokoyi nañee.” ⁴Ari rakanaki Tajorentsi, ikantzi: “¡Jonás! ¿Rooma kameetha-tzimo-tzimiri pikijawaeta?” ⁵Jatanaki Jonás ishitowa-piintziro ooryaa iweyaa-thapita nampitsi. Rowetsika-paaki ipanko-sheta. Ari ijeeki raampiya, royaawenta iita awijatsini nampitsiki.

⁶Ikantakaakawo Tajorentsi omapoka-shityaa oshooki incha-maeshi, opamanka-kotakiri Jonás. Rootaki tsimanka-kiriri iitoki, ari raampiya eero roñaashirenkantari ooryaa. Osheki ikimo-shire-wenta-nakiro Jonás shookaen-tsiri. ⁷Okanta okitejeta-manee, ikantakaakawo Tajorentsi itowireero chapitzi shookaen-tsiri, jampishi-tanaki. ⁸Ikanta ishintsi-tapaaki ooryaa, antawo itampyaa-takaakiro Tajorentsi okinapaakiro jempe ishitowapiintzi ooryaa. Riitaki taapaakiriri iitoki Jonás, rowamayi-matakiri. Ikantzi: “Rootaki nokowa-perotziri nokami, te nokoyi nañee.”

⁹Iroka ikantzi Tajorentsi rakiri Jonás: “¿Rooma kameetha-tzimo-tzimiri pikijakotawo okamaki incha-maeshi?” Ikantzi Jonás: “Jee, tema kameetha noñaakiro nokijawaeta.” ¹⁰Ikantzi Tajorentsi: “Te eeroka pankiteroni incha-maeshi, te eeroka shookakeroni eejatzi. Tema piñaashitakawo eeroka oshookaki, eejatzi piñaakirowa okamaki. Rootaki petako-waematsitari. ¹¹¿Eeroma noneshironka-tziri naaka Naana-weni-jatzi? Osheki ikaateeyini. Eenitatsi eejatzi osheki eenchee-riki, ikaatzi 120,000, tekira riyotziro jempe otzimi rampate eejatzi rakoperori. Eenitatsi eejatzi osheki ipireetari janta.”

* 3:7 ipira-paeni = bueyes, ovejas

MIQUEAS

¹ Iroka iñaani Tajorentsi ikamantziriri Miqueas Kashiya-kaarini-jatzi, ikantziri: “Noñaayimiro oeta awijatsini paata Oshitekii-toniki eejatzi Aapatziyaweniki.” Aripaete roñaayiri ipinkathari-tantari Jotam, Ahaz eejatzi Ezequías janta ijeekinta Judá-paeni.

5

¹ Rishinto owayiri-paeni! Pikijawentyaa rinkiteetakimira tantotsikira,
Tema rowayiri-teetayee.

Antawoete rowajankiteeteri reewarite asheninka Israel-paeni,
Rompoja-waetan-tyaari pajamentotsi ipooki.

² Rooma eeroka, Owapankoni jeekatsiri Poshini-pathaniki,
Rawijakimi ishekiiyini pisheninka Judá-paeni.

Ari ipoñeeyaami pinkathari-wenteerini Israel-paeni.

Riitaki etakawori itzimaki paerani,

Itziman-tayitakari kañaaniri.

³ Eepichokiini rookawenta-paentziri rashiyitari,

Roojatzi paata otzimaa-nitan-takyaari tsinani ikowakahae-takiri itzime eentsite.

Riyoshiiteetani tsinani itzime eentsite.

Aripaete ipokayitee isheninka,

Itsipayi-teeyaari Israel-paeni.

⁴ Ari retanakyaawori pinkathari raamaako-wentee-yaari isheninka-paeni,

Rootaki imatantee-yaari ishintsinka Tajorentsi.

Ari ikantzi-teetyaari ipinkatha-teetero iwaero Itajorentsite.

Aritaki ijeekawaetee kameetha,

Tema antawoete ipinkathee-teeri Tajorentsi,

Imaeteero maawoeni jempe-rika oweyaa-thapi-tapaa kepatsi.

MALAQUÍAS

¹Iroka iñaani Tajorentsi ikantakiriri Kamantan-taniri Malaquías, rootaki riyoteeri maawoeni Israel-paeni.

3

¹Ikantzi Tajorentsi Ñaaperori:

Ari notyaantaki etyaawoni ikamanta-kotena,

Riitaki wetsikironi jempe nokinapaaki.

Omapoka-shityaa ikyee itajorentsi-pankoteki, Piwinkatharite poyaakota-piintziri.

Areetzi-mataka pikowae-yirini, riitaki notyaanteri ikenkitha-takoyi-teero kashiyakaa-wakahaantsi.

4

¹Iroka iñaani Tajorentsi Ñaaperori, ikantzi:

Okaakitaki kitejeri iñahaetero oshiyawori opaamatzi paamari,

Ari itahaeyaari kantakaa-pero-waerentzi eejatzi antzirori kaari-perori, ikimitee-yaawo opaamatzi tsi-panashi.

Ari ithonkyaari itahaeyaa, ikimiteeyaawo itahae-tziro inchato,

Tema ithonkae-tziro maawoeni otewa eejatzi oparetha.

²Rooma eerokapani pikaatzi pipinkatha-teero nowaero,

Ari okoñaatzi-moteemi kameetha-shire-taantsi oshiyeyaari ishipakiriri ooryaa,

Rootaki ishipakiryaani etsiyata-kotakahaemini okimiteeyaawo roomi ishiwanki rowaankakimiri jempe pijeekaki eeroka.

Antawo pikimo-shire-yitee, poshiyaari ithaamenta iryaani ipireetari aririka pashitaryaakoteri okiteejeta-manee.*

³Aritaki paatzika-yiteeri kaari-pero-shireri,

Poshiya-kaanteeri raatzikae-tziro jamampo-pane,

Aririka omonkaa-tapaakyaa kitejeri nomatan-teeyaawori okaate nantayiteri.

Ari ikantzi iñaawaetzi Tajorentsi Ñaaperori.

⁴Pikenkishiryahaero noñaani,

Nopakiriri paerani nomperatani janta Mamerii-toniki.

Rootaki noshine-takaantani, rootaki noñaani rashiite maawoeni Israel-paeni!

⁵Aritaki notyaanta-kimiri Kamantan-taniri Elías,

Tekira omonkaa-tapaaka kitejeri ikoyiri Tajorentsi, tema okowaenkatatyee, omapero-teeyaa okaariperotee.

⁶Aritaki roepiya-shire-teeri Tajorentsi ikaatzi ipaapate-teetari, osheki ikowapero-teeri itomi-paeni.

Ari ikantziteyaari itomiteetari, osheki retakopero-teeyaari ashitariri-paeni.

“Paamahaena aririka nopiyee, nowajankiteeri-kari ikaatzi jeekantawori kepatsi.”

* 4:2 ipireetari = vaca = becerro

KAMEETHARI ÑAANTSÍ ROJANKINA-TAKIRI MATEO

Icharini-yitari Jesús
(Lc. 3.23-38)

¹Iroka iwaero-paeni ikaatzi icharini-takari Jesús, Jeepatziitoetani. Tema irika Jesús riitaki icharini David eejatzi Abraham. ²Ikanta paerani Abraham, itzimaki itomi iitakiri Isaac. Ikanta Isaac tzimanaki itomi rirori, iitakiri Jacob. Ikanta Jacob tzimanaki itomi rirori, iitakiri Judá. Tema osheki rirentzi tzimaen-tsiri Judá. ³Ikanta Judá rowakaakiro Tamar, iitakiri Fares, riima itsipa iitakiri Zara. Ikanta Fares tzimanaki itomi rirori, iitakiri Esrom. Ikanta Esrom tzimanaki itomi rirori, iitakiri Aram. ⁴Ikanta Aram tzimanaki itomi rirori, iitakiri Aminadab. Ikanta Aminadab tzimanaki itomi rirori, iitakiri Naasón. Ikanta Naasón tzimanaki itomi rirori, iitakiri Salmón. ⁵Ikanta Salmón rowakaakiro Rahab, iitakiri Booz. Ikanta Booz rowakaakiro Rut, iitakiri Obed. Ikanta Obed tzimanaki itomi rirori, iitakiri Isá. ⁶Ikanta Isá tzimanaki itomi rirori, iitakiri David. Tema irika David riitaki pinkathari-teentsiri.

Ikanta pinkathari David rowakaakiro iina Urías, iitakiri Salomón. ⁷Ikanta Salomón tzimanaki itomi rirori, iitakiri Roboam. Ikanta Roboam tzimanaki itomi rirori, iitakiri Abías. Ikanta Abías tzimanaki itomi rirori, iitakiri Asa. ⁸Ikanta Asa tzimanaki itomi rirori, iitakiri Josafat. Ikanta Josafat tzimanaki itomi rirori, iitakiri Joram. Ikanta Joram tzimanaki itomi rirori, iitakiri Uzías. ⁹Ikanta Uzías tzimanaki itomi rirori, iitakiri Jotam. Ikanta Jotam tzimanaki itomi rirori, iitakiri Acáz. Ikanta Acáz tzimanaki itomi rirori, iitakiri Ezequías. ¹⁰Ikanta Ezequías tzimanaki itomi rirori, iitakiri Manasés. Ikanta Manasés tzimanaki itomi rirori, iitakiri Amón. Ikanta Amón tzimanaki itomi rirori, iitakiri Josías. ¹¹Ikanta Josías tzimanaki itomi rirori, iitakiri Jeconías. Tema tee apaani ikanta Jeconías osheki rirentzi tzimaen-tsiri. Aripaete inoshikae-takiri rahaeta-nakiri maawoeni janta Kompitaariki.

¹²Ikanta ipiyaawo inoshikan-teeta-kariri Kompitaariki. Ari itzipapaeri itomi Jeconías, iitakiri Salatiel. Ikanta Salatiel tzimanaki itomi rirori, iitakiri Zorobabel. ¹³Ikanta Zorobabel tzimanaki itomi rirori, iitakiri Abiud. Ikanta Abiud tzimanaki itomi rirori, iitakiri Eliaquim. Ikanta Eliaquim tzimanaki itomi rirori, iitakiri Azor. ¹⁴Ikanta Azor tzimanaki itomi rirori, iitakiri Sadoc. Ikanta Sadoc tzimanaki itomi rirori, iitakiri Aquim. Ikanta Aquim tzimanaki itomi rirori, iitakiri Eliud. ¹⁵Ikanta Eliud tzimanaki itomi rirori, iitakiri Eleazar. Ikanta Eleazar tzimanaki itomi rirori, iitakiri Matán. Ikanta Matán tzimanaki itomi rirori, iitakiri Jacob. ¹⁶Ikanta Jacob tzimanaki itomi rirori, iitakiri José. Riitaki José oemthori María. Tema iroka María rootaki tzipakiriri Jesús, riijatzi iiteetziri Jeepatziitoetani.

¹⁷Riitaki irika-paeni iwaejatziitakariri retanakawo Abraham roojatzi David, ikaateeyini 14. Ipoñaana David roojatzi inoshikan-teeta-kariri Kompitaariki, ikaateeyini 14. Ikanta ipiyaawo inoshikan-teeta-kariri Kompitaariki, roojatzi itzipan-takari Jeepatziitoetani, ikaateeyini 14.

Itzipan-takari Jesús
(Lc. 2.1-7)

¹⁸Iroka okanta itzipan-takari paerani Jesús, Jeepatziitoetani. Eenitatsi iinathori José oeta María, rootaki ikashiyakari iinanyaawo. Teemaeta iñiiri rontsirokyaaawo. Roo kanteencha, motzitati María okantakaakawo Ishire Tajorentsi. ¹⁹Tema tampatzika-shireri rirori José, ikowawitaka romanakayaa-womi rokiromi María, tee ikoyi rowashironkayiro ikemakoe-tero itzimashi-waetaka eentsite. ²⁰Ikanta ikenkishiryaa-waeta José tsireniriki, roñaahakari Ronampiri Tajorentsi imishiwaeroki, ikantakiri: “José, icharini pinkatharini David. ¿Litaka pikenkishiryaan-tari pookiro María? Payiroota, tema Ishire Tajorentsi kantakaawori omotzitan-takari. ²¹Aririka itzimaki eenchaa-niki, piitiri “Rowawijaa-kotee Tajorentsi”. Tema riitaki owawijaa-koteerini isheninka-paeni ikaariperotakira. Tema iroka waerontsi “Rowawijaa-kotee Tajorentsi”, rootaki ikantziri iñaaniki riroripaeni “Jesús”. ²²Tema omatanta-yitakari iroka-paeni, ari omonkaatari okaatzi rojankina-takaakiriri Tajorentsi paerani Kamantan-taniri, ikantaki:

²³Ari otzimaanitati tsinani kaari ñeerini shirampari, itzimi otomi, iiteeteri Emanuel, rootaki owaetakaan-teerini ikanteeteri: “Itsipatee Tajorentsi.”

²⁴Ikanta ikakitane José, imatakiro okaatzi ikantakiriri Ronampiri Tajorentsi, iinantakawo María.

²⁵Teemaeta rontsirokityaaawo roojatzi itzipan-takari omapokani otomi. Iiteetakiri JESÚS.

2

Ipokaki yotaniri iñeeri Jesús

¹Tema tzipakiri Jesús nampitsiki Owapankoniki, iipatsiteki Judá-paeni jemme ipinkathari-wentantzi Herodes. Ari raretee-yakani yotaniri-paeni Aapatziyaweniki ikinapaakiro ishitowa-piintzira ooryaa. ²Rojampi-tanta-paiki, ikantzi: “¿Jemme ijeekakika iwinkatharite Judá-paeni owakira tzimaen-tsiri? Tema janta nonampiki jemme nopoñaaka, noñaakiri ompokiro niyotan-takari tzipakiri. Rootaki nopokan-tanakari nopinkatharite.” ³Ikanta ikemaki pinkathari Herodes antawo okantzimo-shiryaa-nakari, ari ikimi-tzita-nakari maawoeni Aapatziyaweni-jatzi. ⁴Ikaemakaan-takiri Herodes maawoeni reewarite Ompera-tajorentsitaa-rewo, eejatzi maawoeni Yotaantani, rojampi-takiri, ikantziri: “¿Jempema iitzipakiri Jeepatzi-toetani?” ⁵Ari ikantee-yankini rirori: “Ari itzimiri janta Owapankoniki ipatsiteki Judá-paeni, tema ari okantzi rojankinari Kamantan-taniri, ikantaki:

“Rooma eeroka Owapankoni jeekatsiri iipatsiteki Judá-paeni, Tekatsi theenkimini, ikantemi: ‘Tee piriiperotzi eerokapaeni, rawijimi itsipa pinkathari-wentziriri asheninka Judá-paeni.’

Tema aritaki ipoñeeyaari pinkathari-perori janta. Riitaki jewateerini Israel-paeni nashitari naaka.”

⁷ Tema romanakaashitakari ikemakaan-takiri Herodes pokaentsiri yotaniri-paeni, rojampi-takiri, ikantziri: “¿Jempe okaatzika piñaantakariri ompokiro piyotan-takiri tzimaki pinkathari?” ⁸ Ari ikaman-takiri jempe okaatzi iñaantakariri. Ikantzi Herodes: “Kameethataki, pimatero piyaate Owapankoniki paminiri jempe ijeekika eenchaa-niki. Aririka piñaakiri eejatzi pikinapae jaka pikaman-taneena, niyaatantyaari naaka nopinkathateri.” ⁹ Ikanta ikemakirira yotaniri-paeni ikantakariri pinkathari, awijeeyanakini. Eejatzi iñaaneeri ompokiro iñaakiri chapinki inampiki. Ikanta rareetzi-matapaaka, iñaatziiri raatzinka-paaki ompokiro jaha ijeekakira eenchaa-niki. ¹⁰ Ikanta iñaakiri raatzinka-paaki ompokiro, antawo ikimo-shire-teeya-nakini. ¹¹ Ari ikyeeya-paakini pankotsiki, iñaapaa-kitziiri eenchaa-niki eejatzi María, riniro. Otziwerowae-yapaakani, ipinkatha-tapaakiri. Opoñaashitaka roemishitowakiro okaatzi ramakiniriri, ipaakiri ooro, kajankari, eejatzi kepishaari. Osheki owinawo iroka-paeni* ¹² Ikanta imahaeya-paakini, ari romishimpyee-takiri ikantee-tziri: “Eero pikinashi-taneeri Herodes.” Rootaki ikinanta-naari otsipaki awotsi ipiyanta-naari inampiki.

Ishiyantakari Apitantoniki

¹³ Ikanta ipiyeeyaani yotaniri-paeni. Rapiiteero Ronampiri Tajorentsi iñaanateeri José imishiwaeroki, ikantziri: “¿José! Pishiya-kaeri eenchaa-niki eejatzi riniro, piyaate nampitsiki Apitantoniki. Ari pijeekiri janta roojatzi nokantan-teemiri: ‘Pipiye.’ Tema awotsikitaki Herodes ikoyi rowamayiri eenchaa-niki.” ¹⁴ Ikanta ikakitanaki José, ikamantakiro María, tema tsireniriki ishiyaka Apitantoniki raanakiri eenchaa-niki. ¹⁵ Ari ijeekakiri janta, roojatzi ikamantaari Herodes. Ari omonkaatari rojankina-takiri paerani Kamantan-taniri, ikantaki:

Ijeekawitakya notyomi nampitsiki Apitantoniki, tema ari nokanteeri ipiye.

¹⁶ Ikanta riyotaki Herodes ramatawi-takiri yotaniri-paeni, otyaanakari imashirenka. Ari rotyaantaki thonkirini rowamayiri eentsi-paeni, ikantakiri: “Piyate Owapankoniki eejatzi maawoeni nampitsiki okaatzi otsipa-nampitari, powamayiri maawoeni eenchaa-niki owakira tzima-tsirri, eejatzi kaateentsiri apite rojarentsite.” Tema ikamantakiri chapinki yotaniri-paeni jempe okaatzi iñaanta-kariri ompokiro.

¹⁷ Ari omonkaatari ikamantan-takiri paerani Kamantan-taniri Jeremías, ikantaki:

¹⁸ Ikemaetaki Tonkaeroetoniki antawo irahaeya-charini.

Rootaki ojawopaeni kaminkawoni Raquel iraaotariri eentsite-paeni.

Tekatsi mateeroni kimoshiretahaeroni, tema ithonkieteetaki rowamayi-tee-takiro eentsitepaeni.†

¹⁹ Okanta paata, kamae rirori Herodes. Roojatzi ijeekaki José Apitantoniki. Ari rapiiteero Ronampiri Tajorentsi iñaanateeri imishiwaeroki. ²⁰ Ikanteeri: “¿José! Kantacha pipiye iipatsiteki Israel-paeni, paaneeri peentsite eejatzi riniro. Tema kamae kowawita-chari rowamayirimi.” ²¹ Ikanta ikakitanaki José, roojatzi riyaatanta iipatsiteki Israel-paeni, raaneeri eenchaa-niki eejatzi iina. ²² Roo kanteencha, ikemaki José ikanteetzi: “Riitaki pinkathari-taatsi Arquelao inampiitaki Judá-paeni, ipoyaataari ipaapate Herodes.” Osheki ithaawanaki, tee ikoyi ijeekapae janta. Ari rapiitee-ri iñaana-teeri imishiwaeroki, ikantee-tziri: “Paamae-yaari Arquelao.” Rootaki ikinanta-nakari janta Tepokiweniki. ²³ Ari inampita-paawo nampitsiki Kashiyakaa-weniki. Tema ari omonkaatari ikantakiri paerani Kamantan-taniri-paeni, ikantaki: Ikashiyakahaetani iiteeteri.

3

Omitsiryaatantaniri Juan

(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9,15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Okanta paerani janta ipatsiteki Judá-paeni, ari ipokaki Juan Omitsiryaatantaniri, ikamantantzi. ² Iroka ikantan-tapaaki: “Pipakahaero pikaaripero-shire-waetaki, tema rooteentsi ipinkathari-wentantee jaka Inkitejatzi.” ³ Tema rootaki ikenkitha-takotaki paerani Kamantan-taniri Isaías, ikantzi:

Ari icheraa-haete ikaemaete ochempi-mashiki, ikanteete:

Powameetha-teeniri Pinkathari jempe ikinapaaki.

Pikimita-kaantero itampatzikae-tziro awotsi.

⁴ Rootaki ithaaritari paerani Juan, rontyee-tziro iwitzi ikyaakoetari, rowatha-kitari mashitsi-mashi. Rii rowari kentori, imiritziri iyaa pitsi.* ⁵ Osheki pokaentsiri paerani iñeeri Juan, Aapatziyaweni-jatzi, eejatzi poñaaneen-chari otsipaki inampii-teki Judá-paeni, pokaeyakini ikaatzi nampi-thapyaa-tawori Paareenkaarini. ⁶ Ikamantakoyitapaakiro okaatzi rantakiri karipero-yitatsiri, rootaki romitsiryaatantakariri Juan irika-paeni iroka eni Paareenkaarini.

⁷ Ikanta iñaawakiri Juan ipokaeyakini Inashitantaniri eejatzi Sadoc-paeni, ikoyi romitsiryaawent-yari Tajorentsi riyotee-tantyaariri kiteshiretee, ikantawakiri: “Tee pikameetha-shire-teeya-nitzi eeroka, poshiya-shitakari maanki. ¿Poshiyakaa-mintheetzi eero rowajankitahae-teemi? ⁸ Kyaari-pero-rika

* 2:11 kepishaari = Mirra † 2:18 Iroka Raquel rootaki iinani Israel. * 3:4 ikyaakoetari = camello

pipakahaero pikaaripero-shire-waetzi, pikameetha-shiretee, poshiya-kotee-yaawo pankirentsi kithokitatsiri. ⁹Eero pikanta-shire-waetzi: 'Naaka icharini nowaejatziteni Abraham.' Pikemi nokantemi: 'Eero pikantakaa-pero-waeta-shita poshiya-kaantyya eeroka ikowa-perotani Tajorentsi, tema kantacha ratziritakaero iroka mapi, rootaki poyaatee-yaarini icharini-yitee-yaari awaejatziteni Abraham.' ¹⁰Eerorika poshiyawa pankirentsi kithoki-tatsiri, ichekae-takiro shachaki pankirentsi oponkiziki kaari kithokitatsini, rahaetaakiro itahaetero.

¹¹Aririka ipakahaero ikaaripero-shirewita atziri, aritaki nomitsiryataan-teeyaari nijaa. Roo kanteencha, awotsikitaki matzirori ipinkatharen-tsitzi, nopinkatha-tzitakari naaka, tee okantya roshiya-kaantena romperatani nothopaan-tyaanariri ikyaanitari iitzi. Tema riitaki kimitakaan-tyaawoni romitsiryataan-teeromi Ishire tajorentsi, roete-shire-tanteeromi paamari. ¹²Tema roteeyakiro rirori rotekaki-mento, rooteentsi ikaateero roteka-kiwaete. Rowakoyi-teero kameethari okithoki pankirentsi, ari itayimae-teeyaawo otakee-riki."[†]

Romitsiryataka Jesús
(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³Opoñaashitaka ipokaki Jesús eniki Pareenkaariki, ipoñaakawo Tepoweniki. Ipokashi-takiri Juan romitsiryaaeteri. ¹⁴Tee ikowawita Juan romitsiryaaeteri Jesús, ikantawakiri: "¿Iitaka pipokashi-tantanari naaka nomitsiryaaetemi? Tema eeroka omitsiryaaatenani naaka." ¹⁵Rakanakiri Jesús, ikantziri: "Nokowapero-tatzii pomitsiryaaetena. Rootaki ikowakaa-kinari Tajorentsi." Ari ikowanaki Juan, ikantziri: "Aritaki nomitsiryaaetaki." ¹⁶Raanakiri, romitsiryaaetaki. Ro itonkaanee-mi Jesús, kimitanaka ashitaryaanakityee-yaami inkite, iñahaetatzii opokashi-takiri Ishire Tajorentsi okinapaaki inkiteki oshiya-paakari jamomo. ¹⁷Ikemaetatzii inkiteki ikantee-tanaki: "Ritaki netakoperotani irika notyomi, osheki nokimoshire-wentakiri."

4

Rantakahaeterimi kaari kamethatatsi Jesús
(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

¹Okantakaa-nakari Jesús Ishire Tajorentsi jatanaki ochempi-mashiki, ari ikowawi-taka Kamaari rantakayirimi kaari kamethatatsi. ²Osheki kitejeri ijeekawaetaki janta, tekatsi roya, ayimatakiri itashe. Tema okaatzi 40 kitejeri ijeekawaetaki janta. ³Ikanta Kamaari, ipokashi-takiri Jesús ikoyi rantakaaerimi kaari kamethatatsi. Ikantapaakiri: "Kyaaripero-rika Itomintzimi Tajorentsi, pipeyiro owanawontsi iroka mapi, poyaawo."^{*} ⁴Ari rakanaki Jesús, ikantanakiri: "Eenitatsi jankinarentsi kantatsiri: Tee apatziro akoyiro oyaawo owanawontsi, rootaki kowapero-tachari akemijanteero okaatzi ikanteeri Tajorentsi."

⁵Ikanta Kamaari raanakiri nampitsiki tajorentsi-tatsiri, rateeta-kaapaakiri jenoki okaapankatapaakira tajorentsi-panko.[†] ⁶Ikantawi-tapaari: "Kyaari-pero-rika Itomintzimi Tajorentsi, pimitayi jaawikinta. Pikenkishiretero rojankinee-takiri paerani okantzi: Rotyaantemiri Tajorentsi Ronampiri aminako-wentemini. Riitaki thomaemini eero pantziwa-tantawo mapi piitzi."

⁷Ari rakaneeri Jesús, ikantziri: "Okantzi eejatzii rojankinee-takiri paerani: Tee okameethatzi piñaanta-waetyaari Piwinkatharite Tajorentsi."

⁸Rapiiwi-takari Kamaari raaneeri Jesús tonkaariki ochempiki. Roñaahakiri maawoeni nampitsi ipinkathariyitzi atziri, tema kameetha okanta owaneenka-yitaka. ⁹Ikantapaari: "Paminiro okaatzi tzimatsiri janta. Aririka potziwerowa-shita-kina pipinkathatena, aritaki nopakimiro maawoeni." ¹⁰Ari rakaneeri Jesús, ikantziri: "¡Piyate inteenal! eerokataki kamaari. Tema rojankineetaki paerani, kantatsiri: Apinkatha-teeri Awinkatharite, apatziro akemijanteri rirori."

[†] ¹¹Ari rinteeryaawitapaenta Kamaari. Pokaeya-paakini Ronampiri Tajorentsi, raminapaa-kiniri ikoyiri Jesús.

Retanakari rantayi-tziri Jesús
(Mr. 1.14-20; Lc. 4.14-15; 5.1-11; 6.17-19)

¹²Ari ikemaki Jesús omonkyahaetakiri Juan. Rootaki ipiyanta-naari rirori Tepoweniki. ¹³Tee ijeekapae Kashiyakaa-weniki, ikinanee Capernaum-ki, ari ijeekapaeri. Tema inkaari-thapyaaiki ojeeki Capernaum, inampiiteki iweajatziteni Zabolón-paeni eejatzii Neftalí-paeni. ¹⁴Ari omonkaatakari okaatzi ikenkitha-takiri paerani Kamantan-taniri Isaías, ikantaki:

¹⁵Ojeeki inkaari-thapyaaiki inampi Zabolón-paeni eejatzii Neftalí-paeni, Intatsikirona Pareenkaariniki,

Jeekatsiri Tepoweniki, jempe ipiyotee-yaari itsipajatzipaeni.

¹⁶Ikaatzi kimiwi-takariri kinatsiri otsirenikakitzira, Ari iñaayiteeriri riiperori ootamentotsi.

[†] 3:12 Tema aririka owiikitero awankiri, otekaki-takiro, atakiro otakee-riki. Rootaki aakiyite okithoki, otekakitiro kameetha, owakoyi-takiro. Ari roshiyee-yaari eejatzii pokaentsiri, rinashi-yitee-yaari atziri, ineshironka-yiteeri ikaate kemijanta-neerini, riima kaari pakahaeroni ikaaripero-shiretzi, rootaki itaantee-yaari paamariki kaari tsiwaka-nitatsini. ^{*} 4:3 owanawontsi = pan [†] 4:5 nampitsi tajorentsi-tatsiri = Aapatziyaweni [‡] 4:10 kamaari = Satanás

Otsiman-kakowi-takari raampari kathatayiri ikineemi sharinkaweniki. Okimiwitakawo ijeeakaemi okoñeetyeera.

¹⁷ Aripaete retanakawo Jesús ikenkitha-takaeri atziri-paeni, ikantziri: “Pipakaheero okaatz pantakiri kariperotatsiri, tema rooteentsi ipinkathari-wentantee jaka Inkite-jatzi.” ¹⁸ Ikanta ishire-thapyaa-tanakawo inkaari janta Tepoweniki, roojatzi inaanta-paariri Simón, iiteetziri eejatzi Pedro, itsipatari rirentzi iita Andrés, ipashikaateeyini. Tema pashikaawaerentzi riroripaeni. ¹⁹ Ikantapaakiri: “Poyaatena, okimityaawo nimaeka riimi atziri nopashikatakayimiri.” ²⁰ Tema te ishenkaanaki, rookanaki ipashikaamento royaata-nakiri. ²¹ Ikanta riyataanaki, inaapaa-tziiri Jacobo eejatzi Juan, rirentzi. Ari ijeeakaeyini rirori iptoki rowamata-tziro ipashikaa-mento itsipatakari ipaapate iitachari Zebedeo. Romiñaa-nakiri eejatzi rirori, ²² rookanaki ipaapte ipitoki, royaata-nakiri Jesús.

²³ Ithonkaki roanashi-takawo Jesús Tepoweni, riyotaantaki maawoeni nampitsiki jempe ipiyota-piinteeta, ikamantan-takiro Kameethari Naantsi jempe okantakota ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Retsiya-takota-kaayitaki ikaatz mantsiya-yitatsiri nampitsiki. ²⁴ Tema ithonka ikema-kotee-tanakiri Jesús janta. Ikemaeyakini eejatzi Tonkaeronijatzi, ramayitakiri isheninka ikaatz mantsiya-tatsiri, retsiya-takota-kahae-teeri. Ramakiri ikaatz omatziri inashiyita-chari mantsiyarentsi, katsiwa-e-tatsiri, kamanawae-tatsiri, kijopooki-waeta-tsiri. Ramakiri eejatzi raahashireyi-tziri peyari. Tema ithonkakiri rowawijakoyita-waeri Jesús. ²⁵ Tema royaatee-yakirini osheki Tepoweni-jatzi, Apipakowenijatzi, Aapatziyaweni-jatzi, poñaayi-taneen-chari otsipaki inampi Judá-paeni, eejatzi intatsikiro Pareenkaariniki.

5

Ikenkithatzi Jesús tonkaariki, jempe okantakota kimoshire-taatsini
(Lc. 6.20-23)

¹ Ikanta inaakiri Jesús osheki piyowenta-kariri, tonkaanaki ochempiki, ari ijeeakaapaiki janta. Pokapaaki riyotaani-paeni, ipiyowenta-paakari. ² Ari riyotaa-yitakiri, ikantziri:

³ “Ikimoshiretee shipeta-shireri, tema riitaki ñahaeroni ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi.

⁴ “Ikimoshiretee iraaneenta-waeta-chari, tema riitaki roemoshirenkae-teeri.

⁵ “Ikimoshiretee tsinampa-shireri, tema riitaki jeekaatsini kameetha kepatsiki ikashiya-kahae-takiriri.

⁶ “Ikimoshiretee amina-mina-tzirori ikameetha-shirete, tema aritaki inahaero ikoyiri.*

⁷ “Ikimoshiretee neshironka-taniri, tema aritaki ineshironkae-teeri rirori.

⁸ “Ikimoshiretee kiteshireri, tema riitaki ñahaerini Tajorentsi.

⁹ “Ikimoshiretee oetsimaryaan-taniri, tema riitaki ikanteeteri: “itomyaayipaeni Tajorentsi.”

¹⁰ “Ikimoshiretee ikemaatsi-takae-tyaari ikameetha-shiretzira, tema riitaki ñaayiteeroni ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi.

¹¹ “Pikimoshiretee imaninta-waeteetemirika, ikemaatsi-takae-temirika, itheeya-kowae-teetemirika okantakaan-tziro pikemijantaana. ¹² Pithamenta-yityaa, tema Tajorentsi pinateemini inkiteki. Pikenkishireero jempe ikantee-takiri paerani ikemaatsi-takaetari etanakawori Kamantan-taniri-paeni.”

Oshiyawori tziwi

¹³ “Poshiyakawo eeroka-paeni tziwi. Aririka rowaeteetero tziwi oetarikapaeni, eero okamethatzi ikatyokan-teetyaawo. Otzimatyee imaninteetero, rookaetakiro jaawiki raatzika-waeteetero.”

Oshiyariri ootamentotsi

¹⁴ “Aririka ojeeki nampitsi tonkaariki, okoñaatzi maawoeni aririka ootyaa tsireni-riki, tee omana nampitsi. Tema eeroka koñeetyaa-kotantaniri, eeroka yotaaneerini maawoeni atziri, eero pomanimo-tziri okaatz piyotaneeri eeroka. ¹⁵ Ari okimitzita eejatzi, aririka onthoteri ootamentotsi, eero atapatoko-tziri. Tema owakotziri jenoki ikoñeetyaa-kotan-tyaari ikaatz jeekatsiri pankotsiki. ¹⁶ Ari pikanta-neeyaari eeroka, pijeeka-yitanee kameetha inaantemiri pisheninka-paeni okameethatzi okaatz pantayitaneeri. Rootaki ipinkatha-tantee-yaariri rirori Ashiteeri Inkite-jatzi.”

Ikenkitha-takotakiro Jesús Ikwakaan-teetani

¹⁷ “Eero pikenkishiryaa-shita nopokatzi nookakayimiro Ikwakaan-teetani, eero nokakayimiro eejatzi ikenkitha-takotakiri paerani Kamantan-taniri. Apatziro nopoki nomonkaa-takaa-yitee-yaawo okaatz ikenkitha-takoe-takiri paerani. ¹⁸ Kyaaripero aritaki othonkaeyaa kepatsi eejatzi inkite, eero awijashita Ikwakaan-teetani roojatzi omonkaa-tanta-kyaaari maawoeni.† ¹⁹ Eerorika pithotyero Ikwakaan-teetani, eerorika pikaman-teeri pisheninka ikemantee-yaawori rirori, eero pinintahawo ipinkathari-wentanteera Inkite-jatzi. Riima matakirori ithotyero riyotaan-teero, riitaki riipero-taatsini jempe ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi. ²⁰ ;Poshiya-kaatzima kameetha-shirerira Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri? Eerorika pawijeeri eeroka pikameetha-shiretee, eero piñahaero ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi.”

Ikenkitha-takotziro Jesús kijaantsi

(Lc. 12.57-59)

²¹ “Piyotee-yironi eeroka okaatz ikantee-takiriri paerani awaejatzeni, ikantee-tziri: Eero powamaantzi. Aririka powamaantaki, aritaki rowajankitee-takimi eeroka.

* ⁵⁶ amina-mina-tzirori ikameetha-shirete = riitaki oshiyariri ayimaneentziri imiri eejatzi itashe ikowa-pero-teera ikameethashirete.

† ⁵¹⁸ Ikwakaan-teetani = jota, tilde = oryaani-paeni jankinarentsi

²² Iroka nokantzi naaka: Eero pikijiri pisheninka, rowajankitee-tzimi-kari. Eero pikanta-waetziri: 'Te piyowaetzi eeroka.' Aritaki rowajankitee-takimi pinkatharensiki. Te okameethatzi pikija-neeanta-waeteri pisheninka piitamajontzi-waeteri, patsipetawo-kari pitahaeyaa sharinkaweniki.[‡] ²³ Tema paapiintziri pipira pashita-kaari Tajorentsi pitayiniri, roo kanteencha aririka pikenkishiryaa-paakiro eenitatsi ikjawentzimiri pisheninka, ²⁴ ari pookanakiri pipira pashita-kaariri, piyaata-shiteri kijakimiri. Pinkanteeri: 'Nosheninka, jame aakameethata-wakahaeyaa.' Aririka paapatziya-wakahaeyaa, pipiye taapokimentotsiki, pita-paeniri Tajorentsi pashita-kaariri pipira. ²⁵ Eenitatsi-rika kijimiri, aririka raanakimi pinkatharensiki, pithaa-wakotyawaotsiki, pikanteri: 'Eero pikijawaeta, jame aakameethata-wakahaeyaa.' Tema aririka rareeta-kaakimi pinkatharensiki, ikantakiri romperatani: 'Paanakiri irika.' Aritaki rahaetanakimi romonyahaetemi. ²⁶ Eerorika pipinata-shitari ikaatzi ikowako-takimiri, eero roemshitowa-kaanteemi. Omaperotaya."

Ikenkitha-takotziro Jesús mayempi-taantsi

²⁷ "Piyotziro eerokapaeni ikowakaan-teetakiri paerani, ikanteetzi:

Eero pimayempitzi.

²⁸ Iroka nokantzi naaka: Aririka piñiuro tsinani, piñaama-shire-takyaaworika, pimayempi-shire-takiro. ²⁹ Iroka noshiya-kaawentemiro. Rootakiri pokiperori antakayimironi kaari kamethatatsi, pipakahaero, pikimita-kaantyaawo pikitho-kiryaa-tyeeroni, pookiro. Tema tee pikoyi patsipe-teeyaawo sharinkaweni okantakaantziro poki, tema rootaki kameetha-tatsi pijeeka-pityakitee. ³⁰ Rootakirika pakoperori antakayimironi kaari kamethatatsi, pipakahaero, pikimita-kaantyaawo pithatya-tyeeroni pako, pookiro. Tema tee pikoyi patsipe-teeyaawo sharinkaweni okantakaan-tziro pako, tema rootaki kameetha-tatsi pijeekaponchokite.

Ikenkitha-takotziro Jesús ookawakaantsi

³¹ "Ikanteetaki eejatzi paerani:

Aririka rooka-wakaetyaa, otzimatyee ipaeteri jempe ojaninka-takota rooka-wakaan-tyaari.

³² Iroka nokantzi naaka. Rantakiro kaari kamethatatsi ikaatzi ookashi-tawori iina, rooma iñiuro-rika omayempitaki kantacha rookiro. Aririka aawiteeyaa roori itsipa oemi, omayempi-tzimo-takiri etawitari oemintari. Ari ikantee-yaari ahaeroni roori, mayempitaki rirori."

Ikenkitha-takotziro Jesús paeryaa-shiwaetari Tajorentsi

³³ "Piyotee-yironi ikantee-takiriri paerani awaejatzeneni:

Eero pipaeryaa-shiwaetari Tajorentsi.

Tema aririka otzimi pikashiya-kaeriri Tajorentsi, otzimatyee pimoonkaa-teniri.

³⁴ Iroka nokantzi naaka: Tee okameethatzi pipaeryaa-shiwaet-tyaari Tajorentsi pimatantyaawori pikantayitzi. Eero pipaeryaa-shiwaetawo inkite, tema ari ijeekiri Tajorentsi janta. ³⁵ Eero pipaeryaa-waetziro kepatsi, tema riitaki ashitawori Tajorentsi, rootaki ikatziya-chente-tanta-piintari. Eero pipaeryaa-shiwaetawo Aapatziyaweni, tema aritaki ipinkathari-wentantee Pinkathari-perori. ³⁶ Eero pipaeryaa-shiwaetawo piito, pikante: 'Eerorika nomatziri nokantziro, ithatyeetawo noeto.' Tema tee eeroka materoni pishooka-kaero pipae, opoñaashitya pichenkae-shita-kahaero. ³⁷ Eero pamatawi-tantzi. Kyaari-pero-rika pantero pikanta-yitziro, pikante: 'Jeen, nomatero.' Eerorika pantziro, pikante: 'Eero nomatziro.' Tema tee okameethatzi poshekiro piñaani."

Ikenkitha-takotziro Jesús ineshironka-teetziri kijaneentan-tatsiri

(Lc. 6.27-36)

³⁸ "Piyotee-yironi eeroka ikantee-takiri paerani:

Aririka pikithokiririteri rooki itsipa atziri, okameethatzi ipiyako-wentee-tyaari, ikithoki-ryiitee-temiro poki eeroka.

Aririka pitzinkiryaa-koteri itsipa atziri, okameethatzi ipiyako-wentee-tyaari itzinkiryakoetemi eeroka.

³⁹ Iroka nokantzi naaka. Tee okameethatzi pipiyat-yaari kijaneentzimiri. Aririka ipajaawooteetemi, pishineniteniri ipajaawotemi otsipaki. ⁴⁰ Aririka rahaetemi pinkatharensiki ikoyi raapitheetemi pithaari, pishineniteniri raanakiro eejatzi pipewiryakowoo. ⁴¹ Aririka romperetemi paanakiro ashaahawontsi pookiro niyanki awotsi, paanakiro ashaahawontsi pawijakaero jempe ikantee-takimi pookiromi.[§] ⁴² Aririka ikanteetemi: 'Pipina,' okameethatzi pipiri. Aririka ikanteetemi: 'Pipawakina, ari noepiyeemi,' okameethatzi pipiri eero pithañaa-pithatari.

⁴³ Piyotee-yironi eeroka ikanteetakiri paerani:

Pineshironkateri pisheninka eeroka. Riima ikaatzi kijimiri, pikijiri rirori.

⁴⁴ Iroka nokantzi naaka: 'Petakot-yaari kijimiri. Pamana-kotyari maawoeni ineshironka-tanteyaariari Tajorentsi. Eero pipiyatari kijaneentzimiri, paakameetha-teeri.' ⁴⁵ Rootaki ikowakae-takiriri itomiyi-taari Ashiteeri Inkite-jatzi. Tema riitaki owetsika-kiriri ooryaa kitejeta-kotziriri maawoeni atziri: kameetha-shireri, eejatzi kaari-pero-shireri. Riijatzi wetsika-kiriri inkani, rowaryiiniri maawoeni atziri: tampatzika-shireri eejatzi kaaripero-shireri. ⁴⁶ Apatziro-rika petakotari ikaatzi etakotzimiri eeroka, ¿poshiya-kaantzi aritaki ipinateemi Tajorentsi? Tema eero, rootaki ranta-piintakiri shintsitziro atziri ipinateri riitaki

[‡] 5:22 pisheninka = porentzi, pitsiro [§] 5:41 niyanki awotsi = 1 milla; pawijakaero ikantawo-takimira = 2 milla.

rashita-kaeyaari iwinkatharite wirakocha. ⁴⁷ Apatziro-rika piwetha-tapaa-kyaaari pisheninika, ¿aminaashi-waetaantsi iroka? Tema rootaki ranta-piintziri itsipa-jatzi atziri. ⁴⁸ Pikameetha-shire-yitee eeroka, poshiya-kotee-yaari Ashiteeri Tajorentsi, mapero ikameetha-shiretaki rirori.”

6

Ikenkitha-takotziri Jesús pashitan-tachari

¹ “Pipakahaero powapeyi-motari atziri-paeni pikameetha-shire-teeyini. Eekiro-rika piyaata-kaatyero, tekatsi ipinateemiri Ashiteeri Inkitejatzi.

² Aririka pipashi-tantya, eero pikanta-kanta-waetzi: ‘Nopashi-tantaka naaka.’ Apatziro ikanta-kanta-waetzi owapeyi-motan-taniri jempe ipiyota-piinteeta eejatzi jempe ikineeta-piintzi, rootaki ipinkathee-tantyaariri rirori. Tema tzimaki pinkatha-tziriri rirori. ³ Aririka pipashi-tyaari eeroka ashironkaenkari, eero pikanta-kanta-waetzi, ⁴ pomanakaashityaawo okaatzi pipashi-tantakari. Apatziro riyotzi Tajorentsi, tema riitaki pinateemini paata.”

Ikenkitha-takotziro Jesús amanaantsi

(Lc. 11.2-4)

⁵ “Aririka pamanyaari Tajorentsi, eero poshiya-kotari owapeyi-motan-taniri. Tema ikatziya-piinta rirori ipiyota-piinteetaha eejatzi niyankineki nampitsi inaantyaariri isheninka-paeni. Tema tzimaki pinkatha-tziriri rirori. Maperowa. ⁶ Rooma eeroka aririka pamanyaa, pashita-kotyaa pipankoki pikowakoteri Ashiteeri tsipata-kimiri. Riitaki ñeemini apaniroeni, aritaki ineshironka-takimi, riitaki pinateemini.

⁷ Aririka pamanyaa, eero papiipii-tziro okaatzi pikantakiri. Apatziro rapiipii-tziro itsipa-jatzi atziri. Roshiyakaa-mintheetzi rapiipii-tziro ikantakiri aaritaki ikemakiri Tajorentsi. ⁸ Paamaeyaa poshiya-kotari-kari eeroka. Tema tekira pikowako-teriita Ashiteeri koetyimo-tzimiri, riyotzi-maetakawo rirori maawoeni. ⁹ Iroka pikante pamana-piintyaa eeroka:

Ashitanarí, nampitawori inkiteki, tema rootaki Tajorentsi piwaero eeroka.

¹⁰ Pipinkathari-wenteena naaka.

Pantakaa-yinawo jaka kepatsiki okaatzi pininta-kaanari eeroka,

Poshiya-kaanteenari inkite-weri, pantakaeri rirori maawoeni pininta-kaeriri eeroka.

¹¹ Pipapiintena okaatzi koetyimo-tanari nowayityaari.†

¹² Pipeyako-teenawo nokaaripero-shire-waetaki,

Tema nomatakiro naaka, nopeyako-teeri ikaatzi owaaripero-shire-tanari.

¹³ Eero pishinetana iñaantee-tena, ikowaete rantakahae-tenawo kaari-perori.

Tema ashi powaero pipinkathari-wentantee eeroka.

Ari pikantapiin-tatya otzimimo-tzimi pishintsinka, eejatzi powaneenkawo. Aritaki okantari.

¹⁴ Aririka paripero-teeri ikaatzi kijimiri, aritaki raripero-teemi eeroka Ashiteeri Inkite-jatzi. ¹⁵ Rooma eerorika pariperotziri ikaatzi kijimiri, tema eero raripero-teemi eeroka Ashiteeri.”

Ikenkitha-takotziro Jesús tziwentaantsi

¹⁶ “Aririka pitziwentyaa poshire-takot-yaari Tajorentsi, eero pikanta-kanta-waetzi: ‘Notziwenta-tyaari Tajorentsi.’ Paamaeyaa poshiyari-kari eeroka owapeyi-motan-taniri. Itziwenta-piinta rirori mantsiya-shookiyitaki, rootaki riyootan-tariri itziwentatyaa. Tema tzimaki pinkatha-tziriri rirori. Maperowa.

¹⁷ Rooma eeroka aririka pitziwent-yaari Tajorentsi, pikiwawootyaa, pikishityaa kameetha, ¹⁸ eero riyotant-teezimimi pitziwentatyaa. Apatziro riyotemi Ashiteeri Inkite-jatzi, tema riitaki pinateemini.”

Ikenkitha-takotziro Jesús inkite-jato ashaahawontsi

(Lc. 12.32-34)

¹⁹ “Eero pashaahanta-shiwaeta jaka kepatsiki, osheki opereyitzi, opowanitzi, tema eenitatsi osheki koshintzi jaka. ²⁰ Tema ro kameetha-tatsi pantayi-teero pijeekan-teeyaari kameetha inkiteki. Rootaki kimi-tyaawoni pashaahantaa-tyeeyaanimi inkiteki jempe tee opereyi-tapae, opowani-tapae eejatzi, tema tee itzimapaee koshintzi janta. ²¹ Tema jempe-rika powahaantaka, aritaki poshireta-piintee-yaawo.”

Ikenkitha-takotziri Jesús ootamentotsi

(Lc. 11.33-36)

²² “Rootaki oki oshiyariri ootamentotsi awathaki. Kameetha-rika okanta poki, piñaantawo kameetha, okimi-witakawo pikoñeetyaa-kotatyeeemi.‡ ²³ Terika okameethatzi poki, eero piñaantawo kameetha, kimiwi-taka pitsireni-kaakitako-tatyeeemi.”§

Ikenkitha-takotziro Jesús ashaahawontsi

(Lc. 16.13)

* 6:3 Poshiya-kaantero tee iyotzi pampate jempe oeta antziri pakopero † 6:11 nowayityaari = pan ‡ 6:22 Oshiyakaa-wenta-chari okitsi kameethari, riitaki atziri pimantatsiri (kaari mashitha-tatsiri), riitaki ñaaheroni ikematha-teero okaatzi rantakaeriri Tajorentsi, tema jeeekanaatzi okoñeetyeera § 6:23 Oshiyakaa-wenta-chari eerorika okameethatzi oki, riitaki atziri mashithari kaari kematha-teroni okaatzi rantakaeriri Tajorentsi, tema jeeekatzii otsirenikaakitzira

²⁴“Tekatsi materoni rantawae-teniri apite omperatan-taniri. Tema apaani ikowa-perote imonkaa-teniri ompera-tariri, riima itsipa ikijaneenta-nakiri. Ari okantari eejatzi: Tekatsi materoni ranteniri Tajorentsi ikoyiri rirori, aririka ikenkishiryaaokoe-tyaawo ashaahawontsi kimi-tanaka roomi omperat-yaarini.”

Ikenkitha-takotziro Jesús kanta-shiryaaantsi

(Lc. 12.22-31)

²⁵“Pikemi nokante: Eero okantzimo-shiryaa-waetzimi pikante: ‘itaka noyaari, iitaka nomiriteri, iitaka nokithaa-tyaari?’ Tema eenitatsi akenkishiryaa-piintyaari, rootaki kowapero-tachari, awijiro okaatzi owa-piintari, eejatzi akithaa-piintari. ²⁶Jame akenkishiryaaokoteri tsimereeriki-paeni. Tee ipankitziro royaari, tee rowetsiki ipanko rowantyaawori iwankiri. Roo kanteencha, Tajorentsi papiintziriri okaatzi rowayitari. ¿Tema retakoperotzimi eerokapaeni Tajorentsi? ²⁷Eeki-ro-rika piyaata-kaatyero okantzimo-shiryaa-waetzimi, ¿arima pimatakiro powawi-neenta-waero pojarentsiti? ²⁸Jame akenkishiryaaokoteri incha-teyaki-paeni, tee añiuro antawaete, tee ontyaawenta okithaa-tyaari. Teemaeta okan-tzimo-shiryaa-waetawo, okante: ‘iitaka nokithaa-tyaari?’* ²⁹Owaneenkataka kameetha, awijakiri rowaneenkata Salomón, pinkathari-tatsiri paerani. ³⁰Tema riitaki Tajorentsi owaneenka-tzirori. Okantawita eepichokiini añawitawo owaneenkata-paenta, roo ojamanitaki te okamethataneer aririka okama-teya-tanaki, ichekae-takiro, itahaetakiro. ¿Eeroma raminako-wentzimi eeroka Tajorentsi? Aritaki, eero pikijo-shirewaetzi. ³¹Aritapaaki okantzimo-shiryaa-waetzimi, pikante: ‘itaka noyaari, iitaka nomiriteri, iitaka nokithaa-tyaari?’ ³²Apatziro okantzimo-shiryaa-waetziri itsipa-jatzipaeni. Rooma eerokapaeni, riyotako-tzimi Ashiteeri Inkitejatzi iitarika koetyimo-tzimiri. ³³Tema rootaki kowapero-tachari ipinkathari-wenteemi Tajorentsi, rowameetha-shire-teemi eejatzi, aritaki ipayiteemi okaatzi koetyimo-tzimiri.

³⁴Aritaki okantari, eero okantzimo-shiryaa-waetzimi oetarika awijimo-temini okitejeta-manee, aritaki piñaakiro. Tema maawoeni kitejeriki-paeni piña-piintakiro okaatzi kantzimo-shiryaa-yitzimiri.”

7

Ikenkitha-takotziro Jesús kijimataantsi

(Lc. 6.37-38,41-42)

¹“Tee okameethatzi pikijima-tante, paamaeyaa ikijima-teetzimi-kari eeroka. ²Aririka pikanta-koteri pisheninka, aritaki ikantako-tanakimi eejatzi eeroka. Oztimatyee paamaeyaa, otzimi-kari pantzimoto-tantani, imaperoetee-mikari eeroka paata ipiyeeteemi. ³Tema oshiyawo aririka otyaakitemi antawo inchapetoki pokiki, ¿arima paminakiri itsipa tyaaki-teenchari rokiki? ⁴¿Kantachama pikanteri: ‘Pipoki nayimiro tyaaki-takimiri?’ Tema otyaaki-takimi eeroka antawo incha-petoki. ⁵Tema poshiyakari eeroka owapeyimoto-taniri. Tema otzimatyee petawakyaawo eeroka paawaero inchapetoki otzikaa-kimiri pokiki, okantya paminanee kameetha paantee-yaanariri rinchapetokite tyaaki-teenchari itsipa.

⁶Tee ipaetziri otsitzi okaatzi rooperotatsiri rashitari Tajorentsi. Tee ipaetziri eejatzi chaancho okaatzi poreryaa-yitatsiri pinapero-tachari, tema te riyotziro ineshironka-waetzi ari roepatsi-takiro eejatzi ari raatzika-waetakiro. Teera ipaetatyeeri ikowawitari, osheki imashireyantzitanaki, aritaki ratsikantaki.”*

Ikenkitha-takotziro Jesús amanaperotariri Tajorentsi

(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷“Pikowako-tante, pithotyaaokotee eejatzi, aritaki ipaeteemi pikoyiri. Poshiya-kanteroo aririka pareetyaa pankotsiki, pikanta-paakiri ashitawori: ‘Pashita-reenawo pipanko.’ Ari rashita-ryaakimiro ipanko. ⁸Tema aritaki ipaeteeri kowakotan-tatsiri. Ikaate amina-mina-teeroni, aritaki roñaahae-teeri. Aririka ikantante: ‘Pashita-reenawo.’ Aritaki rashitaryahae-takiniri. ⁹Aririka ikowakotemi pitomi, ikantemi: ‘Pawa, pipina noyaari.’ ¿Arima pipakiri mapi?† ¹⁰Aririka ikantemi: ‘Pipina shima.’ ¿Arima pipakiri maanki royaari? ¹¹Tema piyotziro petakotari eeroka pitomi-paeni, okantawita pikaari-pero-wita eeroka. Riitaki maperotzirori Ashiteeri Inkite-jatzi, retakotari maawoeni amanayi-teeriri. ¹²Aririka pikoyi retakoeteemi, petawakyaawo eeroka petakotantya. Tema rootaki Ikwakaan-teetani, roojatzi ikantakiri paerani Kamantan-taniri-paeni.”

Ikenkitha-takoe-tziro awotsi-manchaki

(Lc. 13.24)

¹³“Aririka pikoyi pikyaa-wanko-teeri Tajorentsi, pikimitakantyaawo pipampi-thata-tyeeromi awotsi-manchaki. Tema eenitatsi otsipa jaawoki-tatsiri, kaari pomeentsi-tachani ikinantte-tyaawo. Tema osheki pampitha-takirori, riitaki ashironkahaa-chani sharinkaweniki. ¹⁴Rooma awotsi-manchaki, tee ishekitzi kinantyaawoni, riitaki areetaa-chani janta ashi rowaero rañahae.”

Ikenkitha-takotziro Jesús thaeri

(Lc. 6.43-44)

¹⁵“Paamahae-yaani eerokapaeni ramatawi-tzimi-kari oshiyawi-tariri Kamantan-taniri, roshiyapaakyaari ipireetari eero imashireyantzi-waetzi. Roo kanteencha, kaari-pero-shiretaksi rirori inthomoeki,

* 6:28 incha-teyaki-paeni = lirio

* 7:6 ikantee-tziri jaka: “roopero-tatsiri rashitari Tajorentsi” eejatzi “poreryaa-yitatsiri pinapero-tachari”, rootaki oshiyakaa-wentacha Kameethari Naantsi. Tema rootaki iñaani Tajorentsi oshiyariri ikaatzi poreryaa-yitatsiri pinapero-tachari. Riima otsitzi eejatzi chaancho, riitaki oshiyakaa-wenta-chari ikaatzi kaari koyironi ikemijanteero Kameethari Naantsi, osheki ikijaneentakiri kamantan-tzirori. Terika ikoyiro ikemijante, eero ishitsiteetziri ikemijante † 7:9 noyaari = pan

roshiyakari owantaniri.[‡] ¹⁶ Otzimatyee aminiri kameetha-rika okaatzi rantayi-tziri, rootaki ayotant-yaari kameethashiretaki rirori. ¿Añiroma chochoki imiriteetziri okithoki-tantyaawo owaato kitochee? Tema te. ¿Kantachama okithoki-tantyaawo otsipa chochoki-paeni roori? Tema eero.[§] ¹⁷ Roorika inchato jaankanato-tatsiri oshooki, okithokitzi kameetha. Rooma inchato jampishi-tatsiri, tee okameethatzi okithoki. ¹⁸ Tema okaatzi inchato jaankanato-tatsiri oshooki, tee okaariperotzi okithoki. Ari okantari eejatzi inchato jampiya-shita-tsiri oshi, tee okameethatzi okithoki. ¹⁹ Tema ari itowaetakiro inchato kaari kithoki-tatsini, rahaetero itahaetero. ²⁰ Aritaki piyotee-yawakirini eeroka-paeni amatawakirani aririka piñaayi-takiro okaatzi rantayitzi.”

Ikenkitha-takotziri Jesús yotako-pero-teeriri
(Lc. 13.25-27)

²¹ “Eeniwitacha osheki kantanari: ‘Eerokataki Nowinkatharite, nopinkatha-tzimi.’ Eero ikyahae rirori inkiteki jempe ipinkathari-wenteeri Tajorentsi. Apatziro ikaatzi antaneerori ikoyiri Ashitanari Inkite-jatzi. ²² Aririka nopinkatharitee paata ari nopiyoteeri maawoeni atziri. Eenitatsi kantayi-teenani: ‘Nowinkatharite, nopaeryaa-kimiro piwaero nokenkitha-takotzimi. Nopaeryaakimi netsiya-takota-kaeri raahashiri-tziri peyari. Ari nokimiteeriri eejatzi nosheninka-paeni, osheki notajonka-wenta-yitaki nopaeriniiri piwaero.’ ²³ Ari nokanta-wakiri naaka: ‘Tee niyotzimi. Piyaate intena, tema osheki pantakiro kaari kamethatzi.’”

Ikenkitha-takoe-tziri apite wetsika-tsiri ipanko
(Lc. 6.46-49)

²⁴ “Pikemi. Aririka pikenkishiryaaakotero maawoeni nokanta-kimiri, aririka pikemijanta-neero maawoeni, ari okameethatzi. Rootaki piyotani-tyaari. Poshiyaari wetsika-tsiri ipanko okijopathatzi kepatzi. ²⁵ Oparya-witaka antawo inkani, amaaniwitaka. Antawo otampyaa-witaka, ookanta-witapaakawo pankotsi, tee aawiyi. Tema owatzika-kityaa kameetha okijopathatzi kepatzi. ²⁶ Ari okimitari eejatzi eerorika pikenkishiryaaako-tziro okaatzi nokanta-yitakimiri, eerorika pikemijanta-neero, te piyotantzi. Poshiyakotakari wetsika-tsiri ipanko impanekii-teki. ²⁷ Okanta oparya-paaki inkani, amaanita-paaki. Ari otampyaa-tapaaki, ookanta-paakawo pankotsi, tyaanaki. Tee inahaeteero.”

²⁸ Rootaki riyotaa-kiriri Jesús ikaatzi piyowenta-kariri. Ipampoyeeyanakirini atziri-paeni ikemirira. ²⁹ Tema tee omaanta ishintsinka riyotaantzi, rawijiri riyotaantzi Yotaantaniri-paeni.

8

Retsiyatakotakahaeri Jesús omatziri pathaa-wontsi
(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

¹ Ikanta roerinkaawo Jesús ikenkitha-takira tonkaariki, royaateeri osheki atziri. ² Ari ipokashi-takiri omatziri pathaa-wontsi, rotziwerowa-shita-paakari, ikantapaakiri: “Pinkathari, pikoyi-rika, niyotzi aritaki pimatakiro petsiyatakotakahaena.” ³ Roojatzi rakotan-tanaka Jesús, rotzinkakiri eepichokiini, ikantziri: “Nokoyi, petsiya-takotee.” Etsiyatanaki ipathaa-waewitaha. ‘Ikantawi-tawaari Jesús pathaawae-witachari: “Eerowa pikaman-takotani. Apatziro powanakiro piyaata-shiteri Ompera-tajorentsi-taarewo, pimatan-tyaawori ikowakaantani paerani Moisés, paanakiniri Tajorentsi pashita-kaariri pipira, rootaki riyotan-teetyaari etsiyata-koteemi.”

Retsiya-takota-kahaeri Jesús romperatani reewarite owayiri-paeni
(Lc. 7.1-10)

⁵ Ikanta rawijanaki Jesús, areetee-yakani nampitsiki Capernaum. Ari ipokaki reewari rowayirite wirakocha ineeni Jesús, ⁶ ikantapaakiri: “Nowinkatharite, eenitatsi naaka nomperatani nopankoki, map-erotaka imantsiyataki, kijopookitaki.” ⁷ Ari rakanakiri ikantziri: “Aritaki niyaataki netsiya-takota-kahaeri.” ⁸ Ikantanaki rirori: “Osheki nopinkatha-takimi eeroka, tema tekatsi koyinani naaka, eero okanta pikyaa-wankotana. Apatziro nokoyi pikanta-kaanteri retsiya-takotee, aritaki omatakyaa pikanteri.” ⁹ Eenitatsi nomperatanari naaka, eenitatsi eejatzi owayiri-paeni nomperatari naaka. Aririka nokanteri: ‘Piyaate,’ aritaki riyaataki. Aririka nokante itsipa: ‘Pipoki,’ aritaki ipokaki. Aririka nokanteri nomperatani: ‘Pantero iroka,’ imatziro rantziro.” ¹⁰ Ari ipampoyaanakiri Jesús ikemakirira ikantaki reewarite owayiri. Ikantanakiri ikaatzi oyaatakiriri: “Riitaki matakirori irika ikemijantzi, tema jaka inampiiteki Israel-paeni tekira nofee apaani oshiyarini irika. Omaperotaty. ¹¹ Pikemi, aririka ipinkathari-wentantee inkite-jatzi, aritaki itzimaki osheki itsipa-jatzi poñaachani otsipaki nampitsi, inintahaeyaa rakiyoteeri awaejatziiteni Abraham, Isaac, eejatzi Jacob. ¹² Eero itzima-perotee asheninka jeekaatsini janta. Riitaki ikowawiteetari ipinkathari-wenteeri maawoeni janta, tema osheki ipiyathataka, rootaki rookantee-yaariri otsireni-kaakitzi. Ari riraawae-tyaari, ratsikae-kiwae-teeyaa ikemaatsi-teeyaa.” ¹³ Iphithoka-shita-naari reewarite owayiri, ikantziri: “Pipiye pipankoki. Pimatakiro pikemijantzi eeroka, rootaki retsiya-takotan-teeyaaari romperatani.” Intsiapaete retsiya-takotanaki romperatani ipankokinta.

Retsiyatakotakahaero Jesús riyote Pedro
(Mr. 1.29-34; Lc. 4.38-41)

‡ 7:15 ipireetari tee imashiyantzi-waetzi = owisha = owantaniri = lobo § 7:16 chochoki imiriteetziri = uva; chochoki-paeni = higo * 8:8 Irika reewari rowayirite wirakocha, kaari Judá-paeni, itsipa-jatzi atziri. Paerani tee ikyaa-wanko-tziri Judá-paeni itsipa-jatzi kaari isheninkata.

¹⁴ Ikanta ikinanaki Jesús ipankoki Pedro. iñaapaa-tziiro riyote omaryaaka, amatatziiro jaawa-kirentsi. ¹⁵ Rotzinkan-tapaakawo eepichokiini rako, etsiyata-kotanaki. Piriintanaka, aminayi-tawakiniri oetarika opawakiniri. ¹⁶ Okanta otsireniityaanaki, ramaeta-paakiniri osheki raahashiretziri peyari. Retsiya-takota-kaayi-teeri ikijatha-yitakiri iweyarite. Retsiya-takota-kaaki eejatzi ikaatzi mantsiya-tatsiri. ¹⁷ Ari omonkaatari ikamantan-takiri paerani Kamantan-taniri Isafas, ikantaki: Riitaki aanakironi amantsiyanka, Rijatzi aanakironi okaatzi akemaatsi-yitari.

Kowatsiri royaateri Jesús
(Lc. 9.57-62)

¹⁸ Ikanta iñaakiri Jesús isheni-pero-tapaaki atziri piyowentakariri, ikantanakiri riyotaani: “Jame amontyaaokote intatsikirona.” ¹⁹ Ikantawi-tawaari Yotaantaniri: “Yotaanari, nokoyi noyaata-nakimi jempe pikinayite eeroka.” ²⁰ Rakanaki Jesús, ikantziri: “Eenitatsi imoo kowincha imaantapiintari, eejatzi ikimita tsimereriki-paeni eenitatsi imenkoshi. Riima irika Itomi Atziri tee otzimi ipanko imaantyaari rirori.” ²¹ Ari ikantanaki riyotaani: “Yotaanari, nokowawitaka naaka noyaata-nakimi, eero nomatzimaeta nimaeka, nokowatzii noñeeri nokitata-neeri ashitanari, aripaete noyaatemi.” ²² Ikantanaki Jesús: “Poyaatena. Tema ikaatzi kamatsiri, aritaki ikitateeri rirori kaminkari-paeni.”

Romaeriio Jesús tampyaa
(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

²³ Ari rotetanaka Jesús pitotsiki, itsipatakari riyotaani-paeni. ²⁴ Ikanta imontyaa-kotanaka, maanaki Jesús pitotsiki. Ro roweyaa-kowitaka niyankyaani, omapokakiri riyotaani-paeni antawo tampyaa, kitaatapaaka nijaa pitotsiki otamakaa-tanakira inkaari. ²⁵ Riyaata-shitanakiri apani riyotaani Jesús, rowakiryapaakiri, ikan-tziri: “Yotaanari, apiinkatyee! Powawijaa-koteena!” ²⁶ Ikantanakiri rirori: “¿Litaka pithaawantari? ¿Tekirama pikemijanta-perotzi?” Piriintanaka, romaeryaakiro tampyaa eejatzi otamakaatzi inkaari, awijanaki, maeryaa-tanee kameetha. ²⁷ Ipampoyeyanakiniri Jesús, antawo ipinkatha-tanakiri, ikanta-wakahaeyani: “¿Litaka atzirita-tsiri irika? Romaeryaantawori tampyaa, eejatzi inkaari.”

Gadara-jatzi raahashiretziri peyari
(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

²⁸ Areetee-yakani intatsikiro, aatakota-paaki nampitsiki iiteetziri Gadara. Ari ishiyashi-tawakari apite atziri raahashiretziri peyari ipoñaakawo kitataarewo-mashiki. Ikijakaakari peyari, osheki ithaa-wanteetari, tee imateetyaa ikineete janta. ²⁹ Icheraa-pero-tanaki ikantzi: “Jesús, Itomi Tajorents! ¿Nimaekama powajankitena tekira omonkaa-tyaata? ¿Jempema nokanta-kimika eeroka?” ³⁰ Ari ishimoka-waeteeyini osheki chaancho janta. ³¹ Naawaetanaki iweyarite, ikantzi: “Aririka peshiyatakotahaeri naahashiretanewo, potyaantena ipiyotakaha chaancho.” ³² Ikantzi Jesús: “¡Piyaa peyari!” Jatanaki peyari-paeni chaan-choki, raahashireta-paakiri, rootaki ishiyan-tanakiri impeetaki, paryee-yapaakani maawoeni inkaareki, thonkaka ipiinkaeyakini. ³³ Ikanta iñaakiro aminiriri chaancho okaatzi awijeentsiri, shiyanaka nampitsiki, ikamantapaakiri maawoeni atziri okaatzi iñaakiri. ³⁴ Rootaki riyaa-shitan-tanakariri atziripaeni irika Jesús, ikantapaakiri: “Tee nokoyi pijeeki nonampiki, pamine jempe pikini.”

9

Retsiyatakotahaeri Jesús kijopookiri
(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

¹ Ikanta rotetanaa Jesús pitotsiki, montyaa-kotanaa inampiki. ² Ari ramaeta-kiniri kijopookiri, inatakoe-takiri romaryaa-mentoki. Riyoshire-tawakiri Jesús ikaatzi natako-takiriri osheki rawentaa-paakiri, iñaanata-wakiri mantsiyari, ikantziri: “Pithaamenta-shiretyaa nosheninká, tema ipeyakoe-teemiro pikaaripero-shire-witaka.” ³ Kemawaki rirori Yotaantaniri-paeni, ikanta-shire-tanaki: “Itheenka-tajorents-tatzii irika.” ⁴ Tema yotaki Jesús jempe ikanta-shiretzi, rojampi-tanakiri, ikantziri: “¿Litaka pikaaripero-shire-tantari? ⁵ ¿Tema okameethatzi nokante: ‘Ipeyakoe-teemiro pikaaripero-shire-witaka?’ ¿Rooma pikoyi nokanteri: ‘Pikatziyane, piyaatee?’ ⁶ Nimaeka piyoteri Itomi Atziri otzimimo-tziri ishintsinka jaka kepatsiki, aritaki ipeyako-teeniri antawitawori kaari kamethatatsi.” Ipithoka-shita-nakari kijopookiri, ikantziri: “Pikatziye, paaneero pomaryaa-mento, piyaatee pipankoki.” ⁷ Apathakirotnaa ikatziyanaa mantsiya-witachari, jatee ipankoki. ⁸ Tema iñaakiri maawoeni piyoteen-chari, ipampoyeyanakiniri iñaawaerira riyaaete. Ikantee-yanakini: “Imapero-tatyaa Tajorents, riitaki matakirori otzimimo-tantari itajorenka irika atziri.”

Omiñahae-tanakiri Mateo
(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹ Ikanta rawijanaki Jesús, roojatzi iñaanta-paariri Mateo, irika riitaki shintsi-tantatsiri ramaeteniri koriki. Ikantapaakiri: “Poyaatena.” Roojatzi ikatziyantanaa Mateo royaata-nakiri. ¹⁰ Areetaka ipankoki Mateo rowakae-yaari Jesús, ari ikaatagiriri riyotaani-paeni. Tema osheki shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki oyaatanakiri Jesús, riyaaatitaka eejatzi osheki antayitziroori kaari-perori. Ari ikaatzi rakiyotakiri Jesús. ¹¹ Ikanta iñaakiri Inashitaniriri, ikemakiri riyotaani Jesús, rojampi-takiri, ikantziri: “¿Litaka rakiyotan-tariri Jesús shintsi-tatsiri ramaeteniri koriki eejatzi antayitziroori kaari-perori? Tee okameethatzi.”

¹² Ikemaki rirori Jesús, ikantzi: “Aririka imantsiyate atziri ipokashi-tziri aawintantani, riima atziri kaari mantsiya-tatsi tekatsi ikoyi rirori. ¹³ Otzimatyee pikenkishireero Ikantakaantani Tajorentsi, kantatsiri: Tee apatziro nokoyi pamayiteena pipira pitayinari. Roo nokowa-pero-teeri pineshironka-teeri pisheninka. Tema tee apatziro nopokashi-tziri kameetha-shireri nokaema-shire-teeri, tema nopokashi-tatziiri kaari-pero-shireri nokaema-shire-teeri ipakahaero kaari-perori.”

Ikenkitha-takotziro Jesús itziwenteeta
(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

¹⁴ Ari ipokaeyakini riyotaani Juan, rojampi-tapaakiri Jesús, ikantzi: “¿Iitaka kaari itziwenta piyotani? Tema notziwenta-piinta naaka, ari ikimi-tzitari riyotaani Inashitantaniri.” ¹⁵ Ari rakanakiri Jesús, ikantanakiri: “Aririka aate aawakaan-tsiki, ¿arima owashire-tapaakya? Rooma aririka paata, rahaetakiri iimenteetari, aripaete itziwenteetyaa. ¹⁶ Tema apaani paejatopookiri kithaa-reentsi, aririkami rowama-tanteetyaawo owakirari ojapeki, aritaki otzjaa-pero-tanaki aririka amintha-tanakyaa owakirari ojapeki. ¹⁷ Ari okimitari eejatzi, tee ikameethatzi paejatoteentsiri mashitsi-naki rowantee-tyaari eeryaari imiriteetzi. Aririka rowantee-tyaari, aritaki ijanaryaanaki, ari apaatashi-waetakyaa imiriteetzi eejatzi mashitsi-naki. Tema riitaki kameetha-tatsi owakirari mashitsi-naki rowantee-tyaari.”

Rishinto Jairo eejatzi tsinani otzinka-kirori eepichokiini rithaari Jesús
(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

¹⁸ Ikenkithawae-mintheetzi Jesús, areetapaaka ijewarite Judá-paeni, otziwerowa-paaka ipinkatha-tapaakiri, ikantzi: “Kamaki nishintyo, rootaki nopokantari piyaete nopankoki pantante-yaawo eepichokiini pako, añahaeta.” ¹⁹ Ari riyataanaki Jesús, eejatzi riyotaani-paeni, royaata-nakiri. ²⁰ Ari opokapaaki tsinani mantsiya-tatsiri, tema osheki ojarentsi ojokaawaetaka ira, kaatakotaki 12 ojarentsi, okinashi-tapaakiri itaapiiki Jesús, antakiro eepichokiini opatziki iithaari. ²¹ Okanta-shiretzi: “Aririka notzinkitakiri eepichokiini iithaari, aritaki netsiyata-kotee.” ²² Ari ipithoka-shita-nakawo Jesús, ikantzi: “Pithaamanteeyaa nosheninká, rootaki etsiyatateemiri pawentaana.” Intsiapaete etsiyatanaki omantsiyanka tsinani. ²³ Ikanta rareeta-paaka Jesús ipankoki reewarite Judá-paeni, iñaapaa-tziiri showiwentzirori kamaentsiri, osheki atziri akisheenkaateen-chari rirahaeyani. ²⁴ Ikantapaakiri: “Pishekaeyini, tee okami piraakoteeya-karini, omakoryaatzii.” Tema itheenkaetziiri Jesús. ²⁵ Romishitowa-paakiri maawoeni, kyaapaaki Jesús, roteeya-wako-tapaakiro, piriintanaa eentsi. ²⁶ Tee romanako-tanaka Jesús, ikemakoe-tanakiri maawoeni janta.

Retsiyatakotakaheeri Jesús apite mawityaakiri

²⁷ Ikanta rawijanaki Jesús, royaata-nakiri apite mawityaakiri, ikantzi ikaemi: “¿Ikashiyakaetani pinkatharini David, pineshironka-teena!” ²⁸ Roojatzi rareetan-tapaakiri pankotsiki. Ipokapaaki okaakini mawityaakiri, ari rojampi-takiri Jesús, ikantzi: “¿Tema pawentaakina eeroka aritaki nomatakiro pikoyiri?” Ikanteeyini rirori: “Jeen, ari pimatakiro Nowinkatharite.” ²⁹ Akotanaki Jesús, ipampitakiri eepichokiini rokiki, ikantzi: “Owawijaakoteemi pawentaana.” ³⁰ Apathakirotaanee raminanee kameetha. Ishintsi-thawi-tawaari, ikantzi: “Eero pikaman-takotana netsiyatakotahaemi.” ³¹ Roo kanteencha, jateeya-nakini irika-paeni ikamantan-tanaki, ithonka ikemakoe-tanakiri Jesús janta.

Iñaawaeta-kahaeri Jesús kijopaanteri

³² Ikanta ramaeta-paakini Jesús raahashiretzi peyari, ikijopaantetatsiri. ³³ Tema retsiyatakotakaawakiri Jesús irika atziri, ñaawaetane, tema romishitowaeniri iweyarite. Ipampoyeeyanakiri atziri-paeni, ikanta-shire-teeyini: “Te añaaapiintziri asheninka-paeni imatero oshiyaawoni rantakiri irika.” ³⁴ Riima Inashitantaniri-paeni, ikanteeyini rirori: “Ipajawya-kiri reewarite peyari retsiyatakotakaantariri raahashiretani.”

Jampaen-kataki pankirentsi

³⁵ Tema ithonka ranashi-takawo Jesús maawoeni nampitsi, riyotaan-tayitaki jempe ipiyota-piinteeta. Ikenkitha-piintakiro Kameethari Naantsi, jempe okanta ipinkathari-wentante. Retsiyatakotakaayiteeri maawoeni, tekatsi apaani mantsiyarentsi pomeentsi-tzimo-tyaarini. ³⁶ Ikanta iñaakiri Jesús osheki piyowenta-kariri, antawo retako-shire-tanakiri, ikantanaki: “Kyaari-perotaki rashironkaayita irika atziri-paeni.

Roshiyakari ipireetari eerorika itzimi aamaako-wentyaarini.”*

³⁷ Eekiro ikantana-kitziiri riyotaani-paeni: “Roshiyakawo irika-paeni atziri ojampaen-katzi pankirentsi, teemaeta itzima-perotzi atziri owiteeroni. ³⁸ Pamaneeri eerokapaeni Awinkatharite, rotyaantantyaari osheki jatashiterini atziri-paeni, tema enitatsi osheki kemijantaa-tsini.”

Riyoshiitaki Jesús 12 Otyaanta-newopaeni
(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

¹ Roojatzi riyoyaantaka Jesús 12 riyotaanewo, ipakiri ishintsinka. Imatanakiro rirori retsiyatakotakaayitzi maawoeni inashiyitachari imantsiyanka eejatzi ikaatzi raahashireyi-tziri peyari. ² Irika ikaatzi

* 9:36 ipireetari = owisha = oveja

12 riyoyaakiri Jesús, riiyitaki iitakiri Otyaantaarewo: Etanakawori Simón, iitakiri Pedro. Kaakitapaaki Andrés, rirentzi Pedro. Kaakitapaaki Jacobo itomi Zebedeo eejatzi Juan rirentzi. ³ Kaakitapaaki rirori Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo shitsitantatsiri amaeteniri koriki, kaakitapaaki Jacobo itomi Alfeo, Tadeo, 'kaakitapaaki Simón, iiteetziri eejatzi Kijakotan-taniri. Kaakitapaaki iweyaanta-paakawori Judas Nampitsiweri, riitakira pithoka-shita-kariri Jesús.

Rotyaantee-takiri kaata-tsiri 12

(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

⁵ Opoñaashita rotyaantakiri Jesús kaatatsiri 12, riyotaa-yitawakiri, ikantziri: "Eero pikini ijeekira itsipajatzzi atziri, eero pikinanaki eejatzi inampiki Oshitekii-toni-jatzzi. ⁶ Apatziro pikinayitanaki inampiki Israel-paeni, jempe ijeekayitzi oshiyakariri ipireetari peyayiteenchari. ⁷ Aririka piyaatanaki iroka pikante pikamantante: 'Rooteentsi ipinkathari-wentante Inkite-jatzzi jaka.' ⁸ Petsiyatokatkaa-yiteeri mantsiyari, powañaa-yiteeri kamatsiri, petsiyatakota-kaeri pathaawae-tatsiri, eejatzi raahashireyi-tziri peyari. Tema Tajorentsi neshironka-teemi eerokapaini, tee ikowako-tzimi pipinateri. Rootaki pimataneeri eero eero pikowako-tantzi ipineetemi, pineshironka-tantee. ⁹ Eero paanaki piyorikite,* ¹⁰ eejatzi poyaari awotsiki. Eero paanaki otsipa pithaari, eejatzi otsipa pikyaan-tyaari piitziki, pikotzi. Tekatsi otsipa paanakiri. Tema ikanteetzi:

Ari ipineeteri antawae-tatsiri.

¹¹ Aririka pareetakyaa nampitsiki, paminapaaki aakameetha-tawakimini, riitaki pijeeki-motapaakiri, rooparejzi pawijan-takyaari otsipaki nampitsi. ¹² Aririka pareetakyaa pankotsiki, piwetha-tanta-paakyaa.

¹³ Aririka raakameetha-tawakimi piwetha-tapaakari, aritaki ijeekae kameetha. Eerorika raakameetha-tawakimi, aminaashitaka piwetha-witapaakari. ¹⁴ Eerorika raakameetha-tzimi, eerorika ikemijantzimi eejatzi, pawija-pithateri, potekaneero pipatsi-te piitzira. ¹⁵ Riitaki imaperote-paata rowajankiteeteri, aritaki awijanakiro ikantee-takiri paerani Paamaarini-jatzzi eejatzi Katsimaaniri-jatzzi. Omaperotatyaaha."

Ikemaatsi-takae-teemi paata

¹⁶ "Notyaantzimira nimaeka, poshiyakari rotyaantee-tziri ipireetari jempe ipiyota owantaniri. Roo kanteencha, otzimatyee poshiya-kotyaari eero eero kokiyanzi maanki, poshiya-kotyaari eejatzi jamomo itsinampa-shire-waetzi.† ¹⁷ Paamaeyaa. Tema rahaeta-tyeemi jewariki, ipajawae-teetemi jempe ipiyota-piinteeta. ¹⁸ Ompoñaashitya rahaeta-nakimi ijeekira pinkathari-perori okantakaan-tziro pawentaanaaha. Ari pikenkitha-takoyi-teenari janta, ikemayitee eejatzi itsipa-jatzzi atziripaeni. ¹⁹ Aririka ahaeta-nakimi, eero pikanta-shire-waetzi: '¿Iitakama noñaawae-tapaakiri?' Tema eenitatsi yotashire-takae-mironi iitarika piñaawaeteri. ²⁰ Eero piyotashitawo eero iitarika piñaawaeteri, rootaki Ishire tajorentsi poñaachari Ashitzi-miriki yotakae-mironi okaate piñaawaeteri. ²¹ Aritaki iñahaetaki aakaanterini rirentzi rowamaakaanteri. Aakaanterini itomi. Eenitatsi owamaakaan-terini ashitarini ikijaneenta-nakiri. ²² Osheki kijaneentemini okantakaawo pikemijantaana. Roo kanteencha, ikaatzi oejokiro-tanari rawentahaana, riitaki awijako-taatsini.‡ ²³ Aririka ikijaneentee-tanakimi janta, pawija-pithateri. Tema tekira pithotyeerota piyaayite inampiki Israel-paeni, piyapaaka irika Itomi Atziri. Omaperotatyaaha.

²⁴ Teera iñahaetzi apaani riyotahae-tziri rawijiri iyoteeriri. Te iñahaetzi eejatzi apaani omperataarewo rawijiri omperatariri ipinkatheeteri. ²⁵ Apatziro añiiri apaani riyotahae-tziri ikimityaari yoteeriri paerani. Ari ikantari eejatzi omperataarewo. Tema osheki ikijaneentee-takina nimaeka naaka, ikimitakantakina naakami Nantatsiri. Eero imaperote-teete ikijaneentetemi pikemijantaanaaha."

¿Iitakama athaawan-tyaari?

(Lc. 12.2-9)

²⁶ "Eero pithaawan-tawaetari irika-paeni, tema otzimatyee okoñaata-koyitee okaatzi omanako-witeenchari, oñaawonteeero kaari ikematha-witeeta paerani. ²⁷ Eenitatsi-rika nokaman-temiri tsireniriki, pikamantan-teero eero kitejeriki. Eenitatsi-rika nokenkitha-takaemiri eerokapaini nomanakaashitari, pikaman-teeri eero maawoeni atziri.§ ²⁸ Eero pithaawan-tawaetari kowatsini rowamayimi, tema eero imatziro rookaari rirori sharinkaweniki. Apatziro pithaawan-tyaari Tajorentsi matzirori ithonkantzzi, rooka-shire-tantzi sharinkaweniki. ²⁹ Tema tee ipina-perowita tsimereri-paeni, roo kanteencha riyotzi Tajorentsi aririka ikamahaante apaani.* ³⁰ Tema riyotzitawo Tajorentsi jempe okaatzi tzimatsiri aeshi. ³¹ Piñaakiro, tema raamaakotari Tajorentsi tsimereeriki-paeni, eero imaperotzi raamakowenteemi. Eero pithaawan-tawaetari kijaneentzimiri. ³² Aririka pikanteri pisheninka: 'Nopinkatha-teeri Jesús,' aritaki nokanteeri Ashitanari Inkite-jatzzi: 'Pawa, ipinkatha-taana irika.' ³³ Rooma pikanteri-rika pisheninka: 'Teer nopinkatha-tziri Jesús,' aritaki nokantzi-tyaari naaka, nokanteeri Ashitanari: 'Pawá, tee ipinkathatana irika.'"

Ikenkitha-takota Jesús

(Lc. 12.49-53; 14.26-27)

* 10:9 piyorikite = oro, plata, cobre † 10:16 ipireetari = owisha; owantaniri = lobo ‡ 10:22 Paminero 'Jempe Ikante-tziro Naantsi-paeni' okantakota 'Waeontsi'. § 10:27 Iroka okantakota eejatzi iroka versículo: Eero eero paeni niyotaa-yitee iroka-paeni, tee riyotakotziro theenkani-paeni, tema eero eero paeni kenkitha-takaa-yiteerini okaatzi niyotaa-kimiri. * 10:29 tee ipina-perowita = apaani koriki ikaate-rika apite tsimeryaaniki

³⁴ “Eero pikenkishiryaa-waeta eerokapaeni, tee apatziro nopoki niyotaa-yiteeri atziri-paeni raakameethata-wakahaeyaa jaka kepatsiki, tema okimiwi-takawo namatyeeemi owathaa-mentotsi ikosheka-wakaan-teetyaari.

³⁵ Tema iroka nopokan-takari: Ikiwaneenteeri atziri ipaapate, Okijaneenteero tsinani iniro, Okijaneenteero tsinani ayiro.

³⁶ Ipthoka-shita-wakaeyaa atziri-paeni ikijaneenta-wakaeyaa ikaatzi ijeekaeyini ipankoki.

³⁷ Rootaki kameetha-witacha petakot-yaari pipaapate, piniro, peentsite-paeni. Roo kanteencha, roorika poetziinaariko-teeya petakot-yaari pisheninka-paeni, awijanakiro-rika okaatzi petakotana naaka, eero nokimita-kaemi naapatziyani. ³⁸ Otzimatyee pikyaaryoo-wenteero okaatzi nokenkitha-takaa-yitakimiri, okantawityaa ikentakoetemi. Eerorika pipakaero, eero nokimita-kaemi naapatziyani. ³⁹ Tema ikaatzi etakowae-tachari apaniroeni rootaki rantantawori ikowashi-waetari rirori, aritaki ipeyashi-teeyaa. Riima ikaatzi atsipewentawori rantaneero nokoyiri naaka rootaki ikamawentan-tanari, aritaki rawijakotee.”

Ipineeteeri paata

(Mr. 9.41)

⁴⁰ “Eenitatsi-rika aapatziyemini, naaka raapatziyaka. Ari okantari eejatzi, eenitatsi-rika aapatziyanini naaka, riitaki raapatziyaka Ashitanari otyaanta-kinari jaka. ⁴¹ Eenitatsi-rika yotemini eerokataki Kamantan-taniri rootaki raapatziyan-tzimiri, aritaki pikaateeri paata ipinateemi Tajorentsi. Ari okanta eejatzi, eenitatsi-rika yotakimini kameethashireteemi pikemijantee rootaki raakameetha-tantzimiri, aritaki pikaateeri paata ipinateemi Tajorentsi. ⁴² Aririka riyoteemi eeroka niyotaani, rootaki ipantee-tzimiri pimiri okantawitaka tee piriiperowita eeroka, aritakira ipineeteeri paata irika etakota-kamiri. Omaperotatyaaaha.”

11

Rotyaantakiri Juan riyotaani

(Lc. 7.18-35)

¹ Ikaatakiro Jesús riyotaakiri 12 riyotaani. Awijanaki ikamantante maawoeni nampitsiki okaatzi jeekatsiri janta.

² Tema omonkyahaetakiri rirori Juan omitsiryaaatantani, ari ikemako-takiri Jeepatziitoetani okaatzi rantayi-takiri. Rotyaantaki apite riyotaani, ³ rojampiteri, ikanteri: “¿Eerokama iiteetziri, ‘Pokatsini?’ tema eeroka, ¿Eenitatsima itsipa noyaakoteri?” ⁴ Ikanta rareete-yakani, rojampi-tapaakiri Jesús. Ari rakanaki rirori, ikantzi: “Aririka pipiyaneh, pikaman-tapaeri Juan okaatzi pikemakiri eeroka, okaatzi piinaakiri nantayi-takiri. ⁵ Tema naminakaa-yiteeri mawityaakiri, nanashi-takaa-yiteeri kijopookiri, netsiya-takota-kaayi-teeri pathaawae-tatsiri, nokemakaa-yiteeri matayempitari, naanaakaa-yiteeri kaminkari, nokenkitha-takoteeniri Kameethari Naantsi ashironkaenkari-paeni. ⁶ Ikimoshiretee ikaate kaari kijoshire-wenteenani.”

⁷ Ikanta ipiyaawo riyotaani Juan, rojampi-tanakiri Jesús ikaatzi piyowenta-kariri, ikenkitha-takotziri Juan, ikantzi: “¿Iitakama piinaakiri chapinki ochempi-mashiki? ¿Riima piinaaki oshiyawori jawooki ompironka-kaawo tampyaa? ⁸ ¿Piinaakirima rowaneenkata ikithaata? Tema tee rowaneenkata. Tema ikaatzi owaneenka-tachari ikithaata, riitaki jeeka-tsiri ipanko-ki pinkathari. ⁹ Rootaki piyaata-shitan-taniri ipyotzi riitaki Kamantan-taniri. Tema imaperotatziro rirori rawijanakiri itsipa Kamantan-taniri-paeni. ¹⁰ Tema riitaki rojankina-takoe-takiri paerani ikanteetzi:

Pamini, aritaki notyaantaki etyaawoni ikamanta-kotemi,

Riitaki owetsikaan-temini jempe pikinapaaki.

¹¹ Pikemi nokantzi naaka: Paerani osheki atziri tzmawo-teenchari, tekatsi awijirini Juan omitsiryaaatantani okaatzi riyotani-tzi rirori. Riima ikaate tsinampa-shire-taatsini, ipinkathari-wenteeri Tajorentsi inkiteki, aritaki rawijeeri rirori Juan. Omaperotatyaaaha. ¹² Tema owakira retana-nakawori Juan ikenkitha-takaemi roojatzi nimaeka, eenitatsi osheki kowatsiri intsipaete iniiro ipinkathari-wenteeri Inkite-jatzi. Kimiwitaka ishintsiteetziri aririka rowayiriteetyaa. ¹³ Paerani eeniyitatsi Kamantan-taniri-paeni eejatzi ikowakaan-teetani, rootaki ikamantan-teetakiri roojatzi itziman-takari Juan. ¹⁴ Riitakira Juan ikenkitha-takoe-takiri paerani, tema riitaki Elías-tatsiri pokatsini. ¿Pikemijantziroma? ¹⁵ Koyirori ikemathatero, ikemijante. ¹⁶ ¿Iitaka noshiya-kaanteri irikapani atziri? Roshiyakari rowashaantawaeta eentsi aririka roshiyakowaetantyyaa, ¹⁷ ikanta-wakaeyani: ‘Jame ashowiwaete.’ Tee ikoyi. Ikantawita: ‘Jame omampawaetyaa owashire-tantyyari.’ Tee ikoyi. ¹⁸ Aritaki pikantee-yakani eerokapaeni. Piinaawi-takari Juan, itziwenta-paaka, tee imiriziro kachori, pikantee-yakirini: ‘Raahashireta-tziiri peyari, rootaki itziwae-tantari.’ ¹⁹ Ipkawitaka Itomi Atziri, tee itzitaawo rirori owanawontsi, imiriziro kachori. Pikantee-yakirini: ‘Kaari-perori irika, niyawae-rintzi, shinki-tzinkari. Raapatziyari shitsitantatsiri amaeteniri koriki, raapatziyari eejatzi kaari-pero-shireri.’ Tekatsi oetyaa, tema aririka inahaeteero okaate awijatsini paata, ari riyoteeri omaperotatyaa riyotanitzi.”

Ashironkaamatsiteerini kijoshire-tatsiri

(Lc. 10.13-16)

* 11:7 oshiyawori jawooki ompironkakaawo tampyaa = atziri shipeta-shireri

²⁰ Opoñaashita ikenkitha-takota-nakiri Jesús ikaatzi ñaawita-kawori itajonka-wentantzi nampitsiki, teemaeta ipakahiro ikaaripero-shire-teeyini. Ikantzi: ²¹“Ashironkaamatsiteerini Shimapanconi-jatzi eejatzi nampitarori Corazín. Osheki piñaawi-takawo notajonka-wentantaki, teemaeta pikemijanteeyini. Riimi ñaakinani Mapini-jatzi eejatzi Shimaa-jatzi, aritaki ikithaa-tanakyawomi karenimawo-tatsiri kithaar-entsi, jeekawae-tanakimi jamampoki rowashiretako-takotyaa ikaaripero-shire-yitakira, ari ikemijanteemi maawoeni riroripaeni.”[†] ²² Paata aririka raminakoe-teeri maawoeni rantayi-takiri, eero imaperoteentziri rowajankiteeteri Mapini-jatzi eejatzi Shimaa-jatzi. Tema eeroa imaperote rowajankiteetemi. ²³ Eejatzi eero kapaeni Capernaum-jatzi-ite, pikenkishirewita piyaatee inkiteki, apatziro piyaa-matsitee jempe ik-inayitzi kaminkari. Riimi ñaakinanimi paerani Paamaarini-jatzi okaatzi piñaawi-takari eero kapaeni, roojatzi ijekimi nimaeka riroripaeni. ²⁴ Paata aririka raminakoe-teeri maawoeni rantayi-takiri, eero imaperoteentziri rowajankiteeteri Paamaarini-jatzi, apatziro imaperote-teemi eeroa.”

Pipoki nojeekika naaka, pimakoryahae
(Lc. 10.21-22)

²⁵ Rootaki ramananta-nakari Jesús, ikantzi: “Pawa, tema eeroa pinkathari-wentziriri inkite-jatzi eejatzi kepatsi-jatzi, osheki najahaa-wentakimi. Tema eeroa omani-motakiri yotaniri iroka-paeni, riitaki piyotakaa-yitee oshiyariri eentsi itsinampa-shiretzi. ²⁶ Ari okanta, tema rootaki inimota-kimiri eeroa Ashitanari.” ²⁷ Ikantanakiri piyowenta-kariri: “Riitaki Ashitanari yotakaa-nawori maawoeni. Apatziro riyotana rirori, tema naaka Itomi. Ari nokimitzita naaka apatziro niyotziri Ashitanari, kantacha niyotakaa-yiteeri nokoyiri naaka riyoteeri. ²⁸ Aririka piñeero okantzimo-shire-waetemi, opomeentsi-tzimo-waetemi, pipoki nojeekira naaka, aritaki nomakoryaa-shire-takaa-yiteemi. ²⁹ Okimiwi-takawo otzimi-rika oeta nokema-tena-takae-miri. Tema eenitatsi nokoyiri niyoteemiri: tema naaka tsinampa-shireri. Aritaki piñaahero nomakoryaa-shireta-kahaemi. ³⁰ Tema okaatzi nokema-tena-takaemiri naaka, tee opomeentsi-perota.”

12

Ikenkitha-takotziro Jesús kitejeri imakoryaan-teetari
(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

¹ Okanta kitejeri imakoryaan-teetari, ikinimo-tanakiro Jesús pankirentsi-mashi. Ari ijaperyanakiro okithoki pankirentsi riyotaani Jesús, tema itasheyee-yatziini. ² Iñaakiri Inashitantaniri, ikantanakiri Jesús: “Paminiri piyotaaani ijaperyaakiwaetzi kitejeri imakoryaan-teetari, tema tee oshinetaan-tsitzi iroka ijaperyaakiwaete.” ³ Akanaki Jesús ikantzi: “Tema piñaana-takotziri pinkatharini David aantawitakariri itashe itsipatari ikaateeyinira. ⁴ Ikyaaiki tajorentsi-pankoki, rowakawo tajorentsi-tatsiri, ipakiri ikaateeyini. Tee oshinetaan-tsiwita, apatziro rowapiintawo Ompera-tajorentsi-taarewo. ⁵ Tema piñaana-tziro Ikantakaan-teetani, tema rantawaeta-piintzi Ompera-tajorentsi-taarewo kitejeri imakoryaan-teeri tajorentsi-pankoki, tekatsi kijantyaarini. ⁶ Nokantzi naaka, eenitatsi jaka ipinkatha-peroe-tziri, riitaki awijirori tajorentsi-panko. ⁷ Rootaki rojankina-tantee-takari paerani, kantatsiri: Tee nokoyi pamaena pipira pitayinari, Rootaki nokowa-pero-teeri petakoteeyaari pisheninka. Aririka pikematha-teromi iroka, eero pikijantarimi irika-paeni, tema tee ikaaripero-shiretzi. ⁸ Tema irika Itomi Atziri riitaki pinkathari-perotatsiri, rawijiro kitejeri imakoryaan-teetari.”

Atziri kijowakori
(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹ Opoñaashita rawijanaki Jesús, kyaapaaki ipiyota-piintetaha. ¹⁰ Ari ijekakiri janta kijowakori. Ikanta Inashitantaniri-paeni, rojampi-takiri Jesús, ikantzi: “¿Shinetaan-tsita-tsima retsiya-takota-kaanteete kitejeri imakoryaan-teetari?” Rootaki rojampi-tantariri omatant-yaari ikantakoteri. ¹¹ Akanaki Jesús, ikantzi: “Teera paminashitari eeroa pipira aririka rotetyaa omooki kitejeri imakoryaan-teetari, petakotari, pomijokyaahaeri. ¹² Riitaki etakopoetari atziri, rawijiri ipireetari. Tema shinetaan-tsitatsi aneshironka-tante kitejeri imakoryaan-teetari.”^{*} ¹³ Iñaanata-nakiri kijowakori, ikantzi: “Pampiryaa-wakotee.” Matanaka ikantakiri, akotsitane kameetha atziri, oshiyanaawo otsipa rako. ¹⁴ Ari ishitowae-yanakini Inashitantaniri ipiyotee-yakani, ikenkitha-waetaka-wakaaka, ikanta-wakahaeyani: “¿Jempema akante-rika Jesús owamaan-tyaariri?”

Rojankina-takotee-yakirini paerani Jesús

¹⁵ Yotaki Jesús ikowaetatzii rowamahaeteri, rootaki rawijan-tanakari. Royaaka-nakiri osheki atziri, retsiyatokatokaayitzi osheki mantsiyari. ¹⁶ Ishintsi-thawi-takari ikantzi: “Eero pikaman-takotana.” ¹⁷ Ari omonkaatari ikenkitha-takiri paerani Kamantan-taniri Isafas, ikantzi:

¹⁸ Irika nomperatanewo, riitaki niyoyaakiri.

Netakotani naaka, riitaki oemoshirenkanari.

kijokiro oyiri Noshire

Ikenkithata-kahaeri itsipa-jatzipaeni atziri ikamanteeri tampatzika-shire-takaanta-tsiri.

¹⁹ Eero icheraa-waetzi rirori,

[†] 11:21 Tema irikapae Corazín-jatzi eejatzi Shimapanconi-jatzi, Judá-paenira irika. Riima Mapini-jatzi eejatzi Shimaa-jatzi, itsipa-jatzipaeni

irika, tee isheninkatari Judá-paeni ^{*} 12:12 ipireetari = owisha = oweja

Eero ikemaetziri ishinchee-nkate ikenkitha-takotyaa ojaawokiyitizira.

²⁰Eero rowatsita-pero-tziro ijateero jonkari jataawi-tachari,
Eero roetsiwakiro paamari-menki tsiwaki-mateen-tsiri,

Roojatzji rotsinampaan-teeyaa-wori inēeteerorika rooperori.†

²¹Riitaki royaako-tziri itsipa-jatzipaeni atziri rawentaa-piintee-yaari.‡

Kijimatzirori Ishire Tajorentsi

(Mr. 3.20-30; Lc. 11.14-23)

²²Ari ramaeta-kiniri Jesús raahashiretziri peyari. Tema imawityaakitakaakiri, ikijo-waante-takaakiri. Imatakiri retsiyatakotaka-waeri, aminanee kameetha, ñaawaetanee. ²³Ipampoyeyanakirini maawoeni atziri, ikanteeyini: “¿Riima irika ikashiya-kaeta-kiriri pinkatharini David?” ²⁴Kemaeyakini rirori Inashitan-taniri, ikanteeyini: “Irika atziri roshincha-tziiri Nantsitiri ashitariri peyari, rootaki roshinchaan-tariri rirori ikaatzi raahashiretziri peyari.” ²⁵Yotzimaetaka rirori Jesús ikenkishiryaa-kiri Inashitan-taniri, ikantanakiri: “Aririka ikosheka-wakaeyaa atziri jempe ipinkathari-wentee-tziri, aritaki rookawenta-wakaayaa. Aririka ikosheka-wakaeyaa atziri jempe ijeeka-wankota-wakaa, aritaki rookawenta-wakaayaa. Aririka ikosheka-wakaeyaa atziri jempe ijeeka-wankota-wakaa, aritaki rookawenta-wakaayaa. ²⁶Ari ikantzitari eejatzi peyari aririka ikosheka-wakae-yaami. Aritaki rookawenta-wakaayaa, ¿eeroma ithonka rookawenta-wakaa-nakyyaa? ²⁷Riitakirikami Kamaari Nantsitiri shintsitakenani naaka, ¿riijatzima shintsitakaeriri piyotaani eeroka retsiya-takota-kaantariri ikaatzi raahashiretee-tziri? Aririka okanta pithawe-tako-tziiri piyotaani, aritaki ikijanta-kimiro okaatzi pikantakiri. ²⁸Rooma naaka ipanawo ishintsinka Ishire tajorentsi poñaachari Tajorentsi, rootaki nomatan-tariri netsiyata-kotakaa-yitziiri ikaatzi raahashiretziri peyari. Tema romapokakimi eeroka-paeni Tajorentsi ipinkathari-wentantee. ²⁹Tema aririka ikowaete ikoshiteeteri atziri ñaaperori kameetha, otzimatyee reteeta-wakyaari roojoteeteri, eero imataneero ikijako-wentyaawo rashi-witari rayiteeteri. ³⁰Tema ikaatzi kaari aapatziyanari naaka, riitaki kijaneentanari. Ikaatzi kaari amitako-tanari rowita-kotena, reewana-takota-tyaana. ³¹Pikemi nokantzimiri naaka: Kantacha Tajorentsi raripero-teeri antayitziro kaari-perori, ari ikanteteeri ñaawaetzirori kaari-perori-paeni. Riima kijima-takironi Ishire tajorentsi, eero raripero-teeri. ³²Ari okantari eejatzi: Kantacha raripero-teeri Tajorentsi kijima-terini Itomi Atziri, riima kijima-takironi Ishire tajorentsi, eero raripero-teeri. ³³Tema okimiwi-takawo aririka inahaetero kameethari chochoki, riyoteetzi kameethari okanta owaato. Rooma piyanta-tsiro chochoki, riyoteetzi kaari-perori owaato. ³⁴Tema poshiyakari maanki eerokapaeni, kaari-pero-shireteeyakimini. Tekatsi pikantyyaa piñaawaetero kameethari, tee okameethatzi okaatzi pikenkishiryaa-yitakari, rootaki okaaripero-tantari piñaawae-yitziiri. ³⁵Tema apaani kameetha-shireri ikenkishiryaa-wo kameethari, rootaki okameetha-tantari rantayi-tziri. Riima kaari-pero-shireri tee ikenkishiryaa-wo kameethari, rootaki okaaripero-tantari rantayi-tziri. ³⁶Roo kanteencha nokantantari naaka, paata aritaki raminakoe-teero kowaenka-yitatsiri ñaantsi okaatzi inaaawae-yitziiri atziri-paeni. ³⁷Kameetharika okanta piñaawae-yitziiri, aritaki raakameethee-teemi. Terika okameethatzi, ikantee-teemi: ‘Kaari-perori eeroka, osheki pikemaatsi-waeteeyaa.’”

Ikoyi kaari-pero-shireri-paeni itajonka-wentan-teete

(Lc. 11.29-32)

³⁸Ari rakanaki Inashitan-taniri eejatzi Yotaantaniri, ikantzi: “¿Yotaanari! Nokoyi noñeemi pitajonka-wentante.” ³⁹Ikantzi Jesús: “Tema kaari-pero-shireri eerokapaeni, osheki pitheenkakiri Tajorentsi pikoyi piñeena notajonka-wentante. Eeromaeta nomatziro, apatziro piñeero awijimo-takiriri paerani Kamantan-taniri Jonás. ⁴⁰Tema iniyakiri antari omani, okaatzi mawa kitejeeri eejatzi mawa tsireniri ijeeakiki imotziki. Aritaki ikantee-yaari irika Itomi Atziri ikitawita-paentyaa kepatsiki okaate mawa kitejeeri eejatzi mawa tsireniri. ⁴¹Paata aririka raminakoe-teero okaatzi ranteetziri, aritaki riyakowenteemi Naana-weni-jatzi, tema ikemijantakiri paerani rirori Jonás, ipakaa-neero rantayi-tziro kaari-perori. Tema irika jeekimo-takimiri eeroka-paeni rawijiri Jonás. ⁴²Paata aririka raminakoe-teero okaatzi ranteetziri, aritaki riyakowenteemi tsinani pinkatha-wotatsiri paerani kirinkanta, tema opokaki paerani roori ijeekira yotaniro pinkathari Salomón, okemijantakiri. Tema irika jeekimo-takimiri eeroka rawijiri Salomón.”

Ipiyashi-tantzi peyari

(Lc. 11.24-26)

⁴³“Tema okimiwi-takawo ijeeka-shire-tantyaarimi peyari apaani atziri, ipankotakawo rañaawo-mento. Aririka rookawi-teeta-kyaa, etsiyata-kowitaa atziri. Jatanaki peyari ikinawaete ochempi-mashiki, tee inēe jempe ijeeiki. ⁴⁴Ari ikanta-shiretee peyari: ‘Nopiyeeta nopankoki jempe nopoñaaka.’ Piyapaa peyari, inaaapaa-tziro kameetha opishitaka ishire atziri, owaneenkataka, tekatsi jeekant-yaawoni. ⁴⁵Riyaata-shitana-kiri maperotzirori ipeyaritzi, ikantakiri: ‘Jame aate nopankoki, pitsipa-tena apinkatharite.’ Ramaki ikaatzi 7 peyari. Aritaki rashironkaa-pero-tyaari, awijanakiro rashironkaawita paerani. Aritaki pikantee-yaari eerokapaeni.”

† 12:20 Oshiyakaa-wenta-chari jonkari eejatzi paamari-menki tsiwaki-mateen-tsiri, riitaki atziri-paeni kemijanta-tsiro eepichokiini, ashironkaa-shire-yitachari, mantsiyaa-shire-yitatsiri, shipeta-shire-tatsiri, tema aritaki ineshironka-teeri Jesús, eero ishinetziri irikapaeni rashironkaa-yiteeyaa, tema ari aawyaa-shiretakaa-yitee-yaari, roshire-pero-yiteeyaari. ‡ 12:21 Paminiro ‘Jempe ikantee-tziro Ñaantsi-paeni’ okantakota ‘Waerontsi’.

*Riniro Jesús eejatzi rirentzi-paeni**(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)*

⁴⁶ Eekiro ikenkitha-takaa-tziiri Jesús atziri-paeni piyowenta-kariri, areetapaaka riniro otsipatakari rirentzi-paeni, okatziya-paaka jantakiroki, okaemakaan-tapaakiri. ⁴⁷ Ikantawi-teetakari Jesús: “Ari opoki piniro otsipatari pirentzi-paeni, okoyi oñeemi.” ⁴⁸ Rakanaki Jesús, ikantzi: “¿Otzimikama noninrotari, itz-imika nirentzitari?” ⁴⁹ Rookota-nakiri ikaatzi riyotaa-piintakiri, ikantzi: “Irikapaeni riitaki nokimitakahaari yeeyi, rootaki nokimitakahaari nonaanate.” ⁵⁰ Tema ikaatzi antaneerori ikoyiri Ashitanari Inkite-jatzi, riitaki nirentzi-taari, rootaki notsiro-taari eejatzi noniron-taari.”

13

*Roshiya-kaawentziri Jesús pankiwae-rintzi**(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)*

¹ Roojatzi rawijantanaka Jesús ijeekawi-tapaaka pankotsiki, ikinanaki inkaari-thapyaaiki. Ari ijeekapaaki. ² Ari ipiyowenta-paari osheki atziri. Ari rote-tanakari rirori pitotsiki, jeekapaaki. Katziyee-yakani atziri-paeni inkaari-thapyaaiki. ³ Roshiya-kaawenta-tziiniri okaatzi ikenkitha-takaeriri, ikantziri: “Eenitatsi pankiwae-rintzi jatatsiri ipankiwaete. ⁴ Ikanta rookaki-takiro iwankiri, eenitatsi ookakita-paenchari awotsiki, ipokapaaki tsmereeriki, rowapaakawo. ⁵ Eenitatsi otsipa ookakita-paenchari omapi-pookitzira tee otzima-perotzi kepatsi, intsipaete oshooka-witanaka. Tee otonta-patha-tzi kepatsi, ⁶ jampiya-shitanaki pankirentsi ishiintsi-tapaakira ooryaa, tema tee otzima-perotzi oparetha. ⁷ Eenitatsi otsipa ookakita-paenchari kitochee-mashiki, anaanakiro kitochee oshookanaki, kamanaki pankirentsi. ⁸ Rooma otsipa ookakita-paenchari okameetha-pathatzira kepatsi, kameetha oshookanaki, kithoki-tanaki maawoeni. Tzi-manee okithoki shookapaen-tsiri. Apaani tzima-pero-teentsiri okithoki, otsipa ari oshekinneentzi okithoki, otsipa eepichokiini okithokitzi.” ⁹ Koyirori ikemathatero, ikemijante.”

*¿Oetaka roshiya-kaawentan-tawori Jesús?**(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)*

¹⁰ Ari rojampi-tanakiri riyotaani, ikantziri: “¿Iitaka poshiya-kaawentan-tanariri atziri-paeni pikenkitha-takaeriri?” ¹¹ Rakanaki Jesús, ikantzi: “Ishinetee-takimiro eeroka piyotako-teero ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, riima irikapaeni tee ishinete-tziiniri rirori. ¹² Ikaatzi otzimimo-takiri, aritaki otzimimopero-teeri. Riima kaari otzimimotzi, imaperoeteeri raapithee-teeri okaatzi tzimimo-witariri.” ¹³ Rootaki noshiya-kaawentan-tawori okaatzi nokenkitha-tziri, aritaki raminawiyaa irikapaeni, eero iñiimaetawo. Ari ikemawit-tyaawo, eero ikematha-tawakiro nokanta-witariri. ¹⁴ Riitaki ikenkitha-takotakiri paerani Kamantan-tanirini Isafas, ikantaki:

Pikemae-yawit-yaani, eeromaeta pikematha-tziro.

Paminee-yawit-yaani, eeromaeta piñiirori.

¹⁵ Ikiyoshiretee irikapaeni.

Imatayempitayitee.

Imawityaaki-yitee.

Rootaki eero ikowichaa-tanta,

Eero ikemi,

Eero ikenkishiryaa,

Tema eero ikemijantee, eero rawijakotee eejatzi.

¹⁶ Rooma eerokapaeni pikimo-shire-wenteero poki eejatzi pikempita, tema aminawaeteemi, pikemayiteero eejatzi. ¹⁷ Rootaki ikowawi-takari paerani Kamantan-taniri-paeni eejatzi kameethashireri-paeni iñiirori okaatzi piñaakiri, okaatzi pikemayiteeri eejatzi eerokapaeni. Teemaeta ikemaeyironi rirori. Omaperotatya.”

*Ikenkitha-takotziri Jesús roshiya-kaawentziri pankiwae-rintzi**(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)*

¹⁸ “Pikemi nokaman-temiro noshiya-kaawentakiri pankiwae-rintzi. ¹⁹ Eenitatsi kemirori nokenkitha-takotziri ipinkathari-wentantee Tajorentsi, teemaeta ikematha-tziro. Aritaki ipokaki Kaari-perori, roka-kaapaakiri ikemijantawoti. Riitaki oshiyakawori ookakita-paenchari awotsiki. ²⁰ Eenitatsi thaamentawakawori iñaani Tajorentsi, ikemijantzi intsipaete owakira ikemawakiro. Riitaki oshiyakawori ookakita-paenchari omapi-pookitzira. ²¹ Tee riyotako-pero-tawakiro iñaani Tajorentsi, tee reshiewentanakiro ikemaatsi-wenta-nakawo ikemijantzi, rooka-nakiro. Roshiyakawo pankirentsi jampishi-teentsiri kaari tzi-mapero-tatsi oparitha. ²² Eenitatsi kemirori iñaani Tajorentsi, roo kanteencha osheki iñaamatawo ithaamenta-waeta, ikenkishiryaa-kotawo rashahawo, rootaki ipeyako-tanta-kawori iñaani Tajorentsi, tee ikemijantzi. Roshiyakawo ookakita-paenchari kitochee-mashiki, kaari kithoki-tatsini. ²³ Eenitatsi itsipa kemirori iñaani Tajorentsi, ikemijanta-nakiro. Ikyaar-yoo-wenta-nakiro. Riitaki oshiyakawori pankirentsi shookapaen-tsiri okameetha-pathatzira kepatsi, osheni-pero-tanaki okithoki, otsipa oshenineentzi, otsipa eepichokiini okithoki-tanaki.”

* 13:8 Tzimanee okithoki shookapaen-tsiri = okaatzi 100 okithoki, otsipa okaatzi 60 okithoki, otsipa okaatzi 30 okithoki † 13:12 Iroka okantakota kenkitha-takota-chari jaka: Eepichokiini-rika pikemijanta-wakiro nokanta-kimiri, eepichokiini piyoteero. Rooma pikemijanta-pero-tawaki-rika, osheki piyotawakiri, eekiro niyotakaa-pero-tanaki-tyeemi.

Ikenkitha-takotziri Jesús pankitzirori

²⁴Rapiitakiro Jesús roshiya-kaawentziri, ikantzi: “Iroka oshiyari eejatzi ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, oshiyari atziri pankitzirori kameetha-kiri pankirentsi. ²⁵Ikanta imahaeyini tsireniriki aminakowentziri, pokaki ijaneentani ramaki inchashi, ipankitapaentziro itsipataakiro pankirentsi, piyanaka. ²⁶Okanta oshookanaki pankirentsi, kithoki-kitanaki. Ari okimitakari eejatzi inchashi itsipatee-takirori pankirentsi. ²⁷Ikanta inaakiro rompera-teetani, ikamantakiri ashitawori, ikantakiri: ‘Teera okameethatzi okithoki pankirentsi apankitakiri powaneki, ¿iitaka tsipataa-kirori inchashi?’ ²⁸Ikantanaki ashitawori rowane: ‘Riitaki pankita-kirori kijaneentanari.’ Ikantzi romperatani: ‘¿Pikoyi niyaate nothoka-yiteero?’ ²⁹Ikantzi ashitawori: ‘Eero, pithoka-kotzirokari pankirentsi. ³⁰Ari okantawakaata otsipat-yaawo oshooki, roojatzi ojampatan-takyaari pankirentsi. Aripaete nokantemi: Pichekiro inchashi, pitayiro. Powiiki-teero pankirentsi, powakoyi-teero.’”

*Roshiya-kaawentziro Jesús oryaani-tatsiri okithoki**(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)*

³¹Ari rapiitakiro Jesús roshiya-kaawentziro ikenkitha-tziri, ikantzi: “Iroka ikanta ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiyakari pankitzirori oryaani-kitatsiri okithoki. ³²Tema oryaani okantawita okithoki, aririka oshookanaki, awijanakiro otsipa iwankiri rowaneki, antawo otewatanaki, aritaki imenkoshi-yityaari tsimereriki-paeni.”

*Roshiya-kaawentee-tziro shineya-kaerori ratanteetari**(Lc. 13.20-21)*

³³Rapiitakiro roshiya-kaawentziro Jesús ikenkitha-takaan-tziri, ikantzi: “Iroka ikanta ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiya-kotawo tsinani amiroka-patha-tzirori ratanteetari. Aakotakiro pankirentsi-paane okaatzi mawa pachakaki, owaetakiro shineya-kaerori, roojatzi oshineyan-tanakyaari maawoeni opatha.”

*Okaatzi Ikenkitha-takiri Jesús**(Mr. 4.33-34)*

³⁴Ari ikanta-piinta Jesús ikenkitha-takaeri atziri-paeni okaatzi riyoteeriri. Eerorika otzimi kenkitharentsi tekatsira riyoteeriri. ³⁵Ari omonkaatari ikantakiri paerani Kamantan-taniri ikenkitha-takotziri Tajorentsi, ikantaki:

Noshiya-kaawenta-tyeeniri atziri-paeni okaate nokenkitha-teniriri.

Niyotahaeri kaari riyowita paerani owakira owetsikan-takari kepatsi roojatzi nimaeka.

Riyotaan-tziro Jesús oshiyakaa-wentari inchashi

³⁶Ikanta rowetha-tanaari Jesús ikaatzi piyowenta-kaariri, kyaapaaki pankotsiki. Ipiyowenta-paakari riyotaani, ikantzi: “Piyoteenawo okaatzi poshiya-kaawentakiri. ¿iitakama oshiyakaa-wentari inchashi itsipatee-takirori pankirentsi ipankitee-tziro?” ³⁷Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “Irika Itomi Atziri riitaki oshiyariri pankita-kirori pankirentsi rowaneki. ³⁸Rooma owaantsi rootaki oshiyawori kepatsi ajeekantari. Rooma pankirentsi oshiyakaa-wentari ikaatzi ipinkathari-wenteeri Tajorentsi. Rooma inchashi oshiyakaa-wentari ikaatzi rashiyitari Kaari-perori. ³⁹Riima kijaneenan-taniri pankita-kirori inchashi roshiya-kaawentari Kamaari. Rooma rowiiteetziro okithoki pankirentsi, oshiyakaa-wentawo othonkanteeyaari paata kepatsi. Ikaatzi owiiteeroni okithoki pankirentsi roshiya-kaawentari ronampiripaeni tajorentsi. ⁴⁰Piñaakiro jemme ikantee-takiro ithokae-takiro inchashi, rahaeta-nakiro itahaetziro. Oshiyakaa-wentawo jemme ikantee-teero paata kepatsi aririka othonkaeyaa. ⁴¹Rotyaanteeri Ronampiri tajorentsi Itomi Atziri, ipiyoteeri kaaripero-yitatsiri, eejatzi kaaripero-shire-takaeriri itsipa, eero itsipataari ikaatzi ipinkathari-wenteeri Inkite-jatzi. ⁴²Rookaeri jemme opaamataki tahaantsi. Ari riraawae-teeyaa, ratsikae-kiwaetyaa. ⁴³Riima kameetha-shire-yiteen-tsiriri ijeekimoteeri Ashitariri jemme ipinkatharitzi, ari ishikipakryaahae roshiyee-yaari ooryaa. Koyirori ikemathatero, ikemijante.”

Ikenkitha-takotziri Jesús omanachari koriki

⁴⁴Rapiitakiro Jesús, ikantzi: “Iroka ikanta ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiya-kotari koriki romanee-tziri owaantsiki. Eenitatsi atziri ñaakiriri, tee okantya raanakiri, eejatzi romananeeri, tekatsi ikamante. Antawo ikimo-shire-wenta-nakiri koriki, jataki ipimantziro okaatzi tzmimo-tziriri, ramanantakiro owaantsi.”

Ikenkitha-takotziro Jesús poreryaari pinapero-tachari

⁴⁵Ikantzi eejatzi Jesús: “Iroka ikanta eejatzi ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiyari kowatsiri ramanante riiperori poreryaari.* ⁴⁶Íñaaki riiperori poreryaari, ikowaki ramananteri. Piyaa inampiki, ipimanta-paakiro okaatzi tzmimo-tziriri, ramanantakiri poreryaari.”

Ikenkitha-takotziro Jesús pashikaamentotsi

⁴⁷Ikantaki eejatzi Jesús: “Iroka ikanta eejatzi ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiyari pashikaawae-tatsiri. Raaki osheki inashiyitachari shima. ⁴⁸Inoshika-kotakiri othapyaaki, riyoshiitakiri kameetha-tatsiri roteyitakiri kantziriki. Ikaatzi kaari kameetha-tatsini, rookayi-takiri. ⁴⁹Aritaki okantee-yaari paata aririka

‡ 13:25 pankirentsi = trigo § 13:31 oryaani-tatsiri okithoki pankirentsi = mostaza * 13:45 poreryaari = perla

othonkateeyaa kepatsi. Ipokaki ronampiripaeni tajorentsi, riyoshii-teeri kameetha-shireri eejatzi kaari-pero-shireri. ⁵⁰Rookaeri kaari-pero-shireri jempe opaamataki tahaantsi, ari riraawae-teeyaa, ratsikae-kiwae-teeyaa.”

Owakirari ashaahawontsi eejatzi paejatotsiri

⁵¹Ari ikantzi Jesús: “¿Pikematha-takiro okaatzi nokantakiri?” Ikanteeyini riyotaani: “Nokematha-takiro.” ⁵²Eeki ro ikantana-kitzii Jesús: “Noshiya-kaawentero ipaapate-teeteri tzimatsiri rashaahawo pinapero-tachari. Tema raapiintzi paejato rashaahawo, raapiintzi eejatzi owakirari. Ari ikantyaari eejatzi yotaantaniri-paeni ipinkathari-wenteeri Inkite-jatzi, riyotaan-teero okaatzi etawori riyotaan-teetziro paerani, riyotaan-teero eejatzi owakira-tatsiri.”

Piyaa Jesús Kashiyakaa-weniki

(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

⁵³Ikaatakiro Jesús roshiya-kaawentakiro okaatzi ikenkitha-takotakiri, awijanaki. ⁵⁴Areetaa inampiki. Riyotaan-tapae ipiyota-piinteetaha. Ipampoyeyanakirini ikaatzi kemiriri, ikanteeyini: “¿Litaka matakaa-kiriri irika riyotani-tantari, itajonka-wentantaki eejatzi? ⁵⁵¿Kaarima itomi kemitzirori incha-kota? ¿¿Kaarima otomi María? ¿Kaarima rirentzi Jacobo, José, Simón, eejatzi Judas?† ⁵⁶¿Kaarima atsipatari ritsiro-paeni jaka? ¿Jempema raakiroka okaatzi riyotani-tantakiri?” ⁵⁷Tema osheki itheenkaetakiri, ikijaneentee-tanakiri. Rootaki ikantan-tanakiri Jesús: “Ashi oyiro tee ipinkatha-teetziri Kamantan-taniri inampiki eejatzi ipankoki rirori. Rooma otsipaki nampitsi, osheki ipinkatha-teeteri.” ⁵⁸Tema osheki itheenki-matee-takiri Jesús inampiki, rootaki kaari imatantawo itajonka-wentante.

14

Kamaki Juan omitsiryaantaniri

(Mr. 6.14-29; Lc. 3.19-20; 9.7-9)

¹Ikaanta pinkathari Herodes, ikemako-takiri Jesús.* ²Ikantakiri romperatani: “Irika Jesús riiatakira Juan omitsiryaantaniri. Riitaki añahaatsiri, rootaki otzimantari itajorenka.” ³Tema riitaki Herodes aakaan-takiriri ketzirorini Juan, roojota-kaantakiri, romonkyaa-kaantakiri, okantakaan-tziro Herodías iinanta-witari Felipe, rirentzi rirori. ⁴Tema ikaminaa-witayaari paerani Juan irika Herodes, ikantawitari: “Tee okameethatzi payitero iina pirentzi.” ⁵Ari ikowawitaka Herodes rowamaa-kaanteri, roo kanteencha osheki ithaawan-takari atziri-paeni, tema riyoteeyini atziri-paeni Kamantan-taniri irika Juan. ⁶Okanta paata, rootaki kiteejeri roemoshirenka-witawo itzimantari Herodes. Ipiyotee-yakani isheninka, roemoshirenkaeyani. Ari opokapaaki ishinto Herodías, omampaa-paaka. Osheki okameetha-tzimo-takiri Herodes. ⁷Ikantakiro: “Eenitatsi-rika pikowako-tenari, aritaki nopakimiro. Omaperotatya, riyotzi Tajorentsi eero namatawi-tzimi.” ⁸Tema iyotaakiro iniro jempe okante. Rootaki okantan-takariri: “Nokowakiro pipenawo iito Juan omitsiryaantaniri, powakinawo pachaka-shetakiki.” ⁹Ari rowashiretakotanakiri Herodes, tee ikowawita. Roo kanteencha, tema ikemaeya-kirini inkaahanki isheninka ikantakirori, ikantanakiri romperatani-paeni: “Pamakiniro okowakiri ewankawo.” ¹⁰Ithayee-takiri Juan janta omonkyahaetakirinta. ¹¹Ramakoe-takiro iito pachaka-shetakiki, ipakiro ewankawo, aanakiniro iniro. ¹²Ikaanta ipokaeaya-paakini riyotaani Juan, ikitateeri. Jateeya-nakini ijeekira Jesús, ikamantapaakiri.

Rowakaari Jesús 5000 atziri

(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³Ikaanta ikemako-takiri Jesús rowamanteetakiriri Juan, otetanaka pitotsiki, riyaaete ijeekawaete janta. Roo kanteencha ikemaeyakini atziri-paeni jempe riyaaete, royaatzishi-tanakiri ikineeya-nakini awotsiki. ¹⁴Roo raatako-tapaa-kitzii Jesús, iñaapaa-tziiri osheki oyaawenta-kariri. Retako-tapaakari, retsiyatakotakiri osheki mantsiyari. ¹⁵Okanta otsireniityaanaki, ipokapaaki riyotaani, ikantziri: “¿Yotaanari! Ajeekatzi-ira ochempi-mashiki, tema tsireniityaaki. Pikaatero pikenkithatzi, riyaaeteeta atziri-paeni nampitsiki ramanante royaari.” ¹⁶Ari rakanaki Jesús, ikantziri: “¿Litakama ratsipe-tantyaawori riyaaitee? Pipiri eeroka royaari.” ¹⁷Ikantzi riyotaani: “Tekatsi nopiriri naaka apatziro otzimi 5 ratanteetari eejatzi apite shima.”† ¹⁸Ikantzi Jesús: “Pamakinari.” ¹⁹Opoñaashita ikantakiri maawoeni atziri-paeni ijeekaeyini katawoshi-mashiki. Raakiro ratanteetari eejatzi shima, aminanaki inkiteki, ramanakotakawo. Itzimpetowakiro, ipayitakiri riyotaani, rowawijaa-kiniri rirori atziri-paeni piyoteen-chari. ²⁰Tema maawoeni rowaeyakani, kemaneentee-yakani. Rowiteero okaatzi tzimakaan-taneen-tsiri, roteyiteero okaatzi 12 kantziri jahaachari. ²¹Kimitaka ikaatzi 5000 shirampari-paeni owahaen-chari, teemaeta riyoteetzi jempe-rika okaatzi tsinani-paeni eejatzi eentsi-paeni owaenchari.

Ranashi-tantawo Jesús inkaari

(Mr. 6.45-52; Jn. 6.15-21)

²²Opoñaashita ikantaneeri Jesús riyotaani: “Peteeyaawo pimontyahae intatsikiro.” Rowetha-yitawaari eejatzi ikaatzi piyowenta-kariri, ikantawaari: “Kantacha piyaayitee nimaeka.” ²³Ikaanta ithonkakiri rowetha-tawaari atziri-paeni, tonkaanaki Jesús ochempiki ramana. Ari ijeekakiri rirori tonkaariki ramana roojatzi otsireni-tanta-nakari. ²⁴Roweyaako-teeyakani riyotaani-paeni niyankyaani inkaari, antawo otamakaanaki inkaari, tema itonkiyo-takityaawo tampyaa. ²⁵Okanta okiteje-tzimataki, ipokashi-teeri

† 13:55 Jacobo = Santiago * 14:1 pinkathari = tetrarca † 14:17 ratanteetari = pan

Jesús riyotaani-paeni ranashi-tantaawo inkaari. ²⁶ Ikanta iñaawaeri riyotaani ranashi-tantaawo inkaari, tee riyotawaeri, ithaawan-tawakari, ikaemae-yanakini, ikantzi: “¡Kaakitaki peyariwé!” ²⁷ Roo kanteencha, iñaanata-paeri Jesús riyotaani-paeni, ikantziri: “Naaka pokaatsi, pitonta-shiretzi eero pithaawan-tashitana.” ²⁸ Ari rakanaki Pedro, ikantziri: “Nowinkatharite, eeroka-rika, pikanta-kaeyaawo nanashitanyaaawo naaka inkaari notonkiyo-tantawae-miri.” ²⁹ Ikantzi Jesús: “Pipokanaki.” Ayiitanaki Pedro, ranashi-tanta-nakawo inkaari jataki ijeekakira Jesús. ³⁰ Roo kanteencha, ikenkishiryaanakawo Pedro antawo-paeni otamakaaatzi inkaari, ithaawan-tanakawo, tsitsiyanaiki. Ari ikaemanaki, ikantzi: “Pinkathari, paawaena.” ³¹ Rakotashi-tanakiri Jesús, roteeya-waeri. Ikantziri: “Eepichokiini pawentaana. ¿Iitaka pikijoshire-tantari?” ³² Ikanta rotetee-yapaani pitotsiki, awijeen-katanaki tampyaa. ³³ Tema antawo ipinkathatanakiri ikaatzi oteteen-chari pitotsiki, ikantee-yirini: “Omapero-tatya eeroka Itomi Tajorentsi.”

Retsiyatakotakaantaki Jesús Genesaret-ki
(Mr. 6.53-56)

³⁴ Areetee-yakani intatsikiro, ojeekira nampitsi iiteetziri Piyompishaari. ³⁵ Tema riyotawakiri atziri-paeni ikaatzi nampitawori janta riitaki Jesús, ikamantakiri maawoeni atziri jeekatsiri janta, ramayita-paakiniri ikaatzi mantsiya-yitatsiri. ³⁶ Ikantee-takiri Jesús: “Pishineteri mantsiyari-paeni rantawako eepichokiini opatzi-kaaki pithaari.” Tema ikaatzi antzita-kiriri iithaari Jesús, etsiyata-kooyitee.

15

Owaaripero-shire-tziriri atziri
(Mr. 7.1-23)

¹ Ikanta Inashitantaniri-paeni eejatzi Yotaantaniri-paeni poñaayi-teenchari Aapatziyaweniki, rojampitanakiri Jesús, ikantziri: ² “¿Iitaka kaari imatantawo piyotaani-paeni okaatzi ameyitari aakapaeni riyotahaeri awaejatziteni? Tema tee ikiwaakota aririka rowaeyaani.” ³ Rakanakiri Jesús, ikantziri: “¿Iitakama pipiyatha-tanta-wori eeroka ikantakaantani Tajorentsi, apatziro poetziñaarikotawo okaatzi riyotahaeri paerani awaejatziteni?” ⁴ Iroka ikantzi Tajorentsi:

Pipinkatha-teeri pipaapate eejatzi piniro.

Ikantaki eejatzi:

Ikaate yakaterini ipaapate eejatzi riniro, otzimatyee rowamahaeteri.

⁵ Roo kanteencha, pikanta-piinteyini eeroka: “Kameetha-tatsi akanteri ashiteeri: “¡Pawa! Nashita-kaakari Tajorentsi maawoeni noorikite, eero okanta noneshironkatemi.” ⁶ Tema piyotaa-shitakari okaatzi rameteetari paerani, tee piyotaan-tziro ikoyiri Tajorentsi. Rootaki kaari ineshironka-tantaari asheninka-paeni ipaapate. Piñaakiro. ⁷ Tema eeroka owapeyi-motan-taniri. Eeroka ikenkitha-takotakiri paerani Isaías, ikantaki:

⁸ Ipinkatha-tashitana ipaanteki atziri-paeni,

Teemaeta ikenkishiryaakotana kameetha.

⁹ Aminaashita rotziwerowayita ipinkathatana, Riyotaan-tashi-takawo rameyitari rirori.”

¹⁰ Ikaemakiri Jesús maawoeni piyowenta-kariri, ikantziri: “Powayempi-tayityaa, pikematha-tantenari:

¹¹ Tema ikaatzi owayitari tee rowaaripero-shire-tantzi, rooma okaatzi añaawae-yitziri, rootaki owaaripero-shire-tanta-tsiri.” ¹² Ikanta riyotaani-paeni Jesús ipokashi-tapaakiri okaakiini, ikantapaakiri: “Teera inimotziri Inashitantaniri-paeni ikemakimi pikantaki.” ¹³ Ikantanaki Jesús: “Aritaki ithokaero Ashitanari Inkite-jatzi maawoeni pankirentsi kaari ipankitzi rirori. ¹⁴ Pamina-minthata-shityaari. Tema roshiya-tyaari apaani mawityaakiri akathata-wakaa-chari. Aririka rakathata-wakaeyaa mawityaakiri, tee riyotzi jempe ikini, tema apitekiro rotetee-yaani omooki.” ¹⁵ Ikantzi Pedro: “Piyoteenawo okaatzi poshiya-kaawentakiri.”

¹⁶ Ikantzi Jesús: “¿Pimatzi-takama eeroka-paeni tee otzimimo-tzimi piyotani? ¹⁷ ¿Tema piyotzi okaatzi owapiintari okini asheetoki, roojatzi oshitowan-teeyaari? ¹⁸ Roo kanteencha aririka añaawae-yitero kaari-perori akenkishiryaari, rootaki owaaripero-shire-tanta-tsiri. ¹⁹ Tema ashireki akenkishiryaawo-yitawo kaari-perori, owamaan-taantsi, mayempi-taantsi, kaari kinataantsi, koshitaantsi, theyako-taantsi, kijima-taantsi. ²⁰ Rootaki owaaripero-shire-tanta-tsiri iroka-paeni. Rooma eerorika akiwaakota aririka oyaa, tee owaaripero-shire-tantzi roori.”

Awentaanka Owinteni-jato
(Mr. 7.24-30)

²¹ Ikanta rawijanaki Jesús, jataki janta Mapiniki eejatzi Shimaaki. ²² Ari oshiyashi-tawakari Owinteni-jato nampitawori janta, okaemapaaki roori, okantziri: “¡Pinkathari, Ikashiyakaetani pinkatharini David. Nokoyi pineshironkatena! Tema maperotaka nishintyo okemaatsi-waeta raahashiretziro peyari.” ²³ Te rakiro Jesús. Ari ipokapaaki riyotaani, ikantapaakiri: “Potyaanteero, osheki oñaashirenkae okaema-kaematzi oyaatakaera.” ²⁴ Ari rakanakiro Jesús, ikantzi: “Apatziro rotyaantee-takina noneshironka-teeri nosheninka Israel-paeni oshiyakariri ipireetari ipeyawaeyitaka.”* ²⁵ Ari otziwerowa-shita-nakari Jesús iroka tsinani, okantanakiri: “¡Pinkathari, pineshironkatena!” ²⁶ Ari ikantzi Jesús: “Tema tee aapithatziri

* 15:24 ipireetari = owisha = oweja

rowanawo eentsite apiri otsitzi royaawo.”[†] ²⁷ Akanakiri roori, okantziri: “Omaperotatyaa pikantakiri Pinkathari. Roo kanteencha, rowapiintawo otsitzi okaatzi rowaryaapetokeerikitzi ashitariri.” ²⁸ Eekiro ikantana-kitziro Jesús: “¡Tsinani, omaperotatyaa pawentaakina! Rootaki nomatan-tyaawori pikowakotakinari.” Apathakirotnana etsiyata-kotanee ishinto.

Retsiya-takota-kaae Jesús osheki atziri

²⁹ Ikanta rawijanaki Jesús, ikinanaki inkaari-thapyaaiki jeekatsiri Tepoweniki. Opoñaashita itonkaanaki ochempiki, ari ijeekapaakiri janta. ³⁰ Ari riyataakiri osheki atziri, ramayitaki inashiyitachari imantsiyanka: ethori-waeta-tsiri, mawityaakiri, kijowaanteri, thatyaaponthori, maawoeni. Ipiyota-kiniri ikatziyakaha Jesús, tema ithonkiri retsiyatatokataa-yiteeri. ³¹ Ari ipampoyeyanakinini Jesús iñaawaeta-kahaerira kijowaanteri, etsiyata-koyitee thatyaaponthori, ranashi-takaa-yiteeri kijopookiri eejatzi ethori-waeta-tsiri, raminakaa-yiteeri mawityaakiri. Ikanteeyini atziri: “Omaperotatyaa ikameethataki Itajorentsita Israel.”

Rowakaari Jesús 4000 atziri

(Mr. 8.1-10)

³² Ipiyotakiri Jesús riyotaani, ikantakiri: “Osheki noneshironka-takiri atziri-paeni, tema okaatzi mawa kitejeri ijeekae-yakini ikemijantana, tekatsi rowaeyaa. Tee nokoyi riyata-shiteeyaa eero rowanaa, ayirikari itashe awotsiki.” ³³ Ikanteeyini riyotaani: “¿Jempema ayika ratanteetari owakaeyariri jaka ochempimashiki? Osheki ikaateeyini.” ³⁴ Ari rojampi-tziri Jesús riyotaani, ikantziri: “¿Jempema okaatzika ratanteetari?” Ikantzi riyotaani: “Eenitatsi okaatzi 7, eenitatsi eejatzi eepichokiini shimaa-niki.”[‡] ³⁵ Ari ikantanakiri ikaatzi piyoteen-chari ijeekayini jaawiki. ³⁶ Raakiro 7 ratanteetari eejatzi shimaa-niki, ramanako-tanakawo. Itzimpetowa-yitakiro, ipayitakiri riyotaani, rowawijaa-kiniri piyoteen-chari atziri. ³⁷ Owaeyakani maawoeni, kemaeyakani. Rowiiteero tzimahaan-tapaen-tsiri, ijaayiteero okaatzi 7 kantziri. ³⁸ Ikaatzi 4000 shirampari owaenchari. Tee riyoe-tzi jempe okaatzi tsinani-paeni eejatzi eentsipaeni owaenchari. ³⁹ Ikanta rowetha-tawaari Jesús ikaatzi owaenchari, otetanaa pitotsiki, montyaanaka Pankothanthaariki.

16

Ikowakoe-tziri Jesús itajonka-wentante

(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

¹ Ikanta Inashitantaniri-paeni eejatzi Sadoc-paeni, ikowaeyakini ikompita-kaeyarimi Jesús. Ikantakiri: “Anjatya pitajonka-wentante niyotan-tyaari omaperotatyaa rotyaantakimi Tajorentsi jaka.” ² Rakanakiri Jesús ikantzi: “Aririka piñeero okityonkaetyee tsirenii-teeni, pikanteeyini: ‘Ooryaa-manaatyee inkaamani.’” ³ Rooma aririka piñeero okitejetamaneerika okityonkaetyee menkori inkiteki, pikantzi: ‘Oparyatyee inkani.’ Tema piyotako-witawo inkite, piyotako-witawo aririka oparii inkani. Teemaeta piyoyitziro okaatzi piñaayi-witakiri nimaeka jaka. ‘Tee pikameetha-shire-teeya-nitzi eeroka, osheki pitheenkakiri Tajorentsi, pikowashi-teeyani piñeena notajonka-wentante, eeromaeta noñaayimiro. Apatziro piñiuro oshiyaawoni awijimo-takiriri paerani Jonás.’ Ipakaakiro Jesús ikantayi-takiri, awijanaki rirori.

Shineya-kaerori ratantari Inashitantaniri

(Mr. 8.14-21)

⁵ Ikanta rareete-yakani riyotaani Jesús intatsikiro, tee raanaki ratanteetari, ipeyakota-nakiro. * ⁶ Ikantzi Jesús: “Paamaeyawo shineya-kaerori ratantari Inashitantaniri eejatzi rashi Sadoc-paeni.” ⁷ Ikantawakahaeyani riyotaani: “¿Iitakama ikantan-teeri Jesús? ¿Rooma ikantan-teeri teera ami ratanteetari?” ⁸ Yotaki Jesús ikanta-wakaari riyotaani, ikantziri: “Tekira poshire-pero-tana eeroka-paeni, rootaki pikenkishiryaa-waentaniri, pikanteeyini: ‘Teera ami ratanteetari.’” ⁹ ¿Tekirama pikematha-teeyironi? Chapinki otzimawita ratanteetari okaatzi 5, roo kanteencha nowakaakiri ikaatzi 5000 atziri. Powiiteero tzimahaan-tapaen-tsiri. ¿Jempema okaatzika kantziri piyaayiteeri? ¹⁰ Eejatzi nokimitakiro kaatatsiri 7 ratanteetari, nowakaakiri ikaatzi 4000 atziri. ¿Jempema okaatzika kantziri piyaayi-teeri? ¹¹ ¿Iitakama kaari pikematha-tantawo eeroka-paeni? Teera nokenkithatakotziro owaetari ratanteetari. Tema nokanta-tziimi: ‘Paamaeyawo shineya-kaerori ratantari Inashitantaniri eejatzi rashi Sadoc-paeni.’” ¹² Ari riyotanaki riyotaani, teera ikenkithatakotziro Jesús shineya-kaerori ratanteetari, roshiya-kaawenta-tziuro okaatzi riyotaan-tayitziro Inashitantaniri eejatzi Sadoc-paeni.

Riyotaki Pedro: Riitaki Jeepatzii-toetani Jesús

(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

¹³ Ikanta rareetaka Jesús Cesarea-ki, inampiiteki Filipino. Ari rojampi-takiri riyotaani, ikantziri: “¿Iitakama ikenkishiryakoe-tariri Itomi Atziri?” ¹⁴ Akahaeya-nakini riyotaani, ikantzi: “Eenitatsi atziri kantatsiri, ‘Eeroka Juan Omitsiryaatananiri.’ Ikantzi itsipa, ‘riitaki koñaataatsi Elías.’ Ikantzi itsipa ‘riitaki Kamantan-tanirini Jeremías.’ Eenitatsi kantayi-tatsiri eejatzi, riitaki itsipa Kamantan-taniri.” ¹⁵ Ikantzi Jesús: “¿Jempema pikanteeyini eeroka?” ¹⁶ Ari rakanaki Simón Pedro, ikantzi: “Eeroka Jeepatzii-toetani Itomi Tajorentsi Kañaari.” ¹⁷ Ikantzi Jesús: “Eeroka ikimo-shire-wenteete Simón itomi Jonás, kaari atziri

[†] 15:26 Roo rametee-yarini paerani Judá-paeni roshiya-kaawentantzi. Riitaki otsitzi oshiyaarinimi itsipa-jatzipaeni kaari isheninkata. Rootaki imatakiri paerani Jesús, tema roshiya-kaawentakiro tsinani rootaki oshiyaarinimi otsitzi, tema kaari isheninka. Riima isheninka-paeni Judá-paeni, riitaki oshiyaarinimi eentsi. [‡] 15:34 ratanteetari = pan * 16:5 ratanteetari = pan

yotakae-mironi, riitaki Ashitanari Inkite-jatzi yotakaa-kimirori. ¹⁸ Noeteemi Kijori, tema poshiyakawo eeroka kijo-pathari kepatsi, aritaki nowetsikaero nopanko. Ikaate kemijantaa-tsini paata, riitaki oshiyai-teeyaawoni pankotsi. Eero rotsinampahae-tziri ipeyakaa-shitee-tyaari sharinkaweniki.[†] ¹⁹ Poshiyaari aminakowentzirori ashitakowo pankotsi, kantacha rashita-ryeero, rashiteero, rintsiiritero kameetha. Rootakira pankotsi oshiyakaa-wenta-chari ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi. Tema ikaatzi pishine-teeri eeroka jaka kepatsiki, riitaki ishineteete inkiteki. Riima kaari pishine-yitee eeroka jaka kepatsiki, eero ishineteete-tziri eejatzi janta inkiteki.” ²⁰ Eekiro ikantana-kitziiri Jesús maawoeni riyotaani: “Paata pikamantantzi, pikante: ‘Riitaki Jeepatzii-toetani irika Jesús.’”

Ikamanta-koteero Jesús ikami

(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

²¹ Ari retanakawo Jesús ikamantziri riyotaani-paeni, ikantziri: “Okowa-perota aate Aapatziyaweniki, tema antawo ikemaatsi-takaena antariperopaeni, reewa-perorite Ompera-tajorentsi-taarewo, eejatzi reewarite Yotaantaniri-paeni, aritaki rowamaa-kaantena. Roo awijawi-takyaa mawa kitejeri añahaana.” ²² Ikanta Pedro, raanakiri Jesús inteeneeni, ikantakiri: “Pinkathari, tee inimotana pikantziri, tee nokoyi awijimotemi pikantakiri.” ²³ Ari ipithoka-pitha-tanakari Jesús irika Pedro, ikantanakiri: “Piyaae Kamaari. Tee poshoretawo eeroka ikowakaanari Tajorentsi, apatziro poshoretawo ikowa-piintziri atziri-paeni.”

²⁴ Ikantanakiri Jesús itsipapaeni riyotaani: “Eenitatsi-rika kowatsiri itsipatena, ipakahaero ikowashi-yitari rantero, okantawityaa ikentakoe-terimi, itsipatena. ²⁵ Tema ikaatzi etakowae-tachari rantayi-tziro ikowayi-tziri rirori, aritaki ipeyashi-teeyaa. Riima ikaatzi atsipewentawori rantaneero nokoyiri naaka rootaki ikamawentantari, aritaki rawijakotee. ²⁶ Aminaashi-waeta otzimimo-tantzi ashaahawontsi jaka kepatsiki, aritaki opeyakaa-shitee-yaari. ¿Kantachama ipinako-wenteetya eero ipeyashi-waetanteeta? ²⁷ Aririka ipiye paata irika Itomi Atziri ramaero rowaneenkawo Ashitariri, itsipatee-yaari ronampiripani tajorentsi, riitaki pinatapaeroni okaatzi ranteetakiri. ²⁸ Omapero-tatyaa, eenitatsi pikaatziri jaka, tekiraha pikamiita aritaki piñaakiri Itomi Atziri jempe ikantayaa ipinkathari-wentante.”

17

Ishipakiri-motziri Jesús riyotaani

(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

¹ Okanta awijaki 6 kitejeri, raaneeri Jesús Pedro, Jacobo, Juan rirentzi Jacobo. Tonkaanaki ochempiki. ² Ari ishipakiryaa-wootzi-motakiri riyotaani, roshiya-nakari ooryaa, omatzitanaka iithaari kitamaa-nikitanaki. ³ Iñaatziiri Moisés itsipatakari Elías ikenkitha-waeta-kaeri Jesús. ⁴ Ari ikaemanaki Pedro, ikantzi: “¿Pinkathari! Omaperotatya okameethatzi pamakina jaka. Kameetha nowetsikimi mawa pankoshetantsi: Apaani pashi eeroka, apaani rashi Moisés, rashi apaani Elías.” ⁵ Iñaawae-mintheetzi, opamanka-paakiri oorenta-chari menkori. Ikematzi iñaawae-teetanaki menkoriki, ikanteetzi: “Notyomi irika netakoperotani, osheki nokimo-shire-wentakiri. Pikemijanteeri.” ⁶ Ikanta ikemaeyakini ikantee-takiri, oeyotee-yanakani jaawiki, antawo ithaawanaki. ⁷ Ari ipokapaaki Jesús, rotzinka-paakiri riyotaani-paeni, ikantziri: “Pikatziye, eero pithaaweyini.” ⁸ Ari raminawi-tanaari, tekatsi iñaanee, apaniroeni ikatziyaka Jesús.

⁹ Ikanta roerinkae-yaani taapiki, ikantakiri Jesús riyotaani: “Eero pikamantan-tziro piñaakiri roojatzi paata aririka rañahae irika Itomi Atziri ikamawi-takyaa-rika.” ¹⁰ Rojampi-tanakiri riyotaani, ikantziri: “¿Ily-otaanari! ¿Iitaka ikantako-tziri Yotaantaniri-paeni, ikantzi: ‘Aririka ipokimataki Jeepatzii-toetani, riitaki jewatapaen-tsini Elías ipoki?’” ¹¹ Rakanaki Jesús, ikantzi: “Omaperotatya ikantziri, riitaki jewatapaen-tsini Elias ipoki, itampatzika-shire-tanta-paaki. ¹² Pikemi nokante naaka: Arewitaka Elías, tekatsi yotawakirini, osheki rowajankitee-takiri. Ari ikantee-teriri Itomi Atziri, osheki rowajankiteeteri rirori.” ¹³ Ari riyotee-yanakini riyotaani riitaki Juan Omitsiryaatananiri ikenkitha-takotziri.”

Retsiyatakotziri Jesús ewankari raahashiretziri peyari

(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Ikanta rareetee-yapaani ipiyoteeyanira atziri. Pokapaaki apaani atziri iñeeri Jesús. Rotziwerowashita-paakiri, ikantapaakiri: ¹⁵ “¿Pinkathari! Pineshironka-teenari notyomi, osheki ikamana-waetzi, antawo ikemaatsi-waetaka, itaawaeta-piintaka, ipiinka-waetzi nijaaki. ¹⁶ Namawita-kanari piyotaani raawinteenarimi. Teemaeta imatziri.” ¹⁷ Ari rakanaki Jesús, ikantanaki: “Tee pikemijantee-yanitzi eeroka, pikinashi-waetaka. ¿Jempema okaateka piyote? Pamakiri jaka pitomi.” ¹⁸ Ikanta ikijawakiri Jesús peyari, rooka-neeri ewankari. Etsiyata-kotanee. ¹⁹ Ikanta riyotaani-paeni Jesús raanakiri inteeneeni, rojampitanakiri, ikantziri: “¿Ilyotaanari! ¿Iitaka kaari nomatantari naaka notsinampaari peyari?” ²⁰ Ikantzi Jesús: “Tema tekira pawentaari kameetha Tajorentsi, rootaki kaari paawyaantari. Pikemi nokante: Okantawityaa eepichokiini pawentee-yaari Tajorentsi, aritaki poshirinkakiro ochempi, pikantero: ‘Pishirinkiki.’ Aritaki oshirinkanaki. Tema tekatsi kompitzimotemini aririka pikemijanta-perote. Omaperotatya.*” ²¹ Roo kanteencha, aririka pikoyi petsiya-takota-kaeri oshiyariri irika ewankari, otzimatyee pamanaperotyaa kameetha, pitziwentyaari.”[†]

[†] 16:18 Kijori = ikantee-tziri iñaaniki rirori-paeni ‘Petros’, rootaki oshiyawori iñaaniki wirakocha ikanteetzi ‘Pedro’ * 17:20 eepichokiini = oryaani-tatsiri oshiyawo okithoki “mostaza” [†] 17:21 Paminero jempe ikantee-tziro Ñaantsi-paeni okantakota ‘otspajato ñaantsi-paeni’.

Rapiiteero Jesús ikamantakota ikami
(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

²²Ikanta rareetee-yakani Jesús janta Tepoweniki, rapiitakiri ikantziri riyotaani: “Ipimantee-tatyeeri Itomi Atziri. ²³Ari rowamahaeteri. Roo awijawi-takyaa mawa kitejeri, aritaki rañahae.” Antawo rowashiri-tanaka riyotaani-paeni ikemakiri ikantaki.

Ipineetziro rashita-kaetawori Tajorentsi-panko

²⁴Ikanta rareetaka Jesús nampitsiki Capernaum, ari ipokaki shintsi-tatsiri ipaeteri koriki rashita-kaetawori tajorentsi-panko, rojampi-tapaakiri Pedro, ikantziri: “¿Ipinata-piintziro iyoteemiri ikashiya-kaetawori Tajorentsi-panko?” ²⁵Ikantanaki Pedro: “Ipinata-piintziro.” Ikanta ipiyaa jempe ijeekaeyini, riitaki thaawako-tawaencha Jesús rojampi-tawaeri Pedro, ikantziri: “¿Iitaka pikenkishiryari Simón? ¿Iitaka ishintsi-tziri pinkathari-paeni ipinateri koriki? ¿Riima ishintsitzi isheninka-pero-paeni rirori? ¿Riima ishintsitzi itsipa-jatzi areetzinkari-paeni?” ²⁶Ari rakanaki Pedro, ikantzi: “Riitaki ishintsi-tziri areetzinkari-paeni.” Ikantzi Jesús: “Ari okanta. Tema tee okowa-perota ipinatero isheninkatari rirori. ²⁷Roo kanteencha, tee nokoyi ikijawaetyaa shintsi-tatsiri ipaeteri koriki. Piyaate inkaariki pakachaate. Aririka pinoshikaki, pamina-paanteteri, aritaki piñeeri koriki. Paanakiniri shintsi-tatsiri ipaeteri koriki. Riitaki pipinawentyaari eeroka eejatzi naaka.”

18

Jempe itzimi riipero-tatsiri
(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

¹Ikanta riyotaani-paeni Jesús ipiyowenta-paakari, ari rojampi-takiri, ikantziri: “¿Yotaanari! Aririka ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi. ¿Itzimikama riipero-tatsi itsipatyaari ipinkatharite?” ²Ari ikaemaki Jesús apaani eentsi, ikatziyakiri jempe ijeekae-yakini rirori, ³ikantziri: “Eerorika pipakahaero jempe pikanta paerani, eerorika poshiyaari jempe ikanta irika eentsi, eero ipinkathari-wentee Inkite-jatzi. omaperotatya. ⁴Tema ikaatzi tsinampa-shire-tatsini roshiyaari irika eentsi, riitaki riipero-taatsini jempe ipinkatharitee Inkite-jatzi. ⁵Ikaatzi aakameetha-teeriri oshiyakariri eentsi rawentahaana, naaka raakameethataki.”*

Aririka antakaantero kaari-perori
(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

⁶“Eenitatsi-rika antakaerini kaari-perori oshiyakariri eentsi rawentahaana, okantashimaetya ithatakaeteri mapi ikentsiki, rowiinkae-takiri ocheenkaatzira inkaariri.

⁷Omaperotatya okowaenkate kepatsiki. Ari itzimaki antakaan-tayiteroni kaari-perori. Ashironkamatsi-teeriini antakaan-teroni kaari-perori. ⁸Rootakirika pako, piitzi pikaaripero-tanta, pipakahaero, pikimita-kaantero pitha-tyaatyee-romi, tema rootaki kameetha-tatsi pawijakoponchokite, tee okameethatzi otzimawita apite pako, apite piitzi, rootaki kantakaan-teemi paata ashi powantee-yaawori pitahaeya. ⁹Rootakirika poki pikaaripero-tantari, pipakahaero, pikimita-kaantero pojoryaatyeeeromi, tema rootaki kameetha-tatsi pawijako-pityaakitee, tee okameethatzi otzimawita apite poki, rootaki kantakaan-teemi paata rookaeteemi opaamatakira sharinkaweni.”

Roshiya-kaawentee-tziri peyawitachari ipireetari
(Lc. 15.3-7)

¹⁰“Paamaeya pimaninta-waetziri-kari oshiyayi-takariri eentsi. Tema raminakowentani Ronampiri tajorentsi itsipata-piintari Ashitanari Inkite-jatzi. ¹¹Tema rootaki ipokantari Itomi Atziri rowawijaa-koyiteeri ikaatzi peyawiteen-chari.† ¹²Pikemi noshiya-kaawentemiro. Eenitatsi piratachari ikaatzi 100 ipireetari. Ikanta ipyahaantaka apaani, ikaatanee 99 ipira. Rookanakiri 99 ipira okampi-mashiki, jataki ithotyaa-ko-teeri peyenchari.‡ ¹³Ikanta iñahaeri, antawo ikimo-shiretee rahaerira peyawiteen-chari, tema awijanakiro ikimo-shire-wentziri itsipa 99 ipira kaari peyachani. ¹⁴Ari ikantari eejatzi Ashiteeri Inkite-jatzi, tee ikoyi ipeyahaan-tawaetyaa apaani oshiyakariri irika eentsi.”

Jempe ikanteeta rariperota-wakaeta

¹⁵“Aririka ikaaripero-tzimotemi kemijantzinkari, piyaata-shiteri ijeekira apaniroeni, ari pikenkitha-waeta-kaeri, riyotan-tyaari oeta ikinakaa-shitakari. Aririka ikemimi pikaminayiriri, poshiya-kaanteeri riimi pirentzi oakaaiini.§ ¹⁶Rooma eerorika ikemimi pikaminaa-witariri, paanaki itsipa kemijantzinkari, eerorika apite, riitaki pitsipa-tyaari pikamineeri. Tema otzimatyee ikaate apite, eerorika mawa riitaki akakotemini pikamineerira.

¹⁷Eerorika ikemimi pikaminaa-witari, pikamanteri maawoeni kemijantzinkari. Eekiro-rika riyaa-kaatyero, poshiya-kaanteri itsipajatzi atziri kaari pisheninkata, tema roshiyakari shintsi-tatsiri ipaeteri koriki. ¹⁸Tema ikaatzi pishine-teeri eeroka jaka kepatsiki, riitaki ishineteete inkiteki. Riima kaari pishine-yitee eeroka jaka kepatsiki, eero ishinete-teeri eejatzi janta inkiteki. Omaperotatya. ¹⁹Napiitero nokan-temi: Aririka pikaate apite paapatziyakota-wakae-yaawo pikenkishiryari pikowako-tanteri, opoñaashitya

* 18:5 Pameniro 'Jempe Ikanteetziro Naantsipaeni' okantakota 'Waerontsi'. † 18:11 Iroka versículo tee oñahawotziro jempe rojankina-takoteetero otsipaki jankinarentsiki. ‡ 18:12 ipireetari = owisha = oveja § 18:15 kemijantzinkari = pirentzi

pikowakoteri Ashitanari Inkite-jatzi, aritaki imatakaa-kimiro rirori. ²⁰ Jempe-rika ipiyota apite, teerika mawa atziri rawentaana, aritaki nojeekitari naaka janta notsipatari.”

²¹ Ikanta Pedro rojampi-tanakiri Jesús, ikantziri: “¡Pinkathari! Aririka rowaariperotena nokaatzira nokemijanteeyini, ¿jempema okaate nopeyakoteri naripero-tantee-yaariri? ¿Apatziroma okaate 7?”* ²² Ari rakanaki Jesús, ikantanakiri: “Teera apatziro pipeyakoteri okaate 7, tema osheki papiiteri pipeyako-teeri.”†

Ikenkitha-takoe-tziri apite ireewita-tziri

²³ “Troka ikanta ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, tema roshiya-kotari pinkathari ikowako-tziri romperatani ipinateeri ipinkathari-ireewi-tziri. ²⁴ Ikanta retanakawo pinkathari ikowako-tziri ireewitziriri, ramaeta-paakiri ireewi-pero-tatsiri.† ²⁵ Tema tekatsi rayi ipinakowentee-yaari. Ikantanaki pinkathari: ‘Paanakiri irika atziri, iina, itomi-paeni, eejatzi okaatzi tzimimo-tziriri, pipimanteri. Ari nahaeri naaka koriki ikaatzi rireewi-tanari.’ ²⁶ Ari rotziwerowanaka omperataarewo, ikantanakiri pinkathari: ‘Eero pipimantana, poyaawen-tawakina eepichokiini, aritaki nopinateemi.’ ²⁷ Ari ineshironka-tanakiri pinkathari irika romperatani, ikantziri: ‘Kameethataki, tee pireewi-taana.’ Tema ipeyako-takiri okaatzi rireewi-tziriri. ²⁸ Ikanta riyaatane omperataarewo, itonkiyo-takari ireewitziriri rirori eepichokiini. Roteeya-kentsi-tawakiri, ikantziri: ‘Pipinateena pireewi-tanari.‡ ²⁹ Ari rotziwerowa-shiwi-tanakari, ikantziri: ‘Poyaawentawakya eepichokiini, aritaki nopinateemi.’ ³⁰ Teemaeta ikoyi royaawentyaa, raanakiri, romonkyaa-kaantakiri, ikantziri: ‘Aritaki nomishitowa-kaanteemi aririka pipinateena.’ ³¹ Inaakiri ikaateeyini, tee inimota-nakiri, jatanaki ikamantziri iwinkatharite. ³² Ikanta pinkathari, ikaemakaan-takiri romperatani, ikantawakiri: ‘Eeroka kaari-perori. Nopeyako-takimiro pireewi-tana eeroka, pikantakina: poyaawentawakina.’ ³³ Ari pikantanteemi eeroka, pineshironka-tante. ³⁴ Tema antawo ikijanaka pinkathari, ipajata-kaantakiri, romonkyaa-kaantakiri, ikantziri: ‘Aririka pipinateena eeroka, aritaki nomishitowa-kaanteemi.’ ³⁵ Ari ikanteemiri paata Ashitanari Inkite-jatzi, eerorika pipeyako-teeniri kameetha owaari-pero-tzimiri pikaatzira piyemijantzinkarite.”*

19

Tee okameethatzi rookaetero iinanteetari

(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

¹ Ari ithonka-nakiro Jesús riyotaantzi Tepoweniki, awijanaki intatsikiro Pareenkaarini iipatsiteki Judá-paeni. ² Ipiyowentee-tawaari. retsiyatakota-kaapae osheki mantsiyari-paeni janta.

³ Ari ipokashi-takiri Inashitantaniri-paeni ikoyi ikompita-kaeyarimi Jesús, rojampi-tapaakiri, ikantziri: “¡Jesús! ¿Shinetaan-tsita-tsama rookashi-waetyaawo iina atziri?” ⁴ Ari rakanaki Jesús, ikantziri: “¿Tema piñaana-takotziri owakira rowetsikan-teeta-kariri atziri? Tema rowetsikaetaki shirampari eejatzi tsinani. ⁵ Ikanteetaki:

Eero ijeeke ewankari ashitariri, rayi iina,

Tema apaani ikantaneeyaa iwathaki okimi-tyaawomi rowithaawakaateyeya.

⁶ Tema ikaatzi aawakaa-naachari teera apite ikantaneeyaa, apaani ikantana iwathaki. Rootaki eero okantanta rookaero atziri iina itsipata-kaakariri Tajorentsi.” ⁷ Rapiitakiri Inashitantaniri rojampi-tziri, ikantziri: “¿Iitakama ikantakoe-tziri paerani Moisés, ikantaki:

Aririka rooka-wakaetyaa, otzimatyee ipaeteri jempe ojankina-takota rooka-wakaan-tyaari?”

⁸ Ikantzi Jesús: “Okantakaawo pipiyatha-waeta, rootaki ishinetan-tzimirori Moisés pookiro piina. Tema paerani owakira rowetsikan-teeta-kawori maawoeni, tee ari okantya. ⁹ Nokantzi naaka: Kaariperorishiretaksi ikaatzi ookashi-tawori iina, rooma inero-rika omayempitaki kantacha rookiro. Aririka aawiteeyaa roori itsipa oemi, omayempi-tzimo-takiri etawitari oemitari. Ari ikantee-yaari ahaeroni roori, mayempitaki rirori.”

¹⁰ Ikantzi riyotaani: “Aririka okanta, eero rahaetzimi iinanteetari.” ¹¹ Ikantzi Jesús: “Riirika Tajorentsi kowakae-mironi aritaki pikematha-takiro. Teera maawoeni ikematheetziro jempe-rika okantakota aawaka-haantsi. ¹² Eenitatsi atziri ari ikantzita itzimapaaki tee okantya rayi iina. Eenitatsi itsipa raathoki-teetziri, tee okantya rayi iina. Eenitatsi itsipa kowatsiri ijeeekashiwaetyaa apaniroeni, tema ikyaryoo-wenta-tziiri pinkathari-tatsiri inkiteki. Kowatsiri ikemathatero nokantakiri, imatero.”

Itajonka-wentziri Jesús eentsi-paeni

(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

¹³ Ari ramaeta-paakiniri Jesús eentsi-paeni, ikantee-tapaakiri: “Nokoyi pamana-kotenari neentsite, poteya-patzii-toteri pitajonka-wentari.” Ikantzi riyotaani Jesús: “Eero poñaashirenkiri Awinkatharite.”

¹⁴ Ikantzi Jesús: “Eero pikoshekari, nokoyi naaka ramaetenari eentsi. Tema ikaatzi oshiyako-tanaariri eentsi, riitaki ñahaeroni jempe ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi.” ¹⁵ Ikanta ithonkakiri Jesús roteyapatzii-totakiri eentsi-paeni, jatane rirori.

* 18:21 nokaatzi nokemijanteeyini = yeeyi † 18:22 Ikantakoe-tziri jaka “osheki papiiteri,” aririka apeyako-tante okaate 7, apiiteero 7, apiiteero 7, roojatzi 70. Eenitatsi oshiyakaa-wentari 7, rootaki kameetha-shire-taantsi. Tema akoyirika aripero-teeri owaaripero-teeri, eero apakayiro apeyakoteri rantzimo-teeri. ‡ 18:24 Ikantakoe-tziri jaka “ireewi-pero-tatsiri” rootaki oshiyawori akante rireewitaksi ikaatzi 10,000 riyeekitaksi koriki. Ari rantawae-wityaa osheki ojarentsi, eeromaeta ipinako-wenta. Irika osheki koriki iteetziri “talento”, 40 kilo ikaatzi itenatzi. Tema apaani talento ranteta ipineetari 20 atziri rantawaete apaani ojarentsi. § 18:28 eepichokiini = 100 denario * 18:35

piyemijantzinkarite = pirezntzi

Ewankari Ashaahantachari
(Mr. 10.17-31; Lc. 18.15-17)

¹⁶ Ari ipokapaaki apaani ewankari iñeeri Jesús, ikantapaakiri: “¿Kameethari yotaantanirí. ¿Iitaka nanteeri ashi nowantee-yaawori nañaaahae?” ¹⁷ Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “¿Iitaka pikantan-tanari ‘kameethari?’ Teera itzimi apaani kameethari, apatziro ikantakaawo Tajorentsi ikameethatzi. Pikoyi-rika ashi poyiro pañaaahae, pimonkaa-yiteero ikantee-takiri Ikowakaan-teetaniki.” ¹⁸ Ikowanaki ewankari riyotakotero, ikantziri: “¿Otzimikama pikantziri?” Ikantzi Jesús:

Eero powamaantzi.

Eero pimayempitzi.

Eero pikoshitzi.

Eero pitheeya-kotanta.

¹⁹ Pipinkatha-teeri pipaapate eejatzi piniro.

Petakoteeyaari pisheninka poshiya-kaanteri petakota eeroka.

²⁰ Ikantzi ewankari: “Nomatakiro maawoeni iroka, roojatzi netanakawo paerani eeniro neentsi-tapaaki. ¿Iitakama koetyaa-chari nimaeka?” ²¹ Ikantzi Jesús: “Pikoyi-rika pitampatzika-shirete, piyaate, pipimantero maawoeni tzimimo-tzimiri, pipiri ashironkaenkari, tema okimiwi-takawo powahaantee-yaami inkiteki. Aririka pimatakiro pipoki, poyaateni.” ²² Ikanta ikemaki ewankari, owashiretanaka ipiyanaaha, tema ashaahantzinkari rirori.

²³ Ikantanakiri Jesús riyotaani: “Osheki opomeentsi-tzimo-tyaari ashaahantachari riyaaatee ipinkatharitee Inkite-jatzi. Omaperotatya.” ²⁴ Rapiita-nakiro Jesús, ikantzi: “Tema osheki ipomeentsitawo ikyaakoetani ikyaant-yaawo oryaani omoo. Rii maperota-chani ashaahantzinkari ipomeentsi-teeyaawo ikyahae ipinkathari-wentantzira Tajorentsi.” ²⁵ Ikanta ikemaki riyotaani-paeni, ari ipampoyeeyanakirini, ikantawakahaeyani: “¿Iitakama awijako-taatsini?” ²⁶ Ari raminanakiri Jesús riyotaani-paeni, ikantziri: “Eero rotsinampaero atziri-paeni, riima Tajorentsi tekatsi pomeentsi-tzimo-tyaarini rirori.” ²⁷ Ari rakanaki Pedro, ikantzi: “Irika nokaateeyini nokoyi noyaatanakimi, tema nookayi-tanakiro okaatzi tzimimo-tanari. ¿Iitaka ipineeteenari paata?” ²⁸ Ikantzi Jesús: “Aririka owakiratee paata maawoeni, ipinkatharitee Itomi Atziri ijeekan-teeyaawo owaneenka-tachari ijeeka-mento. Aritaki pikantee-yaari eerokapaeni pikaatzira poyaatakina, pipinkathari-wenteeri maawoeni ikaate icharini-teeyaari Israel, ikaatzira 12 rinashiyitaha. Omaperotatya. ²⁹ Tema eeniyitatsi awentahaanari, rootaki rookanta-nakawori ipanko, rirentzi, riitsiro, ashitariri, iina, reentsite, iipatsite. Aritaki iñahaero otzimimo-teeri osheki, ashi rowaero rañaaayitee.† ³⁰ Roo kanteencha, eenitatsi nimaeka osheki etayiwí-tawori, riitakira impoetaa-tsini iñaaayiteero. Eenitatsi itsipa impoeyi-tatsiri nimaeka, riitakira etayitee-yaawoni iñaaayiteero.”

20

Antawae-tatsiri chochoki-mashiki

¹ “Iroka okantakota ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, oshiyariri atziri tzimatsiri ichochoki-mashite. Rananinkanaki ramine antawae-tatsini iwankiri-mashiki. ² Ikanta iñaaiki kowatsiri rantawaete, ikantakiri: ‘Petanakaayawo nimaeka pantawaete roojatzi tsireniiteeni, nopinatemi apaani koriki ikaatzi ipinatanta-piinteetziri rantawae-teetzira apaani kitejeri.’ Ikanteeyini antawae-rintzi: ‘Kameethataki.’ Rotyaantakiri iwankiri-mashiki.* ³ Ikanta ijenokii-tyaapaaki ooryaa eejatzi ipiyanaa ashitawori iwankiri-mashi nampit-siki. Iñaaapae itsipa ikatziyeyani tekatsi rantawaeri.† ⁴ Ikantapaakiri: ‘Piyaate pantawaete nowankiri-mashiki, aritaki nopinatankimi okaatzi ipinatanta-piinteetzi.’ Jateeyakini rantawaete. ⁵ Ari ikantakiro itampatzika-tapaaki ooryaa, eejatzi iteenkanaki ooryaa.‡ ⁶ Ari ikantakirori eejatzi otsireniityaanaki, iñaa-pae atziri ijeekaeyini, tekatsi rantawaeri, rojampi-tapaakiri: ‘¿Tekatsima pantawaeri piijekawaetashitan-tari kitejeriki?’§ ⁷ Rakaeya-nakini, ikantzi: ‘Tekatsi antawae-takaenani.’ Ikantzi rirori: ‘Piyaate pantawaete nowankiri-mashiki, aritaki nopinatankimi okaatzi ipinatanta-piinteetzi.’ ⁸ Okanta otsireni-tanaki, ikantakiri ashitawori iwankiri-mashi kempoyee-niriri iyorkite, ikantziri: ‘Pikaemeri maawoeni antawae-rintzi pipinateri apaani koriki ikaatzi ipinatanta-piinteetzi rantawae-teetzira apaani kitejeri. Riitaki petawakya pipinateri impoeta-paentsiri rantawaetzi, roojatzi pimatana-takyaariri etakawori rantawaetaki amaetyaaka.’ ⁹ Ari ipokaeya-paakini impoeta-paentsiri rantawaetaki, eepichokiini rantawae-witaka ipineetakiri apaani koriki. ¹⁰ Ipokaeya-paakini etakawori rantawaetaki amaetyaaka, roshiya-kaantzi riitaki ipina-peroete. Tema te, ari roshiyakari itsipa-paeni jempe ikaatzi ipineeta-kiriri. ¹¹ Ikanta ipinawi-teetakiri, ikijanakiri ashitawori rantawari, ¹² ikantanakiri: ‘Tee rantawae-perotzi impoeta-paentsiri, roo kanteencha imonkaa-takina pipinata-kinari, naaka atsipewi-takariri ooryaa.’ ¹³ Ikantzi ashitawori iwankiri-mashi: ‘Nosheninká, nopinatankimi kameetha, ¿tema nokantzi-takimi amaetyaaka nopinatemi apaani koriki?’ ¹⁴ Irika apaani koriki nopinatzimiri, piyaatee. Tema naaka nintashi-tacha nopinateri apaani koriki impoeta-paentsiri

* 19:24 ikyaakoetani = camello † 19:29 otzimimo-teeri osheki = rookanaki-rika apaani, aritaki ipaeteeri 100; Waerontsi * 20:2 koriki = denario † 20:3 ijenokii-tyaapaaki ooryaa = ooryaa 3. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.) ‡ 20:5 itampatzika-tapaaki ooryaa = ooryaa 6, iteenkanaki ooryaa = ooryaa 9. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.) § 20:6 otsireniityaanaki = ooryaa 11. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.)

rantawaetzi, ¹⁵ ¿Eeroma omata nopinatante nokoyiri naaka? ¿Pikijako-neenta-tyaawoma noneshironkantzani naaka? ¹⁶ Tema osheki jewatatsiri inaayiteero, tema riitaki impoeta-tsini. Eenitatsi osheki impoeyitatsiri inaayiteero, tema riitaki jewatatsini. Tema osheki ikaemawitee, roo kanteencha eepichikiini ikaate riyoshii-teeteri.”*

Rapiitakiro Jesús ikamantakota rowamahaeteri
(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

¹⁷ Ikanta itonkaanee Jesús riyaaero Aapatziyaweniki, riitaki itsipataana 12 riyotaani, ikantakiri awotsiki: ¹⁸ “Aatatzira Aapatziyaweniki. Ari raakaan-teeteriri Itomi Atziri, rayiri reewari Ompera-tajorentsi-taarewo, itsipata-kyaari Yotaantani, riitaki iyakowenterini rowamahaeteri. ¹⁹ Rowawijaa-kiniiri itsipa-jatzipaeni atziri rowashiya-mintha-waetyaari, ipajawaeteri, ikentako-takiri. Roo awijawi-takyaa mawa kitejeri, aritaki rañahae.”

Ikoyiri Jacobo eejatzi Juan
(Mr. 10.35-45)

²⁰ Okanta iina Zebedeo opokashi-takiri Jesús, otsipatakari otomi-paeni, irika Jacobo eejatzi Juan. Otziwerowa-paaka, okantapaakiri: “Nokoyi pineshironkatena.” ²¹ Ari rojampi-tanakiro Jesús, ikantziro: “¿Litaka pikowako-tanari?” Okantzi roori: “Tema rooteensi pipinkatharen-tsite eeroka, nokoyi itsipatemi notyomi ipinkathari-wentante, ijeekimotemi apaani pakoperoki, riima itsipa ijeeke pampateki.” ²² Ikantzi Jesús: “Teera piyotziro oeta pikowako-tanari. Tema osheki nokemaatsi-tyaari naaka. ¿Arima pamawetakiro eeroka okaatzi pikemaatsi-tyaari? ¿Arima poshiya-kina nokami naaka?” Ikanteeyini: “Aritaki nomatakiro.”[†] ²³ Ikantzi Jesús: “Omaperotatya, tema rooteensi pikemaatsiyaawo okaate nokemaatsi-tyaari naaka. Rooma pitsipa-tenarika apinkathari-wentante pijeeki apaani nakoperoki, itsipa nampateki, teera naaka nintakae-yaawoni itzimi notsiya-tyaari, apatziro riyotzi Ashitanari jempe itzimi ikashiya-kaakiri.”[‡] ²⁴ Ikanta ikemaeyakini itsipa riyotaani, ikijeeta-nakiri Juan eejatzi Jacobo. ²⁵ Ipiyota-neeri Jesús riyotaani-paeni, ikantziro: “Piyoteeyini eeroka jempe ikanta iwinkatharite itsipa-jatzipaeni, osheki romperatanta. Ari roshiyari eejatzi riipero-tatsiri ipinkatha-teetziri rirori. ²⁶ Rooma eeroka-paeni, aririka pikoyi piriiperote, poshiya-kotyaari jempe ikanta omperataarewo. ²⁷ Roorika pikoyi peewata-kaante, poshiya-kotyaari ompereetari. ²⁸ Tee roo ipokant-yaari Itomi Atziri rompera-tantya, roo ipokantakari roshiyakotyaari ompereetari, ikamawentante, riitaki pinakowentan-tatsini, rookakaa-wenteeri maawoeni.”

Ramina-kahaeri apite mawityaakiri
(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

²⁹ Ikanta rawijee-yanakini Kashiryariki, osheki atziri oyaatana-kiriri. ³⁰ Ari ijeeke awotsi-nampiki apite mawityaakiri. Kemaki rirori, ikanteetzi: “Ari ikinapaaki Jesús jaka awotsiki.” Rootaki ikaeman-tanakari, ikantzi: “¿Pinkathari, ikashiyakaetani pinkatharini David, pineshironka-teena naaka!” ³¹ Osheki ikijathawitee-takiri. Tee imaeritzi, eekiro icheraanakitzi ikaemi: “¿Pinkathari, ikashiyakaetani pinkatharini David, pineshironka-teena naaka!” ³² Katziya-paaka Jesús, ikaemakiri ikantziro: “¿Litaka pikoyiri?” ³³ Ikanteeyini rirori: “Pinkathari, nokoyi naminee kameetha.” ³⁴ Antawo ineshironka-tanakiri Jesús irika mawityaakiri, ipampita-kiri rooki. Apathakiroatana aminanee kameetha, royaata-nakiri Jesús.

21

Rareetan-takiri Jesús Aapatziyaweniki
(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Tema okaakitzi-matapaaki rareetan-tyaari Jesús Aapatziyaweniki. Tema areetee-yakani Chochokipankoniki omontetakiri ochempi Yeenkae-toni. Ari rotyaantakiri Jesús apite riyotaani, ² ikantakiri: “Piyate nampitsiki amontetakari, ari piñeero othatakotyaa ikyaakoetari otsipata-kyaari iryaani. Pithataryaa-kotapaakiro, pamakinawo.* ³ Eenitatsi-rika ojampitawakimini, pikantanakiri eeroka: ‘Ikwotziro pinkathari. Aritaki roepiyeemiro.’” ⁴ Ari omnakaatari rojankina-takiri paerani Kamantan-taniri, ikantaki:

⁵ Pikaman-teero maawoeni Kijakowentoni-jato, pikantero: Awotsikitaki Piwinkatharite ipokashi-takimi, Itsinampa-shiretaka ipokaki ikyaakotaka, Ewonkiri raakahae-tziri tenari.

⁶ Ikanta riyaaatanaki apite riyotaani, imatakiro okaatzi ikantawa-kiriri Jesús. ⁷ Ramakiro ikyaakoetari itsipataakiro iryaani. Rowanki-takiniri maathaantsi imitzikaaki, ikyaako-tanakari Jesús. ⁸ Ikanta atziri-paeni jeekae-tsiri janta, romaanka-shita-nakiri iithaaripaeni awotsiki jempe ikinanaki. Eenitatsi itsipa chekaneen-tsiri inchashi romaanka-shitanakiri rirori. ⁹ Tema ikaatzi atziri jewateen-tsiri, ikaatzi oy-aatakiriri itaapiiki, ikaemaeyini, ikantzi: ¡Jame apinkatha-teeri ikashiyakaetani pinkatharini David!

* 20:16 Paminiro Jempe Ikante-tziro Naantsi-paeni okantakota ‘inashiyita naantsi-paeni’. † 20:22 Tema iroka ikantawita Jesús: “¿Arima pimatakiro eeroka piñero kepishaari okaate niriri naaka? ¿Arima poshiya-kina omitsiryaaeteena naaka?” ‡ 20:23 Tema iroka ikantawita Jesús: “Omaperotatya, aritaki pimatakiro piñero niriri naaka, aritaki poshiya-kina romitsiryaaeteena naaka.” * 21:2 ikyaakotari = burro, pollino, asno

¡Tajonka-wentantaniri, tema Pinkathari otyaanta-kiriri!

¡Jame apinkatha-teeri Inkite-jatziwé!†

¹⁰ Ikanta rareeta-paaka Jesús Aapatziyaweniki, rojampita-wakaanaka ikaatzi nampitawori, ikanteeyini: “¿Jempema iitaka irika?” ¹¹ Tzimatsi kantaneen-tsiri: “Riitaki Jesús, Kamantan-taniri, poñaachari Kashiyakaa-weniki jeekatsiri Tepoweniki.”

Romishitoyiri Jesús pimantawaetsiri tajorentsi-pankoki
(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹² Tema kyaapaaki Jesús tajorentsi-panko, romishitowa-paakiri pimanta-tsiri, eejatzi ikaatzi amananta-tsiri. Rotatsinka-yitapaakiro rowantariri koriki, ari ikimitzitakawo jempe rowaetziri jamomo-paeni.

¹³ Ikantapaakiri: “Rojankinee-takiro paerani iñaawaetzi Tajorentsi, ikantzi:

Nopanko iroka, aritaki ramana-piinteetena.

Roo kanteencha eerokapaeni, aritaki pamatawi-tanta-piintaki pipimantawae-yitzi, poshiya-kaantakiro koshintzi-panko.”

¹⁴ Ari ipokaeya-paakini tajorentsi-pankoki osheki mawityaakiri, kijopookiri, maawoeni retsiya-takota-kaayi-teeri. ¹⁵ Tema ipampoyeyanakironi okaatzi rantakiri Jesús. Ari ikaemae-yanakini eentsi-paeni, ikanteeyini:

¡Jame apinkatha-teeri Ikashiyakaetani pinkatharini David!

Roo kanteencha reewarite-paeni Ompera-tajorentsi-taarewo, eejatzi Yotaantaniri, ikijeeya-nakani rirori, tema tee nimotziri. ¹⁶ Rojampi-teeta-nakiri Jesús, ikantee-tziri: “¿Pikemakiroka ikantee-yirini ewankari-paeni?” Ikantzi Jesús: “Nokemakiri. ¿Tema piñaana-tziro eeroka jankinanantsi? kantatsiri:

Riitaki eentsi-paeni eejatzi ikaatzi thotatsiri iteni,

Pimatakaakiri ipinkatha-yiteemi.”

¹⁷ Ari rawijanaki Jesús, ikinanakiro Ashironkaaweniki. Ari imaaki janta.

Riyakatziro Jesús pankirentsi kaari kithoki-tatsini
(Mr. 11.12-14,20-26)

¹⁸ Okanta okitejeta-manee, ipiyaawo Jesús nampitsiki. Ari itasheya-paaki niyanki awotsi. ¹⁹ Iñaapaaki awotsi-nampiki pankirentsi, riyaaata-shita-nakiro, iñaatziro tee okithokitzi, iyoshii-tashita oshi. Ikan-

tanakiro: “Ashi powaero eero pikithokitee.” Okanta pankirentsi, kamashi-tanaki.‡ ²⁰ Ikanta iñaakiro riyotaani, ari ipampoyeyanakironi, rojampi-tanakiri, ikantzi: “¿Litaka okamashi-tanta-nakari pankirentsi?”

²¹ Rakanaki Jesús, ikantzi: “Omaperotatya nokantemiri, kyaaryoo-rika pawenteena, eerorika pikijo-shire-waetzi, aritaki pimatero eeroka, aritaki awijanakiro jempe okanta piñaakiro pankirentsi. Kantacha piñaanatero ochempi, pikantero: ‘Pishirinki ochempi, pipiinki inkaariki.’ Aritaki omatakyaa. ²² Tema okaatzi pikowako-tanteeri pamananiki, aririka pawentaa-nakyaari Tajorentsi, aritaki ipakimiro.”

Itajorenka Jesús
(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³ Ikanta rareetaawo Jesús Tajorentsi-pankoki, riyotaan-tapae. Ari ipokakiri reewarite Ompera-tajorentsi-taarewo, eejatzi antari-pero-paeni, rojampi-tapaakiri: “¿Litaka otyaanta-kimiri poñaahantero pitajorenka?”

²⁴ Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “Eejatzi naaka eenitatsi nojampi-temiri. Aririka pakakinawo, aritaki nokantakimi iita otyaanta-kinari. ²⁵ Tema romitsiryaa-tantaki paerani Juan, ¿Litaka otyaanta-kiriri? ¿Riima Tajorentsi? ¿Atzirima?” Ari ikanta-wakahae-yanakani: “Aririka akanteri Tajorentsi otyaantakiri, aritaki ikantanakae: ‘¿Litakama kaari pikemijantantari?’ ²⁶ Aririka akante: ‘Atziri otyaantakiri,’ aritaki ikijanakae atziri-paeni.” Tema ikanteeyini atziri-paeni Kamantan-tanirini Juan. ²⁷ Ari ikanteeyini: “Tee niyotziri.”

Ikantzi Jesús: “Pikimitaka eerokapaeni tee pikoyi pikaman-tenawo, eejatzi naaka eero nokaman-tzimiro iita otyaanta-kinari.”

Ikenkitha-takoe-tziri apite itominteetari

²⁸ Ikantzi Jesús: “¿Jempema okantzi-motzimi eeroka-paeni iroka? Eenitatsi atziri tzimatsiri apite itomi. Okanta paata ikantakiri itomi: ‘Notyomi, piyaate pantawaete pankirentsi-mashiki.’ ²⁹ Ikantzi itomi: ‘Tee nokoyi.’ Roo ojamaniityaanaki, opiyimo-taari itomi, jataki rantawaetzi. ³⁰ Opoñaashita ikantakiri itsipa itomi. Iktananki rirori: ‘Ari nomatakiro Pawa.’ Teemaeta riyaatzi. ³¹ ¿Itzimikama itomi antakirori ikowakiri ipaapate?’ Ari ikanteeyini: ‘Riitaki antakirori retakari romperatari.’ Ikantzi Jesús: ‘Rooitaki awijeemini ipinkathari-wenteeri Tajorentsi mayempiro-paeni eejatzi shintsita-piinta-tsiri apiri ayorikite rotyaanteniri wirakocha-paeni. Omaperotatya. ³² Tema ipokawitaka paerani Juan, ikamanta-witakimi pikameetha-shire-tantee-yaari, roo kanteencha tee pikemijanta-wakiri. Riima ikaatzi shintsita-piinta-tsiri apiri ayorikite eejatzi mayempiro-paeni, okemijantanaki. Piñaawi-takari eerokapaeni, teemaeta pipakaero jempe pikanteeyani, pikemijanan-teeyaariri.’”

Kaari-pero-shireri antawae-rintzi
(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³ “Pikemi napiitero noshiya-kaawentemiro: Eenitatsi atziri pankitziro chochoki-mashi, itanto-takotakiro maawoeni othapiki, rowetsika-shitakiro ikawirinkaaterowa paata, rowetsikaki eejatzi pankot-sipenchakii raminakowentantyaawori. Raminaki atziri aminironi iwankiri-mashi. Jataki rirori inteena.

† 21:9 Jame apinkatha-teeri = Hosana; Waerontsi ‡ 21:19 pankirentsi = higuera

³⁴ Okanta okithoki-paetetaki chochoki, rotyaantaki romperatani rahaate. ³⁵ Ikanta antawae-rintzi-paeni aminrori pankirentsi-mashi, iñaawakiri ipokaki omperataarewo, ipajawaetaki apaani, rowamaaki itsipa, ishemyaakiri itsipa. ³⁶ Rotyaantaki itsipa romperatani, osheki ikaatzi. Ari ikimita-wakiri eejatzi rirori. ³⁷ Ari roweyaantakawo rotyaantakiri itomi-perori rirori, ikantzi: 'Ariteekima ipinkatha-tawakiri notyomi naaka.' ³⁸ Ikanta iñaawakiri antawae-rintzi ipokaki itomi, ikanta-wakahaeyani: 'Irika ashitee-yaawoni paata pankirentsi-mashi. Jame owamayiri, ayiroota aaka.' ³⁹ Roteeya-wakiri, raanakiri othapiki pankirentsi-mashi, rowamaakiri. ⁴⁰ Aririka ipokanaki ashitawori iwankiri-mashi, ¿jempema ikante-rika antawae-rintzi-paeni?" ⁴¹ Ikanteeyini rirori: "Otzimatyee rowamahaeteri kaari-perori, raminee itsipa riiperori amineeroni pankirentsi-mashi, riitaki otyaanta-piintee-niriri okithoki iwankiri."

⁴² Ikantzi Jesús: "Tema piñaana-tziro Jankinarentsi, ikanteetzi:

Imaninta-witakawo mapi owetsikirori pankotsi,

Roo kanteencha rowatzikae-teero mapi pankotsi-nampiki, ikimita-kahae-taawo roomi tzinka-mintsi.

Riitaki Awinkatharite Tajorentsi owatzikaerori onampi-naki,

Rootaki apampoyaawentan-tariri."

⁴³ "Rootaki nokantan-tyaari naaka: Eero ipinkathari-wenteemi eeroka Tajorentsi, riira ipinkathari-wentee itsipa-jatzi-paeni jempe itzimi oshiyawori pankirentsi okithokitzi ikemijanteera. ⁴⁴ Tema ikaate ashiraantantee-yaawoni mapi, aritaki itankapaaki. Riima ikaate anawyahaeri mapi, aritaki ooweeteeri."

⁴⁵ Ikanta rewarite Ompera-tajorentsi-taarewo eejatzi Inashitantaniri, riyotaki riitaki ikemakaetaki. ⁴⁶ Ari ikowawi-tanaka raakaan-terimi, teemaeta imatziro, osheki ithaawan-takari atziri-paeni. Tema ikanta-shire-teeyini atziri Kamantan-taniri irika Jesús.

22

Roshiya-kaawentee-tziri aawakaa-chari

¹ Ari rapiita-neero Jesús roshiya-kaawentziro riyotaan-tziri. Ikantzi: ² "Iroka ikanta ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiyari pinkathari oemoshirenkiriri itomi raawakaa. ³ Rotyaantakiri romperatani, ikamanteri pokatsini roemoshirenkyaa. Teemaeta ipokaeyini ikaemakaantani. ⁴ Rotyaanta-witaka itsipa romperatani, ikantawakiri: 'Pikanteri nokaemakantani ipoki royaa, nowamaaki wathan-tzi nopira, noemoshirenka-tziiri notyomi raawakaaeyaa. Tema wetsikaka maawoeni.*' ⁵ Roo kanteencha irikapeni ikaemakaantani, osheki ipiyatheeya-kani. Jatayitaki rowaneki, itsipa ikinaki ipimanta-waetzi. ⁶ Eenitatsi itsipa owajankitaa-kiriri omperataarewo, rowamaakiri. ⁷ Ikanta ikemaki pinkathari, antawo ikijanaka, rotyaantaki rowayirite, ithonkakiri owanteen-tsiri, itayitakiri inampi. ⁸ Ikanteeri itsipa romperatani: 'Tema wetsikaka maawoeni oemoshirenkan-tyaari, tee nokowaneeri ipokaeyini ikaatzi nokaema-kaanta-witakari. ⁹ Piyaate awotsiki-paeni, pikanteri ikaate piñeeri ipokanakiita oemoshirenkyaa.' ¹⁰ Jataki omperataarewo, ipiyotaki ikaatzi iñaakiri: kameetha-tatsiri eejatzi kaaripero-tatsiri. Piyotee-yapaakani oemoshirenkachani.

¹¹ Ikanta raminakiri pinkathari ikaatzi pokaentsiri. Iñaatzii ojatekaen-chari tee ikithaatawo rowaneenkashi-tyaari aawakaa-chani. ¹² Ikantakiri: 'Nosheninka, ¿jempema pikanta pikyaan-takari jaka tee pikithaatawo powaneenka-tashi-tantyaariri notyomi?' Ari imaeritaki, tee raki. ¹³ Ikantakiri romperatani: 'Poojo-wakoteri, poojo-yitziteri, pookiri otsirenikaakitakira, ari riraawae-tyaa, ratsikae-kiwaetyaa, ikemaatsi-waeteeyaa.' ¹⁴ Tema osheki ikaemawi-teetyaa, roo kanteencha eepichokiini riyoshii-teete."

Ikenkitha-takoe-tziri koriki ipineetziriri pinkathari

(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

¹⁵ Ikanta riyatee-yeeni Inashitantaniri. Ari ikenkitha-waeteeyini, ikanteeyini: "¿Jempema akinakaeroka akompita-kaant-yaariri Jesús?" ¹⁶ Rotyaantaki riyotaani Inashitantaniri itsipatakari raapatziyani Herodes, ikantapaakiri Jesús: "Yotaantaniri, okaatzi riyotaan-tziri rooperotaki iroka, rootaki riyotakoe-tantyaariri kametha Tajorentsi. Tee pikemijantziro ikantayi-tziri atziri, tee piñaawae-tziro pinimota-kaant-yaariri. ¹⁷ Pikantena iitaka pikenkishiryari eeroka: ¿Kameetha-tatsima apiri koriki ikaatzi ishinti-tantziri iwinkatharite wirakocha-paeni?"[†] ¹⁸ Riyotawakiri Jesús ikenkishiryari, ikantziri: "Owapeyi-motantanirí. ¿Iitaka piñaantan-tanari?" ¹⁹ Poñaayinari koriki pashita-kaariri Pinkathari." Ari ramaeta-paakiniri koriki.[‡] ²⁰ Rojampi-tanakiri, ikantziri: "¿Iitaka ashitawori iwaero jaka? ¿Iitaka ashitawori roshiya-kaawo?" ²¹ Ikanteeyini: "Rashi iwinkatharite wirakocha." Ikantzi Jesús: "Tema riitaki iwinkatharite wirakocha ashitari, pantant-yaanariri ishinti-tzimiri, pipinateri. Riima ikaatzi rashitari Tajorentsi, pantant-yaanari ishinti-tzimiri rirori." ²² Ikanta ikemaeyakini ikantakiri Jesús, ari ipampoyeeyanakirini rooka-nakiri. Jateeyeeni.

Rojampi-takowentee-tziro rañahae kamatsiri

(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

²³ Tekira awiji iroka kitejeri, ipokaeyakini Sadoc-paeni iñeeri Jesús. Riitaki Sadoc-paeni kantatsiri: "Eero rañahae kamayita-tsiri." Rojampi-tapaakiri Jesús, ²⁴ ikantziri: "Yotaantanirí, rojankinataki paerani Moisés, ikantzi: 'Aririka ikami atziri, eerorika rowakayiro iina, kantacha rayiro rirentzi, rowakahaero. Ikimita-kaanteeri riimi ashiyaarini rirentzi kamaentsiri.' ²⁵ Jame akantawaki: Eenitatsi kaatatsiri 7 rirentzi. Etawori

* 22:4 nopira = toro † 22:17 iwinkatharite wirakocha-paeni = César ‡ 22:19 koriki = denario

itzimi raaki iina, tekira rowakayiroota iina kamaki, rahaero itsipa rirentzi. ²⁶ Ari ikantakari eejatzi apiteta-neentsiri rirentzi. Eejatzi itsipa mawataneen-tsiriri. Ari ikantakari maawoeni ikaatzira 7. ²⁷ Okanta paata kamae roori tsinani. ²⁸ Aririkami rañaayitee paata kamayita-tsiriri, ¿itzimikama oeminta-pero-tyaari tsinani? Tema maawoeni ikaatzira 7 iinanta-witakawo.”

²⁹ Rakanaki Jesús, ikantziri: “Pikinakaa-shitakawo eeroka, tee piyotakotziro Jankinarentsi-perori, tee piyotakotziro ishira Tajorentsi. ³⁰ Aririka rañaayitee kamayita-tsiriri, eero itzimi aawakae-yitaa-chani. Roshiya-paeyaari Ronampiri Tajorentsi janta inkiteki. ³¹ ¿Tema piñaanatakotziro jempe okantyaari aririka rañaahae kamayita-tsiriri? Iroka ikantzi Tajorentsi, iñaawaetzi:

³² Naakataki Itajorentsi Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.

Ari ayotziri añaatsi rirori, tema tee imatziro kaminkari ipinkathari Tajorentsi, apatziro ipinkathari-tziriri añaayita-tsiriri.” ³³ Ikanta ikemaeya-kirini Jesús ikantaki, ipampoyeyanikirini, ikanteeyini: “Omaperotatya okameethatzi riyotaan-tziriri.”

Otzinkami-perori Ikantakaan-teetani

(Mr. 12.28-34; Lc. 10.25-28)

³⁴ Ikanta ikemaki Inashitantaniri kameetha rakakiri Sadoc-paeni rojampi-takiriri, piyotee-yakani rirori. ³⁵ Ikanta apaani piyoteen-chari, rijatzi yotakotzirori Ikantakaan-teetani, ipokashi-takiri Jesús rojampiteri, ikoyi ikompita-kaeyaari, ikantapaakiri: ³⁶ “Yotaantaniri, ¿otzimikama otzinkami-perori Ikantakaan-teetani?” ³⁷ Rakanaki Jesús, ikantziri: “Piwinkatharite irika Tajorentsi, otzimatyee Pininta-pero-teeri, pininta-shire-teeri, pininta-shintsiteeri. ³⁸ Rootaki iroka otzinkami-perori Ikantakaan-teetani. ³⁹ Ari oshiyawo apiteta-neentsiri, kantatsiri: Petakoteeyaari pisheninka, poshiya-kaanteeri pishironka-tziro eeroka piwatha. ⁴⁰ Tema iroka apite nokanta-kimiri, rootaki otzinkami-perori, rootaki poñaachari otsipaki ikantakaan-teetani eejatzi okaatzi rojankina-takiri paerani Kamantan-taniri-paeni.”

¿Iitaka charini-tariri Jeepatzii-toetani?

(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹ Imatanakiri rirori Jesús, rojampi-tanakiri Inashitantaniri ikaateeyinira ipiyoteeyani, ⁴² ikantziri: “¿Iitaka pikenkishiryaakotariri eeroka Jeepatzii-toetani? ¿Jempema itzimika awaejatzitee ikashiya-kaetakiri paerani icharini-tyaari?” Ikanteeyini Inashitantaniri: “Riitaki pinkatharini David ikashiya-kaetakiri.” ⁴³ Ikantzi Jesús: “¿Iitakama oñaawae-takaan-takariri paerani Ishire tajorentsi pinkatharini David, roshiya-kaantziri iwinkatharite? Ikantaki paerani:

⁴⁴ Iñaawae-tanaki Pinkathari, ikantawaeri Nowinkatharite:

Pijeekepae nakoperoki apinkathari-wentante,

Roojatzi nowajankitaan-teeyaari kijaneentzimiri,

Ari rotziwerowa-shitee-mi, ipinkathari-teemi.

§ ⁴⁵ Imatzitakawo David ikantaki: ‘Nowinkatharite irika.’ ¿Jempe ikantyaaka icharini-tyaari?” ⁴⁶ Ari imaeritee-yanakini tee raki. Thaawa-shire-teeyanakini, tekatsi kowatsini rojampi-taneeri.

23

Ikenkitha-takotziri Jesús iyotaan-taniri eejatzi Inashitantaniri

(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

¹ Ari ikenkitha-takakiri Jesús piyowenta-kariri, eejatzi riyotaani-paeni, ikantzi: ² “Paminiri Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, riitaki yotako-pero-tzirori ikantakaanani paerani Moisés.* ³ Pikemijanteri okaatzi ikantemiri, tee okameethatzi poshiya-kotyaari okaatzi rantayi-tziriri, tee imonkaa-tziro rirori okaatzi ikantziri. ⁴ Omaperotatya opomeentsita okaatzi ikowakaemiri panteeromi. Teemaeta ipomeentsi-tyaawo rirori imayiteero. ⁵ Rantashi-yitawo ikoyi iñaante-tyaari. Osheki rashi-mintharite mashitsi-monki jempe rotete-tziro Jankinarentsi-perori iwicha-kotziro ishempaki, eejatzi ipankaki. Rowaneenkakaa —kiyitziro iithaari ishirikaki manthantsi. ⁶ Rashi-minthatawo rojatekaeteri niyanki jempe rowae-yaani isheninka. Ari roshiyari aririka riyaaete pankotsiki ipiyota-piinteetaha. ⁷ Ikoyi pinkathari rowethata-piintee-tyaari aririka iñaaheteri. Ikoyi kanteri atziri-paeni: ‘¿Yotaantaniri!’† ⁸ Tee okameethatzi pikoyi eeroka ikanteetemi: ‘¿Yotaantaniri!’ Apatziro ikantakaawo yotaanta-tsiriri, riitaki Jeepatzii-toetani tekatsi itsipa. Rooma maawoeni eeroka-paeni kimiwi-taka pirentzita-wakaeyaami. ⁹ Tema jaka kepatsiki tee okameethatzi pikanta-shiwa-tyaari pisheninka: ‘¿Ashitanari!’ Tema apatziro ikanta Ashitzimiri Inkite-jatzi. ¹⁰ Tee okameethatzi eejatzi ikanteetemi: ‘¿Nowinkatharite!’ Tema apatziro ikanta piwinkatharite, riitaki Jeepatzii-toetani. ¹¹ Ikaatzi kowatsiri ririiperote, roshiya-kotyaari rompera-teetani. ¹² Ikaatzi kowashi-waeta-chani ipinkatheeteri, aritaki itsinampa-shire-takae-teeri. Riima tsinampa-waewi-tachari nimaeka riitaki ipinkatharite-kahae-teeri paata.

¹³ ¿Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri! Potzika-yitakiri koyirori ipinkathari-wenteeri Inkite-jatzi. Eero pikyahae eeroka jempe ipinkathari-wentante Tajorentsi, teemaeta pishinetziri itsipa ikyaayitee rirori. ¹⁴ ¿Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri! Pameenta-shitakawo paapitha-tziro opanko kinankawo, rootaki

§ 22:44 Ari rotziwerowa-shiteemi, ipinkathari-teemi. = Ari pimakoryaa-yitzi-tante-yaari * 23:2 yotako-pero-tzirori ikantakaanani Moisés

= ijeekantawo ijeeka-mento Moisés † 23:7 Yotaantaniri = Rabi

pojamaninkan-tawori pamana-piintawita eero riyotan-teetzimi. Tema antawo rowajankitahae-teemi. †
 15 ¡Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri! Osheki pishintsiy-
 itakiri itsipa-jatzipaeni roshiya-kotee aaka Judá-paeni, piyotakiri rowapeyi-motantyya rirori. Aritaki
 roshiya-kotee-mi eeroka ratsipe-teeyaaowo sharinkaweni.

16 ¡Ashironkaa-matsiteemi oshiyakariri mawityaakiri rakathata-wakahae-yaani! Kantatsiri: 'Aririka
 ipaeryahaetero tajorentsi-panko, ikanteete: rowajankiteena Tajorentsi-panko-weri eerorika nomatziro
 nokantziri. Pikantzi: tekatsi oetyaa eerorika imonkaa-teetziro. Rooma aririka ipaeryahaeteri ooro
 jeekatsiri tajorentsi-pankoki, pikanta-piintaki: Otmizatyeete ranteetero ikantee-takiri.' 17 ¡Majontzi-
 shireri, mawityaaki-shireri! ¿Riima ooro kowapero-tachari? Kaari, roo kowapero-tacha tajorentsi-panko
 otajorentsi-takaeri ooro. 18 Pikantzi eejatzi: 'Aririka ipaeryahaetero taapoki-mentotsi, ikanteete: 'Rowa-
 jankiteetena Ataapiintziniri taapoki-mentotsiki eerorika nomonkaa-tziro nokantziri. Terika imonkaa-
 teetziro, tekatsi pikante. Rooma aririka ipaeryahaeteri ipireetari itahaetziri taapoki-mentotsiki, pikan-
 teeyini: Otmizatyeete ranteetero ikantee-takiri.' 19 ¡Majontzi-shireri, mawityaaki-shireri!, ¿Riima ipireetari
 kowapero-tachari? Kaari, roo kowapero-tacha taapoki-mentotsi otajorentsi-takaeri itahaetziri. 20 Ikaatzi
 paerirori taapoki-mentotsi, ithonkiri ipaeryaakiri ikaatzi itahaetziri janta. 21 Ari ikanta ikaatzi paerirori
 tajorentsi-panko, ithonkiri ipaeryaakiri ikaatzi tzmantawori. 22 Ikaatzi paerirori inkite, ithonkiri ipaeriri
 ijeekinta Tajorentsi, roshiya-kaakawo riimi Tajorentsi ipaeryaaki.

23 ¡Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri! Pipapiintziri
 Tajorentsi owoshinikan-teetari. Teemaeta pantziro kowapero-tachari ikowakahaetzimiri: Pikameetha-
 shirete, pineshironka-tante, pawentaa-shire-teeyari. Rootaki kowapero-tachari pantayi-teero, eero
 pipakae-maetawo panteniri kowapero-tachari. § 24 ¡Mawityaakiri akathata-wakaa-chari. Oshiyakariri
 pankinawentari shikiryaa-niki eero riraako-tantari, roo kanteencha riraako-waetakiri ipira ikyaaakoetari.*

25 ¡Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri! Poshiyakawo
 iraaementotsi eejatzi owamentotsi, okitewita jenokira, rooma inthomoekira kepatsitaki. Aritaki pikan-
 takari eeroka ineeetzimi kameethashiretakimi, tema eeroka koshintzi, pikowa-piintakiro pinintaa-waetyaa
 apaniroeni. 26 ¡Mawityaakiri Inashitantaniri! Poshiya-kaantyya posheta-piintziro inthomoeiki pira-mento
 eejatzi powamento, okitewityaari jenokira.

27 ¡Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri! Poshiyakawo oki-
 tamaawita rowantee-tariri kaminkari, owaneenkawitaka jenokira. Rooma inthomoeiki ari ojeekiri itonki-
 pooki kaminkari, shityeen-katakari. 28 Ari pikantakari eeroka, iñaawitakimi atziri pantakiro kameethari, tema
 owapeyi-motan-taniri eeroka, kaaripero-shire-takimi.

29 ¡Ashironkaa-matsiteemi Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri! Tema powetsika-
 pirini-tziro ikiteetzirira Kamantan-taniri, powaneenka-yitziro jempe ikiteetziri kameetha-shireri.
 30 Pikanteeyini: 'Ari atzimityaami paerani eero owamaawae-tzirimi aakaapaeni, eero oshiyakotari
 awaejatziteni owamaayi-takiriri Kamantan-taniri.' 31 Apaniroeni pikaman-takota, poshiya-kotakari
 piwaejatziteni ikaatzi owamaakiriri paerani Kamantan-taniri. 32 ¡Anjatyaa pithotyahero okaatzi retanakari
 paerani piwaejatziteni-paeni! 33 ¡Tee pikameetha-shire-teeyini, poshiya-shitakari maanki! ¿Poshiyakaantzi
 eero rowajankitee-tzimi sharinkaweniki? 34 Rootaki notyaantaniri Kamantan-taniri, Yotaantaniri,
 eejatzi Yotzinkari. Riitaki powamaa-kaante apaani-paeni, pikenta-kotakaanteri. Riima itsipa, pipajata-
 kaanta-waeteri ipiyota-piinteetaha, osheki powajankitaa-yiteri nampitsiki. 35 Rootaki piñaant-yaawori
 eeroka rowajankitaa-wentee-temiri ikaatzi rowamahae-takiri paerani, retanakawo kameetha-shireri Abel
 roojatzi Zacarías itomini Berequías. Riitaki rowamaaetaki paerani riyaaeteromi taapoki-mentotsiki
 ipoñahaawo tajorentsi-pankoki. 36 Ari rowajankitaa-wentee-takiri irika-paeni okaatzi awijeent-tsiriri paerani.
 Omaperotatya."

Riraako-tawo Jesús Aapatziyaweni

(Lc. 13.34-35)

37 "¡Aapatziyaweni-jatzi! Osheki powamaaki Kamantan-taniri. Pishemyaakiri ikaatzi rotyaanta-witee-
 takimiri. Tema nokowawita-piinta noshiya-kotyaaarimi tsemeryaaniki rojate-tziri iryaani, ari nokoyi
 nokanteerimi ikaatzi notomitaari. Teemaeta ikowaeiyini. 38 Ari okaanki-pankote pipanko. † 39 Eero piña-
 haana jaka roojatzi paata pikantan-teeyari:

¡Tajonka-wentaarewo rika, tema riitaki Pinkathari otyaanta-kiriri! ‡

24

Ikenkitha-takotziro Jesús itzimpoakaetero tajorentsi-panko

(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

1 Ikanta ishitowane Jesús tajorentsi-pankoki, roo riyaaata-neemi. Ari ikantzi riyotaani: "Paminiro
 jempe okanta rowetsikae-tziro tajorentsi-panko." 2 Rakanakiri Jesús, ikantzi: "Piñaakiro eeroka maawoeni
 mapiaani okaatzi opewiryaaaka, eero piñaayi-teero paata ithonkaetero itzimpoakaetero. Omaperotatya."

‡ 23:14 Paminiro 'Jempe ikantee-tziro Ñaantsi-paeni' okantakota 'Otsipapaeni ñaantsi-paeni'. § 23:23 Iroka kantako-tachari "pipapi-
 intziri Tajorentsi", aririka oshooki 10 inchashi powoshimikan-tawori powanawo, payi apaani pashita-kaeyaari Tajorentsi. Ari pikanta-piinteri =
 aririka oshooki 10, pinashityaa apaani pashitakae-yaari tajorentsi. Ari pikanterori okaatzi shookatini pipanki-tziri; owoshinikan-teetari =
 menta, eneldo, camino * 23:24 ikyaaakoetari = camello † 23:38 pipanko = tasorentsi-panko ‡ 23:39 Waerontsi

Iñahaeteri paata aririka othonki-mateeyaa
(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24)

³ Ikanta rareetee-yakani tonkaariki Keekiroe-toniki, jeeka-paaki Jesús. Ari ipokaeya-paakini riyotaani, rojampi-tapaakiri: “¿Jempema okaatzika omonkaatantaari okaatzi pikantakiri? ¿Iitaka noñeeri niyotantaaari? ¿Aripaetema othonka-teeyaaani aririka pipiyimatee?” ⁴ Ari rakanaki Jesús, ikantanakiri: “Paamaeyaa ramatawi-teetzimi-kari. ⁵ Tema osheki pokatsini paata ipaeryaa-paakiro nowaero, ikante: ‘Naaka Jeepatzii-toetani.’ Osheki ramatawite. ⁶ Tema ari pikemako-yitakiro osheki omana-rentsi. Paamaeyaa omithahashire-tzimi-kari, otzimatyee omatya iroka-paeni, tekira omonkaatzimateya othonkan-teeyaaari maawoeni. ⁷ Ikosheka-wakaetyaa otsipaki nampitsiki, rowayirita-wakaeyaa pinkathari-paeni. Iñahaete mantsiyarentsi, tashetsi, omoyeka-yityaa jempe-rika-paeni. ⁸ Rootaki etanakyaaawoni ikemaatsi-teetyaawo maawoeni iroka-paeni.

⁹ Raakaan-teetemi, ari ikosheka-waetee-temi roojatzi rowamaan-teetemiri. Osheki ikijaneenta-nakimi itsipajatzipaeni okantakaan-tziro pawentaanaha naaka.* ¹⁰ Osheki pakayiteeroni paata ikemijantawita. Raakaan-tawaeyaa ikaateeyinira. Eero rakamethatawaka osheki ikijaneenta-wakaeyaa. ¹¹ Iñahaete osheki pokapaen-tsin roshiya-kotyaaarimi Kamantan-taniri, ramatawi-tapaakiri ikaate kemijanta-wakirini. ¹² Ari ranta-peroetero kaari-perori, eero retakotawakaayitaa. ¹³ Ikaatzi oejokiro-tanari rawentaanaha, riitakira awijako-taatsini. ¹⁴ Aririka omonkaa-teeyaa ikemakoe-teero maawoeni kepatsiki Kameethari Naantsi kenkitha-takotzirori ipinkathari-wentantee Tajorentsi, aripaete omonkaa-teeyaa othonkatan-teeyaaari maawoeni.

¹⁵ Aritaki piñaakiri iiteetziri ‘Ipinkaetani Thonkan-taniri’, riitaki ikenkitha-takotakiri paerani Kamantan-taniri Daniel, ijeekapaaki otajorentsitziira. (Ikaate ñaanteeroni iroka, otzimatyee ikemathatero.) ¹⁶ Ikaatzi nampitawori iipatsiteki Judá-paeni, otzimatyee ishiiy ochempiki. ¹⁷ Pijeeki-rika jantakiroki pipanoko, ari pipoñaanakyaa pishiyanaaki, eero pikyaa-panaatzi paapanaate oetyaa-rika. ¹⁸ Powaneki-rika pijeeki, pishiyi eero paapanaa-tziro pithaari. ¹⁹ Ashironkamatsiteroni okaate motzita-tsin, eejatzi tzimayita-tsiri eentsite eenirowa ithoyitzi iteni! ²⁰ Pamaneri Tajorentsi, pikanteri: ‘Pookaawenteena eero noshyan-tawaetanaka kyaawontsi-paeteki, eejatzi kitejeri imakoryaan-teetari.’ ²¹ Tema antawo okantya rashironkaetyaa paata. Tema paerani owakira rowetsikae-takiro kepatsi roojatzi nimaeka, tee iñahaetzi oshiyaawoni iroka ashironkahaantsi. Eero apiita iñahaete oshiyaawoni. ²² Eero ithaankiteetzimi romaeryeetero iroka ashironkahaantsi, tekatsi awijako-taatsinimi. Okamintha riyoshii-teetakiri ikaatzi awentahaariri Tajorentsi, rootaki romaeryan-teeta-kawori intsiptaete ashironkahaantsi. ²³ Aririka pikemi ikanteetemi: ‘Irika Jeepatzii-toetani.’ Itsipa kantatsini: ‘irinta Jeepatzii-toetani,’ eerowa pikemijantziri. ²⁴ Ari ipokaki oshiyako-tyaarini Jeepatzii-toetani, oshiyako-tyaarini Kamantan-taniri. Roñaahan-tapaaki kaari iñaapi-inteetzi. Itajonka-wentan-tayita-paaki. Kantacha, ramatawite eejatzi ikaatzi riyoshii-takiri Tajorentsi. ²⁵ Tema nokaman-tzita-kimiro paerani. ²⁶ Aririka ikanteetemi: ‘Areetapaaka ochempiki’, eero piyaata-shitziri. Ikante itsipa: ‘Inthomoeki pankotsiki ijeeki,’ eero pikemijantziri. ²⁷ Tema aririka ipiye Itomi Atziri, roshiya-paeyaa oookatha-rentsi. Etanakyaaawo omorekanaki ishitowa-piintziira ooryaa roojatzi jempe itziryayaa-piintzi. ²⁸ Tema jempe-rika ijeeki shitziwari, ari ipiyo-wentari amempori.”†

Ipiyantee-yaari Itomi Atziri

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-36; 12.41-48)

²⁹ “Aririka okaatapaaki paata antawo rashironkaetyaa, aritaki itsiwakanaki ooryaa, eejatzi kashiri. Ari ipariyayite ompokiropaeni, maawoeni tzimawi-tachari ishintsinka inkiteki. ³⁰ Aripaete iñahaetee inkiteki riyotan-teetyaari rootaatsi ipiye Itomi Atziri. Antawo ithaawaeyini ikaatzi sheninkata-wakaachari jaka kepatsiki. Iñahaeta-waero rowaneenkawo eejatzi itajonka, ikinanta-paeyaaawo menkori. ³¹ Tema ishintsitapaatyero itziwoota-pae ronampiripaeni tajorentsi, ipiyo-taeri ikaatzi riyoshii-teetakiri nampitawori jempe-rika-paeni oweyaapaa kepatsiki. ³² Tema oshiyaawo jempe okanta piñaapiintziro pankirentsi: aririka piñaakiro eerishitee, rootaatsi ojarentsitee.‡ ³³ Rootaki piyoteri eerokapaeni, aririka piñaakiro okaatzi nokanta-kimiri, pokimataana. ³⁴ Eero ikamita irika asheninka-paeni, roojatzi iñaanta-kyaawori okaatzi nokanta-kimiri. Omaperatomya. ³⁵ Ari othonkae-yaari inkite eejatzi kepatsi, rooma okaatzi nokaman-takimiri otzimatyee omonkaa-yiteeyaa.

³⁶ Tekatsi yoteri kitejeri, jempe roweeyeyaa ooryaa nopiyan-teeyaaari, imatziwawo inkite-weri ronampiri tajorentsi tee riyotzi. Apatziro riyotziro Ashitanari rirori. ³⁷ Okimitee-yaawo paerani eeniro rañaawita Noé, ari okantee-yaari eejatzi ipiyeerika Itomi Atziri. ³⁸ Tema paerani tekira areeta oonkawa, inimowae-tziri atziri, rowaeyani, riraawae-teeyini, raawakayita iina. Roojatzi rotetan-tanakari Noé amaatako-mentotsiki. ³⁹ Ari inimowae-tziri tekatsi ikenkishiryeyaa roojatzi omapokan-takariri oonkawa, ithonka ipiinkaki. Ari okantee-yaari eejatzi ipiyeerika Itomi Atziri. ⁴⁰ Ijeeki apite antawae-tatsiri rowaneki, rahaetee apaani inkiteki. Riima itsipa rookaeta-nakiri. ⁴¹ Ojeeki apite tsinani otoonka-waetzi, rahaetee apaani inkiteki. Rooma otsipa rookaeta-nakiro. ⁴² Pikakempitee eeroka, tema tee piyotzi jempe-paete ipiye Piwinkatharite. ⁴³ Pikenkishiryakoteri jempe ikantya atziri, aririka riyotemi ipokatye koshintzi tsireniriki, aritaki ikakempi-takimi eero ikoshitan-teetari ipankoki. ⁴⁴ Otzimatyee paamaeyaa eeroka. Powetsikyaa, tema tekatsi yotatsini jempe-paete ipiye Itomi Atziri.

* 24:9 Wairontsi † 24:28 Ikimita añaapiintzi amempori rewoteeyani, tema ayotzi eenitatsi kamaentsiri. Ari okimitzita eejatzi aririka añaayitakiro okaatzi ikenkitha-takotakiri Jesús, ayotzi rooteentsi ipiyimatee. ‡ 24:32 pankirentsi = higuera

Kyothaniri omperataarewo
(Lc. 12.41-48)

⁴⁵ Poshya-kotyaaari antawae-ryaantzi omperataarewo, kyothaniri kameetha. Rookanakiri ipankoki omperatariri, ikantanakiri: 'Paminiri ikaatzi jeekatsiri pankotsiki, pipapiinteri rowanawo.' ⁴⁶ Tema antawo ikimoshirete irika omperataarewo aririka ipiye omperatariri, aririka iñaapaeri imonkaa-takiro ikantanakiri. ⁴⁷ Aritaki ishineteeniri raminakowenteeniri okaatzi rashitari. Omaperotatya. ⁴⁸ Riima kaari-perori omperataarewo, ikantzi: 'Eero ipiyita omperatanari.' ⁴⁹ Rowajanki-waetakiri itsipa omperataarewo. Jataki ipiyota shinkitzinkari. ⁵⁰ Ari inimowae-tziri omperataarewo, tee riyotero kitejeri, jempe riweyeyaa ooryaa ipiye, tema romapoka-shiteeyaa rareeteeyaa. ⁵¹ Osheki rowajankitaa-paeri, rookaeri jempe ikashiya-kaetakiri owapeyi-motan-taniri. Ari riraawaetyaa, ratsikae-kiwaetyaa, ikemaatsi-teeyaa."

25

Ikenkitha-takoe-tziro 10 ewankawo

¹ "Iroka ikanta ipinkathari-wentantee Inkite-jatzi, roshiya-kotawo 10 ewankawo jatatsiri tsireniriki otonkiyo-tyaari aawakaa-chani. Aayitanaki ootamento. ² Eeenitatsi 5 ewankawo yotanitatsiri, eenitatsi eejatzi 5 ewankawo kaari yotanitatsiri. ³ Iroka 5 ewankawo kaari yotanitatsiri, aawitanaka ootamento, roo kanteencha eepichokiini aanaki iyaa. ⁴ Rooma itsipa yotanitatsiri, aanaki roori ootamento, aanaki eejatzi osheki iyaa. ⁵ Tee ipoki intsipaete aawakaa-chani, aapaakiro owochokini, maahaeyaa-nakini. ⁶ Okanta niyankiite tsireniri, okematzi ikaemaetzi, ikanteetzi: 'Kaakitaki aawakaa-chani, pitonkiyo-tawakyaari!' ⁷ Kakitanaki ewankawo-paeni, iyeekita-neeri iyaa ootamento-paeni. ⁸ Okanta ewankawo-paeni kaari yotanitatsini, okowako-witanakawo yotanitatsini, okantziro: 'Pipina iyaaki poota-mento, rootaentsi itsiwaki nashi naaka.' ⁹ Okantanakiri yotanitatsiri: 'Eero, ari ithaata-nakyaa nashi naaka, piyaate pamanantapaente eeroka.' ¹⁰ Iyaamintheeta-paentzi amanantzi, areetapaaka aawakaa-chani. Jatanaki okaatzi oyaawenteen-chari, otonkiyo-tawakari, raanakiro jempe roemoshirenkaeteri. Rashitee-tanakiro ikyaapiinteetzi. ¹¹ Okanta opiyawi-tapaaka ewankawo jatatsiri amanantzi, okaema-kaema-witapaaka, okantzi: 'Pashita-ryeenawo naaka!' ¹² Okematzi rakaeta-nakiro, ikantee-tziro: 'Tee niyomitzi. Omaperotatya.' ¹³ Pikakempi-yitee eeroka, tema tee piyotero kitejeri, jempe ikaate ooryaa ipiye Itomi Atziri."

Ikenkitha-takoe-tziri koriki
(Lc. 19.11-27)

¹⁴ "Iroka ikanta Inkite-jatzi ipinkathari-wentantee, roshiya-kotari atziri jatatsini inteena, ipiyotakiri romperatani, ipanakiniri okaatzi rashitari raminakowenteeniri. ¹⁵ Tema ipanakiri apaani-paeni tenatatsiri riyeekitaki iyorikite. Irika romperatani yotanitatsiri kameetha ipanakiri ikaatzi 5 tenatatsiri riyeekitaki koriki, itsipa romperatani kaari yoperotatsine ipanakiri ikaatzi apite tenatatsiri riyeekitaki koriki, riima iweyaanta-paakawori ipanakiri apaani. Jatanaki rirori inteena.* ¹⁶ Ikanta rompera-teetani ipaetakiri 5 koriki, rantawae-takaakiri iyorikite, roshekyaaakiri, rahae itsipa ikaatzi 5 koriki. ¹⁷ Ari ikantakari itsipa ipaetakiri apite tenari riyeekitaki koriki, isheniteeri rirori, rahae ikaatzi apite tenari riyeekitaki koriki. ¹⁸ Riima itsipa ipaetakiri apaani, raanakiri iyorikite, ikitatakiri kepatsiki. ¹⁹ Okanta ojananitaki piyaa omperatariri ashitariri koriki, ikaemakaan-tapaeri romperatani-paeni riyote jempe ikantakiri iyorikite. ²⁰ Pokapaaki ipaetakiri 5 tenari riyeekitaki koriki, roñaaha-paeni itsipa 5 tenari riyeekitaki koriki ishenitakiri, ikantapaaki: 'Pinkathari, 5 tenari riyeekitaki koriki pipakina paerani, irika ikaatzi 5 tenari riyeekitaki noshekyaaakiri.' ²¹ Ikantzi Pinkathari: 'Ariwé nomperatani, eerokataki yotani. Eepichokiini koriki pikempoyaaakina, aritaki pikempoyahae osheki itsipa koriki. Pipoki, pitsipa-tena aninteeyaa.' ²² Areetapaaka ipaetakiri apite tenari riyeekitaki koriki, ikantapaaki: 'Pinkathari, apite itenatzi riyeekitaki koriki pipakinari, irika itsipa apite itenatzi riyeekitaki nosheni-teeri.' ²³ Ikantzi Pinkathari: 'Ariwé nomperatani, te piyoperowita. Eepichokiini koriki pikempoyaaakina, aritaki pikempoyahae itsipa osheki koriki. Pipoki, pitsipa-tena anintaawaetya.' ²⁴ Ipokapaaki paetakiri apaani itenatzi riyeekitaki koriki, ikantapaaki: 'Pinkathari, niyotzi naaka osheki pimashireyantzizi, pishintsitakaantziri pantawae-takaantziri piyorikite, ari okanta pisheshaan-tantari.' ²⁵ Rootaki nothaa-wakaan-takimiri, naanakiri piyorikite, nokitatakiri kepatsiki. Irika namaemiri. ²⁶ Rakanaki ashitariri koriki, ikantziri: 'Eeroka kaari-perori, osheki piperanita. Piyowitaka aritaki nokijakimi eerorika pisheshaan koriki, ²⁷ piñaawitaka eero pimatziro eeroka, pamineni antawae-takae-mirini, aritaki ishekineentakimi koriki, riitaki pipawae-narimi nopiyaaah nimaeka.' ²⁸ Ikantee-tanakiri ikaatzi jeekaaen-tziri: 'Paapithateri tenatatsiri riyeekitaki koriki, pipari itsipa rompera-teetani oshekyaa-kiriri ikaatzi 10 itenatzi riyeekitaki koriki.' ²⁹ Tema ikaatzi otzimimo-takiri, aritaki otzimimo-pero-teeri. Riima kaari otzimimotzi, ari imaperoe-teeri raapithe-teeri okaatzi tzimimowitariri. ³⁰ Paanakiri irika kaari-pero-rika, pookiri otsireni-kaakitziro. Ari riraawae-tyaari, ratsikae-kiwaetyaa ikemaatsi-waeteeyaa."

Ikenkitha-takoe-tziro iyakowentaantsi

³¹ "Aririka ipiye Itomi Atziri maperori ipinkatharen-tsitapae. Itsipatee-yaari ronampiripani tajorentsi, roshiya-kotee-yaari pinkathari ijeekantawo owaneenka-tachari ijeeka-mento. ³² Ipiyoteeri maawoeni atziri jempe-rika ijeekae rirori. Inashi-teeyaa riyeekitaki jeekaa-yiteeri. Roshia-kotyaaari atziri inashitariri ipireetari tee

* ^{25:15} tenatatsiri riyeekitaki koriki = talento. Ikaatzi ishenitzi koriki, riitaki apaani talento, itenatzi 40 kilo. Monkaataka ipinatan-teeyaaari 20 antawae-tatsiri apaani ojarentsi.

ikoyi itsipateeri. ³³Roojeekayiteeri ipira retako-perotani rakoperoki, riima ipira imaninta-yitziri rampateki roojeeka-yiteeri.† ³⁴Tema iñaanateeri Pinkathari roojeekakiri ipira rakoperoki, ikantziri: ‘Pipokaeyeni maawoeni, osheki ithaamenta-kahae-yeemini Ashitanari, pinampi-teeyaawo jempe ipinkathari-wentantzi rirori, tema paerani rowetsika-yitzi-takimiro owakira rowetsikan-takawori kepatsi. ³⁵Tema piñaakina paerani ayimatana notashe, pipakina nowanawo. Piñaakina ayimatana nomiri, pipakina nomiri. Piñaakina nareetzimi pinampiki, pineshironka-takina pipankoki. ³⁶Piñaakina nojarah-kowaetzi, pipakina nokithaa-takari. Piñaakina nomantsiyataki, pamitako-takina netsiya-takotan-taari. Romonkyaa-kaantee-takina, pipokashi-takina paminana.’ ³⁷Ari ikanteeyeni kameetha-shireri: ‘Pinkathari. ¿Jempe-paete noñiimika pitashe-neentzi, nopantzimiri powanawo? ¿Jempe noñiimika pimirineentzi, nopantzimiri pimiriri? ³⁸¿Jempe-paete noñiimika, naakameetha-tantzimiri nopankoki? ¿Jempe noñiimika pijaha-kowaetzi, nopantzimiri pithaari? ³⁹¿Jempe-paete noñiimika pimantsiyatzi, romonkyahaetzimi, niyaatantari noñiimiri?’ ⁴⁰Ikante Pinkathari: ‘Tema pineshironka-yitzi-rira ikaatzi awentaa-yitaanari noshiya-kaanteeri yeeyi, naakataki pineshironkatzi. Omaperotatya.’ ⁴¹Ipthoka-shita-nakari roojeekakiri rampateki, ikantziri: ‘¿Kaari-perori! Piyaate pikemaatsi-teeyaawo paamari kaari tsiwaka-nitaa-tsinini ikashiya-kaeta-kiriri Kaamaari itsipatee-yaari maawoeni ronampiri rirori. ⁴²Piñaawitana notashe-neentzi, tee pipana noyaari. Ayimatakina nomiri, tee pipana nomiri. ⁴³Piñaawitana nareeta pinampiki, tee pineshironka-tana pipankoki. Piñaawitana nojah-kowaetzi, tee pipana nokithaa-tyaari. Piñaawitana nomantsiyatzi, romonkyahae-takina, tee pipoki piñaena.’ ⁴⁴Ari ikantawi-tanakyaa kaari-pero-shireri: ‘Nowinkatharite, ¿jempe okaatzika noñaawi-tzimi pitashe-neentzi, pimirineentzi, pipoki nonampiki, pijaha-kowaetzi, pimantsiyatzi, romonkyahae-tzimi, teemaeta noneshironka-mitzi?’ ⁴⁵Ikante Pinkathari: ‘Tema piñaakiri rashironkaa-waeta irikapaeni kaari riropero-tatsini, teera pineshironka-yiritzi, naakataki pantzimotaki. Omaperotatya.’ ⁴⁶Rootaki ratsipe-tantyaawori kanteetaa-chani owajankitahaantsi. Riima ikaate kameetha-shire-taatsini, ashi rowaero rañaayitee.’’

26

*Ikamanta-wakaeta raakaanteri Jesús**(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)*

¹Ikanta ithonka-nakiro Jesús okaatzi ikenkitha-takotakiri, ikantanakiri riyotaani: ‘“Piyoteeyini eeroka yotapaaka apite kitejeri roemoshirenkae-teero Anonkoryaantsi. Ari raakaan-teeteri Itomi Atziri ikentakoe-teri.”’

²Ikanta reewarite Ompera-tajorentsi-taarewo-paeni, Yotaantaniri-paeni eejatzi Antaripero-paeni, ipiyotee-yakani ipankoti Caifás ijewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo. ³Ari ikamanta-wakahae-yakani, ikantzi: ‘Jame amatawiteri Jesús ayiri owamaakaanteri. ⁴Roo kanteencha, eero akoshekeri kitejeri roemoshirenkaetaha, ikijako-wentari-kari atziri-paeni.’’

*Ijeetan-teetari Jesús kajankari**(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)*

⁶Ikanta rareetaka Jesús nampitsiki Ashironkaa-pankoniki, ikyaapaaki ipankoki Simón omawitari paerani pathaa-wontsi. ⁷Ari areetapaaka tsinani amakotaki kajankari, kameethari onaki rowetsikae-tziro mapi, osheki owinawo. Ojeetan-tapaakari iitoki Jesús ijeekakira rowaeyani.* ⁸Ikijeeya-nakani riyotaani iñaakiro, ikantee-yanakini: ‘¿Iitaka apaawae-tantawori? ⁹Aritaki aakimi osheki koriki aririka opimanta-kiromi, rii-itaki opashit-yaaririmi ashironkaenkari.’ ¹⁰Riyotako-takiri Jesús ikenkishiryaa, ikantziri: ‘¿Iitaka pikijantawori tsinani? Kameetha noñaakiro naaka antakiri. ¹¹Ashi rowaero pitsipa-tyaari ashironkaenkari, rooma naaka eero piñeero pitsipata-piintena. ¹²Tema eewatatzii iroka tsinani ojeetan-tanawo kajankari othawetatyana jempe okantyya ikiteetena paata. ¹³Jempe-rika ikamantan-teeteero Kameethari Naantsi, aritaki ikenkitha-takoe-teero eejatzi iroka tsinani, ikenkishiryaaante-tyaawori antakiri roori. omaperotatya.’’

*Ipimantantzi Judas**(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)*

¹⁴Ikanta Judas Nampitsiwari kaawitachari 12 riyotaani Jesús, riyaaata-shitakiri reewari Ompera-tajorentsi-taarewo. ¹⁵Ikenkitha-waeta-kaakiri, ikantziri: ‘¿Iitaka pipinari aririka namakimiri?’ Rofaahae-takiri ikaatzi 30 ipewiryaa koriki ipaetekiriri. ¹⁶Aripaete retanakawo Judas ramina-mina-tziro jempe-paete raakaanteri.

*Iweyaantawori rakiyota-neeri riyotaani-paeni**(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)*

¹⁷Tema monkaatapaa etawori kitejeri rowanta-piintee-tawori ratanteetani kaari rowaeteetzi shineya-kaeroni, pokaeya-paakini riyotaani Jesús, rojampi-tapaakiri: ‘¿Jempe onkotsi-takaandeka oyaari oemoshirenkan-tyaawori Anonkoryaantsi?’ ¹⁸Ari ikantzi rirori: ‘Piyaate nampitsiki. Ari pitonkiyotakyya atziri, pikanteri: ‘Ikantzi yotaanari: ‘Niyotzi rooteentsi nopeyakotyaa, nokoyi niyaate pipankoki noemoshirenkyaa kitejeri Anonkoryaantsi, notsipa-tyaari niyotaani-paeni.’’ ¹⁹Imatakiro riyotaani okaatzi ikantakiriri Jesús. Ronkotsi-takaanteki royaari kitejeri Anonkoryaan-tsiki.

† 25:33 ipireetari retako-perotani = owisha = oveja; ipira imaninta-yitzi = cabra * 26:7 mapi = alabastro

²⁰ Tema tsireniityaanaki rareeta-paaka Jesús, jeekapaaki rowaeyaani itsipata-paakari riyotaani ikaa-teeeyinira 12. ²¹ Ikanta rowaeyani, ikantzi Jesús: “Pikaatee-yakinira pakiyotana jaka, eenitatsi apaani aakaantenani. omaperotatyá.” ²² Owashireteeyanakani. Apaani-paeni retanakawo rojampi-tziri, ikantzi: “¿Naakama Pinkathari?” ²³ Ikantzi Jesús: “Itzimi-rika ochaantakironi ratanteetani nochaantzira naaka, riitaki aakaantenani.” ²⁴ Omaperotatyáa ipyakotyaa Itomi Atziri, tema rootaki rojankina-takoe-takiri paerani. Roo kanteencha nokantzi naaka: ‘Eero itzima-jeetzimi irika, aakaanterini Itomi Atziri.’” ²⁵ Ari ikantanaki Judas pithoka-shitan-taniri: “¿Naakama Yotaanari?” Ikantzi Jesús: “Rootaki pikantakiri eeroka.”

²⁶ Tema eeniro ijeeki rowaeyani, raakiro Jesús ratanteetani, ramanakotakawo, itzimpetowakiro, ipayitakiri riyotaani, ikantzi: “Iroka, poyaawo, rootaki nowatha.” ²⁷ Raakotakiro imiriteetari, ramanakotakawo, ipakotakiri riyotaani, ikantzi: “Pireeyini maawoeni, ²⁸ tema miraa iroka, rootaki oñaahanta-pero-teroni aapatziya-wakaan-teeyaari, rootaki shitowaa-tsini rariperoo-tantyaariri antayitzirori kaari-pero-tatsiri. ²⁹ Pikemi nokante, eero niritawo iroka roojatzi paata aririka ipinkathari-wentantee Ashitanari, aripaete apiiteerori.”

Ikenkitha-tziro Jesús rookawentantya Pedro

(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰ Ikanta ikata-nakiro romampaa-kotari Tajorentsi, jateeya-nakini Keekiroe-toniki. ³¹ Ikantanakiri Jesús riyotaani: “Rooteentsi pookawentena nimaeka tsireniriki. Tema rootaki rojankina-takoe-takiri paerani ikanteetzi:

Nowamayiri aminakowentziriri ipireetari, aritaki ithonkyaa ipookaeyanakini ipira.

³² Roo kanteencha aririka nañaahae, Tepowenikira piñaapaena.” ³³ Ari rakanaki Pedro, ikantzi: “Arita-teekima rookawentakimi itsipa-paeni, eero nokawentzimi naaka.” ³⁴ Ikantzi Jesús: “Nimaeka tsirenirika tekira iñeeta tyaapa, mawa pikante: ‘Tee noñeeri Jesús.’ Omaperotatyá.” ³⁵ Ikantzi Pedro: “Eero nookawentzimi, aritaki akaate akami.” Ari ikantee-yakini eejatzi maawoeni riyotaani.

Ramana Jesús Toonkaetoni-ki

(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶ Ikanta rareetaka Jesús itsipatakari riyotaani iiteetziro Toonkaetoni, ikantapaakiri riyotaani-paeni: “Ari pijeekawaki jaka, niyaaneentawakiita naaka janta, namanyaa.” ³⁷ Apatziro raanakiri Pedro eejatzi apite itomi Zebedeo. Tema osheki riraako-shire-tapaaka Jesús. ³⁸ Ikantzi: “Owamayi-matatyana nowashirenka. Ari pijeekawaki eeroka jaka, jame akakite.” ³⁹ Awijanaki eepichokiini rirori Jesús. Otziwerowa-paaka, amanapaaka. Ikantzi: “Ashitanari, pikoyi-rika eeroka, potsiparyaa-kowentena okaate nokemaatsi-tyaari. Eero pantakaanawo nokowawitari naaka, apatziro pimatakaa-yinawo pikowakaa-kinari eeroka.” ⁴⁰ Ipiyashi-tapaari riyotaani, iñaapaa-tziiri imahaeyini. Ikantapaakiri Pedro: “¿Tema pamaweneetziro eepichokiini piwochoki, pitsipa-tena akakite?” ⁴¹ Pikakite, pamanyaa, paamaeyaa pantzirokari kaari amethatatsi. Osheki okaatzi kameetha-tatsiri pikowawitari panterimi, roo kanteencha tee pamawe-waenitzi.” ⁴² Eejatzi ipiyanaa Jesús, amanapaa, ikantzi: “Ashitanari, rootakirika natsipe-tyaari nokemaatsi-tyaawo iroka, aritaki nomatakiro pikowakaa-kinari.” ⁴³ Ikanta ipiyapaa, eejatzi iñaapaeri imahaeyini, tema antawo iwochoki. ⁴⁴ Ipiya-pitha-tanaari, mawa ipiyaka ramana. Roojatzi rapiitapae ikantakiri inkaahanki. ⁴⁵ Ari ipiyashi-tapaakari riyotaani, ikantapaakiri: “¿Roojatzi pimaahaeyini? Monkaata-paaka raakaan-tantee-tyaari Itomi Atziri, rahaeta-nakiri kaari-pero-shireriki atziri. ⁴⁶ Pipiriinte, jame aatee. Okaakitzi-matapaaki pimantenani.”

Roteeyee-takiri Jesús

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Ikenkithaawae-mintheetzi Jesús areetapaaka Judas, kaawita-chari 12 riyotaani. Osheki atziri itsipata-paaka, ramayitaki rowathaa-mento, ipaja-mento. Rotyaantani reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo, rashi eejatzi antariperoo-paeni. ⁴⁸ Tema ikamantzi-takari ramayitakiri irika pithoka-shitan-taniri, ikantakiri: “Itzimi-rika nowetha-tapaa-kyuari nohowoo-tapaakiri, riitaki, poteeyiri.” ⁴⁹ Ari rontsiroka-paakari Judas okaakiini Jesús, ikantapaakiri: “Yoteenari.” Ithowoo-tapaakiri rowetha-tapaakari. ⁵⁰ Ari rojampi-tziri Jesús, ikantzi: “Nosheninka, tema areetakimi jaka, pimatero pipokashi-tziri.” Pokaeya-paakini itsipayi-takari, roteeya-paakiri Jesús, roojota-nakiri. ⁵¹ Ikanta tsipata-kariri okaakiini Jesús, ra-nakiro iyotsirote, itotzitakiri ikempita romperatani reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo. ⁵² Ikantzi Jesús: “Powaero piyotsirote jempe paakiro. Tema ikaatzi to-tantawori iroka kotsiro, aritaki itoteetakiri rirori. ⁵³ Piyotzi eeroka, kantacha namaniri Ashitanari, aritaki rotyaantakimi sheki-pero-tatsiri ronampiripaeni tajorentsi piyakowentemini.” ⁵⁴ Roo kanteencha ari omonkaa-tyaari okaatzi rojankina-takoe-takinari paerani.” ⁵⁵ Ipihoka-shitanakari Jesús ikaatzi pokaentsiri, ikantzi: “¿Naakama koshintzi pamashi-tantanari powathaa-mento eejatzi pipaja-mento? ¿Tema piña-piintana niyotaantzi maawoeni kitejeri jaka tajorentsi-pankoki, kaarima paantana janta? ⁵⁶ Ari okantyaari, rootaki omonkaa-tantyaari okaatzi rojankina-takiri paerani Kamantan-taniri.” Ari ishiyayi-tanaka maawoeni riyotaani-paeni, rookawenta-nakari Jesús apaniroeni.

† 26:40 eepichokiini = apanima-cheeni hora ‡ 26:53 sheni-pero-tatsiri ronampiri tajorentsi = 12 lehión; lehión = osheki-perotatsiri rowayirite wirakocha, ikaate 3000 owayiri, terika ikaatzi 6000

Ipiyowenteetari Jesús

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54,63-71; Jn. 18.12-14,19-24)

⁵⁷ Tema ikaatzi oteeyapaa-kiriri inkaahanki Jesús, rijjatzi aanakiriri ipankoki Caifás reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo. Ari ipiyoteeyani Yotaantaniri-paeni eejatzi Antaripero-paeni. ⁵⁸ Noshikacha entsikiroeni Pedro royaata-kowentziri Jesús, roojatzi rareetan-tapaakari ipankoki reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo. Kyaapaaki owaankiteriteki pankotsi, itsipata-paakari kempoyaan-taniri, ikoyi Pedro ikemako-wentero jempe ikanteeteri Jesús. ⁵⁹ Ikanta reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo itsipatakari ikaatzira piyoteen-chari, raminawitaka iita theeyako-tyaari Jesús oפוּןאַן-tyaari rowamaa-kaanteri. ⁶⁰ Tee iniimaeta, ipokawitaka osheki kowatsiri itheeya-kotyaarimi. Roojatzi ikatziyan-tanakari apite theeyako-tanakari, ⁶¹ ikantanaki: “Nokemiri naaka chapinki iñaawaetzi ikantzi: ‘Ari notzimpookakiro tajorentsi-panko, roo awijawi-takya mawa kitejeri, ari nothonkaero nowetsikaero.’” ⁶² Ari ikatziyanaka reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo, ikantanakiri Jesús: “¿Iitaka kaari pakanta? ¿Tema pikemi okaatzi ikantakoe-tzimiri?” ⁶³ Roojatzi imaeritaki Jesús, tee raki. Ari ishintsi-thata-nakiri, ikantzi: “Pipaereeri Kañaaniri Tajorentsi, niyotan-tyaari omaperotatya okaate pikantenari. ¿Eerokama Jeepatzii-toetani Itomi Tajorentsi?” ⁶⁴ Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “Rootaki pikantakiri eeroka. Nimaeka piñeeri Itomi Atziri ijeekimo-teeri rakoperoki Tajorentsi ipinkatharitee. Ari piñahaeri ipiye ikinapae menkoriki.” ⁶⁵ Ikanta ikemawakira Reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo, itzijaanakiro iithaari ikijanaka, ikantanaki: “Naakiro, ipaeryaa-shitakari Tajorentsi. Tekatsi akoyi otsipa ikantakoeteri. Pikemae-yakini eeroka itheenkakiri Tajorentsi. ⁶⁶ ¿Jempema pikantee-yinika eeroka?” Ari ikanteeyini ikaateeyinira: “¿Tzimaki ratatani! ¿Otzimatyeekami!” ⁶⁷ Ari reewawoo-waeta-nakiri. Eenitatsi itsipa kapojawoo-waeta-nakiriri. Eenitatsi itsipa pajawoo-waeta-nakiriri. ⁶⁸ Ikantzi: “¿Jeepatzii-toetani! ¿Eeroka kamantan-taniri, anjatyaa pikantena iita pajawoo-tzimiri?”

Ikantzi Pedro: Tee noñiiri naaka Jesús

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.55-62; Jn. 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Roojatzi ijeekaki Pedro jakakiroki, ari oñaapaakiri omperataarewo, okantapaakiri: “¿Tema eeroka itsipata paerani Jesús Tepoweni-jatzi?” ⁷⁰ Osheki ñaakiriri Pedro rotekanakiro, ikantzi: “Tee, tee niyotziri iita pikantanari.” ⁷¹ Ari ishitowa-paentzi Pedro itanto-teetakiro kaanki-rentsiiki. Eejatzi oñaapaari otsipa omperataarewo, okantapaakiri itsipayi-takari: “Rijjatzi irika itsipata-piintari Jesús, Kashiyakaa-weni-jatzi.” ⁷² Ari rapiita-nakiro Pedro rotekanakiro, ikantzi: “Omperero-tatyaa, riyotzi Tajorentsi, tee niyoritzi naaka irika atziri pikantanari.” ⁷³ Tekira ojananite, rapiitakiri ikaatzi itsipatakari ikantzi: “Eerokataki itsipata-piintari Jesús, tema Tepoweni-jatzi eeroka, ariiwaetaki iñaawaeta-piintzi rirori.” ⁷⁴ Ikantane Pedro: “Teera, tee niyoritzi irika atziri pikantanari. Apatziro riyotzi Tajorentsi notheeya-rika, riitaki owajankiteenani.” Ari iñaanaki tyaa. ⁷⁵ Ari ikenkishiryaneero Pedro ikantakiriri Jesús: “Tekira iñeeta tyaa, mawa pikante: ‘Tee noñiiri Jesús.’” Shitowanaki Pedro, antawoete riraanaka.

27

Rahaeta-nakiri Jesús Pilato-ki

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

¹ Okanta okiteejeta-manee, piyota-manaka reewarite Ompera-tajorentsi-taarewo eejatzi antaripero-paeni, ikamanta-wakahaeyakini rowamayiri Jesús. ² Ari roojoeta-nakiri Jesús, rahaeta-nakiri ijeeki jewari wirakocha iita Poncio Pilato, tema riitaki jewari-perori rirori.

Ikamantakari Judas

³ Ikanta Judas pithoka-shitan-taniri, riyotanaki rowamaa-kaanta-shitee-tyaari Jesús. Antawoete ikenk-shiryaaanaka, raaneeri 30 koriki roepiyeeniri reewari Ompera-tajorentsi-taarewo eejatzi antaripero-paeni, ⁴ ikantapaari: “Irika piyorikite. Tee okameethatzi okaatzi nantakiri. Tekatsi rante Jesús naakaan-tashitakari.” Ikantee-yanakini rirori: “Taaniyaa, eeroka yotzirori.” ⁵ Rookanakiri koriki tajorentsi-pankoki, ishiya-pero-tanakiyaa ipiyanaka, shirika-paaka. ⁶ Ikanta reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo, rahaeri koriki, ikanta-wakahaeyani: “Tee oshinetaan-tsitzi akempoyeeri koriki, tema riitaki apinawenta-kiriri rowamaan-teetyariri.” ⁷ Ikanta-wakahaeyani: “¿Jempe akante-rika koriki?” Ikanteeyini: “Jame amanantan-tyaawo pitzithari-patha-tatsiri, jempe ikiteeteri ikamayiteerika itsipa-jatzipaeni atziri.” ⁸ Roojatzi nimaeka iiteetziro iroka kepatsi: “Iraantsi-patha.” ⁹ Ari omonkaatari rojankina-takiri paerani Kamantaniri Jeremías, ikantaki: Rahaetakiri 30 koriki, Riitaki ikowaeya-kirini Israel-paeni ipineeteri, ¹⁰ Rootaki ramanantan-teetakari pitzithari-patha, Rootaki ikowakaa-kinari Pinkathari namanantero.

Rojampi-takiri Pilato irika Jesús

(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹ Areetaka Jesús ijeekira jewari wirakocha, rojampi-tawakiri, ikantzi: “¿Eerokama iwinkatharite Judá-paeni?” Rakanaki Jesús, ikantzi: “Rootaki pikantakiri eeroka.” ¹² Ikanta reewari-peroti Ompera-tajorentsi-taarewo eejatzi Antaripero-paeni, osheki itheeya-kowita-paakari Jesús. Tee rakimaetari rirori. ¹³ Ikantzi Pilato: “¿Tema pikemi okaatzi ikantakoe-tzimiri?” ¹⁴ Roojatzi imaeritaki, tee raki. Osheki ipampoyaa-nakiri Pilato irika Jesús.

Riyakowentee-tziri Jesús rowamahaeteri
(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

¹⁵ Eenitatsi rameta-piintari reewarite wirakocha: Maawoeni ojarentsi aririka roemoshirenkyaa Judá-paeni, romishitowa-kaantziri omonkyahaetziri isheninka itzimi-rika ikowaeya-kinirini rirori. ¹⁶ Eenitatsi apaani Judá-paeni raakaan-teetziri iita Barrabás, ikemaoetziri rantakiro kowaenka-tatsiri. ¹⁷ Ikanta piyotee-yakani atziri, rojampi-tantaki Pilato, ikantzi: “¿Litaka pikoyiri nomishitowa-kaanteri? ¿Riima Barrabás? ¿Riima pikoyiri Jesús iiteetziri Jeepatzii-toetani?” ¹⁸ Riyotzi Pilato reshitashiitari Jesús, rootaki raakaan-teetan-tariri. ¹⁹ Tema otyaantaki inkaahanki iina Pilato kamanterini, ikantakiri: “Eero pikoshekari eeroka kameetha-shireri. Tema osheki romishimpyaakina tsireniriki, antawo ominthaaha-shiryaaakina.” ²⁰ Roo kanteencha irika-paeni reewari-perote Ompera-tajorentsi-taarewo eejatzi antaripero-paeni, rowat-simaakiri piyoteen-chari atziri, ikantziri: “Rootaki kameetha-tatsi romishitowaeteri Barrabás, riima Jesús rowamahaeteri.” ²¹ Rapiita-nakiro jewari wirakocha rojampi-tantzi: “¿Litaka pikoyiri nomishitowa-kaanteeri?” Ikanteeyini maawoeni: “¿Riitaki Barrabás!” ²² Ikantzi Pilato: “¿Jempema nokante-rika Jesús iiteetziri Jeepatzii-toetani?” Ikanteeyini atziri: “¿Pikenta-kotakaanteri!” ²³ Ari ikantzi jewari wirakocha: “¿Eenitatsima kaari-perori rantakiri?” Eekiroyo ishintsi-tatzii ikaemaeyini atziri, ikantzi: “¿Pikenta-kotakaanteri!”

²⁴ Ari riyotanaki Pilato aminaashi-waeta rojampi-tziri, tema osheki ikijeeyakani atziri. Ikaemakaantaki nijaa, inahaetakiri maawoeni ikewaako-tanaka, ikantzi: “Teera naaka kantashi-tyaawoeni rowamahe-takiri-rika kameetha-shireri. Tema eeroka kantashi-tyaawori.” ²⁵ Ikanteeyini atziri piyoteen-chari: “Rootaki nokowae-yirini, naaka rookoeteri iitarika awijeen-tsini, imaeteeri eejatzi ikaate nocharini-yitee-yaari, rookoeteri rirori.” ²⁶ Ari romishitowa-kaante-takiri Barrabás. Riima Jesús ipajata-kaanta-nakiri, riyakowentakiri ikentakoeeteri.

²⁷ Ikanta owayiri-paeni, ikyakaa-nakiri Jesús rowayiri-pankoteki. Ari ipiyowenta-kariri. ²⁸ Aatonkoryee-tapaakiri Jesús, ikithaa-tantakari kityonka-mawo-tatsiri oshiyawori ikithaata-piintari pinkathari-yitatsiri. ²⁹ Ramanthee-tantakari kitochee-tapo, roteeya-kaakiri rakoperoki jawookaaki. Rotziwerowa-shitanakari itheenki-mawae-tziri, ikanteeyini: “¿Apinkatha-tziri iwinkatharite Judá-paeni!”[†] ³⁰ Osheki reewawoo-waetakiri, rompoja-yina-waetantari jawookaaki. ³¹ Ikanta ipakaakiro ishirona-wenta-waetari. Ratonko-ryahaeniri ikithaa-takiriri inkaahanki, ikithaa-taneeri iithaari, raanakiri ikentakoeeteri.

Ikentakoe-tziri Jesús roojatzi ikamantakari
(Mr. 15.21-41; Lc. 23.26-49; Jn. 19.17-30)

³² Ikanta riyatee-yanakini, itonkiyo-takari Simón poñaachari Cirene, roemiñaan-nakiri inatero ikentakoe-tantyaariri Jesús. ³³ Roojatzi rareetan-takari tonkaariki iiteetziro Atzirii-toni. ³⁴ Ari ipakoetakiri Jesús kachori rowaatee-takiro ipeyitentsi, ikanta ithotawakiro eepichokiini, tee ririro. ³⁵ Ikanta ikentakoe-takiri. Raakiro owayiri-paeni ikithaatariri Jesús, rookimo-takaayitakawo, ikemita-kaantakiro inaarayaa-teeta riyotan-tyaari itzimi ayironi. Ari omonkaatariri ikenkitha-takiri paerani Kamantan-taniri, ikantakiri: Ipawakaakawo nomaatha.

Inaarayaa-wentakawo riyotan-tyaari itzimi-rika ayironi.

³⁶ Ari ijeekae-yakini raminko-wentziri. ³⁷ Rojankineetaki ikentakoe-tanta-kariri, okantzi: IRIKA JESÚS, RIITAKI IWINKATHARITE JUDÁ-PAENI. Ikenta-koeta-kiniri jeñokiini ipatziitoki. ³⁸ Itsipatee-takiri apite koshintzi ikentakoe-tziri, rowatzika-koetakiri rakoperoki, itsipa rampateki. ³⁹ Itheenki-mawae-takiri ikaatzi awijayi-tatsiri janta, roteka-yinata. ⁴⁰ Ikante-tziri: “Eeroka tzipmookironi tajorentsi-panko, roo awijaki mawa kiteeyiri powetsikaero. Eerokami Itomi Tajorentsi powawijaa-koteeyaa. ¿Iitaka kaari payiitanta ikentakoe-takimira?” ⁴¹ Ari imatzitakawo reewari-perorite Ompera-tajorentsi-taarewo, Yotaantaniri-paeni, Inashitantaniri-paeni, eejatzi antaripero-paeni, ikanteeyini: ⁴² “Rowawijaa-kotziri itsipa, ¿kaari imatantawo rowawijaa-koteeyaa rirori riimi iwinkatharite Israel-paeni? Ari rowawijaa-kotee-yaami ikentakoe-takiri, aritaki akemijanta-kiniri” ⁴³ Rawentaari Tajorentsi, anjatyaa añeeri omapero-rika retakotari ari rowawijaa-koteeri. Tema ikanta-piintzi: “Naaka Itomi Tajorentsi.” ⁴⁴ Ari imatzitakawo koshintzi itsipatakari iken-takota, itheenki-mawae-takiri.

Ikamantakari Jesús
(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

⁴⁵ Ikanta itampatzika-tapaaki ooryaa, omapoka-shitanaka otsireni-tanaki, roojatzi tsirenii-teeni ithapero-tanaka ooryaa. ⁴⁶ Ari ikaemanaki Jesús shintsiini, ikantanaki: “¿El! ¡El! ¿Lama sabactani?” (Roo akantziri añaaniki aaka: “¿Tajorentsi! ¿Tajorentsi! ¿Iitaka pookawent-takinari?”) ⁴⁷ Ikanta jeekawenta-kiniri, ikemawakiri ikaemanaki, ikanteeyini: “Pikemiriri, ikaematziiri Elías.”[†] ⁴⁸ Ishiya-paenta, romitsitsiya-paentzi maathaantsi kepishaariki, rankowii-takiniri jawoo-pankeki, rowaanka-kotakiniri ratsimiyaa-tawakironi.

* 27:27 rowayiri-pankote = pretorio † 27:29 Roo rameta-piintari pinkathari ramantheetawo poreryaa-yitatsiri, roteeya-piintziro eejatzi rakoperoki kotsirokaaki. ‡ 27:34 Rootaki roeteetziriri atziri eero ikemaatsi-tanta aririka rowanjankithaeteri. § 27:39 Roo rameteeyarini Judá-paeni roteka-yinata aririka itheenka-shire-tante. Rootaki oshiyawori ameteeyarini aakapaeni, aririka ookoteri atziri atheenka-shireteri, akanteri: “¿Piñaakiro! ¿Pikemakiro!” * 27:45 itampatzika-tapaaki = ooryaa 6; ithapero-tanaka ooryaa = ooryaa 9. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.) † 27:47 ikanta = ooryaa 9. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.)

⁴⁹ Ikanteeyini itsipa: “¡Pipakaeri! Añaawakiri ari ipokaki Elías rookakaa-wenteeri.” ⁵⁰ Rapiita-nakiro Jesús ishintsitanakiro ikaemanaki, peyanaka.

⁵¹ Okanta tajorentsi-pankoki, tzijaanaki niyanki ithatashii-tzirori, apimawotanaki, etanakawo jenoki roojatzi jaawiki. Antawo omoyekanaka kootaayi-tanaki mapi. ⁵² Ithonka ipookako-tanaki kaminkari, osheki añaahaatsi kameetha-shireri kamawiteen-chari. ⁵³ Tema rañaahaera paerani Jesús, ikaatzi añaahaatsiri ishitiwawa-owero omooki jatayitee nampitsiki tajorentsi-tatsiri, osheki atziri roñaaha-yitaari.† ⁵⁴ Ikanta reewari owayiri-paeni eejatzi ikaatzi ikatziya-wentari Jesús, iñaakiro omoyeka, iñaakiro okaatzi awijeent-siri, antawo ithaawanaki, ikantanaki: “¿Omapero-witayyaama Itomitari Tajorentsi irika?”

⁵⁵ Aminako-takiri janta osheki tsinani. Rootaki poñeenchari Tepoweniki oyaatziri Jesús, osheki amitakota-piintakiri. ⁵⁶ Iroka okaateeyini: María Pankothanthaari-jato, María riniro Jacobo eejatzi José, aritaki ojeekakiri eejatzi riniro itomi-paeni Zebedeo.

Ikiteetakiri Jesús

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷ Okanta otsireniityaanaki, ari ipokaki ashaahanta-chari poñaachari Tonkaeretoniki, iita José. Riijatzi riyotaani Jesús. ⁵⁸ Riyaaata-shitakiri Pilato, ikantapaakiri: “Pishine-tenari nokitateeri Jesús.” Kowaki Pilato riyaaneeri ikitateeri. ⁵⁹ Ikanta José, rapinee-tantakiri Jesús kitamaari maathaantsi. ⁶⁰ Rowakota-paentziri owakiranatakira imoonta-kaantziri José shirantaa ikashiya-kaari kaminkari, roepinaa-kaantaki antawo mapi, rashi-takotan-takariri. Piyanaka José. ⁶¹ Okanta María Pankothanthaari-jato, eejatzi otsipa María, amineeyakini jempe ikiteetakiri.

Aminako-wentziriri jempe ikiteetakiri

⁶² Okanta awijanaki rowetsika-wenta-piinteetawo kitejeri imakoryaan-teetari, ari riyataki reewari Ompera-tajorentsi-taarewo eejatzi Inashitantaniri janta ipankoki Pilato, ⁶³ ikantapaakiri: “Pinkathari, chapinki eeniro rañaawita kamatawiri, nokemiri ikantzi: ‘Aririka nokamawi-takyaa, roo awijawi-takyaa mawa kitejeri, aritaki rañaahae.’” ⁶⁴ Potyaante aminako-wenterini roojatzi omonkaa-tanta-kyuari mawa kitejeri. Aamaashityaa riyataki tsireniriki riyotaani-paeni, rahaateri. Ikanteri atziri-paeni: ‘¡Añaahae Jesús! Aririka imatakiro, aritaki omaperotakya ramatawi-tante.’” ⁶⁵ Ikantanaki Pilato: “Irika owayiri-paeni, paanakiri, pikanteri raminako-wenterini jempe okanta pikoyiro eeroka.” ⁶⁶ Jateeyakini jempe rowakoe-takiri Jesús, itsireka-kotapaakiri omooki. Ari ijeekawentee-yirini.

28

Rañaantaari Jesús

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Okanta awijanaki kitejeri imakoryaan-teetari, tema kitejeta-manee etapiintawori kitejeri. Ananinkanaki María Pankothanthaari-jato eejatzi otsipa María aminiro jempe ikiteetakiri Jesús. ² Omapokashitanaka oshintsitanaki omoyeka, tema rayiita-paakitzi Ronampiri Awinkatharite, katziya-paaka kitataare-mooki, iteenka-paakiro mapi rashitan-teeta-kawori, ari ijeekapaaki. ³ Ishipakiryapaaki kimiwitaka oorenta ookatha-rentsi. Kitamaa-nikiri iithaari roowaetaki okitamaa-nikitzi jiriniki. ⁴ Ikanta owayiri aminako-wentziriri kitataarewo, antawo ithaawanaki, okawaetanaka iñaawakirira ronampiri tajorentsi, tyaanaki kimiwitanaka ikamana-kityeemi. ⁵ Ari iñaanata-nakiro ronampiri tajorentsi tsinani-paeni jeekaen-tsiri, ikantziro: “Eero pithaawan-tyeyanani eeroka. Niyotaki riitaki pipokashitzi Jesús ikentakoe-takiri. ⁶ Tee ijeeki jaka, añaahae, aritaki ikantzi-takimi chapinki. Pipoki paminiro jempe romaryaawitaka. ⁷ Pipiyanki, pikamanteri riyotaani-paeni añaahae Jesús ikamawitakaha, reewateemi Tepoweniki, aritaki piñaaheriri janta. Rootaki ikantee-takinari nokamantemi.” ⁸ Tee oshenkaanaki tsinani-paeni opiya-pitha-tanakawo kaminkari-mooki, otsinkashiryaa-nakiro, roo kanteencha osheki othaamentanaka, oshiyana-kityaa iroka-paeni iyaate okamanteri riyotaani. Oshiya-mintheeta okamanteri riyotaani, ⁹ itonkiyo-takawo Jesús awotsiki, rowetha-tawakawo. Iyaatashi-tanakiri ikatziyakaha, otziwerowa-shita-paakari, awithaki-tapaakiri iitzi. ¹⁰ Ari ikantziro Jesús: “Eero pithaawan-tashi-waetana. Piyaate, pikamanteri ikaatzi noyeyiitetaari, riyate Tepoweniki, aritaki iñaayiteenari janta.”

Ikenkitha-takiri owayiri

¹¹ Okanta opiyeeya-nakani tsinani, jatanaki eejatzi owayiri-paeni nampitsiki, ikamantakiri reewari Ompera-tajorentsi-taarewo okaatzi awijeent-tsiri. ¹² Ari ipiyotee-yanakani eejatzi antaripero-paeni, ikantawakaha-yaani: “¿Jempe akantyaaka omanako-tantyaariri?” Ikaemakiri owayiri, ikaminaakiri ikantziro: “Irika osheki koriki nopinatemiri, ¹³ pikanteri atziri-paeni: ‘Ipokaeyakini niyankiteki tsireniki riyotaani, nomaamintheetzi naaka, ikoshita-paentziri.’” ¹⁴ Aririka ikemaki jewari wirakocha, naaka kantakoe-wentemini eero rowajankitaan-tzimi.” ¹⁵ Raakiri owayiri-paeni ipineeta-kiriri, imatakiro ikamantan-tayitakiro ñaantsi okaatzi ikantee-takiriri. Rootaki imatiza-nakari eejatzi apaani-paeni Judá-paeni ikamantan-tziro iroka ñaantsi roojatzi ikantziro nimaeka.

Rotyaantziri Jesús riyotaani

(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁶ Ikanta 11 riyotaani Jesús jataki Tepoweniki, ojeekira ochempi ikantzi-takariri Jesús jempe iñaaheri. ¹⁷ Ikanta iñaawaeri Jesús, rotziwerowa-shita-waari. Eenitatsi kijoshire-tatsiri, ikanta-shiretzi: “Riitatakiña

† 27:53 nampitsi tajorentsi-tatsiri = Aapatziyaweni

Jesús.”¹⁸ Ari ipokapaaki Jesús okaakiini, ikantapaakiri: “Tema othonkaeya ipinkathee-teena inkiteki eejatzi kepatsiki. ¹⁹Rootaki nokantanteemiri eerokapaeni: Piyaate pithonkiro maawoeni nampitsi, pikemijanta-kaayi-teeri atziri-paeni. Aririka ikemijanta-yitee, pomitsiryaateeri, riitaki ishineyi-teeri Ashiteeri, Itomi, eejatzi Ishire tajorentsi. ²⁰Piyotaa-yiteeri ranteero okaatzi niyotaa-yitakimiri eeroka. Rooma naaka ari nokanteetatyeyyaani notsipa-teemi, roojatzi paata othonkan-teeyaari kepatsi.” Ari okantyaari.

KAMEETHARI ÑAANTSI ROJANKINA-TAKIRI MARCOS

Ikamantantakiri Juan Omitsiryaatan-taniri

(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9,15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Iroka okanta opoñaan-tanakari Kameethari Ñaantsi jempe ikanta-kota Itomi Tajorentsi, irika Jesús Jeeptazii-totaa-rewo. ² Riitaki rojankinata-kotakiri Kamantantaniri Isafas, ikantzi:

Pamini, aritaki notyaantaki etyaawoni ikamanta-kotemi,

Riitaki wetsi-kimironi jempe pikinapaaki.

³ Eenitatsi cheraapaen-tsinii ochempi-mashiki, ikantan-tapaaki:

Powameethateeniri Pinkathari jempe ikinapaaki.

Pikimita-kaantero itampatzikae-tziro awotsi.

⁴ Tema pokaki Juan ochempi-mashiki, ikamantantzi, ikenkithata-kota-paakiro jempe okanta-kota omitsiryaataantsi, ikantan-tapaaki: “Pookaero kaari-perori, aritaki ipeyakoe-teemiro pikaaripero-shire-witaka.” ⁵ Osheki pokaentsiri iñeeri Juan, Aapatziyaweni-jatzi, eejatzi poñaaneen-chari otsipaki inampiki-paeni Judá-paeni. Ikamanta-koyitakiro ikaaripero-shire-waetzi, rootaki romitsiryaatan-takariri Juan irika-paeni janta Pairenkaarini. ⁶ Rootaki ithaaritari Juan, rootyee-tziro iwitzi ikyaakoetari, rowathakitakari mashitsi-mashi. Riitaki rowari kentori, imiritziri iyaa pitsi.* ⁷ Iroka ikantaki Juan ikenkithatzi: “Awotsikitaki matzirori ipinkatha-rentsitsi, nopinkathatzi-takari naaka. Tee okantya ikimita-kaantena romperatani noeyotan-tyaari nothopaeniri ikyaantari iitzi. ⁸ Apatzirowa nomitsiryaatantawo naaka nijaa. Roo kanteencha, riitaki kimitakaan-tyaawoni romitsiryaatan-teeromi Ishire tajorentsi.”

Romitsiryaataka Jesús

(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

⁹ Ikanta ipokaki Jesús ipoñaakawo nampitsiki Kashiyakaa-weniki jeekatsiri janta Tepokiweniki. Romitsiryaata-wakiri Juan janta Pairenkaariki. ¹⁰ Roo itonkaaneemi Jesús, iñaatziro ashitaryaa-naka inkite, oshaawin-kashita-paakari Ishire tajorentsi okinapaaki jenoki roshiya-paakari jamomo. ¹¹ Ikemaetatzii inkiteki ikantee-tanaki:

Eerokatakira Notyomi netako-perotani. Osheki nokimo-shire-wentakimi.

Ikaaripero-shireta-kaeterimi Jesús

(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

¹² Okanta Ishire tajorentsi aanakiri Jesús ochempi-mashiki. ¹³ Ari ikowawitakari Kamaari ikaaripero-shireta-kaerimi. Tema osheki kitejeri ijeekaki janta itzimayitzira mashireyantzi atsikan-taniri, okaatzi 40 kitejeri. Roojatzi ipokanta-paakari ronampiripaeni Tajorentsi raminayitapaakiniri ikoyiri.†

Retanakari rantayitziri Jesús

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

¹⁴ Ikanta ikinanaki Jesús Tepokiweniki ikamantantero Kameethari Ñaantsi jempe okanta-kota ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Tema romonkyahaetakiri rirori Juan. ¹⁵ Ikantan-tapaaki Jesús, ikamantantzi: “Monkaataka iñeetan-tyaariri Tajorentsi ipinkathari-wentantee, pikemijanteero Kameethari Ñaantsi. Pooka-yiteero pikaaripero-shireta-waetzi.”

Raantee-tanakariri 4 shimaawaetzinkari

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

¹⁶ Ikanta ishirethapyaa-nakawo Jesús inkaari janta Tepokiweniki, iñaapaa-tziiri iitachari Simón it-sipatakari rirentzi Andrés ipashikawaeteeyini. Tema shimaawaetzinkari irikapaeni. ¹⁷ Ikantapaakiri: “Poyaatena, ari okimitee-yaawo nimaeka riimi atziri noshimaata-kahae-miri.” ¹⁸ Tee ishenkaanaka, rookanakiro ipashikaa-mento royaata-nakiri. ¹⁹ Roo riyaneetanakitzi, iñaapaa-tziiri Jacobo, itomi Zebedeo, eejatzi Juan, rirentzi. Ari ijeekaeyini rirori ipitoki rowaepatziro ipashikaa-mento. ²⁰ Roemiñaa-nakiri eejatzi, royaata-nakiri. Eeniro ijeekanaki ipaapate itsipayitari ratzirite.

Atziri raahashiretziri peyari

(Lc. 4.31-37)

²¹ Aritaki areetee-yakani Jesús nampitsiki Capernaum. Okanta apaani kitejeri imakoryaan-teetari, ikyaapaaki Kemijantantsipankoki, ari riyotaan-tapaaki. ²² Ari ipampoyee-yanakirini atziri-paeni ikemirira. Tema tee omaanta ishintsinka riyotaantzi, rawijiri riyotaantzi Yotaantaniri-paeni. ²³ Ari ijeekakiri atziri raahashiretziri peyari janta Kemijantantsipankoki, kaemanaki rirori, ²⁴ ikantzi: “Jesús, Kashiyakaa-weni-jatzi, niyotzimi naaka, eerokatakiri Itajorentsite Pawa. Rootaki pipokantari jaka pithonkae-yanani.” ²⁵ Ari ikijathata-nakiri Jesús, ikantanakiri: “iPimaerite peyari, piyaateel” ²⁶ Ishintsitanakiro ikaemanaki atziri, rompetata-kaawaeta-nakari iweyarite, rooka-neeirira. ²⁷ Ari ipampoyeeyanakirini atziri-paeni, ikanta-wakaanaka: “¿Oetakama iroka? ¿Owakiririma iyotahaantsi iroka? Rotsinampaeri retsiyata-kota-kaeri raahashiretziri peyari.” ²⁸ Ikemakoe-tanakiri intsipaete Jesús maawoeni janta Tepokiweniki.

* 1:6 ikyaakoetari = camello † 1:13 Kamaari = Yakatantaniri

Retsiyata-kota-kahaero Jesús riyote Pedro
(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹ Ikanta ishitowa-neera Jesús Kemijantantsipankoki, raanakiri Juan eejatzi Jacobo, ikineeya-nakini ipankoki Simón, ijeekaki eejatzi Andrés rirentzi Simón. ³⁰ Roo rareeta-paaki-tyaani, ikantee-tawakiri: “Omatatziro jaawaki-rentsi riyote Simón.” ³¹ Ari ipithoka-shita-nakawo, rakatha-wakotakiro, rojeekakiro. Etsiyata-kotanaki. Piriintanaka aminayita-wakiniri oeta opawakiriri.

Retsiyata-kota-kaayitzi Jesús mantsiyari
(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³² Okanta otsireniityaanaki, ramaeta-paakiniri Jesús osheki mantsiyari, ramaeta-kiniri eejatzi osheki raahashiretzi peyari. ³³ Ipiyowentee-tapaakari Jesús pankotsiki. ³⁴ Retsiyata-kota-kaayiteeri maawoeni. Teera ishinetzi apaani peyari iñaawaete retsiyata-kota-kaayitziro ikaatzi raahashireyitzi. Tema riyotzi peyari jempe iita Jesús.

Riyotaantzi Jesús maawoeni Tepokiweni
(Lc. 4.42-44)

³⁵ Okanta okitejetzi-mataki, ananinkanaki Jesús apaniroeni, riyaaero ochempi-mashiki, ari ramanapaaka. ³⁶ Ikanta Simón itsipatakari ikaatzi royaatee-yirini, ithotyaaokataateeri. ³⁷ Ikanta iñaapaeri, ikantapaeri: “¡Yotaanari! Ithotyaaoko-tatziimira.” ³⁸ Rakanakiri rirori ikantzi: “Jame aate, teera roo nopokan-tyaari nojeeki jaka, otzimatyee niyotaan-tayite otsipaki nampitsi.” ³⁹ Ari okantzi-maetaka, ithonkakiro Jesús ranashitakawo Tepokiweni, riyotaantaki jempe ojeekayitzi kemijantantsipankopaeni maawoeni nampitsiki, retsiyata-kota-kaayitee osheki raahashireyi-witari peyari.

Retsiyata-kota-kaeri amatzi pathaawontsi
(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

⁴⁰ Ikanta ipokaki amatzi pathaawontsi, rotziwerowa-shita-paakari Jesús, ikowa-kota-paakiri ikantzi: “Pikoyi-rika, aritaki omatayaa petsiyata-kota-kahaena.” ⁴¹ Raminanakiri Jesús, retako-shiretanakari. Rootaki rakotan-tanakari Jesús, rotzinkakiri eepichokiini, ikantzi: “Nokoyi, petsiyata-kotee.” ⁴² Etsiyatanaki ipathaa-wawita. Tekatsitane. ⁴³ Ikantawita-waari riyaaeteera inampiki, ⁴⁴ ikantzi: “Eero pikamanta-kotana. Apatziro powanakiro piyaata-shiteri Ompera-tajorentsita-rewo, pantantyawori ikantakaantani paerani Moisés, paanakiniri Tajorentsi pipira patsipeta-kaani, rootaki riyotan-teeyaari etsiyata-koteemi.” ⁴⁵ Roo kanteencha ikamantantanaki pathaawae-witachari janta nampitsiki jempe okanta retsiyata-kotan-taari. Rootaki kaari ijeekantanaa Jesús nampitsiki. Jataki ochempi-mashiki, ari ijeekakiri. Aritzimaetaka ipoka-shitzirosheki atziri.

2

Retsiyata-kota-kahaeri Jesús kijopookiri
(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

¹ Awijaki jempe okaatzi kitejeri, eejatzi ipiyaa Jesús nampitsiki Capernaum. Ikemayitwae atziri-paeni, ikanteetzi: “Areetaa Jesús.” ² Ipiyowenta-waari, tee ranteta-paakyaawo pankotsi. Riyotaa-yitapaeri maawoeni. ³ Eenitatsi 4 atziri pokashita-kiriri Jesús inata-kotakiri kijopookita-tsiri. ⁴ Tee imata ineeni, rotzikakiri osheki atziri piyoteen-chari. Ateetanaki jenoki pankotsiki, imoontashitapaakiri ikatziyakaha Jesús, ari rowayiita-kotakiri kijopookiri. ⁵ Ikanta riyoshiryaa-wakiri Jesús osheki rawentahae-yapaa-karini, iñaanata-wakiri kijopookiri, ikantzi: “¡Notyomi! Ipeyakoo-teemiro pikaaripero-shire-witaka.” ⁶ Kemaeyakini Yotaantaniri, ikanta-shiretee-yanakini rirori: “Itheenka-tajorentsitzi irika. Tema tekatsi manteroni ipeyakotantero kaari-perori, apatziro imatziro Tajorentsi.” ⁸ Yotaki Jesús ikenkishiryaa-kari, rojampitakiri, ikantzi: “¿Iitaka pikenkishiryaa-waeta-shitanti? ⁹ ¿Tema okameethatzi nokanteri kijopookiri: ‘Ipeyakoo-teemiro pikaaripero-shire-witaka?’ ¹⁰ ¿Rooma pikoyi nokanteri: ‘Pikatziye, paaneero pomaryaa-mento, piyaatee?’ ¹⁰ Nimaeka piyoteri Itomi Atziri otzimi-motziri ishintsinka jaka kepatsiki, aritaki ipeyakoteeri kaaripero-shire-witachari.” Ipithoka-shita-nakari kijopookiri, ikantzi: ¹¹ “Nokantzimi Naaka, pikatziye, paaneero pomaryaa-mento, piyaatee pipankoki.” ¹² Katziyanaka kijopooki-witachari, raaneero romaryaan-tawitari, shitowanaki. Maawoeni atziri iñaakiri, ipampoyeeyanakirini iñaawaerira riyaaete. Iweshiryaaawenta-nakari Tajorentsi, ikantee-yanakini: “Teera añaapiintziro oshiyawoeni iroka.”

Romiña-nakiri Jesús Levi
(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

¹³ Ikanta rapiiita-paero Jesús riyotaa-yitapaeri atziri inkaari-thapyaaki. Ari ipiyowentee-tawaari. ¹⁴ Ikanta rawijanaki Jesús, roojatzi iñaanta-paariri itomi Alfeo iitachari Levi. Ijeeki rirori, rowakiri reewari wirakocha ishintsitanti ramaeteniri koriki, ikantapaakiri: “Poyaatena.” Ari ikatziyanaka rirori royaata-nakiri.* ¹⁵ Ikanta rareeta-kaakari ipankoki rowakae-yaari Jesús, ari ikaatakiri riyotaani-paeni eejatzi itsipa ikaatzi oyaata-piintziro. Tema osheki shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki jataneen-tsiri, riyaatzi-tanaka osheki kaari-pero-shireri-paeni. Tema maawoeni rakiyotakiri Jesús ikaatzi oyaatakiri. ¹⁶ Ikanta Inashitantaniri-paeni eejatzi Yotaantaniri-paeni, iñaakiri Jesús rakiyotzi ikaatzi shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki, osheki eejatzi kaari-pero-shireri-paeni. Rojampitakiri riyotaani Jesús, ikantzi: “¿Iitaka itsipatan-tariri kaari-pero-shireri-paeni, itsipatakari eejatzi shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki?” ¹⁷ Ikemaki rirori Jesús,

*

2:14 Levi = Mateo

ikantzi: “Aririka imantsiyate atziri ipoka-shitziri aawintan-tatsiri, riima atziri kaari mantsiyatatsi tekatsi ikoyi rirori. Tema tee nopoka-shitziri naaka kameetha-shiretatsiri, tema nopoka-shita-tziiri kaari-pero-shireri nokaema-shireteeri rookaero kaari-perori.”

Ikenkithata-kotziro Jesús itziwenteeta

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

¹⁸ Eenitatsi pokashita-kiriri Jesús, rojampita-paakiri ikantziri: “Itzita-piintakawo riyotaani Juan rowanawo, ari ikimitari riyotaani Inashitantaniri-paeni. ¿Iitaka kaari itzitantawo piyotaani eeroka?”

¹⁹ Ari rakanakiri Jesús, ikantanakiri: “Aririka itsipatee-tyaari aawakaa-chari, ¿arima itziwenteeta-tapaakyaa? Kimitaka eero, tema osheki ikimoshireteetapaaki rowawaeteetyaa. ²⁰ Rooma paata, aririka rahaetakiri iimeteetari, aripaetera itziwenteetyaa. ²¹ Tema apaani paejatoteentsiri ikithaateetari, aririka rowamatan-tantee-tyaawo owakirari ojapeki, aritaki otzijaa-perotanaki aririka aminthata-nakayaa owakirari ojapeki.

²² Ari okimitari eejatzi, tee ikametha-perotzi paejatoteentsiri mashitsi-naki rowantee-tyaari eeryaari imiri-teetziri. “Aririka rowantee-tyaari, aritaki itzijaanaki, apaatashi-waetakayaa imiriteetziri eejatzi mashitsi-naki. Tema apatziro ikameethatzi owakirari mashitsi-naki rowantee-tyaari.”

Ikenkithata-kotziro Jesús kitejeri imakoryaan-teetari

(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

²³ Okanta kitejeri imakoryaan-teetari, ikinanaki Jesús pankirentsi-mashiki. Ari ijaperyaa-kita-nakiro riyotaani okithoki pankirentsi. ²⁴ Tee inimotziri Inashitantaniri-paeni, rojampitakiri Jesús, ikantanakiri: “¿Iitaka ijaperyaa-kitan-tawori piyotaani? Tema tee oshinetaa-ntsitzi rantawaeteete kitejeri imakoryaan-teetari.” ²⁵ Akanaki Jesús ikantzi: “¿Tema piñaanata-kotziri pinkatharini David ikowityaa-waetan-takari aantawityaari itashe, itsipayitakari ikaateeyini? ²⁶ Tema ikyaaiki David tajorentsi-pankoki rompera-tajorentsi-paetetantari Abiatar, rowakawo ratanteetari tajorentsi-tsiiri, ipakiri eejatzi itsipayitakari. Tema tee oshinetaan-tsiwita rowaetyaawo, apatziro rowapiinta-yitawo Ompera-tajorentsi-taa-rewo.” ²⁷ Eekiro ikantana-kitzi Jesús: “Tema riitaki atziri-paeni kantakaan-tzirirotzi otzman-takari kitejeri imakoryaan-teetari. Tema kaari kitejeri imakoryaan-teetari kantakaan-teroni itziman-takari atziri-paeni. ²⁸ Tema irika Itomi Atziri riitaki pinkathari-perotatsiri, rawijiro kitejeri imakoryaan-teetari.”

3

Atziri kijowakori

(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

¹ Ikanta ikyapaee Jesús kemijantaantsipankoki. Ari ijeekakiri atziri kijowakori. ² Ikowaeta-tziira iña-haeteri retsiyata-kota-kaeri mantsiyari kitejeri imakoryaan-teetari. Raminakoperoetakiri, omatantyaari ikanta-koteri. ³ Ari ikaemakiri Jesús kijowakori, ikantziri: “Pipoki, pojatenkyaa niyanki.” ⁴ Rojampitakiri ikaatzii piyowenta-kariri, ikantziri: “¿Otzimikama shinetaa-ntsita-tsiiri anteri kitejeri imakoryaan-teetari? ¿Tema okameethatzi aneshironkatante, rooma kameethatatsi owamaante? ¿Tema okameethatzi antero rooperori, rooma kameethatatsi akaaripero-waete?” Tekatsi akatsini. ⁵ Raminanakiri Jesús piyowenta-kariri, owatsimaa-shireta-nakiri iñaayitakiri kijoshireri ikanteeyini, ikantanakiri kijowakori: “Pampiryaa-wakotee.” Matanaka, akotsitane kameetha. ⁶ Ari ishitowae-yanakini Inashitantaniri ipiyotee-yakani, jataki ikenkitha-waeta-kaeri aapatziyariri Herodes, ikanteeyini: “¿Jempema akante-rika Jesús owamaantyaari?”

Ipiyoteeta inkaari-thapyaaiki

⁷ Ikanta ishitowanee Jesús, ikinanee inkaari-thapyaaiki itsipata-naari riyotaanewo. Kijokiro rowanakiri Tepokiweni-jatzi, nampiyitawori ipatsiteki Judá-paeni, ⁸ Aapatziyaweni-jatzi, Kiraarini-jatzi, maawoeni nampiyitawori intatsikoro Pareenkaarini. Ikemaeyakini eejatzi Mapini-jatzi, Shimaa-jatzi, ikanteetzi: “Roñaahantaki Jesús osheki kaari iñaapiinteetzi.” Pokaeya-nakini iñeeri. ⁹ Rootaki ikantan-tanakariri Jesús riyotaani ramineniri pitotsi, eero ratsinakan-teetari. ¹⁰ Tema imatakiro Jesús retsiyata-kota-kaayitaki osheki. Otatsinka-wirinikita-wakaaka mantsiyari ikoyi ipampitanta-wakyaari eepichokiini rako. ¹¹ Ipoka-piinta-yitzi raahashireyitzi peyari, rotziwerowa-shitari Jesús, antawo ikaemanaki, ikantzi: “¡Eeroka Itomi Tajorentsi!” ¹² Eero riyotzi-tanteetari Jesús, ikijatha-yitanakiri.

Riyoshiitaki Jesús 12 Otyaantaa-rewo-paeni

(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³ Ikanta itonkaanaki Jesús ochempiki. Ari ikaemakaan-takiri ikaatzii ookimotakariri. Jateeyakini ikaatzii ikaemakaan-takiri. ¹⁴ Aripaete riyoshiitaki 12 itsipata-piintyaari, riyiyitaki iitakiri Otyaantaa-rewo-paeni, riitaki rotyaanteri ikenkithata-kaantayite. ¹⁵ Ipajawyaakari retsiyata-kota-kaayiteeri rirori mantsiyari, ikaatzii raahashireyitzi peyari. ¹⁶ Irika ikaatzii riyoshiitakiri: Simón, iitakiri “Pedro,” (akantziri añaaniki aaka: “Kijori.”) ¹⁷ Kaakitapaaki Jacobo itomi Zebedeo eejatzi Juan, rijjatzi rirentzi Jacobo. Iitakiri “Boanerges,” (akantziri añaaniki aaka: “Otomi ookatha-rentsi.”) ¹⁸ Kaakitapaaki Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo itomi Alfeo, Tadeo, kaakitapaaka Simón, Kijakotan-taniri.* ¹⁹ Kaakitapaaki Judas Nampitsi-weri, pithoka-shityaarini paata. Ikanta ipokae Jesús pankotsiki.†

* 3:18 Kijakotan-taniri = cananeo = Owinteni-weri

† 3:19 Iroka-paeni oweyaanta-paakawori iñaantsi-paeni, eenitatsi ojankina-yitaka eejatzi janta 3.20.

Kijimatziriri Ishire tajorentsi
(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23)

²⁰ Ari ipiyowenta-waari osheki atziri-paeni, tee omateeya riyaa-paente rowaeyaa Jesús. ²¹ Eenitatsi kanteen-tsiriri: “Shinkiwentaka Jesús.” Rootaki ipokanta-witakari isheninka-paeni okaakiini, raaneerimi. ²² Areetee-yapaakani eejatzi Yotaantaniri ipoñaayitaka Aapatziyaweniki, ikantapaaki rirori: “Irika atziri roshincha-tziiri Nantatsiri, rootaki retsiyata-kota-kaantaniri ikaatzi raahashiretziri peyari.” ²³ Ikanta ikemaki Jesús, ipiyotee-yakirini, roshiya-kaawenta-tziiniri okaatzi ikenkithata-kaeriri, ikantziri: “¿Eenitatsima Kamaari kaminaa-wakaa-chari eero ikamaaritanta?†” ²⁴ Aririka ikosheka-wakaeyaa atziri jempe ipinkathari-wentee-tziri, aritaki rookawenta-wakaayaa. ²⁵ Aririka ikosheka-wakaeyaa atziri jempe ijeeka-wankota-wakaa, aritaki rookawenta-wakaayaa. ²⁶ Ari ikantari eejatzi Kamaari aririka ikosheka-wakaeyaa, aritaki rookawenta-wakaayaa, eero ishintsitzi, ari ithonkyaa. ²⁷ Tema aririka ikowaete ikoshi-teeteri atziri shintsita-tsiri kameetha, otzimatyee reteeta-wakyaari roojoteeteri, eero imataneero ikijakowentyaawo rashiwitari, rayitee-tanakiri.

²⁸ Pikemi kyaariperota-tsiri nokanteri: ari rariperoteeri Tajorentsi antayitziirori kaari-perori, ari ikimihahaeriri eejatzi theenka-tajorentsi-tsiri. Omaperotatyaa. ²⁹ Riima kijimata-kirini Ishire tajorentsi, aashi rowaero eero rariperoteeri.” ³⁰ Rootaki ikantan-takari Jesús, tema ikantee-tatziiri: “Kamaarira irika.”

Riniro Jesús eejatzi rirentzi-paeni
(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹ Ari areetapaakari riniro Jesús otsipatakari rirentzi-paeni, okaemakaan-tapaakiri, okatziya-paaka onkokiironi. ³² Ikantawitakari ikaatzi piyowenta-kariri: “Ari opokiri piniro eejatzi rirentzi-paeni, okoyi oñeemi.” ³³ Ikantanaki Jesús: “¿Otzimikama niniroteri, itzimika nirentzitari?” ³⁴ Ari raminanakiri ikaatzi piyowenta-kariri, ikantziri: “Irika-paeni, riitaki nokimita-kahaari yeeyi, roojatzi nokimita-kahaari nonaanate. ³⁵ Ikaatzi antaneerori ikoyiri Tajorentsi, riitaki nirentzitaari, rootaki notsirotaari eejatzi niniron-taari.”

4

Roshiya-kaawentziri Jesús pankiwae-rintzi
(Mt. 13.1-23; Lc. 8.4-15)

¹ Ikanta ipiyanaa eejatzi Jesús inkaari-thapyaaiki, riyotaan-tapaee. Ipiyowentee-tawaari. Otetanaka pitotsiki, jeeka-kotaki niyankyaani eepichokiini, katziyee-yakani atziri-paeni ochereeteeki ikemijantee-yirini. ² Tema okaatzi riyotaa-yitziiriri, roshiya-kaawenta-tziiniri, ikantziri: ³ “Eenitatsi pankiwae-rintzi jatatsiri ipankiwaete. ⁴ Ikanta rooka-kitakiro iwankiri, eenitatsi ookakita-paenchari awotsiki, ipokapaaki tsumereriki, rowapaakawo. ⁵ Eenitatsi otsipa ookakita-paenchari omapi-pookitzi tee otzima-perotzi kepatsi, intsipaete oshooka-witanaka. Tee otonta-pathatatzii kepatsi, ⁶ jampiyaa-shitanaki pankirentsi ishintsita-paakira ooryaa, tema tee otzima-perotzi oparetha. ⁷ Eenitatsi otsipa ookakita-paenchari kitochee-mashiki, anaanakiro kitochee oshookanaki. Tee okithokitzi, kamanaki pankirentsi. ⁸ Rooma otsipa ookakita-paenchari okameetha-pathatzi kepatsi, kameetha oshookanaki, kithokitanaki maawoeni. Tzimayitee okithoki apaani-paeni okaatzi shookaen-tsiri. Apaani shookapaen-tsiri, eepichokiini okithokitanaki, otsipa oshoki pichokineenta-neentsiri, otsipa sheki-perota-neentsiri okithoki.”* ⁹ Eekiro ikantana-kitzii Jesús: “Okowa-perotatyaa iroka, otzimatyee pikemijantee-yawakini maawoeni.”†

¹⁰ Tema jatateeyeni maawoeni atziri, ari ijeekaki Jesús itsipitakari ikaatzi oyaayita-kiriri, eejatzi 12 riyotaani. Ari rojampita-nakiri Jesús ikaatzi itsipatakari, ikantziri: “¿Jempema okanta-kotaka okaatzi poshiya-kaawentakiri inkaahanki?” ¹¹ Rakanakiri Jesús, ikantziri: “Ishinettee-takimiro eeroka piyotakoteero jempe okanta-kota ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Riima itsipa-paeni, eero nokaman-tzitari rirori, apatziro noshiyakaa-wenta-yiteniri,¹² ari okantyyaa Eero iñaantawo ikemayi-witari. Okantawitakyaa ikemijante, eero ikemathatziro,

Ari okantyyaa eero ipiya-shiretanta, tema eero ipeyakoe-teeri rirori.” ¹³ Eekiro rojampita-tziiri Jesús ikaatzi itsipatakari, ikantziri: “¿Tema piyotawakiro noshiya-kaawentakiri? Aririka noshiya-kaawenta-kimiro otsipa, ¿jempe pikantyyaa piyotan-tyaawori? ¹⁴ Tema irika atziri ookakita-kirori iwankiri, riitakira oshiyakaa-wentacha kamantantzirori iñaani Tajorentsi. ¹⁵ Eenitatsi kemawitawori iñaantsi, ipokapaaki Kamaari, imaejanta-kaapaakiri. Riivitakira oshiyakaa-wentziri ookakita-paenchari awotsiki.‡ ¹⁶ Eenitatsi kemawitawori iñaantsi, ikemijantawita intsipaete. Roshiya-kowitakawo ookakita-paenchari omapi-pookitziro, oshooka-witanaka intsipaete. ¹⁷ Tee riyotako-pero-tziro iñaantsi, tee ramawetziro ikemaatsi-wenta-nakawo ikemijantzi, rooka-nakiro. Roshiyakawo pankirentsi jampishiteen-tsiri kaari tzima-perota-tsini oparetha. ¹⁸ Eenitatsi itsipa kemawitawori iñaantsi, oshiyakaa-wentakiri ookakita-paenchari kitochee-mashiki. ¹⁹ Okantakaan-tziro iñaawenashiryaaayita otzimi-moteeri jaawiki-jato, ikenkishiryaa-kotawo rashaahantyyaa, rootaki ikowa-perotaki otzimi-moteeri maawoeni. Awijanakiro iñaantsi ikemawita-wakari, roshiyakawo

‡ 3:23 Kamaari = Yakatantaniri * 4:8 eepichokiini okithokitanaki = okaatzi 30 okithoki; oshoki pichokineenta-neentsiri = okaatzi 60 okithoki; sheki-perota-neentsiri okithoki = okaatzi 100 okithoki † 4:9 okowa-perotatyaa = tzimatsiri ikempita ‡ 4:15 Kamaari = Yakatantaniri

pankirentsi kaari kithokita-tsini. ²⁰ Eenitatsi kemawakirori ñaantsi, oshiyakaa-wentakiri ookakita-paenchari okameetha-pathatzi kepatsi. Ikemijantane, roshiya-kotakawo apaani shookapaen-tsiri, tzimaneen-tsiri eepichokiini okithoki, otsipa osheki pichokineenta-neentsiri, otsipa sheki-perota-neentsiri okithoki.”

Okoñaata-koyitee omanako-witeen-chari

(Lc. 8.16-18)

²¹ Ari ikantaki eejatzi: “Akoyi-rika ootyaaari ootamento, ¿arima atapata-kotakiri? ¿Owakotzirima otapinaki? Teera. Tema owakotziri jenoki. ²² Ari okanyaa okoñaata-kotan-teeyaari eejatzi omanakoyiwiteen-chari, ooñaawontero kaari ikematha-witeeta paerani. ²³ Okowa-perotatyaa iroka, otzimatyee pikemijantee-yawakini maawoeni.” ²⁴ Ikantanakiri eejatzi: “Paamaeyaawo okaatzi pikemakiri. Eenitatsi-rika pantzi-motantani, ari imaperoe-teemi paata eeroka. ²⁵ Ikaatzi otzimi-motakiri, ari otzimimo-peroteeri osheki. Riima kaari otzimi-motzi, ari imaperoe-teeri raapithee-teeri okaatzi tzimimo-witariri.”*

Roshiya-kaawentziro Jesús oshooki pankirentsi

²⁶ Ari ikantanaki eejatzi Jesús: “Eenitatsira okimitari ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Okimita-tyaari apaani atziri pankitziro pankirentsi, ²⁷ imayi tsireniriki, ikanta ikakita-manee. Teemaeta riyotero jempe okanta oshookan-tanakari iwankiri. ²⁸ Apatziro oshooka-waetzi, etanakyawo oshitowanaki oryaani oshi, okanta opowaen-karyaanaki, tzimanaki osheki okithoki. ²⁹ Aririka ojampataki, monkaa-paeteta-paaka rowiikitan-teetyaawori.”

Roshiya-kaawentee-tziro okithoki inchatu ryaani-kitatsiri

(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰ Ikantanaki eejatzi Jesús: “¿Oetaka oshiyari eejatzi ipinkathari-wentantee Tajorentsi? ¿Oetaka noshiya-kaawente-miri? ³¹ Oshiyatyaawo aririka apankitero oryaani-kitatsiri okithoki. Okantawita oryaaniwita, ³² aririka apankitakiro, oshookanaki, awijanakiro otsipa pankirentsi, ari antawotanaki otewa, ari imenkoshi-yityaari tsimereriki otsimankae-tyeera.”

¿Oetaka roshiya-kaawentan-tawori Jesús ikenkitha-yitziro?

(Mt. 13.34-35)

³³ Ari ikanta-piintatyaawo Jesús roshiyakaa-wenta-yitziro atziri okaatzi riyotaa-yitziro. Eepichokiini-rika ikematha-yitero atziri-paeni, eepichokiini riyotaa-yiteri. Osheki-rika ikematha-yitero atziri-paeni, oshekira riyotaa-yiteri. ³⁴ Tekatsi apaani okaatzi ikamantantzi kaari roshiya-kaawentzi. Riima riyotaani-paeni, ikemathata-kaakiri okaatzi riyotaa-yitakiriri.

Romaeriro Jesús tampyaa

(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

³⁵ Okanta otsireniityaanaki, ikantaneeri riyotaani: “Jame amontyaha intatsikironta.” ³⁶ Tema jateeyeeni maawoeni piyowenta-kariri. Ari ijeekaki rirori pitotsiki, montyaa-kotee-yaani. Eenitatsi oyaatana-kiriri ikinako-yitanaki otsipaki pitotsi. ³⁷ Ari omapoka-paakari antawo tampyaa, antawo otamakaanaki, kitaata-paaka nijaa pitotsiki. ³⁸ Roo kanteencha Jesús, maatsi rirori opataki pitotsi, rotzii-totaka. Ari riyataa-shiita-nakiri rowakiryaha-tapaakiri, ikantee-tziri: “¡Yotaanari! ¡Atsiya-kotatyee! ¿Tema okantzi-moshireemi?” ³⁹ Piriintanaka Jesús, iñaanata-nakiro tampyaa, ikantziro: “¡Aritapaaki pitampyaatiki!” ⁴⁰ Ikantziro riyotaani: “¿Oetaka pithaawan-tanakari? ¿Tekirama pawentaa-perotana?” ⁴¹ Osheki ipinkathata-nakiri, ikamanta-wakaha-yanakani ithaawan-kakiini: “¿Iitayakama irika romaeryan-tawori tampyaa, romaeryiro eejatzi inkaari?”

5

Gadara-jatzi raahashiretziri peyari

(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

¹ Areetee-yakani intatsikironta inkaari, aatakota-paaki nampitsiki iiteetziri Gadara.* ² Roo raata-kowita-paaka, ishiya-shita-wakari raahashiretziri peyari ipoñaakawo kitataa-rewomashiki, ³ ari ijeekawatziri rirori. Tee raawyeetziri roojowitee-tantari eshirotha. ⁴ Itzimpejiro roojowitee-tantari iitzi eejatzi rakiki. Tekatsira otsinampaerini. ⁵ Ashi royo ro maawoeni kitejeriki eejatzi tsireniriki, ikinayitzi ochempiki, kitataa-rewomashiki, ikaemawaetzi, otoyi-takiri mapisheta-paeni. ⁶ Ikanta iñaawakirira ipokaki Jesús, ishiya-shita-wakari, rotziwerowa-shita-paakari. ⁷ Atawo ikaemapaaki, ikantzi: “¡Jesús! ¡Itomi Tajorentsi-perori! ¿Jempema pikantenaka? ¡Tee nokoyi powashironkaena!” ⁸ Tema ikijathata-paakiri Jesús, ikantapaakiri: “¡Piyaa peyari!” ⁹ Ikanta rojampita-nakiri, ikantziro: “¿Jempema piitaka?” Ari rakanaki peyari, ikantzi: “Noeta ‘Oshekyantzi,’ tema osheki nokaateeyini.” ¹⁰ Eekiro ipankinawenta-nakityaari peyari, ikantziro:

§ 4:24 Okaatzi kenkithata-kota-chari jaka, iroka okanta-kota: Eepichokiini-rika pikemijanta-wakiro nokanta-kimiri, eepichokiini piyoteero. Rooma pikemijanta-perotawaki-rika, osheki piyotawakiri, eekiro niyotakaa-perota-nakityeemiro. * 4:25 Iroka oshiyakaa-wenta-chari okaatzi ikenkithata-koetziri jaka: Ikaatzi yotawakironi niyotaa-kiriri, eekiro niyotakaa-perota-nakityeeri. Riima kaari kemijanta-wakironi niyotaa-witakariri, imaperoteeyaa eero riyoteero. † 4:31 oryaani-kitatsiri okithoki = mostaza * 5:1 Gadara = Gerasa

“Tee nokoyi potyaantena otsipaki nampitsi.”¹¹ Ari ipiyotaka tyonkaarikiini osheki chaancho ishimokawae-teeyini.¹² Ikanteeyini peyari: “Potyaantena janta chaanchoki.”¹³ Ikantzi Jesús: “Pimatero.” Jatanaki peyari-paeni chaanchoki, raahashireta-paakiri, rootaki ishiyan-tanakari impeetaki, japokae-yapaakani maawoeni inkaariki, thonkaka ipiinkaki. Amaaka ikaawita 2000 chaancho.

¹⁴ Ari ishiyee-yanakani aminakowenziriri chaancho-paeni, ikamantanta-paaki nampitsiki, ikamantakiri eejatzi maawoeni jeekayita-tsiri rowaneki. Pokaeya-nakini raminiro awijeen-tsiri.¹⁵ Ipoka-shita-paakiri Jesús. Iñaapaa-tziiri raahashirewitari oshekyaanzi peyari. Ijeekaki, kameetha ikantanaa, ikithaataa. Ari ithaawae-yanakini.¹⁶ Ikaatzi ñaakiriri inkaahanki ikamanta-wakiri okaatzi awiji-motakiriri raahashirewitari peyari eejatzi chaancho-paeni.”¹⁷ Ikantee-tanakiri Jesús: “Tee nokoyi piyeeki nonampiki, paminii jempe pikini.”¹⁸ Ikanta rotetanaa Jesús pitotsiki, ipankinawenta-witawaari retsiyata-kota-kahaeri, ikantawita-waari: “Nokoyi noyaata-nakimi.”¹⁹ Rakanaki Jesús, ikantzi: “Eero poyaataana, piyaatee pisheninakiki. Pikanta-paeri: ‘Rowawijaa-kotaana Tajorentsi, ineshironkataana Pinkathari.’”²⁰ Ari imatakiro irika retsiyata-kota-kahae-teeri, jatee inampiki iitachari Apipakoweni, ikamanta-paeri maawoeni atziri, ikantapaeri: “Retsiyata-kota-kahaana Jesús.” Ari ipampoyahae-tanakiri ikemaetzirira ikantayitapaeri.

Rishinto Jairo eejatzi tsinani pampitzita-kiriri ithaari Jesús

(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

²¹ Ikanta ipiyaa Jesús ipoñahaawo intatsikiro. Ipiyowenta-waari osheki atziri inkaari-thapyaaiki.²² Ari rareeta-paaka jewatatsiri kemijantantsipankoki iita Jairo. Iñaapaakiri Jesús, rotziwerowa-shita-paakari,²³ ikantapaakiri: “Okamatyee nishintyo. Nokoyi piyaate pipampitantaawo eepichikiini pako, etsiyata-koteeta.”²⁴ Ikanta riyataanaki Jesús, roo kanteencha royaata-nakiri osheki atziri, ratsinakimateeyakirini.

²⁵ Okanta apaani tsinani ojokaawaeta-chari ira, okata-kotaki 12 ojarentsi omantsiya-waetaki,²⁶ osheki raawinta-witee-takawo, othonkakiro tzimimo-witawori opinawenta. Atsipewaetashitakawo, eekiro omaperotatyaa omantsiyatzi.²⁷ Okemaki roori ikenkithata-koetziri Jesús. Okina-shita-nakiri itaapiiki, opampitzita-paakiri eepichikiini ithaari.²⁸ Okanta-shiretzi: “Aririka nopampitzi-takiri eepichikiini ithaari, aritaki netsiyata-kotee.”²⁹ Apathakirotonaa etsiyatanaki ojokaawaewitawo ira. Okemawakiro owathaki roori tee okatsiwaetane.³⁰ Tema yotaki Jesús eenitatsi etsiyata-kotakaa-shitakari ishintsinka, ipithokashita-nakawo, rojampita-nakiri ikaatzi oyaatakiriri, ikantziri: “¿Iitaka pampitzita-kinawori noethaari?”

³¹ Rakanakiri riyotaani, ikantzi: “¿Tema piñiiri ratsinakimayitakimi atziri? Eekiro pikantatzi: ‘¿Iita pampitzita-kinawori?’”³² Eekiro ramina-minata-nakitzii Jesús, iñaantyaariri pampitzita-kiriri ithaari.

³³ Okanta iroka tsinani opinkathata-nakiri Jesús, ompetawaetanaka. Tema iyotzi rootaki retsiyata-kotakahae. Iyaata-shita-nakiri, otziwerowa-shita-paakari, okamanta-kota-paaka.³⁴ Ikantanakiro rirori: “Tsinani, rootaki etsiyata-kota-kahaemiri pawentahaana. Kantacha piyaatee, pikimoshiretane, tema etsiyata-koteemi.”

³⁵ Tekira ithonkirootami Jesús iñaanatziro tsinani, areetapaaka poñeenchari ipankoki jewari, ikantapaakiri: “Kamaki pishinto. ¿Eero poñaashirenkiri yotaantani?”³⁶ Ikanta ikemawaki Jesús ikantee-tapaakiri, ikantanakiri jewatakaan-tatziri kemijantantsipankoki, ikantziri: “Eero pithaawa-shiwaeta. Pawentee-na.”³⁷ Tekatsi ishinete royaata-nakiri. Apatziro raanakiri Pedro, Jacobo, Juan. Riitaki Juan rirontzi Jacobo.³⁸ Ikanta riyataaki, areetaka ipankoki jewari. Iñaapaa-tziiri rakishiyeenka-mashitaka atziri-paeni, antawo riraa-kotee-yakawoni.³⁹ Kyaapaaki Jesús, ikantapaakiri: “¿Iitaka piraantee-yarini? Tee okami eentsi, omakoryaatzi.”⁴⁰ Itheenka-shiryaa-witee-takiri Jesús. Romishitowa-paakiri maawoeni. Apatziro ijeekanaki ashitawori eejatzi riyotaani-paeni. Ikyaa-shita-nakiro romaryahae-takirowa eentsi.⁴¹ Roteya-wakota-paakiro, iñaanata-paakiro, ikantziri: “¡Talita cumi!” (Akantziri aaka: “Eentsi, pipiriinte.”)⁴² Piriintanaa eentsi, anashitanaa. Tema tzimaki 12 ojarentsite, rootaki anashiwaetan-tanaari. Tema ipampoyeeyanakironi ikaatzi ñaakirori.⁴³ Ikantzi Jesús: “Pipiroota owanawo.” Ipoñaashita ikantanakiri eejatzi: “Teera nokoyi pikaman-tayiteri atziri-paeni.”

6

Ipiyaa Jesús Kashiyakaaweniki

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

¹ Ikanta ipiyaa Jesús inampiki, ari royaateeri riyotaani.² Okanta apaani kitejeri imakoryaan-teetari, riyotaantaki Jesús kemijantantsipankoki. Ipampoyeyakirini ikaatzi kemiriri, ikanteeyini: “¿Iitaka matakakiriri irika riyota-nitantari, itajonka-wentantaki eejatzi? ¿Kaarima itomi kemitzirori incha-kota? ¿Tema riitaki otomi María? Añiiri Jacobo, José, Judas eejatzi Simón, riitaki rirontzi-paeni. ¿Kaarima atsipatari ritsiropaneni jaka?” Osheki itheenki-mawaetee-takiri.*⁴ Rootaki ikantan-tanakiri Jesús: “Ashi oyiro tee ipinkathatee-tziri Kamantantani inampiki ijeekayitziira isheninka, eejatzi ipankoki rirori. Rooma otsipaki nampitsi, aritaki ipinkathatee-takiri.”⁵ Ari okanta kaari okantan-tanaa Jesús roñaahantero ishintsinka janta. Apatziro retsiyata-kotakae apaani-paeni mantsiyari, ipampitanta-nakari eepichikiini rako.⁶ Tema ipampoyeeyanakironi Jesús ikaatzi kijoshire-waeta-tsiri, kaari kowatsini ikemijanteri. Rootaki ikinanta-nakari riyotaan-tayitzi otsipaki nampitsi okaatzi tzimayita-tsiri janta.

Rotyaan-teetziri 12 yotaa-rewo

(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

* 6:3 Jacobo = Santiago.

⁷ Ikanta ipiyotakiri Jesús 12 riyotaani. Ipakiri ishintsinka. Imatanakiro rirori retsiyata-kota-kaayitzi ri raahashireyitzi peyari. Rotyaan-takiri, itsipata-waka-yitanakyya ikaate apite. ⁸ Ikantawakiri: “Eero paanaki jempe oetyaa, eero paanaki powanawo, pithaate, eejatzi piyorikite, apatziro paanaki pikotzi. ⁹ Eero paanaki eejatzi otsipa pithaari. Apatziro panaki pikyaan-tari piitziiki.” ¹⁰ Ikantzi-tawakiri eejatzi: “Aririka pareetakyya pankotsi, ari pima-a-paaki, roojatzi pawijan-takyaari otsipaki nampitsi. ¹¹ Eerorika raakameethee-tzimi, eerorika ikemijantee-tzimi, pawija-pithateri. Potekaneero pipatsite piitziiki, rootaki riyotan-teetyaari tee ikemijantziri Tajorentsi. Riitaki imaperote paata aririka raminakoe-teeri maawoeni rantayitakiri. Aritaki awijeero paata ikantee-takiri Paamaarini-jatzi eejatzi Katsimaaniri-jatzi. Kyaaripero.”[†] ¹² Ikanta riyaa-tee-yakini riyotaani Jesús ikamanta-yitakiri atziri rookaero ikaaripero-shirewaetzi. ¹³ Retsiyata-kota-kaayitaki raahashiretziri peyari, ari ikimitakiri osheki mantsiyari itziritan-takari yeenkantsi.

Ikamantakari Juan omitsiryaatan-taniri

(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

¹⁴ Ikanta pinkathari Herodes ikema-kotakiri Jesús okaatzi rantayitzi. Tema ikanteetaki: “Irika Jesús riitaki Juan Omitsiryaatan-taniri. Riitaki añahaatsi, rootaki otzimantari itajorenka.” ¹⁵ Itsipa kantayita-tsiri: “Elias irika.” Ikanteetzi eejatzi: “Aamaa riitaki oshiyariri Kamantantaniri tzimitchari paerani.” ¹⁶ Ikanta ikemaki Herodes ikantee-takiri, ikantanaki rirori: “Riitaki añahaatsi Juan nothatya-kaantakiri.” ¹⁷ Tema riitaki Herodes aakaantzi-takariri chapinki-paete Juan, roojota-kaantakiri, romonkyaa-kaantakiri, okantakaan-tziro Herodías iinanta-witar Felipe, rirentzi rirori. Rootaki iinantaari Herodes. ¹⁸ Tema ikaminaa-witayitzi paerani Juan irika Herodes, ikantawitari: “Tee okameethatzi payiteri iina pirentzi.” ¹⁹ Rootaki oponaantari okijaneentziri Herodías, okowawitaka owamaakaan-terimi. ²⁰ Ari okanta romonkyaa-kaantakariri Herodes. Roo kanteencha Herodes antawo ipinkathatakiri Juan, riyotzi kameetha-shireri irika, iiteshiretakaani Tajorentsi. Tee ikoyi rowamaheerari. Tema okaatzi ikaminaa-witariri, okompitzimo-shiretakari Herodes. Ari rama-wewitawo ikemijantziri. ²¹ Okanta apaani kitejeri, roemoshirenka-witawo Herodes itziman-takari paerani. Ipokaeyakini inampina-paeni, reewarita owayiri-paeni, eejatzi ikaatzi jewayita-tsiri Tepokiweniki. Owayakani. ²² Ari okyapaaki ishinto Herodías rowaeyanira, otzironkapaaka, okameethatzi-motanakiri Herodes otzironkani, ari ikimiyitakiri ikaatzi itsipatakari rowaeyani. Ikantanakiro Herodes: “Ari nopakimi oetarika pikowa-kotenari. ²³ Eero namataw-itzi, riyotzi Tajorentsi kyaaripero nokantzi. Rootakirika pikowakiri okaatzi nopinkathari-wentziri, aritaki nopakimi kashetani.” ²⁴ Iyaata-shita-nakiro iniro, okantapaakiro: “¿Oetaka nokowa-koteriri?” Okantanaki iniro: “Pikowa-koteri iito Juan Omitsiryaatan-taniri.” ²⁵ Piyapaaka ewankawo, okantapaakiri: “Nokoyi pipenawo iito Juan, powakinawo pajoshetakiki.” ²⁶ Antawo rowashiretakotanaka pinkathari. Roo kanteencha, tema maawoeni ikemaetakiri inkaahanki ikantakirori ewankawo, tekatsi ikinakaa-neero, otzimatyee ipiro okowa-kota-kiriri. ²⁷ Rotyaantaki owayiri ramakiniri iito Juan. Jatanaki owayiri jempe romonkyaa-kaantakiri Juan, ithatyyaa-paakiri, ²⁸ ramakotakiro iito pajoshetakiki. Ipaetakiro ewankawo, aanakiniro iniro. ²⁹ Ikanta ikemaeyakini riyotaani Juan. Pokaeyakini, ikitateeri.

Rowakaari Jesús 5000 shirampari

(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

³⁰ Tema areeyitee-yaani rotyaantani, piyotapaa maawoeni jempe ijeeki Jesús, ikamanta-paeri okaatzi rantayitakiri, okaatzi riyotaan-takiri. ³¹ Eekiro ipokae-yatziini atziri, piyayitacha itsipi. Tee omateeya riyataa-paente eepichokiini Jesús rowaeyaa. Rootaki ikantan-tanakiriri Jesús riyotaani: “Jame aate ochempi-mashiki, amakoryaa-wakiita eepichokiini.” ³² Oteteeya-nakani pitotsiki, jateeyakini. ³³ Roo kanteencha, osheki amina-kota-wakiriri riyataanaki, riyotawakiri riitaki. Shiyeeya-nakani ikineeyakini awotsiki, ipoñaanakawo nampitsiki-paeni. Riitaki eteeyakawoni rareetaka, piyotee-yapaakani. ³⁴ Ikanta rareeta-paaka Jesús, iñaapaa-tziiri ipiyotee-yakani. Retakoshiryaa-paakari. Tema ikimita-kityaari ipireetari eerorika itzimi aminakowenteerini. Riyotaa-yitapaeri eejatzi.[‡] ³⁵ Tema tsireniityaanaki, ipokapaaki riyotaani, ikantziri: “¿Yotaanari! Ajeekatziira ochempi-mashiki, tema tsireniityaaki. ³⁶ Pikaatero piyotaantzi, riyaaetea atziri-paeni nampitsiki ramanante royaari, riyayite eejatzi ikowa-kowate owanawontsi owaantsiki-paeni.” ³⁷ Rakanaki Jesús, ikantanakiri: “Pipiri eeroka royaari.” Ikantzi: “¿Pikowatzima niyaate namananta-kite nowakae-yaariri? Oztzimatyeeera antawaetemi ikaate 6 kashiri aantyaari osheki koriki amanantan-tyaari owanawontsi, owakaan-tyaariri maawoeni.”[§] ³⁸ Ikantzi Jesús: “¿Jempe okaatzika owanawontsi ramaantakari atziri-paeni? Piyate pamina-kitero.” Ikanta ramina-kitziro, ikantziri: “Eenitatsi ikaatzi apite shima eejatzi okaatzi 5 atanteetari.”^{*} ³⁹ Ikantzi Jesús: “Poejeekiri maawoeni atziri eerimashaatakira katawoshi, piinashi-yityaari pojeeka-yiteri.” ⁴⁰ Ari imatakiri. Eenitatsi inashiyiteenchari ijeekayitaki aamaaka ikaatzi 100 atziri, imataka eejatzi itsipa aamaaka ikaatzi 50 atziri. Ari ikantayitakiriri, rojeekakiri maawoeni. ⁴¹ Ikanta raakiri Jesús irika shima eejatzi atanteetari, aminanaki inkiteki, ramanakowentakawo. Itzimpetowakiro tanteeetari, ipayitakiri riyotaani, rowawijaa-kiniiri rirori atziri-paeni. Ari ikimita-kiriri eejatzi apite shima, rantetaakari maawoeni. ⁴² Tema maawoeni rowaeyakani, kemaanteetee-yakani. ⁴³ Rowiiteero okaatzi tzimahaanta-neentsiri, roteyiteeri shima eejatzi atanteetari okaatzi 12 kantziri jaayitapaachari. ⁴⁴ Aamaaka ikaatzi 5000 shirampari owaenchari.

[†] 6:11 Eeniyitatsi jankina-rentsi jempe tee ifeetziro oweyaantawori iroka ñaantsi jaka. inashiyita ñaantsi-paeni [‡] 6:34 ipireetari =

owisha [§] 6:37 osheki koriki = 200 denario ^{*} 6:38 atanteetari = pan

Ranashitantawo Jesús inkaari
(Mt. 14.22-27; Jn. 6.15-21)

⁴⁵ Opoñaashita ikantaneeri Jesús riyotaani: “Peteeyaawo pimontyahae intatsikiro nampitsiki Shimapankoniki.” Rowetha-yitawaari ikaatzi piyowenta-kariri, ikantawaari: “Kantacha piyaayitee nimaeka.”
⁴⁶ Ikanta riyaaatee-yeeni maawoeni atziri, tonkaanaki Jesús ochempiki ramanya. ⁴⁷ Tema tsireni-tanaki, iweyaa-kotee-yaani riyotaani niyankyaani inkaari imontyaa-koteeyani. Apaniroeni ijeekaki Jesús ochempiki, ⁴⁸ ramina-kotakiri riyotaani, ishintsiiyi ikomateeyini oepiya-piyata-kotakiri tampyaa. Okanta okitejetzi-mataki, ipoka-shiteeri Jesús riyotaani-paeni ranashitan-taawo inkaari, ikina-shita-paeri itaapiiki, rooteentsi rawijanakirimi riyotaani-paeni. ⁴⁹ Iñaawaeri rirori, roshiyakaatzi shiretsi irika, kaemaeyanagini, ⁵⁰ tema maawoeni otsinka-shiryaa-nakiri iñaawaerira. Roo kanteencha, iñaanata-paeri Jesús rirori, ikantapaeri: “Naaka pokaatsi, pitonta-shireyite eero pithaawan-tashitana.” ⁵¹ Otetapaa pitotsiki, awijeenkatanaki tampyaa. Ipampoyeeyanakirimi riyotaani. ⁵² Tema tekiraata riyotakotziroota oshekyaan-takawori Jesús owanawontsi, okantakaan-tziro ikijo-shire-waeteeyini.

Retsiyata-kota-kaantzi Jesús Piyompi-shaari
(Mt. 14.34-36)

⁵³ Areetee-yakani intatsikiro, ojeeki nampitsi iiteetziri Piyompi-shaari, roojota-paakiro pitotsi ochereeteki. ⁵⁴ Roo raiyitee-yapaa-kiziiini pitotsiki, riyota-wakiri Jesús. ⁵⁵ Ikamanta-wakaanaka maawoeni nampitawori janta, ramakoe-tapaakiri mantsiyari romaryaha-mentoki. Jempe ijeekaki Jesús, ari ramakoe-tziniriri. ⁵⁶ Omatzitaka ikinayitaki ewonkiriki nampitsi, eejatzi owaantsiki, rowakoe-tziniri mantsiyari-paeni awotsiki jempe riyomparita-piinteeta, ikante-tziri: “Pishineteri mantsiyari-paeni ipampitawakiro eepichokiini opatzi-kaakiki pithaari.” Tema ikaatzi pampitzi-kiriri ithaari Jesús, etsiyata-koyitee.

7

Owaaripero-shiretziriri atziri
(Mt. 15.1-20)

¹ Ikanta ipokaeyakini Inashitantaniri itsipatakari Yotaantaniri-paeni, ipoñaayitaka Aapatziyaweniki. Ipiyotee-yapaakani ijeekakira Jesús. ² Tema iñaapaa-kiziiiri riyotaani tee rantziro rameta-piinteetari iki-waakota aririka rowaeyani. Ikiji-mata-paakiri. ³ Tema okaatzi ranta-piintziri Inashitantaniri-paeni eejatzi itsipa Judá-paeni, eerorika ikiwaakota, eero rowaa. Rootaki rameta-piintakari paerani iwaejatzeni, aririka ikoyi royaa, otzimatyee ikiwaakota-wakyyaa. ⁴ Aririka rareeteeyaa ramananta-waetzi, tekira rowapae-yaata, ikiwaako-perota-paeyaa. Teera apaani okantyyaa rameyitari, ikiwayitizawo eejatzi riraa-mento, ichomoni, ronkotsi-mento, imaantari, maawoeni. ⁵ Rootaki rojampitan-takariri Jesús, ikantziri: “¿Iitaka ipeyakotan-takawori piyotaani riyotaa-yiteeri paerani awaejatzeni? Noñaapaakiri rowaeyani, tee ikiwaakotyaa.”
⁶ Rakanaki Jesús, ikantzi: “Tema owapeyi-motan-taniri eerokapaeni. Eeroka ikenkithata-kotaki paerani Isaías, ikantaki rojankinariki:
Ipinkathata-shitana ipaanteki atziri-paeni,
Teemaeta roshiretana kameetha.
⁷ Aminaa-shita rotziwerowayita ipinkathatana,
Riyotaanta-shitakawo rameyitari rirori.
⁸ Pipeyakotakawo eeroka Ikantakaanani Tajorentsi, pantashi-yitakawo rameyitari atziri-paeni. Pikiway-itziro pichomoni, pira-mento. Osheki okaatzi pantashi-yitakari.”^{*}
⁹ Ikantanakiri eejatzi: “Roo panta-perotaki rameyitari awaejatzeni, pitheen-kawaetakiro Ikantakaanani Tajorentsi. ¹⁰ Iroka ikantaki paerani Moisés rojankinariki:
Pipinkathateeri pipaapate eejatzi piniro.
Ikantaki eejatzi:
Ikaate yakaterini ipaapate eejatzi riniri, otzimatyee rowamayiteri.

¹¹ Roo kanteencha, pikanta-piinteeyini eeroka: ‘Kameethatatsi akanteri ashiteeri: “¡Pawa! Nashita-kaakari Tajorentsi maawoeni noorikite, eero omata noneshironkatemi.”’ [†] ¹² Ari pikantakari eeroka, okaatzi piyotaakiriri pisheninka rootaki kantakaariri kaari ineshironka-yitan-taariri ashitariri. ¹³ Apatziro pantashi-yitakawo rameteetari paerani, rootaki paminaa-shita-kaanta-kawori iñaani Tajorentsi. Ari pikanta-piintatyaa pantayitziro kimitakawori iroka.”

¹⁴ Rapiitakiro ikaemaeri Jesús maawoeni piyowenta-kariri, ikantziri: “Powayempi-yityaa, pikemathatan-tenari maawoeni. ¹⁵ Tema okaatzi rowaetari, tee owaaripero-shiretantzi. Rooma okaatzi añaawae-yitziro, omishitowa-yitziro inthomoenta, rootakira owaaripero-shiretan-tatsiri. ¹⁶ Okowa-perotatyaa iroka, otzimatyee pikemijantee-yawakini.” ¹⁷ Ikanta riyaaatee-yeeni atziri, kyaapae Jesús pankotsiki. Ari rojampitakiri riyotaani, ikantziri: “¿Iitaka poshiya-kaawentakiri?” ¹⁸ Rakanaki Jesús, ikantzi: “¿Pimatzi-takama eeroka-paeni tee otzimi-motzimi piyotani? ¿Tema piyotzi eeroka tee owaaripero-shiretantzi okaatzi rowaetari? ¹⁹ Tekatsira okantero ashire, apatziro okiniri asheetoki, roojatzi oshitowan-tanee-yaari.” Rootaki riyotaan-takiri Jesús, tema tee okaariperotzi okaatzi rowaetari. ²⁰ Ari ikantanaki eejatzi: “Rooma aririka

* 7:8 Eeniyitatsi jankina-rentsi jempe tee iñaahaetziro oweyaantawori iroka ñaantsi jaka: inashiyita ñaantsi-paeni † 7:11 ashitakaa-kariri Tajorentsi = Corbán

akenkishireeyaa antaakeri itsipa atziri kaari-perori, rootakira owaaripero-shiretan-tatsiri. ²¹ Tema intho-
moenta ashireki akenkithashiryaa-koyitawo kaari-perori, kaari kinataantsi, mayempitaantsi, owamaan-
taantsi.† ²² koshitaantsi, mashithataantsi, kaari-pero-shiretaantsi, amatawitaantsi, mayempiryoo-
kitaantsi, amakoneentaantsi, kijimataantsi, ajahaawentaantsi, majontzi-shiretaantsi. ²³ Tema okaatzi
ikenkithashiryaa-piintakari atziri kaari-perori iroka, rootaki iñaantawori owaaripero-shire-waetziri. Tema
inthoemoenta ishireki opoñaayitaka iroka-paeni.”

Awentaanka Owinteni-jato
(Mt. 15.21-28)

²⁴ Ikanta rawijanaki Jesús, jataki Mapiniki eejatzi Shimaaki. Ari ijeekapaaki pankotsi, tee ikowawityaa
ikemakoe-terimi. Teemaeta omata romana-kotyaa. ²⁵ Tema eenitatsi janta apaani tsinani, raahashiretziri
peyari ishinto. Okema-kota-wakiri roori Jesús, iyaata-shita-nakiri, otziwerowa-shita-paakari. ²⁶ Kaari
Judá-paeni iroka tsinani, Owinteni-jato iroka. Okantapaakiri: “Pinkathari, petsiyata-kotakaa-yinawo
nishintyo, raahashireta-tziro peyari.”§ ²⁷ Ikantanakiro rirori: “Teera apitha-tziri rowanawo eentsite
apiri otsitzi royaawo, apatziro rowawo rirori roojatzi ikemantanakyaari.”* ²⁸ Opoñaashita akanaki tsi-
nani, okantziri: “Omaperotatya pikantakiri Pinkathari. Roo kanteencha, rowapiintawo otsitzi okaatzi
rookapetokeerekiyitzi eenchaa-niki.” ²⁹ Ikantzi Jesús: “Ari okanta, omaperotatya pikantakiri. Kantacha
piyaatee, ari piñaapaero pishinto, etsiyata-kotee roori.” ³⁰ Okanta iyaatee tsinani opankoki, oñaapaero
ishinto omaryahaka omaantareki, etsiyata-kotee.

Retsiyata-kota-kahaeri Jesús matakempitari

³¹ Ikanta rowaanaa Jesús ijeekawita-paaka Mapiniki ikinaneero Shimaaki, roojatzi raretan-taari Tepoki-
weniki. Rootaki kepatsi iteetziri janta Apipakoweni. ³² Ari ramaeta-kiniriri matakempitari, majontziyi-
tatsiri eejatzi. Ikantee-tapaakiri: “Jesús, pipampitanta-wakyaari eepichokiini pako.” ³³ Ikanta raanakiri
Jesús inteeneeni, rojaantan-takari rakoe-mpeki ikempitaki, itziritan-takari ishimori ineneki. ³⁴ Aminanaki
inkiteki, ¿shintsitanaki rañeenkatanaki? ikantziri: “¡Efata!” (Akantziri añaaniki aaka: “piwitaryahae-
yaata.”) ³⁵ Apathakirotaanaa iwitryaanaka ikempita, tee imajontzitanee eejatzi, matanaa iñaawaetzi.
³⁶ Ikantawitakari Jesús ikaateeyinira atziri-paeni: “Eero pikamanta-kotana.” Roo kanteencha ipiyathatakari,
ikamanta-nakiri maawoeni atziri. ³⁷ Tema ipampoyeeyanakinini Jesús, ikanteetzi: “¿Iitaka okameethatan-
tari rantziri irika? Ikema-kahaeri matakempi-witachari, iñaawaeta-kahaeri eejatzi majontziwitachari.”

8

Rowakaari Jesús 4000 shirampari
(Mt. 15.32-39)

¹ Ikanta ipiyoteeyani osheki atziri, thonkapaaka rowanawo. Ikaemakiri Jesús riyotaani ikantziri: ² “Osheki
noneshironkatakiri atziri-paeni, tema okaatzi mawa kitejere ijeekae-yakinini ikemijantana, tekatsi rowaeyaa.
³ Aririka notyaan-teeri, ari aakiri itashe awotsiki, tema eeniyitatsi poñaachari inteena.” ⁴ Rakanaki riyotaani,
ikantziri: “¿Jempema ayika owaakaeyariri jaka ochempi-mashiki?”* ⁵ Ari rojampitzi Jesús riyotaani,
ikantziri: “¿Jempema okaatzika atanteetari tzimatsiri?” Ikantzi riyotaani: “Eenitatsi okaatzi 7.” ⁶ Ari ikan-
takiri ikaatzi piyoteen-chari ijeekaeeyini jaawiki. Raakiro 7 atanteetari, ramanakowentakawo. Itzimpetowa-
yitakiro, ipayitakiri riyotaani, ipayitakiri rirori ikaatzi piyoteen-chari atziri. ⁷ Tzimi-tacha jempe-rika
ikaatzi shima-niki. Ramanakowentakari eejatzi, riitaki ipaetakiriri eejatzi atziri-paeni. ⁸ Owaeyakani
maawoeni, kemaeyakani. Rowiiteero tzimahaanta-paentsiri, ijaayitee okaatzi 7 kantziri. ⁹ Maawoeni
owaenchari aamaaka ikaatzi 4000 shirampari. Ari rotyaanta-yiteeriri riyaaatee. ¹⁰ Ikanta rotetanaa Jesús
pitotsiki itsipata-naari riyotaani, montyaa-kotanaa intatsikironota oetaha Dalmanuta.

Ikwakoe-tziri Jesús itajonka-wentante
(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

¹¹ Ikanta ipokaeyakinini Inashitantaniri, iñaana-minthata-paakiri Jesús, ikoyi iñeero itajonka-wentante,
rootaki riyotan-teeyaari omaperotatya opoñaawo itajorenka inkiteki, iñaanta-tyaari. ¹² Rañeenkatanaki
Jesús, ikantzi: “¿Oetaka ikowantari iñeena notajonka-wentante irika-paeni? Eero noñaayi-maetari.
Omaperotatya.” ¹³ Piyanaka Jesús, montyaa-kotanaa.

Shineya-kaerori atanteetari Inashitantaniri
(Mt. 16.5-12)

¹⁴ Ari ipeyakota-nakiro riyotaani rahaanta-nakyaami atanteetari, apatziro raamatsitanaki apaani janta
ipitoki.† ¹⁵ Ari ikantzi Jesús: “Paamaeyawo shineya-kaerori ratantari Inashitantaniri eejatzi rashi
Herodes.” ¹⁶ Ari iñaanata-wakahaeyani riyotaani, ikanta-wakaa: “¿Rooma ikantan-teeri teera amaki
atanteetari?” ¹⁷ Yotaki Jesús ikanta-wakaari riyotaani, ikantziri: “Tekira poshire-peroteeyani eeroka,

† 7:21 Iroka naantsi “koshitaantsi” añaaayitziro jaka Jankina-rentsi 7.22, rooma otsipa-paeni janta 7.21: inashiyita ñaantsi-paeni § 7:26
kaari Judá-paeni = griehoo * 7:27 Rootaki rametee-yarinini paerani Judá-paeni roshiya-kaawentantzi. Riitaki otsitzi oshiyaariri kaari
Judá-paeni. Rootaki imatakiri paerani Jesús, tema roshiya-kaawentakiro tsinani rootaki oshiyaariri otsitzi, tema kaari isheninka. Riima
isheninka-paeni Judá-paeni, riitaki oshiyaariri eentsi. * 8:4 owaakaeyariri, atanteetari = pan † 8:14 atanteetari = pan

rootaki pikenkishiryaa-waetantari, pikanteeyini: 'Teera amaki atanteetari.' ¿Tekirama pikemathateeyironi? Pikiyoshireyitakimi. ¹⁸Eeniwitacha poki tee piñaantzi. Eeniwitacha pikempita tee pikemi. ¿Tema pikenkishireero noshekyaanakawori owanawontsi? ¹⁹Chapinki otzimawita atanteetari okaatzi 5, roo kanteencha nowakaaka ikaatzi 5000 atziri. Paayiteero tzimahaanta-paentsiri. ¿Jempema okaatzika kantziri pijaayiteeri? Ikanteeyini: "12 kantziri." ²⁰"Eejatzi nokimitakiro kaatatsiri 7 atanteetari, nowakaaka ikaatzi 4000 atziri. ¿Jempema okaatzika kantziri pijaayiteeri?" Ikanteeyini: "7 kantziri." ²¹Ari ikantziri: "¿Tekirama piyotakotziroota?"

Retsiyata-kota-kahaeri mawityaakiri

²²Areetaka Jesús Shima-pankoniki. Ramaeta-kiniri mawityaakiri, ikantee-tapaakiri: "Pipampitanta-wakyaari eepichokiini pako." ²³Ikanta rakatha-wakota-nakiri Jesús irika mawityaakiri. Raanakiri othapiki nampitsi. Reewatakiri rokiki, ipampitantakari eepichokiini rako. Rojampi-tanakiri: "¿Kantacha pamine?." ²⁴Ari raminanaki, ikantzi: "Aminawitaana, noñaawitaari atziri ranashiteeyani, roo kanteencha tee ikoñaaperotzi, roshiyakawo inchatto." ²⁵Ikanta rapiitakiri ipampitziri rokiki, ramina-kahaeri. Ari retsiyata-kotanaki, koñaatanee ramini inteena, iñaaneero maawoeni. ²⁶Rotyaa-teeri retsiyata-kota-kahaeri, ikantawaeri: "Eero pikinanee nampitsiki, tee nokoyi pikamanta-kotena."

Riyotaki Pedro: Jeeptazii-totaa-rewo irika Jesús

(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

²⁷Ikanta rowaanaa Jesús, itsipata-naari riyotaani, riyaaero maawoeni nampitsi jeekatsiri Cesarea-ki inampiiteki Filipino. Okanta niyanki awotsi rojampitakiri riyotaani, ikantziri: "¿Iitaka ikenkithashiryaa-kotanari atziri-paeni?" ²⁸Akaeyanakini riyotaani, ikantzi: "Eenitatsi atziri kantatsiri Juan Omitsiryaa-tanani erioka. Ikantzi itsipa Elías erioka. Eenitatsi kantayita-tziri eejatzi, itsipa Kamantantani erioka." ²⁹Ikanta rojampita-nakiri rirori, ikantziri: "¿Jempema pikanteeyini erioka?" Ari rakanaki Pedro: "Jeeptazii-totaa-rewo erioka!" ³⁰Ikantzi Jesús: "Eero pikamanta-kotana."

Ikenkithata-kotziro Jesús ikami

(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

³¹Ari retanakawo Jesús ikamantziri riyotaani okaate awiji-moterini Itomi Atziri. Ikantziri: "Antawo ikemaatsita-kaena Antaripero-paeni, reewari-paeni Ompera-tajorentsita-rewo, eejatzi Yotaantaniri-paeni, ari rowamaa-kaantenari. Roo mawatapaen-tziri kitejери, añaahaana." ³²Ari ikantakiriri, tee romaniro. Ari raanakiri Pedro inteeneeni Jesús ikowawita ikaminayirimi. ³³Ipithoka-pithata-nakari, raminanakiri itsipa riyotaani-paeni, ikijathata-nakiri Pedro, ikantziri: "Piyaate Kamaari. Tee poshoretawo erioka ikowakaanari Tajorentsi, apatziro poshoretawo ikowa-piintziri atziri-paeni." ³⁴Ikanta ikaemakiri Jesús ikaatzi piyowenta-kariri, ikaemakiri eejatzi riyotaani, ikantakiri: "Eenitatsi-rika kowatsiri itsipatenaa, rookaero ikowashi-yitari rantero, okantawityaa ikentakoe-teri, itsipatenaa." ³⁵Tema ikaatzi etakowaeta-chari rantayitziro ikowayitzi rirori, ari ipeya-shiteeyaa. Riima ikaatzi atsipewentawori rantaneero nokoyiri naaka, okantakaan-tziro ikemijantziro Kameethari Naantsi, rootaki ikamawentantakinari aritaki rawijakoshiretee. ³⁶Aminaashi-waeta otzimi-motantzi owaahawontsi jaka kepatsiki, aritaki opeyakaa-shitan-teeyaa. ³⁷¿Kantachama ipinako-wenteeyaa eero ipeyashi-waetan-teeta? ³⁸Tema ikaatzi kaaniwentanani naaka eejatzi okaatzi nokenkithata-koyitakiri, ari imatapaeri eejatzi Itomi Atziri ikaaniwenta-paeri paata aririka ipiye ramaero rowaneenkawo Ashitariri, eejatzi rashi Ronampiripaeni tajorentsita-tziri."

9

¹Ari ikantanaki eejatzi Jesús: {Mt 16.28 "Omaperotatyaa, eenitatsi pikaatziri jaka, tekira pikamiita aritaki} piñaakiro ishintsinka Tajorentsi jempe ikanta ipinkathari-wentantzi."

Ishipakirii-motakiri Jesús riyotaani

(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

²{Mt 17.1 Okanta awijaki 6 kitejери. Tonkaanaki Jesús ochempiki, raanakiri Pedro, Juan eejatzi Jacobo.} Ari ishipakirii-mota-kiriri. ³Kitamaatana ithaari, tekatsi akimita-kaantyyaa okitamaata-nakira. ⁴Iñaatziiri Elías itsipata-paakari Moisés, ikenkitha-waeta-kaapaakiri Jesús. ⁵Ari iñaawaetanaki Pedro, ikantzi: "Yotaanari! {Mt 17.4 Omaperotatyaa okameethatzi pamakina jaka. Kameetha nowetsikimi mawa pipanko-sheta: Apaani pashi erioka, apaani rashi Moisés, rashi apaani Elías.}" ⁶Tema ithaawae-yanaki-tziini, rootaki iñaawaeta-shiwaetan-tanakari. ⁷Ari opamanka-paakiri menkori. {Mt 17.5 Ikematzi iñaawaetee-tanaki menkoriki, ikanteetzi: "Notyomira irika netakoperotani.} Pikemijanteeri." ⁸Ikanta ramina-pero-witee-yanaani, tekatsi iñaanee, apatziro Jesús.

⁹Ikanta roerinkae-yaanira ochempiki, ikowa-kotakiri eero ikamantantziro iñaakiri roojatzi paata aririka rañahae. Tema irika Itomi Atziri ari rañahae ikamawita-kyaa. ¹⁰Rootaki eero ikamanta-kotantari, roo kanteencha osheki rojampita-wakahae-yakani rirori jempe oeta ikanta-kotziri Jesús, ari rañahae ikamawitakyaa. ¹¹Ikanta rojampita-nakiri, ikantziri: {Mt 17.10 "¿Iitaka ikanta-kotziri Yotaantaniri-paeni, ikantzi: 'Aririka ipoki-mataki Jeeptazii-totaa-rewo, riiitaki jewatapaen-tzini Elías ipoki?'" } ¹²Ari rakanaki

Jesús, ikantziri: {Mt 17.11 “Omaperotayaa ikantziri, riitaki jewatapaen-tsiní Elías ipoki, itampatzika-shiretan-tapaaki.} ¿Jempema okantzika rojankinata-koetakina paerani? Tema okantzi: ‘Irika Itomi Atziri osheki ikemaatsi-waetyaari, osheki itheenka-waeteeteri.’¹³ Pikemi nokante naaka: Areewitaka Elías. Osheki rowajankitee-takiri, imonkaatakiro okaatzi rojankinata-koeta-kiriri.”

Retsiyata-kota-kaeri Jesús eentsi raahashiretziri peyari

(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Ikanta rareetaari Jesús rookanakirira itsipa riyotaanipaeni, iñaapaa-tziiri ipiyowentakari osheki atziri eejatzi Yotaantaniri-paeni, osheki iñaana-minthatakiri. ¹⁵ Ikanta iñaawaerira ipokae Jesús, tee riyotee-yini jempe ikinapae, ishiya-shita-waari rowethata-waari. ¹⁶ Rojampita-paakiri Jesús, ikantziri: “¿Litaka piñaana-takotziriri?” ¹⁷ Akanaki apaani, ikantanaki: “Yotaanari, namatziimiri notyomi raahashiretziri peyari, tee omateeya iñaawaetee. ¹⁸ Ipoka-shita-paeri-rika, osheki rompaja-kaawaetari kepatsiki. Ishimore-paanteta-kaawaetziri, ratsikae-kiwaeta, ikijota-kaawaetziri. Nokanta-witakiri piyotaaani rowawijaa-koteenari, tee imatziri.” ¹⁹ {Lc 9.41 Rakanaki Jesús, ikantanaki: “Tee pikemijantee-yanitzi eeroka. ¿Jempema okaate nojeeki-mota-neemi, noñeero namaweyitemi? Pamakiri jaka pitomi.”} ²⁰ Ramaeta-paakiniri. Ikanta iñaapaa-kirira peyari irika Jesús, antawo rompetata-kaanakari eentsi, tyaanaki, ipinaawaeta kepatsiki, ishimore-paanteta-kaanakiri. ²¹ Rojampita-nakiri Jesús ipaapate eentsi, ikantziri: “¿Jempe okaatzika retantanakari peentsite?” Ikantzi: “Ari ikantzita owakira reentsita-paaki. ²² Itaakaa-waewitakari paamariki, ipiinka-waetzi nijaaki, ikowatzii rowamayiri. Kantacha-rika pineshironkatena, pimatero.” ²³ Ikantzi Jesús: “¿Oetaka pikantantari ‘Kantacha-rika...?’ aririka pikemijantane, aritaki omatayaa maawoeni.” ²⁴ Ari ishintsitanakiro ikaemanaki ipaapate eentsi, ikantanaki: “Kemijanta-witachana, terika nokemijanta-perotzi, pikemijantakaa-peroteena eeroka.” ²⁵ Ikanta iñaakiri Jesús ipokaeya-paakini osheki atziri-paeni, ikijathata-nakiri peyari, ikantanakiri: “Kamaari, matakempita-takaantaniri. Pinteeneeyaari eentsi, eerowa pipiya-shitaari.” ²⁶ Ari ishintsitanakiro ikaemanaki peyari. Ikamanata-kaanakiri eentsi. Osheki kantaneen-tsiri: “Kamakari eentsi.” ²⁷ Ikanta rakatha-wakota-nakiri Jesús, ipirintakiri. katziyanaa. ²⁸ Ikanta ikyaapaaki Jesús pankotsiki, ari rojampita-kiriri riyotaani aparinoeni, ikantziri: {Mt 17.19 “¿Litaka kaari nomatantari naaka notsinampara peyari?”} ²⁹ Ikantzi Jesús: “Omaperotayaa ishintsitzi irika peyari, okowatyaa oetziñaarikotyaa amanyaa, atzi-wentyaari eejatzi.”*

Rapiiteero Jesús ikamanta-kota ikami-motante

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

³⁰ Ikanta rowaanaa Jesús, ikinayitane Tepokiweniki. Teera ikoyi ikema-koteri atziri-paeni. ³¹ Tema riyotaa-yitakiri riyotaani, ikantayitzi: “Rooteentsi raakaan-teeteri Itomi Atziri. Ari rowamahaeteri. Roo mawatapaen-tsiní kitejeri, aritaki rañahae eejatzi.” ³² Roo kanteencha tee ikemathatee-yironi okaatzi ikantawitariri. Tekatsi kowatsini rojampiteri.

Jempe itzimi riiperota-tsiri

(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

³³ Areetee-yaani nampitsiki Capernaum. Ikanta ijeekae-yapaenira pankotsi, rojampitakiri Jesús, ikantziri: “¿Litaka pikanta-wakaari inkaahanki awotsiki?” ³⁴ Ari imaeritee-yakini riyotaani. Tema ikanta-wakaa-wenta-tyaawo inkaahanki itzimi-rika riiperota-tsiri. ³⁵ Jeekanaki Jesús, ipiyotakiri 12 riyotaani, ikantziri: “Aririka pikoyi piriiperote, poshiya-kotyaaari jempe ikanta omperataa-rewo, tema tee iriiperotzi rirori.” ³⁶ Ramaki apaani eentsi ijeekae-yakinira, ithomaakiri, ikantzi: ³⁷ {Mt 18.5 “Ikaatzi aakameethateeriri oshiyakariri eentsi rawentaana, naaka raakameethataki.} Ari okimitari eejatzi, aririka paakameethatakina naaka, oshiyawaetakawo riitaki paakameethata-neemi otyaanta-kinari jaka.”

Ari atspatari kaari kijaneenteeri

(Lc. 9.49-50)

³⁸ Ari ikantanaki Juan: “Yotaanari, noñaaki chapinki apaani atziri paerirori piwaero, rowawijaa-kotakiri raahashiretziri peyari. Teera añeeri atspatyaari jaka, nooka-kaakiri.” ³⁹ Ikantzi Jesús: “Eero pooka-kaerimi. Tema ikaatzi tajonka-wentan-tatsiri ipaerirowa nowaero, eero ikemi-mataana ojamaaniityaaki. ⁴⁰ {Lc 9.50 Tema ari atspatari kaari kijaneenteeni.} ⁴¹ Aririka ikaminthahaetemi, ikanteete: ‘Nopakotemi nijaa okantakaan-tziro rashiteemi Jeepatzii-totaa-rewo,’ riitaki ipineeteeri paata. Omaperotayaa.”†

Eero pantakaan-tziro kaari-perori

(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

⁴² “Itzimi-rika antakaa-kinira kaari-perori kimitaariri eentsi rawentaa-kinaha, aritaki rowajankitee-teeri. Roo kameethatatsi ithatakae-tenirimi mapi ikentsiki, rowiinkae-teri inkaariki, ari okantya eero ikaariperota-kaantanta.‡ ⁴³ Rootakirika pako kaariperota-kaemiri, pookaero ari okantya pawijakotan-teeyaari, pikimita-kaantero pithatya-tyeeromi pako. Roojatzi piyaaponchokitanteeyaari inkiteki. Tema tee okameethatzi otzimawita apite pako rootaki piñaanteyaawori paata rookaeeteemi sharinkaweniki ashi powaero janta pitahaeyaa, ⁴⁴ jempe tee ikaamanitapae chowitsi janta, jempe tee otsiwaka-nitapae paamari.§

* 9:29 Eeniyitatsi jankina-rentsi jempe tee iñeetziro oweyaantawori iroka ñaantsi jaka. inashiyita ñaantsi-paeni † 9:41 rashiteemi: waerontsi ‡ 9:42 mapi = mapi itoonkan-teetari § 9:44 Eeniyitatsi Jankina-rentsi jempe tee iñeetziro iroka-paeni ñaantsi. inashiyita ñaantsi-paeni

⁴⁵Rootakirika piitzi kaariperota-kaemiri, pookaero ari okantyya pawijakotan-teeyari, pikimita-kaantero pithatyaa-tyeeromi piitzi. Roojatzi piyaaponchokitanteeyari inkiteki. Tema tee okameethatzi otzimawita apite piitzi rootaki piñaanteyaawori paata rookaeteemi sharinkaweniki ashi powaero janta pitahaeyaa, ⁴⁶jempe tee ikaamanitapae chowitsi janta, jempe tee otsiwaka-nitapae paamari eejatzi. ⁴⁷Rootakirika poki kaariperota-kaemiri, pookaero ari okantyya pawijakotan-teeyari, pikimita-kaantero pikitho-kiryaa-tyeeromi poki. Roojatzi piyaa-pityaakitan-teeyari inkiteki. Tema tee okameethatzi otzimawita apite poki rootaki piñaanteyaawori paata rookaeteemi sharinkaweniki ashi powaero janta pitahaeyaa, ⁴⁸jempe tee ikaamanitee chowitsi janta, jempe tee otsiwaka-nitee paamari eejatzi. ⁴⁹Tema paamariki iñaantee-temi maawoeni, ikimita-kaantee-temiro jempe ikanta ikatyokae-tziri ratsipeta-kaetani. ⁵⁰Kameetha okanta tziwi okatyotzi. Roo kanteencha aririka rowaeteetero oetarikapaeni, eero okameethatzi ikatyokan-teeyaa. Ari pikanta-neeyari eeroka otzimatyee pikimita-kotee-yaawo tziwi-perori, paapatziya-waka-yiteeyaa, tema tee okameethatzi pitzima-wenta-wakaeyaa.”

KAMEETHARI ÑAANTSÍ ROJANKINA-TAKIRI LUCAS

Rowetheetari Teófilo

¹ Osheki kowawiteencha rojankinateromi okaatzi awijimo-yitakaeri. ² Ikowaetaki ithotyahaetero okaatzi riyotaa-yitakaeri ñaaperoyita-kirori owakirani ikaatzi kamanta-kaerori iroka ñaantsi. ³ Ari nokimitakari eejatzi naaka Teófilo. Tema nomampaakawo eentsikiroeni jempe okanta opoñaan-tanakari, rootaki nojankinatan-tzimirori eeroka okaatzi awijayiteen-tsiri. ⁴ Ari okantyya piyota-kotan-tyaawori kameetha okaatzi riyotaa-witee-takimiri.

Ikamantanteetzi itzimi Juan

⁵ Paerani, ipinkatha-ritantari Herodes iipatsiteki Judá-paeni, ari ijeekiri apaani Ompera-tajorentsitaawo iita Zacarías, riitaki icharinini Abías. Rooma iina oeta Elisabet, rootaki ijawoni Aarón. ⁶ Kameetha-shireri ikanteeyani apitekiro-paeni ipinkathaziri Tajorentsi. Ranta-piintziro maawoeni Ikantakaantani eejatzi ipinkakaantani, tee otzimawaetzi rantani. ⁷ Roo kanteencha tee itzimi itomi-paeni, tema maaniri iroka Elisabet. Antyashiparitee-yakani apitekiro-paeni. ⁸ Okanta paata, monkaatapaaka kitejeri imateero ikaa-teeyini rompera-tajorentsitaawo-rewotzi Zacarías. ⁹ Tema rootaki rameteeya-piintarini Ompera-tajorentsitaawo, ikimita-kaantawo inaaryaaeteeta, ari riyoteetzi riitaki Zacarías kyaatsini tajorentsi-pankoki itayiniri Tajorentsi kajanka-pathari. ¹⁰ Piyotee-yachani ikaateeyini onkokiroeni ramaneeyani itayitzirowa kajanka-pathari. ¹¹ Ari roñaaha-kariri Zacarías Ronampiri Tajorentsi, ikatziyi-mota-paakari rakoperoki itayirowa kajanka-pathari. ¹² Ikanta inaawakiri, antawo ipampoyaanakiri ithaawan-tanakari. ¹³ Ari inaawaetanaki ronampiri Tajorentsi, ikantzi: “Zacarías, eero pithaawantana. Tema ikemaeta-kimiro pamanani. Aritaki piñaakiro piina Elisabet, itzimi eentsite. Riitaki piiteri Juan. ¹⁴ Aririka itzimaki pitomi, osheki pikimo-shire-wenter, ari ikantzi-tyaari eejatzi atziri-paeni. ¹⁵ Tema riiperori ikantakae-yaari Tajorentsi. Eero pimira-kaeri kachoyita-tsiri ishinkiteetari. Tema ijeekan-tzitakari Ishire tajorentsi tekira itzimiita. ¹⁶ Ikenkishiryaa-kaayitee-yaari osheki Israel-paeni ipiya-shire-yitee ikemijanteeri Awinkatharite Tajorentsi. ¹⁷ Riitaki jewateerini Awinkatharite. Ikantakaa-kyaaari itajorenka Kamantanta-nirini Elías, aritaki roepiya-shireeteeri ikaatzi ipaapateteetari, osheki ikowaperoteeri itomi-paeni. Aritaki rotsimaryaa-shireta-kahaeri katsima-shireri, rowetsika-shireta-kaanteeyaa ikemijanteeteri Awinkatharite.” ¹⁸ Rakanakiri Zacarías irika ronampiri Tajorentsi, ikantzi: “¡Ari! ¿Jempema okantyya niyotan-tyaawori pikanta-kinari? Tema antyashiparitakina naaka, eejatzi okimitakari noena.” ¹⁹ Ikantzi ronampiri Tajorentsi: “Naakataki Gabriel, jeeki-motziriri Tajorentsi. Riitaki otyaanta-kinari nokaman-temiro iroka Kameethari Ñaantsi. ²⁰ Roo kanteencha, okantakaawo pitheen-kakiro noñaani, ari pikijopaantetaki nimaeka roojatzi omonkaantan-kyaaari okaatzi nokanta-kimiri.” ²¹ Jeekaeya-tsini isheninka-paeni onkokiroeniki royaawentee-yarini Zacarías. Ikanta-wakahaeyani: “¿Iitaka rojampiantari Zacarías tajorentsi-pankoki?” ²² Ikanta ishitowa-witapaaha Zacarías, tee omata inaawaeta-pane, rooko-rooko-waeta-shitapaaka. Ari riyotanaki ikaateeyini eenitarsi inaakiri tajorentsi-pankoki. ashi rowanakiro ikijo-paantetanaki. ²³ Roojatzi imonkaatan-taawori kitejeri ijeeki tajorentsi-pankoki, jatee ipankoki rirori.

²⁴ Okanta paata, motzitaki Elisabet iina Zacarías. Osheki okenkishiryaa, tee oshitowae opankoki ikaatzi 5 kashiri omaerentaka, okanta-shiretzi: ²⁵ “Rootaki inintakaa-kinari Tajorentsi, eero imaninta-shiryaa-waetanana nosheninka-paeni.”

Itziman-takiri Jesús

²⁶ Ikanta imonkaata-paaka kashiri 6, rotyaan-teeri Tajorentsi ronampiri Gabriel nampitsiki Kashiyakaa-weniki jeekatsiri Tepokiweniki, ²⁷ iñeero tsinani kaari yoterini shirampari, iitachari María, tema rootaki ikashiyakari inantyyaari ewankari José, riitaki icharini pinkatharini David. ²⁸ Ikanta ikyaapaaki ronampiri Tajorentsi ojeekira María, ikantapaakiro: “¡Nowethatzimi tsinani, itsipateemi eeroka Awinkatharite. Pawijayiteero otsipa tsinani-paeni ineshironka-peroteemi!” ²⁹ Okanta oñaawakiri ronampiri Tajorentsi iroka María, antawo opampoyaanakiri, roojatzi owanakiro okaatzi ikantapa-kirori rowethata-paakawo. ³⁰ Ari ikantziro ronampiri Tajorentsi: “María, eero pithaawantana, ineshironkatani eeroka Tajorentsi. ³¹ Aritaki piñaakiro pimotzite, itzimi peentsite. Riitaki piiteri Jesús. ³² Riitaki materoni riiperotatsini, iiteeteri Itomi Jenoki-jatzi. Tema riitaki ipinkatha-ritakaeri Tajorentsi, ikimitaakiri paerani icharinini David ipinkatha-ritakaakiri. ³³ Riitaki pinkathari-wenteerini ikaatzi icharini-yitaari picharinini Jacob, ashi rowaero ipinkathari-wentantee rirori.” ³⁴ Ari ojampita-nakiri María, okantzi: “¿Jempema okinika nomotzite, tee noñiiri shirampari?” ³⁵ Rakanakiro ronampiri Tajorentsi, ikantzi: “Rootaki kantakae-yaawoni Ishire Tajorentsi. Tema ipamankan-tatyeemiro ishintsinka Jenoki-jatzi, kimitapaa-kyaaawomi opamankantzi aamparentsi. Rootaki iitanyaaari pitomi, Itomi Tajorentsi. ³⁶ Ari okimitakari pisheninkathori Elisabet, ikantawiteetari maaniri, okantawitaka antyashipawo-witaka roori, tema motzitee. Okanta-kotaki 6 kashiri. ³⁷ Tema tekatsi kompitzi-motyaarini rirori Tajorentsi.” ³⁸ Ari okantanaki María: “Naakataki romperatani Pinkathari, imatenawo okaatzi pikanta-kinari.” Roojatzi ipiyanta-naari ronampiri Tajorentsi.

Iyaataki María areetawo Elisabet

³⁹ Okanta otsipaki kitejeri, intsipaete iyaatanaki María tonkaariki ojeekayitzi inampi Judá-paeni, ⁴⁰ roojatzi areetan-takiri ipankoki Zacarías, owethata-paakawo Elisabet. ⁴¹ Okanta okemawakiro Elisabet owethata-paakawo María, ishewanaka omotzitakiri. Tema okantakaa-nakityaawo Elisabet Ishire

tajorentsi, ⁴² oshintsitanakiro oñaawaetanaki, okantanaki: “Eerokataki awijirori otsipa tsinani-yitatsiri itajonka-wentee-takimi. Ari ikimityaari eejatzi pitomi-paeni. ⁴³ ¿Iitaka pipoka-shitan-tanari riniron-tyaari Nowinkatharite? ⁴⁴ Tema nokemawakimi piwethata-paakina, ishewanana nomotzitakiri ikimoshiretanaki. ⁴⁵ Ari pikimoshiretziyeeya eejatzi eeroka pikemijantakira, tema aritaki omonkaateeyaa okaatzi ikowakaa-kimiri Awinkatharite.”

⁴⁶ Opoñaashita okantanaki María:

Antawo noweshiryaawentee-yaari Noyinka-tharite,

⁴⁷ Osheki nokimoshire-wenteeri Tajorentsi owawijaako-shireteenani.

⁴⁸ Tema iñaakina okantawita nashironkaa-waeta, tema naaka romperatani, Ikantee-teena naaka: Antawo itajonka-wentee-takiro.

⁴⁹ Tema antawo rantzi-mota-kinari matzirori otzimi ishintsinka.

¡Tajorentsi iroka iwaero!

⁵⁰ Ashi rowaero ineshironka-yiteeri ikaate icharinin-teetyaari paata, Itzimi-rika pinkatha-yiteerini.

⁵¹ Rootaki ishintsinka imatanta-yitakari.

Ithonki-teeri ikenkishiryaa-witari ranterimi kantakaa-pero-waeta-chari.*

⁵² Ikaatzi pinkathari-witachari, ikantakaan-takiro Tajorentsi eero riyaa-kaantawo ipinkatharite, Riitaki ñaaperota-kaayitariri ikaatzi tsinampa-shiryaa-witachari.

⁵³ Rashaahanta-kaayitari ikaatzi tashe-neenta-waeta-tsiri, Riima ikaatzi ashaahanta-witachari raapitha-yiteeri tzimimo-witariri romishitowae-takiri.

⁵⁴ Ineshironkateeri Israel-paeni, tema romperatani irikapaeni.

Tee ipeyakotziri ineshironka-yitziri,

⁵⁵ Tema rootaki ikashiya-kaakiriri paerani awaejatziteni,

Retanari Abraham eejatzi ikaate icharinin-tayitee-yaari kanteetaa-chani.

⁵⁶ Ari ojeekimo-waeta-paentziro María iroka Elisabet ikaatzi mawa kashiri, roojatzi opiyantaari opankoki roori.

Itziman-takari Juan omitsiryaatan-taniri

⁵⁷ Okanta paata, tzimaki Elisabet otomi. ⁵⁸ Ari ipokaeyakini osheninka-paeni ikimo-shire-wentee-yironi, tema riyotee-yakini antawo ineshironkatakiro Tajorentsi. ⁵⁹ Ikanta imaakotapaaki 8 kitejeri eenchaa-nite, raanakiri itomeshitaa-niteeteri. Ari ikowawiteetaka iiteeterimi Zacarías, raakoteri iwaero ipaapate. ⁶⁰ Teemaeta okoyi riniro, okantanaki roori: “Eero iita Zacarías, iityaa Juan.” ⁶¹ Ari ikantee-tanakiro: “¿Iitakayaa? Tema tekatsi pisheninka iitachani Juan.” ⁶² Tema rookota-shitee-takanari Zacarías rojampitee-tziri jempe ikoyiro iiteri. ⁶³ Ari rookotanaki Zacarías incha-kota ramaeteniri. Ari rojankinatakiri, okantzi: “Juan iityaa.” Ari ipampoyee-yanakini ikaatzi ojampita-kiriri. ⁶⁴ Ari romapoka-shitanana iñaawaetanee Zacarías. Antawo ipinkathata-nakiri Tajorentsi, iweshiryaa-wenta-nakiri. ⁶⁵ Tema antawo ipampoyee-yanakini maawoeni isheninka-paeni Zacarías. Ithonka iikemakoe-tanakiri maawoeni tonkaariki-paeni iipatsiteki Judá-paeni. ⁶⁶ Ari ikenkishireyanakani ikaatzi kemakowenta-kiriri, ikanteeyini: “¿Jempema iityaaka paata irika eenchaa-niki?” Tema raminako-wentakiri Awinkatharite irika eenchaa-niki.”

Ikamantantakiri Zacarías

⁶⁷ Ikanta Zacarías, ashitariri eenchaa-niki, okantakaa-nakari Ishire Tajorentsi ikamantantanaki, ikantzi:

⁶⁸ Ajahaawenteeteeyaa Awinkatharite Tajorentsi, Itajorentsite Israel-paeni, Ipokaki retsinaryaa-koyitee ikaatzi rashiyitari rirori.

⁶⁹ Rotyaan-takaeri riiperori Owawijaa-kotan-taniri,

Riitaki isheninkaete icharini David, romperatani.

⁷⁰ Rootaki ikamantantakiri paerani tajorentsita-tsiri Kamantantaniri-paeni.

⁷¹ Riitaki owawijaa-koyiteerini itzimawita osheki kijaneenteeri.

⁷² Tema ineshironkatee imonkaateero ikantakiri paerani awaejatziteni,

Oshireki rowakiro tajorentsita-tsiri ikashiya-kaakiriri paerani.

⁷³ Tema ikanta-perotakiri paerani acharinini Abraham,

Okaate ikashiya-kaeyariri.

⁷⁴ Rookakaa-wentee itzimayiwita kijaneenta-yiteeri,

Tekatsi athaawan-tawaeteeyaa akemijanteeri rirori.

⁷⁵ Akiteshireyitee. Akameetha-shirewenteeri maawoeni kitejeri.

⁷⁶ Rooma eeroka notyomi, iiteetemi Iyamanta-nirite Jenoki-jatzi.

Tema eerokataki jewateerini Awinkatharite, powameethateeniri jempe ikinayitanaki.

⁷⁷ Eeroka kamanteerini asheninka-paeni, riyotan-teeyaa riitaki owawijaa-kotan-taniri.

Riitaki peyakoteerini ikaaripero-shireta-waewitaka.

⁷⁸ Tema antawo okantaka ineshironkatee Tajorentsi,

Rotyaan-takaeri poñaachari inkiteki ikimita-kota-paakawo owakira okitejeta-manee.

⁷⁹ Ikoñeetyaa-koteeri jeekayita-tsiri otsirenikaakitzira. Ikoñeetyaa-koteeri ikaatzi otsiman-kakowitakari raampari yotakaan-tatsiri riyaa-tee-tatyera sharinkaweniki.

*

1:51 ishintsinka = rako

Riitaki thaamenta-kaayiteeni anashitan-teeyaaowo awotsi ijeekan-teetari kameetha.

⁸⁰ Tema thamentacha ikimotatzi eenchaa-niki, aawyyaa-shirewaetaki. Ari ijeekawaetzi ochempi-mashiki, roojatzi omonkaatan-takari roñahae-yaari isheninka-paeni Israel-paeni.

2

Itzimani-takari Jesús

(Mt. 1.18-25)

¹ Ikanta paata César Augusto, iwinkatharite wirakocha-paeni, ikantakaantaki rojankinata-kotyaa maawoeni atziri-paeni. ² Aripaete omapokaka rojankinata-koetyaa reewatantari Cirenio janta Tonkaeroniki. ³ Ari riyaaete-yakini maawoeni atziri rojankinata-koyityaa inampiki jempe ipoñaaayita paerani icharini. ⁴ Rootaki itonkaan-tanakari rirori José, ipoñaanaka Kashiyakaa-weniki jeekatsiri Tepokiweniki, riyaaetero jempe itzimaki paerani pinkatharini David, iiteetziri Owapankoni jeekatsiri iipatsiteki Judá-paeni. Tema irika José riitaki icharini pinkatharini David. ⁵ Ari rojankinata-kotyaa rirori eejatzi iinathori María ikashiyakari inantyaawo, tema motzitati roori. ⁶ Ikanta rareete-yakanira Owapankoniki, ari omonkaataka otzima-nitan-tyaari María. ⁷ Ari itzimakiri etakawori otomi. Oponatakiri, omaryaakiri rowamentoki piratzi, tema tee oñaapaaki jempe omaapaaki.

Ronampiripaaeni Tajorentsi eejatzi Kakiwentziriri ipira-paeni

⁸ Eenitatsi aminakowentziriri ipira-paeni inteena ojekaneentzi nampitsiki Owapankoni, roetzinaarikotawo tsireni-riki ikakiwentziriri ipira-paeni.* ⁹ Riitaki roñahakari Ronampiri Tajorentsi. Tema ikoñeetyaa-kotanta-paakari rowaneenkawo Tajorentsi. Antawo ithaawan-teeya-nakarini. ¹⁰ Ari iñaanata-paakiri, ikantziri: “Eero pithaawantana, namatziimi Kameethari Ñaantsi, rootaki oemoshirenkaerini maawoeni atziri. ¹¹ Tzimakira nimaeka Owawijaa-kotan-taniri inampiki pinkatharini David, riitaki Jeepatzii-totaa-rewo Awinkatharite. ¹² Iroka piyotan-tyaariri: Ari piñaakiri iponeetakiri eenchaa-niki romaryahae-takiri rowamentoki piratsi.” ¹³ Romapoka-shita ikoñaata-paaki osheki inkite-weri itsipata-paakari ronampiri Tajorentsi, iweshi-ryaawenta-paakari Tajorentsi, ikanteeyini:

¹⁴ ¡Osheki okameetha-taki otzimi-motziri rowaneenkawo Tajorentsi jeekatsiri ojenoki-perotzira inkite!

¡Jeekayitee kameetha ineshironkatani jaka kepatsiki!

¹⁵ Ikanta ipiyanaa ronampiripaaeni Tajorentsi inkiteki, ikanta-wakaanaka aminakowentziriri ipira-paeni: “Jame aate Owapankoniki, amina-kitero oeta awijeen-tsiri. Aritaki añeerori ikamanta-kaeri Tajorentsi.”

¹⁶ Tema intsipaete riyaaete-yanakini, roojatzi iñaanta-paakawori María eejatzi José, omaryaakiri eenchaa-nikite rowamentoki piratsi. ¹⁷ Ikanta iñaapaakiri, ikamantanta-paakiro okaatzi ikamanta-kiriri ronampiri Tajorentsi. ¹⁸ Tema ipampoyeyanakirini ikaatzi kemayita-kiriri aminakowentziriri ipira-paeni ikenkitha-waetzi. ¹⁹ Rooma María, roojatzi owakiro roori okaatzi ikantee-tapaa-kirori. ²⁰ Ari ipiyanaari irika-paeni aminakowentziriri ipira-paeni, iweshiryaawenta-nakari Tajorentsi, rajahaa-wentakari, tema iñaakiro okaatzi ikemakiri ikamantee-takiri.

Rahaeta-nakiri Jesús tajorentsi-pankoki

²¹ Tema maakotapaaki 8 kitejeri eenchaa-niki, rahaeta-nakiri itomeshitaa-niteeteri. Ari iiteetakiri “Jesús,” tema ari ikantzi-taka ronampiri Tajorentsi jempe iityaa tekira omotziteriita María.

²² Okanta omonkaataka romaarenteeyani imonkaatan-tyaawori Ikantakaantani jesarini Moisés. Ari rahaeta-nakiri eenchaa-niki Aapatziyaweniki rashita-kaetyaari Tajorentsi. ²³ Rootaki imonkaatan-tyaawori iñaani Tajorentsi, kantatsiri:

Riirika shirampari omapokani tsinani, rashita-kaetyaari Awinkatharite, itajorentsite irika.

²⁴ Imatantyaawori imonkaatero iñaani Tajorentsi, otzimatyee rashita-kaeyaari ratsipeta-kaani:

Apite shiro, eerorika ikaate apite iryaani jamomo.

²⁵ Eenitatsi janta Aapatziyaweniki iitachari Simeón. Tampatzika-shireri rirori, pinkatha-tajorentsitantani irika, ojeeka-shiretan-takari Ishire tajorentsi. Riitaki oyaawentawori roemoshirenkaeteeri isheninka-paeni Israel-paeni. ²⁶ Riitaki riyoshireta-kaakiri Ishire tajorentsi, eero ikamita rirori roojatzi iñaanta-kyaariri Jjeepatzii-totani Tajorentsi. ²⁷ Ikantakaakiri Ishire tajorentsi, pokaki tajorentsi-pankoki. Ikanta rareeta-kaapaakari ipaapate Jesús tajorentsi-pankoki imonkaatan-tyaawori Ikantakaan-teetani,

²⁸ ithomaa-wakiri Simeón irika eenchaa-niki, iweshiryaawenta-nakari Tajorentsi, ikantzi:

²⁹ Monkaataka Nowinkatharite okaatzi pikanta-kinari,

Pishinetena nokami, tema naaka pomperatani.

³⁰ Tema noñaanakiri owawijaa-kotan-taniri,

³¹ Riitaki potyaan-takiri iñaayiteeri maawoeni atziri-paeni,

³² Riitaki koñeetyaa-koteerini atziri-paeni kaari nosheninkata,

Riitaki kantakae-yaawoni ipinkatheetan-tyaariri nosheninka Israel-paeni pashitari eeroka.

³³ Tema ipampoyaanakiri José eejatzi María okemirira ikantee-tziriri eenchaa-nikite. ³⁴ Ikanta Simeón ramana-kota-nakari ipaapate eenchaa-niki itajonka-wentee-takiri. Opoñaashita ikantanakiro riniro: “¡María! Irika eenchaa-niki riitaki kantakae-yaawoni rowajankitaan-teetyaari osheki asheninka Israel-paeni. Riijatzi kantakae-yaawoni rawijako-shiretan-teeyaari eejatzi osheki asheninka-paeni. Roñaahantantayita-paakiro kaari iñaapiinteezi. Roo kanteencha osheki koshekyaarini.†” ³⁵ Tema

* 2:8 ipira = owisha † 2:34 owajankitaa = antziwa; awijako-shireri = tzinaa

irika eenchaa-niki riitaki oñaahan-teroni okaatzi ikenkishiretzi-takari. Roo kanteencha, antawo powashireteeyaa eeroka kimityaawonimi rowathee-tatyeemimi.”

³⁶ Ari ojeeki eejatzu tsinani iitachari Ana, Kamantantaniro roori, rishinto Fanuel icharinini Aser. Antyashipawotaki roori. Ayiwitaka oemi eeniro ewankawota-paaki, okaatzi 7 ojarentsi otsipawitakari oemi. ³⁷ Tema okaatzi 84 ojarentsi okinankawotaki roori. Ashi oyiro ojeeki tajorentsi-pankoki, oetzihaarikotawo mawoeniki kitejeri eejatzu tsireniriki amana, otziwentakawo. ³⁸ Ari opokapaakiri eejatzu roori, oweshiryaa-wenta-paakari Tajorentsi. Ari okenkithata-kota-nakiri eenchaa-niki, ithonka ikemaeyakironi ikaatzi oyaawentawori rookakaa-wentee-teeri Aapatziyaweni-jatzu.

Ipiyantaari Kashiyakaa-weniki

³⁹ Tema imonkaatakiro Ikantakaantani Tajorentsi, piyaa Tepokiweniki ojeekira inampi Kashiyakaa-weniki. ⁴⁰ Tema eerikero ithaamentayaa ikimotatzu eenchaa-niki, eekiro riyaatatzu ishintsitzi, yotaniiryaaniki rirori. Kaminthaa rowakiri Tajorentsi.

Ijeeki Jesús tajorentsi-pankoki

⁴¹ Ari ikantapiintatyaani ashitariri Jesús riyaatzi ojarentsiki-paeni janta Aapatziyaweniki roemoshirenkiro Anonkoryaantsi. ⁴² Tema okaatzi Jesús 12 rojarentsi, jateeyakini Aapatziyaweniki, tema rootaki rametee-yarini roemoshirenkyaa. ⁴³ Tema ipakaakiro roemoshirenkaeyani, piyeeyaani ashitariri, roojatzu ijeekaniki rirori Jesús Aapatziyaweniki, teemaeta riyotzi ipaapate eejatzu riniro. ⁴⁴ Roshiyakaantzi jewatee itsipayitanaari ikaateeyini. Anashitaka apaani kitejeri, ari rojampi-witakari isheninka-paeni ikaatzira ipiyeeyaani. ⁴⁵ Teemaeta iñiiri. Rootaki ipiyanta-naari Aapatziyaweniki raminapanaateri. ⁴⁶ Tema okaatzi mawa kitejeri iñaantaariri ijeeki Tajorentsi-pankoki, ikenkitha-waeta-kaeri ikaatzu yotakatziroo Ikantakaan-teetani, rojatekae-takiri niyaniki, rojampi-minthatzu. ⁴⁷ Tema ikaatzu kemakiriri rakayitakiro okaatzi rojampitee-tziriri, ipampoyeeyakirini iñaakiri omaperotatya riyota-nitzi. ⁴⁸ Ikanta iñaapaeri ashitariri, ari ipampoyeeyapaakirini eejatzu rirori, oñaanata-paakiri riniro, okantziri: “Notyomi, ¿jempema pikantenaka? Osheki nothotyaakowitakimi notsipatari pipaapate, antawo pominthaaahakina.” ⁴⁹ Ari rakanaki rirori, ikantanaki: “¿Iitaka pithotyaakotan-tanari? ¿Tema piyotzi okowa-perotatya nojeeki ipankoki Ashitanari?” ⁵⁰ Teemaeta ikematha-tziro ashitariri okaatzi ikantakiri. ⁵¹ Raaneeri, jateeyeni Kashiyakaa-weniki. Tee ipiyatha-waeta okaatzi romperatee-tariri. Rooma riniro Jesús roojatzu owakiro okaatzi rantziri.

⁵² Eekiro ithaamentatya ikimotatzu Jesús, yotaniiri rirori. Ineshironkaperotziri rirori Tajorentsi. Ari ikimitaa-kiriri eejatzu atziri-paeni ineshironkaperotziri rirori.

3

Ikamantantziri Juan omitsiryaaan-taniri

(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

¹ Tema okaatzi 15 ojarentsi ipinkathari-wentantzi wirakocha Tiberio César maawoeni janta. Rowakiri inampina iitachari Poncio Pilato reewarite iipatsiteki Judá-paeni. Riitaki owakiriri Herodes reewarite Tepokiweniki. Ari ikimitakiri Felipe rirentzi Herodes, rowakiri reewarite Iturea-ki eejatzu Traconiteki. Eejatzu ikimitakiri Lisaniyas, rowakiri reewarite Abilinia-ki. ² Riitakira Ompera-tajorentsi-perori-paeni janta irika Anás eejatzu Cafás. Aripaete ikenkitha-waeta-kaakiri Tajorentsi itomi Zacarias iitachari Juan janta ochempi-mashiki. ³ Rootaki riyaaan-takari Juan intatsikiro Pareenkaarini, ithonka ranashitakawo nampitsi okaatzi tzimatsiri janta, ikenkithata-kotakiro omitsiryaaantsi, ikantziri: “Pookaero pantayitziro kaari-perori, pomitsiryaa-wentee-yaari Awinkatharite Tajorentsi, aritaki ipeyakoe-teemiro pikaaripero-waetaki.” ⁴ Ari omonkaatari rojankinatakiri paerani Kamantantaniiri Isaías, ikantakiri:

Eenitatsi cheraapaen-tsinini ochempi-mashiki, ikantan-tapaaki:

Powameethateeniri Awinkatharite jempe ikinapaaki,

Pikimita-kaantero itampatzikaa-tziro awotsi.

⁵ Omameri-pathatee otenkanaa-yitzi,

Owinteni-yitee ochempi,

Otampatzikayitee awotsi okaatzi tzipiwita-chari,

Kameetha omameri-tyaayite.

⁶ Ari iñahaero maawoeni atziri jempe ikanta Tajorentsi rowawijaa-kotantzi.

⁷ Ikantayita-wakiri atziri pokayiteen-tsiiri romitsiryaaatya: “Tee pikameetha-shiretee-yanitzi eeroka, pikimita-shitakari maanki. ¿Poshiyakaantaki ero rowajankitahaa-teemi? ⁸ Kyaari-pero-rika pookaero pikaaripero-shire-waetzi, pikameetha-shire-yitee, pikimityaawo pankirentsi kithokita-tsiiri. Eero pikantashire-waetzi: ‘Naaka icharinini nowae-jatzitini Abraham.’ Pikemi nokantemi: Eero pikantakaa-pero-waeta-shita pikimita-kaantya eeroka ikowa-perotani Tajorentsi, tema kantacha ratzirita-kaero iroka mapi, rootaki poyaatee-yaarini icharinini-yitee-yaari awaejatzitini Abraham. ⁹ Eerorika oshiyaaawo pankirentsi kithokita-tsiiri, ari ichekantetakyaaawo shachaki oponkitziki pankirentsi kaari kithokita-tsinini, rahaetakiro ithaetero.

¹⁰ Ikanta atziri-paeni rojampita-nakiri, ikantziri: “¿Oetaka nanteeri?” ¹¹ Ari rakanakiri, ikantziri: “Eenitatsi-rika apite pithaari, pipiri apaani kaari otzimi-motzi. Eenitatsi-rika powanawo, ari pikimitakiro eejatzu.”

¹² Ikanta ipokaeyakini shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki ikoyi rirori romitsiryaaatya, ikantapaakiri:

“Yotaantaniri, ¿oetaka nanteeri naaka?”¹³ Ikantakiri: “Eero pawijakaero ikantee-takimiri okaate pikowa-kotanteri.”¹⁴ Ikanta rojanpitakiri owayiri-paeni rirori: “Naaka, ¿iitaka nanteeri?” Rakanakiri, ikantzi: “Eero pajarii-matanta, eero pitheeya-kotanta okantayaa paapithatan-tyaariri atziri jempe-rika oeytyaa. Pikimo-shire-wenteri ikaatzi ipineetzimiri eeroka.”

¹⁵ Tema osheki ikenkishiryaa-kaakari Juan maawoeni atziri-paeni, ikanta-shireteeyini: “¿Kaarima irika Jeeptazii-totaa-rewo?”¹⁶ Rootaki ikantan-tanakariri Juan maawoeni atziri, ikantziri: “Apatzirowa nomitsiryaaantawo naaka nijaa. Roo kanteencha, awotsikitaki matzirori ipinkatha-rentsitsi, nopinkathatzi-tari naaka. Tee nokaneentya roshiya-kaantena romperatani nothopaan-tyaanariri ikyaanitari iitziiki. Tema riitaki kimitakaan-tyaawoni romitsiryaaan-teeromi Ishire tajorentsi, roete-shiretan-teeromi paamari.”¹⁷ Tema roteeyakiro rirori rotekaki-mento, rooteentsi ikaatero roteka-kiwaete. Rowakoyiteero kameethari okithoki pankirentsi, itaayi-teero otakee-reki.”

¹⁸ Rootaki iroka-paeni ñaantsi ikantakiri Juan ikenkithata-kaeri maawoeni atziri-paeni Kameethari Ñaantsi. ¹⁹ Ari ikimitaa-kiriri eejatzi Herodes pinkatha-ritsiri, ikaminaa-witakari, raakirowa Herodías inanta-witari Felipe rirentzi. Tema eenitatsi eejatzi osheki otsipa kaari-perori rantayitakiri. ²⁰ Rootaki owatsita-perota-kirori rantakiri Herodes romonkyaa-kaantakiri Juan.

Romitsiryaaataka Jesús

(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹ Ikanta romitsiryaaatziri Juan maawoeni atziri-paeni, ari romitsiryaaata-kiriri eejatzi Jesús. Jamanamitheeta Jesús, kimiwitaka ashitaryaa-nakityeeyaami inkite.* ²² Ari inahaetaiki oshaawiin-kashita-paakari Ishire tajorentsi okimita-paakari jamomo. Ikemaetazii inkiteki ikantee-tanaki: “Eerokataki Notyomi netako-perotani. Osheki nokimo-shire-wentakimi.”

Icharini-yitari Jesús

(Mt. 1.1-17)

²³ Ikanta retanta-nakawo Jesús rantayitakiri, tem okaataki 30 rojarentsiwe. Ikanteetzi riitaki tomintakari José. Tominta-nakariri José iita Elí,²⁴ tominta-nakariri Elí iita Matat, tominta-nakariri Matat iita Leví, tominta-nakariri Leví iita Melqui, tominta-nakariri Melqui iita Rana, tominta-nakariri Rana iita José,²⁵ tominta-nakariri José iita Matatías, tominta-nakariri Matatías iita Amós, tominta-nakariri Amós iita Nahum, tominta-nakariri Nahum iita Esli, tominta-nakariri Esli iita Nahae,²⁶ tominta-nakariri Nahae iita Maat, tominta-nakariri Maat iita Matatías, tominta-nakariri Matatías iita Semei, tominta-nakariri Semei iita José, tominta-nakariri José iita Judá,²⁷ tominta-nakariri Judá iita Joana, tominta-nakariri Joana iita Resa, tominta-nakariri Resa iita Zorobabel, tominta-nakariri Zorobabel iita Salateel, tominta-nakariri Salateel iita Neri,²⁸ tominta-nakariri Neri iita Melqui, tominta-nakariri Melqui iita Adi, tominta-nakariri Adi iita Cosam, tominta-nakariri Cosam iita Elmodam, tominta-nakariri Elmodam iita Er,²⁹ tominta-nakariri Er iita Josué, tominta-nakariri Josué iita Eliezer, tominta-nakariri Eliezer iita Jorim, tominta-nakariri Jorim iita Matat,³⁰ tominta-nakariri Matat iita Leví, tominta-nakariri Leví iita Simeón, tominta-nakariri Simeón iita Judá, tominta-nakariri Judá iita José, tominta-nakariri José iita Jonán, tominta-nakariri Jonán iita Eliaquim,³¹ tominta-nakariri Eliaquim iita Melea, tominta-nakariri Melea iita Mainán, tominta-nakariri Mainán iita Matata, tominta-nakariri Matata iita Natán,³² tominta-nakariri Natán iita David, tominta-nakariri David iita Isaí, tominta-nakariri Isaí iita Obed, tominta-nakariri Obed iita Booz, tominta-nakariri Booz iita Salmón, tominta-nakariri Salmón iita Naasón,³³ tominta-nakariri Naasón iita Aminadab, tominta-nakariri Aminadab iita Aram, tominta-nakariri Aram iita Eson, tominta-nakariri Eson iita Fares, tominta-nakariri Fares iita Judá,³⁴ tominta-nakariri Judá iita Jacob, tominta-nakariri Jacob iita Isaac, tominta-nakariri Isaac iita Abraham, tominta-nakariri Abraham iita Taré, tominta-nakariri Taré iita Nacor,³⁵ tominta-nakariri Nacor iita Seruh, tominta-nakariri Seruh iita Ragau, tominta-nakariri Ragau iita Peleh, tominta-nakariri Peleh iita Heber, tominta-nakariri Heber iita Sala,³⁶ tominta-nakariri Sala iita Cainán, tominta-nakariri Cainán iita Arfaxad, tominta-nakariri Arfaxad iita Sem, tominta-nakariri Sem iita Noé, tominta-nakariri Noé iita Lamec,³⁷ tominta-nakariri Lamec iita Matusalél, tominta-nakariri Matusalél iita Enoc, tominta-nakariri Enoc iita Jared, tominta-nakariri Jared iita Mahalaleel, tominta-nakariri Mahalaleel iita Cainán,³⁸ tominta-nakariri Cainán iita Enós, tominta-nakariri Enós iita Set, tominta-nakariri Set iita Adán, tominta-nakariri Adán riitaki Tajorentsi.

4

Ikaariperota-kaeterimi Jesús

(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

¹ Tema ojeeka-shiretan-tanakari Jesús Ishire tajorentsi, ipiyaa ipoñahaawo Parenkaariki. Tema okan-takaakari Ishire tajorentsi jataki ochempi-mashiki. ² Ari ijeekakiri janta okaatzi 40 kitejeri, ikowawitaka Kamaari ikaariperota-shireta-kaerimi. Tema tekatsi royaari janta, ayimatakiri itashe. ³ Ikantawita-paakari: “Omaperota-tyaarika Itomintzimi Tajorentsi, pipeyiro owanawontsi iroka mapi.” ⁴ Ari rakanakiri Jesús, ikantanakiri: “Eenitatsi jankina-rentsi kantatsiri:

Tee apatziro okowityee-motari atziri owanawontsi, tema rootaki kowaperotacha akemijanteero okaatzi ikanteeri Tajorentsi.”*

* 3:21 inkite * 4:4 tema rootaki kowaperotacha akemijanteero okaatzi ikanteeri Tajorentsi: inashiyita ñaantsi-paeni

⁵ Ikanta Kamaari raanakiri Jesús tonkaariki. Ari ikoñaatakaa-paentziro maawoeni nampitsi ipinkathayitzi atziri. ⁶ Ikantapaeri: “Ari nokanta-kaakyaawo ipinkathatemi piñaayitakiri, ari nopakimiro eejatzi rowaneenkawo. Tema naaka rashita-kaetaka maawoeni, ari omatakyaawo nopiri itzimi-rika nokoyiri. ⁷ Aririka ipinkathatena, maawoeni ikaatzi piñaakiri, eeroka ashitanee-yaarini.” ⁸ Ari rakanakiri Jesús, ikantziri: “Eenitatsi rojankineetakiri paerani, kantatsiri:

Pipinkathateri Pitajorentsiti, riitaki pikemijanteri apaani.”

⁹ Ikanta Kamaari raanakiri Aapatziyaweniki, rateeta-kaapaakiri jenoki omizikaaki tajorentsi-panko. Ikantawita-paari: “Kyaari-pero-rika Itomintzimi Tajorentsi, pijapoki jaawikinta. ¹⁰ Pikenkishireero rojankinee-takiri paerani okantzi:

Ari rotyaan-takimiri Tajorentsi Ronampiri raminakowentemi,

¹¹ Riitaki thomaawakimini eero pantziwatantawo mapi piitziiki.”

¹² Ari rakanakiri Jesús, ikantziri: “Iroka ikanteetaki eejatzi paerani:

Tee okameethatzi piñaantyaari Piwinkatharite Tajorentsi.”

¹³ Teera rotsinampaa-shityaari Kamaari ikaaripero-shireta-kaeri Jesús, iteenkapithata-paentziri eepichokini.

Retanakari rantayitzi Jesús

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴ Ikanta riyaaateero Jesús Tepokiweniki, otyaanakari ishintsinka Ishire tajorentsi. Ithonka ikemakoe-tanakiri janta inampiiteki. ¹⁵ Riyotaan-tayitaki kemijantantsipankoki. Osheki ajahaakariri janta.

Ipiyaa Jesús Kashiyakaa-weniki

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶ Ikanta ipiyaawo Jesús Kashiyakaa-weniki, areetaa inampiki jempe rantaritaki paerani. Ari omonkaat-apa kitejeri imakoryaan-teetari, jataki kemijantantsipankoki, rootaki rameta-piintari rirori. Ari ikatziyanaka iñaanatero jankina-rentsi. ¹⁷ Ipaetakiri rojankinari Kamantanta-nirini Isafas. Ikanta rapineeyaa-kiro jankina-rentsi, raminakiro jempe ojankinataka, kantatsiri:

¹⁸ Ojeekantana Ishire Tajorentsi,

Tema riitaki jeepatzi-tota-kinari.

Rotyaan-takina nokenkithata-kahaeri ashironkaenkari Kameethari Naantsi.

Netsinaryaa-koteeri okantzimo-shireta-waetari.

Nokaman-teeri inoshikaetani nokanteeri: “Aritaki pijeekawaetee kameetha romonkyawitee-takimira.”

Aritaki naminakaa-yiteeri mawityaakiri-paeni,

Aritaki nookakaa-wenteeri ikaatzi rompera-waeteetari.

¹⁹ Rotyaan-takina nokenkithate: “Nimaeka ojarentsiki ari ikaminthahae Tajorentsi.”

²⁰ Ikanta rapineeta-neero Jesús jankina-rentsi, ipaneeri jewatzirori kenkitha-rentsi, jeekanaki. Tema ipampoyeyanakirini maawoeni atziri ikaatzi jeekaen-tsiri kemijantantsipankoki. ²¹ Ari retanakawo ikantanaki: “Omonkaatzi-motakimi nimaeka iroka Jankina-rentsi okaatzi pikemakiri noñaanata-kimiro.”

²² Tema ipampoyeyanakirini ikaatzi kemakiriri ikenkithataki Jesús kameetha. Ikanteeyini: “¿Kaarima irika itomi José?” ²³ Roojatzi ikantan-tanakiriri: “Kimitaka ari pikantakina: ‘Ajantyaawo aawintan-tzinkari paawintyaawo eeroka. Tema osheki nokemako-wentakimi pantayitakiri Capernaum, ajantyaawo pantapaero eejatzi jaka pinampiki.’” ²⁴ Eekiro ikantana-kitzii Jesús: “Omaperotayaa nokantemiri, ashi oyiyo tee ipinkathatee-tziri Kamantantaniri inampiki rirori. ²⁵ Tema omaperotayaa iroka, paerani eeniro ijeekawitani Elías, tee oparya-hae inkani okaatzi mawa ojarentsi eejatzi 6 kashiri janta inampiiteki Israel-paeni, antawo itasheneenteetaki. Osheki kinankawo tzmawita-chari janta, ²⁶ roo kanteencha, tee rotyaan-teetziri Elías riyaaata-shitero kinankawo isheninka, apatziro rotyaan-teetakiri riyaaata-shitero otsipa-jato kaari isheninkata janta nampitsiki Sarepta jeekatsiri Shimaaki ²⁷ Ari okimitakiri eejatzi eeniro ijeekawita Kamantantaniri Eliseo, tzmawita-cha inampiiteki Israel-paeni osheki mantsiyari pathaawaeta-tsiri. Roo kantariteencha tee rotyaan-teetziri Eliseo retsiyata-kota-kahaa apaani, tema rii rotyaan-teetaki Naamán kaari isheninkata poñaachari Tonkaeroni, retsiyata-kota-kahaeri.” ²⁸ Ikanta ikemaeyakini ikaatzi jeekaen-tsirini kemijantantsipankoki, antawo ikjeeya-nakani. ²⁹ Ikatziyee-yanakani, rahaeta-nakiri Jesús iweyaa-thapita nampitsi jempe ojeeki impeeta ikowaeyini rowaririmi. ³⁰ Roo kanteencha Jesús, ishiya-pithata-nakari rojatekan-tanakari niyanki, jatee.

Atziri raahashiretziri peyari

(Mr. 1.21-28)

³¹ Ikanta roerinkaa Jesús nampitsiki Capernaum jeekatsiri Tepokiweniki. Riyotaa-yitapaeri atziri kitejeri imakoryaan-teetari. ³² Tema tee omaanta ishintsinka riyotaantzira, ipampoyeyanakirini ikaatzi kemakirori riyotaan-tziri. ³³ Okanta janta kemijantantsipankoki, ari ijeekakiri atziri raahashiretziri peyari, ishintsitanakiro ikaemanaki, ³⁴ ikantziri: “Jesús, Kashiyakaa-weni-jatzi, niyotzimi naaka, eerokataki Itajorentsiti Pawa. Rootaki pipokantari jaka pithonkae-yinani.” ³⁵ Ari ikijathata-nakiri Jesús, ikantanakiri: “¿Pimaerite peyari, piyaateel! Ari ityaanaki atziri rooka-neeri iweyarite, teemaeta romantsiyaa-nakiri.” ³⁶ Ari ipampoyeyanakirini atziri-paeni, ikanta-wakaanaka: “¿Oetakama iroka naantsi? Eenitatsi ishintsinka rotsinampaan-tariri romishiyiri peyari ikijathatakirira.” ³⁷ Tema ithonka ikemakoe-tanakiri Jesús maawoeni janta inampiiteki.

Retsiyata-kota-kahaero Jesús riyote Pedro
(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

³⁸ Ikanta ishitowanaki Jesús kemijantaantsipankoki, kyaapaaki ipankoki Simón. Ikantee-tawakiri: “Omatatziiro riyote Simón antawo jaawaki-rentsi.” ³⁹ Ari roeyota-shita-nakawo omaryaakaha roori, kimiwitaka ikijathata-kityeeromi jaawaki-rentsi. Etsiyata-kotanaki ojaawaki-witaka. Apathakirotanana opiriintanaa, aminayita-kiniri opawakiriri.

Retsiyata-kota-kaayitzi Jesús mantsiyari-paeni
(Mt. 8.16-17; Mr. 1.31-34)

⁴⁰ Okanta otsireniityaanaki, ramaeta-paakiniri Jesús osheki atziri inashi-yitachari imantsiyanka. Ikanta inaawakiri Jesús, apatziro ipampitantakari eepichokiini rako, etsiyata-koyitanee. ⁴¹ Osheki atziri raa-hashiretziri peyari romishitowaki iweyarite, antawo ikaemayitzi peyari, ikantzi: “¡Itomi Tajorentsi eeroka!” Teemaeta ishinetziri inaawaeta peyari, ikijatha-yitakiri, tema riyoteeyini peyari-paeni riitaki Jeepatziitotaa-rewo irika Jesús.

Riyotaantzi Jesús maawoeni Tepokiweniki
(Mr. 1.35-39)

⁴² Okanta okitejetzi-mataki, ananinkanaki Jesús apaniroeni, ishitowanaki riyaaero ochempi-mashiki. Osheki thotyaakoyiteerini jempe-rika ikinaki. Ikanta ineeeteeri jempe ijeeki, tee ikowaetzi riyaaete. ⁴³ Roojatzi ikantan-tanakari Jesús: “Otzimatyee ikemaetero eejatzi otsipaki nampitsi Kameethari Naantsi jempe okanta-kota ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Tema rootaki rotyaan-tantee-takinari.” ⁴⁴ Eekiro riyaaeta-kaana-kitziro Jesús ikenkithatanaki kemijantaantsipankoki-paeni okaatzi tzimatsiri janta Tepokiweniki.

5

Kaari ineeeta-piintzi shimaataantsi

¹ Okanta apani kitejeri, ijeeki Jesús inkaari-cheraka janta Piyompi-shaariki. Ratsinaki-matakiri atziri ikaatzi piyowenta-kariri ikemijantziro inaani Tajorentsi. ² Ari inaaki apite pitotsi owaataka impanekiiteki. Tee rotetan-teeyaawoni ashitawori, tema ikiwaeya-tziironi ishima-mento. ³ Otetapaaka Jesús pitotsiki. Riitaki ashitawori Simón iroka pitotsi, ikantakiri rotyaantero eepichokiini niyankyaani. Ari ijeekan-tanakawo Jesús pitotsi, retanaawo riyotaa-yitaneeri atziri. ⁴ Ikanta ithonka-nakiro riyotaantzi, ikantzi: “Simón, paanakiro pipito niyankyaani inkaari, ari pishimaatyaari.” ⁵ Ari rakanaki Simón, ikantzi: “Nomawitakawo noshimaata tsireni-paete, tekatsi nayi. Tema eeroka kantanari, aritaki nomatakiro.” ⁶ Imatakiro ishimaata Simón, raaki osheki shima, rooteentsi otzijaanakimi ishima-mento. ⁷ Ikaema-wakoteeri ikaata-piintziri ishimaata ramitakoteeri. Ikanta riyaaeta-shita-nakiri, ikina-kotee-yakini otsipaki pitotsi, ijaayitakiro apitekiro-paeni ipito, roowiteen-chami itsitsiya-koteeyini. ⁸ Ikanta inaakiro Simón Pedro awijeentsiri, rotziwerowa-shita-nakari Jesús, ikantanakiri: “Piteenkapithatena Pinkathari, kaaripero-shireri naaka.” ⁹ Tema antawo ithaawanaki Simón inaakiro raaki osheki shima. Ari ikantakiri eejatzi itsipatee-yakarini. ¹⁰ Imatziro-nakawo Jacobo eejatzi Juan, itomi-paeni Zebedeo, tema riijatzi itsipatakari Simón. Roo kanteencha Jesús ikantanakiri Simón: “Eero pithaawa-shiwaeta, okimitee-yaawo nimaeka riimi atziri noshimaata-kahae-miri.” ¹¹ Ikanta raata-kotee-yapaeni, rooka-nakiro maawoeni, royaatee-yanakirini Jesús.

Retsiyata-kota-kahaeri Jesús omatziri pathaawontsi
(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹² Ikanta rareetaka Jesús otsipaki nampitsi, ari ipokakiri omatziri pathaawontsi. Ari inaapaakiri Jesús, rotziwerowa-shita-paakari, ikantapaakiri: “Pinkathari, pikoyi-rika, aritaki omatakyaa petsiyata-kota-kahaena.” ¹³ Rootaki rakotan-tanakari Jesús, rotzinkakiri eepichokiini, ikantziri: “Nokoyi, petsiyata-kotee.” Etsiyatanakiri ipathaa-waewita. ¹⁴ Ikantawita-waari: “Eero pikamanta-kotana. Apatziro powanakiro piyaata-shiteri Ompera-tajorentsita-rewo, pantantyaawori Ikantakaantani paerani Moisés, paanakiniri Tajorentsi patsipeta-kaani pipira, rootaki riyotan-teetyaari etsiyata-koteemi.” ¹⁵ Roo kanteencha ithonkaka ikemakoe-tanakiri Jesús inteena. Osheki atziri piyowenta-kariri ikemijantziro. Ikowaeyini retsiyata-kota-kaayiteerini eejatzi imantsiyanka-paeni. ¹⁶ Roo kanteencha ijeekawaetzi apaniroeni rirori Jesús ochempi-mashiki, ari ramanari.

Retsiyata-kota-kaeri Jesús Kijopookiri
(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷ Okanta otsipa kitejeri riyotaantzi Jesús, ari ijeekae-yakini Inashitantaniri eejatzi Yotaantaniri, riitaki poñaayiteen-chari nampitsiki-paeni tzimatsiri janta Tepokiweniki, ipatsiteki Judá-paeni, poñaayiteen-chari eejatzi nampitsiki Aapatziyaweni. Tema otyaakari Jesús ishintsinka Tajorentsi, kantacha retsiyata-kota-kaayiteri mantsiyari. ¹⁸ Ari ramaeta-paakiri kijopookiri inatako-takiri romaryaa-mentoki. Ikoyi ikyaakaa-paakirimi pankotsiki, romaryaa-koteri jempe ijeekaki Jesús. ¹⁹ Teemaeta omata ikyaakaeri, tema osheki atziri piyoteenchari. Rateeta-kaanakiri jenoki pankotsiki, imoontakiro pankotsi, rowayita-kotakiri ipiyowentee-takarira Jesús. ²⁰ Riyotzi Jesús kyaaripero rawentaakari irika-paeni, ikantanakiri kijopookiri: “¡Nosheninka! Ipeyakoe-teemiro pikaaripero-shire-witaka.” ²¹ Ikanta ikemaeyakini Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, ikanta-shiretee-yanakini: “Itheenka-tziiri Tajorentsi irikawé. Tema tekatsi

materoni ipeyakotantero kaari-perori, apatziro Tajorentsi ipeyakotan-tziro.”²² Riyotzimaetaka Jesús ikenk-ishiryaa irika-paeni, rojampita-nakiri, ikantziri: “¿litakama pikenkishiryaa-waeta-shitantari?”²³ ¿Tema okameethatzi nokante: ‘Ipeyakoe-teemiro pikaaripero-shire-witaka?’ Rooma pikoyi nokanteri: ‘Pikatziye, piyaatee.’²⁴ Nimaeka piyoteri Itomi Atziri otzimi-motziri ishintsinka jaka kepatiki, aritaki ipeyakoteeri kaaripero-shire-witachari.” Ipithoka-shita-nakari kijopookiri, ikantziri: “Nokantzimi Naaka, pikatziye, paaneero pomaryaa-mento, piyaatee pipankoki.”²⁵ Apathakirotnaa ipiriintanaka kijopookiri, raaneero romaryaan-tawitari. Tema iweshiryaa-wenta-nakari Tajorentsi jaatee ipankoki.²⁶ Tema ipampoy-eeyanakirini ikaatzi ñaakiriri, iweshiryaa-wenta-yitanakari eejatzi rirori Tajorentsi. Ithaawan-kakiini ikanteeyini: “Teera ñaapaainta-tziro kimityaawoni iroka.”

Rahaetan-tanakariri Leví

(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷ Ikanta ishitowa-neera Jesús, iñaapaakiri iitachari Leví. Ijeeki rirori, jempe rowakiri jewari wirakocha ishintsitanti ramaeteniri koriki, ikantapaakiri: “Poyaatena.”²⁸ Katziyanaka Leví, rookanakiro maawoeni, royaata-nakiri.

²⁹ Ikanta Leví raanakiri Jesús roemoshirenkyaa ipankoki itsipata-nakari riyotaani. Ari riyaaatizakari eejatzi osheki shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki, osheki itsipa-paeni jatayiteen-tsiri. Ari ikaatee-yakirini rowaeyani.³⁰ Ikanta Inashitantaniri itsipatakari Yotaantaniri, iñaana-minthatakiri riyotaani Jesús, ikantziri: “¿litaka pitsipatan-tariri powaeyani eejatzi pimiriteeyini kaari-pero-shireri, pitsipatakari eejatzi shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki?”³¹ Ari rakanaki Jesús, ikantanakiri: “Aririka imantsiyate atziri ipokashitziri aawintan-tatsiri, riima atziri kaari mantsiyatatsi tekatsi ikoyi rirori.”³² Tema tee nopoka-shitziri ikimitakantawitari kameetha-shireri, tema nopoka-shita-tziiri kaari-pero-shireri nokaema-shireteeri rookaero kaari-perori.”

Ikenkithata-kotziro Jesús itziwenteeta

(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

³³ Ikanta rojampitee-takiri Jesús, ikantee-tziri: “¿litaka kaari itziwentana piyotaani? Riima rashi Juan, eejatzi rashi Inashitantaniri-paeni, osheki itziwenta-piinteyani, ramaneeyani eejatzi. Noniiri piyotaani eeroka, tee itziwenta-nityaa, owawaeyitacha, irawaetatsi imiri.”³⁴ Ari rakanaki Jesús, ikantziri: “Aririka itsipatee-tyaari aawakaa-chari, ¿arima itziwenteetapaakyya?”³⁵ Rooma paata, aririka rahaetakiri iimenteetari, aripaetera itziwenteetyaa.”³⁶ Ari roshiyaa-kaawanta-nakiniri Jesús, ikantziri: “Apaani paejatoteentsiri ikithaateetari, aririkami rowamatan-teetantyaawo ojapeki owakirari, ari omaperotanaakyya otziijaaperotanaki aririka aminthata-nakyya owakirari. Teera okameethatakaero paejatoteentsiri ikithaateetari rowamatantee-tantyaawomi owakirari.”³⁷ Ari okimitari eejatzi, tee ikameethaperotzi paejatoteentsiri mashitsi-naki rowantee-tyaari eeryaari imiriteetziri. Aririka rowantee-tyaari, aritaki itzijaanaki, apaatashi-waetakyya imiriteetziri eejatzi mashitsi-naki.³⁸ Tema apatziro ikameethatzi owakirari mashitsi-naki rowantee-tyaari.³⁹ Ikaatzi ametawori imiritziro poetatsiri, eero rametaawo imiritee-ro eeryaari. Ikanta-piinte: ‘Rootaki kameethatatsi amiritero poetatsiri.’”

6

Ikenkithata-kotziro Jesús kitejeri imakoryaan-teetari

(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

¹ Okanta apaani kitejeri imakoryaan-teetari, ikinaki Jesús pankirentsi-mashiki. Ikanta riyotaani-paeni rojaperyaakitanki okithoki, ramiroka-kitakiro rowantyaawori.² Tee inimotziri Inashitantaniri-paeni, rojampitakiri ikantziri: “¿litaka pijaperyaa-kitan-tawori? Tema tee oshinetaa-ntsita rantawaeteete kitejeri imakoryaan-teetari.”³ Ari rakanaki Jesús, ikantanakiri: “¿Tema piñaanata-kotziri pinkatharini David aantawita-kariri itashe itsipayitakari ikaateeyini?”⁴ Ikyaaiki tajorentsi-pankoki, raakiro ratanteetari tajorentsita-tsiri, rowakawo rirori, ipakiri eejatzi itsipayitakari. Tema tee oshinetaan-tsiwita rowaetyaawo, apatziro rowapiinta-yitawo Ompera-tajorentsitaawo-rewo.”⁵ Ari ikantaki eejatzi: “Irika Itomi Atziri ipinkathari-perotzi rirori, rawijiro kitejeri imakoryaan-teetari.”

Atziri kijowakori

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ Okanta otsipa kitejeri imakoryaan-teetari, ikyaaiki Jesús kemijantantsipankoki, riyotaan-tapae eejatzi. Ari ijeekakiri kijowakota-tsiri rakoperoki.⁷ Tema raminakoperoyakirini Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, ikoyi iñeeri Jesús retsiyata-kota-kaeri kijowakori kitejeri imakoryaan-teetari otziman-tyaari ikanta-koteriri.⁸ Iyotzimaetaka Jesús oeta ikenkishiryaa irika-paeni. Ikaemakiri kijowakori, ikantziri: “Pipoki, pojatenkyaa nopiyotee-yakanika naaka.” Pokanaki kijowakori, katziya-paaka.⁹ Ari ikantziri Jesús: “Nokoyi nojampitee-yimini: ¿Otzimikama shinetaa-ntsita-tsiri anteri kitejeri imakoryaan-teetari? ¿Tema okameethatzi aneshironkatante, rooma kameethatatsi owamaante? ¿Tema okameethatzi antero rooperori, rooma kameethatatsi akaaripero-waete?”¹⁰ Raminanakiri Jesús piyowenta-kariri, iñaanata-nakiri kijowakori, ikantziri: “Pampiryaa-wakotee.” Matanaka ikantakiri, akotsitane kameetha.¹¹ Tema antawo ikijeeya-nakani jewari-paeni. Ikamanta-wakahaae-yakani jempe ikinakaero ikoshekyaaari Jesús.

Riyoshiitaki Jesús 12 Otyaantaa-rewo
(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² Ari itonkaanaki Jesús ochempiki ramanyaa. Tema roetziñaarikotakawo maawoeni tsireniriki ramaniri Tajorentsi. ¹³ Okanta okitejeta-manee, ipiyotakiri maawoeni riyotaani. Ari riyoshiitaki ikaatzi 12, riitaki iitakiri Otyaantaa-rewo. ¹⁴ Irika ikaatzi riyoshiitakiri: Simón, riitaki iitakiri Pedro, (akantziri añaaniki aaka Kijori.) Riyoshiitakiri Andrés rirentzi Simón. Riyoshiitakiri Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, Jacobo itomi Alfeo. Riyoshiitakiri Simón iiteetziri eejatzi Kijakotan-taniri. ¹⁶ Riyoshiitakiri Judas rirentzi Jacobo. Riyoshiitakiri eejatzi Judas Nampitsi-weri, riitaki pithoka-shityaarini paata.

Ikenkithata-kaeri Jesús osheki atziri
(Mt. 4.23-25)

¹⁷ Ikanta roerinkae-yaani Jesús itsipataari riyotaani. Ari ijeekae-yapaakini owinteni-pathatzi. Osheki atziri piyowenta-wakaariri, Aapatziyaweni-jatzi, eejatzi ikaatzi nampiyitawori ipatsiteki Judá-paeni. Eeni-tatsi poñaayiteen-chari inkaari-thapyaaiki nampitsiki Mapiniki eejatzi Shimaaki. Ipokaeyakini irika-paeni ikemiro ikenkithatzi Jesús, ikowaeya-tziini rirori-paeni retsiyata-koeteeniri imantsiyarite-paeni. ¹⁸ Tema ikaatzi raahashireyitziri peyari, retsiyata-kota-kaayiteeri. ¹⁹ Ikowaeyakini maawoeni atziri ipampitanta-wakyaari eepichokiini rako, tema otzimi-motziri Jesús ishintsinka, retsiyata-kota-kaayitziri maawoeni.

Ikenkithata-koetziri kimoshireta-tsinii eejatzi ashironkaa-chani
(Mt. 5.1-12)

²⁰ Ikanta raminanakiri Jesús riyotaani, ikantziri: “Ari itajonka-wentee-teemi eeroka-paeni ashironkaenari, tema eerokataki ñahaeroni ipinkathari-wentantee Tajorentsi.

²¹ Ari itajonka-wentee-teemi piñaawitawo pitashe-neenta-waetzi nimaeka, tema rooteentsi piñeero pike-maneenteeyaa. Ari itajonka-wentee-teemi piñaayi-witawo pira-neenta-waeta nimaeka, tema rooteentsi piñeero pishirona-waeteeyaa.

²² Ari itajonka-wentee-teemi okantawitakya piñaayi-witawo nimaeka ikijaneenteetemi, rokimaetemi, ikaweya-waeteetemi, imaniti-waeteetemi, okantakaan-tziro pawentaari Itomi Atziri. ²³ Pithaamenta-yiteeyaa, pikimo-shire-yitee, tema Tajorentsi pinayiteemini inkiteki. Pikenkishireero okaatzi rantakiri piwaejatziteni ikemaatsita-kaawaetakari Kamantantaniri-paeni.

²⁴ Ashironka-matsiteetemi ashaahantzinkari! Tema piñaayitakiro nimaeka pinintaa-waeyitaka.

²⁵ Ashironka-matsiteetemi pikaatzi piñiuro nimaeka pikema-neentayita! Tema aritaki piñeero paata eeroka pitashe-neentee.

ashironka-matsiteetemi pikaatzi piñaayitziro nimaeka pishirona-waeta! Ari piñeero paata pikemaatsi-waeteeyaa, ari piraawaetee-yaari eejatzi.

²⁶ Ashironka-matsiteetemi pikaatzi rajahaa-wenteetzimi nimaeka! Tema ari ikantawitee-takari paerani oshiyako-witariri Kamantantaniri-paeni.”

Petakotyaaari kijaneenta-yitzimiri
(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷ “Roo kanteencha pikemi nokantzi naaka: Petakoteeyaaari ikaatzi kijaneenta-yitzimiri, paakameetha-yiteeri. ²⁸ Eero pipiyatari kijimawaetzimiri. Pamana-koyityaaari theeyako-yitzimiri. ²⁹ Aririka ipajawooteetemi, pishineteeyaaari imontewootanakimi ipajatemi. Aririka ikowaete rahaetero pithaari pipewiryakowo, pishineteniri eejatzi raanakiro pikithaatakarira. ³⁰ Aririka ikanteetemi: ‘Pipina,’ okameethatzi pipimanta-yite. Aririka rayitee-temiro pashitari, te okameethatzi pikiñaani-wentero. ³¹ Pikoyi-rika retakoe-temi, petawakyaawo eeroka petakotantya.

³² Aririka petakota-shitakyaari ikaatzi etakota-yitzimiri eeroka, ¿Kameethatakima iroka? Tema tee, tema rootaki imata-piintakiri kaari-pero-shireri. ³³ Aririka paakameethata-shitakyaari ikaatzi aakameethatzimiri eeroka ¿Kameethatakima iroka? Tema tee, tema rootaki imata-piintakiri kaari-pero-shireri. ³⁴ Aririka ikan-teetemi: ‘Pipawakinawo, ari noepiyeemi,’ roojatzi pipantawakari tema piyotzi ari imateemi eeroka paata. ¿Kameethatakima iroka? Tema tee, tema rootaki imata-piintziri kaari-pero-shireri. ³⁵ Petakoyiteeyaaari eeroka kijayitzimiri, eero pipiyatari. Pipimanta-yite aririka ikowa-koteetemi, eero poyaawenta ipiyeetemi eeroka. Antawo ipineeteemi, itomintemira Jenoki-jatzi. Omaperotatya retakoyitakiri rirori maawoeni atziri kaari pasoonkitantsini eejatzi kaari-pero-shireri-paeni. ³⁶ Ikimiteero Ashiteeri retakotanta, ari pikimita-neeyaaari eeroka.”

Ikenkithata-kotziro Jesús kantzimataantsi
(Mt. 7.1-5)

³⁷ “Tee okameethatzi piyakowentante, paamaeyaa riyakowentee-tzimi-kari eeroka. Eero pikantzi-matantzi, imateemi-kari eeroka paata. Aririka pipeyakotante, ari imateemi eeroka paata. ³⁸ Pipimanta-yitee, tema ari imateemi eeroka paata, rawijakae-teemiro eeroka okaatzi pipimantakiri. Eenitatsi-rika pantzi-motantakiri, ari imaperotee-teemi paata eeroka.”

³⁹ Ikanta roshiya-kaawenta-nakiniri Jesús, ikantziri: “¿Kantachama ikathata-wakaeyaa mawityaakiri? Tema tee riyotzi jempe ikini, ari iparyaki apitekiro-paeni omooki. ⁴⁰ Teera ñahaetzzi apaani iyoteetziri rawijiri yoteeriri. Rooma paata aririka riyotaa-peroe-takiri aritaki ikimitee-yaari yoteeriri paerani.

* 6:15 Kijakotan-taniri = cananeo = Owinteni-weri † 6:17 Iroka-paeni oweyaanta-paakawori ñaantsi, eenitatsi ojankinataka eejatzi janta vs 6.18.

⁴¹ Tema okimiwitakawo aririka otyaa-kitemi antawo incha-petoki pokiki, ¿kantachama pamineri itsipa tyaa-kita-chari eepichokiini rokiki? ⁴² ¿Kantachama pikanteri: ‘Pipoki nayimiro tyaa-kita-kimiri?’ Tema otyaaki-takimi eeroka antawo incha-petoki. Tema poshiyakari eeroka owapeyi-motan-taniri. Otzimatyee petawakyaawo eeroka paawaero antawo inchapetoki otzikaa-kimiri pokiki, paminee kameetha paanteeyaanariri tyaa-kiteen-chari eepichokiini.”

Ari iyoetzirori okithokitanaki-rika

(Mt. 7.15-20)

⁴³ “Apaani inchato jaankanata-tsiri oshooki, tee inheetziro okaariperote okithoki. Rooma inchato jampiya-shita-tsiri, tee okameethatzi okithoki. ⁴⁴ Otzimatyee aminakoteri kameetha-rika okaatzi rantayitziri, rootaki ayotantyaari kameetha-shireri irika. ¿Añiroma chochoki imiriteetziri okithokitan-tyaawo owaato kitochee? Tema tee. ¿Kantachama okithokitan-tyaawo otsipa chochoki-paeni roori? Tema eero. ⁴⁵ Arira ikimi-yitanaari kameetha-shireri ikenkishiryaa-piintawo kameethari, rootaki okameethatantari rantayitziri. Riima kaari-pero-shireri tee ikenkishiryaa-piintawo kameethari, rootaki okaariperotantari rantayitziri. Tema okaatzi ikenkishiryaa-yitari, rootaki inaaniyitakari eejatzi.”

Ikenkithata-koetziri apite owatzikirori ipanko

(Mt. 7.24-29)

⁴⁶ “¿Jitaka ikantee-tantanari: ‘Pinkathari, pinkathari?’ Teemaeta ranteena-wo okaatzi nokanta-yitziri. ⁴⁷ Tzimayitatsi mataneerori okaatzi nokanta-yitziri. Irika roshiya-naari: ⁴⁸ Tema roshiyari apaani atziri wetsika-tsiri ipanko, ikiya-shitakiro otzinkami okijo-pathatzira kepatsi, rowatzikakiro. Okanta opokaki antawo amaani, ookanta-paakawo pankotsi, tee eewokiro. Tema rowatzikae-takitziro kameetha okijo-pathatzira. ⁴⁹ Riima ikaatzi peyakotziri nokanta-yitziriri, kaari antaneeroni. Roshiyakari apaani atziri wetsika-witachari ipanko, teemaeta ikiyashi-perotziro inthomoeki. Okanta opokaki antawo amaani, ookanta-paakawo, tyaanaki. Tee inheeteero.”

7

Retsiyata-kota-kahaeri Jesús romperatani reewarite owayiri-paeni

(Mt. 8.5-13)

¹ Tema ithonka-nakiro Jesús ikenkithata-kaeri atziri-paeni, jatee nampitsiki Capernaum. ² Ikanta imantsiyataki retako-perotani romperatani reewarite owayiri-paeni wirakocha, rooteentsi ikamemi. ³ Ari ikemako-wenta-kiriri Jesús, rotyaantaki rantariperote Judá-paeni, ikaemiri Jesús, retsiyata-kota-kaeniriita romperatani. ⁴ Ikanta riyaa-shitakiri Jesús, ikantapaakiri: “Osheki okameethate pamita-koteri irika reewarite owayiri-paeni, ⁵ tema raakameethata-piintakina, rowetsika-kaantakina noyemijantaantsi-pankote.” ⁶ Ikanta Jesús royaata-nakiri pokashita-kiriri. Rootentsi raree-tyaani ipankoki, itonkiyotakari itsipa-minthari reewarite owayiri, riitaki itsipa rotyaan-takiri, ikantawakiri rirori: “Pinkathari, ikantakaan-tzimi neewarite, ikantzi: ‘Osheki nopinkathatakimi eeroka, eero omata pikyaa-wankotena, tema tekatsi kowaperotenani naaka.*’ ⁷ Rootaki kaari niyaata-shitan-tzimi noñeemi naaka. Apatziro nokoyiro piñaani pikanta-kaanta-wakiri nomperatani, aritaki retsiyata-kotee. ⁸ Eenitatsi omperatanari naaka, eenitatsi eejatzi owayiri-paeni nomperatari naaka. Aririka nokanteri: ‘Piyaate,’ aritaki riyaaatki. Aririka nokanteri itsipa: ‘Pipoki,’ aritaki ipokaki. Aririka nokanteri nomperatani: ‘Pantero iroka,’ aritaki rantakiro.” ⁹ Ari ipampoyaanakiri Jesús ikemakirira ikantaki reewarite owayiri. Ipithoka-shita-nakari ikaatzi oyaatakiriri, ikantziri: “Riitaki matakirori ikemijantzi irika, tema ikaatzira tzimatsiri nosheninka-paeni Israel-paeni tekira noñeeta apaani oshiyarini irika.” ¹⁰ Ikanta ipiyanaawo ipankoki jewari ikaatzi rotyaan-teetakiri, inaapaa-tziiri rompereetari etsiyata-kotee imantsiya-witaha.

Rowañahaeri Jesús eentsite kinankawo

¹¹ Ikanta riyaaatki Jesús nampitsiki iiteetziri Owaneenka-weni, itsipayitakari riyotaani. Osheki eejatzi atziri-paeni oyaatakiriri. ¹² Ikanta rareetzi-mataka nampitsiki, itonkiyota-kotantaka rahaetziri kaminkari ikiteeteri, apintzite otomi iroka tsinani kinankawo. Osheki atziri oyaatakirori iroka tsinani. ¹³ Ikanta inaawakirowa Jesús kinankawo tsinani, antawo retako-shireta-nakawo. Ikantziro: “Aritapaaki piraawaetaka.” ¹⁴ Ipokapaaki okaakiini, ipampita-paakiro rowantee-takariri kaminkari. Katziyee-yapaakani natakotziri. Ikantzi Jesús: “Ewankari, eeroka noñaanatzi, pipiriintee.” ¹⁵ Piriintanaa kamawiteen-chari ñaawaetanee. Rakathata-neeri Jesús roozatzi riniroki. ¹⁶ Antawo ithaawae-yanakini ikaatzi ñaakiriri. Ikanta iweshiryaa-wenta-nakari Tajorentsi, ikantee-yanakini: “Pokaki riiperori Kamantantani.” Ikanteeyini eejatzi: “Riitaki Tajorentsi kaminthaa-yiteeri.” ¹⁷ Ithonka ikemakoe-tanakiro rantakiri Jesús maawoeni ipsatsike Judá-paeni, eejatzi otsipaki nampitsi okaatzi ijeeka-nampi-yitziri janta.

Rotyaan-takiri Juan riyotaani

(Mt. 11.2-19)

¹⁸ Ikanta ikemaki Juan okaatzi awijeen-tsiri, ikamantakiri riyotaani-paeni. Ari riyoshiitaki apite riyotaani, ¹⁹ rotyaan-takiri rojampiteri Jesús, ikanteri: “¿Eerokama iiteetziri, ‘Pokatsini?’ Kaari-rika eeroka, ¿Eeni-tatsima itsipa noyaa-koteri?” ²⁰ Ikanta riyateeyanakini, inaapaakiri Jesús, ikantapaakiri: “Rotyaan-takina

‡ 6:44 chochoki imiriteetziri = uva; chochoki-paeni = higo * 7:6 Irika reewarite owayiri kaari Judá-paeni, itsipa-jatzi atziri irika. Tema paerani apaani Judá-paeni, tee ikyaa-wanko-ritzi kaari isheninkata.

Juan Omitsiryataan-taniri nojampitemi: ¿Eerokama iiteetzi 'Pokatsini?' Kaari-rika eeroka, ¿Eenitatsima itsipa noyaa-koteri?"²¹ Tema eekiro retsiyata-kota-kaayitatziri Jesús inashiyita-chari imantsiyanka, ikaatzi raahashireyitziri peyari, rokiryaa-kaayitee osheki mawityaakiri. ²² Roojatzi ikantan-tanakariri ikaatzi pokaentsiri: "Aririka pipiyane, pikaman-tapaeri Juan okaatzi piñaakiri eeroka nantakiri, okaatzi pikemakarini eejatzi. Tema naminakaa-yiteeri mawityaakiri, nanashita-kaayiteeri kijopookiri, netsiyata-kota-kaayiteeri pathaawaeta-tsiri, nokemakaa-yiteeri matayempiri, nañaakaa-yiteeri kaminkari, nokenkithata-koteeniri Kameethari Naantsi ashironkaenkari-paeni. ²³ Tema ari itajonka-wentee-teeri ikaate kaari kijoshire-wenteenani."

²⁴ Ikanta ipiyeeya-naani rotyaantani Juan, rojampita-nakiri Jesús ikaatzi piyowenta-kariri, ikenkithatokatzi Juan, ikantzi: "¿Iitaka piñaakiri chapinki ochempi-mashiki? ¿Riima piñaaki kimitawori jawooki opironka-tonkita-kaawo tampyaa?† ²⁵ ¿Piñaakirima rowaneenkata ikithaata? Tema tee. Tema ikaatzi owaneenkata-chari ikithaata, jeeke-wankotzi pinkathari. ²⁶ Tema rootaki piyaata-shitan-takariri piyoteeyakini Kamantantaniri irika. Tema imaperota-tziro rorori rawijanakiri itsipa Kamantantaniri-paeni. ²⁷ Tema riitaki rojankinata-koetakiri paerani, ikanteetaki: Pamine, aritaki notyaantaki etyaawoni ikamanta-kotemi, Riitaki wetsiki-mironi jempe pikinapaaki.

²⁸ Pikemi nokantzi naaka: Paerani osheki atziri tzmawiteen-chari, tekatsi awijirini Juan okaatzi riyotanakiri. Riima ikaate tsinampa-shireeta-tsini, ipinkathari-wenteeri Tajorentsi, aritaki rawijeeri Juan."²⁹ Ikaatzi kemakiriri ikantayitakiri Juan, ikantanakiri: "Nokoyi pomitsiryaaatena." Ari imatzita-nakawo ikoyi romitsiryaaeteeri ikaatzi shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki. Ari imonkaatzirori okaatzi inintakaan-takiri Tajorentsi. ³⁰ Riima Inashitantaniri-paeni eejatzi Yotaantaniri-paeni tee ishinetyaa romitsiryaa-yiteeri Juan, ari rapaatzirori okaatzi ikashiya-kaantziri Tajorentsi.

³¹ Ipoñaashita ikantzi Jesús: "¿Iitaka noshiya-kaanteriri irika-paeni atziri? ³² Nokimita-kaanteri owashaantawae-rintzi eentsi kaankii-rentsi aririka roshiya-kaawaetyaa ikaatzi reentsiteeyini, ikantawakahae-yaani: 'Jame ashowite omampaan-tyaari.' Tee ikoyi. Ikantawita: 'Jame omampaeya owashiretanyaaari.' Tee ikoyi. ³³ Aritaki pikantee-yakani eeroka-paeni. Piñaawitakiri Juan itizitapaakawo owanawontsi, tee imiritziro shinchaari, pikantee-yakirini: 'Raahashireta-tziiri peyari, rootaki itziwaetantari.'‡ ³⁴ Ikanta ipokaki Itomi Atziri, tee itziwityaawo rorori owanawontsi, imiritziro shinchaari. Ikantee-takiri: 'Kaari-perori irika, niyawae-rintzi, shinki-tzinkari, raapatziyari shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki, raapatziyari eejatzi kaari-pero-shireri.' ³⁵ Tekatsi oetyaa ikantee-takiriri, tema aririka iñahaeteero okaate awijatsini paata, ari riyoteeri omaperotatya riyota-nitzi."§

Rareetari Jesús Inashitantaniri iitachari Simón

³⁶ Ikanta apaani Inashitantaniri raanakiri Jesús rowakae-yaari. Areetee-yakani ipankoki, jeekapaaki Jesús rowapiinteeta. ³⁷ Okanta apaani kaari-pero-shireri tsinani nampitawori janta, okemako-wentakiri Jesús areetaka ipankoki Inashitantaniri rowaeyaani, jataki roori aakotanaki kajankari owantawo onaki rowetsikae-tziro mapinaki.* ³⁸ Okatziyi-mota-paakari iitzi Jesús, irayi-mota-paakari. Okanta othaatanaka oyaaki okiki ashetapaakiri iitzi, oshetan-tanaari oeshi. Okanta onintaneeri iitzi, ojeetan-tanakari kajankari. ³⁹ Ikanta iñaakiri Inashitantaniri amakiriri Jesús, ikanta-shiretanaki: "Kyaari-pero-rikami Ikamantanta-nirite irika, ari riyotakiro mi jempe okantawaeta iroka tsinani antakiriri, tema kaari-pero-shireri roori." ⁴⁰ Ipoñaashita ikantanakiri Jesús irika Inashitantaniri: "Simón, eenitatsi nokoyiri nokantemiri." Ikantzi rorori: "Ajantyya pikantenawo yotaantaniri." ⁴¹ Ikantzi Jesús: "Eenitatsi atziri pinatziriri itsipa apite atziri. Apaani ipina-perotaki osheki koriki, riima itsipa ipinatakiri eepichokiini.† ⁴² Okanta paata, tee imateeri irika apite atziri roepiyeeri koriki, ipeyaakoe-teeri rireewitani apitekiro-paeni. Ajantyya pikantena, ¿Itzimikama etako-perotan-tachani?" ⁴³ Ikantzi Simón: "Riitakira etako-perotan-tacha atziri ojeekaki-peroe-takiri rireewitani." Ikantzi Jesús: "Pimatakiro eeroka pikantakiri." ⁴⁴ Raminakiro Jesús ojeekaki tsinani, ikantzi Simón: "¿Piñaakiro antakiri iroka tsinani? Tema nokyya-wanko-witakimi eeroka, teemaeta pipana nijaa nokewa-paakyyari noetziki. Rooma iroka tsinani, okewan-takinawo oyaaki shitowaneentsiri okiki, opoñaashita oshetan-takinawo oeshi. ⁴⁵ Tee pitho-woota-wakina tee powethata-wakina eeroka, rooma iroka tsinani osheki onintakina noetziki. ⁴⁶ Tee pijee-patzii-totan-tanari eeroka yeenkantsi pipinkathatena, rooma iroka tsinani, ojeetan-takinawo kajankari noetziki. ⁴⁷ Osheki okaaripero-shirewitaka iroka tsinani, ipeyakoe-teemiro okantakaawo osheki etakotantaka. Riima ikaatzi ipeyakoe-tziri eepichokiini, eepichokiini retakotanta." ⁴⁸ Opoñaashita ikantanakiro tsinani: "Ipeyakoe-teemiro okaatzi pikaaripero-shire-witaka." ⁴⁹ Ikantee-yanakini ikaatzi itsipatee-yarini: "¿Iitayyakama irika imatantawori kaari-perori ipeyakotanero?" ⁵⁰ Eekiro ikantana-kitziro Jesús iroka tsinani: "Piyaatee kameetha, rootaki pawijako-shiretan-taari pawentaana."

8

Tsinani amitako-yitakiriri Jesús

† 7:24 kimitawori jawooki opironka-tonkita-kaawo tampyaa = atziri shipeta-shireri ‡ 7:33 owanawontsi = pan; shinchaari = vino § 7:35 okaate awijatsini = okaate tziimaanyitatsini * 7:37 mapinaki = alabastro † 7:41 ipinatakiri osheki koriki = 500 denario; ipinatakiri eepichokiini = 50 denario

¹ Ikanta itsipayitakari Jesús 12 riyotaani, ithonkakiro maawoeni nampitsi ikenkithataki jempe ikanta-kota Tajorentsi ipinkathari-wentantee. ² Ari ikaatakiro tsinani-paeni okaatzi retsiyata-kota-kahaeri raahashirewitari peyari, okaatzi mantsiya-yiwita-chari eejatzi. Iroka okaatzi oyaatakiriri: María, iteetziri Pankothanthaari-jato, raahashirewitari ikaatzi 7 peyari, ³ kaakitapaaki roori Juana iina Chuzo romperatani Herodes, kaakitapaaki Susana. Eeenitatsi eejatzi otsipa-paeni tsinani okaatzi papiinta-kiriri koriki Jesús.

Roshiya-kaawentziri Jesús pankiwa-ryaantzi
(Mt. 13.1-15,18-23; Mr. 4.1-20)

⁴ Ikanta ipiyowenta-paakari Jesús osheki atziri. Riitaki poñaayiteen-chari otsipaki-paeni nampitsi ikoyi iñeeri. Roshiya-kaawenta-tziiniri okaatzi riyotaa-yitziriri, ikantziri: ⁵ “Eenitatsi pankiwa-rintzi jatatsiri ipankiwaete. Ikanta rooka-kitakiro iwankiri, eenitatsi ookakita-paenchari awotsiki, ithonka raatzika-kitee-takiro. Ikanta ipokaeayakini tsimereriki, rowapaakawo. ⁶ Eenitatsi otsipa ookakita-paenchari omapi-pookitzira kepatsi. Okanta oshooka-witanaka, intsipaete ojampishitanaki, tema tee irenka-pathata kepatsi. ⁷ Eenitatsi otsipa ookakita-paenchari kitochee-mashiki. Otsipataanakawo kitochee-mashi oshooka-witanaka. Okanta awijanakiro kitochee oshookanaki, kamanaki pankirentsi. ⁸ Rooma otsipa ookakita-paenchari okameetha-pathatzira kepatsi, kameetha oshooka-paaki, kithokitanaki. Tema eenitatsi shookapaen-tsiri kameetha.” Ikanta ikaatakiro ikenkithataki, ari icheraanaki ikantanaki: “Okowa-perotatyaa iroka, otzimatyee pikemijantee-yawakini maawoeni.”*

⁹ Ari rojampita-nakiri riyotaani-paeni, ikantziri: “¿Oetaka oshiyakaa-wenta-chari okaatzi piyotaan-takiri?” ¹⁰ Ikantzi Jesús: “Ishinete-takimiro eeroka piyotakoteero jempe okanta-kotaka ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Riima itsipa-paeni, eero nokaman-tziri, apatziro noshiya-kaawenteniri. Ari raminawitee-yaani, eero iñiimaetawo. Ari ikemawitee-yakyaawoni, eero ikematha-tzimaetawo.

¹¹ Iroka okanta-kota noshiya-kaawentakiri: Iroka okithoki ipankitee-takiri, rootaki oshiyakaa-wentacha iñani Tajorentsi. ¹² Okaatzi ookakita-paenchari awotsiki, oshiyakaa-wentari kemawitawori ñaantsi, ipokapaaki Kamaari imaejanta-kaapaakiri, tee ikemijantzi, eero rawijako-shiretee. ¹³ Ari okimita ookakita-paenchari omapi-pookitzira, oshiyakaa-wentari kemawitawori ñaantsi, intsipaete ikemijantaw-itawaka. Tee riyotako-perota-wakiro ñaantsi, rooka-nakiro ikemijantzi. Tee ramawetziro rantakae-takirira kaari-perori, tema ikimitakawo pankirentsi tee otzima-perotzi oparetha. ¹⁴ Ari okimita ookakita-paenchari okitochee-mashitzira, oshiyakaa-wentari kemawitawori ñaantsi. Okantakaan-tziro okantzimo-shire-waetari, ikenkishiryaa-waeta rashaahantyyaa, iñaamawaetawo ithaamenta-waetyaa. Tema awijanakiro ñaantsi ikemawitakari, roshiyakawo pankirentsi kaari kithokita-tsin. ¹⁵ Rooma okithoki ookakita-paenchari okameetha-pathatzira kepatsi, oshiyakaa-wentari kemijanta-neerori ñaantsi, kameetha-shiretane, amawewaetane, roshiyakotakawo pankirentsi kameetha shookanaki, osheki okithokitanaki.”

Okoñaata-koyitee omanako-yiwiteen-chari
(Mr. 4.21-25)

¹⁶ “Akoyi-rika onthoteri ootamentotsi, tee atapata-kotziri. Tee owakotziri otapinaki. Tema owakotziri jenoki ikoñeetyaakotantyyaari ikaatzi kyahaa-tsiri.† ¹⁷ Ari okimityaari eejatzi, otzimatyee okoñaata-koyitee omanako-yiwiteen-chari, ooñaawonteero kaari ikematha-witeeta paerani. ¹⁸ Paamawentyaawo okaatzi pikemakiri. Jempe-rika itzimi otzimi-motakiri, ari otzimimo-peroteeri osheki. Riima kaari otzimi-motzi, imaperoe-teeri raapithe-teeri okaatzi tzimimo-witariri.”‡

Riniro Jesús eejatzi rirentzi-paeni
(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹ Okanta opoka-shitakiri riniro Jesús otsipatakari rirentzi-paeni oñeeri. Teemaeta omatziro oñeeri rotzikakiro atziri piyowenta-kariri. ²⁰ Ari ikamantee-takiri, ikantee-tziri: “Ari opoki piniro otsipatakari pirentzi-paeni, okoyi oñeemi.” ²¹ Ikantanaki rirori: “Ikaatzi kemaerori iñani Tajorentsi, rantaneero eejatzi okaatzi ikowakaeriri, riitaki nirentzitari, rootaki nonirontari.”

Romaeri Jesús tampyaa
(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²² Ari rotetanaka Jesús pitsitsiki itsipata-naari riyotaani-paeni, ikantaneeri: “Jame amontyaha intat-sikironta.” Jateeyakini. ²³ Ikanta imontyaa-koteeyani, maanaki Jesús. Ari itampyaata-kotaki niyankyaaniki inkaari, antawo otamakaanaki, kita-tapaaka nijaa pitsitsiki, rooteentsi itsitsiya-koteeyini. ²⁴ Riyaata-shitee-tanakiri Jesús, rowakiryahae-tapaakiri, ikantee-tziri: “¡Yotaanari! ¡Yotaanari! ¡Atsiitsiya-kotayee!” Piriintanaka Jesús, iñaanata-nakiro tampyaa, ikantziro: “¡Aritapaaki pitampyaataki!” Ikantziro otamakaatzi inkaari: “¡Pimaeryaate!” Awijanaki tampyaa, maeryaatane inkaari. ²⁵ Ikantziri riyotaani-paeni: “¿Jempema okinakika pawentaani?” Tema ipampoyee-yanakirini riyotaani, antawo ithaawan-tanakari, ikanta-wakahaeyani: “¿Iitayakama irika romoeryaan-tawori tampyaa, eejatzi inkaari?”

Gadara-jatzi raahashiretziri peyari
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

* 8:8 shookapaen-tsiri kameetha = okaatzi 100 okithoki † 8:16 otapinaki = otapinaki amaamento, ojenoki-neenta-yitatzii
imaantari-paeni oshiyawomi okaatzi ojenoki-yitzi menkontsi-tapi ‡ 8:18 Okaatzi kenkithata-kota-chari jaka, iroka okanta-kota: “Eepichokiinri-rika pikemijanta-wakiro nokanta-kimiri, eepichokiini piyoteero. Rooma pikemijanta-perotawaki-rika, osheki piyotawakiri, eekiro niyotakaa-perota-nakityeemiro.”

²⁶ Ikanta imontyaakawo Jesús intatsikiro inkaari Tepokiweni, areetee-yakani nampitsiki Gadara. [§]
²⁷ Roo raata-kowita-paaka, ishiya-shita-wakari raahashiretziri peyari. Paeranitaki raahashiretee-tziri, tee ikithaateeyaa, tee rameteeyaa ijeekae pankotsiki, ashi royiyo ijeekawaetzi kitataa-rewo-mashiki.
²⁸ Ikanta inaawakiri Jesús, rotziwerowa-shita-wakari. Ishintsitanakiro ikaemanaki, ikantzi: "¡Jesús! ¡Tomi Tajorentsi-perori! ¿Jempema pikantenaka? ¡Tee nokoyi powashironkaena!" ²⁹ (Tema ikijathata-wakitziiri Jesús irika peyari rookaneeri irika atziri. Paeranitaki ijeeka-shiretan-takari. Osheki roojotan-waiteetari eshirotha, ithatyaayitziro. Ishiya-shiya-waeta ochempi-mashiki ikantakaari peyari.) ³⁰ Ikanta rojampitanakiri: "¿Jempema piitaka?" Ikanteeyini peyari: "Noeta 'Oshekyaanzi.'" Tema osheki peyari ijeeka-shiretan-takariri irika atziri. ³¹ Eekiro ikantana-kitzii peyari: "Tee nokoyi pithonkae-yinani." ³² Ari ipiyotaka tyonkaarikiini osheki chaancho ishimokawaeteeyini. Ikanteeyini peyari: "Potyaantena chaanchoki." Ikantzi Jesús: "Pimatero." ³³ Jatanaki peyari-paeni chaanchoki, raahashireta-paakiri, rootaki ishiyan-tanakari impeetaki, japokae-yapaakani maawoeni inkaariki, thonkaka ipiinkaki.
³⁴ Ikanta inaakiro aminakowentziriir chaancho-paeni okaatzi awijeen-tsiri, shiyeeya-nakani, ikamantanta-paaki nampitsiki, ikamanta-nakiri eejatzi ikaatzi jeekayita-tziri rowaneki. ³⁵ Ari ipokaeya-nakini atziri raminiro okaatzi awijeen-tsiri. Ikanta rareetee-yapaakani ijeekaki Jesús, inaapaa-tziiri raahashirewitari peyari ijeekaki itzipatakari Jesús, ikithaataka, kameetha ikantanaa. Ari ithaawae-yanakini. ³⁶ Tema ikaatzi naakirori awijeen-tsiri, ikamanta-wakiri ikaatzi pokayiteen-tsiri, ikantzi: "Riitaki irika etsiyata-kota-kahaeriri raahashirewitari peyari." ³⁷ Ikanta nampiyitawori ipatsiteki Gadara-jatzi, osheki ipankinawentee-yakarini Jesús, ikantzi: "Piyaatee, tee nokoyi pijeeki-motena." Rootaki ikantan-tariri, tema antawo ithaawan-tanakari. Ari rotetanaa Jesús pitotsiki, piyanaka. ³⁸ Ipankinawenta-witawaari retsiyata-kota-kahaeri, ikantzi: "Nokoyi noyaata-nakimi." Rakanakiri Jesús, ikantzi: ³⁹ "Eero poyaatana, piyaatee pinampiki pikamantantee, pikantapae: 'Rowawijaa-kotaana Tajorentsi.'" Imatakiri irika atziri, jatee inampiki, ikamanta-paeri maawoeni atziri, ikantapaeri: "Rowawijaa-kotaana Jesús."

Rishinto Jairo eejatzi tsinani pampitzitakiriri ithaari Jesús

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰ Ikanta ipiyaa Jesús, osheki ithaamentakari atziri ipiyowenta-waari, tema riitaki royaako-yitakiri.
⁴¹ Eenitatsi apaani atziri iita Jairo, riitaki jewatakaan-tatsiri kemijantantsipankoki. Inaapaakiri Jesús, rotziwerowa-shita-paakari, ikantapaakiri: "Pinkathari, nokoyi piyaate nopankoki." ⁴² Tema okami-matatzii rapintote rishinto. Tema okaatki roori 12 ojarentsite. Royaata-nakiri Jesús pokashita-kiriri. Ikanta royaatzirira atziri-paeni irika Jesús, ratsinaki-matakiri.

⁴³ Okanta apaani tsinani ojokaawaeta-chari iri, okaata-kotaki 12 ojarentsi omantsiya-waetaki, tekatsi-maeta materoni raawintero. Tema thonka-kotaka orikite aawinta-kaanta-witaka. ⁴⁴ Okina-shita-paakiri itaapiiki Jesús, opampitzitakiri eepichikiini opatzikakiki ithaari. Apathakirotananaa etsiyata-kotanaki ojokaawaetaha iri. ⁴⁵ Ikanta rojampitan-tanaki Jesús, ikantzi: "¿Iitaka pampitakinari?" Tekatsi kamanta-tsinani iita pampitzitakiriri. Ari inaawaetanaki Pedro itzipatakari ikaateeyini, ikantzi: "Yotaaniri, tema piñaakiri ratsinaki-matakimi osheki atziri." ⁴⁶ Eekiro ishintsita-nakitzi Jesús ikantzi: "Iitaka pampitakinari. Tema nokemawakiro noshintsinka eenitatsi etsiyata-kotakaa-shitakari." ⁴⁷ Okanta oñaakiro iroka tsinani tee omana-kota okaatzi antakiri, ompetawaetanaka, opoka-shita-paakiri Jesús, otziwerowa-shita-paakari, maawoeni ikemaetakiro okamanta-kota, ikemaetakiro jempe okanta omapoka-shitanaka etsiyata-kotaneer ojokaawaetziro iri. ⁴⁸ Ikantanakiro rirori: "Tsinani, rootaki etsiyatakotakahaemiri pawentaana. Kantacha piyaatee, pikimoshiretanee."

⁴⁹ Tekira ithonkirootami Jesús inaantziro tsinani, areetapaaka poñeenchari ipankoki jewari, ikan-tapaakiri: "Kamakira pishinto, aritapaaki poñaashirenkakiri yotaantaniri." ⁵⁰ Ikanta ikemakiri Jesús areetapaen-chari, ikantanakiri rirori: "Eero pithaawa-shiwaeta. Pawenteena, aritaki etsiyata-kotee." ⁵¹ Ikanta rareetee-yapaakani pankotsiki, tekatsi ishinete ikyapaaki, apatziro Pedro, Jacobo, Juan, ashitawori rishinto eejatzi iniro. ⁵² Osheki iraaokotee-yawoni kamaentsiri. Ikantapaaki Jesús: "Eero pirahaeyani, tee okami, omakoryaatzii." ⁵³ Itheenka-shiryawitee-takari Jesús, tema omaperotatya inahaetakiro okamaki eentsi. ⁵⁴ Ikanta roteya-wakota-paakiro Jesús, ishintsitanaki inaananakiro, ikantziro: "¡Eentsi, pipiriinte!" ⁵⁵ Piyashire-tapaaka eentsi, piriintanaa. Ari ikantzi Jesús: "Pipiro owanawo." ⁵⁶ Ari ipampoyaanakiri Jesús irika ashitawori eentsi. Eekiro ikantana-kitzii Jesús: "Tee nokoyi pikamantantero okaatzi piñaakiri."

9

Rotyaan-teetziri 12 Yotaa-rewo

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

¹ Ikanta ipiyotakiri Jesús 12 riyotaani ipakiri ishintsinka. Imatanakiro rirori retsiyata-kota-kaayitziiri raahashireyitziiri peyari eejatzi mantsiya-rentsi-paeni. ² Rotyaan-takiri ikamantantero jempe okanta-kota ipinkathari-wentantee Tajorentsi, retsiyata-kota-kaayiteeri mantsiyata-tsiri. ³ Ikantayitakiri: "Eero paayitanaki oetarika, eero paanaki pikotzi, pithaate, powanawo, piyorikite, eero paanaki eejatzi otsipa pithaari. ⁴ Aririka pareetakayaa pankotsiki, ari pima-piintatyeer roojatzi pawijan-takyaari. ⁵ Eerorika raakameethee-tzimi janta, pawija-pithateri, potekaneero pipatsite piitziiki, rootaki riyotan-teetyaari tee ikemijantzi."* ⁶ Ikanta riyaaete-yakini riyotaani, ithonka ikamantanakiro nampitsiki Kameethari Naantsi, osheki mantsiyari retsiyata-kota-kaayitaki.

Ikamantakari Juan omitsiryaatan-taniri
(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷Ikanta pinkathari Herodes ikema-kotakiri Jesús okaatzi rantayitakiri, okantzimo-shireta-nakari, tema eenitatsi kantatsiri: “Añahaera Juan Omitsiryaatan-taniri.” ⁸Itsipa kantatsiri: “Elías irika.” Ikanteetzi eejatzi: “Amaa riitaki piriintaacha itsipa Kamantantaniri jeekitchari paerani.” ⁹Roojatzi ikantan-tanakari Herodes: “Tema nothatyaa-kaantakiri Juan. ¿Jempema itzimi nokemako-tziri nimaeka?” Osheki ikowawitaka iñeerimi Jesús.

Rowaeyani 5000 shirampari
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-34; Jn. 6.1-14)

¹⁰Ikanta ipiyayitaahta Otyaantaa-rewo, ikamanta-paeri Jesús okaatzi rantayitakiri. Ikanta ipiyota-waeri maawoeni, raanakiri nampitsiki iiteetziro Shima-pankoni. ¹¹Roo kanteencha riyotee-yakini atziri jempe ikinaki, royaata-nakiri. Raawakiri Jesús kameetha irika-paeni, ikamantakiri jempe okanta-kota ipinkathari-wentantee Tajorensi, retsiyata-kota-kaayitakiri mantsiya-yitatsiri. ¹²Tema tsireniityaanaki, ipokapaaki riyotaani ikaatzi 12, ikantapaakiri: “Potyaan-teeri atziri-paeni nampitsiki, ramini jempe imayi, jempe royaa eejatzi, aamaa-shityaa eenitatsi-rika owaantsiki. Tema ajeekatzi ochempi-mashiki.” ¹³Ari ikantzi Jesús: “Pipiri eeroka royaari.” Ari ikanteeyini: “Tekatsi nopiri, apatziro ikaatzi apite shima eejatzi okaatzi 5 atantari. ¿Pikoyima niyaate namananta-kiteniri royaari maawoeni atziri?” ¹⁴Aamaaka ikaateeyini 5000 shirampari piyoteen-chari. Opoñaashita Jesús ikantziri riyotaani: “Pipiyoyiteri ikaate 50 atziri poejeekayiteri, ari pikimita-kiriri maawoeni.” ¹⁵Ari ikantakiro, roejeekakiri maawoeni atziri. ¹⁶Ikanta raakiri Jesús irika shima eejatzi atantari, aminanaki inkiteki, ramanakotakawo. Itzimpetowakiro, ipayitakiri riyotaani, rowawijaa-kiniri rirori atziri-paeni piyoteen-chari. ¹⁷Tema maawoeni rowaeyakani, kemaeyapaakani. Rowiiteero okaatzi tzimahaanta-neentsiri, roteyiteero okaatzi 12 kantziri jaapaachari.

Riyotaki Pedro: Jeepatzii-totaa-rewo irika Jesús
(Mt. 16.13-20; Mr. 8.27-30)

¹⁸Ikanta ijeeki Jesús ramaneeyani itsipitari riyotaani. Ari rojampita-kiriri ikantziri: “¿Litaka ikenkishiryaa-kotanari atziri-paeni?” ¹⁹Akaeyanakini riyotaani, ikantzi: “Eenitatsi atziri kantatsiri, Juan Omitsiryaatan-taniri eeroka. Ikantzi itsipa Elías eeroka. Eenitatsi kantayita-tsiri eejatzi, riitaki etawori Kamantantaniri añahaatsiri” ²⁰Opoñaashita ikantzi Jesús: “¿Jempema pikanteeyini eeroka?” Ari rakanaki Pedro, ikantzi: “Eerokataki Jeepatzii-totaa-rewo poñaachari Tajorensiki.” ²¹Ari ikantanakiri Jesús: “Eerowa pikamanta-kotana.”

Ikenkithata-kotziro Jesús rowamaeteri
(Mt. 16.21-28; Mr. 8.31-9.1)

²²Eekiro ikantana-kitzi: {Mr 8.31 “Antawo ikemaatsita-kaena Antaripero-paeni, reewari-paeni Omperatjorensitaa-rewo, eejatzi Yotaantaniri-paeni, aritaki rowamaa-kaantakina. Roo mawatapaen-tsini kitejeri, añahaana.”}

²³Ari ikantanakiri maawoeni: {Mr 8.34 “Eenitatsi-rika kowatsiri itsipatena, rookaero ikowashi-yitari rantero, okantawityaa ikentakoe-teri,} itsipata-piintena kitejeriki. ²⁴{Mr 8.35 Tema ikaatzi etakowaeta-chari rantayitziro ikowayitzi rirori, ari ipeya-shiteeyaa. Riima ikaatzi atsipewentawori rantaneero nokoyiri naaka} rootaki ikamawentan-tanari, aritaki rawijako-shiretee. ²⁵{Mt 16.26/Mr 8.36 Aminaashi-waeta otzimi-motantzi owaahawontsi jaka kepatsiki, aritaki opewayakaa-shitan-teeyaa.} ²⁶{Mr 8.38 Tema ikaatzi pashiwentakakinari naaka eejatzi okaatzi nokenkithata-koyitakiri, ari imatapari eejatzi Itomi Atziri ipashiwen-takaapaeyari paata aririka ipiye ramaero} rowaneenkawo, rashi Ashitariri, {Mr 8.38 eejatzi rashi ronampiripari tajorensitaa-tsiri.”} ²⁷Ari ikantanakiri eejatzi Jesús: {Mt 16.28 “Omaperotatyaa, eenitatsi pikaatziri jaka, tekira pikamiita aritaki} piñaakiro jempe ikantyyaa Tajorensi ipinkathari-wentante.”

Ishipakiri-motziri Jesús riyotaani
(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸Okanta awijaki 8 kitejeri, tonkaanaki Jesús ochempiki ramanyaa, ari itsipata-nakari Pedro, Jacobo eejatzi Juan. ²⁹Ikanta ramanaha, ari ipaashini-pootanaki Jesús, kitamaanikitanaki ithaari oshipakiryaa. ³⁰Iñeetatzii apite katziya-paenchari itsipata-paakari Jesús, Moisés irika itsipatakari Elías. ³¹Otapotakari rowaneenkawo jempe ikatziyee-yapaakani, ari ikenkitha-kotee-yironi jempe ikanteeteri Jesús rowama-haeteri Aapatziyaweniki. ³²Tema ayimata-kirira Pedro iwochokini eejatzi ikimitakiri ikaatzi itsipatakari. Okanta awiji-mota-nakiri iwochoki, iñaatziro rowaneenkawo Jesús itsipata-karira apite koñaata-paentsiri. ³³Roo ipiyi-matanaka apitera tsipata-paentariri Jesús, ikantzi Pedro: “Yotaanari! {Mt 17.4 Omaperotatyaa okameethatzi pamakina jaka. Kameetha nowetsikimi mawa panko-tsisheta: Apaani pashi eeroka, apaani rashi Moisés, rashi apaani Elías.”} Iñaawaeta-shitanaka Pedro, tee riyotzi oeta ikantziri. ³⁴Iñaawae-mintheetzi Pedro, opamanka-paakiri menkori, antawo ithaawanaki. ³⁵{Mt 17.5 Ikematzi iñaawaeteetanaki menkoriki, ikanteetzi: “Notyomi irika} niyoshiitakiri. Pikemijanteeri.” ³⁶Okaatapaakira ñaantsi

iñaawaatee-takiri, iñeetazii apaniroeni ijeekanee Jesús ikatziya. Teera ikamantantzi-tyaawo riyotaani jempe ikanta iñaakiri, romanakotakiro.

Retsiyata-kota-kaeri Jesús eentsi raahashiretziri peyari
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷ Okanta okitejetamane, oerinkae-yaani Jesús ipoñahaawo tonkaariki ochempiki, osheki pokapaent-siri itonkitya-waeyaari. ³⁸ Ari rojatekaka apaani atziri, ishintanakiro kaemanaki ikantzi: “¡Yotaantani, nokoyi paminari napintzite notyomi!” ³⁹ Raahashireta-tziiri peyari, osheki ikaemakaa-waetziri, ishimore-paanteta-kaeri ikamana-waetzi, rompoja-kaawaetari, tee rookaneentziri eepichokiini. ⁴⁰ Nokanta-witakari piyotaani retsiyata-kota-kaenari, tee imatziri.” ⁴¹ {Mr 9.19 Rakanaki Jesús ikantanaki: “Tee pikemijantee-yanitzi eeroka,} pikinashi-waetaka. {Mr 9.19 ¡Jempema okaate nojeeki-mota-neemi, noñeero namaweyitemi? Pamakiri jaka pitomi.”} ⁴² Ikanta ramaeta-paakiri eentsi, ishinki-wenta-kaanakari peyari, ryaanaki jaawiki, antawo rompeta-waetanaka. Ikanta Jesús ikijathatakiri peyari, etsiyata-kotanee eentsi, raaneeri ashitariri. ⁴³ Tema ipampoyeyanakirini atziri iñaakiro ishintsinka Tajorentsi.

Rapiiteero Jesús ikamanta-kota ikami-motante
(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Ikanta rapiitakiro Jesús ikantziri riyotaani: ⁴⁴ “Powakempityaawo eeroka iroka ñaantsi, okowa-perotatya. Rooeentsi raakaan-teeteri Itomi Atziri” ⁴⁵ Roo kanteencha tee ikemathatee-yironi okaatzi ikantawitariri, tema romana-pithe-tatziiri eero ikemathatantawo. Rootakira ithaawan-teeyarini tekatsi ojampiterini oeta ikenkithata-kotziri.

Jempe itzimi riiperota-tsini
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶ Ikanta riyotaani Jesús ikanta-wakaa-wentakawo iitarika riiperota-tsini. ⁴⁷ Roo kanteencha riyotaki Jesús oeta ikenkishiryaari riyotaani-paeni. Raaki apaani eentsi, rojeekakiri jempe ijeekaeyini. ⁴⁸ Opoñaashita ikantzi: {Mt 18.5 “Ikaatzi aakameethateeriri oshiyakariri eentsi rawentaana, naaka raakameethataki.} {Mr 9.37 Ari okimitari eejatzi, aririka paakameethatakina naaka, oshiyawaetakawo riitaki paakameethatane otyaanta-kinari jaka.} Ikaatzi kaari riiperota-tsini nimaeka jaka, riitaki riiperotaa-tsini paata.”

Ari atsipatari kaari kijaneenteeni
(Mt. 9.38-40)

⁴⁹ {Mr 9.38 Opoñaashita ikantanaki Juan: “Yotaanari, noñaaki chapinki apaani atziri paerirori piwaero, retsiyata-kota-kaakiri raahashiretziri peyari. Teera añeeri atsipatyaari jaka, nooka-kaakiri.”} ⁵⁰ Ikantanaki Jesús: “Eero pooka-kaerimi, {Mr 9.40 tema ari atsipatari kaari kijaneenteeni.”} ‡

Ikijathate-tziri Jacobo eejatzi Juan

⁵¹ Aritaki monkaatzi-mata-paaka roenokan-teeyaari Jesús, tonta-shiretanaki riyate Aapatziyaweniki. ⁵² Rotyaantaki aminaantakiterini janta Oshitekii-toniki. ⁵³ Roo kanteencha tee ikowaeyini Oshitekii-toni-jatzi ikini-moteri, tema riyoteeyini riyaatatye Aapatziyaweniki. ⁵⁴ Ikanta Jacobo eejatzi Juan, ikantanakiri Jesús: “Pinkathari, jame akaemakaante ookatha-rentsi opoñaakyaa inkiteki, ikimitakiro paerani Elías, ithonkyaa itayaa irika-paeni.” § ⁵⁵ Ari ipithoka-shita-nakari Jesús, ikijathata-nakiri, ikantziri: “Tema tee pikameetha-shirete eeroka. ⁵⁶ Teera rootaki ipokantyaari Itomi Atziri jaka ipeyashi-waeteeyaa atziri, tema otzimatyee rowawijaa-koyiteeri.” Roojatzi ikinanta-nakari otsipaki nampitsi.*

Kowawita-chari royaaterimi Jesús
(Mt. 8.18-22)

⁵⁷ Ikanta rawijanakira Jesús, ikantawitee-tawaari awotsiki: {Mt 8.19 “Yotaanari, nokoyi noyaata-nakimi jempe pikinayite eeroka.”} ⁵⁸ {Mt 8.20 Rakanaki Jesús, ikantziri: “Eenitatsira imoo kowincha imaanta-piintari, eejatzi ikimita tsumereri-paeni eenitatsi imayimento. Riima irika Itomi Atziri tee otzimi ipanko imaanta-piintyaari rirori.”} ⁵⁹ Opoñaashita ikantawita-nakari Jesús itsipa: “Poyaatena eeroka.” Ikantzi rirori: “Pinkathari, {Mt 8.21 nokowawitaka naaka noyaata-nakimi, eeromaeta nimaeka, nokowatzii noñeero nokitata-neeri ashitanari, aripaete noyaatemi.”} ⁶⁰ Ikantanakiri Jesús: {Mt 8.22 “Tema ikaatzi kamashireta-tsiri, aritaki ikitateeri rirori kaminkari-paeni.} Otzimatyee pikenkithata-koteero eeroka jempe okanta-kota ipinkathari-wentantee Tajorentsi.” ⁶¹ Ari ikantawanakana itsipa: “Pinkathari, nokoyi naaka noyaatemi, roo kanteencha pishinetenanowethata-panaatyaari nosheninka nonampiki.” ⁶² Rakanaki Jesús, ikantziri: “Apatziro okanta pamina-piintziro pikiya-shitziro piwankiri, tekatsi paminayitane otsipa. Ari ikimitari kaari ookaeroni ranta-piintayitzi, teera iñeero okameethatzimoperoteri ipinkathari-wenteeri Tajorentsi.”

10

Rotyaan-teetakiri ikaatzi 70

‡ 9:50 atsipatari kaari kijaneenteeni: inashiyita ñaantsi-paeni § 9:54 ookatha-rentsi = paamari * 9:56 Eeniyyatzi jankina-rentsi jempe tee iñeetziro etanakawori iroka ñaantsi jaka. inashiyita ñaantsi-paeni

¹Okanta okaatapaaki iroka-paeni, ari raminaki Jesús itsipa rotyaanteri ikaatzi 70, apite-paeni rotyaan-takiri, reewateri nampitsiki jempe ikinayitanaki rirori. ²Ikantakiri: {Mt 9.37-38 “Roshiyakawo irika-paeni atziri ojampaen-katzi pankirentsi, roo kanteencha tee itzima-perotzi atziri owiiteeroni. Pamaneeri eeroka-paeni Awinkatharite, rotyaan-teeta osheki jatashiterini atziri-paeni, tema eenitatsi osheki kemijantaatsini.} ³Piyaateeyini eeroka, naakataki otyaanzimiri, {Mt 10.16 pikimitakari rotyaan-teetziri ipireetari jempe ipiyota katsimari owantaniri.}* ⁴Eero paanaki piyorikite, powanawo, paakontata-shityaa. Eero piwethari piñaanakiri awotsiki pojamanitzi-kari. ⁵Aririka pareetakayaa pankotsiki, piwetha-paakyaari jeekatsiri. Pikanta-paakiri: ‘Okantashitzimaetyaa pijeeka-waete kameetha pipankoki.’ ⁶Eenitatsi-rika aakameethata-wakimini, aritaki ijeekae kameetha. Rooma eerorika raakameethatzimi, aminaa-shita piwetha-witapaakari. ⁷Ari pimaa-piintatye pankotsiki jempe pareetaka, eero pamina-minatzi otsipa pankotsi. Ari poyari, piraayitero ipaetemiri. Tema {1Ti 5.18 otzimatyee ipineeteri antawaeta-tsiri. ⁸Aririka raakameethateetemi nampitsiki jempe pareetakayaa, poyaaowo okaate ipaetemiri janta. ⁹Petsiyata-kota-kaayiteri mantsiyari janta, pikanteri: ‘Rooteentsi ipinkathari-wentantee Tajorentsi.’ ¹⁰Rooma pareewitakyaa otsipaki nampitsi, eerorika raakameethee-tzimi, pawija-pithateri, pikanta-nakiri: ¹¹‘Ari notekaneero noepatsite noetziki jaka, rootaki riyotee-tantyaari tee pikemijantzi. Roo kanteencha, otzimatyee piyote rooteentsi ipinkathari-wentantee Tajorentsi.’[†] ¹²Roo kanteencha, paata oweyaantyaawoni kitejeri, imaperoe-teeri rowajankiteeteri rirori nampitawori janta, aritaki awijeero ikanteeteri Paamaarini-jatzi.”

Ashironkamatsiteerini kijoshireri nampitsiki-paeni

(Mt. 11.20-24)

¹³{Mt 11.21 “Ashironkaamatsitemini Shima-pankoni-jatzi eejatzi nampitawori Corazín. Osheki piñaawitakawo notajonka-wentantaki, teemaeta pikemijanteeyini. Riimi ñaakinani Mapini-jatzi eejatzi Shimaa-jatzi, aritaki ikithaata-nakyaawomi meremawota-tsiri kithaarentsi, jeekawaeta-nakimi jamampoki rowashireta-kotyaa ikaaripero-shire-yitaki, ikemijanteemi maawoeni rirori-paeni.} [†] ¹⁴{Mt 11.22 Eerokataki imaperote rowajankiteeteri paata aririka raminakoe-teeri maawoeni ranteetakiri. Aritaki awijeero ikanteeteri Mapini-jatzi eejatzi Shimaa-jatzi.} ¹⁵{Mt 11.23 Eejatzi eeroka-paeni nampitawori Capernaum, pikenkishirewita piyaatee inkiteki, apatziro piyaa-matsitee jempe ikinayitzi kaminkiri.}

¹⁶Eenitatsi-rika kemijantemini, naakataki ikemijantaki. Itzimi-rika maninta-shireta-kimini, naaka imaninta-shiretaki. Itzimi-rika maninta-shireta-kinari naaka, imanintakiri jempe itzimi otyaanta-kinari jaka.”

Ipiyayitaa rotyaan-teetakiri ikaatzi 70

¹⁷Tema kimoshireyitee ipiyeeyaani rotyaan-teetakiri kaatatsiri 70, ikantayitapae: “Pinkathari, tema eeroka otyaanta-kinari, rantziro peyari nokanta-yitziriri.”[§] ¹⁸Ari ikantzi Jesús: “Noñaakiri Kamaari rowaryahae-takiri inkiteki ikimiwaetakawo aamorenki ookatha-rentsi.* ¹⁹Tema naaka kantakaawo otzimototanzimiri pishintsinka, aritaki omatakya pojatekan-tyaari maanki eejatzi kitoniro-paeni. Ari potsinampaakiri peyari kijaneentzimiri, tekatsira awiji-motemini. ²⁰Eero pikimo-shire-wenta-shitawo rantakiro peyari pikanta-kiriri. Apatziro pikimo-shire-wentero rojankinee-teero piwaero-paeni inkiteki.”

Ikimo-shiretzi Jesús

(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

²¹Roojatzi ikimo-shiretan-tanakari Jesús, ikantanaki: {Mt 11:25-26 “Pawa, tema eeroka pinkathari-wentziri inkite-jatzi eejatzi kepatsi-jatzi, osheki najahaa-wentakimi. Tema eeroka omani-motakiri yotaniri-paeni iroka-paeni, riitaki piyotakaa-yitee oshiyariri eentsi itsinampa-shiretzi. Ari okanta, tema rootaki inimota-kimiri eeroka Ashitanari.”} ²²{Mt 11.27 Ikantanakiri piyowenta-kariri: “Riitaki Ashitanari yotakaa-nawori maawoeni. Apatziro riyotana rirori, tema Itomi rowana. Ari nokimitari naaka apatziro niyotziri Ashitanari, kantacha niyotakaa-yiteeri nokoyiri naaka riyoteeri.”}

²³Ikanta ipiyotakiri Jesús maawoeni riyotaani, raanakiri inteeneeni, ikantakiri: “Ari itajonka-wenteteeri ikaate ñaayiteeroni okaatzi piñaayiteeri eeroka. ²⁴Tema tzimawitacha osheki Kamantantanari, eejatzi pinkathari-paeni kowawiteen-chari {Mt 13.17 ñiirromi okaatzi piñaakiri, okaatzi pikemayi-teeri eejatzi eerokapaeni. Teemaeta ikemaeyironi rirori.}”

Neshironkatan-taniri Oshitekii-toni-jatzi

²⁵Ari ijeekakiri Yotaantzirori ikantakaan-teetani, ikoyi ikompita-kaeyaari Jesús, ikantakiri: “¡Yotaantaniri! ¿Oetaka nanteri naaka nañaantee-yaari?” ²⁶Ikantzi Jesús: “¿Oetaka ikantee-takiri ikantakaan-teetaniki? ¿Jempema okanta piyota-kotziro eeroka?” ²⁷Ari ikantzi Yotaantaniri: “Piwinkatharite irika Tajorentsi, otzimatyee pininta-peroteeri, pininta-shireteeri, pininta-shintsiteeri. Poshireperoteeyaari. Petakoteeyaari pisheninka, pikimita-kaanteeri pineshironkatziro eeroka piwatha.” ²⁸Ikantzi Jesús: “Omaperotatyaari pikantakiri. Pantero iroka, aritaki pañahae.”

* 10:3 ipireetari = owisha; owantaniri = lobo † 10:11 otekirori ipatsite iitziiki ‡ 10:13 meremawota-tsiri kithaarentsi; {Mt 11.21 Tema irika-paeni nampitawori Corazín eejatzi Shima-pankoni-jatzi, Judá-paeni irika. Riima Mapini-jatzi eejatzi Shimaa-jatzi, itsipa-jatzi-paeni irika, tee isheninkatari Judá-paeni.} § 10:17 otyaanta: waerontsi * 10:18 Kamaari = Yakatantaniri

²⁹ Ari ikowa-witanaka rotzikaa-kota-nakyaami, rojampita-nakiri Jesús, ikantziri: “¿Jempema itzimika nokimita-kaanteri ashéninka?” ³⁰ Ikantzi Jesús: “Eenitatsi ashéninka poñaachari Aapatziyaweniki ikoyi riyaaero Kashiryaaiki. Okanta niyanki awotsi, itonkiyotakari koshintzi, raapithatakiri okaatzi tziimotziriri, rompoja-waetakiri, rookanakiri awotsi-nampiki ikami-matanakira. ³¹ Ari ipokaki Omperatajorentsitaawo, isheninka naawita, iñaawita-paakari romaryaaka, tee raminanakiri rawija-pithata-nakiri. ³² Ari ikimitakiri eejatzi Levi-paeni, riijatzi isheninka, riitaki amita-kotanta-piinta-tsiri Tajorentsipankoki. Iñaawita-paakari romaryaaka, tee raminanakiri rawija-pithata-nakiri. ³³ Ikanta ipokaki Oshitekiitoni-jatzi, kaari isheninka naawita rirori. Iñaapaakiri romaryaaka, ineshironkata-paakiri. ³⁴ Raawinta-paakiri itziritan-takari aawinta-wontsi, ikanta rowankitanakiri ipiraki, raanakiri nampitsiki. Riitaki aminakowenta-kiriri.”[†] ³⁵ Okanta inkaa-manee, raaki apite koriki, ipinako-wenta-nakiri, ikantanaki: ‘Paminakowentari irika. Aririka nopiyaki paata, nopinata-paemi okaate paminakowenta-kinari.’”[‡] ³⁶ Ari rojampitziri Jesús irika Yotaantaniri, ikantziri: “Mawa ikaatzi ñaakiriri ikoshitee-tziri. ¿Jempema itzimika kimitakaan-takariri isheninka?” ³⁷ Rakanaki rirori, ikantzi: “Riitaki irika neshironkata-paakiriri.” Ikantzi Jesús: “Piyaatee, roojatzi pimata-paeri eeroka.”

Rareetawo Jesús opankoki Marta eejatzi María

³⁸ Ikanta rawijanaki Jesús areetaka otsipaki nampitsi. Ari ojeekiri tsinani iitachari Marta, rootaki ijeeki-mota-paaki opankoki. ³⁹ Iroka tsinani eenitatsi irento oeta María. Rootaki tsipata-wakariri Jesús okemijantziri ikenkitha-waetzi. ⁴⁰ Rooma Marta osheki okantzi-motakawo amina-yitawakiniri iita opawakiriri Jesús. Rootaki opoka-shitan-takariri, okantapaakiri: “Pinkathari, owapintaakina eentyo. ¿Pikantenawo amitakota-wakina?” ⁴¹ Roo kanteencha ikantanakiro Jesús: “Marta, ¿oetaka okantzimo-shiretan-tzimiri okaate pantayiteri?” ⁴² Apaani okanta kowaperota-chari, rootaki okowakiri María tema tekatsi materoni raapithateero.”

11

Ikenkithata-kotziro Jesús amanaantsi
(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

¹ Ikanta riyataki Jesús ramana. Ikanta ithonkakiro, ari ikantakiriri apaani riyotaani: “Pinkathari, piyoteenawo ramaneeta, ikimiteero Juan riyotaakiri riyotaani rirori.” ² Ari ikantzi Jesús: “Iroka pikante pamana-piintya eeroka:

{Mt 6.9-13 Ashitanari, nampitawori inkiteki,

Tajorentsi iroka piwaero.

Pipinkathari-wentantee.

Pantakaan-teero jaka kepatsiki okaatzi pininta-kaanteeri eeroka.

Pikimita-kaanteeri jeekatsiri inkiteki, rantayitziro okaatzi pininta-kaeriri.*

³ Pipapiintenawo kowityii-motanari noyaari.[†]

⁴ Pipeyakoteenawo nokaaripero-shireta-waetaki,

Tema nomatakiro naaka, nopenyakoteeri ikaatzi owaaripero-shireta-kinari.

Eero pishinetaana iñaantee-tena, ikowaete rantakae-tenawo kaari-perori.}

⁵ Ari ikantanakiri eejatzi: “Aririka itzimi apaani pitsipa-minthari, ipokaki niyanki-paeteki, ikantemi:

‘Pipawakina mawa atanteetari,[‡] ⁶ eenitatsi areetachari nopankoki, tekatsi tziimatsini nopawakiriri.’ ⁷ Ari

pikanta-wityaari: ‘Eero poñaashirenkana nomaakaa-tziiri neentsite-paeni, tema nashitakiro nopanko,

rootaki eero omatanta nopimi.’ ⁸ Kimiwitaka eero pikowawita pipiri okantawitakyaa riiwitaka pitsipa-

minthari. Roo kanteencha eekiro ishintsitatzi iroka-kotzimi, ari patsiwakanakyaawo pitzinaanaki,

pipawakiri okaatzi ikoyiri.’ ⁹ Ikantzi Jesús: {Mt 7.7 “Pikowa-kotante, pithotyaa kotantee eejatzi, aritaki

ipaeteemiro pikoyiri. Poshiya-kaantero aririka pareetyaa pankotsiki, pikanta-paakiri ashitawori: ‘Pashita-

ryeenawo pipanko.’ Aritaki rashita-ryaakimiro ipanko.} ¹⁰ {Mt 7.8 Tema aritaki ipaeteeri kowakotan-

tatsiri. Ikaate amina-minateeroni, aritaki roñaahae-teeri. Aririka ikantante: ‘Pashita-ryeenawo.’ Ar-

itaki rashitaryahae-takiniri.} ¹¹ {Mt 7.9-10 Tema aririka ikowa-kotemi pitomi, ikantemi: ‘Pawa, pipina

atanteetari’ ¿Arima pipakiri mapi? Aririka ikantemi: ‘Pipina shima.’ ¿Arima pipakiri maanki royaari?} [§]

¹² Aririka ikantemi: ‘Pipina iithoki.’ ¿Arima pipakiri kitoniro? ¹³ {Mt 7.11 Tema piyotzi petakotari pitomi-

paeni eeroka, kaari-perori pinawita. Riitakira maperotzirori Ashiteeri Inkite-jatzi, retakotari rirori ikaatzi

amana-piintayitariri,} ijeeka-shireta-kaantayityaari Ishire.”

Kosheka-wakaa-chari pankotsiki
(Mt. 12.22-30; Mr. 3.20-27)

[†] 10:34 ipira = kawayo; itziritan-takari aawinta-wontsi = yeenkantsi eejatzi poetatsiri (vino) [‡] 10:35 koriki = denario, riitaki ipinatanta-piintee-tziri rantawaeteetzi apaani kitejeri * 11:2 Tzimayitatsi jankina-rentsi jempe tee iñeetziro ñaantsi “nampitawori jenokinta,” eejatzi iweyaantawori iroka ñaantsi jaka. otsipayita ñaantsi-paeni [†] 11:3 noyaari = pan [‡] 11:5 rantanteeni = pan [§] 11:11 atanteetari = pan; Eeniyitatsi jankina-rentsi jempe tee iñeetziro iroka ñaantsi ojatekaen-chari niyankineki jaka. inashiyita ñaantsi-paeni

¹⁴ Ikanta retsiyata-kota-kaakiri Jesús apaani majontzi raahashiretziri peyari. Ikanta retsiyata-kota-kaahaerira, ñaawaetane majontzi-witachari. Tema ipampoyeyanakinini Jesús. ¹⁵ Eenitatsi kantayitaneentsiri: “Irika atziri roshinchaa-tziiri Nantatsiri, rootaki retsiyata-kota-kaantariri ikaatzi raahashiretziri peyari.” ¹⁶ Eenitatsi itsipa kowatsiri ñeero itajonka-wentante Jesús, rootaki riyotan-teetyaari omaperotaya opoñaa itajorenka inkiteki, tema ikowaetatzii ñaantee-tyaari. ¹⁷ Ikanta riyotaki Jesús okaatzi ikenkithashiryaa-yitari atziri-paeni, ikantanaki: {Mt 12.25 Mr 3.24-25 “Aririka ikosheka-wakaeyaa atziri jempe ipinkathari-wentee-tziri, aritaki rookawenta-wakaayaa. Aririka ikosheka-wakaeyaa atziri jempe ijeeka-pankota-wakaa, aritaki rookawenta-wakaayaa.”} ¹⁸ {Mt 12.26 Ari ikantzitari eejatzi Kamaari aririka ikosheka-wakaeyaa. Aritaki rookawenta-wakaayaa, ¿eeroma ithonka rookawenta-wakaa-nakyya?} ¿litaka pikantantari riitakira etsiyata-kota-kaanari Nantatsiri?* ¹⁹ {Mt 12.27 Riirikami Kamaari Nantatsiri oshinchahanari naaka, ¿riijatzima oshinchayiriri piyotaani eeroka retsiyata-kota-kaantariri ikaatzi raahashiretziri? Aririka okanta pithaweta-kota-tziiri piyotaani, aritaki ikijanta-kimiro okaatzi pikantakiri.} ²⁰ {Mt 12.28 Rooma naaka ipanawo ishintsinka Tajorentsi, rootaki nomatan-tariri netsiyata-kota-kaayitziri ikaatzi raahashiretziri peyari. Tema romapokakimi eeroka-paeni Tajorentsi ipinkathari-wentantee.} † ²¹ Apaani atziri shintsita-tsiriri tzimatsiri romana-mento, aminakowenta-chari, tekatsira materini ikyaashiteri ipankoki rayiteri okaatzi rashitari. ²² Rooma ipoka-shitakiri itsipa atziri awijiriri ishintsitzi, raapithatakiri rawentaa-witari, raapithatakiri rashitari, rantetaa-kyaa. ²³ {Mt 12.30 Tema ikaatzi kaari aapatziyanari naaka, riitaki kijaneentanari. Ikaatzi kaari amitakotanari rowiita-kotena, reewanata-kota-tyaana.”}

Ipiya-shitanta peyari
(Mt. 12.43-45)

²⁴ {Mt 12.43-45 “Tema oshiyawaetakawo ijeeka-shiretan-tyaarimi peyari apaani atziri, ipanko-takawo rañaa-mento. Aririka rookawitee-takyaari, etsiyata-kowitaa atziri. Jatanaki peyari ikinawaete ochempimashiki, tee ñeene jempe ijeeki. Ari ikanta-shiretee peyari: ‘Nopiyeeta nopankoki jempe nopoñaaka.’”} ²⁵ Roojatzii ipiyaanta peyari, ñaapaa-tziiri kameetha pishitaka ishire atziri, owaneenkataka. ²⁶ Riyaata-shita-nakiri maperotzirori ipeyaritzi, ikantakiri: ‘Jame aate nopankoki, pitsipatena ipinkatharite.’ Ramaki ikaatzi 7 peyari. Ari rashironkaa-perotyari atziri, awijanakiro rashironkaawita paerani.”}

Maperoteroni ikimo-shiretee

²⁷ Tekira ikaatero ñaawaetzi Jesús, okaemanaki apaani tsinani ojatekaen-chari ipiyotakaha atziri, okantzi: “Ari itajonka-wentee-teero iroka tsinani tzimakimiri, antaritantakimiri othoteemi.” ²⁸ Ikanta rakanakiro Jesús, ikantzi: “Riitaki tajonka-wenta-peroeteeri ikaate mateeroni ikemijanteero ñaani Tajorentsi.”

Ikowaeyini kaari-pero-shireri itajonka-wentante Jesús
(Mt. 12.38-42)

²⁹ Ikanta ipiyota-paaka osheki atziri, ikantanaki Jesús: {Mt 12.39 “Tema kaari-pero-shireri eerokapaeni, osheki pitheenkakiri Tajorentsi pikotzira piñeena notajonka-wentante okantyya pikemijanta-perotan-tenari. Eero nomatzimaetawo, apatziro piñeero awiji-mota-kiriri paerani Kamantantanari Jonás.”} ³⁰ Tema jempe ikantaka paerani Jonás ñeeyakirini Naana-weni-jatzi, ari ikimitee-yaari eejatzi Itomi Atziri ñeeri irika-paeni. ³¹ {Mt 12.42 Paata aririka raminakoe-teero okaatzi ranteeziri, aritaki iyakowenteemi tsinani pinkatha-wotatsiri paerani kirinkanta, tema opokaki paerani roori ijeeki yotaniri pinkathari Salomón, okemijantakiri. Tema irika jeeki-mota-kimiri eeroka rawijiri Salomón.”} ³² {Mt 12.41 Paata aririka raminakoe-teero okaatzi ranteeziri, aritaki riyakowenteemi Naana-weni-jatzi, tema ikemijantakiri paerani rirori Jonás, rooka-neero rantayitziro kaari-perori. Tema irika jeeki-mota-kimiri eeroka-paeni rawijiri Jonás.”}

Ikenkithata-kotziri Jesús ootamentotsi
(Mt. 6.22-23)

³³ {Lc 8.16 “Akoyi-rika onthoteri ootamentotsi, tee atapa-takotziri. Owakotziri jenoki okantyya ikoñeen-tyaa-kote kyahaa-tsiriri.”} ³⁴ {Mt 6.22-23 Rootaki poki oshiyariri ootamentotsi piwathaki. Kameetha-rika okanta poki, piñaantawo kameetha, okimiwitakawo pikoñeetyaa-kota-tyeemi. Terika okameethatzi poki, eero piñaantawo kameetha, okimiwitakawo pitsirenikaakita-kota-tyeemi.} ‡ ³⁵ Paamawenta-perotyaa poetsiwakiri-kari ootamentotsi jeekanta-kimiri. ³⁶ Kyaari-pero-rika ijekan-takimi ootamentotsi, terika pantaneero kaari-perori, aritaki poñaahan-teero rooperori kameethari, pikimita-neeyari apaani ootamentotsi roorenta-kotantzi.”

Ikenkithata-koetziri Yotaanzirori Ikantakaan-teetani
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

* 11:18 Kamaari = Yakatantanari † 11:20 ishintsinka = rakeo-mpeki ‡ 11:34 Oshiyakaa-wenta-chari oki kameethari, apaani pimantaniri (kaari mashithatatsi), rii ñeeroni ikemathateero okaatzi rantakaeriri Tajorentsi, tema ijeeekaanatzi okoñeetzi. Oshiyakaa-wenta-chari eerorika opantawo oki, apaani mashithari, itzimi kaari ñeeroni ikemathateero okaatzi rantakaeriri Tajorentsi, tema ijeeekatzii jempe otsirenikaakitzi.

³⁷ Tema ikaatakiro ikenkithataki Jesús, ipoka-shita-paakiri Inashitantaniri pankinawenta-kariri rakiy-oteri. Ikanta rareeta-paaka Jesús ipankoki, jeekapaaki rowapiinteeta. ³⁸ Osheki okompitzi-motakari Inashitantaniri, iñaakiri Jesús tee imateero okaatzi rametee-yarini ikewaakota rowantyaari. ³⁹ Rootaki ikantan-tanakari Jesús: “Eeroka-paeni Inashitantaniri, {Mt 23.25 pikimita-kotakawo piraa-mento eejatz powamento okitewita kameetha jenokira, rooma inthomoenta, kepatsitaki. Ari pikimiyitakari eeroka, kantacha iñeetemi kameethashiretakimi, tema osheki pikoshitantzi, kaari-pero-shireri eeroka-paeni.}

⁴⁰ ¡Majontzi! ¿Tema piyotzi eenitatsi wetsika-kimiri piwathaki koñaayita-tsiri. Rijatz wetsika-shireta-kimiri inthomoenta pañaantariki? ⁴¹ Otmimatyee pipashitan-teeyaawo tzimatsiri inthomoenta pañaantariki, aritaki pikite-shire-yitee.

⁴² ¡Ashironkamatsiteemini Inashitantaniri! Pashitakaa-piintari Tajorentsi rowoshinikan-teetari. Teemaeta pitampatzika-yitee, tee petakoshireteeyaari Tajorentsi. Rootaki kowapero-witachari pantayiteeromi, eero pooki-maetawo otsipa.^S ⁴³ ¡Ashironkamatsitemini Inashitantaniri! Osheki pikowapiintaki pojatenkyaa niyankineki kemijantaantsipankoki jempe ipinkathateemi, pikoyi eejatz pinkathari rowethata-piintee-temi aririka iñeetemi. ⁴⁴ ¡Ashironkamatsitemini Yotaantaneri-paeni, Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri eeroka! Pikimita-shitakawo kaari riyotzi ari ikiteetziri kaminkari. Ithonka raatzika-kowaetakiri atziri-paeni, teemaeta riyotzi atziri-paeni raatzika-kotakiri kaminkari.”*

⁴⁵ Ari rakanaki yotaantzirori Ñaantsi, ikantanakiri Jesús: “¡Yotaanari! Osheki pikemakaa-kinawo naaka okaatzi pikantakiri.” ⁴⁶ Ikantzi Jesús: “¡Ashironkamatsitemini eejatz yotaantzirori Ikantakaan-teetani! ¿Iitaka pikema-tenata-kaantariri atziri-paeni? Teemaeta piñaayi-tziro eeroka-paeni pikema-tenatyaawo.

⁴⁷ ¡Ashironkamatsitemini eeroka-paeni! Powaneenka-jama-yitakiro powetsika-koyitziri, jempe ikiteetziri etayita-kawori Kamantantaniri ikaatzi rowamaakiri paerani piwaejatziteni. ⁴⁸ Tema eeroka-paeni wetsika-shiyitakiri jempe ikiteetakiri, riitaki pakoyiteeri eeroka-paeni okaatzi rantayitakiri paerani piwaejatziteni.

⁴⁹ Roo kanteencha, yotani Tajorentsi, ikantaki: ‘Ari notyaantaki Kamantantaniri eejatz Otyaantaa-rewopaeni. Rijiyitaki ikoshekaetyaa, itsipa rowamahae-takiri.’ ⁵⁰ Ari okantya rowajankitaa-wentan-temiriri Tajorentsi ikaatzi rowamae-takiri Kamantantaniri owakira etantanakari rowetsikae-takiro paerani kepatsi.

⁵¹ Eeroka-paeni atspete-yaawoni ipiyawentee-tyaari awaejatziteni Abel roojatzi Zacarías, {Mt 23.35 itzimi rowamae-takiri ipoñaawitaawo taapoki-mento-tsiki roojatzi tajorentsi-pankoki.} ⁵² ¡Ashironkamatsitemini yotaantzirori Ikantakaan-teetani! Tee pimataa-jeetziro eeroka piyota-nitee, eeroka kantakaan-tziro kaari ikemathatantawo itsipa-paeni.”

⁵³ Ikanta ishitowanee Jesús riyotaantzi ipiyoteeyanira, otyaanakari imashirenka Inashitantaniri eejatz Yotaantaniri-paeni. Ipiyowentakari Jesús ikowaki ikompita-kaeyaari, rootaki ikemantyaariri ikanteri.

⁵⁴ Ishintsi-thawaetakiri, ikoyi iñaawaeta-kaeri ñaantsi kaari-perori, ikanta-kotan-tyaariri.

^S 11:42 rowoshinikan-teetari = menta, ruda, maawoeni iwankiritari kimitawori pinitsi * 11:44 Eeniyitatsi jankina-rentsi jempe tee iñeetziro ñaantsi “Yotaantaniri-paeni, Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri eeroka.” inashiyita ñaantsi-paeni

KAMEETHARI ÑAANTSÍ ROJANKINATAKIRI JUAN

Ratziritaki iiteetziri “Ñaantsi”

¹ Owakira etantanakari rowetsikan-teetzi paerani, tema tzimitaka iiteetziri “Ñaantsi.” Ari itsipatari Tajorentsi. Tema riijatzi Tajorentsi rirori. ² Riitaki itsipatakari paerani Tajorentsi owakira etantanakari. ³ Riitaki owetsika-jaanta-kirori maawoeni tziyayita-tsiri. Tekatsira apaani okaatzi tziyayita-tsiri kaari rowetsiki rirori. ⁴ Ikimi-waetakari koñeentyaatsiri ikoñeetyaa-koteeri atziripaeni omatantee-yaari rañaakaa-yiteeri. ⁵ Roshiya-kota-paakari koñeetyaa-kotan-tatsiri otsireni-kaakitziira. Teemaeta rotsinampaeri roetsiwaka-wakiri oshiyakawori tsirenikaakari.

⁶ Paerani rotyaantaki Tajorentsi apaani atziri, iita Juan. ⁷ Riitaki kenkitha-takota-paakiriri iiteetziri “Koñeetyaatsiri,” omatantyaari ikemijanteetero maawoeni riyotaanteri. ⁸ Irika Juan kaarira iiteetziri “Koñeetyaatsiri.” Tema riitaki kenkithata-koterini pokatsini.

⁹ Tema pokaki jaka kepatsiki maperotzirori roshiya-kotari koñeetyaatsiri, riitaki koñeetyaa-koteerini maawoeni atziripaeni. ¹⁰ Ijeeka-paentzi kepatsiki. Tema riitaki owetsika-kirori kepatsi. Roo kanteencha tee riyotawakiri atziripaeni ikaatzi jeekatsiri kepatsiki. ¹¹ Ijeekimowita-paentari ikaatzi isheninkata-wakahaeyani. Teemaeta raakameethata-wakiri. ¹² Riima ikaatzi aakameethata-wakiriri, awentaa-naariri, riiyitaki itomiyitaari Tajorentsi.* ¹³ Riitaki itomintayaari Tajorentsi irika-paeni. Tee oshiyawo itomintapiinta-yitee atziri-paeni, teera iñaaman-kakiini itzimantayitakaeri. Tema riitaki Tajorentsi kowashiteenchari itomitantyaari.

¹⁴ Irika iiteetziri “Ñaantsi,” ratziritaki, ijeekimoyita-paentee. Osheki ikaminthaantzi rirori. Kyaari-perori iñaanitari. (Naaka-paeni ñaajaanta-kirori itajorenka, ari oshiya-jaantawo itajorenka rapintzite itomi Ashitariri.) ¹⁵ Riitaki cheraa-wenta-paakiriri paerani Juan, ikantapaaki: “Irika nokenkithata-kotziri paerani, nokantaki: ‘Awotsikitaki poyaatenani, rawijana naaka, tema riitaki etakawori paerani tekira notzimiita naaka.’” ¹⁶ Tema kameetha-pero-taki rirori, rootaki añaanta-yitaawori maawoeni aakapaeni ikaminthaa-pero-ta-piintee. ¹⁷ Paerani riitaki Moisés rojankinata-kaetakiri Ikantakaan-teetani. Riima Jesús Jeepatzii-toetani, riitaki neshironka-yiteeri, riijatzi ñawaeyita-paentzirori kyaari-perori. ¹⁸ Tekatsi materoni iñeeri Tajorentsi. Riima rapintzite itomi Ashiteeri, jeeki-moperotziriri, riitaki kamanta-yiteeri aakapaeni ayotantaari jempé ikanta Ashiteeri.

Ikamantan-takiri Juan Omitsiryaaatantari

(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

¹⁹ Ikanta Judá-paeni nampitawori Aapatziyaweniki, rotyaantaki reewarite-paeni Omperatajorentsitaarewo eejatzi Leví-paeni rojampiteri Juan, ikanteri: “¿Jempema piitaka eeroka?” ²⁰ Iroka ikantanaki Juan, tee romana-kotyaa, ikantzi: “Tee naaka Jeepatzii-toetani.” ²¹ Eekiro rojampitee-tatziiri, ikantee-tziri: “¿Jempema piitaka? ¿Eerokama Kamantan-taniri Elías?” Ikantzi Juan: “Tee naaka.” Eekiro ikantee-tatziiri: “¿Eerokama Kamantan-taniri pokatsini?” Ikantzi: “Tee.” ²² Ari ikantee-tziri: “¿Jempema piitatyaa eeroka? Pikamantena, rootaki nokanta-paeriri naaka otyaanta-kinari. Anjatyaa pikamanta-kotyaa.” ²³ Ikantzi Juan: “Naakataki cheraapaen-tsini ochempi-mashiki, ikante: ‘Powameethateeniri Awinkatharite jempé ikinapaaki, poshiya-kaantero itampatzikae-tziro awotsi.’ Rootaki ikamantan-tzitakari paerani Kamantan-taniri Isafas.”

²⁴ Irika-paeni pokaentsiri rojampitziiri Juan, rotyaantani Inashitantaniri-paeni. ²⁵ Eekiro rojampita-tziiri, ikantzi: “Tee eeroka Jeepatzii-toetani, tee eeroka Elías, tee eeroka Kamantan-taniri. ¿Iitaka pomitsiryaaatantari?” ²⁶ Ikantzi Juan: “Apatziro nomitsiryaaatantawo naaka nijaa. Roo kanteencha tziimatsi apaani jaka pitsipatakari, kaari piyoteeyini. ²⁷ Riitaki poyaatenani naaka, rawijanakina naaka. Tee okantya roshiya-kaantena naaka romperatani noeyotashitan-tyaari nothopaeniri ikyaaantari iitziiki.” ²⁸ Rootaki awijayiteen-tsiri paerani intatsikirona Parenkaarini iiteetziro Ashironkaaweniki jempé romitsiryaaatantzi Juan.

Ipira Tajorentsi

²⁹ Okanta okitejeta-manee, iñaawaeri Juan ikinapae Jesús, ikantzi: “¿Irika ipira Tajorentsi, riitaki atsipetee-yaawoni iyaari-peronka maawoeni atziripaeni, ipeyakoe-tantee-yaariri!†” ³⁰ Riitaki nokenkithata-kotakiri paerani nokantaki: ‘Awotsikitaki atziri poyaateenani naaka, rawijana, tema riitaki etakawori tekira notzimiita naaka.’ ³¹ Tee niyowitari naaka. Rootaki nopokan-takari nomitsiyaa-tantyaawo nijaa, rootaki riyotan-tenari maawoeni Israel-paeni.” ³² Eekiro riyaaata-kaana-kitziro Juan ikamantantzi, ikantzi: “Noñaakiri naaka Ishire tajorentsi ikinapaaki jenoki roshiyakari jamomo, rookanta-paakari rirori. ³³ Tee niyowitari naaka. Roo kanteencha irika otyaanta-kinari nomitsiryaaatan-tyaawo nijaa, ikantakina: ‘Aririka piñaakiri rayiita-shitakiri Ishire tajorentsi, itzimi-rika rookanta-paakyaari, riitaki kimitakaantemironi romitsiryaaatan-temiro Ishire tajorentsi.’” ³⁴ Naakataki ñaakiriri, rootaki nokenkithata-kotan-tariri riitaki Itomi Tajorentsi.”

Etanakawori riyotaani Jesús

³⁵ Okanta okitejeta-manee ari ijeeka-manee Juan eejatzi apite riyotaani. ³⁶ Ikanta iñaawaeri Jesús ikinapae, ikantzi Juan: “Irinta ipira Tajorentsi.” ³⁷ Ikanta ikemawaki apite riyotaani Juan, royaata-nakiri Jesús. ³⁸ Ari

* 1:12 Waerontsi † 1:29 ipira = cordero

ipithokanaka Jesús, iñaatziri ikaatzi oyaatakiriri, ikantziri: “¿Jempema piyaateka?” Ikanteeyini rirori: “¿Yotaanari! ¿Jempema pinampi?”[‡] ³⁹ Ikantzi Jesús: “Pipoki piñeero.” Ikanta royaate-yanakirini, iñaakiro jempe inampitawo. Ari imaapaentzi, tema tsirenitiyaaki,[§] ⁴⁰ Tema irika kemakiriri Juan, oyaatana-kiriri Jesús, riitaki Andrés rirentzi Simón Pedro. ⁴¹ Tema apatziro Andrés riyata-shita-nakiri Simón, rirentzi ikantapaakiri: “Noñaakiri Jeepatzii-toetani (roo ikantee-tziri eejatzi, ‘Cristo.’)^{*‡} ⁴² Ikanta Andrés raanakiri Simón ijeekira Jesús. Ikanta iñaawakiri Jesús rirentzi Andrés, ikantawakiri: “Eeroka Simón, itomi Jonás. Nimaeka piiteeyaa ‘Kijori’.” (Roo ikantee-tziri eejatzi, Pedro.)[†]

Ikaemae-takiri Felipe eejatzi Nataneel

⁴³ Okanta okitejeta-manee, jataki Jesús Tepoweniki. Ari iñaapaa-kiriri Felipe, ikantapaakiri: “Poyaatena.” ⁴⁴ Tema irika Felipe, Shima-pankoni-jatzi, rootaki inampi Andrés eejatzi Pedro. ⁴⁵ Ikanta Felipe, riyata-shita-nakiri Nataneel, ikantapaakiri: “Noñaakirira rojankinata-kotakiri Moisés Ikantakaan-teetaniki, rijjatzi rojankinata-kotzitaka eejatzi Kamantan-taniripaeni. Riitaki Jesús, itomi José, Kashiyakaa-weni-jatzi.” ⁴⁶ Ikantzi Nataneel: “¿Eenitatsima kameetha-shireri janta Kashiyakaa-weniki?” Ikantzi Felipe: “Pipoki, piñeeri.” ⁴⁷ Ikanta iñaawakiri Jesús ipokaki Nataneel, ikantanaki: “Kaakitaki riroperori isheninka Israel, tee ithweya-nityaa.” ⁴⁸ Ari ikantzi Nataneel: “¿Jempema janta piñaanaka piyotan-tanari?” Ikantzi Jesús: “Noñitakimi tekira ikaemimiita Felipe pijeeki otsimankaetyeera pankirentsi.”[‡] ⁴⁹ Ikantanaki Nataneel: “¿Yotaanari! ¿Eerokataki Itomi Tajorentsi, eerokataki Iwinkatharite Israel-paeni!” ⁵⁰ Ikantzi Jesús: “Rootaki pikemijatanta-matsita-nakiri nokantakimi noñaakimi pijeeki otsimankaetyeera pankirentsi. Roo kanteencha, aritaki piñaaki otsipa awijironi iroka.” ⁵¹ Eekiro ikantana-kitzii Jesús: “Ari piñaakiro ashitareeya inkite. Ari ipiya-piyateeyini ronampiripaeni tajorentsi rayiita-shiteri Itomi Atziri.”[§]

2

Aawakahaantsi Nampitsiki Menkoshiniki

¹ Okanta mawatapaen-tsiri kitejeri ari raawakae-takari nampitsiki iitachari Menkoshini, jeekatsiri Tepoweniki. Ari ojeekakiri eejatzi riniro Jesús janta. ² Ari ikaemakaan-teetakiri Jesús eejatzi riyotaani-paeni janta aawakahaan-tsiki. ³ Ikanta roemoshirenkaeyani, thaatapaaka imiriteetziri. Okanta riniro Jesús, okantakiri otomi: “Thaatapaaka imiriteetziri.”^{*‡} ⁴ Ikantzi rirori: “¿Tsinani! ¿Litaka pikantan-tanari naaka? Tema tekira omonkaa-paetetyaata noñaahan-tantyyaa.” ⁵ Okantanakiri roori ikaatzi kitanta-tsiri: “Pantero okaate ikantemiri notyomi.” ⁶ Ari owayitaka janta 6 chomo mapinakitatsiri, rootaki rowanta-piintari Judá-paeni nijaa, roojatzi ikewayitanti rantakiro-rika ipinkae-tziri. Iroka chomo, eeniyitatsi iyomaatchari apite ikaanteetari nijaa, otsipa mawa ikaanteetari.[†] ⁷ Ikantanakiri Jesús ikaatzi kitanta-tsiri: “Piyeekite nijaa maawoeni chomoki.” Imatakiro riyeeki-pero-yitakiro chomokipaeni. ⁸ Ipoñaakiri ikantzi Jesús: “Pinkitera eepichokiini amiri, paanikiri aminakaan-tzirori oemoshirenkaantsi.” Imatakiro ikantee-takiriri. ⁹ Ikanta irika aminakaan-tzirori oemoshirenkaantsi iñaan-tawakawo eepichokiini imiriteetziri nijaaawita-chari, tee riyotzi jempe okina-kota-paaki rooperori imiriteetziri. Apatziro riyoteeyini kitanta-tsiri, tema riyitaki yeekita-kirori nijaa. Ikanta aminakaan-tzirori oemoshirenkaantsi, ikaemakiri aawakaa-chari, ¹⁰ ikantziri: “Rootaki rameyitari atziri-paeni repapiintawo ipakotan-tziri rooperori imiriteetziri, aririka ikemaayanakyaani oemoshirenka-chari, ari ipakotan-teetero jentaari. Rooma eeroka powaan-takawo rooperori imiriteetziri roojatzi nimaeka.” ¹¹ Rootaki etanakawori roñaahan-tziri Jesús nampitsiki Menkoshiniki janta Tepoweniki, ari retanakawori itajonka-ventantzi roñaahan-tzirori ishintsinka. Ari ikemijanta-perota-nakiri riyotaani-paeni.

¹² Ikanta okaatapaaki roemoshirenkaeta, jatanaki nampitsiki Capernaum, itsipata-naawo riniro, rirentzi-paeni, eejatzi riyotaani-paeni. Tee ojamani ijeeka-paentzi janta.

Romishito-yiri Jesús pimanta-yitatsiri tajorentsi-pankoki

(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

¹³ Okaakitzi-matee roemoshirenka-piintan-tawori Judá-paeni Anonkoryaantsi. Jataki Jesús Aapatziyaweniki. ¹⁴ Iñaapaakiri tajorentsi-pankoki pimantayitzi ipira-paeni, eejatzi ijamomote-paeni. Ari ijeekayitakiri iyomparitariri koriki.^{‡§} ¹⁵ Ikanta iñaapaakiri, raminthataki Jesús ipaja-mento, romishitowakiri maawoeni iyomparita-chari tajorentsi-pankoki, itsipataakiri ipira-paeni. Rojokitakiri iyorikite ikaatzi iyomparitariri koriki, rotatsinki-takiri okaatzi rowanta-yitariri. ¹⁶ Ikantakiri Jesús pimantziri ijamomote: “¿Paaneeri pipiral! ¿Tee okameethatzi piyompari-pankotiyaawo ipanko Ashitanari!” ¹⁷ Ari ikenkishiryaa-nakiro riyotaani okaatzi rojankinee-takiri paerani, ikanteetzi: Antawo nokija-kotyawo pipanko.

‡ 1:38 Yotaanari = Rabí § 1:39 tsirenitiyaaki = riweyaaka ooryaa 10. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.) * 1:41 Jeepatzii-toetani = Mesías † 1:42 Kijori = Cefas ‡ 1:48 pankirentsi = higuera § 1:51 ashitareeya inkite = iñeeteri inkite-jatzi, kaari iñeeta-piinteetzi. * 2:3 imiriteetziri = vino † 2:6 apite ikaanteetari = 50 litro; mawa ikaanteetari = 70-100 litro ‡ 2:14 ipira-paeni = bueya, owisha (oveja) § 2:14 Ikaatzi pokayita-tsiri Aapatziyaweniki, ramayitzi iyorikite ipoñaakaa-yitari inampiiteki rirori. Roo okowantari riyomparityaari iyorikite Aapatziyaweniki, okantyya ramanantan-tyaari tsimeri-paeni ipomete-niriri Tajorentsi

¹⁸Ikanta Judá-paeni ikantanakiri Jesús: “Anjatyaa poñaahante kaari iñaapiinteetzi niyotan-tyaari omaperotatya otzimi pishintsinka pimatan-takawori pomishitowantzi.” ¹⁹Ikantzi Jesús: “Pipookiro iroka tajorentsi-panko, roo awijawitakyaa mawa kitejeri, aritaki nopiriinteero eejatzi.” ²⁰Ikanteeyini Judá-paeni: “Tema okaatzi 46 ojarentsi rantawaeteetaki rowetsikan-teeta-kawori iroka tajorentsi-panko, ¿arima pitzinahaero eeroka okaate mawa kitejeri?” ²¹Iroka “tajorentsi-panko” ikenkithata-kotakiri Jesús, roo ikantakowita iwatha rirori. ²²Ikanta rañahaera paerani Jesús, ikenkishiryaa-neero riyotaani-paeni ikenkithata-kotzi-takari. Rootaki ikematha-perotan-tanakawori Jankina-rentsi, eejatzi okaatzi ikantayitakiri Jesús.

Maawoeni riyoshiretziri Jesús

²³Tema eeniro ijeeki Jesús Aapatziyaweniki roemoshirenkae-tziro Anonkoryaantsi, osheki kemijanta-nakiriri iñaayitakiri itajonka-wentantaki.* ²⁴Roo kanteencha Jesús, tee rawentaa-yitari irika atziri-paeni, tema riyoshiretziri maawoeni. ²⁵Tema tekatsi kamantawityaarini Jesús jempe ikanta-shireyitzi atziri, tema riyoyitzi rirori ishireki.

3

Jesús eejatzi Nicodemo

¹Eenitatsi Inashitantaniri iita Nicodemo, riiperori Judá-paeni irika. ²Ikanta riyataki tsireniki Nicodemo iñeeri Jesús. Ikantapaakiri: “¿Yotaana! Niyoteeyini naaka riitaki Tajorentsi otyaantakimiri piyotaa-yitena, tema tekatsi materoni okaatzi poñaahan-takiri eeroka eerorika itsipa-shiretari Tajorentsi.”* ³Ari rakanaki Jesús, ikantziri: “Pikemi nokantemi. Itzimi-rika kaari apiiteeroni itzimae, eero iñeero ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Omaperotatya.” ⁴Ikantzi Nicodemo: “¿Kantachama rapiiteero itzimae atziri antyashipariteen-tsiri? ¿Arima omateeya ikyahae omotziki riniro rapiitan-teeyaawori itzimae?” ⁵Ikantzi Jesús: “Itzimi-rika kaari kimitakaan-teroni itziman-teeyaawomi nijaa, kaarira otmimashiretakaa-yiteeri Ishire tajorentsi, eero iñeero ipinkathari-wentantee Tajorentsi.† ⁶Ikaatzi rowakaantziri atziri, atzirira irika. Riima ikaatzi kimitakaan-tanaawori itziman-teeyaawomi Ishire tajorentsi, tajorentsi-shire-tanee. ⁷Eero pipampoyaa-wentziro okaatzi nokanta-kimiri: ‘Okowa-perotatya papiteero pitzima-yitee.’ ⁸Oshiyatyaawo tampyaa otajonka-piintzi jempe okoyiro. Pikemawitawo opoematzi, teemaeta piyotzi jempe-rika okinapaaki, jempe-rika iyaatziro. Ari ikimitari eejatzi ikaatzi itzimashiretakaa-yiteeri Ishire tajorentsi.” ⁹Ari rapiita-nakiro Nicodemo rojampitziri, ikantziri: “¿Jempema okanta-kotaka iroka?” ¹⁰Ikantzi Jesús: “Eeroka yotaayitziiriri Israel-paeni, ¿tema piyotzi jempe okanta-kota iroka? ¹¹Nokenkithatee-yatzii-mironi okaatzi niyotako-yitzi. Nokenkithatee-yatzii-mironi okaatzi noñaayita-piintziri nokiki, teemaeta pikemijantee-yanitzi okaatzi nokanta-yitziiriri. Oaperotatya. ¹²Tee pikemijantena nokenkithata-kotzimiro jaawiki-jato, rootaki maperota-chani eero pikemijantana aririka nokenkithata-kotemiro inkite-jato. ¹³Tekatsira apaani jatatsini inkiteki, apatziro ikantakaawo poñeenchari inkiteki. Riitaki akenkithata-kotziri, Itomi Atziri. ¹⁴Paerani rowatzika-kotakiri maanki awaejatzitani Moisés janta ochempi-mashiki, ari ikimiteeri eejatzi Itomi Atziri, otzimatyee rowatzika-koeteri rirori, ¹⁵rañaaantee-yaari ikaate kemijanteerini”.

Retakotari Tajorentsi maawoeni jaawiki-jatzi

¹⁶“Tema retako-perotani royiri Tajorentsi jaawiki-jatzi, ishinetakiri rapintzite Itomi ikamawenteeri, rootaki eero ikaamanitanta arikaate kemijanteerini, ashi rowaero rañaaayitee. ¹⁷Tema Tajorentsi tee rotyaantziri Itomi jaka kepatsiki riyakowenteeri jaawiki-jatzi, tema ikowatzi rowawijaa-koyiteeri. ¹⁸Ikaate kemijanteerini Itomi Tajorentsi, eero riyakowentee-tziri. Riima kaari kemijanteerini, tema ari riyakowentee-takiri, okantakaan-tziro tee ikemijanteeri rapintzite Itomi Tajorentsi.‡ ¹⁹Maawoeni kaari kemijanta-tsini, aritaki riyakowentee-takiri, tema ranta-piintakiro kaari-perori. Tema ipokawita-paenta paerani kepatsiki iiteetziri ‘Koñeetyaatsiri,’ roo ikowa-perotee-tanaki tsireniri, imaninta-wakiri ‘Koñeetyaatsiri,’ ²⁰maawoeni antayitziirori kaari-perori ikijaneenta-tziiri iiteetziri ‘Koñeetyaatsiri.’ Ikoemanta-waeta eero riyotakoe-tantari rantayitziro kaari-perori. ²¹Riima antapiinta-neerori kyaari-perori, rawentaa-perota-naari ‘Koñeetyaatsiri,’ rootaki iñahaetan-tyaariri rantawae-tanaatziniiri Tajorentsi.”

Raapatziya-minthari iimenteetari

²²Ikanta ikinanee Jesús iipatsiteki Judá-paeni itsipayita-naari riyotaani, ari itsipatakari romitsiryaatantzi. ²³Imatzitakawo Juan romitsiryaatantzi rirori Apinyaateki, jempe okaakitapae Aapatziyaarini, tema janta ari otzima-perotziri nijaa. Ikaatzi jatayiteen-tsiri janta, romitsiryaa-yitawakiri. ²⁴Tema tekira raakaan-teeteriita Juan romonkyahaeteri. ²⁵Ikanta riyotaani-paeni Juan iñaana-minthakiri Judá-paeni jempe okanta-kota ikitewa-thatan-teeyaari rantayitziro ipinkae-tziri. ²⁶Ari riyaa-tee-yakini ijeekira Juan, ikantapaakiri: “Yotaantanari, irinta tsipatzimiri intatsikiro eni Pareenkaarini, pikenkithata-kota-kinari, romitsiryaatan-tatzii rirori, osheki

* 2:23 Waerontsi * 3:2 Yotaana! = Rabí † 3:5 Okaatzi kenkithata-kota-chari jaka “kimitakaan-teroni itziman-teeyaawomi nijaa,” eenitatsi oshiyakaa-wenta-yitachari: (1) Eenitatsi kantatsiri riitaki kenkithata-kotacha ikaatzi omitsiryaanaa-chari roshiya-kaanteero ikewatyeeromi ikaaripero-yitaki. (2) Eenitatsi kantatsiri rootaki kenkithata-kotacha itzimaari eenchaa-niki. (3) Eenitatsi kantayita-tsiri riitaki kenkithata-kotacha Ishire tajorentsi, tema añaapiintakiri Ishire tajorentsi roshiya-kaawentee-tziri nijaa. ‡ 3:18 Waerontsi

atziri pokashitakiriri.”[§] ²⁷ Ari rakanaki Juan, ikantzi: “Jempe ikanta piñaakiri irika, teera opoñaashi-waeta, riitaki Tajorentsi riiperota-kaakiriri.”²⁸ Tema eeroka-paeni kemakinari nokantaki paerani: “Tee naaka Jeepatzii-toetani, apatziro rotyaantee-takina neewata-paakiri nokenkithata-kotakiri.”²⁹ Jame noshiya-kaanta-wakiro aawakaa-chari, riitaki aapiintziro tsinani iiminteetari. Riima itsipa-mintharani, eero ikosheka-waeta rirori, apatziro ikimo-shiretanaki ikemakiri-rika iñaawaetanaki iiminentsi. Ari nokantari naaka, tee niriipero-waetzi, roo kanteencha antawo nokimo-shiretanaki. ³⁰ Tema eekiro riyaatayee ririiperote irika, rooma naaka ari nopeyakoetyaanakyyaa.”

Poñeenchari jenoki

³¹ “Irika poñeenchari jenoki rawijiri maawoeni. Riima nampitawori kepatsiki, jaawiki-jatzira irika, ikenkithata-shita-piintawo jaawiki-jato. Riima poñeenchari inkiteki rawijiri maawoeni, ³² ikenkithata-kotziro okaatzi iñiiri, okaatzi ikemiri. Roo kanteencha eero ikemijantee-tziro okaatzi ikenkithata-kotziro. ³³ Roo kanteencha ikaate kemijanta-neerini irika, aritaki imatanakyya rirori ikenkithata-kotakiri Tajorentsi kyaariperori. ³⁴ Irika rotyaantakiri Tajorentsi, iñaani Tajorentsi ikenkithata-kote. Tema Tajorentsi ithonkiro ijeeka-shireta-kaantantawo Itajorenka. ³⁵ Irika Ashiteeri retakotari Itomi, ipinkatharitaakaakiri maawoeni tziimayita-tsiri.

³⁶ Itzimi-rika kemijanta-neerini Itomi, aritaki rañahae. Riima kaari kemijanteerini Itomi, eero rañahae rirori, apatziro ratsipetee-yaawo rowajankitahaeri Tajorentsi.”

4

Jesús eejatzi Oshitekii-toni-jato

¹ Okanta paata riyotaki Jesús ikemaeyakini Inashitantaniri-paeni, ikanteetzi: “Tzimaki osheki riyotaani Jesús, romitsiryaaatki osheki atziri, rawijanakiri Juan.” ² (Kaarira Jesús omitsiryaa-tantatsini, tema riyotaani-paeni omitsiryaaatan-tatsiri.) ³ Rootaki ipiyantaari Jesús Tepoweniki ijeekawitaka iipatsiteki Judá-paeni. ⁴ Otzimatyee ikinaneero Oshitekii-toniki jempe eenta-thakitzi. ⁵ Roojatzi rareetan-takari nampitsiki iiteetziri Shempachaari. Roo tsipa-nampitawori iipatsite Jacob, ipaneeriri itomi José ikamaera rirori Jacob. ⁶ Ari otzimiri janta nijaa ikeekana-takotziro paerani Jacob. Tema ayimataakiri imakoni Jesús ranashitakaha, ijeeki-mota-paakiro nijaa. Tema tampatzikataki ooryaa.*

⁷ Ari opokakiri Oshitekii-toni-jato okayi nijaa. Ikantawakiro Jesús: “Pipina nijaa nirawaki.” ⁸ Riyaateeyatziini riyotaani nampitsiki ramanante owanawontsi. ⁹ Ari akanakiri tsinani okantanakiri: “¿Jempe pikinaeroka? Judá-paeni pineeyini eeroka, pomapokina pikowa-kotana nopimi nijaa, naaka Oshitekii-toni-jato.” Tema maawoeni Judá-paeni tee raapatziyaari kameetha Oshitekii-toni-jatzi. ¹⁰ Ari rakanakiro Jesús, ikantziro: “Arimi piyote oeta ipantziri Tajorentsi, ari piyoterimi kowakota-kimiri nijaa, eeroka kowakoterinimi rirori. Aritaki ipakimiromi rirori nija añaakaan-tatsiri.” ¹¹ Okantanakiri tsinani: “Pinkathari, tekatsira payi pikitan-tyaari nijaa, inthomoeki ojeeki, ¿jempe payika pipinari nija añaakaan-tatsiri? ¹² ¿Pawijirima eeroka awaejatziteni Jacob, paneerori iroka nija, imiritakiri paerani rirori, itomi-paeni, eejatzi ipira-paeni?” ¹³ Ikantzi Jesús: “Maawoeni mirizirori iroka nija, eero opeyaa imiri. ¹⁴ Riima ikaate miriteeroni nija nopantziri naaka, eero iñeero imiritee. Tema iroka nija nopaeriri naaka okimitee-yaawo nijaateni oshiyaa-shiretan-teeyaarimi, ashi rowaero rañayitee.” ¹⁵ Okantzi tsinani: “Pinkathari, pipinawo naaka iroka nija, eero nomirantama, eero nopiya-piya-waetanta nokayi nija.”

¹⁶ Ikantziro Jesús: “Piyate pikamiriri piimi, pipiyeera eejatzi jaka.” ¹⁷ Okantzi tsinani: “Tekatsi noemi.” Ikantziro Jesús: “Kameetha pikantaki, tee itzimi piimi. ¹⁸ Tema paerani tziimawitacha ikaatzi 5 piimi. Riima pitsipatari nimaeka, kaari piimi. omaperotatya pikantakiri.” ¹⁹ Ari okantanakiri tsinani: “Pinkathari, kimitaka eeroka Kamantan-taniri. ²⁰ Paerani nowaejatzite-paeni Oshitekii-toni-jatzi ipinkathata-piintakiri rirori Tajorentsi jaka ochempiki. Rooma eeroka Judá-paeni pikanteeyini janta Aapatziyaweniki apinkathata-piinteeri.” ²¹ Ikantanakiro Jesús: “¿Pikemi tsinani! Rooteentsi pipinkathayiteeri eerokapaeni Ashiteeri, tee okowa-perota pipoki jaka ochempiki, tee okowa-perota eejatzi piyaate Aapatziyaweniki. ²² Omaperotatya, tee piyotee-yawitani eeroka iita pipinkathata-piintziri. Rooma naaka-paeni Judá-paeni nyotziri nopinkathatzi. Tema apaani isheninka Judá-paeni owawijaa-kotan-tatsini. ²³ Tema rootzi-mateentsi piñaahaero. Nimaeka imateero ipinkathata-shireteeri Ashiteeri ikaatzira pinkathaperoteeriri. Tema riitaki ikowaeri rirori Ashiteeri ipinkathata-yiteeri. ²⁴ Tema irika Tajorentsi riitaki eejatzi Ishire tajorentsi, kaari koñaata-tsinani. Ikaate pinkathata-yiteerini, otzimatyee ipinkathata-shire-pero-teeri, tee okowa-perota rantayiteero koñaayita-tsiri.” ²⁵ Okantzi tsinani: “Nyotziri naaka ari ipokaki Jeepatzii-toetani, (iiteetziri Cristo.) Aririka rareetakyya, riitaki kamanta-paakaeroni maawoeni jempe okanta-kota iroka-paeni.”[†] ²⁶ Ikantzi Jesús: “Naakataki, kenkitha-waeta-kaakimiri.”

²⁷ Ari rareetee-yapaani riyotaani. Ipampoyeeya-paakirini iñaapaakirira ikenkitha-waeta-kaero tsinani. Roo kanteencha, tekatsi apaani ojampita-paakirini, ikanteri: “¿Oeta ojampitzimiri tsinani? ¿Oeta pikenkitha-waeta-kaerori?” ²⁸ Ookanakiro tsinani ochomoni, jataki nampitsiki, okantapaakiri osheninka-paeni: ²⁹ “Pipokaeyini, piñeeri atziri yotakirori maawoeni nantayitakiri paerani. ¿Kaarima Jeepatzii-toetani?” ³⁰ Ari ikowae-yanakini atziri-paeni jeekatsiri nampitsiki, pokaeya-nakini ijeekakira Jesús.

³¹ Ari ikanteeyirini riyotaani, ikantziro: “¿Yotaanarí, poyaa!”[‡] ³² Ikantzi Jesús: “Eenitatsi oeta nowari naaka, tee piñeeyironi eeroka.” ³³ Ari rojampita-wakaanaka riyotaani: “¿Eenitatsima iita amakiniriri

§ 3:26 Yotaanarí = Rabí * 4:6 tampatzika ooryaa = ooryaa 6. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.) † 4:25 Jeepatzii-toetani =

Mesías ‡ 4:31 Yotaanarí = Rabí

rowanawo?”³⁴ Ikantzi Jesús: “Rootaki nokimita-kaantari naaka nowanawo nanteniri ikoyiri otyaantakinari. Otzimatyee amonkaateeniri ikoyiri anteeniri rirori.”³⁵ Iroka pikanta-piinteyini eeroka: ‘Yotapaaka 4 kashiri ojampatan-tyaari pankirentsi.’ Roo kanteencha, pikemi nokantzimi. Pamini pankirentsi-mashiki, aritaki mataka jampayitaki owiitan-tyaawori.³⁶ Ikaate owiiteeroni ipineeteeri. Tema rowiiteero okithoki pankirentsi oshiyakaa-wentziriri añaa-yita-tsini. Rootaki ithaamentan-teeyaari pankita-kirori itsipatee-yaari owiikiteerori.³⁷ Tema omaperotatya roshiya-kaawentee-takiri, ikanteetzi: ‘Tzimatsi apaani pankita-kirori, eenitatsi itsipa owiiteeroni.’³⁸ Tema notyaanta-yitakimi eerokapaeni powiiyteero kaari pipomeentsi-wenta pantawae-wentero. Tema tzimatsi itsipa pomeentsi-wenta-kawori rantawae-wentakiro. Eerokapaeni nintahaeyaawori rantawaetani.”

³⁹ Tema osheki Oshitekii-toni-jatzi, ashitarori inampi janta ikemijanta-nakiri Jesús okamanta-paakiri tsinani, okantzi: “Riyotakiro okaatzi nantayitakiri paerani.”⁴⁰ Ikanta rareetee-yapaakani Oshitekii-toni-jatzi ijeekekira Jesús, ikanteeyapaakirini ijeeke-mota-nakiri inampiki. Roojatzi ijeekan-tanakari Jesús, okaatzi apite kitejeri ijeekanaki.⁴¹ Eekiro ishenita-nakitzii itsipa kemijanta-neentsiri, tema riitaki kema-kiriri okaatzi ikantayitzi Jesús.⁴² Ari ikantee-tanakiro tsinani: “Kemijanta-yitaana naaka, teera apatziro nokemijanteeri pikaman-tapaakina eeroka, tema naaka kemaperotakiriri okaatzi ikantayitzi. Niyoteeyakirini riitaki matzirori rowawijaa-koteeri atziri-paeni, riitaki Jeepatzii-toetani.”

Rowawijaakoteeri Jesús itomi apaani jewari

⁴³ Ikanta omnokaataka apite kitejeri ijeekepaaiki Jesús Oshitekii-toniki, awijanaki riyateero Tepoweniki.

⁴⁴ Tema riitaki Jesús kanteentsiri: “Apaani Kamantan-taniri tee ipinkathatee-tziri inampi-peroriki.”

⁴⁵ Ikanta rareetaa Tepoweniki, osheki raakameethatee-tawaeri janta, tema ari ikaataki riyatee-yakini Aapatziyaweni roemoshirenkiro Anonkoryaantsi, iñaakiro maawoeni rantayitakiri Jesús janta.

⁴⁶ Ari rareetaari Jesús janta Menkoshiniki jeeksiri Tepoweniki, jempe ipeyakirowanki nijaa okimita-nakawo imiriteetzi. Eenitatsi janta riiperori jewari, mantsiyateen-tziri itomi janta nampitsiki Capernaum.⁴⁷

⁴⁸ Ikanta irika jewari ikema-kotakiri Jesús ari rareeta Tepoweniki ipoñaakawo iipatsiteki Judá-paeni, riyata-shita-nakiri iñeeri. Ikanta-paakiri, riyatee ipankoki rowawijateeniri itomi, rooteentsi ikami.⁴⁹ Ari ikantanaki Jesús: “¿Litaka kaari pikemijanantana eerokapaeni? Pikowa-perotzi noñaayimiro kaari piñaapiintzi, pikowa-jaantzi notajonka-wentante.”⁵⁰ Roo kanteencha ikantanakiri jewari: “Pinkathari, jameeta nimaeka, tekira ikamana-kiita notyomi.”⁵¹ Ipoñaakawo ikantzi Jesús: “Pipiye pipankoki. Etsiyata-kotee pitomi.” Ikemijantanakitzii atziri okaatzi ikantakiriri Jesús, piyanaka.⁵² Ipiya-mintheeta ipankoki, itonkiyotakari romperatani-paeni, ikantawaeri: “¿Etsiyata-kotee pitomi!”⁵³ Rojampita-nakiri jempe riweyaaka ooryaa riyaaajeenitanantaari itomi, ikanteeyini romperatani: “Chapinki, iteenkanaki ooryaa, aritaki awijanakiri jaaawamereki-waetzi.”⁵⁴ Ari ikenkishiryaa-nakiro ashitariri aritaki roweyaakari ooryaa chapinki ikantakiri Jesús: “Etsiyata-kotee pitomi.” Rootaki ikemijanan-tanakari rirori, ari ikimitanakari eejatzi maawoeni isheninka-paeni rirori ikemijanta-nakiri Jesús.⁵⁵ Rootaki apiteteen-tziri roñaahan-tziro Jesús itajonka-wentantzi rareetaa Tepoweniki ipoñaahaawo iipatsiteki Judá-paeni.

5

Kijopookiri Shimapanoni-jatzi

¹ Okanta paata, roemoshirenkae-yaani Judá-paeni Aapatziyaweniki. Ari riyaatzi-takari eejatzi Jesús.

² Ari ojeekiri Aapatziyaweniki owaankanatee-tziro nijaa ikantee-tziro “Neshironka-pankoni.” Eenitatsi okaatzi 5 opanko-sheta-paeni. Roo otsipa-nampitari ashitakowontsi itteetziro “Owisha.”³ Ari ipiyotari osheki mantsiyari, mawityaakiri, kijopookiri, ethori-waeta-tziri. Tema omaryaa-yitaka kepatsiki royaawentawo oshewaatyaa nijaa.⁴ Ikanteetzi inatziira ipoki ronampiripaeni tajorentsi ishewaata-kaero nijaa, itzimi-rika etanakyaa-woni iipiinkaatan-tyaawo nijaa oshewaataha, aritaki retsiyata-kotee imantsiyawaetzira.⁵ Eenitatsi janta apaani mantsiyari okaatzi 38 ojarentsi imantsiyawaetaki.⁶ Ikanta iñaapaakiri Jesús romaryaa irika mantsiyari, riyotapaakiri osheki rojamanitakotaki mantsiyawaetaki, rojampitapaakiri, ikantziri: “¿Pikoyi petsiyata-kotee?”⁷ Ikantzi mantsiyari: “Tekatsi owiinkinani nijaaki aririka oshewaa-paetetyaa. Tema nokowawita-piinta nopiinkaatem, ranaakowaetanikina itsipa iipiinkaataki rirori.”⁸ Ikantzi Jesús: “Pipiriinte, paaneero pomaryaa-mento, piyaatee.”⁹ Apathakirotonaa retsiyata-kotaneer irika atziri, raaneero romaryaa-mento, anashitana. Tema irooka kitejeri imakoryaan-teetari,¹⁰ ikantakiri Judá-paeni irika atziri etsiyata-kotaa-tziri: “Kitejeri irooka imakoryaan-teetari nimaeka, tee oshinetaantsitzi paaneero pomaryaa-mento.”¹¹ Ikantzi etsiyata-kotaa-tziri: “Tema ikantatyana etsiyata-kota-kahaanari: ‘Paaneero pomaryaa-mento, piyaatee.’”¹² Ari rojampita-nakiri Judá-paeni, ikantziri: “¿Itzimika kantakimiri: ‘Paaneero pomaryaa-mento, piyaatee?’”¹³ Roo kanteencha irika etsiyatakotaa-tziri, tee riyotzi jempe itzimi etsiyata-kota-kahaeriri, tee iñaawaeri jempe ikinanaki Jesús, tema osheki atziri piyoteen-chari janta.¹⁴ Okanta janta tajorentsi-pankoki iñaahaeri Jesús retsiyata-kota-kahaeri, ikantziri: “Tema etsiyata-koteemi nimaeka, eero papiiteero panteero kaari-perori, omaperotzimi-kari kowaenka-perota-tziri.”¹⁵ Ari riyataanaki etsiyata-kotaa-tziri, ikamantakiri Judá-paeni riitaki Jesús etsiyata-kota-kahaeriri.¹⁶ Rootaki retanta-nakawori ikijaneentziri Jesús, okantakaan-tziro retsiyata-kota-kaantaki kitejeri imakoryaan-teetari.¹⁷ Roo kanteencha ikantzi Jesús: “ashi royirowo rantawaetzii Ashitanari, ari

§ 4:46 imiriteetziro = vino * 4:52 iteenkanaki ooryaa = ooryaa 7. (Ari okanta riyotee-tziri ooryaa paerani.) * 5:2 Neshironka-pankoni

= ikantee-tziro iñaaniki Heber-paeni Betesda; Owisha = Oveja † 5:4 Otsipayita ñaantsi-paeni

nokimitzita naaka nantawaetzit.”¹⁸ Rootaki ikowa-perotantari Judá-paeni rowamayiri Jesús, tema tee apatziro rantawaetantawo kitejeri imakoryaan-teetari, tema roshiya-kotakari Tajorentsi, ikantaki Jesús: “Riitaki Tajorentsi ashitanari.”

Ishintsinka Itomi Tajorentsi

¹⁹Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “Irika Itomi Tajorentsi, tee rantziro ikowashi-yitari rirori. Apatziro rantziro okaatzit iñaakotziriir Ashitariri. Tema okaatzit rantziro Ashitariri, roojatzi rantziro Itomi. Omaperotatya. ²⁰Tema retakotari Ashitariri irika Itomi, roñaayiri maawoeni rantayiziri rirori. Eekiro roñaaha-tyeeri oeta-rika antawoyita-tsiri, tema ari pipampoyaa-wenteero eerokapaeni. ²¹Ikimitaha Ashitariri rowiriinta-yitziri kaminkari, rañaakayiteeri, aritaki ikimi-tzitari Itomi rirori, rañaakaa-yiteeri ikoyiri. ²²Tee riyakatantzi Ashitanari, riitaki ikowakaaki Itomi riyakowentantee, ²³rootaki ipinkathatan-teetyaariri rirori Itomi, ikimitee-tziri Ashitariri. Itzimi kaari pinkathaterini Itomi, tee ipinkathatzitari Ashitariri, otyaanta-kiriri jaka.

²⁴Ikaate kemaeroni nokanta-yitakiri, aririka rawentaa-neyyaari otyaanta-kinari, aritaki raña-shire-yitee. Eero rowajankitee-tziri, aritaki okaatapaki ikaamanita-waetzit, ashi rowaero rañaahae. Omaperotatya. ²⁵Tema rooteentsi omonkaateeyaa, nimaekataki ikemayiteero kamashireri-paeni iñaani Itomi Tajorentsi. Tema ikaatzit kemaeroni, aritaki raña-shire-yitee. Omaperotatya. ²⁶Ikimitari Ashitariri rañaakaantzi, aritaki ikantzi-taari Itomi rañaakaantee rirori, ²⁷ipakiri ishintsinka riyakowentantee, tema riitaki Itomi Atziri. ²⁸Eero pipampoyaa-shitawo nokantakiri. Rooteentsi omateeyaa ikemantee-yaawori kaminkari-paeni iñaani, ²⁹ari ipiriinta-yitanaki jempe ikitayitaka. Ikaatzit antapiinta-kirori kameethari, ari raña-shire-yitee. Riima antapiinta-kirori kaari-perori, ari rañaawitaneeeyaa roo kanteencha ari rowajankitahae-teeri.”

Ñaayita-kiriri Jeepatzii-toetani

³⁰“Tee nanta-shitawo nokowa-shitari naaka, riitakira Ashitanari kowatsiri niyakowentayiteemi. Okaatzit niyakowentan-tziri naaka rootaki tampatzikatatsiri, tema tee nantashi-waetawo nokowa-shitari naaka, rootaki ikoyiri Ashitanari otyaanta-kinari. ³¹Naakami kenkithata-kota-CHANIMI apaniroeni, eero okameethatzimi nokenkithata-kowaetari. ³²Roo kanteencha eenitatsi itsipa kenkithata-kotanari, tema niyotzi naaka maperori okaatzit ikenkithata-kotanari rirori. ³³Tema omaperotatya ikantakiri paerani Juan potyaantakiri ojampita-kiterini. Tema okaatzit ikenkithata-kota-wakinari rirori omaperotatya. ³⁴Roo kanteencha tee nokowawaetziri naaka atziri kenkithata-kotenani, ikante: “Kameethari irika.” Noshiretan-tawori ikenkithata-kota-kinari paerani Juan, rootaki pikemijanan-teeyaariri eeroka Tajorentsi, pawijakoteeta. ³⁵Tema okaatzit ikamantan-takiri paerani Juan okimita-paentari ootamentotsi koñeetyaatsiri. Rootaki pikowawaeta-paentari eerokapaeni pinintaa-wakyaawomi koñeetyaatsiri. ³⁶Roo kanteencha eenitatsi awijirini Juan ikenkithata-kotana. Okaatzit nantziri naaka, rootaki ikantanari Ashitanari, rootaki maperotzirori oñaahan-tzirori riitaki Ashitanari otyaanta-kinari. ³⁷Riitaki Ashitanari otyaanta-kinari. Riijatzi kamantan-teentsiri ikemijanan-teenari naaka. Teemaeta pikemiro eerokapaeni iñaawaetziri. Tema tee piñaawoota-nitziri. ³⁸Tee pikemijantziro eerokapaeni iñaani, okantakaan-tziro tee pikemijantana naaka, tema naaka rotyaantani. ³⁹Pamatsinkawentakawo piñaanatziro Iñaani Tajorentsi, poshiya-kaatzit ari pinkaanae-yitee. Tema naakawitaka okenkithata-kotziri Iñaani Tajorentsi, ⁴⁰teemaeta pikowaeeyini eeroka pawentahaena ashi powante-yaawori pañaayitee. ⁴¹Tee nokowa-shityaawo naaka ithaamentawaetena atziri paeni. ⁴²Tema niyoyitzi naaka jempe pikanteeyani eeroka-paeni, tee pikowaeeri Tajorentsi. ⁴³Naaka rotyaantaki Ashitanari nopoki, tee pikemijantana eerokapaeni. Roo kanteencha aririka ipoki itsipa rantayita-paakiro ikowa-shitari rirori, aritaki paakameethatee-yawakirini.[‡] ⁴⁴¿Jempema pikantyaaka pikemijanteeyini, osheki piñaama-waetawo ikimo-shireta-kaawaetemi atziri ikantakaaperowentzimi? Eero pikowawaeta-shita ikimo-shire-wenteemi Tajorentsi. ⁴⁵Eero pikenkishiryaa-waeta-shita naaka iyakowenteemini Ashitanariki. Tema riitaki Moisés iyakowenta-yiteemini eerokapaeni, tema riitaki pawentaa-piintakari. ⁴⁶Riimi pikemijantakimi Moisés, ari pikemijanta-kinami naaka, tema naaka rojankinata-kotaki paerani Moisés. ⁴⁷Teera pikemijanta-tziirisi Moisés rojankinata-kowitakina, ¿jempema pikantyaaka pikemijantero okaate nokanta-yitemiri naaka?”

6

Rowakaari Jesús 5000 atziri

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

¹Ikanta imontyaanaka Jesús intatsikiri inkaari jeekatsiri Tepoweniki, roojatzi iiteetziri Tiberias. ²Osheki atziri oyaatakiriri, tema iñaakiri okaatzit rantayi-takiri, retsiyatakota-kaayitee osheki mantsiyari-paeni. ³Roojatzi itonkaan-tanakari Jesús ochempiki. Ari ijeekapaaki itsipayi-takari riyotaani-paeni. ⁴Tema areetzimataa kitejeri Anonkoryaantsi, roemoshirenkanta-piintari Judá-paeni. ⁵Ikanta raminaki Jesús, iñaatziiri osheki atziri oyaatakiriri, ikantanakiri Felipe: “¿Jempema amananteka owanawontsi owakaeyaariri maawoeni irikapaeni atziri?” ⁶Tema riyotaki rirori Jesús oetarika ranteri. Roo kanteencha rojampi-tashitari Felipe ikemant-yaariri oetarika ikanteri. ⁷Ari rakanaki Felipe, ikantzi: “Tema otzimatyee antawaete ikaate 6 kashiri aantyaari osheki koriki amanantan-tyaari owanawontsi, rowamatsi-tyaari eepichokiini atziri-paeni.”* ⁸Akanaki itsipa riyotaani Jesús, riitaki Andrés rirentzi Simón Pedro, ikantzi: ⁹“Irika apaani

‡ 5:43 Waerontsi * 6:7 osheki koriki = 200 denario

eentsi amaentsiri 5 ratanteetari, apite shima. ¿Arima imonkaatasyaari osheki atziri?"[†] ¹⁰ Ari ikantzi Jesús: "Pikanteri ijeekeayeni." Ari ojeeki janta katawoshi-mashi, ari ijeeke-yanakini. Tema apatziro riyoteetakiri shirampari-paeni ikaateeyini 5000. ¹¹ Ikanta raakotakiro Jesús ratanteetari, ikaatakiro ramanakari Tajorentsi, ipayitakiri ikaatzi jeekayi-teentsiri. Ari ikimitakiri shima, ipakiri ikaatzi piyooteenchari royaa. ¹² Ikanta ikemaeyakani maawoeni atziri, ikanteeri Jesús riyotaani: "Paayiteero opetoki okaatzi tzmahaan-tapaen-tsiri, eero apaawae-tanta." ¹³ Ari rowiyi-teero riyotaani-paeni, riyeekitee okaatzi 12 kantziri tzmahaan-tapaen-tsiri kaawita-chari 5 ratanteetari. ¹⁴ Ikanta iñaakiro atziri-paeni itajonka-wentakiro Jesús owanawontsi, ikantee-yanakini: "Riitaki irika akemakotziri Kamantan-taniri pokatsini jaka kepatsiki. Omaperotatya."

¹⁵ Roo kanteencha riyotaki Jesús ipokaeya-tyeeni atziripaeni raapaenteri, iwinkathari-tetyaari. Rootaki ipiyanta-naari tonkaariki ijeekawaetzii apaniroeni.

Ranashi-tantawo Jesús inkaari
(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

¹⁶ Ikanta otsireeniityaanaki, oerinkae-yaani inkaariki riyotaani Jesús, ¹⁷ oteteeya-paakani pitotsiki, montyaa-kotanaka intatsikirona inkaari riyateero nampitsiki Capernaum. Tema tsireni-tanaki, tekira rareetaawo rirori Jesús jempe ijeeke-yakini riyotaani-paeni. ¹⁸ Antawo okantaka otamakaatzi inkaari, tema oshintsitatzi otampyaa-tzi. ¹⁹ Tema janthataki imontyaa-koteeyani riyotaani inkaariki, iñaatziiri ipokae Jesús ranashi-tantaawo inkaari. Antawo ithaawae-yanakini riyotaani.[‡] ²⁰ Roo kanteencha ikantapaeri Jesús irika-paeni riyotaani: "¡Naakataki, eero pithaawan-tashitana!" ²¹ Tema kimoshireteeyaneeni rotetawaeri pitotsiki, tekira ojamanitanakita aatakotee-yapaakini jempe roshiretawo rareetyaa.

Osheki atziri amina-mina-teeriri Jesús

²² Okanta okiteejeta-manee, riyotaki atziri-paeni jeekae-tsiri intatsikiro apinto iroka pitotsi imontyaan-tanaari riyotaani-paeni Jesús, tema apaniroeni imontyaa-kotanaka riyotaani-paeni, tee riyaatzi rirori Jesús. ²³ Roo kanteencha, ramaeta-paaki otsipa pitotsi poñaayi-teenchari nampitsiki Tiberias, aatakoeya-paakini jempe ramanakotakawo Awinkatharite atanteetari rowaeya-karini. ²⁴ Ikanta iñaakiro atziri-paeni tee ijeeke Jesús eejatzi riyotaani-paeni, oteteeya-nakani pitotsiki, jateeyakini nampitsiki Capernaum, ramina-mina-teeri Jesús.

Iiteetziri Jesús "owanawontsi añaakaan-tatsiri"

²⁵ Ikanta rareete-yakani intatsikirona inkaari iñaapaeri Jesús, rojampi-tapaeri, ikantziri: "Yotaanari. ¿Jempema okaatzika pareetaka eeroka jaka?"[§] ²⁶ Ikantzi Jesús: "Tee roo pikowa-kowataa-tantanari pikematha-teero notajonka-wentakiro owanawontsi. Tema roo pikowa-kowa-tantaanari pikemaneentee-yakani chapinki powaeyakani. Omaperotatya. ²⁷ Eero pantawenta-shitawo owanawontsi thonkani-tachari, tema otzimatyee pantawentee owanawontsi kaari thonkachi añaakaamini. Rootaki owanawontsi ipantziri Itomi Atziri, tema riitaki roñaahan-takiri Tajorentsi, Ashitariri, eenitatziri itajorenka." ²⁸ Ari rojampi-teeta-nakiri, ikantee-tziri: "¿Jempema nokantyaaka nantant-yaawori okaatzi ikoyiri Tajorentsi nanteniri?" ²⁹ Ikantzi Jesús: "Iroka ikoyiri Tajorentsi panteeri, otzimatyee pikemijanteeri irika rotyaan-takiri." ³⁰ Eekiro rojampi-teeta-tziiri, ikantee-tziri: "¿Iitama pitajonka-wentanteri eeroka nokemijanteemiri?" ³¹ Oetaka pantayi-tziri? ³² Tema paerani rowayitakawo awaejatzitenei iiteetziri 'iitama' janta ochempi-mashiki, iroka ikanteetzi rojankina-takoe-tziro:

Tajorentsi pakiri royaawo owanawontsi paryahaen-tsiri inkiteki."^{*†}

³² Ari rakanaki Jesús, ikantzi: "Okaatzi owanawontsi poñeenchari paerani inkiteki, kaarira awaejatzitenei Moisés panteroni. Roo kanteencha riitaki panteeroni Ashitanari rooperori owanawontsi. Omaperotatya. ³³ Tema okaatzi owanawontsi ipantziri Tajorentsi, riitaki irika poñeenchari inkiteki, riitaki añaakaa-yiteerini maawoeni jaawiki-jatzi." ³⁴ Ari ikantee-tanakiri: "Pinkathari, rootaki nokoyiri pipapiintenawo iroka owanawontsi."

³⁵ Ikantzi Jesús: "Naakataki owanawontsi añaakaan-taniri. Ikaate tsipa-shire-teenani naaka, eero itasheyawaetee. Ikaate kemijanta-noonani naaka, eero imiriwaetee. ³⁶ Tema nokantakimi, piñaawi-teeyakinani eeroka, tee pikemijantana. ³⁷ Ikaatzi ikowakiri Ashitanari itsipa-shire-tena aritaki imatakiro, eero nomaninta-wakiri naaka. ³⁸ Tee roo nopokan-tyaari jaka nopoñaaka inkiteki nantayitero nokowashitari naaka, apatziro nanta-piintero ikoyiri Ashitanari otyaanta-kinari jaka. ³⁹ Iroka ikoyiri Ashitanari otyaanta-kinari, eero nopeyahaan-tawaetzii apaani ikaatzi itsipa-shire-takaa-kinari, otzimatyee nowañaa-yiteeri paata oweyaantyaawoni kitejeri. ⁴⁰ Iroka ikoyiri Ashitanari otyaanta-kinari jaka, ikaate yoteerini riitaki Itomi, ikemijanta-neeri, aritaki rañaakaa-yiteeri. Naaka owiriinteerini paata oweyaantyaawoni kitejeri."

⁴¹ Rootaki opoñaantari ikijima-waeta-nakiri Judá-paeni irika Jesús, ikemakiri ikantaki: "Naakataki owanawontsi poñeenchari inkiteki." ⁴² Ari ikanta-wakahae-yanakani: "¿Kaarima irika Jesús, itomi José? Niyoteeyirini naaka ashitariri. ¿Oetaka ikantantari: 'Nopoñaawo inkiteki?' " ⁴³ Ikantzi Jesús: "Aritapaaki pikijima-waetakina. ⁴⁴ Tekatsi tsipa-shire-tashi-tenani naaka eerorika ramashire-teeri Ashitanari otyaanta-kinari. Tema naaka owiriinteerini paata oweyaantyaawoni kitejeri. ⁴⁵ Rootaki rojankina-takotakiri Kamantan-taniri-paeni, ikantaki:

Riita-ki Tajorentsi yotahaerini maawoeni.

† 6:9 ratanteetari = pan rowetsikae-tziri cebada ‡ 6:19 janthataki imontyaa-koteeyani = 5-6 kilómetro = 25 terika 30 estadio § 6:25 Yotaanari = Rabí * 6:31 iitama = maná † 6:31 owanawontsi = pan

Tema ikaatzi kemaerini Ashitanari, yoteerini rirori, aritaki itsipa-shire-teena naaka. ⁴⁶ Tema tekatsi ñaawooterini Ashitanari, apatziro poñeenchari Tajorentsiki, riitaki ñaawootziriri. ⁴⁷ Ikaate kemijanteenani naaka, aritaki rañahae. Omaperotatya. ⁴⁸ Naakataki owanawontsi añaakaan-taniri. ⁴⁹ Rowawitakawo piwaejatzitini ikantee-tziri 'litama' janta ochempi-mashiki, roo kanteencha kamayitee rirori. ⁵⁰ Riima irika oshiyakawori owanawontsi poñaahaen-chari inkiteki, eero ikaamanitee ikaate owakyaarini. ⁵¹ Naakataki kañaaniri owanawontsi poñeenchari inkiteki. Itzimi-rika owakyaawoni iroka owanawontsi, aritaki rañahae. Iroka owanawontsi nopantziri naaka, rootaki nowatha. Riitaki natsipe-wenta jaawiki-jatzi-paeni rañaante-yari rirori."

⁵² Ari ikanta-wakahaeyani Judá-paeni: "¿Jempema ikinakaeroka irika rowakaan-teerori iwatha?" ⁵³ Ikantzi Jesús: "Eerorika powawo iwatha Itomi Atziri, eerorika piroro rira, eero pañaayitee. Omaperotatya. ⁵⁴ Itzimi-rika owakyaawoni nowatha, itzimi-rika irakironi nira, aritaki rañaayitee. Naakataki owiriinteerini iweyaantyaawoni kitejeri. ⁵⁵ Tema owanawontsi-perori iroka nowatha, rooma nira rootaki imiri-peroetziri. ⁵⁶ Itzimi-rika owakyaawoni nowatha, itzimi-rika irakironi nira, itsipa-shire-taana naaka, nomatzitari naaka notsipa-shire-taari rirori. ⁵⁷ Tema irika Ashitanari otyaanta-kinari naaka kañaaniri rirori, riitaki añaakaanari naaka. Ari okantzitari eejatzi, itzimi-rika kemijanteenani naaka, aritaki rañaakaa-yiteeri. ⁵⁸ Nokenkitha-takota-tziro owanawontsi poñeenchari inkiteki. Iroka owanawontsi tee oshiyawo iiteetziri 'litama' rowayitakari paerani piwaejatzitini, rowayiwitakawo, kamayitee rirori. Riima ikaate owakyaarini irika oshiyawori owanawontsi, aashi rowaero rañahae." ⁵⁹ Rootaki riyotaan-takiri Jesús jempe ipiyotapiinteeta janta nampitsiki Capernaum.

Ikenkitha-takoe-tziro añaantsi

⁶⁰ Ikanta ikemaetakiro iroka yotaantsi, osheki ikaatzi kemijanta-kiriri Jesús, kantaneen-tsiri: "Osheki okompitataka okaatzi ikantayi-takiri Jesús. ¿Litama kemijanta-matsi-terini?" ⁶¹ Tema yotaki Jesús iñaawae-pooki-tatzii ikaatzi ikenkitha-takaakiri, rojampi-tanakiri: "¿Tema inimomitzii okaatzi nokaman-takimiri?" ⁶² ¿Jempema pikanteka aririka piñeerimi irika Itomi Atziri roenokaeya jempe ipoñaaka paerani? ⁶³ Okaatzi nokenkitha-takoyi-takimiri, rootaki kantako-tachari okaatzi añaashire-takaan-tatsiri, kaari awatha-perori nokenkitha-takotzi, tekatsi oetajaantyaaw awitha. Tema nokenkitha-takota-tziro awentaa-shire-taantsi kaari koñaani-tatsi, añaakaan-tatsiri. ⁶⁴ Roo kanteencha eeniyitatsi pikaatee-yakini eerokapaeni kaari kemijanta-tsini." Tema riyotzi-takiri Jesús ikaate kemijanteerini, eejatzi pithoka-shityaarini. ⁶⁵ Eekiro ikantana-kitzii Jesús: "Rootaki nokantzi-tanta-kimiri: 'Tekatsira apaani tsipa-shire-teenani naaka, eerorika ikowakaanari Ashitanari.'"

⁶⁶ Aripaete iñeetakiro, osheki pakaa-nakirori ikemijantawitarira Jesús, tee itsipata-naari. ⁶⁷ Ari rojampi-tanakiri Jesús kaatatsiri 12 riyotaani, ikantziri: "¿Pikoyima piyaayitee eeroka-paeni?" ⁶⁸ Ari rakanaki Simón Pedro, ikantzi: "Pinkathari, ¿Eenitatsima itsipa nopiyashi-teeri naaka-paeni? Apatziro pikanta eeroka pikenkitha-takotziro añaakaan-tatsiri. ⁶⁹ Aritakii nokemijantee-yakimini naaka-paeni, niyotee-yakimini eerokataki Jeeptatziitoetani, Itomi Tajorentsi Kañaari." ⁷⁰ Ari rakanaki Jesús, ikantziri: "¿Kaarima naaka yoyaakimiri pikaatakira 12? Roo kanteencha eenitatsi apaani pikaatakira, kamaaritaki." ⁷¹ Tema ikenkitha-takota-tziiri Judas, Itomi Simón Nampitsi-weri. Riitaki Judas pithoka-shityaarini, tema riiwitaka apaani ikaatzira 12 riyotaani.

7

Rirentzi-paeni Jesús tee ikemijantee-yirini

¹ Ipoñaá riyataki Jesús rareetan-tawaeyita Tepoweniki, tee ikoyi ikinanee iipatsiteki Judá-paeni, tema ramina-mina-tatziiri Judá-paeni rowamayiri. ² Roo kanteencha monkaatzi-mataa kitejeri roemoshirenkanta-piintawori Judá-paeni iiteetziri "Panko-shetantsi." ³ Imatanakiro rirentzi okaakiini Jesús, ikantanakiri: "Eero pomanashita jaka, piyaate inampiiteki Judá-paeni iñaantemiri janta piyotaani-paeni okaate pantayiteri. ⁴ Tema ikaatzi kowatsiri rajahaa-wentee-tyaari, tee romanakaa-shitawo rantayitzi. Piyotziro eeroka pantayi-tziro oeta-rikapaeni, poñaahantero jempe ipiyoteeyani atziripaeni." ⁵ Tema imatzitakawo rirentzi-paeni rirori itheenka-shiryaa-waetakiri. ⁶ Ari ikantanaki Jesús: "Tema tekira omonkaata noñaahan-tantyaari naaka, rooma eeroka-paeni tee inashita piñaayi-tziro kitejeri-paeni. ⁷ Tee ikija-neentzimi eerokapaeni jaawiki-jatzi. Rooma naaka osheki ikijaneentakina, tema noñaawontatziro nokenkitha-takotziro naaka, kaari-perori okaatzi rantayi-takiri. ⁸ Piyaateeyini eeroka roemoshirenkaetaha, eero niyaatzita naaka, tema tekira omonkaatyaaw noñaahan-tantyaaw." ⁹ Ikaatakiro ikenkithawae-yitakiro iroka ñaantsi, roojatzi ijeekanaki Tepoweniki.

Roemoshirenkiro Jesús iiteetziri "Panko-shetantsi"

¹⁰ Roo kanteencha, tema jateeyakini rirentzi-paeni, ari rimpoetanaki rirori Jesús, romanakaashitanaka riyataki, tekatsi yotatsini. ¹¹ Osheki ikowa-kowa-takiri Judá-paeni janta roemoshirenkaetaha, ikanteeyini: "¿Jempema ijeekika irika atziri?" ¹² Tema osheki atziri itheenka-waeta-kiriri Jesús. Eenitatsi kantatsiri: "Kameethari irika atziri." Eenitatsi itsipa kantatsiri: "Tee ikameethatzi, tema ramatawi-takiri atziri-paeni." ¹³ Roo kanteencha, romanakaashitari itheenki-mawae-takiri Jesús, tema ithaawan-tan-tyaari reewaritepaeni Judá-paeni.

¹⁴ Roo kanteencha, aritaki niyankitaki roemoshirenkaeyani, ari ikyaapaaki Jesús tajorentsi-pankoki, riyotaan-tapae. ¹⁵ Tema yoteeyakini Judá-paeni, ikanteeyini: "¿Jempema riyotani-tantari irika, tee ikyaawita jempe riyotaan-teetzi?" ¹⁶ Ari rakanaki Jesús, ikantzi: "Tema okaatzi niyotaa-yitakimiri tee

naaka iyotashi-tyaawoni, tema riitaki yotakaa-nawori otyaanta-kinari. ¹⁷ Ikaate kowapero-teeroni ikoyiri Tajorentsi, aritaki riyoteero riitaki Tajorentsi yotakaa-nawori okaatzi niyotaan-tziri, tema tee naaka yotashi-waetyaawoni. ¹⁸ Tema ikaatzi yotaantzirori riyotashi-waetari, ramina-mina-tatziro ipinkathatan-teetyaariri. Riima amina-mina-tzirori ipinkatha-teeri otyaanta-nakiri, riitaki ñaawaetzirori kyaariperori. Teera itzipi-shire-waetzi rirori. ¹⁹ ¿Tema rojankina-witakimi paerani Moisés Ikantakaan-teetani? Roo kanteencha, tee pimonkaa-tziro. ¿Iitama pajaryaan-tanari powamayina?” ²⁰ Ari ikantee-yanakini atziripaeni: “¡Kamaari! ¿Iitama ajariimiri rowamayimi?” ²¹ Ikantzi Jesús: “Maawoeni eerokapaeni osheki pipampoyaa-wentakiro piñaakina nantakiri kitejeri imakoryaan-teetari. ²² Ikantakaanaki paerani Moisés pitomeshi-taani-teeyaa. (Tema kaari Moisés etakaan-tyaawoni itomeshi-taani-teeyaa, tema awaejatziitani etakaan-tanakawori paerani tekira itzimiita Moisés.) Rootaki pitomeshi-taanitanta-piintari eeroka-paeni kitejeri imakoryaan-teetari. ²³ Piñaakiro, pitomeshi-taanitanta-piintaki eeroka-paeni kitejeri imakoryaan-teetari pimatant-tyaawori Ikantakaanaki paerani Moisés. ¿Iitama pikijaneentan-tanari naaka netsiya-takotakahaeri maawoeni iwathaki apaani atziri kitejeri imakoryaan-teetari? ²⁴ Paamawentyaa owapeyi-motzimikari piyakowentante. Tema kametha pitampatzika-shirewentante.”

¿Riitakima Jeepatzii-toetani irika?

²⁵ Ari rojampita-wakaanaka Aapatziyaweni-jatzi, ikanta-wakaa: “¿Kaarima irika amina-mineetzirowamahaeteri? ²⁶ Iriinta ijeekaki, maawoeni ikemaetakiri iñaawaetzi, tekatsi akirini. ¿Riyotatziima pinkathari-paeni riitaki Jeepatzii-toetani irinta? ²⁷ Roo kanteencha, niyotee-yirini irika atziri jempe ipoñaawo. Rooma paata aririka ipokaki matzirori iita Jeepatzii-toetani, tekatsi yotatsini jempe ipoñaaka.” ²⁸ Tema roojatzi ijeekaki Jesús tajorentsi-pankoki riyotaantzi, ari icheraanaki, ikantanaki: “¡Arimá! ¡Piyotanama eeroka-paeni jempe nopoñaaka! Roo kanteencha, tee naaka nintashi-tachani nopoki, tema rotyaantani irika rawentaa-pero-teetari. Kaari piyotako-taajetzi eerokapaeni. ²⁹ Roo kanteencha niyotziri naaka, tema aritaki nokaateeyini, riitaki otyaanta-kinari.” ³⁰ Ari ikowawi-tanaka raakaan-terimi, roo kanteencha tekatsi akotashi-terini, tema tekira omonkaa-paeteta. ³¹ Tema osheki kemijanta-nakiriri Jesús, ikanteeyini: “Amaa riitaki irika Jeepatzii-toetani, tema osheki itajonka-wentantzi. ¿Pikenkishiryama awijiro okaate itajonka-wentanteri Jeepatzii-toetani?”

Rotyaantaki Inashitantaniri oteyirini Jesús

³² Ikanta Inashitantaniri ikemakiri atziri-paeni ikenkitha-waeta-kotziri Jesús. Raapatziya-nakari reewari-paeni Ompera-tajorentsi-taarewo, rotyaantaki aminako-wentzi-rori tajorentsi-panko oteyakiterini. ³³ Ikantzi Jesús: “Eero ojamanitzi nojeeki-motaneemi, rooteentsi nopiye ijeekira otyaanta-kinari. ³⁴ Osheki pamina-mina-witeena, roo kanteencha eero piñaahaana, tema eero pitsipatana jempe nojeekapae naaka.” ³⁵ Ari rojampita-wakahaeyani Judá-paeni, ikantzi: “¿Jempema riyaa-matsiteka irika eero añaantari? ¿Riyaata-tyeema otsipaki nampitsi itzimpookayitakaha asheninka-paeni Judá-paeni, riyotaayiteeri wirakochapaeni?” ³⁶ ¿Oetaka ikantako-tziri: ‘Pamina-mina-teena, eero piñiimaetaana, tema eero pitsipatana jempe nojeekapae naaka?’”

Nijaa añaakaan-tatsiri

³⁷ Okanta oweyaanta-paakawori kitejeri roemoshirenka-peroe-tantyaari. Ari ikatziyanaka Jesús, ishintsitanaki icheraanaki, ikantanaki: “Eenitatsi-rika mirita-tsiri, itsipa-shire-teena naaka, riraawaetee. ³⁸ Tema okantzi Jankinarentsi-perori: Ikaate kemijanteenani naaka, okimiwi-tyaawo oshiyaa-shire-tantee-mi nijaa añaakaan-tatsiri.” ³⁹ Riitaki roshiya-kaawentzi Jesús ikaate kemijanteerini ojeeka-shire-tantee-yaari Ishire tajorentsi. Tema tekira rotyaantee-tziroota Ishire tajorentsi, tekira roenoka-shitaawoota Jesús rowaenenkawo.

Itzimpookae-yanakini atziri-paeni

⁴⁰ Eenitatsi atziri-paeni kemakirori ikantakiri Jesús, ikantee-yanakini: “Omapero-tatziiri irika atziri riitaki Kamantan-taniri.” ⁴¹ Eenitatsi itsipa kantaneen-tsiri: “Riitaki Jeepatzii-toetani irika.” Roo kanteencha eenitatsi itsipa kantatsiri: “Kaari, tema eero ipoñaawo Jeepatzii-toetani Tepweniki. ⁴² Tema okantzi Jankinarentsi-perori: Riitaki icharinini pinkatharinini David Ijeepatziitoetani, ipoñeeyaawo Owapanoniki, inampiki paerani David.” ⁴³ Ari itzimpookae-yanakini atziri ikija-wakaa-wenta-nakari Jesús. ⁴⁴ Eenitatsi kowawita-noonchari raakaan-terimi, roo kanteencha tekatsi akotashi-terini.

Tekatsi oshiyarinini iñaawaetzi irika

⁴⁵ Ikanta ipiyapaaka aminakowentzirori tajorentsi-panko jempe ijeeki Inashitantaniri eejatzi reewari Ompera-tajorentsi-taarewo, rojampi-tawaeri, ikantziri: “¿Iitama kaari pamantakari?” ⁴⁶ Ikanteeyini rirori: “¡Tekatsira kimityaarini iñaawaetzi irika!” ⁴⁷ Ikanteeyini Inashitantaniri: “¿Ramatawi-tzita-kimima eerokapaeni? ⁴⁸ ¿Eenitatsima eewarite kemijanta-kiriri irika atziri? ¿Eenitatsima nokaatziri Inashitantaniri kemijanta-kiriri? ⁴⁹ Apatzirowa ikemijan-tziri atziri-paeni kaari yotakoteroni Ikantakaan-teetani, tema yakataarewo irika.” ⁵⁰ Ikanta Inashitantaniri Nicodemo, pokaentsiri paerani tsirenirikini iñeeri Jesús, ikantanaki: ⁵¹ “Rojankineetaki paerani Ikantakaan-teetani, ikanteetzi, tee oshinetaan-tsitzi riyakowenteteri apaani atziri eerorika akemiri aakapaeni, rootaki ayotantyaari oeta rantakiri.” ⁵² Ikantee-tanakiri:

* 7:35 wirakochapaeni = griegos

“¿Eerokama Tepoweni-jatzi? Piñaana-perotero Jankinarentsi, aritaki piñaakiro, tekatsi Kamantan-taniri poñaachani Tepoweniki.”

Tsinani mayempiro

⁵³Ipoñaa riyaayitee apaani-paeni ipankokipaeni.

8

¹Roo kanteencha tonkaanaki Jesús ochempiki Yeenkae-toni. ²Okanta okiteejeta-manee, ipiyaa tajorentsi-pankoki. Osheki atziri piyowenta-waari, jeekapae Jesús riyotaa-paeri atziri-paeni. ³Ikanta Yotaantaniri-paeni itsipatakari Inashitantaniri-paeni ramakiniri apaani tsinani itonkiyo-teetakari omayempitzi. Ipiriinta-paakiro niyankineki ipiyoteeyani. ⁴Ikantapaakiri Jesús: “Yotaantaniri, iroka tsinani iñaakoetakiro omayempi-waetzi. ⁵Ikantakaantaki paerani Moisés rowamahaetero mayempi-tatsiri tsinani. ¿Jempe pikantzika eeroka?” ⁶Rootaki rojampi-tantariri ikoyi ikompita-kaetyaari Jesús, opoñaantyaari ikantakooteriri. Roo kanteencha oeyotanaka Jesús rojankina-tantanakawo rako kepatsiki. ⁷Eekiro rojampi-teeta-tziiri, ari ikatziyana roeyowitakaha, ikantanakiri: “Eenitatsi-rika apaani pikaatee-yakini kaari anteroni kaari-perori, riitaki etakaan-tyaawoni rompojan-tyaawo mapi iroka tsinani.” ⁸Eejatzi roeyootanaa, rapiita-neero rojankinwaetane kepatsi. ⁹Ikanta ikemaeyakini ikantakiri Jesús, apaani-paeni ipiyayi-tanaka, tema ikenkishiyaa-yitanakiro jempe ikantayita rirori. Riitaki jewataneentsiri ipiyana antaripero-paeni. Ikanta ijeeakanaki apitekiro Jesús eejatzi tsinani, ¹⁰katziyana roeyowitaka, ari rojampi-tziro ikantziro: “Tsinani, ¿Jempema ikinaaya-kinika? ¿Tekatsima itsipa yakowentemi?” ¹¹Akanakiri roori okantziri: “Tekatsi Nowinkatharite.” Ikantzi Jesús: “Eejatzi naaka eero niyakowentzimi. Piyatee, eero papiitziro pikaariperotee.”

Ikoñeetya-kotziri Jesús jaawiki-jatzi-paeni

¹²Ari rapiita-neero Jesús riyoteeri atziri-paeni, ikantziri: “Naaka koñeetya-kotziriri jaawiki-jatzi. Ikaate tspateenani naaka, aritaki nokoñee-tyaakoteeri, eero ikinawaetee tsireni-kaakiriki.” ¹³Ari ikantzi Inashitantaniri: “Powakowenta-shiwaeta pikenkitha-takota apaniroeni, te okameethatzi okaatzi pikenkitha-takowae-witaka.” ¹⁴Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “Kameetha okaatzi nokamantan-tziri, okantawitaka nokenkitha-takowitaka apaniroeni naaka. Tema niyotzi jempe nopoñaawo, jempe janta nyaatee. Roo kanteencha tee piyoteeyini eerokapaeni. ¹⁵Pametashi-teeya-kawoni poshiya-kotari atziri-paeni riyakowentantzi. Rooma naaka tekatsi niyakowente. ¹⁶Aririka niyakowentante naaka, omapero-tatyaa okaatzi nokanta-yitziiri, tema tee apaniroeni niyakowentante, tema ari nokaatziri Ashitanari otyaantakinari naaka. ¹⁷Iroka okantzi Ikantakaan-teetani ipaetakimiri eerokapaeni: Aririka oshiya-wakaeyaa ikenkitha-takiri apite kamantakotanta-tsiri, omapero-tatyaa okaatzi ikamantziri. ¹⁸Naaka kenkitha-takoteencha. Ari ikantakari Ashitanari otyaanta-kinari riijatzi kenkitha-takota-kinari. Apite nokaatzi nokenkitha-takota.” ¹⁹Ikantzi Inashitantaniri: “¿Jempema ijeeekiri Ashitzimiri?” Ikantzi Jesús: “Tee piyotee-yananii eeroka, ari pikemitziri Ashitanari tee piyoritzi. Ari piyotee-yananimi naaka, ari piyotakimiri Ashitanari.” ²⁰Ari ikamantan-takirori Jesús iroka-paeni ñaantsi tajorentsi-pankoki jempe rowaeta-piintziri koriki rashita-kaetariri Tajorentsi. Roo kanteencha tekatsi aakaanterini, tema tekira omonkaa-tyaata raantee-tyaariri.

Jempe niyaatee naaka, eero pareetaa janta eeroka

²¹Ari rapiita-nakiro Jesús ikantzi: “Aririka niyaatee osheki pamina-mina-witeena, roo kanteencha aritaki pikamako-yiteero pikaaripero-yitaki. Jempe-rika niyaateero naaka, eero pareeyitaa janta eeroka.” ²²Ari ikanta-wakahaeyani Judá-paeni: “¿Ishinewae-tatyaa irika. Rootaki ikantantari eero areeta aakapaeni jempe riyate rirori?” ²³Ikantzi Jesús: “Tema eeroka jeekatsiri kepatsiki, rooma naaka nojeeki inkiteki. Roo pinampi eerokapaeni jaka kepatsiki, rooma naaka nonampitawo inkiteki. ²⁴Rootaki nokantan-tzimiri: ‘Aritaki pikamako-yiteero piyaari-peronka. Eerorika pikemijantana nokaman-takowitaka jempe noeta naaka, rootaki pikamako-tantee-yaawori piyaari-peronka.’” ²⁵Ikantzi Judá-paeni: “¿Jempema piitaka eeroka?” Ikantzi Jesús: “Tema nokaman-takimi ketziroeni. ²⁶Tema eeniwitacha osheki nokantemiri, eenitatsi osheki niyakowenta-kimiri eejatzi. Tema okaatzi iñaawae-tziri otyaanta-kinari irootaki kyaariperori. Okaatzi nokaman-tayitzimiri jaawiki-jatzi, rootaki ikamantan rirori.” ²⁷Roo kanteencha tee ikematharitziri ikenkitha-takowi-takiri Ashiteeri. ²⁸Rootaki ikantan-tanakari Jesús: “Aririka pikanta-kotakaan-takiri Itomi Atziri, aripaete piyotee jempe noeta. Tema tee naaka antashi-waetyaawoni nokowakaari. Apatziro niyootaantziro okaatzi riyotaanari Ashitanari. ²⁹Tzimi otyaanta-kinari ari itsipa-shiretana naaka. Tee rooka-wenta-na Ashitanari, tema nanta-piintziniri okaatzi kameetha-tzimo-tziriri.” ³⁰Ikanta ikamanta-koyitakiro Jesús iroka-paeni, osheki kemijanta-nakiriri.

Ookakaa-wenteemi Kyaariperori

³¹Ikantakiri Jesús maawoeni Judá-paeni ikaatzi kemijanta-nakiriri, ikantziri: “Aririka poejokiro-tanakaawo noñaani, eerokataki kyaariperori niyotaani. ³²Aritaki piyoteero kyaariperori, rootaki kyaariperori ookakaa-wenteemini pijeekan-teeyaari kameetha.” ³³Akaeyanakini Judá-paeni, ikantzi: “Icharini-paeni Abraham nakapaeni. Tekatsi omperawae-tenani. ¿Oetaka pikantan-tanari eeroka: ‘Aritaki rookakaa-wente-teemi.’?”

³⁴Ikantzi Jesús: “Ikaatzi antapiintzirori kaari-perori, ookemiwae-takawo omperatyaarimi. Omperotatya. ³⁵Apaani omperataari eepichokiini isheninka-teetari, riima apaani itomiteetari ashi royro isheninka-teetari. ³⁶Aririka rookakaa-wenteemi Itomiteetari, aritaki piyotee kyaaripero rookakaa-wenteemi.

³⁷Niyoyitizimi eerokapaeni icharini-yitari Abraham. Roo kanteencha pikowae-yakini powamayina, tema tee inimotizimi nokanta-yitizimiri. ³⁸Rootaki nokamantan-tziriri naaka okaatzi roñaahanari Ashitanari. Rooma eerokapaeni pantashitawo okaatzi pikemako-tziriri ashitizimiri.”

Riitaki ashitizimiri Kamaari

³⁹Ari ikanteeyini Judá-paeni: “¡Riitaki nowae-jatziteni naaka Abraham!” Ikantzi Jesús: “Eerokami icharini-paeni Abraham, aritaki pantakiromi okaatzi rantayi-takiri paerani rirori. ⁴⁰Roo kanteencha, pikowae-yakini eroka powamaena nokaman-tawita-kimiro okaatzi riyotakaanari Tajorentsi. ¡Tema tee ari ikantyyaa paerani Abraham! ⁴¹Roojatzi pantayi-tziro okaatzi rantziriri ashitizimiri.” Ari ikanteeyini Inashitantaniri: “¡Teera naaka itomi-paeni theenka-tajorentsi-taniri. Tema apatziro ikanta Ashitanari, riitaki Tajorentsi!”* ⁴²Ikantzi Jesús: “Riitakirikami Tajorentsi ashitemini, aritaki petakota-kinami, tema nopoñaakawo naaka Tajorentsi, irokana. Tee naaka pokashi-tachani apaniroeni, tema riitaki Tajorentsi otyaanta-kinari. ⁴³¿Oetaka kaari pikematha-tantawo nokanta-yitizimiri? Tema tee pikowae-yakini pikemijantero noñaani. ⁴⁴Riitaki ashitakimiri Kamaari, panta-piinta-kiniri okaatzi ikoyiri. Ashi royoiro kamaari owakira etantana-kawori, rowamaa-shire-tantzi. Ipaapate thaeri-paeni irika, tee iñaawae-tziro kyaariperori. Aririka ikoyi ramatawi-tante, iñaawae-tziro theeyaantsi. ⁴⁵Rooma naaka, noñaawae-tziro kyaariperori ñaantsi, teemaeta pikemijantee-yananitzi eerokapaeni. ⁴⁶¿Eenitatsi jaka pikaatee-yakini, kantenani: ‘Kaari-pero-shireri irika Jesús?’ Tema okaatzi noñaawae-tziriri, kyaariperori eroka. ¿Litama kaari pikemijanantana? ⁴⁷Itzimi-rika rashitari Tajorentsi, ikemijantziro iñaani. Rooma eerokapaeni tee rashitizimi Tajorentsi, tee pikemijanteeyini.”

Itzimatika Jeepatzii-toetani

⁴⁸Ikanteeyini Judá-paeni: “Omaperotatya nokantakimiri Oshitekii-toni-jatzi eroka, tema Kamaari eroka.” ⁴⁹Ikantzi Jesús: “Tee nokamaaritz, nopinkatha-tziriri naaka Ashitanari. Rooma eerokapaeni, tee pipinkatha-teeyirini. ⁵⁰Tee naaka kowashi-tachani pipinkathatena, tema eenitatsi itsipa kowatsiri ipinkatha-teetena, riitaki iyakowentan-tatsini paata. ⁵¹Eenitatsi-rika kemijanteeroni noñaani, eroo ikamayitee paata. Omaperotatya.” ⁵²Ikanteeyini Judá-paeni: “Ari niyoteeyini omaperotatya pikamaaritz. Tema kamaki Abraham, ari roshiyakari Kamantan-taniri-paeni, kamayitaki maawoeni. Opoña pikantzi eroka: ‘Eenitatsi-rika kemijanteeroni noñaani, eroo ikamayitee.’ ⁵³¿Pawijirima eroka nowae-jatziteni. Abraham? Kamaki rirori, ari roshiya-yitakari Kamantan-taniri. ¿Jempema piitatyaaka eroka?” ⁵⁴Ikantzi Jesús: “Naakami kowashi-tachani ipinkatha-teetenami, eroo okameethatizimi. Roo kanteencha eenitatsi pinkatharitakaanari, riitaki Ashitanari. Rijjatzi pikenkitha-takota-piintziri eroka, pikantzi: ‘Riitaki Notajorentsi.’ ⁵⁵Teemaeta piyotee-yirini eerokapaeni. Rooma naaka noñiiri. Aririka nokantemi ‘tee noñiiri,’ naaka theeri, noshiya-kotakimi eerokapaeni. Roo kanteencha omaperotatya noñiiri naaka. Nokemijantziro iñaani. ⁵⁶Tema irika Abraham, piwaejatzi-tetari eroka-paeni, ikimo-shiretaka paerani iñeroo nopokakirika. Imatzimaetakawo iñaakina, antawo ikimo-shiretanaki.” ⁵⁷Ikantzi Judá-paeni: “Tekira okaatziita 50 pojarentsiite. Ari pikantzi piñiiri Abraham.” ⁵⁸Ikantzi Jesús: “Tekiraa itzimiita paerani Abraham, ‘Naakataki.’ Omaperotatya.” ⁵⁹Ikanta raayiwii-tanaka mapi Judá-paeni ikoyi rompojirimi Jesús. Omananaka rirori, shitowanaki tajorentsi-pankoki.

9

Retsiya-takota-kahaeri Jesús Kamampo-waakiri

¹Ikanta rawijanaki Jesús iñaapaakiri apaani atziri kamampo-waaki-tatsiri, itzima-kori ikamampo-waakitzi. ²Ikantzi riyotaani-paeni: “¡Yotaanari! ¿Litama ikamampo-waaki-tantari owakira itzimapaaki irika atziri? ¿Rooma kantakaanari ikaariperotzi iriri? ¿Rooma kantakaanari ikaariperotzi rirori?”* ³Ikantzi Jesús: “Tee roo kantakaan-teroni iyaari-peronka rirori, tee roo kantakaan-teroni iyaari-peronka ipaapate. Tema roo kantakaan-tziriri roñaahan-teetan-tyaawori ishintsinka Tajorentsi. ⁴Tema eniuro okiteejetzi, okowa-pero-tatya nanteniri rantawaeri otyaanta-kinari. Rooma aririka otsireni-tanaki, tekatsi kanteroni rantawaete. ⁵Tema eniuro nojeeki naaka jaka kepatsiki, naakataki koñeetyaa-kotziri jaawiki-jatzi.” ⁶Ikaatakiro ikenkitha-waetaki Jesús, reewatanaki kepatsiki, ramirokaki eepichokiini kepatsi, itziritakiri rokiki kamampo-waakiri. ⁷Ikantzi: “Piyaate pikiwa-yookityaa owaanka-naariki iiteetziri Otyaantaa-rini.” Ari ikinanaki kamampo-waakiri, ikiwaaki-tapaaka. Ikanta ipiyapaaka, aminawae-tanee kameetha. ⁸Ikanta isheninka-paeni ikaatzi ñaapiintziriri ikowako-tantzi ipashitee-tyaari, rojampita-wakahaeyakani, ikantzi: “¿Kaarima irika jeeka-piinta-tsiri ikowako-tantzi ipashitee-tyaari?” ⁹Eenitatsi kantatsiri: “Riitaki.” Itsipa kantatsiri: “Kaari, riwitaka.” Ikantzi rirori: “Naakataki piñaa-piintziri.”

¹⁰Ari rojampi-teeta-nakiri, ikantee-tziri: “¿Jempema pikantaaka paminan-taari kameetha?”

¹¹Ikantzi rirori: “Irinta atziri iitachari Jesús, itziritan-takinawo kepatsi nokiki, ikantakina: ‘Piyaate owaanka-naariki iiteetziri Otyaantaa-rini. Ari pikiwaaki-tyaa.’ Nokanta niyaatanaki, nokiwaaki-tapaaka janta, ari naminanee.” ¹²Ikantee-tziri: “¿Jempema nimaeka irika atziri?” Ikantzi rirori: “Tee niyotzi.”

Rojampi-tziriri Inashitantaniri-paeni Kamampo-waaki-witachari

* 8:41 theenka-tajorentsi-taniri = mayempiriite. Tema roshiya-kaawenta-tziiri paerani Judá-paeni, tee roojokiroitari Tajorentsi, rantayi-tziro kaari-perori. * 9:2 Yotaanari = Rabi

¹³ Ikanta rahaeta-nakiri kamampo-waaki-witachari ijeekira Inashitantaniri-paeni. ¹⁴ Tema rootaki kiteejeri imakoryaan-teetari, imatanta-kawori Jesús itziritan-takariri rooki kepatsi, roo ikowichaa-tantaari kameetha.

¹⁵ Ari rapiitakiri Inashitantaniri-paeni rojampi-tziri jempe okanta ikowichaa-tantaari kameetha. Ikan-tanaki rirori: "Itziritan-takinawo nokiki eepichokiini kepatsi, ari niyaatanaki naaka nokiwaakita. Ari nokowichaa-tanee kameetha." ¹⁶ Ari ikantzi itsipa Inashitantaniri: "Irika atziri antakirori kaari rashi Tajorentsi, tema tee romaerintantawo kitejere imakoryaan-teetari." Eenitatsi itsipa kantatsiri: "¿Riimi kaari-pero-shireri, eero rantziromi añaakiri?" Tema inashiyita ikantee-yakirini Inashitantaniri-paeni, tee raapatziyawakaa. ¹⁷ Ari rapiitakiri rojampi-tziri kamampo-waaki-witachari, ikantziri: "¿Iita piken-ishiryari eeroka, iitama kowichaata-kahaemiri kameetha?" Ikantzi rirori: "Kamantan-taniri rirori."

¹⁸ Roo kanteencha, tee ikemijanteeyini Judá-paeni riitaki kamampo-waaki-witachari irika, riitaki kowichaata-kahae-teeri kameetha. Rootaki ikaeman-takariri ipaapate ikowichaata-kahae-teeri. ¹⁹ Rojampitawakiri, ikantziri: "¿Riima pitomi irika? Pikamantena, ¿rooma itzima-kori ikamampo-waakitzi? ¿Jem-pema okanta ikowichaa-tantaari kameetha?" ²⁰ Ikananaki ipaapate: "Apatziro niyotzi riitaki notyomi, itzima-kori ikamampo-waakitzi. ²¹ Roo kanteencha, teera niyotzi jempe okanta ikowichaa-tantaari kameetha, tee niyotzi eejatzi iita kowichaata-kahaeriri. Pojampiteri rirori, teema antaritaki rirori, riitaki kamantemini." ²² Roo ikantantari ashitariri tema ithaawan-tatyaari Judá-paeni, ikantee-yakini rirori: "Itzimi-rika kanteen-tsinii Jeeapatzi-toetani irika Jesús, eero noshine-teeri ikyahae apiyota-piinteeyanira." ²³ Rootaki ikantantari ipaapate: "Pojampiteri notyomi, antaritaki rirori."

²⁴ Ari rapiitakiro Judá-paeni ikaemaeri kamampo-waaki-witachari, ikantziri: "Pipinkathateri Tajorentsi, pikamantena kameetha, eero pipinkatha-tashitari irika atziri kaari-pero-shireri rirori." ²⁵ Ikantzi rirori: "Tee niyotzi naaka riitakirika kaari-pero-shire-rika. Apatziro niyotzi naaka kamampo-waakiri, ikowichaata-kahaana kameetha." ²⁶ Rapiitzi rojampi-tziri, ikantziri: "¿Jempe ikantakimika? ¿Oeta rantakiri ikowichaa-takaan-teemiri?" ²⁷ Ikantzi kamampo-waaki-witachari: "Aritaki nokantakimi, tee pikemijantena. ¿Oeta pikowantari napiitemiro? ¿Pikowatziima pikemijanteeyirini eeroka?" ²⁸ Ari ikaweya-waetee-tanakiri kamampo-waaki-witachari, ikantee-tanakiri: "Pawentee-yaari eeroka irika atziri, rooma naakapaeni nawentee-yaawo Ikantakaantani awaejatziiteni Moisés. ²⁹ Tema niyoteeyini naaka ikenkitha-waeta-kaakiri Tajorentsi paerani Moisés. Riima irika atziri, tekatsi yoterini jempe ikinapaaki."

³⁰ Ari rakanaki kamampo-waaki-witachari, ikantzi: "¿Arima! Tee piyoritzi eerokapaeni jempe ikinapaaki. Rooma naaka ikowichaata-kahaana kameetha. ³¹ Tema ayoteeyini maawoeni tee ikemiri Tajorentsi antzirori kaari-perori. Apatziro ikemiro ramanani pinkatha-tziriri, ikaatzi antaneerori ikoyiri. ³² Tekatsi akemakote tziimatsi kowichaata-kahaeriri tziimako-tzirori ikamampo-waakitzi. ³³ Eeromi ipoñaakawo irika atziri Tajorentsi-kinta, eero imatziromi rantakiri." ³⁴ Ikantee-tanakiri kamampo-waaki-witachari: "Kaari-perori eeroka owakira pitziima-paaki. ¿Ari pikoyi piyotaa-yiteena nimaeka naaka?" Romishitowae-takiri kamampowaakiwitachari.

Kamampo-waaki-shireri

³⁵ Tema kemaki Jesús romishitowae-takiri kamampo-waaki-witachari. Ikanta iñahaeri ikinapae, rojampitakiri, ikantziri: "¿Pawentaarima eeroka Itomi Atziri?" ³⁶ Ikantzi rirori: "¿Pinkathari! Pookotenari jempe itzimi, nokoyi nawentee-yaari naaka." ³⁷ Ikantzi Jesús: "Aritaki piñaakiri, tema riitaki kenkitha-waeta-kaakimiri." ³⁸ Ari rotziwerowanaka irika atziri ipinkatha-tanakiri Jesús, ikantziri: "Nawentaakimi Pinkathari." ³⁹ Ikantzi Jesús: "Rootaki nopokan-takari naaka naminayi-teeri ojaawijatziti, rootaki ikowichaa-tantee-yaari kamampo-waaki-witachari. Riima ikaatzi kowichaa-witachari, ari ikamampo-waakite rirori." ⁴⁰ Ikanta ikemaki Inashitantaniri ikaatzi tsipatakari Jesús, ikantakiri: "¿Pikantaa-tziima naaka-paeni kamampo-waakiri?" ⁴¹ Ari ikantzi Jesús: "Ari poshiyaarimi mawityaakiri eerokapaeni, tekatsi yakawentemironi pantayitakiro kaari-pero-tatsiri. Rooma pikanteeyini tee pimawityaakitzi, aritaki riyakowentanteeta-kimiro pipiyatha-takinaha."

10

Roshiya-kaawentee-tziro piratsitanto

¹ Opoña ikantzi Jesús: "Eenitatsi-rika kaari kyaatsini ikyaa-piintee-tzira piratsitantotsiki, ikyaashitakyaa-rika onampinaki, riitaki koshintzi irika, riitaki kaari-perori. Omaperotatya. ² Riima ikaatzi kyaatsiri jempe ikyaa-piinteezi, riitaki aminako-wenta-piintziriri ipireetari. ³ Tema riitaki aminako-wentziriri ashitakowo ashitaryaa-kopiintziriri ipireetari. Riima aminako-wentziriri ipireetari, riitaki kaemapiintziriri iwaeroki, tema riyopaante-tawaeri rirori. Riitaki omishitowa-paerini. ⁴ Aririka romishitowakiri maawoeni onkokiroeninta, riitaki jewaterini aminako-wentziriri, royaateeyanakinini ipireetari, tema riyowaante-tziri riitaki aminako-wentziriri. ⁵ Roo kanteencha teera royaatziri kaari iñaapiintzi, ari ishiya-pithatanakyaari, tema tee riyowaante-tziri." ⁶ Ari ikantakiri Jesús roshiya-kaawentziniri, roo kanteencha tee ikemathateeyirini irikapaeni oeta ikantako-tziri.

Roshiyari Jesús kameethari aminako-wentan-taniri

⁷ Ari rapiita-nakiro Jesús ikantziri: "Naakataki oshiyawori ashitakowo piratsitanto. Omaperotatya. ⁸ Tema ikaatzi etakawori ipokaki tekiraata nopoki naaka, roshiya-shitakari koshintzi, kaari-perori irikapaeni.

* 10:1 piratsitantotsi, ipireetari, ipira, nopira = owisha = oweja

Roo kanteencha teera ikemijanan-teezirini ipireetari. ⁹ Naakataki oshiyawori ashitakowontsi. Eenitatsirika kyahaatsini noshiyakawo naaka ashitakowontsi, aritaki rawijako-shiretee. Tema roshiya-kotee-yaari ipireetari ipiya-piyata ikyaa-piintzira eejatzishiitowa-piintzira. Tee okowityaawaetyaa rowanawo. ¹⁰ Riima koshintzi apatziro ipoki ikoshite, rowante, ithonkante. Rooma naaka nopokaki nañaa-shire-takantee.

¹¹ Naakataki oshiyariri kameethari aminako-wentzirini ipireetari. Tema ikaatzi kameethari aminako-wentzirini ipireetari, ishinewentari ipira. ¹² Roo kanteencha ikaatzi ipineetzirini raaminako-wentzirini ashinentsi ipireetari, aririka iñaawakiri owamintha-tariri ipireetari, ishiya-pithatari ipireetari, ari rowaetyaari ipireetari rookanakirira aminako-wentzirini, tzimpooka-yitanaki itsipa ipireetari. ¹³ Rootaki ishiyantari aminako-wentzirini ipireetari, tema apatziro ikoyi ipineeteri. Teera ikowa-perotzi ipireetari raminako-wentzirini. ¹⁴ Naakataki oshiyariri kameethari aminako-wentzirini ipireetari. Niyoitzi naaka nopira-paeni. Eejatziri riyotana rirori. ¹⁵ Okimitaha riyoperotana naaka Ashitanari, ari nokimi-tzitari naaka niyopero-tziri rirori. Noshine-wentari naaka nopira-paeni. ¹⁶ Eenitatsi itsipa nopira kaari jeekatsini jaka. Otmimatyee namayiteeri rirori jaka. Aritaki ikemijanta-yiteena rirori. Tema apaani ikanteeyaa ipiyoteeyaa. Apaani ikanteeyaa aminako-wentziri-rini. ¹⁷ Tema noshine-takiro naaka nañaa-mento napiitan-teeyaawori nañaahe. Rootaki retakotantanari Ashitanari. ¹⁸ Tekatsi shintsi-tenani, naakataki shineta-shiteencha. Otmimotana noshintsinka noshine-tantakari, rootaki napiitan-tyaawori nañaahe. Roo ikantakinari Ashitanari nantero.”

¹⁹ Ikanta ikemaeyakini Judá-paeni okaatzi ikantakiri Jesús, itsiparyaa-wakaanaka ikaawitee-yanira. ²⁰ Eenitatsi osheki kantaneen-tsiri: “¿Iitaka pikemijanan-tariri? Ikamaari-tatzii, rootaki ishinkiwentantari.” ²¹ Eenitatsi itsipa, kantatsiri: “Ikamaari-tatyee mi irika eero iñaawae-tziromi iroka ñaantsi. ¿Kantachama kamaari retsiya-takota-kaeri mawityaaki-witachari?”

Ikijaneenta-nakiri Judá-paeni irika Jesús

²² Tema kyaawontsi-tapae. Ari roemoshrenkae-tziro tajorentsi-panko janta Aapatziyaweniki. ²³ Ari ijeekitakari rirori Jesús tajorentsi-pankoki, ranashi-waeta awija-nampitziro tajorentsi-panko iiteetziro “Salomóntapi.” ²⁴ Ari ipiyowente-paakiri Judá-paeni, ikantapaakiri: “¿Jempema okaatzika pikaero poñaashirenkayitakina? Eeroka-rika Jeepatzii-toetani, anjatyaa pooñaawontenawo.” ²⁵ Rakanaki Jesús ikantzi: “Aritaki nokaman-tawitakimi eerokapaeni, tee pikemijantziro. Okaatzi antakaa-yitakinari itajorenka Ashitanari, oñaahanta-pero-takiro kameetha. ²⁶ Roo kanteencha tee pikemijantee-yanitzi eerokapaeni, tee poshiya-kaantyyaa eerokami nopira. ²⁷ Ikaate oshiyaneeyaarini riyowaantetana nopira, niyotzitari naaka. Royaayitana rirori-paeni. ²⁸ Naakataki añaakaa-yiteerini. Eero ipeyawaeta, tekatsi aapitha-tenarini. ²⁹ Ikaatzi ipakinari Ashitanari, tekatsira aapitha-tenarini, riitaki mateerori ririiperotee, riitaki awija-pero-tanta-tsini. ³⁰ Itsipa-shiretana Ashitanari, kimiwitaka apaanimi nokantyyaa.”

³¹ Ari rapiiwi-takawo Judá-paeni raawitanana mapi ikoyi rompojirimi, ³² ikantanaki Jesús: “Tema osheki kameethari piñaako-takinari eerokapaeni antakaa-kinari itajorenka Ashitanari. ¿Jempema otzimika powamaa-wententari?” ³³ Ikanteeyini Judá-paeni: “Tee roo nokowan-tyaari nowamaa-wentemiro kameethari okaatzi pantayi-takiri, roo nowamaa-wentemiri pitheenka-tajorentsi-takiri Tajorentsi. Tekatsi piitamatsityaa eeroka, tema eeroka atziri, roo kanteencha poshiya-kaanta-waetaka eerokami Tajorentsi.” ³⁴ Ikantzi Jesús: “Iroka ojankina-takota ikantakaan-teetani, Naaka kantatsini: ‘Eerokayitaki Tajorentsi.’”

³⁵ Ari ayoteeyironi Jankinarentsi-perori, tee okamethatzi atekañaanetero. Riitaki Tajorentsi iitakiriri atziripaeni ‘Tajorentsi’ ikaatzi riyotakaa-yitakiri iñaani. ³⁶ ¿Iitaka pikantan-tanari eeroka-paeni notheenkatajorentsitaki nokantaki naaka Itomi Tajorentsi? Tema naakataki riyoyaaki, rotyaantakina nopoki kepatsiki. ³⁷ Eerorika nantayi-tziro naaka okaatzi rantziri Ashitanari, eero pikemijanteeyini. ³⁸ Roo kanteencha piñaakina nantayi-tziro, okantawityaa eero pikemijantana naaka, roo pikemijante okaatzi notajonka-wentan-tayitaki, rootaki piyopero-tantee-yaari apaani nokantanana Ashitanari, eejatziri apaani ikantanana rirori.” ³⁹ Ari rapiiwi-tanaawo Judá-paeni ikoyi raakaan-terimi, roo kanteencha Jesús ishiyapitha-tanakari.

⁴⁰ Piyanaka Jesús katonkonta Parenkaariki. Ari ijeekapae jempe romitsiryaaantaki paerani Juan. ⁴¹ Osheki atziri jatashi-takiriri iñeeri Jesús. Ikanteeyini: “Okantawitaka tee itajonka-wentan-tawita rirori Juan, roo kanteencha okaatzi ikenkitha-takota-kiriri irika atziri, omoperotatya iroka.” ⁴² Tema osheki kemijanta-kiriri Jesús janta.

Ikamantakari Lázaro

¹ Eenitatsi apaani mantsiyari iitachari Lázaro, riitaki nampitawori Ashironkaaweniki, itsipatawo ritsiro, María eejatziri Marta. ² (Iroka María ritsiro Lázaro, rootaki jeetanta-kariri kajanakaari iitzi Awinkatharite, oshetan-tanaari oeshi.) ³ Okanta ritsiro-paeni Lázaro, okaemakaan-takiri Jesús, okantziri: “Pinkathari, imantsiya-tatzii pitsipa-minthari.” ⁴ Ikanta ikemawaki Jesús, ikantanaki rirori: “Iroka mantsiyarentsi tee owamaantzi, tema ari iñaahaeterori itajorenka Tajorentsi, eejatziri rashi Itomi.”

⁵ Tema retako-perotani Jesús iroka Marta, María, eejatziri Lázaro. ⁶ Ikemawitaka ikamantee-tziri imantsiyatatzii Lázaro, eekiro ijeekana-kitzii okaatzi apite kitejeri janta. ⁷ Ipoña ikantaneeri riyotaani-paeni: “Jame apiyee iipatsiteki Judá-paeni.” ⁸ Ikanteeyini riyotaani: “¿Yotaanari! Owakira ikoyi rompojimi

Judá-paeni janta, eekiro pikowatzii pipiyane janta.*⁹ † Ikantzi Jesús: “¿Tema ojamani okanta apaani kitejeri? Ikaatzi anashita-chari kitejeriki, tee rantziwa-waeta, tema eenitatsi koñeetyaatsiri jaka kepatsiki.†¹⁰ † Riima anashita-chari tsireni-riki, rantziwa-waeta, tema tekatsi koñeetyaatsiri.”¹¹ † Eekiro ikantana-kitzii Jesús: “Makoryaaki atsipa-minthari Lázaro, roo kanteencha otzimatyee niyaate nowiriinteeri.”[‡] †¹² † Ari ikanteeyini riyotaani: “Pinkathari! Amaashitya aritakirika retsiya-takotee, tema imakoryaatzii.”¹³ † Tema ikantawi-tatyaa Jesús kamaki Lázaro, roo kanteencha ikenkishireeyani riyotaani ikenkitha-takota-tziiro makoryaantsi.¹⁴ † Ari rooñaawonta-nakiro Jesús, ikantzi: “Kamaki Lázaro.”¹⁵ † Osheki nokimo-shiretakai tee nojeeki janta, rootaki pikemijanta-pero-tantyaari eeroka. Roo kanteencha otzimatyee aate aminiri.”¹⁶ † Ikanta Tomás itteetziri “Tsipari”, ikantanakiri itsipa riyotaani-paeni Jesús, ikantziri: “Jame oyaatanakiri, amini eerorika rowamahaete aaka.”[§]

Riitaki Jesús owiriintan-taniri, añaakaan-taniri

¹⁷ † Ikanta rareeta-paaka Jesús, ikemapaaki okaataki 4 kitejeri ikiteetan-takariri Lázaro.¹⁸ † Tee inteena-perotzi ojeeki Ashironkaaweni nampitsi Aapatziyaweni.*¹⁹ † Tema osheki Judá-paeni pokayiteen-tsiri roemoshirenkiro Marta eejatzi María ikamakiri iyaariri.²⁰ † Okemaki Marta areetapaaka Jesús, jatanaki otonkiyo-tawakari. Rooma María roojatzi ojeekaki pankotsiki.²¹ † Okantawakiri Jesús iroka Marta: “¡Pinkathari! Ari piijekimi eeroka jaka, eeromi ikamimi aarini.”²² † Roo kanteencha niyotzi naaka okaate pikowako-teriri eeroka Tajorentsi, aritaki imatakimiro.”²³ † Ikantziro Jesús: “Aritaki ipiriinte piyaariri.”²⁴ † Okantzi Marta: “Niyotzi naaka aritaki ipiriinte paata oweyaantyaawoni kitejeri ipiriinte-rika ikaatzi kamayiteen-tsiri.”²⁵ † Ikantzi Jesús: “Naakataki owiriintan-tatsiri, naakataki añaakaan-tatsiri. Ikaatzi kemijanteenani naaka, okantawityaa ikami, aritaki rañahae.”²⁶ † Tema ikaatzi añaayita-tsiri nimaeka, ikaatzi kemijantaanani naaka, aritaki rañahae ikamawi-takyaa-rika. ¿Pikemijantziroma iroka?”²⁷ † Okantzi Marta: “Nokemijantzi Pinkathari, tema eeroka Jeeapatziitoetani, Itomi Tajorentsi, pokaentsiri jaka kepatsiki.”

Riraakotapaakari Jesús ikiteetakirira Lázaro

²⁸ † Ari okaatzi okenkithawaetakaakiri Marta, jatanaki okaemiro María, irento, okamanta-thata-paakiro, okantziro: “Areetapaaka yotaantaniri, ikaemimi.”²⁹ † Okanta okemawaki roori, intsipaete okatziyanaka, oshiyashi-tanakari oñaawakiri Jesús.³⁰ † Tekiraata rareetyaa Jesús nampitsiki, roojatzi ijeekaki janta otonkiyo-tawakariri Marta.³¹ † Ikanta Judá-paeni ikaatzi tsipata-kawori opankoki María roemoshirenkiro, tema iñaawakiro intsipaete okatziyanaka iyaatanaki, royaate-yanakironi roshiya-kaantzi iraaawaeta-tyeeyaa kitataa-rewoki.³² † Okanta areetapaaka María ijeekakira Jesús, otziwerowa-shita-paakari okanta-paakiri: “¡Pinkathari! Ari piijekimi eeroka jaka, eero ikamimi aarini.”³³ † Ikanta iñaakiro Jesús irayimotapaakari María, aritaki ikantzi-tapaakari Judá-paeni ikaatzi oyaatapaa-kirori, otsinkashiryaa-nakiri rirori, antawo okatsizimo-shire-tanakiri.³⁴ † Ari rojampi-tanakiro, ikantziro: “¿Jempema pikitataki-rika?”³⁵ † Ari ikantee-tanakiri: “Pipoki Pinkathari, piñeeri.”³⁶ † Ari riraapaakari rirori Jesús.³⁷ † Ari ikantee-yanakini Judá-paeni: “¡paminer, osheki retakoperokari rirori!”³⁸ † Eenitatsi itsipa Judá-paeni kantaneen-tsiri: “Riiwitaka irika aminakaeriri mawityaakiri, ¿iitaka kaari raminanta jempe ikinakaero eero ikamanta Lázaro?”

Rañaantaari Lázaro

³⁸ † Ari rapiiata-nakiro Jesús okatsizimo-shire-tanakiri, riyata-shita-nakiri jempe ikiteetakiri. Tema omoo iroka, antawo mapi rashitakoe-tanta-kariri.³⁹ † Ikantzi Jesús: “Poteenkiro mapi.”⁴⁰ † Ari okantzi Marta, ritsiro kamaentsiri: “¡Pinkathari! Aamashitya shitzitakirika, tema kaatakotaki 4 kitejeri ikamantakari.”⁴¹ † Ikantzi Jesús: “¿Tema nokantzikimiri aririka pikemijantena aritaki piñaakiro itajonka Tajorentsi?”⁴² † Tema roteenktaekiro mapi. Ari raminanaki Jesús inkiteki, ikantanaki: “Ashitanari, namanini eeroka, tema pikemakina.⁴³ † Niyotzi aritaki pikanta-piintatyaa pikemana. Rootaki nokantan-tzimiri ikemantyaari atziri-paeni ikaatzi piyoteen-chari jaka, rootaki ikemijantanteemiri eeroka otyaanta-kinari.”⁴⁴ † Ikanta iñaawae-takiro iroka ñaantsi, ishintsitanakiro ikemanaki ikantzi: “¡Lázaro! ¡Pishitowae!”⁴⁵ † Tema shitowapae kamawiteen-chari roojotakawo manthaantsi rakoki eejatzi iitziiki, roojatzi iponawoo-takawo ipona-tantee-tawakariri. Ikantzi Jesús: “Piponaryaakoteeri, riyateeta.”

Ikamanta-wakaeta rowamaa-kaanteri Jesús

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵ † Rootaki ikemijanan-tanakari osheki Judá-paeni ikaatzi jateentsiri oyaatanakirori María, ikaatzi ñaakirori rantakiri Jesús.⁴⁶ † Roo kanteencha eenitatsi itsipa Judá-paeni jatashi-takiriri Inashitantaniri-paeni. Ikamanta-paakiri okaatzi rantakiri Jesús.⁴⁷ † Rootaki ipiyotan-tanakari Inashitantaniri-paeni, eejatzi reewari Ompera-tajorentsita-rewo, tema riyoshiita ipiyotee-yakani riiperoripaeni, ikanta-wakahaeyani: “¿Jempema akantyaaka? Osheki ineetakiri itajonka-wentantaki irika atziri.”⁴⁸ † Aririka akema-mintha-tashityaari, aritaki ithonkanakya ikemijanteeyanakini maawoeni. Ari ipokaki reewarite-paeni wirakocha, itzimpooka-paakiro tajorentsi-panko, aritaki ithonkae maawoeni aakapaeni.”⁴⁹ † Tema riiwitaka paerani reewari-perote Ompera-tajorentsita-rewo iitachari Caifás, ikantanaki rirori: “Kimitaka tee piyotee-yantzi eeroka.”⁵⁰ † Tee pikenkishire-teeyaani rootaki kameetha-tatsini ikama-wenta-yitee apaani atziri, eero ithonkae-tantee anampiki.”

* 11:8 Yotaanari = Rabí † 11:9 apaani kitejeri = 12 hora ‡ 11:11 makoryaantsi = mahaantsi § 11:16 Tsipari = Dídimo * 11:18 tee inteena-perori = 3 kilómetro = 15 estadio

⁵¹ Ikanta Caifás Jewatzi-riri ompera-tajorentsitaawo, iñaawae-takaakiri Tajorentsi. Okantawitaka tee riyotzi, riitaki Jesús ikenkitha-takotaki ikamawenteri isheninka-paeni. ⁵² Tee apatziro ikamawenteeri Judá-paeni, tema rootaki ipiyotan-teeyari maawoeni itomipaeni Tajorentsi ikaatzi jeekayi-teentsiri jempe-rika-paeni jaka kepatsiki. ⁵³ Aripaete ikowaeyakini reewarite Judá-paeni rowamaa-kaanteri Jesús.

⁵⁴ Rootaki kaari ikowantanaa Jesús itsipata-neeyari Judá-paeni. Tema shitowanaki jempe inampiwi-takawo, jataki ochempi-mashiki ojeeki nampitsi iitachari Efrain. Ari ijeekakaa-paeri janta itsipayi-takari riyotaani-paeni.

⁵⁵ Rooteentsi roemoshirenkaero Judá-paeni Anonkoryaantsi, osheki atziri jatatsiri Aapatziyaweniki rowetsika-shire-yityaa. ⁵⁶ Osheki ramina-mina-witee-takari Jesús, rojampita-wakahaeyani tajorentsi-pankoki, ikantzi: “¿Jempema pikanteeyini eeroka? ¿Arima ipokaki rirori roemoshirenkaetaha?”

⁵⁷ Ikanta Inashitantaniri-paeni eejatzi reewari Ompera-tajorentsitaawo-paeni, ikantan-tayitaki: “Eenitatsi-rika yoteentsini jempe ijeeki Jesús, ikamante, naakaan-teriita.”

12

Ijeetan-teetari Jesús kajankaari

(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

¹ Tema yotapaaka 6 kitejeri roemoshirenkan-teetyaawori Anonkoryaantsi, jataki Jesús Ashironkaa-pankoni, inampiki Lázaro raña-a-kahaeri. ² Okanta otsireniityaanaaki ari ikaemae-takiri Jesús rakiyoteri itsipa-minthari-paeni. Rootaki oyiitan-tatsiri Marta. Ari ijeekitakari eejatzi Lázaro itsipatakari Jesús rowaeyani. ³ Amakota-paaki María kajankaari. Osheki owinawo iroka. Ojeetan-takari iitzi Jesús. Oshetan-tanaari oeshi. Kajankaenkatanaki maawoeni pankotsiki.* ⁴ Ikanta Judas Nampitsi-weri, riyotaani Jesús pithoka-shityaarini paata, ikantanaki rirori: ⁵ “¿Oetaka kaari ipimantee-tantawo iroka kajankaari? Ari aakimi osheki koriki, riitaki apashit-yaaririmi ashironkaenkari-paeni.”[†] ⁶ Teera roo ikantan-tyaari Judas retakotatyaarira ashironkaenkari-paeni, tema koshintzi rirori. Riitaki kempoyaa-witariri koriki, roo kanteencha ikoshita-piintziri eepichokiini. ⁷ Ikantzi Jesús: “Piñaashi-tyaawo, tema rootaki okashiya-kaawentakinari aririka ikiteetakina paata. ⁸ Riima ashironkaen-kari-paeni ashi rowaero ijeekimotemi, rooma naaka okapichoki-tapaaki nojeeki-motaneemi.

Ikamanta-wakaeta rowaeteri Lázaro

⁹ Tema osheki Judá-paeni yoteentsiri ari ijeeki Jesús janta Ashironkaa-pankoni. Riyaatee-yanakini janta. Tee apatziro raminiri Jesús eejatzi Lázaro, raña-a-kahaeri Jesús. ¹⁰ Roo kanteencha ikamanta-wakahaeyakani reewari Ompera-tajorentsitaawo rowamayiri Lázaro. ¹¹ Riitaki Lázaro kantakaan-takirori kaari raripero-tanta-naari Judá-paeni ikaatzi kemijanta-neeriri Jesús.

Areetaa Jesús Aapatziyaweniki

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹² Okanta okitejeta-manee, osheki atziri jateentsiri Aapatziyaweniki roemoshirenkiro Anonkoryaantsi. Ari ikemaeyakini ikanteetzi: “Areetaapaaka Jesús Aapatziyaweniki.” ¹³ Ichekae-yanakini oshiyawori kompiroshi. Jateeya-nakini itonkiyo-tawakyaari, ikaemaeyini ikantzi:

¡Kaakitaki awinkatharite!

¡Riitaki Tajonka-wentaa-rewo, tema Pinkathari otyaanta-kiriri!

¡Riitaki Awinkathariperoteeyari aakapaeni Israel-paeni![‡]

¹⁴ Ari iñaapaaki Jesús ewonkiri ikyaaoketari, ikyaaoko-tanakari, tema riitaki ikenkitha-takoo-tzitakari paerani Jankinarentsiki, ikanteetaki.[§]

¹⁵ Kijakowentoni-jato, eero pithaawaeyini,

Pokakira Piwinkatharite,

Ikyaaoko-takari ewonkiri ikyaaokoetari.

¹⁶ Teera ikematha-witawo riyotaani-paeni Jesús owakira ikemawakiro. Roo kanteencha roenoka-shitan-taawori Jesús rowaneenkawo, aripaete ikenkishireeya-nakani, riiwitaka Jesús rojankina-takoetzi. ¹⁷ Tema osheki ikenkitha-takoyi-taneero okaatzi iñaakiri atziri-paeni itsipatakari paerani Jesús rañaakaan-taariri Lázaro. ¹⁸ Rootaki riyataan-tayita-nakari atziri-paeni itonkiyo-tawakari Jesús, tema ikemako-takiri rañaakaeri kamawita-chari. ¹⁹ Riima Inashitantaniri-paeni ikanta-wakahaeyanani rirori: “Piñaakiro, kimitaka eero otsinampaeri. Paminiri, rootaentsi riyaaata-shiteri maawoeni.”

Naaawaetzirori Igrechia-thate ikoyi ineeri Jesús

²⁰ Eenitatsi wirakocha-paeni itentayitanakari ikaatzi jateentsiri roemoshirenkaeyani. ²¹ Ikanta wirakocha-paeni rontsiroka-paakari Felipe, poñaachari Shima-pankoni nampitsi jeekatsiri Tepoweniki. Ikan-tapaakiri: “¡Pinkathari! Nokoyi noñeeri Jesús.” ²² Jatanaki rirori Felipe, ikamanta-paakiri Andrés. Apitekiri riyataanaki, ikamantakiri Jesús. ²³ Ari ikantzi Jesús: “Monkaata-paaka roenoka-shitan-teeyawori rowaneenkawo Itomi Atziri. ²⁴ Tema apaani okithoki kaari kamaki-tatsini aririka ipankiitero, ashi oyiro okaamatsite apaani okithoki. Rooma aririka okamaki-tapaente ipankiitero, aritaki iñaahaeteero okithokiperotee. Omaperotatya.* ²⁵ Eenitatsi-rika etakota-wae-tachari rantayi-tziro ikowa-shiwaetari, aritaki

* 12:3 kajankaari = nardo; owinawo = apaani libra = 300 gramo † 12:5 osheki koriki = 300 denario. Riitaki ipineetzirori antawae-tatsiri apaani ojarentsi. ‡ 12:13 Kaakitaki awinkatharite = Hosana; Waerontsi § 12:14 ikyaaokoetari = asnillo, asna * 12:24 okithoki = triho

ipeyashi-teeyaa. Riima ikaatzi maninteeroni ikowashiwaetari rantayitziroo jaka kepatsiki, ikamawenta-naatziroo rañaantee-yaari. ²⁶ Eeenitatsi-rika kowatsini noshiya-kaanteri nomperatani, roshiya-kotenawo naaka. Jempe-rika nojeekae naaka, aritaki ijeekitee-yaari rirori nomperatani. Eeenitatsi-rika nokimita-kaari nomperatani naaka, riitaki Ashitanari kantakae-yaawoni ipinkathee-tantyaariri paata.”

Ikamantakota Jesús rowamaahaeteri

²⁷ “¡Antawoete okantzimo-shire-takina nimaekal! ¿Jempema nokanteka? ¿Nokantema: ‘Ashitanari, powatsinaryaako-shire-teena?’ ¡Tema rootaki nopokan-takari, nomonkaa-teero! ²⁸ Ashitanari, poñaahantero pitajorenka.” Ikemaetzii ñaawaeta-neentsiri inkiteki, ikanteetzi: “Tema noñaahan-takiro, nimaekal napiitero.” ²⁹ Ikemaki atziri-paeni piyoteen-chari, ikantee-yanakini: “Ookatha-rentsira iroka.” Roo kanteencha ikantzi itsipa-paeni: “Tema apaani ronampiri Tajorentsi ñaanata-kiriri.”[†] ³⁰ Ikantanaki Jesús: “Tee apatziro naaka ñaanatanza, tema eeroka-paeni ñaawae-wentaki. ³¹ Rooteentsi ñeeteri rowajankitaante jaka kepatsiki, rotsinampae-teeri pinkathari-wentziri jaawiki-jatzipaeni. ³² Roo kanteencha aririka rowatzika-koetakina jaka kepatsiki, aritaki nokaema-shire-teeri maawoeni.”

³³ Ari rooñaawontziroo Jesús jempe okantyaar aririka rowamaahaeteri-takiri. ³⁴ Ari rakaeya-nakini atziri-paeni, ikantzi: “Iyoteeyorini ikantee-tziri Ikantakaan-teetani: ‘Tema Kañaaniri Jeepatziitoetani.’ ¿Iitakama pikantantari eeroka otzimatyee rowatzika-koeteeri Itomi Atziri? ¿Jempema iitatyaa iiteetziri Itomi Atziri?” ³⁵ Ikantzi Jesús: “Eenirowo ijeekimo-taneemi ikantee-tziri ‘Koñeetyaatsiri,’ apatziro ijeekane eepichokiini. Poshya-kaantero panashi-teemi okoñeetyeera, eero omapokan-tzimi oshiyawori tsireniri. Tema ikaatzi anashitachani otsirenikakitzira, tee ñeero jempe ikini. ³⁶ Pikemijanteeri iiteetziri ‘Koñeetyaatsiri’ eenirowo ijeekimo-yitziroo, poshiya-kotyari rirori.”

Tee ikemijanteeyini Judá-paeni

Ithonka-nakiro ñaawae-takiro iroka, shitowanaki Jesús. Tee roñaahan-tanaa.

³⁷ Okantawitaka osheki itajonka-wentantaki Jesús inampiki isheninkapaeni, tee ikemijanteeyini. ³⁸ Otmimatyee omonkaatyaa rojankina-takiri Kamantan-naniri Isaías, kantatsiri: ¡Pinkathari! ¿Iitaka kemijanteroni añaanini?

¿Itzimikama roñaahakiri ishintsinka Tajorentsi?[‡]

³⁹ Iroka otsipa rojankina-takiri Isaías, rootaki kaari ikemijantan-teeta, ikantaki paerani:

⁴⁰ Riitaki Tajorentsi mawiyaaiki-takaa-kiriri, Imajontzi-takaa-yitakiri, Rootaki eero ikowichaa-tanta, Eero ikematha-tantawo. Ari okantyaar eero ipiyashi-tantaana naaka, Nowawijaa-kotan-teeyaariri.

⁴¹ Roo ñaawae-tanta-kawori iroka Isaías, tema ñaashireta-kitziroo rowaneenkawo Jesús, rootaki ikenkitha-takotan-takariri. ⁴² Okantawitaka okaatzi kanteen-chari, osheki Judá-paeni kemijanta-neeriri Jesús, imatzita-nakawo pinkathari-paeni. Roo kanteencha tee ithawetakatziroo ithaawantatyaari Inashitantaniri-paeni, eero romishitowan-tari ikyaa-piintzira jempe ipiyota-piinteyani. ⁴³ Ari okantzimaetaka. Riitaki ikowa-perotakiri raapatziyaari Inashitantaniri-paeni, riima Tajorentsi, te ikoyiri.

Jesús iyakowenteerini atziri-paeni

⁴⁴ Ari ishintsitanaki icheraanaki Jesús, ikantanaki: “Ikaate kemijanteenani naaka, tee apaniro ikemijantanana, tema ikemijantzi-takiri otyaantanari. ⁴⁵ Ikaatzi ñahaenani naaka, okimiwi-takawo riimi ñahaerimi otyaanta-kinari. ⁴⁶ Rootaki nopokan-takari naaka, noshiyee-yaari ‘Koñeetyaatsiri,’ nokoñeetyaakoteeri jaawiki-jatzi. Eero ijeekayitee otsireni-kaakitzira ikaate kemijanteenani. ⁴⁷ Tee roo nopokan-tyaari jaka kepatsiki nowajankitaante, tema nopokatzii nowawijaa-kotante. Roo kanteencha ikaatzi kemawitawori noñaani, tee ikemijantzi, te naaka owajankiteerini. ⁴⁸ Eeenitatsi-rika maninta-kinari, kaari kemijanteeroni noñaani, tzimaki owajankiteerini. Kimiwaetaka iroka ñaantsi-paeni okaatzi noñaawae-yitakiri atziritanakitayee, rootaki owajankitaan-tatsini paata, ipiyatha-waante-teetakina. ⁴⁹ Tema tee noñaawae-tashiwaetyaa naaka apaniroini, tema riitaki Ashitanari otyaanta-kinari, riitaki kantakinari okaatzi nokantayitakiri eejatzi niyootaan-tayitakiri. ⁵⁰ Niyotziroo naaka ikantakaan-tziri Ashitanari, rootaki añaa-kaanta-tsini. Ari okantari, okaatzi nokanta-yitziroo naaka, nohotyaa-tziroo okaatzi ikanta-kinari Ashitanari.”

13

Ikewiri iitziroo Jesús riyotaani-paeni

¹ Tema yotapaaka apaani kitejeri roemoshirenkae-tziroo Anonkoryaantsi. Tema riyotaki Jesús monkaata-paaka rookantaneeyawori kepatsi, rooteentsi riyatee itsipata-paeyari Ashitariri. Antawo retakotakari ikaatzi kemijanta-kiriri, tema ari ikanta-piintatyaa retakotari roojatzi omonkaa-tanta-paakari maawoeni.

² Tekiraata rowae-yaani, ikaariperor-shire-takae-takari Kamaari irika Judas, itomi Simón Nampitsi-weri, ikowaki ipithoka-shityaari Jesús. ³ Tema riyotzi Jesús riitaki Tajorentsi otyaanta-kiriri. Riyotzitaka aritaki riyatee itsipata-paeyari Tajorentsi, tema riitaki Iriri, riitaki shintsi-pero-takaeriri. ⁴ Ikanta rowae-yanira, ari ikatziya-nakari Jesús, raatonkoryaa-nakawo iithaari, rowathaki-tanakawo apaani maathaantsi.

⁵ Opoñaashita raaki nijaa ikajiro kewaako-mentotsiki. Ikewa-kiri iitziroo riyotaani, roshetan-tanaari

iitziki maathaantsi rowathaki-takarira.* ⁶ Roo ikewirimi iitziki Simón Pedro, ikantanakiri: “¡Pinkathari! ¿Eerokama kewinani noetziki naaka?” ⁷ Ikantzi Jesús: “Tee pikematha-tziro nimaeka okaatzi nantziri, roo kanteencha aritaki pikematha-teero paata.” ⁸ Ikantzi Pedro: “¡Tee nokoyimaeta pikewina noetziki.” Ikantzi Jesús: “Eerorika nokewimi piitziki, teera paapatziyana.” ⁹ Ikantzi Simón Pedro: “¡Pinkathari! Eero pikewa-shitana noetziki, tema pikewatyeena maawoeni nakoki eejatzi noetoki.” ¹⁰ Ikantzi Jesús: “Ikaatzi owakira pakaana-kirori ikaawoshita, apatziri ikoyi ikewaneero iitzi, tema kitetaki maawoeni iwathaki. Tema kitete-yakimini eeroka-paeni, okantawitaka tee maawoeni pikite-shire-teeyini.” ¹¹ Tema riyotakiri Jesús itzimi pithoka-shityaarini, rootaki ikantan-takari: “Tee maawoeni pikite-shire-teeyini.”

¹² Tema ikaatakiro ikewa-kiniri iitzi riyotaani-paeni, ikithaa-tanaawo iithaari, jeekapae jempe rowaeyani, ikantziri: “¿Pikematha-takirooma eeroka-paeni okaatzi nantakiri? ¹³ Tema pikanta-piintakina eeroka-paeni ‘Yotaanari, Pinkathari.’ Omaperotatya pikantanari eeroka-paeni, naakataki. ¹⁴ Tema naaka ‘Yotaanari,’ naaka ‘Jewari.’ Roo kanteencha noshiyakari omperataarewo nokewakiro piitzi, ari pikim-ityaari eeroka-paeni pikewa-wakaayiteeya piitziki. ¹⁵ Aritaki noñaaha-kimirori naaka jempe ikante-tziro, rootaki pimayita-neeri eeroka-paeni. ¹⁶ Teera añee pinkatha-terini omperataarewo rawijiri omperatariri ipinkatheeteri. Teera añee eejatzi otyaantaarewo rawijiri otyaantziriri. Omaperotatya. ¹⁷ Aririka pikematha-taneero iroka, aririka pantayi-taneero, ari ikimo-shire-wenteetakimi eeroka. ¹⁸ Iroka nokan-temiri, roo kanteencha, tee maawoeni nokanta-kotemi. Tema niyotziri naaka ikaatzi niyoshii-yiteeri. Ari omonkaa-tyaari Jankinarente-perori, ikanteetaki: Irika akiyota-kinari naaka, riitaki pithoka-shitenani.

¹⁹ Nokamantzi-tatziimiro nimaeka, tema aririka omatakyaa, rootaki pikemijanta-pero-tanteenari ‘Naakataki.’ ²⁰ Eenitatsi-rika aapatziyarini notyaantani, naaka raapatziyaka. Eenitatsi-rika aapatziyaanari naaka, riitaki raapatziyaka otyaanta-kinari.”

Ikamantzi Jesús riitaki pithoka-shityaarini Judas
(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

²¹ Ari ikaatakiro ikenkitha-takotakiro iroka-paeni, antawo okatsitzimo-shire-tanakiri Jesús. Ikantzi: “Pikaatee-yakini eeroka jaka eenitatsi apaani pithoka-shitenani. Omaperotatya.” ²² Ari ramina-wakaanaka riyotaani-paeni, tee riyotzi jempe itzimi ikenkitha-takotziri. ²³ Ikanta retako-perotani riyotaani Jesús, tsipata-kariri ijeekakira rowaeyani. ²⁴ Iñaana-chera-tanakiri Simón Pedro, ikantziri: “Pojampiteri jempe itzimi ikenkithata-kotziri.” ²⁵ Ari ishirinka-shita-paakari okaakiini Jesús, ikantziri: “¡Pinkathari! ¿Jem-pema itzimika pithoka-shitemini?”† ²⁶ Ikantzi Jesús: “Itzimi-rika aawakironi nashetakiri eepichokiini ratanteetari, riitaki.” Rashetaki Jesús eepichokiini ratanteetari, ipakiri Judas Nampitsi-weri, itomi Simón. ²⁷ Ikanta rowawakawo Judas ratanteetari. Ari ikaaripero-shire-takaa-nakiri Kamaari. Ikantziri Jesús: “¡Judas! Pimatero intsipaete pikenkishire-tzitakari.”‡ ²⁸ Roo kanteencha tekatsi apaani ikaatzi rowaeyani kematha-terini Jesús iita ikantan-tariri. ²⁹ Roshiya-kaantatzi ikantatziiri: “Piyaate pamanante oemoshirenkanta-yari.” Tema riitaki Judas oyiriri koriki. Roshiya-kaantzi itsipa-paeni, ikantatziiri: “Piyaate pamanante apayiteriri ashironkaenkari.” ³⁰ Ikanta ithonka-nakiro rowanawakawo Judas ratanteetari, jatanaki. Tema tsireni-tanaki.

Owakirari Ikantakaan-teetani

³¹ Tema jatanaki Judas, ikantzi Jesús: “Monkaata-paaka nimaeka roenoka-shitan-teeyaawori rowa-neenkawo Itomi Atziri. Ari iñaahaeterori eejatzi rowaneenkawo Tajorentsi. ³² Aririka iñaahaeterori rowaneenkawo Tajorentsi, iñaahaetzi-tyaawori eejatzi rowaneenkawo itomi, riitaki Tajorentsi oñaahan-teroni. Nimaekaha roñaahantero. ³³ Notyomiite, kapichoki-tapaaki nojeeki-mota-neemi. Osheki paminamina-witeena, eero piñaahaana. Roo kanteencha aritaki nokantzi-takari asheninka-paeni Judá-paeni, roojatzi napii-tzitemiri nokantemiro eerokapaeni: ‘Eero pimatziro piyaatee jempe nojeekae naaka.’ ³⁴ Iroka owakirari nokanta-kaantani: ‘Otzimatyee petakotawakaayiteeyaa. Nokimita naaka netakoyi-tzimi, ari pikimitaneeyari eerokapaeni, petakotawakaayiteeyaa.’ ³⁵ Aririka petakotawakaheya eerokapaeni, ari riyoteemi maawoeni eerokayitaki niyotaani.”

Ikenkitha-takotziri Jesús rookawentantya Pedro
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

³⁶ Ikanta Simón Pedro rojampi-tanakiri Jesús: “¡Pinkathari! ¿Jempema piyaateka?” Ikantzi Jesús: “Janta niyaatenta naaka, eero omata poyaateni nimaeka, rooma paata aritaki omatakyaa poyaateni.” ³⁷ Eekiro ishinti-tatzi Pedro, ikantzi: “¡Pinkathari! ¿Litaka eero omatanta noyaatemi nimaeka? ¿Aritaki noshine-wenta-kimi naaka!” ³⁸ Ikantzi Jesús: “¿Omaperotatyaama pishine-wentena? Tekirarika iñeeta tyaapa, mawa pikante: ‘Tee niyotziri Jesús.’ Omaperotatya.”

14

Roshiyawo Jesús Awotsi Rareetan-teetari Ashiteeriki

¹ “Eero powashire-waeteeyani. Pawentee-yari Tajorentsi, pawenta-yina eejatzi naaka. ² Janta ipankoki Ashitanari eenitatsi osheki jempe anampita-paeyaawo. Eeromi otzimi, eero nokantzimi niyaatee

* 13:5 Ikewa-kiri iitziki † 13:25 okaakiini = ishpaneeki ‡ 13:27 Kantako-tachari jaka “ikaaripero-shire-takaa-nakiri Kamaari” tee roo kantakaan-teroni rowawakawo Judas owanawontsi, ikaaripero-shire-tanta-nakari, tema riitaki kowashi-takawori ikaaripero-shire-tanta-nakari.

nowetsika-paemi jempe pinampi-yitapae-yaawo eerokapaeni. ³ Aririka niyaatee, nowetsika-yiteemi jempe pijeepae. Opoñaashitya nopiyashi-teemi, naaka-taki aaneemini. Pijeeka-yitapae nojeeka-paera naaka. ⁴ Piyotee-yironi eerokapaeni awotsi riyataan-teetari jempe niyaatee naaka.” ⁵ Roo kanteencha ikantanaki Tomás: “Pinkathari, tee niyotee-yini jempe piyaate. ¿Jempema nokantyya niyotan-tyaawori awotsi?” ⁶ Ikantzi Jesús: “Naakataki Awotsi, Kyaariperori, Añaamentotsi. Apatziro ipampitha-wooki-teetena naaka, aritaki rareetee-takyaa ijeekira Tajorentsi, Ashiteeri. ⁷ Ari piyopero-teenami naaka, aritaki piyoteerimi Ashitanari. Ro kanteencha piyotzimae-taari nimaeka, tema riitaki paminakirika.”

⁸ Ikantzi Felipe: “Pinkathari, anjatyaa poñaayinari Ashitzimiri. Tema tekatsi itsipa nokoyiri.” ⁹ Ikantzi Jesús: “Felipe, aritaki ojananitati notsipa-yitakimi eeroka-paeni, ¿tekirama piyotana? Ikaatzi ñaakinari naaka, ñaakinari Ashitanari. ¿Iitaka pikantantari: ‘poñaayinari Ashiteeri?’ ¹⁰ ¿Tema pikemijanta-na ari notsipitari Ashitanari, ari itsipatzitana rirori? Okaatzi nokanta-yitziri, teera naaka nintakaa-shityaawoni nokenkitha-takotemiro. Riitaki Ashitanari tsipa-shire-tanari, riitaki antakaa-yitanawori rantawaeri. ¹¹ Pikemijantena nokantakimi ari notsipitari Ashitanari, ari itsipatzitana rirori. Okompitzi-motzimi-rika nokanta-kimiri, pikemijantaa-jeetena piñaakina notajonka-wentan-tayitaki.”

¹² Ikaate kemijanteenani naaka, ari roshiyeena naaka itajonka-wentan-tayitee. Aritaki imapero-tanakiro itajonka-wentante, awijanakiro okaatzi ñaakoe-takinari naaka, tema rooteentsi niyaatee naaka notsipatapae-yaari Ashitanari. Omaperotatyaa. ¹³ Okaate pikowako-yiteenari eerokapaeni pawentahaana, aritaki nomatakimiro. Rootaki ithaamentan-teetyaariri Ashitanari, ñaahaetero-rika okaatzi itajonka-wentan-tayitaki Itomi. ¹⁴ Okaate pikowako-yiteenari eerokapaeni pawentahaana, aritaki nomatakimiro.”

Ikashiya-kaeteeri Ishire tajorentsi

¹⁵ “Aririka petakoteena, aritaki pikemijanteero nokanta-yitzimiri. ¹⁶ Aritaki nokowako-teeri Ashitanari rotyaanteemi otsipa Ookakowentan-taniri, ¹⁷ Ishire tajorentsi-perori iroka, rootaki tsipata-pintee-mini. Riima jaawi-jatzipaeni eero itsipitari rirori, tema tee ñeeri, tee riyotziri. Rooma eerokapaeni piyoteeyirini, ojeekimo-teemi, rootaki tsipa-shire-tee-minini.”

¹⁸ Eero poshiyari miriritzi rookawentee-tziri, aritaki nopiye notsipa-teeyeemini. ¹⁹ Rooteentsi, eero ñaayaatana jaawi-jatzipaeni. Roo kanteencha eerokapaeni aritaki piñaayi-teena, ari pikañaanyitee, tema naaka kañaaniri. ²⁰ Aripaete piyoyitee notsipa-shiretari Ashitanari, eejatzi eerokapaeni pitsipa-shiretana, ari nokimitizitari naaka notsipa-shire-teemi eerokapaeni. ²¹ Ikaate kemijanteenani, roñaahan-tziro kyaaripero retakotana. Rootaki retakotanteeyaariri Ashitanari, eejatzi naaka netakotee-yaari, aritaki noñaaha-yitee-yaari.” ²² Ikanta Judas (kaari Nampitsi-weri) rojampi-tanakiri: “Pinkathari, ¿Oetaka poñaahan-teenari naakapaeni, eero poñaaha-yitaari itsipa-paeni?” ²³ Rakanaki Jesús: “Ikaatzi etakotanari naaka, ikemijantawaantetana. Rootaki retakotanteeyaariri Ashitanari. Ari notsipitari Ashitanari notsipa-shire-yitee-yaari irika-paeni. ²⁴ Riima kaari etakoteenani, ipiyatha-waante-takina. Tee naaka yotashi-waetyaawoni okaatzi nokanta-yitakimiri, tema Ashitanari otyaanta-kinari riitaki yotakaa-yitaki-nawori.”

²⁵ Nokaman-tatziimiro iroka-paeni eeniro nojeeki-moyitzimi. ²⁶ Rooma Ishire tajorentsi, Ookakaa-wentemini, rotyaantemiri Ashitanari poyaateenani, rootaki yotaapaa-kimironi maawoeni, okenkishiryaakaemiro okaatzi nokanta-yitakimiri. ²⁷ Kameetha pijeeka-yitee. Roo kanteencha tee nokenkitha-takota-tziro jempe okanta ijeekakaantzi jaawijatzi-paeni. Tema naaka matzirori pijeekan-teeyari kameetha. Eero powashireetako-waeta-shita, eero pithaawa-shiwaeta. ²⁸ Aritaki pikemayi-takina nokantaki: “Rooteentsi niyaatee, roo kanteencha aritaki nopiyashi-teemi eeroka-paeni, ari akaatee ajekayitee.” Ari petako-pero-tenami, eeromi powashire-waetami nookayi-taneemira, aritakimi pikimo-shire-wentakinami piyotaki niyaatayee Ashitanariki, awija-kinari natzirita-paentzira. ²⁹ Nokaman-tzita-tziimiro nimaeka, aririka omayitakya, pawentena naaka. ³⁰ Eero nokenkitha-waeta-kaeteemi, tema awotsikitaki Kamaari pinkathari-wentan-tatsiri kepatsiki. Tema tee ipinkathari-wentana naaka. ³¹ Roo kanteencha otzimatyee nokemijanteeri Ashitanari, rootaki riyotan-tyaari atziri-paeni netakotari naaka Ashitanari, nantziniri okaatzi ikantanari rirori. Pikatziya-yitane. Jame aatee.”

15

Roshiyawa Jesús oponkitzitha-perori pankirentsi

¹ Eekiro ikantana-kitziiri Jesús riyotaani-paeni: “Naaka kimitawori oponkitzitha-perori pankirentsi. Riima Ashitanari roshiyari pankitziro. ² Eerorika okithokitzi otewatha, ichekiro ashitawori. Rooma kithokitzi-tatsiri, rowameetha-chewa-tziro, rowaankiityaa-kotziro okithoki-pero-tantyaari. ³ Tema kaankiityaa-koyitakimi nimaeka eerokapaeni, okantakaemi ñaantsi-paeni nokaman-tayita-kimiri. ⁴ Tema tee okithokitzi apaani otewatha pankirentsi chewaryaa-thata-tsiri, otzimatyee oshoookan-tyaawo oponkitzitha. Ari okimitari eerorika poejokirokana naaka, eerowa omata pantayi-teero kameethari. ⁵ Naaka kimitawori oponkitzitha pankirentsi, rooma eerokapaeni pikimitakawo ochewatha-paeni. Tema ikaatzi oejokirotanari naaka, ari nokemi-tzita-kariri rirori, kimiwitaka ikithoki-pero-teemi. Eerorika pitsipa-shiretana naaka, eero pimatziro panterimi. ⁶ Ikaatzi kaari oejokiro-teenani naaka, ari nooka-wenta-yiteeyari. Ari ikimiteeyaawo kamachewa-thata-tsiri pankirentsi, rahaetziro itahaetero. ⁷ Poejokiro-taneenarika, pikyaaryoo-wenta-neero okaatzi niyotaa-yitakimiri, aritaki imatakimiro Ashitanari okaate pikowakoteeriri. ⁸ Aririka poshiya-kota-kyaawo kithoki-pero-tatsiri pankirentsi, aritaki riyoteemi eeroka niyotaaani. Rootaki ipinkathe-tantyaariri Ashitanari. ⁹ Osheki netakoyi-takimi eerokapaeni, noshiyakari

Ashitanari retakotana naaka. Pinintaa-hae-yaawo netakoyi-teemira. ¹⁰ Aririka poetziñaari-kotane-yaawo pikemijanteero nokanta-yitakiri, ari pinintaa-hae-yaawo netakotzimi, nokimero naaka nokemijantziri Ashitanari nonintaa-waetawo retakotana. ¹¹ Roo nokamantan-tzimirori iroka-paeni pikimo-shire-tziitan-tyaari maawoeni eerokapaeni, nokimiteero naaka.

¹² Iroka noñaani nokantzi: Oztimatyee petakotawakaayiteeyaa nokimiteero naaka netakoyi-teemi eerokapaeni. ¹³ Eenitansi-rika atsipewentari ikamawentari itsipaminthari, roñaahan-tatziro retakoperotanta. ¹⁴ Notsipaminthaperotani eerokapaeni, aririka pantayi-taneero okaatzi nokantzimiri. ¹⁵ Ari okaatapaaki nokimi-takaantzimi omperataarewo, tema apaani onampitaa-rewo tee riyotziro okaatzi rantziri omperatariri. Eeroka notsipaminthari-paeni nimaeka, tema nokaman-takimiro maawoeni ikamanta-kinari Ashitanari. ¹⁶ Tee eerokapaeni yoshiitenani, tema naaka yoshii-yiteemi eerokapaeni. Naakataki otyaanta-yitakimiri jempe-rika-paeni, poshiya-kotee-yaawo pankirentsi kithoki-pero-tatsiri. Rootaki imatan-teemirori Ashitanari oeta-rika pikowako-tenari pawentahaana. ¹⁷ Iroka noñaani nokantzimiri: Oztimatyee petakotawakaayiteeyaa.”

Ikijaneenta-nakimi jaawijatzipaeni

¹⁸ “Aririka piñaayi-takiro ikija-neenta-yitanakimi jaawijatzipaeni, pikenkishireero ari ikantee-takina naaka ikija-neenta-waetee-takina. ¹⁹ Roojatzimi poshiyaa-koyit-yaari jaawija-tzipaeni, aritaki retakoyi-takimimi, ikimita-wakaha rirori retakotawakaeyani. Roo kanteencha niyoshii-yiteemi naaka, roojatzi pitsipa-witari jaawi-jatzipaeni, rootaki ikijaneentan-tzimiri. Okimiwi-takawo nimaeka kaarimi eeroka jaawijatzipaeni. ²⁰ Pikenkishireero nokantzi-takimiri: Teera aña pinkatha-terini omperataarewo rawijiri omperatariri ipinkatheeteri. Ari ikantee-temiri eerokapaeni ikowaete rompojeetemi, ikimii-takina naaka. Ikaatzi kemijanta-waante-takinari naaka, aritaki ikemijanta-yiteemi eerokapaeni. ²¹ Rootaki ikowaetan-tyaari rowamahaetemi, tema eeroka niyotaani-paeni. Tema okantakaan-tziro tee riyoteeyirini Tajorentsi otyaanta-kinari jaka. ²² Eero rantayi-tziromi kaari kameethatatsi irikapaeeni, eero nopokimi niyotaa-yiteeri. Roo kanteencha eero omataami nimaeka rookakaa-wentee-yaawo iyaari-peronka. ²³ Ikaatzi kijaneenta-kinari naaka, ikijaneentzi-takari Ashitanari. ²⁴ Eero otzimimi iyaariperonka, eeromi notajonka-wentzi-moyitzi iriñaanta-kawori kaari iriñaapiinteezi. Okantawitaka iriñaayitakiro, eekiro ikijaneenta-tyaana naaka, ikijaneentzi-takari eejatzi Ashitanari. ²⁵ Roo kanteencha, rootaki omonkaa-tantyaari jankinarentsi, kantatsiri:

Ikijaneenta-shiwae-teetakina.

²⁶ Roo kanteencha aritaki notyaanteemiro Ishire tajorentsi ‘Ookakaawentantaniro’ poñaachari ijeekinta Ashitanari. Rootaki powashire-takaemini, roojatzi kenkitha-takoteenani kameetha naaka. ²⁷ Tema kameetha pikenkitha-takoyi-teena eerokapaeni, tema pitsipata-piintakina owakira etantana-kawori.”

16

¹ “Roo nokanta-yitan-tzimirori iroka-paeni, eero pipakaantawo pawentaa-shire-tana. ² Tema eero ishinete-tzimi pikyaayitee jempe ipiyota-piinteeta. Aritaki rowamahae-takimi, roshiyakaan-tzi rantatzi-iniri Tajorentsi kameethari. ³ Rootaki rantantawori, tema tee riyotziri Ashitanari, tee niyotzitari eejatzi naaka. ⁴ Roo kanteencha nokaman-tzita-tziimiro iroka, tema aririka omayitakyaa paata, pikenkishiretyaa aritaki nokaman-tzita-nokam.”

Rantakaan-tziri Ishire tajorentsi

“Teera nokaman-tzitemiro owakirani, tema roojatzi notsipa-yitzimi. ⁵ Roo kanteencha jatakina nimaeka notsipa-tapae-yaari otyaanta-kinari. Tekatsi apaani ojampitenani, ikante: “¿Jempema piyaateeka?” ⁶ Apatziro powashire-teeyani pikemakinaha nokaman-takimi. ⁷ Pikemi nokaman-temiro kyaariperori. Rootaki kameetha-tzimo-tzimi. eerokapaeni niyaatee. Tema eerorika niyaatee, eero opoki iitachari ‘Ookakowentantaniro’ otsipa-shire-teemi. Rooma arika niyaatee, naaka otyaanta-paeroni. ⁸ Aririka opokapaaki Ishire tajorentsi, rootaki oñaawonta-paaki-niriri ikenkishire-waetari jaawi-jatzi, tema ikinashi-waetaka ikenkishire-takotziro jempe okantakota kaari-perori, jempe okantakota kameetha-shire-taantsi, jempe okantakota iyakowentaantsi. ⁹ Ari riyotakaa-yiteeri kaari-perori iroka eerorika ikemijanteetana naaka. ¹⁰ Ari riyotakaa-yiteeri rootaki kameetha-shire-tatsiri, nowameetha-shire-tantzi naaka, tema aririka niyaatee ijeekira Ashitanari eero iriñaahaetana. ¹¹ Ari riyotakaa-yiteeri jempe okantakota iyakowentaantsi, tema aritaki riyakowentakiri Ashitanari pinkathari-wentziri iriñaawo-yaari jaawi-jatzi.

¹² Eenitansi osheki nokantemiri, roo kanteencha aritaki awijanakimi okaatzi nokanta-yitakimiri, eero pikematha-tziro nimaeka. ¹³ Aririka opokaki Ishire tajorentsi, rootaki yotakaa-paaki-mironi maawoeni kyaariperori. Eero iriñaawae-tashitawo ikowayi-tziri rirori, tema ikamantan-teero okaatzi ikantziiriri Ashitariri. Riyotakaa-yimiro okaate awijatsini paata. ¹⁴ Riitaki kemaenani noñaawaetero, rowawijayi-teemiro eerokapaeni, ari riyoteero nowaneenkawo. ¹⁵ Tema okaatzi riyotanitziri Ashitanari, roojatzi niyotanitziri naaka. Rootaki nokantantari: ‘Riitaki kemaenani noñaawaetero, rowawijayi-teemiro eerokapaeni.’”

Powashire-tarika, aritaki pikimo-shire-yitee

¹⁶ “Kapichoki-tapaaki eero piñaayi-taana, roo kanteencha aririka ojamani-witakyaa eepichokiini aritaki piñeena. Tema niyaatatzi naaka ijeekira Ashitanari.” ¹⁷ Ari rojampita-wakaanaka riyotaani, ikantzi: “¿Oetaka ikantako-tziri? Ikantayi-takae kapichoki-tapaaki eero añaayiteeri, roo kanteencha aririka

*

ojamani-witakyaa eepichokiini aritaki añahaeri, tema riyaatatzi ijeekira Ashitariri. ¹⁸ ¿Oetaka ikantakotziri ‘kapichoki-tapaaki?’ Tee akematha-tziri oeta ikantako-tziri.” ¹⁹ Tema yotaki Jesús ikowaeya-tziini rojampiteri riyotaani-paeni, ikantanakiri: “Nokantee-yakimini: ‘Kapichoki-tapaaki, eero piñaayi-taana, roo ojamani-witakyaa eepichokiini aritaki piñeena.’ ¿Rootakima pojampita-wakaa-wentari?” ²⁰ Pikemi nokantemi. Oshekira piraawae-teeyaa, powashiretako-waeteeyaa eeroka-paeni. Riima jaawi-jatzi-paeni osheki ikitzimo-shire-waeteeyini. Omawitakyaa powashiretako-waeteeyaa eeroka-paeni, aritaki piñeero paata pikimo-shire-yitee. Omaperotatyaa. ²¹ Aririka otzimaa-nitzimate apaani tsinani, okemaatsi-waeta. Roo kanteencha aririka itzimaki eenchaanikite, opeyako-tanakiro okemaatsi-waetaka, osheki okimo-shire-wenterer eenchaanikite. ²² Ari pikantakari eerokapaeni nimaeka, osheki powashire-waetaka. Roo kanteencha aririka nopiyashi-teemi, osheki pikimo-shire-tanee, tekatsi owashireta-kahae-mini. ²³ Paata aririka omonkaa-teeyaa nokantakiri tekatsi pojampi-teenari naaka. Tema riitaki Ashitanari payitee-mironi oeta-rika pikowako-teeriri, tema pawentahaana naaka.* ²⁴ Pamana-piintziri Ashitanari pikowako-tziri oeyita-rika, pikowako-tashi-waetakari. Rooma nimaeka aririka pikowako-teeri, pawentahae-na naaka. Aritaki pikantyyaa pikowakota-piinteeri, aritaki imatakimiro, rootaki pikimo-shire-tziitan-teeyaa.”

Notsinampaakiro naaka jaawi-jato

²⁵ “Noshiya-kaawenta-tziimiro okaatzi nokenkitha-takaemiri. Roo kanteencha rooteentsi omonkaa-teeyaa eero noshiya-kaawenteemiro, tema koñaatziro nokenkithatateemiri Ashiteeri. ²⁶ Paata eeroka-paeni kowakoteerini Ashitanari oeyita-rika, tema naaka pawentaa-yitaa. Teera naaka kowakowenteemini eeroka-paeni. ²⁷ Tema retakoyiteemi Tajorentsi. Rootaki retakotanteemiri, tema petakoyitaana naaka, pikemijantakina nopoñaawo naaka ijeekiraTajorentsi. ²⁸ Nopoñaaka ijeekira Ashiteeri nopokan-takari jaka kepatsiki. Nimaeka nooka-neero kepatsi niyaatee ijeekira Ashiteeri.”

²⁹ Ikanteeyini riyotaani: “Nimaeka koñaatanaki pikenkitha-takotziri, tee poshiyakaa-wenta-waetziro. ³⁰ Noñaakimi nimaeka piyotziro maawoeni, tee okowaperotyaa iita ojampitemini, tema piyotziro ikenkishire-teetari. Rootaki nokemijantantari omaperotatyaa piñoñaaka ijeekira Tajorentsi.” ³¹ Ikantzi Jesús: “¿Kemijanta-yiteemima nimaeka? ³² Rooteentsi nimaeka pishiya-yitanaki apani-paeni, pikinayite jempe-rikapaeni, ari pookawenta-nakina apaniroeni. Roo kanteencha teemaeta nojeeki apaniroeni, tema itsipatakina Ashitanari. ³³ Nokaman-tatziimiro iroka-paeni piñaawo-yaawori kameetha pijeeki pitsipa-tena naaka. Jaka jaawiki, osheki pikemaatsi-waetyaari eerokapaeni. Roo kanteencha, pishintsi-shireyite. Tema notsinampaakiro naaka jaawi-jato-paeni.”

17

Ramanakotari Jesús Riyotaani-paeni

¹ Ikaatakiro Jesús ikenkitha-waeta-kaeri riyotaani-paeni, aminanaki inkiteki, ikantanaki: “Ashitanari, monkaata-paaka poñaahan-teeyaariri atziri-paeni rowaneenkawo pitomi, roñaahan-teero rirori pitomi powaneenkawo eeroka. ² Eerokataki owakiriri ipinkathari-wentan-takariri maawoeni atziri-paeni, rootaki rañaayitan-teeyari ikaatzi pashita-kaakariri. ³ Aririka riyoteemi apatziro eerokaPitajorentsi-perotzi, aririka riyoteeri potyaantakiri Jeepatzi-toetani Jesús, aritaki rañaayitee. ⁴ Nomatakiro noñaahan-takiro powaneenkawo jaka kepatsiki, nohotyaakiro pikanta-kinari nantero. ⁵ Ashitanari, nokoyi notsipatee-mi nimaeka, aritaki akaate añaayteero owaneenkawo, akimita paerani tekiraa-ta owetsikiro kepatsi.

⁶ Tema piyoshiiteeri jaawi-jatzi ikaatzi pashita-kakinari naaka, niyotaa-yiteeri jempe piita eeroka. Eeroka ashitzi-takariri paerani, riitaki pashita-kahaanari naaka. Nomatakiro nokemijanta-kahaeri piñaani. ⁷ Rootaki riyotantari nimaeka, okaatzi niyota-nitziri naaka, eerokataki yotakaa-yitanawori. ⁸ Tema niyotaa-yiteeri okaatzi piyotakaanari, ikemijanta-yitaneer riroripaeni. Ikenkishiretanana omaperota nopoñaakawo pijeekira eeroka, ikemijanta-yitaneer eerokataki otyaanta-kinari. ⁹ Rootaki nokowa-kowentan-tariri naaka irikapaeni. Kaari nokowa-kowentziri nampita-shiwaetawori kepatsiki, apatziro nokowa-kowentziri ikaatzi pashita-kaakinari, tema eerokataki ashiyitariri. ¹⁰ Tema ikaatzi nashitari naaka riijatzi pashitari eeroka. Ikaatzi pashitari eeroka riijatzi nashitari naaka. Riiyitaki oñaahan-tayiteerori nowaneenkawo. ¹¹ Eero nojeekaneer jaka jaawiki, niyaatee notsipata-paemi eeroka, rooma irikapaeni ari ijeekana-ki rirori. Ashitanari Tajorentsi, paminakowententari, pimatan-tyaari pishintsinka pipakinari naaka paerani, rootaki rapataawakanteeyaa, akimitawakaa aaka.* ¹² Tema eeniro notsipaa-yitari jaka jaawiki, naminakowentantari pishintsinka ipakinari. Tekatsi peyashi-waeta-chani. Apatziro ikantakae-yaawo iiteetziri ‘Otomii peyashi-waetaantsi,’ riitaki monkaata-kaeyaawoni ikenkithatee-takiri Jankina-rentsi-peroriki. ¹³ Roo kanteencha nimaeka niyaatee pijeekinta eeroka. Rootaki noñaawaetanawori iroka eenirowa nojeeki jaka jaawiki, rootaki roshiyant-teenari ikimo-shireteeyini kameetha irikapaeni. ¹⁴ Niyotaa-yiteeri piñaani, rootaki ikijaneentee-tanta-nakariri, tema tee roshiyanaari jaawiki-jatzi-paeni. Nokimita naaka tee nojaawiki-jatzite. ¹⁵ Tee nokowako-tzimi paayiteeri ijeekira jaka jaawiki, apatziro paminakowentee-ri ikaariperotakaetziri-kari. ¹⁶ Nokimita naaka, tee naaka jaawiki-jatzi, eejatzi irikapaeni tee roshiyana-neejari jaawiki-jatzipaeni. ¹⁷ Pikantakayaawo eeroka pashiperotanteeyaariri kametha. Tema kyaariperori piñaanitari eeroka. ¹⁸ Pikimitakina naaka potyaantakina nojeeki-moyiteri jaawiki-jatzipaeni, ari nokimitzi-tyaari naaka notyaanta-yiteri ijeekimo-yiteri isheninkapaeni. ¹⁹ Okowa-perotatyaa nimaeka natsipe-wentee-yaari irikapaeni pashita-kakinari naaka. Ari okantyyaa pashitan-teeyaariri eeroka irika-paeni.

²⁰Tee apatziro nokowa-kowenteri irikapaeni, tema nokowa-kowentzitari ikaate kemijanteenani aririka ikenkithata-kaayiteeri irikapaeni. ²¹Namanakowentziri maawoeni irikapaeni rapaatawakanteeyaari, apaani ikantaneeyaa rapataa-neemi eeroka. Ashitanari, akimita aaka apatawakae-yaani, ari ikimi-yitee-yaari rirori rapata-wakaa-peroteeyaa, rootaki ikemijantan-teeyaari jaawiki-jatzi-paeni eerokataki otyaanta-kinari. ²²Iroka nowaneenkawo, okaatzi poñaaha-yitakarini eeroka, roojatzi nomateeri naaka noñaaha-yiteeriri riroripaeni. Ari rapaata-wakaa-perotyari, akimi-tawakaa aaka. ²³Tema pitsipa-shiretana eeroka, ari nokimi-teeyaari naaka notsipa-shiretee-yaari riroripaeni, rootaki rapaata-wakaanta-perotyari. Roojatzi ikenkishiryaa-tyaari jaawiki-jatzipaeni eerokataki otyaantakinari, antawo petakoy-itakari pikimitakina naaka antawo petakotakina. ²⁴Ashitanari, eerokataki ashitakaa-kinariri irikapaeni, nokoyi itsipayitee-na jempe nojeekapae naaka, ari iñaayiteerori nowaneenkawo. Eerokataki owaneenkata-kaakinari, tema petakotzi-takina eeroka tekira owetsikyaata kepatsi. ²⁵Ashitanari tampatzika-shireri, tee riyotee-yimini jaawiki-jatzi-paeni. Roo kanteencha niyotzimi naaka, eejatzi ikimitaka irikapaeni riyotzi eerokataki otyaanta-kinari. ²⁶Niyotaa-yiteeri jempe piita eeroka, eekiro niyaata-kaatyero niyoteeri, notsipa-shiretee-yaari, netakoyitee-yaari pikimitana naaka petakotana.”

18

Rahaetakiri Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

¹Ari ithonka-nakiro Jesús ramanaka, shitowanaki itsipata-naari riyotaani riyaaero intatsikironta Cheenkariniki. Ari ijeekapaaki Jesús eejatzi riyotaani-paeni janta pankirentsi-mashiki. ²Iñiuro janta rirori Judas pithoka-shitan-taniri, tema ari ijeekaa-piintziri Jesús maawoeni riyotaani janta. ³Ari rareeta-paaka Judas itsipata-paakari owayiri-paeni eejatzi aminakowentan-taniri, riitaki rotyaantakiri reerwite Ompera-tajorentsitaarewo, eejatzi rashi Inashitantaniri-paeni. Ramayitaki ipaja-mento, ramaki eejatzi roota-mento. ⁴Roo kanteencha Jesús riyotzitaka okaate awiji-moterini, ishitowa-shita-nakiri, rojampita-wakiri: “¿Iitaka paminaminatzi?” ⁵Ikanteeyini irikapaeni: “Naminaminata-tziiri Jesús Kashiyakaaweni-jatzi.” Ari ikantzi Jesús: “Naakataki.” Arira itsipatakari Judas pithoka-shitakarini ikaatzi pokashita-kiriri Jesús. ⁶Ikantawa-kiri Jesús: “Naakataki” ipiyaa-neentapaanaata itaapiiki, tyeyanakini. ⁷Rapiita-nakiro Jesús, ikantziri: “¿Iitaka paminaminatzi?” Ari ikanteeyini rirori: “Naminaminata-tziiri Jesús Kashiyakaaweni-jatzi.” ⁸Ari rapiita-nakiri Jesús, ikantziri: “Tema nokantakimi naakataki. Naaka-rika pamina-minatzi, potyaanteeri notsipa-yitakari, riyayiteeta.” ⁹Ari omonkaatari ikantzi-takari Jesús: “Ashitanari, ikaatzi pashita-kaakinari, eero ipeyahaan-tawaeta apaani.” ¹⁰Ikanta Simón Pedro, otzimi-motziri rirori rojataa-mento, inojokya-nakiro, itotzitakiri ikempita-pero-nampiki iitachari Malco, romperatani Jewatziriri ompera-tajorentsitaarewo. ¹¹Ikantziri Jesús irika Pedro: “Powaero pojataa-mento. Riitaki Ashitanari shineta-kinari nokemaatsi-waetyaa, ¿eeroma omata nomonkaateniri?”*

Rahaeta-nakiri Jesús janta Jewatziririki ompera-tajorentsitaarewo

(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

¹²Ikanta owayiri-paeni itsipatakari reerwite, eejatzi aminako-wentan-taniri rotyaantani Judá-paeni, roteeya-nakiri Jesús, roojota-nakiri. ¹³Ari repaentawo ikinakaa-nakiri ipankoki Anás. Tema riiwitaka rikonkiri Caifás jewatziriri ompera-tajorentsitaarewo. ¹⁴Irika Caifás riitaki kantakiri paerani Judá-paeni: “Rootaki kameethata-tsini ikamawenta-yitee apaani atziri.”

Ikyaaiki Pedro iyaankii-teriteki Anás

(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

¹⁵Ikanta Simón Pedro eejatzi itsipa yotaarewo, royaata-kowenta-nakiri Jesús. Irika itsipa yotaarewo, riyopiintziri Jewatziriri ompera-tajorentsitaarewo, rootaki ikyaaanta-paakari royaata-kowentakirira Jesús. ¹⁶Ari ikatziya-paaka Pedro jakakiroki ashitakowontsi. Tema irika itsipa yotaarewo riyopiintziri Jewatziriri ompera-tajorentsitaarewo, ikenkitha-waeta-kaakiro aminakowentzirori ashitakowontsi, omonkyaaakiri eejatzi Pedro. ¹⁷Okanta aminakowentzirori ashitakowontsi, ojampitakiri Pedro: “¿Tema eeroka riyotaani Atziri?” Rakanaki Pedro, ikantzi: “Tee naaka.” ¹⁸Tema okatsinkaetyaatzii janta, ari rontheypaakini paamari irika-paeni omperaataarewo itsipayitakari aminako-wentan-taniri. Ari ikatziyaka rakitsiteeyani. Ari ikaatzitari eejatzi Pedro, rakitsiteeyani paamariki.

Anás rojampitzi Jesús

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

¹⁹Ikanta reerwite Ompera-tajorentsitaarewo retanakari Jesús rojampita-kowentziri riyotaani-paeni, oeta riyotaan-tayitziiri. ²⁰Ikantzi Jesús: “Nokenkithatakaa-piintakiri maawoeni atziri. Niyotaanta-piintaki ipiyota-piinteetaha eejatzi janta tajorentsi-pankoki, jempe ipiyota-piinteeyani maawoeni Judá-paeni. Tee nomanakae-yaawo okaatzi nokenkitha-yitziiri. ²¹¿Oetaka pojampitan-tanari naaka? Pojampiteri ikaatzi kemakinari. Riitaki yotzirori nokanta-yitakiriri.” ²²Ikanta ikaatakiri Jesús ikenkitha-waetaki, apaani aminakowentan-taniri ipajawoota-nakiri, ikantziri: “¿Arima pikanteri pakiri Jewatziriri ompera-tajorentsitaarewo?” ²³Ikantzi Jesús: “Eenitatsi-rika kaari-perori noñaawaetakiri, pikantenawo jempe otzimi. Rooma kameetha-rika okaatzi noñaawaetakiri. ¿Iitaka pipajawootan-tanari?” ²⁴Ikanta Anás tee roojoryaa-kotakantziri Jesús, rotyaantakiri ijeekira Caifás jewatziriri ompera-tajorentsitaarewo.

*

18:11 nomonkaateniri = nomiritero kepishaari

Ikantzi Pedro: Tee niyotziri Jesús
(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

²⁵ Roojatzji ikatziyaka Pedro rakitsi-ta paamariki. Ari rojampitee-takiri, ikantee-tziri: “¿Tema eeroka riyotaani irika Atziri?” Romanakotanaka Pedro, ikantzi: “Tee naaka.” ²⁶ Okanta ojamaniiyaaki rojampiteeri eejatzji romperatani Jewatziriri ompera-tajorentsita-rewo, riitaki isheninka-thori itotzitakiri inkaahanki Pedro ikempita, ikantzi: “¿Tema eeroka noiaaki itsipatzimi janta pankirentsi-mashiki?” ²⁷ Rapiita-nakiro Pedro romanakotanaka, roojatzji iñaantanaka tyaapa.

Rahaeta-nakiri Jesús ijeeki Pilato
(Mt. 27.1-2,11-31; Mr. 15.1-20; Lc. 23.1-5,13-25)

²⁸ Tema kitejetzi-mataki, romishitowae-taneeri Jesús ipankoki Caifás, rahaeta-nakiri ijeekira Pilato reewarite wirakocha-paeni. Tee ikyeeya-paakini Judá-paeni ipankoki Pilato, tema aririka ikyaa-wankoteri ipiyathatakawo ikantakaan-teetani iwinkakaanteetani, eero omata roemoshirenkiro kitejeri Anonkoryaantsi. ²⁹ Rootaki ishitowan-tapaakari jakakiroki Pilato, ikenkitha-waeta-kaeri, ikantzi: “¿Oetakama rantakiri irika atziri?” ³⁰ Ikanteeyini: “Eeromi ikaariperotzimi irika, eero namirimi jaka.” ³¹ Ikantzi Pilato: “Paaneri eeroka-paeni, piyotziri ikantakaan-teetzimiri jempe pikanteri powajankiteeri.” Ikanteeyanagini Judá-paeni: “Tema tee pishine-tana nowamayiri nosheninka-paeni.” ³² Ari omnakaatakari ikantzi-takari Jesús jempe okantyaaw rowamahaeteri.

³³ Ikanta ikyaa-panaatzji Pilato inthomoeki ipankoki, ikaemapaakiri Jesús, rojampitakiri: “¿Eerokama iwinkatharite Judá-paeni?” ³⁴ Ikantzi Jesús: “¿Piyota-shitawoma pojampitanari? Kimitaka eenitatsi kantakimiri jempe noeta naaka.” ³⁵ Ikantzi Pilato: “¿Naakama isheninka Judá-paeni? Tema riitaki pisheninka-paeni amakimiri itsipatakari reewarite Ompera-tajorentsitaarewo. ¿Iitakama pantakiri?” ³⁶ Ikantzi Jesús: “Tee nopinkathari-wentantzi naaka jaka jaawiki. Ari okantyaami, aritaki piñaakimi osheki nowayirite ikijako-wentana, eero raakaantana Judá-paeni. Roo kanteencha tee nopinkathari-wentantzi naka jaka.” ³⁷ Rapiitakiri Pilato rojampitzi: “¿Arima, eerokatakima Pinkathari?” Ikantzi Jesús: “Eerokatakima kanteentziri. Rootaki notziman-takari, rootaki nopokan-takari jaka kepatsiki nokenkithata-koteero kyaaripero. Tema ikaatzji oejokirotaawori kyaaripero, ikemijanta-waantetana.” ³⁸ Ikantzi Pilato: “Roojatzji-tapiinta, kyaariperori.” Ikantanakiri, shitowanakiri ipiyotee-yakanira Judá-paeni, ikantapaeri: “Tee noñeero rantani irika atziri.

³⁹ Poemoshirenka-piintziro Anonkoryaantsi, pamete-e-yawoni nomishitowae apaani raakaan-teetziri. ¿Nomishitowa-kaanteerima iiteetziri ‘Piwinkatharite?’ ” ⁴⁰ Ari ikaemae-yanagini maawoeni, ikanteeyinira: “¿Eero pomishitoyiri irika! ¿Riitaki pomishitowae Barrabás!” Tema irika Barrabás, koshintzi irika.

19

¹ Ikanta Pilato ipajata-kaanta-nakiri Jesús. ² Riima rowayirite-paeni wirakocha rimpitakiki kitochee roshiya-kaantakiro amanthee-rentsi, rootaki ramantheetan-takariri Jesús. Opoñaashita ikithaatan-takari kityonka-mawota-tsiri kithaarentsi.* ³ Ipiyowenta-paakari, ishironta-wenta-waetari ikantee-yirini: “¿Irika iwinkatharite Judá-paeni!” Ipajawoo-tanakiri. ⁴ Ari rapiitakiro ishitowapae Pilato, ikantapaeri Judá-paeni: “Paminiri, irika nomishitowakiri, tee noñeero rantani irika.” ⁵ Ari ishitowa-kaapaakiri Jesús ramantheeta-kaetakari kitochee, ikithaatee-takiri kityonka-mawota-tsiri kithaarentsi. Ikantzi Pilato: “¿Irika atziri!” ⁶ Ikanta iñaawakiri reewarite Ompera-tajorentsitaarewo eejatzji aminako-wentzirori tajorentsipanko, ikaemae-yanagini, ikantzi: “¿Pikenta-kota-kaanteri! ¿Pikenta-kota-kaanteri!” Ikantzi Pilato: “Irika, paanakiri eerokapaeni pikenta-koteri, tema naaka tee noñeero rantani irika. ⁷ Ikanteeyini Judá-paeni: “Eenitatsi ikantakaan-teetakiri paerani ikanteetzi, otzimatyee rowamahaeteri irika, tema roshiya-kaanta-shiwaetaka Itomi Tajorentsi.” ⁸ Ikemawaki, Pilato okaatzji ikanteyakirini, antawo ithaawanaki. ⁹ Eejatzji ikyaanee iwinkathari-pankoteki, ikaemakaan-takiri Jesús, rojampitakiri, ikantzi: “¿Jempema pipoñaaperotaka eeroka?” Roo kanteencha Jesús tee raki. ¹⁰ Ikantzi Pilato: “¿Eeroma pakana? ¿Tema piyotzi naaka pinkathari-perori, aritaki omatakya nokenta-kota-kaantemi, ari omatakya eejatzji nomishitowa-kaanteemi?” ¹¹ Akanaki Jesús, ikantzi: “Eero ikowakae-miromi Jenoki-jatzji, eero pipinkathari-pero-wentanami. Rootaki imaperotan-takari ikaariperotaki irika amakinari jaka, tema awijanakiro okaatzji pikaariperotzi eeroka.”

¹² Aripaete ikowa-kowataa-witanaka Pilato romishitowa-kaanteerimi Jesús, roo kanteencha eekiro ikaemae-yatziini Judá-paeni ikanteeyini: “¿Aririka pipakahaeri irika, teera paapatziyari pinkathari-perori César! ¿Tema ikaatzji kimitakaan-tawaeta-chari pinkathari, ikijaneenta-tziiri César!” ¹³ Ikanta ikemaki Pilato, ramakaan-teeri Jesús jakakiroki, rojeekae-takiri raminakoeta-piintziri iyakowentaarewo, iiteetziri “Mapipanka,” iñaaniki Heber-paeni iiteetziro “Gabata.” ¹⁴ Rootaki kitejeri rowetsika-wentee-tantawori Anonkoryaantsi roemoshirenkaetero, tema tampatzikatakiki ooryaa. Ikantzi Pilato irikaete Judá-paeni: “¿Irika Piwinkatharite!” ¹⁵ Roo kanteencha kaemaeya-nakini Judá-paeni, ikantzi: “¿Powamayiri! ¿Powamayiri! ¿Pikenta-kota-kaanteri!” Ari ikantzi Pilato: “¿Katachama nokenta-kota-kaanteri piwinkatharite?” Ikantzi reewari Ompera-tajorentsitaarewo: “¿Apatziro César nowinkathari-tetari, tekatsi itsipa!” ¹⁶ Ikanta Pilato, roepiyeeri Jesús raaneeri Judá-paeni ikenta-koteri. Ari raaneeri.

Ikentakoe-takiri Jesús roojatzji ikamantakari
(Mt. 27.32-50; Mr. 15.21-37; Lc. 23.26-49)

* 19:2 Amanthee-rentsi, Kityonka-mawota-tsiri

¹⁷ Riitaki natana-kirori Jesús incha-kota ikenta-kotan-tyaari, jataki iiteetziro “Atzirii-toni,” roojatzi iiteetziri iñaaniki Heber-paeni “Gólhota.” ¹⁸ Ari ikentakoe-takiri Jesús janta, itsipatee-takiri apite itsipa atziri, apaani rowatzika-koetaki rakoperoki, itsipa rowatzika-koetakiri rampateki. ¹⁹ Ari ipatakakaan-takiri Pilato ikentakoe-takirira Jesús apaani jankina-rentsi, kantatsiri: “JESÚS KASHIYAKAA-WENI-JATZI, IWINKATHARITE JUDÁ-PAENI.” ²⁰ Osheki Judá-paeni ñaanata-kirori iroka jankina-rentsi, tema tee inteena-perotzi nampitsi jempe ikentakoe-takiri Jesús. Tema rojankinee-takiro iroka iñaaniki Heber-paeni, iñaaniki grieho, eejatzi iñaaniki wirakocha. ²¹ Rootaki ipokantakari reewari Ompera-tajorentsitaarewo ikantakiri Pilato: “Eero pojankinatziro: ‘Iwinkatharite Judá-paeni.’ Tema okantatyeeimi: ‘Oshiyakaan-tawaeta-chari iwinkatharite Judá-paeni.’” ²² Ari ikantzi Pilato: “Okaatzi nojankinatakiri, ashi owatyaawo ojankinatakaha.”

²³ Ikanta imatakiro rowayirite-paeni wirakocha ikenta-kotakiri Jesús, rayitanakiri ipewiryaaokho, itzi-jaakiro okaatzi 4 ojapeki, ipawakae-yitakawo apaani-paeni. Opoñaashita rayitakiri iithaari, tee owawikotatya roori, apaani okanta rontyee-tziro roojatzi opatzi-kaakiki. ²⁴ Ikanta-wakahaeyani owayiri-paeni: “Eero atzijaa-waetziro iithaari, apatziro añaaryaawentyaawo, ari añaero iita ayironi.” Ari omonkaatari Jankina-rentsi-perori, kantatsiri: Ipawakae-takawo nomaatha.

Iñaaryaawentee-takawo noethaari.

Rootaki ranteeya-kirini owayiri-paeni. ²⁵ Tema ari ojeekitakari riniro Jesús jempe ikentakoe-takiri otsipatakawo irento, María iina Cleofas, eejatzi María Pankothanthaari-jato. ²⁶ Ikanta iñaakiro riniro Jesús okatziyaka janta otsipatakari riyotaani retakoperotari, ikantziro: “Tsinani, riitaki pitomin-teeyaari irika.”

²⁷ Ikantanakiri riyotaani: “Rootaki piniron-teeyaari iroka.” Ari etanakawo María ojeeka-wankotziri irika riyotaani.

²⁸ Tema riyotaki Jesús imonkaatakiro okaatzi ikantakiriri Tajorentsi, ikantanaki: “¡Nomiriwé!” Ari omonkaatari ikenkithata-koeta-kiriri Jankina-rentsi-peroriki.

²⁹ Ari owa-kotakari kepishaari janta chomoki. Rahaetaki incha-tewa, ankowiiteetaki atsimiyaateroni kepishaari, rowaanka-koeta-kirini ipaanteki Jesús.† ³⁰ Ratsimiya-witawakawo Jesús kepishaari, ikantanaki: “Matakaha maawoeni iroka.” Ari ithatanaka, jatashiretanaki.

Rojataa-merekitee-takiri Jesús

³¹ Tema rootaki kitejeri rowetsika-shiteetantawori kitejeri imakoryaan-teetari. Tee ikowaeyini reewari Judá-paeni ikatziyaka-kote ikentakoe-tziri kitejeri imakoryaan-teetari, tema iroka kitejeri rootaki ipinkathaperotziri riroripaeni. Rootaki ikantan-takariri Pilato ikahaa-porita-kaanteri kenta-kotaarewo ikamantyaari intsiapaete, rowatzikaryaa-kotee-riita. ³² Ikanta riyaaete-yanakini owayiri-paeni, ikahaa-porita-paakiri apaani itsipatakari Jesús ikentakoe-tziri, imatanakiri itsipa. ³³ Ari ikoyi imaterimi Jesús, iñaatziiri kamaki. Rootaki kaari ikahaa-poritan-teetari rirori. ³⁴ Roo kanteencha apaani owayiri rojataa-merekitan-takari rowathaa-mento irika Jesús, ari oshitowa-nakiri riraa otsipatapanaka nijaa. ³⁵ Irika kenkithatziro iroka, riitaki ñaaperota-kirori. Omaperotatya ikamantzimiri rootaki pikemijantan-tyaari eerokapaeni. ³⁶ Rootaki omatanta-yitakari iroka-paeni omonkaatan-tyaari Jankina-rentsi-perori, ikanteetaki:

Eero ikahaawaetee-tziniri apaani itonki rirori.

³⁷ Ikantzi-teetaka eejatzi Jankina-rentsi-perori:

Ari raminakoe-takiri rojataa-merikiteeteri.

Ikiteetaki Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸ Ikanta José, Tonkoeroetoni-jatzi, ikowa-koteeri Pilato, ikantziro: “Pishinetenari naaneeri Jesús.” Irika José rijatzi kemijanta-kiriri Jesús, romanakashitawo ikemijantzi tema ithaawan-tatyaari Judá-paeni. Ari ishineta-kiriri Pilato. Jataki José, raaneeri. ³⁹ Ari ipokapaakiri eejatzi Nicodemo jatashita-kiriri paerani Jesús tsireniriki, ramakota-paaki kepishaari rowaetee-tziro kajankaari, osheki otenanka iroka.‡ ⁴⁰ Ikanta irika José eejatzi Nicodemo raaneero iwatha Jesús, iponatan-takari manthatsi ijeetantakari kajankaari. Tema rootaki rametee-yarini Judá-paeni ikitata-piintziri kaminkari-paeni. ⁴¹ Tema janta ikentakoe-takirira Jesús, ari otzimiri pankirentsi-mashi, ari otzimiri owakirani omo jempe ikiteeteri kaminkari, tekira ikitantan-tyaawo kamatsiri. ⁴² Ari rowaeta-kiriri Jesús, tema okaakiini ojeeki iroka omo. Rooteentsi areetyaa kitejeri imakoryaanta-piintee-yarini Judá-paeni.

20

Rañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

¹ Okanta awijanaki kitejeri imakoryaan-teetari, ananinkanaki María Pankothanthaari-jato iyaate omooki jempe rowakoe-takiri Jesús. Oñaapaa-tziro oteenkanaki mapi rashitan-tawitee-takawori omo. ² Piyanaaka oñeri Simón Pedro eejatzi itsipa yotaarewo retako-perotani Jesús, oshiya-perota-nakityaa, okantapaakiri: “¡Rahaetakiri Awinkatharite, tee iyotzi jempe-rika rowaeteeri!” ³ Ikanta Simón Pedro eejatzi itsipa yotaarewo, jateeya-nakini kitataa-rewoki. ⁴ Ishiya-pero-witana-kityaa riyaaete-yanakini. Roo kanteencha ishiya-perota-nakityaa itsipa yotaarewo, riitaki etapaakawo rareetaka kitataarewoki. ⁵ Inetapi-witapaaki

† 19:29 incha-tewa = isopo ‡ 19:39 Iroka kajankaari, rowaetee-takirori kepishaari, owaa inchashi iiteetziri álloe. Osheki otenatzi okaatzi 100 libra, ikantee-tziri nimaeka 30 kilo.

omooki, iñaapaa-tziiro omaryaa-naka iponawitee-tanta-kariri, roo kanteencha tee ikyaapaaki inthomoeki. ⁶ Roojatzi rareetan-tapaakari rirori Simón Pedro, ikyaapaaki inthomoeki, iñaapaa-kitziiro rirori omaryaanaka iponawitee-tanta-kariri. ⁷ Iñiitapaakawo eejatzi maathantsi rankowitan-tawitee-takariri iitoki, otsipa rowaeta-neero tee otsipatyaawo iponawitee-tanta-kariri, kameetha rotzipiyee-taneero. ⁸ Ari ikyaapaaki itsipa yotaarewo etapaakawori rareetaka kitataarewoki. Iñaapaakiro rirori okaatzi awijeentsiri, ari ikemijanta-perota-nakiri. ⁹ Tema tekira ikematha-witawo okantziri Jankina-rentsi-perori, aritaki rañahae Jesús. ¹⁰ Opoñaashita ipiyayitana ipankoki irika apite yotaarewo.

Roñaahaawo Jesús María Pankothanthaari-jato

(Mt. 16.9-11)

¹¹ Ari ojeeki María opatzimooki kitataarewoki irawaeta. Okanta irawaetakahaa, onetapitzi inthomoeki omooki, ¹² oñaatziiri apite ronampiri tajorentsi okitamaa-nikitaki iithaari, ijeekae-yakini jempe romaryaa-witee-takari Jesús. Apaani ijeekaki iitowitee-takari, itsipa ijeekaki jempe iitziwitakari. ¹³ Rojampita-nakiro ronampiripaeeni tajorentsi, ikantziro: “Tsinani, ¿iitaka piraantari?” Okantzi roori: “Niraa-kota-tyaari Nowinkatharite, eenitatsi aakiriri, tee niyotzi jempe rowakiri.” ¹⁴ Roo okantaki-tziini, ari opithokanaka, oñaatziiri Jesús, roo kanteencha tee iyotawae-ri riitakirika. ¹⁵ Ari rojampitziro ikantziro: “¿Iitaka piraantari tsinani? ¿Iitaka pikowa-kowatziri?” Oshiyakaantzi roori riitaki ñaanatzirori aminakowentzirori pankirentsi-mashi, okantanakiri: “Jewari, eeroka-rika aakiriri, pikamantena jempe powakiri, nokoyi niyaate namineeri.” ¹⁶ Ikantziro Jesús: “¡María!” Ari aminanakiri roori, okantzi: “¡Raboní!” (roo ikanteetziiri iñaaniki Heber-paeni “Yotaanari.”) ¹⁷ Ikantzzi Jesús: “Eero poteeyana, tema tekira niyaateeta notsipata-paeyari Ashitanari. Roo kanteencha piyaate pikamanteri noyemijantzinkaritepaeni, rootaatsi niyaatee notsipata-paeyari Ashitanari, riijatzi Ashitzi-tzimiri eerokapaeni. Rii Notajorentsi-tetari naaka, riijatzi Pitajorentsi-tzitari eerokapaeni.”* ¹⁸ Okanta iyaatanaki María Pankothanthaari-jato, okamanta-paakiri maawoeni yotaarewo oñaaheri Awinkatharite, okamanta-paakiri eejatzi okaatzi ikantakirori.

Roñaahaari Jesús riyotaa-nipaeni

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

¹⁹ Okanta otsirenitana awijanaki kitejeri imakoryaan-teetari, piyotee-yakani yotaarewo-paeni. Okantakaawo ithaawan-teeyarini reewarite Judá-paeni, ashita-kotee-yakani kametha. Kyaapaaki rirori Jesús, katziya-paaka ipiyotee-yakanira, rowethata-paari ikantapaeri: “¡Pijeeka-yitee kameetha!” ²⁰ Ikanta rowethata-paari, roñaaha-paakiri rako, eejatzi imereki. Ikimo-shire-yitee-yakanini irikapaeeni iñaawaeri Awinkatharite. ²¹ Ari rapiita-nakiro Jesús rowethatari, ikantziri: “¡Pijeeka-yitee kameetha! ikimitaakina Ashitanari naaka rotyaantakina jaka, ari nokimi-tzitemiri eeroka-paeni notyaanta-yitemi.” ²² Opoñaashita itajonkakiri yotaarewo-paeni, ikantziri: “Ojeeka-shiretan-teeeyemini Ishire tajorentsi. ²³ Eenitatsi-rika pipeyakoyiteeri eeroka jaka, aritaki ipeyakoe-teeri janta. Riima kaari pipeyakotzi eeroka jaka, eero ipeyakoe-teeri eejatzi janta.”

Ikijo-shiretzi Tomás

²⁴ Ikanta Tomás ikaata-piintziri 12 yotaarewo, iiteetziri eejatzi “Tsipari,” tee ijeeki rirori rareetan-tapaari Jesús.† ²⁵ Ikanta rareetaawo rirori Tomás, ikamanta-waeri itsipa-paeni yotaa-rewo, ikantziri: “Noñaaheri Awinkatharite.” Roo kanteencha ikantzzi Tomás: “Eerorika noñiiri naaka jempe ikenta-wakotee-takiri, eerorika nokyanta-wakotari, eerorika nokyanta-merekitari, eero nokemijantzi.”

²⁶ Okanta paata awijanaki 8 kitejeri, rapiiteero yotaarewo-paeni ipiyoteeyani. Ari ijeekitakari rirori Tomás. Rashitee-yakironi kameetha ashitakowontsi, roo kanteencha kyaapaaki Jesús, katziya-paaka ipiyotee-yakanira, rowethata-paari ikantapaeri: “¡Pijeeka-yitee kameetha!” ²⁷ Opoñaashita ikantziri Tomás: “Iroka nako, pikyaanta-wakotena, pikyaanta-merikitena eejatzi. Kaari ikijo-shireteetzi, ¡Pikemijantel!”

²⁸ Ari icheraanaki Tomás, ikantanaki: “¡Nowinkatharite, Notajorentsite!” ²⁹ Ikantzzi Jesús: “Tema roo pikemijantanta-matsita-nakiri piñaawaana. ¡Ikimoshiretee ikaate kemijantaa-tsinini kaari ñaawitanari!”

Iitaka rojankinatantee-tawori iroka

³⁰ Tema osheki iñaapiintakiro yotaarewo-paeni rapiipiitakiro Jesús itajonka-wentantaki, teemaeta ojankinata-koyityaa jaka. ³¹ Roo kanteencha rojankinee-takiro iroka-paeni pikemijantan-teeyari, tema irika Jesús riitaki Jeepatziitoetani, Itomi Tajorentsi. Aririka pawentaa-piintee-yari rirori pikemijantaneeri, aritaki ikañaanitakaa-yiteemi.‡

Roñaahari Jesús 7 Riyotaani

¹ Okanta okaatapaki iroka-paeni, rapiitakiro Jesús roñaahari riyotaani, inkaari-cherakii iiteetziri Tiberias. Iroka okantaka.* ² Ari ikaateeyini ijeeki yotaarewo Simón Pedro, Tomás, iiteetziri eejatzi “Tsipari,” Nataniel, poñaachari Mawoshiweniki janta Tepoweniki, itomi-paeni Zebedeo, eejatzi apite itsipa yotaarewo.† ³ Ikantzzi Simón Pedro: “Niyaatayee noshimaatya.” Ikanteeyini itsipa yotaarewo: “Ari akaatanaki.” Jateeya-nakini, oteeteeya-paakani pitotsiki. Roo kanteencha, tekatsi-machee rayi shimaawitee-yakani tsireniriki.

* 20:17 noyemijantzinkaritepaeni = niyotaani-paeni † 20:24 Tsipari = Dídimo ‡ 20:31 Waerontsi * 21:1 Tiberias = Tepoweni

† 21:2 Tsipari = Dídimo

⁴Okanta okitejetzi-mataki, katziya-paaka Jesús omapipokitzira inkaari. Roo kanteencha tee riyotawae-ri riyotaani-paeni riitakirika. ⁵Ikaema-kota-paeri, ikantziri: “¡Ewankari-paeni! ¿Pahaeyakini?” ikanteeyini rirori: “¡Tetaawé!” ⁶Ikantzi Jesús: “Powiinkiro pakoperoki pipashikamento, aritaki paaki.” Rowiinkakiro ikantee-takiriri. Tema raaki osheki shima, tee raawya-kotziri inoshika-koteeri ipashikaa-mentoki. ⁷Ikanta yotaarewo retako-perotani Jesús, ikantanakiri Pedro: “¡Riitaki Awinkatharite irinta!” Ikanta ikemawaki Simón Pedro, ikithaanaka, japokanaka inkaariki. ⁸Riima itsipa yotaarewo-paeni pitotsiki ikinakoyitane inoshikaata-koteeri ishimani, roojatzi raata-kotan-tapaari omapipokitzira. Tema ijeeka-kota-kitzii niyankyaa-niki. ‡

⁹Ikanta rayiitee-yapaeni, iñaapaatzii oejaka paamari, ari itashitakiri shima, eejatzi ratanteetari. ¹⁰Ikantzi Jesús: “Pamaki shima owakira paakiri.” ¹¹Otetapaa Simón Pedro pitotsiki, roojoryaa-kotakiri ishimani, inoshika-kotakiri roojatzi omapipookitzira. Antari-paeni shima, ikaatzi 153. Teemaeta itzijayiro ipashikaa-mento. ¹²Ari ikantzi Jesús: “Jame oya.” Tema tekatsi apaani yotaarewo ojampiterini jempe-rika iita, tema riyoperota-waeri riitaki Iwinkatharite. ¹³Ari ipokapaaki rirori Jesús, raakiro ratanteetari, ipayitakiri apaani-paeni, ari ikimitzitariki shima. ¹⁴Rootaki mawatatsiri roñaahari Jesús riyotaani-paeni rañaahaera rirori.

Paminako-wentee-nari nopira

¹⁵Ikanta ikaatakiri rowaeya-manaani, rojampita-nakiri Jesús irika Simón Pedro, ikantziri: “Simón, itomi Jonás, ¿Pininta-nama eeroka?” Ikantzi Pedro: “Piyotzi eeroka Pinkathari, nonintakimi.” Ikantzi Jesús: “Aririka okanta paminakowentenari nokimita-kaantaari nopira.” § ¹⁶Rapiitakiri rojampitziri: “Simón, itomi Jonás, ¿petakotanama?” Ikantzi Pedro: “Piyotzi eeroka netakotzimi.” Ikantzi Jesús: “Aririka okanta paminakowentee-nari nokimita-kaantaari nopira.” ¹⁷Roo mawatatsiri rojampitziri, ikantziri: “Simón, itomi Jonás, ¿peta-koperotanama?” Ari rowashiretakotanaka Pedro, tema mawa rapiitakiri rojampitziri, ikantzi: “Pinkathari, eerokataki yotzirori maawoeni, piyotzi eeroka netakotzimirika.” Ikantzi Jesús: “Aririka okanta paminakowentee-nari nokimita-kaantaari nopira. ¹⁸Tema eeniro pewankari-perowita, pikithaata-piinta, piyaayitzi jempe pininta-kaawo. Roo kanteencha aririka pantariperotapaaki, apatziro powaankawakoteeyaa, itsipa kithaateemini, raayiteemi jempe te pikoyiro piyaatemi. Omaperotataya.” ¹⁹Ikantan-takawori Jesús iroka, ikowatzii ikematha-yiitero jempe ikantya ikamae paata Pedro ipinkathateerira Tajorentsi. Ari ikantziri Jesús irika Pedro: “¡Poyaatena!”

Yotaarewo retako-perotani

²⁰Ikanta ipithokanaka Pedro, iñaatziiri royaatakiri yotaarewo retako-perotani Jesús, onsiroka-kariri Jesús roweyaanta-naawo rowaeyani, rojampita-kiriranki, ikantziri: “¿Pinkathari, itzimikama pithokashitemini?” ²¹Ikanta iñaawakiri Pedro irika impoeta-paentsiri, rojampita-nakiri Jesús: “Pinkathari, ¿iitaka awiji-moterini?” ²²Ikantzi Jesús: “Arimi nokoyimi aritaki omatakyami rañaahaemi irika, roojatzi nopiyan-teeyaari paata, ¿teemaeta okowa-perotyaa piyotero iroka? Poyaatena eeroka.” ²³Okanta paata othonka iyatakoyitanaki iroka ikantakiri Jesús, ikemayitakiro maawoeni noyemijantzinkaritepaeni, roshiya-kaantzi eero ikamitaa irika yotaarewo. Roo kanteencha tee ikantzi: “Ari nokoyi...” tema ikantatzi: “Arimi nokoyimi, aritaki omatakyami rañaahaemi irika, roojatzi nopiyan-teeyaari paata, ¿teemaeta okowa-perotyaa piyotero iroka?”

²⁴Naakataki kenkithatakoteenchari nokantaki “irika yotaarewo,” tema naaka ojankinata-kirori iroka jankina-rentsi. Rootaki ayoperotan-taari omaperotatya iroka.

²⁵Tee nonkenkithatakotziro maawoeni rantayitakiri Jesús, tema osheki okaatzi. Arimi ojankinata-koyityami maawoeni, kimitaka arimi awijanakiro maawoeni kepatsi opiyotyaa jankina-rentsi-paeni. Ari okantyaari.

‡ 21:8 niyankyaa-niki = okaatzi ojanthatzi 200 akonaki = 100 metro. § 21:15 nopira = cordero, oveja

RANTAYI-TAKIRI OTYAANTAA-REWOPAENI

Ikashiya-kaateeri Ishire tajorentsi

¹ Teófilo, paerani notyaanta-kimiro netakari nojankinari, ari nokenkitha-takaemiro okaatzi rantayitakiri Jesús, nokaman-takimiro okaatzi retanakari riyotaan-tziri, ² roojatzi roenokan-taari inkiteki. Tema tekira roenokae-yaata, iyoshiitaki Otyaantaa-rewopaeni, okantakaakawo Ishire tajorentsi, riyotakaakiri rantayiteri. ³ Ikanta ikamawitaka Jesús, iñahaeta-waeri koñaatziro, ari riyoteeyini riyotaani añahae. Okaatzi 40 kitejeri roñaaha-panaataro riyotaani-paeni, riyotaa-panaa-tziri jempe ikanta ipinkathari-wentantee Tajorentsi. ⁴ Eeniroyo itsipayitari Otyaantaa-rewopaeni, ikamantzi-takari roojatzi ijeekayi-tawaki Aapatziyaweniki, ikantakiri: “Ari poyaawenta-wakyaawo ikashiya-kaakimiri Ashitanari, nokenkitha-takotzi-takimiri. ⁵ Tema maperori Juan romitsiryaa-tantawo nija, roo kanteencha eero ojamanitzi piñaayitanyaaawori Ishire tajorentsi ojeeka-shire-tantemi okimiwi-tyaawomi omitsiryaa-tantee-temiromi.”

Roenokan-taari Jesús

⁶ Ikanta ipiyoteeyani ikaatzi tsipata-kariri paerani Jesús, rojampi-takiri, ikantziri: “Pinkathari, ¿Rooteentsima pookakaa-wenteeri nosheninka-paeni Israel-paeni?” ⁷ Ari rakanakiri Jesús, ikantziri: “Tee okowa-perotzi piyotero eeroka-paeni jemperika okaatzi, apatziro riyotzi Ashitanari jempe-paeterika, riitaki otzimototzi ishintsinka imatant-yaawori. ⁸ Roo kanteencha aririka opokaki Ishire tajorentsi ojeeka-shire-yitan-teemi eerokapaeni, riitaki aawyaa-shire-takaemini, aritaki pikenkitha-takoteena Aapatziyaweniki, maawoeni iipatsiteki Judá-paeni eejatzi Oshitekii-toniki, piyaayitaki inteena jempe oweyaayita kepatsi.” ⁹ Ikanta ithonkairo Jesús riyotaa-neeri riyotaani, iñaatziiri roenokae-teeri, roojatzi ipeyanta-paakari menkoriki. Teera iñaaneeri. ¹⁰ Ramina-mintheetzi riyotaani jempe ikanta Jesús roenoka inkitekinta, apite atziri katziyi-motapaakari okitamaa-nikitaki iithaari. ¹¹ Ikantapaakiri: “Tepoweni-jatzi, ¿Iitama paminiri inkiteki? Piñaakiri jempe ikanta Jesús roenokaa riyaaatee, ari ikanta-paeyaa paata aririka ipiye.”

Ramineetaki itsipa poyaatee-yaarini Judas

¹² Ikanta ipiyayitaa iyotaarewo Aapatziyaweniki ipoñahaawo Yeenkae-toniki, tee inteena-perotzi, oshinetaan-tsitzi ranashi-teete kitejeri imakoryaan-teetari. ¹³ Ikanta rareetee-yaani nampitsiki, ateetee-yapaeni jenokinta pankotsi jempe imaapiinteeeyini. Irika ikaateeyini: Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo itomi Alfeo, Simón iiteetziri “Kijakowentantanari,” eejatzi Judas rirentzi Jacobo. ¹⁴ Maawoeni irikapaeni ari ikanta-piintatyaa ipiyoteeyani ramanapiinteeeyani itsipayi-takari rirentzi Jesús, itsipatawo María riniro, eejatzi otsipa-paeni tsinani.

¹⁵ Ikanta ipiyoteeyani kemijantzín-karipaeni, ikaateeyini 120 atziri. Ari ikatziyanaka Pedro, ikenkitha-waetanaki ikantanaki.* ¹⁶ “Noyemijantzínkaritepaeni, monkaataka okaatzi rojankina-takaa-kiriri Ishire tajorentsi paerani pinkathari David, ikenkitha-takotziri Judas jewatapaen-tsiiraa-kan-tziri Jesús. ¹⁷ Irika Judas riitaki atsipata-piintakari, ari akaawitari antawaeriki. ¹⁸ Raakiri koriki ipinatee-tziriri iyaari-peronka, ramanantantaka kepatsi. Roo kanteencha iparyaki iipatsiteki Judas, piyaankanaka, ithonka itankawae-tapaaki, ookaparentha-keeriki-tapaaka isheeto. ¹⁹ Ikanta ikemaeyakini Aapatziyaweni-jatzi, iitakiro irona kepatsi ‘Iraantsi-patha,’ roojatzi ikaatee-tziri iñaaniki riroripaeni ‘Acéldama.’ ²⁰ Ari omonkaatari rojankina-teetakiri Mampaantsi, ikanteetaki:

Okaanki-thaantewityaa ipanko,
Tekatsi jeekan-teeyaawoni.

Ikanteetaki eejatzi:

Itzime itsipa poyaatee-yaarini ranta-waeriki.

²¹ Eenitatsi itsipa atziri-paeni tsipata-piinta-kaeri ketziroeni eenirowa itsipawitee Awinkatharite Jesús, ²² ikaatzi atsipayi-takari romitsiryaa-tantakariri paerani Juan irika Jesús, roojatzi roenokan-taari inkiteki. Tema okowa-pero-tatyaa aminae apaani akaateeri riitaki kenkitha-takoteerini Jesús rañahaera.” ²³ Teema riitaki ikowakahaetakiri apite: José, iiteetziri Barsabás, iiteetzitari Justo, eejatzi Matías. ²⁴ Ari ramanakowentakari, ikantziri: “Pinkathari, eeroka yotashire-tziriri maawoeni, irika apite nokowakaakiri, poñaayinari apaani jempe itzimi pikowakiri eeroka, ²⁵ riitaki notsipaa-teeyaari Notyaantaa-rewote, ipoyaatee-yaari Judas opeyakaa-shitakari iyaari-peronka. Tema Judas jatiki rirori jempe riyaaate.” ²⁶ Ikimita-kaantakawo irikapaeni iñaaryaaetea. Iñaatzii riitaki Matías. Riitaki tsipata-nakariri irikapaeni 11 Otyaantaa-rewopaeni.

2

Opokantakari Ishire tajorentsi

¹ Okanta omonkaataa roemoshirenkae-tziro kitejeri “Owiitaantsi.” Ari ipiyotee-yaani ikaatzi tsipata-piinta-kariri Jesús. ² Ari omapoka-shitaka antawoete poemata-paentsiri oshiyapaakawo antawo tampyaa, okinapaakiro jenoki inkiteki, ookanta-paakawo pankotsi jempe ipiyotee-yakani. ³ Iñaashi-teeka paama-shitha-keereki-tapaen-tsiiri, opeyanta-paakari ikaatzi piyoteen-chari. ⁴ Ari othonka ojeeka-shire-tanta-paakari Ishire tajorentsi. Iñaawoe-tanakiro otsipajato-yitatsiri ñaantsi, rootaki Ishire tajorentsi iyotakaa-nakiriri iñaawae-tanta-nakawori.

* 1:15 kemijantzín-karipaeni = yeeyi

⁵ Ari ijeekayi-tzitari Aapatziyaweniki pinkatha-tajorentsi-taniri-paeni Judá-paeni ipoñaayita otsipaki nampitsi. ⁶ Ikanta ikemaetakiro poemata-paentsiri, ipokaeya-paakini osheki atziri, tee riyotawakiro oeta awijatsini, tema ikematha-takiro apaani-paeni ñaantsi okaatzi ñaawa-e-yitziri, rootaki ñaani. ⁷ Ari ipampoyeeyanakironi, ikanta-wakaeyani: “¿Tema Tepoweni-jatzi irika ikaatzi ñaawaeta-rirori otsipajato-tatsiri ñaantsi? ⁸ ¿Jempema okantaka akemantariri ñaawa-e-tziro ñaani-paeni aaka? ⁹ Tema atsipayitakari jaka Parto-jatzi, Niyanki-weni-jatzi, Elam-jatzi, Othowyaani-jatzi, Judá-paeni, Capadocia-jatzi, Ponto-jatzi, Asia-jatzi, ¹⁰ Frihia-jatzi, Panfilia-jatzi, Pewiryaa-toni-jatzi, eejatzi Africa-jatzi anaanakirori ojeekira Cirene. Tema atsipatakari eejatzi wirakocha-paeni, Judá-paeni-t-ats-i-ri eejatzi kaari Judá-paeni-wi-t-ach-a-ni paerani. ¹¹ Atsipatakari Creta-jatzi, eejatzi Arabia-jatzi. Ari atsipayitakari akemiri ñaawa-e-yitziro ñaani-paeni, ikenkitha-takotziri Tajorentsi itajonka-wentantzi.” ¹² Ari ipampoyeeyanakiriri atziri-paeni, tee riyotzi oeta ñiñiri. Ikanta-wakaeyani: “¿Oetaka iroka?” ¹³ Roo kanteencha eenitatsi itsipa theenka-waetakiriri Otyaantaa-rewopaeni, ikanteeyini rirori: “¡Tema ishinki-teeya-tyaani irikapaeni!”

Etanakawori ikenkitha-tanaki Pedro

¹⁴ Roo kanteencha ikatziyanaka Pedro itsipatakari 11 Otyaantaa-rewopaeni, ari icheeranaki ñaawa-e-tanaki, ikantzi: “¡Nosheninkal ¡Aapatziyaweni-jatzi! Pikemijantena nokantemi piyotan-tyaari. ¹⁵ Poshiyaa-kaatzi eeroka-paeni ishinki-tatyaa irika-paeni. Tee ari okantyyaa, owakira ijenokiityaapae ooryaa.*

¹⁶ Omonkaa-tatyaa okaatzi rojankina-takiri paerani Kamantan-tanirini Joel, ikantaki:

¹⁷ Ikantzi Tajorentsi:

Eenitatsi awijatsini oweyaant-yaawoni kitejeri.

Ari notyaanteniri atziri-paeni Notajorenka okimiwi-takawo ijako-pero-tatyee-nirimi.

Ari ikenkitha-takoyi-teena itomi-paeni eejatzi rishinto-paeni.

Ari ñaashire-yiteeyaa ewankaripaeni,

Ari imishiwaeyitaki antaripero-yiteen-tsiri.

¹⁸ Ari nokimitakiri omperatanipaeni: ewankari-paeni eejatzi ewankawo-paeni.

Notyaanteeniri paata Noshire, ari ikenkitha-yitee.

¹⁹ Aritaki ñahaetaki inkiteki kaari ñaapiinteetzi.

Ñahaetero kepatsiki irraantsi, paamari, antawo okachaareenkate.

²⁰ Ñahaeteri itsiwakimate ooryaa,

Ñahaeteri kashiri roshiyawo irraantsi,

Rootaki awijayi-tatsini rooteetsira omonkaa-teeyaa kitejeri ipokantee-yaari Pinkathari.

Tema antawo owaneenkatapeayaa.

²¹ Ikaata awentahae-yaarini Pinkathari, riyitaki awijako-shire-taatsini.†

²² ¡Nosheninkal! ¡Israel-paeni! Pikemaeyini nokantemi. Piñaakiri eeroka-paeni paerani Jesús, Kashiyakaa-weni-jatzi, riitaki rotyaanta-kimiri Tajorentsi. Osheki itajonka-wentakimi, roñaaha-yitakimiro kaari piñaawi-teeyarini paerani. ²³ Ikanta ramaeta-kimiri irika Jesús, paakaan-takiri, ikentako-takiri kaari-pero-shireripaeni. Ari omonkaa-takari okaatzi awijimo-takiriri, tema rootaki ikenkishire-tzitakari paerani Tajorentsi. ²⁴ Ikanta rowiriinteeri Tajorentsi ikamawitaka, tee ishineta-neeri ikemaatsi-waeteeyaa. Tema tee aawiyiiri kaamani-taantsi. ²⁵ Tema riitaki rojankina-takotakiri paerani pinkatharini David, ikantaki:

Noña-a-piintziri Nowinkatharite itsipatana.

Ijeeki nakoperoki, tekatsi otsinampaa-haenani.

²⁶ Rootaki nokimo-shire-tantari,

Kameni-waantetachana nothaamentari.

Riitaki noyaako-pero-teeri, nawentahae-yaari.

²⁷ Tema ero pookitanawo noshire sharinkaweniki nokamawi-takyaa-rika.

Eero pishine-tziro nowatha opathee, pitajorentsite naaka.

²⁸ Piyotaa-kinawo naña-a-shire-tantee-yaari.

Osheki poemoshirenkaena aririka notsipa-teemi.

²⁹ Noyemjantzinkaritee, iyoteeyini kaari awaejatzeneni David kenkitha-takota-chani, tema kamawaetaki paerani rirori, iyoteeyini nimaeka jempe janta ikiteetakiri. ³⁰ Roo kanteencha Kamantan-taniri rirori, riyotzitaka ikashiya-kaakariri Tajorentsi ipinkathari-takaeri apaani icharinin-tyaari.‡ ³¹ Tema oshiyawitakawo ñaakityeeromi pinkatharini David, ikenkitha-takotakiro rañahae Jeepatziitoetani, ikenkitha-takotakiri ero ijeeki sharinkaweniki, ero opathee eejatzi iwatha. ³² Tema maawoeni naaka-paeni noñaakiri Tajorentsi rowañahaeri Jesús. Omapero-tatyaa. ³³ Tema owenokaa, ijeekimo-tapaeri rakoperoki Tajorentsi ipinkathari-wentan-tapae. Ari omonkaatari okaatzi ikashiya-kaakiriri paerani Ashitariri, rotyaanteniri Ishire tajorentsi oshiyawae-tyaawo ijako-pero-e-tatyee-nirimi. Rootaki piñiiri eerokapaeni nimaeka. ³⁴ Tema kaari pinkatharini David owenokaa-chari inkiteki, tema riitaki ñaawaeta-rirori paerani iroka ñaantsi, ikantaki:

Ñaawaetaki Pinkathari, ikantawaeri Nowinkatharite: Pijeeekapae nakoperoki apinkathari-wentante.

³⁵ Roojatzi paata nowajankitaanteyaari kijaneentzimiri, ari rotziwerowashiteemi ipinkathatemi.§

* 2:15 ijenokiityaapae ooryaa = ooryaa 3; Rootaki rametari Judá-paeni, tee ishinkitana owakira okitejeetyaa-manee. † 2:21 Waerontsi

‡ 2:30 Eenitatsi jankinarentsi ñaawenta-kotziriri Jeepatziitoetani ijeekimo-teeri Tajorentsi jempe ipinkathari-wentantzi rirori. § 2:35

Makoryaa-kitzi-mento

³⁶ ¡Nosheninka! ¡Israel-paeni! Rootaki kowapero-tachari ayoteeyini maawoeni. Irika Jesús pikentakotakaan-takiri eerokapaeni, riitaki Ipinkathari-takaakiri Tajorentsi, riitaki Jeepatziitoetani.”

³⁷ Ikanta ikemaeyakini ikaatzi piyoteen-chari, antawo otsinkashiryaaanakiri, rojampi-tanakiri Pedro, eejatzi itsipa-paeni Otyaantaa-rewopaeni, ikantanakiri: “Noyemijantzkaritee, ¿jeme nokantee-yaaka naaka?” ³⁸ Ikantzi Pedro: “Pipiya-shire-yitee, pomitsiryaawenteeyaari Jesús Jeepatziitoetani. Rootaki riyotan-teeyaari ipeyako-teemiro Tajorentsi pikaariperotaki, ojeeka-shire-tantee-mi Ishire tajorentsi.*

³⁹ Rootaki ikashiya-kaeta-kimiri eeroka, roojatzi ikashiya-kaeta-kariri pitomi-paeni, eejatzi ikaatzi nampiyitawori inteena. Tema maawoeni ikaema-shire-teetakiri riitaki ikashiya-kaetzi-takariri rirori.” ⁴⁰ Osheki okaatzi ikenkitha-takiri Pedro, ishintsi-thatakiri, ikantziri: “¡Powawijaako-shire-teeyaa! ¡Piteenkaphithateri atziri-paeni kinashi-waeteen-chari!” ⁴¹ Rootaki ikemijanan-tanakiri osheki atziri, romitsiryaayitakiri Otyaantaa-rewopaeni. Ikaatzi 3,000 atziri kemijanta-neentsiri. ⁴² Roejokirotanakawo okaatzi riyotaa-yitakiriri Otyaantaa-rewopaeni, kameethari raapatziya-wakaana. Ari itzimpetowa-piintee-yironi ratantee-tari, roetziñaarikota-nakawo ramaneeyani.†

Rañaa-ntari etayita-nakawori iyemijantz-in-karitz

⁴³ Ari ipampoyeyanakirini iñaayitakiro itajonka-wentantaki Otyaantaa-rewopaeni, imatakiro kaari iñaahaeta-piintzi. ⁴⁴ Osheki raapatziya-wakaana ikaatzi kemijanta-naatsiri, rantetaa-wakaanawo okaatzi tzmimmo-yitziriri. ⁴⁵ Ikaatzira rayiri koriki ipimanta-yitziro tzmimmo-tziriri, ikasheteryaa-yitziniri ashironkaa-chari kemijanta-naatsiri. ⁴⁶ Ashi royiroyi kitejeriki raapatziya-wakaana, ipiyoteeyani tajorentsi-pankoki. Tee ipakaa-nakiro rakiyota-wakahaeyani ipankoki, ari itzimpetoyiro ratanteetari. Kimoshire-tatsi itsipata-wakahaeyani, tsinampa-rishireteeyatsini. ⁴⁷ Ithaamentapiinantakiri Tajorentsi. Rootaki inimotziriri atziripaeni iñiuro jempe ikantayitanaa. Ashi royiroyi kitejeriki roshekyaneeri Awinkatharite kemijantanaatsiri ikaate awajakoshiretaatsine.

3

Retsiya-takota-kahae-tziri kijopookiri

¹ Okanta otsipa kitejeri, tema tsireniityaanaki ramana-piintee-tantari. Ari itonkaa-nakiri Pedro eejatzi Juan, riyaaero tajorentsi-pankoki.* ² Ari itonkiyo-takari ramaetziri apaani atziri kijopooki-tatsiri. Ari ikantzi-ta owakira itzimapaaki. Maawoeni kitejeri ramaeta-piintziri opatzimooki tajorentsi-panko iteetziro “Owaneenkanto.” Ari ijeeka-piintziri kijopookiri ipashitee-tyaari koriki ikowako-yitziiri ikaatzi kyaayita-tsiri. ³ Ikanta iñaawakiri Pedro eejatzi Juan ikyaapaakimi tajorentsi-pankoki, ikowako-tawakiri ipashita-nakyaari koriki. ⁴ Ari raminanakiri. Ikantziri: “¡Paminina!” ⁵ Ikemijantatzi kijopookiri, roshiyakaantzi ipatyeeri oetariki. ⁶ Roo kanteencha ikantanakiri Pedro: “¡Nosheninka! Tekatsi noorikite eejatzi ooro, roo kanteencha eenitatsi nanteri. Pawentee-yaari Jesús Jeepatziitoetani Kashiyakaa-weni-jatzi, riitaki materoni. ¡Pikatziye! ¡Panashitee!”† ⁷ Rakatha-takiri, ipiriintakiri. Ari omapoka-shitanaka ishintsi-tanee iitziiki eejatzi ishoonkitziki. ⁸ Tema japokanaka katziyanaa, anashitanaa. Ari ikaatanakiri Pedro ikyaapaaki tajorentsi-pankoki, anashinashi-waetanaa kameethari, ijapojapo-waetanaa ithaamentari Tajorentsi. ⁹ Maawoeni atziri iñaakiri ranashi-tanaa, ikemakiri ithaamenta-naari Tajorentsi. ¹⁰ Ipampoyeyanakirini iñaakiri, tee ikompiteetari irika kijopooki-witachari, riitaki kowakotanta-piinta-tsiri ipashitee-tyaari opatzimooki tajorentsi-panko “Owaneenkanto.”

Ikenkitha-takaantzi Pedro opatzimooki tajorentsi-panko

¹¹ Tema tee rookanakiri kijokiro rowanakiri kijopooki-witachari itsipatari Pedro eejatzi Juan. Ari ipampoyeyanakirini maawoeni isheninka, ipiyowenta-paakari awija-tapishitzi tajorentsi-pankoki iteetziro “Salomón-tapishi.” ¹² Ikanta iñaawakiri Pedro, ikantawakiri: “¡Nosheninka! ¡Israel-paeni! ¿Oetaka pipampoyaa-wentan-tanari? Eero pikenkishire-waeta-shita naaka ashitawo notajorenka, tee notajorentsizi naaka nanashita-kahaeri irika asheninka. ¹³ Riitaki matakirori Itajorentsiite awaejatziteni Abraham, Isaac, Jacob, rijatzi tajorentsi-tetari ikaatzi icharini-yitaari rirori, rootaki ipinkathee-tantyaari Jesús, pakaan-takiri eerokapaeni rewariteki. Ikowawitaka Pilato romishitowa-kaanteerimi, teemaeta pikowaeeyini eerokapaeni. ¹⁴ Tema riiwitaka pomishitowa-kaanteerimi Tajorentsi-tatsiri, tampatzika-shireri. Pomishitowa-kaanta-shitakiri owantzinkari. ¹⁵ Ari powamaa-kaantziri eerokapaeni owañaa-shirentanta-niri. Roo kanteencha, rowañahaeri Tajorentsi. Noñaayi-teeri naakapaeni rañahae. ¹⁶ Rootaki retsiya-takotan-taari irika kijopooki-witachari rawentaa-naari Jesús. Tema piñaakiro maperori retsiya-takotee. ¹⁷ ¡Noyeeminjantzinkaritepaeni! Niyotzi naaka, tee piyotzi oeta pantayi-takiri, ari roshiyakari eejatzi peewarite-paeni. ¹⁸ Ari ikinakaerori Tajorentsi imonkaa-teero okaatzi ikenkitha-takoyi-takiri paerani maawoeni Kamantan-taniri, ikantaki: ‘Aritaki ikemaatsi-takae-takyaari Jeepatziitoetani.’ ¹⁹ Roo pipiyashi-tantee-yaariri eerokapaeni Tajorentsi, pipakaa-yiteero pantayi-tziro kaari-perori, okimiwi-teeyaawo rosheteromi rirori pikaariperowitaka. Ari piñaayi-teero itsipa-shire-teemi Awinkatharite, retsinaryaa-koyiteemi. ²⁰ Tema rotyaanteemiri Tajorentsi irika Jesús Jeepatziitoetani ikashiya-kaakimiri paerani. ²¹ Okowa-pero-tatya ijeeki Jesús Jeepatziitoetani inkiteki roojatzi ikowante-yaari Tajorentsi rowakira-teero maawoeni okimiwiwa paerani. Tema rootaki ikenkitha-takaa-yitakiriri Ishire Tajorentsi Kamantan-taniripaeni. ²² Roojatzi ikamantan-takiri paerani awaejatziteni Moisés, ikantaki:

* 2:38 Waerontsi † 2:42 Pitzimpetowero ratanteetani * 3:1 tsireniityaanaki = ooryaa 9 † 3:6 pawentee-yaari = nopaereeri iwaero Jesús

Ari rotyaantaki paata Tajorentsi itsipa Kamantan-taniri, ari roshiya-kotapaa-kina naaka rotyaantakina. Asheninka rirori. Otzimatyee akemijantero okaate ikamanta-yitapaa-kaeri.

²³Ikaate piyatha-takyaarini irika Kamantan-taniri, aritaki ithonkae-takiri eero iñahaeri isheninka-paeni.

²⁴Ari ikimitzi-takari jewarini Samuel, ikenkitha-takotakiro okaatzi añaa-yitakiri nimaeka, roojatzi ikamantan-takiri itsipa-paeni Kamantan-taniri. ²⁵Eerokapaeni ñeeroni okaatzi ikashiya-kaantakiri Tajorentsi ikenkitha-takotakiri Kamantan-taniri-paeni. Eerokapaeni ñeeroni okaatzi ikashiyakaa-wakaari paerani Tajorentsi itsipatari awaejatziteni. Tema ikantakiri paerani Tajorentsi awaejatziteni Abraham: Riitaki picharini tajonka-wenteerini maawoeni sheninkata-wakaa-chari jempe-rika-paeni kepatsiki.

²⁶Rowañahaeri Tajorentsi itomi, eerokapaeni retaka rotyaanteemiri, ari itajonka-wentemi, rootaki pipakan-teeyaawori pantayi-tziro kaari-perori.”

4

Pedro eejatzi Juan rahaeta-nakiri jewariki

¹Eniro ikenkitha-takaeri atziripaeni irika Pedro itsipatari Juan, areetee-yapaakani Ompera-tajorentsi-taarewo, reewari aminako-wentzirori tajorentsi-panko, eejatzi Tampatzikaripaeni. ²Ikijeeya-tyaani, tema riyotaa-tziiri atziri-paeni irika Pedro itsipatari Juan, ikantziri: “Omaperotatya rañaa-yitee kamawita-chari, ari okanta roñaa-hanta-paentziro Jesús.” ³Roteeya-paakiri, tema tsirenii-tyaanaki, romonkyakaan-takiri roojatzi okiteejeta-manee. ⁴Roo kanteencha osheki ikaatzi kemawakirori kenkitharentsi, ikemijanteeyanakini. Ikaatzi 5000 atziri kemijanta-neentsiri.

⁵Okanta okitejeta-manee, ipiyotee-yakani Aapatziyaweniki maawoeni rewarite Judá-paeni, antaripero-paeni, eejatzi Yotaantaniri-paeni. ⁶Ari ijeekakiri Anás Jewatzi-riri ompera-tajorentsitaa-rewo, Caifás, Juan, Alejandro, eejatzi isheninkaete-paeni Jewatzi-riri ompera-tajorentsitaa-rewo. ⁷Ikaemakaan-takiri ramaetakiri Pedro eejatzi Juan. Rojatekae-tawakiri niyankineki ipiyotee-yakanira, rojampi-takiri: “¿Iitaka shintsi-takaemiri pimatan-tawori poñaa-han-takiri? ¿Iitaka nitakaemirori piyoteeri atziri-paeni?”* ⁸Ari rakanaki Pedro, ikantakaanakiri Ishire tajorentsi, ikantanaki: “Pinkatharipaeni, Antaripero-paeni. ⁹¿Rooma pikoshekan-tanari netsiya-takota-kahaeri mansiyari? ¿Pikowatzima piyoteeyini jempe ikanta retsiya-takotan-taari? ¹⁰Ari nokaman-takimiro riyotan-tyaari maawoeni asheninka Israel-paeni. Irika atziri atsipatakari jaka, riitaki etsiyata-kotakaa-kiriri Jesús Jeepatziitoetani, Kashiyaakaa-weni-jatzi. Riitaki nawantaani naaka, riijatzi pikenta-kotakaan-takiri. Roo kanteencha rowañahaeri Tajorentsi. ¹¹Irika Jesús riitaki oshiyakawori mapi pimanintakiri eerokapaeni, poshiyakari wetsikirori pankotsi. Roo kanteencha rowatzikae-teero ikimita-kantetawo otzinkamipanke pankotsi.† ¹²Tekatsi itsipa oshiyaarini Jesús rowawijaa-kotantzi. Tekatsi awentahaeyaa jaka kepatsiki, apatziro ikantakaawo Jesús.”

¹³Ramineeta-nakiri Pedro, eejatzi Juan, ikantee-yanakini piyowenta-kariri: “Paminiri irika, tee riyotaa-piinta-pero-wityaari, roo kanteencha ipinkatheetziro iñaaani. ¿Riima yotaakiriri Jesús itsipatakari paerani?” ¹⁴Tema kijokiro rowanakiri retsiya-takotaka-haeri irika Pedro eejatzi Juan. Tee otzimi ikantako-tanakiriri. ¹⁵Ari romishitowa-kaanteeri ipiyoteeyanira, roojatzi ijeekae-yanakini ikenkithatakawakaeyani. ¹⁶Ikanta-wakaeyani: “¿Jempema akante-rika irika-paeni atziri? Tema riyotee-yakini maawoeni Aapatziyaweni-jatzi itajonka-wentantaki. Eero omata omanako-teeri. ¹⁷Jame ajariima-tashi-tyaari eero riyata-kaantawo ikenkitha-takoteri rawentee-yaari Jesús.”‡ ¹⁸Rapiitakiro ikaemaeri, ikantakiri: “Eero pikamantan-tziro okaatzi awijeen-tsiri. Aritapaaki piyotaantzi jempe okantakota ishintsinka Jesús.” ¹⁹Roo kanteencha Pedro eejatzi Juan, ikantanakiri rirori: “Anjatyaa pikantena eerokapaeni ¿Eerokama nopinkathate nopiyathatantyaariri Tajorentsi? ²⁰Tema eero nopakaero nokenkitha-takoyitero okaatzi noñaa-perotakiri, eejatzi nokema-perotakiri.” ²¹Ikanta rajarii-mawae-witakari, ipakahaeri, teera otzimatzii oeta rowajankitaa-wenteriri. Maawoeni atziri ithaamenta-nakari Tajorentsi iñaaakiro okaatzi awijeen-tsiri. ²²Tema irika atziri retsiya-takota-kahaeri, awijanakiro okaatzi 40 rojarentsite.

Ramaneeyani kemijantzín-karipaeni rawentaa-shire-pero-tantyaari eero ithaawaan-teeyani

²³Ikanta ipakahaeteeri Pedro eejatzi Juan, jatanaki ipiyoteeyani ikaateeyini, ikamanta-paakiri okaatzi ikantakiriri reewari Ompera-tajorentsi-taarewo itsipatakari antaripero-paeni. ²⁴Ikanta ikemaeya-kirini ikamantakiri, ramaneeyanakarini maawoeni Tajorentsi, ikantziri: “Pinkathari-perori, eerokataki owet-sikakiro inkite, kepatsi, inkaari, eejatzi ikaatzi tzmanta-yitawori. ²⁵Eerokataki ikenkitha-takaa-kiriri paerani pompera-tanini David, ikantaki:

¿Iitaka ikiñaaani-wentee-yirini atziripaeni?

¿Iitaka ikenkishiryaa-waeta-shitantari?

²⁶Piyotee-yakani pinkathari-wentan-tatsiri jaka kepatsiki,

Ipiyoyitaka jewaripaeni,

Ikoshekan-tyaariri Pinkathari, eejatzi riyoshiitani Jeepatzii-toetani.

²⁷Tema omaperotatya raapatziya-wakahae-yakani Herodes eejatzi Poncio Pilato ipiyotee-yakani jaka nampitsiki, eejatzi Israel-paeni ipiyotee-yakani itsipatakari itsipa-jatzi atziri, ikoshekakari Jesús, pitajorentsi-site Pitomi, piyoshiitani. ²⁸Tema rantatziro irikapaeni okaatzi pikenkishire-tzitakari paerani panteri.

* 4:7 Waerontsi † 4:11 Paminiro Mt. 21:42; Ef. 2:20; 1 P. 2:6-8. ‡ 4:17 Waerontsi

²⁹ ¡Pinkathari! Paminiri nimaeka rajarii-matana. Pikanta-kaeyaawo eero nothaawan-tantari nokenkithateero piinaani. ³⁰ Pikanta-kaeyaawo netsiyatakotakaa-yitan-tyaariri mantsiya-yitatsiri. Noñaahan-tantyaawori kaari iñaahaeta-piintzi. Rootaki iñaantyaawori atziri-paeni Itajorenka Pitomi, Jesús.” ³¹ Ikanta ikaatakiro ramaneeyani, otziñaanaka jempe ipiyotee-yakani. Rootaki Ishire tajorentsi kantakaa-nakariri, tekatsi ithaawan-tanakyaa ikamantan-tanakiro iñaani Tajorentsi.

Okaatzi tzimimo-tziriri ari ikaatzi rashitee-yawoni

³² Ikaatzi kemijanta-neeriri Jesús, apaani okantanaa ikenkishiryaanaari. Tee imashithata-wakaeyani, ipawaka-yitawo okaatzi koetyemo-tariri. ³³ Eekiyo riyaaata-kaana-kitziro Otyaantaa-rewopaeni ikenkitha-takotziro jempe ikanta rañaantaari Awinkatharite Jesús. Antawo ikaminthaakiri Tajorentsi maawoeni irikapaeni. ³⁴ Tekatzi apaani koetyaa-waeta-tsini. Ikaatzi tzimatsiri iipatsite, ipanko, ipimanta-yitziro. Raakiri koriki, ³⁵ ipakiri Otyaantaa-rewopaeni, riitaki antetariri maawoeni, raantyaari apaani-paeni ikoyiri. ³⁶ Rootaki imatakiri apaani isheninka Leví-paeni iiteetziri José, Chipre-jatzi. Tema riitaki Otyaantaa-rewopaeni owaetaakanta-kiriri “Otomí Oemoshirenkaantsi”. (Tema iroka waerontsi, rootaki ikantziri iñaaniki riroripaeni “Bernabé”.) ³⁷ Irika Bernabé eenitatsi iipatsite, ipimantakiro. Raanakiri owinawo iipatsite, ipakiri Otyaantarewopaeni.

5

Ananías eejatzi Safira

¹ Roo kanteencha eenitatsi awiji-mota-kiriri itsipa atziri iita Ananías itsipatakawo iina oeta Safira, ipimantakiro rirori iipatsite. ² Irika atziri raapatziyakawo iina, romanaki koriki owinawo iipatsite. Ramakiri tzimahaan-taneen-tsiri, ipapaakiri Otyaantaa-rewopaeni. ³ Ikantawakiri Pedro: “Ananías, ¿iitaka pishinetan-takariri Yakatantaniri itheeya-kaemi? Tema pomanaki owinawo piipatsite, poshiya-kaantzi aritaki pamatawitakiri Ishire tajorentsi. “¿Tema eeroka ashityaawoni kepatsi? ¿Tema eeroka ashityaarini owinawo? ¿Iitaka pantanta-kawori rojok? Tee naaka pamatawite, tema Tajorentsi pamatawitaki.” ⁵ Ikanta ikemawaki Ananías ikantee-takiri, tyaanaki, kamanaki. Antawo ithaawae-yanakini ikaatzi kemakota-kiriri. ⁶ Ikanta apaani-paeni ewankari, iponateero iwatha Ananías, raanakiri, ikitateri.

⁷ Tekira ojamanite, opokapaaki iina Ananías, tee iyotzi roori oeta awijeen-tsiri.* ⁸ Rojampita-wakiro Pedro, ikantziro: “Pikantena, ¿Arima ikaatzi owinawo piipatsite?” Akanaki roori: “Jeen, ari ikaatzi.” ⁹ Ikantziro Pedro: “¿Oetaka paapatziya-wakaan-takari pikoyi pamatawiterimi Ishire Awinkatharite? Irika piyayitaa aanakiriri piimi ikitatziri, nimaeka raayitana-kimi eeroka.” ¹⁰ Apathakiraanaka otyaanaki Safira ikatziyakaha Pedro, kamanaki. Ikanta ikyeeya-paeni ewankari-paeni, iñaapaa-tziro kamaki. Raanakiro, itsipata-haero oemi jempe ikitataka rirori. ¹¹ Tema antawo ithaawae-yanakini kemijantzín-karipaeni, ari ikimitzikari ikaatzi kemakoyita-kiriri awijeen-tsiri.

Osheki itajonka-wentan-teetaki

¹² Eekiyo riyaaata-kaana-kitziro Otyaantaa-rewopaeni ipiyoteeyani awija-tapitzira tajorentsi-panko iiteetziro “Salomón-tapi.” Eekiyo itajonka-wenta-nakitziiri isheninka-paeni. ¹³ Riima itsipa isheninka-paeni, osheki ipinkanakiri tee ikoyi itsipataneeyaaari. Roo kanteencha, eenitatsi osheki itsipa isheninka-paeni thaamenta-pero-taneenchari. ¹⁴ Eekiyo ishekita-nakitzi kemijanta-neeriri Pinkathari. Tema ipokayitzi shirampari eejatzi tsinani-paeni. ¹⁵ Eenitatsi amayita-kiriri imantsiyarite, romaryaa-koyitakiri ishitashiki jempe ikinapaaki Pedro. Ikantayitzi: “Aririka ikinapaaki Pedro jaka, aririka itsimankan-tanakyaari eepichokiini raampari, aritaki retsiyata-kotee.” ¹⁶ Ari ikimitzikata poñaayiteen-chari nampitsiki jeekana-nampitziro Aapatziyaweni, ramayitaki osheki mantsiyari eejatzi osheki raahashireyitzi peyari. Ithonkiri retsiyata-kota-kaayitzi.

Ikijaneentee-tanakiri Pedro eejatzi Juan

¹⁷ Ikanta Ompera-tajorentsi-perotaa-rewo itsipatakari Tampatzikari-paeni, ikijaneenta-nakiri Otyaantaa-rewopaeni. ¹⁸ Raakaan-takiri, romonkyaa-kaantakiri. ¹⁹ Okanta tsireniriki, pokaki ronampiri Awinkatharite, rashita-ryaapaakiro ashitakowontsi, romishitowa-yiteeri, ikantawaari: ²⁰ “Piyaate tajorentsi-pankoki, pikenkithata-kaeri isheninka-paeni jempe okanta-kota awajakotaantsi.” ²¹ Okanta okitejeta-manee, areetee-yapaakani amaetyaaka tajorentsi-pankoki, kenkithata-paaki.

Teemaeta riyotee-yini Ompera-tajorentsi-perotaa-rewo, piyotee-yachani itsipayitakari raapatziyani, eejatzi maawoeni antariperopaeni Israel-paeni. Ari rotyaantaki ramaeteri Otyaantaa-rewopaeni romonkyaa-witakari.

²² Ikanta riyaaata-shiwitakari romonkyaanewo, tee iñaapaari. Ari ipiyapaaka, ²³ ikantapae: “Tee añeeri. Roojatzi okanta noñaawita-paakawo ashita kameetha, roojatzi ikatziyayita aminako-wentziriri. Nashitara-ryaako-witapaakari, tee noñaapaari.” ²⁴ Ikanta ikemawaki Ompera-tajorentsi-perotaa-rewo, eejatzi reewari aminakowentziro tajorentsi-panko, rojampita-wakae-yanakani oetarika awijatsini. ²⁵ Roojatzi rareetan-tapaakari kamanta-paakiriri, ikantziri: “Noñaakiri pomonkyaa-kaantani ijeekaeyini tajorentsi-pankoki ikenkithata-kaeri asheninka-paeni.” ²⁶ Rootaki riyaaatan-tanakari reewari aminako-wentan-taniri, raanaki osheki ratzirite, tsinani. Teemaeta ipajaawae-ritzi, tema ithaawan-tyaari isheninka-paeni rompojan-tyaari mapi.

* 5:7 tekira ojamanite = 3 hora

²⁷ Ikanta rareeta-kaapaakari, rowawijaa-paakiri ipiyotee-yakanira jewari-paeni. Ikanta Ompera-tajorentsi-perotaa-rewo rojampita-wakiri, ²⁸ ikantziri: “¿Tema pikemi nokantzi chapinki: ‘Aritapaaki pikenkithata-kotziri Jesús?’ Eekiro piyotaa-tziiri asheninka-paeni Aapatziyaweni-jatzi. Pikanta-kotakina naaka-paeni, pikantzi: ‘Riitaki jewari-paeni owamaakaan-takiriri Jesús.’”[†] ²⁹ Ari rakanaki Pedro eejatzi itsipa-paeni Otyaantaa-rewopaeni, ikantanaki: “Riitaki nokemijanta-perote naaka Tajorentsi, tema eero nokemijantziri atziri. ³⁰ Tema omaperotatya powamaa-kaantakiri eerokapaeni Jesús, pikenta-kotakaantakiri. Roo kanteencha, rowañahaeri Tajorentsi ikemijantakiri paerani awaejatziteni. ³¹ Roenokaeri Tajorentsi, rojeekaeri rakoperoki, itsipataari ipinkathari-wentantzi. Riitaki owawijaa-koyiteeni aaka-paeni. Ikoyi apiya-shireta-shiteeri maawoeni aakapaeni Israel-paeni, ipeyakotan-teerori antayitakiro kaari-perori. ³² Tema naakapaeni ñaakiro okaatzi rantayitakiri Jesús, otzimatyee nokenkithata-kotero. Rootaki Ishire tajorentsi matakae-nawoni, tema riitaki otyaanta-kinawori Tajorentsi ojeeka-shiretan-teena nawentahaarira.”

³³ Antawo ikijeeya-nakani ikemakiri ikantaki, ari ikowawitanaka rowamayiri. ³⁴ Ari ikatziyanaka apaani Inashitantaniri, iitachari Gamaliel. Riijatzi Yotaantaniri. Ipinkathatziri maawoeni isheninka. Ikantanaki: “Nosheninká, jame omishitowa-wakiri eepichokiini irika-paeni.” ³⁵ Ikantzi: “¡Nosheninkal! ¡Israel-paeni! Otzimatyee pikenkishireta-wakyaa jempe-rika pikanteri irika asheninka. ³⁶ Pikenkishireta-koteri iitachari Teudas, ikantakaapero-waetaka paerani rirori. Ipiyotaki ikaatzi 400 ratzirite. Ikanta rowamahae-takiri Teudas, ithonka itzimpookanaka ikaatzi tsipawita-kariri, ari ipeyakari tee ikemakoe-teeri. ³⁷ Eejatzi okimিতaka paerani rojankinata-kotantari maawoeni asheninka, eenitatsi iitachari Judas, poñaachari Tepoweniki. Ipiyotaki asheninka. Ikanta rowamahae-takiri rirori, ithonka itzimpookanaka ikaatzi tsipayi-witakariri, ari ipeyari eejatzi rirori. ³⁸ Pikemi nokantemi naaka: Eero pikoshekeri, piñaashi-minthatyaari. Riirika antashi-waetawo ininta-shitari, aritaki ipeya-shiteeyaa. ³⁹ Riitakarika Tajorentsi matakaraeni okaatzi rantayitziri, eero pimatziri potsinampari eerokapaeni. Paamawentyaa pikoshekeri-kari Tajorentsi.”

⁴⁰ Inimota-nakiri ikaatzi ipiyoteeyani. Ikaemaeri Otyaantaa-rewopaeni, ipajata-kaantakiri, ikantziri: “Aritapaaki pikenkithata-kotziri Jesús.” Ipakahaeri. ⁴¹ Ikanta ishitowae-yaneeni Otyaantaa-rewopaeni ipiyowentee-takari. Ithaamenteyanakani, ikanteeyini: “Piñaakiro, roshiya-kaantee-takae riiperori rowajankitaa-wentee-takero awentaa-naarira Jesús.”[‡] ⁴² Ari ikanta-piinta-nakityaa riyotaantzi maawoeni kitejeri, ikenkithata-kaantzi tajorentsi-pankoki, ikantzi: “Jeepatziitoetani irika Jesús.” Imatakiro ikenkithata-kaantanaki maawoeni pankotsiki okaatzi tzimatsiri janta.

6

Riyoyeetaki 7 amitakotan-taniri

¹ Ikanta isheni-perotanaki kemijantzinkari, ñawaeyitanaki iwirakocha-thateki, ikantzi: “Paminiri Heber-paeni nampitawori janta jempe ikanta ipapiintzirowanawontsi kinankawo, tema ramaaki-yitzirowo otsipa-jato-paeni.” ² Ikanta 12 Otyaantaa-rewopaeni, ipiyotakiri maawoeni kemijantzinkari, ikantakiri: “Tee okameethatzi nopakaero nokenkithata-koteri Tajorentsi, nopanta-yitemiriri powanawo. ³ Noyemijantzinkaritepaeni, paminí jaka akaateeyini ikaate 7 atziri, riitaki jewateroni ipayitemi owanawontsi. Piyoshiite kameetha-shireri, yotanita-tsiri, ojeeka-shire-tziitantari Ishire tajorentsi. ⁴ Ari noetziñaarikotyaa naaka-paeni namana-piintyaa, nokenkithata-kaante, niyotaan-tayite.” ⁵ Inimota-nakiri ikaatzi piyoteen-chari ikantee-takiri. Ari riyoshiitee-takiri Esteban, awentaariri kameetha Tajorentsi, ojeeka-shire-pero-tantari Ishire tajorentsi. Riyoshiitee-takiri eejatzi Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, eejatzi Nicolás Antioquía-jatzi, oshiya-kotaariri Judá-paeni, kaari isheninkawita Judá-paeni. ⁶ Opoñaashita rahaeta-nakiri ikaatzi riyoshiitee-takiri ijeekakira Otyaantaa-rewopaeni, ramana-kotayitawakari, roteya-patziitoyitawakiri itajonka-wentakiri.

⁷ Eekiro iyaatakotanakitzi ñaani Tajorentsi. Eekiro isheni-perota-nakitzi kemijantzinkari janta Aapatziyaweniki. Eejatzi ikantanaka ikemijantanaki osheki Ompera-tajorentsitaa-rewo.

Raakaan-teetakiri Esteban

⁸ Itajonka-wentaki Esteban osheki isheninka-paeni, riitaki neshironkata-kiriri Tajorentsi, ipakiri itajonka. ⁹ Roo kanteencha, eenitatsi Judá-paeni piyota-piinta-chari iiteetziri “Romperetari.” Ipoñaayitawo Cirene, Alejandría, Cilicia, Asia. Riitaki katziya-noonchari ñaana-minthata-nakiri Esteban. ¹⁰ Roo kanteencha tee rotsinampae-tziri Esteban, tema omaperotatya iyota-nitakaakiri Ishire tajorentsi. ¹¹ Ikanta ikaatzi ñaana-minthata-kiriri Esteban, romanakaashitakiri ipinatakiri isheninka, ikantakiri: “Nokoyi pitheeya-kotyaari Esteban. Pikante: ‘Nokemakiri Esteban itheenka-waetziri awaejatziteni Moisés, ari ikimitzitakari eejatzi Tajorentsi.’” ¹² Rootaki owatsimaa-perota-nakiriri isheninka-paeni ikijaneenta-nakiri Esteban, imatanakiro antaripero-paeni, eejatzi Yotaanta-niripaeni. Raakaan-teetakiri Esteban, rahaeta-nakiri ipiyoteeyanira jewari-paeni. ¹³ Ari ramaetakiri theyea-kota-kariri Esteban, ikantapaaki: “Irika asheninka osheki itheenkakiro tajorentsi-panko, itheenkakiro ikantakaan-teetani. ¹⁴ Nokemakiri ikantaki: ‘Ari ipookakiro tajorentsi-panko Jesús Kashiyakaaweni-jatzi. Aritaki rowashiñaayiteero okaatzi ametari riyotaa-yiteeri awaejatziteni Moisés.’” ¹⁵ Ari raminanakiri jewari-paeni irika Esteban, ñaatziri ipooki roshiya-nakiri ronampiri tajorentsi.

Rakawaantetanakiri Esteban roojatzi Rompojantee-tana-kariri

¹ Ikanta Ompera-tajorentsi perotaa-rewo rojampitakiri Esteban, ikantziri: “¿Omaperotatyaama ikantakoe-tzimiri?” ² Ikantzi Esteban: “¡Noyemijantzikaritepaeni! ¡Jewaripaeni! Pikemi nokantemi. Paerani jjeekan-tawitari awaejatziteni Abraham janta Othowyaaki, roñaahakari owanenkari Tajorentsi, tekira riyaaatanaakiwa inampityaawo Awotsiniki. ³ Ikantakiri: ‘Pookanakiro pinampi, pookanakiri pisheninka-paeni, piyaate otsipaki kepatsi noñaayimiri.’ ⁴ Ikanta Abraham rookanakiro inampi Oshewaweni-jatzi, jataki inampitee-yaawo Awotsiniki. Okanta paata ikamaera ashtariri, rotyaanteeri Tajorentsi jaka jempere anampitawo nimaeka aakapaeni. ⁵ Okantawitaka inampiwitakawo Abraham jaka, tema te rashitakaa-perotyari Tajorentsi. Roo kanteencha ikashiya-kaakiri paata aririka ikamaki, riitaki ashitee-yaawoni ikaate icharinin-teeyaari. Rootaki ikashiya-kaeta-kiriri awaejatziteni Abraham te itzimi itomi.* ⁶ Rapiiteero Tajorentsi ikanteeri Abraham: ‘Ari inampita-kyawo ikaate picharinityaari iipatsiteki itsipa-jatzi atziri. Okaate 400 ojarentsi ikemaatsita-kaetyaari, ari rompera-waetee-tyaari janta. ⁷ Roo kanteencha aritaki nowajankitaakiri naaka. Riima ikaate picharinin-teeyaari, aritaki nookakaa-wenteeri namantee-yaariri. Ipinkatha-yiteena maawoeni irikapaeni jaka.’ ⁸ Tema tzimaki ikashiya-kaakiriri, ikanteeri Tajorentsi irika Abraham: ‘Otzimatyee pitomeshitaa-nityaa, tema eenitatsi akashiyakaa-wakaari.’ Imatakiro paerani awaejatziteni Abraham. Imatakiri itomi rirori owakira imaakotapaaki 8 kitejeri, itomeshitaa-nitakiri. Ari ikimitakiri Isaac itzimaki Jacob. Ari ikimita-kiriri eejatzi Jacob 12 itomi-paeni, awaejatziti-tetaari aakapaeni. ⁹ Ikanta irikapaeni awaejatziti-tetaari aakapaeni, ipimantakiri José, rirentzi, okantakaan-tziro ikijaneentziri. Ari okanta rareetan-takari inampiki Pewiryaaatantoni-jatzi. Roo kanteencha, kijokiro rowakiri Tajorentsi, ¹⁰ ineshironkatakiri okaatzii ikemaatsi-waetakiri. Riyota-nita-kaakiri, rootaki raakameethatan-takariri Faraón, iwinkatharite Pewiryaaatantoni-jatzi. Ipinkathari-wentakiri rirori maawoeni Pewiryaaatantoni-jatzi, eejatzi maawoeni isheninka-paeni Faraón. ¹¹ Okanta paata, areetaka antawo tashetsi janta. Osheki ikoetyaa-neentee-yakini Pewiryaaatantoni-jatzi. Ari okimitakiri eejatzi janta inampiki Owinteni-jatzi. Tee iñeero paerani awaejatziteni royaari. ¹² Roo kanteencha ikema-kotakiro Jacob eenitatsi owanawontsi janta Pewiryaaatantoni. Rotaantakiri itomi-paeni ramananta-kite. Rootaki etanakawori riyaaate-yantakarini itomi-paeni Jacob janta.† ¹³ Ikanta rapiteero riyaaateeyini, ari riyota-kahaari José rirentzi-paeni. Ari okanta riyotan-takari Faraón iita isheninka-yitari José. ¹⁴ Ikanta paata José ikaemakaan-teeri ashtariri, Jacob eejatzi maawoeni isheninka-paeni ipokae Pewiryaaatantoni. Ikaatzi 75 atziri-paeni pokaentsiri. ¹⁵ Ari okantakiri rareetan-takari Jacob Pewiryaaatantoni. Ari ikamaeri rirori janta. Ari imitakiri eejatzi ikaatzi icharinin-tayitaari. ¹⁶ Riitaki raatonkitee-taneeri janta Shempachariniki, ari ikiteeta-kiriri maawoeni janta ramananta-kiniriri paerani awaejatziteni Abraham itomi-paeni Hamor.

¹⁷ Okantaka paata, monkaatzi-mataka okaatzi ikashiya-kaakiriri paerani Tajorentsi awaejatziteni Abraham. Sheni-perotanaki reentsite asheninka-paeni janta Pewiryaaatantoni, ¹⁸ roojatzi itziman-takari itsipa pinkathari janta Pewiryaaatantoni, kaari yotakoterini José. ¹⁹ Irika pinkathari osheki ramatawitakiri asheninka-paeni, rowashironkaa-waetakiri. Ishiinsi-waetakiri rookayiteri reentsite, ikamantyaari eero ishenianta. ²⁰ Aripaete itzimakiri Moisés. Riitaki inimota-kariri Tajorentsi. Ikaatzi mawa kashiri romanawitakiri ipankoki ashtariri. ²¹ Okanta omonkaata-paaka rooka-kaawenta-teeteri Moisés ikamimi, oñaakiri rishinto Faraón, aakiri, oemotan-teeri oshiyakaan-takari riitakimi otomi roori. ²² Rootaki riyotan-takawori Moisés okaatzi riyota-nitzi Pewiryaaatantoni-jatzi. Riroperori irika, rooperori okantayitaka okaatzi rantayitakiri.

²³ Tema kaataki 40 rojarentsi Moisés, jataki rareetyari isheninka Israel-paeni. ²⁴ Ari iñaakiri Pewiryaaatantoni-jatzi rowajankiteeri isheninka. Ikijako-wenta-paakari isheninka, rowamaakiri Pewiryaaatantoni-jatzi. ²⁵ Roshiya-kaantzi Moisés ari riyotaki isheninka-paeni riitaki rotyaantakiri Tajorentsi rookakaa-wenteeri rompera-waeteetari. Roo kanteencha tee riyotee-yini isheninka-paeni. ²⁶ Okanta okitejeta-manee, iñaatzi Moisés ranta-wakaeyani isheninka. Ari ikowawitaka rookaeerimi, ikantawita-paakari: ‘Pisheninkaha irika. ¿Litaka pantantari?’ ²⁷ Ikanta irika antziriri isheninka, ipithoka-shita-nakari Moisés, rotatsinkakiri. Ikantziri: ‘¿Litaka pikoyiri eeroka? ¿Litaka kantakimiri eeroka newarite piyakowentan-tenari?’ ²⁸ ¿Pikowatziiima poyina naaka pikimitakiri Pewiryaaatantoni-jatzi pompojanta-kariri?’ ²⁹ Ikanta ikemawaki Moisés ikantakiriri isheninka, shiyana. Jataki iipatsiteki Kosheka-weni-jatzi. Ari jjeekakiri nampitsi-nentsiki, roojatzi itziman-takari apite itomi.

³⁰ Okanta awijaki okaatzi 40 ojarentsi. Jataki ochempi-mashiki okaakitapae Cheentoni, ari roñaaha-kariri Ronampiri Tajorentsi, ipaamata-kaero kitochee-maeshi. ³¹ Raminanakiro Moisés iñaakiri. Ikowanaki ramirino okaakiini, ari ikemakiri iñaanatzi Tajorentsi, ikantziri: ³² ‘Naakataki Itajorentsi piwaejatziteni. Naaka Itajorentsi Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.’ Ari ithaawa-nakiri Moisés, okawaetanaka, tee ikoyi raminaneero paamateen-tsiri. ³³ Roo kanteencha eekiro ikantatziiri Tajorentsi: ‘¡Moisés! Panashi-kontashityaa, tema pikatziyan-tatyawo nimaeka kepatsi notajorentsi-pathata-kaakiri. ³⁴ Noñaakiri rashironkaa-waetaka pisheninka-paeni janta Pewiryaaatantoni. Nokemakiri ratekawaateeyini. Rootaki nopokan-takari nookakaa-wenteemi. Eerokataki notyaante janta pantayitero nokowakiri.’

* 7:5 te rashitakaa-perotyari = tee otzimi eepichokiini janta jempere raatziki † 7:12 owanawontsi = trigo

³⁵Paerani imaninta-witee-takari Moisés, ikantee-tziri: ‘¿Iitaka kantakimiri eeroka nowinkatharite?’ Roo kanteencha riitaki Tajorentsi otyaantakiri reewateeri isheninka-paeni, riitaki ookakaa-wenteerini. Ronampiri Tajorentsi matakaa-kiriri iñaakiri ipaamata-kaero kitochee-maeshi. ³⁶Riitaki Moisés omishitowaeriri paerani asheninka-paeni Pewiryaaantoniki, osheki itajonka-wentantzi janta. Ari ikimita-kirori eejatzi Inkaariki Kityonkaari. Imatakiro ijeekawaetan-takari okaatzi 40 ajorentsi ochempi-mashiki. ³⁷Tema riijatzi Moisés kantakiriri paerani asheninka-paeni: ‘Ari rotyaantaki paata Tajorentsi itsipa Kamantan-taniri, ari roshiya-kota-paakinawo naaka rotyaantakina. Asheninka irika.’ ³⁸Riijatzi Moisés piyotakiriri paerani asheninka-paeni janta ochempi-mashiki, ikenkitha-waeta-kaakiri Ronampiri Tajorentsi Cheentoni itsipayitakiri asheninka-paeni. Riitaki aakiro añaakaan-tatsiri ñaantsi, roojatzi rowawijaan-takaerori aakapaeni. ³⁹Roo kanteencha tee ikoyi awaejatziteni ikemijanteri Moisés, osheki ipiyathatakari. Roo ikowaeyakirini ipiyeemi Pewiryaaantoniki. ⁴⁰Rootaki ikantan-takariri Aarón: ‘Riitwita Moisés ookakaa-wentaanari Pewiryaaantoniki, teemaeta ayotzi oeta awiji-mota-kiriri. Piwetsikina notajorentsite-tyaari jewa-teenani.’ ⁴¹Ari rowetsikae-takiniri roshiya-kaawo ewonkiri waaka. Riitaki ipinkatha-waetakiri. Rowamaakiriri ipira-paeni roemoshirenkiri itajorentsi-nirote rowetsikae-takiniriri. ⁴²Rootaki iteenkapithatan-tanakiriri Tajorentsi irikapaeni, ishineta-nakiniri ipinkatha-waeteri oorenta-yitachari jenokinta, tema riitaki rojankinata-kotakiri paerani Kamantan-taniri-paeni, ikantaki: ¡Israel-paeni! ¿Naakama pipinkathatantaka pipira-paeni pitaa-piintziri?

Roo panta-piintakiri okaatzi 40 ajorentsi janta ochempi-mashiki.

⁴³Tema pipinkathata-shitakiri tajorentsi-niro iiteetziri “Pinkathari Itaawentee-tziri Eentsi”, pikinakinatakaa-piintakiri iyaapapankoteki.

Ari pikimita-piinta-kiriri tajorentsi-niro ompokiro iiteetziri Aminthari, Pipinkathata-shiwaetakari powetsika-yitani eerokapaeni.

Rootaki noshinetan-temiri rahaetemi inteena pawijanakiro Kompitaari.

⁴⁴Paerani ijeekawaetan-takari awaejatziteni ochempi-mashiki, eenitatsi tajorentsi-thaante. Ari royirori rojankinari Moisés. Iroka tajorentsi-thaante, riitakira Moisés wetsika-kaanta-kirori jempe okanta riyotaakiri Tajorentsi. ⁴⁵Rootaki ikina-kinatakaa-piintakiri awaejatziteni roojatzi rareetzi-matan-takari kepatsiki rashitee-yaari. Roojatzi ramaeri rirori Josué reewatan-taariri asheninka-paeni, rotsinampaan-takariri ashiwitawori iipatsite, ikantakaari Tajorentsi. Ashi royiro roejokirotakawo tajorentsi-thaante, roojatzi itziman-takari paerani David. ⁴⁶Ikanta pinkatharini David, osheki raakameethatakiri Tajorentsi, rootaki ikantan-takari rirori: ‘¡Tajorentsi! Pishinetena naaka nowetsikimi pankotsi jempe ipinkathatemi Israel-paeni.’[‡] ⁴⁷Roo kanteencha riitaki Salomón owetsika-kiniriri Tajorentsi tajorentsi-panko. ⁴⁸Tema irika Tajorentsi, Jenoki-jatzi tee ijeekantawo pankotsi rowetsikani atziri. Rootaki ikenkithata-kotakiri paerani Kamantan-taniri, ikantaki:

⁴⁹Iroka ikantzi Tajorentsi:

Rootaki inkite nojeentantiri nopinkathari-wentantzi.

Rooma kepatsi rootaki nomakoryaantari noetziki.

¿Jempema okaateka pankotsi rowetsikae-tenari?

Eero nantetawo nomakoryaan-tyaawo.

⁵⁰¿Kaarima naaka owetsika-yitakoriri maawoeni iroka-paeni?

⁵¹Eekiro ikanta-nakitzi Esteban: ‘Roo kanteencha eerokapaeni, ari pikanta-piintatya pikijo-shiretzi, tee pikemijanta-nitzi, poshiya-kotakari kaari-pero-shireri-paeni. Ashi poyiro pipiyathatawo Ishire tajorentsi poshiya-kotaari piwaejatziteni.’[§] ⁵²¿Eenitatsima paerani Kamantan-taniri kaari ikemaatsita-kaawaeta piwaejatziteni? Tema osheki rowamahaetaki ikaatzi kenkithateen-tsiri, ikantaki: ‘Awotsikitaki matzirori itampatzika-shiretzi.’ Tema pokaki tampatzika-shireri, riitaki pipithoka-shitakari eerokapaeni, powamaawakiri. ⁵³Tema eeroka-paeni yotakowitawori ikantakaan-teetani riyotaa-witakaeri Ronampiri tajorentsi, teemaeta pithotyero pimonkaatero.”

⁵⁴Ikanta ikemaeyakini ikaatzi piyoteen-chari, antawo ikijanakiri Esteban, ratsikae-kita-shita-nakari. ⁵⁵Roo kanteencha ojeeka-shire-perotan-takari Ishire Tajorentsi irika Esteban, raminanaki inkiteki, iñaakiro rowaneenkawo Tajorentsi, iñaakiri eejatzi Jesús ikatziyaka rakoperoki Tajorentsi. ⁵⁶Rootaki ikantan-tanakari: “¡Pamini! Noñaakiro ashitaryaa inkite, noñaakiri Itomi Atziri ikatziyaka rakoperoki Tajorentsi.”

⁵⁷Rotzimika-kempitee-yanakani jewaripaeni. Ishintsitanakiro ikamae-yanakini, ishiya-shita-paakari Esteban. Roteyaa-paakiri. ⁵⁸Rahaeta-nakiri othapikinta nampitsi, rompojan-tapaakari mapi. Ari raatonkoryaa-yitanakawo iithaari owamayirini Esteban, rookanakiniri ewankari iitachari Saulo, raminakowenteneri.” ⁵⁹Ikanta rooka-shiteetzirira mapipaeni Esteban, amananaka rirori, ikantzi: “¡Tajorentsi! ¡Nowinkatharite Jesús! Jatashire-takina noñaapaemi.” ⁶⁰Ari rotziwerowanaka Esteban, icheraanaki, ikantanaki: “Nowinkatharite, eero poepiyiniri kaari-perori okaatzi rantakiri.” Ikanta ithonka-nakiro iñaawaetakiro iroka ñaantsi, kamanaki.

¹ Ikanta Saulo ramina-kotakiri Esteban rompojee-tziri, ikantanaki rirori: “Ariwé, kamaki Esteban.” Aripaete reteeta-nakawo ikoshekaminthitari kemijantzin-karipaeni janta Aapatziyaweniki. Rootaki ishiyan-tayitakari ikinayitanaki maawoeni inampiiteki Judá-paeni, ikinayitaki eejatzi inampiiteki Oshitekii-tonijatzi. Apatziro ijeeakanaki Otyaantaa-rewopaeni janta Aapatziyaweniki. ² Ikanta pinkathata-jorentsitaaniri-paeni ikitatakiriri Esteban, osheki riraako-waetakari. ³ Riima Saulo ikowawitanaka rirori ithonkiri kemijanta-naatsiri. Riyaatashi-piintakiri ipankoki, inoshika-yitziri shirampari, tsinani, maawoeni. Romonkyaa-kaanta-yitakiri.

Ikenkitheth-tziro Kameethari Naantsi nampitsiki Oshitekii-toniki

⁴ Roo kanteencha ikaatzi shiyayita-neechari, jatayitaki otsipaki nampitsi. Ari ikenkithata-kotakiro Kameethari Naantsi. ⁵ Ikanta apaani shiyaneen-chari iitachari Felipe, areetaka Oshitekii-toniki. Ikenkithata-kota-paakiri Jeepatzii-toetani. ⁶ Tema osheki atziri piyoteen-chari, rowayempitakawo ikenkithatzi Felipe, inaayitakiro itajonka-wentan-tapaaki. ⁷ Retsiyata-kota-kaayitakiri raahashiretziri peyari. Antawo ikaemayitzi peyari ishiyayitaha. Imatakiro retsiyata-kota-kaayitzi kijopookiri, eejatzi tzipitatziri iitziiki, maawoeni. ⁸ Rootaki ikimo-shiretan-tanakari ikaatzi nampitawo janta.

⁹ Roo kanteencha eenitatsi janta iitachari Simón, sheripiyari naawita paerani. Ramatawitaki osheki atziri janta Oshitekii-toniki. Osheki ikantakaapero-waetaka. ¹⁰ Ipinkatha-witakari osheki atziri, osheki jewari, maawoeni, ikanteeyini: “Jame akemijanteri Simón, imatakiro inaawyaatari Tajorentsi.” ¹¹ Okaatzi ikantayitzi Simón isheripiyarin-kakiini, ikemijantzi atziri-paeni ikaatzi ramatawi-yitakiri. ¹² Roo kanteencha areetapaaka Felipe, ikamantan-tapaakiro Kameethari Naantsi kenkithata-kotziri Jesús Jeepatzii-toetani, kenkithata-kotziri eejatzi Tajorentsi jempe ikantaa ipinkathari-wentantee. Omitsiryaa-yitanaka shirampari-paeni, eejatzi tsinani-paeni. ¹³ Ari imatziitakawo Simón, ikemijanta-witanaa, omitsiryawitaka rirori. Kijokiro rowanakiri Felipe inaakiri itajonka-wentan-tayitaki. Ari ipampoyaanakiri.

¹⁴ Ikanta Otyaantaa-rewopaeni jeekatsiri Aapatziyaweniki, ikema-kotakiri Oshitekii-toni-jatzi ikemijanta-yiteero inaani Tajorentsi. Rootaki rotyaantan-takariri Pedro eejatzi Juan. ¹⁵ Ikanta rareete-yakani Oshitekii-toniki, ramana-kota-paakiri kemijantzin-karipaeni, ojeeka-shiretan-teeyaari Ishire Tajorentsi. ¹⁶ Tema apatziro romitsiryateet-takiri rawentaa-naari Awinkatharite Jesús. Tekira ojeeka-shiretan-tyaari Ishire Tajorentsi. ¹⁷ Ikanta Pedro eejatzi Juan, roteya-patzii-totan-takari rako apaani-paeni. Aripaete ojeeka-shire-yitan-tanakari Ishire Tajorentsi rirori-paeni. ¹⁸ Inaakiri Simón rantakiri Otyaantaa-rewopaeni, ikaatzi roteya-patzii-totan-takari rako, ojeeka-shiretan-tanakari Ishire Tajorentsi, ipinawita-nakari rirori Otyaantaa-rewopaeni, ¹⁹ ikantziri: “Irika koriki, pipena naaka pishiintsinka, noshiyan-temiri eeroka, nojeeka-shireta-kaantayari Ishire tajorentsi nosheninka, noteya-patzii-totan-tyaari nako.” ²⁰ Ikantziri Pedro: “¿Ari pitsipateeyaari piyorikite pipeya-shiteeyaa! ¿Poshiya-kaatzi ari pamanantan-takawo piyorikite ipashitantari Tajorentsi? ²¹ Eero pimatziro poshiya-kotanawo naaka, tema tee pitampatzika-shiretzi inaakimi Tajorentsi. ²² Pipakahaero pikaariperotaki, pikowa-koteeri Tajorentsi, paminawityaawo aririka ipeyakoteemiro okaatzi pikenkishire-witakari. ²³ Niyotakimi naaka, osheki pikija-shire-waetaka. Ari pikanta-piintatya pikaaripero-shire-waetzi.” ²⁴ Ari rakanaki Simón, ikantziri: “Pinkanta-kowenteena Tajorentsi eero awiji-motantana okaatzi pikanta-kinari.”

²⁵ Ikanta Pedro eejatzi Juan, ikaatkiro ikenkithata-kotakiri Tajorentsi. Awijanaki otsipaki nampitsi okaatzi jeekatsiri Oshitekii-toniki, ikamantan-takiro Kameethari Naantsi. Ipiyeeyaani Aapatziyaweniki.

Felipe eejatzi Cheenkawooni-jatzi

²⁶ Ikanta Ronampiri Tajorentsi, inaanaakiri Felipe, ikantziri: “Piyaate pikinanaki kirinkanta, pipampithatero awotsi poñaachari Aapatziyaweniki roojatzi nampitsiki Shintsi-weniki.” Tema iroka awotsi rootaki kinachari ochempi-mashiki. ²⁷ Ari riyataanaki Felipe. Okanta niyanki awotsi, itonkiyotakiri Cheenkawooni-jatzi. Riiperori irika. Riitaki kempeyeeri koriki inampiki opinkathari-wentantzi tsinani iitachari Candace. Ipoñahaa-tyaawo rirori Aapatziyaweniki ipinkathatzi Tajorentsi. ²⁸ Ipiyaatya rirori inampiki, ijeeakan-takawo ishiyako-mento, inaanaatziro rojankinari Kamantan-tanirini Isaías. ²⁹ Ari oñaana-shireta-nakiri Ishire Tajorentsi Felipe, okantziri: “Piyaate, pokaakityaari shiya-koteen-chari.” ³⁰ Ikanta riyataanaki Felipe, ikematziiri Cheenkawooni-jatzi inaanaatziro rojankinarini Isaías. Ari rojampitziri, ikantziri: “¿Pikemathatakiro piñaanatziri?” ³¹ Ikantziri Cheenkawooni-jatzi: “¿Jempema okinika nokemathatero tekatsi yoteenawoni? Pipoki, pitsipatena.” ³² Iroka Jankina-rentsi inaanaatziri okantziri:

Roshiya-kaetakari rahaetziri ipireetari rowamahaeteri.

Maeritatsi rirori, tee ikaemawaetzi,

Roshiyakari ipireetari itotee-tziro iwitzi. †

³³ Itsinapashiretakaetakiri kaari kyaaripero okaatzi ikantakoewitakariri

Riima isheninkapaeni, ‡ kantachama riyoteeteri jempe ikantawaeteeyani?

Tema rashiryahae-takari ijeekawita-paenta jaka kepatsiki.

³⁴ Ikanta riiperori Cheenkawooni-jatzi, rojampita-nakiri Felipe, ikantziri: “Pikantena. ¿Itaka ikenkithata-kotziri Kamantan-taniri? ¿Riitakima kenkithata-kotacha? ¿Itsipama ikenkithata-kotziri?” ³⁵ Ari retanakawo Felipe ikenkithata-kaanakiri rojankinari Isaías, ikenkithata-kaanakiri Kameethari Naantsi jempe ikanta-kota Jesús. ³⁶ Ikini-mota-paakiro nijaa, ikantziri Cheenkawooni-jatzi: “Iroka nijaa. ¿Eeroma omata

* 8:12 Waerontsi † 8:27 Riiperori irika = Raakithoetziri irika. Tema rootaki rameteeyari paerani ikaatzi jeeka-wankotziri pinkathari, raakitho-tziri, eero rowakaan-tanta ipankoki pinkathari. ‡ 8:32 ipireetari = owisha = oveja

nomitsiryaaatya naaka?"³⁷ Ikantzi Felipe: "Kyaaripero-rika pikemijantane, aritaki omatakya." Ikantzi Cheenkawooni-jatzi: "Nokemijantzi, riitaki Jesús Jeepatzii-toetani, Itomi Tajorentsi."³⁸ Ari raatzinka-kaanta-paakiro ishiyako-mento Cheenkawooni-jatzi. Ayiitanaki apitekiro, jatanaki nijaaki. Ari romit-shiryaaatakari.³⁹ Ikanta itonkaanee nijaakira, aaneeri Felipe Ishire Tajorentsi. Tee iñaaneeri riiperori Cheenkawooni-jatzi jempe ikinanee Felipe. Roo kanteencha irika atziri osheki ikimo-shiretanaki, jatee.⁴⁰ Riima Felipe, iñaashitakawo ijeekepae Azoto-ki. Ikanta rawijaki otsipaki nampitsi ikamantan-tayitakiro Kameethari Naantsi, roojatzi rareetan-taari Cesarea-ki.

9

Owakira-shiretee Saulo
(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

¹Ikanta Saulo, tee ipakayiro rajarii-matari rompojiri kemijanta-neeriri Awinkatharite. Rootaki riyaaata-shitan-takariri Ompera-tajorentsi-pero-taarewo, ²ikantakiri: "Pojanakinateniri Ompera-tajorentsi-taarewo jeekatsiri Ontyaamaeriniki, pikanteri: 'Pishineteri Saulo raayiteri tspanaariiri iteetziri "Awotsi." Ikyaaite ipiyota-piinteeta, roojoyiteri shirampari eejatzi tsinani, ramakiri jaka Aapatziyaweniki.'" ³Ikanta rareetzi-mataka Saulo Ontyaamaeriniki, ari romapokakiri morekaeneen-tsirini jenokinta, roorentapaakiri ikatziyaaakaha. ⁴Tyaanaki Saulo. Ikematzii ñaawaeta-neentsiri inkitekinta, ikanteetzi: "¡Saulo! ¡Saulo! ¿Iitaka pikoshekan-tanari?" ⁵Rakanaki Saulo, ikantzi: "¡Pinkathari! ¿Jempema piitaka eeroka?" Ari ikanteetzi: "Naakataki Jesús pikoshekanani. Eeroka owajankitaa-waetachaka, oshiyawakawo pipatziyaa-womi thoyempi-thowari." ⁶Tema ompetawaetanaka Saulo ithaawan-tanakari, ikantanaki: "¡Pinkathari! Iitaka pikoyiri nanteeri naaka." Ikantzi Awinkatharite: "Pikatziyee, piyaate nampitsiki. Ari ikamanteet-temirori oetarika panteri." ⁷Osheki ithaawanaki ikaatzii oyaatakiriri Saulo, tema ikemakiro ñaantsi, tee iñiimaet-tyaari ñaawaeteen-tsirini. ⁸Ari ikatziya-witanaa Saulo. Ikoyi rokiryaa-neemi, tee omata raminanee. Rootaki rakathatan-tanakariri itsipayitakiri, raanakiri Ontyaamaeriniki. ⁹Ari ijeekaki janta okaatzii mawa kitejeri, tee omata raminnee, tee rowaeyaa, tee imiritee.

¹⁰Ari ijeekiri Ontyaamaeriniki apaani kemijantzinkari iita Ananias. Riitaki iñaanatakiri Awinkatharite imishiwaeroki, ikantzi: "¡Ananías!" Ikantzi rirori: "¡Iita Pinkathari! Jaka nojeeki." ¹¹Ikantzi: "Piyaate awotsiki iteetziri "Tampatzikari." Ari ojeeki ipanko iitachari Judas, ari pojampita-kowentero iitachari Saulo, riitaki poñaachari nampitsiki Tarso. Ari ijeekiri rirori janta ramana. ¹²Nomishimpyaakiri rirori. Iñaakimi pikyaa-shita-paakiri, poteya-patziito-tanta-paakiri pako, roojatzi rokiryaa-tanaari aminee kameetha." ¹³Ikanta ikemaki Ananías, ikantanakiri rirori: "¡Pinkathari! Osheki nokema-kotziri irika atziri, tema osheki okowaenkataki okaatzii rantayitakiri Aapatziyaweniki, rowajankitaa-yitakiri kemijanta-neemiri." ¹⁴Rootaki ipokantari jaka, rotyaanta-tziiri Ompera-tajorentsi-perotaa-rewo raayiteri ikaatzii awentaa-neemiri."[†] ¹⁵Ikantzi Pinkathari: "¡Piyaate Ananías! Tema irika atziri riitaki niyoshiitakiri naaka ikenkithata-koteena maawoeni nampitsiki. Ikenkithata-kaeri Israel-paeni isheninkatari rirori, ikenkithata-kahaeri eejatzi itsipa-jatzi atziri kaari isheninkata, eejatzi inkimitakiri iwinkatharite-paeni. ¹⁶Aritaki nokanta-kaakyaawo naaka ikemaatsi-wenteena rirori." ¹⁷Ikanta riyaaatanaki Ananías, kyaapaaki pankotsiki jempe ijeekaki Saulo. Ari roteya-patzii-totan-takari rako. Ikantzi: "¡Noyemijantzinkarite Saulo! Rotyaantakina Awinkatharite Jesús, oñaahakimiri awotsiki jempe pikinapaaki. Nopokatzi nokiryaa-kahaemi, ojeekashiretan-teemini Ishire Tajorentsi." ¹⁸Ari oparyanaki rokiki oshiyawitariri shima-pentaki, aminanee kameetha Saulo. Katziyanaka, jataki romitsiryaaeteeri. ¹⁹Ikanta rowaawaetanaka, roojatzi ishintsitan-taari kameetha. Eepichokiini ijeeki-mota-paentziri kemijantzinkari-paeni Ontyaamaeriniki.

Ikenkithatzi Saulo Ontyaamaeriniki

²⁰Ari retanakawo Saulo ikenkithatanaki ipiyota-piintaha Judá-paeni, ikantzi: "Riitaki Itomi Tajorentsi iitachari Jesús."[‡] ²¹Tema ipampoyeeyanakirini ikaatzii kemakiriri, ikanta-wakaeyani: "¿Kaarima irika kijaneentziriri Aapatziyaweniki ikaatzii awentaa-nariri Jesús? ¿Tema riitaki pokaentsiri jaka rayiri kemijantzinkari janta Ompera-tajorentsi-pero-taarewoki?" ²²Eekiro ishintsitanakitzii Saulo ikenkithatanaki rirori tekatsi ithaawantya. Tekatsi ikante Judá-paeni nampitawori Ontyaamaeriniki ikemiri Saulo ikantzi: "Irika Jesús riitaki Jeepatzii-toetani."

Ishiyaa-taari Saulo

²³Okanta imaaokotanaki osheki kitejeri, ikanta-wakae-yakani Judá-paeni: "Jame ompojiri Saulo." ²⁴Ari riyotzimaetaka Saulo ikowaetatzii rowamahaeteri. Tema kitejeriki eejatzi tsireniriki royaawenteetari Saulo okiishitapaaha awotsi rowamahaeteri. ²⁵Ikanta kemijantzinkari-paeni, rotetakiri antawoki kantziri, rowayitaa-kotakiri tsireni-paete jakakiroki itantotee-tzirowa nampitsi. Ari ishiyaari Saulo.

Areetaa Saulo Aapatziyaweniki

²⁶Ikanta rareetaa Saulo Aapatziyaweniki, ikowawitaka itsipata-paeyarimi riyotaani Awinkatharite. Roo kanteencha maawoeni kemijantzinkari ithaawan-takari, roshiya-kaatzii tee ikemijanta-perotee rirori. ²⁷Ikanta Bernabé, raapatziya-nakari Saulo, jataki roñaahan-teeri ipiyotaha Otyaantaa-rewopaeni. Ikanta-paakiri: "Irika Saulo iñaahaeri Awinkatharite awotsiki jatachari Ontyaamaeriniki, ikenkitha-waeta-kaakiri.

* 9:13 kemijanta-neemiri = pitajorentsi-kaani † 9:14 Waerontsi ‡ 9:20 Jesús = Jeepatzii-toetani = Cristo

Tema janta nampitsiki Ontyaamaerini retanakawo Saulo ikenkithata-kota-neeri Jesús. Tekatsi ithaawan-tanakaa.”²⁸ Rootaki ijeekan-tapaari Saulo Aapatziyaweniki, inimowaetziri ranashi-waetapaa nampitsiki itsipayita-paari Otyaantaa-rewopaeni.²⁹ Ikenkithata-kota-paeri Jesús Awinkatharite, tekatsi ithaawanyaa. Tema ikenkithata-kaayiteeri Judá-paeni ñaawaetzirori ñaani wirakocha. Roo kanteencha ikowaeyakini rirori rowamayiri.³⁰ Ikanta riyotee-yakini kemijantzín-karipaeni, raanakiri Saulo nampitsiki Cesarea-ki. Rotaanteeri inampiki Tarso.

³¹ Ikanta kemijantzín-karipaeni, nampiyitawori iipatsiteki Judá-paeni, Tepoweniki eejatzi Oshiteki-toniki, kameetha ijeekayitane, eekiro rowetsika-shire-pero-tanakityaa, ipinkathataneeri Awinkatharite. Eekiro riyataa-nakitzi isheki-perotanaki, okantaakawo Ishire Tajorentsi.

Retsiyata-kota-kaeteeri Eneas

³² Ikanta riyayitaki Pedro rareetan-tayita nampitsiki-paeni, areetaka Tzimaani-weniki jempe inampiyitawo kemijantzinkari.*³³ Ari ñaapaa-kiri iitachari Eneas, kijopookiri rirori, kaata-kotaki 8 ojaarentsi romaryaa-ka.³⁴ Ñaanata-paakiri, ikantziri: “¡Eneas, retsiyata-kota-kahaemi Jesús Jeeptazii-toetani. Pikatziyee, paaneero pomaryaa-mento!” Ari ikatziya-nakari Eneas.³⁵ Ikaatzi nampitawori Tzimaani-weniki eejatzi Owaapathariniki, ñaayiteeri ikatziyanaa Eneas, rootaki ikemijan-tantanakariri Awinkatharite.

Ñaantaari Dorcas

³⁶ Okanta nampitsiki Owaneenkaarini, eenitatsi apaani kemijantzinkawo oeta Tabita, ñaaniki wirakocha ikantee-tziri “Dorcas.” Iroka tsinani osheki oneshironkatanta-piintzi.³⁷ Okanta apaani kitejeri, mantsiyataki Dorcas, kamaki. Rahaetakiro, ikaawoalitee-takiro, romaryahaeta-paentziro jenokinta opankoki.³⁸ Okanta janta Owaneenkaarini tee inteena-perotzi ojeeki nampitsi Tzimaani-weniki jempe rareetaka Pedro. Ikanta ikemaeyakini kemijantzinkari ari ijeekiri Pedro janta, rotayaantaki apite atziri ikamantakiteri, ikanteri: “Pipokanaki intsipaete Owaneenkaarini.”³⁹ Jatanaki Pedro. Ikanta rareeta-paaka janta, rahaeta-nakiri jenoki jempe romaryahae-takiro kaminkawo. Inkita-paakiro maawoeni kinankawo, irahaeya-paakani, oñaahayita-paakiro kithaarentsi oshirika-yitziri Dorcas.⁴⁰ Romishitowakiro Pedro maawoeni tsinani-paeni, rotziwerowanaka, amananaka. Iphithoka-shitawo kaminkawo, ikantzi: “¡Tabita, pipiriintee!” Okiryane roori, aminanakiri Pedro, ijeekakira.⁴¹ Rakatha-wakotakiro roori, ipiriintakiro. Ikaemayitakiro kinankawo-paeni eejatzi ikaatzi kemijantanaatsiri, ñaayiteero añahae.⁴² Ikanta ikemakoe-takiro nampitsiki Owaneenkaarini, osheki kemijanta-nakiriri Pinkathari.⁴³ Osheki kitejeri ijeekawee-tanaki Pedro Owaneenkaarini, ijeeki-motziri iitachari Simón, Mashitsi-pakori.

10

Pedro eejatzi Cornelio

¹ Eenitatsi Cesarea-ki apaani atziri iitachari Cornelio, riitaki reewarite rowayirite wirakocha iiteetziri “Italia-jatzi.”² Irika atziri ipinkathatziri Tajorentsi eejatzi ikemitari isheninka-paeni. Ipapiintziri ashironkaenari osheki iyirikite okantawitaka tee isheninkatari. Osheki ramana-piintakari Tajorentsi.³ Okanta apaani kitejeri, tema shaawiiyaaki, ari romapoka-kiri Ronampiri Tajorentsi ikyaa-shita-paakiri jempe ijeekaki, ñaawakiri koñaatziro, ikantapaakiri: “¡Cornelio!”*⁴ Ari ipampoyaanakiri Cornelio, ithaawan-kakiini rojampitakiri, ikantziri: “¡Pinkathari! ¡Iitaka pikowa-kotanari?”⁵ Ikantzi Ronampiri Tajorentsi: “Ikemakimiro Tajorentsi pamanani, ñaakimi pineshironkatanta-piintaki.”⁶ Potyaante pomperatani nampitsiki Owaneenkaarini kamantakyaariri Simón, iiteetziri eejatzi Pedro.⁷ Riitaki mayimotziri itsipa Simón, mashitsi-pakori, jeeka-cheratziro inkaari. Riitaki kamantemini oeta panteri.”⁸ Ikanta ipiyanaa Ronampiri Tajorentsi, ikaemaki Cornelio apite romperatani. Ikaemaki apaani owayiri rameentani irika, ipinkathatziri rirori Tajorentsi.⁹ Ikamantakiri okaatzi ikantakiriri Ronampiri Tajorentsi. Rotaantakiri Owaneenkaarini.

⁹ Okanta okitejeta-mane, tampatzikataki ooryaa, areetzi-matee-yakani Owaneenkaarini. Ari raeteetanaki Pedro ramana jenoki oka-pankatapaakinta pankotsi.¹⁰ Ikema-minthatakiro itashe, ikowaki royaan, tema owakira ronkotsiteetzi royaari, ari ñaashire-waetakari.¹¹ Ñaakiro ashitaryaanaa inkite, rowayitee-takiro oshiyawitawori antawo maathaantsi-mawo, othatoyitaka opatzi-mawoki.¹² Eenitatsi osheki inashiyita-chari tsimeripaeni maathantsi-mawoki. Eenitzi-tacha eejatzi ikaatzi anayita-tsiri kepatsiki, eejatzi shiwanki-paeni.¹³ Ikematzi ñaanata-nakiriri, ikantziri: “Pedro, powamayiri irika-paeni, poyari.”¹⁴ Ari ikantzi Pedro: “Eero Pinkathari. Tee nowapiintari naaka irika-paeni ipinkae-tziri.”¹⁵ Rapiiteetanakiri Pedro ikantee-tziri: “Ikaatzi noetenteeri naaka, eero piitashi-waetari eeroka ‘Iwinkaetani.’”¹⁶ Mawa apiitaka roñaahae-takiri. Ari roepiyee-taneero jenokinta maathantsi-mawo.

¹⁷ Antawo okantzimo-shireta-nakiri Pedro, ikenkishiryaa-waeta oeta oshiyakaa-wenta-chari okaatzi ñaakiri. Ari rareetee-yapaakani rotayaantani Cornelio, rojampi-kowenta-paakiro ipanko Simón.¹⁸ Ikanteeyapaakini: “¿Ari imayi jaka Simón, iiteetziri Pedro?”¹⁹ Ikenkishiryaaako-mintheetawo Pedro okaatzi ñaakiri, ari oñaana-shireta-nakiri Ishire Tajorentsi, okantziri: “Areetapaaka mawa atziri amina-minatzimiri.”²⁰ Payiite, pitsipatyari. Eero pikijo-shireta-waetzi, tema naakataki otyaantziri.”²¹ Roojatzi rayiitantapaaka Pedro, ikantapaakiri atziri-paeni: “Naakataki pithotyaakotzi. ¿Iitaka pamina-minatan-tanari?”²² Ikanteeyini rirori: “Ari nopoki rotayaantana Cornelio, reewari owayiri-paeni. Tampatzika-shireri rirori,

§ 9:29 36 ñaani wirakocha = grieho * 9:32 kemijantzinkari = itajorentsita-kaeteeri * 10:3 shaawiiyaaki = Ooryaa 9 † 10:6 Otsipayita ñaantsi-paeni

ipinkathatziri Tajorentsi. Raakameethatani pisheninka-paeni Judá-paeni. Riitaki roñaahaka Ronampiri Tajorentsi, ikantakiri: "Pikaema-kaanteri Pedro ipoki pipankoki, ari pikemiri okaate ikamantemiri." "

²³Ikantzi Pedro: "Pikye pankotsiki, ari pimaanaki." Okanta okitejeta-manee, jatanaki Pedro royaata-nakiri ikaatzi pokashita-kiriri. Royaata-nakiri eejatzi kemijantzinkari poñaachari Owaneenkaariniki.

²⁴Tema maakotaki apaani kitejeri areetee-yakani Cesarea-ki. Oyaawentaka rirori Cornelio itsipayitakari isheninka-paeni, eejatzi raapatziyani-paeni ikaatzi ikaemayitakiri. ²⁵Ikanta rareeta-paaka Pedro pankotsiki, ishitowa-shita-nakiri Cornelio, rotziwerowa-shita-wakari, ipinkathata-wakirimi. ²⁶Roo kanteencha ikantzi Pedro: "Pikatziye Cornelio, atziri eejatzi naaka, ari noshiyimi eeroka." ²⁷Ari ikenkitha-waeta-kaapaakiri, roojatzi ikyaakaan-tanakariri ipankoki, iñaapaa-kitzii Pedro osheki atziri piyoteen-chari royaawentari. ²⁸Ikantzi Pedro: "Piyoteeyini eeroka naaka Judá-paeni, tee ishineteetana notsipatemi eerokapaeni kaari nosheninkata, tee okameethatzi nokyaa-wankotemi. Roo kanteencha owakira riyotaakina Tajorentsi, tee okameethatzi nokanta-yitemi: 'Nowinkani eeroka.' ²⁹Rootaki kaari noshenkaan-tanaka nopokanaki pikaema-kaantakina. Nimaeka nokoyi niyote oeta pikaema-kaantan-tanari."

³⁰Ikantzi Cornelio: "Chapinki, maakotaki okaatzi 4 kitejeri, tema shaawiiyaaki ikimitaka nimaeka. Nojeeki naaka nopankoki notzi-wentawo namana. Ari noñaaki apaani atziri oshipakiryaapakii iithaari.†

³¹Ikantapaakina: 'Cornelio, ikemakimi Tajorentsi pamanari, riyotzori okaatzi pineshironkatantaki eeroka.

³²Potyaaante jatatsini Owaneenkaariniki ramina-kiteri Simón, iteetziri eejatzi Pedro. Riitaki mayimotziri iri Simón, mashiitsi-pakori nampitawori inkaare-cherakaaki." ³³Intsipaeete notyaantaki jatatsini iñeemi, pimatakiro eeroka pipokanaki intsipaete. Irika nimaeka nokaatzi ipiyota-kaakina Tajorentsi. Anjatyaa pikantenawo okaatzi ikantakimiri Awinkatharite."

³⁴Ari retanakawo Pedro ikantanakiri: "Ari niyotziri nimaeka omaperotatyaa Tajorentsi tee ramaakiiyitzi atziri-paeni. ³⁵Raakameethatzi ikaatzi pinkathata-neeriri, tampatzika-shireta-tsiri, okantawityaa jempe-rika inampiyityaawo, kaari nosheninkawita. ³⁶Tema rootaki ñaantsi riyotaa-kiriri Tajorentsi nosheninka-paeni Israel-paeni rotyaantakiri Jesús Jeepatzii-toetani, riitaki Tajorentsi kantakaawori nokenkithata-kotan-taariri Jesús. Riitaki pinkathari-wenteerini maawoeni, riitaki jeekakaa-yiteeni kameetha.

³⁷Piyoteeyini eeroka okaatzi awijeem-tsiri iipatsiteki nosheninka-paeni Judá-paeni. Etanakawo Tepoweniki romitsiryaatan-takariri paerani Juan ³⁸irika Jesús, Kashiyaakaweni-jatzi. Riitaki Tajorentsi pakiriri Ita-jorenka. Tema kijokiro royiri Tajorentsi irika Jesús, rootaki riyataan-tanakariri rirori ineshironkatan-tayitzi, retsiyata-kota-kaayitaki osheki raahashireyitzi peyari. ³⁹Naaka-paeni ñaayita-kiriri okaatzi rantayitakiri Jesús janta Aapatziyaweniki eejatzi maawoeni iipatsiteki Judá-paeni. Noñaakiri eejatzi rowamahae-tanta-kariri, ikentakoe-takiri incha-kotakiki. ⁴⁰Okanta mawatapaen-tsiri kitejeri rowañahaeri Tajorentsi, ikantakaawo rirori noñaawaeri naaka-paeni. ⁴¹Tee roñaaha-panaatyaari maawoeni atziri, apatziro naaka-paeni ikaatzi riyoshiitakiri paerani Tajorentsi kenkithata-koteerini. Tema añahaa Jesús, notsipata-waari nowaeyani nirawaeteeyini eejatzi. ⁴²Riitaki otyaanta-kinari nokansi-makani-tayiteeri maawoeni atziri, nokaanteri: 'Riitaki Jesús rowakiri Tajorentsi iyakowenteerini maawoeni añaa-yita-tsiri, eejatzi ikaatzi kamayiteen-tsiri.' ⁴³Riitaki irika Jesús ikenkithata-kotzi-takiri paerani Kamantan-taniri-paeni, ikantaki: 'Ikaate awentahae-yaarini, aritaki ipeyakoteerini rantayi-witakawo kaari-perori.' "§

⁴⁴Ikenkitha-mintheetzi Pedro, omapoka-shitaka ojeeka-shiretan-tapaakari Ishire Tajorentsi ikaatzi kemijanta-kiriri ikenkithatzi. ⁴⁵Ari apampoyeeyanakirini ikaatzi itsipatakiri Pedro iñaakiro ojeeka-

shiretan-tapaakari Ishire Tajorentsi kaari isheninkata, okimiwitakawo ijako-perotee-tatyee-nirimi,*

⁴⁶ikematha-yitakiri iñaawae-yitanakiro otsipajato-tatsiri ñaantsi, rajahaa-wenta-nakiri Tajorentsi.

⁴⁷Ikantanakiri Pedro ikaateeyini: "¿Kantachama athañaa-pithatyaari romitsiryaatyaa irikapaeni atziri oshiyaneeri aakapaeni ojeeka-shiretan-tee Ishire Tajorentsi?" ⁴⁸Ari rotyaantakiri romitsiryaateeteri irika-paeni okantakaawo rashiyitaari Jesús Jeepatzii-toetani. Tema osheki ikanta-witawaari ikaatzi ikenkithata-kaeri Pedro, ikantzi: "Eero piyaatzita, pijeeki-mowaeta-nakina."

11

Ikamanta-paeriri Pedro kemijantzinkari-paeni Aapatziyaweniki

¹Tema kemaki itsipa Otyaantaa-rewopaeni eejatzi itsipa noyemijantzinkaritepaeni nampitawori iipatsiteki Judá-paeni, ikanteetzi: "Ikemijanteero Iñaani Tajorentsi kaari asheninkayita." ²Ikanta rareewitaa

Pedro Aapatziyaweniki, osheki iñaanata-waeri Judá-paeni ikaatzi kemijanta-tsiri.* ³Ikantawaeri: "¿Iitaka

pareetan-tariri kaari asheninkata, pakiyoyitakiri?"† ⁴Ari retanakawo Pedro ikamantziri jempe okanta

oponaaantari. Ikantanakiri: "Okanta apaani kitejeri janta nampitsiki Owaneenkaarini nojeeki namana, ari

noñaashiretakiri. Noñaaki oshiyawitawori antawoete maathantsi-mawo, ithatotee-takiro opatzi-mawoki,

okinapaakiro jenokinta rowayitee-takiro roojatzi jempe nojeekaki naaka. ⁵Ari namina-perota-nakiro,

noñaaki osheki inashiyita-chari iipireetari, tsimeripaeni, ikaatzi anayita-tsiri kepatsiki, eejatzi shiwankiri-

paeni. ⁶Nokematzii ñaanata-kinari, ikantana: 'Pedro, powamayiri irika-paeni, poyaari.' ⁷Nokantzi naka:

'Eero Pinkathari, tema tee namonkota-piintziri naaka irika-paeni ipinkaetanira irika.' ⁸Ari rapiitee-

tanakina, ikanteetana: 'Ikaatzi noetenteeri naaka, eero piitashi-waetari eeroka 'Ipinkaetani.' ⁹Mawa

apiitaka noñaakiri. Ari roenokae-teero jenokinta okaatzi noñaakiri. ¹⁰Roojatzi rareetan-tapaakari mawa

† 10:30 shaawiiyaaki = ooryaa 9 § 10:43 Waerontsi * 10:45 oyaatakiriri Pedro = Totameshitaaniri * 11:2 Judá-paeni =

Totameshitaaniri † 11:3 kaari asheninkata = kaari totameshitaaniri

atziri aminaminatanari, ipoñaakawo Cesarea-ki. ¹² Ari oñaana-shireta-nakina Ishire tajorentsi, ikantana: ‘Poyaata-nakiri irikapaeni, eero pikijo-shireta-waetanaki.’ Rootaki nomatakiri. Irika 6 noyemijantzinkarite notsipata-nakari. Riitaki notsipatakari nokyaa-wankotakiri apaani atziri kaari asheninkata. ¹³ Ikamantawakina, ikantana: ‘Chapinki, noñaaki Ronampiri Tajorentsi ikatziya-paaka nopankoki, ikantakina: “Potyaante jatatsini nampitsiki Owaneenkaarini riitaki amirini Simón, iiteetziri eejatzi Pedro. ¹⁴ Riitaki kamante-mironi jempe pikantyya pawijakotan-teeyaa, pitsipatee-yaari ikaatzi pisheninka-paeni eeroka.”’ ¹⁵ Ikanta nokenkitha-waeta-kaapaakiri, ari omapoka-shitakari ojeeka-shiretan-tapaakari Ishire Tajorentsi rirori-paeni, roowaetaki ojeeka-shiretan-takae paerani aakapaeni. ¹⁶ Ari nokenkishiryaa-nakiro ikantakiri paerani Awinkatharite: ‘Imaperotatya Juan romitsiryaatantawo nijaa, roo kanteencha ari piñaayitakiro eerokapaeni ojeeka-shiretan-teemi Ishire Tajorentsi kimiwitaka romitsiryaatan-teete-mirimi.’ ¹⁷ Tema riitaki Tajorentsi neshironkata-kiriri eejatzi rirori-paeni ikimitakae aakapaeni akemijanteeri Pinkathari Jesús Jeepatzii-toetani. ¹⁸ Iitaka nokowan-tyaari naaka nokoshekyaaari Tajorentsi?’ ¹⁸ Ikanta ikemaeyakini noyemijantzinkaritepaeni nampitawori Aapatziyawaniki, tekatsi ikantee-yanakini. Rajahaa-wenta-nakari Tajorentsi, ikanteeyini: “‘Ariwé! ¡neshironkateeri Tajorentsi kaari asheninkata! ¡Matacha ipakahaeero rirori rantayitziro kaari-perori, raña-shire-yiteeta rirori!’”

Kemijantaa-tsiri Antioquia-ki

¹⁹ Tema rowamahe-takiri Esteban, ari reteeta-nakawo ikoshekaetari kemijantzini-karipaeni. Rootaki ishian-tanakari apaani-paeni kemijantzinkari janta Fenicia-ki, Chipre-ki eejatzi Antioquia-ki. Apatziro ikenkithata-kaeri ikaatzi isheninkata-wakaa Judá-paeni jempe okanta-kota Kameethari Naantsi. Tee ikoyi ikenkithata-kaeri kaari isheninkata. ²⁰ Roo kanteencha ari rareete-yakani Antioquia-ki kemijantzinkari-paeni poñaachari Chipre-ki eejatzi Cirene-ki. Ikenkithata-kaapaakiri kaari isheninkata, ikamantakiri Kameethari Naantsi jempe ikanta-kota Jesús, Awinkatharite. ²¹ Okantakaakari ishintsinka Awinkatharite irika-paeni, ipakaa-kaakiri itsipa-jatzi atziri rametashi-yitakari. Osheki kemijanta-nakiriri Awinkatharite. ²² Kemaeyakini kemijantzini-karipaeni Aapatziyawaniki okaatzi awijatziri Antioquia-ki, rotyaantakiri Bernabé iñaakiteri. ²³ Ikanta rareetaka Bernabé, iñaapaakiri ikaatzi ineshironkateeri Tajorentsi, antawoete ikimo-shireta-paaki. Ikaminaa-paakiri maawoeni roejokiro-shiretan-tyaariri Awinkatharite. ²⁴ Tema neshironkatan-taniri rirori Bernabé, rawentaa-shiretari Awinkatharite, ojeeka-shiretantari Ishire tajorentsi. Rootaki isheni-perotan-tanakari kemijanta-neeriri Awinkatharite. ²⁵ Ikanta rawijanaki Bernabé, jataki Tarso-ki iñeeri Saulo. ²⁶ Iñaapaeri Saulo janta, ramaeri Antioquia-ki. Ari ijeekimowaetakiri iyemijanta-kaani-paeni apaani ojarentsi, riyotaa-yitaki osheki atziri. Ari etanakawo Antioquia-ki iitayitziro kemijantzinkari-paeni “Jeepatziito-weri.”

²⁷ Okanta apaani kitejiri, areete-yakani Antioquia-ki Kamantan-taniri-paeni ipoñaakawo Aapatziyawaniki. ²⁸ Ikanta apaani Kamantan-taniri iitachari Agabo, ikatziyanaka ipiyoteeyanira, ikantanaki: “Ari iñahaetaki antawoete tashetsi maawoeni nampitsiki.” Tema Ishire tajorentsi ñaana-shireta-kiriri riyotan-takawori. Rootaki iñeetakiri ipinkathari-wentantari Claudio. ²⁹ Rootaki ikenkishiryaanakari Antioquia-jatzi ineshironkateeri noyemijantzinkaritepaeni jeekatsiri iipatsiteki Judá-paeni rotyaantari okaatzi ikowakaeriri apaani-paeni. ³⁰ Rootaki ranteeya-kirini, ikowakaetakiri Bernabé eejatzi Saulo riitaki aminakaan-teroni. Rotyaanta-kiniri antaripero-paeni janta inampiiteki Judá-paeni.

12

Rowamahe-takiri Jacobo, romonkyahaetakiri Pedro

¹ Ikanta pinkathari Herodes ipatzima-minthatakiri kemijantzinkari-paeni. ² Ikantakaantaki ithatya-haeteri Jacobo, rirentzi Juan. ³ Ikanta iñaakiro Herodes kameetha inimotakiri Judá-paeni, raakaan-takiri Pedro. Ari awijayitakiri iroka-paeni roemoshirenkae-tziro rowanta-piintee-tawori ratanteeri kaari rowaeteetzi shineya-kaeroni. ⁴ Ikanta romonkyaa-kaantakiri Pedro, rowaki ikaatzi 16 owayiri aminakanterini. Ikenkishiryaa-witaka Herodes roñaahanteri atziri-paeni othonkakyya-rika roemoshirenkaetawo kitejeri Anonkoryaantsi.* ⁵ Ijeeka-mintheetzi Pedro jempe romonkyahaetakiri, roetzinaarikotakawo kemijantzinkari-paeni ramanakotari Pedro ineshironkateeri Tajorentsi.

Romishitowae-teeri Pedro

⁶ Okanta omonkaatzi-mata-paaka raantyaariri Herodes irika Pedro roñaateri atziri-paeni. Ikanta imayira Pedro tsireniriki rojatekakiri apite owayiri, roojotee-tantakari apite eshirotha. Jeekaeya-tsini itsipa owayiri ikyyaa-piinteeziri raminakowentziri. ⁷ Ari romapokaka ipokaki Ronampiri Awinkatharite, ikoñeetyakotapaakiri. Rotzinka-merikita-paakiri Pedro, rowakiryaaakiri, ikantziri: “¡Pitzineel!” Tema oparya-shiwaetanaka eshirotha roojotee-tanta-kariri rakoki. ⁸ Rapiitakiri ronampiri Tajorentsi, ikantziri: “Powatha-kityaa, pikyaan-tyaari poyiri pitziiki.” Imatakiro ikantee-takiriri Pedro. Eekiro ikantatzi ronampiri Tajorentsi: “Piwewiryaa-kotyaa, jame aate.” ⁹ Shitowanaki Pedro royaata-nakiri Ronampiri Tajorentsi, tee riyotzi kyaari-pero-rika okaatzi iñiiri, tema kimiwitaka iñaashireta-tyeeyaami. ¹⁰ Ikanta rawijanakiri apaani aminako-wentziri, rawijanakiri itsipa. Rareeta-paakawo eshirota-tsiri ashitakowontsi, ashitaryaa-shiwaetanaka. Shitowae-yanakini. Ikanta ranashitee-yanakani, roo itaponeen-tanaka, ari rookaneeri ronampiri Tajorentsi, apaniroeni ranashitanaa. ¹¹ Ari ikenkishiryaa-nakari Pedro, ikantanaki: “Ari niyotziri

* 12:4 16 owayiri-paeni = ikaatzi 4 owayiri itsipa-yitakiri ipiyotakiri

omaperota-tziiri Tajorentsi rotyaantakiri Ronampiri rookakaa-wentaana ikoshekinami Herodes, eejatzi Judá-paeni.”

¹²Jatanaki Pedro opankoki María, riniro Juan, iiteetziri eejatzi Marcos, ari ipiyoteeyani kemijantzinkari-paeni ramaneeyani. ¹³Areetapaaka Pedro ikyaa-piinteetzira, kaemapaaki. Okanta apaani ewankawo iitachari Rode, jatanaki aminiri iitarika kaematsiri. ¹⁴Ari iyowaanteta-waeri Pedro, antawo okimo-shiretanaki, tee ashitaryaa-nakiniri ikyaanta-paakyaari, apatziro opiyana inthomoeki okamanta-paaki, okantzi: “Pedro kaematsiri.” ¹⁵Ikantee-tziro ewankawo: “¡Tee pishinki-wenta!” Roo kanteencha eekirosshintisitazii ewankawo, okantzi: “Omaperotayaa.” Ikanteeyini rirori: “Aamashitya Ronampiri Tajorentsi, kaari Pedro.” ¹⁶Eekirosshintisitazii Pedro ikaemi. Ikanta rashitaryahae-takiniri, iñaatziiri Pedro, ari ipampoyeeyanakirini. ¹⁷Ari rowaanka-nakiro rako Pedro imaeritan-teetyaari. Ikenkithata-kota-nakiro jempe ikanta Tajorentsi romishitowan-taariri. Eekirosshintisitazii Pedro: “Pikamanteri Jacobo eejatzi itsipa noyemijantzinkaritepaeni.” Roojatzi ishitowantanaa, jatanaki otsipaki nampitsi.

¹⁸Okanta okitejeta-manaki, osheki okantzi-motee-yakarini aminakowenta-witariri, tema tee riyotee-yini jempe ikinaki Pedro. ¹⁹Ikantakaantaki Herodes raminamineeteeri, roo kanteencha tee iñettee-ri. Rootaki rookoetan-tanakariri aminakowenta-witariri, rotyaantaki owamayirini. Ikanta paata, shitowae Herodes inampiiteki Judá-paeni, jataki inampita-paentyaawo Cesarea-ki.

Ikamantakari Herodes

²⁰Ari ikantana-kityaa Herodes ikoshekari nampitawori Mapiniki eejatzi Shimaaki. Rootaki riyateeyanta-karini iñeeri Blasto, inampina Herodes, ikoyi raapatziyaari, tema ari riyomparita-piinteeyani. Ikanta irika Blasto ikowakaakiri Herodes raakameethata-wakiri. ²¹Monkaata-paaka kitejeri ikaemakaan-takiri Herodes ikenkitha-waeta-kaeri. Ikyaaanta-nakawo owaneenkawo iithaari ikenkitha-waetanta-piintari, jeeka-paaki ijeeka-mentoki ipiyotee-yakani, ikenkitha-waetanaki. ²²Ari ikaema-kotziiri atziri-paeni, ikantzi: “¡Irinta ñaawaeteen-tsiri, Tajorentsira, kaari atziri!” ²³Tee imateeyaa Herodes roshiya-kaantee-takari Tajorentsi, ithaamentee-takari. Rootaki omapoka-shitan-tanakari romantsiyaakiri Ronampiri Tajorentsi, kiyowaetanaki, kamaki.

²⁴Roo kanteencha, eekirosshintisitazii iyaata-kota-nakitzi iñaani Tajorentsi, eekirosshintisitazii kemijantzinkari-paeni.

²⁵Ikanta Bernabé eejatzi Saulo imonkaatakiro rotyaantanta-teeta-kariri Aapatziyawaniki, piyeeyaani Antioquia-ki, ari itsipataari Juan iiteetziri eejatzi Marcos.

13

Retanakawo ikenkithata-kaantzi Bernabé eejatzi Saulo

¹Eenitatsi kamantan-taniri-paeni janta Antioquia-ki jempe ipiyota-piinteeyani kemijantzinkari-paeni, eenitatsi eejatzi yotaantaniri-paeni. Irika ikaateeyini: Bernabé, Simón iiteetziri eejatzi Cheenkari, Lucio Cirene-jatzi, Maneén itsipa-minthatani paerani Herodes eeniro imaenarita-paaki, eejatzi Saulo.* ²Okanta ipiyowentee-yarini Awinkatharite, itziwentee-yarini, oñaana-shiretakiri Ishire Tajorentsi, ikan-takiri: “Piyoyeenari Bernabé eejatzi Saulo, riitaki nokowakaakiri nantawaeta-kaeri.” ³Ikanta ipakaanakiro ramaneeyani eejatzi itziwentee-yani, roteya-patzii-toyitan-takari rako irika-paeni, rotyaantee-yakirini.

Ikenkithateeyini Otyaantaa-rewopaeni Chipre-ki

⁴Ikanta otyaantani Ishire Tajorentsi, jateeya-nakini Seleucia-ki, ari rotetee-yanakani riyatero Chipre-ki. ⁵Aatakotee-yapaakini Salamina-ki. Retapaakawo ikenkithata-paakiro iñaani Tajorentsi jempe ipiyota-piinteeyani Judá-paeni. Arira riyaatzi-tanakari eejatzi Juan ramitako-yiteri. ⁶Ikanta raathaki-ryaanakiro enta-thakitzi othampishi, aretee-yakani nampitsiki Pafos. Ari iñaapaakiri iitachari Barjesús, riitaki sheripiyari Judá-paeni, thaeri irika kamantan-taniri. ⁷Irika sheripiyari raapatziyani pinkathari Sergio Paulo. Yotaniri irika pinkathari. Ikaemakaan-takiri Bernabé eejatzi Saulo, tema ikowa-perotatzii ikemiro iñaani Tajorentsi. ⁸Roo kanteencha irika sheripiyari Barjesús iitachari eejatzi iñaaniki wirakocha Elimas, osheki rotzika-tzikatakiri pinkathari eero ikemijantantawo iñaani Tajorentsi. ⁹Ikanta Saulo, iiteetziri eejatzi Pablo, okantakaa-nakari Ishire Tajorentsi, raminanakiri sheripiyari, ¹⁰ikantanakiri: “¡Thaeril ¡Kaari-peroril Itomi kamaari eero. Pimanintakiro kameethari. ¡Eeroma pipakahaero potzika-tzika-yitziro okaatzi tampsatzi-katzi-motziiriri Nowinkatharite?” ¹¹Nimaeka rowajankiteemi Tajorentsi, ari pikamampowaakitaki, eero paminawaetee.” Apathakiraanaka, tee ikowichaatanee. Ikowa-kowawitana-ka akathateerini. ¹²Ikanta iñaakiro pinkathari awiji-mota-kiriri sheripiyari, ari ipampoyaanakiri rirori ikemiro ikamantan-teetziro jempe ikanta-kota Awinkatharite Jesús, ikemijanta-perotanaki rirori.

Areetaka Pablo eejatzi Bernabé Antioquia-ki jeekatsiri janta Pisdia-ki

¹³Ikanta rawijanee Pablo nampitsiki Pafos itsipayitakari ikaateeyini, otetanaka riyatero Perge-ki jeekatsiri janta Panfilia-ki. Riima Juan, tee royaata-neeri, piyanaka rirori Aapatziyawaniki. ¹⁴Ikanta Pablo eejatzi itsipa-paeni eekirosshintisitazii rareetan-teeya-karini Antioquia-ki janta Pisdia-ki. Okanta

* 13:1 Herodes = pinkatha-ritatsiri paerani Tepoweniki

kitejeri imakoryaan-teetari, ikyahae-yakini ipiyota-piinta Judá-paeni, jeekaeya-paakini. ¹⁵Ikanta ithonkae-takiro ifaanee-tziro rojankinari Kamantan-taniri-paeni eejatzi Ikantakaan-teetani, ikantaki jewatakaantatsiri ipiyota-piinteeta: “¡Noyemijantzinkaritepaeni! ¿Eenitatsima pikanteri eeroka-paeni ithaamentantyaari asheninka-paeni?” ¹⁶Ari ikatziyanaka Pablo, itzinaa-wakotanaka imaeritan-teetyaari, ikantanaki: “¡Pikemi nosheninka! ¡Israel-paeni! ¡Ikaatzi pinkathateeriri Tajorentsi!

¹⁷Riitakira Tajorentsi yoyaa-kiriri paerani owaejatziteni, Israel-paeni. Ishinetakiri ijeekan-tawitakari Apitantoniki. Osheki rompera-waetee-takari janta, roo kanteencha Tajorentsi roñaahan-takiro itajorenka, rookakaa-wenteeri. ¹⁸Ojamani ikina-kina-waetaki ochempi-mashiki okaatzi 40 ojarentsi. Roo kanteencha ineshironkata-piintakiri Tajorentsi janta. ¹⁹Okanta paata, ithonkakiri Tajorentsi ikaatzi 7 sheninkata-wakaa-chari janta Owinteni. Rootaki rashita-kahaariri owaejatziteni iroka kepatsi. ²⁰Tema okaatzi nokenkithata-kimiri awijaki okaatzi 450 ojarentsi ojamanitaki. Ari rotyaantakiri Tajorentsi jewayiteerini owaejatziteni. Eekiro riyaaata-kaatziro Tajorentsi rotyaantaki jewari-paeni roojatzi riweyaanta-paakawori Kamantan-tanirini Samuel. ²¹Roo kanteencha ikowa-kotee-yakirini Tajorentsi itzimi iwinkathari-perotetyaari. Rootaki ikowakan-takariri Tajorentsi asheninkani Saúl, itomi Cis, isheninka Benjamín-paeni. Riitaki pinkathari-wenta-kiriri okaatzi 40 ojarentsi. ²²Ikanta paata Tajorentsi rowinkatharyahaeri Saúl, ipoyaataari ipinkatharita-kahaeri David. Tema riitaki David ikenkithata-kotakiri paerani Tajorentsi, ikantzi:

Noñaakiri David itomi Isaf, inimotakina,
Riitaki materoni rantero nokoyiri naaka.

²³Eenitatsi ikashiya-kaakaeri paerani Tajorentsi rotyaanteeri icharinityaari pinkatharini David, riitaki owawijaako-yiteeni aakapaeni Israel-paeni. Tema irika icharinityaari David riitaki Jesús. ²⁴Tekira ipokiita Jesús, ikenkithata-kotzi-takari Kamantan-tanirini Juan, ikantaki: ‘¡Israel-paeni! Otzimatyee pipiya-shireyitee, pomitsiryaa-wentee-yaari Tajorentsi.’ ²⁵Tema okapichokita-paaki rowamaahae-tantyaariri paerani Juan, ikantanaki: ‘Tee naaka irika Jeepatzii-toetani ikashiya-kaakimiri paerani Tajorentsi. Awotsikitaki ipoki, nopinkatha-perotzitari naaka, tee nokowajeetziro roshiya-kaantena romperatani nomijokaantyaariri ikaantari iitziki.’

²⁶¡Noyemijantzinkaritepaeni! ¡Isheninkapaeni Abraham! ¡Maawoeni eerokapaeni itsipa-jatzi pinkathateeriri Tajorentsi! Maawoeni aakapaeni rotyaantakaero iroka Naantsi awijakotan-teeyaari. ²⁷Ikaatzi nampitawori Aapatziyaweniki eejatzi jearipaeni, tee riyotee-yawakirini Jesús. Maawoeni kitejeri imakoryaan-teetari ifaanawita-piintakawo jowankinata-kotakiri paerani Kamantan-taniri, roo kanteencha tee riyotakotero jankina-rentsi riiwitaka ikenkithata-koetziri Jesús. Riitaki iyakowenta-kiriri rowamaeteri Jesús, tee riyotzimaeta, imonkaata-kaatyaawo okaatzi ikamantan-takiri paerani Kamantan-taniri-paeni. ²⁸Ipoñaashitaka ikowa-kotakiri Pilato rowamaa-kaanteri Jesús, okantawitaka tekatsi rantani rirori. ²⁹Ikanta imonkaata-kaayitakawo jowankinata-koeta-kiriri paerani, rowatzikaryaa-koteeri Jesús jempe ikentakoe-takiri, rahaeta-nakiri ikiteetziri. ³⁰Roo kanteencha Tajorentsi rowañahaeri. ³¹Ari retanakawo Jesús roñaaha-panaatarini ikaatzi tsipata-kariri paerani ipoñaan-takiri Tepoweniki roojatzi Aapatziyaweniki. Osheki okaatzi kitejeri roñaaha-panaatarini. Riitaki kenkithata-koyiteerini nimaeka jempe-rika-paeni jempe ijeekayitzi atziri. ³²Riijatzi nokenkithata-kotzimiri nimaeka eeroka-paeni, nokenkithata-tziimiro Kameethari Naantsi jempe okanta-kota ikashiya-kaakiriri paerani Tajorentsi owaejatziteni. ³³Tema imonkaatakiro Tajorentsi okaatzi ikashiya-kaantziri, tema rowañahaeri Jesús. Mataka okaatzi rojankinata-koeta-kiriri Mampaan-tsiki apiteta-tsiri, ikanteetzi:

Eerokataki otyomi.
Naaka pipaapa-tetanaa nimaeka.

³⁴Aritaki ikamantzi-tantaka Tajorentsi rowañahaeri Jesús, tee ikoyi oshitzite iwatha jempe ikiteetakiri. Iroka ikantaki:

Tema eeroka ñeeroni okaatzi nokashiya-kaakiriri David.

³⁵Eenitatsi otsipa Mampaantsi ikanteetaki:

Eero pishinetziri oshitzite iwatha Pitajorentsi.

³⁶Omaperotatyaa, kaari David ikenkithata-koete jaka, tema rañaakaa-paentziri Tajorentsi, ari imakoryaaki, itsipataari iwaejatziteni ikityaitaa, ari oshitzite-teri iwatha. ³⁷Roowa kantako-yiteenchari jaka, rowañahaeri Tajorentsi, tee oshitzitzi iwatha rirori. ³⁸Noyemijantzinkaritepaeni, otzimatyee piyoyitee eeroka-paeni, nokenkithata-kota-tziiri Jesús, riitaki mateerori ipeyakoteemiro pantayiwitakawo kaari-perori. ³⁹Ikaatzi kaari owameetha-shirete Ikantakaantani awaejatziteni Moisés, aritaki ipeyakoteeri Jesús aririka ikemijanta-neeri rirori. ⁴⁰Paamawenteyaa eeroka-paeni, patsipetawo-kari owajankitaantsi rojankinata-kotakiri paerani Kamantan-taniri-paeni, ikantaki:

⁴¹Pitheen-kawaetakiri eeroka-paeni Tajorentsi,

Ari pipampoyawitapaentyaa nimaeka, roojatzi pipeyan-takyaari.

Tema omaperotatyeyaa okowaenkate paata oetarika nantzi-moteemiri,

Erromaeta pikemijantziro, itzimawitakyaa kamante-mironi.”

⁴²Ikanta ishitowanee ipiyota-piinteeta irika Pablo itsipatakari ikaateeyini, osheki atziri kantawaeriri: “Pipiye otsipaki kitejeri imakoryaan-teetari, papiitero pikenkithata-kaenawo iroka ñaantsi.” ⁴³Royaateeyanikirini osheki Judá-paeni eejatzi kaari isheninkata kemijanta-witawori riyotaan-tziri Judá-paeni, ikemijantee-yanakini rirori. Riitaki ikaminaa-yitzi Pablo eejatzi Bernabé, ikantziri: “Pojojokotyawo ikaminthaa-yiteemiri Tajorentsi.”

⁴⁴Okanta otsipa kitejri imakoryaan-teetari, ipiyotee-yakani osheki atziri ikemijantero iñaani Tajorentsi ikamantanteri Pablo eejatzi Bernabé. ⁴⁵Roo kanteencha iñaakiri Judá-paeni ipiyotee-yapaakani atziri-paeni, ikija-shiretee-yanakani. Ari retanakawo ikosheka-waeta-nakari Pablo, itheenki-mawaeta-nakiri. ⁴⁶Tekatsi ithaawan-tanakyaa Pablo eejatzi Bernabé, ikantanakiri: “Roowitaka kameethatatsi netawakimi eeroka-paeni nokaman-temiro iñaani Tajorentsi, tema eeroka Judá-paeni. Rooma pimanintee-yakironi, eero piñeero rañaa-shireta-kaeteemi. Rootaki nokenkithata-kaantyaariri nimaeka kaari asheninkata. ⁴⁷Tema rootaki ikowakaanari Tajorentsi, ikantakina:

Eeroka nowaki pikoñeetyaa-kotakaayiteeri kaari pisheninkata, Pikenkithata-kaayiri jempe okanta-kota awijakotaantsi. Pithotyahaero maawoeni kepatsi.”

⁴⁸Ikanta ikemaeya-wakini kaari isheninkayita, antawo ikimo-shiretee-yanakini, ikantanaki: “Osheki okameetha-tzi iñaani Tajorentsi.” Tema ithonka ikemijantee-yakini ikaatzi riyoyee-takiri rañaa-shiretyitee. ⁴⁹Tema ithonka ikenkithata-kota-nakiro iñaani Tajorentsi maawoeni nampitsi okaatzi tzimatsiri janta. ⁵⁰Roo kanteencha eenitatsi Judá-paeni kaminaa-kirori pinkathawo tsinani-paeni tsipata-piintariri Judá-paeni ipiyoteeyani, ari ikimitakiri riiperori-paeni jewatakaan-tatsiri nampitsiki, ikowakanakiri rirorii ikoshekyaa Pablo eejatzi Bernabé, roemishitoyiri jeekapaaki inampiki. ⁵¹Rootaki rotekan-tanaawori iipatsi-te iitziiki Pablo eejatzi Bernabé riyotan-teetyaari tee ikemijantee-tziri Tajorentsi. Awijanaki janta Iconio-ki. ⁵²Tema antawo ikimo-shiretee-yakini kemijantzi-karipaeni jeekaneen-tsiri, tema omaperotatyaa ojeeka-shire-yitan-tanakari rirori Ishire tajorentsi.

14

Pablo eejatzi Bernabé riyataaki Iconio-ki

¹Ikanta rareetaka Pablo eejatzi Bernabé janta Iconio-ki, ikyeeyakini ipiyota-piinteyanira Judá-paeni. Ikenkithata-kaapaakiri atziri-paeni jempe ikanta-kota Jesús. Tema osheki Judá-paeni eejatzi itsipa-jatzi atziri kemijanta-neentsiri. ²Roo kanteencha eenitatsi Judá-paeni kaari kemijanta-tsini, ikaminaakiri kaari isheninkata ikatsimatant-tyaari. Riitaki kosheka-kariri kemijantzinkari-paeni. ³Rootaki ijeekan-tanakari ojamani irika Pablo eejatzi Bernabé janta Iconio-ki. Tema omaperotatyaa rawentaa-nakari Tajorentsi. Ikenkithata-kaanakiri atziri-paeni jempe okanta-kota retakotana Tajorentsi. Riitaki Awinkatharite matakaeriri itajonka-wentantari, rootaki riyotan-tyaari atziri-paeni omaperotatyaa okaatzi ikenkithata-kotziri. ⁴Roo kanteencha ikosheka-wakaanaka ikaatzi nampitawori janta. Eenitatsi aapatziya-nakariri Judá-paeni, itsipa raapatziya-nakari Otyaantaa-rewo-paeni. ⁵Ikanta Judá-paeni itsipayitakari kaari isheninkata, ikenkitha-waeta-kaakiri jewari-paeni rowajankiteeri Pablo eejatzi Bernabé roojatzi rompojantakyaari. ⁶Roo kanteencha yotaki rirori-paeni, shiyaka ikineeyakini Lистра-ki roojatzi Derbe-ki, rootaki nampitsi jeekayitarsi Licaonia-ki. Tema ithonka ranashitakawo okaatzi tzimatsiri nampitsi janta. ⁷Ari ikamantan-takirori Kameethari Naantsi janta.

Rowamaa-witee-takari Pablo Lистра-ki

⁸Okanta janta Lистра-ki eenitatsi aapani atziri tee ranashi-nita. Ashi royiro ikijo-pookitzi owakira itzimapaaki. Ari ijeekaki irika atziri, ⁹ikemijantziri Pablo. Ikanta raminapaakiri Pablo, riyotanaki rawentaa-shireta-tyaari irika atziri aritaki retsiyata-kota-kahaeri. ¹⁰Ari icheraanaki, ikantziri: “iPikatziyee, panashitee!” Apathakirotonaa ijapokanaka irika atziri, katziyanaka, anashitanaa. ¹¹Ikanta iñaayitakiro Licaonia-jatzi rantakiri Pablo, ikaemae-yanakini iñaaniki, ikanteeyini: “iRaiyitzi-motakae tajorentsi roshiyakari atziriwé!” ¹²Roshiya-kaetanakiri Bernabé riitakimi itajorentsi-nirote iiteetziri “Júpiter,” riima Pablo roshiya-kaetanakiri riitakimi itajorentsi-nirote iiteetziri “Mercurio,” tema riitaki Pablo iñaawaetatsi ikenkithatzi. ¹³Ikanta isheripiyarite Júpiter, jeekatsiri iyaapapankote okiishitapaa awotsi nampitsiki, ramaki ipira-paeni eejatzi incha-teyaki-paeni. Itsipatakari itsipajatziri-paeni atziri ikowaeyini rowamayiri ipira-paeni, itayiniri ipinkathateri Otyaantaa-rewo-paeni. ¹⁴Ikanta riyotaki Bernabé eejatzi Pablo okaatzi ikenkishiryaaari, itzijaa-nakiro iithaari riyotan-tyaari atziri-paeni okowaenkatazi ikoyi ranteri. Ari rojatekan-tanakari atziri-paeni, cheraanaki, ¹⁵ikantziri: “¿Iitaka pantantyaawori iroka? Atzirira naaka, ari noshiyini eeroka-paeni. Eero pantashi-waetawo pikoyiri, pikemijanteeri Tajorentsi Kañaanitatsiri. Tema riitaki wetsika-kirori inkite, kepatsi, inkaar, eejatzi okaatzi tzimanta-yitawori. ¹⁶Riijatzi shineta-kiriri paerani piwaejatziteni rantayitero iñaamata-shiyitari rirori-paeni. ¹⁷Roo kanteencha tee romana-pithatyaari jempe ikantawaeta rirori. Tema riitaki Tajorentsi neshironkata-piinta-kaeri aaka, rowariiro inkani okithokitan-tyaari awankiri-paeni, riitaki payiteerori maawoeni owayitari, ari okanta akimo-shiretantari.” ¹⁸Okantawitaka ikantayiwitakari atziri-paeni iroka, osheki opomeentsitaka ipaka-kaantyaariri rowamaeniri ipira-paeni itayiniri.

¹⁹Ari rareetee-yapaakani Judá-paeni ipoñaayitaka Antioquía-ki eejatzi Iconio-ki. Ikaminaa-yitapaakiri atziri ikoshekyaaari Pablo. Rootaki ompojante-takariri. Inoshika-nakiri rookakiri othapiki nampitsi, roshiya-kaatzi rowamaakiri. ²⁰Ikanta ipiyowenta-paakari riyotaani-paeni Pablo, ari ipiriinta-naari eejatzi ipiyanaa nampitsiki. Ikanta okitejeta-manaki jataki Derbe-ki itsipata-naari Bernabé. ²¹Ari ikamantan-tapaero Kameethari Naantsi janta Derbe-ki, ikemijanta-kaaki osheki atziri. ipoñaashita ipiyaawo Lистра-ki, Iconio-ki roojatzi Antioquía-ki. ²²Ari rareeta-naariri ikaatzi ikemijanta-kaakiri, ikaminaa-neeri

* 14:13 ipira-paeni = toros

kijokiro rowaeri Jesús, rawentee-yaari. Ikantaneeri eejatzi: “Otzimatyea añeero osheki akemaatsi-waetyaari akyaantee-yaari jempe ipinkathari-wentantee Tajorentsi.”²³ Tema raminaki ikaate jewayita-tsini jempe ipiyota-piinteyani, riitaki jewayiteerini ikaatzi kemijanta-neeriri Jesús. Ikanta ramanakoyi-tanaari irika-paeni jewari-paeni, itziwenta-yitakari, ikowa-kotakiri Tajorentsi, ikantzi: “Nowinkatharite, paminakowentee-ri irika-paeni ikaatzi awentaa-yitaneemiri.”

Piyaa Antioquia-ki jeekatsiri Tonkaeroniki

²⁴ Tema eekiro ranashitayaa Pablo eejatzi Bernabé, rawijanakiro Pisidia-ki roojatzi rareetan-takari Panfilia-ki. ²⁵ Ari ikamantan-tanakiro Kameethari Naantsi janta, retanakari nampiyitawori Perge-ki, rawijanaki roojatzi janta Atalia-ki. ²⁶ Ari rotetanaa roojatzi Antioquia-ki. Tema ari riyoyahae-takiri paerani riyataan-tyaari ikamantantero jempe okanta-kota ikaminthaantee Tajorentsi. Rootaki imonkaatakiri nimaeka rantayitakiro. ²⁷ Ikanta rareetaa Antioquia-ki, ipiyota-paeri kemijantzinkari-paeni, ikamanta-paeri okaatzi rantakaa-yitakiriri Tajorentsi, jempe ikanta rawentaa-kaayitaari kaari isheninkata. ²⁸ Ari jeekapaeri Pablo eejatzi Bernabé itsipayita-paeri ikaatzi kemijanta-naatsiri.

15

Ipiyoteeta Aapatziyaweniki

¹ Ari rareetee-yakani atziri-paeni janta Antioquia-ki ipoñayitakawo iipatsiteki Judá-paeni, riyotaa-paakiri kemijantzinkari-paeni, ikantapaakiri: “Noyemijantzinkari-paeni, eerorika pimonkaatziro Ikantakaantani Moisés pitomeshitaa-nityaa, eero pawijako-shire-yitee.”² Tee inimoritzi Pablo eejatzi Bernabé okaatzi riyotaa-tziri areetapaen-chaari, osheki iñaana-minthatakiri irika-paeni. Rootaki ikowanta-nakari kemijantzinkari-paeni Antioquia-jatzi riyaaatee Pablo eejatzi Bernabé Aapatziyaweniki. Apatziro rowet-sikaero rirori-paeni awijeentsiri itsipatyaari Otyaantaa-rewo-paeni eejatzi jewatziriri kemijantzinkari inampiki. ³ Ikanta riyaaatee-yeeni Pablo eejatzi Bernabé ikinaneero Fenicia-ki roojatzi Oshitekii-toniki. Ari ikamanta-yitaneeri Judá-paeni ikaatzi kemijantaa-tsiri, ikantziri: “Kemijanta-yitee itsipa-jatzi kaari isheninkata.” Tema osheki ikimo-shiretee-yanakini noyemijantzinkarite-paeni Judá-paeni. ⁴ Areetee-yaani janta Aapatziyaweniki. Raakameethata-waeri kemijantzinkari-paeni, Otyaantaa-rewo-paeni eejatzi jewatziriri kemijantzinkari. Ikamanta-paeri rirori okaatzi rantakaa-yitakiriri Tajorentsi. ⁵ Roo kanteencha eenitatsi Inashitantaniri-paeni kemijantaa-tsiri, ikantanaki: “Ikaatzi kemijantaa-tsiri kaari asheninkata, okowa-perotatyaai imonkaateero Ikantakaantani Moisés, itomeshitaa-niteeyaa.”

⁶ Ari ipiyotee-yanakani Otyaantaa-rewo-paeni eejatzi jewari-paeni ikenkitha-waeta-kotee-yironi jempe okanta-kota iroka. ⁷ Okanta ojananitaki ikenkitha-waetee-yakini, ari ikatziyanaka Pedro, ikantanaki: “Noyemijantzinkarite-paeni, piyoteeyini eeroka, naaka rotyaantaki paerani Tajorentsi nokenkithata-kaayiteeri Kameethari Naantsi kaari asheninkata, rootaki ikemijantan-teeyaari rirori-paeni. ⁸ Tema Tajorentsi riyotzi-teero okaatzi akenkishiryaa-yitari, roñaaahan-takiro ikoyi eejatzi ojeeka-shiretan-teeyaari Ishire tajorentsi itsipa-jatzi kaari asheninkata ikimitakae aakapaeni. ⁹ Tema raakameethateeri Tajorentsi irika-paeni ikimita-kaera eejatzi aakapaeni, tekatsi ramaakite Tajorentsi. Roetenta-shire-yiteeri ikaatzi awentaa-shiretaariri Jesús. ¹⁰ Kameethata-tsuma pitheenkiro rantakiri Tajorentsi? ¹¹ Litaka pikowan-tari pishintsiteri kemijanta-naatsiri imonkaatero ikantakaan-teetani kaari amataa-jeetzi aakapaeni, kaari imataa-jeete eejatzi owaejatziteni? ¹² Tema rootaki ineshironkatani Awinkatharite Jesús owawijaako-shire-yiteeri aakapaeni. Ari ikantzita-yitaari eejatzi rirori-paeni.”

¹² Ari imaeriteyanakini maawoeni. Ikematziiri eejatzi Bernabé, Pablo ikenkithata-kotziro okaatzi rantakaa-yitakiriri Tajorentsi inampiki-paeni itsipa-jatzi atziri kaari isheninkata. ¹³ Ikanta ithonkakiro ikamantakiri, ikantanaki Jacobo: “Noyemijantzinkaritepaeni, pikemijanta-wakina: ¹⁴ Ikamanta-kaero Simón jempe ikanta Tajorentsi retanta-nakawori riyoyaayitakiri itsipa-jatzi atziri ikemijantan-teeyaari rirori-paeni.”¹⁵ Tema rootaki ikenkithata-kaakiriri Tajorentsi paerani Kamantan-taniri-paeni, ikantaki:

¹⁶ Aririka awijayitaki iroka-paeni, aritaki nopiyee.

Nopiriinteero ipanko David.

Nopinkatha-ritakaeri icharinityaari ari ikimiteeyaari jempe ikanta rirori nopinkatharitakaakiri.

¹⁷ Ari omata iroka, ari raminamineena itsipa-jatzi atziri, ikantayiteena: ‘Nowinkatharite,’

Ari okantyaai nashiyitan-teeyaari kaari pisheninkata.

¹⁸ Ari ikantzi iñaawaetzi Awinkatharite Tajorentsi. Tema riitaki kashiya-kaayita-kaerori iroka-paeni paerani owakira etantana-kawori.

¹⁹ Rootaki nokantan-tyaari naaka, tee okameethatzi añaaakaeri itsipa-jatzi kaari asheninkata ikaatzi kemijanta-yiteeriri Tajorentsi. ²⁰ Apatziro otyaanteniri jankina-rentsi eero rowantari wathatsi rashita-kaetariri tajorentsi-niro-paeni, eero imayempi-waetzi, eero rowakoyitawo riraa tsimeripaeni. ²¹ Tema rootaki iroka rojankinari Moisés ikenkithata-kota-piintee-tziri jempe-rika-paeni ipiyota-piinta Judá-paeni kitejeri imakoryaan-teetari. Rootaki retanakari paerani. Rootaki ipakan-tyaawori iroka-paeni eero ikantzimo-shiryaa-kaantari asheninka-paeni.”

²² Ikanta Otyaantaa-rewo-paeni eejatzi jewari-paeni, itsipayitakari kemijantzinkari-paeni, riyoyaaki rotyaanteri Antioquia-ki itsipata-nakyaari Pablo eejatzi Bernabé. Irika ikaatzi riyoyaakiri: Judas iiteetziri Barsabás, eejatzi Silas. Riitaki jewatakaa-yitakiriri kemijantzinkari-paeni janta. ²³ Riitaki anakironi

jankina-rentsi. Iroka okantzi ojankinata: “Noyemijantzinkarite-paeni, naaka-paeni Otyaantaa-rewo-paeni eejatzi jewari-paeni. Nowethee-yimini eeroka kaari nosheninkayita nampiyitawori Antioquia-ki, Tonkaeroniki, eejatzi Cilicia-ki. ²⁴Niyotee-yakini eenitatsi poñaayita-noonchari jaka, riitaki oñaashirenka-kimiri janta, ikoyi pimonkaa-yiteero Ikantakaan-teetani, pitomeshitaa-niteeyaa. Kaarira notyaantani naaka-paeni. ²⁵Rootaki nokenkitha-waetan-takari jaka, ari niyoyaaiki akaatee-yirini jaka, riitaki jatatsini ineeni itsipata-nakyaari etakotanewo Pablo eejatzi Bernabé. ²⁶Riyyitaki atsipewenta-kariri rawentaa-naari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ²⁷Notyaanta-kimiri Judas eejatzi Silas. Riitaki kamanta-paakimini maawoeni janta. ²⁸Tema tee okameethatzi noñaakaa-waetemi eeroka-paeni, tema tee inimoritzi Ishire tajorentsi eejatzi naaka-paeni. Apatziro pantayita-neero okaatzi kowachari. Iroka nokantzi: ²⁹Eero powayitari wathatsi rashita-kaetariri tajorentsi-niro-paeni. Eero powakoyitawo riraa tsimeri. Eero pimayempi-waetzi. Aririka pimonkaa-yitanakiro iroka, kameethataki. Ari okaatzi.”

³⁰Ikanta riyaaatee-yanakini ikaatzi jatatsini, areete-yakani Antioquia-ki. Ipiyota-paakiri kemijantzinkari-paeni, ipapaakiri jankina-rentsi. ³¹Ikanta iñaanata-wakiro, ikimo-shiretee-yanakini. ³²Tema Kamantan-taniri irika Judas eejatzi Silas, ithaamenta-kaapaakiri noyemijantzinkarite-paeni roejokirotantyaari Tajorentsi, inimoyita-neeri. ³³Okanta ojamanitaki ijeekimo-waetakiri kameetha, rotyaanteeri jempe ipoñaakawo paerani. ³⁴Roo kanteencha ikowaki Silas ijeekanaki rirori Antioquia-ki.† ³⁵Ari ikimitakari Pablo eejatzi Bernabé roojatzi ijeekanaki rirori Antioquia-ki, itsipatakari itsipajatzi-paeni kemijantzinkari, eekiro ikaman Roñaayee-takiriritan-tanaki-tziro iñaani Awinkatharite.

Pablo rotsiparyari Bernabé, rapiitakiro riyaatzi ikenkithatzi

³⁶Okanta paata, ikanteeri Pablo irika Bernabé: “Jame apiteero areetyaari inampiki noyemijantzinkarite-paeni jempe akamantan-takiro iñaani Awinkatharite. Amineeri jempe ikantayita.” ³⁷Ari ikowawitaka Bernabé raanakirimi Juan, iiteetzi eejatzi Marcos. ³⁸Roo kanteencha Pablo tee inimoritzi raaneeri, tema rookawenta-kityaari paerani Marcos janta Panfilia-ki, tee ithoyeero Marcos itsipatyari jempe ikenkithata-kaanta-yitzi. ³⁹Ari iñaana-minthata-wakae-yakani. Ari rotsiparyaa-wakaa-naka. Raanakiri Bernabé irika Marcos, otetanaka ikinanaki Chipre-ki. ⁴⁰Riima Pablo, raminakiri Silas riitaki itsipatyari rirori. Ikanta ramanakotawaari noyemijantzinkarite-paeni, ikantzi: “Nowinkatharite, nawenteemi eeroka, pikaminthayiri irika.” Ari riyaaatee-yanakini. ⁴¹Ikanta ikinanaki Tonkaeroniki roojatzi Cilicia-ki, ikowashireta-kaayitakiri rawenteeyari Jesús ikaatzi kemijanta-yitaa-tsiri.

16

Timoteo itsipatari Pablo eejatzi Silas

¹Eekiro riyaatzi rareetanta Pablo, ithonka rareetantaka Derbe-ki eejatzi Listra-ki. Ari ijeekiri apaani ewankari iita Timoteo, kemijantzinkari rirori. Otomi Judá-paeni, kemijantzinkawo roori, wirakocha ipaap-ate.* ²Ikanta kemijantzinkari-paeni nampitawori Listra-ki eejatzi Iconio-ki, kameetha ikenkithata-kotakiri irika Timoteo. ³Rootaki ikowanta-nakari Pablo itsipatyari Timoteo jempe rareetan-tayita. Roo kanteencha riyoteeyini maawoeni Judá-paeni wirakochaha ipaapate. Rootaki raantana-kariri Pablo itomeshitaa-niteri irika Timoteo. ⁴Ikanta ikinayita-naki nampitsi-paeni, ikamanta-yitanakiri kemijantzinkari-paeni rantayiteero okaatzi rojankinatakiri Otyaantaa-rewo-paeni itsipatakari jewari-paeni janta Apatziyaweniki. ⁵Rootaki rawentaa-perotan-tanakiriri Jesús ikaatzi kemijanta-naatsiri janta. Tema eekiro isheki-perotanakitzi ikaatzi kemijanta-naatsiri maawoeni kitejeri.

Romshimpyaakiri Pablo apaani Macedonia-jatzi

⁶Ikanta Pablo roshinampita-nakiro Frigia eejatzi Galacia, tema tee oshineteeri Ishire tajorentsi ikenkithata-kaante janta Asia-ki. ⁷Roojatzi rareetan-takari janta Misia-ki. Ari ikenkishiryaa-witaka ikinanaki Bitinia-ki, roo kanteencha tee oshinetziri Ishire Jesús riyaaatero janta. ⁸Awijanaki nampitsiki Misia, oerinkae-yapaakani janta nampitsiki Troas. ⁹Okanta otsirenitani, ari imishiwaetaki Pablo, iñaaki apaani Macedonia-jatzi, ikantziri: “Pareetena nonampiki, pineshironka-yiteena.” ¹⁰Ikanta romshimpyee-takiri Pablo, ari nowetsikae-yanakani niyaateeyini Macedonia-ki. Tema niyoteeyini riitaki Tajorentsi kowatsiri niyaate janta, nokaman-teeri Kameethari Nantsi ikaatzi nampitawori janta.

Romonkyahaetakiri Filipos-ki

¹¹Ari notete-yanaani janta nampitsiki Troas, apatziro nowanakiro niyaatziro Samotracia-ki. Okanta okitejeta-manee roojatzi naata-kotan-tapaakari Owakira-weniki. ¹²Ikanta nawijanaki roojatzi nampitsiki Filipos. Tema iroka nampitsi rootaki otzinkami nampitsi Macedonia. Ari inampiyitawori wirakocha poñaayita-chari Roma-ki. Ari nojeeka-waeta-paakiri janta. ¹³Okanta apaani kitejeri imakoryaanta-piintari Judá-paeni, niyaataki nijaa-cherakiki. Noshiya-kaatzi ari ipiyoteeyani Judá-paeni ramanee-yaani. Ikanta nareeta-paaka janta, jeekaeya-paakinani, nokenkitha-waeta-kaapaakiro tsinani-paeni piyotee-yacharini janta. ¹⁴Eenitatsi apaani tsinani kemijanta-kinari nokenkitha-waetzi oeta Lidia. Rootaki poñaachari nampitsiki Tiatura. Ari opoki roori iyompari-waeta kithaarentsi kityonka-mawota-tsiri. Opinkathata-piintakiri roori Tajorentsi. Tema ikantakaakawo Awinkatharite okowa-shirete okemijanteri Pablo okaatzi ikantziri. ¹⁵Okanta omitsiryaaete-takiro roori eejatzi ikaatzi jeeka-pankotzirori, okantee-yanakinani: “Jame aate nopankoki, ari pimaapaente.” Ari nomatee-yakironi, tema osheki apiipitakina roori okantana.

† 15:34 Inashiyita nantsipaeni * 16:1 wirakocha = grieho

¹⁶ Okanta paata, niyaatee-yakini namana notsipatari Pablo, ari notonkiyotakawo awotsiki apaani ewankawo romperateetani. Tema iroka ewankawo raahashi-reta-tziro peyari, rootaki riyotakaan-tawori oetarika awiji-motziriri atziri. Ari ipineetziriri osheki koriki omperatawori iroka ewankawo. ¹⁷ Tema oyaatee-yanakinani iroka ewankawo, ocheraa-naki okaema-kotziri atziri-paeni, okantzi: “Irika atziri-paeni romperatani Tajorentsi Jenoki-jatzi, riitaki kamanteemini pawijakotan-teeyaari!” ¹⁸ Ari okantatya ocheraa-waetzi maawoeni kitejeri iroka ewankawo, roojatzi owatsimaan-takariri Pablo, iinaanakariri peyari aahashireta-kirori, ikantziri: “Piyaatapi-thateero iroka ewankawo, tema nawentaari Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, riitaki matakae-mironi.” Intsiptaete ikantanaka peyari riyata-pithata-neero.

¹⁹ Roo kanteencha irika omperatawori ewankawo, riyotanaki eero raantaawo osheki koriki, raanakiri Pablo eejatzi Silas ijeekeayinira jewari-paeni, jempe ipiyoteeyani atziri. ²⁰ Ikantapaakiri jewatatsiri: “Irika-paeni Judá-paeni roñaashirenkakiri asheninka-paeni jaka anampiki. ²¹ Riyotaa-shitakari okaatzi rameteeyariri rirori, tee akowaeyironi aakapaeni ranteetero, tema aakapaeni rojankinata-kotani pinkatha-ritatsiri Roma-ki. ²² Imatzita-nakawo atziri-paeni ashitawori inampi ikoshekakiri Pablo eejatzi Silas. Ikantziri jewari: “Pantokoryaa-yiteri, pipajateri.” ²³ Ikanta ipakaakiri ipajatziri, raanakiri rowayirite wirakocha romonkyaaakiri. Ikantanakiri aminako-wentziriri omonkyahaa-rewo-paeni: “Paminako-wenta-peroteri irika-paeni ishiyakari.” ²⁴ Ikanta ikemaki aminako-wentan-taniri ikantee-tanakiri, rominkyaaaperotakiri inthomoeki, rawikizitan-takari tenari-paeni incha-kota.

²⁵ Okanta niyankiiteki tsireniri, amaneeya-chani, omampahae-yachani Pablo itsipatakiri Silas, kemaeya-tsini itsipa omonkyaa-rewo-paeni. ²⁶ Ari omapoka-shitaka omoyekanaka, eewokapaakiro romonkyahaetakirira. Intsiptaete ashitaryaanaka ashitakowontsi, ashitaryaa-shiwaetanaka eshirotha rojotan-teetariri omonkyahaa-rewo. ²⁷ Ikanta ikakitanaki aminako-wentziriri omonkyahaa-rewo, iñaatziro ashitaryaanaka ashitakowontsi, raa-nakiro rowathaa-mento ikoyi rojateeyaa, roshiya-kaatzi shiyayitaka omonkyahaa-rewo-paeni. ²⁸ Roo kanteencha ikaema-kota-nakiri Pablo, ikantziri: “jEero powashironkaawaeta, eeniro nojeekayini maawoeni jakal!” ²⁹ Ari ikaema-kaantaki ootamentotsi, ishiya-perotatyaa ikyaapaaki aminako-wentziriri omonkyahaa-rewo. Ikanta iñaapaakiri Pablo eejatzi Silas, antawo ithaawan-tanakiri, ompetawaetanaka, rotziwerowa-shita-nakari ³⁰ Romishitowakiri Pablo eejatzi Silas, rojampitakiri, ikantziri: “Pinkathari, ¿litaka nanteri naaka nawijakotan-teeyaari?” ³¹ Ikanteeyini rirori: “Pikemijanteeri Awinkatharite Jesús, aritaki pawijako-shiretee eeroka, eejatzi ikaatzi jeekatsiri pipankoki.” ³² Ari ikenkithata-kaanakiri jempe ikanta-kota Awinkatharite. Tema ikemaeyakini ikaatzi jeekatsiri ipankoki. ³³ Tema eeniro oniyaankii-tye tsireniri, raanakiri Pablo eejatzi Silas otpakiki pankotsi. Ari ikiwaeniri raawyahae-takirira ipajawaetee-tziri. Ikanta romitsiryahaetakiri rirori imatzitakari ikaatzi isheninkayitari. ³⁴ Ari raanakiri ipankoki, ipapaakiri rowanawo. Tema kimoshireteeyanakini ikemijanteeri Tajorentsi itsipayitakari isheninka-paeni.

³⁵ Okanta okitejeta-manee, rotyaantaki jewari aminako-wentziriri omonkyahaa-rewo, ikantziri: “Pomishitowaeri Pablo eejatzi Silas.” ³⁶ Ikanta amina-kotan-taniri, ikantakiri Pablo: “jNosheninkal Ikantakina neewarite nomishitowa-yiteemi. Kantacha piyaayitee kameetha.” ³⁷ Roo kanteencha Pablo, ikantanakiri rirori: “Naaka rojankinata-kotani iwinkatharite Roma-jatzi. Tema ipajata-kaantakina peerwarite ipiyoteeyanira atziri-paeni, romonkyaa-kaantakina. Tee raminawakiro eenitatsi-rika nantani. ¿litaka ikowantari romishitowa-yiteena romanakaashitena? jTee nokoyi! Pikanteri ipokanaki rirori, riitaki omishitowaenani.” ³⁸ Ikanta ipiyanaaka aminako-wentan-taniri, ikamanta-paakiri jewari-paeni. Ikanta ikemawaki rojankinata-kotanira iwinkatharite Roma-jatzi, antawo ithaawae-yanakini. ³⁹ Jatanaki jewari-paeni, ikantapaakiri Pablo eejatzi Silas: “Pipeyakoteenawo nowajankitaa-kaantakimi.” Romishitowa-kaanteeri, ikantawaeri: “Piyaayitee, tee nokoyi piyeeki nonampiki.” ⁴⁰ Ikanta ishitowanee romonkyahae-takiri, jataki opankoki Lidia. Ari ipokaeyini kemijanta-naatsiri, ithamentaka-shireta-kaayitakari rawentaa-perotyaari Jesús. Ikanta ipakaakiro, jateeyeeni.

17

Ikoshekanteetaka Tesalónica-ti

¹ Eekiro riyaatatzi Pablo eejatzi Silas rareetanta. Ikinayitaki nampitsiki-paeni Anfópolis eejatzi Apolonia roojatzi rareetan-takari Tesalónica-ki jempe ipiyota-piinteeyani Judá-paeni. ² Rootaki rameta-piintakari Pablo, ikya-piintzi jempe ipiyota-piinta Judá-paeni. Tema mawa kitejeri imakoryaan-teetari riyata-piintaki janta. Osheki ikenkithata-kaakiri Judá-paeni. ³ Riyotaayitzi Jankina-rentsi-perori jempe ikenkithata-koetziri Jeeptazii-totaa-rewo ikami-motante, aritaki rañahae eejatzi. Ikantziri: “Irika Jesús nokenkithata-kotzimiri, riitaki Jeeptazii-totaa-rewo.” ⁴ Eenitatsi Judá-paeni kemijanta-nakirori ikamantantziri Pablo, rootaki rawentaan-tanaariri Jesús, itsipayita-nakari Pablo eejatzi Silas. Ikemijanteeyanakini eejatzi osheki kaari Judá-paeni pinkatha-witariri Tajorentsi. Ari okimitakari eejatzi roo-perori-paeni tsinani-paeni.* ⁵ Roo kanteencha eenitatsi itsipa-paeni Judá-paeni kaari kemijanta-tsini, tee inimotakiri rirori. Raminaki kaari-pero-shireri-paeni atziri. Rotyaantakiri ikaminayiri atziri-paeni nampitsiki ikoshekan-tyaariri Pablo eejatzi Silas. Irika-paeni kaari-pero-shireri ikyaaki ipankoki Jasón inoshikiri Pablo eejatzi Silas, ikoshekan-tyaariri nampitawori janta. ⁶ Teera iñaashitari rminamina-witakari pankotsiki, inoshika-nakiri Jasón itsipataa-nakiri itsipa-paeni kemijantzinkari, raanakiri ijeeki jewatatsiri nampitsiki, ikantapaakiri: “jAreetaka nimaeka jaka anampiki oñaashirenaan-teentsiri nampitsiki-paeni. ⁷ Riitaki

* 17:4 kaari Judá-paeni = griego

Jasón ojeeka-wakiriri ipankoki! Itheenka-yitziro inintakaantani awinkatharite Roma-ki, ikanteeyini: 'Eenitatsi itsipa pinkathari, iita Jesús.'⁸ Ikanta ikemaki maawoeni atziri-paeni eejatzi jewari-paeni, tee inimota-nakiri. ⁹Roo kanteencha ikowa-kotakiri Jasón ipinawentyaa eejatzi itsipa-paeni kemijantzinkari, rootaki ipakaan-taariri.

Jataki Pablo eejatzi Silas Berea-ki

¹⁰Okanta otsirenitanaiki irika-paeni kemijantzinkari-paeni, rotyaanteeri Pablo eejatzi Silas janta Berea-ki. Ikanta rareete-yakani janta, ikyaapae ipiyota-piinteeyanira Judá-paeni. ¹¹Tema irika-paeni Judá-paeni nampitawori Berea-ki, nethaan-taniri irikapaeni tee roshiyari Tesalónica-jatzi. Kimoshiretatsi ikemijantziro Kameethari Naantsi jempe ikanta-kota Jesús. Roetzinaarikotanakawo maawoeni kitejeri inaana-ta-nakiro Jankina-rentsi-perori inaantyaawori kyaari-pero-rika ikamantee-tziriri. ¹²Tema eenitatsi osheki Judá-paeni kemijanta-neeriri Jesús. Ari ikimitzi-takari eejatzi kaari Judá-paeni, shirampari-paeni eejatzi tsinani-paeni. Tema riiperori irika-paeni inampiki. ¹³Roo kanteencha ikema-kotakiri Judá-paeni nampitawori Tesalónica-ki, ikamantan-tziro Pablo Kameethari Naantsi janta Berea-ki, pokaya-nakini, ikaminaa-paakiri atziri-paeni ikoshekan-tyaariri Pablo. ¹⁴Ikanta kemijantzinkari-paeni janta, intsipaete rotyaanteeri Pablo inkaari-cheraaki. Riima Silas eejatzi Timoteo roojatzi ijeekanaki riiri Berea-ki. ¹⁵Ikanta irika-paeni aaneeriri Pablo itsipata-nakari roojatzi rareetan-takari nampitsiki Atenas. Roo kanteencha Pablo ikantakiri kemijantzinkari-paeni oyaatakiriri: "Aririka pipiyee Berea-ki, pikanta-paeri Silas eejatzi Timoteo: 'Ikantakaan-tzimi Pablo, piyaate intsipaete.'"

Ijeeki Pablo Nampitsiki Atenas

¹⁶Ikanta ijeeki Pablo nampitsiki Atenas royaawentari Silas eejatzi Timoteo, antawo rowashiretakotana inaayitziro nampitawori Atenas ipinkatha-waetziri tajorentsi-niro-paeni. ¹⁷Rootaki ikenkitha-waeta-kaanta-kariri Judá-paeni jempe ipiyota-piinteeyani, eejatzi itsipa-jatzi atziri kaari isheninkata pinkatha-teeriri Tajorentsi. Maawoeni kitejeri riyaatzi jempe riyompariteeta, ari ikenkitha-waeta-kaayitakiri atziri-paeni ikaatzi inaayitziro janta. ¹⁸Tema inaana-minthatakiri yotaniri-paeni ikantee-tziri Kimoshire-weri-paeni, itsipa ikantee-tziri Naako-weri-paeni. Rootaki rojampita-wakaantari irika-paeni, ikantzi: "¿Iitaka riyotaan-tziri irika kiinaani?" Ikanteeyini itsipa: "Kimitaka ikenkithata-kota-tziri itajorentsi-nirote itsipa-jatzi atziri." Rootaki ikantan-tayitari tema ikamantan-tatziro Pablo Kameethari Naantsi jempe ikanta-kota Jesús, rañantaari.[†] ¹⁹Ari raanakiri janta jempe ipiyota-piinteeyani yotaniri-paeni, iiteetziro "Areópago". Rojampitakiri, ikantzi: "Anjatyaa pikaman-tenawo okanta-kota owakiriri pikenkithata-kotziri?" ²⁰Tema pikamantan-takiro nonampiki kaari nokema-piinteeyini. Nokoyi niyoteeyini oetarika kanta-kota-chari." ²¹(Tema irika-paeni nampitawori Atenas eejatzi areetzinkari-paeni janta, osheki inaamatakawo ikemijantero owakirita-tsi riinaantsi, imatantyaawo riiri ikamantantero.)

²²Ari ikatziyanaka Pablo ipiyowentee-takari, ikantanaki: "Ayompari, noñaakimi naaka eenitatsi osheki pitajorentsi-tetari pipinkathata-piintziri. ²³Nanashitakawo maawoeni pinampi, noñaakiro pitaapokimeto-paeni. Eenitatsi apaani pojankinatakiri, pikantzi: 'TAJORENTSI KAARI RIYOTEETZI.' Riijatzi nokenkithata-kotzimiri naaka irika Tajorentsi pipinkathatziro eeroka-paeni, kaari piyoteeyini eejatzi. ²⁴Riitaki irika Tajorentsi wetsika-kiriri kepatsi eejatzi ikaatzi tzimanta-yitawori. Riitaki ashita-wori inkite eejatzi kepatsi. Tee ijeekantawo tajorentsi-panko rowetsikani atziri-paeni. ²⁵Tee ikoetyaa-waetzi riiri rowetsikae-tantyaan-riiri oetyaa-rika. Tema riitaki añaakaeriri maawoeni atziri, riitaki añaenkata-kaetariri, ipantziro maawoeni ikowityaa-haetziri. ²⁶Riitaki wetsika-kiriri etanakawori atziri, riitaki oshekyaa-kiriri, ithonka inampita-nakawo maawoeni kepatsiki. Ikamantzi-takari Tajorentsi jempe okaate rañayite, jempe-rika-paeni inampiyitawo. ²⁷Rootaki rantanta-yitakawori iroka, raminaminatantee-yaariri. Okimiwitakawo ipampi-pampiwaa-tyeemi raminamina-waetziri. Aritaki inaahaeri. Tema tee inteenatzi ijeeki Tajorentsi ari itsipayitee maawoeni aakapaeni. ²⁸Riitaki añaakaa-yiteeri nimaeka, ishewata-kaayitee, riijatzi jeekakaa-yiteeri. Rootaki ikantzi-takari paerani kenkithata-kaanta-tsiro pisheninka, ikantaki: 'Omaperotatyaa, aakataki itomyaayi Tajorentsi.' ²⁹Tema kyaaryoo rashiyitee Tajorentsi, tee okameethatzi roshiyaari irika oshiyakaa-wontsi rowetsikani atziri-paeni, rowetsika-yitziro ooro, koriki, mapi, eejatzi okaatzi ikenkishiryaaeri rowetsika-yiteri. ³⁰Tema paerantiki ipeyako-yiteeri Tajorentsi ikaatzi antashi-waeta-kawori iroka-paeni, okantakaan-tziro tee riyotee-yanitzi okaatzi rantziri. Roo kanteencha ikanteeri nimaeka Tajorentsi maawoeni nampitawori kepatsiki, ikantzi: 'Pipakahaero kaari-perori pametashi-yitari.' ³¹Tema riyoyakari Tajorentsi apaani atziri, riitaki rotyaanteeri raminakoyiteero okaatzi antayitakiri. Aritaki riyotaki riiri Tajorentsi jempe-paete imateero. Tema roñaaha-kaeri Tajorentsi irika atziri rowaahaeri ikamawitaka."

³²Ikanta ikemaki ikenkithata-kotakiri kaminkari rañahae, eeniyitatsi theenkana-kiriri. Riima itsipa-paeni, ikantanakiri: "Ari apiitero paata pikenkithata-kotenawo iroka." ³³Ari ishitowa-pithata-nakiri Pablo irika-paeni. ³⁴Roo kanteencha eenitatsi kemijanta-neeri Jesús. Riitaki oyaatana-kiriri Pablo. Eenitatsi apaani tsinani tsipata-kariri ikaatzi kemijanta-naatsiri, oeta Dámaris. Ikemijantzitanaka Dionisio, riijatzi apaani itsipawitari ipiyota-piinta Areópago.

[†] 17:18 Kimoshire-weri-paeni = epicúreos = riyotaan-tziro kowaperota-chari akimo-shireta-waete; Naako-weri-paeni = estoicos = riyotaantzi otzimatyee añaako-perota-nityaa.

¹Ikanta rawijaki Pablo ijeeekawita-paaka nampitsiki Atenas, jataki Corinto-ki. ²Ari iñaapaakiri apaani isheninka Judá-paeni iitachari Aquila, Ponto-jatzi irika. Owakira rareeta-ka Aquila itsipatawo Priscila, iina, ipoñaakawo Italia-ki. Tema ikantakaanta-kitzi iwinkatharite Roma-jatzi, iitachari Claudio, ishitowae maawoeni Judá-paeni inampiki. Ari riyataki Pablo rareetyaari Aquila eejatzi Priscila. ³Iñaapaakiri roetziñaarikotawo ishirika-yitziro tonta-mawota-tsiri maathantsi, ipanchoetari. Rootaki ijeeek-tapaakari Pablo itsipatyari rantawaete. Tema rootaki rantawaetziri paerani Pablo. ⁴Ari ikanta-piintatya Pablo riyaatzi ipiyota-piinteeta kitejeri imakoryaan-teetari, ikenkithatakaa-piintakiri Judá-paeni eejatzi kaari Judá-paeni, kowatsini ikemijanteeri Jesús.*

⁵Ari ipokakiri Silas itsipatakari Timoteo roojatzi Macedonia-ki. Ikanta rareetee-yapaani, ikenkithata-kaakiri Pablo irika-paeni Judá-paeni Kameethari Naaantsi, ikantziri: “Irika Jesús, riitaki Jeeepatzi-totaa-rewo.” ⁶Roo kanteencha eenitatsi Judá-paeni naani kaari inimotzi ikijaneenta-nakiri Pablo, inina-waeta-nakiri. Ari rotekaneeero iithaari Pablo riyotan-tyaari imaninta-tziiri, ikantaneeri: “Aririka rowajankitaakimi Tajorentsi, eeroka kanta-shityaawoni, teera naaka. Nimaeka nomateri kaari asheninkata nokenkithata-kaayiteeri.” ⁷Awijanaki Pablo ipankoki apaani atziri iitachari Justo, ipinkathata-piintakiri Tajorentsi rirori. Irika Justo ijeeek-nampitziro ipiyota-piinteeyani Judá-paeni. ⁸Ikanta Crispo jewatatsiri ipiyota-piinta Judá-paeni, ikemijanta-nakiri Awinkatharite Jesús, imatanakiro eejatzi ikaatzi jeeekatsiri ipankoki. Ari ikimitakari osheki Corinto-jatzi, tema ikemakiro okaatzi ikantayitakiri Pablo, ikemijantanaki, romitsiryaaeteetaki. ⁹Okanta apaani tsireniri iñaanatakiri Pablo Awinkatharite, romishimpyaakiri, ikantziri: “Tekatsi pithaawantya pikaman-teeri atziri-paeni iroka naantsi, eero pimaeritzi. ¹⁰Tema naaka tsipatemini, tekatsi kemaatsita-kaawaetemini jaka. Jaka nampitsiki eenitatsi osheki nashiyitari naaka.” ¹¹Rootaki ijeeekantanakiri Pablo janta Corinto-ki riyotaan-tziro iñaani Tajorentsi, tema awijaneentanaki apaani ojarentsi.†

¹²Tema riitaki Galión jewatatsiri janta antawoki kepatsi iiteetziri Acaya, aripaete retanakawo Judá-paeni ikoshekari Pablo. Raanakiri pinkathariki. ¹³Ikantapaakiri: “Irika atziri ikinakaa-shitakawo riyotaayitzi atziri-paeni ipinkathateeri Tajorentsi, ipiyathatakawo ikantakaan-teetziri.” ¹⁴Ikoyi iñaawaeta-nakimi Pablo, ikantanakiri Galión irika Judá-paeni: “Roorika pikenkithata-kotzi ronpojantakirika irika atziri, aritaki nokemijantakimi pikantenari. ¹⁵Roo kanteencha roorika pikanta-wakaa-wentari okaatzi piñaawae-yitziro, pipaeryaa-waetziro waerontsi, roorika pikanta-wakaa-wentari piitashi-waetari: ‘Ikantakaan-teetani.’ Apatziro piyotee-yironi eeroka jempje pikantero, tee nokowaeyironi naaka.” ¹⁶Romishitowa-kaanteeri jewari Galión maawoeni. ¹⁷Ikanta nawaeta-tsiri jewariki roteeya-nakiri Sóstenes, riitaki jewatakaan-tatsiri ipiyota-piinta Judá-paeni. Ipajawaeta-nakiri. Roo kanteencha Galión, tee ikoyiro okaatzi awijayitatsiri.

¹⁸Osheki kitejeri ijeeekawaetane Pablo janta Corinto-ki. Ikanta rowethata-naari kemijantzinkari-paeni, jatee Tonkaeroniki. Royaata-nakiri Aquila eejatzi Priscila. Ikanta rareetaka Cencrea-ki, rootaki awochaete nampitsi Corinto. Ari rameeta-nakiro iishi Pablo, tema eenitatsi ikashiya-kaari Tajorentsi. Oteteeyanaki amaatako-mento-tsiki, jatee Tonkaeroniki. ¹⁹Ikanta rareeta-paaka awochaateki Efeso, tee itsipata-paeyaari Pablo irika Aquila eejatzi Priscila. Jataki apatziro rowanakiro ipiyota-piintaha Judá-paeni. Ari ikamanta-paakiri Judá-paeni jempje ikanta-kota Jesús. ²⁰Ikwakow-witakari Judá-paeni ojamani ijeeekanki, roo kanteencha Pablo tee ikoyi. ²¹Rowethata-naari ikaateeyini, ikantaneeri: “Riirika Tajorentsi kowatsini, ari nopiye noñahaatemi. Tema okowa-perotatya nareeteeyaa Aapatziyawaniki roemoshirenkaeta.” Ari rotetanaari janta Efeso-ki, jatee.

Piyaa Pablo Antioquia-ki riyaatatzii ikenkithatzi

²²Ikanta rareetaka Cesarea-ki, awijapaaki rowethatari kemijantzinkari-paeni. Ipoñaaw rawijanaki roojatzi nampitsiki Antioquia-ki. ²³Tee ojamanitzi ijeeekapae Pablo Antioquia-ki. Jataki rareetanta Galacia-ki eejatzi Frigia-ki, ithamentaka-shireta-kaapaari kemijantzinkari-paeni roejokirotyaari Jesús.

Ikenkithatzi Apolos Efeso-ki

²⁴Okanta janta Efeso-ki, ari rareetaka apaani Judá-paeni iitachari Apolos, ipoñaakawo Alejandría-ki. Riyotziro ikenkitha-waetzi kameetha, ithamenta-kaayitari atziri. Tema riyota-kotziro kameetha Jankina-rentsi-perori. ²⁵Riyotako-perotziri Apolos jempje ikanta-kota Jesús. Ithamentakayitari atziri, riyoteeri kameetha okaatzi ikema-kota-kiriri Jesús. Ari iweyaari riyota-kotziri. Roo kanteencha, tee iriyotakoperotziro jempje okanta-kota omitsiryaaataantsi, apatziro riyotziro okaatzi riyotaan-takiri Juan. ²⁶Okanta apaani kitejeri, narentaakawo okaatzi riyota-kota-neeri, retanakawo ikenkithata-kaantzi Apolos ipiyota-piinta Judá-paeni. Roo kanteencha okemakiri Priscila eejatzi Aquila, raanakiri Apolos, riyotaakiri jempje ikanta-kota iitziro rirori-paeni “Rawotsite Tajorentsi”. ²⁷Tema ikowatzii Apolos rareetantya maawoeni janta Acaya, ikantakiri kemijantzinkari-paeni Efeso-jatzi ipawakiri apaani jankina-rentsi raakameethatan-tyaariri nampitawori janta Acaya. Ikanta rareetaka Apolos janta, osheki ithamenta-kaapaakari kemijantzinkari-paeni ikaatzi riyoshii-yiteeri Tajorentsi ikemijantan-taariri Jesús. ²⁸Tema osheki ikoshekakari Apolos irika-paeni Judá-paeni kaari kemijanta-tsini, rotsinampaakiri, tema riyotaakiri Jankina-rentsi-perori jempje ikenkithata-koetziri Jeeepatzi-totaa-rewo. Rootaki riyota-kotan-taariri irika Jesús, riitaki Jeeepatzi-totaa-rewo.

* 18:4 kaari Judá-paeni = griego † 18:11 awijaneenta-nakiro apaani ojarentsi = apaani ojarentsi eejatzi 6 kashiri.

Areetaa Pablo Efeso-ki

¹ Ikanta ijeekei Apolos janta Corinto-ki, anonkanaka Pablo ochempi-mashi, areetaka Efeso-ki. Ari iñaapaaki kemijanta-witaa-chari. ² Rojampita-paakiri: “¿Ojeeka-shiretan-takimi Ishire tajorentsi owakira ikemijanta-kaetakimi?” Ikanteeyini rirori: “Tee. ¿Oetaka kanta-kota-chari? ¿Iitaka ikantee-tziri Ishire tajorentsi?” ³ Ari ikantzi Pablo: “¿Iitaka pomitsiryaa-wentakari pikemijanteera?” Ikanteeyini rirori: “Roo nomitsiryaa-wenta okaatzi riyotaan-takiri Juan.” ⁴ Ikantzi Pablo: “Paerani romitsiryaa-takiri Juan atziri-paeni ikaatzi pakaa-neerori kaari-perori. Roo kanteencha ikantaki eejatzi Juan: ‘Pikemijanteeri pokatsini poyaa-paakinani.’” Riitakira Jesús ikenkithata-kotakiri. ⁵ Ikanta ikemaeyakini irika-paeni, romitsiryaa-wenta-nakari Awinkatharite Jesús, rawentaa-nakari.* ⁶ Opoñaashita roteya-patzii-toyitakiri Pablo, ojeeka-shiretan-tanakari rirori-paeni Ishire tajorentsi. Iñaawaeta-nakiro otsipajato-yitatsiri ñaantsi. Ikamantan-tanakiro ñaantsi riyotakaa-neerori Tajorentsi. ⁷ Tema ikaateeyini 12 atziri roteya-patzii-toetakiri.

⁸ Ari ikanta-piintatya Pablo ikyaayitzi ipiyota-piinteeyani Judá-paeni kitejeri imakoryaan-teetari, ikaatzi mawa kashiri ikenkithata-kaantaki. Tekatsi ithaawantya, riyotaan-tayitaki jempe ikanta Tajorentsi ipinkathari-wentante. ⁹ Roo kanteencha eenitatsi Judá-paeni kijoshireta-neen-tsiri, tee ikoyi ikemijan-teeyini. Riitaki kaminaa-kiriri atziri-paeni ikijima-waeteri kemijanta-neeriri “Awotsi.” Ikanta riyotaki Pablo, tee itsipata-naari ipiyota-piinteeyani irika-paeni. Apatziro itsipayita-naari ikaatzi ikemijanta-kaayiteeri. Ari retanakawo ipiyoteeyani iyaapapanokoteki iiteetziri “Tiranno.” Ari riyotaa-piintakiri maawoeni kitejeri. ¹⁰ Ari ikanta-piinta-tziro riyotaa-yitakiri, awijaki eejatzi apite ojarentsi. Tema osheki ikaatzi kemakoteeriri Awinkatharite Jesús janta Asia-ki, Judá-paeni okaatzi kaari Judá-paeni, maawoeni.

¹¹ Ikantakaakari Tajorentsi irika Pablo, osheki itajonka-wentantaki Efeso-ki. ¹² Eenitatsi atziri aanakirori maathaantsi roteeya-piintziri Pablo, itziritan-takari mantsiyari-paeni, etsiyatakota-kaayiteeri mantsiyari. Omatzitakari etsiyata-kota-kaayiteeri raahashireyitziri peyari. ¹³ Roo kanteencha eenitatsi Judá-paeni jataneen-tsiri nampitsiki Efeso, ikowawita retsiyata-kota-kaayiteerimi raahashireyitziri peyari. Iroka ikantziri iñaanatzi peyari: “¡Tema eenitatsi itajorenka Jesús rawentaari Pablo, nokoyi piyaa-tapithateeri paahashireyitziri!” ¹⁴ Rootaki imawitakari ikaatzi 7 Judá-paeni, itomi itachari Esceva, jewawitariri ompertajorentsitaa-rewo. ¹⁵ Roo kanteencha rakanakiri peyari-paeni, ikantziri: “Niyota-kotziri Jesús, niyotakotziri Pablo. Rooma eeroka-paeni, tee niyotzimi” ¹⁶ Ari rakanakani raahashireyitziri peyari, roteeyanakiri kowawita-chari retsiyata-koteeri, rompoja-waetakiri. Imaperotakiri rompoja-waetakiri, otzimatyee ishiyee, kaanki-merekiri rareete-yani ipankoki, antawo rowatsi-naawaetakiri iwathaki. ¹⁷ Ithonka ikemaeyakini nampitawori Efeso-ki, Judá-paeni eejatzi kaari isheninkata. Osheki ithaawan-tanakari. Rootaki ikemijantan-tanakari Awinkatharite Jesús maawoeni janta.[†] ¹⁸ Ari ipokanaki ikaatzi kemijanta-neeriri Jesús, ikamanta-koyita-paakiro iyaari-peronka. ¹⁹ Riima ikaatzi sheripiyari-witachari, ramayita-paakiro jempe iñaanata-kota-piintziro, iñaakiri maawoeni atziri itaayita-paakiro. Ikanta raminee-takiro jempe-rika okaatzi opinatari itaayitakiri, areetaka ikaatzi: 50,000 ikithoki koriki. ²⁰ Eekiro ikemako-peroe-tanaki-tziro Awinkatharite.

²¹ Okanta iñahaetakiro iroka-paeni, ari ithankitane Pablo rareetantya Macedonia-ki eejatzi janta Acaya-ki. Ipoñaaw rawijanaki roojatzi Aapatziyaweniki. Ikanta-shiretzi: “Aririka niyaataki Aapatziyaweniki ompoñaashitya nawijanaki Roma-ki.” ²² Rootaki rotyaantan-takariri Timoteo eejatzi Erasto riyate Macedonia-ki, riitaki irika apite amitakota-piinta-kiriri. Roojatzi ijeekanaki rirori Asia-ki.

Ikoshekanteeta Efeso-ki

²³ Okanta Efeso-ki ikoshekae-takari ikaatzi awentaa-naariri iiteetziri “Awotsi.” ²⁴ Ipoñaakaantawo iitachari Demetrio, eshiropakori rirori. Eenitatsi osheki ratzirite, riitaki wetsikiriri oshiyakaawo iryaani oyaapapanokote tajorentsi-niro “Diana.” Riitaki raantari osheki koriki. ²⁵ Ipiyotakiri Demetrio maawoeni ratzirite eshiropakori-paeni eejatzi itsipa-paeni oshiyariri rirori rowetsika-waeyitzi. Ikantaki Demetrio: “¡Atziri-paeni! Piyoteeyini eeroka rootaki añaantari aakapaeni iroka antawaeri. ²⁶ Roo kanteencha akemakotakiri iiteetziri Pablo, roñaashirenkakiri osheki atziri jaka Efeso-ki eejatzi maawoeni nampitsi okaatzi tziimatzi Asia-ki, ikantayitzi: ‘Tajorentsi-niro irika rowetsikanani atziri, tee riroperotzi.’ Tema osheki atziri kemijanta-kiriri. ²⁷ Tee apatziro roñaashirenkayitee aaka eero ramananta-peroe-teeri owetsikani, rootaki oñaashirenka-peroteeri opyakoteeyaa rooperori atajorentsite Diana, ikemakoe-tziro maawoeni nampitsiki okaatzi tziimatzi jaka Asia-ki. Aamaashitya aritaki ipakahae-tanakiro ipokaetzi oyaapapanokoteki.”

²⁸ Ikanta ikemaeyakini ratzirite, antawo ikijeeya-nakani, ikaemae-yanakini ikantzi: “¡Antawo iroka Diana, atajorentsite aakapaeni Efeso-jatzi!” ²⁹ Ari rakisheenkae-yanakani atziri ikemaeyanakini. Roteeya-paakiri itsipata-piintari Pablo iitachari Gayo eejatzi Aristarco, Macedonia-jatzi. Raanakiri jempe ipiyota-piinteeyani atziri. ³⁰ Ikowawitaka ikyaapaakimi Pablo, teemaeta ishinetziri iyemijanta-kaani-paeni ikyee. ³¹ Eenitatsi jewari-paeni raapatziyani Pablo, ikantakiri: “Eero pimatzitawo pikyee eeroka janta.” ³² Okanta janta jempe ipiyotee-yakani, osheki icheraa-cherateeyakini, teemaeta riyotee-yantzi oeta ipiyowentee-yarini. Ikaema-kaema-waeta-shiteeyani. ³³ Eenitatsi Judá-paeni ñaakiriri Alejandro rojatekaka ipiyotee-yakani, ishintsitakiri iñaawaete. Ari itzinawakotanaka Alejandro imaeritan-tawakyaari atziri-paeni, ikenkitha-waeta-kaawitakari. ³⁴ Roo kanteencha riyotee-yakini atziri-paeni isheninka Judá-paeni Alejandro, eekiro riyata-kaana-kitziro ikaemaeyini, ojamani ikantaka ikaemi, ikanteeyini: “¡Antawowé

* 19:5 Waerontsi † 19:17 kaari isheninkata = griego

iroka Diana, atajorentsita aakapaeni Efeso-jatzi![‡] ³⁵ Ari ikatziyanaka rojankinariyaan-tzite nampitawori janta, romaeryakiri, ikantziri: “Efeso-jatzi, naaka-paeni amina-kowentzirori oyaapankote atajorentsita Diana, eejatzi oshiyakaawo poñeenchari jenokinta. ³⁶ Maawoeni iyoteeyini, eero pikaema-kaemata-shiwaeta. Pimaeritawaki, pikenkishiree-yaani kameetha. ³⁷ Tema irika-paeni atziri pamayitakiri jaka, tee rowaeritawori oyaapankote atajorentsita, eejatzi tee ikijima-waetziro. ³⁸ Ikoyi-rika rowajankitaa-kaanteri Demetrio eejatzi ratzirite, raanakiri ikenkitha-waeta-kaeri jewari, riitaki amina-koterini okaatzi oñaashirenka-kiriri. ³⁹ Eenitatsi-rika otsipa kowachari ayota-kotero aakapaeni, otzimatye apiyoteri maawoeni jewari-paeni, ramina-kotan-tyaawori. ⁴⁰ Tee okameethatzi rakishheen-kawaetyaa atziri-paeni nimaeka. Aritaki rowajankitaa-wenta-kaero akoshekantaka. Eero otzimi akanteri apiyako-wentan-tyaari.” ⁴¹ Ikanta ithonka-nakiro iñaawae-yitakiro iroka, rotyaanteeri maawoeni atziri.

20

Jatzi Pablo Macedonia-ki eejatzi Grecia-ki

¹ Okanta okaatapaaki rakishhe-nkateeyani atziri, ipiyotakiri Pablo ikaatzi kemijanta-neentsiri, ikaminaa-yitaneeri. Ari rowethata-naari maawoeni, jatzi Macedonia-ki. ² Tema ithonka rareetakari inampiki-paeni ikaatzi kemijanta-naatsiri janta, ikaminaa-yitaneeri. Roojatzi ikinanta-nakari Grecia-ki. ³ Ari ijeekawaeta-paakiri janta ikaatzi mawa kashiri. Ikanta rotzi-mataa riyataan-teeyaari Tonkaeroniki, ari ikemaki, ikanteetzi “Rajaryaa-tziimi Judá-paeni rowamayini aririka paretakyaa janta.” Rootaki ipiyanta-naari Macedonia-ki. ⁴ Eenitatsi tsipata-naariri: Sópater, itomi Pirro poñaachari Berea-ki; Aristarco, eejatzi Segundo poñaachari Tesalónica-ki; Gayo, poñaachari Derbe-ki; Timoteo, Tíquico, eejatzi Trófimo poñaachari Asia-ki. ⁵ Ari reewatee-yanakini irika-paeni janta nampitsiki Troas, royaawenta-paakari Pablo itsipatakina naaka. ⁶ Okanta okaatapaaki roemoshirenkae-tziro kitejeri rowapiintee-tawori ratanteetari kaari rowaeteetzi shineya-kaeroni. Ari notetanaari notsipatari Pablo eejatzi itsipa-paeni nopoña-naawo nampitsiki Filipos. Roo awijaki 5 kitejeri, noñaapaeri etakawori reewatee-yakini nampitsiki Troas, ari nojeekae-yapaakini okaatzi 7 kitejeri.

Rareetan-takari Pablo nampitsiki Troas

⁷ Okanta omonkaataa kitejeri ipiyotanta-piintetari, ari nopyotee-yakani jenokinta pankotsi, nokenkishiryaa-tziuro oweyaantawori rowakaa-naari Jesús riyotaani-paeni. Tema rawijatzi Pablo okitejeta-manee, rootaki roetziñaarikotan-tawori ikenkithata-kotziri Jesús. Niyankii-tyaa-kotakina tsireniri. [†] ⁸ Eenitatsi osheki ootamentotsi ojeenchari jenoki pankotsiki jempe nopyoteeyani. ⁹ Ikenkitha-mintheetzi Pablo, eenitatsi apaani ewankari ita Eutico, riitaki jeekaen-tsiri opatzimooki pankotsi. Tema ojamanitaki ikenkithataki Pablo, ayimatakiri iwochokini ewankari, paryanaki jaawiki, kamapaaki. Tema mawamenko opewirya rowetsikae-tziro pankotsi, ojenoki-perotatzii, ari ipoñaakari iparyanaki roojatzi jaawiki. ¹⁰ Roo kanteencha ayiitanaki Pablo, roeyota-shita-paakari ewankari, ithomaa-paakiri. Ikantziri: “Eero pithaawaeyini, añaatsi.” ¹¹ Ipoña ipiyapaa Pablo jenoki, ithonkakiro ikenkishiryawo riweyaanta-naawo Jesús rowakaanari riyotaani-paeni. Eekiro ikenkithata-nakitzii, kitejetanaki. Roojatzi notsipatakari nawijan-tanakari. ¹² Riima ewankari, rahaeta-neeri rañaahaera. Rootaki ithaamenta-perotan-teeta-nakari.

Nawijanaki Nampitsiki Troas roojatzi Mileto-ki

¹³ Ari neewatee-yanakini naaka, notetee-yanakani roojatzi nampitsiki Asón. Ari nokenkishiryaa-kari naaneeri Pablo, tema ikowakitzi rirori ikinanaki kepatsiki. ¹⁴ Ikanta noñaapaeri Pablo nampitsiki, ari rotetanaari rirori amaatako-mento-tsiki, jateeyakini Mitilene-ki. ¹⁵ Okanta nawijee-yanakini janta, nokitejeta-kota-paaki Quóo-ki, okanta namaata-kotanee apaani kitejeri awochaateki nampitsi Samos, ari naata-kota-paentzi janta Trogilio-ki. Okanta nawijeeyanakini otsipa kitejeri, areetee-yakinani Mileto-ki. ¹⁶ Tema tee ikoyi Pablo naata-kota-paente Efeso-ki, eero rojamanitan-tanaka nampitsiki-paeni tzimatsiri Asia-ki. Ikowatzii rareeteeyaa intsipaete Aapatziyaweniki, tekira roemoshirenkae-tanaki-roota kitejeri Owiitaantsi.

Ikenkithata-kaeri Pablo reewarite-paeni Efeso-jatzi

¹⁷ Ikanta nareetaka Mileto-ki, ikaemakaan-tapaakiri Pablo reewarite kemijantzinkari Efeso-jatzi. ¹⁸ Ikanta ipokaeyakini, ikantawakiri: “Piyoteeyini eeroaka jempe nokanta nojeeki-motee-yakimini owakira nareetan-takari nampitsiki-paeni tzimatsiri jaka Asia-ki. ¹⁹ Ari nokanta-piintatya nantawaetzini Awinkatharite, naaka tsinampa-shireri, osheki niraawaetaka noñaayitziro ikosheka-waetakina Judá-paeni. ²⁰ Roo kanteencha tee nopakaero nokenkithata-kaemiro pinintaa-waetyaari, nokaminaayita-piintakimi pi-pankopaeniki, eejatzi jempe-rika ipiyota-piinteyani atziri-paeni. ²¹ Nokenkithata-kaayitakiri nosheninka-paeni Judá-paeni eejatzi kaari Judá-paeni, nokanta-yitziro: “Pipiyashi-yiteeri Tajorentsi, pawentahae-yaari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ²² Otmizatyeera niyaate Aapatziyaweniki, tema rootaki Ishire tajorentsi kowa-shiryaa-kaanari. Tee niyotzimaeta oeta-rika awiji-motenari janta. ²³ Jempe-rika niyaay-itaki, iyoshiyaa-kaakina Ishire tajorentsi, okantana: ‘Osheki ikemaatsita-kaetemi janta, ari omonkya-haetemiri.’ ²⁴ Roo kanteencha tee okanzimoshiretana nokami. Tema rootaki kowaperotacha nokimo-shirewenta-peroteero, rooteentsi nomatero nawijante nareetyaa jempe oweyeyaa noshiye. Tema rooteentsi

‡ 19:34 ojamani ikantaka ikaemi = apite hora okaatzi ojamanitaki * 20:7 kitejeri ipiyotanta-piintetari = etapiintawori kitejeri = Domingo

† 20:7 iweyaantawori rowakaa-naari = tzimpetyoriri ratanteetari.

nothotyero ikantakinari Awinkatharite Jesús nokamantan-teero Kameethari Ñaantsi jempe okanta-kota ineshironkatantee Tajorentsi. ²⁵ Nokenkithata-kaayitakimi eejatzi eeroka-paeni jempe okanta-kota ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Niyotzi naaka eero papiiteero piñaayiteena. ²⁶ Rootaki nokantan-temiri, tee naaka kantakaa-shityaawoni itziman-tyaari peyashitaa-chani, ²⁷ tema nokaman-takimiro maawoeni ikenkishiretzi-takari Tajorentsi ranteri, tekatsi apaani nomani-motemi. ²⁸ Paamakowenteeyaa eeroka, ari pikimiteeri ikaatzi kemijanta-yitaa-tsiri. Pikenkishireteeyaa eeroka rowayitaki Ishire tajorentsi peewayiteeri kemijanteeriri Tajorentsi. Paminako-wenteeri ikaatzi rowawijaa-koyiteeri Tajorentsi rapawenteeri riraa Awinkatharite ipina-wenta-yiteeri. ²⁹ Tema niyotzi naaka aririka nomakoryaaki, aritaki ipokapaaki itsipa roshiya-paakyaari katsimiri owantaniri ithonkiri ipireetari, tema ikowapaaki irika pokatsini ithonkiri kemijantzinkari. ³⁰ Aamashitya aritaki ramatawitanakimi pikaatee-yakinira eeroka piyemijanteeyini, ipakakaanakiri ikemijanta-witari. ³¹ Rootaki pikenkishiryaa-tyaari eeroka-paeni. Tema mawa ojarentsi nojeeki-mowaeta-paentzimi, tee nopakaapaentziro nokaminaa-yitizimi maawoeni, nirako-yitakimi. ³² ¡Noyemijantzinkaritepaeni! Nokowa-kotziri naaka Tajorentsi riitaki aminakowentemini nimaeka, riitaki neshironkatemini, tema rootaki ikantayita-kaeri. Aritaki rowetsika-shireteemi, aritaki imateemiro okaatzi ikashiya-kaakariri ikaatzi rashitee-yaari. ³³ Tee piñaana noñaamataawo naaka pithaari, piyorikite, poorote. ³⁴ Piyoteeyini eeroka-paeni, naakataki antawae-wentee-chari naantari koetyeemo-yitanari, ari nokemi-tzita-kariri ikaatzi amitako-yitakinari. ³⁵ Ari nokinakaerori niyootaan-takimrori jempe akantyaana antawae-pero-yitee, aneshironka-yitan-teriri koetyaa-waeta-tsiri. Nokenkishiryaa-kaemiro ikenkithata-kota-paentziri Awinkatharite Jesús, ikantaki: “iKimoshire-pero-tee ikaatzi pashitan-tachari, tee ari ikan-teeteri ipashiteetari.”

³⁶ Ikanta ithonka-nakiro Pablo ikamantan-takiro iroka-paeni, rotziwerowanaka ramanakaa-naari ikaatzi piyoteen-chari. ³⁷ Maawoeni rirahae-yakani, rawithakita-wakae-yanakani, ari rowethata-waari Pablo riyateera. ³⁸ Owashireteeyanakani, tema ikantakitzi Pablo eero papiiteero iñaahaeri. Tema maawoeni royaatee-yanakirini Pablo roojatzi rotetan-tanaari amaatako-mento-tsiki.

21

Riyaatan-taari Pablo Aapatziyaweniki

¹ Ikanta nookayitaneeri, oteteeya-naanani, tampatzika nowanakiro niyaataki nampitsiki Cos. Okanta okitejeta-manaki areetakina otsipaki nampitsi Rodas, okanta nawijanaki roojatzi Pátara-ki. ² Ari noñaapaakiro janta antawo amaatako-mentotsi jatatsiri Fenicia-ki, ari notetee-yanakani. ³ Okanta namaata-koteeyini, namina-kota-nakiro othampishi Chipre, nokina-koñanaki naaka-paeni nakoperoki roojatzi Tonkaeroniki. Tema eenitatsi owaahawontsi rookaeta-nakiri Mapiniki, ari naata-kotee-yapaakini. ⁴ Ari noñaapaaki kemijantzinkari-paeni, ari nojeeki-mowaeta-nakiri okaatzi 7 kitejeri. Ikantawakiri Pablo: “Eero piyaatzi Aapatziyaweniki.” Roo ikantan-tariri, tema Ishire tajorentsi iyoshireta-kaeriri. ⁵ Okanta nomaa-paaki 7 tsireniri, roo nawijan-tanakyaarimi. Royaaete-yakinani maawoeni noyemijantzinkarite-paeni, itsipiyitakawo iinapaeni, eejatzi reentsite. Roojatzi jempe iweyaa-thapita nampitsi, ari notziwerowae-yapaakani impaneekiteiki, amaneeyakinani. ⁶ Opoña nowetha-yitanaari maawoeni, oteteeya-naanani amaatako-mento-tsiki. Piyeeya-naani rirori-paeni ipankokipaeni.

⁷ Okanta namaata-koteeyini nopoñaawo Mapiniki roojatzi Toleda-ki. Ari nowetha-yitapaakiri noyemijantzinkarite-paeni, tema apaani kitejeri nojeeki-mowaeta-nakiri rirori-paeni janta. ⁸ Okanta okitejeta-manaki, nokinee-yakini awotsiki roojatzi Cesarea-ki. Nojeeki-mota-paakiri ipankoki Felipe, kamantan-taneerori Kameethari Ñaantsi, riitaki apaani ikaatziri 7 riyoshiitee-takiri paerani ramitakoyiteri Otyaantaa-rewo-paeni. ⁹ Eenitatsi Felipe okaatzi 4 ewankawo rishinto, kamantananiro rooripaeni. ¹⁰ Tema awijaki osheki kitejeri nojeeka-paaki Cesarea-ki, ari rareetakiri apaani Kamantan-taniri, iita Agabo, ipoñaakawo iipatsiteki Judá-paeni. ¹¹ Ipokapaaki nojeekae-yakinira naaka-paeni. Raapaakiri rowathakiro Pablo, roojotakiri rakoki eejatzi iitziiki. Ikantzi: “Ari ikanteri Judá-paeni roojoteri ashitari irika rowathakiro janta Aapatziyaweniki, raanakiri iwinkathariteki wirakocha-paeni. Rootaki iyotakaa-kinari naaka Ishire Tajorentsi.” ¹² Tema nokemae-yakini nokaatzi notsipatakiri Pablo, nokanta-kanta-witanakari: “Eero piyaatzi Aapatziyaweniki.” Ikantzita-witakiri eejatzi kemijantzinkari-paeni nampitawori janta. ¹³ Roo kanteencha ikantanakae: “¡Eero piraawaeteeyani, osheki powashireta-kaakina! Tema kowanakina naaka. Aririka okantyaana roojoteetena roojatzi nokamawentan-tyaari Awinkatharite Jesús janta Aapatziyaweniki, omawaetyaata.” ¹⁴ Teera notsinampaa-tziri nokanta-yiwitakiri, apatziro nokanta-nakiri: “Omatyaata ikoyiri Awinkatharite.”

¹⁵ Okanta otsipa kitejeri, wetsikae-yanaanani, jateeya-kinani Aapatziyaweniki. ¹⁶ Eenitatsi kemijantzinkari-paeni Cesarea-jatzi oyaatakinari. Riitaki aanakinari ipankoki atziri iitachari Mnasón, Chipre-jatzi irika rirori. Tema paerani ikemijanteeri Jesús rirori. Riitaki nomayimotapaakiri.

Roteeyee-takiri Pablo tajorentsi-pankoki

¹⁷ Okanta naretee-yapaakani Aapatziyaweniki, kimoshireteeyakini noyemijantzinkarite-paeni iñaawakina. ¹⁸ Okanta okitejeta-manaki, raayita-nakina Pablo nareteeyari Jacobo, rirentzi Jesús. Ari noñaapaakiri eejatzi jewayitziriri noyemijantzinkarite-paeni. ¹⁹ Riitaki rowetha-yitapaakiri Pablo, ikamanta-paakiri okaatzi rantakaa-yitakiriri Tajorentsi inampiki-paeni itsipa-jatzi atziri. ²⁰ Ikanta ikemaeyakini, ithaamenta-nakiri Tajorentsi. Rootaki ikantan-tanakariri Pablo: “Noyemijantzinkaritee, eenitatsi osheki

asheninka Judá-paeni kemijanta-neediri Jesús. Roo kanteencha eeniro ishinti-yitziri kemijantzinkari-paeni imonkaatero Ikantakaantani Moisés. ²¹ Ikemako-wentakimi eeroka piyotaa-yitakiri asheninka Judá-paeni jeekatsiri otsipaki nampitsi, pikanta-yiterimi: “Tee okowa-jaanta pimonkaateero Ikantakaantani Moisés, tee okowa-jaanta pitomeshitaa-niteeri pitomi-paeni, tee okowa-jaanta antayiteero okaatzi ameyitari paerani.” ²² Jempema akantyaaka nimaeka aririka riyotaki asheninka-paeni areeteemi jaka? ²³ Niyotzi iita panteri. Tema eenitatsi akaate-yirini jaka ikaatzi 4 atziri, riitaki kowatsiri imonkaatero ikashiya-kaariri Tajorentsi. ²⁴ Pitsipata-nakyaari irika-paeni, ari pikaate pantero kitewa-thata-kaayimini. Eeroka pinakowenterini ikaate itaayiteri, rameete-teniri iishi. Rootaki riyotan-teetyaari theeyaantsi okaatzi ikantakoe-takimiri eeroka. Tema pimatizitawo eeroka pimonkaa-yitziro Ikantakaan-teetani. ²⁵ Riima itsipa-jatzi kaari asheninkata, ikaatzi kemijanta-neediri Jesús, notyaanta-kiniri paerani jankina-rentsi. Nokantakiri: “Eero powayitari tzmahaanta-tsiri tsimeri itahae-tziniriri tajorentsi-niro. Eero powakoyitawo riraa tsimeri. Eero pimayempi-waetzi, tema ipinkaetani ranteeterorika.” ²⁶ Ikanta Pablo raanakiri irika 4 atziri. Imawitakawo okitejeta-manee itsipayitakiri ikite-wathatan-tayi-teeyaari. Opoña ikyaaki tajorentsi-pankoki ikamantante jempe okaate kitejeri othonkan-tyaari ikashiya-kaantziri rirori, ikantantyaari jempe-paete ramayiteri rashita-kaeyaari Tajorentsi.

²⁷ Ikanta omonkaatzi-mata-paaka 7 kitejeri, eenitatsi Judá-paeni poñaayita-chari iipatsiteki Asia-jatzi, iñaakiri Pablo tajorentsi-pankoki. Intsipaeite ikaminaa-nakiri atziri-paeni ikoshekyaaari Pablo, ²⁸ ikaemae-yanakini, ikantzi: “¡Nosheninka, Israel-paeni! ¡Pamitakoten! Riitaki irika atziri jatayiteen-tsiri jempe-rika-paeni ikaminaa-yitziro atziri ikoshekyaaari asheninka-paeni, itheenka-waetziro Ikantakaantani Moisés, itheenka-waetakiro eejatzi iroka tajorentsi-panko. Roo owanaa-perotacha ikyaakaakiri tajorentsi-pankoki itsipa-jatzi atziri kaari asheninkata, itheenka-tajorentsi-waetakiro.” ²⁹ Roo ikantantani, tema iñaakitziiri Pablo janta Aapatziyaweniki itsipatari Trófito poñaachari Efeso-ki, roshiya-kaanteeyini ikyaakaa-kitziri tajorentsi-pankoki. ³⁰ Tema intsipaeite ipiyotee-yapaakani osheki atziri. Roteeya-paakiri Pablo, inoshika-nakiri jantakiroki tajorentsi-pankoki, rashitee-tanakiro. ³¹ Roowiteencha rompojee-terimi, ari ikamantee-takiri jewatziriri rowayirite wirakocha, ikantee-tziri: “Ikosheka-wakaatyaa atziri.” ³² Ari ipiyota-nakiri eejatzi rowayirite inampina-paeni rirori rirori, ishiyana-kityaa ipiyotee-yakanira atziri. Ikanta iñaawakiri ipokaki, ipakaanakiri ipajawaetziri Pablo. ³³ Roteeya-paakiri Pablo, ikantanakiri rowayirite: “Poojotantyaari apite eshirotha.” Rojampita-nakiri atziri-paeni: “¿Iitaka irika? ¿Oetaka rantakiri?” ³⁴ Roo kanteencha eenitatsi cheraashi-waeta-noonchari, roo kanteencha eenitatsi itsipa-paeni kaari akakoterini ikantawitakiri. Tee ikematha-tziri reewarite owayiri oeta awijatsiri. Rotyaantakiri rowayirite raanakiri Pablo jempe imaapiinteyini owayiri-paeni. ³⁵ Ikanta roerinka-kaawitari Pablo riyata-kaeri imaapiintzira owayiri-paeni, eekiro ishintsitazii atziri-paeni ikoyi ipajawaeteri, rootaki inatanta-nakariri owayiri-paeni okini rotzikaa-wenter. ³⁶ Tema eekiro royaata-kowenta-tziiri atziri-paeni, ikaemaeyini, ikantzi: “¡Powamayiriwé!”

Ikenkithata-kota Pablo

³⁷ Roowiteencha ikyaakaeteri Pablo imaapiintzira owayiri-paeni, rojampita-nakiri Pablo reewarite owayiri-paeni, ikantziri: “Kantachama nokenkitha-waeta-kaemi eepichokiini.” Ari ikantanakiri jewari: “Jempema piyotziroka noñaani!” ³⁸ ¿Tema eeroka Apitantoni-jatzi, eeroka poñaakaan-takawori chapinki koshekaantsi, kinapaen-tsiri ochempi-mashiki, pamaki 4000 powayirite?” ³⁹ Ikantzi Pablo: “Naaka isheninka Judá-paeni, nopoñaachari Tarso-ki jeekatsiri janta Cilicia-ki. Otzinkami iroka nonampi, nokoyi nokenkitha-waeta-kaeri nosheninka-paeni.” ⁴⁰ Ishinetee-takiri Pablo. Katziyanaka pawitsiki, itzinaa-wakotanaka imaeritan-tawakyaari isheninka-paeni. Ari ipampoyeyanakirini imaeritee-yanakini. Ari retanakawo iñaawaetan-tanakawo iñaani, kameetha ikenkitha-waeta-kaanakiri maawoeni isheninka-paeni Heber-paeni, ikantanakiri:

22

¹ “¡Noyemijantzinkaritee Israel-paeni! ¡Jewari-paeni! Pikemi nokantawaki naaka.”

² Tema ipampoyeyanakirini imaeritee-yanakini. Ari retanakawo Pablo iñaawaetan-tanakawo iñaani, kameetha ikenkitha-waeta-kaanakiri isheninka-paeni, ikantanakiri:

³ “Naakataki pisheninka. Notzimaki nampitsiki Tarso jeekatsiri Cilicia-ki, roo kanteencha nokimotakani naaka jaka Aapatziyaweniki, riyotaani naaka Gamaliel. Riyotaa-kinawo niyotako-perotero ikantakaantani awaejatzeni. Nokowa-piinta-witaka noshire-perotyaaari Tajorentsi, pikimiyita eeroka-paeni nimaeka. ‘Paerani naminaminatziri awentaa-naariri iiteetziri ‘Awotsi’, nokoyi nompojiri. Tema osheki nonoshika-yitaki shirampari eejatzi tsinani, nomonkyaa-kaanta-yitakiri. ⁴ Iñaayitakina maawoeni Jewatziriri omperatajorentsitaa-rewo eejatzi Antaripero-paeni. Riitaki payitakinari jankina-rentsi ipakaan-tziri asheninka Judá-paeni janta Ontyaa-maeriniki. Ipoña niyaatanakini naminamina-yitziro kemijantzinkari-paeni, namayitziro jaka Aapatziyaweniki, rowajankiteeteri.”

Ikenkithata-kota Pablo ikemijantan-taari (Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶ “Okanta nanashiteeyani awotsiki, roowiteencha nareetyaami Ontyaamaeriniki, tampsizikakani ooryaa, ari romapoka-kinari morekaneen-tsiri Inkiteki, roorenta-kota-paakina jempe nokatziyaka. ⁷ Ari notyaanaki kepatsiki. Nokematzii naamatanari, ikantana: ‘¡Saulo! ¡Saulo! ¿Oetaka pikoshekan-tanari?’ ⁸ Ari nojampita-nakiri, nokantziri: “¡Pinkathari! Jempema piitaka eeroka?” Ari rakaeta-nakina, ikanteetana: ‘Naakataki

Jesús Kashiyakaa-weni-jatzi pikoshekari.’⁹ Tema iñaakiri oorenta-paenchari ikaatzi notsipa-yitakari, ithaawae-yanakini. Roo kanteencha tee ikemaeyironi rirori iñaanateetana naaka.¹⁰ Ari nojampita-nakiri, nokantziri: ‘Pinkathari. ¿Iitaka pikoyiri nanteeri naaka?’ Ari ikantanakina Pinkathari: ‘Pikatziye, piyaate nampitsiki Ontyaamaeriniki. Ari ikamantee-temiro oeta panteri.’¹¹ Ikathata-naana ikaatzi notsipatakari roojatzi Ontyaamaeriniki, tema imawityaakitakaa-kina oorenta-paakinari.

¹²Ari ijeekiri janta apaani atziri iita Ananías, ipinkathatzi rirori Tajorentsi, imonkaatziro Ikantakaantani Moisés. Pinkathari royiri maawoeni Judá-paeni nampiyitawori Ontyaamaeriniki.¹³ Pokanaki Ananías iñeena. Ikanta rareeta-paaka, ikantapaakina: ‘Noyemijantzinkaritee Saulo, pokiryahae.’ Apathakirotanana nokiryaaanee, aminawaeta-naana.¹⁴ Eekiro ikantana-kityaana Ananías: ‘Eeroka riyoshiitani Itajorentsise awaejatziteni. Riyoshiitakimi piyotaan-teero ikowakaemiri rirori, tema piñahaeri Jeeptazii-totaa-rewo tampatzika-shireta-tsiri, pikemakiri iñaanatakimi.’¹⁵ Eeroka kenkithata-koteerini maawoeni atziriki. Pikamantan-tayiteero okaatzi piñaakiri, okaatzi pikemakiri.¹⁶ Tekatsi otsipa poyaawentyaari nimaeka. Pitzinee, piyaate pomitsiryayaa, pawentahae-yaari Awinkatharite pikowa-koteeri ipeyakotan-tee-mirori pantayi-witakawo kaari-perori.’**

Ikenkithata-kotziro Pablo rotyaantee-tziri ikenkithata-kaeri itsipa-jatzi atziri

¹⁷“Okanta nopiyaawo Aapatziyaweniki, niyaataki tajorentsi-pankoki namanapaa, ari noñaashiretakiri janta.¹⁸ Noñaakiri Awinkatharite, ikantakina: ‘Eero pojamanitzi, pishitowae Aapatziyaweniki, tema eero ikemijantee-tzimi pikenkithata-kowitena jaka.’¹⁹ Nokanta-nakiri naaka: ‘Pinkathari, riyoteeyini maawoeni niyaata-piintaki jempe ipiyota-piinteeta, nomonkyaa-kaanta-yitakiri ikaatzi awentaa-neemiri eeroka, osheki nopajata-kaanta-waetakiri.’²⁰ Ikanta rowamae-takiri paerani kenkithata-kotzimiri, Esteban, ari nokaatzi-takari naaka janta, naapatziyakari owamaakiriri, naminakowenta-kiniri iithaari-paeni.’²¹ Roo kanteencha ikantanakina Tajorentsi: ‘Piyaate, tema naaka otyaantemini inteena jempe inampiyitawo itsipa-jatzi kaari pisheninkata.’”

Ijeeki-motakiri Pablo reewarite owayiri-paeni

²²Ikanta ikemawaki atziri-paeni, rapiita-nakiro ikaemaeyini ikantzi: “¿Irika atziri tee okameethatzi rañeel ¡Pashiree-yaari!”²³ Eekiro ishintsitatzi ikaemaeyini, roteka-koteeyani iithaariki, rooka-wanetziro kepatsi jempe ipiyotee-yakani, tema ikijeeya-tyaani.²⁴ Ikanta reewarite rowayirite wirakocha, ikantanakiri apaani rowayirite: “Paanakiri inthomoeki irika, apajata-wakiri ikamantan-teerori oeta iñaawae-takiri rowatsimaan-takiriri isheninka-paeni.”²⁵ Roo roojowitee-takiri ipajatan-teetyaariri, rojampita-nakiri Pablo itsipa reewarite owayiri, ikantziri: “Rojankinata-kotani iwinkatharite naaka Roma-jatzi. ¿Shinetaa-ntsita-tsima ipajeteetena, tekira raminakoe-tawakinawo oetarika nantakiri?”²⁶ Ikanta ikemaki reewarite owayiri, piya-shita-nakiri reewari-perote rirori, ikantapaakiri: “Nowinkatharite, ¿Piyotakima oeta antakiri? Rojankinata-kotani irika Awinkathari-perote aakapaeni Roma-jatzi-paeni.”²⁷ Ikanta ikemawaki reewari-perote owayiri, ipoka-shita-paakiri Pablo, rojampita-paakiri: “¿Omaperotatyaama eeroka rojankinata-kotani nowinkatharite?” Ikantzi Pablo: “Jeen.”²⁸ Ikantzi reewarite owayiri: “Osheki nopinawentaka naaka nojankinata-kotan-tyaari.” Ikantzi Pablo: “Tee nopinawenta naaka. Rojankinata-kotiziteet-takina owakira notzima-paaki.”²⁹ Ikanta ikemaeyakini oojowita-kariri Pablo ipajawaeteri, rojojoryaa-kotana-kiri, riyayata-pithata-nakiri. Tema antawo ithaawanaki reewari owayiri oojotakaan-takiriri rojankinata-kotani iwinkatharite Roma-jatzi.

Rahaeta-neeri Pablo ipiyoteeta-piinta reewarite Judá-paeni

³⁰Okanta okitejeta-manaki, ikoyi riyota-perote reewarite owayiri oeta ikoshekan-tariri Judá-paeni irika Pablo. Ipiyota-kaantakiri reewarite-paeni Ompera-tajorentsitaawo-rewo, eejatzi maawoeni Antaripero-paeni Judá-paeni. Ramaetakiri Pablo omonkyawitee-takiri, jeekapaaki jempe ipiyoteeyani jewari-paeni.

23

¹Raminapaakiri Pablo jewari-paeni piyoteen-chari, ikantapaakiri: “¿Nosheninka! Naamaako-wenta-piintaka naaka eero otzimanta nantzi-motanteri, tema nokemijanta-piintziri Tajorentsi okaatzi ikantanari.”² Ikanta Ompera-tajorentsiperotaa-rewo iitachari Ananías, ipaja-waanteta-kaantakiri Pablo.³ Roo kanteencha Pablo, ikantanakiri: “¿Theeri! Poshiyakawo okitamaawita rowantee-tariri kaminkari. Tajorentsi pajetemini eeroka. Jeekawitakimi jaka pamina-kotan-tenawo Ikantakaan-teetani, ¿Tema pipiyathatawo eeroka pipajata-kaantakina?”⁴ Ikanta ikaatzi piyoteen-chari, ikantanakiri Pablo: “¿Arima pikanteri pikaweyiri Jewatziriri ompera-tajorentsiperotani Tajorentsi?”⁵ Ikantzi Pablo: “Noyemijantzinkarite-paeni, tee niyowita naaka Ompera-tajorentsiperotaa-rewo irika, tema okantzi Jankina-rentsi-perori: ‘Eero pikaweyiri jewatakaan-tatsiri.’”

⁶Iñaatzii Pablo eenitatsi Judá-paeni itsipatakari piyoteen-chari Tampatzikaweripaeni, riima itsipapaeni Inashitantaniri irika, ikantanakiri: “¿Nosheninka! Naakataki inashitantaniri, eejatzi nosheninka-paeni. Rootaki riyakowentan-teetanari nimaeka, tema nokemijantaatzi naaka aritaki rañaayitee kamayitatsiri.”⁷ Ikanta ikemaeya-wakini ikantaki Pablo, iñaana-minthata-wakaanaka Inashitantaniri eejatzi Tampatzikaweri.⁸ Tema riitaki Tampatzika-weri-paeni, kanta-piinta-tsiri: “Eero rañaayitee kamayita-tsiri, tee itzimi Ronampiripaeni Tajorentsi, tee itzimi shiretsi.” Riima Inashitantaniri, ikanteeyini rirori tee ari okantakotyaa iroka-paeni.⁹ Ari icheree-yanakini maawoeni. Eenitatsi Yotaantaniri Inashitantaniri katziyayitaneen-chari, ikantanaki: “Irika atziri tee otzimi rantani. Aamaa-shityaa iñaana-shireta-tziiri ronampiri

* 22:16 Waerontsi

Tajorentsi, teerika iñaana-shireta-tziiri shiretsi.”¹⁰ Eekiro ishintsitazii ichereeyini. Rootaki ithaawan-tanakari reewarite owayiri-paeni rowamayiteri Pablo. Ikaemakaan-teeri rowayirite raaneeri inthomoeki jempe imaapiinteyini.

¹¹ Okanta otsirenitane, roñaahaari Awinkatharite irika Pablo, ikanteeri: “Eero pithaawantari, aritaki pikenthitha-kotakina Roma-ki pikimitakiro jaka Aapatziyaweniki.”

Ikenkishiryaahaeta rowamaaeteri Pablo

¹² Okanta okitejeta-manaki, ikenkitha-waatee-yakini itsipa Judá-paeni, ikanteeyini: “Jame amasheka-wentee-yirini Pablo roojatzi owamaan-takyaariri.”^{* 13} Rawijanakiro ikaateeyini 40 atziri kamanta-wakahaen-chari. ¹⁴ Riitaki jatashita-kiriri reewarite-paeni Ompera-tajorentsitaawo, eejatzi Antaripero-paeni, ikantapaakiri: “Nokowae-yakini nomasheka-wenteri Pablo roojatzi nowamaan-takyaariri. ¹⁵ Rootaki nokenkishiryaakaari naaka-paeni, nokoyi paapatziya-wakaeyaa eeroka pikaatzi pipiyota-piinteyani, pikenthitha-waeta-kaeri reewarite owayiri-paeni, pikanteri: ‘Pamaenari Pablo okitejeta-manaki naminako-peroteri okaatzi rantakiri.’ Tema aamawenteyakinani naaka, roojatzi nowamaan-tawakyaariri tekira rareeta-paakyaata jaka.”

¹⁶ Roo kanteencha ikemaki itzineri Pablo ikamanta-wakahaeyani, jatanaki jempe imahaeyini owayiri-paeni, ikamanta-paakiri Pablo. ¹⁷ Opoña ikaemaki Pablo apaani reewarite owayiri, ikantakiri: “Paanakiri irika ewankari janta peewa-peroriteki, eenitatsi oeta ikamanteriri.” ¹⁸ Ikanta reewarite owayiri raanakiri itzineri Pablo reewa-peroriteki owayiri, ikantapaakiri: “Jewari, ikowa-kotakina Pablo namakimiri irika ewankari, eenitatsi ikoyiri ikamantemiri.” ¹⁹ Ikanta jewari-perori, raanakiri ewankari inteeneni, ro-jampitakiri: “¿Oeta pikaman-tenari?” ²⁰ Iktananki ewankari: “Ikenkishiree-yakini Judá-paeni ikowa-kotemi okitejeta-manee paaneeri Pablo jempe ipiyota-piinteyani Antaripero-paeni, ari raminako-perotero rantani. ²¹ Eero pikemijantziri, tema omaneyyakini 40 atziri-paeni. Ikantee-yakini: ‘Jame amasheka-wentee-yirini Pablo roojatzi owamaan-takyaariri.’ Tema wetsikae-yakani nimaeka, royaawentee-yatyaani jempe pikante eeroka.” ²² Ikanta rotyaanteeri irika ewankari, ikantawaeri: “Eero pikamantan-tziro iroka-paeni.”

Rowawijee-takiri Pablo pinkathariki Félix

²³ Ikanta reewarite owayiri ikaemaki apite inampina, ikantakiri: “Pipiyote 200 powayirite, eejatzi 70 owayiri-paeni kyaakota-chani, itsipa 200 aayitatsini rowathaa-mento. Riitaki jatatsini tsireni-paete janta Cesarea-ki. ²⁴ Ompoña paminaki itsipa ikyaakota-nakyaari Pablo, paminako-wenteri kameetha. Paanakiri pinkathariki Félix.” ²⁵ Ari rotyaanta-kiniri rojankinari pinkathari, iroka ikantziri:

²⁶ “Rojankinari Claudio Lisias rotyaantzini pinkathari Félix: Osheki nowethatzimi. ²⁷ Irika atziri notyaanta-kimiri, roteeya-kaanta-witakari Judá-paeni jaka, roowiteen-chami royirimi. Ikanta niyotaki rojankinata-kotani awinkatharite Roma-ki, naanaki nowayirite, nookakaa-wentakiri. ²⁸ Nokowaki niyote oeta rantakiri, oeta ikoshekan-teetariri, naanakiri ipiyota-piinteyani rantariperote-paeni. ²⁹ Noñaatzii ikosheka-wenta-shitari ikantakaan-teetani rashi rirori-paeni. Tee okameethatzi rowamayiteri, tee okameethatzi eejatzi omonkyaawaeteeteri. ³⁰ Nokemaki eejatzi ikowaeya-tziini Judá-paeni rowamayiri, rootaki notyaantan-kimiriri eeroka. Nokantzi-takari ikaatzi koshekawaetariri ikamantemiro oeta itzimawentan-tariri irika.”

³¹ Imatakiro owayiri-paeni. Raanakiri tsireni-paete Pablo nampitsiki iiteetziro Antípatris. ³² Okanta okitejeta-manaki, piyeyaani owayiri-paeni anashita-shita-noonchari. Riima ikaatzi kyaakota-noonchari eekiro royaata-kota-nakitziiri Pablo. ³³ Ikanta rareeta-kaakari Cesarea-ki, ipapaakiri jankina-rentsi pinkathari, ikantapaakiri: “Pinkathari, irika Pablo.” ³⁴ Ikanta ithonkakiro pinkathari iñaanata-wakiro jankina-rentsi, rojampita-nakiri Pablo, ikantziri: “¿Jempe pipoñaaka?” Ikantzi Pablo: “Nopoñaawo Cilicia-ki.” ³⁵ Ikantzi Claudio: “Ari nokemakimi paata aririka rareeta-paakyaata ikaatzi koshekimiri.” Ikantakaanaki rahaeta-nakiri iwinkathari-pankoteki. Herodes, ari raminako-wenteriri janta

24

Ikenkithata-kotakari Pablo janta Félix

¹ Okanta awijanaki 5 kitejeri, areetapaaka Cesarea-ki Ompera-tajorentsiperotaa-rewo Ananías itsipaitakari Antaripero-paeni eejatzi oookakowentan-taniri iita Tértulo. Rawija-shita-paakiri pinkathari ikoshekyaaari Pablo. ² Ikanta ramaeta-paakiri Pablo, ñaawaetanaki Tértulo, ikantanakiri Félix: “Ariwé pinkathari, tema kameetha noñaayitakiro nojeeki, osheki piyota-nitzi, pantakiniri kameethata-tsiri nosheninka-paeni. ³ Nowinkatha-perorite Félix, osheki ramana-piintakimi maawoeni nosheninka. ⁴ Roo kanteencha eero ojamantanta, nokoyi pikemijanta-wakina eepichokinii nokantemiri. ⁵ Noñaakiri naaka irika atziri, owaari-perotani. Ithonka ikina-kina-yitaki nampitsiki, tee apatziro ikoshekakari nosheninka Judá-paeni, rijatzi jewatakaa-neeriri ikaatzi itashi-waeta-chari ‘Oshireta-naariri Kashiyaakaa-weni-jatzi.’ ⁶ Ikowaki eejatzi rowariperoteromii notajorentsi-pankote, rootaki noteeya-kaantanta-kariri, nokowae-yawitakani namina-kotan-tyaaririmi Ikantakaan-teetanari naaka-paeni. ⁷ Roo kanteencha ipokapaaki jewari Lisias, ishintsitapaakina, raapithata-kinari. ⁸ Iktanakina: ‘Otzimatyee piyaate pinkathariki rowetsikimiro okaatzi awijeentsiri.’ Anjatyaa pojampi-peroteri eeroka ayotantyaawori kyaari-pero-rika nokoshekan-takariri.”

* 23:12 amasheka-wentee-yirini = eero owayani, eero ireeyini amiri roojatzi ashiryaan-takyaariri.

⁹Roojatzi ikantzi-teeya-karini Judá-paeni ikaatzi pokaentsiri.

¹⁰Ari itzinaa-wakotanaka pinkathari iñaawaetan-tyaari Pablo. Ikantanaki Pablo: “Osheki nokimo-shire-wentakimi, tema eerokataki keminari nokenkithata-kotyaari, tema niyotzi eerokataki wetsika-piinta-kiniriri nosheninka-paeni ikosheka-wakaaha.

¹¹Kantacha pojampita-kowentena eeroka, tema owakira nareetaa Aapatziyaweniki, okaatzi 12 kitejeri nareetan-taari, nokowawita nopinkathata-paerimi Tajorentsi. ¹²Tekatsi ñeenani noñaana-minthatziri, tee nokoshekaru atziri-paeni tajorentsi-pankoki, ari nokantakari otsipaki nampitsi, tekatsi nokoshekyaa ipiyota-piinteeta. ¹³Irika-paeni kamanta-kota-kinari nimaeka jaka, tema eero iñaahaetziro omaperota-tyaa ikanta-kotanari. ¹⁴Ari okantari, nawentahaari naaka iiteetziri ‘Awotsi.’ Rootaki ikantayitzi iyakowentanari noyemijanta-shiwaetani. Tema nawentahaari-tyaari naaka Tajorentsi ipinkathatziri paerani nowae-jatzeneni. Nokemijantziro ikantakaantani, eejatzi rojankinari-paeni Kamantan-taniri-paeni. ¹⁵Ari nokimitari rirori-paeni royaawentari Tajorentsi rowañaa-yiteeri kamayiteen-tsiri, tee apatziro rañaayitee kameetha-shireri tema imatzitee-yaawo maawoeni kaari-perori-paeni. ¹⁶Rootaki nokowanta-piintakari eero otzimawaetzi kaari-perori nantzi-moteriri Tajorentsi, eejatzi atziri-paeni. ¹⁷Tema awijaki osheki ojarentsi nokina-kina-waetaki, nopiyaa nonampiki namae nopashita-paeyaari nosheninka koetyaa-waeta-tsiri, nokowawitapaa eejatzi notaa-paenirimi Tajorentsi. ¹⁸Rootaki nantziro tajorentsi-pankoki, ari nameetakiro noeshi nokitewa-thatan-teeyaari, tee noshekiyini, tekatsi nokoshekyaa janta. Aripaetera iñaapaakina Judá-paeni poñaayita-chari Asia-ki. ¹⁹Riitaki pokatsinimi jaka ikenkithata-kotena oetarika iñaakota-kinari. ²⁰Tee ipokatzi rirori, irikaha pokayitentsiri riitaki Antaripero-paeni piyowenta-kinari chapinki, anjatyaa ikantemi eenitatsi-rika iñaakota-kinari janta nantakari. ²¹Aamaaka roo ikanta-kotanari nokanta-kiriri chapinki ipiyowentan-tanari, nokantakiri: ‘Rootaki riyakowentee-tanari nokemijanteero rañaayitee kamayita-tsiri.’”

²²Tema riyotako-perotzitari pinkathari Félix iiteetziri “Awotsi-weri,” rootaki ipakantanakariri, ikantanakiri: “Aririka ipokaki jewari Lisias, ari ikamanta-perota-paakinawo.” ²³Ikantanakiri Félix reewarite owayiri-paeni: “Roojatzi paamawenta-wakyaari Pablo, roo kanteencha pishineteri rareetyaari raapatziyani-paeni ipantyaari kowityee-motariri.”

²⁴Okanta otsipa kitejeri, ipokae pinkathari Félix itsipatakawo iina Drusila, osheninka Judá-paeni roori. Ikaemakaan-tapaeri Pablo ikemiri ikenkithateniri jempe okanta-kota rawentahaari Jesús, Jeepatzi-totaa-rewo. ²⁵Roo kanteencha retanakawo Pablo ikenkithata-kiniri tampatzika-shiretaantsi, ñaako-shiretaantsi, rowajankitaan-teete paata. Ithaawan-tanakawo Félix, ikantanakiri: “¡Aritapaaki, piyaate! Ari napiiteero nokaema-kaanteemi paata nojeekashiwaetyaarika kameetha.” ²⁶Tema royaa-wenta-witayaa Félix ipinako-wentyaami Pablo, rookakaa-wentan-teeyaari. Rootaki rapiipiitan-tawitawori ikaemakaan-tziri ikenkitha-waeta-kaeri. ²⁷Awijaki okaatzi apite ojarentsi. Ari okaatapaaki ipinkatha-ritzi Félix. Ikoyi raapatziya-piintyaari Judá-paeni, romonkyaa-kaanta-nakiri Pablo. Ipoyaataari itsipa pinkathari iitachari Porcio Festo.

25

Ikowaki Pablo riitaki César iyakowenterini

¹Tema pinkathari-wentantee Festo. Tema maakotanaki mawa tsireniri, jataki Aapatziyaweniki ipoñaanakawo Cesarea-ki. ²Ikanta reewari-paeni Ompera-tajorentsitaa-rewo eejatzi riiperori-paeni Judá-paeni, ithaweta-kota-wakiri Pablo. ³Ikowa-kotakiri Festo rotyaanteeri Pablo Aapatziyaweniki. Ikenkishireeyakani rowamaa-kanterini niyanki-thakiniki awotsi. ⁴Roo kanteencha ikantanaki Festo: “Romonkyahetakiri Pablo janta Cesarea-ki, rooteentsi niyaatee janta.” ⁵Anjatyaa royaata-nakina peewarite, eenitatsirika rantani irika atziri, ariitaki piyakowenterini janta.”

⁶Tee ojamani-perotzi ijekawaeta-paente Festo Aapatziyaweniki, piyaa Cesarea-ki. Okanta okitejeta-manaki, ijeekaki iwinkathari-mentoki, ikaemakaan-takiri Pablo. ⁷Ikanta ikyapaaki Pablo, ari ipokaeya-paakini Judá-paeni poñahaen-chari Aapatziyaweniki, osheki kaari-perori ikantako-waeta-paakiriri. Roo kanteencha tee ineero kyaari-pero-rika okaatzi ikantakoe-tziriri. ⁸Ari ikijako-wenta-nakari Pablo, ikantanaki: “Tekatsi kaari-perori nantakiri naaka, tee nopiyathatawo Ikantakaan-teetani, tee nowaari-perotero tajorentsi-panko, tee nokaweya-waeritzi César reewari-perote Roma-jatzi.” ⁹Tema ikowatziira pinkathari Festo raapatziya-piintyaari Judá-paeni, rojampita-nakiri Pablo: “¡Pikoyi piyaate Aapatziyaweniki, namina-kotan-temiri janta?” ¹⁰Ikantanaki Pablo: “Ari okameethatzi paminako-tenawo jaka, tema eeroka rowaki César, peewari-perote. Aritaki piyotee-yakini tekatsi kaari-perori nantzi-moteriri nosheninka-paeni Judá-paeni. ¹¹Ari otzimimi nantani, kantacha rowajankitee-tantenawo kaamanitaantsi. Roo kanteencha tekatsi nantani, tee okameethatzi potyaantena janta. Nokowatzii riitaki pinkathari César amina-kotenani.” ¹²Ari ikenkitha-waeta-kaanakiri Festo inampina-paeni. Ikantakiri: “Pikowatzii ramina-kotemi César, aritaki piyaataki.”

Rahaeta-nakiri Pablo pinkathariki Agripa

* 25:6 tee ojamani-perotzi = 8 okaatzi kitejeri, terika okaatzi 10 kitejeri ijeekawaeta-paentzi

¹³Ikanta pinkathari Agripa eejatzi iina Berenice pokaeyakini Cesarea-ki, rowethatyaari Festo.[†] ¹⁴Ikanta jeekawaeta-paentzi Cesarea-ki, ikenkitha-waeta-kaakiri Festo jempe ikanta-kota Pablo, ikantakiri: "Eenitatsi jaka apaani atziri rookaneeri pinkathari Félix omonkyahaetziri. ¹⁵Tema niyaata-kitzi chapinki Aapatziyaweniki, osheki ikantako-waeta-wakiri reewari-paeni Ompera-tajorentsitaawo eejatzi Antaripeero-paeni, ikowaki naaka owamaakaan-terini. ¹⁶Nokanta-nakiri naaka: 'Iroka nematee-yarini nampiiteki Roma-jatzi: Otmizatyee ipiyotee-yaani ikaatzi kosheka-wakaa-chari, ikijako-wanent-tyarini iyakowentaawo. Kyaari-pero-rika otzimi rantani, aritaki okantaki rowamahaeteri.' ¹⁷Rootaki nomatakiri ipokaeyakini iyakowentan-taniri, tee noshenkaanaka, jatakina nojeeka-mentoki, nokaema-kaantakiri irika atziri. ¹⁸Roo kanteencha tee okariperote ikantako-witapaa-kariri riyakowenziri, tee noñeero okaariperote okaatzi nokenkishireta-kowita-kariri. ¹⁹Apatziro ikenkithatakiro ikemijanta-shiwaetari, ikenkithata-kotakiri eejatzi Jesús rowamahaeta-takiri, riitaki ikantziri Pablo añahae. ²⁰Tee niyotzi naaka jempe nokantero okaatzi awijeentsiri, nojampitakiri Pablo ikoyi-rika riyaae Aapatziyaweniki raminakoe-tantyaariri janta. ²¹Roo kanteencha ikowa-perotatzii Pablo riita-jaantaki amina-koterini awinkathari-perote, César Augusto. Rootaki nokantan-takiri romonkyahaeta-wakiri roojatzi notyaantan-takyaariri janta." ²²Ikanta Agripa ikantanakiri Festo: "Nokoyi nokemiri naaka irika atziri." Ikantzi Festo: "Aritaki pikemakiri kitejeta-manaki."

²³Okanta okitejeta-manaki, ikyaaki Agripa itsipatakawo Berenice, iina, owaneenkayitaka. Itsipatakari reewarite owayiri-paeni, eejatzi riiperori-paeni atziri jeekayita-tsiri janta. Ikantaki Festo ramaeteri Pablo. ²⁴Ari iñawaetanaki Festo, ikantzi: "Pinkathari Agripa, riiperori-paeni ikaatzi piyotee-chari jaka, ritakira irika atziri. Osheki riyakowenta-waetakiri Judá-paeni Aapatziyaweniki eejatzi jaka Cesarea-ki. Osheki ichereeyakini ikoyi rowamaa-kaanteri. ²⁵Roo kanteencha tee noñiuro naaka rantani rowamaa-teetyaariri. Tema riitaki kowashiteen-chari ramina-koteri Augusto, rootaki okowa-perotantari notyaan-terari janta. ²⁶Tee noñii naaka oetyaa nojankinate-niriri pinkathari-perori jempe okanta-kota, rootaki namakaan-takariri piñaayiteri eeroka-paeni, eerokata-perotakira pinkathari Agripa namakiniri, aririka peshitapaakiro pojampi-minthateri, tzimakira nojankinateri. ²⁷Tema tee okameethatzi-motena naaka notyaante apaani omonkyaha-rewo, eeorika otzimi jempe ojanakina-kotyaa okaatzi rantakiri."

26

Ikijako-wenta Pablo janta Agripa-ki

¹Ikanta Agripa ikantanakiri Pablo: "Kantacha piñaawaete eeroka." Ari itzinaa-wakotanaka Pablo, ñaawaetanaki, ikantzi: ²"Pinkathari Agripa, osheki nokimo-shiretakai nokenkitha-waeta-kaemi nimaeka, nokoyi nokenkithata-kotero okaatzi ikantako-waeta-kinari Judá-paeni. ³Tema piyoperotziro eeroka okaatzi rametari asheninka-paeni Judá-paeni akenkithata-koteri nimaeka. Rootaki nokowantari pikemijanta-wakina nokantemiri."

Rañoantari Pablo tekira ikemijanteeta

⁴"Riyoteeyini Judá-paeni jempe nokanta paerani newankarita-paaki, eeniro nojeekawita nonampiki, eejatzi nojeeki-moyitan-takariri Aapatziyaweni-jatzi. ⁵Tema naakata-ki Inashitantaniri shintsitan-taniri, nomonkaa-yitziro ikantakaan-teetani. Ikoyi-rikami nosheninka-paeni, kantacha ikenkithata-kotena, tema riyotana jempe nokanta-waeta. ⁶Rooma nimaeka ikantakoe-tatenawori nokenkithata-kota-neero royaako-teetani ikashiya-kaakiriri Tajorentsi paerani awaejatzitani. ⁷Pinkathari Agripa, roojatzi noyaako-tzi-takari naaka, rootaki ikantako-yitanari asheninka-paeni nimaeka. Roojatzi royaa-kotzi-taari asheninka-paeni kaatatsiri 12 icharinini Israel, ikoyi imonkaateero Tajorentsi ikashiya-kaantakiri. Rootaki ishintsitantari roetzinaawaentari Tajorentsi maawoeni kitejeri. ⁸Uetaka kaari pikemijananta eeroka-paeni kantacha rowaahaari Tajorentsi kamawita-chari?"

Ikosheka-witakari Pablo kemijantzinkari-paeni

⁹"Nomatzi-tawitakawo naaka paerani noña-shintsi-waeta, noshiya-kaantzi rootaki nantawaari nokoshekyaaari ikaatzi awentaa-naariri Jesús Kashiyakaa-weni-jatzi." ¹⁰Rootaki nantakiri Aapatziyaweniki. Riitaki shineta-kinawori reewarite-paeni Ompera-tajorentsitaawo, tema osheki kemijantzinkari-paeni nomonkyaa-kaantakiri. Ikanta noñaayitzirowamahaeta-tziri inimotakina naaka.[†] ¹¹Osheki nowajankitaa-piintakiri jempe ipiyota-piinteeta ipakan-tyaawori ikemijantzi. Osheki nokijaneentakiri rootaki nokoshekan-tariri, nomatzi-takari jeekayita-tsiri otsipaki nampitsi."

Rapiitziro Pablo ikenkithata-kota ikemijantan-taari

(Hch. 9:1-19; 22:6-16)

¹²"Roojatzi niyaatan-takari Ontyaamaeriniki, riitaki otyaanta-kinari reewarite-paeni Ompera-tajorentsitaawo-rewo. ¹³Roo kanteencha eenitatsi awijeent-tsirini niyanki-thaki awotsi, ikaataki tampatzika ooryaa, ari noñaaki oorenta-noonchari inkiteki, rawjanakiri ishipakiryaaani ooryaa, roorenta-kota-paakina nokatziyakaha naaka eejatzi ikaatzi tsipata-kinari. ¹⁴Tyeeya-nakinani maawoeni kepatsiki. Nokematzi inaanatee-tanakina inaaniki nosheninka Heber-paeni, ikantana: '¡Saulo! ¡Saulo! ¿Iitaka pikoshekan-tanari? Eeroka owajankitaa-waeta-chari apaniroeni, kimiwitaka pipatzityaawomi thoyempi-thowari.' ¹⁵Ari nakanakiri naaka, nokantziri: '¡Pinkathari! ¿Jempema piitaka eeroka?' Ikantzi Awinkatharite: 'Naakataki

[†] 25:13 Agripa = Herodes * 26:9 Waerontsi [†] 26:10 Itajorentsita-kaetani

Jesús pikoshekari. ¹⁶ ¡Pikatziye! Eenitatsi oeta noñaaha-yitemiri nimaeka, tema nokowatzii nomperateeyimini. Oztimatyee pikenkithateero okaatzi piñiiri nimaeka, eejatzi okaate nantakaemiri paata. ¹⁷ Aritaki piñaakiro nookakaa-wenteemi ikoshekimi pisheninka-paeni Judá-paeni, aritaki nookakaa-wenteemi eejatzi notyaantemira inampiki itsipa-jatzi atziri kaari pisheninkata. ¹⁸ Okimiwityaawo pokiryaa-kaayiteerimi. Aritapaaki ikinashi-waetaka otsirenikaakitzira, tema ranashi-yitee jempe okoñeetye. Aritapaaki ipinkatha-waetakiri Yakatan-taniri, tema Tajorentsi pinkathari-wenteerini. Aritaki nopeyakoteeri rantayi-witakawo kaari-perori, nashiyitee-yaari awentahae-nani. Tema rootaki nokashiya-kaakiriri.’”

Tee ipiyathata-nakyaa Pablo iñaakiro roñahae-takiriri

¹⁹ “Pinkathari Agripa, tee nopiyathanana noñaakiro roñahae-takinari Inkite-jatzi. ²⁰ Netanakawo nokenkithata-kaanakiri Ontyaamaerini-jatzi, Aapatziyaweni-jatzi, nomatanakiri ikaatzi nampiyitawori iipatsiteki Judá-paeni, eejatzi nokimitea-nakiri itsipa-jatzi ikaatzi kaari asheninkata, nokanta-yitziri: ‘Pipiya-shiteeri Tajorentsi, pantayiteero oñaahan-teeroni pipakahaero pantawitakawo kaari-perori.’ ²¹ Rootaki kantakaan-tzirori roteeya-kaantan-takinari nosheninka-paeni tajorentsi-pankoki, ikowawiteeyakani rowamayina. ²² Roo kanteencha ineshironkatakina Tajorentsi eekiro niyaata-kaatziiro nokenkithata-kotziri nimaeka. Nokenkithata-kaeri maawoeni, riiperori-paeni eejatzi kaari riipero-yitatsini. Tema tee noteka-paentziro okaatzi rojankina-yitakiri paerani Moisés eejatzi Kamantaniri-paeni jempe nokenkithata-piintaki. Tema rojaninkata-koyitakiro okaate awijayita-tsini, ikantayitaki: ²³ Oztimatyee ikami Jeepatzi-totaa-rewo, roo kanteencha aririka ikamawitakyaa riitaki etakaan-teeyaawoni rañahae. Rootaki ikenkithata-koetan-tyaanariri awijkotaantsi asheninka-paeni, ikenkithete-teeniri eejatzi itsipa-jatzi kaari asheninkata.”

Ikoyi Pablo ikemijanta-kaeri Agripa

²⁴ Ikanta ithonkakiro Pablo ikamanta-yitakiri, ari ikaemanaki Festo, ikantzi: “¡Pablo, pishinki-wentatyaal Okantakaemi poetziñarikotawo piñaanatziro jankina-rentsi-paeni.” ²⁵ Ikantzi Pablo: “Pinkathari. Tee noshinki-wenta, tema omaperotatyaa okaatzi nokanta-yitakiri. ²⁶ Riyota-kotziro pinkathari Agripa okaatzi nokaman-takimiri. Niyotzi naaka riyota-kotziro maawoeni, tema tee omanako-yityaa. ²⁷ Pinkathari Agripa, ¿tema pikemijantziro okaatzi rojankina-yitakiri Kamantaniri-paeni? Niyotzi naaka pikemijantziro.” ²⁸ Ikantzi Agripa: “¿Poshiya-kaatzima pikantakina eepichokiini aritaki pikemijanta-kaakina, noshian-teeyaariri ‘Jeepatzi-totaa-rewo-paeni?’” ²⁹ Ikantzi Pablo: “Okantawitaka eepichokiini-rika nokanta-kimiri, osheki-rika, okantashitzimaetya riitaki Tajorentsi kantakae-yaawoni poshiya-kotee-nawo nokantaka naaka, tee apatziro eeroka pinkathari, tema maawoeni pikaatzi pikemiyitakina nimaeka, okantawityaa eero roojotan-teetzimiro eeroka eshirotha.”

³⁰ Ari ikatziyanaka pinkathari Agripa eejatzi Berenice. Imatzita-nakawo pinkathari Festo, eejatzi maawoeni ikaatzi itsipatakari. ³¹ Jateeya-nakini inteeneni, ikenkitha-waeta-kotziro ikantakiriri Pablo. Ikanta-wakaeyani: “Eero romonkyaahezirimiri irika atziri, tema tekatsi rantani rowamaetan-tyaariri.” ³² Ikantanakiri Agripa pinkathari Festo: “Aritaki apakahaerimi irika atziri, eero ikowakimi rirori ramina-koteri awinkathari-perote.”[‡]

27

Rotyaantee-takiri Pablo otzinkamiki inampi wirakocha-paeni

¹ Ikanta ikowaeyakini rotyaanteri Pablo janta Italia-ki, itsipatee-takiri itsipa-paeni omonkyahaa-rewo, ari niyaatzi-tyaari eejatzi naaka. Rii aanakirini jewatziriri rowayiriite pinkathari-perori Augusto, iita Julio. ² Ikanta noteta-kota-nakari Adramitio-jatzi jatakina Asia-ki. Ari nokaata-nakiri Aristarco poñaachari Tesalónica-ki, nampitsi jeekatsiri Macedonia-ki. ³ Okanta okitejeta-manaki areetakina Shimaaki. Ari rariperota-paakari Julio irika Pablo, ishinetakiri rareeta-paentyaari raapatziyani-paeni ipantawa-kyaariri koewityee-motariri. ⁴ Ikanta nawijanakiro Shima, ari notonkiyotakawo antawo tampyaa, tee omatyaa namaata-kotane, rootaki nokina-kotan-tanakari othampishiki, iiteetziri Chipre. ⁵ Naathaki-ryaanakiro inkaari nokinanakiro Cilicia-ki eejatzi Panfilia-ki. Roojatzi nareetan-takari Mira-ki, nampitsi jeekatsiri janta Licia-ki. ⁶ Ari iñaapaaki reewarite owyiri-paeni otsipa notetan-tanee-yaari opoñaakawo Alejandria-ki iyaatero Italia-ki, ari rotetee-yanaani. ⁷ Osheki kitejeri namatsinka-kota namaata-kotzi. Osheki opomeentsitaka nareetan-takari Guido-ki. Eekiro otonkiyota-kota-tyaana tampyaa, rootaki nomontyaa-kotanta-nakari Salóm-ki, noshi-nampita-nakiro othampishi Creta. ⁸ Osheki opomeentsitaka namaata-kotzi, roojatzi nareetan-takari nampitsiki ikantee-tziro “Kameethawochaaki” jempe okaakitapae nampitsi Lasea.

⁹ Tema awijaki osheki kitejeri namaata-kotaki, kyaawon-tsipateeki, ari okowaenka-perotanaki namaata-kotzi. Rootaki ikaminaan-tawita-kariri Pablo irika jewari,^{*} ¹⁰ ikantzi: “Pikemijanta-wakina, kimitaka akowaenkata-kotatzii amaata-kotzira, aritaki apesyakiro amaatako-mentotsi, eejatzi owaahawontsi-paeni, aritaki akamahaan-tayitaki eejatzi.” ¹¹ Roo kanteencha tee ikemijantzi reewarite owayiri-paeni, apatziro ikemijantakiri ashitawori amaatako-mentotsi eejatzi antakotzirori. ¹² Teera okameethatayee ikyawon-tsita-kote jempe raatako-witaka, ikowaeyakini riyaatemi Fenice-ki jeekatsiri Creta-ki, eero oñaashirenkantari tampyaa kinayita-tsiri kirinka eejatzi katonko. Ari ikowaeyakini rowawijeero kyaawontsi.

[‡] 26:32 awinkathari-perote = César * 27:9 kyaawon-tsipateeki = ithonka-piintee-tziro itziwaeteeyani

Itampyaata-kotzi inkaareki

¹³ Roshia-kaatzi ari omatakya ramaata-kote, tema owakira etapaakawo otampyaatzi eepichikiini. Ari namaata-kotee-yanakini othapyaaki Creta. ¹⁴ Tekira ojamanitzi antawota-paaki tampyaa poñaaneen-chari kirinkanta, ookanta-paakawo amaatako-mentotsi.[†] ¹⁵ Otatsinka-kota-nakina. Tekatsi ikantaneero ramaatako-mento, onoshika-kota-nakina tampyaa. ¹⁶ Osheki nopomeentsitakawo pitotsi thatayiteen-chari amaatako-mento-tsiki. Nokina-kotanaki othampishi iiteetziri Clauda, tee otampyaa-perotzi janta. ¹⁷ Noteyitakiro amaatako-mento-tsiki okaatzi tzimatsiri pitotsiki. Tema thaawaeyakinani nayeanta-kotyaaowo impaneki jempe omerekyaatzi inkaari, tema roojoetakiro onampi-naki amaatako-mentotsi eero okotaanta. Ishineta-nakiro otatsinka-kotena tampyaa.[‡] ¹⁸ Okanta okitejeta-manaki, eekiro oshintsitatzii otampyaatzii, retanakawo rowiinka-kaantanaki owaahawotsi. ¹⁹ Okanta otsipa kitejeri, rowiinka-yitanakiro okaatzi rashita-kaetawori amaatako-mentotsi. ²⁰ Osheki kitejeri awijeen-tsiri tee noñaayiteeri ooryaa eejatzii ompokiro. Antawo notampyaata-kote tee niyotee-yanitzi aririka nawijako-yitee.

²¹ Tema awijaki osheki kitejeri tee nowaeyaa, ikantane Pablo: "Pikemijanta-wakina, ari okameethawita pikemijanta-kinami chapikni roojatzi ajeekakimi Creta-ki. Eero añaayitziromi okaatzi awijimo-yitakaeri. ²² Roo kanteencha eero pikantashiryaashita nimaeka, tema eero pikamaahan-tawaetzi apaani, okantaw-itakyaa opeyaa iroka amaatako-mentotsi. ²³ Tema roñaahakina tsireniri apaani Ronampiri Tajorentsi, rotyaantani Ashitanari omperatanari. ²⁴ Ikantakina: 'Pablo, eero pithaawantawo piñaakiri, otzimatyee pareetyaa iñeemi iwinkathari-perote Roma-jatzi. Aritaki ineshironkatakimi Tajorentsi, aritaki powawijaa-koyitakiri pikaatakiri jaka amaatako-mento-tsiki.'[§] ²⁵ Ari ikantakinari. Pithaamentee-yaani, tema nawentaa-shiretari naaka Tajorentsi, niyotzi aritaki omatakyya okaatzi ikamanta-kinari Ronampiri Tajorentsi. ²⁶ Roo kanteencha otzimatyee ompoja-kotyaa othampishi."

²⁷ Aritaki awijanaki 14 kitejeri, areetakina inkaariki omontetakari Adria otatsinkanta-kina tampyaa. Niyankii-tetaki tsireniri, ari ikaemae-yanakini antakotzirori amaatako-mentotsi roshia-kaatzi roo nareeteeyaa kepatsiki. ²⁸ Imonkaatee-yakironi jempe oweyari ojaanaatzi, iñaatziro tee ojaanaa-perotzi, ikanta rapiita-nakiro, iñaatzii merenyaata-paaki inkaar.^{*} ²⁹ Antawo nothaawae-yanakini nompoja-kotyaa, rowi-inkaki 4 ayeenteroni amaatako-mentotsi othowaki, amaneeya-nakani okitejetan-tyaari intsipaete. ³⁰ Roo kanteencha ikaatzi antakotzirori ikenkishiryaayakani ishiyi, rotetan-tanakyawomi pitotsi thatayiteen-chari, ramawenata-nakawo rowiinka-yironi ayeenteroni othowaki amaatako-mentotsi. ³¹ Roo kanteencha ikamantakiri Pablo irika jewari eejatzii rowayirite, ikantziri: "Aririka ishiyayitaki irika-paeni, eero pawijakotee eeroka-paeni." ³² Ari itota-kota-nakiro owayiri-paeni pitotsi, rowamaatakiro.

³³ Tema rooteentsi okitejetzi-mate, ikantantaki Pablo: "Aritaki awijaki 14 kitejeri royaawentyaa oeta awi-jatsini, tee powayiteeyaa. ³⁴ Okowa-perotatyaa nimaeka powayityaa pañaanta-yityaari, tema tekatsi apaani kamahaan-tatsini."[†] ³⁵ Ikanta iñonkakiro ikantaki Pablo, raanakiro ratanteetari, ramanakari Tajorentsi. Itzimpetowakiro, owanaka. ³⁶ Ari ikowaeyanakiri maawoeni, owaeyanakani eejatzii. ³⁷ Iroka nokaateeyini noteteeyani 276 atziri. ³⁸ Okanta nothonkakiro nowaeyakani, rowiinka-koyitakiro owanawontsi othomakaneentan-tyaari tenari.

Otsitsiyaki Amaatako-mentotsi

³⁹ Okanta okitejeta-manaki okompitzi-mota-paakari kepatsi antakotzirori amaatako-mentotsi, iñaapakiro impanekiite. Ari ikowanaki raata-koteeyini janta. ⁴⁰ Itotako-yitanakiro oojotantari ayeentzirori amaatako-mentotsi, rookanakiro, itzinaa-koyita-neero antawo maathantsi, raayita-neero iy-omaro ikomatan-tyaari okantya raata-kote impanekiiteki.[‡] ⁴¹ Roo kanteencha ayeenta-paaka othowaki amaatako-mentotsi omerenyaatzira inkaari, tee okantzi noshewata-kotanee. Tankanaki opataki ookanta-perota-paakawo otamakari inkaari. ⁴² Ari ikowawitanaka owayiri-paeni rowamaa-nakirimi omnykahaarewo-paeni, eero ishiyanta ramaayitanaki. ⁴³ Roo kanteencha reewari owayiri-paeni, ikowaki rirori rowawijaa-koteri Pablo, tee ishineritzi rowamaeteri, apatziro ikantanakiri: "Ikaatzi yotzirori ramaatzi, ramaate riyaaete kepatsiki. ⁴⁴ Riima kaari yoteroni ramaate, ipatakayityaa incha-kotaki ramaayite." Ari okanta naatantakari maawoeni kepatsiki, tekatsi awiji-motenani, awijako-yitaana maawoeni.

28

Ijeekaki Pablo othampishiki iiteetziri Malta

¹ Okanta nawijako-yitee maawoeni, ari niyoteeyini iroka othampishi oeta Malta. ² Raakameethata-wakina maawoeni nampitawori janta. Tema opariyatzi inkani, katsinkaetyaaki, roejaki paamari, ikaemae-yakinani. ³ Ari riyatanakani Pablo rayi tsitsi, roo ipiyawita-paaka rowapaero itsima, imitaa-shitakari maanki, ratsiakiri rakoki. ⁴ Ikanta iñaakiri nampitawori janta rowikan-tapaakari maanki, ikanta-wakae-yanakani: "Irika atziri owantzinkari irika, okantawitaka rawijako-witaka ipiinkimi, teemaeta ishineritzi rañee tajorentsi owanjankitaan-taniri." ⁵ Roo kanteencha rotekanakiri Pablo paamariki irika maanki. Tekatsi

[†] 27:14 tampyaa poñaaneen-chari kirinkanta = Euroclidón [‡] 27:17 impaneki jempe omerekyaatzi inkaari = Sirte [§] 27:24 iwinkathari-perote Roma-jatzi = César ^{*} 27:28 tee ojaanaa-perotzi = 20 ashempa-wakori = 36 metro; merekyaa-paaki = 15 ashempa-wakori = 27 metro [†] 27:34 tekatsi apaani kamahaan-tatsini = eero opeyahaan-tawaeta apaani ishintsi [‡] 27:40 itzinaa-koyita-neero antawo maathantsi = rootaki ookantari tampyaa ishiya-kotan-tyaari otetantawori amaatako-mentotsi

awiji-moterini. ⁶Ari royaawenteeyani raawakaeri roojatzi ikamanta-nakyaari. Ikanta ojamanitaki iñaatziiri tekatsi awiji-moterini, ikanteeyini: “Trika atziri, itajorentsitatzi rirori.”

⁷Eenitatsi jewari nampitawori othampishiki iita Publio. Otzimi-motziri okaakiini rowane. Raakameetha-yitakina maawoeni, raanakina inampiki. Mawa kitejeri nojeeki-mowaetakiri. ⁸Ari nokema-kotakiri ipaapate Publio ikatsinkaayi-waetatzii, ishiwaetayaa. Ikyaa-shita-nakiri Pablo. Ikanta ramana-kota-paakari, ipampitantakari eepichokiini rako, apathakirotonaa retsiyata-kotanee. ⁹Ikanta retsiyata-kota-kaakiri ipaapate Publio, pokayita-paaki maawoeni mantsiyari ikaatzi nampitawori janta othampishiki, retsiyata-kota-kaayitakiri. ¹⁰Ari ipashita-nakari osheki oeta-rikapaeni. Ikanta notetanaa niyaatan-teeyaari, ipayita-waana naayita-neeri.

Areetaka Pablo inampi-peroki wirakocha

¹¹Okanta nojeekaki mawa kashiri janta othampishiki, ari notetanaari otsipaki amaatako-mento-tsi rootaki owawijaa-kirori janta kyaawontsi. Opoñaawo iroka amaatako-mentotsi Alejandria-ki. Rowetsikae-takiro othowaki roshiya-kaawo tajorentsi-niro “Tsipantzi”.^{*} ¹²Ari nareete-yakani Siracusa-ki, mawa kitejeri nojeekanaki janta. ¹³Opoñaawo nawijanaki roojatzi nareetan-takari Regio-ki. Okanta okitejeta-manaki, okaminthakina otajonka-kotakina tanyaa kinatsiri katonko, roojatzi nareetan-takari Puteoli-ki otsipaki kitejeri. ¹⁴Eenitatsi kemijantzinkari-paeni janta, riitaki kantawa-kinari nojeeka-waetanaki. Rootaki nojeeki-mowaetan-tanakariri okaatzi 7 kitejeri. Ari nopoña-naari roojatzi nareetan-takari otzinkamiki nampitsi Roma.[†] ¹⁵Ikanta ikema-kotetee-yakinani kemijantzinkari-paeni nampitawori janta, itonkiyotawakina awotsiki iteetziro “Apio” jempe riyompariteeya-piintani. Okanta janta Mawapanoniki, ari royaawenta-kinari itsipa kemijantzinkari-paeni. Ikanta iñaayita-paakiri Pablo, ramanakari Tajorentsi, thaamenta-shireeyanaki. ¹⁶Ari nareeta-paaka Roma-ki. Ikanta reewari owayiri-paeni rowawijaa-paakiniri omonkyahaa-rewo-paeni itsipa jewari. Riima Pablo ikowaki ijeekawaeta-paaki jempe-rika ikoyiro rirori, apaani owayiri aminakowentziriri.

Ikenkithata-kaantzi Pablo inampiki wirakocha

¹⁷Okanta awijanaki mawa kitejeri nareeta-paaka, ipiyota-paakiri Pablo riiperori-paeni Judá-paeni nampitawori Roma-ki. Ikantakiri: “¡Nosheninka! Paeranitaki raakaan-tawaetakina asheninka-paeni Aapatziyaweniki, Opoñaawo rowawijaa-kinari reewariki wirakocha. Rootaki rantakiri, okantawitaka tekatsi nantzimo-wityaari, tee notheen-kawitawo okaatzi rameyitari paerani awaejatzii. ¹⁸Osheki rojampitawakiri reewaritee wirakocha janta, tee iñiiri nantani rowamae-tantenari, ikowawitaka rapakaa-kaanteenami. ¹⁹Roo kanteencha tee ikowaeya-nitzi asheninka-paeni Judá-paeni, rootaki nokowan-takari riita-kimi amina-kotenani iwinkathari-perote wirakocha, okantawitaka tekatsi asheninka niyakowente naaka.[‡] ²⁰Rootaki nopiyotan-tzimiri nokamantemi eeroka-paeni, piñaakina roojotan-teetanawo eshirotha okantakaan-tziro oyaako-tziri maawoeni aakapaeni Israel-jatzi-paeni.” ²¹Ari ikantee-yanakini rirori: “Tee noñii rojankinata-kotemi poñaayita-chari inampiiteki asheninka Judá-paeni. Tee nokemako-tzimi eejatzi rareeyita asheninka-paeni jara. ²²Apatziro nokema-kotziri kemijanta-waeta-shita-chari. Nokoyi nokemimi jempe pikanteeyini eeroka.”

²³Ari ikenkishiretee-yakani ipiyotaa otsipa kitejeri. Tema osheki atziri apiyowentee-yakarini Pablo jempe imaapiintzi. Ikenkithata-kinari jempe ikanta Tajorentsi ipinkathari-wentantee, roñaaha-yitakiri jempe rojankinata-kotee-yakirini Jesús, retanakawo rojankinariki Moisés roojatzi okaatzi rojankinayitakiri Kamantanari-paeni. Roetzinaarikotakawo okitejeetyaa-manaki roojatzi tsirenii-teeni. ²⁴Eenitatsi kemijanta-nakiriri Pablo, riima itsipa-paeni tee ikemijantzi. ²⁵Tee raapatziya-waka-yityaa, roojatzi ipiyayitan-tanakari. Roo kanteencha roweyaanta-waari Pablo ikantawaari: “Omaperotayaa ikantee-takiriri paerani awaejatzii. Tema Ishire tajorentsi ñaawaeta-kaakiriri Kamantan-tanirini Isaías, ikantaki:

²⁶Piyaate, pikamanteri atziri-paeni, pikanteri:
Pikemae-yawityaani, eero pikemathatee-yawakironi.
Paminee-yawityaani, eero piñahae-yironi.

²⁷Tema kijoshiree-yakini irika-paeni.

Matayempiteeyakini.

Mawityaakiteeyakini eejatzi.

Rootaki eero ikowichaataanta,

Eero ikemi,

Eero ikenkishiryaa,

Tee ikemijantee-yanitzi, eero nowawijaa-koteeri.

²⁸Piyotee-yakini eeroka-paeni, aritaki rowawijaa-koyiteeri Tajorentsi kaari asheninkata. Aritaki ikemijanta-yitee rirori-paeni.” ²⁹Ikanta ithonkakiro Pablo iroka ñaantsi, jateeya-nakini Judá-paeni, osheki iñaana-minthata-wakaanaka.

³⁰Ari ijeekapaeri Pablo okaatzi apite ojarentsi janta pankotsiki ipinatzi. Tema ari raakameethata-piintakiri ikaatzi areeyitariri. ³¹Ari ikenkithata-kaantzi-piintakiri jempe ikanta ipinkathari-wentantee

* 28:11 Tsipantzi = Cástor eejatzi Pólux † 28:14 kemijantzinkari-paeni = noyemijantzinkarite-paeni ‡ 28:19 iwinkathari-perote wirakocha = iwinkathari-perote Roma-jatzi = César

Tajorensi, ikenkithata-kota-kiniri eejatzi Awinkatharite Jesús, Jeepatzii-totaa-rewo. Tekatsi otzika-tzika-waeterini ikenkithata-kaantzira.

ROJANKINARI PABLO ROTYAANTZINIRI ROMA-JATZI

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo ojankinatzi-mirori iroka, romperatani naaka Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, riitaki kaema-shireta-kinari notyaantaa-rewote, riyoshiitakina nokamantan-teero Kameethari Naantsi jempe ikanta-kota Tajorentsi. ² Iroka Kameethari Naantsi rootaki ikashiya-kaantakiri paerani Tajorentsi, rootaki ikenkithata-kaakiriri Kamantan-taniri-paeni Jankina-rentsi-peroriki. ³ Tema iroka Kameethari Naantsi, ari ikenkithata-kotari Itomi Tajorentsi, Awinkatharite Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, roshiyapaakari eenchaa-niki itzimaki icharinitakari pinkatharini David. ⁴ Ikanta rañahae paerani, aripaete roñaahan-takari Itomi Tajorentsi, otzimi-motziri Itajorenka. ⁵ Ikaminthaaka Jeeptazii-totaa-rewo ineshironkatantaanari Tajorentsi. Riitaki iyoshiita-kinari notyaantaa-rewote, nokaman-tayiteeri itsipa-jatzi atziri kaari asheninkata, ikemijanta-yitee rirori-paeni. ⁶ Eejatzi eeroka-paeni, aritaki akaatzi ikaema-shiretee Jesús Jeeptazii-totaa-rewo.

⁷ Eeroka-paeni nojankinatzi pikaatzi pinampitawo Roma-ki. Retakotani Tajorentsi erokapaeni, ikaema-shire-yiteemi rashiyyitee-mi. Okantashitzimaetya ineshironkateemi Ashiteeri Tajorentsi, eejatzi ikimitemi Awinkatharite Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, rootaki piieekan-teeyaari kameetha.†

Ikoyi Pablo rareetyaari wirakocha-jatzi-paeni

⁸ Iroka netawakyaari nokante: Nopaasoonkitziri Tajorentsi, okantakaawo rantayiteeri Jesús Jeeptazii-totaa-rewo. Tema ithonka ikemakoe-takimi jempe-rika-paeni jempe pikantanaa pikemijanta-yitane. ⁹ Ari nokanta-piinta-naatyaa namanakotzimi. Riitaki Tajorentsi yotatsi noñaa-shintsii-wentari nantawae-teeniri nokenkithata-neero Kameethari Naantsi kamanta-kotziriri Itomi. ¹⁰ Aririka namaniri, nokowakotziri ikantakae-yaawo niyaate piieekaeyinira eeroka, roorika ikowakaenari naaka. ¹¹ Tema ayimatakina kaantemiri pikaateeyinira eeroka, piñaawaena-rika jempe nokanta nawentaa-shiretari Tajorentsi. Rootaki pithaamenta-kaantenari naaka, noñaakimi-rika eeroka-paeni jempe pikanta pawentaa-shireta-naari.

¹² Noyemijantzinkarite-paeni, nokoyi piyoteeyini osheki noshireta-piintakawo niyaate jempe piieekaeyini eeroka, nokoyi noñeemiri powapeya-yiteeyaa, nokimiyatzi itsipa-jatzi atziri. Roo kanteencha osheki otzika-tzikata-piinta-kinari. ¹³ Roo kanteencha otzimatyee niyaata-shiteeri yotaniri-paeni, eejatzi kaari yotawae-yitatsini, riiperori-paeni, eejatzi kaari riiperotatsini.‡ ¹⁴ Rootaki, nokowantari nokamantan-teero Kameethari Naantsi janta pinampi-yitawo eeroka-paeni Roma-jatzi.

Itajorenka Tajorentsi owawijaa-kotan-tatsi

¹⁵ Tema tee nokaani-wentziro naaka nokamantan-teero Kameethari Naantsi. Tema rootaki itajorenka Tajorentsi, kantacha owawijaa-shire-yiteeri ikaate kemijantaa-tsini. Retanakyaawo Judá-paeni ikemijante, ari rimpoeyita-paaki kaari Judá-paeni.§ ¹⁶ Tema iroka Kameethari Naantsi okamanta-kotziri Tajorentsi jempe ikanta itampatzika-shireta-kaeri ikaatzi awentaa-shireta-naariri Jesús. Tema rootaki rojankinata-koetakiri, kantatsiri:

Itampatzika-shireyitee awentaa-shiretachari, ashi rowaero rañaaayitee.

Kaari-pero-shireri irika atziri-paeni

¹⁷ Roo kanteencha eeniyatitsi atziri kaari tampatzika-shireta-tsini, theenka-waetatsiri, osheki rotzikatzika-yitziro kyaariperori eero riyotakoe-tantari Tajorentsi. Riitaki owatsimaa-pero-takiriri Tajorentsi jeekatsiri inkiteki. ¹⁸ Tema riyotako-witari rirori-paeni Tajorentsi. Riitaki Tajorentsi kantakaawori riyotako-witan-tariri. ¹⁹ Tema owakira rowetsikan-takawori Tajorentsi kepatzi, ari riyotemi atziri-paeni eenitatsi Tajorentsi iñaawitakawo rowetsikani-paeni. Ari ikenkishiretyaami eenitatsi Tajorentsi itajorenka, ashi royiro rañee rirori. Tekatsi otekironi iñaani nimaeka, ikantayite: “Tee niyotako-tziri.”

²⁰ Tema riyotako-witee-yarini Tajorentsi, teemaeta ipinkathata-piintziri, tee ramana-piintziri. Apatziro ikenkishiryaa-koyitawo kaariperota-tsiri, rootaki kaari ikenkithashiryaaanta kameetha. ²¹ Ikanta-witeeyani: “Yotzinkari naaka,” tema tekatsi riyomatsiteeyini. ²² Rootaki ipakaan-tanakawori ipinkatha-witari Naaperori Tajorentsi, kañaanitatsiri. Ari retanakawo ipinkatha-waetziro rowetsikani atziri, oshiyakaa-wontsi, tsimeri, ipireetari, eejatzi ikaatzi jeekayitatsiri kepatziki.

²³ Rootaki raminaminthatashi-tan-tariri Tajorentsi iñaawenawaetawo rantayitero kaari-perori. Rootaki rantanta-piin-tawori okaatzi ipashiwentakaeyarimi. ²⁴ Ipakaa-shiwaeta-nakawo ikemijantziro iñaani Tajorentsi kyaariperota-tsiri, apatziro ikemijanta-yitanakiro theeyaantsi. Ipinkatha-waeta-nakiro rowetsikaetani. Teemaeta ipinkathata-neeri Tajorentsi wetsika-yitakirori maawoeni tzimayita-tsiri, apinkathata-piintziri aakapaeni. ¡Omaperotatyawé!

²⁵ Rootaki raminaminthatashitan-tariri Tajorentsi rantero iñaamata-shiwaetari. Tema rantayita-nakiro okaatzi ipashiwentakaeyarimi. Tzimanaki tsinani-paeni paankinata-wakaa-waeta-chari. ²⁶ Ari ikimi-yitanakari shirampari-paeni, eenitatsi paankinata-wakaa-chari, rootaki ikowayitziro ipaankinata-wakaa-waetyaa ishiramparin-kakiini, ranta-shitakawo ipashiwentakaeyarimi. Apaniroeni rowajankitaa-waeta okantakaan-tziro rantakiro kaariperotatsiri.

* 1:5 Waerontsi † 1:7 Itajorentsita-kaetani ‡ 1:14 yotaniri = griego § 1:16 kaari Judá-paeni = griego

²⁸ Rootaki raminaminthatashitani-tariri Tajorentsi ikaatzi kowashiwaetawori rantayitero kaari-perori, ranta-yitakiro kaari kameethata-tsini. Tee ikenkishiryaa-piinteeeri Tajorentsi. ²⁹ Rootaki ranta-piintanaki kaari tampatzika-shireta-tsini, imayempi-waetzi, ipaankinata-wakaa-waeta, iñaama-pero-tari koriki, rantayitziro kaari kamethayitatsiri, iñaawenata-kotantawaeta, rompojantayitzi, ikosheka-wakaa-waeta, ramatawatan-tawaetzi, ininatantawaetzi, ³⁰ ikiji-matan-tawaetzi, itheeya-kota-wakaa-waeta, ikijaneenta-waetziro Tajorentsi, inina-wootan-tawaetzi, rajahawenta-waeta, ikantakaa-pero-waeta, riyotashiwaeyitawo kaariperota-tsiri, ipiyatha-waetari ashitariri, ³¹ imajontzi-shireta-waetzi, tee imonkaa-waenitzi, tee inethaan-taniyitzi, tee rariperotan-tayitzi, tee ineshironkatan-tayitzi. ³² Riyowitee-yawoni okaatzi ikantakaan-takiri Tajorentsi, ikantaki: “Ikaatzi antayiteroni kaari-perori, aritaki ikamayitee.” Roo kanteencha, eekiro riyoota-kaatziro ranta-perota-nakiro, ikowa-kaayitari itsipa-paeni imayitero.

2

Tampatzikari irika Tajorentsi aririka riyakowentante

¹ Kimitaka pikanta-shireteeyini: “Otzimatyee rowajankiteeteri antayitziro kaari-perori.” Ero pikanta-shireta-waetzi. Tema aririka piyako-wenta-waeteri itsipa atziri, apaniroeni piyako-wenta-waetaka eeroka. ¿Tema panta-piintziro eeroka kaari-perori? ² Tema ayoteeyini tampatzika-shireri Tajorentsi aririka riyakowentante rirori. Riitaki owajankitaa-yitziro ikaatzi antayitziro kaari-perori. ³ Pikanta-piinteeeyini eeroka-paeni, “Otzimatyee rowajankiteeteri ikaatzi antziro kaari-perori.” ¿Poshiya-kaatzi ero rowajankitahaemi eeroka Tajorentsi? ⁴ ¿Tema pikoyiri Tajorentsi neshironka-perotzimiri, oyaakotzimiri, amatsin-kawentzimiri? ¿Tema piyotzi rootaki ramatsinka-wentan-tzimiri ipakakaante-mirori pantayitziro kaari-perori? ⁵ Roo kanteencha eekiro-rika pipiyathata-tyeeyaari, eerorika pikoyi pipakahaero pantayitziro kaari-perori, aritaki patsipete-yaawo iyatsimanka Tajorentsi. Tema paata aririka iñeeteero iyatsimanka Tajorentsi, raminako-yiteero-rika maawoeni, tampatzikari ikantya rowajankitaan-tayitee. ⁶ Tema okimiwitakawo ipinayiteerimi Tajorentsi okaatzi rantayitakiri. ⁷ Riitaki Tajorentsi añaakaa-yiteerini ikaatzi oetziñaarikotanakawori rantayitziro kameethari, rootaki iñaashiretakiro rowaneenkawo, iñaashiretakiro ipinkathee-teeri, iñaashiretakiro ashi rowaero rañaayitee. ⁸ Roo kanteencha ari ikatsimatee Tajorentsi rowajankitahaeri ikaatzi oetziñaarikota-piinta-kawori iñaamata-shiwaetari, ikaatzi piyathawaeta-kariri, kaari kowaeroni kyaariperori. ⁹ Ikemaatsi-waeteeyaa, rowashire-yiteeyaa maawoeni oetziñaarikotapiintawori rantayitziro kaari-perori. Riitaki etanakyawoni iñeero nosheninka-paeni Judá-paeni, ompoña rimpoeta-paaki kaari Judá-paeni.* ¹⁰ Riima oetziñaarikota-piinta-kawori rantayitziro kameethari, rowaneenka-yiteeyaa rirori, ipinkathee-teeri, kameetha ijeekayitee. Riitaki etanakyawoni iñeero nosheninka-paeni Judá-paeni, impoña rimpoeyita-paaki kaari Judá-paeni. ¹¹ Tema tekatsi atziri ramaakite Tajorentsi.

¹² Maawoeni kaari kemakoteroni Ikantakaan-teetani, aritaki opeyakaa-shitee-yaari iyaari-peronka, tema ero raminakoe-teeri imonkaatakiro-rika Ikantakaan-teetani. Riima ikaatzi kemakowita-kawori, aritaki raminakoe-teeri imonkaatakiro-rika. ¹³ Tema kaari tampatzika-shiretzi-moterini Tajorentsi ikaatzi kemakowita-kawori Ikantakaan-teetani, riitaki tampatzika-shiretzi-mota-kiriri ikaatzi monkaayita-kiriri. ¹⁴ Tema irika-paeni kaari nosheninkata, kaari kemakowityawoni Ikantakaan-teetani, kaari iñawityawoni jempe ojaninata, roo kanteencha imonkaa-waeta-shitakawo. Oshiyawaetakawo otzimiyeeimi otsipa ikantakaan-teetani rashityaarimi rirori-paeni. ¹⁵ Okimiwaetakawo iroka Ikantakaan-teetani ojaninashiretan-takyaarimi, tema riyotzi oeta ranteri. Aririka imonkaateero, ikimoshireyitee. Eerorika imonkaatziro, oshiyawaetakawo apaniroeni riyakowenta-waetyaa, tema riyotzi rantakiro kaari-perori. ¹⁶ Rootaki ranteeteri paata aririka ikanteeri Tajorentsi irika Jesús Jeepatzi-totaa-rewo: “Pamina-koteerini okaatzi rantakiri romanakashitakari atziri-paeni.” Rootaki nokenkithata-kota-piintakiri nokamantan-tziro Kameethari Naantsi.

Judá-paeni eejatzi Ikantakaan-teetani

¹⁷ Pikemi nokantemi nosheninka Judá-paeni. Kimitaka pikantee-yakini eeroka: “Niyota-kotziro Ikantakaan-teetani. Niyotziro Tajorentsi. ¹⁸ Niyotziro okaatzi ikoyiri. Niyotziro tampatzikata-tsiri, tema riyotahae-takinawo ikantakaan-teetani. ¹⁹ Aritaki nomatakiro niyoteeri kaari yoteroni, kimitakariri imawityaakita-tyeemi, nokimita-kaantawo nokoneeta-kota-tyeerimi jeekayitzi otsireni-kaakitzi. ²⁰ Aritaki niyotaa-yiteeri majontzi-shireri. Kantacha niyoteeri kaari yowaeta-tsini, oshiyawaetariri eenchaa-niki. Tema otzimi-motana naaka Ikantakaan-teetani. Rootaki yotani-perota-kaanta-tsiri.” ²¹ Aririkami pimatero piyotaa-yiteeri itsipa-jatzi, ¿Piyomatsitakima eeroka? Tema pikanta-piintzi eeroka: “Eero pikoshitzi.” ¿Tema pikoshi-nitzi eeroka? ²² Pikanta-piintaki: “Eero pimayempitzi.” ¿Tema pimayempitzi eeroka? Pikanta-piintzi: “Eero pipinkathatziro oshiyakaa-wontsi.” ¿Tema pikoshita-piintziro eeroka rashita-kaetariri tajorentsi-niro? ²³ Pajaha-waetaka eeroka piyota-kotziro Ikantakaan-teetani. ¿Tema pipiyathatawero eeroka? Pitheenakiri Tajorentsi. ²⁴ Iroka rojaninetee-takiri, kantatsiri: Eeroka-paeni kantaakan-takirori itheenka-tajorentsitan-takari itsipa-jatzi atziri ikijima-waeta-shitakari Tajorentsi.†

* 2:9 kaari Judá-paeni = griego † 2:24 Waerontsi

²⁵ Ikaatzi monkaatzirori Ikantakaan-teetani, kameetha-witacha itomeshitaa-nitaka, tema rootaki oshiyakaa-wentzirori rashiyitari Tajorensi. Roo kanteencha terika imonkaa-yirodzi maawoeni Ikantakaan-teetani, aminaashi-waetaka itomeshitaa-nita. ²⁶ Riima itsipa-jatzi kaari asheninkata, kaari totameshitaa-nita-chani, aririka imonkaata-shita-kyaawo Ikantakaan-teetani, riitaki oshiya-perotee-yaariri totameshitaa-niri, tema rashi-perota-tyaari Tajorensi. ²⁷ Irika-paeni kaari totameshitaa-nita-chani monkaa-tashitakawori Ikantakaan-teetani, riitaki amina-koteemini paata kyaaryoo-rika pimonkaatziro okaatzi piyotakotziri, pipiyathakawo-rika, riitaki owajankitaa-kaanteemini, okantawitakyaa pitotameshitaa-niwitakyaa eeroka-paeni. ²⁸ Jempe akantayita koñaatziro awathaki, tee roo iitantee-teeri “Judá-paeni.” Ari okimitari atomintha-waeta-shita-piintaka awathaki, tee roo aetanta-yitari “totameshitaa-rewo.” ²⁹ Tema opoñaantari ikanteetee Judá-paeni jempe akanta-shire-yitanaaha. Ari okimi-tzitari atomeshitaa-niyitaka, rootaki kantakaan-tzirori ashiretakari. Tee roo amonkaatan-tyaawori jankinata-chari, ithaamentan-teeri asheninka-paeni, tema rootaki kowaperota-chari ithaamenta-wentee rirori Tajorensi.

3

¹ Kimitaka pikantaki eeroka-paeni: “¿Teema kamethatzi aakapaeni Judá-paeni? ¿litakama atomeshitaa-nitantari?” ² Nokantzi naaka: Osheki akameethatzi aakapaeni. Iroka etanakawori, riitaki awaejatzitani retakari iñaanatakiri Tajorensi. ³ Tema eenitatsi awaejatzitani tee roejokiro-yityaari Tajorensi, ¿Rooma ipakaan-tyaawori Tajorensi roejokiro-yitanta? ⁴ Tee ari okantya. Tema okantawitaka ithheeya-niwitaka maawoeni atziri, tee ithheeya-nityaa Tajorensi rirori. Ari okantzi rojankinee-takiri, kantatsiri:

Ari pikantayaa eeroka, tampatzikari piñaani,

Eerokami raminakoe-teemi, ari pawijan-takimi.

⁵ Tema antapiinta-yitziro kaari-perotantsi, roñaahan-tziro itampatzika-shiretzi Tajorensi. Kimiwaetaka aritaki akantakimi: “Rootaki noyaaripero-shirenka oñaahan-tzirori osheki ikameetha-perotaki Tajorensi, ¿litakama rowajankitaa-wentan-tenawori okaatzi oñaahan-tzirori ikameetha-perotzi rirori? Kaarira tampatzika-shireri.” (Ari okanta akenkishiryaa-waetari aakapaeni atzirin-kakiini.) ⁶ Tee ari okantyaari. Kaarimi tampatzika-shireri Tajorensi, eero ramina-koteerini jaawiki-jatzi-paeni, rowajankitaa-yiteeri.

⁷ Kimitaka akantemi eejatzi: “¿litakama rowajankitaa-tyaanari Tajorensi notheeyaka, tema notheeya-piintaka rootaki ipinkatheetan-tariri Tajorensi tee ithheeya-nita rirori?” ⁸ Kimitaka akantemi eejatzi: “jame akaariperote! tema rootaki oñaahan-teroni kameethari.” (Roojatzi riyakowentee-takinari naaka nokenkithatakiri Kimitakawori iroka, omaperotayaa.) Roo kanteencha rootaki kameethatatsiri rowajankiteeri ikaatzi naawaetzirori iroka.

Tekatsi tampatzika-shireri

⁹ ¿Rooma kanta-koteenchari jaka, Judá-paeni aakapaeni tee akametha-perotzi, eero omata rawijayiteri itsipa-jatzi? Aritaki okantari, tema nokantzi-takari maawoeni akaatee-yakini, kimiwaetaka opeyakaa-shiwaeta-kaemi ayaariperonka, okantawitaka Judá-paeni aakapaeni eejatzi itsipa-jatzi atziri akapaeni.

¹⁰ Aritaki ojankinata-kotaka, kantatsiri:

Tekatsi tampatzika-shireri, tee itzimaa-needzi apaani.

¹¹ Tee itzimi kematha-tantaniri.

Tekatsi kowaatsini riyoteeri Tajorensi.

¹² Ithonka ipiya-shiretee-yakani, tekatsi kameethatatsini.

Tekatsi mateeroni ikameetha-shiretee.

Tee itzimaa-needzi apaani.

¹³ Kaariperori iñaawetzi, oshiyawaetakawo ikentsi roomi omoo jempe ikitatee-tziri kaminkari.

Ametaka inenekni ithheeya,

Kepiya-waantetaki kimitaka maanki.

¹⁴ Tema ikijima-waetanta-piintaki, ininatan-tayitzi.

¹⁵ Ramentakakaawo iitzi riyayitzi rowamaante, ikoyi rapaatakantero iraanisi.

¹⁶ Ipampitha-wokita-piintziro ikineetzi ithonkan-teetzi, ikoyi ikemaatsita-kaanta-waetyaa.

¹⁷ Tee ipampitha-wokitziro jatachari ijeekaetzira kameetha.

¹⁸ Tee ipinkathaa-kiteeri Tajorensi.

¹⁹ Iyotzi ari riyakowenteeri Tajorensi ikaatzi pankinawenta-waeta-kawori Ikantakaan-teetani. Eero omata rotekaero iñaani ikante: “Tee namaaki-waetziro.” Tema imaeriyitee maawoeni jaawiki-jatzi-paeni. ²⁰ Tema tekatsi materoni imonkaatero Ikantakaan-teetani, rootaki ikantan-tyaariri Tajorensi: “Tampatzika-shireri naaka.” Tema aririka ayotako-perota-neero Ikantakaan-teetani, ari ayoperotziri osheki akaaripero-taki.

Tajorensi tampatzika-shireteeri, aririka awentaa-shireta-neeeyari

²¹ Roo kanteencha owakira roñaahero nimaeka Tajorensi atampatzika-shiretan-teeyaari. Tee okim-itawo paerani, apankinawenta-shiwaetakawo Ikantakaan-teetani atampatzika-shiretan-teeyaari. Rootaki rojankinata-kotakiri Kamantan-taniri-paeni, roojatzi rojankinata-koetakiri Ikantakaan-teetani. ²² Riitaki Tajorensi tampatzika-shireteeni, aririka awentaa-shireta-neeeyari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, akemijanta-neeri rirori. Tee anashiyita, eejatzi oshiyari itsipa-paeni. ²³ Tema maawoeni akaaripero-shiretaksi.

Rootaki eero okantanta añaayiteero rowaneenkawo Tajorentsi. ²⁴ Roo kanteencha itampatzika-shire-yitee Tajorentsi, ineshironka-perotee rirori rotyaanteeri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús ipina-wenta-yitee aaka-paeni. ²⁵ Rootaki rotyaantan-takariri Tajorentsi rapatawente riraa Jeepatzii-totaa-rewo rowamahae-takiri, roetsimaryaan-teeyaariri Tajorentsi aririka awentaa-shiretee-yaari Jeepatzii-totaa-rewo. Roo imatanta-kawori Tajorentsi iñaantee-tyaariri ashi royoiro itampatzika-shiretzi rirori. Tema paerani osheki ramawewitakawo Tajorentsi iyaari-peronka atziri-paeni, tema osheki ramawetapiintakiro. ²⁶ Rooma nimaeka, roñaaha-yitee riitaki kameetha-shireri. Tema tampatzika-shireri rirori, itampatzika-shireta-kaeri ikaatzi awentaa-shireta-naariri Jesús.

²⁷ ¿Eenitatsima nimaeka ajahawenteeyaa? Tekatsi. ¿Iitakama? ¿Rooma kantakaan-tziro tee itzimi iita monkaateeroni Ikantakaan-teetani? Tee, tema roo kantakaan-tzirori awentaa-shiretani. ²⁸ Eero omata raja-hawentya tampatzika-shireri, tema tee rotsinampaero ipankina-wenta-wawitakawo Ikantakaan-teetani. Apatziro imateetziro rawentaa-shireteetari Jeepatzii-totaa-rewo. ²⁹ ¿Apatziroma aakapaeni Judá-paeni rantzimo-yiteero Tajorentsi? Tee. Ari akaateeri kaari asheninkayita, rantzimo-yiteero maawoeni. ³⁰ Tema apaani ikanta Tajorentsi. Jempe ikantakaa-yitee aakapaeni itampatzika-shiree-yitee, ari ikmita-yiteeri eejatzi kaari totameshitaa-rewota-chani. ³¹ ¿Nomanintatziroma naaka Ikantakaan-teetani nokenkithata-kotakiro awentaa-shiren-kantsi? ¿Tee ari okantyaal? Tema nokantatzi: “Roopero iroka Ikantakaan-teetani.”

4

Roshiya-kaawentantzi Abraham

¹ Jame akenkishiryaa-koteri awaejatziteni Abraham. ¿Jempema ikantee-takirika rirori itampatzika-shiretan-taari? ² Roomi ipankina-takyaami Abraham tampatzika-shireta-kaerinimi, aritaki rajahaawenta-waeta-kyaaami rirori. Eero rajahaawentaarimi Tajorentsi. ³ Iroka ikantee-tziri Jankina-rentsi-peroriki:

Tema rawentaakari Abraham irika Tajorentsi, rootaki ikimita-kaantaariri itampatzika-shiretani.

⁴ Jame oshiyakaa-wenta-wakiro: Aririka rantawaete apaani atziri, ipineetziri. Tee ineshironkata-shitee-tari, ipineeta-tziiri rantawaero. ⁵ Riima kaari antakaa-tsinini, aririka iñeero ipinata-shitee-tyaari, ineshironkae-tatziiri irika. Ari ikantari atziri-paeni ikaatzi theenka-tajorentsi-waeta-tsiri paerani, rawentaa-shiretaari Tajorentsi, aritaki iñeero itampatzika-shireteeri. Aritaki ineshironkateeri rawentaa-shireta-naari, tee roetzinaarikowaetashityaawo. ⁶ Roojatzi ikenkithata-kotakiri pinkatharini David ikimo-shireta-kaayiteeri Tajorentsi itampatzika-shireta-kaani, kaari iñaashintsi-waewentyaawoni, ikantaki:

⁷ Ikimoshireteeyini atziri ipeyakoe-teeri rantawitakawo kaari-perori,

Okimiwitaawo romanakoe-tatyee-nirimi iyaari-peronka.

⁸ Ikimoshireteeyini atziri, kaari riyakowentzi Tajorentsi iyaari-peronka.

⁹ Riitaki ikaate kimoshireta-tsinini, ¿Apatziroma aakapaeni akaatzi iiteete “totameshitaa-rewo?” Kimitaka tee, ari roshiyayitee eejatzi kaari totameshitaa-chani. Pikenkishiretero akantakiri:

Rawentaanaka Abraham, rootaki ikimita-kaantee-taariri itampatzika-shireta-kaani.

¹⁰ ¿Jempe-paetema ikimita-kaantaari Tajorentsi awaejatziteni Abraham itampatzika-shiretani? ¿Ari-paetema imatakiro itomeshitaa-nitaka? ¿Teera! Tema roo rimpoeteri itomeshitaa-nityaa. ¹¹ Tema aririka opiro-mashitane itomeshitaa-nitakaha rootaki riyotee-tantari rawentaa-naari Tajorentsi. Riima Abraham retzitakawo rawentaakari rirori Tajorentsi, itampatzika-shiretzi-takari tekiraha itomeshitaa-nityaa. Ari ikantakari Abraham retanta-kawori itampatzika-shireta-kaetziri. Rootaki ikimita-kaantee-takariri riitakimi charinin-teeyaa-ririni maawoeni tampatzika-shireri-paeni, tee okowa-peroteeyaa itomeshitaa-niteetyaa. ¹² Omaperowitayaa iiteete aakapaeni “totameshitaa-niri” aakataki icharini-perotani Abraham, tema ari akaatziri atomeshitaa-nita. Roo kanteencha tee roo oshiyaa-teeyaariri ikanta rirori itomeshitaa-nita, tema roo akimitan-taariri awentaa-shireta-naari Tajorentsi, ikimitakiro rirori Abraham, retakawo rawentaa-shiretari tekiraha itomeshitaa-nityaata.

Awentaa-shirenka añaantee-yaawori ikashiya-kaeta-kaeri

¹³ Tema ikashiya-kaetzi-takari paerani Tajorentsi awaejatziteni Abraham eejatzi ikaate icharinin-teeyaaari rashitee-yaawo maawoeni kepatsi, ikashiya-kaetzi-takari tekiraha ojankinatyaata Ikantakaan-teetani. Apatziro rawentaa-shiretanaka Abraham. ¹⁴ Tema ikaatzi iñaayiteeroni ikashiya-kaani Tajorentsi, kaari irika-paeni pankinawenta-shiwaetawori Ikantakaan-teetani. Arimi okantyaami, aminaashi-waetyaami awentaa-shiretari Tajorentsi, eero okameethatzimi ikashiya-kaakaeri. ¹⁵ Ikaatzi pankinawenta-waetawori Ikantakaan-teetani, apatziro iñeero rowatsimaeri Tajorentsi teera rotsinampaashityaawo. Tema eero otmakimi Ikantakaan-teetani, eero otmizimi ranteetani.

¹⁶ Riitaki iñaayiteeroni ikashiya-kaani Tajorentsi ikaatzi awentaa-naariri ineshironka-perotantzi Tajorentsi. Ari iñaayiteero ikaate icharinin-teeyaaari, teera apatziro añaayiteero aakapaeni Judá-paeni, ipae-takiri Ikantakaan-teetani, tema maawoeni ikaate awentaa-shiretee-yaarini Tajorentsi, kimita-kotaariri Abraham. Oshiyawaetaawo icharini-yiteemi Abraham maawoeni aakapaeni. ¹⁷ Rootaki rojankinatan-teeta-kawori, ikanteetaki:

Aritaki noshekyahaemiri picharinin-teeyaaari, iinashi-yitee-yaawo ipiyoteeyaa ikaate isheninkata-wakahae-yaani.

Rootaki ikashiya-kaani Tajorentsi. Rootaki rawentaa-shiretan-takariri Abraham. Omaperotayaa imonkaateero Tajorentsi, kantacha rirori rañaakaa-yiteeri kamayita-tsiri, tema riitaki wetsika-yitakirori kaari

tzimayi-witachani paerani. ¹⁸Iroka ikantakiriri awaejatzitani Abraham: “Inashi-yitee-yaawo picharinin-teeyaari, ipiyoteeyaa ikaate isheninkata-wakaha-yaani.” Ikantzi-takari eejatzi: “Tema ari ikanteeyaa roshekitee rirori.” Rootaki ikemijantan-tanakari Abraham, okantawitaka osheki opomeentsitzi-motakari ikemijantan-tyaari. ¹⁹Roetziñaarikota-piintakawo rawentaa-shireta. Ashi royiroyo ikenkishiryaa-kotawo, ikantzi: “Jempema okantyaaka? Tema kaatiki naaka 100 nojarentsiti, rooteentsi nokami. Tee otzimanitzi eentsite noena Sara.” ²⁰Ari okantawitaka ikenkishiryaa-waeta, tee ikijo-shire-wentziro ikashiya-kaakiriri Tajorentsi, tee okantashiryawaetzi rawentaa-shiretari. Eekiro imaperota-nakitziro rawentaa-shiretari, ari ikanta-piinta-nakitziro ithaamenta. ²¹Riyoperotzi Abraham ari imatakiro Tajorentsi okaatzi ikashiya-kaakiriri. ²²Rootaki ikimita-kaantaari itampatzika-shiretani. ²³Rootaki rojankinata-kaantan-takawori Tajorentsi jempe okanta-kota. Tee rojankinata-kaanta-shityaawo apinkathatan-tyaari Abraham. ²⁴Roo rojankinata-kaantan-takawori ayotantee-yaari ikimita-kaantee itampatzika-shiretani aakapaeni, aririka awentaa-shireta-neeyaari owañahaeriri Awinkatharite Jesús Jeeptzii-totaa-rewo ikamawitakaha. ²⁵Tema riitaki kamawenta-yiteeri aakapaeni, okantakaan-tziro akaaripero-waetaki. Riijatzi añahaatsi itampatzika-shireta-kaanteeri.

5

Opoñaantari itampatzika-shireta-kaatee

¹Iroka okantaka. Rootaki awentaa-shirenka tampatzika-shireta-kaayiteeri. Rootaki ariperotan-taariri Tajorentsi. Riitaki Jesús Jeeptzii-totaa-rewo matakaa-yiteerori iroka. ²Tema awentaa-shireta-ri Jesús Jeeptzii-totaa-rewo, riyotakaa-yiteero ineshironkatani Tajorentsi. Akimoshireyitee añayiteero paata rowaneenkawo Tajorentsi. ³Tee apatziro akimo-shire-wentee okaatzi añayiteeri paata, tema akimo-shire-wentzi-teeyaawo awijimo-yiteeri nimaeka. Tema ayoteeyini aririka añayiteero akemaatsi-waetyaa, rootaki oetziñaarikotan-tyaari. ⁴Aririka oetziñaarikota-piintyaa, aritaki aawyya-shireteeya. Aririka aawyya-shireteeya, aritaki awentaa-perota-neeyaari oyaako-tanewo. ⁵Eero raminaakaa-shitee oyaako-tanewo. Tema añakiro retako-perotakae Tajorentsi, rotyaanta-kaeri Ishire okimiwitakawo ijako-peroetateyee-nirimi.

⁶Okanta ikowa-naki Tajorentsi, aripaete ikama-wenta-yitee Jeeptzii-totaa-rewo, okantawitaka atheenka-tajorentsi-wawitaka, tee aawyyaawaeta-nitzi. ⁷Tekatsi matapiinteeroni ikamawenteri itsipa atziri. Tema tzima-witacha kamawenteroni atziri kameetha-shireri. ⁸Roo kanteencha okantawitaka akaaripero-shire-witaka aakapaeni, ikamawentakae Jeeptzii-totaa-rewo. Osheki retako-perotakae Tajorentsi, rotyaantakiri Jeeptzii-totaa-rewo ikamawentee. ⁹Rotyaantakiri Jeeptzii-totaa-rewo rapatawentee riraa itampatzika-shireta-kaanteeri. Ari imatakiro enirowa akaaripero-shire-witeeyani, ¿Kantachama nimaeka athaawan-tyaari ithonkae itampatzika-shire-yiteera? ¹⁰Tema paerani enirowa akija-neenta-witari Tajorentsi, rotyaanta-kaeri Itomi ikama-wenta-yitee, ari okanta ariperotan-taariri. Ari okanta ayoperotan-taari aritaki awijako-shire-yitee, tema rañawentee Jeeptzii-totaa-rewo. ¹¹Ari okantakari, ikimo-shiretakaa-pero-yitee Tajorentsi, tema riitaki Awinkatharite Jesús Jeeptzii-totaa-rewo ariperota-kahaeriri.

Adán eejatzi Jeeptzii-totaa-rewo

¹²Paerani apaani ikanta atziri etakaan-tanakawori ikaariperotaki. Roo owajankitahaantsi iñaakiri, ikaamani-yitee. Roojatzi antetaneen-chari maawoeni icharinita-naari, ikaaripero-yitanaki maawoeni jaawiki-jatzi-paeni, ikaamani-yitanaki. ¹³Rootaki awijeen-tsiri tekira-ha rojankineetero Ikantakaan-teetani. Tema irika-paeni añayiteen-tsiri paerani tekira-ha rojankineetero Ikantakaan-teetani, inashiteeyaa riyakowentee-teeri. Riima irika-paeni impoeyita-tsiri itzimayitee ikaatzi piyathata-kawori Ikantakaan-teetani inashiyiteeyaa eejatzi riyakowentee-teeri. ¹⁴Ikanta ikamae paerani Adán, ikamitaka eejatzi ikaatzi icharini-yitanaari rirori okantawitaka inashiyitaka iyaari-peronka. Rootaki jatakota-neentsiri roojatzi itziman-takari paerani Moisés. Riitaki Adán oshiyakaa-wenta-kariri itsipa atziri pokaentsiri. ¹⁵Riitaki Jesús Jeeptzii-totaa-rewo irika. Iroka okanta roshiya-kaawentee-takiri: Tema atziri rirori Adán, ikaaripero-waetaki, riitaki kantakaan-takirori ikamatayi-takari osheki atziri. Ari ikimi-tzitakari Jesús Jeeptzii-totaa-rewo, atziriira rirori, ikamawentantaki, rootaki rañaa-shiretan-taari osheki itsipa atziri, ikantakaawo Tajorentsi ineshironkatantzi. ¹⁶Roo kanteencha rinashitakawo Tajorentsi ineshironkatantaki rirori, tee roshiya-kotyari etakaan-tanakawori ikaariperotaki. Tema iyaari-peronka apaani atziri, rootaki kantakaan-takirori rowajankitaan-teetaari osheki atziri. Rooma ineshironka Tajorentsi rootaki kantakaan-takirori itampatzika-shiretan-taariri osheki antzirori kaaripero-tatsiri. ¹⁷Ikanta ikaaripero-taki paerani apaani atziri, irika Adán, okimiwita-nakawo “Kaamanitaantsi” atziri-ta-nakityeemi, rootaki omperawaeta-tyaarinini atziri-paeni. Rooma nimaeka aririka rañaha atziri-paeni, okimataawo rotsinampa-haero kaamanetaantsi. Tema apaani atziri, irika Jesús Jeeptzii-totaa-rewo, ineshironka-peroteeri atziri-paeni, itampatzikatakiri, tekatsira rante imatantaawori jempe ikantaa nimaeka.

¹⁸Iroka noshiya-kaawentziri: Apaani atziri kaariperoentsiri, riitaki kantakaan-takirori rowajankitaan-teetakiriri osheki atziri. Riima itsipa kameetha-shiretatsiri atziri, riitaki kantakaa-kawori rawijako-shiretan-teeyaari osheki atziri-paeni, rañaa-shire-yitee. ¹⁹Apaani piyathari atziri, riitaki kantakaa-kawori ikaaripero-shiretan-tanakari osheki atziri. Riima itsipa kaari piyathata-chani atziri, riitaki kantakaa-kawori itampatzika-shiretan-taari osheki atziri. ²⁰Rootaki opoñaantari rojankinatee-tziro paerani Ikantakaan-teetani, riyotan-teeyaari atziri-paeni kaari-perori irikapaeni. Okantawitaka osheki ipiyatha-wawitaka, antawo ineshironkateeri Tajorentsi. ²¹Paerani kimiwitaka atziri-ta-tyeemi “Kaari kamethatatsiri,” rootaki

omperawaetyaari atziri-paeni, roojatzi owamaan-tayita-kariri. Roo kanteencha nimaeka kimiwitaka atzirita-tyeemi “Neshironkataantsi,” rootaki pinkathari-wentan-taatsinimi. Aritaki ineshironka-yitee Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, itampatzika-shireta-kaayitee ashi owantee-yaawori añaayitee.

6

Ikama-pithee-takiro kaari kamethatatsiri

¹¿Kameethama akante: Jame antero kaari kamethatatsi ineshironka-perotan-teeri Tajorentsi? ²¡Tee ari okantyya! Tema oshiyawita-naawo akama-pithata-kityeeromi ayaariperonka. ¿Kantachama apaani kaminkari riyaaata-kaero ikaariperote ikamakira? ³Aamaa-shityaa pipeyakotakiro eeroka-paeni omitsiryaa-wentaari Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, oshiyako-taari jempe ikanta rowamahae-takiri rirori. ⁴Rootaki oshiyakaa-wentacha akamakaeromi jempe akantawita paerani. Ikiteetake. Opoñaa rowañahae-tee eejatzi, oshiya-kotaari Jeepatzii-totaa-rewo. Tema ishire Tajorentsi owiriinteeriri Jeepatzii-totaa-rewo, ikimita-kaayitee aakapaeni owakirami atziri añaayitaa-tsini.

⁵Tema oshiya-kotaari rirori, kimiwitaka akamayita-kityeemi, aritaki rowañahae-tee ikimitakiro rirori. ⁶Tema kimiwitaka jempe akantayitaha paerani atziriyitziira, ari itsipatee-takaerimi Jeepatzii-totaa-rewo ikentakoe-takaemi. Ari akama-pithateero akaaripero-waewitaka. Rootaki kaari oshiyayitan-taari nimaeka omperatani “Kaari kamethatatsi.” ⁷Tema apaani kaminkari tekatsi rantayitee ikamakira, tee ikaariperotee. ⁸Tema atspayitaari Jeepatzii-totaa-rewo rowamahae-takiri, awentaa-shiretaneeyaari atspayitee-yaari ikaatzi rañaa-shireta-kaayiteeri. ⁹Tema ayoteeyini eero rapiteero Jeepatzii-totaa-rewo ikamawentantee. Apaani okaatzi ikamaki, añahae. Tee omperawaetaa-ri rirori “Kaamanitaantsi.” ¹⁰Apaani okaatzi ikamawentakiri rirori antayitziroori kaari-perori. Tema rañii-moteeri nimaeka Tajorentsi. ¹¹Ari pikimitee-yaari eeroka-paeni, pikimita-kaanteeya pikama-pitha-yiteeromi piyaari-peronka, riitaki Jeepatzii-totaa-rewo Jesús kantakaan-teerori nimaeka pañii-motan-taariri Tajorentsi.

¹²Rootaki eero pikowanta opeyakaa-shitee-mi piyaari-peronka. Oztimatyee potsinampahaero piñaa-matashitari. ¹³Tema pimatakiro pikimita-kaantaawo pikamaki-tyeemi, añahaemi, pikimita-kaantero jatakimi-mi Tajorentsi, pikanta-paeri: “Iroka nowatha, nantanta-piintyaawori kameethata-tsiri.” Arita-paaki pikimita-kaantawo piwatha rootaki pikaaripero-waetanta-piintari. ¹⁴Aritapaaki pikimita-kaantakiro “Kaari kamethatatsi” atzirityeemi, rootaki omperawaetemini. Tema tee pañii-moteero eeroka Ikantakaan-teetani, apatziro pañiimo-yiteero neshironkataantsi.

Omperayitaa-ri tampatzika-shiretaantsi

¹⁵¿Kameethama akante nimaeka: “Jame akaaripero-shirete, eero añiimotantawo Ikantakaan-teetani, apatziro añiimoteero neshironkataantsi?” ¡Tee ari okantyya! ¹⁶¿Tema piyotzi aririka romperateemi, oztimatyee pikemijanta-piinteri omperatzimiri? Pimikita-kaantakiro atziritemi piyaari-peronka, rootaki omperawaetemini, aritaki pikama-shiretee. Rooma pikimita-kaanta-neero riitaki Tajorentsi pikemijanta-piintee, aritaki pitampatzika-shiretee. ¹⁷Tema paerani, pikimita-kaantakiro roomi “Piyaari-peronka” omperatemini. Rooma nimaeka poetziñarikotaaawo pikemijanta-neero okaatzi riyotaa-yi-teeta-kimiri. ¹⁸Nimaeka tee omperateemi “Piyaari-peronka,” apatziro omperateemi “Tampatzika-shiren-tantsi”. ¹⁹Noshiya-kaawenta-tziimiro ayota-kota-piintziro aakapaeni aririka rompereetee, rootaki kemathatan-tyaawori okaatzi kompitzi-mowaeteeri aakapaeni. Tema paerani pikimita-kaanta-waetakawo atzirita-tyeemi “Kaari kamethayitatsini” rootaki omperawaetemini, aritaki okimiwita-kimiri “Piyathataantsi,” tema oshiki pipiyathata-piintaka. Roo kanteencha nimaeka omperateemi “Tampatzika-shiretaantsi,” aritaki piñaayiteero pitajorentsi-shire-yitee.

²⁰Paerani eeniro omperawaetzimi “Kaari kamethatatsini,” ari pijeeka-waeta-shitari, tekatsi shintsiteemi-pitampatzika-shirete. ²¹Roo kanteencha piyotee nimaeka tee okamethatzi iroka. Roo kameethatatsi pikaani-wenteero nimaeka jempe pikantawita paerani. Piyotahaeri ikaatzi antayitziroori iroka-paeni aritaki ikama-shire-yitee. ²²Roo kanteencha tee okimitakaan-teemi ‘Piyaari-peronka’ eerokami omperatani. Tema riitaki Tajorentsi omperateemiri. Riitaki kameetha-perota-kahaemiri. Aritaki rashitee-mi, tema ashi powaero pañaa-nitee. ²³Iroka “Kaamanitaantsi” okimiwitakawo roomi ipineetee-ririmi antawaeta-piinta-kinirori kaari kamethatatsi, okimiwitaka riimi omperatani. Rooma “Kañaanitantsi” okimiwitakawo roomi ineshironkani Tajorentsi tsipashireyitaari ikaatzi tsipa-shire-yitaari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, Awinkatharite.

7

Roshiya-kaawentee-tziro aawakahaantsi

¹Noyemijantzinkaritepaeni, eeroka-paeni noñaanatsi pikaatzi piyotako-yitziro Ikantakaan-teetani. ¿Tema piyoteeyini aririka ikami atziri ikama-pithatakiro Ikantakaan-teetani? ²Ikimiwitakawo tsinani ztimatsiri oemi. Eenirowa rañii-motziro oemi, oztimatyee otsipata-piintyaari. Rooma aririka ikama-pithatakiro, aripaete ojeekashiwaeteeya ³Rooma oñeerika itsipa shirampari eenirowa rañii-motziro oemi, omayempitzimotakiri. Rooma ikamaki-rika, ari ojeekashiwaeteeya, kantacha ahae itsipa oemi, eero ikimitakanteetawo mayempiro.

⁴Noyemijantzinkaritepaeni, oshiyakaa-wenta-chari jake ikimiwitaka atzirita-tyeemi “Ikantakaan-teetani,” rootaki piiminta-kyaarimi paerani. Roo kanteencha pikama-pithatakiro eeroka-paeni Ikantakaan-teetani, tema pitsipatakari Jeepatzii-totaa-rewo rowamahae-takiri paerani. Okimiwita-naawo nimaeka

pijeeka-shitee-yaami piimintaari itsipa, riitakira rowañahae-teeri. Rootaki okameethatantari pantawae-teeniri eeroka-paeni nimaeka Tajorentsi. ⁵ Tema tekira añeero oshiyakaa-wenteen-chari “Kaamanitaantsi,” osheki apiyathata-piintakawo Ikantakaan-teetani, antapiintakiro kaari kamethatatsi. Rootaki owamaa-shireta-kaeri. ⁶ Okimiwitakawo nimaeka akama-pithateeromi, ajekashiwaetaa. Añaayiteeri owakirari, riitaki Ishire tajorentsi kantakaan-taawori romperatan-teeri Tajorentsi. Tee okimitawo paerani, apankinawenta-waetaawo itakantawori rojankinee-takiri.

Kaari kamethatatsiri jeeka-shiretan-tanari

⁷ ¿Kameethama akante: “Tee okameethazi Ikantakaan-teetani?” ¡Teera! Tema rootaki yotakaanari nantapiintziro kaari kamethatatsiri. Tema iroka ikanteetaki Ikantakaan-teetaniki: Eero piñaawenashirewaetanta.

Roo kanteencha, eero niyota-koteeromi kanta-kota-chari, eero niyotaa-jeetzimi eenitatsi nantani noñaawena-shireta-waeta-piintaka. ⁸ Rooma niyota-koteero Ikantakaan-teetani, tee namawenitziro, osheki noñaawena-waeta-piintaka. Eero niyota-koteeromi ikantakaan-teetani, eero okaariperotzimi nantayitziro. ⁹ Paerani tee niyowityaa kaari-perori iroka noñaawena-shiryari nokenkishiryaaniki. Nojeekashiwaeta-piinta, tekatsi shintsitanani. Rooma niyota-koteero Ikantakaan-teetani, aripaete niyotanaki nokaaripero-waetaatzi, aritaki nokama-shiretee eejatzi. ¹⁰ Rootaki owamaa-shiretaanari iroka Ikantakaan-teetani. Roo opoñaantawitari rojankinee-tziro iroka Ikantakaan-teetani, rootaki kantakaan-teronimi ikañaanitante-tyaarimi. ¹¹ Nokimita-kaanteero naaka atzirita-tyeemi “noyaariperonka,” rootaki kosheki-nanimita natanakawo niyota-kota-nakiro Ikantakaan-teetani. Amatawi-waetakina, roojatzi owamaan-takinari. ¹² Roo kanteencha iroka Ikantakaan-teetani tajorentsi irika, tampatzikari rirori, kameethari.

¹³ ¿Rooma owameethanka, kantakaawori nokaman-teeyaa? ¡Teera! Kaari Ikantakaan-teetani owamaenani, tema rootaki nowaariperonka owamaenani. Tema apatziro yotakaa-nawori nowaariperonka iroka Ikantakaan-teetani. ¹⁴ Ayoteeyini rootaki ashire okenkithata-kotziri Ikantakaan-teetani. Roo kanteencha okimitakawo ipimantee-tatyeeromi awatha rompera-waetee-tyaawo, rootaki “Kaari kamethatatsiri” omperawaeteeri. ¹⁵ Rootaki kaari niyotanta oeta nokaaripero-shiretantari. Tema tee naaka kowashitachani. Otsimaa-shire-waetakina. ¹⁶ Tee inimotana okaatzi nanta-piintakiri, ari niyotziri kameethari iroka Ikantakaan-teetani. ¹⁷ Okimiwitakawo tee naaka antashityaawoni, tema “Kaari kamethatatsi” tzirin-takinari, rootaki shintsitanari nomatan-tawori. ¹⁸ Okantawita nokoyi nanteromi kameethari, tee nomatziro. Okimiwitakawo rootakimi nowatha kaari kameethata-tsini. ¹⁹ Tee notsinampaero nomatero kameethari nokowawitari. Apatziro nomata-piintziro kaari-perori kaari noñaamatari. ²⁰ Rootaki okimi-takawori atzirita-kityeemi “Kaari kamethatatsini” otzirin-takina, rootaki antakaa-piinta-kinawori kaari-perori.

²¹ Rootaki shintsita-piinta-kinari nokaaripero-waete, okantawitaka nokoyi naaka nanteromi kameethari. ²² Tema noshireki nokanta-shiretzi: “Kyaariperori iroka Ikantakaan-tani Tajorentsi.” ²³ Rooma nowathaki koñaatziro, okimiwitakawo oshintsitayeeromi noshire. Okimiwitakawo eejatzi roomi nowatha omonkyaa-kaanteromi noshire, ari oshintsitayeeromi okaaripero-shirete. ²⁴ ¡Ashironkamatsitena! ¿Iitaka omishitowa-kaanteeroni noshire omonkyaa-kaantakiro nowatha, roojatzi owamaa-shiretan-tenarini? ²⁵ Riitakira Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo mateeroni. Nopasoookiteeri Tajorentsi otyaanta-kiriri imatantaawori. Arira okanta, roo noshire nomatan-teeyaaawori nokemijanteero Ikantakaan-tani Tajorentsi. Rooma nowatha koñaatziro rootaki nantanta-piintawori okantakaan-tani “Kaari kamethatatsini.”

8

Ikenkishireta-piintee-tziri Ishire tajorentsi

¹ Tema atsipaa-shiretaari Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, eero rowajankitaa-yitee. ² Tema tee añiimoteero Ikantakaan-teetani kamanta-kotzirori kaari kamethatatsini, owamaa-shiretan-tatsiri. Apatziro añiimoteero nimaeka otsipa ikantakaan-teetani thaweta-kotzirori añashire-yitee atsipaa-shiretaari Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ³ Tekatsi otsinampaeroni itampatzika-shirete ipankina-waewitawo Ikantakaan-teetani, tema maawoeni aakapaeni otzimi-motee awatha kaari aawyaawaeta-tsini. Riima Tajorentsi riitaki mateeroni itampatzika-shireta-kaayiteeri atziri-paeni, rootaki rotyaantantakariri Itomi-perori ratzirizimotante, otzimimo-witakari iwatha okimitawo awatha aaka. Riitaki atsipeta-kawori rowajankitaa-wentakiri Tajorentsi iyaari-peronka maawoeni atziri. ⁴ Rootaki amatantaawori atampatzika-shire-peroyitee nimaeka, tema rooperori iroka ikantakaan-teetakiri. Rootaki amata-piintee okaatzi omatakaayiteeri Ishire Tajorentsi. Eero antapiinta-shitaawo okaatzi akowa-shiwaetari aakapaeni. ⁵ Ikaatzi oshireta-waetawori rantayitero ikowa-shitari, okimiwitakawo atzirita-tyeemi “Kowashitaantsi,” rootaki omperawaetantayarinimi. Riima ikaatzi oshireta-piintawori ikemijanteero Ishire tajorentsi, riitaki rewaritaari. ⁶ Ikaatzi oshireta-waetawori rantero ikowa-shiwaetari, eero ishenkaa ikama-shirete. Riima oshireta-piintanakawori Ishire Tajorentsi, kameetha rañaayitee. ⁷ Ikaatzi oshireta-waeta-shitawori rantayitero ikowa-shiwaetari, eero ishenkaa iñaantaawori ikijaneenteri Tajorentsi, eero ikemijanteero okaatzi ikantakaan-tziri Tajorentsi, eero imateero ikemijanteeri. ⁸ Tema ikaatzi matakirori iroka-paeni, okimiwitaka tekatsi ranteeri rirori-paeni inimotan-teeyaariri Tajorentsi.

⁹ Roo kanteencha teera pimatziro eeroka-paeni iroka, apatziro poshireta-piinta-naawo okaatzi okowakaemiri Ishire Tajorentsi, tema riitaki jeeka-shiretan-tzimiri. Ikaatzi kaari yoteerini Itajorenka Jeepatzii-totaa-rewo, teera rashitaari Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁰ Tema pikaamanii-witaka okantakaawo piyaari-peronka. Roo kanteencha nimaeka ijeeka-shiretan-teemi Jeepatzii-totaa-rewo, añashireteemi,

itampatzika-shireteemira. ¹¹Tema ijeeka-shiretan-takimi Ishire Tajorentsi, riitaki añahaemini, ikimitahaeri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, rañaa-wathata-kaahaeri.

¹²Ari okantari noyemijantzinkarite-paeni, tee okameethatzi antayiteero okaatzi akowa-shiwaetari.

¹³Roorika panta-piinta-neeri, aritaki pikama-shiretee. Rooma poshireta-piinta-neeyaawo-rika okaatzi okowakaemiri Ishire Tajorentsi, okimiwiyaawo atzirityeemi “Piñaamanka,” rootaki powamaa-kirimii, aritaki pañaa-shiretee. ¹⁴Ikaatzi antaneerori okoyiri Ishire Tajorentsi, aritaki itomintee-yaari Tajorentsi.

¹⁵Tema iroka Ishire tajorentsi rotyaantakiri Tajorentsi, eero rookawenteemi, papiiteero-kari pikimita-kotee-yaari omperataa-rewo ithaawawaetzi. Tema Ishire tajorentsi kantakae-yaawoni itomintan-teemiri Tajorentsi. Rootaki omantari akimitakaan-teeri pawa irika Tajorentsi. ¹⁶Rootaki Ishire tajorentsi yotakahaeni aaka itomi Tajorentsi. ¹⁷Tema itominte Tajorentsi, tema atsipataari Jeepatzii-totaa-rewo ashiiyaawo okaatzi rashita-kaakariri Tajorentsi. Tema atsipataari Jeepatzii-totaa-rewo akemaatsi-waetaka, aritaki atsipatee-yaari jempe otzimapae rowaneenkawo.

¹⁸Nokenkishiryaa naaka eepichokiini akemaatsi-waeta nimaaka, tekatsi oetamatsiteeyaa aririka añaa-haero paata rowaneenkawo. ¹⁹Maawoeni rowetsikani Tajorentsi royaako-teeri ipiyo-tanteyaari itomi-paeni. ²⁰Raminaa-shiwaetaka rowetsikani, tee imateero ikowawitari, tema Tajorentsi kantakaawori awijanta-paentari. Roo kanteencha oyaawentaka irika-paeni, ²¹ñaayiteero rowaneenkawo, aririka ijeeekashiwaeteeya itomitaari Tajorentsi. Ari okaatapaaki atziritemi “Shitzitaantsi,” rootaki omperatan-tachaniami. ²²Kimitaka ratekae-yatyeeni ikaatzi rowetsikae-takiri ikimiwitakawo otzimaa-nite tsinani. ²³Eejatzi aakapaeni, okantawitaka añaaawitakawo Ishire tajorentsi itsipa-shire-yitee, kimitaka eeniro atekawaeteeyini akoyi awijakote eero akemaatsi-waetanta, akowa-kowataa-yitziro jempe-paete itomipero-yitee Tajorentsi. ²⁴Rootaki oyaako-tani kantakaan-tzirori awijako-shiretan-teeyaari, okantawitaka tekira ñaayitero iroka. Aririkami ñaayita-kirimi, ¿Eekiroma oyaakotatyeeero? ²⁵Aritaki okanta oyaakotani, otzimatyee amatsinka-shireteeyaa, oyaakotero okaatzi kaari añiiri.

²⁶Tema tee aawyaa-shireta-nite aaka, Ishire tajorentsi neshironka-yiteeni. Tema tee ayoyitzi jempe akantyyaa amanayitaa. Roo kanteencha rootaki Ishire tajorentsi amanako-wenteeni, okimiwitakawo ratekawenta-tyeemi. ²⁷Ikemathatziro Tajorentsi iroka Ishire aririka ramana-kotee. Tema riitaki yotakoperotziriri Tajorentsi oetarika ikowakaeriri ikaatzi rashiyitaari rirori.*

Aritaki otsinampaakiro maawoeni

²⁸Tema iroka ayotziriri: jempe-rika oetyaa awiji-moteeniri, aritaki ikantakaa-kyaaawo Tajorentsi okameethatzi-moyitee. Rootaki ikaema-shiretan-teeri antayiteeniri ikowakaeri. ²⁹Ikaatzi riyotzi-takari Tajorentsi aritaki ikemijanteeri, riitaki ikimita-kaanteeri itomi-perori. Ikantaha Reewarite Itomi, ari ikantzityaari itsipa impoeta-tsiri, noyemijantzinkarite-paeni iroka. ³⁰Irika ikaatzi itomitaari Tajorentsi, riitaki ikaema-shireteeri, itampatzika-shire-yiteeri, rootaki ñaantee-yaawori rowaneenkawo.

³¹¿Jempema ikantee-tziroka iroka? Tema ineshironka-pero-takae Tajorentsi, ¿arima itzimae iita otsinampahaeni? ³²Tema tee ithañee-yaari Tajorentsi Itomi-perori, ishinetakiri rowamaeteri ikamawentan-takaeri aakapaeni. Tema rantzi-mota-kaero Tajorentsi awijeentsiri, ¿eeroma rantzimo-yitee oetarika koetyee-moteeri? ³³Tema añaaakiro itampatzika-shiretee, ¿arima itzimae iyakowenteeniri? Tema riitaki Tajorentsi yoshiiyita-kaeri. ³⁴Riitaki Jesús Jeepatzii-totaa-rewo kamawenteeri, añahae eejatzi, jeekapae rakoperoki Tajorentsi itsipataari pinkathari-wentantzi. Riitaki kantako-wenteeri aakapaeni. Aritaki okanta, ¿arima itzimae owajankiteeni? ³⁵¿Eenitatsima materoni okakahaerini Jeepatzii-totaa-rewo, ipakaan-tyaawori retakoyitee? Okantawitaka ñaayitziro opomeentsitzi-mowaetee, eeki royaatatzi retakoyitee. Ari ikimitoreri aririka otzimi owashironkaa-waeteeniri, ikoyi ikoshekaete, atashe-neenta-waete, athonka-kowaetee akithaataru, akowaenkata-kowaete, rapathakirahaete. ³⁶Ari okanta ojaninata-kotaka, ikantee-taki:

Ashi oyirowamaa-kaanteetena nawentahaemi eeroka.

Ikimita-kaanta-kina rowamae-tziri ipireetari.†

³⁷Okantawitaka ñaayitero iroka-paeni, aritaki otsinampaa-yitakiro, tema retakotee Tajorentsi, aritaki rotsinampaa-kaahaero. ³⁸Iroka nawentaakari naaka: Okantawitakyaa ñaawityaawo iroka-paeni: kaamanitaantsi, ñaananantsi, Ronampiripaaeni tajorentsi, pinkathari-paeni, awiji-moteeri nimaaka, awiji-moteeni paata, eenitatsiri ishintsinka, ³⁹jenoki-jato, jaawiki-jato, oetarika rowetsikae-tziri. Roo kanteencha, tekatsira apaani iroka-paeni kantakae-yaarini Tajorentsi ipakaan-teeri retakoyitee, okantakaan-tziro rantzimo-yitakaeri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

9

Riyoshiitee-takiri Israel-jatzi-paeni

¹Riyotziro Jeepatzii-totaa-rewo kyaariperori iroka nokantemiri. Tema rootaki Ishire tajorentsi pinkathari-wenta-shiretanari, rootaki yotakaanari, tee notheeya nokantemiro iroka: ²Osheki nowashireta-kotakari nosheninka-paeni Judá-paeni kaari kemijanta-tsini, osheki okatsitzimo-shiretakina. ³Osheki nokowawitaka rawijako-shiretee nosheninka-paeni, nokowawitaka noshine-wentee-yaari rawijakontan-teeyaari. Aritaki omatkyaaami ipakahaenami Jeepatzii-totaa-rewo, aririka nyotemii rootaki rawijako-shiretan-teeyaari nosheninka-paeni, ⁴ikaatzi icharinitakari Israel. Tema riitaki itomiwitakari Tajorentsi irika-paeni, roñaaha-yiwitakari rowaneenkawo. Eenitatsi ikanta-wakaari rariperotanta-wakae-yaari,

* 8:27 rashiyitaari rirori = kiteshireri † 8:36 ipireetari = oveja

rojankina-witakanari Ikantakaantani, inintaa-waewitaka ipinkathaziri, tzimawitaka ikashiya-kaakiriri. ⁵Riitaki okakini isheninka-paeni awaejatzitani. Riijatzi isheninkapaeni Jeepatzii-totaa-rewo, Tajorentsita-tsiri awijiriri maawoeni, ashi rowaetero ithaamentee-tyaari. ¡Omaperotatyawé!

⁶Okantawitaka tee ikemijantee-tziri, ¿kameethama akante eero omonkaata ikashiya-kaantziri Tajorentsi? ¡Teera! Tema ikaatzi iiteetziri nimaeka "Israel-paeni," itsipa-jatzi irika, kaari icharini-perori Israel. ⁷Ari okanta awiji-mota-kiriri Abraham. Tema tziimaki apite itomi, roo kanteencha apaani ikimita-kaantaka kaarimi isheninka. Riitaki ikenkithata-koetziri jaka, ikanteetaki: Riitaki Isaac itomi-perori.

⁸Arira ikimitzi-takari Tajorentsi tee roshiya-kaantaa-tziri riimi itomi-perori ikaatzi rowakaan-takiri awae-jatzitani Abraham, apatziro itomita-kaetaari ikaatzi ikashiya-kaeta-kiriri icharini-yitee-yaari. ⁹Iroka okaatzi ikashiya-kaakiriri, ikantakiri:

Otsipaki ojarentsi oshi-yaawo nimaeka, aririka nopiyaki, noñaapaero Sara tziimaki otomi.

¹⁰Ari okanta awiji-mota-kiriri Rebeca, itsipaa-nita-kaakawori awaejatzitani Isaac. ¹¹Tekira itzimiita otomi-paeni, tekira rantayitero kameethari eejatzi kaari-perori, tema tziimaki ikowakiri Tajorentsi ranteri. Ari omonkaatari okaate ranteri. Teera rii kowashi-waeta-chani rantero, tema Tajorentsi kantakaawori rantayitan-tawori oetarika, ikaema-shire-yiteeri. ¹²Iroka ikantzi-teeta-kawori Rebeca:

Riitaki omperatan-tachani ewonkiri, romperatyaari etawori itzimi.

¹³Iroka otsipa rojankinee-takiri, ikantzi Tajorentsi:

Niyoshiitakiri Jacob, riima Esaú nomanintakiri rirori.

¹⁴¡Rootakima akantan-tyaari: "Akemakiro ikantakiri Tajorentsi, tee itampatzika-shiretzi rirori?" Eero piñaawaetzi iroka, pikamanta-koterimi. ¹⁵Tema paerani iñaawaetaki Tajorentsi, ikantzi Moisés:

Itzimi-rika nokoyiri noneshironkateri, aritaki noneshironkatakiri.

Itzimi-rika nokoyiri nokaminthayiri, aritaki nokaminthaakiri.

¹⁶Naakiro, kaari atziri-paeni kowashityaawoni rantayitero oetarika, tema riitaki Tajorentsi kantakaawori rantantawori oeta-rika ikaatzi ikaminthaa-yiteeri rirori. ¹⁷Ari ikantee-takiriri eejatzi Faraón, iroka rojankinata-koetakiri, ikanteetzi:

Rootaki nopinkatha-ritakaan-takimiri iyotan-teetenari otzimi-motana naaka noshintsinka, ari okantyaa ikenkithata-koetan-teenari naaka maawoeni kepatsiki.

¹⁸Ari ikantari Tajorentsi, ineshironka-yitziri ikaatzi ikoyiri rirori. Riijatzi kantakaawori ikijo-shire-yitantari ikaatzi ikoyiri rirori.

¹⁹Kimitaka ari pikanteena: ¿Iitakama rowajankitaan-tariri Tajorentsi ikaariperota-kaayitziri, eeroma okantzi rowashiñahaero ikowakiri Tajorentsi ranteri? ²⁰Roo kanteencha nokantemi naaka: Tekatsi piyomatsite patziritzika eeroka pikantan-tyaari. Tee pipinkatha-ritzi Tajorentsi. Jame akenkishireta-koteri wetsika-yitzirori chomo. ¿Kantachama oñaanateri ichomoni, okanteri chomo-pakori: "Tee nokamethatzi powetsikakina?" ²¹¿Eeroma okameethatzi rowetsiki owaneenkata-chari, opoña rowetsikaki otsipa kaari kamethatzi? Tema kameethatzi, riitaki ashitawori ichomoni. ²²Ari ikantakiri rirori Tajorentsi, rowetsika-yitakiri ikaatzi oshiyakawori chomo. Tema eniyitatsi atsipetee-yaawoni iyatsimanka, ratsipetee-yaawo ishiintsinka ithonkan-teeyaari. Roo kanteencha Tajorentsi, ramawetakota-paentziri irika-paeni. ²³Ari ikantakiro riyotakaan-teerori osheki retako-perotakae, imata-kiro jempe okanta ikenkishiretzi-takawo paerani, riyoshiiyitee atsipetee-yaari rirori añaayiteero rowaneenkawo. ²⁴Aakayitaki riyoshii-yiteeri ikaema-shire-yitee. Tee apatziro aakapaeni Judá-paeni, tema atsipayiteeri itsipa-jatzi kaari asheninkata.

²⁵Rootaki ikenkithata-kaakiriri Tajorentsi paerani Kamantan-taniri Oseas, ikantaki:

Ikaatzi kaari nosheninkawita, nokimita-kaanteeri, "Nosheninka."

Ikaatzi kaari netakoyiwa paerani, noshiya-kaanteeri, "Netakotani."

²⁶Rooma janta jempe ikantee-tawitaka, "Tee pisheninkatena eeroka-paeni,"

Aritaki ikanteetee, "Itomintayiteemi eeroka Tajorentsi, Kañaaniri."

²⁷Iroka ikantzi-takari Kamantan-taniri Isaiás, ikenkithata-kotakiri ikaate icharini-yitee-yaari Israel,

ikantzi:

Okantawityaa ishekiwitakya ari icharinityaari, roshiyaawo oshekitzi impaneki nijaa-cheraaki,

Eepichokiini awijakotaa-tsini.

²⁸Tema romapokaa-kiri Pinkathari maawoeni kepatsi-jatzi, itampatzikatee rowajankitaa-kaanteeri.

²⁹Ikantaki eejatzi Isaiás:

Ikaminthaaka Tajorentsi Shintsi-perori rowawijaa-kotee eepichokiini asheninka.

Eero rowawijaa-kotzimi, aritaki añaayiteeromi okaatzi iñaakiri paerani Paamaaniri-jatzi, eejatzi Katsimaaniri-jatzi

Itampatzika-shireteeri rawentahaari

³⁰Rooma akantan-tyaari: "Tee raminamina-witawo itsipa-jatzi itampatzika-shiretee, roo kanteencha itampatzika-shireteeri Tajorentsi rawentaa-taari rirori-paeni. ³¹Roo kanteencha naaka-paeni Israel-paeni, tee notsinampaero noñaayitero raakameethatakina Tajorentsi, okantawitaka nopankinawenta-witakawo Ikantakaantani." ³²¿Oetaka kaari rotsinampaantawo? Roo kaari rotsinampaantawo roshireta-kotashitawo ipankina-waetakiri rirori. Tee roshireta-kotyaawo ikowakaeriri Tajorentsi rawentaa-shiretari. Oshiyakawo rantziwa-tyaawomi mapi. ³³Rootaki rojankina-koetakiri paerani, ikanteetzi:

Nowakiro ikowa-peroetani mapi Kijakowentoniki.

Owaryaantzi iroka mapi aririka rantziwae-tyaawo.

Ikaate awentaa-shiretee-yaarini oshiyakawori mapi, eero raminaa-shiwaetaa paata.

10

¹Noyemijantzinkaritepaeni, nokoyiri naaka rawijako-shire-yitee nosheninka-paeni Israel-paeni. Rootaki namanantariri Tajorentsi. ²Niyotzi naaka ithaamenta-shiwaetari Tajorentsi irika-paeni, rantashi-waetawo tee ikematha-pero-tziro. ³Tee riyotee-yanitzi ikowatziira Tajorentsi itampatzika-shireta-kaeri, tee ikemijantzi, apatziro ikowa-shita itampatzika-shiretan-tyaawo ipankina-waeta-shitari apaniroeni. ⁴Tema ithotyakiro Jeepatzii-totaa-rewo okanta-kota ikantakaan-teetani, riitaki tampatzika-shireta-kahaeriri ikaatzi awentaa-shireta-naariri.

⁵Iroka rojankinari Moisés okanta-kota ikantakaan-teetani itampatzika-shiretan-teetyaarimi, ikantaki: Ikaate monkaateeroni, riitaki añaashiretaa-tsini.

⁶Roo kanteencha inashita, tee oshiyawo iroka akantakiri aririka awentahae-yaari Tajorentsi itampatzika-shiretan-teeri. ¿Kantachama pankina-waeta-shita-chari riyaaete inkiteki ishintsiteri Jeepatzii-totaa-rewo rowawijaako-shiretantee? ⁷¿Kantachama riyaaete eejatzi sharinkaweniki rowiriinteeri Jeepatzii-totaa-rewo ikamawita-paenta? ⁸Iroka ikanteetaki:

Aritaki pikemaero ñaantsi, aritaki pikemathateero eejatzi.

Kanta-kota-chari jaka “ñaantsi,” rootaki nokenkithata-piinta-kiri awentaa-shiretaantsi. Iroka okanta: ⁹Aririka piñaawaetee pikante, “Nowinkatharite irika Jesús,” aririka pawentaa-shiretee-yaari Tajorentsi riitaki owiriinteeri ikamawitaka, aritaki pawijako-shiretee. ¹⁰Tema pawentaa-shiretaari rirori, rootaki otampatzika-shiretan-teemiri. Ari okantzita, aririka piñaawae-yiteero, rootaki rowawijaako-shire-yitan-teemiri. ¹¹Ari ikanteetaki Jankina-rentsi-peroriki:

Ikaate awentaa-shiretee-yaarini rirori, eero raminaa-shiwaetaa.

¹²Okantawityaa aakarika Judá-paeni, kaari isheninka-paeni, riira Jeepatzii-totaa-rewo Awinkatharite maa-woeni. Eenitatsi-rika amaneeyaarini, aritaki ineshironka-perotakiri. ¹³Tema iroka ikanteetaki:

Itzimi-rika amaneerini Pinkathari rawentahae-yaari, aritaki rawijakotee.†

¹⁴¿Kantachama ramane-tyaari Tajorentsi terika rawentaa-shireteeteri? ¿Kantachama rawentaa-shiretee-tyaari Tajorentsi, terika ikema-kotee-tziri? ¿Kantachama ikema-koteeteri, terika itzimi kenkithata-kaanta-tsini? ¹⁵¿Kantachama ikenkithata-koteeteri, terika itzimi otyaantaa-rewo-paeni? Rootaki rojankinee-tanta-kawori, kantatsiri:

¿Osheki ikameetha-kitzite amakironi Kameethari Ñaantsi ijeekan-teetari kameetha!

¹⁶Roo kanteencha, teera maawoeni ikemijanteetero Kameethari Ñaantsi. Rootaki ikantan-takari Kamantan-tanirini Isaías:

Pinkathari, kimitaka tee ikemijantee-tziro nokenkithatziri.

¹⁷Okowa-perotatyaa reteeta-wakyaawo ikemaeta-wakiro iñaani Tajorentsi rawentaa-shiretan-teetyaari.

¹⁸Nokantzi naaka, “¿Aritakima ikemaetakiro?” Aritaki, tema iroka rojankinee-takiri ikanteetzi:

Ikenkithate-takiro nampitsiki-paeni,

Ikemaetakiro jempe-rika-paeni ijeekaetzi jaka kepatsiki.

¹⁹Napiiteero nokante, “Ikaatzi icharini-yitaari Israel, ¿Ikematha-perota-kiroma?” Tema riitaki Moisés ooñaawonta-kirori rojankinari, ikantaki:

Ari nokanta-kaakyaawo ponawaetyaari itsipa-jatzi atziri kaari sheninkata-wakaa-chani.

Osheki pikija-shireta-waeteri ikaatzi piyitziiri “majontzi-shireri.”

²⁰Iroka otsipa ikantakiri Kamantan-tanirini Isaías:

Iñaayitaana kaari thotyakoteenani.

Noñaaha-yitaari kaari amina-minatenani.

²¹Roo kanteencha iroka ikenkithata-kotakiri Isaías ikanta-kota Israel-paeni, ikantaki:

Nowaanka-wakota-shiwitapiintakari, teemaeta ikemijantee-yinani, ipiyatheeyakinani.

11

Eenitatsi Israel-paeni otsinampaa-kirori

¹¿Nokanta-tziima imanintziri Tajorentsi irika Israel-paeni rashiyitari? ¡Teera ari nokantzi! Tema naakataki eejatzi Israel-paeni, icharini Abraham irika, icharinira eejatzi Benjamín-paeni. ²Tee imanintana Tajorentsi, riitaki iyoshiita-kinari. Pikenkishireero Jankina-rentsi-perori, jempe ikenkithata-koetziri Elías ramanakowentari isheninka-paeni, ikantaki:

³Pinkathari, rowamahae-takiri Kamantan-taniri-paeni,

Itzimpoakae-takiro tapokimentotsi.

Tema apaani nokanta-kaawo nañee, ikowaetatzii rowamahaetena eejatzi naaka.

⁴Ari rakanakiri Tajorentsi ikantziri:

Teera apaani eeroka yotapaen-chani. Tema naamaako-wenta-kari itsipa ikaatzi 7000 atziri kaari otziwerowa-chani ipinkathateri tajorentsi-niro Inkañaaweri.

⁵Ari okantari, eenitatsi eepichokiini nosheninka riyoshiitakiri Tajorentsi ineshironkateteri. ⁶Tee roo kantakaan-teroni ipankinawenta-waetani ineshironkatan-taariri Tajorentsi, tema ineshironkata-shitaari Tajorentsi. Ari okanta-kotari neshironkataantsi.

* 10:12 kaari-rika isheninka-paeni = griego † 10:13 Waerontsi

⁷ Ari okantari, tee rotsinampaero maawoeni Israel-paeni okaatzi ikowawitee-yarini. Roo kanteencha eenitatsi Israel-paeni mata-kirori, ari ikantakari riyoshii-yitakiri Tajorentsi. Riima itsipa-paeni ikijo-shiretaki. ⁸ Rootaki rojankinee-tantakari, ikanteetzi: Tajorentsi kantakaawo reempa-shiretan-teetari.

Eniwitacha rooki teemaeta iñaantzi.
Eniwitacha ikempita teemaeta ikemi.
Roojatzi ikanta nimaeka.

⁹ Iroka rojankinata-kotakiri eejatzi pinkatharini David, ikantaki:

¡Okantashitzimaetya rahaeteri jempe itzimashiitakiri!

¡Okantashitzimaetya rantziwatyaa!

¡Okantashitzimaetya rowajankiteeteri!

¹⁰ ¡Okantashitzimaetya imawityaaki-te!

¡Okantashitzimaetya itsiya-mitziyite!

Rawijako-shire-yitee itsipa-jatzi atziri

¹¹ Tema ikanteetaki “Okantashitzimaetya rantziwatyaa” nosheninka-paeni, ¡rooma oshiyakaa-wenta-chari ithonkaeteri? ¡Kaari! Rootaki oshiyakaa-wenta-chari ikinakaa-shiyita-paentari, rowawijaako-yiteeri Tajorentsi itsipa-jatzi atziri, rootaki imatanta-kawori Tajorentsi iñaantyaariri nosheninka-paeni, rootaki ikowanta-perotee-yaari rawijako-yitee rirori. ¹² Tema ikinashi-waeyitaka rirori, rootaki ineshironkae-tantaariri itsipa-jatzi atziri nampitawori maawoeni kepatsi. Rootaki kameetha-pero-taa-tsini aririka rapiiteero ineshironkae-teeri nosheninka-paeni paata.

¹³ Nimaeka nokantemi eeroka-paeni kaari nosheninkata. Naakataki riyoshiiteetaki notyaantaa-rewote nokenkithata-kaayiteemi pikaatzi tee nosheninkatzimi. Noshiretha-piinta-nakawo nantawaeri. ¹⁴ Rootaki aminaminatziri ronaneentee-na nosheninka-paeni, ari rawijako-shireteeri rirori-paeni. ¹⁵ Tema tee ikowaeri rirori Tajorentsi, rootaki rariperotan-taariri Tajorentsi maawoeni jaawiki-jatzi. Rooma paata aririka raripero-shireteeri Tajorentsi nosheninka-paeni, okimiwitaawo ipiriintaa-tyeemi ikamayi-witaka.

¹⁶ Eenitatsi-rika amakiniriri Tajorentsi tashirentsi rantanteetari, tema rashita-naawo Tajorentsi maawoeni opatha rowetsikae-takiri ratanteetari. Eenitatsi-rika amakiniriri Tajorentsi oparitha-paeni inchato, arira okaatzi rashitawo maawoeni oshipaeni eejatzi.

¹⁷ Iroka oshiyakaa-wentari incha-paretha, riiyitaki nowaejatziteni-paeni etayita-kawori paerani. Oshiyakaa-wenta-chari otewa, riitaki nosheninka-paeni Judá-paeni tzmamayitaa-tsiri nimaeka. Kimiwitaka ichekae-takiri otewa, oshooka-tewatan-teeyaari otspa apatahah-takiri, kameetha okantyaawo oshooki okantakaawo oparetha. Ikaatzi oshiyakaa-wentziri otewa ipatakae-takiri, riiyitaki atziri-paeni kaari nosheninkata.*

¹⁸ Rootaki eero omatanta pajahaa-wenta-waeteeyaa. Pikenkishiretyaa, tema eerokataki otewa inchato, eerokataki añaakaa-yitzi oparetha. ¹⁹ Kimitaka aritaki pakakimi eeroka-paeni, pikanteeyini: “Tema ichekae-takiro otewa noshooka-tewatan-taari naaka.” ²⁰ Ari okantawitari, roo kanteencha pikenkishireero kimiwitaka nosheninka-paeni Judá-paeni ichekae-tewae-teeri okantakaawo tee ikemijantzi. Rooma eeroka-paeni kaari nosheninkata, eeroka poyaatariri okantakaan-tziro pawentaa-shiretaa. Tee okameethatzi pajahaa-wenta-waetyaa, pipinkathateri Tajorentsi. ²¹ Riitaki Tajorentsi chekakirori etayitawori otewa, paamawentyaa imateemi-kari eejatzi eeroka-paeni. ²² Ari piñirori osheki ikatsimatzi Tajorentsi, roo kanteencha neshironkatantani eejatzi. Ikaatzi antziwa-shireteen-chari iñaakiro ikatsimatzi Tajorentsi. Rooma eeroka-paeni, ashi owaero piñaawo-piintero ineshironka-yitemi eekiro poejokirota-tyeeyaari Tajorentsi. Rooma eerorika poejokirotaari, aritaki ikimita-kaanteemi otewa ichekae-takiri. ²³ Ikaatzi ichekae-tewae-takiri paerani, aritaki rontsirekae-teeri, aririka ipakahaero itheenka-waetziri Tajorentsi. Tema Tajorentsi kantacha imatero. ²⁴ Eeroka kimitakawori otewa pankirentsi-niro ipatakae-takiri pankirentsi-peroriki. Osheki okameetha-perotaki roorika rontsirekaetee otewa-perori oponkitzi-peroki.

Ipiya-shireta-kaeteeri Israel-paeni

²⁵ Noyemijantzinkarite-paeni, nokoyi piyotero kaari ikemathateetzi paerani okaate ranteri Tajorentsi. Eero pikenkishiryaa-waeta-shita aritaki piyotakiro maawoeni. Añaayitakiro nimaeka irika-paeni nosheninka Israel-paeni, eenitatsi kijoshireta-kaayita-kiriri. Roo kanteencha, inapaentatzi roojatzi imonkaatan-takyaari ikaate awijako-shiretaa-tsini kaari nosheninkata. ²⁶ Ari omateeyaa paata, rawijako-shire-yitee eejatzi Israel-paeni. Rootaki rojankinata-koetakiri paerani, ikanteetzi:

Ari ipoñeeyaari Kijakowentoniki ookakaa-wentantaniri,

Riitaki kantakanteroni ipakaan-tyaawori icharini-paeni Jacob itheenka-tajorentsi-waetzi.

²⁷ Tema rootaki nokashiya-kaakiriri,

Naakataki thonkaeroni iyaari-peronka.

²⁸ Tema irika-paeni nosheninka Judá-paeni kaari kowaeroni Kameethari Ñaantsi, ikimita-kaantari Tajorentsi iijaneentani, ari okanta ineshironkatan-teemiri Tajorentsi eeroka-paeni. Roo kanteencha Tajorentsi riyoshiitzi-takari nosheninka-paeni, eekiro riyaatatzii retakoe-tyaari, rootaki iñaantyaawori ikashiya-kaakiriri etayita-nakawori nowae-jatziteni. ²⁹ Aririka ikaema-shiretante Tajorentsi, ineshironka-yitantzi. Eero ipakahaero. ³⁰ Pipiyathatzi-takari paerani eeroka-paeni Tajorentsi. Opoñaatari ipiyathanaka

* 11:17 Okenkithata-kotziri pankirentsi ashitawori oparetha, ashitawori otewa, rootaki ikantee-tzitari “Yeenkae-toni.”

nosheninka-paeni, rootaki opoñaan-takari ineshironka-yiteemi eeroka-paeni. ³¹ Tema irika-paeni ikaatzi piyatha-waewita-chari nimaeka, aritaki iñaayiteero paata ineshironkae-teeri ikimi-teetzimira eeroka-paeni nimaeka. ³² Ari okanta, ikantakaakawo Tajorensi maawoeni apiyatha-waeyitaka, ari roñaahan-takirori osheki ineshironka-yitee maawoeni aakapaeni.

³³ Tema nopampoyaa-wenteeri Tajorensi riyotani-perotzi, ikemathatziro maawoeni. Tekatsi yoteroni rantayiteri, jempe-rika ikanteero. ³⁴ Iroka rojankinata-koetakiri, ikanteetaki:

¿Eenitatsima yotzirori ikenkishiryaa Pinkathari?

¿Eenitatsima iita materoni ikaminayiri?

³⁵ ¿Eenitatsima omapo-kirini ipanakiri rirori, tema riiteeki etakawori ipayitan-taki?

³⁶ Riitaki Tajorensi kantakaa-kawori otzimayitanti oeyitari, riitaki poñaakaan-tayitawori, riitaki ashita-wori. Ashi rowaero ipinkathee-teeri. ¡Omaperotatyawé!

12

Okaate rantayiteri kemijantzinkari-paeni

¹ Noyemijantzinkarite-paeni, tema ineshironkateemi Tajorensi, nokoyi poshiya-kaanteero piwatha roomi patsipeta-kaani pashita-kaeyaariri Tajorensi, tema pikiteshiretaayee pañaayitee eeroka-paeni, rootaki inimotziriri Tajorensi. Ari okanta ikoyiri Tajorensi apinkathateeri. ² Eero poshiya-kota-shitari jaawiki-jatzi-paeni. Tema pishinetheeri Tajorensi rowakira-shireta-kaemi. Rootaki piyotan-teeyaawori ikowakaemiri, kameethatzi-motziriri, inimotziriri, tekatsi kowitzi-motyaarini.

³ Riitaki Tajorensi neshironkataanari naaka, rootaki niyotaa-yitan-teemiri, nokanta-yiteemi: Eero pikimita-kaanta-shiwaeta riiperori. Otzimatyee pikenkishiryaa-kotyya kameetha. Rootaki pimatantyyaawori ikowakaemiri Tajorensi eekiro piyaata-nakityee pawentaa-nakyaari. ⁴ Pikenkishiryaa-kotero jempe akantayita awathaki. Tema jempe akanta-wathayita aakapaeni, rootaki antakaa-yiteerori oeyitari-rika. ⁵ Aakayitaki roshiyaa-kaawenteetzi awentaa-shiretaa-ri Jeepatzii-totaa-rewo. akimiwitaa aakami iwatha Jeepatzii-totaa-rewo. Okantawitaka anashiyita apaani-paeni, roo kanteencha apaani akantaa, okimiwitaka apataawakaa-tyeeyaami. ⁶ Maawoeni aakapaeni itajonka-wenta-yitakae amonkaatan-tyaawori antayiteeri. Eenitatsi-rika apaani kamantan-taniri, rantayitero ikowakaemiri Tajorensi, eekiro rawentaa-nakityee-yaari. ⁷ Eenitatsi-rika amitakotan-tatsiri, imonkaatero rirori. Eenitatsi-rika yotaanta-tsiri, imonkaatero rirori. ⁸ Eenitatsi-rika thaamentakantachani, imonkaatero rirori. Eenitatsi-rika pashitan-tachari, ipanta-perotee osheki. Eenitatsi-rika jewataakaan-tatsiri, ishiretha-wentyaawo rantawaero. Eenitatsi-rika neshironkataniri, ikimoshiretee imonkaa-yiteero.

⁹ Otzimatyee petakotanteeyaa kameetha, eero petempyaa-waeta. Ponaneenteyaawo kaari-perori, rooma kameethari poejokirotyaawo. ¹⁰ Poetziñarikotyaa petakoyitanyaa, pikimita-kaantero petakotyaarimi pirentzi okaakiini. Pinkathateri itsipa-paeni. ¹¹ Pishiretha-yityaa, eero piperawaeta pantawaeteeniri Awinkatharite. ¹² Pikimoshiretee poyaa-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo. Pawaweyitero aririka piñaayitero pomeentsitzi-motemini. Pamana-piintya. ¹³ Pipashitee-yaari kemijantzinkari-paeni okaatzi kowityii-mowaetariri. Poemaanta-piinta-yitee pipankoki.†

¹⁴ Pamana-koteeri ikaatzi owatsinaa-waetzimiri, rootaki ineshironkae-tanteetyaariri rirori. Eero piyakawaetziri. ¹⁵ Pitsipatyaa pikimo-shirete ikaatzi kimoshire-waeta-tsiri. Pitsipatyaa piraawaetyaa ikaatzi irawaeta-chari. ¹⁶ Papatziya-wakaa-yiteeyaa. Eero pimanintan-tawaetzi, pitsipa-yityaari kowityaa-waeta-tsiri. Eero pikimita-kaanta-shiwaeta yotaniri eroka. ¹⁷ Eenitatsi-rika owaaripero-waetemini, eero pipiyatari. Poñaahantero pitampatzikatzi-moteeri eeroka atziri-paeni. ¹⁸ Pikaaryoo-wenteero pijeekanteeyaa kameetha maawoeni. ¹⁹ Netakotani, eero pipiyako-wenta-waeta eroka, apatziro riyotziro Tajorensi, riitaki piyakowenteemini. Tema iroka rojankinee-takiri paerani, ikanteetaki:

Ikantzi Awinkatharite:

Naakataki owajankitaan-tatsini,

Naakataki piyakowentan-tachani.

²⁰ Aririka itasheneente pijaneentani, pipiri rowanawo. Aririka imiriwaete, pipiri imiri. Aririka pimayita-neero, ari ikaaniwaetashitanakyya rirori iñaakiro-rika okaatzi pantakiri.‡ ²¹ Paamawenteeyaa otsinampaemi-kari kaari-peron-kantsi. Roo kameethatatsiri panta-piinteero kameethari potsinampaantyyaawori kaari-perori.

13

¹ Otzimatyee pikemijanteeri eeroka-paeni pinkathari-wentzimiri pinampiki. Tee ipinkathari-waeta-shita rirori, tema Tajorensi kantakaawori ipinkatha-ritantari. ² Eenitatsi-rika kowatsini ikoshekyaa pinkathayitatsiri, okimitakawo riimi Tajorensi ikoshekaka, rootaki rowajankitaan-teetyaariri. ³ Ikaatzi antayitziro kameethari, eero ithaawan-tawaetari pinkatha-ri. Riima antayitziro kaari-perori, ithaawantari rirori. Ari okanta, pantziro-rika eeroka kameethari, eero pithaawan-tawaetari pinkatha-ri, tema riitaki thaamenkaemini. ⁴ Tema riitaki Tajorensi pinkatha-ritakariri irika-paeni raminakowentan-temiri. Aririka pantero

* 12:4 Kanta-kota-chari jaka "jempe akantayita awathaki", rootaki oshiyakaa-wenta-chari jempe akantayita: tema oki rootaki raminan-teetari, rooma kempitansi rootaki ikemanteetari, rooma paantensi rootaki rowanteetari, rooma akotsi rootaki roteeyan-teetari, rooma iizintsi rootaki ranashitan-teetari. † 12:13 kemijantzinkari-paeni = kiteshireri ‡ 12:20 osheki ikaaniwaete = pomaamateniri itooki osheki paamari

kaari-perori, pithaawan-tyaari pinkathari, tema tee otzimi-mota-shitari rirori rojataa-mento. Tema riitaki Tajorentsi pinkatha-ritakaeriri irika-paeni, riijatzi Tajorentsi owajankita-kaantziriri ikaatzi antzirori kaari-perori. ⁵Otzimatyee pipinkathateeri pinkathari-paeni. Tee apatziro pithaawan-tyaari imashirenka. Tema rootaki tampatzikata-tsiriri pimayiteero. ⁶Tema rootaki pipinatan-teeyaariri ishintsiziriri jewawentzimiri pinampiki, rootaki rañaantaari rirori, tema imonkaata-tziro ikoyiri Tajorentsi. ⁷Pipinayiteeri maawoeni pinkathari-perori, eejatzi ikaatzi aminako-wentzirori nampitsi. Otzimatyee pikemijanteri, pipinkathateri.

⁸Eero pireewi-waetantzi, petakotawakaayiteeyaa. Poshiya-kaanteero iroka etakotantsi okaatzi piñaashintsitari, rootaki piñaashintsityaari pipinawentyaa pireewitaki. Tema ikaatzi etakotan-tachari, imonkaata-tziro Ikantakaan-teetani. ⁹Iroka rojankinee-takiri Ikantakaan-teetani, ikanteetzi:

Eero pimayempitzi.

Eero powamaantzi.

Eero pikoshitzi.

Eero pitheeya-kotanta.

Eero piñaawenashiryanta.

Eenitatsi osheki otsipa ikantakaan-teetani. Roo kanteencha iroka rooperota-jaanta-tsiri ikantakaan-teetani, ikanteetzi:

Petakoteeyari pisheninka pikimita-kanteri petakota eeroka.

¹⁰Opoñaantari okamethatantari iroka Ikantakaan-teetani, rootaki piyotzirori maawoeni ikantakaan-teetakiri. Tema ikaatzi etakotanaariri isheninka, tee rowaaripero-waetziri.

¹¹Otzimatyee amata-piinteero iroka, rooteentsi awijako-shire-yitee. Tema okimiwitakawo nimaeka amaatyee, roo kanteencha otzimatyee akakiyitee. ¹²Rooteentsi othonkatee-yaa tsirenikaakiri, rooteentsi okoñeetyee. Rootaki apakaan-tyaawori antayitziro kaari-perori, okaatzi ranta-piintee-tziriri tsireniriki. Rootaki kameethata-tsiri oshiyakaan-teero akithaata-tyeeyaa-wonimi apiyako-wentantyaari, ¹³amatantee-yaawori kameethari okaatzi ranta-piintee-tziriri okoñeetyeera. Ari okantyaari eero ajomonteyawae-tanta, eero ashinki-waetanta, eero amayempi-waetanta, eero antanta-yitawo kaari kametha-yitatsiri, eero akosheka-wakaanta, eero oona-wakaan-tawaeta. ¹⁴Poshiya-kotee-yaari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, poshiya-kaantero riimi pikithaata-koteeya. Eero pantashi-waetawo okaatzi pikowa-shiwaetari eeroka.

14

Shipeta-shireri

¹Paakameetha-yiteeri shipeta-shireri. Eero pamawena-waetawo ishipeta-shiretzi piñaana-minthantyaari. ²Jame oshiyaka-wentero iroka: eenitatsi kemijantzinkari kenkishiryaa-chari kameethatatsi rowaetyaawo oeta-rika-paeni. Roo kanteencha eenitatsi itsipa shipeta-shireri, apatziro rowayitawo pankirentsi. ³Irika kemijantzinkari owayitawori oeta-rikapaeni, eero imaninta-waetziri itsipa kaari owayityaawoni. Ari ikimi-tziyaari kaari owayityaawoni eero imanintziri itsipa owayitawori, tema Tajorentsi tee imaninta-tzi rirori. ⁴¿Kantachama ikijathateeteri onampirentsi-nentsi? Eero, tema riitaki kijathaterini onampitariri, riijatzi thaamentyaarini. Ari okantari, tema Tajorentsi riitaki onampiyitariri maawoeni owayitawori oeta-rika, riijatzi thaamentyaarini.

⁵Iroka otsipa oshiyakaa-wentero: Eenitatsi kemijantzinkari omaerintan-tawori kitejeri. Eenitatsi otsipa kaari opaashinitzi-moteri kitejeri. Otzimatyee ikenkishiryaa-koyiteeyaa maawoeni, tee okameethatzi rotzika-tzika-yiteri itsipa oetarika ikenkishiryaa rirori. ⁶Ikaatzi pinkathatzirori kitejeri, riita-jaantaki Awinkatharite ipinkathatzi. Ari oshiyitari eejatzi, ikaatzi owayitawori maawoeni oeta-rika, riitaki Awinkatharite ipinkathatzi rowayitan-tawori, tema ramana-piin-tziiri. Ari ikantari ikaatzi pinkayitzirori owanawontsi, riitaki Awinkatharite ipinkathatzi ramana-piintziri. ⁷Tee añaah-shiwaeta aakapaeni, tee akamashiwaeta eejatzi. ⁸Eenirowo añaayitzi, riitaki Awinkatharite añaayiteeri. Aririka akamaki, riitaki Awinkatharite akami-motakiri. Ari okantari, riitaki Awinkatharite ashiyiteeri eenirowo añaayitzi, ari okimittitari aririka akamayitaki. ⁹Tema ikamaki Jeepatzii-totaa-rewo, eejatzi rañaahae rootaki rashitan-teeri eenirowo añaayitzi, eejatzi aririka akamayitaki.

¹⁰¿Litaka pikiji-matan-tariri pisheninka? ¿Litaka pimanintan-tariri? Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo amina-kotan-teeroni paata okaatzi ranteetakiri. ¹¹Rootaki rojankinata-koetakiri paerani, ikanteetzi: Iroka ikantakiri Awinkatharite: “Maawoeni rotziwerowaetyaa ipinkathee-teena. Omaperotatyaa.”

Aritaki ithaamentee-yaari maawoeni Tajorentsi.

¹²Aripaete akenkithata-kotee-yaari maawoeni janta Tajorentsi.

¹³Rootaki apakan-tyaawori akiji-mata-wakaeyita. Tema otzimatyee akanta-shireyite: “Eero nokantzi-moneenta-kaari itsipa kemijantzinkari, notzika-shiretziri-kari.”* ¹⁴Niyotzi naaka tee ithañaah-pithantyaawo Tajorentsi owayityaawo oetarikapaeni. Roo kanteencha eenitatsi-rika kenkishiryaa-waeta-chani kameethatatsi ipinkawaeteete, imatero ipinkawaete rirori. ¹⁵Aririka poñaahakyaari itsipa kemijantzinkari powayityaawo ipinkiri rirori, tee petakoshiretari. ¿Kameethama pikantzi-moneenta-kaeyaari itsipa powakawowa owanawontsi? ¿Pikowatziiima powaaripero-shireteeri? Riijatzi kemijantzinkari, ikamawenteeri rirori Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁶Ari okanta, tee okameethatzi poñaahanteri powayitari pikenkishiryaa

* 14:13 kemijantzinkari = noyemijantzinkarite-paeni

eeroka kameethari irika, ari ikanteetemi: “Pantakiro eeroka kaari-perori.”¹⁷ Aakapaeni akaatzi ipinkathari-wentee Tajorentsi, tee okowa-perotyaa okaatzi owayitari, okaatzi amiriyitari. Roo kowaperota-chari atampatzika-shire-yitee, ajeekayitee kameetha, akimo-shire-yitee, tema rootaki kantakaawori Ishire tajorentsi.¹⁸ Roorika amayita-neeri aririka antawaeteeniri Jeepatzii-totaa-rewo, aritaki animota-kahaeri Tajorentsi, ari ikantzi-teeyari atziri-paeni, raakameethatee.¹⁹ Ari okanta, otzimatyee panta-piinteero jeekean-teetari kameetha, piwetsika-shireta-wakaan-tyaari.²⁰ Aririka pamina-minate powayityaawo oetarikapaeni, paamawentyaa papaatziro-kari imatakaa-kiriri Tajorentsi itsipa-paeni kemijantzinkari. Tee othañaa-ntsiwityaa owayitari. Roo kanteencha eenitatsi-rika owayitawori oetarikapaeni rootaki ikantzi-moneenta-kaantyaariri itsipa, rantakirowa kaari-perori.²¹ Tee okameethatzi pikantzi-moneenta-kaeyaari itsipa pikimita-kaanteeri noyemijantzinkarite, okantakaawo powayitari wathatsi, pimiriytziro kachori, pantayitziro oeta-rikapaeni.²² Roo kameethatatsi piyotako-shiretakotyaa eeroka, apatziro Tajorentsi yotakote-mironi. Eenitatsi-rika kaari shipeta-shire-wenteeroni, aritaki imateero ikimo-shire-yitee.²³ Roo kanteencha eenitatsi-rika shipeta-shireta-waeta-tsini, aririka rowakyaawo oeta-rikapaeni, ari okimitzi-motee-yaari rantakiro kaari-perori. Tema tee rantziro okaatzi riyotako-witaari, kaari-perori iroka.

15

¹Aakapaeni kemijantzinkari shintsi-shireri, otzimatyee atsinampa-shiretzi-moteeri shipeta-shireri, tee apatziro antayitero inimoyiteeri aakapaeni.² Oztimatyee antayiteero inimoteerini asheninka, okaate thamenta-shireta-kaeyaarini rantayiteero rirori kameethari.³ Tema rootaki rantakiri Jeepatzii-totaa-rewo, tee ikowa-kowatziro inimoteeri rirori. Tema rojankineetaki paerani, ikanteetzi:

Ikaatzi ninawaetzimiri eeroka, naaka ininatakai.

⁴Tema okaatzi jankinata-koteen-chari paerani oshiyakawori iroka, rojankinee-takiro riyotahae-tanteerori, rojankinee-takiro opoñaan-tyaari oetzinaarikotyaaawo. Tema roo Jankina-rentsi-perori oñahakaerori eenitatsira oyaako-tani, rootaki athaamenta-shiretan-taari.⁵ Riitaki Tajorentsi kantakaawori añaanta-wori atsinampa-shiretzi, riijatzi thaamenta-shireta-kaeni. Osheki nokowa-kota-piintakiri ikantakaeyaawo paakameethata-wakaan-tyaari, pikimita-kotee-yaari Jeepatzii-totaa-rewo Jesús.⁶ Pikimiteeyaawo pitsipata-wakae-yaami maawoeni eeroka-paeni pomampaa-wenteeyaari Tajorentsi, ashitariri awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

Ikenkithee-teeniri Kameethari Ñaantsi itsipa-jatzi atziri-paeni

⁷Tema osheki raakameethatee Jeepatzii-totaa-rewo, ari pikimitee-yaari eeroka-paeni, paakameetha-yiteeri itsipa atziri, tema rootaki ipinkatheetan-tyaariri Tajorentsi.⁸ Rootaki nokanta-piintakiri: Rotyaantee-takiri Jeepatzii-totaa-rewo rantawae-wentero nosheninka-paeni Judá-paeni. Rootaki imatantakawori iñaantee-tyaawo omaperotatyaawo okaatzi ikashiya-kaakiriri Tajorentsi paerani awaejatziteni.*⁹ Roojatzi rantzi-mota-kiriri ikaatzi kaari nosheninkata, rootaki ipinkathatan-taariri rirori-paeni, ineshironkateeri Tajorentsi. Iroka rojankinee-takiri paerani, ikanteetzi:

Nothaamenteemi ijeekayitzi itsipa-jatzi atziri.

Nomampaa-wenteemi nawentahaemi.†

¹⁰Iroka ikantzi-teekari eejatzi:

¡Itsipa-jatzi-paeni! Pithaawenteena eeroka pitsipatee-yaari rashiyitaari Tajorentsi.

¹¹Ikanteetaki eejatzi:

¡Itsipa-jatzi-paeni! Pithaamentee-yaari Awinkatharite.

¡Maawoeni atziri-paeni pithaamentee-yaari!

¹²Opoñaa ikantaki eejatzi Kamantan-tanirini Isafas:

Ari itzimaki icharinin-teeyaari Isaf.

Riitaki pinkathari-wenteerini itsipa-jatzi atziri-paeni.

Riitaki royaako-teeri kaari asheninkata.

¹³¡Riitaki thaamenta-kaemini Tajorentsi, riitaki jeekakaa-yitemini kameetha pikemijanteeri! Tema riitaki kantakae-yaawoni oyaakotan-tyaariri. ¡Rootaki Ishire tajorentsi kantakae-mironi poyaako-perotan-teeyaariri!

¹⁴Noyemijantzinkarite-paeni. Niyotzi naaka omaperotatyaawo pineshinonkatawakaawo eeroka-paeni, osheki piyotani-pero-tzi, pimateero piyotaa-wakaa-yitaa.¹⁵ Roo kanteencha noshintsi-thatzimiro nojankinatzi-imi iroka eero pipeyakotantawo. Tema ikaminthaa-perotaana Tajorentsi,¹⁶ rotyaantakina nokenkithatateerini Jesús Jeepatzii-totaa-rewo ikaatzi kaari nosheninkayita. Nokaman-tayiteeri Kameethari Ñaantsi kenkithata-kotziriri Tajorentsi, okimiwitaawo naakami Ompera-tajorentsitaawo-rewo. Riima irika kaari nosheninkata, ikimiwitakari nashita-kaariri Tajorentsi, namayiteeniri Tajorentsi riitaki kameethatzi-moteeriri. Rootaki Ishire tajorentsi tampatzika-shire-yiteerini.¹⁷ Okaatzi ranta-kahaanari Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, kantawita-chari najahaa-wentyaawomi naaka, nokenkithata-kotero nantawaeteeniri Tajorentsi.¹⁸ Roo kanteencha nokenkithata-koteero okaatzi imata-kahaanari Jeepatzii-totaa-rewo. Tema noñaayitakiri kaari nosheninkata ikemijanta-yiteero okaatzi nokenkithata-kaakiriri, okaatzi nantzi-motakiriri.¹⁹ Rootaki Ishire tajorentsi matakaa-kinawori notajonka-wentan-takariri, rootaki nomayitan-takawori kaari iñaapiinteetzi paerani. Rootaki nomatan-tawori nokenkithateero Kameethari Ñaantsi

* 15:8 Judá-paeni = totameshitaa-rewo † 15:9 Waerontsi

kamanta-kotziriri Jeepatzii-totaa-rewo netanakawo Aapatziyaweniki nokinayitanaki jempe-rika-paeni roo-jatzi Ilfrico-ki. ²⁰ Ari okanta nokowan-takari nokenkithatero Kameethari Naantsi jempe tee ikemakoe-tziriri Jeepatzii-totaa-rewo. Tee apatziro niyaatero jempe tee ikenkithata-kaanteetaki paerani. ²¹ Tema iroka rojankinee-takiri, ikanteetzi:

Ari inahaero kaari ikenkithata-kowiteeta paerani, Ikemathateero kaari ikemako-witeeta paerani.

Ikwaki Pablo riyaaete otzinkamiki inampi wirakocha-paeni

²² Rootaki kaari okantanta niyaate pijeekaeyinira eeroka, okantawitaka osheki nokowa-piinta-witaka. ²³ Roo kanteencha aritaki nomatakiro nimaeka, tema tekatsi nantaneeri jaka nampitsiki. Tema osheki ojarentsi nokowa-piintawita nareetemimi. ²⁴ Aririka niyaa-minthataki nampitsiki iiteetziri España, ari nokenkishiryaawita nareetanakimi pinampiki. Aririka nojeeki-mowaeta-nakimi, nokoyi pamitakotena potyaantena otsipaki nampitsi. ²⁵ Roo kanteencha netapaentyaawo niyaate Aapatziyaweniki namitakoyiteri kemijantzinkari-paeni.† ²⁶ Tema irika-paeni Macedonia-jatzi, eejatzi Acaya-jatzi, rotyaantakina koriki rirori-paeni nopayiteriri ashironkaenkari kemijantzinkari-paeni nampiyitawori Aapatziyaweniki. ²⁷ Riyyitaki kowashiteen-chari ipashitan-tayityaa, tekatsi shintsiterini. ikimiwitakowo apinataatyeerimi, okantakaawo ikemijanta-kaakiri irika kaari isheninkata ishireki karri inahaeta. ²⁸ Aririka nomonkaatakiro nopayitakiri Aapatziyaweni-jatzi ikaatzi rotyaantee-takiniriri, ari nareeta-nakimi pinampi-yitawowa eeroka-paeni niyaatantyaari España-ki. ²⁹ Niyotzi riitaki Jeepatzii-totaa-rewo tajonka-wenta-perotenani aririka nareeta-kimi janta.

³⁰ Noyemijantzinkari-paeni, nokowa-kotzimi pamana-kota-piintena eeroka-paeni, pikimitena jempe nokanta-piintziro naaka. Rootaki nokowa-kotzimiri, niyotzi pipinkathatziri eeroka-paeni Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, rootaki Ishire tajorentsi kantakae-mirori petakotan-takinari. ³¹ Pamana-koteena eero raakaan-tantana theenkan-taniri nampiyitawori iipatsiteki Judá-paeni. Pamana-koyiteena raawakotan-tenari kameetha ipakaan-teetziriri kemijantzinkari-paeni Aapatziyaweniki, rootaki inimoyitan-tyaariri rirori-paeni.‡ ³² Ari okantayaa nokimo-shiretan-tyaari niyaate pijeekaeyinira eeroka, roorika ikowakaa-kinari Tajorentsi. Ari nokoyi nomakoryaa-waetanaki pinampiki eeroka-paeni. ³³ ¡Okantashizimaetya riitaki Tajorentsi tsipa-shiretemini, riitaki jeekakaa-yitemini kameethal ¡Omaperotatyawé!

16

Rowetheetari atziri-paeni

¹ Rootaki Febe aanakironi iroka jankina-rentsi. Rootaki nokimita-kaanta roomi choeni. Osheki antawaetaki roori jempe ipiyota-piinteeta Cencrea-ki, rootaki amitakotziriri reewarite kemijantzinkari. ² Paakameethata-wakiro roori, rootaki rashitaari eejatzi Awinkatharite, kameethatatsi paakameethatero pikimita-piintziri paakameethatziri itsipa kemijantzinkari-paeni. Pamitakotero oetarika okowityaayite. Tema osheki amitakotantaki roori. Ari okimitakinari naaka osheki amitako-takina.*

³ Powethatyaawo Priscila eejatzi Aquila. Rootaki tsipayita-kinari romperataneewo Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, ⁴ rootaki shinewenta-kinari owawijaa-kotakina. Osheki nopasoonkitakiro iroka-paeni, ari nokimitaakiri nopasoonki-yitakiri itsipa-paeni kemijantzinkari kaari nosheninkata. ⁵ Powethatyaari eejatzi ikaatzi piyota-piinta-chari opankoki. Powethatyaari netakotani Epeneto, riitaki etanakawori nokemijanta-kaari Jeepatzii-totaa-rewo janta Acaya-ki. ⁶ Powethatyaawo María, rootaki antawaee-wenta-kimiri osheki eeroka-paeni. ⁷ Powethatyaari Andrónico, eejatzi Junias nosheninka-paeni irika, riitaki notsipatakari romonkyahaetana. Riitaki etakawori ikemijantee tekiraata naaka, riijatzi ipinkathatakiri otyaantaa-rewo-paeni. ⁸ Powethatyaari netakotani Amplias, riitaki rashitaari awinkatharite. ⁹ Powethatyaari Urbano, riitaki notsipata-piintakari nantawaetziriri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. Powethatyaari netakotani Estaquis. ¹⁰ Powethatyaari Apeles, raakameethateeri Jeepatzii-totaa-rewo. Powethatyaari ikaatzi jeekapankotziriri Aristóbulo. ¹¹ Powethatyaari nosheninka Herodión. Powethatyaari jeekatsiri ipankoki Narciso, ikaatzi antawaetziriri Awinkatharite. ¹² Powethatyaawo Trifena, eejatzi Trifosa. Roojatzi antawaetziriri Awinkatharite. Powethatyaawo netakotani Pérsida. Roojatzi antawaetziriri Awinkatharite. ¹³ Powethatyaari Rufo, riitaki riyoshiiteeri Awinkatharite. Powethatyaawo eejatzi riniro, rootaki nokimita-kaantari roomi noniro. ¹⁴ Powethatyaari Asíncrito, Flehonte, Hermas, Patrobas, Hermes, eejatzi itsipata-piinta-yitari rirori-paeni, aetziri “noyemijantzinkari-paeni.” ¹⁵ Powethatyaari Filóloho, Julia, Nereo eejatzi ritsiro, Olimpas, eejatzi ikaatzi tsipayitariri aeteeri kiteshireri. ¹⁶ Petakotantyaawo powethatawakaeya. Rowetha-yitzimi eeroka-paeni ikaatzi piyowenta-piinta-kinari Jeepatzii-totaa-rewo.†

¹⁷ Noyemijantzinkari-paeni, iroka nokowa-kotzimiri: Paamawentyaari ñaana-minthata-wakaa-chari riitaki otzika-tzi-kaapatthatzimiro riyootee-takimiri paerani. Eero pikempiya-yitari eeroka-paeni. ¹⁸ Tema kaari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo omperayita-neeyaarini. Tema ranta-piintziro ikowashitari rirori. Riyyitaki nintathatziriri shipeta-shireri-paeni ramatawi-waetzirira. ¹⁹ Nokemaki naaka-paeni kameetha pikanteeyani eeroka-paeni, tee pipiyatha-waeta, rootaki oemoshirenka-kinari. Nokoyi naaka pikameetha-shire-perote, okimiwiteeyaawo tee piyoteromi jempe okanta-kota kaari-perori. ²⁰ Riitaki

‡ 15:25 kemijantzinkari-paeni = kiteshireri § 15:31 kemijantzinkari-paeni = noyemijantzinkari-paeni * 16:2 kemijantzinkari-paeni = noyemijantzinkari-paeni † 16:16 powethatawakaeya = thowootaantsi

Tajorentsi jeekakaa-yiteemini kameetha, rooteentsi ikantakae-yaawo potsinampaan-tyaariri Yakatan-taniri, okimiwitee-yaawo powithoryaa-tyeerimi paatzikakirira. ¡Okantashitzimaetya ineshironkateemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo!

²¹Rowethatzimi Timoteo, tsipatanari rantawaetzi, eejatzi nosheninka-paeni Lucio, Jasón, eejatzi Sosípa-ter.

²²Naakataki Tercio jankinatzi-niriri Pablo. Naakataki eejatzi b wethatzimiri, naaka rashiyitaa eejatzi Awinkatharite.

²³Rowethatzimi Gayo. Riitaki nojeeki-motziri nimaeka ipankoki. Rowetha-yitzimi eejatzi ikaatzi nampiyitawori jaka. Rowethatzimi Erasto, oyiriri koriki ashitari nampitsi. Rowethatzimi eejatzi Cuarto, akanteeri noyemijantzinkarite.

²⁴¡Okantashitzimaetya ineshironka-yiteemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo! ¡Omaperotatyawé!

Oweyaantawori thaamentaantsi

²⁵Jame athaamentee-yaari Tajorentsi. Riitaki matzirori ishitsi-shireta-kaemi pikyaaryoo-wentan-tyaawori Kameethari Naantsi ikenkithata-koetziri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, kaari ikematha-witeeta paerani. ²⁶Roo kanteencha roñaaha-yitantaa nimaeka, riyotaan-tayitaki maawoeni nampitsiki ikemijantee-tantyaari janta. Rootaki rojankinata-kaakiriri Kamantan-taniri-paeni irika Tajorentsi, Kañaaniri. ²⁷Jame athaamentee-yaari apanita-tsiri Tajorentsi, Yotaniri. Tema riitaki Jesús Jeepatzii-totaa-rewo kantakae-yaawoni ashi owantee-yaawori athaamentee-yaari. ¡Omaperotatyawé!

RETAKARI ROJANKINATZINIRI PABLO CORINTO-JATZI

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo otyaantzi-mirori iroka jankina-rentsi. Rotyaantaa-rewote Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tema riitaki Tajorentsi kowakaa-kinawori, ikaema-shiretakina. Ari notsipatakari Sóstenes nojankinatzimiro. Riitaki nokimita-kaanteeri noyemijantzinkarite ² Eeroka nojankina-yitzini pikaatzi pipiyowentaari Tajorentsi janta Corinto-ki, pikaatzi rashiteemi Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. Riitaki kaema-shire-yiteemi roete-shiretan-teemiri. Pikimitakiri itsipa-jatzi nampiyitawori jempe-rika-paeni, awentaariri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tema riijatzi Pinkahari-wenteeri rirori.* ³ Okantashitzimaetyaa ineshironka-yiteemi Ashiteeri Tajorentsi, kameetha ijeekakaa-yiteemi. Ari ikimitzi-takimi eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

Ramana-kaetari Pablo itajonka-wentante

⁴ Namana-piintziri naaka Tajorentsi, tema antawo ineshironka-yiteemi, itsipa-shireta-kahaemiri Jeepatzii-totaa-rewo. ⁵ Riitaki kantakaawori piyotako-perotan-taariri, ari okanta pikenkithata-kotan-taariri. ⁶ Rootaki poejokirotan-tawori okaatzi netakari nokenkithata-kotzimiri Jeepatzii-totaa-rewo. ⁷ Pikanta poyaawentari ipiye Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tekatsi kowityee-moteemini itajonka-wenta-shiretzimi pantawaetan-tyaanariri. ⁸ Riitaki kantakaa-yaawoni pikyaaryoo-wentan-tyaariri roojatzi ipiyantee-yaari, eero otzimawaetzi oeta riyakowenta-paemiri. ⁹ Kijokiro royimi Tajorentsi, riitaki kaema-shireteemiri paapatziya-taariri Itomi, irika Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

¿Ishekita-tziima paerani Jeepatzii-totaa-rewo?

¹⁰ Noyemijantzinkarite-paeni, eenitatsi otsipa nokoyiri noshintsi-temiri, tema naaka rotyaantaa-rewote Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Nokowa-kotzimi paapatziya-wakaa-yiteeyaa, okimiwitawo apaani okantyaami pikenkishiryaaeni, eero pikanta-wakaa-wenta-waetawo oeta-rika. ¹¹ Tema nokemakiri isheninka-paeni Cloé ikamanta-paakina tee paapatziya-wakaa kameetha. ¹² Eenitatsi pitsipa-yitari janta kantatsiri: “Nokemijantziri naaka Pablo.” Itsipa kantatsiri: “Nokemijantziri naaka Apolos.” Itsipa kantatsiri: “Nokemijantziri naaka Pedro.” Eenitatsi itsipa kantaneen-tsiri: “Nokemijantziri naaka Jeepatzii-totaa-rewo.” ¹³ ¿Ishenita-tziima paerani Jeepatzii-totaa-rewo? ¿Naakama kentako-wenta-kimiri? Tema pomitsiryaa-yitaka paerani eeroka-paeni, ¿Naakama ipaeryahaetaki, ikanteete: “Pomitsiryaa-wentyaari Pablo?” ¹⁴ Rootaki namanantariri Tajorentsi okaminthaaka tee naaka omitsiryaa-yitemini. Apatziro nomitsiryaa-witakari paerani Crispo, eejatzi Gayo. ¹⁵ Rootaki eero itzimanta janta kantawaeta-tsini: “Nomitsiryaa-wentakari Pablo.” ¹⁶ Jaa! Riijatzi nomitsiryaa-takari paerani Estéfanos eejatzi isheninka-paeni rirori. Tee nokenkishiryaa-wo eenitatsi-rika itsipa nomitsiryaa-takari janta. ¹⁷ Tee rotyaanta-na Jeepatzii-totaa-rewo nomitsiryaa-ante, apatziro rotyaantakina nokamantan-teero Kameethari Naantsi. Tee nokimita-kota-paakyaari yotaniri nokenkithata-koyitziro. Tema tee nokoyi aminaashi-waetyaa rooperotatsiri ikentakoe-takiri Jeepatzii-totaa-rewo.

Riitaki Jeepatzii-totaa-rewo, ishintsinka Tajorentsi, riyotani

¹⁸ Aririka akenkithata-kaawityaari peyashita-chani akanteri: “Ikentakoe-takiri Jeepatzii-totaa-rewo,” ikimita-kaantakae amajontzi-shiretatyaaeni. Rooma aakapaeni awijako-shireyitee, ayoyitee omaperotatyaa roñaahan-takiro itajorenka. ¹⁹ Tema rojankineteetaki paerani, ikanteetzi: Naapithateri riyotani ikaatzi yotaniwita-chari. Noyepa-pithateri ikenkishiryaaeni ikaatzi kenkishiryaa-witachari.

²⁰ ¿Jempema ikanteeyaa-ka yotaniri? ¿Jempema ikanteeyaa-ka yotzinkari ikaatzi yotaanta-shiwaetawori rooperotzi-motziriri rirori-paeni? Tema Tajorentsi omajontyaa-yiteeriri jaawiki-jatzi-paeni, ikaatzi yotaniwita-chari paerani. ²¹ Tema ikaatzi yotaniwaeta-shita-chari, tee imatziro riyoteeri Tajorentsi. Riima Tajorentsi matzrori riyota-nitzi, inimotakiri rirori rowawijaako-shire-yiteeri ikaatzi kemijanteerori iñaani, okantawitaka itzimayitzi okimitzimo-witakari majontzi-shiretantani iñaani Tajorentsi. ²² Aririka iñeero nosheninka-paeni Judá-paeni itajonka-wentan-teete, rootaki ikemijanan-tyaari rirori-paeni. Riima pisheninka-paeni eeroka, aririka ikemiri ikimita-kaantari rirori-paeni yotanitatsiri, riitaki ikemijantziri.†

²³ Rooma naaka, nokenkithata-kota-neeri Jeepatzii-totaa-rewo ikentako-wentantaka. Osheki okompitzi-motakari nosheninka-paeni. Riima pisheninka-paeni eeroka ikimita-kaantakina nomajontzi-shiretatyeyemi. ²⁴ Roo kanteencha iyoteeyini aakapaeni, roñaahan-teero Jeepatzii-totaa-rewo itajorenka Tajorentsi, eejatzi riyotani. Rootaki riyoyiteeri ikaatzi ikaema-shire-yiteeri Tajorentsi, okantawityaa riitakirika Judá-paeni, eejatzi kaaririka Judá-paeni, maawoeni. ²⁵ Tema Tajorentsi rawijiri riyotani-waeta-shitari atziri-paeni, okantawitaka irika atziri-paeni okimitzimo-witakari majontzishiretantani ikantayitakiri Tajorentsi. Tema Tajorentsi rawijiri atziri-paeni otzimi-motziri ishintsinka, okantawitaka irika atziri-paeni okimitzimotoakari tee amayitziro okaatzi ikantawitakari Tajorentsi.

²⁶ Noyemijantzinkarite-paeni, otzimatyee pikenkishireta-kota-wakiro jempe-rika pikanteeyani paerani tekira ikaema-shireteetemi. Tee itzima-perotzi yotaniri pikaateeyini, tee itzima-perotzi peewarite,

* 1:2 awentaariri = waerontsi † 1:22 pisheninka-paeni = griego = kaari Judá-paeni

tee itzima-perotzi riiperori-paeni. ²⁷ Roo kanteencha riyoshii-yiteeri Tajorentsi ikaatzi ikimita-kaanta-witee-takari imajontzishiretatyeeemi, rootaki ikaaniwenteeri paata riyotani-waeta-shitari. Riyoshii-yiteeri ikaatzi roshiya-kaanta-witee-takari kaari mayiteeroni, rootaki ikaanitan-teeyaari paata riiperori-paeni. ²⁸ Ari ikinakaerori Tajorentsi riyoshiitan-taariri kaari ikoyiri atziri-paeni, kaari riiperotzi-moterini. Ari okanta opoonaa-taari ikowaetziro okaatzi imaninta-witee-takari. ²⁹ Ari ikinakaerori Tajorentsi eero itzimanta ajahaawentzi-motyaaarini. ³⁰ Riitaki Tajorentsi tsipa-shireta-kahae-miriri Jeepatzii-totaa-rewo Jesus, rotyaanteeri rirori riyotakaa-yiteemi, rowameetha-shire-yiteemi, roete-shire-yiteemi. Riitaki pinakowenteemiri pijeekan-waetantaari kameetha. ³¹ Rootaki rojankinatzi-teetan-takawori paerani, ikanteetzi: Tee okameethatzi rajahaa-wenta-waeteetyaa apaniroeni. Roo kameetha-perota-tsiri ajahaawentee-tyaawo rantayiteeri Awinkatharite.

2

Ikenkithata-koeteeri Jeepatzii-totaa-rewo ikentakoe-takiri

¹ Noyemijantzinkarite-paeni, niyaataki paerani nareetzimi nokenkithata-kotemiri Tajorentsi, tema tee noshiya-kota-paakyaari yotaniwaeta-shitachari, tee noninta-thawaeta-shita-paakimi. ² Apatziro nokowa-perota-nakiro nokenkithata-kota-piinteemiri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ikentakoe-takiri. ³ Tee noñeero inimo-tena kameetha nojeeki-moyitakimi, tema thaawa-shiretakina. ⁴ Rootaki kaari otsinampaa-perotantzimi okaatzi noñaawae-yitakiri, tee okimitawo iñaani yotaniwaeta-shitaniri. Roo kanteencha okaatzi noñaawae-yitakiri, imatakiro roñaahan-takiro Ishire tajorentsi, oñaahan-takirori ishintsinka. ⁵ Ari okantari, rootaki ishintsinka Tajorentsi ikemijanta-kaanteemiri, kaari riyotani atziri-paeni matakimironi.

Ishire Tajorentsi oñaahan-tayitziro

⁶ Roo kanteencha, aririka akenkithata-kaeri antakishiretatsiri, ari okameethatziri akenkithata-koteniri yotanitaantsi. Roo kanteencha iroka yotanitaantsi, tee oshiyawo riyotashi-waeta-shitari jaawiki-jatzi, riyotani-waeta-shitari pinkathari-witachari nimaeka. Teera ashi rowaero irika-paeni. ⁷ Iroka yotanitaantsi nokenkithata-kotziri naaka, tee riyotako-peroe-tziro paerani. Okimitakawo romanee-tatyeeromi. Rootaki ikoyitakari Tajorentsi, ari okantya añaante-yaa-wori paata rowaneenkawo. ⁸ Irika-paeni pinkathari-witachari nimaeka, tekatsi paani yotako-peroteroni iroka yotanitaantsi. Ari riyotakiromi, eeromi ikenta-kota-kaantzirimi Awinkatharite, otzimimo-pero-tziri rowaneenkawo. ⁹ Roo kanteencha rootaki rojankinata-koetzi-takari paerani, ikanteetzi:

Okaatzi ikashiya-kaariri Tajorentsi etakotaariri rirori,
Aanaaperoteero amina-piinteetzi, ikema-piintee-tziri,
Aanaaperotziro okaatzi iñaashiretakari.

¹⁰ Rooma aakapaeni, rotyaanta-kaeri Itajorenka Tajorentsi riyotakaan-teeri. Tema rootaki Ishire tajorentsi yotziriri Tajorentsi okaatzi ikenkishiryaa rirori, kaari riyotako-witeeta. ¹¹ Tema tekatsi yotakoterini ikenkishiryaa in tsipa atziri, apatziro riyotziro ishireki rirori. Ari ikimitari eejatzi Tajorentsi, tekatsi yotakoterini ikenkishiryaa, tema apaniro riyotziro ishireki rirori. Iroka Ishire tajorentsi, tema rootaki ishire rirori. ¹² Rootaki ojeeka-shiretan-teeri aaka Ishire Tajorentsi, rootaki ayoperotan-teeyaawori okaatzi ikashiya-kaeta-kaeri aakapaeni akemijanta-yiteeri. Rootaki kaari kanta-tsini riyoteero jaawiki-jatzi, ¹³ ikaatzi yotaanta-kirori riyotashi-waetari rirori. Tema okaatzi akenkithata-kotakiri aakapaeni rootaki iyotakaa-yiteeri Ishire tajorentsi. Rootaki akenkithata-kaayiteeriri antakishiretatsiri jempe okantakoperota ashire.

¹⁴ Riima kaari antarishiretatsini, tee ikemijanta-tziro iyotakaan-tawitari Ishire tajorentsi, tema okimitzimo-waetakari majontzi-shiretaantsi. Tee omatajeetya riyota-koteero rirori, tema tee ijeeka-shiretantari Ishire tajorentsi iyotakaan-tayityaariri. ¹⁵ Rooma aakapaeni antakishiretakira, aritaki amayiteero akenkishiryaa-peroteero maawoeni jempe-rika oetaripaeni. Ari okantari, okantawitaka tee ikematha-pero-yitee jaawiki-jatzi jempe akantayitanaa aakapaeni. ¹⁶ Rootaki rojankinata-koetzi-takari paerani jaka, ikanteetzi:

¿Eenitatsima yotako-peroteerini ikenkishiryahaari Awinkatharite?

¿Eenitatsima materini riyoteeri?

Rooma aakapaeni, riyotakaa-yiteero okanta-kota ikenkishiryaa Jeepatzii-totaa-rewo.

3

Antawaeta-nooniriri Tajorentsi

¹ Noyemijantzinkarite-paeni, tee nomatziro nokenkithata-kaemi nokimiteerira nokenkithata-kaeri antakishiretatsiri. Tema okimiwitakawo owakirami petanakyawo pawentahae-yaari Jeepatzii-totaa-rewo. Okimiwitakawo eeniro piraanitemi, ² eeniro ithotahae-tzimi, tekira ipaetzimiro kijo-yitatsiri owana-wantsi. Tema tekiraata pikematha-yiteero okaatzi nyotaa-witakimiri, roojatzi pikantayita nimaeka. ³ Tekiraata pantaki-shiretziita. Eeniro pikija-wakaa-wentawo oeta-rika, panta-wakaa-waeta. ¿Kaarima iroka rantayita-piintakiri jaawiki-jatzi-paeni? ⁴ Tema eenitatsi janta, kantatsiri: “Nokemijantziri naaka Pablo.” Itsipa kantatsiri: “Nokemijantziri naaka Apolos.” ¿Kaarima iroka oshiyawori iñaana-minthata-wakaa jaawiki-jatzi-paeni?

⁵ ¿Jempema noetaka naaka? ¿Jempema iitaka Apolos? Naakataki apite romperatani Tajorentsi, rotyaantakina nokenkithata-kaayiteemi pikemijantan-teeyaari eeroka-paeni. Tema rotyaanta-yitakae

Awinkatharite maawoeni aakapaeni inashiyitaka okaate antayiteeri. ⁶Tema naaka oshiyariri pankita-tsiri. Riima Apolos riitaki oyaatapaa-kinari ithamaeta-kotziro nopankitakiri. Riima Tajorentsi riitaki matzirori ranta-kita-kaayitziro pankirentsi. ⁷Tee iroperero-waetzi pankita-kirori, ari roshiyari thamaeta-kota-kirori. Tema riitaki rioperota-tsiri Tajorentsi, rantakishiretakaayiteemi. ⁸Okimiwitakawo itzimatyeei rantawaeta-kaani. Rotyaantakiri ipankiwaete, rotyaantakiri itsipa ithamaeta-kotero. Apatziro ipineetakiri okaatzira rantawae-taki, rotyaanteeri inampiki, tema tee ikowa-perota-jaanta rirori. ⁹Ari nokantakari naaka, okimiwitakawo naaka antawaetzi-niriri Tajorentsi. Rooma eeroka-paeni poshiyakawo eerokami pankirentsi-mashi.

Pikimiwitakawo eejatzi eerokami pankotsi. ¹⁰Naaka kimitakariri yotzirori rowetsikiro pankotsi. Naaka etanakawori nowetsikiro pankotsi, riitaki Tajorentsi neshironkata-kinari netanta-nakawori nowetsikiro. Opoñaashitya ipokayite itsipa thonkateroni rowetsikiro. Roo kanteencha otzimatyee ramatsinkawentyaawo ithonkan-tyaawori kameetha. ¹¹Riitaki Jesús Jeepatzii-totaa-rewo oshiyawori etapiintawori rahaetziri rowetsikan-teetawori pankotsi. Eero itzimawaetzi itsipa poyaatyarini. ¹²Aririka rowaetakiro etapiintawori rowetsikan-teetawori pankotsi, aritaki ithonka-takiro rowetsikaetero pankotsi. Kantacha rowetsikae-tantyaawo ooro, koriki, mapipaeni poreryaa-tatsiri. Ari okantaki eejatzi rowetsikan-teetyaawo incha-panki, kompirosi, jawooshi. ¹³Roo kanteencha aririka otayaa pankotsi, ari ifahaetero oetarika rowetsikan-teeta-kawori iroka pankotsi. ¹⁴Roorika rowetsikan-teetyaa mapipaeni eero othonka otayaa, omaperotayaa okijotzi okaatzzi rowetsikan-teetakari. Osheki ipina-peroeteri wetsika-kirori iroka pankotsi. Ari ikantee-yaari roshiya-kaawentee-takiri wetsikirori pankotsi, ipina-peroe-teeri eejatzi. ¹⁵Riima wetsikan-takawori pankotsi kaari shenkaa-tsini otaayityaa, eepichokiini ipineeteeri. Ari ikimii-teeriri roshiya-kaawentee-takiri wetsikirori iroka pankotsi, eepichokiini okanteeyaa rawijako-shiretan-teeyari, ikimitee-yaari awijakotaa-tsiri itaawityaami.

¹⁶¿Tema piyotee-yini eeroka oshiyakaa-wentzi pankotsi? Tema okimiwitaka eerokami itajorentsi-pankote Tajorentsi, eeroka ijeeka-shiretantari Ishire Tajorentsi. ¹⁷Eenitatsi-rika owaariperota-kironi oshiyakaa-wentari itajorentsi-pankote Tajorentsi, aritaki rowaariperoteeri Tajorentsi rirori, tema otajorentsitatzi iroka ipanko. Ari okanta roshiya-kaawentee-tzimi eejatzi eeroka-paeni.

¹⁸Paamawentyaa ramatawitee-tzimi-kari. Okimitaka tzimatsiri janta kantayita-tsiri: “Naaka yotaniri.” Tema rootaki kameetha-witachari ikenkishiryaa-koteromi irika-paeni okaatzzi oshiyi-motariri jaawiki-jatzi majontzi-shiren-tantsi iroka. Tema iroka, rootaki kantakae-yaawoni riyota-nitan-teeyari. ¹⁹Tema tee okamethatzi-motziri Tajorentsi okaatzzi roshiya-kaanta-waetari jaawiki-jatzi yotanitaantsi iroka. Rootaki rojankinata-koetakiri paerani, ikanteetaki:

Riitaki Tajorentsi oteeyakiriri yotaniwae-witachari, riyotanin-kaki.

²⁰Rojankinateetaki eejatzi paerani ikanteetaki:

Riyotzi-takawo Tajorentsi okaatzzi ikenkishiryaa-waetari yotaniwae-witachari.

²¹Rootaki eero piyoshiitanta eeroka-paeni aapaeni itzimi yotahaemini. Eero pajahaa-wenta-waetari pikante: “Riiperori irika.” Tema ikaatzzi tzimaen-tsiri, pikimita-kaanteeri eeroka ashitari, ikimi-yitaha irika-paeni:

²²Pablo, Apolos, Cefas, jaawiki-jato-paeni, añaantari, kaamanitaantsi, awijayita-tsiri nimaeka, awijayita-tsini paata. Maawoeni iroka, kimiwitaka eeroka ashityaa-wonimi maawoeni,* ²³tema eeroka-paeni rashiyitaari Jeepatzii-totaa-rewo, riima Jeepatzii-totaa-rewo rashitari rirori Tajorentsi.

4

Rantawaeri otyaantaa-rewo-paeni

¹Ari okantari, otzimatyee roshiya-kaanteetena romperatani Jeepatzii-totaa-rewo, naaka-paeni rowaki niyootaan-teero kaari riyotako-witeeta paerani. ²Roo kanteencha eenitatsi-rika riyoshiiteetaki rantayiteero oeyita-rika, okowa-perotatyaa imayiteero ranteri omantyaari rawentee-tyaari. ³Niyotzi naaka pimonkatziyan-tanari nokaateeyini. Tekatsi oetzimotena pikoyi-rika paminako-tenawo nantakiro-rika kameetha. Tekatsi oetzimoteni ikoyirika riyaaakowentena jawayitatsiri nampitsiki. Tema tee noshiretakoawaetaawo naaka nomonkatziyaari nokaateeyini. ⁴Aririka namina-kotyaaami naaka, kimiwitaka tee otzimimo-tana nantani. Roo kanteencha tee naaka aminako-waeta-chani, tema riitaki Awinkatharite amina-koteenani. ⁵Rootaki eero pimatantawo eeroka-paeni pimonkatziyaari iita-rikapaeni. Tema riitaki Awinkatharite aminako-yiteerini maawoeni aririka ipiyapaaki. Riitaki oñaahan-tapaeroni okaatzzi antayitakiri omanakaashitani. Ari roñaahan-tapaero okaatzzi akowashi-waetari antayiterimi. Ari ikantee-yaari Awinkatharite thaamenta-wenteeni paata.

⁶Okaatzzi nokenkithata-kota-kimiri jaka, naaka oshiyakaa-wentachari notsipatari Apolos. Rootaki nokantan-tzimirori poejokirotan-tyaawori Jankina-rentsi-perori, tema rootaki ikanteeta-piintakiri: “Eero powanaa-perotziro jankinateen-chari.” Aritateekima pipakahaero pimonkatziya-wakaa-piintana, pajahaa-wenta-piintana pikanteeyini, “Riitaki irika awijiriri itsipa.” ⁷Okaatzzi pikanta-yitakira, ¿Poshiyakaa-tziima pawijayiteeri eeroka itsipa-paeni? ¿Piyota-shita-kawoma apaniroeni kaari riyotahae-tzimiri? ¿Iitakama pajahaa-wentantari pikimita-kaanta-waeta apaniroeni piyota-nita-shita?

⁸Okaatzzi pajahaa-wenta-waetaka eeroka-paeni, pikimitakiri pinkathari-paeni, ashaahantzinkari-paeni, reshi-neenta-waetziro rowanawo. Kimiwickimi tee niyotaa-nitzi naaka-paeni. Okantashitzimaetya

* 3:22 Cefas = Pedro

pipinkathari-wentan-tayite, aritaki akaateeyini jempe-rika pipinkathari-wentante. ⁹ Tema Otyaantaa-rewo-paeni naaka-paeni, teera noñaaperotee-yanita. Ari ikantakaakina Tajorentsi. Noshiya-kowaetaari romonkyahaetani ikowaetzi rowamaeteri. Osheki ikowaetaki maawoeni atziri-paeni iñaakowentena, imatzitakawo eejatzi Ronampiripaeni tajorentsi ikowaki iñaakowentena. ¹⁰ Ikenkishireta-koetana naaka tee okameethatzi nokenkithata-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo. Rooma eeroka-paeni pikenkishiryaa-kota eeroka yotaniiripaeni pikenkithata-koeyiteeri Jeepatzii-totaa-rewo. Rooma naaka-paeni ikenkishireta-koetana tee no-shiinti-shirepero-waetzi. Rooma eeroka-paeni ikenkishiryaa-koetzimi shintsishiret-zinkari eroka. Osheki ipinkathee-takimi eeroka-paeni, rooma naaka-paeni, teemacheeni. ¹¹ Eekiro niyaatatzi nokemaatsi-waetawo, roojatzi nokantziro nimaeka, notashe-neenta-waetzi, nomiri-neenta-waetzi, thonkako-waetakina, rowatsi-naawaetee-takina, tee otzimimo-teena nopanko, ¹² osheki nantawae-taki, naakataki antawae-wentacha. Eenitatsi-rika kijaneentanari, noneshironkatziro naaka. Aririka rowatsi-naawaeteetena, namawetziro. ¹³ Aririka inina-waeteetena, notsima-ryaakaa-yitari. Roshia-kaantee-takina tee nokamethatzi, kaashashitaki naaka. Roojatzi ikanteetana nimaeka.

¹⁴ Tee roo nojankinatan-tyaawori iroka nokoyi nowaãneemi eeroka-paeni, tema nokowatzii nokaminaa-yitemi, nokimita-kotari ipaapaten-teetari ikaminayiri retakotani itomi. ¹⁵ Kimitaka eeniwiwacha osheki kowatsini riyoteemimi, roo kanteencha tee niyotzi eenitatsi-rika kowatsini raakameethatemi roshia-kotyaaari ipaapaten-teetari. Rootaki noshiya-kaawentziri naaka riimi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo matakaa-kinawoni noshiya-kotyaaari ashitzimiri, nokenkithata-kaapaa-kimiro paerani Kameethari Ñaantsi.* ¹⁶ Rootaki nojankinatan-tzimiro iroka: Pikimita-kotee-yaanawo naaka. ¹⁷ Rootaki notyaantan-takimiriri nimaeka Timoteo, nokimita-kaantziri riimi netakotani notyomi, riitaki kyaaryoo-wenta-kiriri Awinkatharite. Riitaki oshireta-kae-mironi jempe ikantakaakina Jeepatzii-totaa-rewo, jempe nokanta niyotaa-yiteeri kemijantzinkari-paeni jempe-rika-paeni ijeekayitzi. ¹⁸ Eeniyyitatsi pikaatee-yirini janta ajahaa-wenta-waeta-chari, ikowaeyini pikemijanteri rirori. Roshia-kaatzi eero napiitziro nareeteemi. ¹⁹ Roo kanteencha intsipaetera nopiyaki, riirika Tajorentsi kowaentsini. Ari noñeerori kyaari-perorika ishintsire-waeta-nitzi ikaatzi ajahaa-wenta-waeteen-chari janta. Kimitaka iñaawae-poki-waeta-shita. ²⁰ Tema ikaatzi ipinkathari-pero-wenteeri Tajorentsi, riitaki oñaahan-teroni ishintsishirewaetanitzi. Tee iñaawae-poki-waeta-shita. ²¹ ¿Arima inimotakimi nareeteemi nowajankitaa-waeta-paakimi? Tema roo pikowaki noneshironka-yitapaakimi, eero noshintsire-waeta-paakimi.

5

Riyakowentee-tziri antayitziro kowaekatatsiri

¹ Tema nokemaki eenitatsi apaani pikaatziri janta imayempi-waetaki. Rantakiro kowaenka-perotatsiri kaari ikemakoetzi rantero kaari kemijanta-tsini. Tema ithawina-waetakawo riniro-thori, iiniantari ipaapate. ² ¿Iitakama pajahaa-waetantari itzima-tsima pitsipatari janta antakirori iroka? Tee nowajankiteerikowaetyaari piñaakiri rantakiro. Tema roo kameetha-witacha pomishitowa-kaanterimi irika atziri.

³ Okantawitaka tee nojeeki-motzimi pinampiki, roo kanteencha aririka noshireta-piintemi okimiwitaka arimi akaate ajeeki janta. Rootaki pikimita-kaantan-tyaawori nimaeka arimi akaate janta, niyakowentakiri irika atziri. ⁴ Otzimatyee pipiyoteeyaa, pawentee-yaari Awinkatharite Jesús, pikimita-kaantero arimi notsipatemini janta. Pimatero nimaeka okaatzi ikoyiri Awinkatharite,* ⁵ pomishitoyiri atziri, rowajankiteeriita Yakatantaniri. Aamaa-shityaa aritaki okantee rawijako-shiretee paata ipiyeerika Awinkatharite Jesús.

⁶ Tee okameethatzi pajahaa-wenta-waetyaa. ¿Tema piyotziro okaatzi ikantee-takiri paerani: “Eepichokini iroka shineya-kaerori ratanteetari, roo kanteencha oshineya-kaero maawoeni opatha ratanteetari?” ⁷ Pikimita-kaanteero eeroka pojokaa-tyeeromi shineya-pathata-kaerori ratanteetari, posheyiteero kameetha. Rootaki pantayiteri, pomishitoyiri antapiinta-kirori kaari kamethatatsiri, rantetaan-tziro-kari. Pikimitee-yaawo ratanteetari kaari shineya-tsini, rowapiinteetari roemoshirenkae-tziro kitejeri Anonkoryaantsi. Tema ikamawentee Jeepatzii-totaa-rewo roshia-kaawentari ipireetari rowamahae-takiri roemoshirenkae-tziro Anonkoryaantsi. ⁸ Rootaki antantyaawori okaatzi roshia-kaawentee-takiri. Otzimatyee apakaheero kaari kamethatatsiri, oshiyakaa-wentziri shineya-kaerori ratanteetari. Otzimatyee akameetha-shiretee, añaawaeteero kyaariperota-tsiri, oshiyakaa-wentakari ratanteetari kaari shineya-tsini.

⁹ Tema nojankinatzi-kimiro paerani, nokantakimi: “Eero pitsipa-minthitari ikaatzi antapiinta-kirori kaari kamethatatsiri.” ¹⁰ Okaatzi nokanta-yitakimiri, tee roo nokanta-kote kaari awente-yaarini Jesús, antayitziro kaari kamethatatsiri, kijakowaetanari, amatawitantaniri, pinkatha-waetziriri tajorentsi-niro. Riimi nokanta-kotemi, eero pijeeka-yiteemi kepatsiki. ¹¹ Riitaki nokanta-kotzi awentaa-naariri Jesús, iitashi-waeta-chari “Kemijantzinkari.” Eerowa pitsipatari irika ranta-piintzirowa kaari kamethatatsiri, kijakowaetanari, pinkatha-waeta-shitari oshiyakaa-wontsi, ininatan-tawaetaki, ishinki-waeta-piinta, ramatawitanta-piintaki. Tee okameethatzi pakiyoteeri irika. ¹² Teera roo riyoyaanteeri aakapaeni ayakowenteeri ikaatzi kaari awentaariri Jesús. Riima kemijanta-tsiri atsipa-piintari, kameethatatsi iyakowenta-yiteeri rantayitero-rika kaariperota-tsiri. ¹³ Rootaki pookantyaariri irika atziri antapiinta-kirori iroka kaari-perori. Riitaki Tajorentsi aminako-yiteerini ikaatzi kaari awentaa-yitariri Jesús.

* 4:15 osheki = ikaatzi 10,000. * 5:4 pawentaa-yaari = wairontsi

6

Tee okameethatzi ramina-koteero akosheka-wakaani kaari kemijanta-tsini

¹ Aririka pikosheka-wakaeyaa pikaatzi pikemijanteeyini, tee okameethatzi piyaate ramina-kotemiro jewayita-tsiri nampitsiki, kaari kemijantzin-karita-tsini. Tema roo kameethatzi piyaata-shiteri pikaatzi pikemijanteeyini.* ² ¿Tema piyotee-yini eeroka aminako-yiteerini paata maawoeni jaawiki-jatzi-paeni? ¿Eeroma pimatziro powetsika-yiteero okaatzi pomeentsitzi-moyitizimiri eepichokiini eeroka-paeni? ³ Tema aakapaeni aminako-yiteerini eejatzi Ronampiripaeni Tajorentsi. ¿Eeroma okantzi amina-kotero ikaatzi kosheka-wakaa-chari nimaeka? ⁴ ¿Iitaka pikowantari raminako-yiteemi atziri-paeni kaari pitsipata-piintari pipiyowentari Tajorentsi? ⁵ Tema otzimatyee pikaani-wenteromi iroka-paeni. ¿Tekatsima yotaniri pikaateeyini wetsiki-mironi? ⁶ Iroka pikanta-piintaka, pishiya-shitari jewari kaari kemijanta-tsini, pikowakotakiri rowetsika-yiteemiro pikosheka-wakaeyani, pikaatzi pikanta-wakaawita “noyemijantzinkarite-paeni.”

⁷ Rootaki oñaahan-tzirori eeniro pikinashi-waeyita, piyako-wenta-waetakiri pikaateeyini janta. ¿Iitaka kaari pamawetantawo eepichokiini inina-waeteetemi, eejatzi ramatawi-waeteetemi? ⁸ Rootaki pimayiterimi. Tema eeroka-paeni kantzimo-neenta-wakaacha, pamatawita-wakae-yakani pikaatzi pikanta-wakaawita “noyemijantzinkarite-paeni.”

⁹ ¿Tema piyotee-yini, eero iñaayiteero paata ipinkathari-wenteeri Tajorentsi ikaatzi kaariperota-tsiri? Paamawenteeyaa, otzimi-kari pantani. Ari ikantari ikaatzi antapiintzirori kaari kamethayitatsi, pinkathayitziriri pikimita-kawo tajorentsi-niro, mayempiri-paeni, pankinata-wakaa-waeta-chari ishramparin-kaki, ¹⁰ koshintzi-paeni, kijakowaetaniri, shinki-ryaantzi, ninatan-taniri, amatawitaniri. Eero iñaayiteero ipinkathari-wenteeri Tajorentsi irika-paeni. ¹¹ Paerani, ari pikanta-yiwitakari eeroka-paeni. Rooma nimaeka oshiyawaetakawo eenitatsi kiwaemini, ikite-shireta-kaeteemi, itampatzika-shireteemi, tema pawentaa-piintaari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaarewo. Riitaki Ishire tajorentsi kantakaa-yiteemiri.†

Pipinkathatan-teeyari Tajorentsi, jempe-rika oeyita pantayiteeri

¹² Eenitatsi kantayita-tsiri: “Ishinetee-tanawo nantayitero oeyita-rika.” Roo kanteencha teera okameethatzi ranteetero maawoeni. Aritaki okantawita, ishinetee-takaero antayitero oeyita-rika. Roo kanteencha teera okawatee-tziro otzirintan-yitee oetarika-paeni ishinetahaeteeri. ¹³ Eenitatsi kantayita-tsiri eejatzi: “Rootaki otzimantari owanawontsi inimotan-teeri amotziki. Rootaki otzimantari amotzi, akemaneentan-tyaawori owanawontsi.” Ari okantawitari, roo kanteencha ari rapitero-ryaahaero Tajorentsi ithonkaero. Rootaki eero pikanta-waetanta eeroka: “Rootaki otzimantari awatha añaatha-waetan-tyaari.” Teera ari okantayaa. Tema roo otzimantari awatha apinkathatan-teeyari Awinkatharite. Rootaki itzimantari Awinkatharite ani-mota-kaantee-yaari awatha. ¹⁴ Tema eero ithonka-peroteero Tajorentsi awatha, ari rowiriinta-yitee, roñaahan-tayiteero ishintsinka, oshiyaari jempe ikantaa ipiriintaawo paerani rirori Awinkatharite. ¹⁵ ¿Tema piyotee-yini riitaki Jeepatzii-totaarewo ashitaawo piwatha? ¿Kantachama aapithateeri awatha rashitaari rirori ompoña ashine-waetero amayempi-waetan-tyaawo? ¿Teera ari okantayaa! ¹⁶ ¿Tema piyotee-yanitzi ikaatzi mayempi-waeta-tsiri, oshiyawaetanaka rapata-neeyawomi, apaani ikantanaa iwathaki? Rootaki rojankinee-takiri paerani, ikanteetaki:

Apaani ikantaneeyaa iwathaki oshiyawaetyaawo rapata-wakaane-yaami

¹⁷ Riima ikaatzi tsipata-naariri Awinkatharite, rapata-shireta-naatyaari rirori, oshiyawaetaka apaani ikantakaa-naarimi.

¹⁸ Otzimatyee pikokita-pithateero ñaathawaeta-shitantsi. Tema okaatzi otsipayita-chari kaari-perori ranteetziri, tee rii owashironkaa-chani antakirori, tema itsipa rowashironkaaki. Roorika imataki ñaathawaetashitaantsi, riitaki owashironkaa-waeteencha apaniroeni iwathaki. ¹⁹ ¿Tema piyotee-yini rootaki piwatha oshiyawori pankotsi ijeekantari Ishire tajorentsi? Riitaki Tajorentsi otyaanta-kimirori, riitaki omperayitizimiri. Tee eeroka añaashi-waeta-chani apaniroeni, ²⁰ tema riitaki Tajorentsi pinakowenta-peroteemiri rashitan-teemiri rirori. Rootaki pipinkathatan-teeyariri Tajorentsi, ari pikimita-haerori pantayitero oeyita-rika, eejatzi okaatzi pikenkishiryana.

7

Ikosheka-wakaeyaa aawakaa-chari

¹ Nimaeka nakimiro okaatzi pojampitanari pojankinariki: Rootaki kameetha-witacha eero rayimi iina atziri. ² Roo kanteencha, otzimatyee raayitee iina imayempi-waetzi-kari. Ari okimitee-yaari eejatzi tsinani-paeni, otzimatyee aayitee oemi. ³ Ari okameethatzi piña-wakaa-piinteeyaa paawaka-yitakaha. ⁴ Okaatzi iinanteetari, tee apaniroeni ashitaawo owatha, tema rijatzi ashitaawo oemintari. Ari okimitari eejatzi, ikaatzi iiminteetari, tee apaniroeni rashitaawo iwatha, tema roojatzi ashitaawo iinantakari. ⁵ Rootaki, eero okameethatanta poshiteero piña-wakaa-piinteeyaa paawakaa-yitaka. Roo kanteencha, kantacha pikenkitha-waeta-kawakaeyaa pitziwentan-tyaawori oetarika pamana-koyitari. Ompoñaashitya petanee-yaawo piña-wakaaneeya, ari okantayaa eero romapokantzimi Kamaari, tema te pamawentiziro eeroka-paeni.* ⁶ Rootaki iroka noshinetan-tziri naaka, teemaeta noshintsi-tziri maawoeni rantayiteero iroka-paeni. ⁷ Nokowataawita naaka ikimita-kotee-nawomi maawoeni shirampari jempe nokanta naaka. Roo

* 6:1 kemijantzin-karita-tsini, eeroka = kiteshireri

† 6:11 pawentaa-piintaari = waerontsi

* 7:5 Kamaari = Yakatantaniri = Satanás

kanteencha eero omata iroka. Tema rinashi-yitakawo Tajorentsi itajonka-wenta-yitakae apaani-paeni aakapaeni. Itajonka-wentakaji Tajorentsi ikaatzi kaari tzimayita-tsinii iina, riima itsipa-paeni tzimayitaki iina.

⁸ Nokantzi noñaanztiri kaari aawakaa-chani, nokantziri: Roo kameethatatsi pijeeki kameetha eero otzimi pitsipitari, pikimitena naaka. Roojatzi nokantzi-tariri ikaatzi kamayita-tsiri itsipitari. ⁹ Rooma terika pamawenitziro, otzimatyee pitsipatyari. Tema rootaki kameethatatsi otzimi pitsipatyari eero piñaamashiryawaetanta.

¹⁰ Noñaanztiri tsinani tziamaen-tsiri oemi, nokantziro: Tee okameethatzi pooka-wakae-yiteeyaa. Tee naaka ashityaawoni noñaani iroka, riitaki Awinkatharite ashitawori. ¹¹ Aririka pooka-wakaeeyaa, rootaki kameethatatsi pijeekashiwaeteyaa kameetha apaniroeni eero pahae itsipa piimi. Rooma eerorika, kantacha pipiya-shiteeri piimi. Noñaanztiri eero-ka-paeni iiminteetari, nokantzimi: tee okameethatzi pookiro piina.

¹² Noñaanztiri itsipa-paeni, nokantziri: Noyemijantzinkarite-paeni, aririka piinantaawo kaari kemijanta-tsinii, otzimatyee poejokirotyaawo, aapatziyakimi-rika roori eero ookaemi. Ari nokantziri naaka, roo kanteencha kaari Awinkatharite shintsi-te-mironi iroka. ¹³ Ari okimitari eejatzi tsinani imintariri kaari kemijanta-tsinii, otzimatyee oejokirotyari rirori, raapatziyakawo-rika kameetha. ¹⁴ Okantawitaka tee ikemijantawityaa oemi, rashitaari Tajorentsi rirori okantakaan-takiro iina. Ari ikantzitari eejatzi iinantawori kaari kemijanta-tsinii. Rooma aririka rooka-wakaeeyaa, kimitaka eero rawijako-shiretee itomi-paeni. Rooma aririka raawakaeeyaa, rashiyitaari Tajorentsi eejatzi itomi-paeni. ¹⁵ Roo kanteencha ikoyi-rika rooka-wakaeeyaa, kaari kemijanta-tsinii, kantacha imatero. Tekatsira shintsi-terini eero rooka-wakaa akantayiteeri “Noyemijantzinkarite-paeni,” eejatzi akantayiteeri “Noyemijantzikawotepaeni,” aayitiziriri kaari kemijanta-tsinii. Rooma aririka raapatziya-wakahaeyaa kameetha, rootaki ikoyiri Tajorentsi.

¹⁶ Nokantzimi eero-ka-paeni, tee piyotzi aamaa eero-ka-paeni kantakaan-teeroni rawijako-shiretan-teeyaa piimi. Nokantzimi eejatzi eero-ka-paeni iiminteetari, tee piyotzi aamaa eero-ka-paeni kantakaan-teroni awijako-shiretan-teeyaa piina.

¹⁷ Ari okantari. Jempe akanta ajeekayitzi, eero athawaawo owashiñeero jempe akanta-piinta. Rootaki ikowakaeri Awinkatharite, tema ari akantzitari owakira ikaema-shire-yitee Tajorentsi. Rootaki nokantapiintakiri naaka ranteero nareeyitarira kemijantzinkari-paeni jempe-rika ipiyoteeyani. ¹⁸ Jame oshiyakaa-wenta-wakiri apaani atziri totameshiteen-chari, ashii rowaero jempe ikantaka. Terika itomeshitaa-nityaa retanta-nakawori ikemijantee, tekatsi oetyaa itomeshitaa-nitan-tyaari nimaeka. ¹⁹ Tekatsi oetyaa aakarika totameshitaa-niri, terika atomeshitaa-nityaa. Rootaki kowaperotacha antayiteero ikowa-kahaeri Tajorentsi amayiteero. ²⁰ Ari akantayitee-yaari maawoeni, eero athawaawo owashiñaa-yitero jempe-rika akantayita owakira ikaema-shiretan-takaeri Tajorentsi. ²¹ Ari okantari eejatzi. Eero-ka-paeni omperataa-rewo ikaema-shiretan-teemiri Tajorentsi, eero okantziro-shiretan-waetzimi. Rooma rothateero-rika omperatzi-miri ikoyi pishitowaa, pimatero. ²² Eeniitansi-rika omperataa-rewo ikaema-shireteeri Awinkatharite, otzimatyee ikenkishiretyaa ijeekae kameetha. Riima kaari omperataa-rewo ikaema-shireteeri Awinkatharite okimiwitaawo riitakimi romperatani Eepatzi-totaa-rewo. ²³ Tema Tajorentsi pinako-wenta-poteemiri rashiyiteemi, rootaki kameethatatsi eero pikimita-kotaari omperataa-rewo ishintsi-tee-tziri imonkaatero ikowashi-waetari itsipa atziri. ²⁴ Noyemijantzinkarite-paeni, eero athawaa-waetawo jempe akantayita maawoeni owakira ikaema-shiretan-takaeri Tajorentsi atsiipa-shire-yitan-taariri.

²⁵ Nimaeka nakayitiri ikaatzi ojampita-kowentziroeni ewankawo-paeni. Tee otzimi ikantakaan-teeri Awinkatharite ayota-kotan-tyaawori iroka, roo kanteencha naaka kantemini okaatzi nokenkishiryaa-kotawori. Tema riitaki Awinkatharite neshironkataanari pawentahae-na naaka. ²⁶ Iroka okaatzi nokenkishiryaa: Tema ajeekayitzi nimaeka jempe rashironkahaeta, roo kameethatatsi ashii powaero jempe pikanta pijeeka-yitzi nimaeka. ²⁷ Jame oshiyakaa-wenta-wakiro: eeniitansi-rika eero-ka-paeni, tee okameethatzi pookaero. Terika otzimi piina, eero pikowa-kowatzi payi. ²⁸ Rooma aririka paaki piina, teera pikaariperotzi. Ari okimitari eejatzi ewankawo amananteetziro aantayari shirampari, teera okaariperotzi. Roo kanteencha ikaatzi aayitatsiri iina, aritaki inaakiro okaate pomeentsitzi-motyaa-riri. Apatziro nokantapiintzimi naaka eero pipomeentsi-waetanta eero-ka-paeni.

²⁹ Noyemijantzinkarite-paeni, kimitaka rooteentsi omonkaa-paetetyaa. Etanakyaawo nimaeka, ikaatzi tzimayita-tsiri iinapaeni, otzimatyee ikimita-kaanteero terikami otzimayitzi. ³⁰ Ikaatzi irawaeta-chari, otzimatyee roshiya-kaanteero tekatsi oetyaa riraawaetan-tyaari. Ikaatzi kimoshiretan-waeta-tsiri, otzimatyee ikimita-kaanteero tekatsi oetyaa ikimo-shire-waetan-tyaari. Ikaatzi amananta-yitatsiri oeyita-rika, otzimatyee ikimita-kaanteero tee riimii ashiyityaawoni. ³¹ Itzimi-rika otzimimo-yitzi riimii jato-paeni, ikimita-kaanteero tee okamethaperotzi. Tema rooteentsi opeyashi-waeteyaa jaawiki-jato-paeni.

³² Rootaki nokowa-koteemiri eero-ka-paeni eero okantziro-shire-waetantzimi iroka-paeni. Ewankari-paeni, kaari tzimatsini iinapaeni, roetziñaarikoteeyaaawo rantaneero ikoyiri Awinkatharite inimota-kaantayariri. ³³ Riima ikaatzi ahaentsiri iina, otzimatyee inimota-kaantayiteero iina, roshiretan-piintee-yaawo jaawiki-jato-paeni. ³⁴ Naakiro, apite okaatzi roshiretan-kota-piintee-yaari. Ari okimitari tsinani-paeni jeekatsiri kameetha, ewankawo eejatzi tzimawita-chari oemi. Kantacha oetziñaarikotyaaawo ikoyiri Awinkatharite, jempe-rika oeyitari antayitzi eejatzi okaatzi okenkishire-yitari. Rooma okaatzi ahaentsiri oemi, otzimatyee inimota-kaeri oemi, oshiretako-tyaawo jaawiki-jato-paeni. ³⁵ Tee noshintsi-tzimiro nokaman-tzimiro iroka. Tema rootaki kameethatatsi nokaman-temiro nothaamentakantemiri pantayiteero kameethatzi-motemini, ari okantayaa poetziñaariko-tantayariri Awinkatharite.

³⁶ Eenitatsi-rika ashityaawoni rewankawote antawoteen-tsiri, iñaakiro-rika kowaki otzimi oemi, kantacha omatero, tee okaariperotzi aawakaeyaa. ³⁷ Riima ashitawori ewankawo, kaari kowatsini ayi oemi, kameethataki eejatzi okaatzi rantakiri, tema rootaki ikowakiri ranteri rirori. ³⁸ Ari okantari. Aririka aawakaayaa rewankawote, kameethataki. Rooma eerorika rahaetziro, rootaki kameetha-perota-tsiri.

³⁹ Iroka anteeri iinanteetari: okowa-perota otsipata-piintyaari oemi eenirowa aawakaa. Rooma aririka ikami-motakiro, ojeekane kameetha roori, kantacha ahae itsipa oemi. Roo kanteencha otzimatyee ayiri kemijantzini-kari. ⁴⁰ Roo kanteencha eenitatsi nokenkishiryari naaka, aritaki okimo-shire-peroteri ojeekaera kameetha, eerorika ahae itsipa. Okimitaka Ishire Tajorentsi ñaawaeta-kaanawori iroka.

8

Owanawontsi rashita-kaetariri oshiyakaa-wontsi

¹ Nimaeka nakiri ikaatzi ojampita-kowentzirori owanawontsi rashita-kaetariri oshiyakaa-wontsi. Eenitatsi ayotako-yitzirori aaka, kantawitacha ajahaawentyaawo. Eeromaeta amatziro iroka, tema rootaki kameethatatsi etakoyiteeyari irika-paeni, akowa-kowaateero athaamenta-shireta-kaeyari. ² Ari okanta itzimantari ajahaa-wenta-waeta-chari, kantatsiri: "Naaka yoperotaniri." Tema tekira riyota-nitzi ikaatzi kantayita-tsiri. ³ Riima Tajorentsi riyotziri rirori ikaatzi etakotaariri.

⁴ Nakawakiri ikaatzi ojampita-kowentzirori owanawontsi rashita-kaetariri oshiyakaa-wontsi. Tema ayoteeyini aaka ikantee-tziriri oshiyakaa-wontsi, tee otzimimo-tziriri kapaanitari. Tee itzimi itsipa tajorentsita-tsini, apatziro ikanta Tajorentsi-perori. ⁵ Niyotzi eenitatsi jaka reñatsiki oshiyakaa-wontsi itajorentsi-niro-teteeri, eejatzi ikaatzi tzimatsiri jenokinta itajorentsi-niro-teteetari. Riitaki iitashita-piintakari, ikantziri: "tajorentsi," ikanteeyini itsipa "nowinkatharite." ⁶ Rooma aakapaeni, apaani ikanta aetziri "Tajorentsi." Riitaki ashiteeri, wetsika-kirori maawoeni. Riitaki kantakaawori atzimayitanti aakapaeni. Ari okimitari eejatzi, apaani aetziri "Nowinkatharite." Riitakira Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, rowetsika-kaetakiri paerani maawoeni. Riitaki kantakaawori añaanta-yitaari.

⁷ Roo kanteencha eenitatsi osheki kaari yotakoteroni iroka. Rootaki itzimantari ameta-piinta-kawori rashita-kaari owanawontsi oshiyakaa-wontsi, rowaawo owanawontsi. Irika-paeni atziri ikaatzi matapiinta-kirori, kemijantzinkari naawita, shipeta-shiryayitaki. Aririka rowayityaawo owanawontsi okimitzi-motyari rantakiro kaari-perori. ⁸ Roo kanteencha kaari owanawontsi kantakae-yaawoni raakameethatan-teeri Tajorentsi. Aririka otzimi owanawontsi apinka-piintani, teera antakaa-ntziro kaari-perori. Aririka atziwae-wityaawomi eejatzi, tee owameetha-shiretee. ⁹ Roo kanteencha otzimatyee paamaako-wenteeyaa, potzika-shireta-waetziri-kari shipeta-shireri-paeni, pikante: "Jeekaana kameetha naaka, kantacha nowayityaari iiyita-rika." ¹⁰ Pikenkishiryaa-kotero oeta awijatsini raminemi-rika shipeta-shireri. Okimiwitakawo ineenimi poyaawo owanawontsi rashita-kaetariri oshiyakaa-wontsi. Okantawitaka pikanta-piinteyini eeroka: "Niyotzi naaka, tee otzimi rañaantari oshiyakaa-wontsi," kimitaka kantacha imatanakiro royaaari rirori. ¹¹ Rootaki rantantyaawori rirori shipeta-shireri kaariperotzi-motziriri. Eeroka kantakaa-shityaawoni. ¿Tema pikanta-piinta-witari "Noyemijantzinkarite?" ¿Tema ikama-wenta-yiteeri rirori Jeepatzii-totaa-rewo? ¹² Arira pikinakerori pikaariperota-kaanta-kariri irika-paeni. Powatsi-perotakiri rirori, pikaariperotzi-motakiri eejatzi eeroka Jeepatzii-totaa-rewo. ¹³ Rootaki eero nowantaarimi naaka wathatsi, eero noetzimpina-shiretantari ikaatzi nokanteeri "Noyemijantzinkarite-paeni i."

9

Imonkatziyan-teetzimiri Otyaantaa-rewo-paeni

¹ ¿Eeroma omata nojeeki kameetha naaka? ¿Kaarima naaka Otyaantaa-rewo ñaaperota-kiriri Jesús, Awinkatharite? ¿Kaarima naaka kemijantakaa-perotee-miriri Awinkatharite? ² Kimitaka eenitatsi kaari yotenani naaka Otyaantaa-rewo. Rooma eeroka-paeni piyoteeyini, tema eerokayitaki ikemijanta-kaayitee Awinkatharite nokenkithata-koyiteemiri, rootaki oñaahan-tzirori naaka-perotaki Otyaantaa-rewo.

³ Iroka nokanteri ikaatzi ñaawaeta-kowaetanari: ⁴ ¿Tema okameethatzi ipaetena naaka iitarika-paeni riitaki nowantyaari, nirantyaari eejatzi nomiri? ⁵ ¿Eeroma omata otzimi noena naaka kemijantzinkawo? Aririka otzimimi, ¿eeroma okameethatzi naanakiro janta pijeekaeyinira eeroka-paeni? Rootaki imata-piintakiri itsipa Otyaantari-paeni, roojatzi imata-piintakiri ikaatzi irentzitaariri Awinkatharite, eejatzi Cefas.* ⁶ Piyoteeyini eeroka, eekiro nantawaetatzii naaka nañaantyaari, roojatzi rantziri Bernabé. ¿Apatziroma nokanta-kaawo naaka-paeni tee ishinetee-tanawo nopakaero nantawaeri nokenkithatan-tyaari? ⁷ Pikenkishiryaa-kotyari jempe ikanta owayiri tzimatsiri reewarite. ¿Kameethama ipinateri reewari ipantyaariri rowanawo? Ari ikimi-tzitari pankiwaeta-tsiri, ¿eeroma omata rowaeyaawo iwankiri? Eejatzi ikimitari pirawaeta-chari, ¿eeroma omata inintee-yaari ipira?†

⁸ ¿Pikenkishiryaa eeroka-paeni okaatzi nokanta-yitakimiri rootakima rametee-yarini atziri-paeni? Tema roojatzi riyotaan-teetakiri ikantakaan-teetaniki. ⁹ Tema rojankinata-kotakiro paerani Moisés ikantaki:

Aririka pantawaeta-kaeri pipira, tee okameethatzi itashe-ya-waete.

¿Pikenkishiryaaama apatziro pipira ikenkishiryaa-kotari Tajorentsi ikantan-takari? ¹⁰ ¿Teera! Tema aakapaeni roshiya-kaawentee-takiri. Roojatzi roshiya-kaawentzi-teekari ikanteetaki:

* 9:5 Cefas = Pedro † 9:7 ipira = cabra

Eenitatsi-rika pankiwa-e-rintzi, eenitatsi otekaki-waetatsiri. Rootaki omatantari iroka otziman-tyaari rowayitee-yaari.

¹¹ Ari okantari eejatzi, naaka-paeni kemijanta-kaayiteemiri, ζeeroma omata pipayiteena nañaañyaari? Okimiwitakawo eenitatsi apankita-kirimiri pishireki. ζEeroma omata owiikiteero pashitari nashita-kaeyaawori nowatha? ¹² Rootaki panta-piinta-kimiriri itsipa-paeni janta. Tema naakawitaka kowaperotatsi pipayiteenami. Roo kanteencha, teera noshintsita-piin-tzimi nokantemi. Tema namaweteyakironi. Tema tee nokoyi nomanonkimi petanakawo pikemijanteero Kameethari Ñaantsi nokenkithata-kota-kimiriri Jeepatzii-totaa-rewo.

¹³ ζTema piyotee-yini rowapiintawo Ompera-tajorentsita-rewo tzimahaanta-tsiri rashita-kaetawori tajorentsi-panko? ζTema piyotee-yini ishinetaa-ntsitsi ipireetari rashita-kaetariri Tajorentsi taapokimento-tsiki rowayityaari Ompera-tajorentsita-rewo? ¹⁴ Ari okantari eejatzi okaatzi ikantakinari Awinkatharite nokenkitha-yiteero Kameethari Ñaantsi, otzimatyee ipineeteena nantanyaawori.

¹⁵ Teera noshintsitzi-paerani nojeeki-motan-takimiriri pimatenaawo. Tee noshintsitzi eejatzi nimaeka nojaninan-tzimoriri iroka. Apaziro nokowaki nokamimi naaka, tekira itzimana-kiita kantatsini: "Kaari kyaariperori okaatzi rajahaa-wenta-waetari Pablo." ¹⁶ Teera najahaa-wenta-waetyaawo nokenkithata-kaayiteemiro Kameethari Ñaantsi. Tema okimiwitawo riimi Tajorentsi shintsitanari nanteero, okantawitaka tee naaka kowa-shityaawoni. Eerorika nomateero, jashironkamatsitena naaka!

¹⁷ Naakami kowashita-kyaaawoni nantero, ari noshintsitan-takimi ipinateetena. Tema Tajorentsi owakinariri nantayiteero iroka. ¹⁸ Ari okanta, tekatsi oetyaa noyaawentant-tyaari pipinayiteena eeroka-paeni. Tema ikimita-kaanteero roomi ipineete-narimi noñaañyaawo-wa nokimo-shiretee. Rootaki nokimo-shiretantari nimaeka teera nokoyiro pipinateena nokenkithata-kaayiteemiro Kameethari Ñaantsi.

¹⁹ Ari nokinakaerori nojeekan-taari kameetha, tekatsi shintsit-tenani ipinatana. Roo kanteencha naaka kimitakaan-tawaetacha omperataa-rewo. Rootaki nawijako-shireta-kaante-yaari osheki atziri. ²⁰ Ari nokantzitawo aririka notsipatyari nosheninka-paeni Judá-paeni, nantzitawo okaatzi rametee-yarini rirori, ari okantyya rawijako-shiretan-teeyaari rirori. Roojatzi nomatzitari notsipatyaririka pankinawentawori Ikantakaan-teetani, nomonkaatziro naaka eejatzi, okantawitaka niyowitaka tekatsi shintsitanari nopankinawentyaawo, ari okantyya rawijako-shiretan-teeyaari rirori. ²¹ Ari okantzitari, aririka notsipatyari kaari kemakoteeroni Ikantakaan-teetani, ikimita-kotari rirori-paeni, ari okantyya rawijako-shiretan-teeyaari rirori. Roo kanteencha teera nopiyathatari Tajorentsi, tema otzimatyee nomonkaatero ikantanari Jeepatzii-totaa-rewo nantayitero. ²² Ari okimitari, aririka notsipatyari shipeta-shire-waetatsiri, nokimita-kotari nantayitzi rirori, ari okantyya rawijako-shire-witan-teeyaari rirori. Ari nokimitziri maawoeni inashiyita-chari atziri-paeni, ari okantyya rawijako-shiretan-teeyaari rirori-paeni. ²³ Rootaki nantantayitawori iroka-paeni nomatan-tyaawori nokenkithata-kaanta-yiteero Kameethari Ñaantsi, notsipatan-teeyaariri irika-paeni nokaatzira itajonka-wentee-taana naaka.

²⁴ ζTema pikenkishiryaa-kotari jempe ikanta monkata-wakaa-chari ishiyeyani iñeetan-tyaariri iita etyaawoni rareetyaa? Apaani etyaawoni rareetyaa, riitaki ipinateeteri. Ari pikimita-neeeyari eeroka-paeni. ²⁵ Tema ikaatzi ñaanta-piintawori imonkata-wakaan-tyaari, otzimatyee ikempoyaa-neeeyaa, ratsipetawo itziyitawo okaatzi iñaamayitari. Rootaki rantantawori iroka ipineetan-tyaariri paata, ramantheeta-kahae-teeri shiwitha-tapo. Roo kanteencha aminthatzinkawo iroka. Rooma okaatzi oshiyakaa-wenta-chari ipineeteeri aakapaeni, eero othonka-nitaa. ²⁶ Rootaki noshiya-kaanta-piintan-tawori naaka nokimita-tyeemi, tee notempaa-waetzi. Nokimita-kaantawo noshintsit-waeta-tyeemi nokapojante, teera nokapojashiwaetyaawo tampaanenka. ²⁷ Tema okaatzi natsipeta-waetakawo notzi-wenta-waetaka, noshiya-kaawaetakiro noperata-tyeeyaawoni nowatha. Rootaki nantantawori eero ikimita-kaante-tantanari ranaakoetziri, eero aminaashi-waetanta nokenkithata-kaanta-piintak iri.

10

Ikaminaa-wentan-teetziro ipinkathata-shiteetari

¹ Noyemijantzinkarite-paeni, eero apeya-kotziro okaatzi iñaakiri awaejatziteni. Ipampithatakiro menkori ochempi-mashiki. Imontyya-nakawo rowiryaaeteeta-paentziro inkari. ² Ari roñaahan-takiro rawentaa-shiretakari Moisés, ipampithatakiro menkori, imontyyaakawo inkaari, okimiwitakawo ari romitsiryahae-takirimiri rirori-paeni janta. ³ Rowaeya-kawoni awaejatziteni okaatzi itajonka-wentee-takiri. ⁴ Imiriteeyakironi nijaa itajonka-wentee-takiri oshitowaatzi-motakiri shirantaaki. Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo tsipa-shireta-kariri, riitaki oñaahakirimiri nijaa shirantaaki. Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo oshiyakawori shirantaa. ⁵ Roo kanteencha eenitatsi osheki kaari inimoterini Tajorentsi, rootaki ikamahaan-tantakari ochempi-mashiki.

⁶ Eenitatsi oshiyakaa-wenta-kaeri okaatzi awijeent-tsiri, aamaeyaa eero oshiyantari irika-paeni, añaa-mayityaawo antero kaari-perori. ⁷ Rootaki kaari okantanta atsipatyari itsipa-jatzi ithaamenta-waeta ipinkathata-shiwaetari oshiyakaa-wontsi. Tema rootaki imayitakiri awaejatziteni paerani, iroka ikenkithata-koeta-kiriri:

Ijeekae-yakini atziri rowawaeteeyani, rirawaeteeyini.

Ari ikatzitya-yitanaka otzironkae-yanakani.

⁸ Ari okimitari eejatzi, tee kameethatzi antayitero kaari kamethatatsiri. Roojatzi rantakiri awaejatziteni, rootaki iñaanta-yitakawori ikamahaantaki apaani kitejeri ikaatzi 23,000 atziri. ⁹ Ari okimitzitariki eejatzi

tee okameethatzi añaaanta-waetyaari Tajorentsi. Roojatzi imayitakiri paerani irika-paeni, rootaki ratsikan-takariri maanki. ¹⁰ Ari okantari eejatzi tee okameethatzi akiñaanikowentante. Roojatzi imatiztakiri paerani ithonkan-takariri iiteetziri “Thonkan-taniri.”*

¹¹ Okaatzi awijeen-tsiri rootaki roshiya-kaawentee-takaeri, rojankinata-koetakiro riyotahae-teero ni-maeka aakapaeni, tema ajeekatzii othonkima-paetetaa kepatsi. ¹² Paama-yiteeyaa eeroka-paeni. Eero pikanta-waetzi “Eero nomatziro naaka iroka kaariperota-tsiri,” omapoka-shita-kari pimatankiro eeroka. ¹³ Roo kanteencha aririka piñeero piñaama-shiryaa-waetyaawo, pikenkishireeyaa tee apaniroeni pikanta eeroka, tema imatakiro rotsinampaakiro itsipa atziri-paeni. Tema kinatantaniri rirori Tajorentsi, eero ishinetzimi rirori piñaama-shiryaa-waetyaawo kaari potsinampae eeroka. Aririka piñeero piñaama-shiryaa-waetyaa, riitaki Tajorentsi oñaayimironi potsinampaan-tyaawori, okimiwita-nakawo pishiyapithata-tyeeromi.

¹⁴ Netakotani-paeni, pikimita-kaantero pishiyapithata-tyeerimi piñaayiteri-rika itsipajatzii-paeni ipinkatha-waetziri oshiyakaa-wontsi. ¹⁵ Eenitatsi nokantemiri nimaeka, nokimita-kaantemi eerokami yotaniro nokantemiro. Pkenkishiryaa-koyityaawo. ¹⁶ Aririka apiyota-piinteeyani irawaeteeyini, akenkishiryaa-kotawo ramanakotanaari paerani Jeepatzii-totaa-rewo, imiritee-yakirini riyotaani-paeni, ¿kaarima apata-wakahaantsi, opiyotaa oshiretaari Jeepatzii-totaa-rewo rapatawentakae riraa? Aririka atzimpetoyiro ratanteetani, ¿kaarima iroka apata-wakahaantsi, akenkishiryaa-kotawo iwatha Jeepatzii-totaa-rewo, akenkishiryaa-kotawo ikama-wenta-yitee? ¹⁷ Aririka owayita-kyaawo, itzimayi-witakyaa osheki akaate apiyoteeyani, maawoeni owaeyakawoni ratanteetari rowetsikae-takiri apapatha-woeni. Ari akantayita-naari aakapaeni, akimitanaawo apapathata-tsiri.

¹⁸ Ari ikimitakiri eejatzi nosheninka-paeni Israel-jatzi-paeni, rapata-wakaayita eejatzi rirori-paeni, itaayiteero rashita-kaariri Tajorentsi taapoki-mento-tsiki. ¹⁹ Rootaki kimitakawori okaatzi ranta-piintayitakiri itsipa-jatzi-paeni atziri itayiniri itajorentsi-nirote. ¿Poshiya-kaatzima nokantatzii añaanitatsi itajorentsi-nirote? ²⁰ ¿Teera! Roo kanteencha eenitatsi peyari amawena-waeta-chari, riitaki roshiya-kaantakiri itajorentsi-nirote, riitaki rashitakaa-piintari rowanawo. Tema kaari Tajorentsi rashitakaayityaa rowanawo. Rootaki kaari nokowakaemiri eeroka-paeni pitsipatyari powayityaawo okaatzi rashita-kaawaetariri peyari-paeni, apatahaari-kari rirori. ²¹ Tee okameethatzi pimiritero amirita-piintziri akenkishiryaa-kotari Awinkatharite, pimiritakiro-rika okaatzi rashita-kaetariri peyari. Ari okimitzitari, tee okameethatzi poyaawo owapiintari akenkishiryaa-kotari Awinkatharite, powakawo-rika okaatzi rashitakaetariri peyari. ²² ¿Akowatziiima owatsimaeri Awinkatharite? ¿Awijirima rirori?

¿Notzika-shiretantzima ipinkathateeteri Tajorentsi?

²³ Iroka ikanteetzi: “Ishinettee-tanawo nantayitero oeta-rikapaeni.” Roo kanteencha teera okameethatzi ranteetero maawoeni. Aritaki okantawitaka, ishinetee-tantziro antayitero oeta-rikapaeni. Roo kanteencha eenitatsi oeta antayitziiri kaari thamenta-kaeyaarini itsipajatzii-paeni rantayiteero kameethari. ²⁴ Teera apatziro akenkishiryaa-kowaetyaawo akowayitziiri aakapaeni, rootaki kameethata-tsiri añaaashntsi-wentee-yaawo okaate inimoteerini itsipajatzii-paeni.

²⁵ Aririka piyaate pamanante wathatsi, eero pojampita-kowentziri, pikante: “¿Ipoñaatyaama wathatsi itahae-tziniri oshiyakaa-wontsi?” Pamananteri, poyaari. ²⁶ Tema riitaki Awinkatharite ashitariri ikaatzi tzimayita-tsiri kepatsiki.

²⁷ Ari okimi-tzitari, aririka ikaemimi pakiyoteri kaari kemijanta-tsini, pakiyoteri pikoyi-rika. Eero pojampitziiri pikanteri: “¿Ipoñaatyaama wathatsi itahae-tziniriri oshiyakaa-wontsi?” Poyaari. ²⁸ Rooma eenitatsi-rika kamantemini, ikantemi: “Irika wathatsi ipoñaatyaama itahae-tziniriri oshiyakaa-wontsi,” eero powari. Rootaki pantantawori pikenkishiryaa-kota-nakari kantakimiri, pikenkishiryaaanaka kantacha rowaaripero-shiretante. ²⁹ Nokantakimi “kantacha rowaaripero-shiretante,” tee roo nokantakote rowaaripero-shiretemi eeroka, riitaki nokanta-kotzi kamanta-kimiri, kantacha rowaaripero-shireteri rirori. Aamaa aritaki pojampita-nakina, pikantena: “¿Iitakama notzitan-tawaetyaariri apatzirowa ikenkishiryaa-kotana itsipa atziri? ³⁰ Tema namanari Tajorentsi noñaayitziro okaatzi nowari, ¿iitakama nokenkishiryaaan-tyaawori okaate ikijimae-tenari?”

³¹ Iroka nakimiro: Aririka powawaetyaa, pikenkishiryaa-waeta, pikante: “Eenitatsi-rika ñeenani nowawaetyaa, ¿arima notzika-shiryaaakiri ipinkathatantyaariri Tajorentsi?” Ari pikimi-tyaawori pimiri-waeterika, aririka pantayiteero oetarika. ³² Otzimatyee paamawentee-yaawo eero poetzipina-shiretantari Judá-paeni, eejatzi kaari Judá-paeni, ikaatzi pitsipa-piintari pipiyowentari Tajorentsi, maawoeni. ³³ Rootaki nantziri naaka, natsipe-wentawo nonimota-kaantyaariri maawoeni atziri-paeni okaatzi nantayitziiri. Tee apatziro nantero inimotanari naaka, nantziro okaate kameethatzi-moterini itsipa-paeni, ari okantyaawo rawijkotan-teeyaari rirori.

11

¹Poshiya-kotee-nawo naaka. Rootaki nomatziri naaka noshiya-kotari Jeepatzii-totaa-rewo.

Opashikari oetoki tsinani-paeni

* 10:10 Coré

² Noyemijantzinkarite-paeni! Osheki najahaa-wenteemi nimaeka, tema poetziinaarikotakawo okaatzi nametakaa-kimiri, okaatzi niyotaa-kimiri. ³ Roo kanteencha, iroka nokoyiri piyotero: Riitaki Jeeptazii-totaa-rewo reewaritari shirampari-paeni. Riima shirampari-paeni riitaki eewaritari tsinani-paeni. Riima Jeeptazii-totaa-rewo riitaki reewaritari Tajorentsi.* ⁴ Okaatzi ameta-piintari ashiramparinakiki, tee apashika aetoki aririka amanyaa, aririka akenkithata-kaante. Aririkami apashikyaami aetoki, owinkatharyaakiro roshiyaa-kaantee-takiri aeto. ⁵ Rooma tsinani-paeni kaari pashika-tachani oetoki amanyaa, okenkithata-kaante-rika, owinkatharyaantaki. Okimitako-takawo tsinani-paeni ameeztzirori oeshi. ⁶ Eenitatsi-rika tsinani kaari kowatsini opashikayityaa oetoki, ramee-tetero oeshi. Tema maawoeni riyoteetzi osheki okaani-wenta-waetyaa, rootaki opashikan-tyaari oetoki. ⁷ Riima shirampari-paeni eero ipashika iitoki rirori, tema ikimita-kotari Tajorentsi, riitaki Tajorentsi owaneenkata-kaariri. Rooma tsinani, riitaki shirampari owaneenkata-kaawori. ⁸ Tema paerani owakira rowetsikan-takawori Tajorentsi etanakawori tsinani, rootaki raaki iwatha shirampari rowetsikan-takawori. Rooma owakira rowetsikan-takariri Tajorentsi etanakawori shirampari, tee roo rayi owatha tsinani. ⁹ Ari okimitzi-takari, owakira rowetsikan-tawori Tajorentsi tsinani riitaki shirampari rowetsika-kiniri, tema tekatsi itsipityaa. Riima shirampari, tee rowetsikae-tziniro tsinani. ¹⁰ Rootaki opashikan-tyaari oetoki tsinani oñaahan-tantyaawori eenitatsi opinkathatani roori, rootaki inimota-kaantyaariri Ronampiripaeni Tajorentsi. ¹¹ Teera otzima-shita tsinani, tee itzima-shita shirampari, tema apite-paeni rashitari Awinkatharite, ikowityaa-wakaa apitekiro. ¹² Tema etanakawori tsinani iwatha shirampari rowetsikaetaki. Roo kanteencha ikaatzi shiramparita-tsiri nimaeka, rootaki tsinani tzimayiteeriri. Tema riitaki Tajorentsi kantakaawori itzimantari apite-paeni.

¹³ ¿Iitakama pikenkishiryaa-kotawori nimaeka okaatzi nokanta-kimiri? ¿Kameethama tsinani-paeni amaniri Tajorentsi eerorika opashika oetoki? ¹⁴ Aakapaeni ashiramparinakiki nimaeka, tee ametawo ojanthayiro aeshi, osheki akaaniwentziro. ¹⁵ Rooma tsinani-paeni, rootaki oeshi owaneenkata-kaawori. Okimiwitaka roomi oeshi opashikyaami oetoki. ¹⁶ Eenitatsi-rika janta kowatsiri ikijako-waetyaawo, okaatzi nokantakiri: Rootaki nameta-piintakari naaka niyotaan-tziro. Roojatzi ikanta-piintziri piyowentari Tajorentsi jempe-rika-paeni janta.

Aminaashi-waeta roshireta-kowitaawo rakiyotani Awinkatharite

¹⁷ Roo kanteencha eenitatsi otsipa nokantemiri, eero najahaa-wentzimiro. Tema tee okameethatzi-motana panta-piintakiri pipiyoteyanira. Okaate kameethatzi-motemini, rootaki rowajankitaa-wentteememiri. ¹⁸ Tema nokemaki ikamantee-takina pinashita-wakaayitaka janta pipiyota-piinteeyanira. Roowiteencha nokemijanterimi, ¹⁹ tema rootaki awija-piinta-tsinani iroka. Kimitaka eenitatsi kowashi-waeta-chani ikantakoeteri “Tema riiperori irika.” ²⁰ Ari okimita-piintari pipiyoteyani eeroka-paeni pakiyota-wakaeyani, aminaashi-waeta poemoshirenkiro aetziri “Rakiyotani Awinkatharite.” ²¹ Tema powapiintakawo intsipaete pashitari. Tasheneentayita itsipa-paeni. Eenitatsi itsipa shinkiwaeta-chari. ²² ¿Arima okantyaari? ¿Tekatsima pipanko-paeni jempe powapiinta-yityaawo pashitari, jempe pirawaeta-piinte? ¿Pimaninta-tziirima ikaatzi piyota-piinta-chari ipinkathatziri Tajorentsi? ¿Pitheenka-tziirima kowityaa-waeta-tsiri? ¿Poshiya-kaatzima ari najahaawentakimiro? Eero.

Opoñaantari rakiyotani Awinkatharite

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³ Okaatzi niyotaa-kimiri paerani okanta-kota etantanakari “Rakiyotani Awinkatharite,” riitaki Awinkatharite yotaaki-nawori. Iroka okanta-kota: Okanta paerani tsireni-paeteki tekira ipithokashiteetari Awinkatharite Jesús, raakiro rantanteetari, ²⁴ Ramanakowentakawo, itzimpetowakiro, ikantzi: “Poyaaawo, nowatha iroka, tema roo kamawentemini. Rootaki pikenkishiryaa-kota-piintan-tenari.” ²⁵ Ari ikimitakiro eejatzi ikaatakiro rowaeyani, raakotakiro imiriteetziri, ikantzi: “Niraa iroka, rootaki shitowaa-tsinani rawijako-shiretan-teeyaari osheki atziri. Rootaki panta-piinteeiri aririka pimiritero, aririka pikenkishiryaa-piintee-na.” ²⁶ Aririka powapiintee-yaawo, pimiriti-piintee-ro eeroka, piyotaa-piinteeeri atziri-paeni ikama-wenta-yitee Awinkatharite. Rootaki pimata-piinta-yiteeri roojatzi ipiyantee-yaari Awinkatharite.

Owamintha-waeta-shita-kawori rakiyotani Awinkatharite

²⁷ Eenitatsi-rika owaminthawaeta-shityaawoni, iraaminthawaeta-shityaawo, oshiyawaetaka riita-jaantaki Awinkatharite itheenka-wathataki, itheenkakiro eejatzi riraa. ²⁸ Tema roo kameethatatsi, tekira oyaawo, tekira iriroota, otzimatyeeera akenkishiryaa-wakya kameetha-shiretakae-rika. ²⁹ Eenitatsi-rika owashiwaeta-kyaaawoni, irashiwaeta-kyaaawoni kaari kenkishiryaa-kotyaaawoni oshiyakaa-wentachari “iwatha,” aritaki rowajankitee-takiri. ³⁰ Rootaki itziman-tayitari shipeta-waeta-tsiri, mantsiya-waeta-tsiri, eeniyitatsi makoryaa-yiteen-tsiri. ³¹ Rooma akenkishiryaa-perota-nakya-rika tekira owanakyaaawo, eero añiirori rowajankitaa-waetee Tajorentsi. ³² Roo kanteencha aririka rowajankitaa-waetakae, iñaanta-kaawaeta-tyeero ikimita-kaanta-waete aakatakimi itomi-perori. Ari okantyaawo eero rowajankitaa-perotante paata, ikimita-kaanta-yiteeri jempe ikantayiteeri jaawiki-jatzi-paeni.

³³ Noyemijantzinkarite-paeni, rootaki okowantari poyaa-kota-waka-yiteeyaa eeroka-paeni, eero pojateka-waeta aririka pipiyotee-yakyaani pakiyota-wakaeyaa. ³⁴ Pitasheyatzii-rika, powanakyaa pipankoki tekira piyaata-nakiita, okantantyaari eero iñaakaan-teetzimi pipiyotakyaarika. Aririka niyaataki nareetan-temiri, aritaki nothotyaakimiro niyotaa-yitemiro irok a-paeni.

* 11:3 reewaritari = iitoetari

Tajonka-wenta-shiretaantsi

¹ Nimaeka nokaman-temiro jempe okanta-kota tajonka-wenta-shiretaantsi. Noyemijantzinkarite-paeni, tee nokoyi okompitzi-motemi. ² Piyoteeyini eeroka, paerani tekira pikemijantanaki, eenita-piintatsi pantani, pithamen-shirepiintari piyaata-shitziri oshiyakaa-wontsi kaari ñaawaetaa-jaeta-tsini. ³ Rootaki nokamantemiri nimaeka: Eenitatsi-rika janta kenkithata-kaanta-tsini, ikantapaaki “¡Kamaari irika Jesús!” kaarira Itajorenka Tajorentsi ñaawaeta-kaerini irika. Rooma aririka ikante, “¡Awinkatharite irika Jesús!” riitaki Ishire tajorentsi ñaawaeta-kaeriri.

⁴ Tema apaani irika Ishire tajorentsi, roo kanteencha eenitatsi osheki jempe ikinakaero itajonka-wenta-yitakae antanta-yitawori oeyita-rika. ⁵ Apaani irika Awinkatharite, roo kanteencha eenitatsi osheki jempe akinakaero antawaeteeniri rirori. ⁶ Apaani ikanta Tajorentsi, roo kanteencha eenitatsi osheki jempe okanta opoñaan-takari rantakaa-yiteero oeta-rikapaeni. ⁷ Maawoeni aakapaeni, eenitatsi oeyita rantakaa-yiteeri Ishire tajorentsi roñaahantari, rootaki ashiminthata-kaantyaariri itsipa kemijantzinkari-paeni rantayiteero rirori kameethari. ⁸ Jame oshiyakaa-wenta-wakiro. Eenitatsi atziri ikantakaakari Ishire tajorentsi otzimi-moteri riyotani ikenkithatan-tyaari. Eenitatsi itsipa ikantakaakari Ishire tajorentsi ikenkithata-koteero okaatzi riyotaa-kae-takiriri. ⁹ Eenitatsi itsipa ikantakaakari Ishire tajorentsi rawentaa-shire-perotyaa. Eenitatsi itsipa ikantakaakari Ishire tajorentsi retsiyata-kota-kaantantari. ¹⁰ Eenitatsi itsipa ikantakaakari itajonka-wentante rirori, itsipa ikantakaakari ikamantanta-nirite, itsipa ikantakaakari rapiiteero okaatzi ikamantantakiri Kamantan-taniri, rootaki ñaantyaawori roorika Ishire tajorentsi kantakaakari ikamantantari. Eenitatsi itsipa ikantakaakari ñaawaee-yiteero oetsipa-jatoyitatsiri ñaantsi, eenitatsi itsipa ikantakaakari rowawijahaero ñaaniki rirori okaatzi ikenkithatee-takiri. ¹¹ Maawoeni iroka-paeni rootaki Ishire Tajorentsi kantakaa-kawori rantantee-takawori jempe-rika oeta-rikapaeni. Apaani okanta Ishire tajorentsi. Riitaki matziori itajonka-wenta-yitakae aakapaeni, imatakaa-yiteero okaatzi ikoyiri rirori.

¹² Ari okanta apatawakaantaari, ikimita-kaanta-yitee aakami iwatha Jeepatzii-totaa-rewo. Tema jempe akantawaeyita awathaki-paeni, rootaki matakaa-yiteerori oeta-rikapaeni. Ari akimiyitaari eejatzi aakapaeni, otipayita antayiteero oeta-rikapaeni. ¹³ Tema apaani okanta Ishire Tajorentsi omitsiryaa-yiteeri, rootaki apatawakaantaari, tekatsi oetyaa aakarika Judá-paeni, kaari Judá-paeni, omperataa-rewo, jeekashi-waetantsi, maawoeni. Akimiwitaawo maawoeni atsipata-wakahaeyaa aakapaeni irapiinteero roshiyakaa-wentee-takiro Ishire tajorentsi.

¹⁴ Pikenkishiryaa-kotyaaawo jempe okanta awatha. Apaani akanta awathaki, roo kanteencha eenitatsi osheki otipayita okaatzi antayiteri. ¹⁵ ¿Kantachama oñaawaete aetzi, oñaanatero ako, okantero: “Tee nokameethatzi naaka, tee noshiyimi eeroka pimatziro poteeya-yitziro oeta-rikapaeni?” ¿Tema okameethatzi aetzi? ¹⁶ ¿Kantachama oñaawaete akempita, oñaanatero oki, okantero: “Tee nokameethatzi naaka, tee nokimitzimi eeroka piñayitziro oeta-rikapaeni?” ¿Tema okameethatzi akempita? ¹⁷ Roomi yoshiita-ghanimi oki awathaki, ¿arima omatasyaa akemi? Roomi yoshiita-ghanimi akempita, ¿arima omatasyaami akemaenkawaete? ¹⁸ Ari okantari awatha. Tema riitaki Tajorentsi wetsika-kirori jempe okanta ikowaki rowetsikiro, rootaki otipayitanti oetarika antayitzi. ¹⁹ Arimi oshiyakaa-yaami maawoeni jempe okantayita awatha, eero awathawomi. ²⁰ Tema apaani iroka awatha, roo kanteencha eenitatsi osheki inashiyita okaatzi antakaa-yitzirori.

²¹ ¿Arima omatasyaa oñaawaete oki, oñaanatero ako, okantero: “Naaka ikowaperotzi, rooma eeroka, tee ikowatziimi”? ¿Arima omatasyaa oñaawaete aeto, oñaanatero aetzi, okantero: “Tee ikowatziimi eeroka?”

²² ¿Eero omatziro! Tema okaatzi tzimatitsiri awathaki kaari akowa-perotzi aaka, rootaki kowaperotchari. ²³ Rootaki akithaantanta-piintari, omanirowa awatha-paeni, oshiyakaa-awo opinkatha-rentsityeemi. Okaatzi omanako-yitziri awathaki, akimitakaantawo rooperokimi roori-paeni. ²⁴ Rooma okaatzi kaari omanayita-piintziri awathaki ñahaeta-piintziri, teera akowayitziro iitarika antayite-nirori. Ari ikantzitari Tajorentsi rowetsikakiro awatha, otzimatyee aneshironkateero oshiyimo-witeeri tee imeraawentee-tziro. ²⁵ Tema eero omata apitharyeero okaatzi awathatari. Apatziro akoyi aneshironkayiteero maawoeni awatha. ²⁶ Aririka owatsinaa-waetyaa eepichokiini awathaki, oshiyawaetaka owatsinaa-kyaaami maawoeniki awatha. Aririka owaneenka-waetyaa eepichokiini awathaki, kimoshireri akantyaami maawoeni awathaki.

²⁷ Ari akantayitari aakapaeni akaatzi awentaa-shiretari Jeepatzii-totaa-rewo, okimiwitaka apaani iwatha aaka Jeepatzii-totaa-rewo. ²⁸ Iroka jempe ikantakaa-yitaari Tajorentsi ikaatzi kemijanteeriri: Etanakawo, eenitatsi Otyaantaa-rewo-paeni. Apiteta-neentsiri, eenitatsi Kamantan-taniri-paeni. Mawataneen-tsiri, eenitatsi yotaantaniri-paeni. Opoñaa itzimayitanaki tajonka-wentantaniiri, etsiyata-kota-kaantaniri, amitakotaniri, jewatakaan-taniri, ñaawaetzirori otipa-jatoyitatsiri ñaantsi. ²⁹ ¿Maawoenima Otyaantaa-rewo-paeni? ¿Maawoenima akamantantaniiritzi? ¿Maawoenima ayotaantananiiritzi? ¿Maawoenima atajonka-wentantaniiritzi? ³⁰ ¿Maawoenima etsiyata-kota-kaanta-niritzi? ¿Maawoenima añaawae-yitziro otipajato-tatsiri ñaantsi? ¿Maawoenima owawijayiro otipajato-tatsiri ñaantsi añaaniki aaka? ³¹ Tema rootaki pikowa-perote okantakaa-yaawo Ishire Tajorentsi pantantee-yaawori kowaperotchari. Roo kanteencha, eenitatsi awijirori iroka-paeni. Aritaki nokaman-takimiro iroka.

¹Jame akanta-shita-wakyaa, kantacha noñaawaetero naaka otsipajato-yitatsiri ñaantsi iñaawae-yitziri itsipa atziri, nomatzi-takyaawomi okaatzi iñaawaetziri Ronampiripaeni Tajorentsi. ¿Tema kameetha-waewitaka iroka? Roo kanteencha terika netakotantyya nomatan-tawita-kawori iroka-paeni, noñaawae-tashiwaetakaha. ²Ari okimitari eejatzi, naakami kamantan-taniri, niyota-kotziro okaatzi kaari riyotakowiteeta paerani, nawentaa-kitari Tajorentsi, ari okantakimi roshirinkinawo ochempi ipiriintero jempe-rika nokoyiro naaka. ¿Tema kameetha-waewitaka iroka? Roo kanteencha terika netakotantyya nomatan-tawita-kawori iroka-paeni, tekatsira nomonkaate. ³Ari okimitari eejatzi, arimi nopashitan-tyaawo maawoeni tzimi-motanari rootaki otziman-tyaari royaari kowityaa-waeta-tsiri. Aririkami natsipetako-wentyaari itsipa, notaa-wenta-waetakari. ¿Tema kameetha-waewitaka iroka? Roo kanteencha terika netakotantyya nomatan-tawita-kawori iroka-paeni, tekatsira nonintahaeyaa.

⁴Eenitatsi-rika etakotan-tachari, tsinamparira irika, kaminthaan-taniri, tee iikijakowaeta-nityaa, tee rajahaa-waenitaa, tee ikantakaa-pero-waetyaa. ⁵Eenitatsi-rika etakotan-tachari tee ikaaripero-waante-nitzi, tee ithañaa-waetyaa, tee ikijawae-nityaa, tee okantzimoneentari ikijaneentante. ⁶Eenitatsi-rika etakotan-tachari tee rajahaa-wenta-waetawo rantero-rika kaari-perori, apatziro ikimo-shire-wentziro riyotakoo-teero kyaaripero. ⁷Eenitatsi-rika etakotan-tachari riyotziro ramaweaenitzi, ikemijanta-piintan-nitzi, eenitatsi royaa-kota-piintani, oejokirota-piintan-taniri irika.

⁸Teera othonka-nitaa etakotantyya. Rooma iroka-paeni othonka-nita, kamantan-taniritaantsi, iñaawaetan-teetawo otsipajato-yitatsiri ñaantsi, riyotee-tziro oeta-rikapaeni. ⁹Tekiraata riyotee-tziro maawoeni, tekiraata ikamantantee-tziro okantakoyita maawoeni tziimayita-tsiri. ¹⁰Rooma aririka okaat-apaaki monkaayita-chani paata, eero akowaneero iroka-paeni okaate peyayitaa-chani. ¹¹Roowaetaki akimiyita atziritzika. Eeniro-rika akaatziini, akimitari eenchaa-niki, jempe ikanta iñaawaetzi, jempe ikanta ikenkishiryaa, jempe okanta ipampi-shiryaa. Rooma aririka antarita-paaki, eero oshiyaa-kota-naari jempe ikantayitaha rirori. ¹²Kantacha oshiyakaantero eejatzi jempe akanta aminaatyaaorika eshiro-takiri. Eero akoñaaperotzi kameetha, eero ayotzi jempe akantawaeta. Rooma paata aririka iyotako-peroteeri jempe ikanta-kota Tajorentsi, aritaki akimiteeyaari rirori riyoyitee aakapaeni. ¹³Iroka kaatatsiri mawa jempe otzimi ashi owaeroni ojeekae, eero othonka-nitaa: awentaa-shiretani, oyaako-tani, etakotantani. Rootaki kowaperota-chari iroka eta kotantani.

14

Iñaawaetan-teetyaawo otsipajato-yitatsiri ñaantsi

¹Pikyaaryoote pimatant-tyaawori petakotantyya. Pikowako-peroteeri Ishire tajorentsi itajonka-wentemi ikantakae-mi pantawaetan-tyaanariri Tajorentsi. Rootakira pimata-teeri pikamantanta-niritee. ²Aririka apiyotee-yaani akaateri kemijantzinkari-paeni, tziimatsi-rika okantakaakyaa Ishire tajorentsi iñaawaetan-tanakyaaawo otsipajatota-tsiri ñaantsi kaari ikemaeta-piintziri, eero akemathatziri, eero ayotziro oeta ikantziri. Teera roo iñaawaetanari akemathateri aakapaeni, tema Tajorentsi kemathaterini. ³Rooma itzimi-rika okantakaakyaa Ishire tajorentsi ikenkithata-kaante, riitaki kenkithata-kaeni maawoeni aakapaeni, rowetsika-shireta-kaanteeri, ithaamenta-kaanteeri, roemoshirenka-shiretan-teeri. ⁴Ikaatzi ñawaetzirori otsipajatota-tsiri ñaantsi, apatziro ithaamenta-shireta-waeta. Riima kamantanta-nirita-tsiri, riitaki wetsika-shireta-kaayitariri maawoeni kemijantzinkari-paeni ikaatzi piyoyita-chari. ⁵Oshiki inimo-tenami aririka piñaawaetan-tyaawo otsipajato-yitatsiri ñaantsi maawoeni eeroka-paeni. Rootaki inimo-perotee-nanimi aririka pikamantan-taniritee maawoeni eeroka-paeni. Tema rootaki kowaperota-chari awijirori piñaawaetan-tyaawo otsipajato-yitatsiri ñaantsi. Roo kanteencha eenitatsi-rika owaahako-terini, riitaki wetsika-shireta-kaayityaarini kemijantzinkari-paeni ikaatzi piyotachari.

⁶Noyemijantzinkarite-paeni, pikemi noshiyaa-kaawentemiro. Aririka naretemi pinampiki, apatziro noñaawaetan-tapaakawo otsipajatota-tsiri ñaantsi, ¿nomatakiroma nothaamenta-shireta-kaeni? Rooma aririka nokenkithata-kota-kimiro ikemathata-kahaanari Tajorentsi, nokenkishiryaa-kaayimi, nokamantayiteemiro, niyotaa-yiteemiro eejatzi. Rootaki piñaantaawori pithaamenta-shiretanaa. ⁷Paatyyaa noshiyaa-kaawentemiro eejatzi, oshiyakawo aririka ashowiwaete, aririka apiyompi-waete. Eerorika anashitawo owameninka, roojatzi apiipiinte, tekatsira yoteroni oetarika akoyiri ashowitzakotziri. ⁸Ari oshiyari eejatzi aririka atziwoote. Eerorika okamenee-nkatzi kameetha, tekatsira yotatsini akaemantatzii owayiritya. ⁹Ari pikantari eejatzi eeroka-paeni. Eerorika piñaawaetanawo ikematheeteri, piñaawae-pooki-waeta-shitaka. ¹⁰Tema jaka kepatsiki eenitatsi osheki inashiyita-chari ñaantsi iñaawaete-tsiri. Eenitatsi osheki oeyita-rika ikantee-tziri iñaawaeteetzii. ¹¹Eenitatsi-rika ñaanatanari iñaaniki rirori kaari noke-mathatzii naaka, nokimata-kaantari itsipa-jatzi irika, ari roshiyi-tanari eejatzi rirori. Tee nosheninkatari kameetha. ¹²Niyotzi naaka, pikowa-perotatzii eeroka-paeni itajonka-wenteetemii janta. Roo kanteencha otzimatyee pikowa-kowa-peroteero powetsika-shireta-kaayitee-yaari maawoeni piyota-piinta-chari janta.

¹³Eenitatsi-rika ñawaetzirori otsipajatota-tsiri ñaantsi, otzimatyee ikowa-koteeri Tajorentsi imatakaante-tyaariri rowaaha-koteero iñaawaetziri. ¹⁴Aririka namanantyyaawo otsipajatota-tsiri ñaantsi kaari nokemathatziri noñaawaetziiro, kimitaka nothaamenta-shiwaetakawo, okantawitaka tee nokemathatziiro okaatzi namanari. ¹⁵Tema roo kameethatatsi namanantyyaawo ñaantsi niyotziri, thaamenta-kaenari. Ari nokanterori eejatzi nomampaa-wentyaari Tajorentsi. ¹⁶Jame akantawaki, eenitatsi piyoteen-chari ipiyoteeyani, ari pamaniri eeroka Tajorentsi, apaniroeni pithaamenta-waeta, riima pikaateeyini tee

ikematha-tziro piñaawaetakiri. ¿Arima ithaamentakyaar rirori pikaa-yitakirira? Eero, tema tee riyoteeyini rirori-paeni kameetha-rika ikantyyaa “¿Omaperowé!”¹⁷ Kameetha-witaka pamanaka eeroka. Riima itspajatzi-paeni tee powetsika-shireta-kaayitari.

¹⁸Osheki namana-piintakiri naaka Tajorentsi namanantawo otsipajatota-tsiri ñaantsi, kimiwitaka naw-ijakimimi pamanapiinta eeroka-paeni. ¹⁹Rooma aririka notsipayaari niyoteeri ipiyotaa itspajatzi-paeni kemijantzinkari, tee nomatziro. Roomi nokowa-perotemi naaka noñaawaetemi eepichokiini okantyyaa ikemathatan-tenari, tee nokowaa-jeetziro noñaawae-pero-te kaari ikemathatee-tenari.*

²⁰Noyemijantzinkarite-paeni, eero poshiyari ikenkishiryaa eentsi, apatziro okameethatzi poshiyaari ikenkishiryaa antari. Kameetha-witaka pikimita-kotyaa eentsi eero pantanta-yitawo kaari-perori.

²¹Pikenkishiryaa-kotero Ikantakaan-teetani ojankinee-takiri, ikanteetzi:

Iroka ikantakiri Awinkatharite:

Eenitatsi nokoyiri nokanteriri irika atziri-paeni,

Ikaate notyaanteri, itsipa-jatzi irika, ñaawaetzirori otsipajatota-tsiri ñaantsi, riitaki kamanta-yiteeni.

Roo kanteencha eero ikemijantee-tawakiri.

²²Iroka oshiyakaa-wenta-chari. Tema mataka itajonka-wentee-takae añaawaetan-tyaawo otsipajatota-tsiri ñaantsi, rootaki roñahae-tziriri kaari kemijanta-tsini. Rootaki itajonka-wentan-takaeri akaman-tantantayari, roojatzi roñahae-teeri aakapaeni akemijanta-yiteero. ²³Jame akantawaki, pipiyotee-yaani maawoeni eeroka-paeni, maawoeni pamanantee-yawoni otsipajatota-tsiri ñaantsi. Ari ikyaapaaki kaari kemijanta-tsini, kaari riyotahaetzi. ¿Eeroma ikantapaaki: “¿Ishinki-wentatyyaa irika!”²⁴Eejatzi akantawaki, pipiyoteeyani eeroka-paeni janta pikamantantzi. Ari ikyaapaaki kaari riyotahaetzi, kaari kemijanta-tsini. Ikemaero maawoeni pikantee-yirini irika-paeni, rootaki ikenkishiryaa-tanee-yaari,²⁵ roo opoñaantayari ikamanta-kota-neero okaatzi ikenkishiryaa-waeta-shitari romanakaari, ari rotzirowanaka ipinkathata-neeri Tajorentsi, ikante: “Omaperotyyaa itsipa-shiretzimi Tajorentsi eeroka-paeni jaka.”

²⁶Noyemijantzinkarite-paeni, iroka pantayiteeri aririka pipiyota-piinteyaa. Kantacha romampahae-teeyawo mampaantsi, otsipa yotaantani, itsipa kenkithateeroni okaatzi ikemathata-kahaeri Tajorentsi, otsipa iñaawae-yiteero otsipajato-yitatsiri ñaantsi, itzimayitee owaahakotantatsini. Tema okaatzi pantayiteeri rootaki powetsika-shireta-kaante-yaari itsipa-paeni. ²⁷Eenitatsi-rika ñaawaetan-tawori otsipajatota-tsiri ñaantsi, eero isheki-perotzi, apatziro ikante apite, terika ikaatzi mawa. Eero rakishiyenkaeyani irika-paeni ikenkithate, royaawentyaa imatantayawori itsipa. Oztimatyee itzimi owaahakoterini. ²⁸Tekatsi-rika owaahakoterini, otzimatyee imaerite jempe pipiyoteeyani. Apatziro iñaanashireteri Tajorentsi, ari okaate. ²⁹Riima kamantan-taniri-paeni, oshinetaa-ntsitzi ikenkithata-kaante apite, terika mawa. Riima itsipa-paeni otzimatyee ikenkishiryaa-kotero kameethari okaatzi ikamantantziri. ³⁰Rooma itzimi-rika ikemathata-kaaneeri Tajorentsi, eeniro-rika ikamantantzi itsipa, kameethatatsi imaeritawaki ikenkithata-kaantawaki itsipa. ³¹Tema tee okameethatzi iñaawaeteyini apitekiro, tema retawayaawota apaani ipoñaashitya itsipa. Ari okantyyaa riyotan-teeyaa maawoeni, iwetsika-shireyiteeyaa. ³²Eenitatsi-rika matanakirori ikamantanta-nirite, riitaki materoni iñaakota-nityaa ikenkithata-kaante. ³³Aririka rakishiyenka-yityaa, kaari Tajorentsi kantakaan-teroni. Tema riitaki Tajorentsi maerita-kaanta-tsiri.

Nimaeka nokaman-temiro otsipa okaatzi rameta-piintaari ikaatzi ikemijanta-kahae-teeri aririka ipiyotee-yaani jempe-rika-paeni: ³⁴Omoeri-tashiyani roori tsinani-paeni, tee oshinetaa-ntsitzi oñaawaete. Apatziro okemijantayite, tema rootaki ikantee-takiri ikantakaan-teetaniki. ³⁵Eenitatsi-rika okoyiri iyotero, ojampiteri oemi janta opankoki. Tee okameethatzi oñaawaete tsinani aririka ipiyoteeyaa. ³⁶¿Pikenkishiretee-yanima eeroka-paeni omapoka-kaanta-kirori pikenkithata-kaantziro iñaani Tajorentsi? ¿Pikenkishiryaa eeroka-paeni apatziro pikaateeyini pikemijantzinkarite?

³⁷Eenitatsi-rika janta kantatsiri “Naaka kamantan-taniri, tema antaki-shiretakina naaka,” otzimatyee riyotemi irika riitaki Awinkatharite kantakaawori nojankinan-tzimirori iroka. ³⁸Terika ikemijantayitzi irika-paeni, eero pikemijantziri eejatzi rirori. ³⁹Noyemijantzinkarite-paeni, otzimatyee paminamina-peroteero imatakae-teemiro pikamantanta-yitee. Eeromaeta pimaperotziro potzika-tzika-yiteeri ñaawaeyitziro otsipajatota-tsiri ñaantsi. ⁴⁰Rooma aririka pantayiteero iroka-paeni, kametha piñaakotantyyaa, pijantziko-t eeyini.

15

Rañaantee-yaari kamayita-tsiri

¹Noyemijantzinkarite-paeni, nokoyi nokenkishireta-kaemiro jempe okanta-kota Kameethari Ñaantsi okaatzi nokenkithataka-kimiri, poejokiroteeyawo pikemijantane. ²Rootaki owawijaako-shireteemini, eeki-ro-rika poejokirota-nakityee-yaawo okaatzi nokenkithata-kaakimiri. ¿Aminashi-waetakama pikemijanta-yitane?

³Iroka kowaperota-chari ikamantee-takinari naaka, rootaki nokaman-takimiri eeroka-paeni, nokantzimi: Ikamawentakae Jeepatzii-totaerewo okantakaawo akaaripero-waetaki, imateero imonkaata-kahaawo okaatzi ikenkithata-koetakiri Jankina-rentsi-peroriki. ⁴Opoñaaa ikiteetakiri, okanta mawatatsiri kitejeri, rowiriintee-teeri. Roojatzi ikenkithata-koetzi-takari Jankina-rentsi-peroriki. ⁵Opoñaaa roñaakaahari Cefas, roñaahaari maawoeni 12 riyotaani.* ⁶Roñaahaari eejatzi osheki aetziri nimaeka “Noyemijantzinkarite-paeni,” 500 ikaateeyini. Eeniro rañaayitzi osheki noyemijantzinkarite-paeni, tema makoryaa-yitaki

* 14:19 eepichokiini = 5 ñaanchaa-niki; noñaawae-pero-te = noñaawaete 10,000 ñaantsi * 15:5 Cefas = Pedro.

itsipa-paeni. ⁷ Opoña roñaahaari Jacobo, roñaahaari eejatzi maawoeni Otyaantaa-rewo-paeni. ⁸ Naaka iweyaanta-paakawori roñaahaana, okimiwitakawo naaka impoeta-tsinimi notzimi. ⁹ Naakataki eejatzi apaani kaataneeriri Otyaantaa-rewo-paeni, rawijayitana maawoeni itsipa. Tee okamethajeetzi iiteetena "Otyaantaa-rewo," tema nowajankitaa-waetakiri kemijanta-neeriri Tajorentsi, piyowenta-naariri jempe-rika-paeni. ¹⁰ Roo kanteencha tee aminaashi-waeta ineshironka-perotaana Tajorentsi, tema rititaki kantakaa-kawori Notyaantaa-rewotan-taari. Naakataki antawae-perotaa-tsiri, nawijiri itsipa-paeni okantakaan-tziro nantashi-waetakiri paerani. Tee naaka matashityaawoni apaniroeni, tema Tajorentsi neshironkataanari nomatan-taawori. ¹¹ Rootaki nojankinatan-tamirori okaatzi nokenkithata-piintakiri, roojatzi ikenkithata-piintakiri eejatzi itsipa Otyaantaa-rewo-paeni. Rootaki pikemijanta-yiteeri eeroka.

¹² Tema nokenkitha-yiteemiro rowiriintee-teeri Jeepatzii-totaa-rewo rowamaa-witee-takari, ¿Oetaka pikantantari: "Eero añaayitee akamaki-rika?" ¹³ ¿Poshiya-kaatziima tee rowiriintee-teeri Jeepatzii-totaa-rewo? ¹⁴ Ari okantyaami, naminaa-shiwaetaka naaka nokenkithataki, paminaa-shiwaetaka eeroka-paeni pikemijantee-yakini. ¹⁵ Kimiwitaka notheeyakyaami nokenkithata-kota-piintakiri Tajorentsi, nokantanta-piintaki: "Tajorentsi owiriintee Jeepatzii-totaa-rewo, ari ikimi-tahaetee aakapaeni." ¹⁶ Ari okantyaami eero ipiriinta-yitaami kamayiteen-tsiri, teera ipiriintzita eejatzi Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁷ Eeromi rowiriintee-teerimi Jeepatzii-totaa-rewo, paminaa-shiwaetaka eeroka-paeni pikemijanta-yitee. Eekiro pikaaripero-yitayiteemi tekatsi peyakotee-mironimi. ¹⁸ Tema peyapero-takami ikaatzi makoryaa-yiteen-tsiri, aminaashi-waetakimi rawentaa-naari Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁹ ¡lkanta-macheeteeni aakapaeni! Aminaashi-waetakyaami awentaa-naari Jeepatzii-totaa-rewo, aminaashi-waetakyaami okaatzi oyaako-teeri, anamintha-waeta-shitakyaami eepichokiini nimaeka. Mapero-waeta-kaemi.

²⁰ Roo kanteencha tee ari okantyaami. Tema rowiriintee-teeri Jeepatzii-totaa-rewo ikamawitaka. Riitaki matakirori retakaantawo rañahaa, ari ikantayitee-yaari paata ikaatzi makoryaa-yiteen-tsiri. ²¹ Iroka okantakota iroka: Paerani, eenitatsi rantakiri apaani atziri poñaakaan-takawori akaamani-yitzi maawoeni. Roo kanteencha riitaki eejatzi apaani atziri poñaakaan-taawori apiriinta-yitaa maawoeni akamayi-witakaha. ²² Rootaki akaamani-yitan-taari maawoeni okantakaan-tziro asheninkayitaa Adán. Roo kanteencha aritaki añaayitee maawoeni okantakaan-tziro asheninka-shiretaari Jeepatzii-totaa-rewo. ²³ Iroka jempe okantakota iroka: Riitakira Jeepatzii-totaa-rewo etaawori ipiriintaa. Aririka ipiyee paata, aritaki rowiriintapaeri ikaatzi rashiyitaari rirori. ²⁴ Opoñaashitya othonkaeyaa maawoeni, ithonkaeri Jeepatzii-totaa-rewo ikaatzi pinkathari-waeta-shita-chari, ikaatzi otzimimo-waeta-shitari ishintsiinka. Riitaki Jeepatzii-totaa-rewo matakahaeroni aakapaeni rashitana-rashitana-teeri Tajorentsi, matzirori ipinkathari-perotzi. ²⁵ Tema retaneentakawo nimaeka Jeepatzii-totaa-rewo ipinkathari-wentantzi, roojatzi paata omonkaatan-tapaa-kyaaari rotsinampahaeri iijaneentani-paeni. ²⁶ Iweyaantyaawoni iijaneentani rotsinampahaeri rootakira "Kaa-manitaantsi," ikimita-kaanteero atzirityeemi ithonkaero. ²⁷ Tema ikenkithata-koetzi-takari Jeepatzii-totaa-rewo, ikanteetaki:

Eenitatsi matakirori rotsinampahaeri maawoeni.

Roo kanteencha ikaatzi ikantakoe-tziriri jaka "maawoeni," teera ikantee-tatzii riitaki Tajorentsi rotsinampahae-teeri, tema riitaki Tajorentsi kanta-kahae-yaawoni imatantee-tyaawori maawoeni.

²⁸ Aririka ipinkathari-wenteero Itomi maawoeni, rijatzira Tajorentsi ipinkathari-wenteeroni, tema ari ikinakaerori Tajorentsi ipinkathari-wentan-teeyaawori maawoeni tzimayita-tsiri.

²⁹ Eeromi rañayiteemi ikaatzi kamayiteen-tsiri, ¿litakama romitsiryaa-wentan-teetariri kamaentsiri?

³⁰ Eejatzi okimi-tzitari, eeromi ipiriintee-taami, ¿iitaka añaanta-piinta-kawori aakapaeni ipatzima-mintha-waeteete? ³¹ Noyemijantzinkarite-paeni, ¿Pitheenkatyaaanama? ¿Kaarima naaka thaamentan-wenteemiri nokemijanta-kaayiteemiri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo? Tema omaperotatyaa iroka, ashi owaero maawoeni kitejeri ikowatzi rowamaetena. ³² Ari okimi-tzitakari jaka nojeeki Efeso-ki, ikosheka-waetakina kijawaetachari. Eeromi apiriinta-yiteemi, atspayitee-yaarimi rirori-paeni, nokanta-waeta-shita-kyaaami:

Jame anintaa-waeta-wakya, owawaetyaa, irawaete, oemoshirenka-waetyaa. Aamaa-shityaa roo akami. ³³ Rootaki paamawentan-tyaari eeroka otzimi-kari pantani. "Eero pitsipa-minthariri kaari-perori, pimatziro-kari eeroka." ³⁴ Pikenkishireteeyaa kameetha. Eero pikinashi-waeta. kimitaka eenitatsi pikaateeyini eeroka-paeni tee piyota-kotaa-jeeztiri Tajorentsi. ¡Pashiwentan-tsiwaetakali!

³⁵ Kimiwitaka eenitatsi janta kanta-shireta-waeta-tsiri: "¿Jempema ikinika ipiriintee tonkitsi-pooki? ¿Jempema okinika iñaayiteero iwatha?" ³⁶ ¡Majontzishireri! Kantacha oshiyakaantero jempe okanta okithoki pankirentsi. Tema apaani okithoki kaari jampiikita-tsini aririka ipankiteero, ashi oyiro okaamatsite apaani okithoki. Eero inaahaeteero okithoki-perotee. ³⁷ Iroka okithoki pipankita-piintziriri apaKithokiro okaawita, roo kanteencha aririka oshookanaki ninashitaneeya. Tema tee pipankita-piintatziro oshooki-mataki pankirentsi. ³⁸ Tema riitaki Tajorentsi shoookaa-yitzirori otzimayitantari owatha okaatzi ikoyiri rirori. Riitaki nashita-kaayitawori ishooaka-kaayitziro, okaatzi tzimayita-tsiri otspajato-yitatsiri pankirentsi. ³⁹ Akaatzi otzimayitzi awatha, tee oshiyaa-wakahaeyani. Jame oshiyakaan-tawakiro aakapaeni atziritzi, tema anashiyita awathaki, inashiyita iwatha antami-weri, tsimeri-paeni, eejatzi shima-paeni. ⁴⁰ Eejatzi ikimiyita inkite-weri tee roshiyaa-yitee akantayita aakapaeni ajeekika kepatsiki. Otzimi-motziriri inkite-weri rowaneenkawo, tee okimitawo owaneenkawo aakapaeni. ⁴¹ Tema inashita

† 15:7 Jacobo = Santiago, rirentzi Jesús.

‡ 15:25 rotsinampahaeri, rotsinampahaeri = makoryaa-kitzitaantsi

§ 15:37 pankirentsi =

rowaneenkawo ooryaa, rowaneenkawo kashiri, eejatzi rashi ompokiro-paeni. Tzimayitatsi ompokiro kaari kimitayiyaa-rini itsipa.

⁴² Arira akanteeyaa aakapaeni apiriinteerika. Tema ikitata-piintee-tziro awatha, ari oshitziziri, roo kanteencha aririka rowiriintee-teero paata, otsipajatotanee eero oshitzitee. ⁴³ Aririka ikiteetere awatha, maninteetanakiro, roo kanteencha aritaki rowiriintee-teero owaneenkatan-teeyaaari. Tee oshitzizwaetzi nimaeka awatha, roo kanteencha aririka rowiriintee-teero paata otziman-teeyaaari oshitsinika. ⁴⁴ Okaatzi ikiteetziri awatha eeniwita-chaha oshire. Roo kanteencha aririka rowiriintee-teero awatha, aritaki otzimayitee atajorenka. Ari ikantee-yaari maawoeni añaayitzi otzimi shire, rootaki ayotanta-yitari eenitatsi otsipa awatha tziimaatsini otajorenka. ⁴⁵ Ari okanta rojankinata-koetakiri etanakawori atziri, irika Adán, ikanteetzi:

Riitaki etanakawori rañaanaki, opoña otzimanaki ishire.

Riima oyaatapaa-kirini oshiyapaa-kyaarini, otzimi-motziri rirori itajorenka, riitaki añaashireta-kaanta-tsini. ⁴⁶ Ari akantayitari. Tee otzimumo-witee atajorenka owakirani. Tema roo etanakawo otzimanaki ashire, opoñaashitya otzimayitee atajorenka. ⁴⁷ Tema irika etanakawori paerani atziri, kepatsi rahaetaki, rowetsika-pithee-takiri. Riima apiteta-tsiri atziri, inkiteki ipoñaakawo rirori. ⁴⁸ Tema jempe ikantaka rowetsikae-takiri kepatsi-pitha irika etakawori atziri, riitaki oshiyakari aakapaeni. Riima inkite-weri-paeni, riitaki oshiyakari poñeenchari inkiteki. ⁴⁹ Ari akantayitee-yaari eejatzi aakapaeni. Tema oshiyawitakari atzimayitaki irika rowetsika-pithee-takiri kepatsi, roo kanteencha aritaki oshiyayitee-yaari poñaahen-chari inkiteki. ⁵⁰ Noyemijantzinkarite-paeni, iroka okanta-kota okaatzi nokantakiri: Eero omata ijeekayitee ipinkathari-wentantzi Tajorensi ikaatzi eeniyita-tsiri iwatha, riraa, shitzita-tsini iwatha. Riitaki jeekaatsini janta ikaate kaari shitziyitaa-tsini iwatha.

⁵¹ Píkemi nokaman-timiro kaari riyotakoetzi paerani. Iroka: Ari ipaashinita-kaayitee maawoeni aakapaeni. Roo kanteencha eero añaayitziro maawoeni aakapaeni amakoryaayitee. ⁵² Paata iweyaanta-paakyaawoni kitejeri, omapoka-shiteeyaa itziwootee-tapae. Eepichokini okanta-paentyaa ariwaetaki amachooka-paentemi. Ari rowiriintee-teeri kamayitee-tsiri, rañaanata-yitee-yaawo wathatsi kaari shitzita-nita-tsini. Rooma maawoeni aakapaeni añaayitaa-tsiri ipaashinita-kaayitee. ⁵³ Okaatzi awathatari nimaeka shitzinita-tsiri, ipaashinita-kaeteero eero oshitzizwaetantaa. Akaatzi akaamani-waeta-nitzi nimaeka aritaki ipaashinita-kaayitee, ari akanaanyitee. ⁵⁴ Aririka omonkaatkyaa paata iroka, ari omonkaatee-yaari okaatzi roshiya-kaawentee-takiro “Kaamanitaantsi,” oshiyarimi atziri, ikanteetaki: Irika iiteetakiri “Otsinampaantaniri,” ithonkaero iiteetziri “Kaamanitaantsi.”

⁵⁵ ¡Kaamanitaantsi! ¿Matachama potsinampaantee nimaeka?

¡Kaamanitaantsi! ¿Eenitatsima nimaeka pithoyeni?

⁵⁶ Okaatzi oshiyakaa-wenta-chari jaka othoyeni, rootaki kaari kamethatatsiri. Rootaki ikantakaan-teetani yotakaeri eenitatsira antani. ⁵⁷ Roo kanteencha namanari Tajorensi, tema riitaki matakawori aakapaeni otsinampaan-taawori, rotyaanta-kaeniri Jesús Jeeptazii-totaa-rewo rotsinampaan-taawori “Kaamanitaantsi.”

⁵⁸ Noyemijantzinkarite-paeni, otzimayitee pikyaaryoota-piinta-yitee, pantawaeta-piinteeniri Awinkatharite. Tema piyotayitee eeroka tee paminaa-shiwaeta, riitaki Awinkatharite matakawo-miriri.

16

Koriki rotyaantee-tziniriri ikaatzi ikemijanta-kaeteeri

¹ Nimaeka nokenkithata-koteri apiyotziri koriki otyaante-niriri kemijantzinkari-paeni. Nokaman-timiro eeroka-paeni okaatzi nokanta-yitakiriri Galacia-jatzi.* ² Aririka pipiyota-piintee-yaani, otzimayitee pookayite eepichokiini tzimi-motzimiri. Eero noshenkaan-tapaakawo naaka, aririka nareeta-kimi pinampiki.† ³ Aririka nareeta-kimi kantacha piyoshiite aanakirini koriki janta Aapatziyaweniki raanakiro eejatzi nojankinari-paeni. ⁴ Eerokarika kowatsini noyaata-nakiri naaka, aritaki notsipata-nakyaari.

Ikenkishiretari ranteri Pablo

⁵ Eero nareetzi-tzimi, tema netapaentyaawo niyaate Macedonia-ki, opoñaashitya noweyaanta-paakyaawo pinampiki. ⁶ Aririka nareeta-kimi, aamaa-shityaa ojamani nojeeki-mota-nakimi, kimitaka ari nokyaawontsita-koteri janta. Opoñaashitya potyaanteena jempe-rika nokoyiro niyaatee. ⁷ Teera nokoyi naaka nareeta-paentemi eepichokiini. Tema nokowatzii ojamani nojeeki-mowaeta-paentemi, riirika Awinkatharite kowatsini. ⁸ Roojatziro nojeekiki jaka Efeso-ki, roojatzi areetan-takyaari kitejeri roemoshirenkae-tziro Owiiitaantsi. ⁹ Roo nokantantari tema eenitatsi jaka osheki nantane-niriri Awinkatharite, kameetha okanta noñaakiro. Tema eenitatsi eejatzi osheki kosheka-minthata-kinari.

¹⁰ Aririka rareeta-kimi Timoteo, paakameethata-wakiri, tema riijatzi antawaetee-niriri Awinkatharite, ari roshiyana naaka. ¹¹ Tee okameethatzi itzimayite pinampiki maninta-waeterini. Tema roo kameethatatsi paapatziya-wakyaari, roojatzi ipiyantee-yaari nojeekika naaka. Tema noyaawentakari ipiye itsipata-kyaaari itsipajatzi-paeni noyemijantzinkarite-paeni.

¹² Riima noyemijantzinkarite Apolos, nokantakiri itsipata-nakyaari ikaatzi notyaanteemiri eeroka-paeni. Roo kanteencha tee ikoyi riyaaete rirori. Aminawakiroota aririka imatakawo paata.

iweyaantawori wethataantsi

* 16:1 kemijantzinkari-paeni = kiteshireri † 16:2 pipiyota-piintee-yaani = etapiintawori kitejeri = domingo

¹³ Paamawentyaa eeroka-paeni, poejokirotyaawo pikemijanta-nakiri, pishiramparitanaki, pishintsi-shireyite. ¹⁴ Aririka pantzi-mota-wakae-yaawo oeta-rika, petakotawakaneeya,

¹⁵ Noyemijantzinkarite-paeni, piyotee-yirini eeroka-paeni jeeka-wankotziriri Estéfanasi, riitaki etanaka-wori ikemijanta-yitanaki pinampiki Acaya-ki. Rortziñaarikota-naawo rirori-paeni rantawae-wenta-neeri kemijantzinkari-paeni. ¹⁶ Noshintsi-temi eeroka-paeni pikemijanteeri rirori-paeni, pikimita-kotyaari ikaatzi rantawaeteeyini, oetziñaarikota-naawori. ¹⁷ Osheki nokimo-shiretaka noñaakiro rareetakina Estéfanasi, itsipata-paakari Fortunato eejatzi Acaeco. Riitaki owakowenta-paakimiri eeroka-paeni tee omatatyapareeteeyaani jaka, ¹⁸ potapi-shiretan-tenari. Riitaki otapi-shireta-paakimiri eejatzi eeroka-paeni janta. Pipinkatha-yitawakiri.

¹⁹ Rowetha-yitzimi piyowenta-piinta-kariri Tajorentsi maawoeni nampitsi jaka Asia-ki. Rowethatzi-tzimi Aquila eejatzi Priscila. Ari ikimi-tzita-kimiri ikaatzi piyowenta-piinta-kariri Tajorentsi ipankoki.

²⁰ Rowethatzi-tzimi itsipa noyemijantzinkarite. Petakotawakaeya powethata-waka-yiteeyaa. ‡

²¹ Iroka nojankinata-nira nakoki naaka, nowethatzi. Naakataki Pablo. ²² Rowajankitahae-teeri kaari etakoteeyaarini Awinkatharite. Ipiyi-teeya intsipaete Awinkatharite. ²³ ¡Okantashitzimaetya ineshironkayiteemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo! ²⁴ Netakotzimi maawoeni eeroka-paeni, riitaki Jeepatzii-totaa-rewo Jesús matakae-nawoni. ¡Ariwé!

‡ 16:20 piwethata-waka-yiteeyaa = thowootaantsi

APITETA-TSIRI ROJANKINATZINIRI PABLO CORINTO-JATZI

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo jankinatzi-mirori iroka, Rotyaantaa-rewote Jesús Jeeptazii-totaa-rewo irika, rootaki ikowakaa-kinari Tajorentsi. Ari nokaatziri noyemijantzinkarite Timoteo nojankinatzi-mirori. Eerokayitakira nojankinatziniri pikaatzi pipiyowentaari Tajorentsi janta nampitsiki Corinto, riijatziro nojankina-yitziniri kemijantzinkari-paeni jeekatsiri nampitsiki-paeni janta Acaya-ki.* ² Okantashitzimaetyaa ineshironka-yiteemi Ashiteeri Tajorentsi, kameetha ijeekakaa-yiteemi, ari ikimi-temiri eejatzi Awinkatharite Jesús Jeeptazii-totaa-rewo.

Ikemaatsi-yitakari Pablo

³ Jame ajahaawentee-yaari Tajorentsi, ipaapatentari Awinkatharite Jesús Jeeptazii-totaa-rewo. Riitakira Ashiteeri, neshironkatantaniiri. Riitaki Tajorentsi, oemoshirenkantaniiri. ⁴ Aririka otzimi pomeentsitzi-mowaeteeni, riira Tajorentsi oeshirenkaeni, amatantyaawori aaka oemoshirenkayiteri itsipa-paeni opomeentsitzi-moyitari. Roojatzira amateeri aakapaeni okaatzi rantzi-mota-kaeri Tajorentsi. ⁵ Roojatzira matachani, aririka añaayitero akemaatsi-pero-waetyaa ikimita-paentzirowa Jeeptazii-totaa-rewo, aritaki añaityakyaawo eejatzi roemoshirenka-pero-yitee. ⁶ Aritaki okantakari, rootakira nokemaatsi-waentan-takari naaka, roo niyotan-tyaawori jempe nokantya noemoshirenka-yitemi eeroka-paeni, pawijako-shire-yitan-teeyari. Rootakira roemoshirenkan-teeta-kinari eejatzi naaka, niyotan-tyaawori jempe nokantero noemoshirenka-yitee-mi eeroka-paeni aririka piñaayiteero okaatzi nokemaatsi-waentakari naaka. ⁷ Rootaki niyoperotan-takari aritaki roemoshirenka-teemi eeroka-paeni ikimi-takinaha naaka, aririka pimatanero pikemaatsi-waetyaa nokimita-kirowa naaka.

⁸ Noyemijantzinkarite-paeni, nokoyi piyoyiteero okaatzi pomeentsitzi-moyita-kinari naaka nojeekanta-paentari nampitsiki-paeni janta Asia-ki. Osheki rowatsi-naawaetee-takina noshiyakaa-mintheetzi ari nokamakimi. ⁹ Nokenkishiryaa-kotawo nimaeka eenitatsira oeta ishinetan-takinawori Tajorentsi noñaakiro nokamima-witaka, ari okantya niyoperotan-tyaari nawentaa-shiretee-yaari rirori, tee okameethatzi nawentaa-shiwaetyaa naaka. ¹⁰ Roo kanteencha imatakiro rowawijaa-kotaana nokamimi, eekirowa riyataa-kaatyero. Nawentaa-shiretatyeyaari eekirowa raminako-wenta-tyeena paata. ¹¹ Ari pikanta-yitaneeyaari eejatzi eeroka-paeni pitsipateena naaka, pamaneeri Tajorentsi raminako-wentan-tenari. Roo ramananteyaari Tajorentsi ikaate kemakoyiteenani imatakiro Tajorentsi raminako-wentaana.

Rareetari Pablo Corinto-jatzi

¹² Niyotzi naaka notampatzikatzi-motantaki jempe-rika nojeeki-moyitantaki. Riira Tajorentsi yotatsi tekatsi namatawite, tekatsi nopashiwentakotyari. Jempe nokanta niyotaa-yitakimi eeroka-paeni, tee nokenkithata-kota-paenta-tziro roshiya-kaanta-witari jaawiki-jatzi yotanitaantsi iroka, apatziro nokenkithata-kota-piintakiro jempe ikanta Tajorentsi ikaminthaantzi. ¹³ Tema okaatzi nojankina-yitakimiri tekatsi nomana-pithatemi, tekatsi pomeentsi-waeta-chani ikematheetero. Okantashitzimaetyaa pikemathata-piinteeero okaatzi nojankina-yitzimiri. ¹⁴ Kimitaka pikematha-yitakina eepichokiini, aritaki pajahaa-wentee-na paata ipiyeerika Awinkatharite Jesús. Ari nokimi-tyaari eejatzi naaka, najahaawentee-yaari eeroka-paeni paata.

¹⁵ Rootaki nokowan-takawori napiiteero nareetemi janta, roo pikimo-shiretan-tyaari nareetee-mira. ¹⁶ Ari nokowawitakari nareeta-nakimimi niyaatan-tyaari Macedonia-ki, oפוּנְאָאֵשִׁיטָא נָפִיטָא-neromi aririka nopiyeer-rikami. Ari okantyaami pamtakotan-tawae-narimi potyaanteena ipatsiteki Judá-paeni. ¹⁷ Roo kanteencha noepithokakiro nokenkishiryaa-witakari nanterimi. ¿Poshiyakaa-mintheetakima eeroka-paeni osheki namatawita-piintakimi? ¿Pikenkishiryama noñaawaeta-shiwaetaka noninta-kaani-kiini, nokanta-piintaki “¡Ari! Nareeta-kyaaami?” ¿Poshiyakaa-mintheetzima niyowitakawo eero nomatziro nareetemi? ¹⁸ Tema tee itheeya-nita Tajorentsi, riyotzi rirori tee notheeya-waeta naaka nokantzira “¡Ari!” ¹⁹ Ari ikantakari eejatzi Itomi, Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, netapaakari nokenkithatakota-paakimiri notsipatan-takariri Silvano eejatzi Timoteo. Tema tee ikanta-nitzi rirori Jesús Jeeptazii-totaa-rewo “¡Ari!” riyotaki-rika eero rantziro oeta-rika. Tema okaatzi ranta-piintakiri Jesús Jeeptazii-totaa-rewo okimi-witakawo riimi Tajorentsi kanta-piinta-tsini “¡Ari!” ²⁰ Riitakira Jesús Jeeptazii-totaa-rewo yotakaapero-yiteeri ari omonkaateeyaa okaatzi ikashiyaa-kaantakiri Tajorentsi. Rootaki akantan-tayitee-yaari aakapaeni awentaa-shire-yitaa-rewo “¡Ariwé!” Rootaki aweshiryaa-wentan-teeyaariri Tajorentsi. ²¹ Okimiwitakawo rii Tajorentsi apataa-kaayita-kaeriri Jeeptazii-totaa-rewo, riitaki yoshiiyiteeri okimiwitakawo ijeepatzi-yoyiteemi, ²² okimiwitakawo ipothoyita-tyeemi rashiiyiteera. Tema añaerowa rotyaanta-kaero Ishire tajorentsi inampi-shiretante, ari ayotziri maperori Tajorentsi ithoyahaero okaatzi ikashiyaa-kaakari.

²³ Omaperotatya, riyotzi Tajorentsi tee namatawi-tzimi nokantzimira nimaeka: Roo kantakaan-tzirori kaari nareetan-tzimi Corinto-ki, ari okantya eero nokijawaetan-tapaakimi. ²⁴ Teera nokantatzii naaka omperatzimiri pikemijantan-tenari. Tema poejokirota-nakawo okaatzi pikemijanta-neri. Roo kanteencha roperotatsira atsipata-wakahae-yaani antawaeteeyini pithaamentan-teeyari

* 1:1 kemijantzinkari-paeni = kiteshiri

2

¹Iroka nokenkishiryaa-kari: Eerowa napiiteero nareetee-mi, roorika owashiretakota-kaawaetemini nareetemi. ²Aririkami nowashireta-kaawaetemi janta, ¿litakama thaamenta-shireta-kaenani naaka? ³Rootaki notyaantan-takimiri paerani nojankinari, tee nokoyi niyaata-shitemi powashireta-kaanta-waetenari. Tema eerokawitee-yakani thaamenta-shireta-kaenani. Rootaki nokanta-shire-witan-takari: “Eerowa niyaatzita, nokema-kota-waeriita eenitatsi-rika thaamenta-shireta-kaenani. Ari okantyya nokimo-shireta-kaan-tyaariri eejatzi rirori-paeni.” ⁴Notyaanta-kimirowa paerani nojankinari, nowashire-waeta-tyaaha nojankinata-kimiro. Teera roo notyaantan-takimiro nokantzi-moneenta-kaantemiri. Tema nokowawitayaa piyote osheki netako-pero-takimi.

Ipeyakotziri Pablo kantzimo-neenta-kaataniri

⁵Nokoyi nimaeka nokenkithata-koteri atziri owashireta-kaawaeta-kinari. Teera naaka ikantzi-moneenta-kaawaetyaa, tema kimitaka maawoeni eeroka-paeni ikantzi-moneenta-kaayitakimi. (Nokantantawori “kimitaka,” tema tee nokoyi nowanaa-pero-waetero.) ⁶Tema eenitatsi osheki pikaatee-yakini eeroka-paeni, pimatakirri pomishitowaeri. Roo kanteencha aritapaaki pipakaeri. ⁷Pipeyakoteeri nimaeka, poemoshirenkae-ri, rowashirewaetakari. ⁸Nokowa-kotee-yimini pikanteeri irika atziri: “Netakoteemi.” ⁹Paerani, netakari nojankinatakimi nokantakimi: “Powajankiteeri.” Noñaanta-tziimira noñaantemiri kyaari-pero-rika pikemijantana. ¹⁰Roo kanteencha ikoyi Jeepatzii-totaa-rewo pipeyakoteeri irika atziri. Rootakira nanteeri naaka tema rootaki kameethatzi-moteemini maawoeni eeroka. Itzimi-rika pipeyakoteeri eeroka-paeni, aritaki nopeyakotantee eejatzi naaka. ¹¹Rootakira antayiteeri eero rotsinampaantee Yakatantaniri. Tema ayoteeyironi okaatzi ikoyiri ranteri Yakatantaniri.

Kantzimo-shiretariri Pablo nampitsiki Troas

¹²Chapinki, areetakina naaka nampitsiki Troas niyaantan-takari nokenkithata-kaantziro Kameethari Ñaantsi jempe ikanta-kota Jeepatzii-totaa-rewo. Arira noñaakiro nokemijanta-kaantaki ikantakaakawo Awinkatharite. ¹³Roo kanteencha okantzi-motakina janta tee noñaapaakiri noyemijantzinkarite Tito. Rootaki nawijan-tanakari Macedonia-ki.

Riitaki Jeepatzii-totaa-rewo otsinampaa-kaanta-tsiri

¹⁴Roo kanteencha okantawityaa jempe-rika akinayite, kantacha amaniri Tajorentsi. Tema okimiwitakawo oyaamporitaa-tyeerimi Jeepatzii-totaa-rewo, ipiyaawo rirori nampitsiki rotsinampaantaki rowayirita. Oshiyako-yitatyawo eejatzi inteeneenkatzii kajankari maawoeni nampitsiki. Arira akantayityaari aaka aayite jempe-rika-paeni akamanta-yiteeri atziri jempe ikanta-kota Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁵Akimiwitakawo kajankari itahaeri Jeepatzii-totaa-rewo rinimota-kaantyaariri Tajorentsi. Iroka kajanka-pathari kantacha ikemaen-kayiteero ikaate awijako-shire-yitaa-tsini, eejatzi ikaate peyashi-waetaa-chani. ¹⁶Tema eeniyitatsi, okimitzi-motari iroka kajankaenkari owamaantanirowa iroka. Riima itsipa-paeni oshiyi-motakari kajanka-pathari roo owaña-shireteerini. ¹⁷Eenitatsima kameetha-shireta-tsiri roshiya-kaawentee-tsiri iroka kajankaenkari? ¹⁸Kaarira irika-paeni nokenkithata-shiwaetaawori iñaani Tajorentsi ikoyi raantashi-waetyaawo koriki. Tema riitakira irika-paeni maperota-neerori ikenkitha-waeryaantziti. Rootaki nomata-neeri naaka. Riitaki Tajorentsi otyaanta-kinari nokenkithata-kaante, nantawaeteeniri Jeepatzii-totaa-rewo jempe itzimi napatahaari, riitaki Tajorentsi iñaanari nantayiteero.

3

Antawae-wentzirori owakirari ikashiyakaa-wakaetari

¹¿Pikenkishiryama najahaa-wenta-waetatyaa naaka? ¿Noshiya-kota-tyaarima amayitzi-mirori rojankinari, ikantzi: “Paakameethata-wakina?” ¿Noshiya-kota-tyaarima koyirori pojankinaneniri jankinarentsi, raayitero jempe ikinayitzi? ²Tema eeroka-paeni kimiwita-kawori jankina-rentsi raakameethatan-teetari, rootaki rojankina-shiretan-teeta-kinari naaka. Tema aririka iñaayiteemi atziri-paeni jempe pikanta-yitanaa, arira riyoyiteerori okaatzi nantzimo-yitakimiri, okimiwita-nakawo iñaanata-tyeeromi okaatzi rojankinata-koeta-kinari. ³Ari añirori eerokataki kimita-kawori jankina-rentsi rojankinaperotakiri Jeepatzii-totaa-rewo. Roo kanteencha teera nokenkithata-kota-tziro jankina-rentsi koñaanta-tsiri, kim-itawori aririka rojankineetero mapikota, tema nokenkithata-tziro ipashine-shireta-kaayiteemira Ishire Tajorentsi Kañaaniri.

⁴Nokenkithatan-tawori iroka, tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo kantakaawori awentaan-taariri Tajorentsi okantyya ayotantyaari kyaariperori iroka. ⁵Teera aaka mata-shityaawoni apaniroeni, tema riitaki Tajorentsi matakaa-yiteerori. ⁶Riitakira Tajorentsi matakaa-kinawori nokenkithata-koteero owakirari ikashiya-kaanteetani. Iroka owakirari ikashiya-kaanteetani kaarira jankina-rentsi oshiyawoni paejato ikantakaan-teetani kaamanita-kaanta-tsiri. Tema riitaki kanta-kota-chari Ishire tajorentsi añaashireta-kaanta-tsiri.

⁷Paerani rojankinanatan-teeta-kawori Ikantakaan-teetani mapikotaki, okoñaata-paentzi rowaneenkawo Tajorentsi, opoña opeyanaka. Ikanta iñaakiro nowae-jatziteni Moisés, ishipakiryawootanaki, tee omatajeeta raminawooteeri Israel-paeni. Roo kanteencha iroka jankina-rentsi osheki okaamanita-kaantaki, otzimimo-witakawo owaneenkawo. ⁸Rooma okaatzi rantayiteeri Ishire tajorentsi nimaeka, rootaki owaneenka-perota-chani. ⁹Tema owaneenkawitaka okaatzi owajankitaa-kaanteen-tsiri, rootaki maperoteeroni owaneenkatyaa tampatzika-shireta-kaanta-tsiri. ¹⁰Iroka owaneenka-perota-chari nimaeka

awija-pero-tziro tzimawita-chari paerani owaneenkawo. ¹¹ Tema ari okaatapaaki owaneenka-witapaen-chari. Rooma owaneenka-perotaa-chani rootaki ashi owaeroni nimaeka.

¹² Tema tzimaki nimaeka kowashiretakaanani, notonta-shiretanaki nokenkithata-kaantee. ¹³ Tee nokimi-wityaari nowae-jatziteni Moisés ipashika-wootaka eero iñaantari Israel-paeni, tema peyanaa ishikipiryaa-woowitaka. ¹⁴ Tema kijoshiretee-yakini paerani Israel-paeni, roojatzi ikantayitari ikaatzi icharini-yitaari. Tema aririka ikemiro iñaaneetero paejatotatsiri ikashiya-kaanteetani, eero ikemathatziro kimiwitaka ipashikae-tatyee-nirimi ikenkishiryani, apatziro ikanta-kahae-yaawo Jeepatzi-totaa-rewo ikemathata-kaayiteeri okimiwitee-yaawomi ipashikaryaa-kotaa-tyeeniri ikenkishiryani. ¹⁵ Eenyitatsi nimaeka, aririka ikemiro iñaaneetero rojankinari nowae-jatziteni Moisés, pashi-shireyitaka. ¹⁶ Rooma itzimirika piyashireta-shiteerini Awinkatharite, aritaki ipashika-ryaako-shireteeyaa. ¹⁷ Ikantakoe-tziri jaka "Awinkatharite" riitakira Ishire tajorentsi, jeewaetakan-taatsini kameetha. ¹⁸ Rooma aakapaeni awentaa-shiretaa-rewowa Jeepatzi-totaa-rewo, akimiyita-naari Awinkatharite. Tema akimiwitakawa aminaatyeerimi Awinkatharite oorenta-kaha eshiro-takiri. Tema aminawoota-kotaa-tziri eshiro-takiki, teera okimitari kamantan-tanirini Moisés ipashika-woowaetaka paerani rirori. Rooma paata aririka añaapeeroteero rowaneenkawo, aripaetera akimiyaa rirori. Riitakira matakaeroni Awinkatharite, Ishire tajorentsi.

4

¹ Riitaki Tajorentsi neshironkataanari nantawaetan-taanariri rirori. Rootaki kaari okantzimo-neenta-waetantana. ² Nopakahaero kaanita-kaawaete-nanimi, teera nomanakaa-waetyaawo niyotaante namatawitan-tantyaari, teera notheeya-kowaetyaawo iñaani Tajorentsi. Tema okaatzi nokenkithata-kota-neeri kyaariperori iroka, rootaki iñaantawori Tajorentsi kameetha okantzi-moyitari atziri okaatzi nokenkithata-kaanta-yiteeri. ³ Eemitatsi-rika kaari kemathateroni jempe okanta-kota Kameethari Ñaantsi nokenkithata-kotziri, teera naaka omana-pitha-waeterini, tema eenitatsi kantakaawori kaari ikemath-atantawo okimiwitakawo ipashika-pithatee-tatyeerimi ikenkishiryani, riitakira peyawaeta-shitaa-chani. ⁴ Okimiwitakawo imawityaakita-tyeemi irika-paeni kijoshiriri. Riitaki Kamaari iiteetziri "itajorentsi jeaawiki-jatzi," mawityaakita-kaakiriri, rootaki kaari ikemathatantawo Kameethari Ñaantsi. Okimiwitakawa tee iñaayitee-romi koñeetyaatsiri oshiyakaa-wenta-chari rowaneenkawo Jeepatzi-totaa-rewo, oshiyakariri Tajorentsi. ⁵ Riitakira Jesús Jeepatzi-totaa-rewo nokenkithata-koteeri, nokantzira: "Awinkatharite irika." Teera naaka kenkithata-kowaeta-chani. Apatziro-wa rowakina naaka Jesús pompera-waetena eeroka-paeni. ⁶ Ikantaki Tajorentsi: "Okonēetyee tsirenikaakiri." Rootaki oshiyakaa-wentacha ikoña-shiretaana naaka, rootaki nokitejeta-kotan-teeyariri eejatzi itsipa-paeni niyotakaa-yiteerira Tajorentsi, okimitzi-motan-teeyariri rirori-paeni iñahaatyeeromi rowaneenkawo Tajorentsi oshipakiryaa ipooki Jeepatzi-totaa-rewo.

Awentaa-shireyiteeyaa

⁷ Okimiwitakawo rowan-teeyawomi pinaperota-chari chomoki. Riira oshiyakaa-wenta-chari Tajorentsi ipajawyya-yiteero itajorenka awathaki, roo awatha oshiyakaa-wentakari chomo. Rootaki rantantawori iñaantyaawori riitaki otzimimo-perotziri itajorenka, teera otzimi-motee aakapaeni. ⁸ Tema osheki nokemaatsi-waewitaka, teemaeta nowashiretako-neenta-waetyaa. Nothaakyya-waewitaka, teemaeta noñaawenashiryaaawaeta. ⁹ Ikosheka-waetee-takina, teemaeta rookawentee-tana. Rowatsi-naawaetee-takina, teemaeta ipeyakaa-shitee-tena. ¹⁰ Osheki rowamayi-matee-takina ikimita-kaetakina paerani Jesús, aritaki iñahaeteerori rañaantari Jesús. ¹¹ Iroka kanta-kota-chari, osheki noña-piinta-witakawo nokamawenteromi nokenkithata-kotakiri Jesús, aririka iñaayiteenari atziri, riyoyitee jempe ikanta Jesús rañaakaantzi rirori. ¹² Rootaki nokimi-matan-takari naaka, paña-shiretan-teeyari eeroka-paeni.

¹³ Rootaki nomateeri naaka okaatzi rojankinata-kotee-takiri paerani, ikanteetzi:

Nokemijantane naaka, rootaki noñaawaetantari.

Rootakira nomataneeri naaka, nokemijantane, rootaki noñaawaetantari. ¹⁴ Tema niyotzi naaka rowaña-haeri Tajorentsi irika Awinkatharite Jesús, aritaki rowañaahaena eejatzi naaka, itsipata-kahae-nari Jesús, ari pitsipa-yitee-na eejatzi eeroka-paeni. ¹⁵ Nomatan-tawori nokenkitha-yitee naaka rootaki pinintaa-waetan-teeyari eeroka-paeni. Tema eekiro-rika pisheki-perota-nakityee eeroka-paeni ineshironka-yiteeri Tajorentsi, ari isheki-perotee amana-piinteerini, weshiryaa-wentan-teeyariri eejatzi.

¹⁶ Rootaki kaari okantzimo-neenta-waetantana naaka, okantawitaka rowamayi-mawaetee-takina. Tema nothaamenta-shire-piintanaa. ¹⁷ Okaatzi nokemaatsi-waetaka nimaeka eepichikiini iroka, eero okantee-tatyaani. Rootaki noñaante-yaawori paata antawo owaneenkata-chari kaari thonka-nita-chani. Rootaki awijeeroni okaatzi nokemaatsi-waewitakari, tee nowa-jeetzi nomonkaatan-tyaawo oeta-rikapaeni. ¹⁸ Tema noñaashiretakiro naaka kaari iñahaetzi nimaeka, eeromaeta othonka-nitaa iroka. Tee okowa-perotaa-jaanteeyaa okaatzi koñaayita-tsiri kaari kijonita-tsini.

5

¹ Okantawityaa ithonkaetero apanko jaka kepatsiki, roo kanteencha ayotzi eenitatsi otsipa apanko kaari thonka-nita-chani janta inkiteki, tema riitaki Tajorentsi wetsika-kirori, kaarira atziri wetsikironi. ² Ari okimitari eejatzi awatha nimaeka, osheki okemaatsita-kaawaetakae. Akowateeki otzimi-motee otsipa awatha añaante-yaari inkiteki. ³ Aritaki okantee-yaari paata, iroka ashire nimaeka aritaki otzima owakirari awatha. ⁴ Eenirowa añaanta-yitawo awatha nimaeka, atekawaetzi akemaatsi-waeta. Roo kanteencha tee akowaa-jeetzi apeyashi-waeteeyaa. Tema akowawitayaa otzimimo-yitee otsipa awatha,

akowaero ashi owaero añaayitee. Rootaki poyaatee-yaawoni iroka añaantari kaari kijota-nita-tsiini. ⁵Riitaki Tajorentsi matakaa-yiteeroni jempe akantayiteeyaa. Tema añaakiro rotyaanta-kaero Ishire Tajorentsi inampi-shire-yitantee, ari ayotziri omaperotatyaa imonkaateero Tajorentsi okaatzi ikashiya-kaayita-kaeri.

⁶Rootakira shintsi-shireta-kaeri. Tema ayoteeyini eeniro añaayitzi awathaki, tekiraata atsipataariita Awinkatharite. ⁷Awentaa-shiretyaari eeniro añaiki, okantawitaka tee añaawityaari. ⁸Tema nokantaki shintsi-shiretakae, akowayitaki ookawenta-yitero awatha, atsipatan-teeyaari Awinkatharite. ⁹Akawa-piintakiro antayitero okaatzi inimoteerini rirori, etanakyawo nimaeka, ari okimitee-yaari paata aririka atsipatee-yaari. ¹⁰Tema maawoeni aakapaeni, aritaki akatziyi-moteeri paata jempe ijeekae rirori raminakoyiteeri maawoeni, ikaatzi antayita-kirori kaari-perori eeniro rañaawita, riitakira rowajankitaa-yiteeri. Raminakoyiteeri eejatzi ikaatzi antayita-kirori kameethari, riitakira ikimita-kaanta-yiteeri ipinayitaa-tyeerimi.

Amatakaa-yiteeri itsipa rariperotee-ri Tajorentsi

¹¹Nokenkithata-kaanta-piintzira naaka, ari nokinakaerori iñaantee-tyaawori omaperotatyaa nopinkathateeri Tajorentsi. Riyotziro rirori, okantashitzimaetya piyotee-yironi eejatzi eeroka-paeni. ¹²¿Pikenkishiryaa najahaa-wenta-waetatyaa napiipiintan-tawori? Teera ari okantyyaa. Tema nokowatzii piyote jempe nokantaari naaka, ari okantyyaa piyotan-tyaawori eeroka jempe pikanteri pakayiteri kameetha ikaatzi ajahaa-wenta-waeta-chari janta, kantawaeta-shita-chari: “Kameethari naaka,” teemaeta ikowa-neezi ikameetha-shireteeyini. ¹³¿Nokimitzi-mota-tziimima shinki-wenta-waeta-chari nokantan-taytizimiri? Tekatsira oetyaa, tema noetziñaariko-pero-wenta-naatyari Tajorentsi. Rooma nokimitzi-motzimi-rika atziri tekatsita-tsiri kameetha, nokowatziira nonintaa-shireta-kaayitemi nokantayitan-tzimiri. ¹⁴Rootakira nantanta-yitawori iroka-paeni retakotaanaha Jeepatzii-totaa-rewo. Tema ikamawentee maawoeni aakapaeni, okimiwitaawo maawoeni akamayitikimi aakapaeni eejatzi. ¹⁵Iroka opoñaantari ikamawentan-teeri maawoeni aakapaeni, añaahae eejatzi, ikowatziira antapiinta-yiteeniri okaatzi ikoyiri rirori, eero antashi-waetawo okaatzi akowa-shiwaetari aakapaeni.

¹⁶Rootaki eero okantzi-mowaetantari atziri jempe ikanta iñeetziiri iwathaki. Tema omaperotatyaa otzimi-motakiri iwatha Jeepatzii-totaa-rewo ijeeki-motanta-paenteeri. Roo kanteencha tee añaimeetaawo nimaeka. ¹⁷Rootaki nokantan-tzimiri, ikaatzi apatashiretanaariri Jeepatzii-totaa-rewo, owakira-shiretantee, tee ikimita-neezyaa jempe ikantawitaa paerani, tema othonka owakiratzi-mota-neeri maawoeni. ¹⁸Riitakira Tajorentsi matakaa-tzirori maawoeni iroka-paeni. Rijatzi kantakaa-kawori ariperotan-taariri rirori okantakaan-tziro rantzimo-yiteeri Jeepatzii-totaa-rewo. Ikantayitee nimaeka aakapaeni roojatzira antayiteeri, amatakaa-yiteeri eejatzi itsipa-paeni raripero-yitee-ri Tajorentsi. ¹⁹Roota-kira rotyaantan-takariri Tajorentsi jaka kepatsiki irika Jeepatzii-totaa-rewo, ari ikinakaero rariperotan-taariri jaawiki-jatzi-paeni, eero rowajankitaa-wentan-taari iyaari-peronka. Rootaki rotyaantan-tayita-kaeri eejatzi aakapaeni akenkithata-kaayiteeri atziri-paeni raripero-yitee-ri Tajorentsi. ²⁰Rootaki nomataneeri naaka, rotyaantee-takina nokenkithata-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo. Okimiwitakawo riita-kimi Tajorentsi apiipiintakaa-kinawori, nokantzi: “Pariperotee-ri Tajorentsi. Rootaki ikowaeri Jeepatzii-totaa-rewo.” ²¹Teera rantaniziro Jeepatzii-totaa-rewo kaari-perori. Roo kanteencha ikemaatsita-kaawaetakari Tajorentsi okimiwitakawo rantaki-tyeeromi kaari-perori. Arira ikinakaa-kirori Jeepatzii-totaa-rewo, itampatzika-shire-yitan-teeri, ikimita-kaayiteera jempe ikanta rirori.

6

¹Arira akaatzi antawaeteeniri Tajorentsi, noshintsi-tzimi eero pimaninta-waetziro ikaminthahaemira Tajorentsi, aminaashi-waeta-kari. ²Iroka ikantakiri rirori:

Niyotakira kameetha okantyyaa, aripaete nokemakimiro pikowa-kotanari.

Omonkaa-paeteta-paakaha “Kitejeri Awijakotaantsi,” noneshironkateemi.

Rootaki apiipaetetaa-chari nimaeka, iroka “Kitejeri Awijakotaantsi.”

³Teera nokoyiro itzimi ita notzika-tzika-waeteri rawijako-shiretee, eero itheenki-mawaetan-teetanawo nantawaetani. ⁴Tema nokowatzii noñaahan-teero kameetha romperatani Tajorentsi naaka, tema noejokirotaeyeeyari aririka awiji-motena oeta-rikapaeni: ikemaatsita-kaawitee-tena, ipomeentsita-kaawitee-tena, rowajankitaa-witee-tena, ⁵ipajawitee-tena, romonkyawawee-witee-tena, rowatsi-naawee-witee-tena, nantawae-pero-witakyaa, nokemawityaawo nowochokini, ayimawae-witakina notashe. ⁶Tema nokiteshiretee, niyotanitee, aakameethateteena, nonethaantayitee, ijeeka-shiretanteena Ishire Tajorentsi, netakoperotanteeya. ⁷Noñaawaeta-piinteero kyaariperori, itajonka-wenta-kaanteena Tajorentsi. Nanta-piinteero tampatzika-shiretakaa-yinani, nokimita-kaanta-nakiro nowayiritee-mi, notzika-wenta, nopiyako-wenta eejatzi. ⁸Eeniyyitatsi atziri theen-kawaetanari, roo kanteencha eeniyitatsi itsipa pinkathatanari. Eeniyyitatsi atziri ninawaetanari, roo kanteencha eeniyitatsi itsipa ajahaa-wenta-waetanari. Okantawita noñaawaeta-piinta-witawo kyaariperori, iitapiinteetana “thaeri”. ⁹Omawitakyaa eero itzimawita kaari ñaayitenani naaka, tzimimaetacha itsipa iyopero-yitanari. Nokamima-witakyaa, eeniromaeta nañi. Rowajankitaa-witee-takina, temaeta rowamahaetana. ¹⁰Nowashire-witakyaa, eekiro nothaamenta-tyeeyaa. Nokowityaaneenta-wawitakyaa naaka, roo kanteencha nonintaa-kaayitee-yaari itsipa-paeni. Tekatsi tzimimowitenani naaka, roo kanteencha nonintaa-yitaawo kowaperota-chari.

¹¹Corinto-jatzi-paeni, nokanta-perota-tziimiro iroka-paeni, tekatsi nomani-motemiri. ¹²Tekira-rika awentaa-wakaata, eerokaha kanta-shitawori, teera naaka. ¹³Ajantyyaa paakameethateena naaka noshiyimira eeroka, tekatsi nomani-motemi. (Nokantzimiro iroka, kimiwitaka riimi eentsi noñaanate.)

Akimitayitaawo roomi itajorentsi-pankote Tajorentsi Kañaari

¹⁴Eero papatahaari kaari kemijanta-tsini. ¿Kantachama kaameetha-shireri raapatziyaari rantawaete kaari-pero-shireri? ¿Kantachama eejatzi otsirenite jempe okoñeeyee? ¹⁵¿Kantachama Jeepatzii-totaa-rewo rakakoteniri ikoyiri Kamaari? ¿Kantachama kemijantzinkari itsipatyaaari kaari kemijanta-tsini rashityaawo jempe-rika oeta? ¹⁶¿Kantachama akimitakaantero itajorentsi-pankote Tajorentsi jempe ipinkathatee-tziri oshiyakaa-wontsi? Tema akaatzi ayemijantzin-kariyitee aakapaeni akimiyitaa-tyaawo aakami tajorentsi-panko jempe inampitawo Tajorentsi Kañaari. Tema iroka ikantaki Tajorentsi:

Ari nonampi-shiretan-teeyaari, notsipatee-yaari jempe nanashi-yitee.

Naakataki ikimita-kaantee Itajorentsite,

Riitaki nashiyitee-yaari Naaka.

¹⁷Rootaki ikantantari eejatzi Awinkatharite:

Pinteenariyaari itsipa-jatzi atziri, eero pitsipa-minthataru irika-paeni.

Eero panta-piinteero nopinka-kaemiri.

Tema naapatziya-yiteemi,

¹⁸Pikimita-kaanteena naakami pipaapate,

Nokimita-kaanteemi naaka eerokami notyomi-paeni, eerokami nishintyo-paeni.

Arira ikantziri Awinkatharite, Shintsi-perori.

7

¹Netakotani, tema eenitatsi ikashiya-kaakaeri Tajorentsi, otzimatyee apakahaero maawoeni kaari-perori okaatzi antayitziri, okaatzi akenkishiryaa-yitari eejatzi. Tema otzimatyee oñaahan-teero apinkathatziri Tajorentsi, akite-shiretee.

Ikimo-shiretaku Pablo ipakahaero Corinto-jatzi kaari-perori

²Paakameethateena naaka. Tema tee nokantzi-moneenta-kaawaetzimi eeroka-paeni, tee nowaariperota-kaanta-waetzimi, tee notheenkashiryaaakantawaetzimi eejatzi. ³Tee roo nokantan-tzimirori iroka noka-mantakotatzimi. Jame napiita-waemi roo nokantzi-takimiri: “Netako-perota-kimi.” Rootakira nokanta-piintemiri eeniro añaa-yitzika nimaeka, ari nokimitzi-teeyaawori eejatzi akamawiteeyaa-rika. ⁴Osheki nawentaakimi eeroka-paeni. Najahaa-wentakimi. Aririka nokenkishiryaa-koyitemi, pithaamenta-shiretakaana, kimoshiretakina, okantawitaka osheki ikosheka-witee-takina jaka.

⁵Tema nareetakaha Macedonia-ki, tee omata nomakoryaa-paaki, tema osheki pomeentsitzi-motakinari. Eenitatsi osheki ñaana-mintha-waeta-shita-kinari, rootaki okantzi-moneenta-waeta-kinari. ⁶Roo kanteencha roemoshirenka-piintziri Tajorentsi ikaatzi okantzi-moneenta-waetari, ari ikimi-tzita-kinari naaka, tema rareeta-kaakari Tito jaka nojeekika. ⁷Osheki nothaamenta-shiretanaka noñaawakirira. Roo nothaamenta-perotan-tanakari ikamanta-paakina jempe pikanteeyani eeroka-paeni. Ikantapaakina:

“Raakameethata-wakina Corinto-jatzi-paeni, ikowaeyakini ineeni, osheki okatsizimo-shiretakiri okaatzi rantzi-mota-kimiri, antawo retakoyitemi.” Arira ikantapaanari, rootaki eemoshirenka-perota-kinari.

⁸Paerani, netanta-kawori notyaantzimi nojankinari, niyowitaka owashireta-kaawaetemi okaatzi nokanta-yitakimiri. Okanta nokanta-shire-witanaka: “Eero notyaantaa-jaetzi-nirimiri.” Roo kanteencha niyotzi nimaeka eepichokiini powashireta-wawita-paenta eeroka-paeni. ⁹Rootaki nokimo-shire-wentan-tawori nimaeka notyaanta-kimirowa. Teera nokantatzii roo nokimo-shire-wentziri nowashiretaka-waetakimi.

Tema roo nokimo-shire-wentziri pipakaa-yiteerowa kaari-perori. Ari pikanta pinimota-kaantaariri eeroka-paeni Tajorentsi, potsinampaa-yitakiro powashiretani, teera nowaaripero-waetzimi naaka. ¹⁰Tema aririka rowashireta-kaantaa Tajorentsi, ikowatziira ipaka-kaanteerori kaari-perori, roo rawijako-shiretan-teeyaari. Rootaki eero okantzi-moneenta-waetantee rowashiretaka-rika Tajorentsi. Rooma aririka rowashireta-kaanta-waetyaa jaawiki-jatzi-paeni, aritaki inahaetakiro ikama-shireteete. ¹¹Omatantari rowashireta-kaayitakimi Tajorentsi, ari pipampi-thashiryaa-naari kameetha, pimatakiro pikijako-wentana. Katsima-shiretanakimi eejatzi, pithaawa-shiretzi piñeero oetarika awijatsinimi, petakoperotaana, pimatakiro pomishitowakiri kantakaan-tzirori. Ari poñaahan-tzirori kiteshireri pikanta-yitanaa. ¹²Teera apatziro nojankinatero nokantemi: “Pomishitoyiri atziri kaariperoteen-tsiri,” tee roo nojankinatan-temirori pikijako-wentan-tyaawori itheenkashiryaaanteetzi. Tema roo nojankinatan-tzimirori paerani okantyyaa riyotakaan-temiri Tajorentsi jempe pikantyyaa piñaashintsi-wentee-na naaka.

¹³Rootaki nothaamenta-shiretan-tanakari. Osheki okimo-shireta-kaakina eejatzi nokemawakira paakameethata-wakiri Tito, powawijaa-kiniri okantzi-moneenta-waetakiri rirori. ¹⁴Tema nokaman-tzitakari naaka Tito jempe pikanteeyani eeroka-paeni, nokantakiri: “Kameethari ikanteeyani Corinto-jatzi-paeni.” Teera powaañaan-tanawo okaatzi pantayitakiri, tema omaperotatyyaa okaatzi nokantzi-takiriri Tito. Ari okantzi-takari okaatzi nokanta-yitakimiri eeroka. ¹⁵Retakoperoyitamira Tito nimaeka, aririka rowashireta-koyitemi jempe pikantee-yakani paakameethata-wakiri, pikemijanta-wakiri, pipinkathata-wakiri. ¹⁶Antawo nokimo-shiretazitaka naaka kantacha nawentaa-pero-yitee-mi nimaeka.

8

Koriki ipashitee-tyaariri kemijantzinkari-paeni

* 6:15 Kamaari = Belial

¹ Noyemijantzinkarite-paeni, nokoyi piyota-kotee-yirini ikaatzi piyowentaariri Tajorentsi jaka Macedonia-ki, ikaminthaa-yiteeri. ² Okantawita iñaayiwitakawo osheki pomeentsitzi-mowaetariri, ikimoshireteeyini. Okantawitaka ikowityaa-waetzi, osheki koriki ipashitan-takari. ³ Riitakira kowashiteenchari rirori ipashitanyaa, ipantayitaki okaatzi ikowakaari rirori, rawijantaki ipashitan-tayita. ⁴ Ikantakina naaka: “Jame apashiyiyaari koriki itsipa kemijantzinkari-paeni, ikaatzi kowityaa-waeta-tsiri.”* ⁵ Imaperota-tziroo okaatzi rantakiri awijanakiro nokenkishiryaa-kowita-kariri. Riitakira roetziñaarikowenta-naari Awinkatharite, ari ikimita-kinari eejatzi naaka-paeni. Tema rootaki ikowakaa-kiriri Tajorentsi. ⁶ Rootaki noshintsi-tan-takariri Tito ipiyanee janta ikowaka-shireta-kaantemiri pimayiteero eeroka-paeni. Riitakira tsipata-paakimiri janta petanta-nakawori pipashitan-tayitaka. ⁷ Eeroka-paeni awijanta-yitanaa-tsini pantayita-nakiro osheki oeta-rikapaeni. Kameetha pikemijantanyitane, kameetha pikenkithata-kaanta-yitane, kameetha piyoyitane, pithaamentayitaa, antawo petakotakana. Nokoyi nimaeka pawijayitante pipashitan-tayiteeyaa.

⁸ Ero noshintsiwentzimi pimatantayi-tyaawori. Apatziro nokenkithata-koyitemiri jempe ikantayitaka jaka ikowa-yitzi ineshironkatante. Ari okantzimaetari osheki okameetha-waetemi poñaahan-teero petakoperotantayitaa. ⁹ Kameetha-waetaki pimayiteeromi ranta-paentziri Awinkatharite Jesús Jeepatzi-totaa-rewo, ineshironkatan-tapaentzi rirori. Otmimimo-witari paerani maawoeni, ikimiwitakari ashaahantzin-kari, roo kanteencha ikimita-kota-paentari kowityaa-waetatsiri. Rootaki ikowityaa-waetanta-paentari pinintaa-waetan-teeyaari eeroka okimiwitee-yaawomi pashaahantee-yaami inkiteki.

¹⁰ Iroka okaatzi nokenkishiryaaari naaka: Rootaki kameethatsiri pithotyahaero okaatzi petanakari. Eeroka-paeni etanakawori awijaneen-tsiri ojarentsi pikenkishiryaa pipashitan-tayitaa. Pimatakiro petanakawo. ¹¹ Ajantayaa pithotyahaero. Pikimita-kaanteero owakira pithaamentee-yanaka-niranki petanta-nakawori. Ajantayaa pithotyanta-tyaawo okaatzi tziimi-motzimiri. ¹² Teera ikowa-perotzi Tajorentsi awijakaero apashitan-tyaawo okaatzi tziimi-mota-kaeri. Apatziro apashitan-teeyaawo okaatzi akowakaari. Aritaki inimotakiri Tajorentsi. ¹³ Teera nokowa-kota-tyeemi pipashitanyaa inintaa-waetan-tyaari pipashitakari, roo opoñaan-tyaari pikowityaa-waetanaki eeroka-paeni okantakaan-tziro pipashitantaka. ¹⁴ Tema roo kameethatsi, pipashityaari okowityee-mowaetari nimaeka otzimimo-yitzimira eeroka, opoñaashitya ipashitee-temi eeroka paata aririka okowityee-mowaetemi. Ari okantayaa pimonkaata-wakaan-tyaari. ¹⁵ Okimiwitakawo okaatzi rojankinata-kotzi-teetakari paerani, ikanteetzi:

Tee rapaawae-tziro ahaentsiri osheki,
tee okowityee-motyaari ahaentsiri eepichokiini.

¹⁶ Namaniri Tajorentsi, tema riitaki kantakaa-kawori retakotantemiri Tito, ari ikimitakina naaka nekatotzimira. ¹⁷ Tema nokantakiri: “Tito, pipiyanee Corinto-ki.” Tema ikoyitaka. Roo riyaaete nimaeka. ¹⁸ Riitakira itsipata-nakayaa Tito itsipa noyemijantzinkarite. Kameetha kenkithawae-ryaantzi irika. Ipinkathayitzi itsipa kemijantzinkari-paeni jempe-rika-paeni, ikemayita-kirira ikenkithata-koteero Kameethari Naantsi. ¹⁹ Riijatziro yoshiita-kiriri jaka kemijantzinkari-paeni, rowakiri itsipata-nakina paata naanakiniri koriki itsipa kemijantzinkari-paeni kowityaa-waeta-tsiri. Rootakira oñaahan-teroni omaperotayaa etakoyitakari, roo opoñaan-tyaari rashita-ryaawenteeri Tajorentsi. ²⁰ Ari okantayaa eero iñaawae-takoetantana aririka notsiparyaa-yitakiri koriki ipashi-perotan-teetari. ²¹ Tema nokowatzii okameethatzimoteri atziri okaatzi nantayiteri, ari okimitzi-motyaariri eejatzi Tajorentsi.

²² Notyaantemiri eejatzi itsipa noyemijantzinkarite itsipayita-nakyaari. Riitaki namina-piintakiri, ikowashiryaaiki ramitakotante. Nokaman-takiri jempe pikantee-yakani eeroka-paeni, rootaki ikowa-perotan-tanakari ramitako-yitemi, tema rawentaa-peroyita-nakimi. ²³ Irika Tito, notsipa-minthari irika, riitaki notsipata-piintaka nantawae-wentakimi. Riima itsipa apite noyemijantzinkarite itsipata-nakyaari, rotyaantani irika kemijantzinkari-paeni jeekayita-tsiri jaka, iweshiryaa-wentari rirori Jeepatzi-totaa-rewo.

²⁴ Otmizatyeera paakameethata-wakiri aririka rareetakayaa janta. Roo riyotan-tyaari noyemijantzinkarite-paeni kemijanta-tsiri janta omaperotayaa okaatzi nokenkithata-kota-kimiri eeroka-paeni.

9

¹ Niyotzi naaka tee okowa-perotyaa nojankinata-kotemiri piyorikite ikaate potyaante-niriri kemijantzinkari-paeni.* ² Tema niyotaki ayimata-piintakimi eeroka-paeni pantero. Aritaki nokaman-takiri noyemijantzinkarite-paeni nampitawori jaka Macedonia-ki, nokantakiri: “Ikoyita-kaha noyemijantzinkarite-paeni nampiyitawori janta Acaya-ki ipashitan-tayitaa chapinki awijaneen-tsiri ojarentsi.” Nokenkithata-kota-kimira eeroka-paeni nokowashiryaa-kaayita-nakiri eejatzi rirori-paeni.† ³ Roo kanteencha notyaantzi-temiri noyemijantzinkarite-paeni okantayaa ikamantzi-tantemiri, riitaki etapaakyaaonni rowiityeri koriki. Tema tee nokoyi aminaashi-waetyaa okaatzi nokenkithata-kota-kimiri eeroka-paeni jaka. ⁴ Tema nokowatzii intsipaete nareeta-nakimi aririka nawijanaki janta piyeekae-yinira. Kimitaka ari royaata-nakina apani-paeni Macedonia-jatzi. Aririka noñaapaakiro tekira-rika powiyyite koriki, osheki nokaani-wenta-waetyaa, tema aritaki nokamanta-kotzi-takimi jaka. Ari pikimiyyi-takyaari eejatzi eeroka-paeni pikaani-wenta-waetyaa. ⁵ Rootakira notyaantzi-tante-miriri irika noyemijantzinkarite-paeni, riitaki etapaakyaaonni rareetemi janta tekirarika niyaateeta naaka. Riityitaki owiita-kota-paaki-mirini koriki ikaatzi pikashiya-kaantakiri eeroka-paeni. Powetsikakiri maawoeni koriki aririka nareeta-paakyaari. Ari okantayaa eero noshintsi-waetan-tapaakimi pantayitero.

* 8:4 kemijantzinkari-paeni = kiteshireri * 9:1 kemijantzinkari-paeni = kiteshireri † 9:2 Acaya = kepatsi janta ojeekira nampitsi Corinto.

⁶Apatzirowa pikenkishireero iroka:

Ikaatzi pankita-tsiri eepichokiini, eepichokiini rowiite. Riima ikaatzi panki-peroteen-tsiri, osheki rowiiteri.

⁷Maawoeni eeroka-paeni otzimatyee pipashitan-tayiteeyaa okaatzi pikoyiri. Eero pishintsitan-tawaetzi ipashitan-teetyaa osheki terika ikowaetzi, ari okantyya eero okatzimo-shireta-waetantari ipashitan-takaha. Tema ikaatzi kimoshire-wentzitori okaatzi ipashitantari, riivitakira retakotari Tajorentsi. ⁸Riitaki Tajorentsi oshekyaa-perotee-mironi okaatzi kowityeemo-waetzimiri. Aritaki otzimaahaantaki okaate pipashitan-tawaetyaari kameetha eeroka. ⁹Okimiwitakawo okaatzi kenkithata-kota-chari Jankina-rentsi-peroriki, ikanteetzi:

Okaatzi tzimi-motziriri Tajorentsi, rootaki rantetaa-kaanaariri ikaatzi kowityaa-waeta-tsiri.

Tema tampatzika-shireri rirori, ashi rowaero

¹⁰Riitaki Tajorentsi kithokita-kaerori okaatzi pankiyita-chari, rijjatzi shookaerori, ari okanta rowiitan-teetawori okaatzi rowayiteetari. Arira ikantayiteemiri eejatzi eeroka-paeni ipayiteemiro kowityee-motzimiri, ari okantyya otzimi-motan-teemiri pipashi-yitee-yaariri itsipa-paeni, pitampatzika-shireperotee. ¹¹Rootaki ipaperotan-temiri Tajorentsi pipashitanta-piintan-tyaari eeroka. Ari okantyya ipaasoonkitatyaariri Tajorentsi ikaatzi aayitzirori apashitan-tayitari. ¹²Ari okantari, okaatzi pipashitan-tayitari teera apatziro pineshironkatakiri kemijantzinkari-paeni ikaatzi kowityaa-waeta-tsiri, tema roo opoñaan-tyaari ipaasoonki-peroteeri rirori-paeni Tajorentsi. ¹³Aririka iñahaetakiro okaatzi pipashi-yitakariri eejatzi pikimi-yitakiri itsipa-paeni, oshekira iweshiryaa-wenta-nakyaari Tajorentsi. Tema iñayitziro teera apatziro piñawaeta-shiyita, pikantzi: “Nokemijanteeri Jeepatzii-totaa-rewo nokema-koteerowa Kameethari Naantsi.” Tema iñayitziro eejatzi pantayiteero oñahan-tzirori omaperotatyya pikemijanta-yitane. ¹⁴Rootaki retakoperowaenteemiri, osheki ramanako-wenteemi, okantakaawo ikaminthaa-peroteemira Tajorentsi. ¹⁵Ari akimitzita-neeeyari eejatzi aakapaeni amananeeri Tajorentsi, tema ineshironka-takae aaka, roo maperotzirori okameethatzi, eero omata athotyahaero akenkithata-koteero.

10

Ikenkithata-kotziro Pablo okaatzi rantayitzi

¹Naaka Pablo, eenitatsi nokowa-kotzimiri. Notsinampa-shiretatziira eero nokija-waetzimi, nokimita-kotyari Jeepatzii-totaa-rewo. Tema niyotzi eenitatsi ikantakoe-takina, ikanteetzi: “Irika Pablo tsinampa-shirerira naaka ijeeki-mota-piintee, rooma ijeekira inteena katsimayantzi.” ²Nokowa-kotzimi, eero piyaata-kaero powatsimaa-waetena. Ari okantyya eero niyako-wenta-waetan-tapaakimi aririka nareeta-paakimi. Tema niyotaki ari nokanta-yitapaakiri ikaatzi jeekimo-yitakimiri janta kantayiteen-tsiri: “Rantayita-shitawo Pablo okaatzi ikoyiri inintaa-waetyaari rirori, ari ikimita-kotari jempe ikanta itsipa atziri-paeni.” ³Omapero-witatyaa ari nokimitari itsipa atziri, roo kanteencha irika itzimi nokoshekari, teera okimityaawo nokoshekari atziri. ⁴Tema aririka nokoshekantyya naaka, teera noerika-yitziro omana-mentotsi okaatzi romanatanta-piinta-yitari atziri-paeni, tema ishire Tajorentsi nokoshekanta naaka. Ari okanta notsinampaa-yitan-tariri ikaatzi ñaaperotakaayitariri noejaneentani. ⁵Ari okanta notsinampaan-tariri naaka kosheka-waetantari, notsinampaa-yiteeri ajahaa-wenta-waetachari otzika-tzikant-tatsiri kaari riyotakoe-tantari Tajorentsi. Nokimita-kaantaawo nooteyaa-tyeemiro nokenkishiryaa-shiwa-yitari, noshintsitaa-tyeeyaami nokemijanteeri Jeepatzii-totaa-rewo. ⁶Aririka nokemako-wenteemi eeroka-paeni pipiya-shitaari pikemijanteeri Jeepatzii-totaa-rewo, aripaetera nowetsikyaa nowajankiteeri ikaate piyathayitachari.

⁷Paamaeyaa rowapeyi-mowaetzimi-kari. Tema eeniyitatsi pikaateeyinira janta kantayita-tsiri: “Rashitana naaka Jeepatzii-totaa-rewo.” ¿Roshiya-kaatzima tee rashitana eejatzi naaka? Roorika ikenkishiryaa-yitakari, ikinakaa-shitakawo, tema naaka rashi-perota-ka Jeepatzii-totaa-rewo. ⁸Aamaa-shityaa ari pikanta-yitanaki eeroka-paeni: “Retanakawo nimaeka Pablo rajahaa-wenta-waetawo okaatzi ikenkithata-koyitzi.” Teera nopashiwenta-yaawo okaatzi ikanteeteri, tema riitaki Awinkatharite kowa-kakinawori niyotaaantayitee, tee ikowa-kaanawo nowaaripero-shireta-waetante. ⁹Rootaki kaari nokowanta okimitzi-motami okaatzi nojankinata-kimiri, nokowatzira nominthaa-waetemi. ¹⁰Aamaa-shityaa eenitatsi kantatsini: “Tema rotyaanta-piinteero Pablo rojankinari, osheki ishinti-ta-piintakae, ikenkithata-piinta-yitakawo pomeentsitzi-moteeri antayitero. Roo kanteencha aririka ijeekimo-yitee jaka, kimiwitaka tee ishintsita-nitzi. Tema ikantaha ikenkitha-yitaki manintaa-rewo rirori.” ¹¹Iroka nakayiteri ikaatzi kantayita-tsiri, nokantziri: “Jempe nokanta nojankina-yitakimi, ari nokantzitari eejatzi nojeeki-moyitakimi.”

¹²Teera naapatziyari naaka pitsipitari pijeekaeyini janta ajahaa-wenta-waeta-chari. Tee riyoteeyini rirori. Tzimayitatsi monkaata-wakaa-piinta-chari, roshiya-kaatzi rawija-wakaan-tayitawo okaatzi kameethatzi-mowaeta-shiyitariri rirori-paeni. ¹³Rooma naaka teera najahaa-wenta-shiwaetyaawo nomonkaateero kameethatzi-mowaeta-shitanari naaka, apatzirowa nokenkithata-koteero nomonkaatakiro ikantakarini Tajorentsi nanteniri. Iroka ikowakiri nanteniri, otzimatyee noweyiuro nantawaetani janta pijeekaeyinira eeroka-paeni. ¹⁴Rootaki noñaa-shintsita-kowentan-tzimiri nimaeka eeroka-paeni, tee nawijakaa-shitawo okaatzi ikantakarini Tajorentsi. Tema naakataki etakawori nokenkithata-kota-kimiro Kameethari Naantsi jempe ikanta-kota Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁵Rootaki kaari

nokimitantari ikaatzi ajahaawenta-shiwaetawori imonkaatani, tema tzima-witacha itsipa itzimi etanakawori imonkaatakiro. Roo kanteencha eeki-ro-rika pantaki-shireta-nakityee, eero nopankinawenta-waeta-neemi eeroka-paeni, ¹⁶ kantacha niyaayite otsipaki nampitsi nokenkithata-kaanteero Kameethari Naantsi. Rootaki nomateri, eero nokinanaki jempe-rika retayitakawo ikenkithata-kaantzi itsipa atziri, najahaa-wenta-waetawo-kari imonkaatziri itsipa. ¹⁷ Tee okameethatzi rajahaa-wenta-shiwaeteetyaa apaniroeni. Tema roo kameethaperotatsiri ajahaawentee-yaawo rantayitziiri Awinkatharite. ¹⁸ Tema tekatsi oetamatsityaa ajahaa-wenta-waetyaa apaniroeni athaamenta-waetyaa. Roo kowaperota-chari ithaamenta-pero-yitee Awinkatharite.

11

¹ Nokoyi pamawetero okaatzi nojankinatzimiri jaka, okantawitakyaa okimitzi-motemi rantziri apaani majontzishiretatsiri. Nokoyi eeki-ro piyaatyeie piñaana-yitero. ² Osheki naamaa-kotakimi eeroka-paeni, riitakira Tajorentsi kantakaa-kinawori. Tema naakataki etakawo nokenkithata-kaakimi okanta rashiyitan-teemiri Jeepatzii-totaa-rewo. Nokimita-kaanteemi eerokami nishintyo, eenitatsi nokashiya-kaakimiri pitsipatyari, naamakoperotzimi eero pikaaripero-waetanta roojatzi paawakaanta-perota-kyaa. Ritakira oshiyakaa-wenta-chari Jeepatzii-totaa-rewo, jempe itzimi kimitakariri riimi paayiteerimi paata. ³ Tema nothaa-wakaa-tziimi itzimi amatawitemini, ikimita-kota-kyaa maanki amatawita-kiroori paerani Eva. Aritaki roetzipinaakotakimi, ipaka-kaemirowo pawentahaari Jeepatzii-totaa-rewo, pikinata-naari. ⁴ Kimitaka eeroka-paeni tee pishenkaa-shitawo pakayiteri itsipa kenkithata-kote-mirini Jesús, ari pakakiri okantawitayaa riinashita-paakyawo okaatzi nokenkithata-kota-kimiri naaka Jesús, okaatzi nokenkithata-kota-kimiro Kameethari Naantsi eejatzi Ishire tajorentsi. ⁵ ¿Poshiya-kaantzima rawijayitana naaka rotyaantaarewo-perotzi irika-paeni? ⁶ Aamaa-shityaa tee nokenkithatzi kameetha naaka, roo kanteencha niyotanitzi. Rootaki piñaako-piinta-kinari.

⁷ ¿Nokinakaa-shita-kawoma paerani tee nokowako-tzimi koriki owakira nokaman-tapaa-kimiro Kameethari Naantsi jempe ikanta-kota Tajorentsi? Tema notsinampa-shiretatzi nantawae-wentakimi niyootaan-tayita-kimirori, tee nokowako-waetzimi. Ari okanta ikimita-kaanteemiri nimaeka riiperori eeroka-paeni. ⁸ Okanta nokenkithata-kaapaakimi paerani, riira itsipa-jatzi kemijantzinkari-paeni payitakinari koriki nañantari. Okimiwitakawo nokoshita-tyeerimi rirori-paeni okanta nantawae-wentantakimiri eeroka-paeni. ⁹ Paerani eeniro nojeeki-moyitziimi, osheki nokowityaa-waetaki. Teemaeta noñii pipina oeta nañantyaari. Ikaminthaaka rareete-yakani noyemijantzinkarite-paeni poñaayita-chari Macedonia-ki, riitakira payitapaa-kinari. Ari okanta kaari noñantawo pipayitena koriki eeroka-paeni. Ari nokanta-piinta-tyeero eero nokowa-kotzimi. ¹⁰ Antawo nokimo-shire-wentakiro teera nokowako-tzimi, ari nokanta-piinta-tyeero maawoeni nampitsi okaatzi jeekatsiri Acaya-ki. Riyotziro Jeepatzii-totaa-rewo kyaaripero nokantaki. ¹¹ ¿Poshiyakaa-mintheetzi eeroka-paeni roo nokantan-tawori tee netakotzimi? Riyotzi Tajorentsi osheki netakotakimi.

¹² Eeki-ro niyaata-kaatyero ari okantayaa irika-paeni kenkithata-kaantaniri pajahaa-wenta-waetakari eerokapaeni, eero ikantata: “Ari noshiyari Pablo.” ¹³ Irika-paeni kenkithata-kaashi-waeta-kimiri kaari Otyaantaa-rewo-paeni, amatawitantaniri irikapaeni, apaniroeni ikimita-kaanta-waetaka riirikami rotyaantani Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁴ Tekatsira oetyaa itheenkashiryaan-teeri irika. Tema imatzitawo Yakatantaniri ikimita-kotari ishipakiree ronampiri Tajorentsi okantayaa ramatawitan-tantyaari. ¹⁵ Rootakira eero romapokan-tawaetee ikaatzi antawae-yitzi-niriri Yakatantaniri, roojatzira imatzitari rirori. Ikimita-kaanta-waetyaa rantawaeatziiri okantayaa ikameetha-shireta-kaanteeyari atziri-paeni. Roo kanteencha aritaki rowajankitaa-wentee-teeri okaatzi rantayitziiri.

Ikemaatsi-waetaka Pablo Rotyaantaa-rewotzira

¹⁶ Napiita-wakiro nokanemti, okantashitzimaetyaa eero nokimitzi-motzimiri majontzishireri. Aririka nokantakari piñaakina, pishineta-wakina najahaa-wenta-wakyyaa eepichokiini. ¹⁷ Okaatzi noñaawatziziri nimaeka, teera okimityaawo jempe okantayaa inaaawaeteri Awinkatharite. Tema nokimita-kota-tyaari apaani majontzishireri rajahaa-wenta-shiwaeta. ¹⁸ Arira ikanta-piintaka itsipa atziri-paeni, ari nokantyaari naaka eejatzi. ¹⁹ Pikimita-kaanta-waetaka eeroka-paeni piyotanitayeemi, ¿iitaka pikowan-teeyarini pikemijanta-yiteeri majontzishireri? ²⁰ Rooter-kira pantayitakiri eeroka-paeni, pikemijanta-piintakiri ikaatzi ikimitakaan-tawaeta-kimiri romperatani, aapitha-waeyitzi-mirori tzimi-motzimiri, theenka-waeta-kimiri, ajahaa-wenta-waeta-chari, pajawoo-waetzimiri. ²¹ ¿Poshiyakaa-mintheetzi tee naawyaa-shireta-waeta-nitzi naaka nomatan-tyaawori oshiyakawori iroka? ¿Kantachama nokaani-wentero teera nomatziro? Eero. Roo kanteencha aritaki nomatakiro naaka oshiyawoeni okaatzi rantawitee-yakarini rirori-paeni, najahaa-wenta-waetyaa, okantawitakyaa nokimi-witakyari majontzishireri.

²² Roorika rajahaa-wenta-waetaka inaaawaetziro inaanii Heber-paeni, eejatzira naaka. Roorika rajahaa-wenta-waetaka isheninkapaeni awaejatziteni Israel, eejatzira naaka. Roorika rajahaa-wenta-waetaka icharini-tetari awaejatziteni Abraham, eejatzira naaka. ²³ Roorika rajahaa-wenta-waetaka rantawae-yiteeniri Jeepatzii-totaa-rewo, eejatzira naaka. (Omaperotatyaa noshiyakari naaka inaaawaetzi majontzishireri.) Roo kanteencha najahaa-wentakawo nawijeeri irika-paeni nantawaeatzi, nawijeeri eejatzi romonkyawaetee-takina, ipajawaetee-takina, rowamayi-mawaetee-takina. ²⁴ Tema noñaakiro okaatzi 5

rapiitana ipajawaetana nosheninka-paeni janta ipiyota-piintetaha.* ²⁵ Mawa okaatzi rompoja-waeteetakina. Apaani okaatzi ishemyahae-takina. Mawa okaatzi nopitamenka-kotaka. Apaani tsireniri nojeeka-kotaki niyankaani inkaari, ari nokitejeta-kotakiri. ²⁶ Osheki nareetan-tayitaka. Nokinayitaki okowaenkatzii njaa. Nokini-motakiri ipiyota koshintzi-paeni. Ikowayitaki nosheninka-paeni rowaariperowaetenami, eejatzi ikimitakiri kaari nosheninkata. Nokowaenkata-kowaetaki nampitsiki eejatzi ochempishimiki. Nokowaenkata-kotaki inkaariki. Osheki nopomeentsi-waetakiri iitashi-waeta-chari "noyemijantzinkarite," kaarimaeta. ²⁷ Osheki nantawaetaki, ayimawae-witakina nomakoni. Ayimawitakina nowochoki, notashe, nomiri, nowatsinkari. Notasheneenta-waetaki. Naatonkoryaa-mereki-waetaka. ²⁸ Eenitatsi osheki awijimo-yitakiri. Roo kantzimo-perota-kinari ijekayitee kameetha ikaatzi kemijanta-yitaa-tsiri jempe-rika-paeni. ²⁹ Eenitatsi-rika mantsiyateen-tsini, nokimita-kaantawo naakami mantsiyateen-tsini. Eenitatsi-rika ikaariperota-kaetakiri, osheki nokijako-wentyaari. ³⁰ Ari okanta najahaa-wenta-waeta naaka, nokenkithata-kotakiro jempe nokantaka kaari naawyaa-shireta-waetanta. ³¹ Eenitatsi yotatsiri tee namatawitantzi, riitakira Tajorentsi, Ashitariri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ¡Ari rajahaawenteeyaari! ³² Tema paerani nojeekanta-paentari Ontyaamaerinkiri, raminako-wenta-kaantakiro reewata-kaani Aretas maawoeni nampitsi, eero noshitowanta, ari okantayaa raakaan-tante-narimi. ³³ Roo kanteencha rotetakina kantziriki nokaatee-yirini, rowayiita-kotakina jantakironta nampitsi, ari okanta noshiyan-taari.

12

Kimiwita-kawori owathaantemi kitochee

¹ Teera kameethatzi najahaa-wenta-waetyaa. Roo kanteencha eekiro nokenkithata-kota-tyeero noñaashiretakiri, okaatzi roñaaha-kinari Awinkatharite. ² Niyota-kotziri irika atziri rashitaari Jeepatzii-totaa-rewo. Ikaata-kotaki 14 ojarentsi irika atziri rahaeteeri inkiteki, riyaa-perotatzii ojenokita-perotzira inkite. Kimitaka riyaa-shiretanakitzi, tee niyoperotzi-maetyaa. Terika, riyaatatzii-rika koñaatziro iwathaki, tee niyoperotzi.* ³ Riitaki Tajorentsi yotatsiri riyaa-shiretaatzii-rika, riyaatatzii-rika koñaatziro iwathaki. Paatayita netapanaatyaawo nokenkithata-koteri irika atziri. "Rahaeteeri janta ikimo-shiretapae. Ari ikemayiteerori jempe-rika oeyitari kaari kameetha-jeeta-tsini ikenkithata-koetero. ⁴ Ariwitaka rajahaawentyaawomi irika atziri okaatzi iñaakiri. Roo kanteencha ero najahaa-wenta-waeta. Apatziro nokenkithata-kotakiro jempe nokantaka kaari naawyaa-waetanta. ⁵ Arimi najahaa-wenta-kyaaawomi okaatzi noñaayitakiro, eeromi nomajontzi-shire-waetzimi. Aritaki noñaawae-yitakiro kyaariperori. Roo kanteencha tee nokoyi rajahaa-wenta-shiwaetee-tena. Apatziro ipinkatha-wentee-tenawo okaatzi nantayitakiri, okaatzi ikemaake-takinari. ⁶ Okaatzi noñaashiretakiri owaneenkatachari, riyotzi Tajorentsi aritaki najahaa-wenta-waeta-kimi. Rootaki ishinetan-takinari nokemaatsi-waetyaa okantayaa eero najahaa-wentantawaeta. Okaatzi nokemaatsi-waeta-piintaka okimiwitakawo owathaa-waeta-tyeenami kitochee. Riitaki Yakatantari kemaatsita-kaawae-witakinari. ⁷ Mawa okaatzi naminamina-witakiri Awinkatharite rookakaa-wentena ikemaatsitakaa-piintetana. ⁸ Ikantakina rirori: "Tema noneshironkatakimi, tekatsira kowityemo-waetemini. Tema kantacha noñaahanta-peroteero noshintsinka atziriki kaari aawyaawaeta-tsini." Ikanta nokemawakiro, nokimoshiretaki, nothaamenta-nakawo nokamantanta-yiteero tee naawyaa-waeta-nitzi, tema ari okantayaa aawyaakaan-teenari ishintsinka Jeepatzii-totaa-rewo. ⁹ Rootaki nokimoshiretan-takari naaka okantawitaka tee naawyaa-waeta-niwityaa, imina-waeteetana, nokemaatsi-waetaka, rowatsi-naawaeteetana, opomeentsitzi-mowaetana, osheki noñaayitakiri nantawaetziniri Jeepatzii-totaa-rewo. Niyopaeteeteero tee naawyaa-waeta-nitzi apaniroeni, ari noñaakirori imatakaa-kinawo naawyaa-shireta-waeta-nitee.

¹¹ Kimitaka nomajontzishiretatyee mi noñirowa najahaa-wenta-waetaka. Roo kanteencha tema eeroka kantakaa-kawori nomatan-takawori. Roo kameetha-witachari pikenkithata-koyiteenami kameetha. Okantawitaka tee noñaaperowita naaka, tee ranakotzimaetana irika-paeni iitashi-waeta-chari "Riiperori Otyaantaa-rewo-paeni." ¹² Tema nojeeki-motakimi paerani eeroka-paeni, noñaaha-kimiro maperori naaka Nityaantaa-rewotzi. Osheki namatsin-kawentakimi. Osheki notajonka-wentantaki, piñaayiteero kaari piña-piinteyini, pipampoyaa-wenteeyakironi. ¹³ ¿Litaka pikenkishiryaa-waetantari nimaeka nomaninta-waeta-tzimi? ¿Tema naakameetha-tzimi nokimitziri itsipa-paeni kemijantzinkari-paeni? ¿Rooma kantakaan-tawori tee noñeero oeta pipashitanari? Eenitatsi-rika nantakiri kaariperotatsi, pipeyakotenawo.

Ikenkithata-kotziro Pablo mawatatsini rareentanyaa

¹⁴ Nokenkishiryaa nimaeka napiiteero niyaate noñeemi, rootaki mawatatsini nareetemi. Eero nayiri ikaate pipinatenari. Kaari piyorikite nokoyi nashityaari, tema eeroka-paeni nokowa-perotaki nashitemi. ¿Kantachama apaani eenchaa-niki ipinako-wentero ikoyiri ashitariri? Teera, tema riitaki ashitariri

* 11:24 Okenkithata-kota rojankinariki paerani Moisés, kantacha rowanjankiteete apaani atziri aririka rowaariperotakiri itsipa. Otmizatyeerahaeteri jempe ipiyota-piintetata, ipajatan-teetyaari. Eerorika okaariperotzi ikinakaa-shitakari, eero ipaja-peroe-tziri. Rooma kyaari-pero-rika okaariperotaki ikinakaa-shitakari, otmizatyeerowanjankitaa-peroeteri. Roo kanteencha teera oshinetaa-ntsitzi rawijakaetero okaate 40 ipajawaeteeteri. Rootaki rameteeteri paerani ipajatan-teete okaate 39 rapiiiteri itzimi-rika kaariperoteen-tsiri, ari okantayaa eero ipiyathatantawo Ikantakaan-teetani, aririka rawijakaakiro okaatemi 40. Rootaki iiteeri irika-paeni "Yotapaaka apaani omonkaantan-tyaari 40." Okaatzi kenkithata-koteen-chari jaka, ari ikantee-takiri Pablo, ipajawaetee-takiri rironi. * 12:2 ojenokita-perotzira inkite = mawatanen-tsiri inkite. Ari ikanta-piintziri Judá-paeni ikenkithata-kotziro. Ikanteeyini: "Etanakawori inkite, ari ojeekayitziri menkori. Apiteta-tsiri inkite, ari ijekayitzi kashiri, ooryaa, ompokiro-paeni, maawoeni. Rooma mawatatsiri ojenokita-perotzira inkite, ari inampitawori Tajorentsi."

pinakowenziriri reentsite. ¹⁵ Rootaki nanteri naaka, okimiwitee-yaawo naakami ashitzimiri. Aritaki nomatakiro noshineta-kowentemi. Osheki netakotakimi. ¿Iitaka kaari petakotantana naaka?

¹⁶ Okimitaka eeniyitatsi eeroka-paeni kantatsiri: “Aama tee ikowako-yitee Pablo aakapaeni, osheki riyotzi, ari ikinakaero ramatawi-waetan-takaeri.” ¹⁷ ¿Poshiya-kaatzima ramatawi-waetakimi eejatzi ikaatzi notyaanta-kimiri? ¹⁸ Notyaanta-kimiri Tito, eejatzi itsipa noyemijantzinkarite. ¿Ramatawita-kimima Tito? ¿Tema nokimita-wakahaeyani maawoeni naaka, naakameetha-yiteemira eeroka-paeni? ¹⁹ ¿Poshiya-kaatzima eeroka-paeni roo nokantantari nokowatzii nokaa-kowentyaa? Teera ari okantyya netakotani. Tema riitaki Jeeptazii-totaa-rewo ñaawaeta-kaanari, okantyya nowetsika-shireta-kaantemiri. Riitakira Tajorentsi yotatsi. ²⁰ Okantzi-mowaeta-kina naaka añaero akantaneenta-wakaa-waeta aririka nareeta-paakyaaami. Okantzi-mowaeta-kina eejatzi noñaapaakimi pitzima-wenta-wakaa-waeta, pikija-wakaa-waeta, pikijaneenta-wakaa-waeta, eero paapatziya-wakaa-waeta, pikiji-mata-wakaa-waeta, pikantakaa-pero-waeta, pikosheka-wakaa-waeta. ²¹ Okantzi-mowaeta-tyaanaha nokaani-wenta-kowaetemi Tajorentsi. Aamaaka aritaki nokanta-neenta-kowaeta-paakimi pantayita-kirorika kaari-perori, tee pipakahaero pantayitziro kaari kameethatatsiri, pimayempi-waetzii, piñaathatanta-shiwaeta-piintaka eejatzi.

13

¹ Rootaki mawatatsini nareetemi. Aritaki namina-kotan-tapaa-kimiro, ikantee-takiri paerani: Itzimi-rika apaani iyakowentaa-rewo, otzimatyee itzimi mawa atziri, terika itzimi apite ñaakoterini rantani, aritaki rowajankitee-takiri.

² Arira nokanta-paakiri naaka nowashironkayiri ikaatzi antzita-kawori kaari-perori janta pijeekinta, ari nokimitzi-tapaa-kyaari eejatzi itsipa-paeni antayita-neerori nimaeka. Tema aritaki nokaman-tzita-kimiro paerani napiitan-takawori nareetakimi. Roojatzi nojankintzimiri nimaeka. ³ Aamaa-shityaa pikantee-yatziini eeroka-paeni: “Kaari Jeeptazii-totaa-rewo otyaanterini Pablo ikenkithata-kaante, aama kaari riiperori.” Paamawentyaa, irika Jeeptazii-totaa-rewo, kaarira atziri jeeki-motanta-paenta-tsini, tema otzimimo-pero-tatziiri ishintsinka rirori, eerokata-ki ñaayiterini. ⁴ Ari okantawitaka, kimi-witaka tee raawyya-waeta-nitzi irika ikentakoe-tanta-kariri. Roo kanteencha añaakahaeri ishintsinka Tajorentsi. Ari nokantzi-takari eejatzi naaka, tee naawyya-waeta-nitzi, roo kanteencha riijatziira Tajorentsi shintsita-kahaanari, eerokatakira ñaayiterini.

⁵ Tema pikenkishiryaa-kota-wakyya. ¿Piriiperotaatzima eeroka pikemijantee? ¿Tema piyotee-yini ijeeka-shiretan-tzimi Jeeptazii-totaa-rewo? Aritaki okantari, terika, aamaa-shityaa tee piriiperotzi eeroka. ⁶ Niyotaki naaka, aririka piñaawakina janta, eero pikimita-kaanta-wakina tee noriiperotzi naaka. ⁷ Nokowa-kotziri naaka Tajorentsi, ari okantyya eero noñaakotan-tapaa-kimiro pantani. Teera roo nokantan-tzimiri iroka nokowashi-waeta-paakyaa nokimita-kotyyaari riiperori. Tema roo nokowa-pero-tatzii pantayiteero okaatzi tampatzikata-tsiri. Rootaki nokowakiri, okantawityaa itzimi otzikaa-wakinanimi, eero noñaahan-tzimiro noshintsinka nowashironkaa-paakimi, rootaki niyotakaanta-perotemiri naakataki riiperori. ⁸ Apatziro nokoyi noñaahan-tayiteero riyotako-tantyyaawori kyaariiperori. Tema tee nokoyi notzika-tzika-waetero. ⁹ Ari nothaamentakyya aririka noñaakimi paawyya-shireta-waetane, okantawitakyya eekiro ikimita-kaantee-tana naaka kaari aawyyaawaetaniri. Rootaki namana-kota-piintakari, okantyya piñaantyyaawori eeroka-paeni pithotyahaero paawyya-shire-pero-waenitee. ¹⁰ Rootaki notyaantan-tzimirori iroka jankina-rentsi, teera nojeeki-moyita-tzimi eeroka-paeni janta, ari okantyya eero notsimaan-tawaeta-paakimi paata. Tema riitaki Awinkatharite kowakakinawori nowetsika-shireta-kaantan-tyaari, tee ikowakana nowaaripero-shireta-waetante.

Oweyaantawori wethataantsi

¹¹ Noyemijantzinkarite-paeni, iroka oweyaantawori nokantemi: Pikimo-shireteeyini. Pithotyaa-yiteero paawyya-shireta-waeyitee. Pithaamenta-shire-yitee. Paapatziya-wakae-yiteeyaa. Kameetha pijeekayitee. ¡Riira Tajorentsi nampi-shiretan-temini, etakotan-taniri irika, riitaki kameethata-tsiri ijeekakaantzi!

¹² Ptakotyya powethata-wakaa-neeeyaa janta.* ¹³ Rowethatzi-tzimi eejatzi kemijantzinkari-paeni nampitawori jaka.† ¹⁴ ¡Okantashitzimaetyaa ineshironka-waeteemi Awinkatharite Jesús Jeeptazii-totaa-rewo! ¡Okantashitzimaetyaa retakowaeteemi Tajorentsi! ¡Okantashitzimaetyaa ikantakae-yaawo Ishire Tajorentsi paapatziya-wakaan-teeyari! Kyaariwé.

* 13:12 powethata-wakaa-neeeyaa = thowootaantsi † 13:13 kemijantzinkari = kiteshireri

ROJANKINARI PABLO ROTYAANTZINIRI GALACIA-JATZI

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo otyaantzi-mirori iroka jankina-rentsi. Otyaantaa-rewo naaka. Kaarira atziri-paeni otyaantenani, tema Jesús Jeepatzii-totaa-rewo otyaanta-kinari itsipatakari Ashiteeri Tajorentsi owaña-haeriri paerani ikamawitaka. ² Arira nokaatziri maawoeni noyemijantzinkarite-paeni kemijanta-naatsiri jaka nojankinatziro iroka. Eeroka-paeni notyaantzini pikaatzi pikemijantee janta Galacia-ki. ³ Okantashitzimaetyaa ikaminthaa-yiteemi Ashiteeri Tajorentsi, kameetha ijeekakaa-yiteemi, ari ikimitzi-temiri eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ⁴ Tema rootaki ikowakiri Ashiteeri Tajorentsi ishine-wentakae Jeepatzii-totaa-rewo, ikama-wenta-yitakae akaaripero-shire-yiwitaka, ari okantyyaa eero akimita-kotan-taari ikaatzi kaaripero-waeta-tsiri nimaeka, ikimiwitakawo rotsiparyaa-kowentaa-tyeemi. ⁵ Okantashitzimaetyaa ipinkathata-piinta-yiteeri Tajorentsi. Ari okantee-tatyeeyaaani.

Tekatsi otsipa Kameethari Naantsi owawijaako-shiretan-tatsini

⁶ Pomapokakina intsipaete pipakaanakiro pikemijanta-witanakari Tajorentsi. Tema riitaki kowakakimiriri, antawo ineshironka-witeemi, rootaki rotyaantan-takimiriri Jeepatzii-totaa-rewo. ¿Iitakama pikemijanta-shiwaetan-tawori otsipa kaari kimityaawoni Kameethari Naantsi? ⁷ Tema omaperotatya nokantemiri naaka, tekatsi otsipa naantsi owawijaako-shiretan-tatsini. Kimitaka eenitatsi okakaaki-mirori, ikowatzii roetzimpinaa-shiretemi, rootaki rowashiñaan-tayita-kawori jempe okanta ikenkithata-koetziri Jeepatzii-totaa-rewo. ⁸ Aririkami nowashiñaan-yitee-miromi naaka okaatzi nokaman-takimiri paerani, iyakateetenawé. Ari okimitari eejatzi, aririkami ipokaa-jeetemi Ronampiri Tajorentsi poñaachani inkiteki, ikenkithata-kota-paakiro otsipa naantsi kaari kimityaawoni nokaman-takimiri paerani, iyakateeteriwé rirori. ⁹ Aritaki nokantakimi paerani, rootaki napiitemiri nimaeka nokante: Eenitatsi-rika owashiñaan-kironi jempe okanta nokenkithata-kota-paakiri paerani Jeepatzii-totaa-rewo, iyakaeteriwé.

¹⁰ ¿Rooma namina-minatzi nimaeka kameethatzimo-shireta-waeterini atziri-paeni? Tee, namina-minata-tziro naaka kameethatzimoterini Tajorentsi. Roorikami naminaminante kameethatzimo-shireta-waeterini atziri-paeni, teera romperatana Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

Rantawaeri Pablo

¹¹ Pikemi noyemijantzinkarite-paeni, okaatzi nokaman-takimiri Kameethari Naantsi, kaarira atziri yotakae-nawoni. ¹² Tema riitaki Jesús Jeepatzii-totaa-rewo yotaaki-nawori maawoeni, roñaaha-kinawo. Tema kaari atziri ashityaawoni. ¹³ Pikema-kotee-yakinani jempe nokantawita paerani eeniro nomonkaawitawo rametari nosheninka-paeni Judá-paeni. Pikema-kotee-yakinani eejatzi osheki nokija-neenta-witakari kemijanta-neeriri Tajorentsi, nowajankitaa-kaanta-witaka osheki, nokowawita nokakaa-haerimi ikemijanta-yitane. ¹⁴ Tema nomapero-witana-kityaawo naaka nomonkaawitakawo rameyitari paerani nosheninka-paeni, tekatsira apaani nokaawitakari awijinani jempe nokanta-witaka. ¹⁵ Roo kanteencha paerani tekira notzimiita naaka, riyoshiitzi-takina Tajorentsi. Tema antawo ineshironkatakina rootaki ikaema-shiretan-taanari. ¹⁶ Roñaahaanari Itomi, ikowaki nokenkithata-kaayiri kaari nosheninkata. Tekatsira nojampitanakiri nokanteri: ¿Iitaka nanteri? ¹⁷ Tee noshiya-shita-paenta-ri noña-paenteritayita-kawori rotyaantaa-rewotzi janta Aapatziyaweniki. Tema apatziro nowanakiro niyaatanaki Mameriniki, opoñaa nopiyapaaka rojatzii Ontyaamaerini.

¹⁸ Okanta awijaki-ranki mawa ojarentsi, ari niyaata-shitakiri Pedro noñeeri ijeeki rirori Aapatziyaweniki, apatziro nojeeki-mota-paentziri okaatzi 15 kitejeri.* ¹⁹ Roo kanteencha teera noñaapaaki itsipa Otyaantaa-rewo, apatziro noñaapaakiri Jacobo rirentzi Awinkatharite.† ²⁰ Omaperotatyyaa okaatzi nojankinatziro, tee namatawitzimi, riyotzi rirori Tajorentsi. ²¹ Opoñaashita niyaataki Tonkaeroniki eejatzi janta Cilicia-ki. ²² Tema tekira inaayite-naata iipatsiteki Judá-paeni ikaatzi kemijanta-yitaneeriri Jeepatzii-totaa-rewo, ²³ apatziro ikema-kota-shitakina ikanteetzi: “Irika koshekaeri paerani ikijaneentee, kowawita-chari ithonkae, ikenkithata-koteero rirori jempe ikanteeta ikemijanteetzi.” ²⁴ Rootaki roweshiryaaawentantanakariri nimaeka Tajorentsi ikemako-yitakinaha.

2

¹ Okanta awijaki paerani 14 ojarentsi, ari niyaateeri eejatzi Aapatziyaweniki notsipata-nakari Bernabé eejatzi Tito. ² Rootaki niyaatan-takari tema Tajorentsi kowaka-shiryaa-kaakinari. Okanta nareetaka paerani janta, niyoshiita-paakiri nopiyota-paakiri jewayitziiriri kemijantzinkari, nokaman-tapaakiri jempe nokanta nokenkithata-kaayiteeri kaari nosheninkata Kameethari Naantsi. Rootaki nopiyotan-tapaakariri okantyyaa eero aminaashi-waentanta okaatzi nantayitakiri. ³ Tee ishintsitetawakiri notsipatakari Tito imateero itomeshitaa-nityaa, okantawita kaari nosheninka.* ⁴ Tema ari rojateka-shiwaetakari ikaatzi

* 1:18 Pedro = Cefas † 1:19 Jacobo = Santiaho * 2:3 kaari nosheninka = griego

kashyaawaeta-wori ikemijantemi, riiyitaki kowawita-chari itomeshitaa-nita-kaantyyaa. Tee inimoyiritzi irika-paeni ijeekashiwaeteeyaa kameetha kemijanta-yitatsiri, okimiwiyaawomi rokakaako-wenta-yiteeri Jesús Jeeptazii-totaa-rewo. Roo ikowa-peroteeyini ikimita-kotee-tyaari jempe ikanta omperataa-rewo. ⁵ Roo kanteencha tee noshineta-kaantziro ikimita-kotyari, rootaki nokowa-perotakiri riyota-koteero kyaariperori Kameethari Ñaantsi awijako-shiretan-teeyaari. ⁶ Ikanta nokenkitha-waeta-kaapaakiri jewari ipinkathateeri kemijanta-ñaatsiri, inimota-nakiri, tekatsi otsipa ñaantsi ikantanakiri. (Kimitaka nokinashi-neentaka nokantaki “jewari ipinkathateeri,” tema tekatsi atziri oshiya-kotyariini Tajorentsi ririiperotzi.) ⁷ Rootaki kaari otzimanta oeta ikantawa-kinari, tema riyotanaki omaperotatyaa rotyaantakina Tajorentsi nokenkithata-koteerini Kameethari Ñaantsi kaari totameshitaa-nita-chani. Ikimitakiri rirori Pedro rotyaantakiri ikenkithata-kaayiteeri nokaatzi notomeshitaa-niyita. ⁸ Tema riitaki Tajorentsi otyaantakiriri Pedro ikenkithata-kaayiteeri nosheninka. Riijatzi otyaanta-kinari naaka nokenkithata-kaayiteeri kaari nosheninkata. ⁹ Ikanta Jacobo, Pedro eejatzi Juan, ikimita-kaantakiri itzinkami kemijantzinkari-paeni, riyotanaki riitaki Tajorentsi neshironka-takinari. Aripaetera raakameethata-nakina, ari ikimita-wakiri eejatzi Bernabé, ari okantyya niyaata-kaanta-nakawori nokenkithata-kaayiteeri kaari nosheninkata. Ari ikimita-nakiri rirori ikenkithata-kaayiteeri kaari nosheninkata. ¹⁰ Opoñaashita ikantanakina: “Aririka piyaayitaki jempe-rika-paeni, otzimatyee petakoteeyaari ashironkaenkari-paeni.” Tema nomatzi-takawo netakoyitakiri, rootaki nanta-piinta-yitakiri.

Ikijathee-tziri Pedro Antioquía-ki

¹¹ Ikanta riyataakira paerani Pedro Antioquía-ki, eenitatsi rantakiri rirori, ari nokijathata-kiriri. ¹² Tema owakira riyataaki Antioquía-ki, imawita-paakawo kameethari, rakiyota-paakiri kaari isheninkata. Roo kanteencha rareete-yakani janta rotyaantani Jacobo, ari otzimanakiri rantani Pedro, ipaka-nakiro rakiyowitari kaari isheninkata. Osheki ithaawan-takari ikaatzi areetapaen-chari ametawori itomeshitaa-nita. ¹³ Imatzita-nakawo itsipa Judá-paeni kemijanta-witeen-chari, ari ikimitzi-tanakari eejatzi Bernabé rirori, roshiya-kota-nakiri irika-paeni owapeyi-motan-taniri. ¹⁴ Ikanta noñaakiri Pedro tee imonkaatziro kyaariperori Kameethari Ñaantsi, ari nopiyotakiri ikaatzi kemijanta-tsiri, iñeeyakinani maawoeni nokantakiri Pedro: “Isheninka Judá-paeni eeroka, tema pipakahaero amewitari paerani, poshiya-kotari kaari asheninkata. ¿Iitaka pishintsitan-tariri atziri-paeni kaari Judá-paeni roshiya-koteero akimiyita aaka? ¹⁵ Omaperowitayaa, Judá-paenira aakapaeni, tee akimitako-wityaari kaari asheninkata ikanteeta-piintawitari ‘kaari-pero-shireri.’ ¹⁶ Roo kanteencha, ayotzi nimaeka tekatsira materoni itampatzika-shirete imonkaa-wityaawomi Ikantakaan-teetani, tema apatziro imatziro Jesús Jeeptazii-totaa-rewo itampatzika-shiretakae awentaa-shiretaarira. Rootaki awentaa-taariri aaka, atampatzika-shireteeta. Tema tee omatziro otampatzika-shiretante Ikantakaan-teetani.” ¹⁷ Aamaeyaa eenitatsi kanteeni: “Pamina-minatana-nakiro itampatzika-shireteemi Jeeptazii-totaa-rewo, roo kanteencha eekiro pantatziro kaari-perori. Ritakira Jeeptazii-totaa-rewo kaariperow-shireta-kaemiri.” Nokantzi naaka: ¿Tee ari okantyya? ¹⁸ Tema rootaki aminaashi-waeta-chari ashintsita-wakaeyaa, akante: “Jame amonkaa-yiteero maawoeni Ikantakaan-teetani.” Tema okimiwitakawo nothonkiromi nopookiro jempe-rika oeta kaari wetsika-chani kameetha, opoña napiiteeromi nowetsikaero okimitaha paerani. ¹⁹ Tema okimiwiwawo nokama-pithata-kityeeromi naaka Ikantakaan-teetani, ari okaatapaaki nopankinawentawo nomonkaa-yiteero. Apatziro noñiuro nañahae nantayiteeniri okaatzi ikowakaanari Tajorentsi. ²⁰ Nokimita-kaanta-nakiro notsipatee-yarimi Jeeptazii-totaa-rewo ikemaatsita-kaetakiri paerani ikenta-kotee-takiri. Tema nokimita-kota-naari jempe ikanta kaminkari, tekatsi rantanee. Tema okaatzi nantayita-neeri teera naaka nintakaa-shityaawoni, Jeeptazii-totaa-rewo antakaa-nawori. Nawentaa-naari Itomi Tajorentsi, tema antawo retakotaana, ikamawentaana. ²¹ Tee nokoyi napaatero ineshironkataanahana Tajorentsi. Rootaki kaari nokantanta: Otzimatyee amonkaa-yiteero Ikantakaan-teetani añaantyyaawori owawijaako-shire-yitee. Aririkami nokantemi, aminaa-shityaami ikama-wenta-yitakae Jeeptazii-totaa-rewo.

3

Ijeeka-shiretantee Ishire tajorentsi awentaa-shiretyaari Jeeptazii-totaa-rewo

¹ ¿Noyemijantzinkarite-paeni, Galacia-jatzi! ¿Jempema okinakika piyotani? Okimiwitakawo ikijaminthee-temimi. Tema paerani noñaawonta-kimiro jempe ikantee-takiri Jesús Jeeptazii-totaa-rewo ikenta-kotee-takiri. ² Apatziro nokoyi nojampitemi jempe okanta jeeka-shiretan-takimiri paerani Ishire tajorentsi. ¿Rooma jeeka-shiretan-takimiri pimonkaa-yitziro Ikantakaan-teetani? Teera. Roo kantakaan-tziro pawentaa-shire-yitanaari Jeeptazii-totaa-rewo. ³ ¿Pimajontzi-shiretatziima? ¿Pimaajantakiroma otampatzika-shiretakimi paerani Ishire tajorentsi? ¿Pipeyakotakiroma itampatzikashiretamiranki Tajorentsi? ⁴ ¿Aminaa-shityaama okaatzi pikemaatsi-wentakari paerani? Kimitaka tee aminaashi-waetyaa. ⁵ Tema Tajorentsi otyaanta-kimrori Ishire tajorentsi, itajonka-wenta-yitakimi, piñaayitakiro kaari piñaapiinta-yiwita. ¿Rooma piñaantaa-yitakawori okantakaan-tziro pimonkaa-yitziro Ikantakaan-teetani? Teera. Roo piñaantaa-yitakawori pawentaa-naari Jesús Jeeptazii-totaa-rewo.

Rantzi-mota-wakaari Tajorentsi itsipatari Abraham

† 2:8 nosheninka-totameshitaa-rewo ‡ 2:9 Pedro = Cefas

⁶ Tema paerani nowae-jatzitani Abraham rawentaa-nakari Tajorentsi, rootaki ikimita-kaantaariri itampatzika-shiretani. ⁷ Rootaki piyotee-yirini eeroka-paeni, ikaate awentaa-shireta-waetaa-chani, ri-itaki matakirori ikimita-kotaari Abraham. ⁸ Iroka Jankina-rentsi-perori iinaawaetakiri Tajorentsi paerani iinaanatziri nowaejatzitani Abraham, tema riyotzi-taka aritaki itampatzika-shire-yiteeri itsipa-jatzi atziri-paeni kaari Judá-paeni aririka rawentaa-shire-yitee-yaari. Ikantaki-ranki:

Eeroka kantakae-yaawoni notajonka-wentan-teeyaariri maawoeni itsipa-jatzi atziri-paeni.

⁹ Ari ikantzimaetari Tajorentsi itajonka-wentayiteeri awentaa-shiretzinkari, ikimita-kaantaari jempe itaktakiri paerani nowae-jatzitani Abraham rawentaa-shiretaari rirori.

¹⁰ Tema ikaatzi awentaawori imonkaateeromi Ikantakaan-teetani, yakataa-rewowa irika. Tema rojanki-neetaki paerani ikanteetzi:

Yakataa-rewowa irika kaari thotyahaeroni imonkaateero rojankinee-takiri Ikantakaan-teetani.

¹¹ Ari okantzimaeta, tema tekatsi materoni itampatzika-shiretzi-moteri Tajorentsi imonkaa-yiteeromi Ikantakaan-teetani. Rootaki ikantan-teetari jankina-rentsiki:

Tampatzika-shireri irika awentaa-shireri, aritaki iineero raanaantee-yaawo.

¹² Rooma Ikantakaan-teetani tee ari okantyyaa, tema rojanki-neetaki paerani ikanteetzi: Eenitatsi-rika monkaateeroni, riitaki neeroni raanaayitee.

¹³ Roo kanteencha ikaminthaka rotsiparyaa-kowentee Jeepatzii-totaa-rewo riyakawentee-tanteeromi Ikantakaan-teetani, tema riitaki rashita-kaetaka apaniroeni riyakatee-takiri. Riitaki ikenkithata-koetakiri paerani jankina-rentsiki, ikanteetzi:

Yakataa-rewowa irika ithatee-takiri incha-kotaki.

¹⁴ Rootaki imatanta-kawori Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tema rootaki ikashiya-kaeta-kiriri paerani nowae-jatzitani Abraham. Ari okanta iinaanta-yitaawori kaari Judá-paeni itajonka-wentee-teeri, itsipa-shiretee maawoeni lshire tajorentsi awentaa-shire-taa-rewowa.

¹⁵ Noyemijantzinkarite-paeni, jame noshiya-kaawentemiro okaatzi ameyitari aaka. Aririka otz-imi akashiyakaa-wakae-yaari, ojankinata-kotziro riyotan-teeyari eenitatsi akashiya-kaeriri asheninka. Aririka ojankinata-kotakiro, tekatsi materoni rowashiinaero okaatzi jankinaateen-chari. ¹⁶ Ari ikimita-kirori paerani Tajorentsi, eenitatsi ikashiya-kaakiriri nowae-jatzitani Abraham ipiriri eejatzi icharin-ityaari. Piinaakiro noyemijantzinkarite-paeni, teera ikenkithata-koeritzi jaka ikaate icharinita-nakyaari nowae-jatzitani Abraham, apatziro ikenkithata-kota apaani icharinityaari, riitakira Jeepatzii-totaa-rewo.

¹⁷ Naakiro, riitaki retaka Tajorentsi paerani Abraham ikashiya-kaakiri, ikantakiri: “Abraham, eenitatsi akashiyakaa-wakae-yaari.” Okanta awijaki paerani okaatzi 430 ojarentsi, ari rimpoewaeteeri Moisés rojankina-yiteero Ikantakaan-tziri Tajorentsi. Roo kanteencha okaatzi rojankinatakiri Moisés, teera owashiineero okaatzi ikashiya-kaetzi-takariri Tajorentsi paerani Abraham. ¹⁸ Tema roorikami kowaperotachani amonkaa-yiteeromi Ikantakaan-teetani añaantyaawori ipayiteeri Tajorentsi, aminaa-shityaami okaatzi ikashiya-kaetzi-takariri paerani Abraham. Tema paerani tee otzimawita Ikantakaan-teetani imonkaaterimi Abraham, apatziro rawentaa-shiretakiri Tajorentsi, rootaki otziman-takiri ikashiya-kaakiriri.

Iitakama otzimantari ikantakaan-teetzi

¹⁹ Iitakama otziman-takiri ikantakaan-teetani? Roo otziman-takiri oñaahantero ipiyathanka atziri-paeni, roojatzi rareetan-takyaari icharinityaari Abraham ikashiya-kaeha-takiriri paerani. Tema rotyaan-takiri Tajorentsi Ronampiri rojankinata-kaeri Moisés Ikantakaan-teetani. Riitakira Moisés kantako-wenta-kiriri paerani atziri-paeni janta. ²⁰ Tema osheki tzimawiteen-chari paerani kantako-wentan-taniri. Riima Tajorentsi apaani ikanta rirori.

²¹ ¿Owashinaa-kiroma Ikantakaan-teetani okaatzi ikashiya-kaakiriri Tajorentsi paerani Abraham? Tema tee owashiineero. Roorikami owawijaako-shiretan-tatsinimi Ikantakaan-teetani, aritaki omatakiromi otsiparyaa-wenta-yiteemi atampatzika-shire-yiteemi amonkaa-yitaneerowa. ²² Roo kanteencha, oonaawonta-kaero Jankina-rentsi amaperowitaka akaaripero-shire-witaka. Otzimatyee awentaa-shiretee-yaari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, añaantee-yaawori ikashiya-kaakaeri paerani Tajorentsi.

²³ Tema paerani tekira awentaa-shireta-naari, okimiwitaka ashita-kota-tyeemi Ikantakaan-teetani, oyaawentaka omonkaa-paetetan-tyaari awentaa-shiretan-tyaari, tee añaawitawo ajeekashiwaetyaa antayiteero okaatzi akowayitzi aaka. ²⁴ Paerani iyotaayitee Ikantakaan-teetani, okimitakaan-takae riyoteetzi eentsi riyotan-tyaawori oeta ranteri. Roojatzi yotakahaerori awentaa-shiretan-taariri Jeepatzii-totaa-rewo, ari okanta otampatzika-shire-yitan-teeri awentaa-shiretani. ²⁵ Tema ayoteero awentaa-shire-yitaari, tee okowaneeyaa ayotaayitee Ikantakaan-teetani oeta antayiteeri. ²⁶ Tema pawentaa-shireyita-naari Jeepatzii-totaa-rewo, imotimayita-neemi Tajorentsi. ²⁷ Pikaatzira pomitsiryaa-wentaari Jeepatzii-totaa-rewo, pikimitakaananaayitawo riimi pikithaata-koteeyaari. ²⁸ Tema pikaatzi pawentaa-shireta-naari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tekatsi ramaakita-neeri rirori, okantawita: aakarika Judá-paeni, kaarika Judá-paeni, aakarika omperataa-rewo, riirika omperataniri, aakarika shirampari, roorika tsinani, tekatsi oeyiteeyaa iroka, apatawakaha ikantakaa-yitee maawoeni.* ²⁹ Tema pawentaa-shireyita-naari Jeepatzii-totaa-rewo, kimiwitanaka eerokami icharinita-neeyaami Abraham, eerokataki neeroni okaatzi ikashiya-kaeha-takiriri paerani rirori.

* 3:28 kaari Judá-paeni = griego

4

¹ Pikemi nokante eejatzi. Ikimita-koetakari apaani eenchaa-niki rashita-kaari ipaapate rowaahawo ikashiya-kaeyaari paata rantaritakirika. Okantawitaka riiwitaka ashitawori rowaahawo eeniro reentsitzi, ikimita-kotari jempe ikanta omperataa-rewo, ² tema eenitatsi kempoyee-niriri rowaahawo rashita-kaariri ipaapate. Paata aririka rantaritaki, omonkaataa ikantakiri ashtariri, aripaete iiteeri rashita-kaetariri paerani. ³ Ari akantayi-witakari aakapaeni paerani, akimita-kotakari ikantahanki apaani eentsi, akimitaw-itakari eejatzi apaani omperataa-rewo, amonkaata-shiwaetakawo rameta-piinteetari jaka jaawiki. ⁴ Roo kanteencha ikowa-paakira Tajorentsi, rotyaantakiri Itomi, itziman-tapaakawo apaani tsinani, otzimatyee imonkaata-paentero rirori Ikantakaan-teetani. ⁵ Rootaki rotyaantan-teeta-kariri okantayaa ijeekan-teeyaari kameetha monkaawae-witawori Ikantakaan-teetani. Rootaki añaantaawori itominta-yitee Tajorentsi. ⁶ Tema itomi Tajorentsi eerokapaeni, rotyaanta-kimiri Ishire tajorentsi ijeeka-shiretan-temi. Riitaki ñaawaeta-kaayiteeri aririka amanayityaa, akantzi: “¡Pawa, Ashitanari!” ⁷ Naakiro, teera eeroka onampitaa-rewo, itomintayiteemi Tajorentsi. Tema itominteemi, ikowaki piñaayiteero okaatzi ikashiya-kaakimiri.

Apankinawentyaawo-rika Ikantakaan-teetani akimitanaa-tyaari pimantaa-rewo

⁸ Tema paerani tee piyowitari Tajorentsi, tema pitajorentsi-tetashi-yitakawo rowetsikani-paeni atziri, rootaki omperawaeta-kimiri. Teemaeta otajorentsi-wityaa iroka. ⁹ Rooma nimaeka piyoteeri eeroka Tajorentsi-perota-tsiri. Jame akantawaki, tema riitaki Tajorentsi yotzimiri eeroka, raakameethateemi. ¿Iitaka pikowantari papiiteero jempe pikantawita paerani? Teera okameethatzi. ¿Pikowatzima pikimita-kotee-yaari omperataa-rewo? ¹⁰ Tema pomaerintanta-piin-takawo kitejeri-paeni, kashiri-paeni, eejatzi ojarentsi-paeni. ¹¹ Okimitaka aminaashi-yitaka okaatzi nyotaa-yiwita-kimiri.

¹² Noyemijantzinkarite-paeni, pikemi nokantemiri: Oztzimatyee pikimitee-na naaka, tema nokaero nokantawita paerani, nokimita-koteemiro pikanteeyani eeroka-paeni paerani. Tee pimaninta-shireta-wakina ¹³ nomantsiya-waewitaha, nojeeki-motakimi, ari okanta netanta-paakawori nokenkithata-kotzimiro Kameethari Naantsi. ¹⁴ Tema tee pimaninta-shireta-wakina piñaawa-kinaha nomantsiya-waetaki, pikimita-kaantakina naakami Ronampiri Tajorentsi, paakameethatee-yakinani. Pikimita-kaantakina eejatzi ririri-irrikami paakameethatakimi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁵ Paerani owakira piñaawakina antawo pikimo-shire-wenta-wakina. Kimiwickimiri arikaki pantaki-nawomi arikami nokantemimi: “Noyemijantzinkarite-paeni, pikithokireenawo poki pipinawo.” Rootaki pantantayawori tema antawo petakotakana. ¿Jempema oeta kaari pikimo-shire-wentan-taana nimaeka? ¹⁶ ¿Poshiya-kaatzima nokijaneenta-tziimi nokenkithata-kaakimiro kyaariperori? ¹⁷ Noyemijantzinkarite-paeni, ikaatzi kowatsiri itzimpina-shireta-kaemi, ikowatzi-ira rirori pikenkishiryaa-koteri ikameetha-shireyitatzi rirori. Teera ikameetha-shire-yitzi, tema ikowayitatzi pithenka-shireteena naaka, rootaki paakameethatan-tyaariri rirori. ¹⁸ Kameetha ashi owaero paakameethata-piinteena, tee okowa-perotyaa nojeeki-motemi pinampiki. ¹⁹ Notyomi-paeni, antawo okatsitzi-motana nokenkishiryahaa-koyitzi, okimiwitakawo okatsita-kotzi tsinani. Eekiro okatsitzi-mota-tyeena roojatzi pimonkaatan-takyaawori inintakaa-kimiri Jeepatzii-totaa-rewo. ²⁰ Jempe nokantayaa nojeeki-motan-temiri nimaeka janta okantayaa nokenkitha-waeta-kaantemiri kameetha. Tema tee niyotzi oeta awiji-mota-kimiri.

Oshiyakaa-wentantzi Sara eejatzi Agar

²¹ Nokoyi rakina ikaatzi kowatsiri imonkaa-yiteero Ikantakaan-teetani. ¿Tema ikemakotziro jempe okanta-kota? ²² Iroka okanta-kota: Paerani itzimaki apite itomi nowae-jatziteni Abraham. Etakawori itomi, rootaki tzimakiriri romperatani, riima itsipa itomi, rootaki tzimakiriri inaperori, kaari inampiri. ²³ Tema inintakaa-nikiini Abraham rowakaakiro romperatani, rootakira tajonkacha itzima-piintee-tziri eentsi-paeni. Riima otzimakiri inaperori, rinashitaka rirori, tema riitaki ikashiya-kaakiriri Tajorentsi. ²⁴ Eenitatsi oeta oshiyakaa-wentakiri iroka apite tsinani, tema apite okaatzi antzi-mota-wakaantsi. Tsinani iitachari Agar omperataarewo roori, rootaki oshiyakariri ikaatzi pankinawenta-yitawori imonkaateromi Ikantakaan-teetani rojankinata-kaantakiri paerani Tajorentsi Cheentoniki. ²⁵ Iroka ochempi Cheentoni jeekatsiri Mameriniki, ari iiteetzirori eejatzi Agar. Ikaatzi otomiyitari Agar, ikimita-kotawo jempe okanta romperateetawo roori. Riitaki oshiyakaa-wentari Aapatziyaweni-jatzi pankinawenta-shiwaetawori Ikantakaan-teetani. ²⁶ Rooma otsipa tsinani inantaperotari nowae-jatziteni Abraham kari romperateetari, rootaki oshiyakawori roomi aniroitari. Rootaki oshiyakaa-wenta-kiriri ikaate nintahaachani otsipaki nampitsi iitachari eejatzi Aapatziyaweni jeekatsiri inkiteki. ²⁷ Rootaki rojankinata-koetakari paerani ikanteetaki:

Okantawitaka tee pitzimaanitzi, pimaaniro-thakiwita, roo kanteencha antawo pikimo-shiretee.

Tee piñaawitawo pikemaatsityaa pitzimaanite, pikimoshire-wenteeyaa.

Tema osheki tzimaatsini pitomi-paeni okantawitaka imaninta-witee-takimi, ari pawijeero tzimawita-chari oemi.

²⁸ Noyemijantzinkarite-paeni, ari akimitari Isaac otomi inaperori nowae-jatziteni Abraham, tema eenitatsi ikashiya-kaeta-kaeri eejatzi aakapaeni. ²⁹ Tema paerani irika otomi tsinani omperataawo tzimaantsiri inintakaa-kari Abraham, antawo ikijaneentakiri otomi inaperori tzimaen-tsiri inintakaa-kari Ishire tajorentsi. Rootaki tajonka-chari eejatzi nimaeka. ³⁰ Roo kanteencha ¿Iitaka ikantee-takiriri Abraham Jankina-rentsi? Iroka ikantee-takiri:

Oztzimatyee pomishitoyiro pomperatani, iyaatee, aaneeri otomi. Tema riitaki otomi piina-perori ashitee-yaawoni okaatzi tzimi-motzimiri.

³¹Ari okantzimaeta noyemijantzinkarite-paeni, teera otominta-yitee omperataawo, tema akimitaari otomi kaari omperataawo.

5

Pikyaaryoo-wenteero piñahaero pijeekashiwaeteeya

¹Tema riitaki Jeeptazii-totaa-rewo okakaa-kowenteeri, rootaki añaanta-yitaawori ajeekashiwaetaa. Oztimatyee akyaryoo-wenteero, tema tee okameethatzi apiteero oshiyako-yitee-yaari jempe ikanta omperataa-rewo. ²Pikemi nokante. Naaka Pablo kamantzi-mirori iroka ñaantsi. Aririka pikoyi pimonkaateero itomeshitaa-niitemi, aminaashi-waetaka pikemijanta-neeri Jeeptazii-totaa-rewo. ³Nokoyi napiiteero nokaneri ikaatzi itomeshitaa-niyyityaa, oztimatyee ithotyahaeromi maawoeni Ikantakaan-teetani. ⁴Tema ikaatzi kowanana-tsiri imonkaateromi Ikantakaan-teetani okantayaa itampatzika-shiretan-teeyarimi, rotsiparyaa-naakyaari Jeeptazii-totaa-rewo, tee iñeero ineshironkateeri. ⁵Rooma aakapaeni, okantakaawo Ishire Tajorentsi akemijanteeri Jeeptazii-totaa-rewo, oyaakowenteeyari itampatzika-shiretee. ⁶Eeniyitatsi totameshitaa-nita-chari, riima itsipa tee imatziro rirori. Tee okowa-peroteeyaa iroka rashiyiteera Jeeptazii-totaa-rewo. Rootaki kowaperotacha akemijanta-perota-neeri, ari okantayaa etakoyitawakaantaneeyari. ⁷Paerani kameetha pikanta pikemijanta-yitanaki. ⁸Itaka okakaaki-mirori kyaariperori? ⁹Teera rii oka-kamironi etakimiri riyoshii-witakimi. ¹⁰Tema ikanteetaki paerani: “Eepichokini nawita shineya-kaerori opatha, aritaki omatakiro oshineya-kaero maawoeni opatha.” ¹¹Nawentaakari naaka Awinkatharite, riitaki kenkishiryaa-kaemini eero poshoretantawo inashiyitachari. Roo kanteencha oztimatyee rowajankiteeri kowatsiri itzimpina-shireta-kaemi, okantawitakyaa jempe-rika itzimi. ¹²Noyemijantzinkarite-paeni, tee noshintsitzi pitomeshitaa-niyyityaa. Arimi nokantayaa, ¹³Arima ikijaneenta-wente-takinawo nokenkithata-kotziro ikenta-kotee-takiri Jeeptazii-totaa-rewo? ¹⁴Roo kanteencha, ikaatzi kowayita-tsiri itzimpina-shireta-kaemi, nokowaki naaka riitaki pithoka-shita-chanimi itotaa-niyyaa rirori.

¹⁵Pikemi nokante noyemijantzinkarite-paeni. Riyoshiitee-takimi okanta piñaantaawori pijeekae kameetha. Roo kanteencha, tee okameethatzi pantayiteero okaatzi pikowakaa-shitari eeroka. Tema roo kameethatatsi petakotawakaayiteeyaa. ¹⁶Osheki nawita ñaantsi rojankinatee-takiri paerani Ikantakaan-teetaniki, roo kanteencha apaani okanta kowaperota-chari ayoteri, ikanteetzi:

Petakoteeyari pisheninka, pikimita-kaanteeri petakotawo piwatha eeroka.

¹⁷Rooma aririka powatsimaa-wakaeyaa opoñaa pikija-wakaeyaa, aritaki piñaakiro pipeya-shireta-wakaeyaa.

Ikowa-shiteetari, eejatzi okowakaan-tziri Ishire tajorentsi

¹⁸Pikemi nokante: Aririka panta-piinta-neero okowakaemiri Ishire tajorentsi, aritaki piñeero pipaka-haero okaatzi pikowa-shiwaetari. ¹⁹Tema eenitatsi pikowa-shiyitari eeroka, eenitatsi eejatzi okowakaemiri Ishire tajorentsi. Teera oshiyaa-wakaa iroka, tema inashiyita. Ari okanta kaari panta-piintantawo pikowa-shiyitari. ²⁰Roorika Ishire Tajorentsi antakaa-neemironi inintakaa-yitzimiri, teera pañii-moteero Ikantakaan-teetani. ²¹Tee romaanta antapiintzirori ikowa-shiyitari, iroka ikantayita: Tee ikinatawo it-sipatari imayempi-waetzi, ipaankinata-wakaa-waeta, ñaathata-shiwaetan-taniri, ²²ramanawaeztiri rowet-sikaetani, isheryaa-waeta, ikijaneenta-wakaa-waeta, iñaana-minthata-wakaa-waeta, tee rawentaa-wakaa-waetyaa, ikatsimata-wakaa-waeta, ikosheka-wakaa-waeta, tee rariperota-wakaa-waeta, tee raapatziya-wakaa-waeta, ²³reshita-kota-wakaa-waetawo rashiyitari, rompojawakaa-waeta, ishinki-waeta, iñaamap-erotakawo roemoshirenka-waetyaa rantantyaawori kaari-perori, rantayitziro jempe-rika oeyitari. Tema rootaki noshintsita-kimiri paerani eero pantanta-yitawo iroka. Tema aririka pantayitakiro, eero piñeero ipinkathari-wenteemi Tajorentsi. ²⁴Rooma okaatzi antakaan-tziri Ishire tajorentsi, añiñero etakotantya, athaamentyaa, kameetha ajeekanee, amatsinka-wentaniri, aneshironkatantee, pimanta-waetaniri, oejokirotaniriri, ²⁵tsinampa-shireri, ñaako-shiretaniri. Tee othaña-pithateero Ikantakaan-teetziri amatyiteero iroka-paeni. ²⁶Roo kanteencha, ikaatzi okaerori kaari-perori rashiyitaari Jeeptazii-totaa-rewo, kimiwitaka ikenta-kotaa-tyeeromi okaatzi ikowa-piinta-shitari rantashi-yityarimi rirori.

²⁷Tema ojeeka-shiretan-teera Ishire tajorentsi, oztimatyee amata-piinteero okaatzi ikowakaa-yiteeri.

²⁸Tee okameethatzi ajahaa-wenta-waetyaa, tee okameethatzi akantzi-moneenta-kaawaetyaari asheninka, tee okameethatzi eshitako-neenta-waeteri rashiyitari itsipa.

6

¹Noyemijantzinkarite-paeni, aririka piñeeri tzimatsini rantani, tema antaki-shiretakimi eeroka, pikam-inayiri. Paamawentyaa pitsinaampashirete, oztimikari pantani eeroka. ²Pamitakota-wakae-yitaneeeyaa, pikimita-kanteroo powatsinaryaa-kota-wakaa-tyeemi inateetziro tenari. Tema ari okantayaa pimonkaantan-tyaawori pantayita-neero ikantakaanani Jeeptazii-totaa-rewo. ³Eenitatsi-rika kenkishiryaa-waeta-chari, ikante: “Naaka riiperori.” Apatziro ramatawi-waetaka, tema tekatsi iimatsityaa rirori. ⁴Tema oztimatyee akenkithashiryaa-kotyaa maawoeni, okini akimo-shire-wenta-wakaeyaa. Eero akanta-shireta-waetzi: “Nawijakiri irinta.” ⁵Tema maawoeni oztimayitzi ikowaetakiri antayiteri.

⁶Ikaatzi ikenkithatakaa-piinte-tziri iñaani Tajorentsi, okameethatzi ipinateri iyoteeriri, tema eenitatsi kowitye-motariri rirori.

⁷Tekatsira materoni ramatawiteri Tajorentsi. Ikaatzi kowawita-chari ramatawiterimi, apatziro ramatawi-waetaka rirori. Okimiwitakawo oetarika ipankitee-terimi, aririka okithokitanaki eero opaashinitzi okithoki

roojatzi riyoyahaete jempe okanta ipankitee-takiri. ⁸ Ari ikimitari ikaatzi antapiinta-kirori ikowa-shiyitari, kimiwitaka rowiitaa-tyeeromi owajankitahaantsi. Riima ikaatzi antayita-neerori okowakaan-tziri Ishire tajorentsi, kimiwitaka riimi owiitee-ronimi kañaanitaantsi. ⁹ Otzimatyeera aamawentyaa eero aperawentantawo antayiteero kameetha-yitatsiri. Eekiro aatakaa-nakityeero, eero okantzimo-neenta-waetee. Ari okantyyaa añanteeyawori oshiyawita-kawori rowiitee-takiri. ¹⁰ Rootaki okowa-perotantari aneshironka-yiteeri maawoeni, aaka kyaaryoota-tsini aneshironkata-wakaeyaa akaatzi akemijanta-yiteera.

Ithaamentawo Pablo ikentako-wentakari Jeepatzii-totaa-rewo

¹¹ Noyemijantzinkarite-paeni, naakataki jankinatzi-mirori nakoki iroka, antawo-paeni nokanta-yitakimiro. ¹² Tema ikaatzi shintsiwenta-kimiri pitomeshitaa-niyityaa, inintakaa-shiwaetawo rirori, rinimotakaantyaariri ikaateeyinira. Ari okantyyaa eero ikoshekan-teetari ikenkithata-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo ikentakoe-takiri. ¹³ Tema ikaatzi totameshitaa-niteen-chari, tee imonkaataa-jeerotzi Ikantakaan-teetani. Roo kanteencha ishintsi-waetakimi eeroka pitomeshitaa-niteeyaa, ari okantyyaa rajahaa-wentan-tyaari aririka imatakaa-kimiro ishintsitzimi. ¹⁴ Rooma naaka tee nokoyi najahaa-wenta-waetyaa, tema roo nokowakiri nothaamentee-yaawo ikenta-kotee-takiri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Tema ikentako-wentakina naaka Jeepatzii-totaa-rewo, okimiwita-naawo okama-pithata-tyeenami jaawiki-jato, ari nokimitzi-motakawo naaka nokama-pithatakiro jaawiki-jato. ¹⁵ Tekatsira oetzi-mota-neeyaari Jeepatzii-totaa-rewo aakarika totameshitaa-rewo, terika atomeshitaa-nita. Tema rootaki kowaperota-naachari ikimita-kaantee owakirami rowetsikaetee. ¹⁶ Ikaate kemijanteeroni nokanta-yitakiri, ari ijeekayitee kameetha, ineshironkaeteeri. Ari ikantayitee-yaari ikaatzi rashi-perotaari Tajorentsi nimaeka, roshiyawitakari paerani Israel-paeni.

¹⁷ Ari okaatapaaki noyemijantzinkarite-paeni, tee nokoyi ikosheka-waetee-tena. Tema osheki rowirontawentee-takinari naaka Awinkatharite Jesús.

Iweyaantawori wethataantsi

¹⁸ Noyemijantzinkarite-paeni, nokoyi ikaminthaa-shireteemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Kyaariwé.

ROJANKINARI PABLO ROTYAANTZINIRI EFESO-JATZI

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo, Rotyaantani Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, rootaki ikowakaa-kinari Tajorentsi. Eeroka-paeni nojankina-yitzi paikaatzi rashiyiteemi Tajorentsi, pikemijanta-neeri Jesús Jeeptazii-totaa-rewo janta Efeso-ki.* ² Okantashitzimaetya ineshironkateemi Ashiteeri Tajorentsi, kameetha ijeekakaa-yiteemi, ari ikimiteemiri eejatzi Awinkatharite Jesús Jeeptazii-totaa-rewo.

Itajonka-wenta-shiretantzi Jeeptazii-totaa-rewo

³ Jame ajahaawentee-yaari Tajorentsi, ipaapatetari Awinkatharite Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, riitaki tajonka-wenta-shireteeri rotyaanta-kaeri Jeeptazii-totaa-rewo ipoñaakawo inkitekinta. ⁴ Riitaki iyoshii-yitakaeri paerani tekiraha rowetsiki-roota kepatsi, riyotzitaka ari rashiyitee Itomi, kiteshireri akantzi-motee-yaari, tekatsi ikantakoetee. ⁵ Osheki retakoyitakae. Ari okanta rotyaantan-takaeriri Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, rootaki opoñaantari itominta-yitee, tema ikoyitaka rirori paerani ineshironka-yitee. ⁶ Rootaki aweshiryaawentantee-yaariri Tajorentsi, tema antawo ikaminthaa-yitee, raapatziya-yitee, rootaki opoñaantari rotyaanta-kaeri Retako-perotani. ⁷ Tema osheki ikaminthaa-yitee, ipinako-wenta-yitee rapatawetakae riraa paerani Itomi. Ari okanta ipeyakotan-teerori antayiwitakawo kaari-perori. ⁸ Ari ikinakaerori Tajorentsi, tema yotaniri rirori, kyaari-perori iroka ikenkishiryaantani rirori. ⁹ Riyotakaa-yiiteero okaatzi ikenkishiree-takari paerani rirori, tekatsi yotawityaawoni okaate ranteeri. ¹⁰ Tema okaatzi ikenkishiretzi-takari, aritaki othotyaaqyaa omonkaa-yiteeyaa. Aririka ipiye Jeeptazii-totaa-rewo, ari ikaate ipinkathari-wenteeri maawoeni tzimayita-tsiri inkiteki, eejatzi kepatsiki.

¹¹ Ikenkishiretzi-takawo okaatzi riyotakaa-yiteeri nimaeka. Rootaki riyoshii-yitan-teeri, tema ikashiya-kaetzi-takaeri rotyaanteeniri Itomi. Tema okaatzi rantayitakiri, rootaki ikenkishiretzi-takari paerani rirori. ¹² Rootaki imatantaa-yitakawori iroka Tajorentsi, okantayaa najahaa-wentant-tyaariri nokaateeyini netayitakawo nawentaa-nakari Jeeptazii-totaa-rewo. ¹³ Ari pikimita-yitakari eejatzi eeroka-paeni owakira pikema-kota-wakiri Jeeptazii-totaa-rewo owakira ikenkithata-koeta-paakiro Kameethari Naantsi, pikemijantanaki. Tema ikashiya-kaeta-kimiri paerani rotyaantemiri Ishire tajorentsi, riitaki yotakae-mironi rashiyitaa-tziimi, ari ikantee-taateyeroni ijeeka-shiretan-temi. ¹⁴ Tema añaakiro tee rookawentee Ishire tajorentsi, ari ayotziri maperori Tajorentsi ithotyahaero okaatzira ikashiya-kahaeri. Ashi owaero roojatzi rokakaakowentan-teeyaariri ikaatzi ipinako-wenteeri rirori rashiyitee. Rootaki roweshi-ryaawentant-teeyaariri otzimi-motziri rowaneenkawo.

Yotashireta-kaantzirori, oñaawontzirori eejatzi

¹⁵ Tema nokema-kotakimi jempe pikanta pikemijanta-neeri Awinkatharite Jesús, jempe pikanta petakoyitanaari ikaatzi rashiyitaari,† ¹⁶ tee nopakaero namana-kowentzimi, nopasonkitakowentzimi. ¹⁷ Namanari Ashitariri Awinkatharite Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, ashitawori owaneenka-wontsi. Rootaki nokowa-kotan-tariri riyoshireta-kaemi, roñaawontaa-peroteemiro jempe ikanta-kota rirori, ¹⁸ ikenkishireta-kaemi okantayaa piyota-kotan-tyaawori royaako-ntziri ikaatzi ikaema-shireteeri, piyota-kotan-tyaawori eejatzi owaneenkata-ka roñaaha-yiteeriri Tajorentsi rashiyitaari, ¹⁹ piyota-kotan-tyaawori eejatzi antawo ishintsinka tekatsi oshiyarini. Osheki okantakaa-yitee ishintsinka akaatzi akemijanteeri. Tema roojatzi ishintsinka ²⁰ rowiriintan-taariri paerani Jeeptazii-totaa-rewo ikamawitaka, raaneeri inkiteki, rojeeka-waeri rakoperoki. ²¹ Ari ikaateeri Tajorentsi ipinkathari-wenteeri maawoeni pinkathari-witachari, jewawitachari, tzimawita-chari ishintsinka, omperatan-taniri, maawoeni jempe-rika iiyitari. Teera apatziro ipinkathari-wenteeri ikaatzi tzimayita-tsiri nimaeka, ari ikaate ipinkathari-wenteeri tzimayitaa-tsini paata. Maperori rawijantaki, tema pinkathari-perori irika. ²² Tema rijjatzi Jeeptazii-totaa-rewo imatakaeri Tajorentsi reewateero maawoeni, roshiya-kowaetakari makoryaa-kitzitan-tariri iisaneentani. Rijjatzi Jeeptazii-totaa-rewo ikimita-kaanta Tajorentsi riimi itoyitee-yaami ikaatzi kemijantaa-tsiri,‡ ²³ Riima ikaatzi kemijanta-yitaa-tsiri, kimiwitaka roomi iwatha Jeeptazii-totaa-rewo, ijeeka-shire-yitan-taari. Itho-tyeero ijeekaki jempe-rika-paeni.

2

Retakotee Tajorentsi rootaki awijako-shire-yitan-taari

¹ Riitakira Tajorentsi owañaayiteemi eeroka-paeni, tema paerani okimiwitaka owamaayita-tyeemimi piyaari-pero-shiretani. ² Rootaki pantayita-piintakiri jempe ikanta piñaayitziiri jaawiki-jatzi-paeni, pantashi-yitakawo ikantakaan-tziri etsiyata-kota-kaerori tampyaenka, riitakira kowa-kaayitziiri atziri-paeni ipiyathatyaari Tajorentsi. ³ Ari akantawitakari paerani maawoeni aakapaeni, antapiintakiro akowakaa-shiwaetari, akowa-shiwaetari eejatzi, rootaki akenkithashiryaahaa-piintakari. Ari akimitakoyiwitakari ikaate rowajankitahae-teeri. ⁴ Roo kanteencha Tajorentsi neshironkatan-taniri, osheki retakoyitee, ⁵ rañaakaa-yitee owamayi-mawitakae kaari-perori rowaahaer-riranki Jeeptazii-totaa-rewo. (Tema

* 1:1 rashiyiteemi Tajorentsi = kiteshireri † 1:15 rashiyitaari = kiteshireri ‡ 1:22 makoryaa-kitzitaantsi

osheki ikaminthahaemi Tajorentsi, rootaki rowawijaako-shiretan-teemiri eejatzi eeroka.) ⁶ Tema rowaña-haerira Jeeptazii-totaa-rewo, ari roshiya-yiteeri eejatzi aakapaeni. Riitaki kantakaawori atsipa-shiretan-taariri Jeeptazii-totaa-rewo Jesús jenokinta. ⁷ Rootaki rantanta-kawori maawoeni iroka-paeni riyotan-teetee-yaari paata osheki ikaminthaantaki, rotyaanta-kaeri Jeeptazii-totaa-rewo Jesús rowawijaako-shire-yitee. ⁸ Rootaki piñaantaawori pawijako-shire-yitee pawentaa-yitaari. Tema riitaki Tajorentsi kimitakaanaawori ipashitee-miro awijako-shiretaantsi, ⁹ teera eeroka materoni powawijaako-shiretyaa apaniroeni. Ari okantayaa eero pajahaa-wenta-shiwaetanta. ¹⁰ Tema rootaki rowetsika-yitan-takaeri akemijanteeri Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, antayita-piinteeniri kameetha-yitatsiri, rootaki ikowakaa-yitakaeri paerani antayiteniri.

Ariperoteeri Jeeptazii-totaa-rewo ikentakoe-takiri

¹¹ Tema maawoeni eeroka-paeni kaari Judá-paeni, iiyitzimi nosheninka-paeni “Kaari totameshitaa-rewo.” Riima rirori-paeni iitawakayita “Totameshitaa-rewo.” Tekatsi oetzimaetyaa, tema rantashi-yitakawo koñaanita-tsiri awathaki. ¹² Pikenkithashiryahaa-kotyaa, paerani tekira pikemijanteriita Jeeptazii-totaa-rewo, tee pitsipa-witari Israel-paeni, pinashitee-yakani. Tee piyotako-witawo ikantakaan-teetani, tee piyotako-wityaawo eejatzi ikashiya-kahae-teeri. Okantawitaka piyeeki kepiksiki, tee piyotako-tziri Tajorentsi, tee piyowityaa aririka pawijakoteemi. ¹³ Rooma nimaeka pikemijanteeri Jeeptazii-totaa-rewo Jesús, paapatziyaari Tajorentsi. Okantawitaka inteena powawitakari paerani, roo kanteencha rapatawentakimi riraa paerani Jeeptazii-totaa-rewo, aripaete paapatziyaari Tajorentsi. ¹⁴ Ari okanta ikantakaakawo Jeeptazii-totaa-rewo ajeekan-taari kameetha. Riitaki kantakaa-kawori Judá-paeni isheninkatan-taariri kaari Judá-paeni, raakameethata-wakaa. Tema paerani osheki ikijaneenta-wakae-yitaka. Rooma nimaeka okimiwitaka itanto-ryaateyeromi tantotsi otsipayi-witakariri. ¹⁵ Tema paerani nosheninka-paeni ikijaneentakiri maawoeni kaari nosheninkata, kaari yotakoteroni ikantakaan-teetani. Roo kanteencha ikemaatsi-waetakawo paerani iwathaki Jeeptazii-totaa-rewo, ipeya-pithateeri kantakaan-tzirori ikijaneenta-wakaa, ari opoñaanaa raakameethata-wakae-yitanaa, okimiwita-nakawo apanimi atziri ikantanaa nimaeka. ¹⁶ Tema ikamawentakae paerani Jeeptazii-totaa-rewo ikenta-kotee-takiri, ari okaatapaaki akijaneenta-wakaa-piintaka, ikimitakaan-teero owamaaki-tyeeromi. Tema apani akantanaa awathaki aripero-yiteeri Tajorentsi. ¹⁷ Roo ikantee-tantari paerani:

Ipokaki, ikamanta-yiteemiro kameethari ñaantsi okantayaa piyeekan-teeyaari kameetha, tema inteena piyeeka-yitaki. Ari ikimita-yitakiriri eejatzi jeekayita-tsiri okaakiini. ¹⁸ Tema riitaki Jeeptazii-totaa-rewo kantakaa-kawori añaanta-yitaawori akaateeri awentaari Tajorentsi, tema apinto iroka Ishire tajorentsi matakaoeri. ¹⁹ Tee piyotako-witari paerani Tajorentsi, tee pisheninkawitari eejatzi. Roo kanteencha pikimita-yitaari nimaeka ikaatzi kemijanta-yitziriri, tee pinashitzimotaa-ri, tema pisheninkawitari Tajorentsi. ²⁰ Pikimiwita-naawo eerokami pankotsi rowetsikae-takimi. Riima Kamantan-taniri-paeni eejatzi Otyaantaa-rewo-paeni riitaki kimitakayaa-wonimi kijopatha jempe rowetsikae-takiro pankotsi. Riima Jeeptazii-totaa-rewo riitaki otzinkami.* ²¹ Tema okaatzi rowetsikan-teeta-kawori pankotsi, kameetha oojoyitaka, roo rowetsikan-teetaawori itajorentsi-pankote Awinkatharite. ²² Ari pikimi-yitanaari eeroka-paeni pikimiwitakawo jempe okanta oojoyita kameetha pankotsi, ari ijeeka-shiretan-teemi Tajorentsi.

3

Retakotee Tajorentsi rootaki awijako-shire-yitan-taari

Ikenkithata-kaeri Pablo kaari Judá-paeni

¹ Rootaki opoñaantari, naaka Pablo, tema romonkyahae-takina nokenkithata-koteemiri Jesús Jeeptazii-totaa-rewo eeroka-paeni kaari nosheninkata, ² piyoteeyini riitaki Tajorentsi owakinari nokenkithata-kaayiteemi, tema antawo ineshironkatakimi. ³ Tema nojankinata-kimiro eepichokiini jempe okanta roñahae-takinawo kaari riyotako-witeeta paerani. ⁴ Aririka piñaanatakiro, aritaki piyoteero okaatzi niyota-koteeriri naaka Jeeptazii-totaa-rewo kaari riyotako-witeetari paerani. ⁵ Tema paerani tekatsi atziri yotakowiti-tyaawoni ranteri Tajorentsi. Roo kanteencha iyotakaana Ishire tajorentsi nokaatzi Notsyaantaa-rewotzi eejatzi Kamantan-taniri-paeni. ⁶ Iroka kaari riyotako-witeeta: Tema rawijako-shiretzi-teeyaa kaari nosheninkawita aririka ikamantee-teeri Kameethari Ñaantsi jempe ikanta-kota Jesús Jeeptazii-totaa-rewo. Ari roñahae-teeri ikashiya-kahae-takiriri Judá-paeni, tema isheninkata-wakaa. ⁷ Rootaki nomatan-taawori nimaeka nokenkitha-yiteero, tema riitaki Tajorentsi tajonka-wenta-shiretanari nantantawori okaatzi aawyaa-shireta-kaenari ishintsinka, tema osheki ikaminthahaana.

⁸ Tema naaka rawijani maawoeni rashiyitaari Tajorentsi. Roo kanteencha ikaminthahaana naaka, ishinetakina nokenkithateeniri Kameethari Ñaantsi kaari Judá-paeni, rootaki riyotan-teeyaari osheki itajonka-wenta-yiteeri Jeeptazii-totaa-rewo.* ⁹ Ishineta-kinawo noñaawonteeniri okaatzi omanakowitaka paerani ranteri Tajorentsi. Tema riitaki wetsika-yitakirori maawoeni añaayiteeri nimaeka. ¹⁰ Rootaki rantanta-kawori maawoeni iroka, okantayaa riyotan-tyaari inkite-weri-paeni pinkathari-yitatsiri jempe ikanta Tajorentsi, aririka iñaayitee akaatzi akemijanteeri. ¹¹ Tema ashi royiyo ikenkishiretzi-takawo paerani rantero, rootaki rotyaantan-takariri Awinkatharite Jeeptazii-totaa-rewo Jesús. ¹² Tema awentaari nimaeka Jeeptazii-totaa-rewo, aritaki raakameethatee Tajorentsi, eero athaawanta-shireta-waetari.

* 2:20 otzinkami = mapithanthat, tema rootaki mapitatsiri rowetsikae-tzirori pankotsi kanta-kota-chari.

* 3:8 rashiyitaari = kiteshireri

¹³ Rootaki nokantan-tzimiri: Paamaeyaa okantzi-moneentzimi-kari okaatzi nokemaatsita-kowentakimi. Tema rootaki pajahaayitee-yaari eeroka-paeni.

Antawo etakotaantsi kaari ithotyahaete riyotakoetero

¹⁴ Rootaki opoñaantari notziwerowa-shitari Ashitariri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ¹⁵ tema riitaki Tajorentsi ashiyitaariri maawoeni, ikimita-kaanta-yitee akayitee isheninka. Okantawita aakarika inkite-weri, aakarika jaawiki-jatzi. ¹⁶ Nokowa-kota-piintakiri Ashiteeri, otzimi-motziri owaneenkantanyaari, antawo itajonka-wenta-yitemi, raawyyaa-shireta-kaayiteemi Itajorenka. ¹⁷ Nokowa-kota-piintakiri eejatzi Jeepatzii-totaa-rewo ijeeka-shiretan-temi, tema pawentaa-yitanaari eeroka-paeni. Pikimita-kotyaaawo pankirentsi parithata-tsiri kameetha, rootaki pikiwintantanaakyari retakotanka. ¹⁸ Rootakira ikematha-perotan-teeyaaawori ikaatzi rashiyitaari Jeepatzii-totaa-rewo, ikimiwitakawo antawotatyeeemi retakotanka, jantha okaatemi, ojenokityaami, inthomoekityaemi. ¹⁹ Rootaki namana-kotanta-piintzimiri pikematha-peroteero antawo retakotee Jeepatzii-totaa-rewo, awijiro maawoeni riyotako-witeetari, rootaki piñaantee-yaawori ithotyeeemi Tajorentsi ijeeka-shire-perotan-teemi.

²⁰ Jame athaamentee-yaari Tajorentsi, tzimatsiri ishintsinka, riitaki ñaakaayiteeroni osheki awijanakiro okaatzi akowako-yitziriri. Eero athoyeero akenkithashiryaa-koteero ishintsinka aririka añaayiteero okaatzi rantzimo-shire-yiteeri. ²¹ Jame ajahaawentee-yaawo okaatzi rantakaa-kiriri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, eejatzi okaatzi rantzi-moteeriri awentaa-yitaariri. Ari ikimitee-yaari ikaate acharini-yitee-yaari, ashi rowaero eejatzi rajahaa-wentee-yaari rirori. ¡Kyaariwé!

4

Owithaha ikantakaa-yitee Ishire tajorentsi

¹ Aritakira okantayitakari, tema rashita-kotee-takina nokenkitha-koteeri Awinkatharite. Rootaki nokantan-tyaamiri: Panta-piinteeniri ikowakaa-yiteemiri, tema iyeema-shiretani pinayitatzii. ² Tsinampari pikanteeyaa, amatsinka pikanteeyaa, kisashiwaeni pikanteeyaa petakotawakaayetaiyaa. ³ Piñaashintsi-yitee-yaawo piyaata-kaero piijeeki kameetha, tema riitaki Ishire tajorentsi owithaha-wakae-yiteemiri. ⁴ Oshiyawaetakawo apaani akantanaa awathaki, tema apaani ikanta Ishire tajorentsi. Ari oshiyari eejatzi apaani okanta ikashiya-kaayiteemiri Tajorentsi poyaaok-neenteeri. ⁵ Apaani ikanta Awinkatharite, apaani ikanta akemijanteeri, apaani ikanta omitsitsiyaa-wentaari. ⁶ Apaani ikanta Tajorentsi, riitaki Ashiyiteeri maawoeni. Riitaki pinkathari-wenta-yiteeri maawoeni, rithotyahiro ijeeka-shire-yitanta maawoeni. ⁷ Roo kanteencha, otsipayitaka imatakaa-yiteeri Jeepatzii-totaa-rewo itajonka-wenta-yitakaera. Oshiyawaetakawo oetyaami ipashiyita-kaerimi. ⁸ Rootaki rojankinata-koetakiri paerani ikanteetzi:

Owenonkaa, reewayiteeri rotsinampaakiri owayiri-witakariri.

Tema okaatzi raapithatan-takiri, ipashiyitaari rowayirite.

⁹ ¿Oetaka ikantan-teetari: “Owenonkaa?” Rootakira ikantan-teetari, tema retapaentawo ipoka-paentzi jaka jaawiki kepatsiki. ¹⁰ Tema ikaatzi osaawiinkaen-chari kepatsiki, rijatzi owenonkaa-chari rawija-peroteero ojenokitzi inkite, rootaki rithotyahan-tawori ijeekan-taawo maawoeni jempe-rika-paeni. ¹¹ Riitakira tajonka-wentan-tayitaa-tsiri okanta Otyaantaa-rewotan-taari aakapaeni. Eenitatsi Kamantanta-nirita-tsiri. Eenitatsi otsipa kenkithata-kaanta-neerori ñaantsi rawijako-shiretan-teetari. Eeniyitatsi otsipa jewayita-neeriri kemijantzinkari, eeniyitatsi eejatzi iyotaanteri-paeni. ¹² Ari ikantayitaari maawoeni irika-paeni, riitakira yotakaa-yiteerini ikaate rashiyitaari Jeepatzii-totaa-rewo jempe ikantayaa rantawaeteeniri, ikine rowetsika-shireta-kaayitee-yaari, roshiyant-teeyaawori iwathami Jeepatzii-totaa-rewo rinatzii. ¹³ Roojatzi añaantee-yaawori iyotako-peroteeri Itomi Tajorentsi, oshiyawomi awithaawakaayetaiyaa akemijanta-yiteera. Rootaki amatantyaawori aatakawo oshiyaa-kotee-yaari Jeepatzii-totaa-rewo, antaki-shireri akanteeyaa. ¹⁴ Aritapaaki oshiyakari ikantahanki eentsi, owanaa ipaashini-yitzi eekiro riyaatayee ikimotate. Tema ari ikantayitari kaari shenkaa-tsini ramatawiteeteri, riyoteete-rika kaari tampatzikata-tsini. Riitakira oshiyakawori ahapana-yitakaeri tampyaa, okinayitzi jempe-rika-paeni.

¹⁵ Tema rootaki akenkithata-koyitee kyaari-perota-tsiri okantakaakae etakoyi-tantaa. Otzimatyee ataki-shire-yitee, oshiyari jempe ikanta Jeepatzii-totaa-rewo. Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo oshiyaneeyaawonimi aeto. ¹⁶ Rooma maawoeni aakapaeni oshiyawo roorikami iwatha. Tema apaani atziri oemona-chari iwathaki kameetha oowithaha-wakaeyita jempe rowawir neyita, tema kameetha ikanta ithonki iwathaki. Ari akantayitee-yaari aakapaeni iwathayiteera Jeepatzii-totaa-rewo, antawaeteeniri kameetha, amitakota-wakae-yitaneeyaa, etakotawakaanayaa eejatzi.

Owakiriri añaantari ikantakaa-yitaawo Jeepatzii-totaa-rewo

¹⁷ Pikeme nokantemiro okaatzi riyotakaa-kinari Awinkatharite: Aritapaaki poshiya-koyitakari jaawiki-jatzi-paeni, tema aminaashi-yitaka rantayitziro rirori okaatzi ikenkithashiryaa-yitari, ¹⁸ oshiyawaetakawo ikenkithashiryahaani jempe okanta tsirenirikiri. Kijoshireri ikantayitaka, tee ikowaeya-nitzi riyota-koteeri Tajorentsi, tee iñaawotzi inintee-yaawo inintakaa-witakariri. ¹⁹ Tee ikaaniwenteeyaa, roo ayimatakiri imayempinka, iyaari-pero-shirenka rameta-piintakiri. ²⁰ Rooma eeroka-paeni, piyota-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo, tee okameethatzi pantayiteero iroka-paeni. ²¹ Tema kyaari-pero-rika pikemijanteeri, piyota-neero kyaaryoori inatzii okaatzi riyotaanta-paentziri rirori. ²² Jempe-rika pikanta-witaka pikaariperotzi paerani, otzimatyee powashaanta-yiteero, tema amatawitakimi okaatzi piñaama-waeyitari eeroka. ²³ Tema

otzimatyee poshiya-kaanteero oowakerataa-tyeemi pikenkithashiryahaani. ²⁴Otzimatyee piowakera-shire-yitee, rootaki rowetsikan-takimiri paerani Tajorentsi poshiyaari rirori, tampatzika-shire-perori pinatyee, kiteshireri pikanteeyaa.

²⁵Teera okameethatzi pamatawita-neeri pisheninka-paeni, roo kameethatatsi piñaa-nitee-yaawo kyaaryoota-tsiri. Tema oshiyanaa-tyaawo oowithaha-wakae-yityaami. ²⁶Ari okantari eejatzi, aririka pikijyaa, pikyaaryoote pikaaripero-shiretzi-kari. Otzimatyee piñaaashintsityaawo powawijaan-tyaawori insi-paeteeni pimashirena, eero pimaakotziro roojatzi otsipa kitejiri, ²⁷pishineteeri-kari Kamaari rantakaemiro kaari-perori. ²⁸Koshintzi-rika pinatzii, powashaanteero, otzimatyee pantawaetee. Pikemaatsi-wentee-yaawo pantawae-wentero pikowayitzi, okantyya piñaaanyaawori otzimimo-yiteemi, ari okantyya pipashi-yitan-tyaari ashironkaa-yitachari. ²⁹Ari oshiyari eejatzi, teera okameethatzi piñaaawaeta-shityaawo kaari-perori ñaantsi. Tema roo piñaaawaeta-piinte kameethari ñaantsi, ari okantyya powetsika-shireta-kaante-yaariri kemayitemini. ³⁰Eerorika pantayita-neero kameethata-tsiri, aritaki rowashiretakota-kotakyaami Ishire tajorentsi poñaaachari Tajorentsi. Tema riitaki aamakowenta-piinta-kimiri roojatzi paata pawijako-shiretan-teeyari. ³¹Powashaantero nimaeka pikisashiretaka, aritapaaki pikija-piintaka, piñaa-katsimatantzi, piñaaana-minthatan-tayitzi, pikishimatantzi. Otzimatyee powashaanteero pantayitakiro kaaripero-yitatsiri. ³²Tema otzimatyee pikameethashiretee, pineshinonkatawakaayetaiyaa. Otzimatyee pipeyako-yiteeri ikaatzi awaaripero-shireta-kimiri, roshiyemira Tajorentsi ipeyakoteemi rirori ikowakotzi-moteemira Jeepatzii-totaa-rewo.

5

Jempe ikanteeyaa rashitaari koñeeri

¹Tema retakotani pinatzii Tajorentsi itomiyiteemira, otzimatyee poshiya-kotee-yaari roshiyaha rirori. ²Etako-shireri pikantante, poshiya-kotyaa Jeepatzii-totaa-rewo retakoyitakae, ratsipe-wentakae iken-takoeteri. Rootakira oshiyakawori okajankae-nkatzi ipometee-tziniriri Tajorentsi, osheki akameethatzi-motakari.

³Tema rashiteemi Tajorentsi eeroka-paeni, teera okameethatzi pimayempi-waete, maperori okoweenkatzi. Tee okameethataa-jaetzi pikenkitha-waeta-koyiteero. Ari oshiyari otsipa kaaripero-yitatsiri, eejatzi oshiya aririka piñaaama-yityaawo ashaahawontsi.* ⁴Tee okameethatzi piñaaawae-yiteero kaari-perori, poetsinampaan-tayite, tekatsi pantyaawoni iroka-paeni. Tema roo kameethatatsi piwetharyeeri Tajorentsi. ⁵Tema piyotahaeyini eeroka eerowa rahaeteeri ikaatzi mayempi-waeyita-tsiri jempe ipinkathari-wentantee Jeepatzii-totaa-rewo itsipataari Tajorentsi. Ari roshiyari eejatzi ikaatzi kaaripero-shireta-waeta-tsiri, ikaatzi netawiyitawori ashaahawontsi roshiya-kaantawo itajorentsimeni inatyee. ⁶Paamawentyaa ramatawitee-tzimi-kari. Tema eenitatsi kaminaa-yitemini ikowe ramatawitemi, ari okantyya roetzipinaa-shiretan-tyaamiri. Aritakira rowanjankitaa-yiteeri Tajorentsi ikaate piyathatachani. ⁷Tee okameethatzi eejatzi pitsipa-minthatyari irika-paeni. ⁸Tema paerani tekira pikemijanteriita Awinkatharite, oshiyawaetaka pijeeka-tyeemi otsirenirikitzi, pantayita-piintakiro kaari-perori. Roo kanteencha rashiyiteemi Tajorentsi, oshiyawaetaka pijeekaa-tyeemi okoñeetzi. Rootaki pijeekan-teeyari kameetha poshiya-kaanta-nakiro ijeekaetzi okoñeetzi. ⁹Tema jjeeka-shiretan-teemi Ishire tajorentsi, aritaki piñaaayiteero pikaminthaantee, pitampatzika-shiretee, piñaaawaeta-piinteero kyaaryoori. ¹⁰Otzimatyee panta-piinta-yitaneero kameethatzi-motyaa-rini Awinkatharite. ¹¹Eero pitsipa-minthataro oshiyakariri jeekayita-tsiri otsirenirikitzi. Tema pikaminaa-thateri, tema tee okameethatzi rantayitzi, amina-mina-waetaantsi inatzi. ¹²Tema owanaa owañaantsi aririka akenkithata-kotero okaatzi ranteetziri omanani-kiini. ¹³Roo kanteencha aririka pikaminaa-thatakiri, oshiyawaetaka pootatyee-nirimiri iyaari-peronka. Aritaki ikenkithashiryaa-yitaneyaa, ikowaneero rirori ikameethashire-yitee, tema oshiyaaawo ijeekanaa-tyeemi okoñeetzi. ¹⁴Rootaki ikantee-tantakari:

Aritaki pimaake, pikakite,
Pitzinahae pitsipa-yitakari kowakonkari,
Riitaki ooteemini Jeepatzii-totaa-rewo.

¹⁵Aamawenta pikanta-wentee-yaawo okaate pantayiteri, eero poshiya-koyitari majontzi-shireri, tema poshiya-kotyaaari ikantayita yotaniri. ¹⁶Eero pijeeka-waeta-shita, tema eenitatsi osheki kaari-pero-shireri-paeni nimaeka. ¹⁷Eero pimajontzi-shireta-waetzi, tema pikowa-kowataatero pikemathateero ikowakaemiri Awinkatharite. ¹⁸Eero pishinki-waeta, tema osheki okoweenkatzi. Tema okowa-perotatyaa jjeeka-shiretan-teeyaa Ishire tajorentsi. ¹⁹Pikenkitha-waeta-neero eeroka-paeni Mampaantsi, pomampaa-yityaawo okaate ryoshireta-kaemiri Ishire tajorentsi, oashiryawenta pikanta-wentee-yaari Awinkatharite. ²⁰Ariwé powapiinteeri Ashiteeri Tajorentsi piñaaayitziro maawoeni jempe-rika oeyita, tema pinkathari powayiteeri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.†

Pipinkathata-wakae-yiteeyaa

²¹Otzimatyee pipinkathata-wakae-yiteeyaa, tema pinkathari powayiteeri Tajorentsi. ²²Iinanteetari, pipinkathateeri piimi-paeni, poshiya-kaanteri pipinkathatzi Awinkatharite. ²³Tema ikaatzi iimanteetari

* 5:3 rashiteemi = kiteshireri † 5:20 pinkathari powayiteeri = waerontsi

reewatziro iina, roshiyakari Jeepatzii-totaa-rewo reewatziri kemijantzinkari-paeni. Tema irika Jeepatzii-totaa-rewo roshiya-kaantari kemijantzinkari-paeni riimi iwatha, riimi Jeepatzii-totaa-rewo iitotaneeyaami kemijantzinkari-paeni. Riitaki owawisaako-shire-yiteerini. ²⁴ Tema maawoeni kemijantzinkari-paeni pinkathari rowaeri Jeepatzii-totaa-rewo, ari oshiyari tsinani-paeni opinkathata-piinteeri oemi-paeni. ²⁵ Iimeteetari, petakoyityaawo piina-paeni, poshiya-kotyaaeri Jeepatzii-totaa-rewo retakoyitakari kemijantzinkari-paeni, riita-jaantaki atsipewentakari ikamawenta-yiteeri. ²⁶ Rootaki rantanta-kawori iroka okantayaa ikite-shireta-kaanteeri. Arira omatanaari aririka romitsitsiyaatan-teete, ikanta-piinteetzi: "Nokemijanteero Iñaani." ²⁷ Tema ikowatzii Jeepatzii-totaa-rewo kiteshireri ikantayiteeyaa ikaatzi kemijanteeriri, oshiya-jaantakimi tee ikaaripero-shire-mitzi eepichokiini. Tema roshiya-kotari Jeepatzii-totaa-rewo ikanta aatsini iina, tee ikoyi iñeero iinanyaaeri otsimetsi-waete, opitsi-pooki-waete, tema owaneenka okantayaa. ²⁸ Rootaki rantayiteeri iimeteetari, retakotyaaawo iinapaeni. Roshiya-kaantero jetakotaro iwatha rirori, ari roshiya-neerori eejatzi iinapaeni retakotyaaawo. ²⁹ Tema tee iñaetzi atziri kemaatsita-kaawaetyaawoni iwatha, tema etakotziita ikanta. Aritakira roshiyeeeri eejatzi Jeepatzii-totaa-rewo ikaatzi kemijanta-yiteeriri. ³⁰ Roshiya-kaanta-yitaari riirikami imashi, riirikami itonki, riirikami maawoeni iwathaki. ³¹ Tema ikanteetzi:

Rootaki eero ijeekantaa maenari-paeni ashitaririki aririka raawakaa-neeyaa, tema apaani ikantaneeyaa iwathaki oshiyawaetyaawo iowithaha-wakahae-yaami.

³² Osheki okompitwita paerani ikemathateetero iroka. Tema riitwita Jeepatzii-totaa-rewo oshiyakawentacha eejatzi kemijanta-yiteeriri. ³³ Ari okantari, otzimatyee petakoyetiaaero piina-paeni, poshiyaha petakota eeroka. Ari okantayita-neeyaaeri eejatzi iinanteetari, otzimatyee pipinkatha-yiteeri piimi.

6

¹ Entsi-paeni, pikemijanteeri ashitzimiri, tema rootaki kameethata-tsiri ikowakaemiri Awinkatharite. ² Tema osheki ikantakaan-takiri paerani Tajorentsi. Roo kanteencha eri ojatekaraari apaani ikantakaantani otzimi etanakawori oñaahan-tziro ikashiya-kaakaeri Tajorentsi, ikanteetaki: Pipinkathateeri pipaapate eejatzi pinaanate.

³ Aritaki pijeekae kameetha, ojamani pikantayaa paminawaete kepatsiki.

⁴ Rooma eeroka-paeni ashitaaneri, tee okameethatzi pikijakanta-waeta-shityaari pitomi-paeni, tema roo kameethatzi pitampatzika-yiteri, pikaminayeri jempe okanta ikoyiri Awinkatharite.

⁵ Omperataa-rewo, pikemijanteri eeroka-paeni okaate romperatyaamiri omperatzimiri. Eero pamatawi-waetziri. Pinkathari poyeri, poshiya-kaanteri pipinkathatziri Jeepatzii-totaa-rewo. ⁶ Eero powakowenta-shiwaeta pantawaeteniri aririka raminemi, roo ponimota-kaantayaaeri. Tema ashii poyero pantawaeta-piinteni, tema romperatani rowaneemi Jeepatzii-totaa-rewo, pantero ikoyiri Tajorentsi. ⁷ Shiretha pikanta-wentyaawo rompera-yitzimiri, poshiya-kaantero riitakimi Awinkatharite pantawaeteni, kaarira atziri. ⁸ Tema iyotayee-yakini, riitaki Awinkatharite pinayiteeni okaatzi antayitakiro kameethari, okantawitakyaa aakarika omperataa-rewo, terika romperateete. ⁹ Ari poshiyaari omperatan-taniri-paeni, otzimatyee paakameetha-yiteri romperatani, eero pajarii-mawaetari. Tema romperatari Inkite-jatzi pomperatani, ari roshiyi-tzimiri eejatzi eeroka, romperatzimi. Tekatsi atziri oshiya-kotyaaerini Tajorentsi riroporori rinatzi.

Piyya-wenta-shiretan-tziri kemijanta-naatsiri

¹⁰ Noyemijantzini-karite-paeni, tonta-shireri pikantayaa, tema riitaki Awinkatharite otapi-shiretan-tyaamironi ishintsinka. ¹¹ Poshiya-kaantero pikithaata-kota-tyeeyaawomi rashitari Tajorentsi ipiyakowentan-teetari. Rootaki piñaantayawori pipiyatyaari Kamaari. ¹² Tema kaari atziri kosheka-yiteeni, riitakira kosheka-mintheteeri kaari koñaayitatsi. Riyyitaki pinkathari-wentan-teentsiri, eeniwiwa-chari ishintsinka, tsireni-weri rinayitzi, riitaki ompera-minthatariri jaawiki-jatzi, riijatzi antzita-kawori kaari-perori jenokinta. ¹³ Tema rawentaawo apaani soraro iithaari eshirota-tsiri, ari poshiya-neeyaaeri eeroka pawentaa-yitaneeyaaeri Tajorentsi aritaki piñaakiro pipiyako-wentyaa. Tema aririka piñaashintsi-perotanaakya, tekatsira ewoka-shiretemini. ¹⁴ Pikaaryoo-yitee, poshiya-kotyaaeri jempe ikanta rowetsikaanta soraro-paeni. Tema rootaki retapiinta roojo-thaki-yitana-kyaaawo iithaari eero ipakoowaetanta. Ari poshiya-piinta-neeyaaeri eeroka-paeni, pikenkithashiryahaa-koyita-neero kyaaryoori, ari okantayaa eero pipakoo-shireta-waetanta. Tema ikithaata-piintawo soraro-paeni eshiro-taki ichopineeki, ikine otzikawentereri. Ari poshiya-neeyaaeri eeroka-paeni tampatzika-shireri pikanta-yitaneeyaa, tema rootaki otzikawenta-shire-yitemini. ¹⁵ Ikaanta-piintari soraro-paeni royiiri iitzi, ikine riyaayite jempe-rika-paeni. Ari poshiya-yitaneeyaaeri eeroka-paeni aamawenta pikanta-piinteeyaa ikine piyaayite jempe-rika-paeni pikenkithata-koteero Kameethari Naantsi ijeekan-teetari kameetha. ¹⁶ Rawentaa-piintawo soraro-paeni rotzikaa-wenta-mento roteeya-yitzi eero okentantari paama-yiteen-tsiri chekopi. Ari poshiya-yitaneeyaaeri eeroka-paeni pawentaa-perota-neeyaaeri Tajorentsi ikine potzikaa-wenta-shireta-neeyaa pipiyatyaari Kamaari. ¹⁷ Rawentaa-piintawo soraro-paeni eshiro-naki ramantheetari. Ari poshiya-yitaneeyaaeri eeroka-paeni pawentaa-yitaneeyaa rowawisaako-shireteemi Tajorentsi. Ipiyako-wentanta-piintawo rowathaa-mento soraro-paeni. Ari poshiya-yitaneeyaaeri eeroka-paeni pipiyako-wentan-tyaawo Iñaani Tajorentsi ikenkishireta-kaemiri Ishire tajorentsi. ¹⁸ Pamana-piinta-yitee, tema Itajorenka Tajorentsi pampitha-shireta-kaeyaamini pikowa-koteriri. Kyaaryoori pikanta-yitaneeyaa ikine pamana-koyita-piinta-neeri maawoeni rashiyitaari Tajorentsi.* ¹⁹ Imoña pamanako-yitakana naaka, iñaaperota-

* 6:18 rashiyitaari = kiteshireri

kaantyaanari Tajorensi niyotan-tyaari nokenkithata-neero Kameethari Ñaantsi kaari riyotako-witeeta paerani. ²⁰ Tema roo kameethatatsi noñaa-pero-wentyaawo nokenkithata-kaante. Rootaki jominkyawen-taitakenari. Roo kanteencha eekiro niyaata-kaatyeeero nokenkithata-kaante roojatzi nomatan-takyaawori nantayiteero okaatzi rotyaantan-teeta-kinari.

iweyaantawori wethataantsi

²¹ Aririka rareeta-paakyaa Tíquico janta piieekahaeyini, riitakira kamanta-paakimini jempe-rika nokan-taka, jempe-rika oeta nantayitakiri jaka. Tema irika Tíquico noyemijantzin-karite rinatzi, netako-perotakari. Riitaki kyaaryooteentsi ramitakotakina nokenkithata-kaantaki. ²² Roo notyaantan-tyaariri, okantyya piyotan-tyaari jempe nokanta nojeekahaeyini jaka. Ari okantyya pithaamenta-shiretan-tyaari eeroka-paeni.

²³ Ari okantamaeta noyemijantzin-karite-paeni. Onkamintha ijeekakaa-yiteemi kameetha Ashiteeri Tajorensi, ari roshiyemiri eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Ari okantyya petakotawakaan-tanaiyaari, awentaa-shireri powanaeri. ²⁴ ¡Onkamintha ineshironkateemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, pikaatee-yinira petakoperoyetaari! ¡Maperoriwé!

ROJANKINARI PABLO ROTYAANTZINIRI FILIPOS-JATZI

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo otyaantzi-mirori iroka jankina-rentsi, rii notsipatakari Timoteo nojankinatzi-miro. Tema romperatani Jesús Jeepatzii-totaa-rewo naaka-paeni. Eeroka nojankina-yitzini pikaateeyini janta nampit-siki Filipos, pikaatzi rashiyiteemi Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. Rijjatzi nojankinatzi ikaatzi jewayitzi-miri pikemijanta-yitee eejatzi ikaatzi amitako-yitzi-riri. ² Okantashitzi-maetya ineshironka-teemi Ashiteeri Tajorentsi, kameetha ijekakaa-yiteemi. Ari ikimiteemiri eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

Ramakoyitari Pablo kemijantaniri-paeni

³ Aririka noshireta-kota-piintemi, osheki namanari Tajorentsi. ⁴ Nokimoshireta-piintaki aririka namanako-yiteemi, ⁵ tema ari akaatee-yakini akenkithata-kotziro Kameethari Naantsi. Ashi powanakiro paerani owakira pikemawakina nokaman-tapaa-kimiro naantsi, tee pipakaa-nakiro roojatzi nimaeka. ⁶ Niyota-kotzimi naaka osheki okameetha-taki retanakawo Tajorentsi rantzi-moteemiro kameethari, tema riitaki thotyaa-kaemironi paata ipiyapaaki-rika Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ⁷ Tema kameetha okanta nokenkishiryaa-kota-piintee-mi, netakoyitani eeroka. Okantawitaka romonkee-takina naaka, ari akaatzi ineshironka-yitee Tajorentsi. Ari okantari eejatzi rahaeta-nakina pinkatha-rentsi, tema nokenkithatakiro janta Kameethari Naantsi. ⁸ Riitaki yotatsi Tajorentsi osheki nokowityaa-teekimi noñaayitemi. Rootaki retakotanka Jesús Jeepatzii-totaa-rewo kantakaawori. ⁹ Namana-kota-piintakimi petakoperotan-tantyaariri, piyotante, pikemathateero maawoeni, ¹⁰ omatantyaari panta-piinta-yiteero kameethari. Ari okantya pikite-shiretan-tyaari, eero otzimanta ikanta-kotee-temiri paata ipiyaki-rika Jeepatzii-totaa-rewo. ¹¹ Okantashitzi-maetya itampatzika-shireteemi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo okanta pantayitan-taawori kameethari. Rootakira iweshiryaa-wentan-teeyaari Tajorentsi, rajahaa-wentan-teeyaari.

Nañaantaari Jeepatzii-totaa-rewo

¹² Noyemijantz-in-karite-paeni, nokoyi piyota-kotero okaatzi awiji-mota-kinari. Teera othataa-shiwaetyaa awiji-motena iroka-paeni, tema rootaki inteenakotantyaari Kameethari Naantsi rawija-kotee-tantari. ¹³ Aritaki matzimaetaka, tema ikaatzi jeeka-pankotziri pinkathari, owayiri-paeni aminakowentanari, riyotee-yakini maawoeni rominkyawentashiteetanari Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁴ Ikanta inaayitakina noyemijantz-in-karite-paeni romonkeetana, tee ithaawae-yanakini, eekiro ikenkitha-yitana-kitzii, rawentaa-pero-yitanakari Awinkatharite.

¹⁵ Tzimayita-tsira jaka oshiyakawaeta-tsiri ikenkithata-kotziri Jeepatzii-totaa-rewo, osheki ikowaki rawijana ipinkathateeteri okantya ikijaneentan-teetenari naaka. Roo kanteencha eeniyitatsi itsipa etakoperotanari, kameetha ikenkitha-yitanakari rirori. ¹⁶ Irika-paeni ikaatzi kijaneenta-kinari, tee ishinetziri atziri-paeni ikemijantena, apatziro ikoyi ikemijanteeteri okantya rawijan-tenari naaka, rootaki roshiyakawaentanari ikenkithata-kotziri Jeepatzii-totaa-rewo. Ikwotzii irika-paeni ikemaatsitakaa-perotee-tena romonkyahae-takina. ¹⁷ Riima ikaatzi etakota-perota-kinari, riyoteeyini rirori Tajorentsi kantakaawori romonkee-tanta-kinari okantya nokenkithatan-tyaawori Kameethari Naantsi. ¹⁸ Tekatsi oetzimaetyaa itzimawitaha kijaneentanari, roo kowaperotacha rijjatzi Jeepatzii-totaa-rewo ikenkithata-koteetzi. Rootaki oemoshirenka-kinari. Ari omaperotyaa nokimo-shirete, ¹⁹ tema niyotzi rooteentsi romishitowae-teena. Okantakaan-tziro pamana-kota-piintakina, ineshironka-piintakina Itajorenka Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ²⁰ Roo nokowa-perotziri nimaeka nokenkithata-koteeri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tekatsi nothaawanteeyaa. Tee nokoyi rowaanaahae-teena paata. Aririka rowamae-takina, rooma eerorika, ashi noyiro nantayitero kameethari, rootaki ipinkathata-piintan-teeyaariri Jeepatzii-totaa-rewo. ²¹ Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo nañaantaari naaka. Rooma aririka rowamae-takina, rijjatzi nokamawentari. ²² Roojatzi-rika nañee eekiro niyaata-kaatyero inantanari Awinkatharite ikowakaa-yitanari. Tee niyotzi-maetyaa nimaeka otzimi nokoyiri. ²³ Tema apitekiro nokoyiro. Kameetha-waetaki rowamahaetena niyaateeta notsipata-paeyaari Jeepatzii-totaa-rewo, rootakira kameetha-perotzi-mota-kinari. ²⁴ Roo kanteencha okowa-perotyaa eejatzi nañee, ari okantya nojeeki-motan-temiri eeroka-paeni. ²⁵ Niyotaki eero nokamita, ojamani nojeeki-moyita-neemi eeroka-paeni, ari okantya nothaamenta-kaantemiri pawentaa-neeyaari Jeepatzii-totaa-rewo. ²⁶ Tema aririka nareeta-kimi eeroka-paeni, osheki pajahaa-wenta-waeyaari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ari akaate athaamentyaa.

²⁷ Iroka pikanta-yitanee-yaari: Panta-piinta-neero kameethari okameethatzi-motariri Jeepatzii-totaa-rewo. Rootaki panta-piinta-neeri, tema aririka niyaataki nareetyaami, kameetha noñaapaakimi pi-jeekaeyeni. Rooma eerorika nomatziro nareetemi, nokoyi nokema-kotemi kameetha paapatziya-wakaeyita, pishintsi-shire-wenta-neero Kameethari Naantsi akemijanta-neeri. ²⁸ Eero pithaawan-tawaeta-shitari kijaneentzimiri. Tema Tajorentsi kenchishiryaa-kahaerini irika-paeni ithonkae-tatyeeeri. Rooma eeroka-paeni pikemijanteeri, riyotakaa-yiteemi maperori pawijako-shire-yitee. ²⁹ Tema tee apatziro ishinetakimiro pikemijanteeri, tema otzima-tyee patsipe-wentee-yaari Jeepatzii-totaa-rewo, piñaayitzirowa pantziri kaari inaayitzi itsipa-paeni. ³⁰ Ari akaatee-yakini nimaeka atsipetako-wentakari. Tema piñeeya-kinani paerani

* 1:16 otsipayita naantsi-paeni

osheki nokemaatsi-wentakari janta. Roojatzi nokantziro nimaeka pikemako-wentana osheki nokemaatsi-wentakari jaka.

2

Itsinampa-shirenka eejatzi irioperonka Jeepatzii-totaa-rewo

¹ Tema roemoshirenkaana Jeepatzii-totaa-rewo, retakotakimi, ojeeka-shiretan-takimi Ishire, tema piyoteero pineshinokatawakaeyani, ² otzimatyee paapatziya-waka-yiteeyaa, petakotawakaayiteeyaa, okimiwityaawo apanimi okanteeyaa pikenkishiryani. Rootaki oemoshirenkanari. ³ Aririka otzimi oeta pantayiteri, eero pikija-wakaa-wentawo, pitsinampa-shirete, eero pajahaa-wenta-waetawo. Tee okameethatzi pikantante: “Naaka kameetha-perotatsi, tee ikameethatzi irinta.” Tema rootaki kameethatatsi pikante: “Riitaki kameetha-perotatsi irinta, rawijana naaka.” ⁴ Tee apatziro okameethatzi pikaminthaa-perotyaa eeroka, tema otzimatyee pikaminthaa-yiteeri eejatzi itsipa-paeni. ⁵ Poshiya-kotyari jempe ikanta-paenta Jesús Jeepatzii-totaa-rewo,

⁶ Tajorentsi-perori rirori, teemaeta ishintsishintsitzi roejokirotyaawo ikimitari Tajorentsi.

⁷ Tema ipakaa-nakiro ipinkatha-ritzi, roshiya-kota-nakari omperataa-rewo, itzimaki, ikimita-kota-paakari ikantayita atziri-paeni.

⁸ Ikanta ikimita-paakarira atziri-paeni, tee ipinkatha-ritanee ikantawitaha owakirani. Tema ishirethata-paenta roojatzi ikamantakari ikentakoe-takiri.

⁹ Rootaki opoñaantari iriipero-ta-kaeri Tajorentsi irika Jeepatzii-totaa-rewo, ipinkathari-wentan-taperotzi, rawijanakiri ikaatzi rowetsikae-takiri.

¹⁰ Ikoyi Tajorentsi rotziwerowa-shitee-tyaari Jesús, ipinkathateeteri,

Okantawityaa jempe-rika-paeni inampitee-tyaawo, inkiteki, kepatsiki, eejatzi otapinaki kepatsi.*

¹¹ Maawoeni ikantayitee:

Pinkathari-perori irika Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.
Aripaetera rajahaa-wentee-tyaari Tajorentsi Ashiteeri.

Ikimitari ootamentotsi kemijantzinkari-paeni

¹² Ari okantziimaetyaari netakotani noyemijantzinkari-paeni. Tema paerani nojeeki-motan-takimiri janta, osheki pikemijanta-piintakina. Ari pikimita-neerori eejatzi nojeekira inteena, panta-piinteero okaatzi nokantemiri. Poetzinaariko-wenta-neeyaari Tajorentsi rowawijaako-shire-yiteemi, pipinkathateri panteniri okaatzi ikowakaa-yitakimiri. ¹³ Tema Tajorentsi riitaki kowashireta-kaanta-tsiri, okanta panta-piintan-tawori kameethari. Riijatziro Tajorentsi antakaa-yitemironi.

¹⁴ Panteeniri Tajorentsi maawoeni kameethari, eero pikija-wakaa-wentawo, ¹⁵ ari okantyaawo eero itzimanta iita iyakowentemini. Tema itominteemi Tajorentsi, pipakahaero kaari-perori, kameetha pijeeki-moyiteeri kinashi-waeteen-chari. Pikimita-kotyari koñeetyaa-kaerori tsireniri. ¹⁶ Poejokirotyaawo pikema-kotakiro ñaantsi, rootaki pañaa-shiretan-teeyaari. Aririka pikyaaryoo-wentakiro, antawo najahaa-wenteemi ipiyaki-rika Jeepatzii-totaa-rewo, tema tee natsipeta-shiwaetyaawo nokenkithata-kimiro iñaani Tajorentsi.

¹⁷ Okantawityaa rowamaa-wentee-tenawo nokemijanta-kaayitakimi, osheki nokimo-shirete, ari pikimiyitana-kyaari eeroka-paeni, pikimo-shire-wentee-yinani naaka. Aririka rowamae-takina, okimitakawo nañaantari rapaatee-tziro imiriteetziri ijeete-tziri ratsipeta-kaeta-nariri Tajorentsi. ¹⁸ Rootaki pikimo-shire-wentan-teenari eejatzi eeroka-paeni nimaeka.

Timoteo eejatzi Epafrodito

¹⁹ Riirika kowaentsini Awinkatharite Jesús, ari piñaakiro intsipaete notyaantemiri Timoteo. Tema aririka ipiyaki, ikamanta-paena jempe pikanta pijeekaeeyini janta, ari okantyaawo nokimo-shiretan-tyaari. ²⁰ Tema tee itzimi oshiyaanari naaka ikimitakaha Timoteo, osheki ikowaki ineshironkatee-yemini. ²¹ Tzimawitacha itsipa, apatziro roshire-yitawo rirori oeta-rika ikoyiri, tee roshireta-kotyaaawo ikowakaan-tziri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ²² Roo kanteencha piyoteeyini eeroka kameetha ikanta ijeeki-motakina Timoteo, riitaki kyaaryooteentsi itsipatakina nokenkithata-kotziro Kameethari Ñaantsi. Osheki ramita-kotakina, kimiwitaka riimi notyomi. ²³ Riitakira nokowakiri notyaantemiri janta, aririka niyotaki jempe ikanteetena. ²⁴ Aama intsipaetera Awinkatharite ikantakae-yaawo, naaka jatashita-perotemini janta.

²⁵ Riitakira netawakyaawo notyaantemiri noyemijantzinkari-epafrodito, jempe itzimi potyaantakinari paerani. Osheki ineshironkata-paakina. Roshiyakari rirori owayiri, riitaki tsipata-piinta-kinari nokenkithata-kaantzi. ²⁶ Irika Epafrodito, osheki reta-kotakimi, antawo ikowaki iñaapaemi, tema riyotaki pikema-kotee-yakirini imantsiya-waetaki. ²⁷ Ari ikantawitaka imantsiyatzi, roowiteencha ikamemi. Roo kanteencha ineshironkatakari Tajorentsi, retsiyata-kota-kahaeri. Teera apatziro ineshironkatakari rirori, tema imatzita-kina naaka, tee ikowakaa-nawo nomaperotyaa nowashiretakota-kotyari aririka ikami-motakina. ²⁸ Rootaki notyaantantemiriri intsipaete janta, ari okantyaawo pikimo-shire-tziitan-tyaari aririka piñaawaeri, ari okantyaawo eero nowashiretakota-perotanta naaka eejatzi. ²⁹ Pikimoshire-wenta-waeri, tema pirezitita-wakaa-naatyaa pikemijanteerira Awinkatharite. Pipinkathaperoyiteeri ikaatzi oshiyariri rirori.

* 2:10 rotziwerowa-shitee-tyaari Jesús = waerontsi

³⁰ Tema ikamawitaka rirori roetziñaa-rikota-nakawo rantziro ikowakaeriri Jeepatzii-totaa-rewo. Ishine-wenta-nakawo ramitakotakina, tee ineshironkata-tziimaetyaa rirori, okimiwitakawo eerokami amitakotenanimi jaka.

3

Kowaperota-jaanta-chari

¹ Ari okantzimaetari noyemijantzin-karite-paeni, pithamenta-wentee-yaari Awinkatharite. Tema eero neshitziro naaka napiipiintemiro okaatzi nojankinata-kimiri paerani. Rootaki kameethatatsi piyoperotan-tyaari.

² Otmizatyeey paamawentyaari manintantaniri-paeni kimitakariri otsitzi, kaari-pero-shireri-paeni, kowatsiri itomeshitaa-nita-kaemi. ³ Tema totameshitaani-perori aakapaeni, ojeeka-shire-yitan-teera Ishire tajorentsi, riyotakaa-yiteero jempe akantyaapa apinkatha-yiteeri Tajorentsi. Eero awentaa-shireta-waeta-shitawo añaayitziiri awathaki, tema roo ajahaawentyaari rashiyiteera Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ⁴ Ari omatyaami owawijaako-shiretee añaayitziiri awathaki, nomata-nakiro mi naaka nawijantemi. ⁵ Tema paerani owakira notzima-paaki, okaatzi 8 kitejeri nomaakotapaaki, ari itomeshitaa-nitee-takina. Naakataki Israel-paeni, icharinita-nakari nowae-jatzitani Benjamín, noñaawaetziro kameetha iñaani nosheninkapaeni Heber-paeni, nomonkaatziro Ikantakaan-teetani, tema Inashitantaniri naaka. ⁶ Noshiyakaamintheetzi nokemijanta-perota-tziiri Tajorentsi, rootaki nokijaneenan-takariri kemijanta-neeriri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Tema nohotyaa-witatyaaawo nomonkaatziro Ikantakaan-teetani, tee namaakita-paentzi apaani. ⁷ Roo kanteencha maawoeni iroka, okaatzi najahaa-wenta-waetakari paerani, tee okameethataneey niyote-koteerira nimaeka Jeepatzii-totaa-rewo. ⁸ Kyaaripero, tema niyoperotaa-ritzi Jeepatzii-totaa-rewo, tee okameethajeetzi nokantawita paerani. Nopakahaero maawoeni, nokimitakaanta-nakiro rooka-piintee-tziro kaahashi. Rootaki nokowa-perota-neeriri niyoperoteeri Awinkatharite Jeepatzii-totaa-rewo Jesús tema rootaki kameetha-perota-tsiri. ⁹ Riitakira tsipa-shiretaanari nimaeka. Tee nopankinawenta-naawo nomonkaa-yiteero Ikantakaan-teetani, tema tee atampatzika-shire-tzi. Rooma nawentaa-naarira nimaeka Jeepatzii-totaa-rewo, riita-kira Tajorentsi tampatzika-shiretaanari. ¹⁰ Rootaki nokowa-perota-neeriri niyoperoteeri Jeepatzii-totaa-rewo, tema riitaki ashitawori ishintsinka rañaahaera ikamawitaka rirori. Ari okantyaapa nokimita-kotan-tyaariri jempe ikanta ratsipeta-kowentakina, jempe ikanta eejatzi ikami-motantaki, ¹¹ rootaki rañaakaan-teenari naaka aririka nokamawitakya.

¹² Tekiraataha nohotyeroo nokanta-yitakimiri, tekiraata noñero nokameetha-shire-perote. Roo kanteencha eekiro niyaatayeey naminaminataatero roojatzi nohotyaa-perotan-takyaawori, tema niyotzi riitaki etapantawori Jeepatzii-totaa-rewo Jesús rowawijaako-shiretaana. ¹³ Noyemijantzin-karite-paeni, teera nokantatzii naaka: “Nomatakiro nohotyahakiro nokameetha-shire-perote.” Tema iroka nokantanaa: “Nomaajantaneero nantayitakiri paerani tee nokenkishiryaa-kotaawo, apatziro nokenkithashiryaa-kotawo okaate noñaayiteeri paata, ¹⁴ ari okantyaapa noyiishitan-tantyaari, roojatzi noñaantee-yaawori paata ipinateenari Tajorentsi ikaema-shire-yiteera itsipa-shiretee Jeepatzii-totaa-rewo Jesús.”* ¹⁵ Iroka-paeni nokanta-yitakimiri, otmizatyeey oshireta-kotyaaawo akaatzi antaki-shire-yiteera. Terika poshireta-kotyaaawo, Tajorentsi oñaayemironi pimikita-kotan-teenari. ¹⁶ Roo kanteencha, otmizatyeey akyaaryoo-wenteero antayitan-tyaawori okaatzi ayota-kota-neeri.†

¹⁷ Noyemijantzin-karite-paeni, otmizatyeey pikimitee-na naaka. Otmizatyeey paminayiteeri itsipa aririka ikimita-koteenawo naaka jempe nokanta piñaayitakina. ¹⁸ Tema napiipiinta-kimiro nokenkithatziro paerani, roojatzi napiitemiri nimaeka nirayimashiren-kaki nokantemi: Tzimatsi osheki jeeki-mota-kimiri janta itzimi kijaneentziriri ikaatzi kenkithata-kotzirori jempe okanta ikentakoe-takiri Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁹ Rooteentsi iñaayitero ithonkae-teeri. Ithaamenta-shiwaetakawo okaatzi rowayitari ikimitakaantakiro roomi itajorentsi-tetyaami. Osheki ikantakaa-pero-wentakawo okaatzi rantayitakiri, tee ikaani-wenta-tziro. Rootaki ikenkishiryaa-kota-piintaka jaawiki-jato. ²⁰ Rooma aakapaeni, akowa-perota-neero anampitee-yaawo inkiterki. Oyaakoteeri aririka ipiye Owawijaa-kotan-taniri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ²¹ Riitaki paashinita-kaapaeni awathaki akaamaneta-waetzi, ari akimita-kotee-yaari jempe ikanta rirori otzimi rowaneenkawo. Aritaki imatapaero, otzimi-motziri ishintsinka ipinkathari-wentantawori maawoeni oeyita-rika.

4

Pikimo-shire-wenta-piinteeeri Awinkatharite

¹ Noyemijantzin-karite-paeni, nokowatziira naaka poejokirota-neeyari eeroka-paeni Awinkatharite. Tema netakoperoeyimini, osheki nokowaki noñaapaemi. Eerokataki oemoshirenkanari, eerokataki kantakaan-teroni ipinatan-teetenari paata, okimitee-yaawo eerokami namantheeri.

² Nokantemiro Evodia eejatzi Síntique: Otmizatyeey pariperota-wakahaeyaa pawentaa-shiretaarira Awinkatharite. ³ Nokantemi eejatzi eeroka notsipa-minthari, pikaminayiro iroka apite tsinani ariperotawakaan-teeyaaari. Tema ari otsipatakina paerani natsipe-wentawo Kameethari Naantsi nokenkithata-kotziri, ari otsipatakari Clemente eejatzi itsipa-paeni ikaatzi tsipayita-kinari paerani. Tema maawoeni irika-paeni, ojankinata-koyitaka rañaashire-yitee paata.

* 3:14 Kanta-kota-chari jaka “noyiishitan-tantyaari,” ikantahanki apaani atziri oyiishitan-tatsiri ishiya jempe ipiyota amina-minthatziriri, ipaetziri owinawo oyiishitantakira. † 3:16 inashiyita ñaantsi-paeni

⁴ Pikimoshirewentaperoteeri Awinkatharite. Napiita-wakimiro: ¡Pikimo-shireta-piinteyini!
⁵ Oztimatyee riyoteemi maawoeni pitsinampa-shireyitee. Tema pokimatee Awinkatharite. ⁶ Eero okantzimo-shiryaa-waetzimi, tema pamana-piinteeeri Tajorentsi pikowako-yiteeri kowityee-motzimiri. Pipasoonki-piinteeeri eejatzi. ⁷ Ari okantyya piñaantyyaawori ijeekakaa-yiteemi kameetha Tajorentsi, oshekira okameethataki, awijiro okaatzi akenkishiryaa-yitari aakapaeni. Tema iroka ijeekan-teetari kameetha, rootaki inimo-shireta-kaemini, eero okantzimo-shireta-waetzimi tema itsipa-shiretaa-tziimi Jeepatzii-totaa-rewo Jesús.

Poshireta-piintee-yaawo kameethari

⁸ Iroka nokantemiri noyemijantzín-karite-paeni. Poshireta-piintee-yaawo kyaariperori, pinkathan-kantsi, tampatzika-shiren-tantsi, kiteshire-tantsi, inimotantsi, kameethatzi-motantsi, kameetha-shiretantsi, weshiryaawentan-tsi. ⁹ Pantaneero okaatzi piyoyitakiri, okaatzi nokaman-takimiri. Piñaanta-yityaawo okaatzi niyotaa-yitakimiri, okaatzi kameethari piñaakota-kinari naaka nantayitakiri. Aririka pantayita-neero iroka, aritaki inimowaeteemi ijeekakaemi Tajorentsi.

Ipashitanti Nampitawori Filipos rashi Pablo

¹⁰ Antawo ikimo-shireta-kaakina Awinkatharite, noñaakiro papiiteero pineshironkataana. Niyotzi naaka tee pimaejantana, tema roo kantakaan-tzirori tee oztimi jempe pikinakaero pineshironkatan-tenari. ¹¹ Tee roo nokantan-tyaari noñaatziro nokowityaa-waetzí. Tema nametakawo nokimo-shireta-waetzí okantawitakyaa tekatsi tzimi-motenani. ¹² Niyotakiro jempe okantawaeta aririka akowityaa-waete, aririka oztimimo-yitee osheki. Nothotyaaakiro nametakawo maawoeni, aririka nowaperotyaa, aririka notashe-neenta-waete. Nametakawo aririka oztimi-motena osheki, nametawo eejatzi nokemaatsi-waetawo tekatsi-rika tzimi-motenani. ¹³ Ari okantaki notsinampaero maawoeni oetaka-rikapaeni, tema rii Jeepatzii-totaa-rewo aawyaa-shireta-kaanawori nimaeka.

¹⁴ Roo kanteencha, osheki okameethataki okaatzi pipashita-kinari, tema piyotee-yakini eenitatsi osheki pomeentsitzi-mota-kinari. ¹⁵ Paerani noshitowan-tanee-yaari Macedonia-ki, netanta-nakawori nokenkithata-kotziro Kameethari Naantsi, tekatsira neshironkataneni, apatziro eeroka-paeni nampitawori Filipos, pipakaan-takinari pipashitanari. ¹⁶ Ari pikimitakiro eejatzi nojeekan-takari Tesalónica-ki, papiipiintakiro pipakaan-takina pipashitanari, riitaki naantakari okaatzi kowityee-mota-piintanari. ¹⁷ Tee apatziro noshiretyaawo naaka pipashita-piintyyaanawo kowityee-motanari, nokowatziira pantayita-neero eeroka-paeni kameethari, ikini ipashii-teeteemi paata eeroka. ¹⁸ Tema naakiro maawoeni pipakaan-takinari, ipapaakinawo Epafrodito, oshekítzi-mota-paakina, tekatsi kowityee-motenani. Okaatzi pantakiri osheki okameethatzi-motakiri Tajorentsi, okimitzimo-waetakari kajankaenkari, okimiwitakawo inimotziriri ratsipeta-kaetani. ¹⁹ Riitaki Tajorentsi payitemini okaate kowityeemo-yitemini eeroka, tema oztimimo-perotziri rowaneenkawo Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ²⁰ ¡Ari akantee-tyaani aweshiryaawenteyyaari Ashiteeri Tajorentsi! ¡Kyaariwé!

Weyantawori wethataantsi

²¹ Riwetha-yitzimi noyemijantzín-karite-paeni ikaatzi tsipata-kinari naaka jaka. Powethatyaanari janta rashiyitaari Jeepatzii-totaa-rewo Jesús.* ²² Rowetha-yitzimi eejatzi rashiyitaari jaka, riitaki wethatzi-miri ikaatzi jeeka-pankotziriri Pinkathari César.

²³ Okantashitzimaetyaa ineshironka-peroteemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ¡Kyaariwé!

* 4:21 rashiyitaari = kiteshireri

ROJANKINARI PABLO ROTYAANTZINIRI COLOSAS-JATZI

Wethataantsi

¹Naaka Pablo otyaantzi-mirori iroka jankina-rentsi. Tema Rotyaantaa-rewote Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, rootaki ikowakiri Tajorentsi. Riitaki notsipatari noyemijantzín-karite Timoteo nojankinatzi-miro. ²Eeroka nojankina-yitzini pikaatzi rashiteemi Jeeptazii-totaa-rewo nampitawori janta Colosas, tema eeroka-paeni noyemijantzín-karite-paeni pikemijanta-neeri. Okantashitzimaetyaa ineshironkateemi Ashiteeri Tajorentsi, kameetha ijeeka-kahaemi, ari ikimitzi-teemiri eejatzi Awinkatharite Jesús Jeeptazii-totaa-rewo.*

Ramana Pablo okantayaa riyota-nitan-tyaari kemijantzinkari-paeni

³Ari nokanta-piintatyaa namanakotzimi nokowatziiri Tajorentsi Ashitariri awinkatharite Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, namanapiintziri. ⁴Tema nokemako-wentakimi jempe pikanta pawentaa-shireta-naari Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, petakotanaeri ikaatzi rashiyitaari, ⁵okantakaakimi pikemijanta-neero kyaaryoori Kameethari Ñaantsi, piyotaneero eenitatsi poyaako-tziri inkitekinta. ⁶Okaatzi pikemakiri eeroka-paeni, jatakotaki maawoeni nampitsi-paeni. Ikemijanta-yitane eejatzi itsipa-jatzi atziri-paeni. Ikimitakimi eeroka-paeni owakira pikemawakiro ñaantsi, pikemathata-nakiro maperori ineshironka-yiteemi Tajorentsi. ⁷Tema riitaki noyemijantzín-karite Epafra yotaaki-mirori paerani janta. Netakotani irika Epafra, riitaki oejokirota-kariri Jeeptazii-totaa-rewo rantawaetziniri. ⁸Riijatzi kamanta-paakinari osheki petakoyitantaka okantakaakimi Ishire tajorentsi.

⁹Tema owakira nokemako-wenta-wakimi jempe pikantana, ari nokanta-piinta-nakityaa namanakoyitziimi okantayaa pikemathatan-tyaawori ikoyiri Tajorentsi. Piyotani-shire-yitee. ¹⁰Namanakotzimi eejatzi panta-piintan-tyaawori kameethatzi-motziriri Awinkatharite, tema rootaki ikoyiri panteeniri kameethatatsiri, rootaki piyaata-kaantyaawori piyoperota-neeri Tajorentsi. ¹¹Namanakotzimi okantayaa aawyaashiretan-temiri ishintsinka. Rootaki kyaaryoota-kaemini rowaneenkawo, amawetakaemini eejatzi. ¹²Ari okantayaa piithaamentan-tyaari pamana-yiteeri Ashiteeri. Tema riitaki kantakaawori okanta añaantaawori rashiyitee, anintaa-piintee-yaawo okaatzi ikashiya-kaayita-kaeri ikoñeetyaa-koteeri rashiyitari. ¹³Tema paerani kimiwitaka ajeekatyeemi otsirenikaakitzira. Roo kanteencha rowawijaako-shiretee Tajorentsi, ipinkathari-wenta-yitee nimaeka retakotani Itomi, ¹⁴Rapawentakira riraa. Okimiwitakawo ipinako-wenta-tyeemi rokakaakowenta-yitee, ari okanta ipeyakotan-teerori antzirowa kariperori.

Ikamawenteera Jeeptazii-totaa-rewo ari raripero-yiteeri Tajorentsi

¹⁵Teera ikoñaanitzi Tajorentsi, roo kanteencha roñaahan-tapaenta retanakari Itomi, tzimiteen-chari tekiraha rowetsikaetero tzimayita-tsiri nimaeka. ¹⁶Riitaki Itomi wetsika-kirori tzimayita-tsiri inkitekinta eejatzi kepatsiki. Rowetsikaki okaatzi añaayitziiri, eejatzi kaari koñaayita-tsini. Rowetsika-yitakiri maawoeni pinkathari-witachari, jewawita-chari, tzimawita-chari ishintsinka, omperawitan-tachari, maawoeni jempe-rika iiyitari. Riitakira Jeeptazii-totaa-rewo rowetsika-kaetaki maawoeni okantayaa rashitan-tyaawori rirori. ¹⁷Riitaki etakaanta-nakawori Jeeptazii-totaa-rewo paerani. Riitaki kantakaawori nimaeka iyaatakaan-tawori otzimayitzi okaatzi rowetsika-yitakiri. ¹⁸Riijatzi Jeeptazii-totaa-rewo akimitakaanta riimi aetoyaaami akemijantzín-kariteera. Rooma aakapaeni iwathayitakae. Riitaki etakaan-tawori rañaha ikamawitakaha. Rootaki retapiintan-teetyaawori ipinkathee-teeri nimaeka. ¹⁹Tema riitaki Ashiteeri ikowakaakiriri Itomi ijeeka-shire-perotan-teeyaari itajorentsitzira rirori. ²⁰Riitaki kamawenta-yiteeri, rapaatapaetziro riraa ikenta-kotee-takiri. Aripaetera raripero-yitee, okantawityaa jempe-rika-paeni ajeeki kepatsiki, eejatzi inkiteki.

²¹Paerani pikijaneentziri Tajorentsi, tee poshireta-kotyawo ikowakaa-witzimiri, roo panta-piintashitaka kaari-perori. Roo kanteencha raripero-yiteemi Tajorentsi. ²²Tema ratziri-perotapaentzi Jeeptazii-totaa-rewo, rootaki omatantakari ikama-wenta-yitakae maawoeni. Riitaki aayiteeni paata Tajorentsi-kinta, ikantapaeri: "Irikaha, noete-shiretani, tekatsi kantako-waeteerini." ²³Ari okante-yaari aririka poejokirota-nakyaari pawentaa-shiretyaari. Tema paerani owakira pikemawakiro Kameethari Ñaantsi, piyotanaeni eenitatsi poyaakotziri. Ithonka ikema-kotee-tanakiri maawoeni nampitsiki-paeni. Riijatzi naaka Pablo, ikenkithata-kahae-takiri eejatzi.

Riyotaa-yitziri Pablo itsipa-jatzi atziri

²⁴Osheki nokimo-shiretzi nimaeka noñi-ro nokemaatsita-kowentzimi. Tema nomonkaata-tziiro ikemaatsita-kaetakari Jeeptazii-totaa-rewo. Riitaki nokemaatsita-kowenta kemijantzinkari-paeni, kimitanawori roorikami iwatha Jeeptazii-totaa-rewo. ²⁵Roo nantawaeri naaka nomonkaa-yiteero, tema riitaki Tajorentsi kantakinari: "Pikenkithata-kaeri atziri-paeni noñaani, otzimatyee pithotyahaero maawoeni." ²⁶Tekatsi yotaa-neeta-tsini paerani oeta ranteri Tajorentsi, roojatzi okantzimaeta nimaeka. Roo kanteencha aakapaeni rashiyitaa, riyotakaa-yiteero. ²⁷Tema rootaki ikowakiri Tajorentsi iyoyiteero. Iroka riyotakaeri: Ineshironka-yiteemi eeroka-paeni tee nosheninka-witzimi, itsipa-shireteemi Jeeptazii-totaa-rewo. Rootaki poyaako-tan-tawori piñeero rowaneenkawo. ²⁸Rootaki nokenkithata-kotan-taariri naaka Jeeptazii-totaa-rewo. Nokanta-yitziri atziri-paeni: "Aritapaaki pikaaripero-shireta-waetaki." Niyotaa-yiteeri kameetha,

* 1:2 rashiyitaari = kiteshireri

okimiwitakawo naayitaa-tyeerimi Tajorentsi-kinta, nokanteeri Tajorentsi: “Irika kemijanteeriri Jeeptazii-totaa-rewo, riiyitaki antaki-shireteen-tsiri.”²⁸ Rootaki noshintsi-shiryaawentan-tzimiri nimaeka. Tema ishintsinka Jeeptazii-totaa-rewo aawyaa-shireta-kaaki-nawori nantayitan-takawori maawoeni.

2

¹ Tema nokowatzii piyoyitee osheki noshintsi-shirewentakimi, eejatzi Laodicea-jatzi ikaatzi kemijanteeriri Jeeptazii-totaa-rewo, noshintsi-shirewentakiri. Ari nokimitakiri maawoeni kaari ñaawooneetenani. ² Rootaki noshintsi-shirewentan-tzimiri okantayaa pithaamenta-shiretan-tyaari, petakota-wakaan-tyaari, piyotani-perotan-tyaari, pikemathatan-tyaawori rantayiteeri Ashiteeri Tajorentsi, tema tee riyotakowiteetari paerani Jeeptazii-totaa-rewo. ³ Tema riitaki Jeeptazii-totaa-rewo kantakaawori ikemathata-kaanteero kaari riyotako-witeetari, okimiwitakawo apaani ashaahawontsi romanawitee-takari. ⁴ Netzita-tyaawo nokaman-tzimiro nimaeka, eero piñaantawo ramatawiteetemi. ⁵ Okantawita tee nojeeki-momitzii pinampiki, roo kanteencha aririka nokenkithashiryaa-kota-piintemi kimiwitakari ari akaaentari ajeeki janta pinampiki. Rootaki nokimo-shire-perotan-takari nokema-kotakimi ariperotaki pikanta-wakaan, poe-jokirotaaneyaaari Jeeptazii-totaa-rewo pawentaa-naari.

⁶ Tema jempe pikanta pikemijanta-nakiri paerani Awinkatharite Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, eekiro piyaatayee pitsipa-shiretyaari. ⁷ Kijokiro powanakiri petanakiri pikemijantziri, pikimita-kotyaaari parithata-tsiri kameetha, pikimota-kotyaaawo rowetsikae-tziro pankotsi, tema rootaki riyotakae-takimiri. Pamana-piinteeri Tajorentsi.

Ijeeka-pero-shiretan-teemi Jeeptazii-totaa-rewo

⁸ Paamaeyaa, eenitatsira kowatsiri ramatawitemi. Imonkaatakaa-shitzimiro-kari okaatzi riiyoyitziri, riyotaa-yitziriri paerani iwaajatzeni, rootaki rameteeta-piintari jaka jaawiki. Tema kaari rashi Jeeptazii-totaa-rewo. ⁹ Tema Tajorentsi riitaki thotyaa-perotziri inampi-wathantari Jesús Jeeptazii-totaa-rewo. ¹⁰ Riijatzi thotyaa-perotziri ijeeka-shiretan-takimi eeroka-paeni, tema pawentaa-shireta-naari Tajorentsi. Pinkathari-perori irika, rawijiri ikaatzi pinkathari-yiwita-chari. ¹¹ Tema pawentaa-shireta-naari Tajorentsi, kimiwitanaa pitomeshitaa-nita-tyeeyaami. Teera koñaatziro pitomeshitaa-nityaa, rootaki oshiyakaa-wentacha ipaka-kaayiteemiro Jesús Jeeptazii-totaa-rewo piyaari-pero-shirena, rañaakaa-kota-yiteemi eejatzi. ¹² Tema pomitsiryaa-yitaka paerani, pikimitaantayari Jeeptazii-totaa-rewo jempe ikanta ikamawita-paenta rirori. Kimiwanaka arimi pikaatakiri pikitata-kyaami ikitawitee-takari rirori. Opoñaashitya pañaha, rañahaera rirori. Tema pawentaa-naari nimaeka Tajorentsi ashitawo ishintsinka owañahaemiri. ¹³ Paerani kimiwitakiri pikamayitaa-tyeemi eeroka-paeni okantakaan-tziro piyaari-peronka. Tee rashiyiteemi Tajorentsi tee ineshironkateemi, tema tee pitomeshitaa-niyityaa. Roo kanteencha rowañahaeri Jeeptazii-totaa-rewo, ari ikimi-yiteemiri eeroka rowañaa-shireteemi ipeyako-yiteemiro piyaari-peronka. ¹⁴ Tema paerani osheki ikowawita nosheninka-paeni imonkaa-yiteromi Ikantakaan-teetani, teemaeta imonkaa-yirozti. Rootaki rowanjankitaan-tawiterimiri Tajorentsi. Tema kimiwitakiri rojankinata-kota-tyeromi Tajorentsi ayaariperonka. Ikanta ikentakoe-takirira Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, ari aweshiryaaakari rojankinata-kowitakae Tajorentsi, kimiwitakiri ari itsipata-nakyaawomi ikentakoe-takirira Jeeptazii-totaa-rewo. ¹⁵ Aripaete rotsinampaa-yitakiri pinkathari-wenta-shiwita-chari, teera otzimi-mota-neeri ishintsinka rirori. Tee rantziro romanakashitani-ki iroka-paeni, roñaahanta-perotakiro okantayaa riyotakoe-tantayawori.

¹⁶ Tee okameethatzi pikanta-kota-wakae-yaawo owanawontsi, eejatzi imiriteetziri. Tee okameethatzi eejatzi pikanta-kota-wakae-yaawo roemoshirenka-yitari nosheninka, okimitatyaawo ojaeransi, owakira-cheeri kashiri, kitejeri imakoryaan-teetari. ¹⁷ Tema okaatzi imonkaa-yitziri paerani nosheninka-paeni, roowae-taki aamparentsi. Riitakira Jeeptazii-totaa-rewo oshiyakaa-wenta-chari.* ¹⁸ Paamaeyaaari kowayita-tsini ikijathatemi, ikowatzii pikimita-koyitee-yaari jempe ikantayita rirori-paeni. Rootaki ikantan-tayitzimiri: “Jame atsinampa-shire-yitee, ari okantayaa apinkatha-yitan-tyaariri Ronampiripaeni tajorentsi.” Roo kanteencha tee ñaawoo-tziro Ronampiri tajorentsi, apatziro roetzinaarikotawo ikenkithashiryaa-kowaetawo ikowashiyitari rirori, ikantakaa-peroyitawo. ¹⁹ Tee apatyaari irika-paeni itzimi aetotanaari aakapaeni. Irika aetotaari riitaki thaamenta-kaawori okimota-tantari awatha, roojatzi apata-wakaan-tayitari. Tema Tajorentsi kantakaa-kawori.†

²⁰ Apaani kaminkari tekatsi rante, eero omata imonkaa-yitero itziteetari. Ari pikimi-yitanaari eeroka-paeni pitsipa-shireta-naari Jeeptazii-totaa-rewo, kimiwitakiri pikamatyeemi. Tee okowa-perotyaa pimonkaa-yiteero okaatzi itziteetari. ¿Litaka paminaa-shiwaetantari pantayitziro ikantayitziro atziri-paeni? ²¹ Ikantzimi: “Eero powayitawo iroka, eero pantayitziro iroka, eero poteeya-yitziro iroka.” ²² Tema riyotaa-shiwaetee-takimiro Ikantakaan-teetani. Tema aririka oyaawo jempe-rika oeta, eerowa añaari jempe okantee, ari othonkari. ²³ Tema aririka atziwenta-waetyaa, oshiyakaa-mintheetzi atsipe-wenta-tyaari

* 2:17 Apaani aamparentsi tee okoñaawaeta-shityaa. Aririka añaero aamparentsi ayotzi eenitatsi ashitawori raampari. Ari okimitari eejatzi okaatzi imonkaate-takiri paerani, aamparira inayitaki okaatzi rantzimo-yiteeri Jeeptazii-totaa-rewo. † 2:19 Iroka oshiyakaa-wenta-chari jaka: Tee riyotaa-jeetzi riitaki Jeeptazii-totaa-rewo jewayiteeri aaka, ikimiwitakawo riimi aeto. Rooma aakapaeni okimitakawo roorikami iwatha. Tema aririka athaamentyaa akimotae awathaki, maawoeni awatha othaamenta okimota-yitzi, kameetha okanta apataa-wakayita, roojatzi antari-watha-yitan-takyaari. Rootaki aeto jewatakaan-tatsiri okanta othaamentantari okimota-yitzi kameetha awatha. Ari kimitzitari eejatzi Jeeptazii-totaa-rewo, riitaki jewayita-neeriri kemijantzinkari-paeni, roojatzi rantari-shire-perotan-takyaari kameetha.

Tajorentsi akemijanta-neeri. Teera ari okantyya, tema aminaashi-waeta iroka, tema tee apaka-kaantziro akowa-shiwaeta-piintari.

3

¹Tema añahae Jeepatzii-totaa-rewo, ijeeki-mota-paeri Tajorentsi rakoperoki, ari ikaatapaeri ipinkathari-wentantzi. Ari pikanta-yitanaari eeroka-paeni pitsipa-shiretaari Jeepatzii-totaa-rewo, awijako-shire-yiteemi. Pikowa-piinteero rashitari rirori. ²Eero pikenkithashiryaa-koyitawo jaawiki-jato, tema roo pikenkishiryaa-koyite inkite-jato. ³Kimiwitaka nimaeka pikamayitayee-mi, tema piijeekimo-shireteeri Tajorentsi pitsipa-shiretaari Jeepatzii-totaa-rewo, okantawitaka iroka kaari koñaatziro. ⁴Roo kanteen-cha, aririka ipiyaki Jeepatzii-totaa-rewo, aripaete rowañahaetee maawoeni, owaneenkateeyaa atsipata-paeyaaari.

Te okameethatzi papiiyiteero antawitaka paerani

⁵Te okameethatzi papiiyiteero pantawitakari paerani. Pikimiteeyaaari kaminkari, tee rantayiteero kaari-perori. Tee okameethatzi pimayempitane, pikaaripero-shireyite, ikamaawoshireyite, piñaawenshire-waetyaa, pikoyi poshekiro pashaahawo. Tema aririka piñaama-waetakyya, aritaki pitajorentsi-tetana-kyyaari. ⁶Rootaki ranta-piinta-yitakiri atziri-paeni, rootaki rowajankitaa-wenteeriri paata Tajorentsi. ⁷Ari pikanta-yiwitakari eejatzi paerani eeroka-paeni, pameperowitakawo. ⁸Roo kanteencha, otzimatyee pipakaa-yiteero eejatzi iroka-paeni: Pikija-wakaa-waeta, piña-tsimata-wakaa-waeta, pikamaatsita-wakaa-waeta, pikiji-mata-wakaa-waeta, pininata-wakaa-waeta, ⁹ pamatawi-waetantzi eejatzi. Tema pookaero jempe pikanta-yiwita paerani. ¹⁰Pikameethashireyite nimaeka, tema riitaki Tajorentsi owameetha-shireteemiri, pikimiteeyaaari ikanta rirori, tema riitaki wetsika-kimiri paerani. Rootaki piyoperotan-teeyaaari nimaeka. ¹¹Ithonka ijeeka-shiretantee Jeepatzii-totaa-rewo maawoeni, tee ramaakitzi Judá-paeni, kaari Judá-paeni, totameshitaa-rewo, kaari-rika totameshitaa-rewo, kaari yotanitatsini, itsipa-jatzi, omperataa-rewo, omperatantani, maawoeni.*

¹²Ineshironkatziimi Tajorentsi eeroka-paeni, rootaki riyoshiitan-tayiteemiri omatantyaari rashi-peroteemi. Ikoyi nimaeka pineshironka-yitante, petakotantya, pitsinampa-shiretee, pamatsinkyaa, pamawawaenite. ¹³Pamaweta-wakaa-neeyaa, pipeyakoteri owaaripero-shireta-waetzimiri. Tema aritaki ipeyakoteemiro eeroka Jeepatzii-totaa-rewo piyaari-peronka. Rootaki pimata-neeri eejatzi eeroka. ¹⁴Rootaki kowaperotachari nimaeka petakotawakaa-yitanee, omatantyaari pariperota-wakaa-neeyaa. ¹⁵Tema apaani akan-tanaa okimiyitawo aakami iwatha Jeepatzii-totaa-rewo, rootaki añaaantyaawori kameetha ajeekayitane, ariperota-wakaa-neeyaa. Otzimatyee ramaneeri Tajorentsi. ¹⁶Poshireta-piinta-neeyaaos pikemakoyitakiriri Jeepatzii-totaa-rewo. Iroka piyota-nitan-tyaari okantyya piyotaa-wakaanta-perotyaaari: Otzimatyee pomampaa-wenta-neeyaa okaate riyotakaa-yitemiri Ishire tajorentsi, pomampaa-yityaawo Mampaantsi, pamaneeri Tajorentsi. Ari okantyya pithaamenta-shireta-wakaan-tyaari. ¹⁷Ari pikantyaari otzimi-rika pantayiteri, oeta piñaawaeteri, pikimita-kaantero rootaki rotyaantan-takimiri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, panteeniri ikoyiri rirori. Pamaniri eejatzi Ashiteeri Tajorentsi okaatzi rantzimo-yitakimiri.

Antayiteeri akemijanta-yiteera

¹⁸Iinaneteeri, pipinkathateeri piimi-paeni, rootaki pantayita-neeri pikemijanteeri Awinkatharite. ¹⁹Iimeteeri, petakoyiteeyaa piina-paeni, eero pikija-waetziro. ²⁰Itomitari, pikemijanteeri ashitzimiri, tema rootaki kameethatzi-motziriri Awinkatharite. ²¹Ashitaaniri, tee okameethatzi pikijakaa-waeta-shityaari pitomi-paeni, ari okantyya eero okantzimo-neenta-waetantari. ²²Omperataa-rewo, pikemijanteri okaatzi ikantemiri omperatziimiri jaawiki-jatzi. Eero powakowenta-shiwaeta pantawaete aririka raminimi okantyya pinimota-kaantyaariri, tema kameetha pantawaeta-piinteeneri, tema pipinkathataa-tziiri eeroka Tajorentsi. ²³Ari pikimiteerori maawoeni pantayita-neeri kameetha pishire-thawentyaawo. Pikimita-kaanta-nakiro riimi omperatemini Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, kaarira atziri omperatemini. ²⁴Aritaki piyotee-yakini eeroka-paeni, Awinkatharite pinayiteemini paata. Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo omperata-piinta-yiteemiri nimaeka. ²⁵Riima ikaatzi antiapianta-neerori kaari-perori, rowajankitahae-teeri rirori. Tema Tajorentsi tee roshiya-kaanwaeta-shita riiperori irika, eero okantzi rowajankiteeteri rirori.

4

¹Omperatan-taniri-paeni, paakameethateri pomperatani-paeni, pitampatzika-shirewenter. Pikenkishiretero, eenitatsira inkiteekinta Omperatziimiri eeroka.

²Pamana-piinta-yityaa, paamaawenta-shiretyaa pamanyaa pipasoonkiteri. ³Pamana-kotzi-tena naaka, okantyya ishinetan-tenawori Tajorentsi nokenkithata-kota-neero kaari riyotako-witeetari Jeepatzii-totaa-rewo paerani. Tema rootaki rominkyawenteetakinari. ⁴Pamana-kotena okantyya nomatan-tyaawori nokenkithata-kotero kameetha, rootaki ikemathatan-teetyaawori.

⁵Otzimatyee piijeeka-yitee kameetha piijeeki-moyitzirira kaari kemijanta-tsini. Eero pitsipa-waeta-shitari. ⁶Kameetha okameethatzi-moteri okaate pikanteriri, oshonitzi-motantyaari. Otzimatyee piyoyite jempe pikante pakayiteri aririka rojampi-yitemi.

Oweyaantawori wethataantsi

* 3:11 kaari Judá-paeni = griego

⁷ Aririka rareetakyaa noyemijantzín-karite Tíquico pinampiki, riitaki kamanta-paakimini jempe nokanta nojeekaeyini jaka. Tema irika noyemijantzín-karite netakotani, riitaki amitako-perota-kinari jaka nantawaetziniri Awinkatharite. ⁸ Rootaki notyaantan-tyaariri iñeemi jempe pikanteeyani eeroka-paeni janta, ari ikamantemiro jempe nokanteeyani jaka. Ari okantyya piñaantyyaawori pithaamenta-shireteeyani. ⁹ Ari notyaantemiri eejatzi noyemijantzín-karite Onésimo itsipata-nakyaari Tíquico. Tema irika Onésimo riitaki poñeenchari paerani pinampiki. Kyaaryo rawentaa-nakari rirori Awinkatharite, netakotani irika. Apite ikaate kamanta-paakimini okaatzi nantayitakiri jaka.

¹⁰ Arira itsipatakina Aristarco romonkyaahaetana jaka. Rowethatzi-tzimi eejatzi rirori. Rowethatzimi eejatzi Marcos itomin-thori Bernabé. Tema irika Marcos, riitaki nokenkithata-kota-kimiri paerani nokantakimi: Aririka rareetakyaa pinampiki, paakameethata-wakiri. ¹¹ Rowethatzi-tzimi Jesús, iiteetziri eejatzi Justo. Riiteeyakini tsipata-kinari nokenkithata-kotziro jempe okanta ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Osheki roemoshirenkana irika-paeni, tema tekatsi itsipa nosheninka kimityaarini itsipatakina irika-paeni.* ¹² Rowethatzimi eejatzi Epafras, riitaki itsipa poñeenchari paerani pinampiki. Riijatzi romperatani Jeepatzii-totaa-rewo. Osheki ramana-kota-piintakimi, ari okantyya pikyaaryoo-shire-yitan-tyaari, piyotakotan-tyaawori pantaneero kyaari-perori ikoyiri Awinkatharite. ¹³ Naaka-perotaki ñaakiri Epafras osheki ikenkithashiryaa-kotakimi. Ari kimitzi-takariri nampitawori Laodicea eejatzi Hierápolis. ¹⁴ Rowethatzimi eejatzi Lucas aawintan-taniri. Riijatzi etakotani. Rowethatzi-tzimi eejatzi Demas. ¹⁵ Nokoyi naaka powethatenari maawoeni noyemijantzín-karite-paeni janta Laodicea-ki. Powethatenawo Ninfa, eejatzi pikimitakiri maawoeni kemijantzinkari-paeni ikaatzi piyoyita-piinta-chari opankoki. ¹⁶ Piñaanateniri nojankinari kemijantzinkari-paeni janta pijeekinta. Opoñaashitya potyaanateniri Laodicea-jatzi iñaanateniri kemijanta-yitatsiri janta. Ari pikimitzityaari eejatzi eeroka-paeni, piñaanatero nojankinata-kiniriri rirori-paeni. ¹⁷ Irokaha ñaantsi pikanteriri Arquipo: Pantawaeteeniri Awinkatharite jempe okanta-perota ikantakimiri, pimonkaateniri.

¹⁸ Naaka Pablo, iroka nojankinaperotzimiri nakoki nowethatzimi. Eero pipeyakotana romonkee-takina, pamana-kota-piintena. Okantashitzimaetyaa ineshironka-yiteemi Tajorentsi. Kyaariwé.

* 4:11 nosheninka = totameshitaa-rewo = Judá-paeni.

RETAKARI ROJANKINATZINIRI PABLO TESALÓNICA-JATZI

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo jankinatzi-mirori iroka notsipatari Silvano eejatzi Timoteo. Noyaaantzimiro janta Tesalónica-ki itsipa-paeni pikaateeyini rashiyiteemi Tajorentsi eejatzi Awinkatharite Jesús Jeeptazii-totaa-rewo. Okantashitzimaetya ineshironkateemi, ijeekakaa-yiteemi kameetha eejatzi.

Roshiya-koetari Tesalónica-jatzi

² Aririka namanako-yitemi, antawo namaniri Tajorentsi. ³ Osheki nokenkishireta-kota-piintakiro okaatzi pantayita-neeri pawentaa-naarira Awinkatharite Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, poetziñaarikota-naawo poy-aawentaari, iñahaetzimi petakoyitantanaa. ⁴ Noyemijantzin-karite-paeni, niyoteeyini naaka retakoyiteemi Tajorentsi riitaki iyoshii-yiteemiri. ⁵ Piyoteeyini eeroka-paeni teera nokenkithata-kowaeta-shitzimiro Kameethari Ñaantsi nojeeki-motan-takimiri, tema Ishire tajorentsi shintsishiretaakaanari, niyotantari kyaariperori iroka okaatzi nokaman-tayitzimiri. Piñeeya-kinani eejatzi jempe nokanta nojeeki-moyitakimi, osheki nokowa-piintaki noneshironkayitemi. ⁶ Okantawita osheki pikemaatsi-waetaka, roo kanteencha pikemijanta-yitane, tema Ishire tajorentsi oemoshirenka-kimiri. Roojatzi pimatantanaawori okaatzi nantakiri naaka eejatzi okaatzi rantakiri Awinkatharite. ⁷ Ari okanta roshiyantaneemiri ikaatzi kemijanta-yitanaa-tsiri nampiyawori maawoeni nampitsiki janta Macedonia-ki eejatzi janta Acaya-ki. ⁸ Teera rii apaani kemakowenteemini jempe pikantana pikemijanteeri Tajorentsi, tema othonka ikemakoe-takimi eejatzi jempe-rika-paeni. Tema nokowawitaka nokaman-terimi jempe pikanta pikemijanta-yitee eeroka, ⁹ tema riitaki etawakawori ikamanta-wakina naaka jempe pikanta-yitaka paakameethakina, jempe pikanta pipakaa-yitaneeri pitajorentsite-witari, rootaki pikowa-perotanaki pantayita-neero ikoyiri Kañaaniri Tajorentsi, Kyaariperori. ¹⁰ Ikamanta-kinawo eejatzi jempe pikanta eeroka-paeni poyawentari Jesús ipiye ikinapaero inkiteki, tema riitaki Tajorentsi ashitari rowañahaeri ikamawitaka. Riitaki materoni rowawijaako-shiretee aakapaeni aririka omonkaa-paeteteeyaa rowajankitaan-tayiteera.

2

Rantayitakiri Pablo Tesalónica-ki

¹ Noyemijantzin-karite-paeni, piyoteeyini eeroka tee aminaa-shita okaatzi niyaataki nareetzimi. ² Piyoteeyini eejatzi, paerani tekira niyaateeta pijeekayinira eeroka, osheki ikijaneentee-takina nampitsiki Filipos, rowajankitaa-waetee-takina. Roo kanteencha ishinti-shireta-kaakina Tajorentsi nokenkithata-kaanta-kimirori Kameethari Ñaantsi, okantawitaka ikoshekaetana. ³ Tema tee nokinakaa-shitawo okaatzi nokenkithawaetakakimiri, tee nokaaripero-shiretzi nokenkithata-kotan-tzimirori, tee nokoyi namataw-itane. ⁴ Tema nokenkithatakimiro Kameethari Ñaantsi jempe okanta ikowakaa-kinari Tajorentsi. Riitaki ñaanta-shireta-kinari naaka, riitaki otyaanta-kinari. Rootaki kaari nokenkithata-kan-tapaa-kimiro kameethatzi-moyitziriri atziri, apatziro nokenkithatziro kameethatzi-motziriri Tajorentsi, tema riitaki yotashi-retan-tatsiri. ⁵ Tema piyoteeyini eeroka tee nonintaa-thatan-tzimiro okaatzi nokenkithata-kimiri, rootaki noñaantyaawori nokoyirika noshekyero nashaahawo. Riitakira yotashi Tajorentsi. ⁶ Tee roo nokoyi pipinkathata-shitena. Okantawitaka naakataki Rotyaantaa-rewote Jeeptazii-totaa-rewo, otzimaty-eemi ipinkathee-teenaa. ⁷ Roo kanteencha noneshironkateemi, nokimitakawo apaani riniroetari aririka aminako-wentari eenchaa-nikite. ⁸ Teera apatziro nokenkithateemiro Kameethari Ñaantsi, tema antawo netakoyitakimi kantacha noshine-wentemimi.

⁹ Tema pikenkishireteeyironi netanta-nakawori nokenkithatzimiro iñaani Tajorentsi, osheki nantawae-taki namanantan-tyaari nowanawo, kitejeri eejatzi tsireniriki nantawaetaki. Rootaki kaari pipashitan-tanawo eeroka-paeni. ¹⁰ Piyoteeyini eeroka jempe nokanta nojeeki-motakimi eejatzi ikantzi-takari Tajorentsi riyotzi rirori, tema kameetha-shiretakina, kiteshiretakina tee itzimi iita kantako-waetenari. ¹¹ Piyotzi eejatzi osheki nokaminthaa-yiteemi, nokimita-kotari ashitaa-nita-chari ikaminayiri itomi-paeni, roemoshirenkiri. ¹² Ari nokimi-tzita-kimiri eeroka-paeni, noshinti-tzimi ikini pantayiteeniri ikowakaa-yitzimiri Tajorentsi, tema riitaki iyoshii-yiteemiri, ari piñeero pijeekae jempe ipinkathari-wentantee, jempe otzimi rowaneenkawo.

¹³ Rootaki niyaata-kaantawori namananiri Tajorentsi. Tema paerani owakira pikemawakina nokaman-tapaa-kimiro ñaantsi, piyotanaki kaari iñaani atziri, rootaki kyaariperori iñaani Tajorentsi. Pikemijanta-nakiro, antakaa-yiteemiro okaatzi ikowakaemiri pantayiteeniri. ¹⁴ Ari pikimita-naari eeroka-paeni ikaatzi kemijanta-neeriri Jesús Jeeptazii-totaa-rewo janta iipatsiteki Judá-paeni, tema antawo rowajankitaakiri Judá-paeni isheninka-paeni. Ari ikimi-tzita-kimiri pisheninka eeroka rowajankitaa-yitakimi. ¹⁵ Tema riitaki Judá-paeni owamaakiriri paerani Awinkatharite Jesús, rijatzi owamaayita-kiriri paerani Kamantan-taniri. Rijatzi omishitowa-yitakarini naaka-paeni. Antawo ikijaneentakiri atziri-paeni. Rootaki kaari inimotziriri Tajorentsi. ¹⁶ Tema tee ikowaeeya-nitzi nokenkithateeniri ñaantsi kaari Judá-paeni okantaa rawijako-shire-yitan-teeyaari rirori-paeni. Ari okantari roshekyaa-tziro iyaari-peronka irika-paeni Judá-paeni, ari iñiimaetee-yaawo rowajankitahaeri Tajorentsi paata.

¹⁷ Noyemijantzin-karite-paeni, ojamani okantawitaka ajeeki-mota-wakaa inteena, osheki nokenkishiryaa-kota-piintee-yakimini. Roo kanteencha osheki nokowawitaka apiiteero añaawakaa-yiteeyaa. ¹⁸ Ari nokowawitaka nareetyaami, roo kanteencha osheki rotzika-tzikatakina Kamaari.* ¹⁹ Roo kanteencha paata aririka ipiye Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, eerokataki kantakae-yaawoni noñaantee-yaawori noyaako-tani, nokimo-shiretee. Tema eeroka-paeni kantakae-yaawoni ipinatee-tantenari okimiwitakawo ramantheetateyenami. ²⁰ Eerokatee-yakini kantakae-yaawoni noñaantyaawori najahaa-wenteeyaa paata nokimo-shiretee.

3

¹ Rootaki nopampi-shiryakari paerani nojeeke naaka nampitsiki Atenas, ² riitaki notyaantemiri Timoteo piijeekayinira eeroka. Tema irika Timoteo riitaki noyemijantzin-karite, osheki rantayita-kiniriri Tajorentsi. Ari notsipatakari noña-shintsitakawo nokenkithatziro Kameethari Naantsi jemme ikanta-kota Jeepatzii-totaa-rewo. Tema aririka rareetakya piijeekayinira eeroka, riitakira aawya-shireta-paakimini, ithaamenta-kapaami piyaata-kaantyaawori pikemijante. ³ Teera nokoyi okantzi-moneentemi aririka ikemaa-ntsita-kaetemi, tema ari okantyaari rootaki awijimo-yiteeniri. ⁴ Rootaki nokanta-yitzi-takimiri paerani nojeeki-motan-tzimiri janta, roojatzi piñaayitakiri okaatzi awijimo-yitakimiri. ⁵ Roo kanteencha tee omatya namaweta-paero naaka, nokoyi niyote eekiro-rika pikemijanteeyini. Aamaa-shityaa ikowaka-shireta-kaakimi Kamaari pipakaantyaawori pikemijantzi, arira aminaashi-waetakya akaatzi nokaman-tawita-kimiri paerani.*

⁶ Roo kanteencha riyaaata-kitzi Timoteo rareetzimi, piyaa nojeekira naaka. Ari ikamanta-paana eekiro piyaatatzi pikemijanteeyini, etakota-wakae-yakani. Ikamantakina eejatzi osheki pikenkishiryaa-piintee-yanani, pikoyi piineena, ari nokimi-tzitakari naaka nokoyi noñeemi eeroka-paeni. ⁷ Noyemijantzin-karite-paeni, okantawitaka osheki noñiuro jaka ikemaatsi-takaawaetee-tana, roo kanteencha nothaamenta-shiretaka, tema niyotzi eekiro piyaata-kaatziro pikemijante-yatziini eeroka. ⁸ Tema niyotaki eekiro piyaatatzi pikaaryoo-wenta-neeri Awinkatharite, rootaki inimotan-tanari nojeekika. ⁹ Antawo namanakari Tajorentsi, tema eerokatee-yakini matakirori pikimo-shire-perota-kaana. ¹⁰ Eekiro noetzihaarikotatye-yaawo namanyaa kitejeriki eejatzi tsireniriki, okantya nomatan-tyaawori napiitero nareentemi, arira notampatzikate-mirori eenitatsi-rika pikinakaa-shitakari pikemijantane.

¹¹ Riitakira nokowa-kotzi Ashiteeri Tajorentsi eejatzi Awinkatharite Jesús, apatziro nowanakiro niyaate piijeekayinira eeroka. ¹² Nokowa-kotziri eejatzi riitaki kantakae-yaawoni piñaantyaawori petakota-wakaeayaa, ari pikimita-neeriri itsipa-jatzi atziri. Rootaki nokoyiri poshiya-kotee-nawo naaka jemme nokanta netakoteemi eeroka. ¹³ Okantashizimaetayaa raawya-shireta-kaemi Ashiteeri Tajorentsi, kiteshireyiteemi, eero itzimi iita kantako-waetemini paata aririka ipiye Awinkatharite Jesús, itsipatee-yaari ikaatzi rashiyitaari.†

4

Okaatzi inimotziriri Tajorentsi

¹ Ari okantari noyemijantzin-karite-paeni. Riitaki kantakae-yaawoni Awinkatharite Jesús nokantemiro iroka naantsi, noshintsitemi. Paerani niyotaa-kimiro pantayiteero okaatzi inimotziriri Tajorentsi. Ari pimatzimaaetakawo. Roo kanteencha nokoyi eekiro piyaata-kaatyero roojatzi pithotyanta-perotakyaawori. ² Tema piyotee-yakini eeroka, riitaki Awinkatharite Jesús matakaa-kinawori naaka okaatzi niyotaa-yitakimiri. ³ Iroka okaatzi ikoyiri Tajorentsi rowameetha-shiretan-temiri: eero pimayempi-waetzi. ⁴ Otzimatyera pikinatee-yaawo piina, rootaki ipinkathatee-tantemiri pikite-shireta-neerika. ⁵ Eero pikowashiwaetawo pimayempi-waete. Rootaki ranta-piintziri kaari kemijanteerini Tajorentsi. ⁶ Paamaeyaa powari-shireri-kari noyemijantzin-karite kemijanta-naatsiri. Tema nokaman-takimiro aritaki rowajanki-takiri Tajorentsi antakironi iroka. ⁷ Tee ikoyi Tajorentsi oshiya-kotyaari mayempiri, apatziro ikoyi akite-shire-yitee. ⁸ Terika pikemijantzi tee naaka pitheenkaki, Tajorentsi pitheenkaki. Tema riitaki Tajorentsi otyaanta-kimirori Ishire Tajorentsi.

⁹ Jame nokenkithata-kaemiro nimaeka jemme okanta-kota etakotaantsi. Okantawitaka tee okowawita napiiteemiro eeroka-paeni. Tema pimatakiro petakotawakaaayita. ¹⁰ Tema pimata-nakiri petakoyitakari noyemijantzin-karite-paeni ikaatzi nampiyitawori maawoeni pipatsiteki Macedonia. Roo kanteencha otzimatyera piyaata-kaero roojatzi pithotyaa-perotan-takyaawori. ¹¹ Otzimatyera pamina-minatero piijeekayitee kameetha. Tee okameethatzi pikoshekantya, apatziro pantero okaatzi pantawae-yitziiri eeroka. Tema rootaki niyotaa-yitakimiri paerani. ¹² Rootaki iñaantemiri kaari kemijanta-yitatsini, tampatzika-shireteemi, tekatsi kowityee-motemini.

Ipiyeerika Awinkatharite

¹³ Noyemijantzin-karite-paeni, nokoyi nokenkithata-kotemiri jemme ikanteeyaa paata kamayiteen-tsiriki kemijantzinkari, rootaki piyotan-tyaari eeroka. Eero poshiya-kotantari kaari kemijanta-tsini, kaari yotatsini aririka rawijkotee, antawo riraawaenta rowashire-waeta. ¹⁴ Tema ayoteeyini aaka ikamawitaka Jesús, roo kanteencha añaahae eejatzi. Ari ikimitahaeriri paata Tajorentsi ikaatzi kemijanteen-tsiriki, aritaki rowañaa-yiteeri aririka ipiyaki Jesús. ¹⁵ Iroka riyotakaeri Awinkatharite: Paata aririka ipiye, riitaki etawaeyaawoni iñaawaeri ikaatzi kamayiteen-tsiriki. Rooma aakapaeni akaatzi añaayitziira nimaeka,

* 2:18 Kamaari = Yakatantaniiri

* 3:5 Kamaari = Yakatantaniiri

† 3:13 rashiyitaari = kiteshireriri

aakapaeni impoeta-neentsini. ¹⁶ Ari ikemaeta-waero ikaemapaaki reewarite ronampirapaeni Tajorentsi, itziwoota-kaantapae Tajorentsi. Ikantayaa ikaatzi kamayiwiteen-chari, riitaki etanakaawoni ipiriintanaki. ¹⁷ Opoñaashitya aakapaeni ikaatzi kaari kamayita-tsini, aritaki atsipata-neeayari oenoka-shita-waeyaari Awinkatharite, atonkiyota-waeyaari menkoriki. Ashira owaero atsipatee-yaari Awinkatharite. ¹⁸ Rootaki iroka ñaantsi poemoshirenkanta-wakaan-teeyaari.

5

¹ Roo kanteencha noyemijantzín-karite-paeni, tee okowa-perota nokaman-temiro jempe-rika okaate awijayite iroka-paeni. ² Aritaki piyotee-yakini eeroka, tee riyotee-tziro jempe-rika okaate, tema omapokashiteeyaa, okimitawo aririka romapokaete ikoshiteete tsireniriki. ³ Ari itzimawityaa kantatsini: "Ajeeki kameetha, tekatsi koshekinani." Roo kanteencha ari romapokae-teeri ithonkae-teeri maawoeni. Roshiyakotee-yaawo okemaatsi-waeta tsinani aririka otzimaa-nite, tekatsi ikinakaetero awija-shitan-teeyaari okaate pokayita-tsini. ⁴ Rooma eeroka noyemijantzín-karite-paeni eero okompitzi-mowaetzimi iroka, romapokae-tzimi-kari paata ikimitantzi apaani koshintzi. ⁵ Tema piyota-koteero eeroka, tee pikimitari anashywaeta-shita-chari tsireniriki eero ñeentantari. Riitakira pikimitaari anashita-chari kitejeri, okoñaatzi-moyiteeri. ⁶ Aritaki okimitari eejatzi, tee okameethatzi oshiyaari maaperotatsiri, tema aamakowentayitayeetyaa, oshiyaari kakempita-tsiri. ⁷ Tema tsireniriki imaapiinteetzi, ari ishinkiteetari eejatzi. ⁸ Rooma aakapaeni yotaniyitee, oshiyaari ikaatzi anashita-piinta-chari kitejeriki. Awetsikaantayiteeyaa, akemijanta-yitee, etakotanteeyaa. Oshiyaari rowetsikaanta owayiri, ikithaatawo eshirotatsiri iithaari. Rawentaawo eshiro-nakita-tsiri ramantheetari. Rootaki amateeri aaka awentaa-neeayawo awijako-shire-yitee. ⁹ Tema tee ikoyi Tajorentsi rowajankitaa-yitee, tema apatziro ikoyi awijako-yitee akemijanteeri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁰ Riitaki kamawenta-kaeri aakapaeni. Tekatsi oeteeyaa akamawityaa, tekatsi oetziteeyaa añaayitee, aritaki atsipatee-yaari paata aririka ipiye.* ¹¹ Otzimatyeeera pithaamenta-shireta-wakaan-teeyaawo iroka, tema rootaki pimatee-yakirini.

Ishintsi-tziri Pablo maawoeni noyemijantzín-karite-paeni

¹² ¡Noyemijantzín-karite-paeni! Pipinkatha-yiteeri ikaatzi iyotaayiteemiri, ari pikimitahaeriri ikaatzi jewayitzimiri pikemijanteeri Awinkatharite. Tema osheki ñaashintsitako-wenta-yitakimi. ¹³ Petakoyiteeyaari piñiuro okaatzi rantzimo-yitakimiri. Otzimatyeeera piyeeka-kaayita-wakaa-neeayaa kameetha. ¹⁴ Pishintsi-yiteeri eeroka perantzi-paeni. Ari pikimiteeriri eejatzi ikaatzi parishireyiteentsiri, poemoshirenka-yitee-ri, potzi-shire-yiteeri kaari shintsishire-waeta-tsini ikemijanteera. Eero ponawaetari irika-paeni. ¹⁵ Tee okameethatzi pipiyatanyaa, tema pikowa-piinte eeroka paakameethata-wakaeyaa, pimatzi-tyaari ikaatzi kaari pisheninkata. ¹⁶ Pikimoshireta-piintee. ¹⁷ ashi powaero pamana-piinteeya. ¹⁸ Eenitatsi-rika awijimo-yitemini, pamaniri Tajorentsi. Tema rootaki ikoyiri rirori antayiteeri akemijanteerira Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁹ Eero pomanonkoro antakaemiri Ishire tajorentsi. ²⁰ Tee okameethatzi pimaninta-waetero okaatzi iyotantee-tziri. ²¹ Roo kanteencha otzimatyeeera paminawakiro kameetha okaatzi iyotantee-tziri. Opoñaashitya pikyaaryoo-wenta-neero okaate kameetha-shireta-kaemini. ²² Pookaero eeroka-paeni maawoeni kaaripero-yitatsiri.

²³ Tema nokowa-kotakiri Tajorentsi eekiro riyaaata-kaatyero roete-shireteemi, riitaki kantakaawori ajeekan-tayityaari kameetha. Nokowa-kotziri raminako-wentemi maawoeni, piwathaki eejatzi pishireki. Rootaki eero otzimanta ikantakoe-teemiri paata aririka ipiye Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

²⁴ Tema kyaari-peroshireri rirori, aritaki imata-kahaero.

Oweyaantawori wethaataansi

²⁵ ¡Noyemijantzín-karite-paeni! Pamana-kota-piinteena naaka-paeni. ²⁶ Powethatenari ikaatzi kemijanta-naatsiri janta.† ²⁷ Nokoyi piñaanateniri eejatzi iroka nojankinari, tema rootaki ikoyiri Awinkatharite.

²⁸ Okantashitzimaetya ineshironka-yiteemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Kyaariwé.

* 5:10 akamawityaa = amawityaa; añaayitee = akakite

† 5:26 powethatenari = thowootaantsi; kemijanta-naatsiri = noyemijantzín-karite

APITE ROJANKINATZINIRI PABLO TESALÓNICA-JATZI

Wethaantsi

¹ Naaka Pablo jankinatzi-mirori iroka notsipatari Silvano eejatzi Timoteo. Notyaantzimi janta Tesalónica-ki pashi-paeni pikaateeyinira rashiyiteemi Tajorentsi Ashiteeri, eejatzi Awinkatharite Jesús Jeeptzii-totaa-rewo. ² Okantashitzimaetya ineshironkateemi Ashiteeri Tajorentsi, ijeeakaa-yiteemi kameetha. Ari ikimiteemiri eejatzi Awinkatharite Jesús Jeeptzii-totaa-rewo.

Ramina-koteeri paata Tajorentsi kaari-pero-shireri ipiyeerika Jeeptzii-totaa-rewo

³ Noyemijantzin-karite-paeni, okowa-perotatyaa namanako-piinteemi Ashiteeriki Tajorentsi, tema eekiro piyaata-kaana-kitziro pikemijanta-yitanaki. Eekiro piyaata-kaana-kitziro eejatzi petakota-wakaayitanaka. ⁴ Rootaki noshireta-piintan-tzimiri aririka nopiyotee-yaani notsipa-yitari itsipa noyemijantzin-karite-paeni, nokanteeyinira: “Eekiro riyaaata-kaatziro ikemijanteeyini Tesalónica-jatzi, okantawitaka antawo ikemaatsita-kaetakari.”

⁵ Ari okoña-perotziri tampatzikari irika Tajorentsi ramina-kotantzi. Okimitakawo rowetsi-kyaaami Tajorentsi ikini ipinkathari-wentemi. Rootaki pikemaatsi-wentan-tayita-kawori nimaeka. ⁶ Roo tampatzikata-tsiri eejatzi ikemaatsi-takaayitee-yaari Tajorentsi ikaatzi kemaatsi-takaa-waeyitzimiri eeroka. ⁷ Rooma maawoeni aakapaeni, akaatzi akemaatsi-waeyitaka, otampatzikatzi retsinaryaa-koteete aririka ipiye Awinkatharite Jesús, ikinapae inkiteki itsipayitee-yaari ronampiri Tajorentsi tzimatsiri ishintsinka, ⁸ ikinanta-paeyaaawa opaama-porenthataki paamari. Ari rowajankithaeri kaari yoteerini Tajorentsi, kaari kemijanteeroni Kameethari Naantsi ikenkithata-koetziri Awinkatharite Jesús Jeeptzii-totaa-rewo. ⁹ Riitaki atsipetee-yaawoni ithonkae-teeri, ashi rowaero ipeya-shiteeyaa, eero iñero rowaneenkawo Awinkatharite tzimi-motziriri ishintsinka. ¹⁰ Tema paata aririka ipiye Awinkatharite, ipinkathata-waeri rashiyitaari, ipampoyaa-yaari-waeri. Ari pikanta-yitee-yaari eejatzi eeroka-paeni, tema pikemijanteero okaatzi nokaman-takimiri.* ¹¹ Rootaki namanakotan-tapiin-tzimiri eeroka-paeni. Nokowa-kotziri Tajorentsi pikimitan-teeyaariri jempje ikantayitaa ikaatzi ikaema-shiretakiri. Nokowa-kotziri ishireta-kaayiteemi pantanta-yityaawori kameetha-yitatsiri pikoyiri pantero pikemijanteera. ¹² Ari okantayaa pipinkathatan-tyaariri Awinkatharite Jesús Jeeptzii-totaa-rewo, opoñaashitya ipinkatharita-kahaemi rirori. Riitakira Tajorentsi neshironka-yiteeni aaka eejatzi ikimite Awinkatharite Jesús Jeeptzii-totaa-rewo.†

2

Iñayiteeri owaari-pero-shiretan-taniri

¹ Noyemijantzin-karite-paeni, nokenkithatemiro jempje okanta-kota atsipatee-yaari Awinkatharite Jesús Jeeptzii-totaa-rewo aririka ipiye paata. ² Tee nokoyi pikenkishiryaa-shiwaetyaa aritakira ipiye Awinkatharite. Kimitaka pithaawa-shiretatzi pikemakiri janta oñaahakari Ishire Tajorentsi, ikantzi: “Piyaka Awinkatharite.” Aamaa-shityaa ari ikantee-takimi: “Roojatzi iroka ikantakinari Pablo. Tema ari okanta rojankinata-kinari.*” ³ Tema tee ari okantayaa, paamaeyaa ramatawitee-tzimi-kari. Tema aririka ipiyi-matee paata Awinkatharite, etanakyaaawa ikoshekae-tyaari Tajorentsi, opoñaashitya iñahaete owaari-pero-shiretan-taniri. Riitaki itteetziri “Otomi peyashi-waetaantsi,” tema ipeyashi-waeteeyaa rirori. ⁴ Kijaneentan-taniri irika, ikoyi rawijan-tapaaki ikimita-kaetyaari ipinkathee-tziri Tajorentsi tajorentsi-pankoki. Ikante: “Tajorentsiira naaka.” ⁵ Tema nokaman-tayita-kimiro iroka nojeeki-motanta-paentzimiri paerani. ⁶ Piyoteeyini eeroka iita otzikakiriri kaari ikoñaatzi-tanta owaari-pero-shiretan-taniri, apatziro ikoñaate paata aririka omonkaa-paeteta-paakyaa-rika. ⁷ Tema antawaetaki romanakaan-ki owaari-pero-shiretan-taniri. Roo kanteencha eenitatsira otzika-piinta-kiriri, roojatzi paata roñaahan-tanta-kyaariri, ⁸ aripaete iñahaeteri owaari-pero-shiretan-taniri. Tema aririka ipiye Awinkatharite, ishintsinka ithonkan-teeyaariri rowamaa-paeri, apatziro itajonkakiri. ⁹ Irika koñaata-tsini paata, ishintsitakaani Kamaari irika. Ari otzimaki ishintsinka, osheki ramatawitante aririka itajonka-wentan-tayita-paaki.† ¹⁰ Eenitatsi maninta-yitakirori ikemijanteeromi kyaariperori ñaantsi, roowitaka rawijako-shiretan-teeyaarimi. Riyyitakira peyashitaa-chani ramatawitakiri-rika owaari-pero-shiretan-taniri. ¹¹ Riitaki kantakae-yaawoni paata Tajorentsi ikemijantan-teeyaariri owaari-pero-shiretan-taniri. ¹² Rootaki rowajankitee-tantyaariri ikaate theenka-waeta-tsini, tema osheki ithaamentakawo ranteetziro kaari-perori.

Riyoshiitee-takiri awijako-shiretaa-tsini

¹³ Noyemijantzin-karite-paeni retakotani Awinkatharite, eekiro noetziñaarikotatyee-yaawo naaka namanakowenteemi nopasonkiteri Tajorentsi. Tema paerani tekira rowetsiki-miita riyoshiitzi-takimira pawijako-shiretee, rootaki pikemijanan-taawori kyaariperori, rootaki ashitan-teemiri Ishire tajorentsi.

* 1:10 rashiyitaari = kiteshireri † 1:12 pipinkathatan-tyaariri = waerontsi * 2:2 Piyaka Awinkatharite = Iktejerite Pinkathari † 2:9 Kamaari = Yakatan-taniri

¹⁴Riitaki otyaanta-kinari naaka nokenkithatan-tzimirori Kameethari Ñaantsi, ari okantayaa piñaantee-yaawori paata ipinkathee-teemi ikimitee-terira rirori Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, otzimimotziri rowaneenkawo. ¹⁵Ari okanta noyemijantzín-karite-paeni, otzimatyee pikyaaryoo-wenteero okaatzi niyotaa-kimiri nojeeki-motanta-paentzimiri paerani. Ari pikimiterori eejatzi okaatzi nojankinatzimiri.

¹⁶Tema retakoyitee Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, eejatzi Ashiteeri Tajorentsi. Riitaki etsinaryaa-kota-piintayiteeri, rijjatzi kaminthaa-yiteeri ikashiyaa-kaayiteero okaatzi oyaakoyiteeri.

¹⁷Okantashitzimaetya ithaamenta-shiretakaa-piintemi, riitaki shintsita-kaemini eejatzi, ari okantayaa piyaata-kaantyaawori pikenkitha-yitaneero kameethari, roojatzi pantayita-neeri eeroka.

3

Ipinkatheetero iñaani Tajorentsi

¹Noyemijantzín-karite-paeni, pamana-kota-piinteena naaka niyaata-kaantyaawori nokenkithata-koteeri Awinkatharite, ari okantayaa ipinkathatan-teeyariri itsipa-jatzi atziri-paeni, ikimitemi eeroka-paeni.

²Pamana-kota-piinteena ikowaatzira ikemaatsita-kaawaetena kaari-pero-shireri, tema tee maawoeni ikimita-yitee aaka akemijanta-yitzi. ³Roo kanteencha kyaariperori irika Awinkatharite, aritaki ishintsitakaayitee-mi, riitaki aminako-wentemini ikaariperota-kaetzimi-kari.

⁴Riitaki Awinkatharite yotakaa-kinari eekiro piyaata-kaatyero pantayita-neero okaatzi niyotaa-yitakimiri, tema pikowae-yakini pantero.

⁵Nokowa-kotziri Awinkatharite ikenkishiyaa-kaperota-kaemi jempe okanta retakotzimi Tajorentsi. Ikaaryoo-shireta-kaemi poshiya-kotan-tyaariri Jeepatzii-totaa-rewo.

Otzimatyee antawae-yitee

⁶Noyemijantzín-karite-paeni, eenitatsi ikoyiri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo nokantemiri: Tee okameethatzi paapatziyaari kemijantzinkari perawaeta-piinta-chari, ikaatziri kaari anteroni niyotaa-kimiri paerani.* ⁷Tema otzimatyee poshiya-kotee-nawo naaka, tema tee nompera-waetyaa nojeeki-motanta-paentzimiri.

⁸Tekatsi nokowa-kotemiri pipashitena noyaari, tema nopinatzimiro okaatzi pi-payitanari. Tema osheki nantawaetaki kitejeriki eejatzi tsireniriki. Ari nokinakaero kaari piñaantawo eeroka-paeni pipina noyaari.

⁹Tema kameetha-witaka pipayitenami nowanawo, apatziro nantawaeperotaki okantayaa paminayitan-tenari, rootaki poshiya-kotan-tenawori jempe nokantaka naaka.

¹⁰Rootaki nokanta-piinta-kimiri nojeeki-motanta-paentzimiri paerani pinampiki, nokantzimi: “Kaari antawaeta-tsini, eero rowaa.”

¹¹Tema nokemaki ikanteetzi eenitatsi pikaateeyinira janta perawaeta-chari, tee ikoyi rantawaete, apatziro ikoshekantayita.

¹²Eenitatsi ikoyiri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo nokanta-yiteriri irika-paeni: “Eero pikoshekanta, jantzikoe-teeni pantawentero powayityaari.”

¹³Noyemijantzín-karite-paeni, eero poneeyawoni panta-piinta-neero eeroka-paeni kameetha-yitatsiri.

¹⁴Eenitatsi-rika kaari kemijanteroni iroka nojankinata-kimiri, eero paapatziya-naari, rootaki iñaantyaawori ikaani-wenta-yityaa.

¹⁵Roo kanteencha eero pikijaneentziri, pikaminaa-yiteeri pikimita-kaantyaari riimi pientzi.

Oweyaantawori tajonka-wentaantsi

¹⁶Tema riitaki Tajorentsi kantakaawori ajeekan-tayityaari kameetha, nokowa-kotziri riitaki inimota-kaemironi piijeekaeyini okantawitaka piñaayitero okaate awijimo-yitemini. Nokowa-kotziri itsipatemi.

¹⁷Iroka nojankinata-perotzimiri naaka nakoki. Tema naaka Pablo wethatzimiri. Rootaki nameta-piintari aririka notyaante nojankinari.

¹⁸Okantashitzimaetya ineshironka-yiteemi maawoeni Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Kyaariwé.

* 3:6 ikoyiri = waerontsi

RETAKARI PABLO ROJANKINATZINIRI TIMOTEO

Wethaantsi

¹ Naakatakira Pablo jankinatzi-mirori iroka. Rotyaantaa-rewote Jesús Jeepatzii-totaa-rewo naaka, tema rootaki ikantakaan-tziri owawijaa-koteeri Tajorentsi eejatzi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo oyaakotani. ² Eeroka nojankinatzi Timoteo, nokimita-kaanteemi eerokami notyomi akemijanta-neera. Okantashitzimaetya ineshironkateemi Ashiteeri Tajorentsi eejatzi Awinkatharite Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, okantashitzimaetya retakotemi, piñeero pijeeki kameetha.

Ikinakaa-shiteetari riyotaan-teetzi

³ Paerani niyaatan-takari Macedonia-ki, noshintsita-nakimi pijeeki Efeso-ki, ari okantyaa piyootaantyaariri jeekayita-tsiri pinampiki, ipakahaero ikinakaa-shiyitakawo riyotaantzi. ⁴ Ikenkithata-shiyitawo kenkitha-rentsi, ikenkithata-kota-shiyitawo jempe iyita iwaejatziteni. Tee oñaawon-tziro iroka-paeni okaatzi rantakiri Tajorentsi okantyaa akemijantan-teeyaariri, tema rootaki kantakaan-tziri iñaana-minthata-wakaantari atziri-paeni. ⁵ Aryaajeeni aaka aririka ayotaante, akamantantziro jempe ikanteeta retakota-wakaeta. Tema aririka akite-shiretane, aririka akenkishiryaa-neero tampatzikata-tsiri, aririka akemijanta-perotane, rootaki amatantawori etakoyitana. ⁶ Ari itzimpina-yitaki irika-paeni, aminaashi-waetaka okaatzi ikenkithata-koyitziri. ⁷ Ikwashi-waetaka riyotaantero Ikantakaan-teetani. Okantawitaka ishinti-tantzi riyotaan-tayitzi, roo kanteencha teera ikemathatztawo rirori okaatzi riyootanta-witari.

⁸ Rooma aakapaeni ayotzi omaperota kameethataki Ikantakaan-teetani, roo kanteencha otzimatyee akemathatero oeta otzimantari Ikantakaateetani. ⁹ Tema kaari rojankinee-tziniri ikaatzi kameetha-shireteen-tsiri, tema rootaki rowajankitee-tantyaariri koshekinkari-paeni, piyathari-paeni, kaari-pero-shireri-paeni, tsimae-nkatzinkari-paeni, theenkan-taniri-paeni, maninta-shiretan-taniri-paeni, owamaayitziiri ashitariri, owaan-tzinkari-paeni, ¹⁰ mayempiri-paeni, pankinatawakaa-chari ishiramparin-kaki, noshikan-taniri-paeni, theeri-paeni, kamatawiri-paeni, ikaatzi otzika-tzika-yitziro ayotaan-tzirowa kameethari. ¹¹ Tema inashita iroka Kameethari Naantsi roweshiryaa-wentee-takari, rootaki ikantakarini Ashiteeri Tajorentsi-tsiri nokamantanteero.

Rantawaeri Pablo

¹² Riitakira Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo shintsita-kaakinari. Rootaki nopasoonkitantari, tema riyotzi aawyaashire-waetaana, rotyaantakina nantawaeteniri. ¹³ Okantawitaka paerani osheki notheen-kashi-waetakari, nokijaneentakiri, nowajankitaa-piintakiri rashiyitari, roo kanteencha retakotaana rirori. Tema tee niyowitawo okaatzi nantakiri tekira nokemijanta-nakiita. ¹⁴ Roo kanteencha irika Awinkatharite antawo retako-perotakina, ari netanakari nokemijanta-neeri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, osheki netakota-naari, riitaki kantakaa-kinawori. ¹⁵ Iroka nokaman-temiri kyaariperori iroka, otzimatyee ikemijanteetero:

Ipokaki Jesús Jeepatzii-totaa-rewo jaka kepatsiki rowawijaa-koyiteeri kaari-pero-shireri-paeni.

Tema naaka awijayi-witakariri maawoeni nokaaripero-shire-witaka. ¹⁶ Rootaki opoñaantari ineshironka-teena Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tee ronaneentana okantawitaka naaka maperowita-kawori nokaariperotzi. Tema ikimitakinaha naaka, ari ikantayitee-yaari itsipa ikaate kemijanta-yiteerini, ashi rowaero rañaayitee. ¹⁷ Okantashitzimaetya ashi rowaero ipinkatha-peroe-teeri Apaanita-tsiri Tajorentsi, Yotaniri, Kañaaniri, Tajorentsi. Kyaariwé.

¹⁸ Notyomi, Timoteo, tzimatsi nokoyiri nokamantemi. Okimityaawo okaatzi ikenkithata-koeta-kimiri paerani. Rootaki nokamantantzi-mirori pithaamenta-shiretan-tyaari piyaata-kaero piñaashintsi-perotyaa kameetha, ¹⁹ eekiro poetziñaariko-tanaki-tyeeyaawo pikemijantanaki, eekirowa poshireta-nakityee-yaawo tampatzikata-tsiri. Tema eeniyitatsi pakaa-kirori. Okantawita ikemijanta-yiwita, okimiwitaka ipitamenka-kota-kityeemi. ²⁰ Ari ikantakarini Himeneo eejatzi Alejandro. Riitaki noshinetakiri rowashironkaa-yiteeri Kamaari, ari okantyaa riyotan-tyaari eero itheenka-tajorentsi-waetziri Tajorentsi.*

2

Ikenkithatakoetziro amanaatsi

¹ Iroka netawakyaari noshintsi-temiri: Otsizimatyee pamanyaa, pikowako-wentante, pikanta-kowentante, pamanako-tyaari maawoeni. ² Pamana-kotyaari pinkathari-paeni. Pamana-kotyaari eejatzi jewari-paeni, ari okantyaa pijeeka-yitan-tyaari kameetha, pipinkatha-jorentsitante, pitampatzika-shirete eejatzi. ³ Rootaki kameethata-tsiri maawoeni iroka. Rootaki inimotziiri Tajorentsi owawijaako-shireteeri. ⁴ Tema ikawatzi Tajorentsi maawoeni rawijako-shireteete, ikoyi eejatzi maawoeni riyotakoe-teero kyaariperori naantsi. ⁵ Iroka kyaariperori naantsi: Apaani ikanta Tajorentsi. Apaani ikanta kantako-wentziiri atziri-paeni janta Tajorentsi. Riitakira irika Jeepatzii-totaa-rewo Jesús atziriwiteen-chari rirori. ⁶ Riitaki pinakowenta-kaeri maawoeni ikamawenteera, rookakaako-wenta-yitee ikowakaapa-kyaworika Tajorentsi. ⁷ Rootaki riyoshiitan-takinari naaka Notyaantaa-rewote, riitaki otyaanta-kinari nokenkithata-kaayiteeri atziri kaari asheninkayita, niyotaa-yiteeri ikemijanta-yiteero kyaariperori naantsi. Tema omaperotatya roori.

* 1:20 Kamaari = Yakatantani

⁸ Jempe-rika ipiyoteeta-piintyaa, nokoyi ramana-piinta-yiteeya atziri, itzinaa-wakoyityaa ikimita-piintaha. Roo kanteencha ikiteshireyite, eero ikija-wakaa-waeta, eero ifaana-minthata-wakaa-waeta. ⁹ Ari okimitanee-yaari tsinani-paeni, eero oñaawena-waeta okithaatyaawo owaneenkata-chari, apaawaeteri koriki amananta-yiteri othatani poreryaa-yitatsiri, oñaawena-waetyaawo owaneenkatero oeshi.* ¹⁰ Tema otzimatyee iroka-paeni ameteeyaawo okaatzi kameethata-tsiri. Ari okantari tsinani-paeni etakotariri Tajorentsi, pinkathatziriri eejatzi. ¹¹ Aririka riyotaan-teete, owayempitayityaa tsinani okemijante. ¹² Tee noshineta-kaantziro iyotaante tsinani, tee noshineta-kaantziro ewateri shirampari-paeni eejatzi. Ap-atziro owayempi-tayityaa okemijante. ¹³ Tema riitaki Adán reteetaka paerani rowetsikae-takiri, rootaki impoeta-paentsiri Eva. ¹⁴ Kaari Adán ramatawiteetaki paerani, tema rootaki tsinani ramatawi-teetakiri roojatzi antanta-kawori kaari-perori. ¹⁵ Roo kanteencha iroka tsinani-paeni tzimayita-tsiri eentsite, aritaki okantaki awijako-shire-yitee eekiro-rika iyaatakaa-nakityeero okemijanta-yitee, etakotantayiteeyaa, okite-shire-yitee, eero okaashintyaki-yitziro oethaari ikowan-teetyaawori.

3

Jempe ikantayityaa jewari-paeni

¹ Kyaaryoowa nokantemiri: Tzimatsi-rika kowatsini reewateri kemijantzinkari-paeni, ari okameethatzi okaatzi ikoyiri ranteri. ² Ikaatzi jewayita-tsiri otzimatyee ikameetha-shirete, eero itzimayitzi iita kenkithata-kowaeterini, ikinayityaawo iina, ikiyothanite, ranta-piintero kameethari, ipinkathata-kaantya, roemaantayite ipankoki, riyotaantayitee. ³ Eero ishinkita-piinta, eero ikija-piinta, retakotantayityaa, itsinampa-shireyitee, eero ikowashiwaeta roshekitero rashaahawo. ⁴ Riyote reewayiteeri ikaatzi jeeka-pankotziriri, pinkathari ikantante itomi-paeni, eero ipiyatha-waeta. ⁵ Tema apaani atziri kaari yoteroni reewata-kaante ipankoki, ŷkantachama reewawenteru ikaatzi kemijanta-neeriri Tajorentsi? ⁶ Ari ikantari eejatzi owakirata-tsiri ikemijantzi, eero omata reewata-kaante. Tema aririka imatero reewate, ari ikantakaa-pero-waeta-nakya, ari roshiya-kota-kyaari okaatzi awiji-mota-kiriri paerani Kamaari. ⁷ Aririka piyoshiite jewatziriri kemijantzinkari, pamine ipinkathatziri atziri-paeni kaari kemijanta-tsinani. Riirika powaki ikantako-waetee-tziri, riitakira kaari amaweteroni ramatawiteri Kamaari.

Jempe ikantayityaa amitakotziriri jewari-paeni

⁸ Ikaatzi amitakotziriri jewatziriri kemijantzinkari-paeni, otzimatyee ipinkathata-kaantya, ameentaa-rewo rinatyee, eero ishinkita-piintayita, eero ikowashiwaeta ishenitero rashaahawo. ⁹ Okowa-perotatyaa riyotako-yiteero okaatzi akemijanteeri kaari riyotako-witeeta paerani, ikenkishiryakopiinteero tampatzikata-tsiri. ¹⁰ Omatatyaari ramitakoteri jewari-paeni, otzimatyee ifaantee-tawakyaari aririka imatakiro. ¹¹ Ari okimiyityaari eejatzi tsinani otzimatyee opinkathata-kaantya, eero okenkithatakotantashi-waeta, okempoyaa-waeni okantya, okyaaryoo-wenta-yitaneero maawoeni. ¹² Ikaate amitakoterini jewari-paeni ikinayityaawo iina, reewateeri kameetha itomi-paeni eejatzi jeeka-wankotziriri. ¹³ Aririka imataneero, ipinkathaperoeteeri, ari riyotaneero rawentaa-shiretyaa ikamantaneero jempe okanta ikemijantan-taariri Jeeptzii-totaa-rewo Jesús.

Omaperotatya okameethatzi akemijantziri

¹⁴ Nokowaki niyaatemi intsipaateeni noñeemi. Roo kanteencha netawakyaawo nojankinatemiro iroka, ¹⁵ aamaa-shityaa eerorika niyaatzita, nokaman-tzitemiro jempe ikanteeta ijeekaetzi rashiyiteera Tajorentsi. Tema akaatzi rashiyitee Kañaaniri Tajorentsi, oshiyanaawo okanta tzinkamintsi-perori, aakapaeni otzinkamitanaa ikenkitha-tziro kyaariperori ifaantsi. ¹⁶ Omaperotatya okyaaryootzi okaatzi akemijanteeri, teera riyotako-witeetawo paerani jempe ikanteeta ipinkatha-tajorentsiteetzi. Iroka akemijantziri: Ratziriziti-motantaki Tajorentsi, Riitaki oñaahan-takirori Ishire tajorentsi rooperori iroka. Riitaki Ronampiripaeni Tajorentsi ifaayita-kiriri, Riitaki ikenkithata-koetakiri itsipa-jatziki atziri. Riitaki ikemijante-tziri maawoeni kepatniki, Riitaki oenokaa-chari rowaneenkawoki.

4

Ikenkithata-kotee-tziri pakahaeroni ikemijantawita

¹ Roo kanteencha iroka okanteeri Ishire Tajorentsi. Paata, ari ifaahaetaki pakahaeroni ikemijanta-witari, rootaki ikowanaki ikemijanta-yitero ifaani kamaari-paeni, ramatawitan-tzira. ² Riyotaa-waeta-shitan-tyaawo kamatawiri kaari rooperota-tsiri, eero ikemaero rowashiretako-tyaawo rantayitzi, eempa-tziitaki. Okimiwitakawo opirota-kaantzira itahaeta, tema eempa-wathata-kaantzi eero ikemaero katsiri. ³ Eero ishinetaka-kaantziro raawaketyaa, itzitakaantyaawo okaatzi rowaetari. Teera okameethatzi iroka. Tema aakapaeni akaatzi ikemijanta-yiteeri Tajorentsi, ayoteero kyaaripero, rowetsika-yitakaero owanawontsi. Ishineta-haero owayitee-yaawo iroka-paeni, apasoonkiyiteeri. ⁴ Tema okaatzi rowetsika-yitakiri Tajorentsi, kameetha okantayitaka. Tekatsi oetya apaawaetan-tyaawori, tema otzimatyee apasoonkiteri ifaayitziro okaatzi ipayita-kaeri. ⁵ Tema aririka amatakiro okantziri ifaani Tajorentsi amanako-yiteero okaatzi ipayiteeri, aritaki itajonka-wentakiro.

* 2:9 poreryaa-yitatsiri = ooro, perla

Antawaete-niriri kameetha Jesús Jeeptazii-totaa-rewo

⁶Rootakirika piyotaan-takiri iroka, pimatanaa-kitziro pantawaeteeniri kameetha Jesús Jeeptazii-totaa-rewo. Pimonkaata-naatziro okaatzi pikemijanta-neeri, pimatanaa-kitziro kameethari okaatzi riyotahaetakimiri. ⁷Pipaka-yiteero kenkitha-rentsi-paeni kaari rooperota-tsini, rootaki ameta-piinta-shitakari majonto okenkitha-yitziro iroka. Tema otzimatyee piñaa-shintsi-shireta-neeeyaa pimatanaa-tyaawori pipinkatha-tajorentsisee.* ⁸Tema okameethatzi-mowitee añaa-yitziro añaaashintsi-waeta koñaatziro awathaki, tema rootaki kameetha-perota-tsiri añaaashintsi-shireta-neeeyaa añaaanyaawori apinkatha-tajorentsisee. Teera rootaki antanta-yitawori okantyya anintaa-waetan-tyaari nimaeka eeniro añaa-yitzi, añahaero paata anintaa-waeteeyaa aririka añahae. ⁹Kyaariperori iroka ñaantsi, otzimatyee akemijantee maawoeni. ¹⁰Rootaki añaaanta-yitawori añaaashintsiyita, ashintsi antawaeyitzi, tema oyaako-teeri Tajorentsi jempe itzimi kañaanitarsi. Kancha rowawijaako-shireteeri maawoeni atziri-paeni, riitakira rowawijaako-shire-yitee ikaate kemijanteerini.

¹¹Rootaki piyotaan-tayiteeri iroka, pishintsitan-teero. ¹²Tee nokoyi itheenki-mawaeteetemi pewankaritzira. Tema otzimatyee poñaahantero jempe pikantanaa pikemijanteera, ari okantyya roshiya-kotan-teetemi. Otzimatyee paminakowentero okaatzi piñaa-wae-yitzi, eejatzi okaatzi pantayiteri. petakotan-teeyaa, pikyaaryoo-tee, pikiteshiretee. ¹³Pishintsitaa-piinteeniri piñaa-nyiteeniri atziri-paeni Jankina-rentsi-perori, pikenkithata-piinteeero, piyotaanta-piinteeero, roojatzi piñaaanta-kyaaawori nareetemi janta. ¹⁴Pikenkishiryaa-kotero ikenkithata-kota-kimiri paerani jewari-paeni, ari okanta itajonka-wentan-takimiri roteya-patzii-totan-tayitziro rako. Kyaaryoowa papaatziro-kari itajonka-wenteemi Tajorentsi pimatanaa-awori iroka. ¹⁵Piñaaashintsi-wenta-neeeyawo, okantyya iñaantee-temiri eekiro piyaata-kaana-kityeero pimatanaakiro. ¹⁶Paamaeyaa eeroka jempe pikantanaa, pikenkithashiryahaa-kotyawo kameetha okaate piyotaan-tayiteeri, okaate pantayiteri eejatzi. Aririka pimatakiro pikyaaryoo-wenteero, aritaki piñeero pawijako-shiretee, eejatzi ikimita-yitee-yaari ikaatzi piyotaa-piintakiri.

5

Anteeniriri paashini-paeni

¹Tee okameethatzi pikijatha-yiteri antaripero-paeni, kameetha piñaa-nyiteri. Rootaki kamethatatsini paakameetha-yiteri pikimita-kaanteri riirikami pipaapate. Ari pikimiteeri ewankari-paeni, paakameetha-teri poshiya-kaanteri riirikami pirentzi. ²Otzimatyee paakameetha-yitero antawopero-paeni, pikimita-kaantero roorikami piniro eeroka. Ari pikimiteerori ewankawo-paeni, paakameetha-yitero, eero poshiretawo pikosheka-waetyaawo pikimita-kaantero roorikami pitsiro.

³Paakameetha-yitero kinankawo jempe otzimi maperotzirori okowityaa-waetzi. ⁴Rooma apaani kinankawo tzimayita-tsiri otomi-paeni, ojari-paeni, riitaki etanakyaaawoni raminiro ramitako-yitero, otzimatyee ipiyatee-yaawo raminako-wentee-ro okimitakirira paerani roori rantaritan-takari rirori. Rootakira inimotziriri Tajorentsi. ⁵Rooma apaani kinankawo jeekawaetashitachari aparoiroeni, awentee-yaari roori Tajorentsi, ahi owaero oetziñaarikotyawo amanyaa okowa-koteeri kitejeriki eejatzi tsireniriki. ⁶Rooma eerorika ojeekanaki kameetha antayitanakiro okowashiyitanakiri roori kinankawo-paeni, teera ojeeki kameetha, okimiwitaka okamaki-tyeemi. ⁷Pishintsi-tero omatantee-yaawori nokantakiri, ari okantyya eero otzimanta ikenkithatako-tee-terori. ⁸Eeniyitatsi kaari aminironi isheninkapero okaakini okinankawotanakirika. Riitakira ma-perotachani kaari amineeroni riniro aririka okinankawotanaki. Okimiwitakawo ipakana-kityeero ikemijantzi. Riitaki maperota-kirori rawijanakiri ikanta kaari kemijanta-tsini.

⁹Iroka kowachari rojankinata-kotee-tantyaawori kinankawo-paeni antawaeteeniri Jeeptazii-totaa-rewo: Antawo-pero-paeni iroka, kinatariri paerani oemi,* ¹⁰kameetha-shirerira ikema-kotee-tziro, aminakowentziri atomi-paeni, oemaantzi opankoki, aakameethata-piintakiri kemijantzinkari, oneshironkatapintziri ashironkaenkari, omata-piinteeero okaatzi kameetha-yitatsiri.† ¹¹Rooma kinankawo kaari antawopero-tsini, eero rojankinata-koetziro. Eero okanta-perota antawaeteeniri Jeeptazii-totaa-rewo, tema eeniro okoyi ayi oemi. ¹²Tema aririka ahae itsipa oemi, aritaki ikantako-waeteetakiro, tema eero omonkaatziro okaatzi okontawitakari anterimi. ¹³Aritaki operata-nakyaawo, okinayite pankotsi-kipaeni, okenkitha-waeta-kotan-tayite, akakawaeta-shityaa. ¹⁴Rootaki nokowantari aayitee oemi apaani kinankawo kaari antawopero-tsini, itzimayitee eentsite, ojeekiita opankoki antawaete. Ari okantyya eero itzimanta iita kijimawaeteroni. ¹⁵Tema tzimayitatsi matakirori, antawaeta-shitakawo ikoyiri Kamaari.‡ ¹⁶Kinankawo tzimatsiri osheninkapaeni, riitaki amitako-yiteroni. Rooma kinankawo kaari tzimatsini osheninkapaeni, jeekatsiri aparoiroeni tekatsi amita-koteroni, osheki kowityaa-waetzi roori. Rootaki kowaperota-chari ramitakotero itsipa kemijantzinkari-paeni.

¹⁷Otzimatyeeera ipineeteeri jewatakaan-tatsiri ipinkathee-tziri. Riitaki ipaperoteete kenkithata-kaanta-piinta-tsiri, eejatzi ikaatzi yotaanta-piinta-tsiri.§ ¹⁸Tema rootaki ikantakoe-tziri Jankina-rentsi-peroriki: Aririka pantawaeta-kaeri apaani piratsi, tee okameethatzi itashe-ya-waete. Iroka ikantzi eejatzi:

Otzimatyee ipineeteri antawaeta-tsiri.

* 4:7 majonto = antawo-pero-paeni * 5:9 Antawo-kona = okaate 60 ojarentsise † 5:10 aakameethata-piintakiri = okiwa-kitzita-piintakiri; kemijantzinkari = kiteshireri
‡ 5:15 Kamaari = Yakatantani § 5:17 ipaperoteete = oshiyawori apite rapiieteero ipineeteero

¹⁹ Ikaatzi-rika apaani atziri kanta-kotziriri apaani jewari, eero pikemijantziri. Rooma ikaate-rika apite, eeorika ikaate mawa ñaakota-kirini rantakiro kaari-perori, ari okameethatzi ikemijanteeteri. ²⁰ Eekiro-rika riyaaatee-tatyeete ranteetero kaari-perori, payiri jempe ipiyoteeta pikijathateri, ari okantayaa ithaawan-teetyaari, eero imatantawo rantero itsipa-paeni. ²¹ Noshints-tzimi pantero iroka. Tema aririka pi-mataneero, eero piñiuro pamaakitante. Eero pikanta-waetzi “Eero nokijathatziri, tema riroperori irika.” Riyotzi Tajorentsi nokantan-tzimorori. Riyotzitawo eejatzi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, riyotzitaka eejatzi ronampiripaeni Tajorentsi ikaatzi riyoshiitakiri. ²² Tee okameethatzi pathawae-yaawo poteya-patzii-totan-tyaawo pako reewatan-teetyaari. Tema aririka riyotee-takiri rantakiro kaari-perori, ikimiwitakaha eero kami kantakaa-shityaawoni. Tema otzimatyee pikite-shiretee eero ka.

²³ Teera apatziro pirapiintero nijaa, pirityaawo eepichokiini kachori, ari piñaakiro petsyata-kote pimantsiya-waewitaha.

²⁴ Eenitatsira atziri, tekira iñeero riyakowenteeteri rantakiro kaari-perori, ikema-kotee-takiri maawoeni. Eenitatsi itsipa eejatzi kaari riyotakoetzii rantziro-rika kaari-perori, apatziro ikemakoeteri paata. ²⁵ Ari okimitari eejatzi, teera romana-kotaa-piintero atziri rantayitero kameethari. Rooma aririka rantero kaari-perori, ari ikowa-piinta-wityaa romana-kotyaa, roo kanteencha aritaki ikemakoe-takiri.

6

¹ Maawoeni omperataa-rewo, otzimatyee ipinkathateeri omperatariri. Roo nokantantari, ari okantayaa eero itzimanta paeryaa-shiwaetyaari Tajorentsi, eero itzimanta kantako-waeteeni ayotaan-tayitziirira. ² Omperataa-rewo kemijanta-tsiri, aririka romperatemi itsipa kemijantzinkari, tee okameethatzi pikanta-waete: “Eero pikimita-kaanari pomperatani, tema noyemijantzín-karite eero ka.” Tema okowa-perotatyaa rantawaeteniri kameetha irika omperataa-rewo, retakotani royiri, tema kemijantzinkari irikai. Otzimatyee piyotaan-teero iroka, pishints-tan-teero.

Kiteshireta-kaanta-tsiri eejatzi inimotaantsi

³ Aririka ipoki inashityaawoni ikenkithata-kaante, kaari ikimityaawoni okaatzi iñaaniyitakari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, rinashita-paakyaawo eejatzi ikenkithata-kotero pinkathata-jorentsitan-tatsiri. ⁴ Kantakaa-pero-waetzinkari irika, tekatsira riyote. Apatziro ikoyi rirori añaanatawakaa-wentyaawo iñaani Tajorentsi. Roo opoñaan-tyaari oñawakaa-waetyaa, akosheka-wakaa-waetyaa, akaweya-wakaa-waetyaa, akanta-kota-wakaa-waetyaa, ⁵ akijaneenta-wakaa-perotanakyaa. Rootaki imata-piintakiri kaari-pero-shireri kaari yotakoperoteroni kyaariperori ñaantsi. Ikenkithashiryaa yita raantyaawo koriki ramawenatawo aririka ipinkathatajorentsitanakaha. Tee okameethatzi paapatziyari eero ka. ⁶ Aritaki okantzimaeta, osheki ipineeteero paata apinkathatzirira Tajorentsi. Roo kanteencha añaantyaawori ipineete, otzimatyee inimoyitee añiiri okaatzi tzmimoyiteeri. ⁷ Tema paerani owakira atzimapaaki tee amapaaki tzmimoyiteeri. Ari okantari eejatzi aririka akamae, okaate tzmimoyiteeri eero aaneero. ⁸ Tema otzimapiintzi-rika oyaari, otzima-piintzi-rika akithaatar, ari okaate tekatsi akoyiri otsipa. ⁹ Riima ikaate kowayiteroni rashaahantyaawo, okaema-shiretatzi ikaariperoshirete. Ikimita-kowaetakariri shirika-chari iwirentsiki, aririka rantayita-nakiro ikowakaa-shiyitari owariperotan-tatsiri, rootaki payakaa-shitee-yaarini. ¹⁰ Aririka ikowa-piinteeteero rashaahanteetyaa, okimiwitakawo roomi oparethatariri kaariperoyitatsiri. Eenitatsi matakirori iñaamayitawo rashaahantyaawo, ipakaa-nakiro ikemijantzi, okimiwitakawo riimi kemaatsita-kaawaeta-ghanimi apaniroeni.

Pikimita-kaantero powayiri-wentee-yaawomi pikemijantane

¹¹ Rooma eero ka, rashiteemi Tajorentsi, eero panta-netziro iroka-paeni, pikimita-kaantero pishiyapithateeromi. Tema roo pikowa-perotziri pitampatzika-shirete, pinkathateeri Tajorentsi, pikemijanteeri Tajorentsi, petakotantyaawo, pamawe-waenite, pamatsinkyaa eejatzi. ¹² Eekiro pikemijanta-naatyeete, pikimita-kaantero powayiri-wenta-nee-yaawomi kameetha-yitatsiri. Pikimita-kaantero eejatzi piñaashints-wentee-yaawomi roojatzi paantakyaawori kanteetaa-ghani añaakahaemini. Rootaki ikaema-shiretee-tantzimiri, ari okanta ikemanteemiri atziri-paeni, pikantzi: “Nokemijante.” ¹³ Eenitatsi noshintsitemiri. Tema irika Tajorentsi añaakaa-yitziroori okaatzi tzmimoyitee-tsiri, riyotezi nokantzimiri. Riyotzita eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ñaawaeta-piinta-kirori kyaariperota-tsiri, roojatzi iñaawaeta-paakiri rahaeta-nakiririka ijeekira Poncio Pilato. Iroka okaate noshintsitemiri: ¹⁴ Eero pipiyathatawo nokanta-kaanta-kimiri. Pikiteshiretee itzimi-kari ñaawaeta-kowaeta-shitemiri. Piyaata-kaero eero ka roojatzi ipiyante-yaari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁵ Tema ari ipiye rirori aririka ikowakaapakyaaworika Tajorentsi, ajahaa-wentani. Tema apatziro Tajorentsi reewata-kaanteero maawoeni tzmimoyitee-tsiri, apatziro ipinkathari-wentziri ikaatzi ipinkathari-wenta-witachari, ari reewatziri ikaatzi jewawita-chari nimaeka. ¹⁶ Riitaki ashitawori kanteetaa-chari añaamentosi, ashi rowaero ijeeki jempe oshipakiryaa-perotzi, rootaki kaari rareetan-teetari. Tekatsi atziri materoni iñeeri, eero imateeteero eejatzi. Omaperotatyaa ipinkathee-tziri. Ashi rowaero ipinkathari-wentante. Kyaariwé.

¹⁷ Otzimatyee piyotaa-yiteeri ikaatzi ashaahanta-chari nimaeka, eero ikantakaapero-waetana. Eero rawentaa-shiwaetawo rashaahawo, tema eero okijotzi-motziri. Otzimatyee rawentaa-yitee-yaari Tajorentsi, riitaki matziri ithaamenta-kaantapero-ta. ¹⁸ Piyotaan-teero ranteeteero kameethari. Ikimita apaani ashaahantzinkari otzimimoyiteeri owaahawo, ari ikimita-nee-yaari irika-paeni otzimimoyiteeri rantani, rootaki ikimita-kaanta-nee-yaari roorika rowaahawo. Piyotaan-teero ineshironkae-tante,

*

ikowayite ipashitan-tayiteeyaa. ¹⁹Rootakirika imataneeri, okimiwitakawo rowaan-tyaawomi rashaahawo ikashiya-kaeyari paata. Ashi rowaero iñeero ijeekae kameetha.

Oweyaanta-paakawori ikantziriri Pablo irika Timoteo

²⁰Timoteo, pikyaaryoo-wenteero piyotaan-teero okaatzi ineshironkae-takimi. Eero pimatzitawo eeroka jempe ikenkithata-kota-shiteetawo kaari-perori. Eero pimatzitawo eeroka jempe iñaanata-wakantashitawo ikimita-kaanta-witari rooperori iroka riyo-yitziri. ²¹Tema eenitatsi mayitakirori, ikinashi-waeyitaka, kimi-witaka itzimpina-wenta-tyeeromi okaate ikemijanteri. Okantashitzimaetya ineshironkaetemi. Kyaariwé.

RAPIITEERO PABLO ROJANKINATZINIRI TIMOTEO

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo jankinatzimiro iroka. Rotyaantaa-rewote Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tema riitaki Tajorentsi kowakaa-kinawori nokenkithata-koteero ikashiya-kaakaeri rañaakaa-yitee Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ² Eeroka nojankinatziini Timoteo, eeroka nokimita-kaanta netakotani notyomi. Okantashitzimaetyaa ineshironkateemi Ashiteeri Tajorentsi eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, okantashitzimaetyaa retakotemi, piñeero pijeeki kameetha.

Pikenkithata-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo

³ Ari nokanta-piintatya tsireniriki eejatzi kitejeriki namanakoyitzi, nopasoonkitziri Tajorentsi, nantawaeteeniri. Noshiyakoteeyaari ikimi-yitaka nowae-jatziteni tampatzika-shireri-paeni rirori. ⁴ Aririka noshiretyaawo piraawaetaka paerani, osheki nokowaki napiiteero noñeemi, ari okantya nokimo-shiretanyaaari. ⁵ Osheki nokenkishiryaa-kotakimi jempe okanta pikemijanta-perotan-tanakari. Tema rootaki etanawo pijawo Loida, opoñaashita piniro Eunice. Niyotzi eejatzi ari pikimita-nakari eeroka. ⁶ Rootaki napiitan-tzimiri nokantemi: Powakirateero itajonka-wentakimi Tajorentsi noteya-patzii-totan-takimiro paerani nako, pikimita-kaanteero roejeetziro paamari tsiwaki-matatsiri. ⁷ Tema tee ithaawa-shireta-kaantzi Tajorentsi. Apatziro raawyyaa-shireta-kaantzi, retakoshiretakaanta, iñaako-shireta-kaanta.

⁸ Rootaki eero pikaani-wenta-pikaantawo pikenkithata-koteri Awinkatharite, ari pikimiteenari naaka, eero pikaani-wentana romonyaa-wentee-tanari Tajorentsi. Tema riitaki aawyyaa-shireta-kaemini, poshiya-kotan-tenari naaka, nokemaatsita-kowentawo Kameethari Naantsi. ⁹ Riijatzii owawijaako-shire-yiteeri Tajorentsi, riitaki kaema-shire-yiteeri akite-shiretan-taari. Teera aaka matashityaawoni, tema riitaki kowaentsi rantero. Ashi royiro paerani Tajorentsi ikowa-piintaki ineshironka-yitee Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ¹⁰ Rootaki imatakiri nimaeka, ikofaataki paerani Owawijaa-kotan-taniri, Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. Riitaki matakirori rotsinampaero kaamanitaantsi, ramayita-kaero Kameethari Naantsi, roo ayotantaari ashi owaero rañaakaa-yitee. ¹¹ Rootaki riyoshiitan-takinari naaka Otyaantaa-rewo-paeni, riitaki otyaantakina nokenkithata-kaanteero Kameethari Naantsi, eejatzi niyotaa-yiteeri kaari nosheninkata. ¹² Rootaki nokemaatsi-waetan-tawori nimaeka, roo kanteencha teemaeta nokaani-wenta. Tema niyotzi naaka iita nawentaari, niyoperotzi otzimi-motziri ishintsinka, ari okantya eero roka-kaantanawo ikowakaa-kinari nanteeniri roojatzi aririka omonkaateeyaa kitejeri ipiyantee-yaari. ¹³ Ari pikimita-neeyaari eeroka, poshiyako-tenawo jempe okanta pikemakina niyotaaantaki, piyaata-kaero pawantee-yaari Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, etakoyiteeri, ashiyiteeri eejatzi. ¹⁴ Ari ojeeka-shiretan-takimi Ishire Tajorentsi, riitaki kyaaryooshireta-kaemini eero pokantawo kyaariperori otzimi ikowakaa-kimiri piyotaa-teero.

¹⁵ Pikema-kotakina eeroka rooka-wenta-waeta-nakina nampiyitawori Asia-ki. Irika Figelo eejatzi Her-mohenes. ¹⁶ Roo kanteencha irika Onesiforo, osheki roemoshirenka-piintakina rirori, tee ikaaniwenta-kotyana roojowitee-takina. Osheki nokowaki ineshironkateeri Tajorentsi ikaantzi jeeka-wankotziriri. ¹⁷ Tema riitaki aminaminata-paakinari rareetakaha Roma-ki, roojatzi iñaanta-paakinari. ¹⁸ Riira Awinkatharite neshironkateerini paata oweyaantyaawoni kitejeri ipiyeerika. Tema piyotzi eeroka, osheki ramitakotakina Onesiforo nojeekan-takari Efeso-ki.

2

Pikimita-kaantyya eerokami rowayirite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo

¹ Notyomi, tema riitaki neshironkateemiri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, okantashitzimaetyaa raawyyaa-shireta-kaemi. ² Tema pikemakina jempe okanta niyotaaantaki atziripaeniki. Oztimatyee piyoshiiyite nimaeka ameentaa-rewo riitaki mataneeroni riyotaa-neeri eejatzi itsipa-paeni. ³ Pamaakowentyaa piñaashintsita-kowenta-neeyaari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Pikimita-kaantyya eerokami rowayirite. ⁴ Tema apaani owayirita-chari tee iñeetziri rantaneero antawae-rentsi rantayita-piintee-tziri. Tema oztimatyee retapaentyaawo ikantakiriri reewarite. ⁵ Kantacha eejatzi pikimita-kotyari ipinatee-tziri oyiishiteentziri ishiyeeyani. Tema antawo iñaashintsitakawo. Roo kanteencha imatantyaawori royiishitante oztimatyee retanakyawo iñaanta-piintyaawo. Rooma ramataa-shiwaetyaa-rika ikoyi royiishitantemi, eerowa ipinatee-tziri. ⁶ Kantacha eejatzi pikimita-kotyari ikanta apaani pankiwaerintzi. Tema riitaki etapiintawo rowayitawo okithoki iwankiri. ⁷ Oztimatyee pikenkishiryaa-kotero nokanta-yitakimiri. Tema riitaki Awinkatharite kemathatakawo-perote-mironi maawoeni.

⁸ Pikenkishiryaa-koteri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo icharinitakari pinkatharini David. Añahae rirori ikamawitakaha. Rootakira iroka Kameethari Naantsi nokenkithata-koteeri. ⁹ Rootaki natsipetakowentari noñaantawori nimaeka rojowaeeteetana, romonyaa-waeteetana, ikimita-kaanteetakina naakami owantzinkari. Rooma iñaani Tajorentsi eero imateetziro roojoteetero roori. ¹⁰ Rootaki namawetan-tawori nimaeka maawoeni nokemaatsi-waetakari, okantakaan-tziro netakotari ikaantzi riyoshiiteeri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús rowawijaako-shire-yiteeri. Ari okantya ashi rowantee-yaawori rañaayitee. ¹¹ Iroka maperori ikantee-tziri:

Aririka akama-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo, aritaki atsipatee-yaari rañaakaa-yitee.

¹² Aririka amawe-waenitaki, ari atsipatee-yaari apinkathari-wentantee.

Rooma aririka akante: “Tee noñeeri.” Aritaki imatee eejatzi aaka.

¹³ Okantawitaka tee añaaawitawo oetziñaarikowentyaari, riima rirori roetziñaariko-wenta-yitee.

Tema ashi rowaero rirori, tee ithañaa-pithatantawo okaatzi ikashiya-kaantziri.

Pikimityaari antawae-ryaantzi raakameethee-tziri

¹⁴ Piyotaan-teero iroka. Pishintsi-tantero ikowakaanta-perotziri Tajorentsi: Eero iñaanata-wakaa-wenta-shiteetawo ñaantsi-paeni kaari rooperota-tsini. Tema kantacha owarishireteri ikaate kemeroni. ¹⁵ Oztimatyee piñaashintsi-yeeyaa pitampatzikateero ñaantsi kyaariperori, ari okantyya raakameetha-wentan-tee-mirori Tajorentsi. Pikimita-kotyaaari antawae-ryaantzi kaari tzimatsini oetyaa ikaaniwenta-kotyaaari. ¹⁶ Eero pikemijanta-waetziro eeroka iñaawaetashitee-tari ñaantsi kaariperoyitatsiri. Arira opoñaari itheenka-tajorentsitant-teezi. ¹⁷ Okimiwitakawo owawathatanta apathaa-waeterika. Rootaki awiji-mota-kiriri Himeneo eejatzi Fileto. ¹⁸ Ikinakaa-shiwaetakawo rirori riyotaan-tziro kyaariperori, ikantaki: “Teera kyaaripero añaaayitee aririka akamayitaki, tema añaaayiteero roshiya-kaawentee-takiri ‘añaaamentotsi.’” Iroka okaatzi riyotaan-tawitakarari rowari-shiryaaan-takarari ikaateeyini ikemijanta-witanaa. ¹⁹ Roo kanteencha, okimiwitakawo rowatzika-tyeemi Tajorentsi roo-perori itzinkami, ari rowetsikakimi ipanko. opoñaashitya ipataka-kotaki apite jankina-rentsi ikanteetzi: “Riyotziri Awinkatharite ikaatzi rashitari.” Eejatzi: “Ikaate awentahae-yaarini Jeepatzii-totaa-rewo, oztimatyee rookaero kaariperotatsiri.”*

²⁰ Jame oshiyakaawen-tawakiro okaatzi tzimatsiri ipankoki apaani ashaahantzinkari. Tema eenitatsi owaneenka-yitachari chomo-paeni, poreryaanakitatsiri, osheki ineshironkatziro. Roo kanteencha eeniyitatsi incha-naki eejatzi chomo, tee ineshironka-pero-tziro iroka-paeni. ²¹ Aririka akite-shire-yitane, ari ikimi-yitee-yaawo chomo ineshironkatziro ashitawori, ikowa-piintzi rowanta-yityaawo. Ari ikiteshoretakaanee Ashiteeri, aamakowentyaa antayiteeniri kameetha-yitatsiri. ²² Inteena powayiteero ikowa-shiwaetari ewankari-paeni, poshiya-kaantero pishiya-pithata-tyeeromi. Tema rootaki piñaamata-piinta-nakyaari pikameetha-shire-yitee, pikyaaryoo-wentyaa, petakotantyya, kameetha piyeeka-kaantayite, pitsipa-yitee-yaari kiteshireri ikaatzi awentaa-yitaariri Awinkatharite. ²³ Eero piñaawae-yitziro ñaantsi kaari kameethatatsi, tema rootaki opoñaantari ikija-wakaan-teetari. ²⁴ Rooma aakapaeni rompera-yiteera Tajorentsi, tee okameethatzi añana-minthata-wakaeyaa aakapaeni. Tema oztimatyee aneshionkatawakaeyaa, akiyothanite ayotaante, atsinampa-shirete, ²⁵ eentsikiroeni akantawentyaari akaminaa-yiteri kijaneenteeri, aama aritaki ipiya-shireta-kaeri Tajorentsi, aritaki riyota-koteero kyaariperori. ²⁶ Ari okantyya riyotan-teeyaaari ishirika-kityaa riwiriki Kamaari, tema riitaki omperaawaeta-piinta-kariri, ish-ntsiwenziri rantayiteniri ikowashi-yitari rirori.

3

Jempe ikanteetyaa ijeekaetee paata iweyaanta-paakyaawoni kitejeri

¹ Oztimatyee piyote, paata oweyaanta-paakyaawoni kitejeri antawo opomeentsitzi-moyitee. ² Iroka ikantayityaa atziri-paeni: Apaniroeni ineshironka-pero-waetyaa, iñaawenawaetashityaa roshekiro rashaahawo, rajahaa-wenta-waetyaa, eero ipinkathatantzi, itheenka-tajorentsi-waete, ipiyatha-waetyaaari ashitariri, eero riyoteero ipasoonkitante, ikaweyan-tawaete, ³ eero retakotantaa, eero ikowa-piintee ipeyakotante, itheeya-kotan-tawaetyaa, eero romaanta-kaawo ikowa-shiwaetari, osheki rowatsinaantawaete, ikijaneentero kameetha-yitatsiri, ⁴ pithoka-shitan-tanir irikapaeni, eero iñaakonita, osheki ikantakaa-pero-waetyaa, osheki iñaamawaetyaawo ikowashi-yitari awijanakiro ikowakaa-witariri Tajorentsi, ⁵ ari roshiya-kowaeta-kyaarimi pinkatha-tajorentsi-waetaniri, roo kanteencha osheki itheenki oztimi-motziri Tajorentsi ishintsinka. Eerowa pitsipa-yitari eeroka. ⁶ Tema imatakiro irika-paeni ijeeka-wankotantaki, ramatawi-yitakiro tsinani-paeni shipeta-shireri, antawo ikenkishiryaa-kaayitawo okaariperoyitee, oztimatyee awentee-yaari irika-paeni, rootaki opoñaan-tyaari oñaama-shirewaeta-nakyya roori. ⁷ Rootaki okowa-perotan-tanakyyaari iyoperotero, roo kanteencha tee iyotakoperotzimaetawo okaatzi rooperota-tsiri. ⁸ Rootaki imatakiro paerani sheripiyari Janes eejatzi Jambres, ikoshekakari Moisés, ari ikimitari irika atziri-paeni amatawitan-taniri, tee ookimo-shiretari okaatzi rooperota-tsiri. Kaari-pero-shireri irika, raminaa-shiwaetaka okaatzi ikemijanta-yiwtakarari. ⁹ Eerowa imatziro, aritaki riyota-nakiri aminaashi-waeta okaatzi rantziri, aritaki roshiya-kotee-yaari sheripiyari akenkithata-kotakiri.

¹⁰ Rooma eeroka, pikimiteena naaka, okaatzi niyotaan-tziri, jempe nokinakaero, oeta nokoyiri, nokaaryoo-wentanta, nentsikiro-wentanta, netakotanta, namawenita, ¹¹ owatsinaa-waeteetakina, ikemaatsita-kaawaete-takina, okimita okaatzi awiji-mota-kinari Antioquafa-ki, Iconio-ki, eejatzi Litra-ki. Tema osheki ratsipeta-kaawenta-kinari. Roo kanteencha rookakaa-wenta-piintakina Awinkatharite. ¹² Ari okantyyaari, aritaki rowatsi-naaryaa-koeteeri ikaatzi rashiyitaari Jeepatzii-totaa-rewo Jesús kowanaa-tsiri ipinkatha-tajorentsi-nite. ¹³ Riima kaari-perori atziri-paeni, amatawitan-taniri eekiro imaperotatyeeaa, rashi-minthataawo ramatawitan-piinte, imateetzi-tyaari rirori ramatawiteeteri. ¹⁴ Rooma eeroka, poejokirotyaawo okaatzi piyotakiri, okaatzi pawentaa-naari. Tema piyotzi iita yotaaki-mirori. ¹⁵ Ari petanakawo eeniro peentsitanaki piyota-koteero Tajorentsi-tsiri Jankina-rentsi. Ari opoñaari

* 2:19 awentahae-yaarini = waerontsi * 3:8 Ikenkishiryaa-koetziri Janes eejatzi Jambres sheripiyari irikapaeni, Apitantoni-jatzi irika. Tema paerani rookakaa-wentan-taariri Moisés ishenninka-paeni Israel-paeni, irika sheripiyari-paeni roshiya-kowitakarari Moisés, riraa-ntsita-kaero nijaa, ikoñaata-kaayitaki eejatzi osheki mashero.

piyotee aritaki pawijako-shiretee aririka pawentahae-yaari Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ¹⁶ Tema maawoeni Jankina-rentsi-perori, riitakira Tajorentsi tajonka-shiryaa-takirori rojankinee-tanta-kawori. Rootaki riyotaan-teetari, rootaki ishinsi-theetantari ikaminaan-teete, rootaki itampatzikae-tantari, rootaki inaantee-tantari okantya ikameetha-shiretan-teetyaari. ¹⁷ Ari ineerori ikaatzi rashitaari Tajorentsi riyopero-shireteero rantayiteero okaatzi kameetha-tsiri.

4

Pikenkithateero ñaantsi

¹ Iroka okaatzi noshinti-temiri pantero. Riyotzi Tajorentsi nokantzimiri, riyotzitawo eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, itzimi amina-koteerini rantayitakiri maawoeni añaayita-tsiri, eejatzi ikaatzi kamayiteen-tsiri. Tema rootzimateensi ikoñaatee ipinkatha-ritapae. ² Pikemi nokan-temi: Okowa-perotatya powetsikyaa okini pikenkithateero inaani, teera apatziro pikenkithateero aririka okameethatzi-motemi, tema otzimatyee pimatero eejatzi aririka pikowaenkata-kote. Aririka piyotaante, otzimatyee pitampatzikatana, pishintsi-waantete pikaminaante, piña-shintsi-thatante, roo kanteencha paamaeyaa pithaakyaa-wenta-piintziro-kari aririka pimayita-neero. ³ Tema paata, eero ikowaetee ikemijanteetero tampatzikari piyotaan-tayitzi nimaeka, tema ari ipiyota-paakyaa itsipa ikaate yoteerini, ari raminaa-shiwaetyaari riyotaanero ikowa-shiyitari rirori. ⁴ Rootaki opoñaan-tyaari ipiya-shiteetero ikemijanteetero ikenkithata-shiteetari, rokae-tanakiro ikemijanteetzi-rooperota-tsiri. ⁵ Rooma eeroka, pikiyothanite, pamawetashi-yitee-yaawo awiji-motemini pinteneetyakaa-yitziro Kameethari Ñaantsi, otzimatyee pimonkaatero okaate panteeniriri Awinkatharite.

⁶ Tema naaka kimitaka rooteensi nopeyakotya, noshiya-kotyaawo ijakoeta-piintziro imiriteetzi-ratsipeta-kaetaniki Tajorentsi, aritaki jakotzi-matakaha imiriteetzi. ⁷ Nokyaaryoo-shire-piintaki, noshiyakaawitaka nomatakiro antawo nomankyaan-tapiinta. Okimiwitakawo eejatzi aritaki nomatakiro noyishiantzi areetakina jempe oweyaa noshiyi. ⁸ Okimiwita-kawo riitakimi Awinkatharite owayita-kironi amathee-rentsi ipaeteeriri tampatzika-shireri-paeni. Tema Tampatzika-shireri rirori Awinkatharite, riitaki yotanta-paatsini kyaari-pero-rika ikameetha-shireteetzi, aripaetera ipapaenawo nashitari naaka. Teera apatziro naaka, ari ikimitaa-yiteeri ikaate kaari ojamanitsini royaako-taari ipiye.

Apaniroeni ikantee-tziri Timoteo

⁹ Nokowa-pero-taki paminaminate jempe pikantya pipokan-tyaari intsipaete nojeekira naaka. ¹⁰ Tema rookawenta-nakina Demas, okaema-shireteeri rirori jaawiki-jato. Jatee Tesalónica-ki. Riima Crescente ikinanakiro rirori Galicia-ki. Ari ikimitakari Tito ikinanaki rirori Dalmacia-ki. ¹¹ Apatziro ikantakaawo Lucas riitaki jeekaneentsi apaniroeni itsipatana jaka. Rootaki nokowantari pipoki eeroka pitsipata-kyaa Marcos, aritaki imatakiro rirori ramitakotena. ¹² Tema notyaanteeri Tíquico janta Efeso-ki. ¹³ Aririka pipokanaki eeroka, pamaenawo nowewiryakowo nookanakiri paerani nampitsiki Troas ojeekira ipankoki Carpo. Nokoyi pamaenawo nojankina-yitani jeekantsi rirori. Riira nokowa-perotzi piyoshiiteri pamaenari nomashi-tsite nojankina-yitzi. ¹⁴ Riima Alejandro, eshiro-pakori riitaki oñaashirenka-piintakinari, rowajankitahaa-tyeerira Awinkatharite. ¹⁵ Rijjatzira paamaeyaa eeroka, tema imaperotakiro rotzika-tzikatakiro okaatzi nokenkithata-koyitakiri, osheki ikijawenta-kinawo. ¹⁶ Tema owakira rahaetakina paerani naaka ijeekira pinkatha-ri nokamanta-kotero okaatzi ikantakoe-takinari, tekatsira apaani tsipata-nakinani, ithonka ishiya-pithata-nakina. Roo kanteencha, tee nokoyiro naaka rowajankitaa-wenteeteri iroka. ¹⁷ Tema itsipa-shiretakina Nowinkatharite, riitaki ñaapero-shireta-kaakinari. Rootaki nomatan-takawori nokenkithata-kaeri maawoeni, ari okanta ikemathatan-takinari kaari asheninkata. Rootakira rowawijaa-kotan-taniki Nowinkatharite rashiryahae-tenami, okimitawo rookaetziri apaani atziri manitzi-mooki royaari manitzi-paeni. ¹⁸ Riitaki Awinkatharite aminako-wenta-kinari kaari rowashironkae-tantana, eeki royaata-kaateero roojatzi nareetan-teeyaari ipinkathari-wentantzira Inkite-jatzi. Ashi rowaero rirori rajahaa-wentee-teeyaari. Kyaariwé.

Oweyaanta-paakawori itajonka-wentan-teetzi eejatzi wethataantsi

¹⁹ Nokoyi powethatyaanari Prisca eejatzi Aquila, ari pikimitakiri Onesiforo, eejatzi ikaatzi jeekawankotziriri. ²⁰ Riima Erasto, ari ijeekapaaki rirori Corinto-ki. Riima Trófimo, naaka ookanakiriri Mileto-ki, imantsiya-waeta-paakitzi. ²¹ Otzimatyee piyaate intsipaete pareetan-tyaari nojeekira naaka tekira okyaawon-tsita-neeta. Tema ikaatzi akantayiteeri jaka “noyemijantzin-karite-paeni,” rowethatee-yimini. Irika ikaatzi wethatzimiri: Eubulo, Pudente, Lino eejatzi Claudia.

²² Okantashitzimaetyaa ijeeka-shiretan-teemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ari ineshi-rokayiteemi. Kyaariwé

ROJANKINARI PABLO ROTYAANTZINIRI TITO

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo otyaantzimiro iroka, tema naaka romperatanewo Tajorentsi. Naaka Rotyaantaa-rewote Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ari okantyya ikemijanan-teeyari ikaatzi riyoshii-yiteeri Tajorentsi, riyoteero rooperota-tsiri ipinkatha-tajorentsiteero. ² Royaa-koteeri rirori-paeni ashi rowaero rañaayitee. Rootaki ikashiya-kaantakiri paerani Tajorentsi tekiraha rowetsikiro kepatsi. Teera ramatawitantzi Tajorentsi. ³ Okanta omonkaapaetetaka, roñaahantaka Tajorentsi Owawijaa-kotan-taniri. Riitakira kantakaan-takirori ikenkithatan-teetyaawori iñaani. Imatakina naaka rotyaantakina nokenkithata-kaante. ⁴ Eeroka Tito notyaantzini iroka nojankinari. Nokimita-kaantakimi Kyaariperomi notyomin-teemi, ari atsipata-wakaa akemijantee. Okantashitzimaetyaa ineshironkateemi Ashiteeri Tajorentsi eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, Owawijaa-kotaniri, okantashitzimaetyaa retakoteemi, piñeero piyeeki kameetha.

Rantayiteri antaripero-paeni eejatzi jewari-paeni

⁵ Rootaki nookanta-nakimiri Creta-ki pitampatzika-shire-yitante, piyoshiite antaripero-paeni jewa-terini kemijantzinkari-paeni, rootaki nokowakaa-kimiri. ⁶ Ikaate jewayita-tsini otzimatyee ikameetha-shirete, eero itzimawaetzi ñaaweata-kowaeta-shityaarini, ikinaatyaa iina, ikemijantayitee itomi-paeni-paeni itzimi-kari kantako-waeterini piyathari irika, ñaathatan-tashi-waetachari. ⁷ Tema ritaki Tajorentsi rantawaateeniri jewatziriri kemijantzinkari-paeni, otzimatyee raamawentyaa itzimi-kari kantako-waeterini ikante, ajahaawaetaniri irika, kijinkari irika, shinki-tzinka irika, antantzinkari irika, ikowashiwaeta ishekiro rashaahawo ⁸ Tema otzimatyee romaan-tayite ipankoki, ranta-piinteero kameethari, ikiyothanishirete, itampatzika-shirete, ikiteshirete, iñaakota-nityaa, ⁹ ikyaa-ryoo-shirete ikenkishireyaawo ñaantsi iyotahae-takiriri, ari okantyya imataneero rirori riyotaantero kyaari-perori, ari okantyya eejatzi imonkatziyan-tyaariri kaari yotakoteroni tampatzikari. ¹⁰ Tema osheki kowatsini iñaanatawakaan-tashi-tyaawo, iñaaweata-shiwaetyaa, ramatawitantzi. Riitaki antayita-kirori irika iitashi-waeta-chari "Totameshita-rewo." ¹¹ Otzimatyee pookakayiri eeroka riyotaan-tayitzira, tema osheki ikompita-kaaka atziri-paeni ikaatzi ijeeka-wankotee-yirini. Riyotaanta-shitawo irika-paeni kaari rooperota-tsiri, apatziro ikowa-shiteeyani raantyaawo koriki. ¹² Tema eenitatsi paerani apaani Creta-jatzi kamantanta-nirita-tsiri, ikantaki: "Maawoeni Creta-jatzi, theeri naaka-paeni, kaari-perori, perantzipaeni naaka, niyawa-tzinkari naaka." ¹³ Kyaariperori iroka ikantakiri. Rootaki pikijathatan-tyaariri eeroka, ari okantyya ikemijantee-tantyaawori tampatzikari, ¹⁴ ari okantyya ipakaan-tyaawori ikemijanta-piintziro ikenkithata-shiyitari Judá-paeni, tema ishinti-tantaki ipakahaetero kyaariperori. ¹⁵ Rootaki akanta-piintziri aakapaeni: Apaani kiteshireteen-tsiri, tekatsira iityaa owaaripero-shireterini okantawitakyaa eeorika ipinkawaetzi. Riima apaani theenka-shireri, kaaripero-shireta-tsiri, tekatsira iityaa kiteshireta-kaerini okantawitakyaa ipinkawae-wityaa. Tema owaari-pero-shireta-waetaka. ¹⁶ Roshiyakaatzi riyota-koteeri Tajorentsi. Teemaeta, tema okaatzi rantayitziri ari roñaahan-tzirori tee riyota-koteeri, tema Tajorentsi osheki ipinkima-takiri irika. Tema ipiyathata-piintakari irika, tekachaa-jeeni apaani kameethari ranteniri.

2

Riyotaan-teetziro Kameethari Ñaantsi

¹ Rooma eeroka, okowatyaa piyotaan-teero okaatzi tampatzikata-tsiri, iroka okanta-kota: ² Ikiyothanishireyitee antaripero-paeni, iñaakoniteeyaa, ikenkishiryaa-kotero kameetha rantayiteri, ithotyahaero ikemijantee, retakontanetyaa, ramawewaeteeyaa. ³ Ari okimi-yityaari eejatzi tsinani antawo-pero-paeni, opinkatha-tajorentsitantee, eero oñaaweata-kotan-tashi-waeta, eero oshinkita-piintayita. Tema otzimatyee iyotaan-tayiteero okaatzi kameetha-yitatsiri, ⁴ ari okantyya okowaka-shireta-kaantyaawori otsipa tsinani-paeni aakameetha-yiteri oemi, eejatzi okimiteri otomi-paeni-paeni. ⁵ Okenkishiryaa-kotyawo kameetha antayiteri, okiteshireyite, antawae-ryaanto, opinkathateri oemipaeni. Aririka omayita-neero iroka, eero itheenka-waetee-tziro iñaani Tajorentsi. ⁶ Ari ikimitee-yaari eejatzi ewankari-paeni, otzimatyee ikenkishiryaa-koyiteero kameetha rantayiteri. ⁷ Rooma eeroka, pikeshireyee piyotaan-teero tampatzikari, pikiteshiretee, ari okantyya ipinkatha-wentan-teete-mirori pantayitakiri, aritaki oshiyakoe-taneemiro. ⁸ Ari okantyya eero itzimanta kijimawente-mironi pikanta-yitziri, tema ari ikaaniwentakyya ikaatzi kenkishiryaa-witachari ikantako-waeta-shitemimi. ⁹ Otzimatyee pishinti-yiteeri omperataa-rewo eero ipiyatha-waeteri omperatariri, tema ari ikowanee raakameetha-peroteeri, eero iñaana-minthatziri aririka romperatyaari, ¹⁰ eero ikoshiwaetziri eepichokiini, tema otzimatyee roñaahantero kameethatatsi rameentee-tyaari. Rootaki iñaahaetan-tyaawori osheki okameetha-pero-tzi riyotaan-teetziro iñaani Owawijaa-koteeri Tajorentsi.

¹¹ Tema Tajorentsi roñaaha-yiteero osheki ikaminthaa-yitee, riitaki materoni rowawijaako-shire-yiteeri maawoeni atziri-paeni. ¹² Riitaki yotakaa-yiteerori apakaan-taawori atheenka-tajorentsitantzi, eejatzi okaatzi akowa-shiyitari. Tema akiyothanishiretaye nimaeka, atampatzika-shiretaye, apinkatha-tajorentsitantee, ¹³ amina-wokiteeri oyaako-tani. Tema rootaatsi ipiye Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, riitaki amaeroni rowaneenkawo Owawijaa-koteeri, Tajorentsi. ¹⁴ Riitakira Jesús Jeepatzii-totaa-rewo shineta-shiteen-chari apaniroeni rowamaeteri. Tema ikowatzii ipinawenteero okaatzi akaaripero-shire-yitaki.

Rootaki ikowa-peroteeri ikite-shireta-kaayitee, omatantyaari rashiyitee rirori, akowaperoteero antayiteero kameethari.

¹⁵ Rootaki piyootaan-tayiteeri iroka. Pishintsi-tantero. Rootakira pikijathatan-tyaari. Eerokataki rowaetaki pimonkaata-kaantero iroka, otzimatyee rantatee-teero, tema ari pikinakaero eero imaninta-shiretee-tantzimi eeroka.

3

Ineshironkatani owameetha-shireteeri

¹ Otmatyee pikenkishiryakaa-piinteeri kemijantzinkari-paeni ipinkatha-yiteeri pinkathari-wentantatsiri pinampiki, eejatzi ikimiteri jewari-paeni. Eero ipiyatha-waetanta. Ikowaperoyite rantayita-neero kameethari. ² Eero ikiji-mateeri itsipa, eero iñaana-minthatan-tashi-waeta. Tema retakotantatyeyeyaa, itsinampa-shirete. ³ Paerani eenitatsi akantayiwita aakapaeni, amajontzi-shireta-waetzi, apiyatha-waeyita, atzimpina-shirewitaka, antayiziro akowa-piinta-shitari, eejatzi okaatzi anintakaa-shiyitari, owaariperota-piintakiri otsipa asheninka, ona-kota-wakaa-waetawo oeyita-rika, amaninta-shiretantzi, akijaneenta-wakaeyita. ⁴ Roo kanteencha okaa-paetekaha ineshironka-yitee Owawijaa-koteeri Tajorentsi, retakoyitaari maawoeni atziri-paeni. ⁵ arira rowawijaako-shire-yiteeri. Roo kanteencha eenitatsira oeta rantanta-kawori, teera aaka antashitee-yaawoni apaniroeni akameetha-shire-yitee. Tema ineshironka-matsitee Tajorentsi. Ikimita-kaantakiro riitaki omitsiryayiteenimi, okimiwitaka owakira ojeekata-yiteemi Ishire tajorentsi. ⁶ Tema okaatzi rantzimo-yiteeri Owawijaa-koteeri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, riitakira Tajorentsi kantakaawori, rotyaanta-kaero Ishire tajorentsi otsipa-shire-yitee okimieitakawo ijako-pero-tanta-kityeeromi. ⁷ Rootaki rantanta-kawori iroka okini añaayitero ikashiya-kaayita-kaeri, rootaki oyaakoyiteeri nimaeka ashi owaero añaayitee. Aritaki okanta, rootaki ikimita-kaanteeri nimaeka kameetha-shireri irikapaeni, tema neshironkatan-taniri rirori.

⁸ Omaperotatya iroka okaatzi nokanta-kimiri. Rootaki nokowantari piyotaa-yiteeri ikaatzi awentaa-naariri Tajorentsi, ikini ranta-piinta-neero kameetha-yitatsiri. Omaperotatya okameethataki iroka, osheki inintaa-yitee-yaawo. ⁹ Rooma aririka iñaana-tan-tawakaa-shityaawo jempe ikanta-kota itziman-tayitakari paerani etakaan-tawori, eero pimatztawo eeroka pijateka-waetyaa, tekatsi oetyaa, aminaashi-waeta. Ari pikimityaari eejatzi aririka iñaana-wakante-tyaawo jempe okanta-kota Ikantakaan-teetani. ¹⁰ Itzimi-rika ñaanatan-tawakaawori, pishintsithateri pikamineeri. Eekiro-rika riyata-kaatyero, papiiteri pikaminayiri. Eekiro-rika riyata-kaatyero, pomishitoyiri pitsipawitarira. ¹¹ Tema piyotakiri irika iparishiretaatzi, ikaaripero-shireta-waetaatzii. Apaniroeni riyakowenta-waeta.

Apaniroeni ikantee-tziri Tito

¹² Notyaanta-tyemiri Artemas. Eerorika notyaantzimiri rirori, aamaaka riitaki notyaantemi Tíquico. Aririka rareetakya piyeekira eeroka, nokoyira pipoki eeroka pitonkiyoteena nampitsiki Nicópolis. Ari nokoyiri naaka nokyaawon-tsita-koteri janta. ¹³ Riima Zenas yotako-perotzirori ikantakaan-teetani, eejatzi Apolos, aririka ipoki-matanaki rirori, pipawakiri paawiiri eeroka, ikashiya-kaeyari ipokanaki-rika. ¹⁴ Tema maawoeni aakapaeni, eero ajeekashiwaetanta otzimatyee aakameetha-yiteeri kowityaa-waeyita-tsiri.

Oweyaantawori wethataantsi eejatzi tajonka-wentaantsi

¹⁵ Maawoeni rowethatzimi tsipayita-kinari jaka. Nokoyi eejatzi naaka powethateenari kemijantzinkari-paeni janta ikaatzi etakotanari. ¡Okantashitzimaetyaa ineshironka-yiteemi Tajorentsi maawoeni eeroka-paeni! Kyaariwé.

ROJANKINARI PABLO ROTYAANTZINIRI FILEMÓN

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo ojankinatziro iroka. Tema romonkyaaawentee-takinari naaka Jesús Jeepatzii-totaa-rewo jaka. Riitaki notsipatakari noyemijantzín-karite Timoteo nojankinatziro iroka. Eeroka notyaantzini, Filemón, osheki netakotzimi eeroka amitakota-piintanari. ² Roojatzi nojankinatziro Apia nokimita-kaantari “chooeni,” nojankinatziro eejatzi Arquipo tsipayita-kaeri añaashintsiyita. Riijatzi nojankinatziro kemijantzinkari-paeni ikaatzi piyota-piinta-chari pipankoki. ³ Okantashitzimaetyaa ineshironka-yiteemi Ashiteeri Tajorentsi, eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, kameetha ijeekakaa-yiteemi.

Retakotanka eejatzi roshirenka Filemón

⁴ Aririka namanako-yitemi, antawo nopasoonkiziri Tajorentsi. ⁵ Tema nokema-kotakimi osheki petakotantayita, pikinatari Awinkatharite Jesús, ari pikimiteeri eejatzi ikaatzi rashiyitaari rirori.* ⁶ Rootaki namana-kotan-tzimiri eeroka-paeni pikaatzi paapatziya-wakaa-yitanaa pikemijanta-yitee, tema nokowatzii pikematha-perota-neero kameetha okaatzi rantakaa-shireta-kaemiri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ⁷ Noyemijantzín-karite, petakoyiteeyari eeroka kemijantzinkari-paeni, rootaki ifaanta-kawori rirori-paeni ithaamenta-shire-peroteeyani. Roojatzira oemoshirenaanari naaka, thaamentachana.†

Pablo ikantako-wentziri Onésimo

⁸ Niyotzi nimaeka, naaka riyoshiitaki Jeepatzii-totaa-rewo nomonkaata-kaemiromi okaate panteeri.‡ ⁹ Roo kanteencha, apatziro nokowa-kota-shiteemi eepichokiini, tema niyotaki jempe pikanta petakotanta. Pablo-wa naaka, antariperotapaakina, romonkyaaawentee-takinari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁰ Irika Onésimo owaetakaantziri “Kameethari,” nokoyi paakameethateeri. Riitaki nokimita-kaantakiri naaka riimi notyomi romonkyaaawentzirira Jeepatzii-totaa-rewo. ¹¹ Tema paerani pomperatan-takariri eeroka, tee ikameethatzi-mowitzimi irika. Rooma nimaeka ari ikameethatzi-motee-mi eeroka, ari ikimitzi-moteenari naaka eejatzi. ¹² Notyaanteemiri Onésimo, netako-perotari. ¹³ Oshékira nokowawitaka itsipateenami naaka. Ari okantakimi ipoyaateemi eeroka ramitako-yitena jaka romonkyahae-takina okantakaan-tziro nokenkithata-kotziro Kameethari Naantsi. ¹⁴ Tema rootaki kameethatatsi, tekira nokemi pikantena eeroka oeta pikoyiri, tee nokoyi naaka noshints-itemi pantero iroka, roo nokowaki eerokataki kantatsini oeta pikoyiri panteri.

¹⁵ Aamaa-shityaa roota-kirika omatantakari ishinete-tziri irika Onésimo ishiya-pithatan-takimiri paerani, ari okantakimi ikemijantan-tyaariri Jeepatzii-totaa-rewo, roojatzi ipiyantee-yaari janta itsipatan-tapae-miri. ¹⁶ Roo kanteencha, teera apatziro pikimita-kaanteeri pomperatani pikimi-witarira paerani, tema pikimita-kaanteeri riimi pirentzi petako-perotani. Ari nokimita-kaanta-kariri eejatzi naaka. Tema eerokaha mapero-teeroni petakoperoteeyari pomperatari koñaatziro, riijatzi romperataari eejatzi Awinkatharite. ¹⁷ Tema pikimita-kaantana eeroka naaka pitsipatani, ari pikimiteeriri eejatzi rirori paakameethateri, pikimita-kaanteri naakami paakameethatzi. ¹⁸ Eenitatsi-rika oeta kaari rinimota-kaemi, eenitatsi-rika oeta rireewitzimiri, pikimita-kaantero naakami ireewitemini. ¹⁹ Naaka, Pablo jankinatzi-mirori iroka. Omaperotayaa, aritaki nopinateemiro rireewitzimiri. Oshiyakaaajaantzi eerokawitaka ireewi-perotana naaka nowawijaako-shiretee-mira ²⁰ Ari okanta, noyemijantzín-karite. Nokowatzira pikameethatzi-moteena eeroka, ikantakaa-neemi Awinkatharite paakameethateeri Onésimo, tema rootaki otsinkaenari noshireki. ²¹ Rootaki nojankinatan-tzimirori iroka niyotzi aritaki pimatakinawo, tema pimatakiro pawijakaa-nakiro okaatzi nokowa-kota-kimiri. ²² Nokoyi eejatzi, paamaakowentyaa niyaata-shitemi pijeekira eeroka, ari nojeekawaetapaaki. Rootakirika pikowa-kotan-takiri pamana-kotena, ari ishinetakiro Tajorentsi omatayaa.

Oweyaan-tawori rowethatan-teeta eejatzi itajonka-wentan-teetzi

²³ Rowethatzimi Epafros, notsipatakari jaka romonkyaaawentee-tanari Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. ²⁴ Rowethatzimi Marcos, Aristarco, Demas eejatzi Lucas, notsipata-piintakari jaka. ²⁵ Okantashitzimaetyaa ineshironkateemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo! Kyaariwé.

* 1:5 rashiyitaari = kiteshireri † 1:7 rashiyitaari = kiteshireri ‡ 1:8 riyoshiitaki = waerontsi

ROJANKINATZINIRI HEBER-PAENI

Tajorensi rotyaantakiri Itomi ikenkithata-koteeri

¹ Paerani, ikoyi-rika Tajorensi riyotakaeri awaejatziteni oeta-rika, riitaki Kamantan-taniri amironi ñaantsi. Osheki rapiipiintakiro Tajorensi, eenitatsi imatakaa-yitakiriri Kamantan-taniri-paeni. ² Roo kanteencha owakira rotyaanta-kaeri Itomi rirori ikenkithata-koteeri. Tema riitaki Itomi rowetsika-kaaki paerani iroka kepatsi, riitaki rashita-kaakari okaatzi rowetsika-yitakiri. ³ Riitaki Itomi ikimita-kaantakariri riimi rowaneenkataani, ishikapiryaaki. Ari ikimi-waetari jempe ikanta Ashitariri. Tema oshintsitatzii ñaan-itari, rootaki ashi owantawori jempe okanta-yita owakira rowetsika-yitakiro. Tema imonkaata-paentziro paerani omatantakari ikite-shireta-kaantee, riyateete inkiteki, jeekapae rakoperoki Ashitariri itsipata-paari ipinkathari-wentantzi. ⁴ Ari opoñaanakari rawijayitzi Ronampiri Tajorensi, antawo ririiperota-kaeteeri.

Riitaki Itomi awijayiteeri Ronampiripaeni Tajorensi

⁵ Tema Tajorensi kantawaeri:

Notyomira eeroka.

Naakataki pipaapa-tentana nimaeka.

Ikantawaeri eejatzi:

Naaka tomittee-yaarini,

ipaapatete-na rirori.

Tema tekatsira apaani ronampiri tajorensi ikanteri Tajorensi ikimityaawoni iroka ñaantsi. ⁶ Paata aririka rapiteero rotyaanteeri jaka kepatsiki etanakawori itomi, ikanteete:

Ithaamentee-yaari maawoeni Ronampiri Tajorensi.

⁷ Eenitatsi eejatzi ikenkithata-koetziri ronampiripaeni Tajorensi, iroka ikanteetzi:

Riitaki matakaeri Ronampiri tajorensite ikimita-kotyaawo tampyaaenka.

Riitaki matakaeri rotyaantani-paeni ikimita-kotyaawomi paamari.

⁸ Rooma aririka ikenkithata-koteri Itomi rirori, iroka ikantzi:

Tajorensi, ashi powaero eeroka pipinkathari-wentantee.

Ari pikimita-kotee-yaari pinkathari-paeni otzimi-motziri rinchakaakiri imatantari ipinkathari-wentantzi.

Roo kanteencha tema eeroka mateeroni pitampatzika-shiretee aririka pipinkathari-wentantee.

⁹ Eeroka koyirori kameethari, rooma kaari-perori osheki owatsimaemi.

Rootaki ijeepatzii-totan-teemiri Tajorensi, pipinkatha-ritan-teeyaari. Riitaki pitajorensite matakimrori.

Ijeetan-teemiro yeenkantsi ari okanta pikimo-shiretan-taari, pawijeeri pitsipata-piinta-witari.

¹⁰ Iroka otsipa ikenkithata-kotee-tziri Itomi, ikanteetaki:

Pinkathari, owakira etantanakari paerani eerokataki wetsikakiro kepatsi.

Eerokataki wetsika-kiro inkite.

¹¹ Iroka okaatzi powetsikakiri, aritaki othonkaeyaa paata, rooma eeroka ashi powaero.

Ari okimitee-yaawo okaatzi powetsikani apaani paejato-mawori kithaarentsi.

¹² Tema aririka opaejato-mawotaki pithaari, pankowimae-tziro, paminee otsipa owakiriri pikithaatee-yaari.

Ari pikimiteerori paata powetsikani kepatsi eejatzi inkite.

Rooma eeroka ashi powaero eero pipaashini-waetee.

Eero pithonkataa.

¹³ Ikenkithata-koeteeri eejatzi, ikanteetzi:

Pijeekapae nakoperoki, apinkathari-wentante, roojatzi paata nowajankitaan-takyaariri kijaneenta-yitakimiri, aripaete pimakoryaa-kitzitan-teeyaari.

Tema tekatsi ronampiri Tajorensi ikimita-kanteri Tajorensi ikamanteri iroka.* ¹⁴ Tema maawoeni Ronampiripaeni Tajorensi, apatziro rotyaantee-tziri ramitako-yiteeri atziri-paeni awijako-shire-yitaa-tsiri.

2

Antawo owawijaako-shiretaantsi

¹ Oztimatyeete akemijantero okaatzi riyotahae-takaeri, okantya eero ookantawo. ² Tekatsi materoni rowashinahaero ikamantantakiri paerani Ronampiripaeni Tajorensi, rotyaantan-teeta-kariri. Tema maawoeni kaari owayempitatyaaawoni ikemijanteero, rowajankitahae-takirira ipiyathatakawo. ³ Aaka imaperoteete rowajankitahaeete eerorika owayempi-yitaawo ikenkithata-koetziro antawo awijako-shiretaantsi, okaatzi retapaentari Awinkatharite Jesús ikenkithata-paentziro. Tema rootaki ikamanta-yitakaeri aakapaeni akaatzi akemae-yakironi. ⁴ Riita-kira Tajorensi iyotakaa-yitakaerori omaperotatyaa okaatzi ikamantee-takaeri, tema imatakaan-takiro itajonka-wentan-teetzi, roñaaha-kaantakiro kaari ñaap-inteetzi, Ishire tajorensi antakaan-takiro iroka, rootaki omatantakari ikoyiri Tajorensi.

Ikaatzi matakirori rowawijaako-shiretantzi

* 1:13 makoryaa-kitzitaantsi

⁵ Okaatzira nokenkithata-kota-kimiri, kaarira Ronampiripaeni Tajorentsi imatakaeri Tajorentsi ipinkathari-wenteero jempe ajeekayitee paata. ⁶ Tema atziri-paeni mateeroni ipinkathari-wentantee. Tema iroka ikanteetaki paerani:

¿Riiperoma irika atziri-paeni pikenkishiryaa-kotan-tariri?

¿Oetaka pikowantari pineshironka-yiteeri irika-paeni?

⁷ Tema eepichokira iniiro nimaeka atziri-paeni tee rawijantzi, riitaki Ronampiripaeni tajorentsi awijaneenta-kiriri.

Roo kanteencha, rooteentsi pamantheeteeri ipinkatha-rentsitan-teeyaari, otzimi-moteeri rowaneenkawo. Riitaki awijayiteerini maawoeni powetsikani.

⁸ Pikimita-kahaa-yaari ikantahanki makoryaa-kitzitan-tariri iijaneentani, rompera-yitee-yaari maawoeni. Arira ikantakaa-yitee-yaari Tajorentsi atziri-paeni, tema eero itzimaa apaani kaari awijantaa-tsini. Roo kanteencha, tekiraata inaayitero nimaeka atziri-paeni ipinkathari-wentante. ⁹ Roo kanteencha eenitatsi apaani atziri rotyaantee-takiri, rijatzi naapaentzirori eepichokiini tee rawijantzi, imatzi-kawo Ronampiripaeni Tajorentsi rawijakiri rirori. Riitakira nokanta-kotziri Jesús. Tema riitaki naakirori ikemaatsitaka rojatzzi ikamantakari, opoñaashitya ramantheete-teeri ari okanta ipinkathari-wentan-taari, otzimi-moteeri rowaneenkawo. Rootakira ikamawentan-takaeri maawoeni, tema antawo ineshironka-yitee Tajorentsi.

¹⁰ Osheki otampatzika-taki jempe ikinakaakiro Tajorentsi ishinetakiri Jesús ratsipeta-kowentee, ari ithotyaa-kirori Jesús okaate ranteri. Tema Irika, ashiyitariri maawoeni, kantakaan-tzirori itzimayitan-takari maawoeni, rijatzita-kira atsipe-wentaa-riri, rowawijaako-shire-yiteeri, ari okantaa itsipatan-teeyaari, maawoeni itomiitari janta rowaneenkawoki. ¹¹ Iroka okanta-kota-perota, ikimita-kaantee Jesús rirentzi, tema ari akaatziri aritaari Tajorentsi. Riritaari rirori ikite-shireta-kaantzi, aritaari eejatzi aakapaeni ikite-shireta-kaayiteera Jesús. ¹² Rootaki ikantan-takari paerani:

Nokenkithata-koteemi eeroka ijeekayitzi nirentzi-yitaari, jempe-rika ipiyota-piintayita, ari noweshi-ryaawentee-miri nomampahae-yaani.

¹³ Ikantaki eejatzi:

Nawentahaeyaari Tajorentsi.

Opoñaashita ikantzi eejatzi:

Irika Naaka, notsipa-yitaari itomi-paeni Tajorentsi ikaatzi raminako-wenta-kahaanari.

¹⁴ Akanta-yitaka aakapaeni atzirizira, otzimi awatha, otzimi ira, ari ikanta-paentari eejatzi Jesús, rootaki amatantakari ikama. Aripaete rotsinampaa-kiriri Kamaari. Tema otzimimo-witari rirori Kamaari ishinsinka ikoshekan-tayitariri ikaatzi kamayita-tsiri. ¹⁵ Ari ikinakaa-kirori Jeepatzii-totaa-rewo rookakaa-wentan-teeri athaawan-tayitawo kaamanitaantsi, kimiwaeta-nakami atziritana-nakityeemi kaamanitaantsi rootakimi omperayita-nakaemi. ¹⁶ Omaperotatyaa, kaarira Ronampiri Tajorentsi ipoka-shitaki Jeepatzii-totaa-rewo ineshironka-yiteeri. Aakaha ipoka-shitaki, icharini-yiteera awaejatziteni Abraham. ¹⁷ Rootaki ratziritan-takari ikimita-paakae aaka rirentzi-yiteera, ari okanta ithotyaa-taawori rirori ikowa-piintawitakari ithotyahaeromi Jewatziriri ompera-tajorentsita-rewo. Tema rashita-kaakari Tajorentsi ratsipeta-kaani ipeyakotan-taawori ikaaripero-shire-witaka atziri-paeni. Osheki ineshironkatan-taki rirori, ikyaryootaki imatantaawori ithotyaa-haero rirori. ¹⁸ Tema ratzirita-paentzi rirori Jesús ikemaatsita-kaetakari, ikowashiryaa-kaawitee-takari. Rootaki imatantawori nimaeka ineshironka-yitee akaatzi ikowa-shiryaa-kaawaetee-teero kaari-perori-paeni.

3

Riitaki Jesús awijiriri Moisés

¹ Noyemijantzin-karite-paeni oeteshiretaa-rewo, nokantee-yemini pikaatzi ikaema-shireteemi Inkitejatzi: Pikenkishiryaa-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, iitziiri “Awentaani”. Riitaki kimitakariri apaani Otyaantaa-rewo, rijatzi ikimitakariri apaani Jewatziriri ompera-tajorentsita-rewo. ² Ikantahanki apaani Otyaantaa-rewo ikyaryoo-wentziri okaatzi ikantziriri otyaantziriri. Ari ikantakari eejatzi Jesús. Ikimita-kotakari awaejatziteni Moisés, ikyaryoo-wenta-kiniri isheninka-paeni rashiyitari Tajorentsi, iiteetakiri “Inampi-panko Tajorentsi.” ³ Roo kanteencha riitakira Jesús matzirori iriropertzi, rawijiri awaejatziteni Moisés, tema riitaki wetsika-kiriri paerani. Oshiyawitawo ikanteeta-piintzi: “Pipinkathatero nopanko.” Tema kaari pankotsi ipinkatheeteri, tema riitaki ipinkatheete ashitawori ipanko. Jemperika itzimi wetsika-kirori pankotsi, riitaki riroperota-tsiri. ⁴ Riitaki ashitawo pankotsi jempe itzimi wetsika-kirori, ari ikimitakiro paerani Tajorentsi rowetsikan-tayita-kawori maawoeni. ⁵ Ikanteetzi:

Moisés kyaaryoo-wenta-kiriri isheninka-paeni iiteetziri “Inampi-panko Tajorentsi.”

Roo kanteencha apatziro ikimi-witakari rirori apaani omperataa-rewo, ikenkitha-yiteero okaate awijatsini.

⁶ Riima Jeepatzii-totaa-rewo, riita-kira tomintariri ashitawori pankotsi, riitaki jewateeri ikaatzi ikimita-kaantee-taari pankotsi. Aritakira akaateeri aakapaeni irika-paeni iiteetakiri “Inampi-panko Tajorentsi” aririka akyaryoo-wenteeri, aminawokiteeri oyaako-tani rojatzzi oweyaanta-paakyawoni kitejeri.

Makoryaa-mentotsi rashitari Tajorentsi

⁷ Iroka okantakiri Ishire tajorentsi:

Pikemaeri nimaeka Tajorentsi inaawaetzi, ikantzi:

⁸ Eero pikijo-shireta-waetzi.

Pikimitari-kari pithoka-shita-kinari paerani iñaanta-shireta-waetakina ochempi-mashiki
 * Arira ikowakaa-witakina piwaejatzitini nowajankitaa-yiterimi, iñaanta-shireta-waetakina,
 Iñaawitee-yakawoni noneshironkataki okaatzi 40 ojarentsi.

¹⁰ Rootaki nokijan-tanakari,

Nokantaki: Ashi royiro itzimpina-shireta-waete,
 Tee ranta-piintziro nokowakaeriri.

¹¹ Nokijankaki nokantanaki:

Eerowa nareeta-kaayitaari nomakoryaa-mentoki.

¹² Noyemijantzini-karite-paeni, paamaakowentyaa pipakayiri-kari Tajorentsi, Kañaanitatsiri. Eero pikaaripero-shireta-waetzi, eero pitheenka-shireta-waetzi. ¹³ Roo kameethatatsi pikowaka-shireta-wakaa-piinteeyaa poshire-yiteeyaari. Peta-nakyaa-woota nimaeka ari okantyyaa eero ramatawitee-tantzimi pantayiteero kaari-perori, rootaki kijoshireta-kaawaeteni. ¹⁴ Rooma aririka oejokiro-perota-neeyaari Jeepatzii-totaa-rewo, roojatzi iweyaanta-paakyaawoni kitejeri, aritaki añaahaero itsipa-mintha-yitee.

¹⁵ Rootaki ikantan-teetari:

Pikemaeri iñaawaetzi Tajorentsi, ikantzi:

Eero pikijo-shireta-waetzi.

Pikimitari-kari pithoka-shiwaeta-kinari paerani.

¹⁶ ¿Itzimikama pithoka-shita-kariri ikemataa-witakawo iñaani Tajorentsi? ¿Kaarima irika-paeni reewawentakiri paerani Moisés ipoñaakaakari Apitantoniki? ¹⁷ ¿Itzimikama ikija-piintakiri Tajorentsi okaatzi 40 ojarentsi? ¿Kaarima antapiinta-kirori kaari-perori, thonkaen-chari ochempi-mashiki? ¹⁸ ¿Itzimikama ikenkithata-koetaki ikanteetaki:

Eerowa nareeta-kaayitaari nomakoryaa-mentoki?

¿Kaarima iiteetakiri piyathari-paeni? ¹⁹ Ari añaarori oeta kantakaan-tzirori kaari rareeta-kaantee-taari, tema rootaki kantakaan-takirori tee ikemijantee-yini.

4

¹ Eenirowa otzimi ikashiya-kaakaeri aakapaeni okimiwitakawo rareeta-kaayiteemi imakoryaa-mentoki.

Rootaki pipinkathatan-teeyaari, otzimi-kari otzikawa-kimino eero pareetantaa.* ² Tema akemayiteero aakapaeni Kameethari Naantsi, ari akimiyitaari ikanta awaejatzitini paerani. Roo kanteenka tee inintaa-maetyaawo irika-paeni ikemako-yiwita-wakari, tema tee rawentaa-shireta-nakyaawo ikemayi-witakari.

³ Rooma aakapaeni awentaa-yitakari, aritaki rareeta-kaayitee imakoryaa-mentoki. Iroka ikenkithata-kotakiro imakoryaa-mento, ikantaki:

Nokijankaki nokantanaki:

Eerowa nareeta-kaayitaari nomakoryaa-mentoki.

Tema rootaki ikanta-kotziri Tajorentsi ithonka-kirowa paerani rantawaetaki owakira rowetsikan-takawori kepatsi. ⁴ Tema eenitatsi jempe okenkithatakota 7-atsiri kitejeri, ikanteetzi:

Iroka 7-atsiri kitejeri ari ikaatapaakiro rantawaeri Tajorentsi, makoryaapaaki.

⁵ Iroka makoryaantsi roojatzira ikantakoe-tziri, ikantee-tziri:

Eerowa nareeta-kaayitaari nomakoryaa-mentoki.

⁶ Ari okantari. Rootaki itziman-tayitee-yaari makoryaa-shire-yitaa-tsini. Riima itsipa-paeni etayiwita-kawori, tee rareeyiteeyaa, tema tee ikemijantzi ikenkitha-witee-takanari Kameethari Naantsi. ⁷ Okanta awijaki paerani osheki ojarentsi, rapiiteero Tajorentsi ikenkithata-koteero otsipa imakoryaa-mento, iiteero “nimaeka.” Rootakira rojankinata-koteeri awaejatzitini David, ikantaki:

Pikemaeri “nimaeka” Tajorentsi iñaawaetzi, ikantzi:

Eero pikijo-shireta-waetzi.

⁸ Ari imatakiromi paerani Josué imakoryaa-perota-kaayiteerimi awaejatzitini, eero rapiiteeromi Tajorentsi ikenkithata-koteeromi otsipa imakoryaa-mento. ⁹ Arira iyotziri eenitatsi oshiyakaa-wenta-chari imakoryaa-mento-perotee-yaari rashiyaari Tajorentsi. ¹⁰ Rootaki roshiya-kaawentakiri paerani Tajorentsi imakoryaa-wentakiro rantawaeri ithonka-kirowa. Ari ikantee-yaari ikaate makoryaa-shire-yitaa-tsini aririka othonkae-yaari rantawaeri.

¹¹ Otmazyeeera akemaatsi-takowentee-yaawo areetan-teeyaari jempe amakoryaa-shire-yitee, oshiyayaari-kari piyatha-yiteen-chari paerani. ¹² Tema owañaantaniro iñaani Tajorentsi, shintsipaantero okanta. Okimitawo ojataa-mento-tsi thoyempi-perota-tsiri apimeneteki, tee oshenkaa-kanta otoshireyitante roojatzi inthomoeki iipathan-tsiki. Roo mapertzirori iñaani Tajorentsi oshiyawaetaka otoshireta-tyeemi, ari okanta iyotakaan-tantawori ikenkishireteetari, ikowa-shiretee-tziri eejatzi. ¹³ Tema ikaatzi rowetsika-yitakiri Tajorentsi, tekatsira materoni romana-pithatyaari eero iñaantari. Tema Tajorentsi riyota-koteero maawoeni antayitakiri, riitaki aminako-yiteeroni eejatzi.

* 4:1 Iroka imakoryaa-mento, eenitatsi oshiyakaa-wenta-chari jaka. Paerani imakoryaan-takari Tajorentsi rowetsikakiro kepatsi, ikim-ita-kaantakiro “imakoryaa-mento” iroka 7-atsiri kitejeri imakoryaan-takari. Okanta ojamanitaki paerani, ishitoyee Judá-paeni janta Apitantoniki, 40 ojarentsi ikina-kina-waeyitaki, roojatzi rareetan-takari kepatsiki ikashiya-kaakiriri Tajorentsi. Roojatzira iroka kepatsi iiteetakiri “imakoryaa-mento.” Iroka oshiyakaa-wenta-chari “imakoryaa-mento” riitaki kemijantzinkari-paeni, tema eenitatsi kantatsiri: “Rootaki inkite imakoryaa-mento kemijantzinkari-paeni.” Eenitatsi itsipa kantatsiri: “Rootaki ‘imakoryaa-mento’ iroka awentaa-shiretani rowawijaako-shiretante Tajorentsi, tema tee okowa-jaantyyaa iñaashintsi-waeteetyaa rawijako-shiretan-teeyaari.”

Riitaki Jesús awijiri Jewatziriri ompera-tajorentsitaa-rewo

¹⁴ Irika Jesús Itomi Tajorentsi, riitaki awija-perota-kirori inkite. Riitaki akimitakaantyya Jewatziriri ompera-tajorentsitaa-rewo. Rootaki oejokirotan-tyaariri awentaa-shireteyaari, ikemaetakae akantaki: “Nokemijanteeri Jesús.” ¹⁵ Tema irika Jesús ikimitari Jewatziriri ompera-tajorentsitaa-rewo, rootaki ineshironka-yitan-teeri otzimi-rika pomeentsitzi-moyiteeni. Tema paerani tzmawitaka rirori ikowa-shire-witakari, ari ikimita-kotee aakapaeni añaayitzirowa awijimo-yiteeri. Roo kanteencha teera ikaariperotaa-paentzi eepichikiini rirori. ¹⁶ Rootaki awentaa-tyaariri amanapiinteeri Jesús, oshiyakaan-teero aatashiretaa-tyeermi jempe ipinkatha-ritee. Aritaki ineshironka-yitee, ari ikaminthaa-yitee akowityaa-shireta-waeta-rika.

5

¹ Tema Tajorentsi owakiriri paerani Jewatziriri ompera-tajorentsitaa-rewo. Riitaki kantako-wenta-yiteerini atziri-paeni kaaripero-shire-yitatsiri. Riitaki taayiteeroni ratsipeta-kaani rashita-kaetariri Tajorentsi. ² Tema atziri irika Ompera-tajorentsitaa-rewo, otzimi-motziri rirori pomeentsitzi-moyitariri. Rootaki riyotan-tawori ramatsinka-wentari tzipina-shireta-waeyita-tsiri atziri-paeni ikaatzi pokashitziriri, ikaatzi majontzi-shire-yitatsiri eejatzi. ³ Imatzitawo rirori itaawenta ratsipeta-kaani ikini ipyakoe-teniri ikaaripero-shireta-waetzi, rantziro rirori ikimita-piintziniri atziri-paeni. ⁴ Tekatsira Ompera-tajorentsitaa-rewo kowakashiwaeta-chani apaniroeni rompera-tajorentsita, tema Tajorentsi owayitziro, ikimitakiri rowakiri paerani awaejatziteni Aarón.

⁵ Ari ikantakari eejatzi Jeepatzii-totaa-rewo, kaarira kowashiwaeta-chani apaniroeni roshiya-kotaari Ompera-tajorentsitaa-rewo rajahaa-wenta-waetan-tyaari. Tema riitaki Ashitariri Tajorentsi matakirori, ikantziri:

Notyomira eeroka,

Naakataki pipaapa-tentanaa nimaeka.

⁶ Ipoña ikantaki eejatzi:

Eeroka ashi oyironi pompera-tajorentsitaa-rewote,

Pikimityaari ikantaka paerani Melquisedec.

⁷ Tema paerani ratziri-paentzi Jeepatzii-totaa-rewo, riraaneentaka ramanapiintziri Tajorentsi, icher-aaperotaki ramanari. Tema eenitataa-witacha Tajorentsi ishintsinka, ari okantakimi rookaa-wentari eero rowamaan-teetari. Tema pinkatha-tajorentsitaniri irika Jeepatzii-totaa-rewo, ikemakiri Tajorentsi ikowa-kota-kiriri. ⁸ Okantawitaka irika Jeepatzii-totaa-rewo riiwitaka Itomi Tajorentsi, ikemaatsita-paenta. Arira iñiirori jempe okanta ikemijanteetzi. ⁹ Ikanta ithotyaa-kahae-takiri ranteri, arira omatakariri rowawijaakoh-shire-yiteeri ikaate kemijanteerini, ashi rowayiteero rawijakotee. ¹⁰ Ari okantakari, Tajorentsi ompera-tajorentsita-kaariri Jeepatzii-totaa-rewo, ari okimitakawo jempe okanta rompera-tajorentsita-kaakari paerani Melquisedec.

Ikenkithata-koetziro aririka okaero awentaa-shiretari

¹¹ Eenitatsi osheki nokowawitari niyoteemiri jempe ikanta-kota irika. Roo kanteencha osheki opomeentsita nomatemi, tema pikijoshiyitatzi, ojamani okantyya pikemathatan-tyaawori. ¹² Tema aritaki ojamantakira, noshiyakaantaki eerokataki yotaanta-yitanaa-tninimi. Roo kanteencha eeniro pikoyiro iita yotaayitemini eeroka-paeni, roojatzi rapiiteemi etayitawori riyotaan-teetziro iñaani Tajorentsi. Okimiwitakawo jempe ikantee-tziri apaani ithotahae-tziri, tekira okante iipaeteri kijori owanawontsi. ¹³ Ari pikantakari eeroka-paeni, kimiwaeyitakimi eenchaa-niki ithotahae-tziri, tema tekira piñaanta-piintayityaawo piyotan-tyaawori kameetha-shireta-kaanta-tsiri. ¹⁴ Riima ikimitakariri owayita-kawori kijori owanawontsi, riiyitakiri ikaatzi ñaanta-piinta-kawori, tee opomeentsitzi-motari riyoteero kameethata-tsiri eejatzi kaariperota-tsiri.

6

¹ Otmazitee niyaata-kaero niyotaa-perotemiro otsipa jempe ikanta-kota Jeepatzii-totaa-rewo. Teera okameethatzi napiipiintemiro okaatzi piyotzi-tayitakari eeroka-paeni. Tema riyotahae-takimiro ookaee-tziro kaari-perori kaamani-shireta-kaanta-tsiri. Riyotahae-takimiro eejatzi rawentaa-shiretee-tanaari Tajorentsi. ² Riyotahae-takimiro eejatzi omitsiryataantsi, eejatzi oteya-patzi-totaantsi, eejatzi rñaahae-teeri kamayita-tsiri, opoñaashityaa rowanjankitahae-teeri kaari-pero-shireri. ³ Rootakira aataakaan-tyaawori paashini-yitatsiri niyoteemiri, ikamintha riitaki Tajorentsi shineteeroni. ⁴ Okantashimiyitee eero aminaashi-waeta pikematha-yiwita-wakari, itajonka-wenta-witee-takimi, ojeeka-shire-witan-takimi Ishire tajorentsi, ⁵ piñaayi-witakawo okameethatzi-motzimi iñaani Tajorentsi, piñaayi-witakawo eejatzi ishintsinka rooñaawontaa-yiteeri paata. ⁶ Tema ikaatzi ñaayiwita-kawori ishintsinka, opoñaashita rookaeteero ikemijanta-witakari, eerowa imateero ipiya-shiretee rookan-teeyaawori iyaari-peronka. Ikimiwitakawo riiyitakimi apiiteeroni ikanta-kota-kaanteerimi Itomi Tajorentsi, ikimiwitakawo riimi apiiteeroni itheenkimawaeteerimi jempe piyotee-yakani atziri-paeni. ⁷ Poshiya-kowitakawo okantahanki apaani owaantsi irenka-pathatziro inkani, aririka ipankitan-teetyaawo, rootakirika shookayiteen-tsini pankirentsi pinawontsita-tsiri, riira Tajorentsi itajonka-wenta-kiriri pankita-kirori. ⁸ Rooma roorika yoshiita-chani oshookaki kitochee, eejatzi incharishi, teera okameethatzi, kija-shiretanaka pankita-kirori, itaayii-teero paata.

⁹Rooma eeroka-paeni, metakoyitani, niyotzi eero pikimita-kotawo okaatzi noshiya-kaawentakiri, tema niyoteeyini naaka pantaneero kameethari owakira rowawijaako-shiretee-takimi. ¹⁰Tema tampatzika-shireri Tajorentsi, eero ramaakiteemiro pantayitakiri eeroka-paeni, petakoyitanaari ikaatzi rashiyitaari Rirori, eekiro piyaata-kaatziro petakoyitari.* ¹¹Rootakira nokowako-yiteemiri, ari pikanta-piinta-tyeeyaa poñaahan-teero pikyaaryoo-shire-yitee, roojatzi omonkaa-yitan-teeyari okaatzi poyaako-wentee-yirini. ¹²Rootaki eero pipa-shiretan-tawaeta eeroka-paeni, tema rootaki kameethatatsi poshiya-koyityaari ikaatzi oejokirotautori ikemijantane, ikaatzi oetzinaarikota-naawori. Tema riitaki aayiteeroni ikashiyakaha-takiriri.

¹³Tema paerani owakira Tajorentsi ikashiya-kaanta-kariri awaejatziteni Abraham, tekatsira apaani materoni ipaeryeeniri iwaero Tajorentsi riyotan-tyaari omaperotatyaa imonkaa-waenite. Tema apatziro ipaeryaaka iwaero Tajorentsi, ¹⁴ikantakiri Abraham: Omaperotatyaa notajonka-wentemi Naaka, Naaka sheniteerini picharinitee-yaari.

¹⁵Teera rathawaa-waenita-tyeeyaa awaejatziteni Abraham, ramatsinkawentaka, ari okanta inaanta-kawori ikashiyakaha-takiriri. ¹⁶Tema aririka ikowa-piinte atziri-paeni riyote kyaari-pero-rika omatyaa ikashiyakaantziri, ipaeriuro iwaero itzimi-rika awijiriri rirori, ari riyoteete omaperotatyaa imonkaa-waenite. ¹⁷Ari oshiyawae-witakawo okaatzi rantakiri Tajorentsi, ipaeryaaka Rirori riyotan-teetyaari maperori omatyaa ikashiya-kaantakiri. Tekatsi kanteroni ipaashinita-kaero okaatzi ikenkishiyakari ranteri. ¹⁸Ari okanta otziman-tanakari apite kaari imateetzi ipaashinita-kaha-teero. Rootaki omantatani iyotee tee itheeya-nita Tajorentsi, rootaki poemoshirenka-shire-peroteeri aakapaeni awentaa-shire-yitaa-rewo Rirori, iyotzi ari omonkaateeyaa oyaako-yitzi.[†] ¹⁹Rootaki oyaako-yitakiri roshiya-kaawentee-tziri jaka oshiyawo apaani tenari ayeentzirori antawo pitotsi eero amaantata. Ari okimitari oyaako-yitakiri, ayeenta-shire-peroyitee. Rootaki kantakaawori oshiyakotan-tyaari kyaatsiri itantotee-tantawo tontamaeta-tsiri. ²⁰Ari añaashireyitziro aakapaeni kantacha akyaayitee janta oshiyakawo tonta-mawota-tsiri, aririka oyaampoyirita-neeri Jesús roshiya-kaawentee-takiri kyahaen-tsiri janta oshiyakawo tonta-mawota-tsiri. Tema riitaki Jesús roshiya-kaawentakiri paerani Melquisedec. Riitaki Jesús Jewatziriri omperatjorentsitaawo-rewo nimaeka, ashi rowaero rirori.

7

Rompera-tajorentsinka Melquisedec

¹Tema irika Melquisedec, riitaki pinkathari-wentan-teentsi paerani Aapatziyaweniki, romperatjorentsita irika Inkite-jatzi Tajorentsi. Riitaki tonkiyota-waariri paerani awaejatziteni Abraham ipiyantaari ithonkakiri rowayiritari itsipa pinkathari-paeni, ikaminaa-waeri itajonka-wentee-tantyaariri. ²Riijatzi ipaki paerani awaejatziteni Abraham owaahawontsi okaatzi raapithatan-takiri rowayiritaha. Tema irika Melquisedec, eenitatsi oshiyakaa-wenta-chari iwaero. Iroka etawori oshiyakaa-wentari: "Pinkathari kameetha-shireri." Iroka apiteta-tsiri oshiyakaa-wentari iwaero ipinkathari-wentan-tzira Aapatziyaweniki: "Pinkathari jeekakaan-tatsiri kameetha."* ³Tee riyotee-tziro iwaero ashitariri, tee riyoteetzi eejatzi itzimi iwaejatzi-tetanakari. Kimiwitaka tee otzimimi jempe ipoñaanaaka jempe ithonkaka, roshiyakotakari Itomi Tajorentsi, ashi royoiro rirori Rompera-tajorentsitaawo-rewotzi.

⁴Ari añiirori riiperori irika Melquisedec. Tema irika Abraham awaejatziteni aakapaeni, riitaki ipaki paerani okaatzi raapithatziiriri pinkathari-paeni rowayiri-yitakari. ⁵Rootaki kimitakawori okaatzi rantapiinta-yitakiri paerani asheninkani Leví-paeni. Itziri apaani ikaatzi tzimi-motziriri asheninka otzimirika okaate 10, tema rootaki riyota-kotziri ikantakaan-teetaniki okaate rantayiteri Ompera-tajorentsitaawo-rewo. Rootaki ramete-yarini tema irikaete icharinita-nakari eejatzi Abraham. ⁶Riima Melquisedec kaari isheninka Leví-paeni, tee riyotzimaeta iita charinitariri. Roo kanteencha irika awaejatziteni Abraham, ikashiyakaa-peroe-takiri paerani, riita-kira pakiriri Melquisedec apaani kaatatsiri 10 raapithatan-takiri rowayiritaha. Ipoñaashita irika Melquisedec ikaminaakiri itajonka-wentee-tantyaariri awaejatziteni Abraham. ⁷Omaperotatyaa ikanta-piinteetzi: "Itzimi-rika tajonka-wentan-tatsiri, rawijirira itajonkawentziri." ⁸Itzimi-rika itziri apaani kaatatsiri 10 jaka kepatsiki, atziri irika, kaamaneri. Riima Melquisedec, kimiwitaka kañaaniri rirori. ⁹Roojatzi rantakiri Leví-paeni, ipashita-piinteetari. Tema kimiwitaka riitakimi pinakowentan-tatsinimi, rootaki rantakiri awaejatziteni Abraham, ¹⁰retanakawo ipinakowentantaki paerani ipashitakiri Melquisedec itonkiyotan-tawaariri ipiyaawo rowayirita. Tekiraata itzimanakiita asheninkani Leví, tema ipinako-wentan-tzitaka awaejatziteni Abraham.

¹¹Paerani ikaatzi Ompera-tajorentsitaawo-rewota-tsiri, icharini-paeni asheninkani Aarón irika, riitaki iiteetzi "Leví-paeni." Ari okanta ikantakaan-teetakiri. Roo kanteencha irika-paeni Ompera-tajorentsitaawo, tee imatziro rowameetha-shiretante. Ari imatakiromi, eero rojankinata-koeteemi itsipa Omperatjorentsitaawo-rewo kimitaariri irika Melquisedec, kaari icharinitari Aarón. ¹²Omaperotatyaa itzimae itsipa

* 6:10 rashiyitaari = kiteshireri † 6:18 Tema eenitatsi apite kanta-kota-chari jaka kaari imateetzi ipaashinita-kaha-teero. Iroka etawori: "Tajorentsi tee itheeya-nita, aritaki omatayaa okaatzi ikashiyakaantakiri." Iroka apiteta-tsiri: "Tekatsi paashinita-kahaeroni ipaeryaaka apainiroeni iwaero Tajorentsi, tema tekatsi awijerini rirori." * 7:2 Iroka okanta-kota ipakiriri paerani awaejatziteni Abraham irika pinkathari Melquisedec. Aririka raapithateri rowayiritani Abraham okaate 10, apaani rashita-kaeyari Melquisedec. Ari ikantakirori maawoeni raapithatan-takiri, otzimi-rika 10, apaani rashita-kaeyari Melquisedec.

Ompera-tajorentsitaaw-rewo kaari icharinitari asheninkani Aarón. Rootaki inashitan-teeyari Ikantakaan-teetani, omatantyaari itzimaa itsipa Ompera-tajorentsitaaw-rewo. ¹³ Tema irika ikenkithata-kotee-takiri kimitariri Melquisedec, kaarira icharini-paeni asheninkani Leví, itsipajatzí-paenira irika, tee itzimaa-jeetzi apaani isheninka rompera-tajorentsítee-tyaari.† ¹⁴ Irika kimitakariri Melquisedec, riitaki Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, icharinitakari asheninkani Judá. Tema rojankinariki paerani asheninkani Moisés, tee oshinetaa-nitsiro rompera-tajorentsitaaw-rewote icharini-yitari Judá.

¹⁵ Ari ayotako-perotziro otzimatyee ipoki itsipa Ompera-tajorentsitaaw-rewo kimityaarini Melquisedec.

¹⁶ Irika itsipa pokatsini, inashityaa, otzimi-moteri ishintsinka, eero ikaamanitee. Riitaki awijiriri itsipa-paeni Ompera-tajorentsitaaw-rewo ikenkithata-koetakiri paerani Inintakaan-teetaniki, icharini-yitari Leví.

¹⁷ Tema riitaki ikenkithata-kotee-tziri, ikanteetzi:

Eeroka ashi owaero pompera-tajorentsítee,

Ari pikimityaari ikanta paerani Melquisedec.

¹⁸ Ari okantari, tema okaatzi Ikantakaan-tawitee-takari, otzimatyee rookaeteero, tee omatziro owameetha-shiretante, eenitatsi kowityaa-chari. ¹⁹ Tema tekatsi apaani owameetha-shirete Ikantakaan-teetani. Roo kanteencha otzimaera otsipa poyaataawori, rootaki matakaa-yiteeroni okaaki-shiretee-yaari Tajorentsi, tema rootaki oyaakoyiteeri.

²⁰ Rootaki ikashiya-kaeta-kaeri Tajorentsi, riitaki paeryeencha iwaero riyotan-teetyaari omaperotayaa omonkaatyaa. ²¹ Riima itsipa ompera-tajorentsíteen-tsiri, teera ipaeryaa-wentyaari Tajorentsi rowanteetakariri irika-paeni. Tema itsipa paeryaa-wentakiri, ikantakiri:

Riitaki Tajorentsi paeryaa-wentzimiri, tee roepithoka-nitziro iñaani.

Eeroka ashi owaero pompera-tajorentsítee,

Ari pikimityaari ikanta paerani Melquisedec.

²² Ari okanta, riitaki Jesús yotakaa-yiteeroni nimaeka omaperotayaa omonkaateeyaa okaatzi ikashiyakaa-teetakiri, rootaki awijakirori otsipa etawita-nakawori paerani ikashiyakaan-teetziri.

²³ Tema oshekiwitaka paerani Ompera-tajorentsitaaw-rewo. Tema ikama-piinta-yitaki irika-paeni, tee omatyaa riyataa-kaero rantayiterimi, otzimatyee itzimi itsipa poyaatee-yaarini. ²⁴ Riima Jesús, kañaaniri rirori, ashi rowaero Rompera-tajorentsítee. ²⁵ Ari okanta, riitakira Jesús owawijaako-shireteeroni ikaate okaaki-shiretee-yaarini Tajorentsi, ikantako-wenta-piinteeri.

²⁶ Riitakira Ompera-tajorentsitaaw-rewo akowityaa-witakari. Iroka ikantari rirori: Itajorentsi-shiretzi, ikameetha-shiretzi, ikite-shiretzi, tee ijeekeemo-yiteeri kaari-pero-shireri, rawija-peroteero inkite. ²⁷ Irika Jesús tee ikimityaari Jewatziriri ompera-tajorentsitaaw-rewo paerani. Tema aririka itayiniri atziri-paeni ratsipeta-kaani, retatapiitawo rirori ikowa-kotziri Tajorentsi ipyakota-wakiri ikaaripero-shiretzira. Riima Jesús ithotyaaakiro maawoeni, imonkaatakiro ishineta kaerani rirori ikimita-kotyaaari ratsipeta-kaetani. ²⁸ Ikaatzi Ompera-tajorentsitaaw-kaayitziiri Ikantakaan-teetani, atziri irikapaeni, shipeta-shireri, ikaamani-yitzi. Riima Itomi-perori Tajorentsi pokaentsiri awijakira paerani osheki ojarentsi, riitakira Rompera-tajorentsitaaw-kaani Tajorentsi ipaeryaa-wentakiri paerani iwaero rirori. Riitakira monkaata-kirori kameetha, ari okantetaa-tyeeyaani.

8

Riitaki Jesús kantako-wentan-taatsi owakiratan-taari antzi-mota-wakahaantsi

¹ Iroka otzinkami-perotari nokantakiri: Riita-kira Jeepatzii-totaa-rewo Ompera-tajorentsi-wenteeri, riitaki jeekaatsiri rakoperoki Pinkathari-perori, itsipataari ipinkathari-wentantee inkiteki. ² Okimiwitaawo ari rantawaetemi tajorentsi-thaantekari, roo kanteencha teera rantawaetzi tajorentsi-thaantekiki rowetsikakiri paerani atziri-paeni, tema inkiteki rantawaetzi ojeekira rowetsika-kaanteeri Tajorentsi. ³ Tema ikaatzi Ompera-tajorentsíteen-tsiri paerani, eenitatsi rashita-kaariri Tajorentsi, itayiniri ratsipeta-kaani. Ari ikimitakiri eejatzi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, eenitatsi oeta rashita-kaariri Tajorentsi. ⁴ Roo kanteencha, tee okantawityaa Rompera-tajorentsítemi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ijeekeemo-tawita-paentari kepatsiki, tee oshineta-kaantziro Ikantakaan-teetani, tema tee isheninkae-tetari rirori Leví. ⁵ Tema okaatzi rantziri irika-paeni Ompera-tajorentsitaaw-rewo oshiyakaa-wontsi irokapaeni, tema eenitatsi iñaashiretee-takari jempe okanteeyaa kyaari-perotaatsini janta inkiteki. Rootaki ikantee-takiriri paerani Moisés, jempe ikantayaa rowetsikiro tajorentsi-thaante, ikantee-takiri:

Pikimita-kantero powetsikiro, jempe okanta iñaashiretakae-takimiro ochempiki.

⁶ Ari ikantaari Jesús Ompera-tajorentsitaaw-rewo irika, rawijeeri Rompera-tajorentsíteetari atziri. Tema Tajorentsi rowakiratee itsipa ikashiya-kaanteetani, riitaki kashiya-kahaeni Jeepatzii-totaa-rewo ikantakowenta-yitee, rootaki awija-kirori okaatzi ikashiya-kaanta-witee-takari paerani, rootaki awijeeroni etakawori ikashiya-kaante-takiri. ⁷ Tema eenitatsi kowityeen-chari etakawori ikashiya-kaantziri kaari imonkaateetzi, rootaki okowantakari otzimi otsipa owakirari, poyaatee-yaawoni. ⁸ Iroka kowityeen-chari, tema ikanteetaki:

Ikantzi Awinkatharite:

Paminiro okaate awijatsini paata,

Eenitatsi owakirari nokashiya-kahaeriri Judá-paeni,

aritati nomateero nashita-kahae-yaari maawoeni Israel-paeni.

† 7:13 rompera-tajorentsítee-tyaari = ikaatzi antawaeta-tsiri janta taapoki-mento-tsiki

⁹Eero okimitaawo nokashiya-kaakiri iwaejatzitani.
Tema paerani nokimita-kaantaari nakathata-tyeerimi,
Naakami jewatee-rinimi nomishitowan-taariri Apitantoniki.
Tee imonkaa-tzimaetawo nokashiya-kaakiriri,
Rootaki nokan-taawori naminakowentziri.
Ari ikantaki iñaawaetaki Pinkathari.

¹⁰Rapiitakiro iñaawaetaki, ikantzi:
Iroka owakirari nokashiya-kaakiriri paata icharinitee-yaari Israel:
Ari niyoshireta-kaayiteeri kameetha okaate rantayiteeri.
Okimiwityaawo nojankina-shiretaa-tyeenirimi Nokanta-kaantani,
Naaka ikimita-kaantee Itajorentsiti,
Riiyitaki nashitee-yaari Naaka.

¹¹Tee okowa-perotyaa riyotaa-wakaa-waeteeyaa,
Apatziro ikantayiteeri isheninka: Piyoshire-peroteeri Awinkatharite.
Tema maawoeni riyotee-teenaa.

Ari riyoyiteena riiperori-paeni eejatzi ashironkaenkari-paeni, maawoeni.

¹²Osheki noneshironkateeri ikaaripero-shire-yitaki,
Ari nopeyakoteeniri.

¹³Tema iteetakiro "Owakirari Ikashiya-kaanteetani," ari iyotakoe-tzirori iroka etawita-kawori, kimiwitaki paejatotakimi iroka. Tema okaatzi paejatoteen-tsiri, rooteentsi opeyeeyaa.

9

¹Okanta iroka etakawori ikashiya-kaanteetani, rootaki ikantakaan-takiri Tajorentsi riyotee-tantyaari jempe ikanteeyaa ipinkathee-teeri. Ari okenkithata-kotari Tajorentsi-thaante jempe ipinkathee-teeri.
²Iroka Tajorentsi-thaante, apinakite okaatzi itantotee-takiro. Janta okimo-nakitzi jempe ikyaa-piinteetzi, ari rowaetakiri ootamentotsi, menkocha-nikiki, eejatzi tajorentsita-tsiri owanawontsi. Ari iteetzirori "Tajorentsi-naki."
³Rooma inthomoeki, jempe ithata-shitee-takiro tontamawori, ewonki-nakitzi. Ari iteetzirori "Tajorentsi-naki-perori"
⁴Ari ojeekiri itaanta-piintee-tawori kajanka-pathari, ari ojeekiri eejatzi Tajorentsi-moko. Riitakira ooro rahaetzi rowetsikae-tziro iroka. Ari owakotari inthomoeki epichokiini ikantee-tziri "Iitaka" rowetsika-nakita-shitee-takiro ooro. Ari rowaeta-kirori ikotzi Aaron shookaen-tsiri paerani, ari ojeekitari eejatzi mapikota jempe ojankinataka ikashiya-kaanteetani.
⁵Okanta jeñokiini otapaki Tajorentsi-moko, ari rowaetakiri rowetsikae-tziri roshiya-kaawo ronampiri Tajorentsi, riitaki otsimankan-takawo ishiwanki otapaki Tajorentsi-moko. Rootaki iteetziri "Neshironka-mentotsi." Roo kanteencha eerowa niyaata-kaero nokenkithata-kotemiro jempe okantayita apani-paeni.

⁶Tema rowetsikae-takiro maawoeni iroka-paeni. Osheki ranta-piintakiri Ompera-tajorentsitaawo janta Tajorentsi-nakiki, ari rantayizirori ipinkatha-tajorentsitantari.
⁷Rooma inthomoeki Tajorentsi-naki-peroriki, apatziro ishineteetzi-rikyee Jewatzirori ompera-tajorentsitaawo-rewo. Apawo-jatzira ikyaa-piintzi ojarentsiki. Aririka ikyaaki janta, raanaki rira piratsi itsikirijan-tyaawo Neshironka-mentotsi. Ari okantayaa neshironkatan-tyaariri Tajorentsi, eero rowajankitaa-wentantari iyaari-peronka. Ari ikimitaayizirori eejatzi atziri-paeni kaaripero-shire-yitatsiri okantakaawo tee riyowae-tamatsitzi rirori.
⁸Ari okanta, eenitatsi iyotakaa-yiteeri Ishire tajorentsi, iroka okanta: Paerani otzman-tawitari Tajorentsi-thaante, tee okanta ikyaayite atziri-paeni janta Tajorentsi-naki-peroriki.
⁹Iroka okanta-kota: Apaani atziri amayiziriri ratsipeta-kaani rashita-kaeyariri Tajorentsi, teera roo kantakae-yaarini ipinkathashire-perotan-tyaariri Tajorentsi.
¹⁰Apatziro itziyitee-yaawo owanawontsi, imiriteetzi, romitsiryaayita-piinteeyaa. Rootaki imonkaateete ikantakaan-teetakiri koñaayita-tsiri, rootaki imonkaateete roojatzi rowakirata-kaantee-yaawori Tajorentsi ikashiya-kaanteetani.

¹¹Ikanta ipokaki Jeepatzii-totaa-rewo, riitaki oshiyawitariri Ompera-tajorentsitaawo-rewo. Teemaeta ikyee Tajorentsi-pero-nakiki, rowetsikani atziri-paeni. Apatziro ikyeeri rirori inkiteki, jempe anintahayaa paata. Rootaki oshiyakaa-paeri Tajorentsi-naki-perori, kaarira atziri wetsikironi.
¹²Tema irika Jeepatzii-totaa-rewo tee ikimitaari Ompera-tajorentsitaawo-rewo atzirita-tsiri kyaa-piinta-witachari Tajorentsi-naki-peroriki raanaki rira piratsi. Tema riitaki shinetaashiteencha rowamaeteri rapata-paentero rira, ikini iñaahaeteero maawoeni ashi rowaero rawijako-shire-yitee.
¹³Oshiyakaa-wentziro aririka okameethatzimoteeri Tajorentsi rira piratsi, eejatzi ijampote, kimiwitaka rootakimi kitewathata-kaerini atziri antakirori ipinkae-tziri.
¹⁴Rooma rira Jeepatzii-totaa-rewo, rootaki thotyaa-kirori pikite-shiretan-tayitaari. Tema ikimitaha rirori tekatsi oetyaa ikinakaa-shityaari, riijatzi shinetaashiteen-chari rowaeteri, okantakaakari Ishire tajorentsi. Riitaki oshetapithatee-mirori pikenkishiryaari kaari-perori, tema pantayitakiro kaamanita-kaanta-tsiri. Tema otzimayee pantayiteero okaatzi ikowakaemiri Tajorentsi, Kañaaniri.

¹⁵Riitakira Jeepatzii-totaa-rewo rotyaantakiri Tajorentsi ikantako-wenteeri atziri-paeni, ari okanta rowakirata-kaantaawori ikashiya-kaanteetani. Iroka okanta-kota owakirari ikashiya-kaanteetani, otzimatyee ikami apaani, ari okantayaa rawijakotan-teeyaari piyathata-kawori etawori ikashiya-kaanteetani. Aritaki iñaahaeteero ikashiya-kaakaero paerani kañaanite. Iroka ikashiya-kaanteetani, ariwaetaki apaani

* 9:4 Iitakama = maná † 9:12 piratsi = cabra, vaca

jankina-rentsi jempe okenkithata-koyita okaatzi rashiteetari, okenkithata-koyitziri eejatzi ashiiyitee-yaawoni aririka ikama-yitaki ashitaaniri. ¹⁶Roo kaari riyoperotee-tanta itzimi aayiteroni okaatzi rashita-kaetan-takari, apatziro riyoteetzi aririka ikamaki ashitaaniri. ¹⁷Enirorika rañii ashitaanari, eero ipiteetari ikashiya-kaetzi-riri rashitee-yaawo. Apatziro ipaeteeri aririka ikamaki. ¹⁸Ari okantari, retantee-tanakawori etawori ikashiya-kaanteetani, eenitatsi iita kamaentsiri, rira retantee-tanakari. ¹⁹Paerani ithonkakiro Moisés inaanaata-kiniri atziri-paeni Ikantakaantani, raaki rira piratsi, itentaakiro nijaa, raaki inchashimpoki, rankowiitaki kityonka-mawota-tsiri, itsikirijan-takawo jankinateen-chari, ari ikimita-kiriri eejatzi atziri-paeni. ‡ ²⁰Ikantakiri:

Iroka iraantsi rootaki oñaawonta-peroteroni ikashiya-kaakaeri Tajorentsi, rootaki ikantakaan-takiri.

²¹Itsikirijan-takawo eejatzi iraantsi janta Tajorentsi-thaanteki, ari ikimitaa-kiriri okaatzi jeekatsiri inthomoeki. ²²Ari okanta, tema okimiwitaka aririkami itsikirijan-teetyaawo rira piratsi, imonkaata-neero Ikantakaan-teetziri, okimiwitaka roomi oetewathatan-tatsini. Tema eerorika otzimi iraantsi, eero ipeyakotan-teero Tajorentsi kaari-perori.

Riitaki Jeepatzii-totaa-rewo matakirori rowawijaako-shiretantzi

²³Rootaki ratsipe-wentantari piratsi itahae-tziniri Tajorentsi kimiwitaka ikitewa-thata-kaanta-tyeemi. Rootaki kimitakawori okaatzi awijeent-tsi inkiteki, rotyaantakiri Tajorentsi ratsipe-wentan-tyaa Jeepatzii-totaa-rewo, ikite-shireta-kaanta-yiteari. Rootaki awijakirori ratsipe-wentan-tawitaka ipireetari. ²⁴Tema tee ikyee Jeepatzii-totaa-rewo Tajorentsi-naki-peroriki rowetsika-matsitani atziri-paeni. Tema rootaki oshiyakaa-wentacha inkiteki janta ikineera Jeepatzii-totaa-rewo, ikantako-wenta-yitee ijeekira Tajorentsi. ²⁵Tema tee rapiipiinta-paentziro Jeepatzii-totaa-rewo ikama-wentantzi. Ari inashiyitaari rantziri Ompera-tajorentsita-rewo kyaawita-piinta-chari apawo-jatzi ojarentsiki Tajorentsi-naki-peroriki. Teera riitaki ashityaawoni rira ijakoteetziri. ²⁶Arimi roshiyaarimi Jeepatzii-totaa-rewo ikaatzi Ompera-tajorentsita-rewo, osheki rapiipiinteromi ikamawentante. Arimi retanakyaawo ikemaatsi-wentan-tyaami owakira owebsikan-takari kepatsi. Tema apawo-jatzi ikamawentanta-paentzi ratsipe-wentantya. ashi rowaero rotsinampahaero kaari-perori. ²⁷Roowaetaki ikantee-tziri: Maawoeni atziri apawo-jatzi okanta ikami, oפוּאָשִׁיטָא רַמִּינָא קֹטְעֵרִי טַאָרֵנְטִי. ²⁸Rootaki rantakiri Jeepatzii-totaa-rewo, apawo-jatzi ikamaki ikemaatsi-wenta-kari osheki kaari-pero-shireri. Roo kanteencha eejatzi ikoñaatapae paata rirori, eero ikemaatsita-kaeta-waari, tema rowawijaa-koteeri ikaatzi oyaakoyiteeriri.

10

¹Rootaki Ikantakaan-teetani oshiyakawori aamparentsi. Tema okanta apaani aamparentsi tee otzimi owatha, apatziro riyoteetzi eenitatsi iita ashitawo raampari. Ari okantari eejatzi Ikantakaan-teetani, iyotaakae eenitatsi paata kameethataa-tsini. Tema ikantakaan-tani iroka Tajorentsi ita-piinteen-niri ratsipeta-kaetani maawoeni ojarentsiki, roo kanteencha teera owameetha-pero-shiretziri atziri-paeni antayita-kirori. ²Arimi omaperotyaa owameetha-shire-perotante, ikaatzi mayitakiro arimi rooka-kirimi ikaaripero-waetzi, tema aritaki oeteshireta-kirimi, eero iyaatakaeromi okantzimo-shireta-waetari rantayitakiro kaari-perori. ³Teera ari okantya, rootaki ranta-piinta-witakari awijayitzira ojarentsi-paeni, ita-piinta-yitziniri Tajorentsi ratsipeta-kaani, ikenkishiryaa-kotawo iyaari-pero-shirenka. ⁴Tema rowamaawita-piintari ipira-paeni rapatakaeri rira, tee othotyero opeyako-perotero iyaari-peronka atziri.*

⁵Rooma ipokantakari-ranki Jeepatzii-totaa-rewo jaka kepatsiki, ikantakiri Tajorentsi:

Tee pikowae-ro eeroka ramae-teemi ratsipeta-kahaetani eejatzi rashita-kaetzimiri.

Rootaki pikowa-peroteeri nokemijanteemi, pikanta-kakaawo otzimi-moteena nowatha.

⁶Teera apatziro inimotemi itahae-tzimiri ipireetari,

rashita-kahae-tzimiri okantakaan-tziro iyaari-pero-shirenka irika-paeni.

⁷Nokante Naaka:

Tajorentsi, nopokaki naaka nanteero okaatzi pikowakaa-kinari eeroka,

Tema rojankinata-koetakina paerani.

⁸Pikenkishireero ikanteetaki jaka:

Tee pikoway-teei ramaeteemi ratsipeta-kahaetani eejatzi rashita-kahae-tzimiri.

Tee inimotzimi itahaetzimiri ipireetani, rashita-kahae-tzimiri okantakaan-tziro iyaari-pero-shirenka.

Roo kanteencha, ¿kaarima ikantakaan-teetziri iroka? ⁹Anjatya pikenkishireero otsipa ikantee-takiri:

Nopokaki naaka nanteero okaatzi pikowakaa-kinari eeroka,

Iroka apiiteen-chari ikantee-takiri, opoyaatawo etanakawori paerani. ¹⁰Tema ikowaki Tajorentsi roete-shire-yitee aakapaeni. Aritaki imatakiro rotyaantan-takariri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús ishinetakiro iwatha ratsipeta-kowentan-teeyaa, ikamawenta-paentari maawoeni atziri-paeni.

¹¹Paerani, maawoeni Ompera-tajorentsita-rewo raminiri Tajorentsi rashita-kaariri, rapiipiintziro kitejeriki itayiniri ratsipeta-kaani. Teemaeta imatziro rokakaanta-perotero kaari-perori. ¹²Rooma Jeepatzii-totaa-rewo, apawo-jatzi ishinetaka ratsipetyaawo iyaari-peronka atziri-paeni, roojatzi ijeekae rakoperoki Tajorentsi itsipataari ipinkathari-wentantzi, ¹³ari ijeeki royaawenta roojatzi rotsinampaanteeyaari iijaneentani ikimita-kaantari imakoryaa-kitzi-mento. † ¹⁴Rootakira rantanta-kawori apawo-jatzi

‡ 9:19 inchashi-mpoki = isopo * 10:4 ipira-paeni = toros, cabrios † 10:13 makoryaa-kitzitaantsi

ikamawentan-takiro iyaari-peronka atziri-paeni, ashi rowaero roete-shire-pero-yiteeri. ¹⁵ Ari okantakari Ishire Tajorentsi iyotakaakae omaperotayaa. Tema riitaki etakawo rojankinata-kaantaki:

¹⁶ Tema iñaawaetaki Pinkathari, ikantzi:

Iroka owakirari ikashiya-kaanteetani iñahaeteeri paata:

Ari niyoshireta-kaayiteeri kameethari okaate ranteeteri

Okimiwityaawo nojankina-shireta-tyeenirimi nokanta-kaantani.

Nokenkishireta-kaakiri.

¹⁷ Eekiro ikantatzii:

Ari nopeyakoteeniri ipiyathatakaha, rantayitakiro kaari-perori.

¹⁸ Tema ipeyakotan-teero Tajorentsi ikaaripero-shireteetzi, tee okowa-peroteeyaa rashita-kaetyaari Tajorentsi ikaariperoetakira.

¹⁹ Rootaki noyemjantzin-karite-paeni, tema rapatakiro rira Jesús Jeepatzii-totaa-rewo rowamaanteeta-kariri, awentaa-shiretee-yaari Tajorentsi, okimiwityaawo akyaatyeeemi Tajorentsi-naki-peroriki.

²⁰ Tema ratziritikira Jeepatzii-totaa-rewo, rootaki amatantakari akyaatyee inkiteki, oshiyakaa-wenta-chari akyaatyeeemi ithatee-takirowa tonta-mawota-tsiri Tajorentsi-naki-peroriki. Aaka omapoka-yitaawori iroka kaari imateetzi paerani, rootaki kañaanikaan-taatsiri. ²¹ Pimitaari nimaeka Jeepatzii-totaa-rewo riimi Jewatziriri ompera-tajorentsita-rewo akaatzi rashiyiteera Tajorentsi. ²² Ari okanta. Kyaari-perowa akanteeyaa atsipa-shiretee-yaari Tajorentsi, kyaaryoo akantayaa awentee-yaari. Ikiteshiretakaa-yitee, eero akenkishiryaa-koyitaawo kaari-perori. Tema akimitakaantayaa romitsiryaaantantayeeromi nijaa kiteshaari.

²³ Kijikiro owanakiro awentaa-shiretaa-ri, ikemaetakae akantaki: “Noyaako-tani irika Jeepatzii-totaa-rewo.” Tema irika kashiya-kaakaerori, kijikiro rowakae rirori. ²⁴ Otzimatyee akenkishiryaa-koteero jempe okantayaa akowa-shireta-kaantayari itsipa retakotantayaa, rantayiteero kameethari. ²⁵ Eero apakayiro apiyota-piintayaa, tema eeniyitatsi oookaa-yitakirori. Tema otzimatyee akowaka-shireta-kaeyaari akaa-teeeyini. Eekiro aatatyee antaneero ayoteera aritaki ipiye Jeepatzii-totaa-rewo.‡

Ikamantee-tziriri antzirori ikowakashitaniki kaari-perori

²⁶ Tema ayoteero kyaariperota-tsiri, aririka othataa-shitanakyaawo oka-nakiro, eekiro aatakaatyero antayitero kaari-perori, tekatsi itsipa atsipeta-kowenteeni akaaripero-yitakira. ²⁷ Tema ikamanteetateyee athaawa-shirete rowajankiteetee, tema ithonkae-ri Tajorentsi itaayiteeri ikaatzi kijaneenta-kiriri.

²⁸ Paerani, itzimi-rika piyathata-kyaa-woni Ikantakaantani Moisés, tee ineshironkae-tziri, rowama-hae-tziri ikaatzi-rika mawa kanta-koterini. Ari rowamae-takiri eejatzi ikaate-rika apite kanta-koterini. ²⁹ †Tema omaperotayaa rowajankiteeteri maninta-kirori rantzi-mota-kaeri Itomi Tajorentsi? Tema okimiwitakawo raatzika-shiwaeteetawo kaari kameethatatsini, imaninta-shiwaetakawo rapatakiro rira ikamawentantaki. Ari itheenka-shireta-kirori rantzi-motan-tziri Tajorentsi ikashiya-kaawitari roete-shireteeri. Ikaweya-waetakiro Ishire tajorentsi neshironkatantaniro. ³⁰ Rooma aakapaeni ayotziri kanteen-tsiri:

Naakataki owajankitaan-tatsini,

Naaka piyakowentan-tachari.

Rootaki ikantakiri Tajorentsi. Ikanteetzi eejatzi:

Rowajankitaa-yitzi Tajorentsi ikaatzi rashitaari rirori.

³¹ †kimitaka osheki ithaawa-shiretantee-takimi riyoteetee riita-takira owajankitaan-taatsini Kañaaniri Tajorentsi!

³² Pikenkithashiryaa-kotyaa. Tema eerokayitaki paerani kemijanta-neentsiri, kimiwitaka pikoñeetyaa-kota-tyeemi. Piñaawitakawo ikemaatsita-kaetakimi, roo kanteencha tekatsi eewokimini. ³³ Piñaayitakiro eejatzi ikijeeztzimi, rowatsinahae-tzimi jempe ipiyoteeta. Poemoshirenka-yitakiri awijimo-yitzi okaatzi piñaakiri eeroka. ³⁴ Poemoshirenka-yitakiri ikaatzi romonkyaa-hae-takiri, piñaayitakiro eejatzi raapithee-takimiro tzimimo-yitziimiri. Roo kanteencha eekiro piyaatyee pikowa-shiretanaki, tema piyoteeyini okaate piñeeri paata, osheki okameetha-perotzi, ashi owaero. ³⁵ Rootaki eero pookantawo okaatzi pawentaa-naari, tema osheki ipineeteemi paata. ³⁶ Pamawetero pantayita-neero ikowakaa-yitziimiri Tajorentsi, ari okantayaa piñaantee-yaawori ikashiya-kaakimiri. ³⁷ Ikantzi Tajorentsi:

Eero ishenkaa ipiyantee-yaari okaakitzi-mateen-tsiri,

Eero rojamanitzi.

³⁸ Tampatzika-shireri irika awentaa-shiretaari, aritaki iñeero rañaantee-yaawo.

Rooma aririka ipiya-shiretee, eero rinimota-kaanawo.

³⁹ Rooma aakapaeni, tee akimitari ikaatzi piyashireta-chari, riitaki ithonkaeri. Tema awentee-yaari aakapaeni, aritaki añaakiro añaashire-yitee.

11

Awentaa-shiryaaantsi

¹ Iroka okanta-kota awentaa-shiryaaantsi. Okimiatyaa aririka ikanta-shireteete: “Aritaki omatakayaa noyaako-tani.” Riyoshiryaaaki aritaki omatakayaa ikoyiri, okantawitakyaa tekira iñeero. ² Rootaki rawentaa-shirenka awaejatziiteni inimota-kahaeriri Tajorentsi. ³ Rootaki awentaa-shirenka kantakaawori amatantawori akemathateero jempe okantaka rowetsikan-takawori Tajorentsi kepatsi. Tema apatziro iñaawaetaki, matanaka wetsikanaka. Ari opoñaanakari owetsikanaka iñahaeteeri nimaeka kaari koñaata-tsin paerani.

‡ 10:25 ipiye = Iktejerite Pinkathari

⁴ Rootaki rawentaa-shirenka Abel kantakaari rashita-kaakari Tajorensi ratsipeta-kaani, awijanakiro rashi Cain rashita-kaawita-kariri Tajorensi. Rootaki ooki-motakari rashita-kaariri Abel. Ari ikantanaki Tajorensi: “Kameetha-shireri irika Abel.” Okantawitaka ikamaki Abel, eeniro akema-kota-piintziri okimiwitaka roojatzi raheemi rirori, rootaki kantakaawori ikemijantaki. ⁵ Roo rawentaa-shirenka Enc kantakaari raantee-taariri, tee inheetziri ikami. Tema inkiteki rahaari Tajorensi. Paerani eeniro jeeiki kepatsiki, ikantakiri Tajorensi: “Eerokaha inimotakaa-perota-kinari.” ⁶ Tema kaari tzimatsini rawentaa-shirenka, teera inimotziri Tajorensi. Aririka ikowaete riyoperoe-teeri Tajorensi, otzimatyee ikemijantee, ikante: “Omaperotatya itzimi Tajorensi.” Ikante eejatzi: “Ari imatakaa-yiteeri Tajorensi kowaperota-tsinu riyoteeri.” ⁷ Rootaki rawentaa-shirenka Noé kantakaari rowetsikan-takawori antawo amaako-mentotsi rowawijaa-kotan-taariri isheninka-paeni rirori. Kyaaryoo ipinkatha-tajorensita-nite rirori. Tema Tajorensi kamantakiri okaate awijatsini kaari inahaetzi paerani. Rootaki kowaperota-chari rowajankitahae-teeri jaawiki-jatzi-paeni. Tema rawentaa-nakari Noé irika Tajorensi, rootaki ikantantakariri Tajorensi: “Tampatzika-shireri irika Noé.”

⁸ Rootaki rawentaa-shirenka Abraham kantakaawori ikemijantan-takariri Tajorensi ikantakiri paerani ishitoyi inampiki riyateero otsipa nampitsi ikashiya-kaakiriri. Rootaki imatakiri Abraham, jataki, okantawitaka tee riyoteetzi jempe roshiretawo. ⁹ Rootaki rawentaa-shirenka Abraham kantakaawori imatantakawori inampitawo kepatsiki tee itzimapee isheninka janta. Ari jeekekiri ipanko-shetataru mashitsimashi. Ari ikimitaakari Isaac, Jacob, tema rijatzi ikashiya-kaeta-kiriri. ¹⁰ Rootaki imatanta-kawori Abraham inampitawo, tema riyotzi ari ikaanaante inkiteki. Kimiuitaka riitaki okantashiryaa-kawori nampitsi ikenkishiryaa-kari Tajorensi, rootaki rowetsikakae-ri. ¹¹ Ari okimitzitari roori Sara, tzimae eentsite okantakawo awentaa-shirenka. Tema antawopero-witaka, kaawita-paaka otzimi eentsite. Roo kanteencha, omateero tzimae eentsite, tema awentaa-shireta-nakari Tajorensi aritaki imatakiri ikashiya-kaakiriri. ¹² Ari ikantakari oemi Sara, ikowawitaka rantariperonkaki, rowaka-haeromi iina, ari okanta ishekitan-taari icharini-yitari, ikimitari ishekitzu ompokiro, ikimitawo impaneki oshekitzu nijaa-cheraaki. Omaperotatya isheki-perotee, tekatsi materoni riyoteeri ikaatzira ishekitzu.

¹³ Maawoeni irika-paeni akenkithata-kotziri, ikamako-yitakiro rawentaa-shirenka, tee inahaero okaatzu ikashiya-kaeta-kiriri. Apatziro rokantashiryaa-nakawo. Inteena ojeekaki inkite ikowa-shiryaa-kiri inampitee-yaawo. Rootaki ikantee-tantari: “Ajeeka-shiwaewita kepatsiki, kaarira anampi, akimitakari kaari tzimatsini isheninka-paeni.” ¹⁴ Tema ikenkitha-waeta-kotakiro awijeentziri, ari ayoperotziri omaperotatya aminamineetzi otsipa nampitsi jempe inampi-perotee-yaawo kameetha. ¹⁵ Roomi ikenkithata-kote ipiyayiteemi inampiiteki jempe iponaayitakawo paerani, aritaki imatakiro ipiyayiteemi. ¹⁶ Tema eenitatsu itsipa ikowa-perotakiri, awija-perotziri iroka, tema janta inkiteki ikoyiro. Rootaki rowetsika-kiniriri Tajorensi rashi-paeni irika-paeni, tema tee ikaani-wentziri ikanta-piintakiri “Notajorensite.”

¹⁷ Rootaki rawentaa-shirenka Abraham kantakaawori rashita-kaantyaariri Tajorensi rapintzite itomi, irika Isaac. Tema inaanata-tyaawo Tajorensi rawentaa-shirenka Abraham. Roowiteentziri rapintziryeerimi itomi, ¹⁸ okantawitaka ikantakiri Tajorensi:

Irika Isaac riitaki piinaante-yaari itzimae osheki picharinityaari.

¹⁹ Tema rawentaa-shiretakari Abraham irika Tajorensi, riyotzi aritaki rowaanaeri kamatsiri. Rootaki roepiyant-taariri Tajorensi itomi Isaac, tema riitaki oshiyakaa-wentakiro ranahaetee. ²⁰ Rootaki rawentaa-shirenka Isaac kantakaawori ikaminaan-takariri itajonka-wentante Jacob eejatzi Esaú, rootaki oshiyakaa-wentacha okaate awijayita-tsinu paata. ²¹ Rootaki rawentaa-shirenka Jacob kantakaawori ikaminaan-takariri itajonka-wenteeteri apiteranki itomi José, tema iweshiryaa-wentaari rirori Tajorensi ikotzi-pookitan-takari ikami-matakira. ²² Rootaki rawentaa-shirenka José kantakaari ikantan-tanakari ikami-matakiki, ikantziri: “Aririka ishitowa-yitee Apitantoniki ashenninka-paeni Israel-paeni, raminee jempe inampitee-yaawo.” Ikantaki eejatzi: “Otzimatyee rahaeta-neero paata notonki-pooki.”

²³ Rootaki rawentaa-shirenka ashitariri Moisés kantakaari romanakakariri reencha-nite owakira itzimapaaki, roojatzi ikaatakotan-takari mawa kashiri. Tema kameetha-nikiri irika eencha-niki. Tee ithaawantari ipiyathatyaawo okaatzu ikantakaan-takiri pinkathari. ²⁴ Rootaki rawentaa-shirenka Moisés kantakaari kaari ikowanta icharinityaari pinkathari Faraón, okantawitaka rootaki rishinto pinkathari oemotan-takiri. ²⁵ Tema rootaki ikowaki itsipatyaari atziri-paeni rashitari Tajorensi, ari isipatakari isheninka-paeni rowajankitaa-waetee-tziri, tee ikowaajee-rotzi inintaa-waetyaawo eepichokiini ikowashiyitari rirori. ²⁶ Tema riyotaki Moisés rootaki kowaperotacha ikemaatsi-waetyaa rirori ikimitee-yaaha paata Jeepatzii-totaa-rewo, rootaki awijirori oshekitzu-motziri rashaahawo Apitantoni-jatzi. Tema rootaki rokantashiryaa-kari ari ipineeteeriri paata. ²⁷ Rootaki rawentaa-shirenka Moisés kantakaari ishiyantakari Apitantoniki. Teera rootaki ishiyantakari ithaawan-tatyaari pinkathari rowajankiteeri, tema ikyaryoo-wenta-tziro okaate rantakariri Tajorensi, okimiuitakawo inawoota-tyeerimi Tajorensi kaari koanaanita-tsinu. ²⁸ Rootaki rawentaa-shirenka Moisés kantakaawori imonkaatziro ikantakaan-teetakiro Anonkoryaantsi, itsikirijan-takawo irantsi eero rowamaantari ronampiri Tajorensi ithonkiri rantarite itomi-paeni Israel-paeni.

²⁹ Rootaki awentaa-shiren-kantsi kantakaawori imontyaha-tanta-kawori Inkaari Kityonkaari, ranashitee-yanakani opiryaa-pathatanakira. Rooma imawita-paakawo Apitantoni-jatzi, piinkae-yakini riroripaeni. ³⁰ Rootaki awentaa-shiren-kantsi kantakaawori imatanta-kawori rinki-rinkitakiro

Kashiryari okaatzi 7 kitejeri, roojatzi iñaantee-takawori opooka-thapitaki nampitsi. ³¹Rootaki awentaa-shirenka Rahab kantakaawori oneshironkatan-takariri owayiri-paeni aminaantachari, ari okanta kaari otsipantantari piyathari-paeni ithonkae-takiri. Okantawitaka iroka Rahab mayempiro naawita.

³²¿Nokenkithata-koterima itsipa-paeni? Eero nothotyaaokotziri. Irika ikaateeyini: Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel, eejatzi Kamantan-taniri-paeni. ³³Rootaki rawentaa-shirenka irika-paeni kantakaa-yitaari okanta: Itzimantari otsinampaa-yiteeriri pinkathari-paeni, itsipa tampaizikatan-tatsiri, itsipa ñaayiteerori ikashiya-kaeta-kiriri, itsipa rookawitee-takari imooki maanitzí, tee ratsikiri, ³⁴itsipa rookawiteetaka paamariki tee itahaa, itsipa romaaminthateetaki rowathee-terimi, itsipa ishintsita-kaetee, itsipa ñaaperotachari rowayirita, itsipa romishiya-yitaki owayiri-paeni poñaachari otsipa nampitsi. ³⁵Eenitatsi tsinani ñaayiteeriri osheninka-paeni ñaayitee ikamawitaha. Roo kanteencha eenitatsi itsipa kamimayiteen-tsiri rompoja-waetee-takiri, tee rokana-nakiro rawentaa-shirenka ipakaan-teetyaaririmi. Tema oyaakotakiro ñaana-pero-yitee paata, eero okimitawo añaawitaha nimaeka. ³⁶Eenitatsi itheenka-waetee-tziri opoñaashityaa ipajawaetee-takiri, itsipa roojotee-takiri roojatzi romonkyaan-teetaki. ³⁷Eenitatsi ompojeetakiri, itsipa itankae-takiri, itsipa rojatee-takiri. Eenitatsi itsipa anashinashi-waeta-chari apatziro ikithaa-matsitakari mashitsi-mashi, itsipa kowityaa-pero-waetatsiri, itsipa osheki aminaminee-takiri, itsipa ikemaatsita-kaetakari.* ³⁸Itsipa ikinawae-yitaki ochempi-mashiki, ochempiki, itsipa inampiyitakawo omooki. Tema riyitaki kameetheraperotatsiri irika-paeni rawijanakiri itsipa-paeni jaawiki-jatzi-paeni, eero omataa-jeeta amonkatziyan-tyaari irika-paeni.

³⁹Rootaki rawentaa-shirenka irika-paeni kantakaawori okanta Tajorentsi iweshiryaa-wentan-taariri, okantawita tekira iñaayiteero ikashiya-kaayita-kiriri. ⁴⁰Tema rokantashiryaa-kawo Tajorentsi awijirori: ikowa-kahaero aakapaeni atsipayitee-yaari irika-paeni, ikameetha-shireta-kaayitee maawoeni.

12

Apatziro owashitaneeri Jesús

¹Rootakira añaashintsí-yan-tyaari aakapaeni, okimiwiyaawo oyiishitan-tateemi, oshiyakaantero eejatzi raminako-yiteemi jempe ipiyoteeyani matakirori rawentaa-shiretaka oshiyakoyiteeyaari aakapaeni. Tema amatatyaawori ashiyaperote, ookaneero ithaari amatsinka-kaeri ashia. Rootaki oshiyakaa-wentachari ookiro ithaari aririka ooka-neero akaaripero-shireta-waetzi. Ari añiirori oetziñaarikotyaawo ashia-yintee. ²Ikimita shiyachari roetziñaarikotawo raminiro jempe rareetyaa, ari akimitanee-yaari aakapaeni, oetziñaarikotaneeyaari Jesús awentaa-shireta-kaakaeri. Tema riitaki thotyaa-kaeroni awentaa-shiretani. Riitaki oshiya-koteeyaari, tema rokantashiryaa-kawo paerani rirori inintahaeyaa. Rootaki ramawetantakawori ikentako-witee-takarira, tee okantzimotyaaari ipashiwentakaawaetyaa ikamawita-paenta. Tema jeekae nimaeka rakoperoki Tajorentsi ipinkathari-wentantee.

³Aririka akenkishireta-koteri Jesús jempe ikanta ramawetan-takawori rirori ikija-neenta-waetakiri kaari-pero-shireri, rootaki thaamenta-shireta-kaeni aakapaeni amawetan-tyaawori, eero okantzi-moneenta-shiwaetee. ⁴Piñaashintsita-piintakawo eeroka-paeni kaari-perori pookaeromi, roo kanteencha tekira piñeero rowamaaetemi. ⁵Amaashityaa pipeyakotakiro ishintsí-tan-tzimiro Tajorentsi jankina-rentsi, ikimita-kaantzini eerokami itomi-paeni, ikantzimi: ¡Notyomi! Eero pimanintziro aririka rowajankiteemi Piwinkatharite. Eero okantzimo-neenta-waetzimi aririka ishintsí-temi.

⁶Tema riitaki retakotani Pinkathari iñaanta-piintakari, Maawoeni ikimita-kaantaari itomi, rowajankiteeri.

⁷Okaate awijimo-yitemiri nimaeka pikimita-kaantero Awinkatharite ñaanta-shiretzimiri. Tema ikimita-kaanteemi Tajorentsi eeroka itomi. ¿Tema rowajankitaa-piintziri itomi ashitaa-nita-chari? ⁸Otzimatyee rowajankitee maawoeni Tajorentsi. Terika piñeero eeroka, kimitaka tekira itominta-perotzimi Tajorentsi, tema notyomi mayempiri eeroka. ⁹Okimitaha itzimi koñaatziro ashiteeri, rowajankitee, apinkathatziri rirori. ¿Eeroma apinkatha-peroteeri Ashiteeri kaari koñaatatsi omatantyaari añaashire-yitee? ¹⁰Tema ikaatzi ashiteeri koñaatziro eepichokiini rowajankitaa-yitee jempe okantzi-motari rirori. Riima Tajorentsi rowajankitaa-yitee rirori ari okantyaa ikameetha-shireta-kaanteeri, ikite-shiretakae eejatzi ikimitaha rirori. ¹¹Tema tee nimoo-shire-yitee rowajankitaa-minthee-teerika, tema osheki okantzimo-neenta-shireta-waetee. Roo kanteencha paata, ikaatzi kaari maninteroni rowajankitahae-tziri, aririka ikameetha-shire-yitee, aritaki iñaahaero ijeekae kameetha.

Apaatakirori ineshironka Tajorentsi

¹²Rootakira piñaashintsí-yan-tyaari pimityaari ñaanta-piinta-kawori ishiya, iñaashintsita okantawitaka ishipeeta-shempa-witaka, ari ikimiteerori eejatzi ishipeeta-yereto-witaka, iñaashintsita. ¹³Pikimi-yiteeyaari eeroka-paeni shiya-piinta-chari okameethawokitzí kaari ñeeroni ikithokiri ishipeeta-kitzitaki. Tema otzimatyee eero ikariperowaetzi iitziki. ¹⁴Tema kameetha pakameethata-wakaa-neeyaa, piñaashintsityaa pikite-shirete. Tema eerorika pimayiteero, eerowa piñaahaeri Awinkatharite. ¹⁵Paamawentyaari ikaate apaatakirori ineshironka-witaari Tajorentsi. Paamawentyaari rowajankitee ineshiretan-taniri, roetzimpineeri-kari ikaatzi kemijanta-yitatsiri, ikimita-kota-kyaaowo kepishita-tsiri inhashi piyantatsiri. ¹⁶Paamawentyaari ñaathawaeta-shitantachari. Paamawentyaari theenka-tajorentsitantaniiri ikimityaarini paerani Esaú. Tema antawo ayimatakiri itashe, ikowa-perotaki royaa, ari riyomparitakawo

* 11:37 mashitsi-mashi = imashi owisha eejatzi cabra.

rowanawo rirentzi, ipakiri ikashiya-kaawitee-takariri rirori retawita-kawowa itzimi. ¹⁷ Tema piyotzi eeroka-paeni rantakiro Esaú okaatzi awijeentsiri, osheki ikowawitaa ineeromi itajonka-wenteeteri, antawo riraa-kotakawo. Roo kanteencha tee iniimaetee-yaawo jempe ikinakaayiro rowetsikan-teeyaawori ikinakaa-shitakari.

¹⁸ Tema tee pikimitari eeroka-paeni aakirori paerani Ikantakaan-teetani. Riyaatee-yakini rirori ochempiki ojeekira kofiaata-tsiri. Tema osheki otaantzi, tsirenikaakitaki, ooreenkakitaki, antawo otampyaataki. ¹⁹ Ikemakiro itziwooteetzi. Ikemaki eejatzi antawo inaawaeteetzi, ari ithaawae-yanakini, osheki ramanee-yawitakani ero ikemantari inaawaeteen-tsiri. ²⁰ Tema osheki ithaawan-takawo okaatzi ikantakaan-teetakiri, ikanteetzi:

Eero pikinawaetzi jaka ochempiki. Eero omaneeta pikinakaa-yiteri eepichokiini pipirayitari janta. Aririka ikineetaki eepichokiini janta, otzimatyeeera rowamahae-tanta-kyaari mapi, otzimatyeeera ikentee-teri.

²¹ Omaperotatyaaari okowaenkatzi ikantzi Moisés:

Antawo nothaawan-takawo, ompetawaetakina.

²² Teera pikimitari eeroka-paeni ikaatzi naakirori, tema eeroka-paeni kimitakariri ikaatzi jateentsi ochempiki Kijakowentoniki, jeekatsiri Aapatziyaweniki. Rootaki oshiyakaa-wenta-chari piyaayitee inkiteki janta ijeekinta Tajorentsi Kañaaniri. Tema aritaki pitsipatee-yaari eeroka-paeni ipiyotapaa ronampiri-paeni Tajorentsi. ²³ Pikaateeri ikaatzi piyoteen-chari janta itsipataari retakari Itomi Tajorentsi, tema riyiyitaki jankinata-koteen-chari ijeekayitee inkiteki. Pitsipatee-yaari Tajorentsi aminako-yiteerini rantay-itakiri maawoeni atziri-paeni. Pitsipatee-yaari ishire-paeni kemijantzinkari-paeni ithotyaa-kaetakiri ikameetha-shireta-kaetziri. ²⁴ Pitsipatee-yaari eeroka-paeni Jesús, kantako-wenteeri otzimaera owakirari kashiyakaantsi, apawentakaeri rira ikama-wenta-yitakae. Tema iroka rira Jesús kimiwitaka oñaawaeta-tyeemi, awijanakiro oñaawaetaki paerani rira Abel.*

²⁵ Paamakowentyaa papaatziri-kari Tajorentsi aririka inaana-shiretemi. Tema paerani ikaatzi kemawita-kariri Tajorentsi inaawaetzi jaka kepatsiki, rowajankitaakiri imanintakiro okaatzi ikantziriri. Aaka imaperoteete rowajankitahaetee, aririka apiya-shiretakai akemayi-witakari inaana-shiretakae inkite-jatzi.

²⁶ Paerani aririka inaawaete Tajorentsi, rontziña-kaawo kepatsi. Rooma nimaeka, eenitatsi okaatzi ikashiya-kaakaeri, ikantzi:

Ari napiiteero nontziña-kaero, teera apatziro kepatsi, tema omatziteeyaa inkite eejatzi.

²⁷ Eenitatsi oeta oshiyakaa-wenta-chari ikantziri: “Ari napiiteero.” Rootaki oshiyakaa-wentacha aririka rotekaero okaatzi rowetsika-yitakiri, ithonkaero rowetsikani kaari kijotatsini, apatziro ojeekayitee kijotatsiri. ²⁸ Rooma aakapaeni, ipinkathari-wenta-yitee jempe okijotapae. Rootaki apasoonkitantyaariri Tajorentsi, apinkathateeri, antawaeteniri. ²⁹ Tema irika Tajorentsi riitaki kimitakawori paamari thonkantatsiri otaantzi.

13

Rantaneeri kemijanta-tsiri

¹ Otzimatyee petakota-piinta-wakaeyaa. ² Eero pipakaero poemaante pipankoki. Tema eenitatsi matakirori, tekatsi kamanterini riitakira ronampiri-paeni Tajorentsi roemaakiri ipankoki. ³ Eero pipeyakotziro pineshironkateri pikaatzi pikemijanta-yitee romonkyahaetziri. Pikimita-kaantero aririkami pikaateri romonkyahaetemi. Ari pikimiteeriri ikaatzi rowatsi-naawaeteetzi, paminako-wentee-ri, pikenk-isshiretyaa jempe pikantyya eerokami romonkyahaetemi. ⁴ Pikinatee-yaari piimi, eero pomanakaa-waeta-shitanta. Tema rowajankiteeri Tajorentsi mayempita-tsiri. ⁵ Eero pikowawaetzi poshekiro pashaahawo. Inimotemi piñiuro okaatzi tzimi-motzimiri. Tema riitaki Tajorentsi payitemironi kowityee-motzimiri, iroka ikantaki:

Eero nookawentzimi.

Eero nowapinteemi.

⁶ Rootaki awentaa-shiretan-tyaariri aakapaeni, akantayitee:

Riitaki Tajorentsi neshironkatnenani.

Tekatsi nothaawantyyaa.

¿Eenitatsima ikanteena atziri?

⁷ Pikenkishiryaa-koteri jewatakaemiri pikemijanta-yitee, kamanta-paaki-mirori inaani Tajorentsi. Pikenkishiryaa-koteri jempe ikantayita ijeeki, oeta imonkaa-yitakiri rirori-paeni. Pikimita-kotee-yaari jempe ikantakiro rawentaa-shiretaari Tajorentsi. ⁸ Roojatzi ikanta nimaeka Jesús Jeepatzii-totaa-rewo jempe ikanta-paenta, ari ikantee-tatyaani rirori. ⁹ Eero pishineteeri ramatawi-yitemi yotaantzirori kaari tampatzikata-tsini, kaari ikema-piinteetzi. Tema riitaki Tajorentsi tampatzika-shireta-kaayiteeri, ineshironka-yiteera. Aririka apinkawae-wityaawo rowaetari, eero otampatzika-shireta-kaayitee. Eenitatsi matayiwita-kawori iroka, teemaeta owameetha-shire-tziri.

* 12:24 Paerani rowamaan-takariri Caín rirentzi, Abel, ikantaki Tajorentsi: “Kimiwitaka okaemateyemi rira Abel ikowa-kowataatzi ikijawentee-tyaari Abel.” Ari opoñaari ikanteetzi kimiwaetaka oñaawaeta-tyeemi irantsi. Rooma oñaawaetzi rira rirori Jeepatzii-totaa-rewo, teera ikoyi ikijawentee-tyaari, tema okoyi opeyakotan-teero kaari-perori.

¹⁰ Okimiwitakawo otzimimo-yiteemi owakirari taapoki-mentotsi, rootaki nokanta-kotzi Irika atsipewenta-kaeri aakapaeni. Riima ikaatzi jatakaerori itaayiteeri ratsipeta-kaani itaapoki-mentoki ikimita-kotee-yaari matakirori paerani janta Tajorentsi-thaanteki, eerowa omataa itsipayitee aakapaeni.* ¹¹ Tema jempe ikanta rayiro paerani Jewatziriri ompera-tajorentsita-rewo rira piratsi inthomoenta Tajorentsi-thaanteki okantya aipeya-kotee-tantyaariri iyaari-peronka, raayitziro iwatha piratsi othapiiteki nampitsi ari itaayiterori. ¹² Ari ikimitakari eejatzi, rowamahae-takiri Jesús othapiki nampitsi, ari ikemaatsita-kowentan-takari, rapaatakiri rira rowameetha-shire-yitan-teeri. ¹³ Otzimatyee akimitakaantero aakapaeni ashitowa-tyeemi nampitsiki aatayee jempe ijeeki Jesús, ari imaninteetakae ikimiitakiri paerani Jesús. ¹⁴ Tema jaka jempe ajeekayitzi nimaeka eero okantee-tatyaani. Rootaki okantashiryaantawori jempe anampitee-yaawo paata. ¹⁵ Rootaki nokantan-tzimirori: Otzimatyee aweshiryaawenta-piintee-yaari Tajorentsi, tema rootaki kimitawori atsipeta-kaani, okantakaan-tziro rantzi-mota-kaeri Jeepatzii-totaa-rewo. Acheraa-perote, akante: “Riitaki Nowinkatharite.”† ¹⁶ Ari okimitari eejatzi, eero pipakahiro kameethata-tsiri, pipawakaeyaa tzimi-motzimiri. Rootaki kimitakawori inimotzi-riri paerani Tajorentsi rashita-kaetanari ratsipeta-kaetani. ¹⁷ Pimonkaatero ikantzimiri jewayitziriri kemijanta-naatsiri, riitaki aminako-wentzimiri. Riitaki kamanteerini paata Tajorentsi oeta awijimo-yitemiri raminako-wenta-yitakimi. Pamina-minatero eero itzimanta pikoshekyaa, rootaki inimotan-tantyaari rantawaeri okaatzi rantayitziri rirori, eeroka amitako-yitaneerini. ¹⁸ Pamana-kota-piinteena ari okantya iñaantee-tenari tampatzika-shiretakina. Kimitaka rootaki nomatakiri. ¹⁹ Pamana-kota-piinteena eejatzi niyaata-shitan-temiri intsipaete eeroka-paeni.

Oweyaantawori wethataantsi eejatzi tajonka-wentaantsi

²⁰ Namanapiintziri naaka Tajorentsi, tema riitaki jeekakaa-yitemini kameetha, riitaki owañahaeriri paerani Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo ikamawitaka. Riitaki Tajorentsi kimitakaan-takari riiperori aminakowentziri ipira. Osheki rapaatakiri rira imonkaatan-taawori owakirari ikashiya-kaanteetani kanteetaa-chani nimaeka.‡ ²¹ Namanako-wentakimi rowetsika-shiretan-temiri pimayiteero kameethari ikowakaemiri. Pamaniri eejatzi eeroka pimatan-tyaawori okaatzi inimotziriri, tema ayotzi riita-kira Jesús Jeepatzii-totaa-rewo matakaroni. Ashi rowaero ipinkathee-teeri rirori. Kyaariwé.

²² Noyemijantzinkarite-paeni, eero poonamawo piñaanatero okaatzi nojankinata-kimiri, tema tee asheki-perotzi. ²³ Nokoyi piyote eejatzi romishitowae-teeri romonkyaawitee-takari noyemijantzinkarite Timoteo. Aririka rareeta-paeyaa jaka, riitaki notsipata-nakyaari niyaata-shitemi noñeemi. ²⁴ Powethatenari ikaatzi jewatzimiri janta, eejatzi itsipa kemijantzinkari-paeni. Ari ikimitari Italia-jatzi-paeni rowetha-yitzimi. § ²⁵ Okantashitzimaetyaa ineshironkae-teemi maawoeni eeroka-paeni janta! Kyaariwé.

* 13:10 eerowa omataa itsipayitee aakapaeni = tee ishinetaantsite rowaetyaari † 13:15 Riitaki Nowinkatharite = waerontsi ‡ 13:20 ipira = owisha § 13:24 kemijantzinkari-paeni = kiteshireri

ROJANKINARI SANTIAHO

Wethataantsi

¹Naaka Santiago jankinatzirori iroka, romperatani naaka Tajorentsi eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatziitotaa-rewo. Nowethatari ikaatzi rashiyitaari Tajorentsi jatayiteentsiri otsipaki nampitsi.*

Tajorentsiki opoñaawo yotanitaantsi

²Noyemijantzintzin-karite-paeni, pikimoshireyite aririka piñaayitero awijimo-yitemini. ³Otzimatyee piyoyite iñaantee-tatziimi kyaaryoo-rika pikemijantzi. Rootakira piñaantaawori pamaweyiteero. ⁴Piyaataakaero pamawetashityaawo oeyita-rika, aritaki piñaayitakiro pantaki-shireyite roojatzi pithotyaa-takyaawori, tekatsi kowityee-motemini.

⁵Tekatsi-rika piyotani pamawewaetan-tyaari, pikowa-koteri Tajorentsi, riitaki yotakae-mironi jempe pikantya. Tema tee ikijatha-nitziri ikaatzi kowakoyitziriri. Tema ari riyotakaa-pero-yitakiri, tee riyotzi rirori ithaana-waeniyaa. ⁶Aririka pikowa-koteri Tajorentsi, eero pikanta-shireta-waeta-shita: “¿Ari ikemaa-kina Tajorentsi okaatzi nokowa-kotziriri?” Tema ikaatzi kijoshireta-waeta-tsiri ikimitawo okantahanki inkaarika kaari maeryaata-tsini aririka otajonkaatero tampyaa. ⁷Paamakowentyaa pikimita-kotari-kari kijoshireri, tema tee iñaayitziro rirori ikowako-witariri Awinkatharite. ⁸Tema eenitatsi ikenkithashiryaa-witariri ranterimi, opoñaashityaa okitejeta-manee eenitatsi itsipa ikoyiri ranteri, tee apaani okantya ikenkithashiryaa.

⁹Otzimatyee ikimo-shire-yitee ashironkaenkari-paeni kemijanta-naatsiri, ajahaawenteteeyaari Tajorentsi riiperota-kaeri. ¹⁰Ari ikimityaari eejatzi ashaahantzinkari-paeni, otzimatyee ikimo-shireyite othonkaeyaa okaatzi tzmimo-witariri. Tema ikimita-kotee-yaawo incha-teyaki opari-teyatzi. ¹¹Aririka ishintsite rooryee ooryaa okama-teyakitzi incha-teyaki, eero iñeeteero owaneenka-teyakityaa. Ari ikimitee-yaari eejatzi ashaahantzinkari-paeni, eero iñaakoe-teeri rowaneenkatan-teeyaawo oshekikakira rantawaeri-paeni.

Athaamenta-shiretyaa iñaanta-shiretee-rika

¹²Aririka añaawityaawo okaate awijimo-yiteeniri, eekiro-rika aatakaa-nakityeero akyaaryoo-shiretanaki, akimo-shirete, tema eenitatsi rantzi-moteeri Tajorentsi amaweta-kirowa, ikantaki-ranki: “Maawoeni etakotaanari naaka, ashi rowaero nañaakaa-yiteeri paata, ikimita-kaanteero namantheetaa-tyeerimi.”[†] ¹³Aririka opoki-motee akowa-shiretero kaari-perori, kaarira Tajorentsi kantakaa-yaawoni. Tema Tajorentsi, tee ikoyiro rirori. ¿Kantachama ranta-kahaero aaka? Tema eero. ¹⁴Tema aakataki ñaamata-piintawori kaari-perori, rootaki akenkithashiryaa-kotanta-piintawori. ¹⁵Tema opoki-moteera akowa-shiretziro antero, oetziñaarikota-nakawo akenkithashiryaa-kotero, roojatzi añaanta-kyaaawori amatero kaari-perori. Rootakira akemaatsitan-teeyaari paata akamaerika.

¹⁶Noyemijantzintzin-karite-paeni netakotani, paamawentyaa otzimi-kari pantani. ¹⁷Tema okaatzi rantzimo-yiteeri Tajorentsi kameetha okanta, rootaki ranta-piinta-tyeeri. Tema tee ipaashini-tanitziri rirori, tee ikimityaari rowetsikani shipakiryaa-yitatsiri, añiiri ishitowa-manee opoñaashitya añeeri ikyaanee tsireniteeni. ¹⁸Tema ikowaki rirori riyotakaa-yiteero kyaari-perota-tsiri iñaani, rootaki etantyaawori aaka akemijanteri, ari roshiya-nee-yaari otsipa ikaate kemijanteerini paata.

Jempe ikantaneeyaa kemijanta-neeerini Tajorentsi

¹⁹Rootaki nokantantari noyemijantzintzin-karite-paeni: Powa-yempita-yityaa, pamina-pero-waantetyaa, eero ayimawaeta-shitzimi pimashirenka. ²⁰Aririka ayimawaetee amashirenka, eero amatziniri ikowakaa-yiteeri Tajorentsi. ²¹Okowa-perotatyaa ookayiteero okaatzi owaaripero-shireta-kaeri, otzimatyee atsinampa-shirete akemijanta-neeero iñaani Tajorentsi, rootaki mateeroni owawijaako-shire-yitee.

²²Roo kanteencha otzimatyee amonkaa-yiteero iñaani Tajorentsi, eeorika amonkaziro akemijantero, apaniroeni amatawi-waetaka. ²³Itzimi-rika kemawitawori roo kanteencha tee imawotzi akemijantero okaatzi ikemawitakari, ikimitakari aminawoota-chari ñaarontsiki. ²⁴Apatziro iñaawoota-paenta, roo ojamaniineetaki ipeya-kota-neeero jempe ikanta iñaawitaka ipitsitaki ipooki. ²⁵Eenitatsi itsipa aminawoota-chari, kaari peyakoteroni ipoo jempe okanta iñaakiro. Ari akimitanee-yaari aaka, akenkithashiryaa-kotero iñaani Tajorentsi, eero apeya-kotziro. Tema rootaki ookakaa-wenteeni. Akimoshirewentee-ro okaate antayiteeri.

²⁶Eenitatsi ñaawitawori imatakiro ikemijantane. Roo kanteencha tee ramina-pero-paantetyaa, raminaa-shiwaetakaha ikemijantzi, apaniroeni ramatawi-waeta. ²⁷Iroka kyaari-perori kameethatzi-motziiriri Ashiteeri Tajorentsi aririka akemijantane: Etakoyiteeyaari miritzi-paeni, ari akimitaneerori kinankawo-paeni. Otzimatyee akite-shire-yitee, eero akimita-kotari ikantayitaha jeekashiwaetachani jaka jaawiki.

* 1:1 rashiyitaari Tajorentsi = kimi-yitariri 12 otsipayita-chari icharini-paeni Israel. † 1:12 amanthee-rentsi

¹Noyemijantzin-karite-paeni, tema pikemijanteeri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo ipinkathareroe-tziri, eero pimaninta-shireta-wakaa-waeta. ²Jame oshiyakaawen-tawakiro: Aririka piñeeri pipiyotapiintaha owaneenkata-chari ikithaata, iporeryaatzi rowayitziri rakoki, oñoaashityaa piñeeri ikyaa-paaki itsipa owama-ta-pookitaka. ³Riitaki paakameethataki owaneenkateen-chari pojatekakiri niyanki pipiyoteeyanira, riima owama-ta-pookita-chari, pikantakiri: “Ari pikatziyawaki eeroka, tekatsi pijeeki, pikoyi-rika pijeeki jaawiki.” ⁴Tema apaani paakameethataki, pimanintakiri itsipa. Pikimita-kotakiri ranta-piintziri piwinkatharite kaari tampatzika-shireri ramina-kotero oetarika ranteetziri. ⁵Pikemi nokante noyemijantzin-karite-paeni. Riyoshii-yiteerira Tajorentsi ashironkaenkari-paeni, ikemijantakaaperoyiteeri. Tema irika etakota-kariri, riitaki kashiya-kaakiriri itsipatee-yaari jempe ipinkatharite rirori. ⁶Roo kanteencha eeroka-paeni, pimaninta-shire-waetakiri ashironkaenkari. Pipeyakotakiri kijaneenta-piintzimiri ashaahanta-yitachari ikoyi rowajankitaa-kaanta-waetemi. ⁷Riitaki kyaaryoota-piintzitsi itheenka-shiretziri Awinkatharite, ipaeryaa-shiwaetari.

⁸Omaperota-tyaarika pikemijanta-neero Otzinkami Inintakaan-teetani, pantakiro kameethari. Iroka ikantee-tziri otzinkami:

Petakoteeyaari pisheninka pikimita-kaanteri petakota eeroka.

⁹Rooma, eeniro-rika pimaninta-shiretawaka, tzimakira pantani, ari rowajankitaa-wentee-takimiro Ikantakaan-teetani. ¹⁰Itzime-rika kantatsini: “Nokemijantziro naaka maawoeni ikantakaan-teetziri.” Roo kanteencha eenitatsi-rika kowityaa-paenchani apaani kaari ikemijantzi, tzimakira rantani. ¹¹Tema ikanteetzi paerani:

Eero pimayempitzi.

Eero powamaantzi.

Teerika imayempi-witeeta, roo kanteencha eenitatsi-rika rowamaan-teetzi, eenitatsira rantayiteetziro kaari kameethatatsiri. ¹²Tema roo kameethatatsi antayiteero Otzinkami Inintakaan-teetani, antayiteero añaawae-yitziri eejatzi okaatzii antayitziri. Ari okantyyaa eero rowajankitee-tante paata, tema iroka Otzinkami Inintakaan-teetani, rootaki jeekakaa-shiwaeteeni. ¹³Tema eerorika okoyoyitanta, aritaki rowajankitaa-peroete. Rootaki kowaperotacha etakoyitanyaa eero rowajankitee-tantee.

Eerorika antziro kameetha-yitatsiri, aminaashi-waeta awentaa-witanaari Tajorentsi

¹⁴Noyemijantzin-karite-paeni, eerorika amataneero kameetha-yitatsiri, aminaashi-waeta akantzi: “Nawentaari Tajorentsi.” Iroka awentaa-shiwaetaantsi, tee owawijaako-shiretantzi. ¹⁵Jame oshiyakaawentaa-wakiro: Eenitatsi noyemijantzin-karite okowityee-motari iithaari, itasheyaawaetzii eejatzi, ¹⁶oñoaashityaa pikanteri: “Pawijanaki janta noyemijantzin-karite, aamaa ari ipaetakimi pikithaatyari, ari powapaakyaa kameetha.” Tema tee pipawakiri kowityee-motariri, ¿Petakota-karima? Teera petakotari.

¹⁷Ari okimitari eejatzi awentaa-witaari Tajorentsi. Terika antayirotzii kameethari, aminaashi-waetaka.

¹⁸Arira okimita itzimi-rika kantatsini: “Nawentaari Tajorentsi.” Itsipa, ikantzi: “Nantziro kameetha-yitatsiri.” Eerorika pantaneero eeroka kameethari, ¿kantachama poñaahantero pawentaa-naari? Naakari, ari noñaaha-kimiro nawentaa-naari, nantaneero kameetha-yitatsiri. ¹⁹Pikanta-piintawita eeroka: “Niyotziri naaka Tajorentsi apani ikanta.” Omaperowitayaa. Roo kanteencha imatziyayitakawo peyari-paeni riyotziro iroka, iithaawantari Tajorentsi, rompetawaeta. ²⁰Kaari imajontziteetzi, otzimatyee ayoyitee aaka: terika antayiteero kameetha-yitatsiri, aminaashi-waeta awentaa-witaari Tajorentsi. ²¹Akenkishiryaa-kotero paerani Abraham. Ishinetakiri itomi Isaac rashita-kaeyaari Tajorentsi itaapooki-mentoki. Rootaki rantakiri Abraham ikimita-kaante-tanta-kariri tampatzika-shireri. ²²Ari añaarori, teera apaani ikantaki: “Nawentaari Tajorentsi.” Tema rantakiniri okaatzii ikantziriri. Ari okanta roñoawontan-takawori omaperotayaa rawentaa-perotakiri Tajorentsi. ²³Ari omonkaataka rojankinee-takiri paerani, okantzi: Rawentaa-nakari Tajorentsi irika Abraham, rootaki ikimita-kaantaariri itampatzika-shiretani.

Rootaki ikantan-teeta-kariri eejatzi paerani Abraham:

Rapatziyani Tajorentsi irika.

²⁴Naakiro. Teera apatziro otampatzika-shireta-kaantzi akantzi: “Nawentaa-naari Tajorentsi.” Otzimatyee anteniri ikanteeri eejatzi. ²⁵Ari okimitakiri eejatzi paerani Rahab, mayempi-witachari. Ikimita-kaantawo Tajorentsi tampatzika-shireri, omanakiri opankoki owayiri, oñoaashita otyaanteeri ikinanta-neeyaaawo otsipa awotsi eero rowamaan-teeta-wakari. Tema rootaki ikimita-kaantaawori Tajorentsi tampatzika-shireri roori, tema eenitatsi antakiri. ²⁶Eerorika otzimanee ashire, peyakota-naakae. Ari okimitzitari eejatzi, eerorika antayitziro kameetha-yitatsiri, aminaashi-waeta awentaa-witanaari Tajorentsi.

3

Amina-waantetaantsi

¹Noyemijantzin-karite-paeni, eero akowashi-waeta ayotaan-tayite. Tema paata aritaki raminakoe-teeri rantayitee-takiri, riiyitaki yotaantaniri imaperoteete rowajankitahaeteri eerorika imonkaatanta. ²Otzimotee maawoeni akinakaa-shiyitari. Rooma eenitatsi-rika amina-pero-waantetaniri kaari kantzimo-neenta-kaeyaarini isheninka, riitaki kameetha-shireteen-tsiri, ari okantaki raminako-wenta-neeyaa eero rantanta-naawo kaari-perori. ³Roojo-ponthotee-tziri ikyaaoketani, ari itzimpata-koetziriri, rootaki ikinanta-yityaari jempe inintakae-tziri. Oryaani naawita itzimpata-koetan-tariri, roo kanteencha omatziri okemakaeri, okantawitaka antaritaki ikyaaoketari.* ⁴Pikenkishiryaa-kotero antawo pitotsi. Aririka

* 3:3 ikyaaoketani = caballo

otampyaata-kote niyankaanyi inkaari, ayiro tampyaa jempe-rika onintakaawo. Eenitzimaetacha oomaro otsinampaerori okinakaero jempe-rika inintziro komatzirori, okantawitaka tee antawotzi komarontsi. ⁵Ari okimitakari eejatzi paantentsi, tee antawowita, rootaki añaawaetan-tapiintayitari. okimitakari paamari, oryaani naawita owakira omorekanaki, roo kanteencha aritaki opaamata-kaakiro antawo antami.[†]

⁶Ari okantari eejatzi paantentsi okimita-kotawo paamari. Aririka añaawaetaki eepichokiini, antawo owariperoro-shireta-waetaka, kantacha eejatzi añaero ashii oyiro owariperoro-shiretante. Tema sharinkaweniri yoteerori añaawae-yitan-tyaawori owariperoro-shiretan-tatsiri. ⁷Pikemi noshiya-kaawentero. Kameethatatsi ipireetyaari antami-weri-yitatsiri, tsimeri-yitatsiri, maanki-paeni, eejatzi ikaatzi jeekayitatsiri nijaaki, maawoeni. Ari rameyitakyaa irika-paeni ipireeta-kyaa-rika. ⁸Roo kanteencha tekatsi atziri manteroni ramina-pero-waantetyaa, ikimita-kaantero ipireetari. Okimitawo ipaante opiyanta-tyeemi, owamaantaniro iroka. ⁹Rootaki apaante akantanta-piintariri Tajorentsi: “Ashitanari, kameethari eeroka.” Roojatzi apaante ayakatantari asheninka, ikaatzi kemashire-yiteeriri Tajorentsi. ¹⁰Apaani naawita apaante, roo kanteencha ari añaawaetanawo kameethari eejatzi kaari-perori. Noyemijantzinzin-karite-paeni tee okameethatzi atsipatayitero añaaniyitari. ¹¹Pikemi noshiya-kaawentemiro. Jempe-rika oshitowaatzi nijaa, kiteshaari okanta, eero añaero okipachaate. ¹²Noyemijantzinzin-karite-paeni, ¿Kantachama pankirentsi pochata-tsiri okithokitzi añaero okithokitero kepishita-tsiri? ¿Kantachama añaapiintziri pankirentsi okithokitan-tyaawo shiwitha-maeshi? Ari okantzitari nijaa aririka okipachaate, eero añaero okiteshaate.[‡]

Inkiteki opoñaawo yotanitaantsi

¹³Ayota-nita-naarika, akenkishiryaa-naarika, etakotantyyaa, atsinampa-shirete okantakaakae ayotana-naari. ¹⁴Rooma añaero-rika akija-neenta-shireta-waetante, onawakaa-waetyaa, tee okameethatzi akantakaaperow-waetyaa. Atheeya akante: “Naaka yotaniiri.” ¹⁵Aririka amayitakiro iroka, kaarira Tajorentsi yotakaeroni. Rootaki ikenkishiryaa-piintziri jaawiki-jatzi, ikenkishiryaa-kaantziri Kamaari. ¹⁶Ari okanta aririka akija-neenta-shireta-waetante, onawakaa-waetyaa-rika, añaero eejatzi apomeentsita-wakaeyaa, rootaki akaari-pero-shire-piintan-tyaari. ¹⁷Roo kanteencha riitakirika Tajorentsi kowakaeroni ayota-niteeyaa, aritaki añaero akite-shiretane, amina-minatero ajeekan-tyaari kameetha, etakotantayityaa, eero akija-shireta-waetanaa, aneshironkatantayitee, owameethatero antawae-yiteri, kyaaryoo akantawentan-taneeyaa, eero owapeyi-motan-tanaa eejatzi. ¹⁸Aririka akanta-piinta-nakyya aapatziyaa-wakaa-neeyaa, aritaki añaakiro paata rowameetha-shire-peroetee. Okimityaawo ipankiwaeteetzi, ari añaero paata owikiyiteero okithoki.

4

Aapatziyawori jaawiki-jato

¹¿Iitaka opoñaantari pikosheka-wakaantari eeroka-paeni? ¿Iitaka pikijaneenta-wakaantari? ¿Kaarima kantakaan-tzirori iñaama-shireteetawo ikowityaa-waetee-tziri? ²Piñaama-perotakawo oetarikapaeni, teemaeta otzimimo-tzimi. Poonako-neentakari rashitari itsipa, tema te otzimimo-tzimi eeroka. Pikoshekanta, powanta-yiwitaka. Tee piñiimaetawo otzimi-motemi pikowayiwitari, teera pikowa-kotatziri Tajorentsi. ³Rootakirika pikowa-kotziriri Tajorentsi pikowayitzi, tee ipimaetzimi. Pikowa-kotanta-shita pantayitan-tyaawori kameethatzi-moyitziimiri eeroka. ⁴Pikimita-shitakawo kaari kinatari oemi, oñaaki itsipa, rootaki okijaneenan-tanakariri oemi. Ari ikimitakari maawoeni kowayitziirori raapatziyaawo jaawiki-jato, ikijaneenta-natziirira Tajorentsi. ⁵¿Aminaa-shitama rojankinee-takiri paerani, kantatsiri: “Rotyaan-takiro Tajorentsi Ishire neshironka-yiteeni, riitaki aminakowenteeni eero antanta-yitawo kaari-perori?” ⁶Ineshironkatee Tajorentsi, rootaki ikantan-teetari jankina-rentsiki:

Tee rariperotziri Tajorentsi kantakaaperowaetachari,

Riima tsinampa-shireri osheki ineshironkateeri rirori.

⁷Rootaki nokantantari naaka: Patsipewentee-yaawo ikowakaemiri Tajorentsi. Pamaweteri Kamaari, aritaki piñaakiro ipakahaemi. ⁸Pikenkishiryaneeri eeroka Tajorentsi, tema kijikiro rowanakimi Rirori. Pikaari-pero-shirewitaka, pooka-yiteero. Terika pikyaaryoo-wenteeri, pikite-shire-wenteeri. ⁹Pikenkishiryaa-koteero pantayiwitakari, pikimo-shire-wenta-shitakawo kaari-perori. Oztimatyye powashireta-kotee-yaawo okaatzi pikimo-shire-wenta-shitakari paerani. ¹⁰Pitsinampa-shire-wenteeri Awinkatharite, tema riitaki pinkatharita-kahaemini paata.

Kanta-kota-wakahaantsi

¹¹Noyemijantzinzin-karite-paeni, tee okameethatzi akanta-kota-wakaa-waetyaa. Aririka pikanta-koteri itsipa, pitheenka-tziirowa Ikantakaan-teetani. Tema iroka panteeri, otzimatyee pikemijanteero Ikantakaan-teetani, eero pikenkithata-kowateero. ¹²Apani ikanta jankinata-kaanta-kirori paerani Ikantakaanani, apani ikanta eejatzi riitaki matzirori ramina-koteri ranteetziirori paata. Riitaki matzirori rowawijaakoshiretantzi, riitaki matzirori eejatzi rowajankitaantzi. Tekatsi aetyaa aaka amatantyyaari akantako-yiteri itsipa.

Tee ikantakaa-pero-wenteetawo anteerira paata

[†] 3:5 paantentsi = nenetsi [‡] 3:12 pochata-tsiri = higo; kepishita-tsiri = acetuna; pankirentsi = higo; shiwitha-maeshi = uva

¹³ Eeniyyatitsi kantashi-waeta-chari: “Aritaki niyaataki okitejeta-manee nampitsiki, apaani ojarentsi nojeeka-waete janta, niyomparityaa, nayi osheki koriki.” ¹⁴ Roo kanteencha tee piyotzimaetyaa oeta awiji-motemini inkaamani. Okimitawo añantari menkoryeenka. Tee oshenkaa-nitzi, eepichoki okanta-paentyaa, opoñaashityaa opeyaneyaa, eero añaa-waero. ¹⁵ Iroka pikanta-yitemi: “Riitakirika Tajorentsi pinawoni nañantari, ari nantakiro ikowakaanari rirori.” ¹⁶ Roo kanteencha pawentaa-shiwaetakawo pikantakaa-pero-waetaka apaniroeni. Aminahantsi iroka, tee okameethatzi. ¹⁷ Aririka ayowityaawo owameetha-shiretan-tatsiri, roo kanteencha tee amatziro, eenitatsira antani, kaariperi-shiretaka.

5

Ikenkithata-koetziri ashaahantachari owashironkaan-tatsiri

¹ Pikemi ashaahantziniri-paeni. Piraako-neenteeyaa eeroka-paeni, tema rootaentsi piñeero pashironkaa-waeteeyaa. ² Ari opathaa-yitee maawoeni powaahawo. Opereki-mawo-yitee pithaari-paeni. ³ Ithonkyaa ipowayitee piyorikite, poreryaa-yita-tsiri, maawoeni. Ari riyotee-temiri pipiyota-shitakari, riitaki taakaha-mini paata. ¿Rootakima pipiyotan-takariri? ⁴ Tee pipinayi-tziri patzirite, pipiyota-shitakawo powaahawo. Ikiji-mata-kimira pipanki-waeta-kaani-paeni eejatzi powiikita-kaani-paeni, tema ikemakiri Tajorentsi Shintsi-perori. ⁵ Apatziro pinintaa-waetaka, tee pikenkishiryaa-kotziri itsipa, apatziro pikimoshire-wentakiro powaahawo. Pikimitakari piratsi iwathan-teetziri, aririka ikyeetaki kameetha, ikantaki ashitariri: “Jame owamayiri nopira, wathataki kameetha.” Ari ikimiteemiri Tajorentsi. ⁶ Powashironkaayitakiri kameetha-shireri, roojatzi ikamanta-yitakari, tee piñaawityaari ipiyako-wentyaa.

Pamawawaenitee, pamana-yiteeya

⁷ Noyemijantzin-karite-paeni, pamawawaenite poyaawentyaari ipiye Awinkatharite. Pikimityaari pankiwaer-rintzi, amawawaetaniri irika royaawentawo inkani oparya-kote iwankiri iñaantyaawori okithokite. ⁸ Ari pikimityaari eeroka, pawawaetanite poyaawentyaa. Kijokiro powanakiri, tema eero ojamanitzi ipokantee-yaari Awinkatharite. ⁹ Noyemijantzin-karite-paeni, rootaki eero pikantakowaetantari itsipa-paeni. Tema pokimatee amina-koteemini pantakiri eeroka. ¹⁰ Pikenkishiryaa-koteri Kamantan-taniri paerani. Tajorentsi otyaanta-kiriri ikenkithata-koyiteeri. Roo kanteencha osheki ikemaatsi-waeyitakawo rirori ramaweyitakiro. Ari pikimi-yitee-yaari eejatzi eeroka.* ¹¹ Tema aeyiteeri “kimoshireri” irika-paeni atsipeta-kawori ikemaatsi-waeta. Piyota-kotziri awaejatziteni Job, ramaweyitakiro. Piyotzi-teeyani jempe ikanteeri retakotaari Tajorentsi. Tema Tajorentsi, riitaki neshironkatan-taniri, kaminthaan-taniri.

¹² Noyemijantzin-karite-paeni, iroka kowaperota-chari: Otzimi-rika pikenkithata-koteri, eero pipaeryaa-shiwaetari Inkite-jatzi eejatzi jaawiki-jato. Kyaari-pero-rika pantero pikantziri, pikante: “¡Ari!” Rooma eerorika pantziro, pikante: “¡Eero!” Amine rowajankitee-tzimi-kari.

¹³ Piñaa-karika okantzimo-shireta-waetemi, pamaniri Tajorentsi. Rooma pikimo-shireta-waeterika, pomampaa-wentyaari Tajorentsi. ¹⁴ Pimantsiya-waetzi-rika, pikaema-kanterite reewarite-paeni kemijantzin-kari ipoki ramana-kotemi, opoñaashitya itziritan-temiri yeenkantsi ikowa-koteri Tajorentsi.† ¹⁵ Tema aririka ramana-kotantakyaa awentaa-perotariri Tajorentsi, aritaki retsiyata-kota-kahaemi. Rootakirika kantakaan-tzirori pikaariperi-shireta-waetzi pimantsiyatan-takari, ari ipeyakoe-teemi eejatzi. ¹⁶ Powaryaa-shiretziri-kari pisheninka, pikanteeri: “Pipeyakoteena.” Pamaneeri Tajorentsi, pikanterite: “Ashitanari, petsiyata-kota-kaayiteeri mantsiya-yitatsiri.” Tema aririka ramana-kotantya kameetha-shireri, rantayitziniri ikowako-yitziro. ¹⁷ Tema atziri irika paerani Elías, roshiya-yitee akantayita aaka awathaki. Roo kanteencha ikemijantakiri kameetha Tajorentsi. Ikowa-kotakiri eero oparyanta inkani. Mataka, awijaki mawa ojarentsi tee oparyee. ¹⁸ Opoñaashita rapiiteero ikowa-koteeri, roojatzi oparyan-taari inkani. Shookayitanee pankirentsi.

¹⁹ Noyemijantzin-karite-paeni, aririka pikemijanta-kahaeri ikaatzi ookawi-taawori rooperota-tsiri, ²⁰ powawijaa-koteeri ikaariperi-shire-witaka. Jatawitaa sharinkaweniki aririka ikamaemi. Maperowitaka ikaariperi-shire-witaka, roo kanteencha ikemijantee, ipeyakoteeniri Tajorentsi maawoeni, eero ikenkishiryaa-kotaawo.

* 5:10 otyaanta-kiriri = waerontsi † 5:14 ikowa-koteri = waerontsi

RETAKARI ROJANKINARI PEDRO

Wethataantsi

¹ Naaka Pedro jankinatzi-mirori iroka. Rotyaantaa-rewote Jesús Jeeptazii-totaa-rewo naaka. Eeroka-paeni nojankinatzi pikaatzi piyeeki-moyitziri jaawiki-jatzi-paeni kaari rashitaari Tajorentsi, tema pinteenaryaayitanaka pinampi-yitawo maawoeni nampitsiki-paeni janta Ponto-ki, Galacia-ki, Capadocia-ki, Asia-ki eejatzi Bitinia-ki. ² Riyotzitaka paerani Tajorentsi Ashiteeri ari riyoshii-yiteemi roete-shiretan-teemiri Ishire. Ari okanta pikemijantan-taariri Jesús Jeeptazii-totaa-rewo itzimi apatakirori rira ikamawentakimi. ³ Okantashitzimaetyaa ineshironka-peroteemi, ijeeka-kahaemi kameetha!

Añaashireta-kaantzi oyaako-yiteeri

³ Jame ajahaawenteeyaari Tajorentsi, riitaki ipaapatetari Awinkatharite Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, tema ineshironka-pero-yitee okimiwitaawo owakirami atzimayiteemi. Añaashireta-kaayitee oyaako-yiteeri, tema añahae Jesús Jeeptazii-totaa-rewo ikamawitaka. ⁴ Rootaki akowaeri ikashiya-kaeta-kaeri, ashi oyiro añeero, tee amashinita, eero othonkanitaa. Roojatzi ikashiya-kahae-takimiri eeroka-paeni inkiteki. ⁵ Rootaki ishintsinka Tajorentsi raminakowentan-teemiri eeroka-paeni. Riitaki kantakaawori pikemijantan-teeyaariri ari okantayaa rowawijaako-shiretan-teemiri paata oweyaanta-paakyaawoni kitejeri. ⁶ Rootaki pikimo-shiretan-takari, okantawitaka piñaawitakawo pikemaatsiwita-paenta, iñaanta-shiretee-tzimi. ⁷ Ikimita-kaantee-takimiri jempe ikantee-tziri ooro, itahaetziri iñaante-tyaariri kameetha-rika ikanta. Okantawitaka irika ooro tee ashi royiro iñahaeteri, aritaki ithonkaeyaa. Roo kanteencha aririka ipiyapaaki Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, ari iñahaeteemiri kyaaryoo-rika pikemijantakiri. Arira iweshiryawentee-teemiri eeroka-paeni, ari ipinkathateemi, osheki ikenkithata-koeteemi. ⁸ Petako-perotyaaari Jeeptazii-totaa-rewo okantawitaka tee piñaaritzii. Pikemijanteeri, osheki pikimo-shire-wenta-peroteeri, okantawita tee piñaawityaari nimaeka. ⁹ Tema pikemijanta-yiteera eeroka-paeni, aritaki piñaayiteero rowawijaako-shireteemi.

¹⁰ Ikamanta-koyitakiro paerani Kamantantaniri-paeni jempe okanta-kota ineshironkatantee paata Tajorentsi. Rootaki neshironkatantsi piñaakiri eeroka-paeni. Roo kanteencha irika-paeni Kamantan-taniri, tee ikematha-perotziro, ramatsinka-wentakawo, osheki rojampita-kowentakiro jempe okantayaa rowawijaakoetan-tyaariri. ¹¹ Ikwaki riyote iita owawijaa-kotan-tatsini, jempe-rika okaatzii ipokantayaa. Tema riitaki Itajorenka Jeeptazii-totaa-rewo thaweta-kaayita-kiriri, oshekira ikemaatsita-kaawaetyaari Jeeptazii-totaa-rewo opoñaatyaaari iñeero rowaneenkawo. ¹² Eenitatsi yotakaa-kiriri Kamantantaniri-paeni, teera rii ñaayiteroni, tema eeroka-paeni. Tema pikemayiteero nimaeka Kameethari Ñaantsi. Rotyaan-teetakiro Ishire tajorentsi ipoñaakawo inkiteki ikenkithata-kaanta-kimirori. Roojatzi iroka ikowaeya-witakarini Ronampiripaeni Tajorentsi iñeero.

Akitei-shirewente-yaaari Tajorentsi

¹³ Paamaakowentyaawo pikenkishiryaaani, pikimityaari owatha-kitzirori iithaari. piKiyothanite. Poyaaawentyaa ikaminthaa-paemi Jesús Jeeptazii-totaa-rewo aririka ipiyapaaki. ¹⁴ Pikimityaari shirethari eentsi. Eero pantashi-waetawo piñaamata-shiyitari paerani, okantakaemi tee piyowaetzii. ¹⁵ Riitaki pikimita-koteeyaa kaama-shireta-kimiri. Riitaki kiteshireri. Pikimita-kotee-yaaari, pikite-shirete otmayitziira pantani. ¹⁶ Tema jankinataka ikanteetzi: Pikiteshireyitee eeroka-paeni, tema kiteshireri nokanta naaka.

¹⁷ Tema pikanta-piintziri “Pawa” aminako-yiteeroni tampatzika okaatzii rantayitakiri atziri-paeni, otzimayiteera pikemijanta-piinteri eenirowa piyeeki jaka kepatsiki. ¹⁸ Tema piyotzi kaari koriki, kaarira ooro ipinako-wentan-teeta-kimiri, pawijako-shiretan-taari pitzimaetyaa-shiwiitaka pikimita-kotari piwae-satziteni. Tema te ikameetha-perotzi ooro eejatzi koriki, aritaki ithonkaeyaa. ¹⁹ Tema rootaki rira Jeeptazii-totaa-rewo ipinako-wentan-teeta-kimiri, tema ikama-paentzi rirori, ikimita-kotakari piratsi, tee ramashi-waeta, tekatsi ikantawaetyaa iwathaki. ²⁰ Tema paerani tekira rowetsikiroota Tajorentsi kepatsi riyotzitaka oeta ranteri Jeeptazii-totaa-rewo. Roo kanteencha owakira piñeero nimaeka, ipokaki, rowawijaako-shireteemi. ²¹ Okaatzii rantzi-mota-kimiri Jeeptazii-totaa-rewo, rootaki opoñaantari pawentaa-shiretaari Tajorentsi. Tema riitaki Tajorentsi owañahaeriri, roñaahan-teero rowaneenkawo. Poyaakoyiteeri nimaeka Tajorentsi pawentaa-shiretaarira.

²² Tema pishiretha-wentaawo kyaariperori, tema kiteshireyiteemi. Poetzinaarikotyaaawo petakotantayityaa, pikimita-kaantero petakotari pirezitzi okaakiini. ²³ Tema okimiwitakawo papiitaa-tyeeromi pitzima-yiteemi. Roo kanteencha eenitatsi pipaapa-tentaari, kaari atziri kaamaniri, tema kañaaniri rirori. Okanta apiitan-taari pitzimayitapanaatzi, rootaki iñaani kañaanitakahaemiri eejatzi. ²⁴ Tema: Awatha okimiwitawo inhashi.

Eeniwitacha owaneenkawo, okimiwitawo inhashi otzimi oteyaki.

Roo kanteencha okama-shitzi inhashi

opoñaashityaa opari-teyakitee.

²⁵ Roo kanteencha iñaani Tajorentsi, ashi owaero.

Rootaki iroka Kameethari Ñaantsi ikamantee-takimiri eeroka.

2

¹Rootakira pookan-tyaawori pikaariperotzira, eero pitheeya, eero pikamatawi-ritzi, eero poonawa-kaa-waeta, eero pikiji-matawa-kaawaeta. ²Pikimityaari eentsi owakira tzimaentsiri ikoyi ithote iteni. Ari pikanta-yitaneeyaa-eri eeroka-paeni, pikowaero tajorentsita-tsiri antaripero-shireta-kaemini, ari okantyaawo pawijako-shiretan-teeyaari, ³tema piñaakiro ineshironkayiteemi Awinkatharite.

Mapiki kañaanitatsiri

⁴Pikemijanteri eeroka-paeni kimitakawori kepayi, roo kanteencha kañaaniri rirori. Osheki atziri-paeni maninta-kirori kepayi, roo kanteencha Tajorentsi ikimita-kaantawo ikowa-peroetani kepayi, osheki owinawo. ⁵Ari pikantzi-taari eejatzi eeroka-paeni pikimitaawo kepayi, rahaetakiro rowetsikan-teeyaawori pankotsi, okantawitaka tee pikimi-witawo kepayi, tema añaatsimi eeroka. Pikimitaari eejatzi Ompera-tajorentsitaawo ashitakaariri Tajorentsi ratsipeta-kaani. Riima pashita-kaariri eeroka Tajorentsi, tee ikoñaaniwita, riitaki ookimota-kariri, okantakaawo okaatzi rantayiteeri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ⁶Tema rootaki okantziri Jankina-rentsi-perori: Pamini, nowatzika-kiro otzinkami ikowa-peroetani Kijakowentoniki. Rootaki otzinkamipanketyaari pankotsi. Osheki owinawo iroka.

Ikaate awentaa-shiretee-yaarini otzinkamitakari, eerowa raminaa-shiwaeta paata.†

⁷Eeroka-paeni pikaatzi pikemijantee, pinintaa-yitaawo otzinkami tzimatsiri osheki owinawo. Riima kaari kemijanta-tsini, tee iñiiri rirori-paeni, riitaki ikenkithata-koetakiri Jankina-rentsi-perori, ikanteetzi: Imaninta-witakawo kepayi wetsikirori pankotsi,

Roo kanteencha roojatzi rahaeteeri iroka tzinkamintsi-perotatsini.

⁸Ikanteetaki eejatzi:

Kijotatsiri rantziwateetari,
oshoompiki owaryaan-tatsiri.

Tema ikimiwitawo iparyan-tatyee-yaawomi ikaatzi piyatha-yitakawori iñaani Tajorentsi. Riityakira riyoshii-yitakiri Tajorentsi rowajankitaa-yiteeri.‡

Isheninka-yitaari Tajorentsi

⁹Rooma eeroka-paeni, iroka pikanta-yitaari:

Riyoshiitaki Tajorentsi pisheninka-paeni,
Rompera-tajorentsitaemini Pinkathari,
Roete-shireta-tziimi rinashi-yitaari itsipa-jatzi-paeni.
Pitsipayaari atziri-paeni rashiyitaari Tajorentsi.

Ari pikanta-yitaari omatantyaari pikenkithata-koteero kameethari jempe okanta ikaema-shire-yiteemi piyeeka-witaka otsirenikaa-kitzira, kimiwitaa nimaeka piyeekaa-tyeemi ikoñeeta-kaerowa rirori. ¹⁰Paerani eeroka-paeni tee pisheninkata-wakaawita, rooma nimaeka pimanteero tema isheninkateemi Tajorentsi. Paerani eeroka-paeni tee pitsipa-witari ineshironkatani Tajorentsi, rooma nimaeka piñeero ineshironkayiteemi eeroka.

Romperatani akapaeni Tajorentsi

¹¹Netakotani-paeni, pikimita-kaantero eeroka-paeni eeromi pisheninkata-naari jaawiki-jatzi. Rootaki noshintsi-tantemiri eero pikowashiryantawo jaawiki-jato. Tema rootaki kimitakawori iroka-paeni roomi kosheka-shire-yitee-mini. ¹²Okaate pantayiteri, kameetha inimoyiteeri atziri-paeni. Aamaashityaa tzimatsi kijimawae-witzimiri nimaeka, roo kanteencha aririka iñaaneero pantaneero kameethari, ari ikenkishiryaa-neeyaa, ipinkathata-neeri Tajorentsi aririka raminakoe-teeri maawoeni rantayitakiri.§

¹³Ikoyi Tajorentsi eero pipiyatha-yitari atziri-paeni ikaatzi pinkathari-wentzimiri pinampiki. Pimatzi-tyaari itzinkamitari pinkathari-wentan-tatsiri pinampiiteki. ¹⁴Eero pipiyathatari eejatzi rotyaantani owajankitaa-yiterini kaari-perori, tema riitaki iweshiryaa-wentyaari atziri-paeni antayitziroori kameethari.

¹⁵Rootaki ikowakaemiri Tajorentsi. Aririka pantaneero iroka tampatzikata-tsiri, aritaki romaeryaakiri majontzi-shireri ikoyimi ikanta-koteri. ¹⁶Jeekayiteemi Kameetha nimaeka eeroka-paeni. Roo kanteencha eero pantaneero kaari-perori, tema pikimita-kotaari romperatani Tajorentsi. ¹⁷Pipinkathateri maawoeni. Petakotyaaari noyemijantzin-karite-paeni. Pipinkathateeri Tajorentsi. Pipinkathateeri pinkathari-wentzimiri pinampiki.

¹⁸Eeroka-paeni omperataa-rewo, pishirethatyaa aririka romperatee-temi. Tee apatziro pipinkathateri aakameethatzimiri, pimatzi-tyaari eejatzi owatsimaa-waetzimiri. ¹⁹Eenitatsi-rika antakirori ikoyiri Tajorentsi, opoñaashityaa ramaweta-nakiro imaninta-waetee-takirira, riitaki rajahaa-wentyaari atziri-paeni iñaakiri imatakiro kameethari. ²⁰Eenitatsi-rika amawetashita-kyawoeni rowajankitaa-wentee-tziri rantakiro kaari-perori, tekatsira ajahaawentyaari. Rooma eeroka-paeni, aririka pamawe-ta-kiro pikemaatsita-kowentyaawo tampatzikari, rootakira inimotziroori Tajorentsi. ²¹Rootaki ikaema-shiretee-tanta-kimiri, tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo kemaatsita-kowenteemi eeroka. Ari okanta roñaahanta-paentzi-mirori okaate panteeri eeroka.

²²Tekatsi kaari-perori ranta-paentero rirori,

* 2:4 kepayi = mapi † 2:6 otzinkami = mapi ‡ 2:8 kijotatsiri, shoompikinto: mapi § 2:12 aririka raminakoe-teeri rantayitakiri = Iktejerite Pinkathari

Tee itheeri-waanteta-paenta.

²³ Ikaweya-waetee-takiri paerani rirori, tee ipiyatanyaa. Ikanta rowajankitaa-waetee-takiri tee rajariimatanyaa ipiyatanyaa, tema riitaki rawentaa-pero-taka yotzirori ramina-kotante kameetha tampatzika.

²⁴ Ari okanta ikentakoe-tanta-kariri, okantakaawo iyaari-peronka atziripaeni. Rootaki añaantee-yaawori ooka-yiteero kaari-perori, akameetha-shiretantayiteeyari, akimitakaan-taneeromi akamayita-tyeemi opoñaashita añaayiteemi. Tema ikanteetzi:

Osheki rowatsi-naawaetee-takiri, rootaki añaantaawori aakapaeni awijakoyitee.

²⁵ Paerani eeroka-paeni pikimitakari piratsi kinawaeta-shita-chari.

Roo kanteencha okimiwitaka pipiyaa-tyeemi ijeekira aminakowentziriri piratsi, riitaki aminakowenta-shire-yiteemiri eeroka-paeni.*

3

Rantayiteeri awakaachari

¹ Iroka pikanta-yityaari eeroka-paeni iinanteetari, pishirethatzi-motyaaari piimi-paeni. Okantawityaa eeniyitansi-rika ikaate kaari kemijanteroni iñaani Tajorentsi. Aamaa-shityaa aritaki pikemijantakahaa aririka iñaakimi jempe pikantanaa, ² kiteshiretaneemi, pipinkathatantzi. ³ Eero aminaashi-waeta iñeetemi owaneenkatakimi, pimpita-yitziro piishi, piporeryaa-perotzi, powaneenka-yityaa. ⁴ Tema rootaki kameethatatsi pimataneero kaari koñaanita-tsini, pikameetha-shiretee. Tema aririka atsinampa-shireta-waete eroo athaa-wako-waeta, ashi oyiro roori tee othonka-nita, rootaki ikowa-perotziri Tajorentsi. ⁵ Arira okantayitakari paerani kiteshireri tsinani awentaa-shireta-kariri Tajorentsi, opinkathayitziri oemipaeni. ⁶ Okimitaha paerani Sara oshirethatzi-motari Abraham, oetziri oemi: "Nowinka-thatani." Eerokaetera kimitawori ojawoyiteemi aririka pimataneero tampatzikari. Ari okantayaa eero otzimanta oeta pithaawan-tawaetyaari ikijawentee-temiri.

⁷ Ari pikimitari eejatzi eeroka-paeni iimenteetari, piñaanta-piintyaawo pariperotero piina-paeni. Pineshironkatero, otsinaniwaetatziri roori. Pikimita-kaantero ineshironkae-tziro jataa-nita-tsiri owamentotsi. Pinkathatero tema ineshironkae-teero roori añaashire-yitee ikimitee-takimira eeroka, tee opaashinitzi okaatzi ikashiya-kaeta-kimiri. Rootaki pantaneeri ari okantayaa eero omanonkan-tawaeta pamana-piintani.

Pankinawentawori rantayita-neero kameethari

⁸ Ari okantari, paapatziya-wakaeyaa, pineshironkatante, petakota-wakaeyaa tema okimitanaa-tyaawo pirezitita-wakae-yaami. Pineshironkateeri piimi. Pitsinampa-shirete. ⁹ Eero pikemaatsita-kaari kemaatsita-kaemiri eeroka, eero pininatziiri ninatakimiri eeroka. Tema pineshironkatatyeeri pitajonka-wenta-kaateri rirori. Tema rootaki ikaema-shiretan-takimiri Tajorentsi itajonka-wenta-yiteemi eeroka.

¹⁰ Tema ikanteetaki:

Ikaatzi koyirori inintaa-waetyaa kameetha rañee,

Rookaero ininatan-tawaetzi, ikamatawi-riwaantetzi eejatzi.

¹¹ Otzimatyee rookaero kaari-perori. Tema ranteero kameethari.

Rootaki ikowa-ntaa-piintaari ijeekayitee kameetha.

¹² Tema riyotziri Awinkatharite ikaatzi kameetha-shireri.

Rowayempitatari ikaatzi amana-piinteeriri.

Riima kaari-pero-shireri-paeni, ikatsimatziiri raminiri Awinkatharite.

¹³ Eentsikiroeni pantayita-neero kameethari, ¿eenitatsima kemaatsita-kaemini? ¹⁴ Eenitatsi-rika owajankitaa-kimini pantzirowa kameethari, ari itajonka-wentakimi Tajorentsi. Tema ikanteetaki:

Eero pithaawan-tashi-waetari, eero okantzimo-shireta-waeta-shitzimi eejatzi.

¹⁵ Tema rootaki kameethatatsi poshiretee-yaari Jeepatzii-totaa-rewo, tema riitaki pipinkatha-peroteeri. Powetsika-yityaa pikamantanero jempe okanta-kota poyaako-yitziri, aririka itzimi ojampitemini. Roo kanteencha entsikiroeni pikamantanero, pipinkathatante eejatzi.

¹⁶ Eekiro piyaatayee pikenkishiryeeero tampatzikata-tsiri, pantayiteero kameethari pawentaa-neeyarira Jeepatzii-totaa-rewo. Aamaa-shityaa ari ikaaniwenteeyaa ikaate theeyako-witemini. ¹⁷ Rootakirika ikoyiri Tajorentsi, rootaki kameethatatsi pikemaatsita-kowentyaawo pantayitziro kameethari. Rootaki maperotziri okaariperotzi piñeero rowajankitaa-wentee-temiro pantakirowa kaari-perori.

¹⁸ Ari ikantzitaka eejatzi Jeepatzii-totaa-rewo, tampatzika-shireri rirori, ikamawentakiri kaari-peroripaeni tzipina-shire-waeta-tsiri. Rootaki rantantakawori okantayaa raantee-yaariri itsipatee-yaari Tajorentsi. Osheki rowatsina-watha-witeetakariri rowamaan-teeta-kariri, roo kanteencha rowañaa-shiretee-teeri.

¹⁹ Riitaki jatashire-teen-tsiri ikenkithata-kaayiteeri ishire etayita-kawori paerani romonkyashirete-takiri. ²⁰ Tema osheki ipiyathayitaka rirori-paeni rowetsikan-takawori paerani Noé antawo amaatako-mentotsi, oyaawenta-witacha Tajorentsi tee ithaakyaaw-waetzi. Roo kanteencha eepichokiini atziri awijakotaatsi ipiinkimi, ikaamatsitzi 8.

²¹ Riitaki pikimita-kotaari eeroka-paeni jempe pikanta pawijako-shire-yitee pomitsiryaa-yitaa. Iroka omitsiryaaantsi teera okimitawo ikiwaetziro ikepatsi-watheetzi. Tema amanaantsi iroka ikowakoetziri Tajorentsi ikenkishiryaa-kaantero tampatzika-shireta-tsiri. Tema pawijakotee okantakaan-tziro raña-haera Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. ²² Ijeekae inkiteki nimaeka rakoperoki Tajorentsi ipinkathari-wenteeri

* 2:25 piratsi = owisha

Ronampiripaeni Tajorentsi, ipinkathari-wenteeri inkite-weri pinkatha-ritatsiri janta, ipinkathari-wenteeri tzymayita-tsiri ishintsinka.

4

Antawaeteeniri kameetha Tajorentsi tema eenitatsi imatakaa-yiteeri

¹ Ari okanta, ikemaatsita-kowentee Jeepatzii-totaa-rewo jeeekanta-paentari jaka jaawiki. Rootaki pikenkishiryaa-kopiintee-yaari eeroka-paeni. Tema ikaatzi ñiirori ikemaatsita-kaetari, teera ikowaero ranteero kaari-perori. ² Ari pikimityaari eeroka-paeni eeniro pijsaaka-yitzi nimaeka jaka jaawiki, rootaki panta-piinteeeri ikoyiri Tajorentsi. Eero pantashi-yitawo pikowashiyitari, tema rootaki ranta-piintakiri jaawiki-jatzi-paeni. ³ Rootaki panta-piinta-witakari paerani, pikimitakiri itsipa atziri-paeni ñaawena-waetashita-chari. Tema rameta-piintakawo imayempyoo-kitzi, ithawinatawakaawaeta, ishinki-waeta, ñaamatawo roemoshirenska-waeta rantantyaawori kaari-perori, niyawaerintzi, ramana-piintakiri tajorentsi-niro. ⁴ Osheki okompitzi-motari jaawiki-jatzi pitsipa-witari paerani, tee inimotziri pooka-nakiri pitsipaminthari rantayitziro kaari-perori. Rootaki oponaantari ikijima-waeta-nakimi. ⁵ Roo kanteencha aritaki raminakoe-teeri irika-paeni paata okaatzi rantayitzi. Tema Tajorentsi, riitaki yotzirori maawoeni rantayitakiri ikaatzi añayita-tsiri nimaeka, okaatzi rantayitakiri ikaatzi kamayiteen-tsiri. ⁶ Rootakira ikamantantee-tawori Kameethari Naantsi, imateetakiri eejatzi ikaatzi kamayiteen-tsiri. Ari rowajankitaa-wathatee-takiri ikamayitakira, rootaki omatantaari rowañaa-shire-yiteeri Tajorentsi.

⁷Rooteentsi othonkaeyaa okaatzi añiiri kepatsiki. Pikiyothanitee, poetziñarikotyaa pamana-piinteyaa.

⁸Roo kowaperotacha piyaata-kaaneero petakotawakaaneyaa. Tema ikanteetzi:

Eenitatsi-rika etakoyiteeyari, eero akowawaetziro rowaari-perotee.

⁹ Poemaa-nta-piinte pipankoki, eero pikiñaani-wentziro. ¹⁰ Tema ikaminthahaemi Tajorentsi, itajonka-wentakimi okantyaapa panta-piinta-yitawori imatakaa-yiteemiri. Okaatzi imatakaa-yiteemiri eeroka, pami-takoteeri itsipa, panteero kameethari. ¹¹ Ikaatzi imata-kahae-takiri ikenkithate, riyote Tajorentsi ikenkithata-kotzi. Riima ikaatzi imata-kahae-takiri ineshironka-tantayite, rantawaetan-tyaawo jempe okanta raawyyaa-kaakiriri Tajorentsi. Ari okantyaapa ipinkathatee-tantyaariri Tajorentsi, ikantakaa-kyawo Jesús Jeepatzii-totaa-rewo otzimi-moteeri rowaneenkawo, ashi rowaero ipinkathari-wentantee. Kyaariwé.

Kemijantzinkarira aaka osheki akemaatsityaari

¹² Netakotani, pamaeya omapokimi-kari aririka piñaanakiro pomeentsitzi-motemini. Teera awijimo-waeta-shitemi iroka, tema ñaantee-tatzimi. ¹³ Rootaki ikemaatsita-paentari paerani Jeepatzii-totaa-rewo. Aririka piñeero eeroka ikemaatsitakaa-perotee-temi ikimitee-takiri rirori, kantacha pikimo-shire-wentero. Tema ari pithaamenta-perotee-yaari ipiyeerika rirori ramaero rowaneenkawo. ¹⁴ Aririka ikijimaetemi eeroka okantakaan-tziro pawentaari Jeepatzii-totaa-rewo, itajonka-wenteeteemi eeroka. Tema rootaki oñaawontzirori ojeekan-takimi Ishire Tajorentsi otzimimo-perotziri rowaneenkawo.* ¹⁵ Teera okameethatzi powamaante, pikoshitante, pantero kaari-perori, pikoshekantyaari, ari piñaakiro rowajankitaa-wentee-temi eeroka. ¹⁶ Roo kanteencha roorika rowajankitaa-wentee-temiri rashiteemira Jeepatzii-totaa-rewo, eero pikaani-wenta-waeta. Tema rootaki kameethatatsi pajahaa-wentee-yaari Tajorentsi iiteeteemira "Jeepatzii-totaa-rewo-weri." ¹⁷ Tema monkaata-paaka ramina-kotan-teeyaawori Tajorentsi okaatzi ranteetakiri. Aakapaeni akaatzi rashiyiteera, retayitakae ikemaatsita-kaayitee. Riitakira maperoteeroni ikemaatsiteeyaa ikaatzi theenka-kirori Kameethari Naantsi rotyaan-takaeri Tajorentsi.

¹⁸ Tema ikanteetzi:

Otzimimo-yitziro pomeentsitzi-motariri kameethashireri-paeni okantyaapa rawijako-shiretan-teeyaari, ¿Jempema oeta awiji-moteerini kaari-pero-shireri theenka-tajorentsita-tsiri?

¹⁹ Tema ikaatzi kemaatsi-waeta-chari nimaeka, riitakira Tajorentsi shineteeriri ikemaatsi-waetyaa. Otzimatyee rawentaa-shiretee-yaari wetsika-kiriri, rantayiteero okaatzi tampatzika-yitatsiri.

5

Ikaminayi-tziri kemijantzinkari-paeni

¹ ¡Jewari! Iroka nokaman-temiri pikaatzi peewayiteeri kemijantzinkari-paeni. Eejatzi naaka nee-watziri kemijantzinkari-paeni, ari akaateeyini. Naaka ñaaperotakiri Jeepatzii-totaa-rewo jempe ikanta ikemaatsita-kaetakari, ari nokaatzi-takari naaka ikaate ñaayiteeroni owaneenkataka. ² Iroka nokamineemiri: Paminakowentee-ri kameetha kemijantzinkari-paeni pikimita-kanteri paminakowentziri pipira. Eero pantashi-waetawo aririka ishinteetemi pantero, rooma pikoyirika pantero eerokaha kowashitaneechani. Eero pantziro pikowa-shityaa paantyaawo koriki, tema pantero eeroka-rika kowashitanakawori. ³ Eero pikowashi-waeta pomperatantyaari, otzimatyee poñaayiri ikaatzi paminakowenteeri pantaneeri eeroka ikini imaneero rirori-paeni. ⁴ Okini paata aririka ipokae Jewari-perori paminakowenta-kiniri ipira, ari ipinata-paemirori owaneenkata-chari, okimiwityaawomi ramantheetan-teemiro kanteetaachani oshipakiryani.*

⁵ Eeroka-paeni ewankari-paeni pipinkathateri jewari-paeni. Otzimatyee pipinkathata-wakae-yiteeyaa maawoeni, pitsinampashireyitee. Tema ikanteetzi:

Tee ineshironkatziri Tajorentsi kantakaapero-waetachari,

* 4:14 pawentaari = waerontsi * 5:4 amanthee-rentsi

Riima tsinampa-shireri osheki ineshironkateeri rirori.

⁶Pitsinampashirewenteero okaatzi imatakaa-yiteemiri Tajorentsi. Roojatzi paata aririka omonkata-paakyaa, riitaki kantakae-yaawoni okantyya ipinkathatee-tantemiri. ⁷Aririka piñaayitero okantzimo-shireta-waetemi, pawentee-yaari Tajorentsi. Tema riitaki neshironkatemini. ⁸Pikiyothanite, paamawenta-shiretyaa. Tema irika Kamaari kijaneenteeri, ikimitakari manitzi kinakina-waeta-tsiri, rajoontzi rami-naminatatzi iita ratsikiri. ⁹Roo kanteencha otzimatyee pipiyatyaari, pikyaaryoo-wenta-neeri pawentaa-shiretaari Tajorentsi. Tema piyotzi ari pikimitakari maawoeni noyemijantzin-karite-paeni pikemaatsiteeyani jempe-rika ijeekayitzi jaka kepatsiki. ¹⁰Roo kanteencha aririka okaatapaaki pikemaatsi-waetaka eepichokiini, aritaki rowawijaa-koteemi Tajorentsi, roejokiroteemi, raawyaa-shireta-kahaemi, ari ikyaaryoo-wentakaakimi. Tema neshironkatantaniri irika, riitaki kaema-shireteemiri piñaantee-yaawori kanteetaa-chani rowaneenkawo Jeepatzii-totaa-rewo. ¹¹Jame aweshiryaa-wentee-yaari Tajorentsi. Ashi rowaero ipinkathari-wentantee. Kyaariwé.

Oweyaantawori wethataantsi

¹²Riira Silvano nojankinata-kaakiri iroka. Nameentani noyemijantzin-karite irika. Rootaki nojankinatan-tzimirori eepichokiini nokaminayimi, nokaman-tzimiro jempe ikanta Tajorentsi ineshironkatantee. Oztimatyeera pikyaaryoo-wenta-yiteeri. ¹³Rowetha-yitzimi kemijantzinkari-paeni piyota-piinta-chari Kompitaariki ikaatzi oshiyayiteemiri eeroka-paeni riyoshiitee-teemi. Rowethatizimi eejatzi Marcos ikimita-kaantari riimi notomi.[†] ¹⁴Petakotantayityaa powethata-wakaa-neeeyaa. ¡Okantashitzimaetyaa pijeeka-yitee kameetha pikaatzi rashiyiteemi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo! Kyaariwé.[‡]

[†] 5:13 Ikanta-kotziri Pedro jaka "Kompitaari" rootakira ikanta-kotziri nampitsi Roma. Tema ramawenatee-tatyaawo Roma ikenkithata-koet-ziro, rootaki ikenkithata-kota-piintan-tawori Kompitaari. Ari okantyya eero riyotee-tantari jempe ijeeki Pedro, eero rowajankitee-tantari.

[‡] 5:14 powethata-wakaa-neeeyaa = thowootaantsi

APITETA-NEENTSIRI ROJANKINARI PEDRO

Wethataantsi

¹Naaka Simón Pedro jankinatzi-mirori iroka. Naaka romperatani Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, Rotyaantaa-rewote naaka. Eeroka-paeni nojankinatzeni pikaatzi pikemijantane, pikimita-yiteena naaka-paeni, rootaki kantakaan-takirori itampatzika-shirenka Tajorentsi, ari ikimitari eejatzi Jesús Jeeptazii-totaa-rewo owawijaako-shireteeri. ²Jokantashitzimaetyaa ineshironka-peroteemi, ijekakaa-peroteemi kameethal Eekiro piyotanaa-tyeeri Tajorentsi eejatzi Awinkatharite Jesús.

Jempe okantayaa pikite-shiretan-teeyaari eeroka-paeni

³Tema antawo ishire Tajorentsi, riitaki kantakaawori otzimi-motan-teeri maawoeni kowityeemo-shireteeri apinkatha-tajorentsitan-tyaariri. Ari okanta, omaperotayaa ayoperoteeri. Tema owa-neenkataka rirori, osheki ikameetha-pero-taki, rootaki omataantari ikaema-shire-yitee. ⁴Rootaki ikashiya-kaanteerori pina-perota-chari, kameetha-perota-tsiri, ari okantayaa pikimita-kotan-teeyaari eeroka-paeni Tajorentsi. Pookaero pikaaripero-shiretaka, pikimi-yitari jaawiki-jatzi antapiinta-kirori ikowashire-yitziri. ⁵Rootaki piñaa-shiintsitan-tyaari pitampatzika-shire-yitee okantayaa poejokirotan-tyaawori okaatzi pawentaari Tajorentsi. Aririka pimata-piinta-nakiro iroka, aritaki piñaa-yitakiro piyota-nityaa. ⁶Aririka pimata-piinta-nakiro iroka, aritaki piñaa-niteeyaa. Aririka pimata-piinta-nakiro iroka, aritaki poetziñaarikoteeyaa. Aririka pimata-piinta-nakiro iroka, aritaki pipinkatha-tajorentsi-waetee. ⁷Aririka pimata-piinta-nakiro iroka, aritaki pineshironkatanta-yitee. Aririka pimata-piinta-nakiro iroka, aritaki petakotanteeyaa. ⁸Roorika pimata-piintanaki eeroka, ari iñahaetakimi omaperori piyoteeri Awinkatharite Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, eero piperawae-nitaa, eero piñiuro paminashi-waetyaa. ⁹Rooma itzimirika kaari mataneeroni kenkithata-koteen-chari, ikimitakari mawityaakiri kaari kowichaata-tsini. Tema imaejanta-kitziro rantayitakiri Jeeptazii-totaa-rewo ikite-shire-yitakaan-taariri, tema kaari-pero-shireri naawitaka paerani. ¹⁰Ari okantari noyemijantzin-karite-paeni, otzimatyee pikenkishiryaa-piinteeyaa, eero piñaaantawo pikijo-shire-wenta-waetero riyoshiitee-teemi, ikaema-shireeteemi. Tema rootakirika pimata-piintanaki ikowakae-takimiri jempe pikanta-neeeyaa, eero piñiuro pitzimpina-shire-waeyitee.*

¹¹Ari okantayaa piñaaantee-yaawori osheki okameetha-pero-tatsiri ikyaa-kahae-teemi ipinkathari-wentantapaera owawijaako-shireteeri Awinkatharite Jesús Jeeptazii-totaa-rewo. ¹²Rootaki eero nookantawo nokenkishiryaa-piintemiro okaatzi akenkithata-kotakiri, okantawitaka aritaki piyoyiwitakawo, poejokirotaawo kyaariperori riyotahae-takimiri. ¹³Rootaki kameethata-tsiri nokenkishiryaa-piinteemiro eeniro nañii naaka, ¹⁴tema eepichokita-paaki noñaaantyaawori nokami. Ari okanta riyotakaakina Awinkatharite Jesús Jeeptazii-totaa-rewo. ¹⁵Nokowaki naaka rootaki poetziñaarikotyaa pikenkishiryaa-piinteero eeroka iroka-paeni aririka nookawenteemi nokamaki.

Naaperoyitakirori rowaneenkawo Jeeptazii-totaa-rewo

¹⁶Tema paerani, owakira nokenkithata-kota-paakimiri Awinkatharite Jesús Jeeptazii-totaa-rewo, nokanta-paakimi: "Otzimi-motziri ishintsinka, aritaki rapiiteero ipiyyee." Teera niyota-shitawo naaka-paeni, tee namatawi-waetan-tapaa-kimiro. Tema naaka-perotaki ñaakiriri Jeeptazii-totaa-rewo, osheki ipinkathari-pero-taki rirori. ¹⁷Riitaki Ashiteeri Tajorentsi kantakaawori ipinkathe-teeri, roñaahan-takiro rowaneenkawo, iroka ikantaki iñaaawaetaki paerani: Notyomira irika netakokitani, osheki nokimo-shire-wentakiri.

¹⁸Naakayitakira kemaperota-kirori iñaaawaetaki inkiteki notsipatan-tariri Jesús janta Tajorentsiitoniki. ¹⁹Rootakira iyotakaa-peroteerini omaperotayaa irika ikantakiri paerani Kamantantaniri-paeni. Otzimatyee pikemijanta-yiteero, tema okimitakoo-waeta-kyaari ootamentotsi ikoñee-tyee otsirenikaakitzi. Rootaki pantayita-neeri eeroka roojatzi ipiyantee-yaari Jesús Jeeptazii-totaa-rewo ithaamenta-shireta-kaapae-mi, ikimita-paakyari ompokiro kitejemenkiri. ²⁰Otzimatyee akemathatero iroka: Tekatsira apaani okaatzi jankinaten-chari Jankina-rentsi-peroriki ikamanta-waeta-shitan-takyaari Kamantantaniri-paeni. ²¹Kaarira yotashi-waetyaawoni atziri-paeni, tema ishire Tajorentsi yotashireta-kaantakiro okaatzi ikowakiri Tajorentsi.

2

Kamantanta-shiwaetachari eejatzi yotaanta-shiwaetachari (Jud. 3-13)

¹Roo kanteencha, eenitsaira paerani kamantan-shiwaetachari. Roojatzi okantari nimaeka pijeekayitzira eeroka-paeni. Ari piñaaiki kantemini, "Naaka yotaantaniri." Tema romanakashitani-ki ikoyi rowaariperotan-temiro riyotaa-yitemiri. Imaninta-tziirira Awinkatharite, pinako-wenta-witaariri rowawijaako-shire-yiteeri. Rootakira eero oshenkaanta iñaaayitero irika-paeni ithonkaeyaa. ²Roo kanteencha tekira ithonkaata, eenitsaira osheki kimita-kotyaaarini okaatzi roñaahan-takiri, imayempi-waetzi. Riitaki kijimawaeta-kaanterini anashitan-tanaariri "Awotsi-perori." ³Tema ikowashiwaeta ishekiro rashaahawo, ikowa-piintaki pipinateneri okaatzi riyotaa-shiwotzimiri. Roo kanteencha Tajorentsi eero ishenkaa raminako-yiteeniri rantayitakiri, ari ithonkaeri.

* 1:10 tzipm-pina-shireri = antziwa-shireri

⁴ Tema paerani ikaariperotan-takari Ronampiripaeni Tajorentsi, imatakiro Tajorentsi rowajankitaakiri, rookakiri sharinkaweniki, tsirenikaarikiri ikanta-kotaka royaawenta rowajankitaa-peroe-teeri. ⁵ Ari ikimitakiri Tajorentsi kaari-pero-shireri-paeni atziri etayita-nakawori paerani inampitawo kepatsiki, thonkaka ipiinkaki oonkawo-paeteki. Roo kanteencha Tajorentsi rowawijaa-kotakiri Noé, kenkithata-kota-kirori paerani jempje ikantayaa kameetha-shireri. Tema riitaki Tajorentsi owawijaa-kotakiri paerani isheninkapaeni Noé ikaateeyini 7. ⁶ Ari ikimitakiri eejatzi nampiyitawori Paamaariniki eejatzi Katsimaariniki, ithonkakiri itakiri. Arira inaahaetziro oetyaa awijimo-yiteerini theenka-tajorentsitaniri. ⁷ Roo kanteencha Tajorentsi rowawijaa-koteeri Lot, tema kameetha-shireri rirori. Irika Lot antawo oñaashireenkakiri kaari-perori okaatzi rantayitziro piyathari-paeni. ⁸ Tema ikanteetani maawoeni kitejeri irika tampatzika-shireri Lot tsipata-kariri kaari-pero-shireri, iniiri, ikemiri rantayitziro kaari-perori. Antawo okantzimoshiretakari. ⁹ Arira okantari, riyotzi Awinkatharite rowawijaa-koteri pinkatha-tajorentsitaniri naapiintakirori naanta-shiretaantsi. Tema retzitakawo rowajankitaa-yitziro kaari-pero-shireri, roojatzi paata ramina-kotan-teeyaariri rantayitziro maawoeni. ¹⁰ Imaperoteeri Tajorentsi rowajankiteeri antayitziro kaari kameethata-tsiri inaamata-shitari, ipiyathakawo ikantawitee-tariri. Tee inaakonityaa, osheki ikantakaa-peroyita. Tee ithaawan-tyaari ikijima-waetziri Ronampiripaeni Tajorentsi otzimi-motziri ishintsinka.

¹¹ Riima Ronampiripaeni Tajorentsi okantawitaka otzimimo-perotziri ishintsinka, tee ikijima-tziri kaari-pero-shireri-paeni riyaa-shita-piintzirira Tajorentsi ikamanta-koteri. ¹² Irika-paeni kaari-pero-shireri ikimiwitakari antami-weri, tee riyotzi ikenkishireeyaa. Itzimaetyaa-shiwaetaka opoñaashityaa inaahaero ikemaatsita-kaetyaari roojatzi ithonkae-tantee-yaariri. Ari ikantee-yaari ithonkaeyaa kijimayita-kiriri Ronampiripaeni Tajorentsi kaari riyota-kotzi jempje ikantayita rirori-paeni. ¹³ Roo ikemaatsi-waetan-tyaari okantakaan-tziro ikemaatsita-kaantaka rirori, rootaki kimityaawoni ipinataa-tyeeromi iyaari-peronka. Tema irika-paeni kaari-pero-shireri-paeni, tee ikaanita-nitzi rantayitziro kaari kameethayitatsiri kitejapaete. Okimiwitakawo riitakimi opitsi-yitakimini rakiyoyitakimi ikowayitziro ramatawitami. ¹⁴ Rootaki roetzinaarita imayempyooki-waetaki, iwathatakawo kaari-perori. Ikaema-shiretziri shipeta-shireri ikaariperota-kaeri. Ikowa-perotziro otzimi-moteri rashaahawo. Rootaki rowajankitaanteetyaariri. ¹⁵ Ikinashi-waeyitaka, imanintakiro tampatzikari. Rantakiro okaatzi rantakiri Balaam, itomi Beor, ikowa-kotantaki ipineeteri rantantyaawori kaari-perori. ¹⁶ Roo kanteencha irika Balaam, rantakiro awijayiteentsiri, riitakira kijathata-kiriri ipireetari ikyakoetari. Okantawita tee riyotzi inaawaeta-nite ikyakoetari, ikimita-nakari atziri inaawaetanaki, ari rooka-kaari ikenkishiryaa-witakari ishinki-wentani ki ikoyi ikosheka-waetyaami Balaam.*

¹⁷ Irika-paeni kaari-pero-shireri ashi rowaero rowajankitahae-teeri otsirenikaaki-perotzira. Tema ikimitakawo okantaka-hanki opiryaaatzi omotyaa nijaa, okimitakawo eejatzi okantahanki ocheenkatziki menkori ateenkatziro tampyaa, opoñaashita añaero eero oparyi inkani. ¹⁸ Ari okanta oshiyaa-kaawentee-tziri kaari-pero-shireri, tema rowapeya-shita jempje ikanta inaawiteetari. Tema ikantakaa-perotetyaa inaawae-yitzi, aritaki ramatawitakiri owakira kemijanta-tsiri, shiya-pitha-witawori kaari-perori, ikanteri: "Kameetharini apiiteero antero akowayitziro, kameetha amayempite." ¹⁹ Ramatawitanta-shita irika-paeni riyotaantzi, ikantayitzi: "Oshinetaa-ntsitzi pantayitero pikowayitziro." Roo kanteencha irika-paeni yotaanta-shiwaetachari, tee jeeekashywaeteyaa rirori, tema ikimita-kotari omperataa-rewo, rootaki kaari-perori kimitakawori omperawaetyaarini. ²⁰ Paerani irika-paeni kaari-perori owakira ikemijanta-witaari Awinkatharite, Owawijaa-kotan-taniri, rooka-witanakawo rantayitziro kaari kameethatatsiri. Okanta ojamanitanaki ipiyakotaawo rantayita-neero, roojatzi imaperotan-takari nimaeka teera ikimita ikantawita paerani. ²¹ Ari okameethawita eeromi iniiri "Awotsi-perori" tampatzika-shireta-kaanta-tsiri. Tema maperotaka okowaenkatziki okaatzi rantayita-neeri, ikemijanta-witanaawo ikantakaan-tawitari tajorentsitanitziro, opoñaashita rooka-nakiro ojamaniiyaaki. ²² Ikimiwitakawo ikanta-piintee-tziri:

Apaani otsitzi, aririka ikamaankaki, ipiya-shitawo rowaeyaaawo.

Opoñaashita ikanteetzi eejatzi:

Apaani chaancho, arikami ikiwaeteri roepatsitaka, ipiyanaa eejatzi roepatsi-waetyaa.

3

Ipiyantee-yaari Awinkatharite

¹ Netakotani, rootaki apiteta-tsiri iroka jankina-rentsi notyaan-tzimiri, nokowa-shireta-kaatziimi, ² pikenkishiryaa-kotan-tyaawori ikantayitakiri Kamantantaniri-paeni kite-shireri, ikantakiri eejatzi Awinkatharite Owawijaa-kotan-taniri, otyaanta-yitakinari nokaman-teemiro eeroka-paeni. ³ Oztimatyee akemathatero iroka: Tekira ipiyeeta Jeepatzii-totaa-rewo, itzimi osheki theenka-waetaniri. Riyyitaki antashi-waetyaawoni okaatzi ikowa-shiyitari. ⁴ Osheki itheenka-waete ikante: "Jempema okaateka inaahaetero ikanteetzi ari ipiye Jeepatzii-totaa-rewo? Eero ipiyaa. Kaari añaero opaashinite kepatsi, tema roojatzi okantzita owakira rowetsikae-takiro. Tem kamayitaki ashiyita-nakaeri, tee añaero opaashinite." ⁵ Ikinashi-waetakaha ikaatzi kantatsiri. Tee riyotzi riitakirika Tajorentsi wetsikakiro inkite, rootaki inaani rowetsikantaka. Rowetsikakiro eejatzi kepatsi, rapataakiro nijaa-paeni okoñaatan-tanakari opiryaa-pathatzi. ⁶ Roojatzi nijaa ithonkan-takari Tajorentsi paerani, oonkantakari kepatsi. ⁷ Roo kanteencha,

* 2:16 ikyakoetari = burro

inapaenta-tziira tee ipaashinita-kaero Tajorentsi inkite eejatzi kepatsi. Rootaki iñaani eejatzi ikantan-takari eero opaashini-waetzi rowetsikani roojatzi paata aririka raminako-yiteero okaatzi ranteetzi maawoeni, oponaashityaa ithonkaeri kaari-perori theenka-tajorentsitaniri aririka itahaero kepatsi.

⁸ Netakotani, iroka piyoteri: Tema ikimita-kaantawo Awinkatharite apaani kitejeri okaataki osheki ojarentsi. Aririka okaataki osheki ojarentsi, iñaakiro rirori apaani kitejeri. ^{*} ⁹ Teera rojamanin-kashityaawo Awinkatharite imonkaeteero okaatzi ikashiya-kaantakiri, tema eenitatsi kenkishiryaa-chari rojamanin-kashi-waetawo. Tema entsikiroeni ikanta Awinkatharite, ikoyi ipiya-shireteetemi maawoeni, tekatsi apaani peyashi-waetaa-chanimi. ¹⁰ Rooma paata ipiyaki-rika, ikimita-paakyaari romapokantzi koshintzi. Ari ikemaeteero antawo poemataa-tsini, aripaete othonkae-yaari inkite. Ari okimitee-yaari eejatzi kepatsi othonkaeyaa. Othonkyaa otahaeyaa shipakiryaa-yitatsiri inkiteki. Ari ikimitee-yaari maawoeni rowetsikani atziri-paeni, otahaeyaa maawoeni.†

¹¹ Ari okantya ithonkae-teero maawoeni, ¿Jempema pikantee-yaaka pijeeke eeroka-paeni eero otz-imanta pantani? ¿Tema otzimatyee pikite-shiretee? ¿Tema otzimatyee pipinkatha-tajorentsita-nitee?

¹² Paamawenta-yiteeyaa, piña-shintsi-yiteeyaa, tema rooteentsi ipiye Awinkatharite, aripaete itaayiteero Tajorentsi inkite, ipookayiteeri shipakiryaa-yitatsiri inkiteki. ¹³ Rooma aakapaeni, tema ookantakawo owakirari inkite, eejatzi owakirari kepatsi, jempe inampitee-yaawo kameetha-shireri. Tema rootaki ikashiya-kaakaeri Tajorentsi.

¹⁴ Ari okantari netakotani. Tema poyaako-wentakawo eeroka-paeni maawoeni iroka, pikowa-shiretee, ikini iñaapaemi Tajorentsi kiteshireteemi, eero ikantako-waetee-tzimi pantakiro kaari-perori.

¹⁵ Pikenkithashiryahaa-kotero, entsikiroeni ikanta Awinkatharite, rojamaninka-tziro ipiyantee-yaari ari okantya rawijako-shiretan-teeyaari atziri-paeni. Teera opaashintzi iroka, ari okimitawo rojankinata-kimiri etakotani noyemijantzin-karite Pablo. Tema riitaki Tajorentsi yotakaakiri Pablo maawoeni iroka,

¹⁶ ari ikimitakari eejatzi itsipa rojankina-yitakiri. Osheki ompitawitaka ikemathee-tantyaawori okaatzi rojankina-yitakiri Pablo. Rootaki itziman-tayitari atziri kaari yotako-peroteroni, tema tee raawyaa-shireta-nitzi, ikinakaa-shiwaetakawo riyotan-tawita-naawo rojankinari Pablo. Ari ikimitaa-yitakiro eejatzi maawoeni Jankina-rentsi-perori. Aritzimaetaka ithonkae-teeri ikaatzi kinakaa-shiwaeta-kawori. ¹⁷ Rooma eeroka-paeni netakotani, aritaki nokaman-tzita-kimiro, paamawenta-yityaa eero ikinakaa-shiwaetan-tzimi irika-paeni piyathari-paeni. Paamawentyaa rooka-kaemiro-kari poetziñaarikotaha. ¹⁸ Tema rootaki kameethatatsi piyaata-kaero eeroka-paeni pantaki-shire-yitee, piyaata-kaaneero piyoperota-koyita-neeri Awinkatharite, Owawijaa-kotan-taniri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, jempe ikantakiro rirori ineshironkatan-teemiri. Ashi rowaero rirori ipinkathee-teeri. Kyaariwé.

* 3:8 osheki = 1,000 † 3:10 ipiyaki-rika = Ikitejerite Pinkathari

RETAKARI ROJANKINARI JUAN

N̄aantsi okanta-kota Añaamentotsi

¹Irika kanta-kota-chari jaka nojankinatzimiri: Riitakira iiteetziri “N̄aantsi Añaakaan-taniri.” Itzim-itaka paerani owakira etantana-kawori rowetsikan-teetzi. Naaka kemaperotakiri, naaka n̄aaperotakiri, noteyaataari nako. ²Roñaahantaka rirori, inampita-paentawo kepatsiki, naakayitaki n̄aakiri. Rootaki nokenkithata-kotan-takimiriri ashi owaeroni añaamentotsi, tema rañiitaka paerani rirori itsipatakari Ashitariri. Riitaki oñaahaanari naaka-paeni. ³Rootaki nokenkithata-kotan-tzimiri noñaakiri, noke-makiri eejatzi, jame aapatziya-wakae-yiteeyaa aakapaeni. Riita-perotakira Ashiteeri aapatziyaari, ari akantaneeriri eejatzi Itomi. ⁴Rootaki opoñaantari nojankinatzimiro eeroka-paeni, ari okantyya pinintaa-perowaetan-tyaari.

Iiteetziri Tajorentsi Koñeetyaaniri

⁵Iroka n̄aantsi riyotakaanari, rootaki nowawijayimiri eeroka-paeni: Iiteetziri Tajorentsi “Koñeetyaaniri.” ⁶Tekachaa-jaeni ikimitzi-motyaari tsirenikaakiri! ⁶Aririka akante “Naapatziyari Tajorentsi,” eekiro-rika antapiinta-tyeero kaari-perori, atheeyaka. Okimiwitakawo anashita-tyeemi otsirenikaakitzi, apiy-athatakawo kyaariperori. ⁷Rooma aririka anashite okoñeetyeera, akimita-kotaari Tajorentsi ijeeki rirori okoñeetyeera, aritaki amatakiro aapatziya-wakaa-neyyaa. Ari okantyya ipeyakotan-teerori antawitakawo kaari-perori, rootaki rapantakawori rira paerani Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, Itomi, ikamawenta-kaera. ⁸Aririka akante “Tee nantani-tziro kaari-perori,” apaniroeni amatawi-waetaka, tee ayotakotero kyaariperori. ⁹Rooma aririka akamanteeri Tajorentsi antakiro kaari-perori, aritaki imatakiro ipeyakoteero. Tema ikyaryoo-wenta-yitee rirori, tampatzika-shireri rirori, riitaki kiteshire-perota-kaeri. ¹⁰Aririka akantawaete “Tee nokaariperotzi,” akimiwitakawo akantatyeeemi “Theeri irika Tajorentsi.” Teera ayotakoteero iñaani.

2

Riitaki Jeepatzii-totaa-rewo ookakaa-wenta-yiteeri

¹Notyomi-paeni, opoñaantari nojankinatzimiro iroka ari okantyya eero pantantawo kaari-perori. Rooma aririka antakiro kaari-perori, eenitatsira ookakowenteeni Ashiteeriki. Riitaki Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, kameetha-shireri. ²Riitaki atsipewenta-kaeri akaaripero-witaka. Tee apatziro ratsipe-wenta-kaahae aakapaeni, tema maawoeni atziri ikaatzi nampitawori kepatsiki. ³Iroka ayotantyyaari kyaaryoo-rika ayoteeri Jeepatzii-totaa-rewo: Aririka amonkaata-piinta-neero ikantakaan-teeri. ⁴Eenitatsi-rika kantawita-chani, “Niyotziri naaka,” roo kanteencha eeniro ipiyathatawo ikantakaanani, itheeyakaha irika. Tee riyotako-tziri kyaariperori. ⁵Eenitatsi-rika monkaata-neerori ikantakaanani, riitakira ninta-perota-neeriri Tajorentsi. Rootaki riyotan-tyaari kyaariperowa raapatziya-naari. ⁶Eenitatsi-rika kantatsini, “Naapatziyaari naaka,” otzimatyeeera roshiya-kotee-yaari jempe ikanta-paenta rirori Jeepatzii-totaa-rewo.

Owakirari ikantakaan-teetziri

⁷Noyemijantzin-karite-paeni, teera nomapoki-mi nokaman-tzimiro iroka nojankinata-kimiri. Tema rootaki piyotzi-takari paerani. Rootaki n̄aantsi pikemayitakiri paerani eeroka-paeni. ⁸Rootaki kimitakawori owakirari ikantakaan-teetani, okantakaawo ranta-paentziri Jeepatzii-totaa-rewo. Okantakaawo pantayitaneeri eeroka-paeni. Kimiwitaka awijee-nkatanaki tsireñeenkari, kitejeta-paaki riiperori koñeetyaatsiri. ⁹Eenitatsi-rika kantatsini, “Rashitaana koñeetyaatsiri,” teemaeta ipakahiro ikijaneenta-wakaa ikaatzi iyemijantzin-karitzi, tekiraata imatziro, tema okimiwitakawo roojatzi ijeekakimi otsirenikaakitzi. ¹⁰Riima ikaatzi etakotanaariri kemijantzinkari-paeni, riitakira kimitanaariri anashita-naachari okoñeetyeera, tee itzimpinawaetzi.* ¹¹Ikaatzi kijaneenta-wakaa-chari iyemijantzin-karitzi, roshiyakari anashitan-tawori tsirenikaakiri. Tee riyotzi jempe ikini, tee ikowichaatzi otsirenikaakitzi.

¹²Notyomi-paeni, eeroka nojankinatziini iroka pawentaarira Jeepatzii-totaa-rewo, Rootaki ipeyakotan-teemirori piyaari-pero-shirenkā.†

¹³Ashitaaniri, eeroka nojankinatziini, tema piyoteeri Jeepatzii-totaa-rewo etakawori rañaaki paerani etantana-kawori rowetsikan-teetzi. Ewankari-paeni, eeroka nojankinatziini, tema potsinampaa-haeri Kamaari. Notyomi-paeni, eeroka nojankinatziini tema piyoteeri Ashiteemiri.

¹⁴Ashitaaniri, eeroka-paeni nojankinatziini tema piyoteeri etakawori rañaaki paerani etantana-kawori rowetsikan-teetzi. Ewankari-paeni, eeroka nojankinatziini tema aawyaa-shireyiteemi, piyoteero iñaani Tajorentsi, potsinampahaeri Kamaari.

* 2:10 tzipininkari = antziwatzinkari † 2:12 pawentaari = waerontsi

¹⁵ Eero petako-waetashitawo jaawiki-jato. Eenitatsi-rika etakotashiwaeta-kyaawoni jaawiki-jato, teera ikowa-peroteeri Ashiteeri Tajorentsi. ¹⁶ Tema maawoeni jaawiki-jato kaarira Tajorentsi poñaakaan-tyaawoni, tema jaawiki-jato iroka. Iroka okanta jaawiki-jato, akowa-shiwaetawo kaari kameethatsiri, akowayitziro otzimi-motee ashaahawo, akowayite akantakaapero-wenta-waetyaa. ¹⁷ Maawoeni jaawiki-jato ināamayitari atziri-paeni, ari othonkaeyaa. Riima antaneeroni ikoyiri Tajorentsi, riitaki ashi owaeroni rañahae.

Kijaneentziriri Jeepatzii-totaa-rewo

¹⁸ Notyomi-paeni, rooteentsi othonki-mateeyaa kepatsi. Pikemayitaki eeroka ari ikoñaataki kijaneenterini Jeepatzii-totaa-rewo aririka othonki-mateeyaa. Tzimakira nimaeka jaka kijaneenta-yitakiriri Jeepatzii-totaa-rewo. Rootaki ayotantari rooteentsi othonki-mateeyaa kepatsi. ¹⁹ Irika-paeni kijaneentakiriri Jeepatzii-totaa-rewo, riyitaki akaawita-piintakari akemijantzi, rooka-wenta-yitanakae. Omaperotatyeyeaami itsipayiteemi, eero rookakaa-wenta-yiteemi. Ari ayoyitzi teera omaperota itsipashire-yitee aakapaeni. ²⁰ Roo kanteencha eeroka-paeni rotyaantee-takimi Ishire tajorentsi ojeeka-shiretan-teemiri, okimiwitaka ijeepatzii-toetan-takimiri. Tema piyoyiteero eeroka-paeni iroka. ²¹ Rootaki nojankinatanzimiri, tema piyoyiteero eeroka kyaariperoyi. Piyoyiteero pinashitaawo roorika theeyaantsi. ²² ¿Eenitatsima theeyachari? Eenitatsira, riitakira kantatsiri "Irika Jesús kaari Jeepatzii-totaa-rewo." Riitaki aetziri "Iijaneentani Jeepatzii-totaa-rewo." Riijatzi maninta-kiriri Tajorentsi eejatzi Itomi. ²³ Itzimiri-rika maninta-waeta-kirini Itomi Tajorentsi, riitaki imaninta-kiri Tajorentsi. Rooma kantanaa-tsiri: "Nawentahaari naaka Itomi Tajorentsi," omaperotatyaa rashitaari Ashitariri. ²⁴ Rooma eeroka-paeni, poejokirotanakyaawo petakari pikemakiro paerani. Rootakirika pimata-nakiri, ari poejokirota-nakyaari Itomi, ari pikimita-nakiri eejatzi Ashitariri. ²⁵ Iroka ikashiya-kaakaeri rirori: Ashi owaero añaashire-yitee.

²⁶ Rootaki nojankinatzimiri jempe ikanta-kota kowayita-tsiri ramatawi-yitemi. ²⁷ Roo kanteencha poejokirotanakawo eeroka-paeni ijeepatzii-toetakimira. Rootaki eero okowityaanta itsipa yotaayimini. Iroka Ishire tajorentsi ikimita-kaantee-takari ijeepatzii-toetan-takyaarimi, riitaki yotahaemini kameetha. Riyoteemiro kyaariperori, kaari theeyaantsi riyoteemiri. Oztimatyee pantayiteero jempe okanta riyoteemi rirori, paapatziyaari.

²⁸ Ari okanta notyomi-paeni, otzimatyee aapatziyaari Jeepatzii-totaa-rewo, ari okantyyaa eero akaani-wenta-waetanta aririka ipiyaki, tema awentaa-shiretanakityeeya atonkiyota-waeyari. ²⁹ Tema piyoyiteeri kameetha-shireri rirori Jeepatzii-totaa-rewo, piyoteeri eejatzi ikaatzi ashiminthata-naawori rantaneero kameethari itominta-naari Tajorentsi.

3

Itomi-paeni Tajorentsi

¹ Pikenkishiryeeero iroka: Antawo retakotee Tajorentsi, itomiyitee. Omaperortatyaa. Teera ikemathatziro jaawiki-jatzi jempe iita Jeepatzii-totaa-rewota-tsiri, ari ikimi-yiteeri eejatzi aakapaeni tee ikemathayitee. ² Ari okanta netakotani-paeni. Itomintaana Tajorentsi. Tekira ayotako-perotziro jempe akantayiteeyaa paata. Apatziro ayotzi ari akimitee-yaari ikantaha Jeepatzii-totaa-rewo aririka ipiyapaaki, tema ari omatakyyaa añeeri jempe ikanta rirori. ³ Maawoeni atziri oyaakoyiteeriri, ranta-piinteero okaate kiteshireta-kaerini. Tema Jeepatzii-totaa-rewo kiteshireri rirori.

⁴ Riima kaari ookaeroni rantayitziro kaari-perori, ipiyathata-tyaawo ikantakaan-tziri Tajorentsi. Tema iroka piyathataantsi rootakira kaari-perori. ⁵ Piyoteeyini eeroka oeta ipokantakari Jeepatzii-totaa-rewo kepatsiki, tema rootaki ipokantakari ithonkaero kaari-perori. Teera ranta-paenta-tziro rirori kaari-perori. ⁶ Ikaatzi oejokirota-naariri Jeepatzii-totaa-rewo, tee okameethatzi rantaneero kaari-perori. Tema ikaatzi oejokirotaawori kaari-perori, teera riyoteeri Jeepatzii-totaa-rewo. ⁷ Notyomi-paeni, eero pamatawitaa-rewotzi. Ikaate antapiinta-neeroni kameethari, riitakira kameetha-shireri, roshiya-kota-naari Jeepatzii-totaa-rewo ikameetha-shiretzi Rirori. ⁸ Roo kanteencha itzimi-rika antapiinta-kirori kaari-perori, rashi Kamaari irika. Tema riitaki Kamaari etakaan-takawori rantakiro kaari-perori. Rootaki ipokantakari Itomi Tajorentsi kepatsiki, ithonkaero kaari-perori ranta-piintziri Kamaari. ⁹ Riima ikaatzi rowameetha-shireteeri Tajorentsi kimitanaa-chari owakirami itzimayiteemi, teera ranta-piinta-naatziro kaari-perori. Tema Tajorentsi tominta-naari. ¹⁰ Rootaki kaari okompitatanta ayoteri itzimi rashiyitari Tajorentsi, itzimi rashiyitari Kamaari. Maawoeni kaari antapiinteeroni kameethari, teera itsipataa-ri Tajorentsi. Ari ikimitari eejatzi kaari etakota-wakaa-chani iyemijantzin-karitzi, tee itsipataa-ri Tajorentsi.

¹¹ Iroka ñaantsi pikemayita-wakiri paerani owakira pikemijanan-tanakari, ikanteetzi: Oztimatyee etakotawakaayiteeyaa. ¹² Eero oshiya-kotari ikimita Cañ, rashitari Kaari-pero-shireri, rowamaakiri rirentzi. ¿Oetaka rowamaan-takariri? Tema rootaki rowamaan-tariri okantakari ikaaripero-shiretzi Cañ, riima rirentzi kameetha-shireri rirori. ¹³ Noyemijantzin-karite-paeni, eero okompitzi-motzimi ikija-neenta-waetzimi jaawiki-jatzi. ¹⁴ Ayoteeyini aaka, okimiwitaka akamashireyi-witaka paerani. Roo kanteencha nimaeka, kimiwitaka añaashire-yitee. Rootaki ayotantari, tema etakoyita-wakaa-piinta

akemijanta-yiteera. Itzimi kaari etakotan-tachani, ikimitakari kamashireri. ¹⁵ Itzimi-rika kijaneentantatsiri, roshiyakari owamaan-taniri. Ayota-kotee-yirini apaani owamaan-taniri eero iñeero rañaa-shireyitee. ¹⁶ Irika oñaahanta-perotzirori jempe ikanteeta retakotan-teeta: Ikamawentakae Jeepatzii-totaa-rewo aakapaeni. Rootaki amataneeri aakapaeni, akowayitee akamawentan-tayite. ¹⁷ Eenitatsi-rika otzimi-motziri ashaahawontsi, aririka iñeeri apaani noyemijantzin-karite kowityaa-waeta-tsiri, riitaki imashitha-waetaki irika noyemijantzin-karite, tekira imaperotziri retakoteeyaari Tajorentsi. ¹⁸ Notyomi-paeni, tee okameethatzi akanta-shiwaetyaa, "Netakotanta." Tema otzimatyee amateero oñaawontzirori etakotanta.

¹⁹ Rootaki ayotantari omaperotatya rashiyitee Kyaariperori Tajorentsi. Tema ayotee rashiyitee Tajorentsi, rootaki awentaa-shiretan-tariri amana-piinteeri, ²⁰ okantawitakyaa otzimayitemi oetyaa katsitzimo-shireteni. Tema Tajorentsi riyotziri maawoeni, riyotzitawo akenkishiryari okaatzi katsitzimo-shireta-kaeri akaariperotaki. ²¹ Netakoyitani, aririka ooka-neero ayaariperonka okaatzi owaryaa-shiryaa-yiteeri, eerowa athaawan-tanaari Tajorentsi amana-piinteeri. ²² Rootaki ayotantyaawori aritaki imatakaero okaate akowako-yiteriri. Tema amonkaa-yitaa-tziri ikantakaantani, antapiinteeneri ikoyiri rirori. ²³ Iroka ikantakaantani: Oztimatyee awentee-yaari Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, Itomi Tajorentsi. Oztimatyee etakotawakaayiteeyaa eejatzi. Rootaki ikantakaantani amateeri. ²⁴ Ikaate monkaateeroni ikantakaantani, riitakira oejokirotaariri Tajorentsi. Riijatzi Jeepatzii-totaa-rewo roejokirotzitari rirori. Rootaki Ishire tajorentsi rotyaan-takaeri yotakaa-yiteeri kyaariperoro roejokirotaari.

4

Ishire Tajorentsi eejatzi iijaneentaa-shiretani Jeepatzii-totaa-rewo

¹ Netakoyitani, eenitatsira osheki kantawita-chari: "Naaka Kamantantaniri." Roo kanteencha kamaari ñaawaeta-kaeriri. Rootaki eero pikemijantaniri okaatzi ikantayiteri, tema otzimatyee piñaantyaari riiperotaki-rika Tajorentsi ñaawaeta-kaeriri irika Kamantantaniri. ² Iroka ayotantyaari riitakirika Ishire Tajorentsi ñaawaeta-kaeriri, aririka ikante: "Ratziritzi-motee Jesús Jeepatzii-totaa-rewo." ³ Riima theenkirori iñaani ikante-takiri, kaarira rashitari Tajorentsi, riitakira iñaawaeta-kaeri lijaneeentani Jeepatzii-totaa-rewo. Pikema-kotee-yakirini eeroka-paeni, ari itzimaki jaka kepatsiki ñaawaeteroni iroka. Tema tzmaki. ⁴ Roo kanteencha eeroka-paeni, notyomi-paeni, rashiteemi Tajorentsi, eeroka awijayiteeriri. Tema antawo ishintsinka Jeepatzii-totaa-rewo, itzimi aapatziyeemiri eeroka-paeni. Rawijeeri aapatziya-yitariri jaawiki-jatzi. ⁵ Irika-paeni kamantanta-shiwaetachari jaawiki-jatzi irika. Rootaki ikemijanta-wakaantari ikaatzi ijaawiki-jatzitzi. ⁶ Rooma aakapaeni rashiyitee Tajorentsi. Rootaki pikemijantan-tanari pikaatzi rashi-peroteemi Tajorentsi. Teemaeta ikemijanta-yitana kaari yoteerini Tajorentsi. Ari okanta, tee okompatzi ayoyiteeri oñaawaeta-kaayiteeri Ishire tajorentsi, ari okanta imatantaawori riyotaan-teero kyaariperori. Ari ayotziriri rashitari Kamaari itzimi yotaantzirori kinakashi-waetaantsi.

Tajorentsi riitaki iiteetzi "Etakotantsi"

⁷ Netakoyitani, otzimatyee petakotawakaayiteeyaa. Tema riitaki Tajorentsi kantakaawo opoñaantari etakotantsi. Itzimi-rika mataneerori iroka, itominta-naatyaari Tajorentsi. Riyyitaki yotayiteeriri. ⁸ Itzimi-rika kaari etakotan-tachani, tee riyoteeri Tajorentsi. Tema riitaki Tajorentsi iiteetzi "Etakotantsi." ⁹ Iroka ikanta Tajorentsi roñaahaakero omaperotatya retakotee: Rotyaan-takaeri rapintzite Itomi jaka kepatsiki, ari okanta rañaa-shireta-kaanteeri aakapaeni. ¹⁰ Iroka okanta-kota kyaari-perori Tajorentsi: Teera aakapaeni poñaakaan-tyaawoni etakotyaari Tajorentsi, tema riitaki Tajorentsi poñaakaan-taawori retakoyitee. Tema antawo retakoyitee, rotyaan-takaeri Itomi. Riitakira ratsipeta-kaetani ari okanta rariperotan-teeteeri akaariperoro-witee-yakani aakapaeni. ¹¹ Netakoyitani, osheki retakoteera Tajorentsi, ari akimiyitee-yaari aakapaeni etakotawakaayiteeyaa. ¹² Tekatsira apaani atziri materoni iñeeri Tajorentsi. Roo kanteencha aakapaeni kantacha aapatziyaari aririka etakotawakaayiteeyaa. Riitakira Tajorentsi matakaeroni aataakaan-tyaawori etakotantapiinteeyaa.

¹³ Tema Tajorentsi rotyaan-takaero Ishire ojeeka-shiretantee, rootaki ayotantaari omaperotatya aapatziyaari. ¹⁴ Tema naakayitaki ñaakiriri Itomi Tajorentsi, itzimi rotyaan-takiri rowawijaa-koteeri jaawiki-jatzi-paeni. Riitakira nokenkithata-koyiteeri. ¹⁵ Itzimi-rika kantatsiri, "Jesús Itomi irika Tajorentsi," riitakira maperotzirori raapatziyaari Tajorentsi. ¹⁶ Ayoteera aakapaeni jempe ikanta retakoyitakae Tajorentsi, akemijanta-yiteeri. Tema riitaki Tajorentsi iiteetzi "Etakotantsi." Ikaate etakotanta-piintaachani, raapatziya-piintaari Tajorentsi. ¹⁷ Tema kyaa-riperorika etakota-wakaeyaa, akimata-kota-naari jempe ikanta-paenta ijeeka-paentzi jaka kepatsiki irika Jeepatzii-totaa-rewo, tekatsi oetyaa athaawantantyaariri aririka ipiyaki raminako-yiteeri ikaatzi nampitawori jaka kepatsiki.* ¹⁸ Aririka etakotantya tekatsi athaawantya. Tema iroka etakotantsi okimitari owayiri romishitoyiri iijaneentani iroka thaawankantsi. Aririka athaawan-tyaari Tajorentsi rowajankitahae, tekiraataha ayotero etakotantya. ¹⁹ Rootaki etakotan-taariri aakapaeni Tajorentsi, apiyata-tyaari retakawowa retakoyitakae aakapaeni. ²⁰ Enitatsi-rika kantatsini, "Netakotakari Tajorentsi," roo kanteencha ikija-shiretziri noyemijantzin-karite, itheeyaka irika. Tema kaari etakotantyaarini isheninka, iniiri rirori, Jempema ikini retakotyaari Tajorentsi, kaari koñaanitasini? ²¹ Iroka ikantan-teetari paerani: Ikaatzi etakotaariri Tajorentsi, otzimatyee retakotawakaayiteeyaa.

5

Awentaa-shirenka otsinampaan-tyaari jaawiki-jato

* 4:17 aririka ipiyaki: Ikitejerite Pinkathari

¹Maawoeni awentaa-shiretaniri kantatsiri, “Irika Jesús, Jeepatzii-totaa-rewo irika,” Tajorensi tominta-naari. Ikaatzi etakotaariri Ashiteeri, retakotaarira eejatzi ikaatzi itomitaari rirori. ²Aririka aneshironka-teeri Tajorensi, aririka amonkaateeniri ikantakaantani, rootaki ayotantaari omaperotatyaa etakoyitari ikaatzi itomitaari rirori. ³Aririka aneshironka-perota-neeri Tajorensi, okimiwitakawo amonkaatee-nirimi ikantakaantani. Eero apomeentsitawo amonkaa-yiteero ikantakaantani. ⁴Ikaatzi itomintaari Tajorensi, ari rotsinampaa-yiteero jaawiki-jato. Tema awentaa-shirenka otsinampaan-tayityaari. ⁵¿Eenitatsima materoni rotsinampaero jaawiki-jato? Riitakira mateeroni awentaa-shiretaniri, kantatsiri: “Itomira Tajorensi irika Jesús.”

Ikenkithata-kaantziri Ishire tajorensi

⁶Tema ipokaki Jeepatzii-totaa-rewo jaka kepatsiki. Roo kanteencha, teera apatziro ipokaki romitsiryaaan-tyaawo nijaa, tema otzimatyee rapaateero eejatzi rira, rowamahaeteri. Rootaki Ishire tajorensi ikenkithata-kaanta-kirori jempe okanta-kota iroka. Okaatzi ikenkithata-kaantziri rirori, kyaariperori iroka. ⁷Tema mawa rapiitee-takiro ikanteetzi Itomira Tajorensi irika.* ⁸Etanakawori rootaki Ishire tajorensi ikenkithata-kaanta-tsiri. Apiteta-tsiri, riitaki Tajorensi ñaawaeteentsi romitsiryaa-paeteta-kahanki Jesús. Mawatatsiri, riitaki Tajorensi ñaawaeteentsi ikenkithata-kotzi-rowanki Jesús jempe ikantyya rowamahaeteri. Tee opaashinitzi ikantee-tsiri, oshiyakaa-wentaantsi iroka.† ⁹Tema akemijantziri atziri-paeni okaatzi ikantayitziri, rootaki amaperoteri akemijanteeri ikanteeri Tajorensi. Iroka ikantaki ikenkithata-kotziri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ikantzi: “Riitaki Notyomi irika.” ¹⁰Itzimi-rika kemijanteeriri Itomi Tajorensi, riitaki kemathateerori omaperotatyaa okaatzi ikantakiri Tajorensi. Riima kaari kemijanta-tsini, itheeya-nitakaakari Tajorensi, tema itheenkakiro iñaani ikantakiranki “Notyomi irika Jesús.” ¹¹Iroka ikantee-takiri: Riitaki Tajorensi kantakae-yaawoni añaashiretan-teeyaari, tema awentaari Itomi. ¹²Ikaatzi aapatziyee-yaarini Itomi aritaki raña-shiretee. Riima kaari aapatziyee-yaarini Itomi Tajorensi, eero raña-shiretee.

Ayoyitee ahi owaero añaashire-yitee

¹³Tema pawentaari eeroka-paeni Itomi Tajorensi, pikemijanteeri. Rootaki nojankinatan-tzimirori iroka ari okantyya piyoperotan-tyaari ahi powaero pañaayitee paata.‡ ¹⁴Awentaa-shireteeyaari Tajorensi, tema ayoyitzi ikemayitee aririka amanakoyiteero jempe okanta ikowa-kaeri rirori. ¹⁵Ayoyiteera ikemae Tajorensi aririka amaniri, ayotzita eejatzi ari imatakaero okaatzi akowa-kota-kiriri. ¹⁶Aririka piñeeri eeroka apaani noyemijantziri-karite tzimatsiri rantani, pamana-kotyaaari, aritaki raña-kashireta-kahaeri Tajorensi. Riitaki nokanta-kotzi jaka tzimatsiri rantani kaari maperota-chani okaariperote. Tema tzimatsi kaari-perori kowaenkata-tsiri. Kaarira nokenkithata-kote. Tema tee okameethatzi amana-koteeri antakirori maperotzirori okaariperotzi. ¹⁷Nokenkithata-kotakiro “kaariperori kaari maperota-chani,” teera nokantatzii kameethatatsi iroka. Maawoeni kaari kameethatatsi, tee okameethatzi antayitero. Roo kanteencha tzimatsi kaari-perori kaari kowaenkata-tsiri.

¹⁸Ayoteeyini tee ranta-piinteero kaari-perori ikaatzi itomintaari Tajorensi. Riitaki Jeepatzii-totaa-rewo aminakowenteeri, eero ikemaatsita-kaantaari Kamaari.

¹⁹Tema ayoyitee aaka rashiyitee Tajorensi. Riima jaawiki-jatzi, riitakira ashitaari Kamaari, ipinkathari-wentziri maawoeni.

²⁰Tema ayoyitee ipokaki Itomi Tajorensi, riitaki kemathata-kaayiteerori kyaariperori. Rootaki amatanta-awori ayoteeri iiteetziri “Kyaariperori.” Aapatziyaari Kyaariperori, tema aapatziyakari Itomi, riitaki Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Riitaki Tajorensi iiteetzi “Kyaariperori,” iiteetziri eejatzi “Kañaaniri.” ²¹Notyomi-paeni, paamawentyaari pipinkathatziri-kari tajorensi-niro-paeni. Kyaariwé.

* 5:7 Eenitatsi jankina-rentsi ikanteetzi: Mawa ikaatzi ñaawaeta-tsiri inkiteki: Ashiteeri, Naantsi, Ishire. Irika kaatatsiri mawa, apanira ikanta. Paminiro: inashiyita ñaantsi-paeni † 5:8 Okaatzi kanta-kota-chari jaka, riira ikenkithata-koetzi: “Ishire tajorensi, Nijaa, Iraantsi. Ikaatakira mawa, tee opaashinitzi oshiyakaa-wenta-chari.” Ikwatzii jaka Juan, riyotako-peroeteri Jesús omaperotatyaa Itomitari Tajorensi. Tema mawa okaatzi rapiitee-takiro ikenkithata-koetziri, ikanteetaki: “Itomi Tajorensi irika Jesús.” Etanakawori, roota-perotaki Ishire tajorensi yotakaa-yiteeriri Rotyaantaa-rewote Jeepatzii-totaa-rewo riyotaan-tayite. Apiteta-tsiri, rootakira “Nijaa” oshiyakaa-wenta-chari romitsiryaa-kahanki Jesús. Rootaki ikenkithata-perotakiri Tajorensi, jankinateen-chari Mt. 3.16-17. Mawatatsiri, rootaki “Iraantsi” oshiyakaa-wentacha rapaatakiro rira Jesús rowamahe-tanta-kariri. Rootaki ikenkithata-perotakiri Tajorensi ijeekan-takari-ranki Jesús ochempiki ikenkitha-waeta-kaeri Moisés eejatzi Elías jempe okantyya rowamahaeteri. Roo jankinateen-chari Lc. 9.31-35; Jn. 12.27-33.

‡ 5:13 pawentaari: waerontsi

APITETA-TSIRI ROJANKINARI JUAN

Wethataantsi

¹ Reewarite kemijantzinkari-paeni naaka jankinatzi-mirori iroka. Eeroka nojankinatziini owae-takaantziriri “Iyoshiitaa tsinani eejatzi otomi-paeni.” Eeroka netako-perotani, tema ari akaatzi akemi-janteero kyaariperori. Teera apatziro naaka netakotzimi, tema retakoperoteemi eejatzi maawoeni yotayi-teeroni kyaariperori.* ² Ari okantari, oejokiroteeyaawo kyaariperori, ashi owaero. ³ Okantashitzimaetyaa ineshironka-yiteemi Ashiteeri Tajorentsi, ikaminthaa-yiteemi, kameetha pijeeka-yitee. Ari ikimitemiri eejatzi Itomi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, piyotako-yiteero kyaariperori petakotawakaantayiteeyaari.

Poejokirotyaawo riyoteemiri Jeepatzii-totaa-rewo

⁴ Osheki nokimo-shiretanaki noñaayitakiri pitomi-paeni imata-piinta-nakiro kyaariperori, imatanakiro ikantakaan-takiri Ashiteeri. ⁵ Tsinani, (tema ari nowaetakaanzimisi eeroka-paeni piyemijantzinkaritzii janta), teera nomapoka-tzimi nokaman-tzimi iroka nojankinata-kimiri. Tema rootaki nokenkishiryaa-kaemiri okaatzi nokaman-tayita-kimiri owakira pikemijanan-tanakari. Iroka okanta: Otzimatyee etakota-wakaeyaa. ⁶ Aririka antapiinta-neero ikantakaanani Ashiteeri, aritaki amataneero etakotawakaapiinteeyaa. Rootaki nokanta-kaanta-kimiri panta-piinta-yiteero okaatzi pantayita-nakiri owakira pikemijantan-tanakari. ⁷ Tema tziimayitatsi nimaeka osheki amatawanani. Ikantayitzi: “Tee ratzirita-paentzi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.” Theeri irika ñaawaetzirori iroka, iijaneentani irika Jeepatzii-totaa-rewo. ⁸ Paamawentyaa, pipakaero-kari okaatzi niyotaa-yitakimiri. Tee nokoyi paminaa-shiwaeteeyaa, eero piñeero pinitahaeyaa paata ipineeteemiri. ⁹ Ikaate tzipinatsiri, kaari oejokirotyaawoni riyotaanta-paentziri Jeepatzii-totaa-rewo, teera raapatziyari Tajorentsi. Riima ikaatzi oejokirota-kawori riyotaanta-paentziri Jeepatzii-totaa-rewo, riitaki matakirori raapatziyari Ashiteeri, ari ikimitzi-takari eejatzi Itomi. ¹⁰ Itzimi-rika areetemini janta, opoñaashityaa ikoyi riyoteemiro inashi-waeta-chari kenkitharentsi, eero pishinetziri ijeeka-wankotemi. Eero piwethatyaari eejatzi. ¹¹ Tema aririka piwethatyaari, ikimitaka pakakota-tyeerimi iyaari-peronka okaatzi rantziri rirori.

Nokoyi noñeyimini

¹² Eenitatsi osheki nojankinatemiri, roo kanteencha teera apatziro nokoyi nojankinatemiro, tema nokowatzii niyaata-shitemi noñeemi, nokenkitha-waeta-kaemi, akimo-shiretan-tyaari.

¹³ Rowethatee-yimini owaetakaanani “otomi-paeni pitsiro iyoshiitawo.” Kyaariwé.†

* 1:1 “Iyoshiitaa tsinani eejatzi otomi-paeni,” riira oshiyakaa-wenta-chari kemijantzinkari-paeni ikaatzi piyotachari nampitsiki. Tee rojankinee-tziri koñaatziro iwaero, tema omanaakaashitaasi, eero iñaanteetawo iroka jankina-rentsi, tema aritaki riyateet-tanaki janta ijeekaeyinira rowajankithaeteri kemijantzinkari-paeni ikaatzi nampitawori janta. † 1:13 “Otomip-paeni pitsiro iyoshiitawo,” riyitaki oshiyakaa-wenta-chari kemijantzinkari-paeni ikaatzi piyoyita-chari jempe inampitawo Juan jankinatzirori iroka.

MAWATATSIRI ROJANKINARI JUAN

Wethataantsi

¹ Reewarite kemijantzinkari-paeni naaka jankinatzi-mirori iroka. Eeroka nojankinatzi Gayo, netako-perotani eeroka. ² Netakotani, namanakotzimi piñaantyaawori otzimi-motemi kowiyee-motzimiri koñaatziro. Namanakotzimi eejatzi piñaantyaawori pitekatsiwathate kameetha. Tema niyotzi kameetha-rika pikanta poshretanaa. ³ Ari nokimo-shire-perotaki noñaakiri rareeyitaka noyemijantzin-karite-paeni ikamanta-paakina roojatzi pikanteeyani eeroka poejokirota kyaariperori. ⁴ Tekatsira otsipa awijironi nokimo-shiretanaki, nokemakira roejokirotanakawo kyaariperori ikaatzi nokemijanta-kaayiteeri naaka.

Ikimo-shire-wenteeri Gayo roemaanta-piintaki ipankoki

⁵ Netakotani, pimatakiro eeroka tampatzikata-tsiri pamitako-yitakiri noyemijantzin-karite-paeni ikaatzi awijayita-tsiri janta piijekinta, okantawitaka tee piñaayi-witari paerani. ⁶ Ikenkithata-koyitakimi rirori-paeni jaka ipiyoteeyanira noyemijantzin-karite-paeni jempe okanta petakoyitakari. Tema rantawaeta-kaani Tajorensi irika-paeni, ari otampatzikatzi pipayiteri kowiyee-motariri aririka piñaayiteri. ⁷ Tema riyayitatzi irika-paeni ikenkithata-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo, tee raawakotzi ipashiyi-witakariri kaari kemijanta-yitatsini. ⁸ Rootaki apayitan-tyaariri aakapaeni okaatzi kowiyee-motariri. Ari okantyaa atsipatan-tyaariri akenkithatakyoteero kyaariperori, ikemakoe-tantyaawori.

Itheenka-kiro ñaantsi Diótrufes

⁹ Nojankina-witakanari paerani piyoyita-chari pinampiki. Roo kanteencha Diótrufes itheenkakiro nojankinari. Ikimita-kaanta-shiwaetaka riiperorimi rirori. ¹⁰ Rootaki nokamantan-tapaakiri janta okaatzi rantakiri irika. Ikantako-waeta-shitakina. Teera apatziro iroka, tema osheki imaninta-shireta-waetakiri noyemijantzin-karite-paeni, tee ishinetanzi raakameethata-wakae-yityaa. Romishitowa-yitakiri eejatzi ipiyota-piinta kemijantzinkari-paeni.

Kameetha ikenkithata-koetakiri Demetrio

¹¹ Netakotani, eero pimatziro eeroka kimitawori iroka kaari-perori. Tema rootaki pimata-piintee kameethata-tsiri. Ikaatzi anteeroni kameethari, riitaki rashitaari Tajorensi. Rooma ikaatzi antzirori kaari-perori teera riyotziri Tajorensi. ¹² Riima irika Demetrio, maawoeni ikenkithata-kotee-tziri kameetha. Tema okaatzi ranta-piintziri, roñaahanta kyaariperori irika ikanta-kotee-tziriri. Ari nomatzi-takawo eejatzi naaka, najahaa-wentari. Piyoteeyini eeroka-paeni okaatzi nokantziri kyaariperori irika.

Oweyaan-tawori wethataantsi

¹³ Eniwiwacha osheki nojankinatemi, roo kanteencha teera apatziro nokoyi nojankinatemi, ¹⁴ tema nokowatzii niyaate noñeemi, okini akenkitha-waeteeyini. Okantashitzimaetyaa piijekayite kameetha. Rowethate-yimini jaka akaayitzira. Powetha-yiteenari eejatzi ikaatzi jeekatsiri janta.

ROJANKINARI JUDAS

Wethataantsi

¹ Naaka Judas jankinatzi-mirori iroka. Naaka romperatani Jesús Jeepezii-totaa-rewo. Naaka rirentzi Jacobo. Eeroka-paeni nojankina-yitzini rashiyitaari Ashiteeri Tajorentsi, pikaatzi ikaema-shire-yiteemi. Eerokayitaki raminako-wenteeri Jesús Jeepezii-totaa-rewo.* ² Okantashitzimaetyaa ineshironka-peroe-teemi, ijeekekaa-peroe-teemi kameetha, retakoperoteemi!

Yotaanta-shiwaeta-chari

(2 P. 2.1-17)

³ Netakoyitani, nokowawitaka nojankinata-kotemiro jempe okanta awijako-shire-yitan-taari aakapaeni. Roo kanteencha okowa-perotatyaa nimaeka nojankinata-kotemiro jempe okanta-kota pishintsi-tanyaariri kemijantzinkari-paeni, ari okantyya roejokirotan-tyaawori okaatzi riyotahae-teeriri. Ashi rowaero ikemijanteero ikaatzi rashitaari Tajorentsi.[†] ⁴ Tema eeniyitatsi atziri romanakaashitani-ki rojatekan-tayitaka. Theenka-tajorentsitananiri irikapaetha, ikenkithata-kaanta-shiwaetaka, ikantayitzi: “Retakotani irika Tajorentsi, kameethatatsi antayitero akowayitzi, kameethatatsi eejatzi amayempi-waete.” Irika-paeni ñaawaeta-kirori iroka ñaantsi, imanintakiri Tajorentsi, apaniroeni romperatanta. Ari ikimitakiri eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepezii-totaa-rewo. Rootaki ikenkishiryaan-takari paerani Tajorentsi rowajankiteeri irika-paeni.

⁵ Nokoyi nokenkishiryaaka-kaemiro okaatzi piyoperotee-yirini. Itajonka-wenta-perotakiri Tajorentsi ikaatzi rashitari rirori, irika-paeni roemishitowaeri Apitantoniki, roo kanteencha rapathakiro-ryaakiri ikaatzi theenka-tajorentsitsiten-tsiri. ⁶ Ari ikimitakiri Ronampiripaeni Tajorentsi maninta-kirori inampi, kaari jatakaoeni ipinkathari-wentante kameetha. Okimiwitaka roojota-kota-tyeerimi Tajorentsi jempe ot-sirenikaakitaki, ari royaawentari rowajankitahae-teeri paata omonkaata-paakyaa-rika kitejeri kowaenkata-tsiri.[‡] ⁷ Ari ikimitakiri paerani Paamaarini-jatzi, Katsimaaniri-jatzi eejatzi ikaatzi jeeka-nampitziiriri. Osheki kaaripero-shire-yitatsiri, mayempi-waeta-tsiri, thawinata-wakaa-waeta-chari. Rowajankitaanteetakari paamari. Arira iñaahetzirori oeta awijimo-yiteerini kimityaari irika-paeni rowajankitee-tantee-yaari paamari kaari tsiwaka-nita-tsini.

⁸ Ari ikimita-yiteeyaari irika-paeni kenkithata-kaanta-shiwaetaniri, kenkishiryaaka-kaanta-shiwaeta-chari, kowa-shiwaeta-kawori kaariperoyitatsiri, theenka-waetaniri. Tee ithaawan-teeyaari ikiji-matziri ronampiripaeni Tajorentsi otzimi-motziri ishintsinka.

⁹ Rootaki kaari imatajeetzi Miguel, reewarite ronampiripaeniTajorentsi, tee riyakatzi rirori iñaanaminthatziri Kamaari ikenkitha-waeta-kotziri Moisés ikamanta-paentari. Apatziro ikantaki Miguel: “Riitaki Nowinkatharite kijimini.” ¹⁰ Riima irika-paeni atziri riyakatakiro kaari riyotaa-jeetzi. Tema okaatzi riyotashi-witari rirori-paeni okimitawo riyota-ninka ipireetari. Riitaki thonkawaetacha apaniroeni. ¹¹ Ashironkamatsiteriini! Tema rantakiro kimitawori rantakiri paerani Caín. Ikinashi-waetaka ikimitakari Balaam, apatziro ikowa-shitaka raantyaawo koriki. Ikimita-kotakari ikaatzi kamayiteen-tsiri ikoshekan-tantakari paerani Coré. ¹² Okimiwitakawo riimi pitsipooki-yitakimini rakiyoyitakimira. Tema itsipatashiyitzi itheenka-tajorentsitsiten-waetante, apatziro ikoyi rantayitero inimotziri rirori. Ikimitakawo ochenkaani-kitzi menkiri otajonkae-nkatzi tampyaa, eero opariyaanta inkani. Ikimitakawo pankirentsi tee okithokitzi omonkaa-paetewita okithokitani-tyaari, kamaperotaki, tema itzimponchakiryee-takiro. ¹³ Ikimitakawo okanta otamakaatzi inkaari oshimoryaata-kaashi-waetawo nijaa, rootaki imayitakiri irika-paeni roñaahan-tashi-waetakawo iyaari-peronka. Ikimita-kotakari pariyanikari ikemakaanta ithonkante, ari ikimita-yitee-yaari rirori-paeni ithonkaeyaa otsirenikaakitzi.

¹⁴ Riityitakira ikenkithata-kotzi-takari paerani Enoc 7-tatsiri icharinita-nakari Adán, ikantaki-ranki:

Pamini, ipokaki Pinkathari itsipatari oshkeyaantzi Ronampiri tajorentsise.[§]

¹⁵ Ipokaki ramina-koteero okaatzi rantayitakiri maawoeni.

Ipokaki rowajankiteeri theenka-tajorentsitananiri okantakaan-tziro maawoeni okaatzi rantakiri.

Ipokaki rowajankiteeri kaari-pero-shireri ikaatzi ikiji-matakiri.

¹⁶ Irika-paeni kenkithata-kaanta-shiwaetaniri, kijimatan-taniri irikapaeni. Osheki itheeya-kowaetantaka. Rantayitziro ikowa-shiyitari rirori. Kantakaa-pero-waetaniri irika. Inintaa-thatan-takimiro riyotaan-tziri ikoyi raantashi-waetyaawo koriki.

Ikaminee-tziriri kemijantzinkari

¹⁷ Rooma eeroka-paeni, netakoyitani, pikenkishireeyaawo riyotaa-yitakimiri paerani Rotyaantaa-rewote Awinkatharite Jesús Jeepezii-totaa-rewo. ¹⁸ Tema ikantayitaki rirori: “Paata iweyaanta-paakyaawoni itzimayite theenka-taniri-paeni, riitaki antashi-waetyaawoni iñaamata-shiyitari.” ¹⁹ Riityitakira kantakaa-wori ikija-wakaan-teetyaari, apatziro ikenkishiryaaka-kotawo jaawiki-jato. Tee ojeeka-shiretantari Ishire tajorentsi. ²⁰ Rooma eeroka-paeni, netakotani, powetsika-shireta-wakaa-yiteeyaa poejokirotan-tyaawori

* 1:1 Jacobo = Santiago † 1:3 kemijantzinkari-paeni = kiteshireri ‡ 1:6 kitejeriki kowaenkata-tsiri = Iktejerite Pinkathari § 1:14 oshkeyaantzi = 10,000; Ronampiri tajorentsise = kiteshireri. Iroka okaatzi iñaanitikari Enoc, tee opoñeeyaawo Jankina-rentsi-peroriki, tema otspaki jankina-rentsi opoñaakawo, iteetziro “Rojankinari Enoc.”

pikemijanta-piinta-neero Ñaantsi. Pamana-piintyaa jempe okanta iyotakaemiri Ishire tajorentsi. ²¹ Kijokiro poyiro retakotanka, poyaakoteero ineshironkatanka Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo ashi owaero rañaakaa-yitee. ²² Pineshironkateri piyoteeri ikaate kijoshire-neenta-tsini. ²³ Itsipa, pikimita-kaantero eepichoki okantaka powawijaa-kotan-taariri itahaeyaami. Itsipa, otzimatyee pineshironka-yiteeri. Rooma iyaari-peronka, ikijaneentero. Ari pikanteerori ikithaataru ikaaripero-shiretan-takari, pikimita-kaantero pikijaneenta-tyeeromi. Pipinkiro iroka pimatziro-kari eeroka.

Weshiryaa-wentaantsi

²⁴ Athaamentee-yaari irika matzirori raminakowenta-yitee kaari atzimpina-shireta-waetanta, tema ikimita-kaantee tee amashiwaetyaa, rootaki omatantari athaamenta-waeteeyaa atsipataari tzimatsiri rowaneenkawo.* ²⁵ Athaamentee-yaari Tajorentsi apanita-tsiri, yotaniri, owawijaa-koteeri. Riitaki irika Tajorentsi tzimatsiri rowaneenkawo, rajahaa-wenteetari, omaperotatyaa otzimi ishintsinka, pinkathari-perori irika, riitaki etakawo itzimaki tekiraata otzimayite maawoeni, roojatzi ikanta nimaeka, ashi rowaeta-tyeeroni. Kyaariwé.

* 1:24 tzipinari = antziwatyaa

ROŊAAYEE-TAKIRIRI JUAN

Roŋaahan-takiri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo

¹Iroka okaatzi roŋaahan-takiri Tajorentsi jempe ikanta-kota Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, riira Tajorentsi kantakaawori riyotan-tyaawori romperatani-paeni jempe okanta-kotyaa okaakitzi-mateen-tsiri iŋa-haeteero. Rootaki rotyaan-tanta-kariri Tajorentsi Ronampiri ikamanteri Juan, romperatani Tajorentsi. ²Riitaki Juan kenkithata-kirori okaatzi iŋaakiri. Iroka okaatzi ikenkithatakiriri iŋaani Tajorentsi, rootaki ikowakaan-takiri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo ikamantantero. ³Ikimoshireyitee ikaate ŋaanateeroni iroka kamantaantsi, ari ikanteyaari eejatzi ikaate kemijanteroni. Ikimoshireyitee ikaate monkaayiteeroni okaatzi jankinateen-chari. Tema okaakitzi-mataki iŋaantee-tyaawori.

Rowetheetari kemijantzinkari-paeni kaatatsiri 7 ipiyoyitaka

⁴Naaka Juan jankinatzirori iroka. Eeroka nojankinatziini kemijantzinkari-paeni kaatatsiri 7 pipiyoyitaka janta inashiyita-chari nampitsi jeekatsiri Asia-ki. Tema aŋaatsi Tajorentsi nimaeka, riitaki etakawori paerani itzimaki, rooteentsi piye. Ineshironkayiteemi rirori, kameetha ijeekakaa-yiteemi janta. Ari ikimitemiri eejatzi iiteetziri “7 tajorentsi” itsipatakari inkiteki iwinkathari-mentoki. ⁵Ari ikimiteemiri eejatzi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tema kyaariperori irika okaatzi iŋaawaetziri. Riitakira etanaawori raŋahae ikamawitaka, riitakira pinkathari-wenteeriri maawoeni ikaatzi pinkathari-witachari jaka kepattsiki. Riitaki etakoyiteeri aakapaeni, ipeyako-yiteero ayaariperonka rapaatantakawori rira ikama-wenta-yitee.

⁶Riitaki pinkatha-ritakaa-yitakaeri. Riitaki ompera-tajorentsi-kaayiteeri antawaetan-taanariri Tajorentsi Ashitariri. Riitaki otzimi-moteeri rowaneenkawo, riitaki pinkathari-perota-tsiri. Ashi rowaero rirori. Kyaariwé.

⁷¡Pamini! Irika Jeepatzii-totaa-rewo, ikinapae menkoriki, maawoeni iŋahaeta-waeri.

Imatzityaawo iŋeeri owathaa-merikita-kiriri.

Riraakoe-teeyaari maawoeni jaka kepattsiki, imatzityaawo kaari sheninkata-wakaa-chani.

Ari okantyaari. Kyaariwé.

⁸Iroka ikantzi Awinkatharite Tajorentsi:

Naakataki oshiyawori etawori jankina-rentsi, Naaka oshiyawori eejatzi oweyaantawori.

Aŋaatsi rirori, retakawo paerani itzimaki, riitaki piyaatsini paata. Riitaki Shintsi-perori.

Roŋaahantaka Itomi Atziri

⁹Naaka Juan, pirentziyiitana piyemijantzini-karitee, ari akaatee-yakini amawetakiro akemaatsi-waetaka, ari atsipata-wakaa ipinkathari-wenta-yitee Tajorentsi. Eeniro nojeeki-ranki othampishiki iiteetziri Patmos nokenkithatziro iŋaani Tajorentsi, nokamantanziro ikantakinari Jesús. ¹⁰Okanta apaani kitejeri ipiyowenta-piinteetari Awinkatharite, eenitatsi oŋaaha-kinari Ishire tajorentsi. Nokemakiri notaapiiki iita kantanari, roshiyakawo tziwootaantsi iŋaawaetzi, ¹¹ikantakina: “Pojaninkatero okaate noŋaayimiri. Rootaki potyaan-teniriri kemijantzinkari-paeni kaatatsiri 7 ipiyoyitaka janta inashiyita-kawori nampitsi jeekatsiri Asia-ki. Tema iroka 7 nampitsi: Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea.”

¹²Ari nopithokanaka notaapiiki naminiri iita ŋaanatanari. Noŋaatziri ootamentotsi-paeni rowetsikaetziri ooro. Ikaatzi 7. ¹³Roo kanteencha janta niyankineki ari rojatekaka apaani kimitakariri Itomi Atziri. Opamankakiri iitzi iithaari. Ithaantakiri rooromashite rowetsikaetziri. ¹⁴Kitamaa-powaenkataki iitoki, kimiwitaka roomi iwitzi owisha, kitamaa-nikitaki roowaetaki jiriniki. Rooma rooki kimita paamari. ¹⁵Poreryaayitaki iitzi, riiwaetaki iporeryaatzi koriki itahaetziri. Okimiwaetakawo iŋaani opoempaatzi nijaa. ¹⁶Roteeyaki ompokiro-paeni rakoperoki, ikaatzi 7. Roemishitowa-kiro ipaanteki oshiyakawori ojataamentotsi, apimenete othoyempitzi. Ikimitakariri ipooki ooryaari ishipakiryaa-perotzi tampatzika-paete.

¹⁷Ikanta noŋakiri, tyaanakina nokamanakari. Roo kanteencha ipampitantakinawo rakoperori, ikantana: “Eero pithaawantana, Naaka etawori, Naaka oweyaantyaawoni. ¹⁸Naakataki kaŋaanari. Nokamawitaka roo kanteencha aŋi nowaero naŋahae. Naaka matzirori otzimi-motana noshintsinka nashita-ryaan-tyaawori ikyaa-piintee-tziro sharinkaweniki, aritaki omatakyaa eejatzi nashiteero. ¹⁹Pojaninkatero okaatzi piŋaakiri, rootaki petanakaari okaatzi piŋaakiri awijatsiri nimaeka, roojatzi okaate piŋeeri awijatsini paata. ²⁰Ikaatzi ootamentotsi piŋaakiri kaatatsiri 7, riitakira oshiyakaa-wentariri kemijantzinkari-paeni kaatatsiri 7 ipiyoyitaka janta inashiyita-kawori nampitsi. Ikaatzi piŋaakiri ompokiro noteeyakiri nakoperoki, kaatatsiri 7, riitaki oshiyakaa-wentariri ronampiripaeni Tajorentsi tsipayitaariri kemijantzinkari-paeni kaatatsiri 7 ipiyoyitaka.”*

2

Kamantaantsi rotyaan-teeta-kiniriri 7 ipiyoyitaa kemijantzinkari-paeni: Kamantaantsi rotyaan-teetakiri Efeso-ki

* 1:20 Eenitatsi kantatsiri irika-paeni “Ronampiripaeni Tajorentsi” ikenkithata-koetziri jaka, riitaki atziri-paeni ikaatzi jewayiteeriri kemijantzinkari-paeni. Eeniyitatsi itsipa kantatsiri, riitaki kyaariperori Ronampiripaeni Tajorentsi.

¹“Iroka pojankinate-niriri Ronampiri kemijantzinkari-paeni piyotachari Efeso-ki. Riitakira ŋaanatziri oteeyakiriri 7 ompokiro rakoperoki, ojatekaen-chari niyanki ipaamatakira 7 ootamentotsi. Ikantziri:

²Niyotziro okaatzi pantayitzi, jempe pikanta pantawaetaki, okaatzi pamawetakiri. Poonayitakari kaari-pero-shireri-paeni. Piŋaanta-yitaari iitashi-waeta-chari, “Otyaanta-perori-paeni” yotaanta-shiwaeta-chari. Piyooteeri eeroka theeyinkari irikapaeni. ³Eeroka kinatan-taniri, pamaweniwaenitzi, osheki pikemaatsi-waetaka rowajankitaa-wentee-tzimiro pawentaana naaka. Temaata poonawaetyaa. ⁴Roo kanteencha, eenitatsi yotapaen-chari, rootaki kaari kameethata-tsini. Iroka okanta: Pooka-nakiro eeroka-paeni petakotanta, tee pikameethatzi pikimi-witanakawo paerani. ⁵Pikenkishireero jempe pikanta paerani owakira pikemijantanaki. Pookaero jempe pikanta nimaeka, pipiyakoteero panteero jempe pikantanaka owakirani pikemijantanaki. Tema eerorika pookaero, ari niyaata-shitakimi, naapithateemiri ootamentotsi jeeki-mota-kimiri janta. ⁶Roo kameethatatsi pikijaneentakiro eeroka-paeni rantayitakiri ikaatzi kemijanta-neeriri riyotaan-tziri paerani Nicolás. Nomatzi-takari naaka. ⁷Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire tajorentsi iŋaanatziri kemijantzinkari-paeni. Eenitatsi-rika otsinampaa-kironi, ari noshineteeri royaawo chochoki owaŋaan-tatsiri pankiteen-chari itajorentsi-pathateki Tajorentsi.’”

Kamantaantsi rotyaan-teetakiri Esmirna-ki

⁸“Iroka pojankinate-niriri Ronampiri tajorentsite kemijantzinkari-paeni piyotachari Esmirna-ki. Riitakira ŋaanatziriri etakawori, oweyaantyaawoni eejatzi. Riitakira ŋaanatziri kamawiteencha roo kanteencha aŋahae eejatzi. Ikantziri:

⁹Niyotziro okaatzi pantayitakiri, eejatzi pikemaatsi-waetee-yarini, niyotzitawo pikowityaa-waetee-yirini, okantawitaka eeroka ashaahanta-shireri. Niyotzi eejatzi eenitatsi Judá-paeni janta theeyako-waeta-kimiri. Iitashi-waetaka Judá-paeni, tema Kamaari ashiyita-kariri. ¹⁰Eero pithaawanta-shitawo okaate pikemaatsityaari. Tema rooteentsi piŋeero eeniyitatsi janta jempe ikaate romonkyaa-kaante Kamaari. Ari piyeekiri okaate 10 kitejeri pikemaatsi-waetyaa, iŋaanta-shireta-tziimira Kamaari. Roo kanteencha otzimatyee pikyaaryoo-shirete eeroka-paeni piyaata-kaero okantawitakyaa rowaetemi, tema paata aritaki naŋaa-kahaemi, okimiwaetee-yaawo namanthee-yitaa-tyeemimi. ¹¹Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire tajorentsi iŋaanatziri kemijantzinkari-paeni. Eenitatsi-rika otsinampaa-kironi iroka, eerowa iŋeero ikemaatsi-waeteeyaa rapiiteero ikamae.’”

Kamantaantsi rotyaan-teetakiri Pérgamo-ki

¹²“Iroka pojankinate-niriri Ronampiri kemijantzinkari-paeni piyotachari Pérgamo-ki. Riitakira ŋaanatziriri otzimi-motziri rojataa-mento apimenetatsiri othoyempitzi. Ikantziri:

¹³Niyotziro pantayitzi, niyotzi piyeeki-motakiri ikaatzi ipinkathari-wentziri Kamaari. Roo kanteencha niyotzimi eejatzi kijokiro powanakina pawentaana, tee pookiro. Tee pookanakiro eeroka-paeni okantawitaka rowamaa-witee-takari Antipas noyemijantakaa-perotani kenkithata-kota-kinari janta jempe ijeeki Kamaari. ¹⁴Roo kanteencha, eenitatsi yotapaen-chari, rootaki kaari kameethata-tsini. Iroka okanta: Eeniyitatsi pikaateeyini kimitakariri Balaam riyotaantzi. Tema paerani Balaam, riyotaa-piintakiri Balac okantaa ikaemashiryaa-tyaariri Israel-paeni rowakae-yaari ratsipeta-kaetani rashita-kaetariri tajorentsi-niro. Imayempita-waeta-kaakiri eejatzi. ¹⁵Ari ikimitakiri eeniyitatsi eejatzi kemijanta-yitakirori riyotaan-tziri paerani Nicolás. ¹⁶Pookaero! Eerorika pipakahiro, ari niyaata-shitakimi nowayiriteri, rootaki nowayiritan-tyaariri ojataa-mentotsi shitowa-tsiri nopaanteki. ¹⁷Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire tajorentsi iŋaanatziri kemijantzinkari-paeni. Eenitatsi-rika otsinampaa-kironi iroka, ari nopakiri royaawo omanaana-ŋantsita-tsiri iiteetziri paerani “iitaka”. Ari nopakiri eejatzi apani kitamaari mapi jempe ojankinata owakiriri waerontsi kaari riyoteetzi, apatziro riyoteero aakironi iroka mapi.’”[§]

Kamantaantsi rotyaan-teetakiri Tiatira-ki

¹⁸“Iroka pojankinate-niriri Ronampiri kemijantzinkari-paeni piyotachari Tiatira-ki: Riitakira ŋaanatziri Itomi Tajorentsi, kimitakaiwori rooki paamari, poreryaateen-tsiri iitzi. Ikantziri:

¹⁹Niyotziro pantayitzi, petakoyitanka, pikemijantaki, pantawaetaki, oetziŋaarikotaniri eeroka. Eekiro poetziŋaarikotatyawo nimaeka pawijakaa-nakiro pikantawita paerani. ²⁰Roo kanteencha, eenitatsi yotapaen-chari, rootaki kaari kameethata-tsini. Iroka okanta: Paapatziyakawo eeroka-paeni tsinani iitachari Jezabel. Okantzi roori kamantantanirowa, roo kanteencha okaatzi iyotaan-takiri roori, osheki oetzimpina-shiretakiri nomperatani. Rootaki opoŋaantari owakaayitakari ratsipeta-kaetani rashita-kaetariri tajorentsi-niro. Omayempita-kaawae-yitakiri eejatzi. ²¹Ojamani noyaako-witakawo ookaeromi antayitakiri, roo kanteencha tee okoyi ookaero omayempi-waetzi. ²²Eerorika ooka-shitaawo, ari nomantsiyaa-kiniro jempe omayempitanta-piintaki, ari okemaatsi-waetyaari. Ari nokimita-kiriri ikaate mayempita-kironi. ²³Ari nothonka-yiteeri ikaatzi iyotaayitakiri. Rootaki opoŋaant-tyaari riyotee maawoeni kemijantzinkari-paeni naakataki iyoshiretziri maawoeni, niyotzi oeta ikenkishiryaa-yitari, niyotzi oeta ikema-shire-yitzi. Ari okantyya noepiyan-teemirori okaatzi pantayitakiri eeroka-paeni. ²⁴Rooma eeroka-paeni, tzimahaantapaetsiri janta Tiatira-ki kaari kemijanta-kironi okaatzi iyotaan-tashi-witakiri, ero nokijathatzimi. Tema tee pipankinawenta-waetyaawo okaatzi iyotaan-tashi-witakiri iiteetziri “romanakaa-perotani Kamaari.” ²⁵Roo kanteencha eeroka-paeni otzimatyera poejokirotena roojatzi nopiyan-takyaari.

* 2:3 pawentaana = waerontsi † 2:10 amanthee-rentsi ‡ 2:13 Kamaari = Yakatantaniri § 2:17 iitaka = maná

²⁶ Eenitatsi-rika otsinampaa-kironi imonkaatero noñaani roojatzi oweyaanta-paakyaawoni, aritaki nomataakiri ipinkathari-wenteeri paata atziri-paeni. ²⁷ Ari oshiyakyaawo ikimitaakina Ashitanari naaka, imatakaa-kinawo ipinkatha-ritakaakina, ari ikimitakahaeyaari eejatzi rirori-paeni ipinkatha-ritakae-teeri. Ari reewatan-teeyaari reshiro-kotzite.

Rijjatzi thonkaerini iijaneentani, ikimita-kaanteeri ipookae-tziro chomo.

²⁸ Aritaki nopaeeri naaka oshiyakariri ompokiro kitejemenkiri koñaata-paentsiri. ²⁹ Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire tajorentsi iñaanatziiri kemijantzinkari-paeni.’”

3

Kamantaantsi rotyaan-teetakiri nampitsiki Sardis

¹ “Iroka pojankinate-niriri Ronampiri kemijantzinkari-paeni piyotachari nampitsiki Sardis. Riitakira iñaanatziiri iiteetziri ‘7 tajorentsi,’ oteeyakariri 7 ompokiro. Ikantziri: ‘Niyotzimiro pantayitakiri, rowaeteetakaan-teetziri “añaashireri,” tema tee ari pikantya, kamashireri eeroka-paeni.

² Pikakempi-shiretee. Piña-shintsityaa eero pikama-shiretanta. Tema Tajorentsi iñiiri okaatzi pantziri tee pimonkaa-tziro ikowaemiri. ³ Pikenkishireero ikamantee-takimiri paerani, pimonkaatero. Pookaero panta-piintakiri. Eerorika pikakempitee, ari nomapoka-paeni nopiyeerika, nokimityaari romapokantzi apaani koshintzi. ⁴ Roo kanteencha eenitatsi eepichokiini janta pinampiki Sardis matakirori ikite-shiretzi. Riitakiri kimitakariri kaari oepatsiteroni iithaari, riitakiri kameethataatsiri irika-paeni okantya itsipatan-teenari nokithaatawo kitamaari. ⁵ Itzime-rika otsinampaa-kironi, aritaki nokithaateeri kitamaari rirori. Eero noshepoyiro iwaero itspataari rojankinata-kotaka ikaate añaayitaa-tsini. Tema ari nokanteeri Ashitanari, eejatzi Ronampiri-paeni Tajorentsi: “Ikemijantaana irika.” ⁶ Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire tajorentsi ikantziri kemijantzinkari-paeni.’”

Kamantaantsi rotyaan-teetakiri Filadelfia-ki

⁷ “Iroka pojankinate-niriri Ronampiri kemijantzinkari-paeni piyotachari Filadelfia-ki:

Riitakira iñaanatziiri Tajorentsita-tsiri, Kyaari-perori.

Riitakira iñaanatziiri rowaetakiri romonkyaayiteeri atziri-paeni, rijjatzi otkikayiteerini kaari ishineteete ikyaayite.

Ari ikimiteeyaari piwaeejatzeneni David.

Tekatsira shintsi-terini omonkyaan-taatsiri, otkikayitan-taatsiri eejatzi.

Iroka ikantziri:

⁸ Niyotziro pantayitziiri. Pamine. Noshinetakimi pikyee, tekatsi otkikawa-kimini. Rootaki nomatakimiri teera paawyaashireta-waete-yanitzi, roo kanteencha pimonkaata-kinawo noñaani, tee ikemaetzimi pikante: “Tee rashitana Tajorentsi.” ⁹ Riima irika-paeni kantashi-waeta-chari: “Naaka Judá-paeni.” Kaarimaeta Judá-paeni, tema riitakiri rashiyitari Kamaari. Rootaki notziwerowa-kaante-yaariri paata ipinkatha-yiteemi. Ari riyoteeri omaperotatya netakotakimi.* ¹⁰ Pimonkaatakiro nokaman-takimiri, nokantakiri: “Pamawe-waenite.” Rootaki naminako-wentan-teemiri eero iñaanta-shiretan-teetzimi. Tema eepichokita-paaki iñaante-tantyaariri ikaatzi nampiyitawori kepatsiki. ¹¹ Rooteentsi nopokimate. Kijokiro poyiro pikemijantakiri, eero paminaa-shiwaetanta pinintahaeyaawo ipineeteemiri, okimitee-yaawo ramantheetaa-tyeemimi.† ¹² Itzimi-rika otsinampaa-kironi iroka, ari ikimita-kaanteeri tzinkamintsi otkinkampanke itajorentsi-pankote Tajorentsi. Ashi rowaero ijeekae. Ari nokenta-koteeniri iwathaki iwaero Tajorentsi, ari riyoteeri Tajorentsi ashitaari. Ari nokenta-koteeniri iwathaki owaero owakirari Aapatziyaweni, ari riyoteeri ijeekae irika inampiki Tajorentsi, otmimi areetaa-chani jaawiki opoñahae-yaawo inkiteki. Ari nokenta-koteeniri eejatzi iwathaki owakirari nowaero. ¹³ Koyirori ikemathatero, ikemijantero Ishire Tajorentsi ikantziri kemijantzinkari-paeni.’”

Kamantaantsi rotyaan-teetakiri Laodicea-ki

¹⁴ “Iroka pojankinate-niriri Ronampiri kemijantzinkari-paeni piyotachari Laodicea-ki. Riitakiri iñaanatziiri iiteetziri ‘Kyaariwé,’ riitakiri rawentaa-shireta-piinteetari iñaawaetzirowa kyaariperori. Riitakira iñaanatziiri rowetsika-kaetakiri paerani iroka kepatsi. Iroka ikantziri:

¹⁵ Niyotziro pantayitziiri. Poshiyakawo kaari jaawaata-tsini, kaari katsinkaata-tsini. Nokoyiri naaka jaawaari. Eerorika ojaawatzi, katsinkaari nokoyiri. ¹⁶ Rooma pikimitakawo katsinkaeroranki nijaa, ari noowawenta-kimi. ¹⁷ Pikanta-piinteeyini eeroka-paeni: “Ashaahantakina, wetaksi nokowityee.” Roo kanteencha teera ari pikantya, tema owashiretako-waetakimi, manintaa-rewo, ashironkaenkari, mawityakiri, kanki-merikiri. ¹⁸ Tema otmimitee pikimita-kaanteero pamanan-taateyerimi noorote ita-haetakiri iporekyaa-perotan-tyaari. Aritakiri pimiteero pashaahantya. Pikimita-kaanteero pamanantaa-tyeeromi kitamaari nithaari, eero pikanki-meriki-waetanta, pikaani-wenta-waetakiri. Pikimita-kaantero pamanantaa-tyeeromi naawintawo petsiyata-kotan-teeyaari pimawityaaki-waetaki. ¹⁹ Roo nametari naaka nokijathatziiri netakotani, nowajankiteeri. Otmimitee pikaaryotee eeroka-paeni, pipiya-shire-yitee. ²⁰ Pamine, kimiwitaka nokatziya-tyeemi antakiroki nokaemi nokyaan-tyaari. Eenitatsi-rika kemakarini inthomoeki, ishinetana-rika nokyee, aritaki atsipata-wakahae-yaari akiyota-wakaeyaa. ²¹ Itzimi-rika

* 3:9 Kamaari = Yakatantani † 3:11 amanthe-rentsi

otsinampaa-kirona iroka, aritaki itsipatee-na nopinkathari-wentante. Tema nomatakiro naaka notsi-nampaakiro, notsipataari ijeeka-mentoki Ashitanari nopinkathari-wentantee. ²² Koyirori ikemathatero, ikemjantero Ishire tajorentsi ikantziriri kemijantzinkari-paeni.’”

4

Thaamentaantsi inkiteki

¹ Okanta okaatapaaki iroka, noñaatzii ashitaryaanaaka inkite. Rijjatzi apiitapaero iñaanata-paana noñaakiri inkaahanki poemata-paentsiri ikimitari tziwoorentsi. Ikantana: “Jame inkiteki ari noñaayimirori okaate awijatsini paata.” ² Ikanta niyaa-shire-tanaki inkiteki, noñaakiro jeeka-mentotsi, okimi-witakawo ijeekanta-piintari pinkathari-perori, owaneenkataka. Eenitatsi apaani jeekanta-kawori. ³ Tema irika jeekaen-tsiri shipakiryayaitaki, ikimitakawo kityonkae-ronkatatsiri mapi kareni-kitatsiri. Itapotakari oye ijeeka-mentoki, ikimiwitakawo oye jaryaakitatsiri mapi kareni-kitatsiri.* ⁴ Eenitatsi eejatzi okaatzi 24 jeeka-mentotsi janta, rootaki ojateka-kiriri niyankineki jeekaen-tsiri. Ari ijeekayitakiri antariperopaeni, kitamaayitaki iithaari, oroyitaki ramantheeri. ⁵ Nokemakiro ookatha-rentsi morekaneen-tsiri opoñaanakawo jeeka-mento-tsiki. Tema eenitatsi janta 7 ootamentotsi onthoteen-chari, riitaki omontetaki jeeka-mentotsi. Riitaki oshiyakaa-wentziri liteshirete Tajorentsi, kaatatsiri 7.

⁶ Eenitatsi inkaari omontetaki jeeka-mentotsi, kiteshaa-nikitaki. Eenitatsi 4 inkite-weri katziyeen-chari, riitaki tapotakirori iroka jeeka-mentotsi. Roo kanteencha irika inkite-weri eenitatsi osheki rooki, rootaki raminantari jempe-rika-paeni, raminantawo eejatzi itaapiiki.† ⁷ Apaani inkite-weri roshiyakari manitzi. Itsipa roshiyakari antari ipireetari. Itsipa atziripootaki. Riima Itsipa roshiyakari rewowaeta pakitha.‡ ⁸ Opoña-shitaka otzimayitanaki ishiwanki irika inkite-weri, 6 ishiwanki tzimayita-neentsiri. Eenitatsi osheki rooki iwathaki, otzimitanaka rooki inthomoeki iwathaki. Riitaki oetziñaarikota-nakawori romampaa-piintaka, kitejeri eejatzi tsireniriki, ikantzi:

Tajorentsi, Tajorentsi, Tajorentsi irika Tajorentsi, Shintsi-perori.

Riitaki añaatsi nimaeka, riitaki etakawo paerani itzimaki, rooteentsi ipiye.

⁹ Ari ikanta-piintatyaa irika-paeni inkite-weri iweshita-ryaawentari jeekaen-tsiri, kañaaniri, ikanteeyini: “otzimi-motzimi eeroka powaneenkawo.” Ikanta roñaahan-takiro irika-paeni ipinkathata-piintakiri, ipasoonki-piintakiri, ¹⁰ imatanakiro eejatzi 24 antariperopaeni rotziwerowa-shita-nakari jeekaen-tsiri, kañaaniri. Iweshiryaa-wenta-nakari, ramantheerii-mota-nakari ipanakiri ramantheeri pinkathari ijeekakira. Ari iñaahaetzirori omaperotatyaa ipinkatha-ritzi irika jeekaen-tsiri, tema imataawitawo antariperopaeni ipinkathari-wentantzi rirori. Ikantee-yanakirini:

“¡Nowinkatharitel! ¡Tajorentsi!

Rootaki kameethatatsi otzimi-motzimi eeroka powaneenkawo, ipinkatheetzimi, otzimi-motzimi pishintsinka.

Eeroka wetsika-yitakiro maawoeni, tema eeroka kowashiteen-chari otzimayite powetsikani.

5

Jankina-rentsi eejatzi Ipireetari

¹ Noñaatziiri irika jeekaen-tsiri jeeka-mento-tsiki, roteeyaki rakoperoki apaani jankina-rentsi. Kameetha apineetaka, 7 okaatzi rapiitee-takiro otsirekae-takiro eero rapinee-ryaan-teetawo. ² Noñaatzii apaani Ronampiri Tajorentsi tzimatsiri ishintsinaka, shincheenkari iñaawaetzi, ikantzi rojampitantzi: “¿Litaka ishineteet-takiri rotsireka-ryeero iroka jankina-rentsi, opoñaashityaa rapinee-ryeero?” ³ Tekatsi materoni rapinee-ryeero iñaanatantyaawori. Tekatsi inkiteki, eejatzi tekatsi kepatsiki, ari okimitakari eejatzi sharinkaweniki, tekatsi apineeryeeroni iñaanatantyaawori. ⁴ Awant niraanaka, tema tekatsi materoni rapinee-ryeero iñaanatantyaawori. ⁵ Ari ikantana apaani antariperori: “Aritaki piraaka. Pamini. Eenitatsi matzirori otzimi-motziri itajorenka, riitaki materoni otsireka-ryeero, rapinee-ryeero. Riitaki apaani charinita-kariri Judá, iteetziri ‘Manitzi.’ Rijjatzi charinita-kariri David. Riitaki ikowakahaetakiri imatero.”

⁶ Opoña-shitaka noñaaki apaani ipireetari. Ikatziyaka niyankineki ojeekaki jeeka-mentotsi, rojatekakari inkite-weri-paeni, eejatzi antariperopaeni. Kimiuitaka irika ipireetari aritaki rowamaa-witee-takari paerani. Eenitatsi okaatzi 7 ichee. Eenitatsi eejatzi 7 rooki. Riitakira oshiyakaa-wenta-chari 7 Tajorentsi, ikaatzi iñaahaeteeri maawoeni kepatsiki.* ⁷ Ikanta ipireetari riyaa-shita-nakari jeekaen-tsiri iwinkathari-mentoki, raapaakiro jankina-rentsi roteeyakiro rakoperoki. ⁸ Tema maawoeni irika 4 inkite-weri eejatzi antariperopaeni, rotziwerowa-shita-nakari ipireetari, ipinkathata-nakari. Tzimayitatsi iwiyompirimonto-paeni. Tzimayitatsi iyajanka-patharite itaayitakiri rowetsika-ñakita-shitakiro ooro, rowayitakiro janta. Tema iroka kajanka-pathari rootaki oshiyakaa-wenta-chari ramana-piintani ikaatzi rashiyitaari Tajorentsi.† ⁹ Ari romampahae-tanakawo owakirari mampaantsi, romampaa-kotari ipireetari, ikantzi:

Eeroka riiperori, ishineteet-tzimi poteeyiro jankina-rentsi, eeroka otsireka-ryeeroni,

Eeroka apaatakirori pira ratsipeta-kahae-takimi, pipinako-wenteeri atziri-paeni rashitan-taariri Tajorentsi.

* 4:3 kityonkaeronkatatsiri kareni-kitatsiri = jaspe, cornalina; jaryaakitatsiri kareni-kitatsiri = esmeralda † 4:6 kiteshaa-nikitaki = cristal

‡ 4:7 antari ipireetari = becerro, toro, shirampari vaca * 5:6 8, 9, 13 ipireetari = cordero † 5:8 rashiyitaari Tajorentsi = kiteshireri

Aripaete rashiyitaari Tajorentsi ikaatzi sheninkata-waka-yitachari jempe-rika-paeni, ikaatzi kemathata-wakaawori iŋaani jempe-rika-paeni, ikaatzi nampiyitawori jempe-rika janta, ikaatzi ipinkathari-wentee-tziri jempe-rika-paeni.

¹⁰Eeroka kantakaawori ikimitan-taariri Ompera-tajorentsitaawo, ipinkathari-wentziri Tajorentsi.

Riyyitakira pinkathari-wenteerini jaawiki-jatzi-paeni.

¹¹Opoŋaa-shitaka noŋaaki osheki Ronampiripaeni Tajorentsi piyowenta-paakawori jeeka-mentotsi, jempe ijeekaki inkite-weri-paeni eejatzi antaripero-paeni. Ari ipiyo-perotee-yapaakani osheki, oshekini Ronampiripaeni Tajorentsi. ¹²Ikanteeyini:

Irika ipira ratsipeta-kaawitee-takari, riitakira riiperota-tsini otzimi-motan-tyaariri itajorenka, rashaahawo, riyotani, ishintsinka, ipinkathanka, rowaneenkawo, eejatzi iweshiryaa-wentanka. †

¹³Nokematzii romampahae-yanakani maawoeni jeekantawori inkite, kepatsi, inkaari, sharinkaweni. Ikan-teeyini:

Irika jeekaetsiri jeeka-mento-tsiki, itsipatakari ipireetari, aweshiryaa-wentyaari irika, pinkathataawo irika, otzimi-motziri rowaneenkawo, ipinkathari-wentantzi, ashi rowaero.

¹⁴Riitakira inkite-weri-paeni apiipiintzirori ikantzi, “Kyaariwé.” Riima antaripero-paeni rotziwerowashiteeyakarini ipinkathatee-yirini irika kanteetaa-chani.

6

Itsireka-ryeetakiro

¹Okanta noŋaayiri Ipireetari itsireka-ryaanakiro etanakawori rotsirekae-takiro. Ari ishinchee-nkatanaki iŋaawaetanaki apaani inkite-weri kaatatsiri 4, okimiwitakawo ookatha-rentsi, ikantzi: “¡Pipokil!”*

²Naminaki, noŋaatziiri ishiyapaaka apaani kitamaari ikyaakoetari, eenitatsi kyaakota-kariri roteeyakiro iwyaani. Ramantheete-tawakiri, jataki rowayirityaa, ithonkante. †

³Ikanta Ipireetari itsireka-ryaanakiro otsipa, apiteta-tsiri. Ari iŋaawaetanaki itsipa inkite-weri kaatatsiri 4, ikantzi: “¡Pipokil!” ⁴Ari ishiya-paaka itsipa ikyaakoetari kityonkari, iipaetawakiri antawo owathaa-mentotsi kyaakota-kariri. Riitaki rowaetaki roka-kaeri atziri-paeni ijeeki kameetha kepatsiki. Roojatzi opoŋaan-tanakari rowamaa-wakayita.

⁵Ikanta Ipireetari itsireka-ryaanakiro otsipa, mawatatsiri. Ari iŋaawaetanaki itsipa inkite-weri, ikantzi: “¡Pipokil!” Ari naminaki, noŋaatziiri ishiya-paaka itsipa ikyaakoetari chenkariri, roteeya-kiro itena-mento kyaakota-kariri. ⁶Nokematzii ŋaawaeta-neentsiri ikatziyee-yakanira inkite-weri, ikanteetzi: “Pipimantayite eepichokiini piwankiri, pipinatakaa-perotyaa, tema tee otzima-perotzi. Aritaki paaki osheki koriki apaani kitejeri, roojatzi iŋahaetan-takyaawori antawo tashetsi. Roo kanteencha eero powaariperotzitawo pankirentsi jempe raayitee-tziro imiriteetzi, jempe raayitee-tziro eejatzi yeenkantsi.” ‡

⁷Ikanta Ipireetari itsireka-ryaanakiro otsipa. Ari iŋaawaetanaki itsipa inkite-weri, ikantzi: “¡Pipokil!” ⁸Ari naminaki, noŋaatziiri ishiya-paaka itsipa ikyaakoetari kiteriri, iiteetziri “Kaamanitaantsi” kyaakota-kariri. Ari itsipatakari iiteetziri “Sharinkaweni.” Irika iiteetziri “Kaamanitaantsi” ishinete-takiri rowamaayitee osheki jaawiki-jatzi-paeni. Eeniyitatsi rowamaa-kaantakiri rowathaan-teetyaari ojataa-mentotsi, eeniyitatsi aayiteri itashe, itsipa aayitakiri mantsiya-rentsi, itsipa ratsika-yiteri katsimari piratsi. §

⁹Ikanta Ipireetari itsireka-ryaanakiro otsipa. Noŋaatzii oponkitziki taamentotsi ishire-paeni ikaatzi rowamaa-wentee-takiri ikyaaryootzi ikenkithata-koteero iŋaani Tajorentsi. ¹⁰Riitaki kaemayita-neentsi shintsiiini, ikanteeyini: “Nowinkathari-perote, Tajorentsi, Kyaarperori. ¿Jempe-paetema okaate poyaa-wentyaawo okantyaawo pipiyako-wentan-teenari, powajankitaa-yiteeri jaawiki-jatzi-paeni?” ¹¹Ikanta iipae-takiri kitamaari kithaarentsi ikithaayaa, ikantzi: “Piyata-kaero pimakoryaawaki roojatzi rareetan-takyaari pirentzi-paeni pitsipatakari pantawaetaki. Tema otzimatyee rowamaeteri rirori-paeni roshiyakoteemiro eeroka-paeni.”

¹²Noŋaatziiri Ipireetari itsireka-ryaanakiro otsipa, yotapaaka apaani ithonkan-tyaawori. Ari omapokanaki antawo omoyeka. Tsiwaki-matanaki ooryaa, tsirenikaakitanaki. Kityonkatanaki kashiri roshiyanakawo iraantsi.* ¹³Ari ipariyayitapaaki ompokiro, ikimiwita-nakawo opariyayitzi irakakiri chochoki oteka-kitziro antawo tampyaa. † ¹⁴Tee okoŋaatane inkite, okimita-nakawo apineeta-hanki antawo tsihana. Tee iŋahaetanero ochempi-paeni thonkanaka otaanka-yitanaki eejatzi othampishi-paeni. ¹⁵Omaneeya-nakani atziri-paeni impeeta-mooki. Ari ikaatzi romanee-yanakani maawoeni, pinkathari-paeni, riiperori-paeni, reewari-paeni owayiri-paeni, ashaahantaniri-paeni, shintsiri-paeni, omperataa-rewo-paeni, jeekashi-waetaniri-paeni, maawoeni. ¹⁶Irika-paeni omanayita-noonchari ikaema-kaematanakiro ochempi, mapipaeni, ikantzi: “Patsinakaeyinani. Pomanina eero noŋaantawo jeekaa-tsiri iwinkathari-mentoki. Pomanina eero noŋaantari iyatsimanka Ipireetari. ¹⁷Tema monkaa-paeteta-paaka iyatsimanka. ¿Eenitatsima amaweteeroni?”

‡ 5:12 ipira = Cordero * 6:1 Ipireetari = Cordero † 6:2 ikyaakoetari = caballo ‡ 6:6 Rootaki ikanteet-takiri jaka: “Pipimante apamotoki-roeni opane trigo okaate opinatyaawo apaani koriki denario. Pipimante mawamotoki-paeni opane cebada okaate opinatyaawo apaani koriki denario.” § 6:8 eeniyitatsi = 1/4 * 6:12 tsirenikaakitanaki = oshiyaka meremawota-tsiri kithaarentsi † 6:13 chochoki = higuera, higo

7

144,000 ikentakoetziri ipankaki

¹ Okanta okaatapaaki iroka, noŋaaki ikatziyayita 4 ronampiripaeni Tajorentsi jempe-rika owatzichen-tetapaa kepatsi. Riitaki otzikayitakirori antawo tampyaa. Rootaki kaari iŋeetantawo otamakaata-kaero inkaari, tee iŋahaetziro eejatzi owaha-pana-yitero oshi inchatō. ² Ikanta noŋaaki eejatzi itsipa Ronampiri Tajorentsi itonkaa-paaki ishitowapintzira ooryaa. Riitaki amakirori ikentako-mento Tajorentsi, Kaŋaaniri. Icherapaaki iŋaanata-paakiri 4 ronampiri Tajorentsi. Tema irika-paeni 4 ronampiri Tajorentsi, otzimi-motziri ishintsinka, ishinetee-takiri rowaariperotero kepatsi eejatzi inkaari. ³ Ikantapaakiri: “Paata powaariperotziro kepatsi, inkaari, inchatō-paeni, nophotha-wakiriita nokentako-tawakiriita ipankaki rompera-yitaari Tajorentsi.” ⁴ Nokematziŋi apaani kenkiitha-waeta-kota-nakiriri ikaatzi ikentakoe-takiri ipankaki. Ikaateeyini 144,000. Riiyitaki kaatatsiri 12 rinashi-yitaa icharini-yitari Israel. ⁵ Ikontakoyite-takiri ipankaki 12,000 icharini-paeni Judá, 12,000 icharini-paeni Rubén, 12,000 icharini-paeni Gad, ⁶ 12,000 icharini-paeni Aser, 12,000 icharini-paeni Neftalí, 12,000 icharini-paeni Manasés, ⁷ 12,000 icharini-paeni Simeón, 12,000 icharini-paeni Leví, 12,000 icharini-paeni Isacar, ⁸ 12,000 icharini-paeni Zabulón, 12,000 icharini-paeni José, 12,000 icharini-paeni Benjamín.

Kitamaa-yiteen-tsiri ikithaa-yitaka

⁹ Okanta okaatapaaki iroka, noŋaatzii ipiyotee-yakani atziri-paeni. Tema osheki-pero ikateeyakini, tekachaa-jeeni materoni riyoteri jempe-rika ikaateeyini. Riiyitakira poŋaayiteen-chari jempe ipinkathari-wentzi-teekari jempe-rika-paeni, sheninkata-wakaa-chari jempe-rika-paeni, nampitzi-yiwitawori jempe-rika-paeni, kemathata-wakaawori iŋaani jempe-rika-paeni. Irika atziri-paeni, riitaki katziyi-mota-kariri jeekaen-tsiri iwinkathari-mentoki eejatzi Ipireetari, kitamaayitaki ikithaa-yitaka. Roteeya-yitaki kompiroshitonki.* ¹⁰ Thaamentee-yakani, ikaemaeyini ikantzi: Riitakira Tajorentsi owawijaa-kotan-tatsiri, riitakira jeekaen-tsiri iwinkathari-mentoki, itsipatakari Ipireetari.

¹¹ Ikanta rotziwerowae-yanakani tapotheeta-kirori pinkathari-mentotsi. Irika ikaatee-yakini: Ronampiripaeni Tajorentsi, antaripero-paeni eejatzi inkite-weri-paeni kaatatsiri 4. Iweshiryaa-wenta-nakari Tajorentsi, ¹² ikanteeyini:

“¡Kyaariwé! Ithaamentee-yanakarini rirori, otzimi-motziri rowaneenkawo, yotaniri irika, pasoonkitaarewo irika, pinkathataa-rewo irika, eenitatsi itajorenka eejatzi ishintsinka.

Ashi rowaero aweshiryaa-wentee-yaari Tajorentsi. Kyaariwé.”

¹³ Ikanta iŋaanata-nakina apaani antaripero, ikantzi rojampitana: “¿Iitaka irika-paeni kitamaa-theeteen-tsiri ikithaataka? ¿Jempema ikinapaakika?” ¹⁴ Ari nokanta-nakiri naaka: “taanitya, piyotziro eeroka nowinkatharite.” opoŋaashita ikantanakina rirori: “Riiyitakira ŋaayita-kirori ‘Antawo Kemaatsi-waetaantsi.’ Okimiwitakawo ikewayitan-takyaawomi iithaari rira Ipireetari, rootaki kitamaa-pero-mawotakaerori. ¹⁵ Rootaki rotsinampaan-taawori irika-paeni ikatziyi-motaari Tajorentsi ijeeka-mentoki. Ashi rowaero kitejeriki eejatzi tsireniriki rantawateeniri itajorentsi-pankoteki. Irika jeekaen-tsiri iwinkathari-mentoki, ikimitawo riimi katziya-thaanteteen-čani, raampiyeeeri irika-paeni. ¹⁶ Eero itashe-neenta-waetee, eero imiri-neenta-waetee, eero ikemaatsi-waetaari ooryaa, eero ratsipeta-waetaawo majawirentsi. ¹⁷ tema irika Ipireetari, tsipata-kariri jeekaen-tsiri iwinkathari-mentoki, riitakira aminakowentee-rini, ikimita-kaanteeri raminakowentetziri ipireetari, riitaki aayiteerini rirakaeri nijaa aŋaakaan-tatsiri. Tema Tajorentsi oshekyaa-iperoteeeni, riraawae-yitakaha.”

8

Kaatapaen-tsiri 7 itsirekae-takiro

¹ Ikanta Ipireetari, itsireka-ryaakiro otsipa kaatapaen-tsiri 7 itsirekae-takiro. Ojamani imaeriteeta-paentzi inkiteki, tekatsi apaani ŋaawaeta-tsini.* ² Ikanta noŋaakiri 7 ronampiri Tajorentsi itsipata-piintakari Tajorentsi. Iipaetakiri tziwoomentotsi. ³ Ikanta ipokapaaki itsipa ronampiri Tajorentsi, ikatziyi-mota-paakawo taamentotsi, roteeya-nakitakiro rowetsikae-tziri ooro. Irika ronampiri Tajorentsi, iipaetawakiri osheki kajanka-ri itaantyaawo roteeya-nakitakiri. Ari otsipataanakawo ramanani atziri-paeni rashiyitaari Tajorentsi, okimiwitaka opiyota-kyaami taamento-tsiki.† ⁴ Okanta otaanaka kajanka-ri janta roteeya-nakitakiri ronampiri Tajorentsi, katziyee-nkatanaka oyachaarinka otsipae-nkata-nakawo ramanani rashiyitaari Tajorentsi, osheki inimotakiri. ⁵ Ikanta irika ronampiri Tajorentsi oteeya-nakitakiro itaamento, raaki omaamari-menkite taamentotsi, rotetakiri roteeya-nakitakirira. Rookakiro kepatsiki. Ari omapoka-nakari kamenee-nkata-neentsiri, antawo ookathanakana, antawo omoyekanaka eejatzi.

Tziwoomentotsi-paeni

⁶ Wetsikae-yanakani 7 ronampiri Tajorentsi itziwooteeyini.

* 7:9 Ipireetari = Cordero

* 8:1 ipireetari = Cordero; ojamani imaeriteta-paentzi = 1/2 hora.

† 8:3 rashiyitaari Tajorentsi =

kiteshireri-paeni

⁷ Ari retanakawo apani Ronampiri Tajorentsi itziwootanaki, omapoka-shita-paaka ookathatanaka, oparyaa-paaki kepatsiki jiriniki otsipataanakawo iraañtsi. Otaapaakiro kepatsi. Rooteentsi othonkyaami kashetani kepatsi otayaa inchato-paeni, eejatzi inchashi-paeni.^{‡§}

⁸ Ikanta itziwootanaki itsipa ronampiri Tajorentsi, omapoka-shitanaka otonkanaki oshiyakawori antawo-paeni ochempi, shitowanaki paamari ookapaaka inkaareki. Rooteetsi othonkyaami kashetani kepatsi jempe otzimayitzi nijaa eejatzi inkari-paeni oshiyanakawo iraañtsi. ⁹ Rooteentsi ithonkyaami ikamayitemi kashetani ikaatzi jeekayitan-tawori inkaari, eejatzi rooteentsi othonkyaami kashetani antawo amaatako-mentotsi-paeni. ¹⁰ Ikanta itziwootanaki itsipa ronampiri tajorentsi, omapoka-shitanaka iparyapaaki ompokiro, paamatapaaki roojatzi jempe ojeekayitzi nijaa, rooteentsi othonkyaami kashetani antawaani, eejatzi jempe ikaapiintetzi nijaa. ¹¹ Irika ompokiro paryaapaen-tsiriri kepatsiki itteetziri "Kepishiri." Tema ikepishaatakapaakiro maawoeni nijaa jempe oparyaa-yitapaaki ipomeki. Rooteentsi othonkyaami kashetani kepatsi ikamayitemi atziri opiyakiriri rirakirowa nijaa.

¹² Ikanta itziwootanaki itsipa Ronampiri Tajorentsi, omapoka-shitanaka itsireni-tanaki ooryaa, rooteentsi othonkyaami kashetani tee ooryaane. Ari ikimita-nakari kashiri eejatzi ompokiro, tee roorentanaa tsireniriki.

¹³ Nokematzi poemata-paentsiriri ikinapaaki inkiteki, noñaatziiri pakitha, ikantapaaki rateki: "¡Aapa, aapa, aapa, ashironmatsiterini ikaate nampitee-yaawoni kepatsiki, riitaki atsipetyaawoni yotapaen-chari itziwootawae mawa Ronampiripaeni Tajorentsi!"

9

¹ Ikanta itziwootanaki itsipa ronampiri Tajorentsi. Noñaatzi iparyaapaaki oshiyakariri ompokiro jaka kepatsiki. Riitakira ikowakaetakiri rashita-ryeero omoo inthomoeki-perota-tsiriri. ² Ikanta rashita-ryaakiro, ari oshitowaen-katanaki kachaari, okimitanakaawo okantahanki antawo ootaantsi. Opamanka-nakiriri ooryaa eejatzi tampaena. ³ Ari ishitowa-nakiriri kachaariki osheki tsinawo-niro, ikimita-paakyaari ikentantzi kitoniro. ⁴ Tee ishinete-tziriri rowariperotero pankirentsi, inchashi-paeni, inchato-paeni. Apatziro ikentayita-paakiriri atziri-paeni kaari ikentako-panka-yitzi Tajorentsi. ⁵ Irika-paeni tsinawo-niro, tee ishinete-tziriri rowamayiri atziri-paeni ikentayitakiri. Apatziro ikemaatsita-kaa-shiyitakiri ikaatzi 5 kashiri. Antawo ikatsitzi-motakiri, kimiwaetaki iyatsinka kitoniro. ⁶ Oshekira ikemaatsi-waetyaa atziri-paeni, ikowawityaa ikama-pithateri, eero omazi-maeta.

⁷ Irika-paeni tsinawo-niro ikimita-kotakari ikyaaakoetari iñaanta-kaetari rowayirityaa, ramanthee-yitakiri ooro. Atziripoo-teeyakini.* ⁸ Jantha-petee-shiri iishi, roowaetaki oeshi tsinani. Antawo-paeni raeki roowaetaki raeki manitzi. ⁹ Okimiwitaka ikithaata-tyeeyawomi eshiro-takiriri ichopineeki. Antawo ipo-emananaki rahaeya-nakini, ariwaetaki opoematzi ishiya-kotan-teetari inoshika-yitzi ikyaaakoetari aririka riyayite rowayirita-wakaetyaa. ¹⁰ Ikimitakiri kitoniro-paeni otzimayitzi ithoyeni ipatzishi-thaki. Ikaatzi 5 kashiri ojamanitzi awijantyaari iyepiyanka. ¹¹ Irika reewaritakiri tsinawo-niro, ronampiri Tajorentsi naawita, riitakira pinkathari-wentan-tatsiriri janta inthomoeki-perotzi omoo. Iiteetziri "Thonkan-taniri." Iñaaniki Heber-paeni, itteetziri "Abadón." Iñaaniki wirakocha, itteetziri "Apolión."[†]

¹² Arira oweyaari etanakawori ratekaetzi "jaapa!" Roo kanteencha eenirowa iyota omonkaatyaa apite ikanteete "jaapa!"

¹³ Ikanta itziwootanaki itsipa ronampiri Tajorentsi, eeniro iyotapaaka itziwootawae apani Ronampiri Tajorentsi roojatzi imonkaatan-tyaari 7 Ronampiripaeni Tajorentsi. Nokematzi ñaawaeta-neentsiriri onampinaki taamentotsi monteta-kariri Tajorentsi. ¹⁴ Iñaanata-paakiriri ronampiri Tajorentsi tziwootaneent-siriri, ikantziri: "Poojoryaa-koteri 4 ronampiri Tajorentsi kimitakawori oojotatyeerimi nijaa Antawaani." ¹⁵ Roojoryaa-koetakiri ronampiri Tajorentsi ayimatakiri rowamaante. Rooteentsi ithonkiriri rowamayiri atziri nampiyitawori kashetani kepatsi. Rootaki roojoryaa-koetan-takariri ithonkante.[‡] ¹⁶ Eenitatsi osheki owayiri-paeni kyaakota-kariri ipireetari. Ikantee-takina, ikaateeyini 200,000,000 owayiri-paeni. ¹⁷ Ikanta noñaakiri ikoña-perotanaki irika owayiri-paeni noñaashiretakiri, ikithaa-yitakawo eshiro-takiriri ichopineeki. Eenitatsi poreka-theeteen-tsiriri ikimitakawo paamari, itsipa kityonkae-ronka-theeteen-tsiriri, itsipa kiteritheeteen-tsiriri. Irika-paeni ikyaaakoetari, ariwaetaki iito manitzi. Oshitowanaki ipaanteki paamari, kachaari, kiteri-moetotanaki kachaari, osheki oshitinka. ¹⁸ Iroka okaatzi shitowa-neentsiriri ipaanteki, rooteentsi othonkiriri owamayiri atziri nampiyitawori kashetani kepatsi. ¹⁹ Tema ipaanteki ikyaaakoetari otzimayitzi ishintsinka. Tema kantacha ratsikan-tantyaawo eejatzi ipatzishithaki, ikimiwitakiri maanki.

²⁰ Roo kanteencha, teera rookiro ikaaripero-yitzi atziri-paeni kaari rowamaetae. Eekiro riyaa-kaatziri ipinkatha-yitanakiriri peyari-paeni, ipinkathatzi oshiyakaa-wontsi rowetsikae-tziriri ooro, koriki, eshiro, mapi, incha-kota, riyitaki itajorentsi-nirote, teemaeta iñaanta-nitzi, tee ikema-nitzi, tee ranashita-nitzi.[§]

²¹ Teera rookiro rowamaan-tayitzi, ikija-minthantantzi, imayempitzi, ikoshiyitzi.

10

Ronampiri Tajorentsi oteeyakiriri oryaani ojankina-rentsi

‡ 8:7 ookathatanaka = oparyaa-paaki paamari § 8:7 rooteetsi othonkyaami kashetani = 1/3 * 9:7 ikyaaakoetari = caballo † 9:11

iñaani wirakocha = griego ‡ 9:15 Rooteentsi ithonkiriri rowamayiri atziri nampiyitawori kashetani kepatsi = 1/3 atziri-paeni tzimatsiriri kepatsiki § 9:20 eshiro = bronce

¹ Ikanta noŋaaki ishaawi-nkaeya-paaki itsipa ronampiri Tajorentsi, ikinanta-paakawo menkori, kimiwitaka irika roomi ikithaata-kyaaami menkori. Kimiwitaka riimi oye ramantheetakyaa iitoki. Shipakiryayita ipooki, ariwaetaki ooryaa. Kimitaka omoreka-tyeemi ipori-paeni. ² Roteeyakiro oryaani jankina-rentsi panaryeen-chari. Ikanta rayiitzi-mata-paakira, raatzikan-tapaakawo iitzi-peroki inkaariki, rooma rampate raatzikan-tapaakawo kepatsiki. ³ Ikaemapaaki, riwaetaki ikaemi manitzi. Omapoka-shitanaka ookathatanaka, 7 okaatzi apitanakiro ookathata. ⁴ Okanta okaatapaaki 7 ookathataka, ari nokowawita nojankinateromi nokemakiri iŋaawaetakiri ookatha-rentsi. Nokematzi iŋaanata-nakina apaani inkite-jatzi, ikantana: “Eero pojankinatziro pikemakiri ookatha-rentsi.” ⁵ Ikanta iŋaawaetanaki noŋaakiri ronampiri Tajorentsi aatzika-paakirori inkaariki eejatzi kepatsi. Itzinaa-wakotana nakaroperori, ⁶ rootaki riyootan-tyaari tee itheeya. Ikantanaki: “Riitaki Tajorentsi yotzirori omaperotayaa nokamantemi, riitaki Kaŋaaniri, wetsika-kirori inkite, kepatsi, inkaariki, maawoeni ikaatzi tzimantawori. Teera ojamanitapae, ⁷ rooteentsi itziwoote oweyaantawori ronampiri Tajorentsi, arira omonkaa-paeteyaari okaatzi ikantakiriri Tajorentsi Kamantantani-paeni ikamantantero kaari riyotako-witeeta paerani.”

⁸ Nokematzi rapita-nakiro iŋaanatana inkite-jatzi, ikantana: “Piyaata-shiteri ronampiri Tajorentsi katziyeen-chari inkaariki eejatzi kepatsiki, payiro eeroka jankina-rentsi panaryeen-chari roteeyakiri.” ⁹ Ari nokantakiro. Niyaa-shita-nakiri ronampiri Tajorentsi, nokowa-kota-paakiri, nokantzi: “Pipinawo jankina-rentsi.” Ari ikantanakina rirori: “Iroka, poyaawo. Osheki owochanka, ariwaetaki pitsi aririka powakyaawo, rooma aririka piniyakiro, ari okepishikapakimi pimotziki.” ¹⁰ Ari nokantakiro, naakiro, nowakawo. Ari okantaka, pochawitaki ariwaetaki pitsi, roo kanteencha osheki oepishika-nakina nomotziki. ¹¹ Ari ikantanakina ronampiri Tajorentsi: “Pikamantanteero okaate awijimo-yiterini ikaatzi nampiyitawori jempe-rika-paeni janta, ikaatzi ipinkathari-wentee-tziri jempe-rika-paeni, kemathata-wakaawori iŋaani jempe-rika-paeni. Pikaman-tayiteeri eejatzi pinkathari-paeni.”

11

Apite kenkithata-kowentan-taniri

¹ Ikanta iipaetakina kotzitsi, nomonkaa-mento iroka. Ikanteetakina: “Piyaate pimonkaatero tajorentsi-panko, eejatzi taapokimentotsi. Piyoteri eejatzi jempe ikaatzi piyoteen-chari janta ipinkathatantzi. ² Eero pimonkaatziro jantakiroki tajorentsi-panko. Rootaki ishinete-takiniriri itsipa-jatzi atziri-paeni, arira ipiyotee-yaani koshekan-taniri janta tajorentsi nampitsi. Ari rawijeri ikaate 42 kashiri ojamanite.* ³ Aripaetera, notyaante apite kenkithata-kotenari, riitakira kenkithata-paakironi awijayitzi-tsin, okaate 1260 kitejeri ipinkathata-kotena. Ikimita-kotyaari ikanta ikithaayita owashireta-kotariki kaminkari.”[†]

⁴ Irika apite kenkithata-kotan-taniri, riitaki roshiya-kaawentee-takiri paerani apite incho, riijatzi roshiya-kaawentee-takiri apite roota-mento Tajorentsi ipinkathari-wentziriri kepatsi-jatzi-paeni.[‡] ⁵ Itzime-rika kowatsini ikoshekyari irika apite kenkithata-kaantaniri, ari oshitowanaki ipaanteki paamari, ithonkathari kijaneentziriri. Ari ikantyaari maawoeni kowawita-chani ikoshekyari, ari ikamaki. ⁶ Irika kenkithata-kaantaniri otzimi-moteri ishintsinka. Ari ikantakaa-kyaaawo rirori eero oparyahae inkani roo-jatzi imonkaatan-takyaawori ikenkithata-kaantzi. Ari imatakiro ipeyiro iraantsi nijaa-paeni. Ari omatakyaawo otzimi oetarika pomeentsitzi-mowaetyaarini jaawiki-jatzi. Ari rapipiintero okaatzi ikoyiri rirori. ⁷ Aririka okaatapaaki ikenkithataki, ari ishitowa-nakiri mashireyantzi owantaniri ipoŋaakyaawo omooki inthomoe-perota-tsiri, ikosheka-paakari apite kenkithata-kaantatsiri, roo-jatzi rowamaan-takyaari. ⁸ Rookanakiri rowamaan awotsiki janta antawoeteki nampitsi, jempe ikenta-kotee-takiri paerani iwintharite. Rootaki oshiyakaa-wenta-chari “Paamaarini” eejatzi “Apitantoni.” ⁹ Eero ishinete-tziri ikiteeteri rowamaan, aririka awijanaki mawa kitejeri okaate ojamanite ramina-mintheeteri. Ithonkyaa iŋeeri nampiyitawori jempe-rika-paeni, sheninkata-wakaa-chari jempe-rika-paeni, kemathata-wakaawori iŋaani jempe-rika-paeni, ikaatzi ipinkathari-wentee-tziri jempe-rika-paeni. ¹⁰ Antawo roemoshirenyaa kepatsi-jatzi-paeni, ipashita-wakae-yityaa oeta-rikapaeni. Ikimoshireyitee rowamahe-takirira apitekiro kenkithata-kaantaniri kemaatsita-kaayita-kariri kepatsi-jatzi-paeni. ¹¹ Roo kanteencha, awijanaki otsipa mawa kitejeri, itajonkaeri Tajorentsi irika-paeni, aŋaayitee. Ikanta ipiriintaa. Osheki ithaawae-yananaki iŋeetakiri ipiriintaa. ¹² Ikemaetaki shintsiri ŋaantsi inkiteki, ikanteetaki: “Pateete jaka jenoki.” Romapoka-shitanaka roenokan-tanaawo menkori. Tema iŋaawaeri maawoeni kijaneenta-waeta-kiriri. ¹³ Ari omoyeka-nakari antawo kepatsi, rooteentsi othonkiromi nampitsi, ikamayitaki ikaatzi 7000 atziri. Riima kaari kamatsini, ikantayanaki: “Omaperotayaa otzimi ishintsinka Tajorentsi jeekatsiri inkiteki.”[§]

¹⁴ Ari awijawitaka apite ikanteetaki “jaapa!” Roo kanteencha, rooteentsira iŋeetero mawatatsini.

Oweyaantawori tziwootaantsi

¹⁵ Ikanta itziwootanaki oweyaantawori ronampiri Tajorentsi, ari ikaemae-tanaki inkiteki, ikanteetzi: Nimaeka ipinkathari-wentantee Awinkatharite kepatsi-kinta. Ari ipinkathari-wentantee Jeepatzi-totaa-rewo, rotyaan-takiri Tajorentsi, ari rowaero ipinkathari-wentantee. ¹⁶ Ari rotziwerowae-yananaki 24 antaripero-paeni, iweshi-ryaawenta-nakari Tajorentsi, ¹⁷ ikanteeyini:

* 11:2 kashiri = 1260 kitejeri = awijaneentanaki mawa ojarantsi ojamanite † 11:3 ikithaayita owashireta-kotariki kaminkari = karenimawota-tsiri kithaarentsi ‡ 11:4 incho = olivo § 11:13 rooteentsi othonkiromi nampitsi = jeemperika ojeekayitzi 10 pankotsi, opookanaki apaani, ari okantakiri maawoeni nampitsi.

¡Tajorentsi! ¡Pinkathari! ¡Shintsi-perori!

Eerokataki nimaeka, pitzimita paerani, rooteentsi pipiye.

Osheki nopasoonkitemi, tema pimatakiro poñaahan-tziro pishintsinka, pipinkathari-wentantzi.

¹⁸Paerani osheki ikijaneentakimi atziri-paeni,

rooma nimaeka, monkaata-paaka poñaahan-teeyaariri piyatsimanka,

powajankitahaeri kamayiteen-tsiri,

pithonkaeri owamaan-tayiteen-tsiri.

Aripaete pipinayiteeri Kamantantaniri-paeni pomperatani eeroka,

ari pikimitahaeri maawoeni kiteshireri pashiyitari, ikaatzi pinkatha-yiteemiri.

Maawoeni pipinayiteeri, petanakyara antari-paeni eejatzi iryaani-paeni, maawoeni.**

¹⁹Ikanta ashitaryaanaka itajorentsi-pankote Tajorentsi janta inkiteki, koñaawaetanaki tajorentsi-moko jempe rotetakoe-tziro jankinata-kota-chari ikashiya-kahaetani. Antawo ookathanana, omoyekanaka kepatsi, paryapaaki antawo jiriniki.

12

Tsinani eejatzi noonki

¹Okanta okoñaatanaki inkiteki aamparentsi. Noñaatzii apaani tsinani, ariwaetaki ooryaa okithaatakari, riitaki kashiri okatziyantaka. Amantheeta-kotakari ikaatzi 12 ompokiro. ²Tema omotzitatzi iroka tsinani.

Osheki okaema-kaema-waetaki okemaatsita otzimaa-nite. ³Ari okoñaatanaki inkiteki otsipa aamparentsi. Noñaatzii apaani noonki, kityonkari. Eenitatsi 7 iito, eejatzi 10 ichee. Ramanthee-yitakiro iito. ⁴Osheki ompokiro ratahan-takari ishitha, rootaki imaterimi kashetani ijeekayitziro ompokiro, rowaryaakiri kepatsiki. Ikanta ipokaki noonki ojeekira tsinani, ikowaki royityaawo eencha-nikite aririka itzimapaaki.*

⁵Okanta otzimaa-nitaki tsinani, shiramparyaa-niki irika. Riitaki jewatan-teeyaarini atziri-paeni reshiro-kotzite. Omapoka-shitaka rahaeta-nakiri ijeekaki Tajorentsi iwinkathari-mentoki. ⁶Rooma tsinani, shiyanaka roori ochempi-mashiki. Ari rowetsika-kiniro Tajorentsi jempe onampityaawo, okaate 1260 kitejeri iipaetero owanawo janta.

⁷Aripaete otzimaki owayiritaantsi inkiteki. Riitaki Miguel koshekan-teenchari itsipatakari Ronampiri tajorentsite. Riitaki ikoshekaka Noonki itsipayitakari rirori Ronampiri tajorentsite. ⁸Teemaeta otzima-perotzi ishintsinka irika Noonki eejatzi Ronampiri tajorentsite. Tee ishinete-tziri ijeekawaete inkiteki.

⁹Ari rowaryee-takiri Noonki itsipatee-takiri Ronampiri tajorentsite. Irika Noonki rowaryee-takiri, riitaki iiteetziri “Kamaari,” iita eejatzi “Yakatantaniri.” Riitaki kowatsiri rapatawiteri maawoeni atziri ikaatzi nampitawori kepatsiki. ¹⁰Nokematzi cheraneentsiri inkiteki, ikantzi:

Retateeta-nakawo ipinkathari-wentantzi Tajorentsi,

retateeta-nakawo roñaahan-tziro ishintsinka, rowawijaa-kotantee.

Retateeta-nakawo eejatzi Jeepatzii-totaa-rewo rotyaan-takiri.

Tema rotziryaaakiri thaweta-kota-piinta-kiriri aetziri “noyemijantz-in-karite-paeni.”

Kitejeriki eejatzi tsireniriki ithaweta-kota-piintziri Atajorentsite.

¹¹Tema irika-paeni iiteetziri “noyemijantz-in-karite” rotsinampahaeri rirori Kamaari,

tema ikamawenteeri Ipireetari, rapaatanakiro rira ikamak.

Rootaki imatantaawori eejatzi rirori ikenkithateero ñaantsi,

ikowaki rirori ikamawenteeri Jeepatzii-totaa-rewo.

¹²Rootaki pithaamentan-tyaari eeroka-paeni inkite-jatzi.

Ashironkamatsitemini eeroka-paeni kepatsi-jatzi, eejatzi nijaa-weri,

Tema kijanaka Kamaari rowaryee-takiri jempe pijeekawita,

Rootaki ikatsimatan-takari, tema riyotzi yotapaaka eepichokiini.”

¹³Ikanta iñaakiro noonki rowariyee-takiri kepatsiki, retanakawo ikemaatsita-kaawaetakawo tsinani tzimakiriri shiramparyaa-niki. ¹⁴Roo kanteencha, tzmanaki apite oshiwanki, roowaetaki ishiwanki pakitha. Rootaki aantanaari iyaatero ochempi-mashiki, ojeeka-pithateri inteena maanki. Ari awijanaki mawa ojarentsi ojeekawaete janta.†

¹⁵Ikanta ipaapate-paeni maanki roemishitowanaki nijaa ipaanteki, kimiwaetanaka iniraani nijaa. Ikowawita rowiinkiro aririka oonka-kota-nakya. ¹⁶Roo kanteencha, tankanaki kepatsi, oniyaata-wakiro nijaa, ari okanta awijakotan-takari tsinanira. ¹⁷Ari opoñaanaka ikatsima-perotanaki noonki. Jataki rowayirityaari itsipa otomi-paeni iroka tsinani. Riityiki roshiya-

kaawenteetzi kemijanta-kirori ikantakaantani Tajorentsi, oetziñaarikota-naawori ñaantsi ikenkithata-koetziri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

13

Apite mashireyantzi antami-weri

¹Nokanta nokatziya-paaka inkaari-cheraaki. Noñaatzii ishitowanaki nijaaki apaani mashireyantzi owantaniri antami-weri. Eenitatsi okaatzi 10 ichee, eejatzi 7 iito. Ramanthee-yitakiro ichee-paeni. Eenitatsi rojankinee-takiri iitoki, itheenka-tajorentsi-waeteetzi. ²Irika owantaniri ariwaetaki ikarinatzi manitzi. Rooma iitzi-paeni ariwaetaki maeni. Ariwaetaki ipaante manitzi. Riitaki oshinchaakiriri noonki,

* 11:18 pinkatha-yiteemiri: waerontsi * 12:4 roo imaterimi kashetani = 1/3 † 12:14 Ari awijanaki mawa ojarentsi = apaani ojarentsi, ojarentsi-paeni ipoña kashetani ojarentsi

riiperori ipinkathari-wentan-tanaki irika owantaniri. ³ Okanta apaani iito irika owantaniri kimiwitaka rowamaahae-takiro, roo kanteencha eejatzi añaahae. Osheki ipampoyee-ya-nakirini jaawiki-jatzi-paeni, ikemijanta-nakiri. ⁴ Osheki ipinkathata-nakiri, riitaki rajahaa-wenta-nakari, ikanteeyini: “¿Eenitatsima monkaatyaarini irika owantaniri? ¿Eenitatsima otsinampaerini?” Ari ikimitee-takiriri eejatzi noonki, rajahaa-wentee-tanakari, tema riitaki oshinchaha-kiriri irika owantaniri.

⁵ Ishineteetakiri iñaawaeta-piinte irika owantaniri, itheenka-tajorentsi-waetanaki. Riitaki ikowakahaetakiri ipinkatharite, ikaatzi 42 kashiri ipinkathari-wentante. ⁶ Osheki itheenka-tajorentsi-waetaki ipaeryaa-waeta-shitakari Tajorentsi, ipaeryaa-waeta-shitakawo tajorentsi-thaante, ipaeryaa-waeta-shitakari inkite-jatzi. ⁷ Riitaki owayirityaarini rashiyitari Tajorentsi, ikoyi rotsinampaeri. Riitaki ikowakahaetakiri ipinkathari-wenteeri ikaatzi shenkata-wakaa-chari jempe-rika-paeni, nampiyitawori jempe-rika-paeni, kemathata-wakaawori iñaani jempe-rika-paeni, ikaatzi ipinkathari-wentee-tziri jempe-rika-paeni. ⁸ Osheki ipinkathata-nakiri jaawikiki-jatzi-paeni kaari jankinata-kota-chani jempe rojankinata-koyitaka riyoshiitee-takiri paerani rowetsikan-teeta-kawori kepatsi, ikaate rañaakahae-teeri, ikaatzi ikamawenteeri Ipireetari.†

⁹ Koyirori ikemathatero iroka, ikemijante:

¹⁰ Ikaate rominkyawaeteeteri, ¡Imateroota!

Ikaate owamaantan-tyaawoni ojataa-mentotsi, ari ikimi-teeri paata rirori rowamaan-teetyaari ojataa-mentotsi.

Rootaki rojekirotan-tyaawori ikemijanteeri rashiyitari Tajorentsi.

¹¹ Nokanta noñaaki itsipa mashireyantzi antami-weri ishitowanaki kepatsiki. Eenitatsi apite ichee, ariwaetaki otapo-terempita ichee ipireetari. Riitaki iñaawaeta-paentsiri, roshiya-paakari noonki. ¹² Irika antami-weri otzimi-motziri ishintsinka. Ipajawyya-wakari etakawori owantaniri rowama-witee-takari iito, eejatzi añaahae. Ishintsitakiri atziri-paeni ipinkathateeri etakawori owantaniri. ¹³ Tema roñaahan-tapaakiro kaari iñaapiinteetzi. Ithonka iñaayitakiri maawoeni atziri rowayitaki ookatha-rentsi.‡ ¹⁴ Osheki jaawiki-jatzi-paeni ramatawitan-takari ishintsinka ipajawyya-kiriri etakawori owantaniri rowama-witee-takari iitoki. Ishintsita-nakiri atziri-paeni rowetsiki roshiya-kaawo etakawori owantaniri. ¹⁵ Ikanta irika antami-weri, itajonkakiri oshiyakaa-wontsi, añaanaki. Ari iñaawaetanaki. Ithonkakiri rowamaakiri kaari pinkathaterini. ¹⁶ Ikontako-pankata-kaantakiri atziri-paeni, imatakiri itsipa-paeni rakoperoki. Ithonka ikenta-kota-kaantakiri atziri-paeni, antari-paeni, eenchee-riki-paeni, ashironkaenkari-paeni, ashaahantzinkari-paeni, omperatanzinkari-paeni, omperataa-rewo-paeni, maawoeni. ¹⁷ Riima kaari ikentako-pankatakoteetzi, tee ishineteetzi-tziri ramananta-waete, eejatzi ipimanta-waete. Rootaki okowa-perotan-tyaari ikentakoe-teniri iwaero owantaniri maawoeni atziri-paeni. Itzimayite itsipa ikentakoe-takiniri oshiyawitawori iwaero. ¹⁸ Apaani yotaniri, ari okantaki ikemathatero iroka oshiyakawori iwaero owantaniri. Tema iroka oshiyakawori iwaero, rootaki rojankinee-tziri “666.”

14

Romampaani kaatatsiri 144,000

¹ Nokanta napaatkiro naminanee, noñaatziiri Ipireetari ikatziya ochempiki Kijakowentoniki. Ari itsipayitakari kaatatsiri 144,000 kentako-pankatakoyitakawori iwaero rirori, eejatzi rashi Ashitariri.* ² Nokematzi poemata-neentsiri inkiteki ariwaetaki oparyeenkaatzi nijaa, ariwaetaki shintsiri ookatha-rentsi, ariwaetaki ipiyompi-waeteetzi. ³ Rootakira owakira mampaantsi nokemakiri. Riitakira omampahae-yacharini kaateen-tziri 144,000 ipinako-wenteeri Ipireetari. Itapothee-takari romampaa-wentari jeekaentsiri iwinkatharimentoki, ari ikatziyi-takari eejatzi 4 inkite-weri, eejatzi antaripero-paeni. Riitakira yoshiitacha romampahae-yakani irika-paeni, tektsira itsipa materoni romampaeyaawo. ⁴ Irika-paeni kaateen-tziri 144,000, kiteshireteeyakini, tee rantayi-tziro kaari kameethayitatsi imayempi-yitero tsinani. Riityitaki oyaata-piinta-kiriri Ipireetari jempe-rika ikinayitzi. Riityitakira retakari rashitaari Tajorentsi, riijatzi rashiyitakari Ipireetari. ⁵ Tee itheeya-waante-nita, tee otzimawaetzi iyaari-pero-shirenka oeta ithaweta-koeteriri ijeekira Tajorentsi.

Ikamantankiri mawa ronampiri Tajorentsi

⁶ Ikanta noñaaki rahapaaki inkiteki itsipa ronampiri Tajorentsi, ikenkithata-kaapaakiri jaawiki-jatzi ikaatzi ipinkathari-wentee-tziri jempe-rika-paeni, shenkata-wakaa-chari jempe-rika-paeni, kemathata-wakaawori iñaani jempe-rika-paeni, nampiyitawori jempe-rika-paeni. Ikenkithata-kota-paakiniri kanteeta-chari Kameethari Naantsi. ⁷ Icheraa-perotatzii, ikantzi: “Pipinkathateri Tajorentsi. Pajahaa-wentee-yaari. Tema rooteentsi raminakoe-teero okaatzi ranteeetakiri. Rootaki piweshiryaawentan-tyaariri wetsika-kirori inkite, kepatsi, inkaari, eejatzi nijaa-paeni.”

⁸ Ikanta ipokapaaki itsipa ronampiri Tajorentsi, ishintsitapaaki ikaemapaaki, ikantzi: “Raphakiro-ryeetakiro antawo nampitsi Kompitaari. Ithonkae-takiri atziri-paeni nampitan-tawori, oetziñaarikotawori imayempi-waetaki. Tema ikaema-shiryaakiri itsipa-jatzi atziri-paeni roshiyakotyaari okaatzi rantayitakiri rirori. Okimiwitakawo roshinkita-tyeerini okanta imayempita-kaanta-kariri.”

* 13:7 rashiyitari Tajorentsi = kiteshireri † 13:8 Ipireetari = cordero ‡ 13:13 rowayitaki ookatha-rentsi = paamari rowayitakiri inkitekinta * 14:1 Ipireetari = Cordero

⁹ Ikanta ipokapaaki itsipa ronampiri Tajorensi, mawatatsiri, ikaemapaaki ikantzi: “Itzimi-rika pinkathata-kiriri owantaniri, pinkathata-kirori eejatzi roshiya-kaawo, itzimi-rika kentako-pankatakoyitakawori iwaero, eejatzi rakoki, ¹⁰riijatztakira ikija-neenta-yiteri Tajorensi. Okimiteeyaawo roetaaty-eerimi piyanta-tsiri. Antawo ikemaatsita-kaayitee-yaari itahaeri, ratsipetee-yaawo kachaari, kiterimoetotatsiri, osheki oshitzinka. Ari iñaayiteeri maawoeni ronampiri Tajorensi tajorensiteen-tsiri, ari iñeeri eejatzi Ipireetari. ¹¹Ashi rowaero ikemaatsitee-yaawo awijayiteensiri, kitejeriki eejatzi tsireniriki, eero otsiwaka-neentzi eepichokiini. Ari kimatee-yaari ikaatzi pinkathata-kiriri owantaniri, pinkathata-kirori roshiya-kaawo, kenta-kota-kawori eejatzi iwaero.”

¹² Rootaki roetziñaarikotan-tyaawori ramaweni-waenite rashiyitari Tajorensi, imonkaata-piinteero ikantakaan-teetziri ikemijanteerira Jesús.†

¹³ Ikanta nokematzi iñaawaetanaki apaani inkite-jatzi, ikantzi: “Pojaninkatero iroka: Aririka ikamayitee ikaatzi rashitaari Awinkatharite, kimoshiyitee.” Ari okantanakiri Ishire tajorensi, ikantzi: “Omatyaaata, tema tee okowa-jaantyaa nimaeka iñaashints-shireta-waeteeyaa, tema kameetha imakoryaa-waetzi, inintaa-waeta-paawo okaatzi rantawentakiri.”

Rowiikitee-teeri kepatsiki

¹⁴ Okanta okoñaata-paaki kitamaari menkori, noñaatziiri ijeekaki kimitakariri Itomi Atziri. Raman-theetakari ooro, roteeyaki thoyempyaa-nikiri kotsiraaniki. ¹⁵ Ikanta ishitowanaki tajorensi-pankoki itsipa ronampiri Tajorensi, ikaema-kota-paakiri jeekaensiri menkoriki, ikantzi: “Jampae-nkatakira pankirensi, powiikitan-tyaawo piyotsiraanikite.” ¹⁶ Ikanta irika jeekaensiri menkoriki, itotantakawo iyotsiraanikite, rowiitantaki kepatsiki.

¹⁷ Ikanta itsipa ronampiri Tajorensi jeekantawori tajorensi-panko janta jenokinta, shitowanaki rirori, roojatzi roteeyakiri thoyempyaa-nikiri kotsiraaniki. ¹⁸ Ari ishitowanaki itsipa ronampiri Tajorensi ipoñaanakawo taapookimento-tsiki. Riyaata-shita-nakiri ishineteet-takiri raminakowentero paamari. Ikaema-kota-nakiri itsipa oteeyakirori kotsiraaniki, ikantzi: “Picheka-yitero kithoki-yiteen-tsiri kepatsiki, tema irakayitaki.”‡ ¹⁹ Tema imatakiro ronampiri Tajorensi, ichekakiro kithokiteen-tsiri kepatsiki, ipiyotakiro inchato-naaki, ikawirinkatero. Roo oshiyakaa-wentacha iroka jempe ikantyaa Tajorensi rowajankitahaeri kaari-pero-shireri-paeni. ²⁰ Imaetakiro maawoeni chochoki ikawirinkae-takiri othapiki nampitsi, shitowanaki iraaentsi janta inchato-naki. Kimiwitaka ari opamanka-nakiro nampitsi. Iweyaakari ipaanteki ikyaaoketari ojaanaatanaki iraaentsi. Jataki inteena oonkyaa.§

15

Ronampiripaeni Tajorensi amironi paata 7 owajankitaantsi

¹ Nokanta noñaaki otsipa aamparentsi inkiteki. Roopero okantaka, ipampoyaaawentee-tanakiro. Eenitatsi ikaatzi 7 ronampiri Tajorensi. Riityitaki tsipayita-kawori rowajankitaan-tayitaki. Tema okaatzi rantayitakiri ronampiri Tajorensi, ari omonkaatari iñaahetziro iyatsimanka Tajorensi.

² Ari noñaaki eejatzi apaani inkaari, okimiwitakawo ñaarontsi. Roo kanteencha morekatheetaki iroka inkaari. Ari ikatziya-yitakiri otsinampaa-kiriri mashireyantzi owantaniri eejatzi ikimita-kaawo. Roteeya-yitakiro iwiyompi-mento ipawaeriri Tajorensi. Riityitaki kaari kentako-yityaawoni iwaero kowaenkari. ³ Rootaki romampahae-yarini irika-paeni romampaakari paerani iwaejatziteni Moisés. Iiteetziro “Romampaaeni Ipireetari,” okantzi:

Nowinkatharite Tajorensi, Shintsi-perori,
Roopero okanta pantakiri, ipampoyeyanakironi.
Panta-piintakiro eeroka tampaatzikari eejatzi kyaariperori.
Eeroka pinkathari-wenteeriri atziri-paeni.

⁴ ¿Eenitatsima kaari pinkathateemini, kaari ajahaawenteemini?

Apatziro eeroka pitajorensitzi.

Ari ipokashi-yitemi maawoeni itsipa-jatzi, tema eeroka ipinkathateeri.

Tema poñaahan-takiro osheki okameethataki pantayitakiri.*

⁵ Okanta noñaaki inkiteki tajorensi-panko, ashitryaanaka tajorensi-naki-perori. ⁶ Ari ishitowanakiri 7 ronampiripaeni Tajorensi owajankitaan-tatsini. Kitamaanikiyitaki iithaari, shipakiryaa-perotaki owaneenkataka. Ithaantakiri rowetsika-mashiteetziri ooro ⁷ Ikanta apaani inkite-weri kaatatsiri 4, ipayita-wakiri ronampiripaeni Tajorensi apaani pajo. Kimiwitaka janta pajoki, ari ojaa-kyaaami iyatsimanka Tajorensi, aashi oyirori ikañaante. ⁸ Kachaaryeenkataki tajorensi-panko, okantakaawo rowaneenkawo Tajorensi eejatzi itajorenka. Tekatsi mateeroni ikyee tajorensi-pankoki roojatzi okaatan-tapaa-kyaaari rowajankitaantaki ronampiri Tajorensi.

16

Pajonaki-paeni jaayitaka katsiman-kantsi

¹ Nokematzi tajorensi-pankoki, ñaanata-nakiriri 7 ronampiripaeni Tajorensi, ikantzi: “Piyate pijakotero kepishaari okaatzi jaayiteen-chari 7 pajoki kimitakawori iyatsimanka Tajorensi.”

† 14:12 rashiyitari Tajorensi = kiteshireri ‡ 14:18 kithoki-yiteen-tsiri = uva § 14:20 inteena = 1600 estadio, 300 kilómetro, rootaki

oshiyakawori aririka anashite okaate 7 kitejeri * 15:4 ajahaawenteemini: waerontsi

² Arira retanakawo apaani ronampiri Tajorentsi ijakotakiro kepishaari jaayiteen-chari iwajoniki. Ari omapoka-shita-nakari antawo ipathaa-waetanaki ikaatzi kenta-kota-kawori iwaero mashireyantzi owantaniri, ikaatzi pinkathata-kirori roshiya-kaawo.

³ Ikanta itsipa ronampiri Tajorentsi ijakotakiro inkaari-mashiki jaayiteen-chari iwajoniki. Oshiyanakawo iraaentsi inkaari, ithonkaka ikamaki jeekantawori.

⁴ Ikanta itsipa ronampiri Tajorentsi ijakotakiro nijaa-mashiki, oyaapyaaki nijaateni-mashi jaayiteen-chari iwajoniki. Opeyanakawo iraaentsi nijaa-paeni. ⁵ Nokematzii iñaawaetanaki ronampiri Tajorentsi rowaetakiri raminako-wentero nijaa-weri, ikantanaki:

Tajorentsi, kañaniri, rañiitaka paerani, tampatzika-shireri eeroka,
tema eeroka amina-koteeroni kameetha iroka-paeni.

⁶ Tema ikaatzi owamaayita-kiriri pashiyitari, ikaatzi apaatakaakiriri rira Kamantantaniri-paeni rowamaa-yitakiri,

rriiyitaki nimaeka miriyiteeroni iroka iraaentsi.

Tema rootaki ikowakiri.

⁷ Okanta nokemaki iñaawaetanaki irika-paeni jeekatsiri taapookimonto-tsiki, ikantee-yanakini:

¡Ariwé! Nowinkatharite Tajorentsi, okaatzi pikowakiri panteri tampatzikayitaki. Kyaariperori iroka.

⁸ Ikanta itsipa ronampiri Tajorentsi, ijakotakiro ooryaaki jaayiteen-chari iwajoniki. Romapoka-shitanaka ooryaa itaanakiri atziri-paeni. ⁹ Tema antawo itaakiri atziri-paeni ooryaa, rootaki opoñaan-tanakari itheenka-tajorentsi-waetanaki, ipaeryaa-shiwaeta-nakari Tajorentsi, ashitawori ishintsinaka, owanjankitaantatsiri. Tee imateeyaa ipiya-shire-yitee ipinkathateeri Tajorentsi.

¹⁰ Ikanta itsipa ronampiri Tajorentsi, ijakotakiro jempe ipinkathari-wentantzi owantaniri jaayiteen-chari iwajoniki. Antawo otsirenikaakitanaki. Antawo rashironkaa-yitaka atziri-paeni janta, ratsika-waetakiro inene ikemaatsi-waetaka. ¹¹ Ari itheenka-tajorentsi-waetanaki, ikijima-waeta-nakiri Inkite-jatzi Tajorentsi, tema osheki ikemaatsi-waetaka, osheki ipathaa-waetaki. Roo kanteencha tee rooki-maetyaawo iyaari-peronka.

¹² Ikanta itsipa ronampiri Tajorentsi, ijakotakiro Antawaa-ki nijaa jaayiteen-chari iwajoniki. Omapoka-shitanaka opiryaatanaki. Aritaki imatasyaa imontyaa-yitapaaki pinkathari-yitatsiri jempe ishitowapiintzi ooryaa, rowayiriyaa. ¹³ Ikanta ishitowanaki peyari ipaanteki noonki. Ishitowanaki eejatzi peyari ipaanteki owantaniri, ari okimitakari ipaanteki theeri kamantantaniri, ishitowanaki peyari. Ikaatzi peyari shitowayitapaen-tsiri, ariwaetaki mashero. ¹⁴ Aritaki imatakiro rantayitero kaari iñaapinteetzi. Ithonka riyaaata-shiyitakiri ikaatzi pinkathari-yitatsiri kepatsiki. Iñaanta-kaayitakari rowayirita-kaeyaari, ipiyi-materika Tajorentsi Shintsi-perori. ¹⁵ (Pamini, noshiya-paeyaari koshintzi aririka nopiyakiri. Kimoshireyitee aamawentee-nani, kimitakariri oyirori okaakiini iithaari intsipaete ikithaata-nakyaawo, eero ishiyamerek-itantanaka, rowaane-tapaakiririka.) ¹⁶ Ikanta irika-paeni peyari, ipiyoyitakiri pinkathari-paeni Owayirironiki. Iñaani Heber-paeni, ikantee-tziro “Armagedón.”

¹⁷ Ikanta iweyaanta-paakawori ronampiri Tajorentsi, ijakotakiro tampyaanaki jaayiteen-chari iwajoniki. Ikemaetatzii kaemaneen-tsiri tajorentsi-pankoki, ojeekira iwinkatharimonto, ikanteetzi: “¡Ari othonka-paaka!” ¹⁸ Ari iñeetakiro ochenkitanaka ookatha-rentsi, antawo okamenitaki, ikemaetakiro eejatzi antawo omoyekanaka kepatsi. Tee iñaapinteetzi kimitakawori iroka omoyeka, roojatzi paerani owakira itzimantayi-tanakari atziri-paeni kepatsiki. ¹⁹ Okanta antawo nampitsi Kompitaari, mawakota okaatanaki otankanaki. Ari othonkakari eejatzi opookanaki nampitsi-paeni tzimayita-tsiri kepatsiki. Roo kanteencha tee imaejantzi-maetari Tajorentsi Kompitaari-jatzi, tema imaperow-aetakiri rowanjankitaantakari iyatsimanka. ²⁰ Ari othonkakari maawoeni othampishi, tee iñeeteero. Ari okimitakari eejatzi ochempi-paeni. ²¹ Tema paryapaaki tenayita-tsiri jiriniki, anawyaayitapaakiri atziri-paeni. Roo kanteencha eekiro riyaaata-kaana-kitziro itheenka-tajorentsi-waetanaki, ikijima-waeta-nakiri Tajorentsi, tema imaperotakitziro ikowaenkaa-perotakiro Tajorentsi.*

17

Rowanjankiteetero oshiyakawori antawo mayempiro

¹ Ikanta ipoka-shita-paakina apaani Ronampiri Tajorentsi kaatatsiri 7 roteeya-yitakirori iwajoni, ikan-tapaakina: “Pipoki, piñeero jempe ikanteeteri rowanjankiteeteri atziri-paeni, tema ikimi-yitakawo apaani mayempiro jeeka-cherataan-takawori aataayitakaha nijaa.” ² Iroka kimitakawori mayempiro, kimi-witaka roomi imayempi-yitakimi ikaatzi pinkathari-wentantatsiri nampitsiiteki. Okimiwitakawo eejatzi, othonka-kirimi oeshinkitaa-yitakirimi kepatsi-jatzi-paeni. ³ Ikanta raashire-tanakina ochempi-mashiki. Ari noñaakiro apaani tsinani okyaa-kotakari kityonkari owantachari, okaatzi 7 iito, 10 ichee. Eenitatsi waerontsi-paeni jankinateen-chari iwathaki, itheenka-tajorentsi-waeteetzi. ⁴ Okithaatari iroka tsinani, okityonka-mawotatzii, eejatzi kamaamawoneentatsiri. Kameetha rowaneenkaetan-takawo ooro, eejatzi poreryaari mapiki-paeni. Oteeya-nakitakiro rowetsikae-tziri ooro. Okimiwitaka ari ojaayita-kyaaami oyaariperonka, eejatzi omayempinka. ⁵ Eenitatsi jankinateen-chari opankaki, kaari ikematha-witeeta paerani,

* 16:21 tenayita-tsiri = apaani talento, 40 kilo

okantzi: “Antawo Kompitaari, Antawo Mayempitaansi, Kijaneenta-peroteetziro Kepatsiki.” ⁶ Namina-perota-nakiro iroka tsinani, tema oshinkita-tyaawo riraa rashiyitaari Tajorentsi ikaatzi rowamahae-takiri, riraa eejatzi ikaatzi rowamahae-takiri ikenkithata-koteeri Jesús. Ikanta noŋaakiro iroka, osheki nopampoyaa-wenta-nakiro.*

⁷ Ari ikantana ronampiri tajorentsi: “¿Iitaka pipampoyaa-wentan-tawori iroka? Aritaki nokantakimi oeta oshiyakaa-wenta-chari, teera riyotako-witeetawo paerani iroka tsinani, eejatzi irika owantachari okyaa-kotakari, shenitaa-tsiri iito, eejatzi ichée. ⁸ Itzimitaka paerani roshiya-kaawentee-tziri owantachari, tee iŋeetzi nimaeka, roo kanteencha rooteentsi ishitoyi ipoŋaakyaawo omooki inthomoeki-pero-tzira, aritaki rowamahae-teeri. Riima kepatsi-jatzi-paeni, kaari jankinata-kota-chani paerani rowetsikan-teeta-kawori kepatsi, osheki ipampoyaa-minthata-nakiri irika owantachari. Tema eero ikemathatziro oeta kanta-kota-chari: ‘Itzimitaka paerani, tee iŋaahaeteeri nimaeka, rooteentsi ipiyyee.’ ⁹ Omatantyaari ikematheetero iroka, okowa-perotatyaawo otzimi yotanitaansi. Kaateen-tsiri 7 iitontsi okyaa-kotakari tsinani, rootaki oshiyakaa-wentacha 7 ochempi. ¹⁰ Eenitatsi paerani ikaatzi 7 pinkathariwentakirori janta. Aritaki rotsinampaetaki ikaatzi 5 pinkathari. Eenitatsi apaani pinkatha-ritatsiri nimaeka. Riima itsipa, riitaki pinkatha-ritatsini paata, tekiraata itzimi. Irika oweyaantanakyaawoni eepichokiini ipinkathariwita-paentyaa, eero ojamani-perotzi. ¹¹ Irika owantachari tzimita-chari paerani, kaari iŋeetzi nimaeka, itsipa irika, riitaki kaatapaa-tsini 8. Roo kanteencha ari roshiya-witapaa-kyaaari itsipa kaateen-tsiri 7 pinkathari-paeni. Ari ithonki-maetee-takyaari. ¹² Rooma kaateen-tsiri 10 ichée, oshiyakaa-wentari pinkathari-paeni, kaatatsiri 10. Tekiraata ipinkathari-wentan-tayite rirori. Tema aririka ipinkathari-wentan-tanaki owantachari, riyyitaki itsipayityaari ipinkathari-wentante. Eero ojamani-pero-tzimaeta, apatziro ishirinka-paentyaa eepichokiini ooryaa. ¹³ Irika-paeni pinkathari-paeni raapatziya-kota-wakae-yaawo ranteri. Ipinkathari owantachari, eero ipiyatha-waetari. ¹⁴ Osheki rowayiri-minthata-yaari Ipireetari. Roo kanteencha irika Ipireetari, riitaki otsinampaan-tatsini. Tema riitaki omperayitari omperayitan-tachari. Riitaki pinkathari-wentziri pinkathari-wentan-tatsiri. Itsipayitee-yaari rirori ikaatzi ikaema-shire-yiteeri, ikaatzi riyoshiitee-takiri, ikaatzi kyaaryoo-wenta-kiriri.”[†]

¹⁵ Ikanta ikantakina eejatzi ronampiri Tajorentsi: “Iroka aataayitaha nijaa ojeeka-thapyaatan-takari tsinani, riitakira oshiyakaa-wenta-chari atziri-paeni nampiyitawori jempe-rika-paeni, piyoyiteen-chari jempe-rika-paeni, ikaatzi ipinkathari-wentee-tziri jempe-rika-paeni, kemathata-wakaawori iŋaani jempe-rika-paeni. ¹⁶ Irika-paeni atziri-paeni jeekantawori 10 nampitsi, oshiyakaa-wentakari 10 ichee-paeni, ari ikijaneenta-nakiri jeekantawori nampitsi oshiyakaa-wentakari tsinani. Ari ikimita-kirori eejatzi owantachari osheki ikijaneenta-nakiro. Okimiwityaawomi raatonkoryaateeromi tsinani, rowawatha-waeta-nakyaawomi, itaawaeta-kiromi. Tema ithonkakiro nampitsi oshiyakaa-wentakari tsinani. ¹⁷ Riitaki Tajorentsi kantakaawori aapatziya-wakaan-takawori antayitziro iroka-paeni. Riijatzi kantakaawori ikemijanan-takariri owantachari. Rootaki ranteeteri, roojatzi omonkaatan-takyaari ikantakiri Tajorentsi. ¹⁸ Ari okantakari, tema iroka tsinani rootaki oshiyakaa-wentacha antawo nampitsi. Tema ikaatzi jeekantawori iroka nampitsi, ipinkathari-wenta-witakari nampiyitawori otsipaki nampitsi-paeni.”

18

Rapathakiro-ryeetakiro Kompitaari

¹ Okanta okaatapaaki iroka-paeni, noŋaatzii ishaawi-nka-paakini itsipa ronampiri tajorentsi. Otzimi-motziri rirori osheki ishintsinka, osheki rowaneenkawo. Roorenta-paakiro kepatsi. ² Ikaemapaaki, ikantzi: Rapathakiro-ryeeta-kirowa antawo nampitsi Kompitaari.

Apatziro inampitaawo janta inashi-yita-chari peyari-paeni, ijeekayitee janta maawoeni kamaari-yitatsiri.

Ari inampitaawori eejatzi inashiyita-chari tsiimeri ipinkae-tziri owapiintariri kaminkari.

³ Tema atziri-paeni ikaatzi jeekawita-chari nampitsiki oshiyakaa-wentakari tsinani, ashaahanta-pero-yiwitaka,

Riyompari-waeta-piinta-witakari atziri-paeni jeekayita-tsiri otsipaki nampitsi.

Ikaema-shire-yitakiri atziri-paeni roshiya-kotee-yaari jempe ikantayi-witaka rirori-paeni apatziro ikowa-pero-yitziro ashaahawontsi, eejatzi iŋaamata-shiwae-tari.

Rootaki kaari iŋaantawo ikinatyaari Tajorentsi, ikimita-kotakawo tsinani mayempiro.

Okimiwitakawo ishinkita-tyeeyaawomi ashaahawontsi, rootaki rantayitan-takawori oshiyakawori mayempitaansi.

⁴ Okanta nokemaki rapiita-nakiro iŋaawaetzi inkite-jatzi, ikantzi:

Asheninka-paeni, eero pitsipatari jeekantawori nampitsi oshiyakaa-wentakari tsinani,

Eero pitsipataari pikaaripero-shireta-waete,

Pitsipataari-kari rowajankitahae-teeri.

⁵ Tema ikenkishiryaaakiro Tajorentsi iyaari-peronka,

okimiwitaka oenoka-tyeeyaami iyaari-peronka inkiteki, ari opiyotakari.

⁶ Pikijako-wentee-yaari, papiipiinteri powajankiteeri.

Tema iroka kaari-perori oshiyakaa-wenta-chari oeta-kiriri tsinani shinkitan-tatsiri,

Poepiyiniro roori, pitontaateniro.

* 17:6 rashiyitaari Tajorentsi = kiteshireri † 17:14 ipireetari = owisha = cordero

⁷ Aminaashi-waetaka okanta-piintzi roori: 'Naaka pinkathawo, eero iñeetana nashironkaa-waetyaa noshiya-kotyaaowo kinankawo.'

Tema osheki ajahaa-wenta-pero-waetakawo owaneenkataha, oetzinaarikotakawo omayempi-perowaetaki. Rootakira oñaantyaawori nimaeka okemaatsi-pero-waeteeyaa.

⁸ Rootaki omapokan-teeyaari rowajankitahaero apaani kitejeri, Ari omantsiyataki, okemaatsi-waeteeyaa, ayimateero otashe, ari itahaeteero.

Riitaki mateeroni Awinkatharite Tajorentsi rowajankitahaero.

Tema otzimi-motziri rirori ishintsinka.

⁹ Aririka iñahaetakiro owachaarinka otahaeyaa nampitsi oshiyakaa-wentakari tsinani, osheki rowashireta-kotee-tyaawo, riraako-waetyaawo pinkathari-paeni, tema riitaki tsipata-kariri ikaatzi jeekanta-kawori rantayitziro oshiyaitawori mayempitaantsi. ¹⁰ Inteena ikatziya-yitaka irika-paeni ithaawan-teeyaakawoni rowajankitee-teri, ikanteeyini:

¡Ashironkamatsiterini nampitawori Kompitaariki!
Roopero-waewitaka nampitsi.

¿Tsiipaetema rowajankitee-takimi? Tekira ishirinkyaa-ta ooryaa.

¹¹ Ari ikimita-kyaari ikaatzi riyomparita-piintakari, osheki rowashireta-kotyaari, riraako-waetyaari, tema tekatsi riyompariteeyaa. ¹² Tema riyompari-piintakari roorote, iyorkite, poreryaari imapini kijokiri kitamaa-nikiri pinaperota-chari, inashi-yitachari kithaarentsi, kitamaa-mawori, kamaama-woneentatsiri, kityonka-mawoperotatsiri, karenimawori. Eenyiwitacha oshiyawori jantari. Eenyiwitacha rowetsikani ipothoyitakiri kameetha, cheetsi, incha-kota pinayita-chari, eshiroyita-tsiri, mapi.* ¹³ Eenyiwitacha meta, eenyiwitacha inashiwaeta-chari kajankari, eenyiwitacha imiriteetziro, eenyiwitacha owaaki inchatto oshiyariri yeenkantsi, eenyiwitacha opane rowaetari, eenyiwitacha ipira-paeni, ikyakoetari, ishiyakomentotari, eenyiwitacha eejatzi romperatani-paeni.† ¹⁴ Ikanteeyini:

Ari othonka-paakari chochoki-paeni piñaamata-piintakari.

Tee otzimayitee ashaahawo pikowa-piintakari, ari okaatapaaki owaneenkata.

¹⁵ Inteena raminako-yiteero riyomparita-piintari, ithaawaki eero itsipatahae-tantari rowajankitee-teri.

Antawo riraa-kotyaaowo rowashireta-kota-nakyaawo. ¹⁶ Ikanteeyini:

¡Ashironkamatsiterini nampitawori janta! Roopero-waewitaka nampitsi.

Tzimayi-witacha osheki rooperori kitamaa-mawori imaatha, kamaama-woneenta-tsiri, eejatzi kityonka-mawoperota-tsiri.

Eenyiwitacha osheki roorote, kijokiri kitamaa-nikiri pinaperota-chari.

¹⁷ Apatziro ishirinka-neeentanaka eepichokiini ooryaa, ari ithonkae-takiro antawo ashaahawo.

Ari roshiyakari jeekayiteen-tsiri ramaatako-mentoki, inteena ikatziya-yitaka ramina-kotziri jempe ikanta ithonkae-takiri. Ari ipiyotee-yakani ikaatzi antakoyitziro ramaatako-mento, itsipayitakari ikaatzi ote-tantawori. ¹⁸ Ikanta iñakiro okachaarenkatakari nampitsi otahaa, osheki riraa-kotakawo, ikantayitzi: Tekatsi otsipa nampitsi ikimitee-yaawoni iroka rooperowitachari.

¹⁹ Antawo rowashiretako-waetaka, ikantee-yakini:

Ashironkamatsiterini ikaatzi nampita-kawori janta.

Tema ashaahanta-yiwitakae aakapaeni aayita-piintakiro ashaahawontsi amaatako-mentoki.

Tema apatziro ishirinka-paenta eepichokiini ooryaa, ari ithonkae-takirori.

²⁰ Rooma eeroka-paeni inkite-jatzi, kiteshireri, Otyaantaa-rewo-paeni, Kamantantaniri-paeni, Otzimaytee pikimo-shireyite, tema ikamantzita-yitakae Tajorentsi rootaki rowajankitaan-takarari jeekanta-wori antawo nampitsi, ikijako-wenta-yitaa-tziimi eeroka-paeni.

²¹ Ikanta apaani ronampiri Tajorentsi tzimatsiri ishintsinka, raaki antawo mapi tonka-mentotsi, rookakiro inkaariki, ikantzi:

Nokimitaakiro nookakiro antawo mapi,

Ari nokimiteerori eejatzi antawo nampitsi Kompitaari.

Ari opeyaari, eero iñahaeteero.

²² Eero ikemaeteero omampaani, okameñee-nkate owiyompi-mento, ojonkari eejatzi otziwoori.

Eero iñahaeteero okaatzi owetsika-yitziro jempe-rika oeyitari.

Eero ikemaeteero opoemate otonka-mento.

²³ Eero iñahaeteeri imorekae ootamento.

Eero iñahaeteero aawakaya.

Ari okaatapaaki maawoeni iroka, tema osheki oetzimpina-shire-yitakiri itsipa-jatzi atziri-paeni, kimiwitaka okija-minthata-tyeerimi.

Tema antawo ishinti-yiwitaka ikaatzi yompari-piintawitariri.

²⁴ Rootaki owatsinaa-waeta-kiriri itsipa-jatzi-paeni, apata-kaawaetakiri rira Kamantantaniri-paeni. Ari okantakiriri maawoeni kiteshireri-paeni.

* 18:12 kijokiri kitamaa-nikiri pinaperota-chari = perla

† 18:13 ipira-paeni = ganado, owisha; ikyakoetari = kawayo

¹Okanta okaatapaaki iroka, nokematzii kameñee-nkata-neentsiri ikaemaeyini osheki inkite-jatzi, ikantzi: ¡Aapa! Riitaki Tajorentsi owawijaa-koyiteeri. Otzimi-motziri rowaneenkawo, eejatzi ishintsinka.

²Okaatzi ikoyiri ranteri rirori, tampatzikari okantayitaka.

Kyaariperori irika.

Tema rowajankitaakiro mayempero owaripero-yitakiriri kepatsi-jatzi-paeni.

Ipiyako-wentaari ikaatzi rowamayi-takiri romperatani.

³Roojatzi rapiipiintee-yirini, ikantzi:

¡Aapa! Okatziyeen-kateeta owachaarinka. Ashi owaero.

⁴Ikanta 24 antaripero-paeni, itsipatakari 4 inkite-weri-paeni, rotziwerowae-yanakani, tema ipinkathata-nakitziiri Tajorentsi ijeekaki rirori iwinkathari-mentoki, ikanteeyini:

¡Kyaariwé! ¡Aapa!

⁵Eenitatsi ñaawaeta-neentsiri jeeka-mento-tsiki, ikanteetzi:

Maawoeni rompera-yitaari Tajorentsi, piweshiryaa-wentee-yaari.

Pipinkathateeri maawoeni, retanakaawo iryaani-paeni eejatzi antari-paeni, maawoeni.

⁶Okanta nokemaki kameñee-nkata-paentsiri, ariwaetaki ipiyoteeyani atziri-paeni, ariwaetaki oparyee-nkatzi nijaa, ariwaetaki ookatha-rentsi. Ikanteetzi:

¡Aapa! Aritaki pinkathari-wentantee Tajorentsi, riitaki Awinkathari-tee-yaari Shintsi-perori.

⁷Jame akimo-shire-wenteri,

Jame ajahaawentee-yaari,

Tema rooteentsi roemoshirenkiri raawakaeyaa Ipireetari.

Tema wetsikaka iinanta-yaari.

⁸Ishinetee-takiro okitamaate oethaari, tee okipatsi-waetzi, poreryaayitaki.

Oshiyakaa-wenta-chari kitamaari oethaari, rootaki kameethari ranta-piintziri kemijantzinkari-paeni kiteshireri.

Rakiyoteeri raawakaeyaa oshiyakariri Ipireetari

⁹Ikanta ikantapaakina inkite-jatzi: “Pojankinatero iroka: Osheki ikimo-shiretee ikaatzi ikaemae-takiri rakiyoteeri raawakaeyaa Ipireetari.” Eejatzi ikantakina: “Iroka, rootaki ñaani-perori Tajorentsi.” ¹⁰Ari notziwerowanaka nopinkathata-nakiri ronampiri Tajorentsi, ikantana: “¡Eero pipinkathatana naaka! Ari akaateeyini romperatee Tajorentsi, ari noshiyimi eeroka, ari noshiyakari ikaatzi oejokiro-yitakawori ikenkithata-paentziri Jesús. Tema riitaki pipinkathate Tajorentsi. Tema okaatzi ikenkithata-paentziri Jesús, rootaki yotashireta-kaayita-kiriri Kamantantaniri-paeni.”

Kyaakota-kariri kitamaari ikyaa-koetari

¹¹Okanta noñaaki ashityaanaaka inkite. Eenitatsi janta apaani kitamaari ikyaa-koetari. Riima kyaakota-kariri, riitaki iiteetziri “Oejokiro-tantaniri,” iiteetziri eejatzi “Kyaariperori.” Aririka rowajankitaante, raminaperotziri kameetha tampatzika. Ari okimitari eejatzi aririka rowayiritante.* ¹²Ikimitakawo paamari roki. Amanthee-perotaka. Rojankinatakawo waerontsi kaari riyotakoetzi, apatziro riyotziri rirori.

¹³Riitaki kithaata-kawori kithaarentsi othakakiri iraantsi. Iiteetziri eejatzi “Ñaani Tajorentsi.”

¹⁴Eenitatsi osheki rowayirite inkiteki. Okitamaa-theetakira iithaari, tee okepatsi-waetzi. Riitaki oyaatakiriri kyaakoyita-kariri kitamaari ikyaa-koetari. ¹⁵Ari oshitowa-nakiri ipaanteki oshiyakawori othoyempyaa-nikitzi ojataa-mentotsi, rootaki rompojan-teeaariri iijaneentani. Riitaki omperatan-teeaarini reshiri-kotzite. Riijatzii kawirinkironi chochoki oshiyakawori imiriteetziri iiteetziri “Imashirenka Tajorentsi Shintsi-perori.” ¹⁶Riitaki jankinata-kawori iroka waerontsi iithaariki, eejatzi iporiki. Iroka waerontsi: “Pinkathari-wentziri pinkathari-paeni. Omperatariri omperatan-taniri-paeni.”

¹⁷Ikanta noñaaki itsipa ronampiri Tajorentsi ikatziyan-takari ooryaa, ikaemapaakiri maawoeni tsimeri-paeni ahayita-tsiri, ikantziri: “Pipoki pipiyotee-yaani, pakiyoteeri eeroka-paeni Tajorentsi roemoshirenkaha.”

¹⁸Tema ari powayitee-yaari atziri-watha: iwatha pinkathari-paeni, iwatha reewari omayiri-paeni, iwatha riiperori-paeni, iwatha ikyaa-koetari eejatzi kyaakota-piintariri. Tee apatziro powaeyari irika-paeni, tema powayitee-yaari eejatzi iwatha maawoeni: omperataa-rewo, omperatan-niri, antaripero-paeni, iryaani-paeni, maawoeni.”

¹⁹Okanta noñaakiri kowaenkari owantachari, noñaakiri eejatzi pinkathari kepatsi-jatzi itsipayitakari rowayirite. Ari ipiyotee-yakani ikoyi rowayiriteri kyaakota-kariri kitamaari ikyaa-koetani itsipayitakari eejatzi rowayirite.

²⁰Eenitatsi iita oteeyawa-kiriri owantachari. Ari ikimittee-takiri theeri kamantantaniri itsipata-piintakari itajonka-wentantziri. Rootaki ramatawitan-takariri ikaatzi kentako-yitakawori iwaero owantachari, eejatzi ikaatzi pinkathata-kirori roshiyaa-kaawo.

Irika owantachari eejatzi theeri kamantantaniri, rookaetakiri opaama-shithakayaa-takira paamari, okiteri-moetotakira shitziri owachaarinka.

²¹Rowamae-takiri maawoeni kemijanta-nakiriri, rowathee-tantakari shitowa-paentsiri ipaanteki kyaakota-kariri kitamaari ikyaa-koetari. Kema-perotee-yakani tsimeri-paeni.

20

Osheki ojarentsi okaate 1000

¹Okanta noñaaki rayiita-paaki itsipa ronampiri Tajorentsi. Roteeyakiro rashita-ryaan-tyaawori omoo inthomoeiki-perota-tsiri. Roteeyaki eejatzi antawo eshirotha. ²Raakiri noonki, maanki tzimiteen-chari paerani. Riitaki Kamaari, Yakatantaniri. Roojotakiri okaate 1000 ojarentsi ijeeki. ³Ari rowariyaakiri

* 19:11 ikyaa-kotari = caballo

omooki inthomoeki-perota-tsiri. Rashita-kotakiri, rowichako-takiri eero ramatawitan-taari atziri-paeni, roojatzi omonkaatan-takyaari okaate 1000 ojarentsi. Aririka okaatapaaki iroka, ari roojoryaa-kota-paenterii eepichokiini.

⁴ Okanta noŋaaki osheki jeeka-mentotsi jempe ijeekayitee ikaate pinkathari-wentan-tatsini. Ari noŋaakiro ishire-paeni ikaatzii ithatyeet-takiri ikemijanteerowa iŋaani Tajorentsi, ikenkithata-paentziri paerani Jesu. Tema irika-paeni, tee ipinkathatzi rirori owantachari, tee ipinkathatziro roshiya-kaawo eejatzi. Tee ikentako-pankatakotyaaawo iwaero owantachari, eejatzi rakoki. Riyyitaki aŋaayitaa-tsiri, ipinkathari-wentan-tayitee rirori itsipataari Jeepatzi-totaa-rewo, okaatzii 1000 ojarentsi. ⁵ Riima itsipa ikaatzii kamayiteen-tsiri, tee raŋaayitee rirori, roojatzi omonkaatan-tapaakari 1000 ojarentsi. Rootaki iiteetziri “Etawori Aŋahaantsi.” ⁶ Ari ikimoshireyitee paata ikaate piriinta-chani iiteetakiri “Etawori Aŋahaantsi.” Tema kiteshireyitee. Eero rapiiteero ikamayitee. Ashi rowaero raŋaayitee, riitaki oshiyee-yaarini Ompera-tajorentsita-rewo rantawaeteeniri Tajorentsi, rantawaeteeniri eejatzi Jeepatzi-totaa-rewo. Ari itsipataari ipinkathari-wentantee okaatzii 1000 ojarentsi.

⁷ Aririka omonkaatayaa 1000 ojarentsi, aritaki romishitowaeta-paenterii Kamaari rashita-koetakiri.*

⁸ Aririka ishitowapae, retapae-yaawo ramatawita-paeri maawoeni atziri jempe-rika inampiyitawo. Iroka nampitsi-paeni iiteetakiro “Gog,” otsipa “Magog.” Ipiyoteeri maawoeni janta ikoyi rowayirita-kaeyaari. Oshekiperote atziri, okimitawo oshekiitzi impaneki nijaa-thapyaaiki. ⁹ Riyaatee-yakini jempe owinteni-pathatzi, itapotakiri kiteshireri-paeni jempe ipiyotee-yakani rirori-paeni. Ari okaatzii itapotakiro eejatzi iiteetziri “Etako-perotaawo Nampitsi.” Ari romapoka-shiteeyaa oparya-paaki paamari, othonkakiri maawoeni. ¹⁰ Riima Kamaari amatawitan-taniri, rookaetakiri opaama-shithakyaatakira paamari, okiteryeenkatakira oshitzinka owachaarinka. Ari rookitee-takariri kowaenkari owantachari, itsipahae-takiri theeri kamantaniri. Ashi rowaero ikemaatsi-waateeyaa janta.

Raminakoe-tantee kitamaariki jeeka-mentotsi

¹¹ Okanta noŋaaki antawo kitamaari jeeka-mentotsi. Eenitatsi jeekanta-kawori, riitaki thonkaerori inkite eejatzi kepatsi. ¹² Ari ikatziyee-yakani kamayiteen-tsiri janta kitamaariki jeeka-mentotsi, itsipayitaari antari-paeni eejatzi iryaani-paeni, maawoeni. Ari rapinee-ryaanakiro jankina-rentsi, rapinee-ryaanakiro eejatzi otsipa jempe rojankinata-kotaka aŋaayitaa-tsini. Ari raminakoe-teero jempe rojankinata-koetziri atziri-paeni okaatzii rantayitakiri. ¹³ Ari ikimi-tzitakiri ikaatzii piinkayiteen-tsiri nijaaki, ipiyotaka rirori-paeni. Ikaatzii kamayiteen-tsiri, ari ijeekitee-yakani eejatzi janta ikimiwitakawo atziriatyeemi “Kaamanitaantsi,” apakahaerimi omperawae-witakiri. Ari ikaatzii raminakoe-teeri rirori-paeni okaatzii rantayitakiri. ¹⁴ Okanta rookaeta-kirori “Kaamanitaantsi” opaama-shithakyaatakira paamari otahaeyaa. Iroka paamari opaama-shithakyaateen-tsiri, rootaki iiteetakiri “Apiteta-tsiri Kaamanitaantsi.” ¹⁵ Ari ithonkyaaari rookae-teeri opaama-shithakyaatakira paamari ikaatzii kaari jankinata-kota-chani raŋaayitee.

21

Owakirari inkite eejatzi owakirari kepatsi

¹ Okanta noŋaaki owakirari inkite, eejatzi owakirari kepatsi. Tema thonkaka paejatoteentsiri inkite, eejatzi paejatoteentsiri kepatsi. Tee iŋahaeteero inkaari. ² Okanta noŋaaki okinapaaki inkiteki nampitsi tajorentsita-tsiri, iiteetziro “Owakirari Aapatziyaweni.” Riitaki Tajorentsi owayiita-kaanta-kirori. Owaneenkataka, ariwaetaki tsinani owaneenkata-shitari oemintyaari. ³ Ari ishintsiteetanakiro iŋawaeteet-tzi janta jeeka-mento-tsiki, ikanteetzi:

¡Pamini! Ojeeki-moteeri kepatsi-jatzi-paeni tajorentsi-thaante jempe inampitawo Tajorentsi.

Tema itsipataari Tajorentsi jempe ijeekayitzi rashiyitaari.

⁴ Tema riitaki Tajorentsi oshekyaaiki-proteerini, roemoshirenka-yitee-ri.

Eero ikaamane-yitee,

tekatsi katiwaetaa-tsini, tekatsi irahaachani, tekatsi kemaatsi-waetaa-chani.

Tema ari okaatapaaki iroka-paeni.

⁵ Ikanta iŋawaetanaki jeekaaen-tsiri iwinkathari-mentoki, ikantzi: “Nowakirata-kahaero maawoeni.” Ikantanaki eejatzi: “Pojankinatero iroka, tema kyaariperori ŋaantsi iroka, ari okantee-tatyee-yaani.” ⁶ Ari ikantana: “¡Ari oweyaapaakal! Naaka oshiyawori etawori jankina-rentsi, eejatzi oweyaantapaakawori. Naakataki etakaan-tanakawori. Naakataki thonkaeroni. Eenitatsi-rika miritatsiri, ari nomirita-kaahae-ri nijaa owaŋaan-tatsiri. Ipashii-teeyaari, tee opinata. ⁷ Rootaki noshineta-kiniriri otsinampaataniri-paeni. Tema naaka Tajorentsi ipinkatha-yitee. Nokimita-kaanteeri rirori notyomi-paeni. ⁸ Roo kanteencha eerowa notyomintaari thaayin-kari, kijoshireri, kijaneentantani, owantaniri, mayempiri, matsintzi, pinkathata-kiriri oshiyakaa-wontsi, theeri-paeni. Tema riyyitaki taayitaa-chani opaama-shithakyaatakira, kiteryeenkaateen-tsiri owachaarinka. Rootaki apiteta-tsini ikamayitee.”

Owakirari Aapatziyaweni

⁹ Okanta okaatapaaki iroka-paeni, ipoka-shita-paakina apaani ronampiri Tajorentsi owajankitaan-taniri roteeya-kirori iwajoni. Ikantapaakina: “Pipoki noŋaayimiro oshiyakaa-wentari tsinani iinantaari Ipireetari.” ¹⁰ Raashire-katanakina tonkaariki ochempiki. Roŋaaha-kinawo antawo nampitsi tajorentsita-tsiri iiteetziri Aapatziyaweni, rootaki rowayiiteeri Tajorentsi opoŋahaawo inkiteki. ¹¹ Janta nampitsiki, ari iŋahaeteerori rowaneenkawo Tajorentsi, shipakiryaa-waetaki, ariwaetaki okanta mapiki poreryaa-tatsiri,

* 20:7 Kamaari = Yakatantaniri

pinaperota-chari.* ¹²Antawo iroka otanto-nampiro. Okaatzi 12 jempe ikyaa-piinteezi. Eenitatsi ikaatzi 12 ronampiri Tajorentsi aminako-wenta-yitzirori jempe ikyaa-piinteezi. Ari rojankinee-takiro iwaero itomi-paeni Israel. ¹³Okaatzi mawa janta ikyaa-piinteezi monteta-kariri ishitowapiintzira ooryaa. Eejatzi jempe itzirooryaapiintzira ooryaa okaatzi mawa. Katonkonta okaatzi mawa. Kirinkanta okaatzi mawa. ¹⁴Eenitatsi okaatzi 12 antawo mapi otzitakirori otanto-nampi. Ari jankina-yitakawori 12 iwaero-paeni Rotyaantaa-rewopaeni Ipireetari.

¹⁵Irika ñaanata-kinari, roteeyaki imonkaa-mento-shithaki rowetsikae-tziri ooro, rootaki imonkaatan-tyaawori otanto-nampi, eejatzi jempe ikyaa-piinteezi. ¹⁶Ari omonkaata-wakaa ojanthatzi onampi-naki iroka nampitsi, tee awija-wakaa. Ikanta retanakawo ronampiri Tajorentsi imonkaatziro jempe oweyaa ojanthatzi onampina, ojenokitzi eejatzi otontatzi, okaatzi 12000 shiya-shiyawae-mentotsi omnokaataka.† ¹⁷Ikanta imonkaatakiro eejatzi otanto-nampi, okaatzi otontatzi 144 ikonaki. Rootaki imonkaatan-takari ronampiri Tajorentsi kimitawori ikonaki atziri imonkaatanta-piintari rirori. ¹⁸Iroka otanto-nampi, oshiyawitakawo mapi porekatsiri. Riyoshiita ooro rowetsikae-tanta-kawori nampitsi, porekatsiri.‡ ¹⁹Iroka otzinkamitakari otanto-nampi, rootaki rahaetaki pinapero-yitachari mapiki inashiyita-chari oporeka-kiyitzi: thonkirikitatsiri, eeriyitatsiri, kitiaa-nikiri,§ ²⁰kiteriri, kityonkari, kiteryeenkari, anashiriki, potsitari eejatzi kitamaa-ri. ²¹Okaatzi 12 ikyaa-piinteezi, roo rahaetaki antawo-perori mapi, kijokiri kitamaakiri pinaperota-chari, imokayitakiro rowetsikan-takawori. Maawoeni owaankii-teriteki nampitsi, riyoshiita ooro rowetsikae-tanta-kawori, porekakitsiri.*

²²Tee otzimapai janta tajorentsi-panko. Tema riitaki inampitantee-taari Awinkatharite Tajorentsi Shintsi-perori itsipataari Ipireetari. Riitaki poyatee-yaawoni tajorentsi-panko janta. ²³Tee ikowaeta-paeri ooryaa, eejatzi kashiri. Tema rowaneenkawo Tajorentsi koñeetyaa-kahaeroni. Riitaki Ipireetari kimita-yaarini ootamentotsi. ²⁴Riitaki koñeetyaa-koteeroni ranashi-yiteera atziri-paeni janta. Pinkathari-paeni tziyayiwita-chari rowaneenkawo kepatsiki, kameetha ijeekayitee janta ipinkathateeri Tajorentsi. ²⁵Eero otsirenitapai, tema ashi owaero okitejetapai. Eero ashita-nitaa nampitsi janta. ²⁶Ikaatzi tziyayiwita-chari rowaneenkawo kepatsiki ipinkatha-witeetari, kameetha ijeekayitee janta ipinkathateeri Tajorentsi. ²⁷Eero itzimae janta kaariperota-paatsini, eero iñahaeteeri antayiteeroni ipinkae-tziri, eero itzimapai eejatzi theyepaa-chani. Apatziro inampiyitee-yaawo ikaatzi rojankinata-kotakiri Ipireetari rañayitee janta.

22

¹Ikanta roñaaha-kinawo nijaa añaakaan-tatsiri. Kiteshaa-nikitaki. Rootaki shitowaata-tsiri ijeeka-mentoki Tajorentsi itsipatakari Ipireetari,* ²rootaki shiyaateen-chari niyankineki kaankiite-rentsiki. Omontetha-mashaataka oshooka-thapyataan-takawo chochoki añaakaan-tatsiri. Ari okanteetani maawoeni kashiri okithokitzi eejatzi ojarentsiki. Aryaajenitakaantapai oshi. ³Eero otzimapai yakataantsi janta. Ari ojeekapaeri iwinkathari-mento Tajorentsi, eejatzi rashi Ipireetari. Ashi rowaero romperatani-paeni ipinkathateeri janta. ⁴Aritaki iñawootee-teeri Tajorentsi. Ikentako-pankatakotee-yaawo atziri-paeni iwaero Tajorentsi. ⁵Eero otsirenitapai janta. Eero itzimapai ooryaa. Tema riitaki koñeetyaa-tsini Tajorentsi, Awinkathari-tetaari. Ashi rowaero ipinkathari-wentan-tapai atziri-paeni janta.

Rooteentsi ipiye Jeeptzii-totaa-rewo

⁶Ikanta ikantanakina ronampiri Tajorentsi: “Kyaariperowa iroka ñaantsi, kantacha akemijanero.” Tema paerani riyotakaa-yitakiri Tajorentsi Awinkatharite Kamantantaniri-paeni, ari ikimitakiri nimaeka romperatani, rotyaan-takiniri Ronampiri Tajorentsiite roñaaha-yitakiri iroka-paeni, rootaki riyotan-teeyaari rooteentsira omayityaa jempe-rika oeyitari.

⁷Iroka ikantzi Jesús: “¡Pamin! Rooteentsi nopiye. Ikimoshireyitee ikaate kemijanta-kironi kamantantee-takiri jaka jankina-rentsiki.”

⁸Naakataki Juan jankinatziro iroka. Naaka ñaakirori maawoeni, naaka kemakirori eejatzi. Ari notziwerowa-witanaka nopinkathateri ronampiri Tajorentsi oñaahaki-nawori maawoeni iroka. ⁹Ikantanakina rirori: “¡Eero pipinkathatana naaka! Ari akaateeyini romperatee Tajorentsi, ari noshiyimi eeroka, ari noshiyakari Kamantantaniri-paeni piyitziro ‘noyemijantzín-karite-paeni,’ noshiyari eejatzi ikaate kemijanteeroni jankina-yiteen-chari jaka. Tema riitaki pipinkathateeri Tajorentsi.”

¹⁰Ari ikantanakina eejatzi: “Okaatzi pojankinata-kotakiri awijayita-tsini paata, eero pomana-kotziro okaatzi ikamantee-takimiri, tema rooteentsi iñahaetero awijatsini. ¹¹Tema ikaaripero-shire-teete itzimirika kaaripero-shireta-tsiri nimaeka. Ikamaari-pero-shire-teete itzimirika kamaari-shireteen-tsiri nimaeka. Ranta-pero-teetero kameethari itzimirika antakirori nimaeka. Itajorentsi-pero-shire-teete itzimirika tajorentsi-shireteen-tsiri nimaeka.

¹²¡Rooteentsira nopiye! Rooteentsira nopinayiteeri atziri-paeni okaatzi rantawae-wentakari apaani-paeni. ¹³Naaka oshiyawori etawori jankina-rentsi, Naaka oshiyawori eejatzi oweyaantawori. Naakataki etawori, Naakataki oweyaantawoni. Naakataki etakaan-takawori, Naakataki thonkaeroni.”

* 21:11 poreryaa-tatsiri = jaspe † 21:16 12000 shiya-shiyawae-mentotsi = 2200 kilómetro. ‡ 21:18 porekatsiri = vidrio § 21:19 pinapero-yitachari mapiki inashi-yita-chari oporeka-kiyitzi = jaspe, zafiro, ágata, esmeralda, ónice, cornalina, crisólito, berilo, topacio, crisopraso, jacinto, amatista. * 21:21 kijokiri kitamaakiri pinaperota-chari = perla * 22:1 kiteshaa-nikitaki = cristal

¹⁴Ikimoshireyitee ikaate kiwayiteeroni iithaari, okini ishineteeteri iroka chochoki añaakaan-tatsiri, okini ikyayitee ikyaa-piinteetzira nampitsiki. ¹⁵Eerowa ikyayitee janta oshiyako-yitariri otsitzi, matsitan-taniri, antapiintakirori kaariperoyi-tatsiri, owamaan-taniri, ikaatzi pinkathata-kiriri tajorentsi-niro, ikaatzi ameta-piinta-kawori itheeya.

¹⁶“Naaka Jesús otyaanta-kiriri ronampiri Tajorentsi ikamantemiro iroka-paeni, powawijayiniri eeroka ikaatzi piyowenta-piinta-kariri Tajorentsi jempe-rika-paeni. Naaka charinitariri pinkatharini David, ikashiya-kaetani. Naakataki iiteetzi ‘Ompokiro Kitejemenkiri.’”

¹⁷Ikantzi Ishire tajorentsi: “Pipokiita.” Ari okantziri eejatzi ikimitakawori tsinani iinantee-tyaari.

Ikaate kemayiteeroni eejatzi iroka, ikantayitee: “Pipokiita.”

Ipokayite itzimi-rika miriyita-tsiri. jltzimi-rika kowaneen-tsiri imiriteero nijaa añaakaan-tatsiri, rirawaete, tee opinata!

¹⁸Eenitatsi nokaman-teriri ikaate kemaeroni jempe ojankinata-koyitaka awijayita-tsini paata: Eenitatsi-rika owanaa-shita-kyawoni jankinateen-chari, aritaki imaperoteeri Tajorentsi rowajankitaan-teeyaari okaatzi kenkithata-koyiteen-chari jaka jankina-rentsiki. ¹⁹Eenitatsi-rika thaña-pithatan-tyawoni okaatzi ojankinateen-chari jaka, ari ithaña-pithate-yaari paata Tajorentsi rirori eero ishineteeniri chochoki añaakaan-tatsiri. Eero ikyahae nampitsiki ikenkithata-koetakiri jaka.

²⁰Iroka ikantzi kenkithatzirori iroka-paeni: “Rooteentsi nopiye.” Ari nokantzi naaka: “Kyaariwé, intsipaete pipiye.” ²¹Okantashitzimaetyaa ashi rowaero ineshironka-yiteemi Awinkatharite Jesús Jeepatziitotaa-rewo. Kyaariwé.